31
8 H
9

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

REVERENDISSIMO PATRI

D. BALTASARI

SVDATO A MEDIOLANO,

Congregationis Monachorum Sancti Hieronymi Generali Ampliſsimo, atq; Domino ſuo Colendiſsimo

D. Pius Rubeus Subditus S.

NIHIL tam validum, ac forte (Præſul Ampliſſime) eſt, quod temporis non inuadat edacitas, nihil tam vulgatum, quod obliterare vetuſtas non ſtudeat. Ne longius quàm par eſt rei huius exempla petam, Vita hæc S. Patris Hieronymi a Venerabili Patre Lupo aliàs edita argumento ſit. Omnibus quippe primùm nota legentibus, ſenſim tantis deinceps eſt obuoluta tenebris, vt eiuſdem proprium aliquandiú Auctoris nomen, vtrunq; demùm poſt ducentos fermè annos prorſus fuerit incognitum. Hanc ipſam ego proximè ſuperioribus annis, Albani ſolitudine detentus cùm præ manibus haberem, ſiuè ex ſummo in Congregationem ſtudio, ſiuè ex meritis tanti Patris per ſingula attento animo expendi, Commentarijs inſuper dilucidaui, auxi, firmaui, ſpiritualisq; interdùm etiam intelligentiæ floſculos hiſtoricæ explanationi, quò textus, quamplurimis ſcripturarum obuolutus myſterijs explicaretur, religionisq; ſimul cultores recrearentur commiſcui. Num verò inter omnes ingenio tardus profecerim, aliorum ſententia ſit. Sanè vt in omnium opinione tenuitas mea deliteſceret, nec luci opus reddere animum nuper induxeram; at vbi eruditiſſimi Patris D. Deſiderij Piolæ, Præceptoris optimè meriti, nec non P. D. Michaelis Angeli

geli Maloſſi, viri æquè acris, & feruentis, in ſcholaſticis præſertim ingenij ſuper eodem tuo iuſſu iudicium allatum accepi, ita conualui animo, vt illud nominis tui fulgore colluſtratum poſteritati propagare haud ambegerim. Igitur tu ipſe, O BALTASAR, qui capillus illius capitis interpretaris, de quo in Canticis Canticorum ſcribitur *Caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium:* Ex eorumq; optimo iure celebraris, quibus & dicitur *Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt*, tu, inquam illud egregia animi alacritate, qualecunq; ſit ſuſcipe, & qui magno in Congregationis tutelam amplificationemq; animo ſemel, atq; iterum Generalatus munere donatus incumbis, me quoq; eiuſdem alumnum, & tui ſubditum obſequentiſſimum inſpice, foue, tuere. Sis felix ac fauſtus,

Cant. 5.

Matt. 10.

Ad

AD COMMONACHOS.

C*V M vnum quodq́; propoſitum principes ſuos habeat, quos
imitetur, & de eo vnuſquiſq; artifex circa quod eius ars ver-
ſatur tractationem inſtituat, non debui ego Monachus, &
qui a primis vſq; annis ætatem in Monaſtica duxi obſer-
uantia militibus Fabritios, Camillos, Philoſophis Platones,
Ariſtoteles, Poetis Virgilios, Homeros, Oratoribuſq́; De-
moſthenes, ac Tullios, ſed Monachis, Monachos, Hierony-
mianiſq́, Hieronymos breui ob oculos proferre compendio. Et
quidem cùm clarorum virorum res geſtæ, virtutumq́; exempla teſtata, eorundem ve-
luti quædam expreſſæ imagines ſint, & viuida ſimulachra, quibus inſpectis illicò ho-
minum pulſantur animi, atq; ad virtutum ſtudia prouocantur: quid aptius (Religio-
ſiſſimi Patres) vera inclyti Patris veſtri geſtorum hiſtoria, cuius explicatione, &
eam, ad quam toto contenditis impetu vitæ rationem aſſequeremini, & eidem, quem
vtiq, Parentem veneramini, morum quoq; imitatione ſimiles redderemini, quid in-
quam veſtræ profeſſioni opportunius hoc ipſo aggredi potui? Ita ſanè, & Venerabilis
ille quondam, cùm pro animi religione, tùm pro meritorum gloria nunquam ſatis lau-
datus Vir Lupus in præfato Ordine, multis retrò ſæculis collapſo, reſtituendo ſa-
pientiſſimè egit. Quandoquidem ad proprij Parentis primùm admirabiles virtutes,
vti ad firmiſſimum ſcopum mentis oculos dirigens, mox ad eius Vitam, & ſignis &
prodigijs inclytam conſcribendam ſe conferens, adeo duabus hiſce virtutũ incitationi-
bus profecit, vt vna, ſiuè inter ipſaſmet grauiſſimarũ perſecutionum procellas, ſiuè in-
ter rabidos latrantium morſus, glorioſum opus perfecerit, altera proprios aſſeclas ad
currendam viam illam, de qua Saluator in Euangelio, Si vis (inquit) perfectus Matt. 19.
eſſe, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me, inter
vitæ huius diſcrimina, omni tempore prouocarit, firmaritq́. Poſterius hoc nobis vir-
tutis argumentum hæreditario iure tranſmiſſum, profero vobis, Patres, in quo
tametſi multa paſſim occurrunt, quæ admirari potius cogamur, quàm imitari: ſunt ta-
men non pauca, imo quã plurima, quæ niſi pro viribus ad imitandum accipiamus, digni
profectò non ſimus, qui Hieronymo addicti vocemur. Et qui fieri poteſt, vt inter præ-
ſentis vitæ commoda, ſæculiq́; huius oblectamenta illius nos ſobole procreatos gloriemur,
quem multiplici, & propè incredibili corporis conflictu, quẽ mundi & eorum, omniũ,
quæ in ipſo ſunt contemptu ex animo, quem ſolitudinis electione, quò peccandi deuita-
ret occaſiones, quem deniq; perpetuo orandi, legendi, pſalendi, meditandi, contem-
plandi ſtudio Altiſſimo placuiſſe non ignoramus? Filij ſanè cenſentur illi, qui veras
Parentum imagines exprimunt, quiq; eorundẽ vitæ inſtituta ſanctiſſima pro viribus
æmulari contendunt. Conferet autem ad hoc plurimum, ſi in præſenti veræ religionis
exemplari perpetuo ſtudio verſabimur. Ad Miltiadis trophæa Themiſtoclem exſuſci-
tatum*

tatum, ad Achillis nomen Alexandrum, ad Alexandri Cæſarem, ad Cæſaris alios complures ex hiſtorijs nouimus accenſos. Ità prorſus haud dubium eſt, quin ad Patris ſanctiſſimum ſpectrum extimulati, inflammari nunc, vincereq; debeamus, quin plus ex eo viribus deinceps valituri ſimus, quàm fortaſſis antea ſperare auderemus. Quod ne idipſum aliqua vnquā vetuſtate conficeretur, quin potius ad ſublimioris vitæ inſtitutum comparandum ante oculos poſteritatis indelebile figeretur, ad vetuſtiſſimorū, tum manuſcriptorum, tùm impreſſorum exemplarium fidem reſtitui, atq; explanaui. Decreueram quidem in eo pauculas tantùm ſignare notationes; at calamo ad id arrepto, reddidit is ita attramentum, vt citra animi conſilium, ad Commentariorum etiam prolixitatem (fortaſſis audacior) effluxerit. Cuiuſmodicunq; labor eſt, placeat vobis mirum in modum opto, vtq; ad communem, ſiuè in Parentem animi religionem, ſiuè in ipſummet Reſtitutorem grati animi ſignificationem declarandam læta fronte ſuſcipiatis, & ſuper Crœſi diuitias, atq; Darij opes faciatis exoro. Valete.

IN-

CENSVRÆ

Ad Operis Approbationem.

COmmentarios in Vitam Sancti Patris Hieronymi, nec non Recenſiones operum eiuſdem omniũ, atq; Animaduerſiones Admodum R. Patris D. Pij Rubei à Placentia, Prioris, ac Definitoris Nos infraſcripti ex mandato Reuerendiſſimi Patris D. Baltaſaris Sudati à Mediolano Congregationis noſtræ Generalis Præpoſiti legimus, atq; examinauimus; cumq; in eis nihil a recta fide, aut bonis moribus alienum obſeruauerimus, dignos eoſdem (quippe qui pietate, doctrina, & eruditione ſcatentes) vt quam primùm typis mandentur, cenſuimus. In quorum fidem &c.

D. Deſiderius Piola Doct. Theol. Prior Monaſt. S. Hieronymi de Caſtellatio propè Mediolanũ, atq; Conſultor.

D. Michael Angelus Moloſſus Doct. Theol. Prior Monaſt. SS. Geruaſij, & Protaſij Montisbelli, ac Conſultor.

Attenta ſupraſcripta atteſtatione Imprimãtur, ſi Reuerendiſs. Patri Inquiſitori placuerit.

D. Baltaſar Sudatus à Mediolano Præpoſitus Generalis.

Pro Reuerendiſs. Patre Inquſitore.

DE mandato Reuerendiß. P. Inquiſitoris Ego Fr. Franciſcus a Malgrato Ordinis Minorum ſtrictioris obſeruantiæ, Prouinciæ Mediolani, Lect. Theol. vidi, & examinaui Commentarios in Vitam Sancti Hieronymi, cum Recenſionibus, ac Animaduerſionibus elucubratos ab Admodum R. P. D. Pio de Rubeis Priore S. Carpophori propè Comum: atq; cùm nihil contra fidem Catholicam, ac bonos mores contineant, imo multa curiosè, doctèq; tum ex Scripturis, tum ex Patribus excerpta, & diſputata proferant, dignos, qui prælo mandentur, iudicaui.

Fr. Franciſcus idem, qui ſupra.

Viſa ſupraſcripta atteſtatione Imprimantur.

Fr. Iacobus Tinctus de Lauda Inquiſitor Comi.

Pro

Pro Admodum Illuſtri, ac Reuerendiſs. D. Vic. Generali.

EGO Fr. Philippus Rumus Ordinis Seruorum, Sacræ Theologiæ Magiſter Conuentus Sancti Hieronymi penes Comum Pro admodum Illuſt. & Reuerendiſſ. D. Defendente Vlpio Vicario Generali Comi vidi, diligenterq́; examinaui Commentarios hoſce, vnà cum Recenſionibus, ac Animaduerſionibus, cumq́; eos Sacris litteris, & bonis moribus reſpondere obſeruarim, poſſe imprimi exiſtimaui.

Ita eſt. Idem Fr. Philippus qui ſupra.

D. Vlpius Vic. Generalis.

V. Saccus pro Excellentiſs. Senat. Mediol.

INDEX.

Auctorum, quorum teſtimonia tam in Commentarijs, quàm in Recenſionibus allegantur.

A

ÆLianus,
Ado,
Albertus Pius,
Albertus Magnus,
Albinus ſeu Alcuinus,
Alexander Aphrodiſeus,
Alicarnaſſeus,
Aloyſius Lipomanus,
Alphonſus Vuillegas,
Alphonſus Rodriquez,
Alphonſus Ciaconus,
Alanus,
S. Amalarius,
Ammianus,
S. Ambroſius,
Ambroſius Catharinus,
Ambroſius Calepinus,
Andreas Doct. Bonon.
Andreas Barbatius,
Anaſtaſius Bibliothecari⁹,
Antonius Scappus,
S. Antoninus,
Angelus Politianus,
Antonius de Butrio,
Aquila,
Apollinaris Hieropolitan⁹,
Ariſtoteles,
Ariſteus,
Aratus,
Arbiter,
Arnobius,
Arnoldus Vuion
S. Athanaſius,
S. Auguſtinus,
Auguſtinus de Ancona,
Auſonius,
Aurelius Caſſiodorus,

B

C. BAronius,
Bellarminus,
Baptiſta Platina,
S. Baſilius,
S. Bernardus,
Bion Boriſthenes,
Breuiarium Romanum,
Bruno Amorbachius,
V. Beda,
Berno Angienſis,
C. Beſſarion,
Bernardus Compoſtellan⁹
S. Birgitta.

C

CAto Senior,
Cæremoniale S.R.E.
Cicero,
Commẽtarius de Summis Pontificibus,
Concil. Romanũ ſub Sylu.
Concilium Romanum ſub Greg. Mag.
Concilium Chartaginenſe
Concilium Laodicenſe,
Concilium Tridentinum,
Claudianus,
Cœlius Calcagninus,
Cleantes Aſſius,
S. Clemens Alexandrinus,
Cornelius Schultingius,
S. Cyrillus Hieroſolymitanus,
S. Cyprianus,
S. Cyrillus Alexandrinus,
Chriſtophorſonus Anglus,
Conradus Geſnerus,
Cardanus,
Concilium Baſileienſe,
Concilium Calcedonenſe,
Concilium Miluetanum.

D

S. DAmaſus,
Diegnus Payua,
Dion,
Diodorus,
Didymus,
B. Dardanius,
S. Dionyſius Marty.
Didacus Couarunias,

E

EMpedocles,
S. Epiphanius,
Euſebius Cæſarienſis,
Epimenides,
Ennodius Ticinenſis,
Eutropius.

F

FAuſtus,
Flauius Blondus,
Franciſcus Zabarella,
Ferdinadus Veloſillus.

G

S. GRegorius Magnus,
Gelaſius,
Gloſſa Decretorum,
Grananus,
Gulielmus Durantes,
Guido Archidiaconus,
Gennadius,
Gregorius Turonenſis,
Gellius.

H

S. HIeronymus,
Huguttius,
Herodotus,
S. Hilarius,
Henricus Grauius,
Hoſtienſis,
Horatius,
Honorius Auguſtodunẽſis
Homerus.

b Iaco-

I

IAcobus Pamelius,
Ioannes Columna,
Ioannes Nauclerus,
Ioannes Beleth,
S. Ioannes Damaſcenus,
Ioannes Climax,
S. Ioannes Chryſoſtomus,
Ioſephus Iudæus,
Iacobus de Valentia,
S. Iſidorus,
S. Iuſtinus Martyr.
Iuſtinianus Imp.
Iſocrates,
S. Innocentius Pontifex,
Ioannes Caſſianus,
Ioannes Baptiſta Mantuanus,
Iouinianus,
Ioannes de Ianua,
Ioannes de Turrecremata.

L

S. LEo Pontifex,
B. Lupus de Olmeto,
T. Liuius,
Laurentius Surius,
Liberij Acta
Laurentius Maſſorilus,
Lucianus Ethnicus,
Lucianus Preſbyter,
Leo a Caſtro,
Lactantius Firmianus.

M

MArianus Scotus,
Martinus V. Pontif.
Marianus Victorius,
Martyrologium Romanū,
Metaphraſtes,
Marcellinus Comes,
Marcus Anton⁹ Sabellic⁹,
Marc⁹ Antonius Colūna,
Menander
Melchior Canus,
Marulus,
Micrologus,
Molanus.

N

NIcephorus,
Nazarius,
Nicolaus Liranus.

O

OOfficium proprium S. Hieronymi,
P. Ouidius,
Origenes,
Onufrius Panuinus,
P. Oroſius,

P

PErſius,
Plutarchus,
Petrus Natalis,
S. Proſper,
Ptolomeus a Luca,
Philippus Bergomenſis,
Philippus Probus.
Paulus Borgaſus,
Polidorus Virgilius,
Pindarus,
Pauſania,
Petrocles,
Plinius,
S. Paulinus,
Propertius,
Palladius,
S. Petronius,
Philo Iudæus,
Ptolomeus,
S. Petrus Alexandrinus,
Plinius Nepos,
Petrus Paulus Vergerius,
Paulus Corteſius,
Pontanus,
Periander,
Poſſidius,
Paulus Diaconus,
Paulus Emeſenus,
Plato.

Q

QVintilianus.

R

RVfinus,
Remundus Rufus,
Regula S. Benedicti,
B. Rhenanus,
Rodulphus Tungrenſis,
Rutilius,

S

SVetonius,
Socrates,
Sozomenus,
Synodi Conſtant. Epiſtola,
Strabo,
Sophocles,
Seuerus Diaconus,
Seneca,
Solon
Septuaginta Interpretes,
Santes Pagninus,
Seuerus Sulpitius,
Sophronius Epiſcopus,
Silius
Sixtus Senenſis,
Saluianus.

T

TErentius,
C. Tacitus,
Tertulianus,
Theodoretus,
Theodotion,
Trithemius,
Thuſanus,
Textor,
Theophilus Alex.
Theodorus Lector,
S. Thomas Aquinas.

V

VIncentius Beluacēſis
Volaterranus,
Vincentius Lirinenſis,
Varius Geminius,
Victor Vticenſis,
Valerius Maximus,
Vſuardus,
Viguerius,
Vranius,
Vitas Patrum,
Vualfridus Strabo.

X

XEnophon.

I N-

INDEX

Capitum præcipuorum Sancti Hieronymi Vitæ.

PRæfatio pag. 10.

De Hieronymi natali, educatione, & eius progreſſu in Eccleſia. Cap. I. pag. 13.

A quibus beneficijs, perſecutionibusq́; affectus ſit. Cap. II. 33.

De eius ab Vrbe diſceſſu, atq; nauigatione. Cap. III. 38.

De emolumentis per eius abſceſſum a ſolitudine Eccleſiæ partis. Cap. IV. 48.

De priori ab Hieronymo electa ſolitudine, & Damaſi in eum affectu. Cap. V. 72.

De quibuſdam Hieronymi lucubrationibus. Cap. VI. 78.

De contumelijs hæreticorum in eundem. Cap. VII. 912

De Vitæ Hieronymi in poſteriori ſolitudine auſteritate. Cap. VIII. 102.

De cœnobio Bethlehem ab Hieronymo conſtructo. Cap. IX. 114.

De commeantium diſcipulorum ad Hieronymum frequentia, nec non eiuſdem vitæ, ac doctrinæ exemplis, Cap. X. 138

De ſtudio ab Hieronymo in ſæcularibus litteris adhibito, ac de cœleſti in eundem correptione. Cap. XI. 140.

De cura leonis ab Hieronymo ſuſcepta, atq; eiuſdem leonis in eum obſequio. Cap. XII. pag. 157.

De Paulæ ab Vrbe ad Orientem nauigatione, Monaſterijsq́; ab eadem illic conſtructis. Cap. XIII. 163.

De æmulorum in Hieronymum inuidia, & infamia eidem falsò imputata. Cap. XIV. pag. 172.

De alijs quibuſdam ab Hieronymo editis operibus. Cap. XV. 199.

De auctoritate Translationi eius ab Eccleſia præſtita. Cap. XVI. 216.

De Hieronymi aduerſus hæreticos libris, atq; pugna. Cap. XVII. 222.

De Gelaſij aduerſus Rufinum, & quoſcunq; hæreticos pro Hieronymi operibus ſingulari teſtimonio. Cap. XVIII. 230.

De reliquis ingenio Hieronymi, ac ſtudio partis operibus. Cap. XIX. 241.

De Hieronymi, ac Auguſtini in controuerſijs Sciptura ſacræ mutua charitate. Cap. XX. pag. 251.

De Hieronymi e Vita feliciſſimo tranſitu. Cap. XXI. 267.

De perſecutionibus, atq; iniurijs ab omnibus Dei ſeruis in hoc Mundo toleratis. Cap. XXII. pag. 281.

I N-

INDEX

Controuerſiarum, ſiuè ad Commentarios, ſiuè ad Recenſiones pertinentium.

I.	*De Hieronymi Natalitio anno. pag.*	14.b.
II.	*Num Victorinum præceptorem Hieronymus adhibuerit.*	17.c.
III.	*Fuerit ne Presbyter Cardinalis S. R. E. Hieronymus.*	23.e.
IIII.	*De Commentarijs in Iob, Num Hieronymi ſint.*	66.f.
V.	*An Danielem inter Prophetas Hieronymus receperit.*	69.e.
VI.	*De Auctore quatuor Homiliarum in Cantica Salomonis.*	79.d.
VII.	*De veritate & fide Pſalterij ex Hebræo ab Hieronymo tranſlati.*	83.h.
VIII.	*De Commentarijs in omnes Pſalmos Dauidicos.*	88.h.
IX.	*De Matutinarum precum origine, atq; inſtitutione.*	125.b.
X.	*De Eccleſiaſtico cantu, eiuſq; antiquitate.*	127.b.
XI.	*De Raptu ſpirituali, & quid ſit.*	145.e.
XII.	*A quibuſnam Angelis flagellis cæſus Hieronymus.*	148.g.
XIII.	*Eloquentiæ ſtudium damnandumne a Chriſtifidelibus.*	153.d.
XIV.	*Ciceroniani nominis iuſtè ne inſimulatus Hieronymus.*	154.h.
XV.	*De Hieronymiani Leonis hiſtoriæ veritate.*	160.a.
XVI.	*De Auctore Sermonis Aſſumptionis Deiparæ Virginis.*	169.d.
XVII.	*De Cardinalatu S. Hieronymi.*	182.e.
XVIII.	*Num Domini titulus Eccleſiaſticis perſonis iure conueniat.*	193.c.
XIX.	*Num ex Hebræo vetus Teſtamentum adamuſſim Hieronymus tranſtulerit.*	202.f.
XX.	*Nũ Hieronymi ex Hebræo Trãſlatio cæteris verior ſit, & præſtantior.*	204.c.
XXI.	*De Quæſtionibus in libros Regum, atq; Paralipomenon, Num Hieronymi ſint.*	206.f.
XXII.	*An Commentariorum in Lamentationes Hieronymus auctor ſit.*	208.h.
XXIII.	*An S.R.E. ſiue eius capiti, Romano nimirũ Pontifici vniuerſa ſubſint.*	217.f.
XXIV.	*An Rufinus de Arbitrij libertate perperàm ſenſerit.*	240.c.
XXV.	*Num trilinguis tantùm Hieronymus.*	264.b.
XXVI.	*An Hæreticorum libri legendi.*	264.c.
XXVII.	*De Hieronymi ætate.*	268.e.
XXVIII.	*De Hieronymi obitus anno.*	271.g.
XXIX.	*De Tranſlatione Sacri corporis eiuſdem.*	277.h.
XXX.	*De Auctore Epiſtolæ ad Præſidium.*	327.c.
XXXI.	*De Auctoribus Epiſtolarum ſub Damaſi, atq; Hieronymi nomine, de Gloria Patri, Alleluia, & alijs.*	334.c.
XXXII.	*An Hieronymus Regulæ ad Moniales auctor fuerit.*	336.g.
XXXIII.	*De Auctoribus Epiſtolarum ſub Euſebij, Cyrilli, & Auguſtini nomine De morte, miraculis, & magnificentijs Hieronymi.*	338.c.
XXXIV.	*An Hieronymus ſcripſerit Vitas Patrum.*	344.e.
XXXV.	*De Auctore Epiſtolarum, quæ Martyrologio affiguntur.*	346.f.

SANC-

SANCTI HIERONYMI
CHRONOLOGIA

VT quæ hinc inde, fuſimq; in Commentarijs, nec non in Recenſionibus ex occaſione textus, temporis interdum minimè ſeruata ratione explicantur, breui, atq; compoſito ordine oculis Legentium exhibeantur, hæc ad Operis frontem appoſita Chronologia eſt. Ita autem in ea illuſtriora Hieronymi Acta diſtinguntur, vt quid in vnoquoq; fermè anno is egerit, quò contenderit, quę poſteritati propagarit, totus deniq; vitæ eius curſus ab natiuitatis exordio ad exitum vſq; proponatur. Cæterùm ne circa eandem error fortaſſis obrepat, cùm Panninus præſertim, atq; Cardinalis Baronius, & cæteri poſt eos, vigeſimum ſextum Imperij Magni Conſtantini annum (a quo certa Hieronymi eiuſdem natalitia ducuntur) trecenteſimo trigeſimo primo Domini anno adſcribant, nos verò proximè ſequenti; monitos eoſdem de hoc vno voluimus: noſtram hanc idcircò eorum haud repugnate annorum ſupputationi, quòd idem vigeſimus ſextus Imperij Conſtantini annus menſibus tum trecenteſimi trigeſimi primi, tum proximè ſequentis anni conpleatur; Vigeſima quippe quinta Iulij die fęliciſſimum idem, atq; fauſtiſſimum Sacro ſanctæ Eccleſiæ, totiq; Mundo Imperium ſumpſit Exordium.

Anni Dñi.	Conſtantini Magni Imperatoris.	Syluestri Summi Pontificis.	Hieronymi.	
332	26	19	1	Gignitur Hieronymus Parentibus ſanguinis nobilitate, religionis puritate clariſſimis. pag. 15. g. h. Patris nomen Euſebius, Matris verò inconpertum adhuc. 13. d. Naſcitur autem Chriſti Domini anno trecenteſimo trigeſimo ſecundo, Imperij verò Magni Conſtantini vigeſimo ſexto, menſibus aliquot a medio ad finem vergente 14. d. e. In Oppido Stridonis, vbi Patris adhuc ſepulchrum. 15. c. d. Nomineq; quo & Pater, ex priuilegio a Romanis Stridonienſibus condonato, vocatur. 5. d. e.
336	30	1 Marci. 14. Febr. Item Iulij. 6. Octobris.	5	Infans Orbilio pedagogo incunabulis tum fidei, tum litterarum imbuitur. 17. b. 59. a. b. Caſtigatur ab eodem interdùm de puerilibus. 17. a.
346	10 Conſtantis, atq; Cõſtantij Impp. 22. Maij.	10 Iulij.	15	Romam vnà cum Parentibus petit. 15. g. h. 16. a. b. Viris inſignibus traditur inſtruendus. 16. g. h. Donatum in Grammaticis profitetur. ibidem. Græciſq;, ac Latinis eruditur. 18. e. f.
347	11	11	16	Religioni Intentus veneratur feſtis diebus Apoſtolorum Sepulchra, & Martyrum cryptas ingreditur. 65. f.
348	12	12	17	Victorino in Rhetoricis præceptore vtitur 17. b. c. d. e. f. g. h. 18. a. b. c. d.
351	15 Conſtantij ſolum.	15	20	Publicè controuerſias Romę declamat, cũq; Rhetoribus, atq; Philoſophis congreditur. 18. f. g. h.

Anni Dñi.	Conſtantij ſolum.	Liberij 8. Maij	Hieronymi.	
358	22	7	27	In Liberium lapſum totus inuehitur. 22. b. c. d. e. f. g. h. 23. a. b. c. d. E Græco in Latinum ſermonem Alexandri Aphrodiſienſis Commentarios in Ariſtotelis philoſophiam transfert. 18. g. 350. e.
359	23	8	28	Baptiſmi Sacramentum Romæ ſuſcipit. 16. b. c. d. 93. a. b. c. Pergit in Gallias 61. e. Item in Patriam, quam ſimul, ac Parentes deſerit. 140. h. Antiochiam contendit. ibidem.
360	24	9	29	Apollinarium Laodicenum audit. 55. h. 56. non tamen contentioſis eius dogmatibus ſuper Scripturarum ſenſu acquieſcit. 57. a. b. c. Varias peragrat rurſus diſcendi ſtudio Prouincias. 61. f.
361	1 Iuliani 5. Octob.	10	30	Ad Syriæ portum appellitur. 61. f. Eremi Patres viſitat. ibidem, 74. c. Malchum Monachum reperit. 73. g. Ab eodem, atq; Theodoſio ad Monaſticæ vitæ inſtitutum traducitur. 74. a. In ſolemni votorum profeſſione Gentilitatis nomen, Euſebij ſcilicet, deponit, & ſacrum, ac planè cœleſtè aſſumit. ibidem. 5. d. & ſeq. 74. f. g. Corporis eius compoſitio, quæ. b. d. 107. e.
362	2	11	31	Euagrij ſolitudinem ingreditur vnà cum ſocijs. 61. f. 63. d. e. 72. d. Secum defert inſignem bibliothecam. 142. d. e. Sanctimoniæ initium profitetur. 74. d. e. eidem Sanctarum horret ſermo Scripturarum. 143. d. e. Legit Tullium. 142. f. Ardentiſſima febre cruciatur. 144. eidem exequiæ parantur. 145. a. b. c. Ad tribunal Dei ſiſtitur, atq; diuinitus ob Gentilium librorum immoderatum ſtudium corripitur. 147. c. d. e. f. g. h. 148. 149. 150. 151. 152. 153. Sæcularibus haud deinceps. litteris ſtudet. 139. f. g. h. Carnis ſtimulis vrgetur. 62. b. c. d. e. f. 105. e. f. g. Virginitatem perpetuò coſēr. 340. b. c. d. e. f. g. h. Hebraicæ linguæ rudimēta addiſcit. 63. a. b. c. d. e.
363	1 Iouiani 27. Iunij.	12	32	Pauli primi Eremitæ Vitam deſcribit. 86. c. d. Item Epiſtolam vigeſimam primam. ibidem.
364	1 Valentiniani, & Valentis, 25. Febr.	13	33	Admodum in Chaldaicæ linguæ ſtudio laborat. 64. h. 65. 66. a. b. c. d. Chryſogono Epiſtolam dat quadrageſimam quartam. 298. g. Abdiam Prophetam Commentarijs explicat. 343. d. g. h. 344 a.
365	2	14	34	Origenis homilias in Pentatheucum latinitate donat, 206. b. c. d. hoc eſt, in Geneſim homilias decem, & ſeptem: in Exodum tredecim: In Leuiticum ſexdecim; In Numeros viginti quinq; 350. b. Item exhortatoriam ad Heliodorum. 292. b. c.
367	4	15 Damaſi. 15. Septembris.	36	Vetus teſtamentum iuxta Septuaginta Interpretum editionem e Græco vertit in Latinum. 201. f. g. h.
368	5	2	37	Prophetiæ dono illuſtratus ante triginta annos chariſſimi ſodalis iacturam, hoc eſt Rufini a ſe alienationem præuidet. 298. b. litteris prodit Epiſtolam quadrageſimam primam. Ibidem. Item Epiſtolam quadrageſimam nonam. 299. f. g. h. 300. a. e.
369	6	3	38	Origenis homilias in Ezechielem quatuordecim, & in Hieremiam totidem transfert. 211. c. Ab hæreticis, atq; Schiſmaticis mirum in modum diuexatur. 94. h. 95. a. b. 96. 97. 98. 99. Occidentali Eccleſiæ firmiter hæret. 99. d. e. ſcriptis Epiſtolam mandat trigeſimam

nonam

Anni Dñi.	Valentiani, & Valentis.	Damaſi.	Hieronymi.	
				nonam. 297. h.
370	7	4	39	Aegyptiorum Patrum, eorumq; Catholicorum, ac Sanctiſſimorum partes ſectatur. 99. h. 100. a. Scribit Epiſtolam ſeptuageſimam ſeptimam. Apud Marcum Presbyterũ Celedenſem de perſecutionibus & iniurijs ſibi ab Arrianis illatis conqueritur. 97. f. g. h. De eiſdem apud Damaſum Summum Pontificem, quẽ & de eius ſententia, atq; decreto humiliter exorat. 93. 94. 95. 96. 97. Florentio Epiſtolas dat quintam, & ſextam. 92. h. 93. a. b.
371	8	5	40	Euagrij ſolitudine diuino coofilio egreditur. 101. Hieroſolymam primùm contendit. 61. g. 141. h. 142. a. b. c. d. Vitas Patrum hiſtoriæ mandat. 343. f. g. h. triennium circiter in Sanctorum locorum veneratione, alijſq; pietatis operibus illic conſumit. 61. g.
372	9	6	41	Chalcidis ſolitudinis ingreſſum meditatur. 61. g.
373	10	7	42	De eadem ſolitudioe ingredienda voto firmato, ad idem perficiendum, ſuffragium Theodoſij & cæterorum Anachoretarum implorat, cuius rei gratia Epiſtolam ſcribit trigeſimam octauam. 297. h. 73. h. 74. a.
374	11	8	43	Subducitur e ſęculi tumultibus, & tanquam ſagitta electa in pharetra Domini Sabaoth abſconditur. 101. a. b. c. d. e. f. probatur verò prius, conflaturq; igne tentationum, ne aliquando in hoſtes dimiſſus cedat. g. h. Chalcidis petit ſolitudinem. 103. c. d. deſcribit eandem. 104. h. pœnitentiæ operibus carnem macerat. 105. g. h. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. criminis loco vitæ eiuſmodi inſtitutum Rufinus ponit. 102. c. d. ſub eiuſdem nomine falſas idem Rufinus prodit Epiſtolas. g. h. Conqueritur, & exclamat idcircò Hieronymus. 103. a. b. Aogelicis ſolatijs recreatur. 113. c. d. e. f. g. lætuſq; Deo gratiarum actiones concinit. h. 114. a. b. e. f.
375	12 Valentis tãtũ	9	44	Origenis homilias duas in Cantica Canticorum de Græco interpretatur. 79. b. c.
376	13 Valentis cum Gratiano, & Valẽtiniano Cal. Ianuar.	10	45	
377	14	11	46	Vaſtantur a Barbaris cum Illyrio Thracia, Macedonia, Dalmatia Hierooymi ſimul patrium ſolum, atq; predia clientalia. 15. d. c. 122. h. 123. a. b. c. Euſebij Chronicon iu Latinum ſermonem conuertit. 87. d. e. f. g. h. 88. de ſuo ab anno Chriſti trecenteſimo vigeſimo ſexto ad trecenteſimum ſeptuageſimum illud idẽ exaggerat. 346. c.
378	3 Gratiani, & Valentiniani tantùm.	12	47	E Chalcide prodit. 115. a. b. c. Pergit Conſtaotinopolim ad audiendum Gregorium Nazianzenum. 53. d. e. f. g. h. ipſoq; Doctore ad contemplationem ſedentis in throno erigitur. ibidem. Excipitur verò noo vti diſcipulus, ſed vt condoctor. 54. c. d.
379	4 Gratiani cum Theodoſio, & Valentiniano 16. Ianuarij.	13	48	A Gregorio Nyſſeno propriorum adhibetur ſcriptorum cenſor. ibidem.
380	5	14	49	Antiochiam contendit, Presbyterioq; a Paulino Vrbis eiuſdem Epiſcopo inſignitur, 115. g. 183. a. b. c. d. 304.

Anni Dñi.	Gratiani cum Theodoſio, & Valentiniano	Damaſi.	Hieronymi.	
				304. d. e. Monachi propoſitum perpetuò retinet. 183. c. De hinc Hieroſolymam proficiſcitur. 115. Quæſtionibus illic a Damaſo Summo Pontifice excitatur. 75. 76. 77. 78. Eidem ſolutionibus occurrit. 78. d. h. 79. a.
381	6	15	50	Damaſo exponit hebraicam dictionem *Oſanna*. 80. g.
382	7	16	51	Sapientiæ quanplurimis alijs profert arcana. 116.
383	5 Theodoſij cũ Valẽtiniano.	17	52	Præſidio Diacono Epiſtolam dat de Cereo Paſchali. 327. c. Romam ad Concilium Romanum tum Pontificijs, tum Imperatorijs litteris euocatur. 164. d. cumq; Paulino, & Epiphanio illuc contendit. 163. d. A Damaſo ad Eccleſiaſtici gubernaculi onus aſſumitur. 184. e. f. g. Exponit eidem viſionem de Seraphim, & calculo. 80. h. 81. a. Scribit aduerſus Heluidium de perpetua S. Mariæ virginitate libellum. 224. c. d.
384	6	18	53	Ordinatur a Damaſo S. R. E. Præsbyter Cardinalis. 19. e. f. g. h. 20. a. b. de quo, & Controuerſia. 23. f. 182. e. Nouum Teſtamentum, Marcum videlicet, Lucam, & Ioannem ad Græcam veritatem, Matthæum verò ad Hebraicam reſtituit. 112. f. g. h. 82. c. d. e. Volumen edit in quatuor Euãgelia. 344. e. Scribit in Luciferanos altercationem. 244. g. Damaſo exponit parabolam de frugi, & luxurioſo filijs. 317. g. & Pſalterium ad Septuaginta Interpretum editionem emmendat. 82. f. g. Summo Pontificatu dignus acclamatur. 182. c d.
385	7	1 Siricij. 12. Ianuarij.	54	Paulæ Sanctiſſimæ fęminæ facultatibus alitur. 34. d. cuius vitæ Sanctitas deſcribitur. ibidem, & capite decimo tertio per totum. Eidem Epiſtolas dat decimamquintam. 35. g. 294. h. & centeſimam quinquageſimam quintam. 318. g. Marcellæ item Epiſtolas XXIII. 295. h. XV. 294. h. XXIII. 295. h. XXIV. ibidem. LIV. 302. f. C. 311. h. CII. 312. e. CXXXVI. CXXXVII. CXXXVIII. 316. h. CXLI. 317. d. CXLVII. g. CXLIX. h. 318. a. Euſtochio item XIX. 295. e. f. & XXII. de cuſtodia virginitatis. 246. e. d. Clericos reprehendit inordinatè incedentes. 135. g. h. Romæ Gymnaſium aperit, ſanctaſq; mulieres edocet, ac Virgines. 177. e. f. g. b. 173. d. Acerbiſſimas patitur perſecutiones, 187. h. 188. a. & ſeq. vſq; ad finem capitis. Libidinis potiſſimum infamatur. 181. d. e. f. Verùm eiuſdem mox innocentia declaratur. h.
386	8	2	55	Roma diſcedit. 173. 163. h. 164. a. Scribit e portu Romano ad Aſellam virginẽ æquè Romanam Epiſtolam. 171. d. e. f. g. In qua de fictis amicitijs, atq; illatis ſibi iniurijs dolet, Capite decimo quarto per totum. Eiuſdem Virginis laudes explicantur. 171. d. e. f. g. 192. h. Hieronymi deſcribitur nauigatio, Capitę tertio per totum. Hoſpitio recipitur ab Epiphanio Salaminæ Cypri Epiſcopo. 41. h. Item a Paulino Antiocheno Epiſcopo. 43. a. b. e. d. Sanctam Hieroſolymorum Ciuitatem ingreditur. e. f. In eaq; multa miracula obſeruat. g. h. 44. a. b. e. Super Caluariæ montem Crucis loco erectum ſimulacrum comminuit. 97. a. b. c.
387	9	3	56	Contendit in Aegyptum. 44. f. g. Didymo præceptore vtitur. 57. g. h. 58. condiſcipulo Rufino Aquileienſe. 232. f. g. h. Nitriæ Monaſteria luſtrat, interq; Sanctorum choros aſpides latitantes rimatur. 44. h. 45. 46. 47.

Reuer-

Anni Dñi.	Theodoſij, cũ Valentiniano	Siricij. 12. Ianuarij.	Hieronymi.	
				Reuertitur Hieroſolymam . 59. g. Edit Epiſtolam CXXXV de emmendatione Pſalterij, iuxta Septuaginta Interptetum verſionem, iterum aliàs reſtitui. 316. g. de cuius poſteriori emmendatione agitur. 86. b.
388	10	4	57	A Cyrillo Hieroſolymorum Epiſcopo conſtituendi Monaſterij facultatem impetrat. 117. d. e. Eidem vicissim Epiſcopalis muneris perfectam normam dicat g. Bethlehemitici cœnobij ſitus deſcribitur. 118. c. d. Barhanina ad obſcuriora ſcripturæ ſacrę myſteria, atq; eiuſdem Scripturæ ex Hebræo translationem præceptore vtitur. 29. b. c. d, e. f. g. h. Lyddæum item Hebræorum peritiſſimum ad idem adhibet. 64. d. e. f. g. de quibus a detractoribus carpitur. 51. b. c. litteris prodit librum de Nominibus . 246. a. Item Quæſtiones hebraicas in Geneſim. 205. d. e. f. g. h. Diſtrahitur ab incœpto opere a Paula, & Euſtochio. ibidem. Palladium Origeniſtam ad hæreſeos Paulam ſolicitantem oretenus conuincit. 225. h. 226. 227. 228. 229. Transfert ex Hebræo Libros Salomonis, Pſalterium, Libros Regum, & Exodum. 313. e.
389	11	5	58	Bethlehem ad Chriſti Domini incunabula Ordinis ſui iacit fundamenta. 120. 121. Commmentatijs illuſtrat Pauli Apoſtoli Epiſtolas ad Philemonem : ad Galatas : ad Epheſios : ad Titum : 213. e. f. g. h. Prophetiæ dono Neſtorij hæreſim confutat . 273. f. g. h. Conuertit e Græco in Latinum ſermonem triginta nouem Origenis homilias in Lucam 211. d. e. f. g. h. Aggreditur librũ de locis hebraicis . 245. f. g. h. Epiſtolas ſcribit XVII. XVIII. XIX. 295. d. e. f.
390	12	6	59	Veteris Teſtamenti ex Hebræò Translationem abſoluit. 313. d. e. f. g. h. 202. a. b. c. d. e. Reuelatq; abſcondita a ſæculis, & generationibus. 201. d. e. Opus prodit in ſingulos ſcripturæ ſacrę libros de locis ad corrũpendũ procliuibus. 216. a. Aliud item opuſculum, de occaſionibus, quibus exemplaria deprauari ſolent. 216. b. c. Malchi, & Hilarionis Monachorum res geſtas conplectitur. 74. b. Iouinianum duobus libis exagitat, 223. 224. a. b. in quos Romæ obtrectatores inſurgunt . Verùm eoſdem ipſemet acri aplogia conprimit . 31. b. Edit Epiſtolam CXXXI de Iudicio Salomonis. 115. f. g. Quinquageſimam pro libris ſuis aduerſus Iouinianum. 301. b. c. d. Quadrageſimamquinſ ã. 298. h. 299. a. In ſeptẽ Pſalmos tractatus lnculentos. 344. d.
391	13	7	60	Didymi de Spiritu ſancto librum Latinitate donat, Paulinianoq; fratri inſcribit. 81. d. e. f. g. h. 82. a. b. 321. f. g. Dictat Epiſtolam XXVIII. 82. b. c. 296. f. Commentarios irem in Eccleſiaſtem. 211. b.
392	14 Theodoſij tãtùm .	8	61	Nahum, Micheam, Sophoniam, Habacuch, & Aggęum interpretatur. 320. a. b. c. e. librũ exarat de Scriptoribus Eccleſiaſticis. 242. b. c. d. e. f. g. h. Nec non Eipſtolas X. 293. g. XXIX. 296. g. h. 297. a. XXXII. 296. c. Cum ſnis Monachis, Euſebioq; inprimis Cremonenſe Regnlam Apoſtolicam profitetur. 123. d. e. f. g. h. 124. a. Matutinas preces, & reliquas horas Canonicas primus inſtituit. 125. 126. 334. e. f. g h. 335. c. d. Comitem item, ſiuè Lectionarium conponit. 349. b. c. d. E-

Anni Dñi,	Theodoſij tãtùm,	Siritij	Hieronymi,	
				uãgelia & Epiſtolas in Miſſa diſponit. 335.a.b.c.d. Auctor idem hymni Glorificationis. 130 b.c.d. e. 335.f. g. Item cantus *Alleluia*. 130.f. g. h. 335. h. 336.a. b.
393	15	9	62	Chriſto Sacratis Virginibus Sermonem tradit Aſſumptionis B. M. V. 169. d.e,f.g.h. 170 325. c.d.e.f.g h. Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum Origenianæ factionis, Epiſtola LXI. ſeu verius libro perſtringit. 304. d. e. Epiſtolamq; CLIV.dictat. 318.f. Alipius Tegaſtenſis Auguſtini familiaris in Palæſtinam proficiſcitur, ab Origeoiſtisq; in Hieronymum neſciens concitatur, 253. d.e.f.g. Inuiſit idem illuc Hieronymum. h.
394	16	10	63	Monumentis prodit quęſtiones hebraicas in Libros Regũ & Paralipomenon. 206. e,f.g.h. 207. a.b.c. d. Librum æquè De optimo genere interpretandi ad Pammachiũ. 222. b e,f. eiuſdem rogatu Antonij Vitam. 346. a.b.c, Reuertitur in Africam Alipius, & ab Origeniſtis in Hieronymum accepta bono animo Auguſtino defert. 203. g.h. 254. a. Scribit Auguſtinus Epiſtolam apud Hieronymum LXXXVI. qua eundem de multis redarguit, ac præſertim de expoſitione capitis ſecũdi Epiſtolæ ad Galatas. 309. d. e,
395	1 Arcadij, & Honorij 17. Ianuarij,	11	64	Nepotianum ad vitam Clericalem ritè ducendam erudit Epiſtola ſecunda. 86.g, h. 87. a.b.c. Commentarijs explicat Ionam, & Abdiam, 320. a.b. e. f. Martyrologiũ conficit. 348. d.e. 346.f.
396	2	12	65	De institutione Paulæ neptis ſenioris pareneticam prodit Epiſtolam, 167, b.c, item. LI. 301. d.e.f. Ab Auguſtino ſalutatur Epiſtola octogeſima ſeptima, ſimulq; ad controuerſias prouocatur. 309. f. g.
397	3	13	66	Libris aduerſus Iouinianum aliàs euulgatis Romæ iterum Rufinus nuper illuc profectus detrahit. 301, b. c, Quãobrem inter vtrunq; Hieronymum nempè, & ipſum Rufinum arctiſſima dudum ſoluitur neceſſitudo. ibid. Paulo poſt iterùm reſtituitur, ibidem. Scripitis mandat Epiſtolam CXXVIII. de veſte Sacerdotali ad Fabiolã, 314.g.h. Ex omnibus orbis terræ partibus Monachos ſuſcipit erudiendos. 131.d. Eoſdemq; & vitæ exemplis & doctrinæ monitis inſtruit. h. 132. & ſeq. Diuerſoriũ pro peregrinis conſtruit. 125. b. c. d,
398	4	1 Anaſtaſij. 14. Maij,	67	Delegat Paulinianum fratrem in Patriam ad diſtrahendũ in peregrinorum commodum patrimonium. 122.e. f. g. Semirutas videlicet Villulas, & parentum communiũ cenſus. h. 123. a. b.c. Vertit e Græco in Latinum ſermonem Origenis Periarchon libros, Pammachio perentibus, & Oceano. 305.g. Damnantur eorundem a Rufino euulgatæ verſiones. 235.e. Paulinæ Pammachij vxoris funeris exequias proſequitur. 120. b. c. Aduerſus Ioannem Hieroſolymorum Epiſcopũ Epiſtola inſurgit LXII. 304.f.g.h. 305.a.b. c, d. Theophilum in Origeniſtas incitat Epiſtola. LXVIII. 306. d. Cuius primũ librum Paſchalem transfert. 349. h. Rufinum ſub perſona Magni Oratoris comœdiam agentis, reprimit Epiſtola LXXXIV. 309.b. De Melchiſedech origine ſcribit Epiſtolam CXXVI. 314. b.c. De libris item diuinæ Scripturæ CIII. 138.d.e.f. CLIII Paulino, de quibuſdã quæſtiunculis. 318. e. Matthæum interpretatur. 213. a, b. c. d. e.

Ex-

399 Anni Dñi.	5 Arcadij,&Honorij 17. Ianuarij.	2 Anaſtaſij 14. Maij.	68 Hieronymi.	Explanationem exorditur in omnes pſalmos Dauidicos. 82. h. 83. a. b. c. Diuerſis dat Epiſtolas LXV. LXVI. 305.h. 306. a. LXIX. LXX. LXXI. 306. e. LXXVI. 307.c. Romam ad dicẽdam cauſam euocatur ab Anaſtaſio Summo Pontifice Ruſinus. 235.e. damnatur idem illuc addeſſe contemnens. ibidem.
400	6	3	69	Fabiolæ laudes funebri Epiſtola cõplectitur. 296.g.h. 297. a. Sanctæ eiuſdem memoriæ Epiſtolam de quadraginta duabus manſionibus conſecrat. 314.d. e. & Vigilãtium in ſe oblatrantem Epiſtola LXXV verberat 306. h. 307. a.b. furit in eundem Ruſinus, tribusq́ calumniarum libris adoritur. 235.g. h.
401	7	4	70	Epiſtolam ſcribit LXXXIII de Matrimonio ante Baptiſmum contracto. 309. Theophili ſecundum Paſchalem librum e Græco conuertit. 349. h.
402	8	1 Innocentij. 18 Maij.	71	Proſequitur cęptam explanationem in omnes Pſalmos. 83. a. Tribus libris iactata in ſe a Ruſino conuitia refellit. 336.a.b. Pammachio, atq; Marcellæ inſcribit Epiſtolã LXXVIII. 307. Item Auguſtino XCI. 309. h. 310. a. In ſugellationem Ruſini, Anaſtaſij Summi Pontificis, Ioanni Hieroſolymorum Epiſcopo legatur Epiſtola. 331. c.
403	9	2	72	Aggreditur interpretarionẽ in *Iob*. *64*.b.c. Auguſtino prodit Epiſtolam LXXXXVIII. 310. b. c.
404	10	3	73	Paulæ Romanæ exequias hominum ſempiternæ memoriæ tradit. *269*. a. b. 296. d.e.f. Apud Theophilum excuſat Epiſtola XXX*I*. 297.b. eiuſdem tertium Paſchalem librum vertit. 349. h. Itẽ Regulas Monachorũ Pachomij, Orieſij, & Theodor*i*. 248.f.g. Vigilantium inſectatur Epiſtola L*III*. 301. g.
405	11	4	74	Verſionẽ libri de ſacris ſuppellectilibus eiuſdẽ Theophili Latinis litteris conſignat. 350. a.b.c. e. Præſidiũ tertiũ adhibet Auguſtinus apud Hieronymum. 310. d. e. f.
406	12	5	75	Vigilantiũ hæreſiarcham rurſus explodit. 246.e. f. 301.h. 302. a.b.e.d.e. Epiſtolas ſcribit III de obitu Nepotiani. 392.c.d. IV ad Ruſticum Monachum De viuendi forma. 292. e. f.g.h. XI ad Ageruchiam de monogamia. 293. h. 294. a. CL ad Hedibiam. & CLI ad Algaſiã de quæſtionibus Legis 318.a.b.c. CLII ad Alexandrũ & Minerium, de Apoſtoli verbis: *Omnes quidem dormiemus* 318.d. Exponit Zachariam, Malachiam, Oſeam, Ioel, & Amos. 269.g.h. 320.e.f. Ab Auguſtino prouocatur Epiſtola LXXXVIII 310.f.g.
407	13	6	76	Eidem dat Auguſtinus Epiſtolam XC. 310. g. Reſpondet Hieronymus Epiſtola XCII. 310.h. Læſus muleetur ab eodem Auguſtino Epiſtola XC*III*. 311. a.b.
408	14 Honorij cum Theodoſio nepote. Kalen. Maij.	7	77	Commentarios in Danielem edit 210. a.b.c. in quorũ elucubratione ſuperno lumine illuſtratus Vrbis excidium a Barbaris inferẽdum intelligit. d. Exorditur Explanationem in Iſaiam. 53. e.f. Prodit Epiſtolam XLVI. 299. b.c. Auitũ aduerſus Origenis errores inſtruit Epiſ. LIX. Tuetur ſe ipſum aduerſus Auguſtinũ Epiſ. LXXXIX. 311.b.c.d. Excuſat de feruore, atq; ſeueritate Epiſtola XCVI. d.e. Morbis frequentibus atteritur. 252. a.
409	15	8	78	Laborat in explanatione Iſaiæ 208. b.e.d.e. Auguſtini recipit Apologeticã Epĩam XCVII. veritateq́; in vtroq; vincente firmior pax, & cõcordia ſequitur. 311.f. Epiſtolam ſcribit. XXXIII.c.

Anni Dñi.	Honorij cum Theodoſio nepote. Kal. Maij	Innocētij. 18. Maij.	Hieronymi.	
410	16	9	79	Vaſtatur Roma a Gothis ſub Alarico Duce, & auſugientes inde ex vtroq; ſexu nobiles Bethlehem ſuſcipit. 269. h. 270. a. Charitatis officijs peregrinos conplectitur. 121. e. g. Noctium furtiuis horis Ezechielis prophetias interpretatur. 209. h. Caligāt eiuſdē oculi ſenectute. 251. h. Expedit Epiſtolas, XII de educatione Paeatulæ. 294. a. b. LXXXII ad Marcellinū 308. b. c. d. e. f. CXXXII ad Vitalem de Salomone, & Achaz quomodo vndecimo ætatis anno filios genuerint. 315. h. 316. a. b. Rufinus in Sicilia moritur, Catholicorū hoſpitio prohibitus. 236. c.
411	17	10	80	Commentarios in Ezechielem perficit, litteriſq; ſimul mandat Epiſtolam VII de Virginitate ſeruanda ad Demetriadem. 293. c. d.
412	18	11	81	Theodoſij atq; Valentiniani res geſtas conplectitur. 349. a. Pelagiū explodit. 246. g. Debachantur idcircò in eū furore, direptionibus, atq; incendijs Pelagianiſtæ; annunte Ioanne Hieroſolymorum Epiſcopo. 303. d. Solatio erigitur Innocentij Summi Pontificis Epiſtolis. ibid. Epiſtolas prodit, XVI ſuper Marcellę dormitione: LV Ripario. 302. h. 303. a. b. c. d. CXXXIX Cypriano. 317. a.
413	19	12	82	Principiæ Virgini pſalmū exponit quadrageſimumquartum Epiſtola CXXXX. 317. b. e.
414	20	13	83	Pelagij hæreſes iterum inpugnat 246. h. 247. a. b.
415	21	14	84	Homilijs quatuor Salomonis Cantica interpretatur 80. c. d. e. f. g. 322. g. Oroſium Presbyterum Hiſpanū ab Auguſtino ſibi legatū cū libro de Ratione animæ ſuſcipit. 311. f. g. 331. e. Epiſtolam item eiuſdem Auguſtini de eo, quod ſcriptum eſt: *Qui tota legē ſeruauerit*, 331. *d.*
416	22	15	85	Hieremiam exponit. 208. f. g. Lamētationes inſuper eiuſdem h. 209.
417	23	1 Zoſimi. 19. Auguſti.	86	Sauciato leoni medetur. 157. 158. cuius vicisſim obſequio Monachi eius recreantur. 157. a. b.
418	24	1 Bonifacij. 26. Decembris.	87	Scribit de myſtica promiſsionis terra Epiſtolam CXXIX. 315. d.
419	25	2	88	Extrema laſsitudine obruitur. 251. c. In ſtratu iacens funiculo trabi appenſo vtitur quò erigatur. d. Monaſterij curam non dimittit. 252. c. d. e. ſenſus ſemper ſinceritate uiget ad rationem reddendam vndecunq, interrogatur. 252. f. g. h.
420	26	3	89	253. a. Epiſtolas prodit LXXIX. & LXXX. 307. e. f. Diſſolui cupit, & eſſe cum Chriſto. 250. a. g. 251. g. Supernæ glorię quaſi particulam quandam attingit. 250. e. f. Mortis tempore confidentius agit. c. 251. g. Altaris Sacramento, miniſtrantibus Monachis reficitur 275. e Aduerſus tandem Eccleſię hoſtes conſtructa per eum ſcriptorum copia inexpugabili turre, octogeſimo octauo ætatis ſuæ anno migrat a ſæculo. 267. d. h. 268. a. b. c. d. in ſenectute nimirum bona. 274. a. b. c. vltima Septembris die. d. & eiuſdem diei hora vltima 275. b. c. cum ſol occumberet. d. ad cuius animæ exitū Angeli, miro ſplendore fulgentes occurrunt, cantibuſq; eandem excipiunt. 275. e. f. g. h. Bethlehem in ingreſſu ſpelūcæ præſepis Domini ſacrum eius corpus in ſepulchro cōditur, quod ſibi viuens parauerat. 276. f. g. h. non longè a ſepulchro SS. Paulæ, & Euſtochij. Eiuſdem ad Chriſtum progeſſum grauiſsimi Auctores vocibus comitati ſunt. 277. d. e. f. g. poſt omnes Pius ipſe, Parentis immeritiſsimus filius b. c. De eodem Sanctiſsimo Viro Patrum elogia. 351. Translatæ quando ſacræ eiuſdem reliquiæ. 277. h. 278. 279. 380.

D. PII RVBEI A PLACENTIA IN VITAM S. PATRIS HIERONYMI A Venerabili olim PATRE LVPO HISPALENSE editam COMMENTARII

PROOEMIVM.

Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur a generatione in generationem.
Eccleſiaſtici XXIX.

CVM in externorum bonorum numero fama potiſſimũ ſit, eo ipſo immenſam Omnipotentis Dei benignitatem ſeruos ſuos, quibus centuplicata omnia dimiſſa ſpondentur, apud poſteros cumulaſſe iure optimo conſtat. A Matt.19. Et quidem, cum ij mortali adhuc carne circundati terrena omnia, quantumuis ſublimia pro Chriſto abiecerint: ſæculi item triumphos, omneſq; eius delectationes (longè maiores ſecretò experti) faſtidiuerint, atq; mortui mundo, conſepultiq; in omnium opinione latuerint, æquum, inquam omnino, vt poſt mortem eiuſmodi etiam præconijs celebrarentur, quòd in omnis poſteritatis memoria reuiuiſcerent, dicente Scriptura. *Non recedet memoria eius. & nomen eius requiretur a generatione in generationem.* Eccl.39. Pſal.117. Et alibi. *Memoria iuſti cum laudibus.* Et. *In memoria æterna erit iuſtus.* Prou.10. Sanè horum glorioſa facinora perinde ac balſamum Omnipotentis etiam Dei nares demulſerunt, propterea eiuſmodi virtute operum, tamquam pretioſiſſimis vnguentis perfuſos, atq; a corruptione ſeruatos, poſt vitæ mortalis adhuc interitum immortali debuiſſe eoſdem laude florere, omnis ratio ſuadet. B Sed & quemadmodum fracta lagena balſamum ſuauius, longiuſq; perflat, intantum, vt etiam cunctos in ſui admirationem trahat; ita & horummet corporibus temporali morte ſolutis; cunctorum hominum voces ad eorum protinus glorificanda prodigia quàm maximè excitari decuiſſe, neminem arbitror, qui non intelligat. Igitur illorum nunc meritò præclaras res geſtas in omnes orbis terræ fines Eccleſia perſonat; nunc cunctorum oculis aliàs abſcondita, priuatiſq; tantum cellulis cognita ſublimibus præconijs effert; Eccl. 3 vt ideo cum veritate concordet. *Non recedet memoria eius.* Aſt & per ſingulas ſuccedentes generationes eorum quoq; nomina

INDEX

Controuerſiarum, ſiuè ad Commentarios, ſiuè ad Recenſiones pertinentium.

I. *De Hieronymi Natalitio anno. pag.* 14.b.

II. *Num Victorinum præceptorem Hieronymus adhibuerit.* 17.c.

III. *Fuerit ne Presbyter Cardinalis S.R.E. Hieronymus.* 23.e.

IIII. *De Commentarijs in Iob, Num Hieronymi ſint.* 66.f.

V. *An Danielem inter Prophetas Hieronymus receperit.* 69.e.

VI. *De Auctore quatuor Homiliarum in Cantica Salomonis.* 79.d.

VII. *De veritate & fide Pſalterij ex Hebræo ab Hieronymo tranſlati.* 83.h.

VIII. *De Commentarijs in omnes Pſalmos Dauidicos.* 88.h.

IX. *De Matutinarum precum origine, atq; inſtitutione.* 125.b.

X. *De Eccleſiaſtico cantu, eiuſq; antiquitate.* 127.b.

XI. *De Raptu ſpirituali, & quid ſit.* 145.e.

XII. *A quibuſnam Angelis flagellis cæſus Hieronymus.* 148.g.

XIII. *Eloquentiæ ſtudium damnandumne a Chriſtifidelibus.* 153.d.

XIV. *Ciceroniani nominis iuſtè ne inſimulatus Hieronymus.* 154.h.

XV. *De Hieronymiani Leonis hiſtoriæ veritate.* 160.a.

XVI. *De Auctore Sermonis Aſſumptionis Deiparæ Virginis.* 169.d.

XVII. *De Cardinalatu S. Hieronymi.* 182.e.

XVIII. *Num Domini titulus Eccleſiaſticis perſonis iure conueniat.* 193.c.

XIX. *Num ex Hebræo vetus Teſtamentum adamuſſim Hieronymus tranſtulerit.* 202.f.

XX. *Nũ Hieronymi ex Hebræo Trãſlatio cæteris verior ſit, & præſtantior.* 204.c.

XXI. *De Quæſtionibus in libros Regum, atq; Paralipomenon, Num Hieronymi ſint.* 206.f.

XXII. *An Commentariorum in Lamentationes Hieronymus auctor ſit.* 208.h.

XXIII. *An S.R.E. ſiue eius capiti, Romano nimirũ Pontifici vniuerſa ſubſint.* 217.f.

XXIV. *An Rufinus de Arbitrij libertate perperàm ſenſerit.* 240.c.

XXV. *Num trilinguis tantùm Hieronymus.* 264.b.

XXVI. *An Hæreticorum libri legendi.* 264.c.

XXVII. *De Hieronymi ætate.* 268.c.

XXVIII. *De Hieronymi obitus anno.* 271.g.

XXIX. *De Translatione Sacri corporis eiuſdem.* 277.h.

XXX. *De Auctore Epiſtolæ ad Præſidium.* 327.c.

XXXI. *De Auctoribus Epiſtolarum ſub Damaſi, atq; Hieronymi nomine, de Gloria Patri, Alleluia, & alijs.* 334.c.

XXXII. *An Hieronymus Regulæ ad Moniales auctor fuerit.* 336.g.

XXXIII. *De Auctoribus Epiſtolarum ſub Euſebij, Cyrilli, & Auguſtini nomine De morte, miraculis, & magnificentijs Hieronymi.* 338.c.

XXXIV. *An Hieronymus ſcripſerit Vitas Patrum.* 344.e.

XXXV. *De Auctore Epiſtolarum, quæ Martyrologio aſſiguntur.* 346.f.

SANCTI HIERONYMI

CHRONOLOGIA

Vt quæ hinc inde, fuſimq; io Commeotarijs, nec non in Recenſionibus ex occaſione textus, temporis interdum minimè ſeruata ratione explicantur, breui, atq; compoſito ordine oculis Legentium exhibeantur, hæc ad Operis frontem appoſita Chrooologia eſt. Ita autem in ea illuſtriora Hieronymi Acta diſtioguntur, vt quid in vnoquoq; fermè anno is egerit, quò contenderit, quę poſteritati propagarit, totus deniq; vitæ eius curſus ab oatiuitatis exordio ad exitum vſq; propooatur. Cæterùm ne circa eandem error fortaſſis obrepat, cùm Panninus præſertim, atq; Cardinalis Baronius, & cæteri poſt eos, vigeſimum ſextum Imperij Magni Cooſtantini anoum (a quo certa Hieronymi eiuſdem oatalitia ducuntur) trecenteſimo trigeſimo primo Domini anno adſcribant, oos verò proximè ſequenti; monitos eoſdem de hoc vno volumus: noſtram haoc idcircò eorum haud repugnare annorum ſupputationi, qnòd idem vigeſimus ſextus Imperij Conſtantini annus menſibus cum trecenteſimi trigeſimi primi, tum proximè ſequentis anni conpleator; Vigeſima quippe quinta Iulij die fęliciſſimum idem, atq; fauſtiſſimum Sacro ſanctæ Eccleſiæ, totiq; Mundo Imperium ſumpſit Exordium.

Anni Dñi.	Conſtantini Magni Imperatoris.	Syluestri Summi Pontificis.	Hieronymi.	
332	26	19	1	Gignitur Hieronymus Parentibus ſanguinis oobilitate, religionis puritate clatiſſimis. pag. 15. g.h. Patris nomen Euſebius, Matris verò inconpertum adhuc. 13.d. Naſcitur autem Chriſti Domini anno trecenteſimo trigeſimo ſecundo, Imperij verò Magni Conſtantini vigeſimo ſexto, menſibus aliquot a medio ad finem vergente 14. d. e. In Oppido Stridonis, vbi Patris adhuc ſepulchrum. 15. c. d. Nomineq; quo & Pater, ex priuilegio a Romanis Stridonienſibus condonato, vocatur. 5. d. e.
336	30	1 Marci. 14. Febr. Item Iulij 6. Octobris.	5	Infans Orbilio pedagogo incunabulis tum fidei, tum litterarum imbuitur. 17. b. 59. a. b. Caſtigatur ab eodem ioterdùm de puerilibus. 17. a.
346	10 Conſtantis, atq; Cōſtantij Impp 22. Maij.	10 Iulij.	15	Romam vnà cum Parentibus petit. 15. g.h. 16.a.b. Viris inſignibus traditur inſtruendus. 16. g. h. Donatum in Grammaticis profitetur. ibidem. Græciſq;, ac Latinis eruditur. 18. e. f.
347	11	11	16	Religioni inteotus veneratur feſtis diebus Apoſtolorum Sepulchra, & Martyrum cryptas ingreditur. 65. f.
348	12	12	17	Victorino in Rhetoricis præceptore vtitur 17. b. c. d. e. f. g. h. 18. a. b. c. d.
351	15 Conſtantij ſolum.	15	20	Publicè controuerſias Romę declamat, cūq; Rhetoribus, atq; Philoſophis congreditur. 18. f. g. h.

Anni Dñi.	Constantij ſolum.	Liberij 8. Maij	Hieronymi.	
358	22	7	27	In Liberium lapſum totus inuehitur. 22. b. c. d. e. f. g. h. 23. a. b. c. d. E Græco in Latinum ſermonem Alexandri Aphrodiſienſis Commentarios in Ariſtotelis philoſophiam transfert. 18. g. 350. e.
359	23	8	28	Baptiſmi Sacramentum Romæ ſuſcipit. 16. b. c. d. 93. a. b. c. Pergit in Gallias 61. e. Item in Patriam, quam ſimul, ac Parentes deſerit. 140. h. Antiochiam contendit. ibidem.
360	24	9	29	Apollinarium Laodicenum audit. 55. h. 56. non tamen contentioſis eius dogmatibus ſuper Scripturarum ſenſu aequieſcit. 57. a. b. c. Varias peragrat rurſus diſcendi ſtudio Prouincias. 61. f.
361	1 Iuliani 5. Octob.	10	30	Ad Syriæ portum appellitur. 61. f. Eremi Patres viſitat. ibidem, 74. c. Malchum Monachum reperit. 73. g. Ab eodem, atq; Theodoſio ad Monaſticæ vitæ inſtitutum traducitur. 74. a. In ſolemni votorum profeſſione Gentilitatis nomen, Euſebij ſcilicet, deponit, & ſacrum, ac planè cœleſtè aſſumit. ibidem. 5. d. & ſeq. 74. f. g. Corporis eius compoſitio, quæ. b. d. 107. e.
362	2	11	31	Euagrij ſolitudinem ingreditur vnà cum ſocijs. 61. f. 63. d. e. 72. d. Secum defert inſignem bibliothecam. 142. d. e. Sanctimoniæ initium profitetur. 74. d. e. eidem Sanctarum horret ſermo Scripturarum. 143. d. e. Legit Tullium. 142. f. Ardentiſſima febre cruciatur. 144. eidem exequiæ parantur. 145. a. b. c. Ad tribunal Dei ſiſtitur, atq; diuinitus ob Gentilium librorum immoderatum ſtudium corripitur. 147. c. d. e. f. g. h. 148. 149. 150. 151. 152. 153. Sæcularibus haud deinceps. litteris ſtudet. 139. f. g. h. Carnis ſtimulis vrgetur. 62. b. c. d. e. f. 105. e. f. g. Virginitatem perpetuò colit. 340. b. c. d. e. f. g. h. Hebraicæ linguæ rudimẽta addiſcit. 63. a. b. c. d. e.
363	1 Iouiani 27. Iunij.	12	32	Pauli primi Eremitæ Vitam deſcribit. 86. c. d. Item Epiſtolam vigeſimam primam. ibidem.
364	1 Valentiniani, & Valentis, 25. Febr.	13	33	Admodum in Chaldaicæ linguæ ſtudio laborat. 64. h. 65. 66. a. b. c. d. Chryſogono Epiſtolam dat quadrageſimam quartam. 298. g. Abdiam Prophetam Commentarijs explicat. 343. d. g. h. 344 a.
365	2	14	34	Origenis homilias in Pentatheucum latinitate donat, 206. b. c. d. hoc eſt, in Geneſim homilias decem, & ſeptem: in Exodum tredecim: In Leuiticum ſexdecim; In Numeros viginti quinq; 350. b. Item exhortatoriam ad Heliodorum. 292. b. c.
367	4	15 Damaſi. 15. Septembris.	36	Vetus teſtamentum iuxta Septuaginta Interpretum editionem e Græco vertit in Latinum. 201. f. g. h.
368	5	2	37	Prophetiæ dono illuſtratus ante triginta annos chariſſimi ſodalis iacturam, hoc eſt Rufini a ſe alienationem præuidet. 298. b. litteris prodit Epiſtolam quadrageſimam primam. Ibidem. Item Epiſtolam quadrageſimam nonam. 299. f. g. h. 300. a. c.
369	6	3	38	Origenis homilias in Ezechielem quatuordecim, & in Hieremiam totidem transfert. 211. c. Ab hæreticis, atq; Schiſmaticis mirum in modum diuexatur. 94. h. 95. a. b. 96. 97. 98. 99. Occidentali Eccleſiæ firmiter hæret. 99. d. e. ſcriptis Epiſtolam mandat trigeſimam

nonam

Anni Dñi.	Valentiani, & Valentis.	Damaſi.	Hieronymi.	
				nonam. 297. h.
370	7	4	39	Aegyptiorum Patrum, eorumq; Catholicorum, ac San-ctiſſimorum partes ſectatur. 99. h. 100. a. Scribit Epiſtolam ſeptuageſimam ſeptimam. Apud Marcum Presbyterũ Celedenſem de perſecutionibus & iniurijs ſibi ab Arrianis illatis conqueritur. 97. f. g. h. De eiſdem apud Damaſum Summum Pontificem, quẽ & de eius ſententia, atq; decreto humiliter exorat. 93. 94. 95. 96. 97. Florentio Epiſtolas dat quintam, & ſextam. 92. h. 93. a. b.
371	8	5	40	Euagrij ſolitudine diuino conſilio egreditur. 101. Hieroſolymam primùm contendit. 61. g. 141. h. 142. a. b. c. d. Vitas Patrum hiſtoriæ mandat. 343. f. g. h. triennium circiter in Sanctorum locorum veneratione, alijſq; pietatis operibus illic conſumit. 61. g.
372	9	6	41	Chalcidis ſolitudinis ingreſſum meditatur. 61. g.
373	10	7	42	De eadem ſolitudine ingredienda voto firmato, ad idem perficiendum, ſuffragium Theodoſij & cæterorum Anachoretarum implorat, cuius rei gratia Epiſtolam ſcribit trigeſimam octauam. 297. h. 73. h. 74. a.
374	11	8	43	Subducitur e ſęculi tumultibus, & tanquam ſagitta electa in pharetra Domini Sabaoth abſconditur. 101. a. b. c. d. e. f. probatur verò prius, conflaturq; igne tentationum, ne aliquando in hoſtes dimiſſus cedat. g. h. Chalcidis petit ſolitudinem. 103. c. d. deſcribit eandem. 104. h. pœnitentiæ operibus carnem macerat. 105. g. h. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. criminis loco vitæ eiuſmodi inſtitutum Rufinus ponit. 102. c. d. ſub eiuſdem nomine falſas idem Rufinus prodit Epiſtolas. g. h. Conqueritur, & exclamat idcircò Hieronymus. 103. a. b. Angelicis ſolatijs recreatur. 113. c. d. e. f. g. lætuſq; Deo gratiarum actiones concinit. h. 114. a. b. c. f.
375	12 Valentis tãtũ	9	44	Origenis homilias duas in Cantica Canticorum de Græco interpretatur. 79. b. c.
376	13 Valentis cum Gratiano, & Valẽtiniano Cal. Ianuar.	10	45	
377	14	11	46	Vaſtantur a Barbaris cum Illyrio Thracia, Macedonia, Dalmatia Hieronymi ſimul patrium ſolum, atq; predia chentalia. 15. d. e. 122. h. 123. a. b. c. Euſebij Chronicon in Latinum ſermonem conuertit. 87. d. e. f. g. h. 88. de ſuo ab anno Chriſti trecenteſimo vigeſimo ſexto ad trecenteſimum ſeptuageſimum illud idẽ exaggerat. 346. c.
378	3 Gratiani, & Valentiniani tantùm.	12	47	E Chalcide prodit. 115. a. b. c. Pergit Conſtantinopolim ad audiendum Gregorium Nazianzenum. 53. d. e. f. g. h. ipſoq; Doctore ad contemplationem ſedentis in throno erigitur. ibidem. Excipitur verò non vti diſcipulus, ſed vt condoctor. 54. c. d.
379	4 Gratiani cum Theodoſio, & Valentiniano 16. Ianuarij.	13	48	A Gregorio Nyſſeno proptiorum adhibetur ſcriptorum cenſor. ibidem.
380	5	14	49	Antiochiam contendit, Presbyterioq; a Paulino Vrbis eiuſdem Epiſcopo inſignitur, 115. g. 183. a. b. c. d. 304.

Anni Dñi.	Gratiani cum Theodoſio, & Valentiniano.	Damaſi.	Hieronymi.	
				304. d. e. Monachi propoſitum perpetuò retinet. 183. c. De hinc Hieroſolymam proficiſcitur. 115. Quæſtionibus illic a Damaſo Summo Pontifice excitatur. 75. 76. 77. 78. Eidem ſolutionibus occurrit. 78. d. h. 79. a.
381	6	15	50	Damaſo exponit hebraicam dictionem *Oſanna*. 80. g.
382	7	16	51	Sapientiæ quanplurimis alijs profert arcana. 116.
383	5 Theodoſij cũ Valẽtiniano.	17	52	Præſidio Diacono Epiſtolam dat de Cereo Paſchali. 327. c. Romam ad Concilium Romanum tum Pontificijs, tum Imperatorijs litteris euocatur. 164. d. cumq; Paulino, & Epiphanio illuc contendit. 163. d. A Damaſo ad Eccleſiaſtici gubernaculi onus aſſumitur. 184. e. f. g. Exponit eidem viſionem de Seraphim, & calculo. 80. b. 81. a. Scribit aduerſus Heluidium de perpetua S. Mariæ virginitate libellum. 224. c. d.
384	6	18	53	Ordinatur a Damaſo S. R. E. Præsbyter Cardinalis. 19. e. f. g. h. 20. a. b. de quo, & Controuerſia. 23. f. 182. e. Nouum Teſtamentum, Marcum videlicet, Lucam, & Ioannem ad Græcam veritatem, Matthæum verò ad Hebraicam reſtituit. 312. f. g. h. 82. c. d. e. Volumen edit in quatuor Euãgelia. 344. c. Scribit in Luciferanos altercationem. 244. g. Damaſo exponit parabolam de frugi, & luxurioſo filijs. 317. g. & Pſalterium ad Septuaginta Interpretum editionem emmendat. 82. f. g. Summo Pontificatu dignus acclamatur. 182. c. d.
385	7	1 Siritij. 12. Ianuarij.	54	Paulæ Sanctiſſimæ fęminæ facultatibus alitur. 34. d. cuius vitæ Sanctitas deſcribitur. ibidem, & capite decimo tertio per totum. Eidem Epiſtolas dat decimamquintam. 35. g. 294. h. & centeſimam quinquageſimam quintam. 318. g. Marcellæ item Epiſtolas XXIII. 295. h. XV. 294. h. XXIII. 295. h. XXIV. ibidem. LIV. 302. f. C. 311. h. CII. 312. e. CXXXVI. CXXXVII. CXXXVIII. 316. h. CXLI. 317. d. CXLVII. g. CXLIX. h. 318. a. Euſtochio item XIX. 295. e. f. & XXII. de cuſtodia virginitatis. 246. c. d. Clericos reprehendit inordinatè incedentes. 135. g. h. Romæ Gymnaſium aperit, ſanctaſq; mulieres edocet, ac Virgines. 177. e. f. g. h. 173. d. Acerbiſſimas patitur perſecutiones, 187. h. 188. a. & ſeq. vſq; ad finem capitis. Libidinis potiſſimum infamatur. 181. d. e. f. Verùm eiuſdem mox innocentia declaratur. h.
386	8	2	55	Roma diſcedit. 173. 163. h. 164. a. Scribit e portu Romano ad Aſellam virginẽ æquè Romanam Epiſtolam. 171. d. e. f. g. In qua de fictis amicitijs, atq; illatis ſibi iniurijs dolet, Capite decimo quarto per totum. Eiuſdem Virginis laudes explicantur. 171. d. e. f. g. 192. h. Hieronymi deſcribitur nauigatio, Capite tertio per totum. Hoſpitio recipitur ab Epiphanio Salaminæ Cypri Epiſcopo. 41. h. Item a Paulino Antiocheno Epiſcopo. 43. a. b. c. d. Sanctam Hieroſolymorum Ciuitatem ingreditur. e. f. In eaq; multa miracula obſeruat. g. h. 44. a. b. e. Super Caluariæ montem Crucis loco erectum ſimulacrum comminuit. 97. a. b. c.
387	9	3	56	Contendit in Aegyptum. 44. f. g. Didymo præceptore vtitur. 57. g. h. 58. condiſcipulo Rufino Aquileienſe, 232. f. g. h. Nitriæ Monaſteria luſtrat, interq; Sanctorum choros aſpides latitantes timatur. 44. h. 45. 46. 47.

Reuer-

Anni Dñi.	Theodoſij, cũ Valentiniano	Siritij. 15. Ianuarij.	Hieronymi.	
				Reuertitur Hieroſolymam. 59. g. Edit Epiſtolam CXXXV de emmendatione Pſalterij, iuxta Septuaginta Interpretum verſionem, iterum aliàs reſtituti. 316. g. de cuius poſteriori emmendatione agitur. 86. b.
388	10	4	57	A Cyrillo Hieroſolymorum Epiſcopo conſtruendi Monaſterij facultatem impetrat. 117. d. e. Eidem viciſsim Epiſcopalis muneris perfectam normam dicat g. Bethlehemitici cœnobij ſitus deſcribitur. 118. c. d. Barhanina ad obſcuriora ſcripturæ ſacræ myſteria, atq; eiuſdem Scripturæ ex Hebræo translationem præceptore vtitur. 29. b. c. d, e. f. g. h. Lyddæum item Hebræorum peritiſſimum ad idem adhibet. 64. d. e. f. g. de quibus a detractoribus carpitur. 51. b. c. litteris prodit librum de Nominibus. 246. a. Item Quæſtiones hebraicas in Geneſim. 205. d. e. f. g. h. Diſtrahitur ab incœpto opere a Paula, & Euſtochio. ibidem. Palladium Origeniſtam ad hæreſeos Paulam ſolicitantem oretenus conuincit. 225. h. 226. 227. 228. 229. Transfert ex Hebræo Libros Salomonis, Pſalterium, Libros Regum, & Exodum. 313. e.
389	11	5	58	Bethlehem ad Chriſti Domini incunabula Ordinis ſui iacit fundamenta. 120. 121. Commmentarijs illuſtrat Pauli Apoſtoli Epiſtolas ad Philemonem: ad Galatas: ad Epheſios: ad Titum: 213. e. f. g. h. Prophetiæ dono Neſtorij hæreſim confutat. 273. f. g. h. Conuertit e Græco in Latinum ſermonem triginta nouem Origenis homilias in Lucam 211. d. e. f. g. h. Aggreditur librũ de locis hebraicis. 245. f. g. h. Epiſtolas ſcribit XVII. XVIII. XIX. 295. d. e. f.
390	12	6	59	Veteris Teſtamenti ex Hebræo Translationem abſoluit. 313. d. e. f. g. h. 202. a. b. c. d. e. Reuelatq; abſcondita a ſæculis, & generationibus. 201. d. e. Opus prodit in ſingulos ſcripturæ ſacræ libros de locis ad corrũpendũ procliuibus. 216. a. Aliud item opuſculum, de occaſionibus, quibus exemplaria deprauari ſolent. 216. b. c. Malchi, & Hilationis Monachorum res geſtas conplectitur. 74. b. Iouinianum duobus libis exagitat, 223. 224. a. b. in quos Romæ obtrectatores inſurgunt. Verùm eoſdem ipſemet acri aplogia conprimit. 31. b. Edit Epiſtolam CXXXI de Iudicio Salomonis. 115. f. g. Quinquageſimam pro libris ſuis aduerſus Iouinianum. 301. b. c. d. Quadrageſimamqnintã. 298. h. 299. a. In ſeptẽ Pſalmos tractatus luculentos. 344. d.
391	13	7	60	Didymi de Spiritu ſancto librum Latinitate donat, Paulinianoq; fratri inſcribit. 81. d. e. f. g. h. 82. a. b. 321. f. g. Dictat Epiſtolam XXVIII. 82. b. c. 296. f. Commentarios item in Eccleſiaſtem. 211. b.
392	14 Theodoſij tãtùm.	8	61	Nahum, Micheam, Sophoniam, Habacuch, & Aggæum interpretatur. 320. a. b. c. e. librũ exarat de Scriptoribus Eccleſiaſticis. 242. b. c. d. e. f. g. h. Nec non Epiſtolas X. 293. g. XXIX. 296. g. h. 297. a. XXXII. 296. c. Cum ſuis Monachis, Euſebioq; inprimis Cremonenſe Regulam Apoſtolicam profitetur. 123. d. e. f. g. h. 124. a. Matutinas preces, & reliquas horas Canonicas primus inſtituit. 125. 126. 334. e. f. g h. 335. c. d. Comitem item, ſiuè Lectionarium conponit. 349. b. c. d. Euange-

d uange-

Anni Dñi,	Theodoſij tã-tùm,	Siritij	Hiero-nymi,	
				uãgelia & Epiſtolas in Miſſa diſponit. 335.a.b.c.d. Auctor idem hymni Glorificationis. 130 b.c.d. e. 335. f. g. Item cantus *Alleluia*. 130. f. g. h. 335. h. 336. a. b.
393	15	9	62	Chriſto Sacratis Virginibus Sermonem tradit Aſſumptionis B. M. V. 169. d.e,f.g.h. 170 325. c.d,e.f.g h. Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum Origenianæ factionis, Epiſtola LXI. ſeu verius libro perſtringit. 304. d. c. Epiſtolamq; CLIV. dictat. 318. f. Alipius Tegaſtenſis Auguſtini familiaris in Palæſtinam proficiſcitur, ab Origeniſtisq; in Hieronymum neſciens concitatur, 253. d.e.f.g. Inuiſit idem illuc Hieronymum. h.
394	16	10	63	Monumentis prodit quæſtiones hebraicas in Libros Regũ & Paralipomenon. 206. e,f.g.h. 207. a.b.c. d. Librum æquè De optimo genere interpretandi ad Pammachiũ. 222. b e.f. eiuſdem rogatu Antonij Vitam. 346. a.b.c, Reuertitur in Africam Alipius, & ab Origeniſtis in Hieronymum accepta bono animo Auguſtino defert. 203. g.h. 254. a. Scribit Auguſtinus Epiſtolam apud Hieronymum LXXXVI. qua eundem de multis redarguit, ac præſertim de expoſitione capitis ſecũdi Epiſtolæ ad Galatas. 309. d. e,
395	1 Arcadij, & Honorij 17. Ianuarij,	11	64	Nepotianum ad vitam Clericalem ritè ducendam erudit Epiſtola ſecunda. 86. g, h. 87. a.b.c. Commentatijs explicat Ionam, & Abdiam, 320. a.b. e, f, Martyrologiũ conficit. 348. d.e. 346. f.
396	2	12	65	De inſtitutione Paulæ neptis ſenioris pareneticam prodit Epiſtolam, 167. b.c, item. LI. 301. d.e.f, Ab Auguſtino ſalutatur Epiſtola octogeſima ſeptima, ſimulq; ad controuerſias prouocatur. 309. f, g.
397	3	13	66	Libris aduerſus Iouinianum aliàs euulgatis Romæ iterum Rufinus nuper illuc profectus detrahit. 301. b. c, Quãobrem inter vtrunq; Hieronymum nempè, & ipſum Rufinum arctiſſima dudum ſoluitur neceſſitudo, ibid. Paulo poſt iterùm reſtituitur, ibidem. Scripitis mandat Epiſtolam CXXVIII. de veſte Sacerdotali ad Fabiolã, 314. g.h. Ex omnibus orbis terræ partibus Monachos ſuſcipit erudiendos. 131. d. Eoſdemq; & vitæ exemplis & doctrinæ monitis inſtruit. h. 132. & ſeq. Diuerſoriũ pro peregrinis conſtruit. 121. b. c, d,
398	4	1 Anaſtaſij, 14. Maij,	67	Delegat Paulinianum fratrem in Patriam ad diſtrahendũ in peregrinorum commodum patrimonium. 122.e. f, g. Semirutas videlicet Villulas, & parentum communiũ cenſus. h. 123. a. b.c. Vertit e Græco in Latinum ſermonem Origenis Periarchon libros, Pammachiò petentibus, & Oceano. 305.g. Damnantur eorundem a Rufino euulgatæ verſiones. 235.e. Paulinæ Pammachij vxoris funeris exequias proſequitur. 120. b. c. Aduerſus Ioannem Hieroſolymorum Epiſcopũ Epiſtola inſurgit LXII. 304.f.g.h. 305.a.b. c, d. Theophilum in Origeniſtas incitat Epiſtola. LXVIII. 306. d. Cuius primũ librum Paſchalem transfert. 349. h. Rufinum ſub perſona Magni Oratoris comœdiam agentis, reprimit Epiſtola LXXXIV. 309.b. De Melchiſedech origine ſcribit Epiſtolam CXXVI. 314. b.c. De libris item diuinæ Scripturæ CIII. 138.d.e.f. CLIII Paulino, de quibuſdã quæſtiunculis. 318. e. Matthæum interpretatur. 213. a. b. c. d. e.

Ex-

399 Anni Dñi.	5 Arcadij,&Honorij 17. Ianuarij.	2 Anaſtaſij 14. Maij.	68 Hieronymi.	Explanationem exorditur in omnes pſalmos Dauidicos. 82. h. 83. a. b. c. Diuerſis dat Epiſtolas LXV. LXVI. 305.h. 306. a. LXIX. LXX. LXXI. 306. e. LXXVI. 307.c. Romam ad dicẽdam cauſam euocatur ab Anaſtaſio Summo Pontifice Rufinus. 235.e. damnatur idem illuc addeſſe contemnens. ibidem.
400	6	3	69	Fabiolæ laudes funebri Epiſtola cõplectitur. 296.g.h. 297. a. Sanctæ eiuſdem memoriæ Epiſtolam de quadraginta duabus manſionibus conſecrat. 314.d.e. & Vigilãtium in ſe oblatrantem Epiſtola LXXV verberat 306. h. 307. a.b. furit in eundem Rufinus, tribusq́ calumniarum libris adoritur. 235.g.h.
401	7	4	70	Epiſtolam ſcribit LXXXIII de Matrimonio ante Baptiſmum contracto. 309. Theophili ſecundum Paſchalem librum e Græco conuertit. 349. h.
402	8	1 Innocentij. 15 Maij.	71	Proſequitur cęptam explanationem in omnes Pſalmos. 83. a. Tribus libris iactata in ſe a Rufino conuitia refellit. 336.a.b. Pammachio, atq; Marcellæ inſcribit Epiſtolã LXXVIII. 307. Item Auguſtino XCI. 309.h. 310. a. In ſugellationem Rufini, Anaſtaſij Summi Pontificis, Ioanni Hieroſolymorum Epiſcopo legatur Epiſtola. 331.c.
403	9	2	72	Aggreditur interpretationẽ in *Iob.* 64.b.c. Auguſtino prodit Epiſtolam LXXXXVIII. 310. b. c.
404	10	3	73	Paulæ Romanæ exequias hominum ſempiternæ memoriæ tradit. 269. a. b. 296. d.e.f. Apud Theophilum excuſat Epiſtola XXX*I*. 297.b. eiuſdem tertium Paſchalem librum vertit. 349. h. Itẽ Regulas Monachorũ Pachomij, Orieſij, & Theodori. 248.f.g. Vigilantium inſectatur Epiſtola L*III*. 301. g.
405	11	4	74	Verſionẽ libri de ſacris ſuppellectilibus eiuſdẽ Theophili Latinis litteris conſignat. 350. a.b.e. e. Præſidiũ tertiũ adhibet Auguſtinus apud Hieronymum. 310. d. e. f.
406	12	5	75	Vigilantiũ hæreſiarcham rurſus explodit. 246.e. f. 301.h. 302. a.b.c.d.e. Epiſtolas ſcribit III de obitu Nepotiani. 392.c.d. IV ad Ruſticum Monachum De viuendi forma. 292. e. f.g.h. XI ad Ageruchiam de monogamia. 293. h. 294. a. CL ad Hedibiam. & CLI ad Algaſiã de quæſtionibus Legis 318.a.b.c. CLII ad Alexandrũ & Minerium, de Apoſtoli verbis: *Omnes quidem dormiemus* 318.d. Exponit Zachariam, Malachiam, Oſſeam, Ioel, & Amos. 269.g.h. 320.e.f. Ab Auguſtino prouocatur Epiſtola LXXXVIII 310.f.g.
407	13	6	76	Eidem dat Auguſtinus Epiſtolam XC. 310. g. Reſpondet Hieronymus Epiſtola XCII. 310.h. Læſus mulcetur ab eodem Auguſtino Epiſtola XC*III*. 311. a.b.
408	14 Honorij cum Theodoſio nepote. Kalen. Maij.	7	77	Commentarios in Danielem edit 210. a.b.e. in quorũ elucubratione ſuperno lumine illuſtratus Vrbis excidium a Barbaris infetẽdum intelligit. d. Exorditur Explanationem in Iſaiam. 53. e.f. Prodit Epiſtolam XLVI. 299. b.c. Auitũ aduerſus Origenis errores inſtruit Epiſ. LIX. Tuetur ſe ipſum aduerſus Auguſtinũ Epiſ. LXXXIX. 311.b.c.d. Excuſat de feruore, atq; ſeueritate Epiſtola XCVI. d.e. Morbis frequentibus atteritur. 252. a.
409	15	8	78	Laborat in explanatione Iſaiæ 208. b.c.d.e. Auguſtini recipit Apologeticã Epĩam XCVII. veritateq́; in vtroq; vincente firmior pax, & cõcordia ſequitur. 311. f. Epiſtolam ſcribit. XXXIII. c.

410 Anni Dñi.	16 Honorij cum Theodoſio nepote, Kal. Maij	9 Innocētij. 18. Maij.	79 Hieronymi.	Vaſtatur Roma a Gothis ſub Alarico Duce, & aufugientes inde ex vtroq; ſexu nobiles Bethlehem ſuſcipit. 269. h. 270. a. Charitatis officijs peregrinos conplectitur. 121. e. g. Noctium furtiuis horis Ezechielis prophetias interpretatur. 209. h. Caligāt eiuſdē oculi ſenectute, 251. h. Expedit Epiſtolas, XII de educatione Pacatulæ. 294, a. b. LXXXII ad Marcellinū 308. b. c. d. e. f. CXXXII ad Vitalem de Salomone, & Achaz quomodo vndecimo ætatis anno filios genuerint. 315. h. 316. a. b. Rufinus in Sicilia moritur, Catholicorū hoſpitio prohibitus. 236. c.
411	17	10	80	Commentarios in Ezechielem perficit, litteriſq; ſimul mandat Epiſtolam VII de Virginitate ſeruanda ad Demetriadem. 293. c. d.
412	18	11	81	Theodoſij atq; Valentiniani res geſtas conplectitur. 349. a. Pelagiū explodit. 246. g. Debachantur idcircò in eū furore, direptionibus, atq; incendijs Pelagianiſtæ; annuente Ioanne Hieroſolymorom Epiſcopo. 303. d. Solatio erigitur Innocentij Summi Pontificis Epiſtolis. ibid. Epiſtolas prodit, XVI ſuper Marcellę dormitione: LV Ripario. 302. h. 303. a. b. c. d. CXXXIX Cypriano. 317. a.
413	19	12	82	Principiæ Virgini pſalmū exponit quadrageſimumquartum Epiſtola CXXXX. 317. b. c.
414	20	13	83	Pelagij hæreſes iterum inpugnat 246. h. 247. a. b.
415	21	14	84	Homilijs quatuor Salomonis Cantica interpretatur 80. c. d. e. f. g. 322. g. Oroſiom Presbyterum Hiſpanū ab Auguſtino ſibi legatū cū libro de Ratione animæ ſuſcipit. 311. f. g. 331. e. Epiſtolam item eiuſdem Auguſtini de eo, quod ſcriptum eſt: *Qui tota legē ſeruauerit*, 331. d.
416	22	15	85	Hieremiam exponit. 208. f. g. Lamētationes inſuper eiuſdem h. 209.
417	23	1 Zoſimi. 19. Augusti.	86	Saueiato leoni medetur. 157. 158. cuios viciſsim obſequio Monachi eios recreantur. 157. a. b.
418	24	1 Bonifacij, 26. Decembris.	87	Scribit de myſtica promiſsionis terra Epiſtolam CXXIX. 315. d.
419	25	2	88	Extrema laſsitudine obruitur. 251. c. In ſtratu iacens funiculo trabi appenſo vtitur quò erigatur. d. Monaſterij curam non dimittit. 252. c. d. e. ſenſus ſemper ſinceritate uiget ad rationem reddendam vndecunq, interrogatur. 252. f. g. h. 253. a. Epiſtolas prodit LXXIX. & LXXX. 307. e. f. Diſſolui cupit, & eſſe cum Chriſto. 250. a. g. 251. g. Supernæ glorię quaſi particulam quandam attingit. 250. e. f. Mortis tempore confidentius agit. c. 251. g. Altaris Sacramento, miniſtrantibus Monachis reficitur 275. e Aduerſus tandem Eccleſię hoſtes conſtructa per eum ſcriptorum copia inexpugabili turre, octogeſimo octauo ætatis ſuæ anno migrat a ſæculo. 267. d. h. 268. a. b. c. d. in ſenectute nimirum bona. 274. a. b. c. vltima Septembris die. d. & eiuſdem diei hora vltima 275. b. c. cum ſolo occumberet. d. ad cuius animæ exitū Angeli, miro ſplendore fulgentes occurrunt, cantibuſq; eandem excipiunt. 275. c. f. g. h. Bethlehem in ingreſſu ſpelūcæ præſepis Domini ſacrum eius corpus in ſepulchro cōditur, quod ſibi viuens parauerat. 276. f. g. h. non longè a ſepulchro SS. Paulæ, & Euſtochij. Eiuſdem ad Chriſtum progeſſum grauiſsimi Auctores vocibus comitati ſunt. 277. d. e. f. g. poſt omnes Pius ipſe, Parentis immeriſsimus filius b. c. De eodem Sanctiſsimo Viro Patrum elogia. 351.
420	26	3	89	
				Translatæ quando ſacræ eiuſdem reliquiæ. 277. h. 278. 279. 380.

D. PII RVBEI A PLACENTIA IN VITAM S. PATRIS HIERONYMI A Venerabili olim PATRE LVPO HISPALENSE editam COMMENTARII

PROOEMIVM.

Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur a generatione in generationem.
Eccleſiaſtici XXIX.

CVM in externorum bonorum numero fama potiſſimũ ſit, eo ipſo immenſam Omnipotentis Dei benignitatem ſeruos ſuos, quibus centuplicata omnia dimiſſa ſpondentur, apud poſteros cumulaſſe iure optimo conſtat. Et quidem, cum ij mortali adhuc carne circundati terrena omnia, quantumuis ſublimia pro Chriſto abieccerint: ſæculi item triumphos, omneſq; eius delectationes (longè maiores ſecretò experti) faſtidiuerint, atq; mortui mundo, conſepultiq; in omnium opinione latuerint, æquum, inquam omnino, vt poſt mortem eiuſmodi etiam præconijs celebrarentur, quòd in omnis poſteritatis memoria reuiuiſcerent, dicente Scriptura. *Non recedet memoria eius. & nomen eius requiretur a generatione in generationem.* Et alibi. *Memoria iuſti cum laudibus.* Et. *In memoria æterna erit iuſtus.* Sanè horum glorioſa facinora perinde ac balſamum Omnipotentis etiam Dei nares demulſerunt, propterea eiuſmodi virtute operum, tamquam pretioſiſſimis vnguentis perfuſos, atq; a corruptione ſeruatos, poſt vitæ mortalis adhuc interitum immortali debuiſſe eoſdem laude florere, omnis ratio ſuadet; Sed & quemadmodum fracta lagena balſamum ſuauius, longiuſq; perflat, intantum, vt etiam cunctos in ſui admirationem trahat; ita & horummet corporibus temporali morte ſolutis, cunctorum hominum voces ad eorum protinus glorificanda prodigia quàm maximè excitari decuiſſe, neminem arbitror, qui non intelligat. Igitur illorum nunc meritò præclaras res geſtas in omnes orbis terræ fines Eccleſia perſonat; nunc cunctorum oculis aliàs abſcondita, priuatiſq; tantum cellulis cognita ſublimibus præconijs effert; vt ideo cum veritate concordet. *Non recedet memoria eius.* Aſt & per ſingulas ſuccedentes generationes eorum quoq; nomina

Margin: A — Matt. 19. — Eccl. 39. — Pſal. 117. — Prou. 10. — B — Eccl. 39.

A perquiruntur, vt laud bus perpetuò uigeant, quomodo Abrahæ, Moyſis, Sa-
muelis, ludit, & omniu n humilium in Scripruris Sanctis floruiſſe legunrur.
Requiruntur, vt veniam nobis culparum, & beneficiorũ poſtularionumq; in-
dulgentiam obtineant. Requiruntur deniq; vt imitatione comitentur, cum
eadem Summus rerũ omnium Opifex in tabulis cœli deſcripſerit, quò non il-
lorum tantum pulchrjrudo atq; ſplendor nos oblectaret inruentes, ſed & ad
imitationem prouocaret, De his profectò Domini in Euangelio oraculum
Luc. 10. arbitror, quo dictum eſt. *Gaudete, & exultate, quia nomina veſtra ſcripta ſunt
in cœlis.* Et reuera ſi apud Romanos (teſte Hugutio) clarorum virorum no-
mina litteris aureis pro Imperij Maieſtate in rabulis æneis ad perennitatẽ in-
ſinuandam cõſcribi conſueuiſſe (vnde & poſtmodum Parres Conſcripti ap-
B pellari) litteris proditum eſt: qui pietatem, & veram religionem coluere,
quosq; Deus ſecum in cœleſtibus conregnare, tamquam Imperij ſui Princi-
pes decreuit in eminentiſſima, atq; prorſus indelebili materie, exarari mi-
nimè debuere? Igitur aptiſſimè eorumdem nomina, hoc eſt, virrutes, atq;
opera ex Chriſti gratia oculis omnium declarata, multò præſtantioribus lir-
teris, atq; in ſolidioribus ære tabulis, in cœlo nimirum conſcribi par fuit.
Iob. 31. De quibus, & dictum. *Tu fabricatus es cælos, qui ſolidiſſimi, quaſi ære fuſi ſunt,*
Prou. 22. Atq; de fulgentibus vndiq; characteribus. *Super argentum, & aurum gratia
bona.* Deniq; hi omnes ſtellæ ſunt, quarum multidinem numerare, ſingula-
rumq; nomina, illarum tantum Opificem vocare, teſtatur Dauid dicens.
Pſal. 146. *Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat.*

At contra neq; in memoria impios futuros, neq; illorum nomina perman-
C ſura ex ſacris litteris admonemur. *Deleſti*, quippe ſcribitur, *nomina eorum* Pſal. 9.
in ſæculum ſæculi, periit memoria eorum cum ſonitu. Et certè quod ad huius homi-
num generis pertinet famã cum tumultu atq; fragore ea deperit, cũ, vt Gre- Moral. 5.
gorius teſtatur, omnes, qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri ali-
quid volunt, denſis cogitationum tumultibus in corde comprimantur: ſan-
cti verò, qui nulla huius diligunt magna meritorum tranquillitate perfruan-
tur: De eodem ſonitu Amos ſecundo ſcribitur. *Morietur in ſonitu Moab,
& in clangore tubæ.* Quandoquidem perinde vt ingentis ædificij machina
ruens horribilirer perſtrepit, ſic & perditorum hominum, qui habitacula, &
Ciuitares Dæmonum affirmantur, vita finiens horrendum emittit ſonitum,
quia ad profundum vſq; inferni illorum infelices animæ colliduntur. Pul-
chrèhorum quoq; memoriam Iob explicans. *Memoria*, inquit, *veſtra compa-* Iob. 13.
D *rabitur cineri.* Enimuero quemadmodum cinis, flatu leuiſſimo diſpergitur;
ſic & de terra illorum memoria pro commerito ſupplicio ad punctum peruo-
lantis temporis cedit. Deniq; & iure horum nomina delentur, cum indi-
Pſal. 48. gna prorſus ſint, quòd requirantur. *Vocauerunt* Luxurioſi *nomina ſua in terris;*
quia ſcripſerunt illa in fluminis vnda: in aere ſuperbi & vani: in puluere aua-
ri: at cum haud ſtabiles membranæ eiuſmodi fuerint, illico in abolitionem
exterminara ſunt: in punctoq; deſierunt, quaſi non fuiſſent. Extat & rei
Luc. 16. huius apud Lucam in Euangelio argumentum, vbi loquens Dominus de pau-
pere meritis refulgente, & de diuite epulis dedito, pauperis nomen, Laza-
rum nimirum expreſſit, diuitis verò ſilentio præterijt. Cæterùm quamquã,
quæ de ijs, quos ab his ſempiterna memoria, & nomine ad finem vſq; ſæ-
culi Dominus diſcretos eſſe voluit, paulò ſuperius allata ſunt, de omnibus
accipiantur, qui ſe totos eidem addixerunt: præcipue tamen de ijs, qui ſa-

pientia

pientia præditi mundum illuſtrarunt, Spiritus ſanctus paulò ſuperius oſten- A
Eccl. 39. dit, cùm ait. *Collaudabunt multi ſapientiam eius, & vſq; in ſæculum non delebitur:* atque mox: *Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur a generatione in generationē.* Porrò ſi de Eccleſiæ proceribus diſtinctius ſermo habeatur, quæ ſtella in cœlo, de qua aptius elogium prædicetur *Non recedet memoria*
Iudic. 5. *eius*, fulgentior Hieronymo? Stella is apprimè, quæ in ordine atq; curſu ſuo conſiſtens aduerſus Siſaram, Diabolum videlicet, eiuſq; hæreticorum exercitum dimicauit. Stella, quæ ad meridiem contemplationis elata, atq; ad cuſtodiam Ciuitatis ſanctæ, & murorum eius euocata: *Adſum*, reſpon- Baru. 5. Dan. 12.
dit, *& luxit ei cum iucunditate qui fecit illam.* Stella, quæ procul a terra, atq; in Ezec. 1.
perpetua æternitate defixa ad iuſtitiam plurimos erudiuit, fuiſq; item ſanæ doctrinæ, quaſi æris candentis ſcintillis ad amorem Dei inflammauit. B
Stella, quæ omnem hominum ſtatum ad virtutum gloriam accendens, tantū profecit, vt innumeros etiam in cœli vſq; faciem deduxerit. Stella deniq; matutina, quæ quaſi in crepundijs Eccleſiæ conſurgens, cæteras omnes in ſacrarum interpretatione ſcripturarum, abditiſſimorumq; ſacramentorum,
Eccl. 39. reuelatione præceſſit. *Non recedet* ergo *memoria eius, & nomen eius requiretur à generatione in generationem.* Fertur Empedoclem, cuidam interroganti cur vi-
Apud vincent. lib. 4. hist. ueret. *Vt aſtra cœli inſpiciam*, reſpondiſſe: cui Sanctus quoq; Iob adſtipulatus. Iob 35.
Suſpice, inquit, *& intuere, & contemplare aſtra.* Profectò, quis ex his, natum hominem, vt ad ſuperiora mente conſurgat, & Sanctorum virtutes, atq; merita demiretur, non intelligat? *Tolle*, inquit Empedocles, *cœlum, & nullus ero*: Et nos, ſi eiuſmodi aſtra tollamus, abiecti prorſus erimus: Enimuero cum abſq; charitate eſſendi careat homo actu, dicente Apoſtolo. *Si habuero om-* C
1. Cor. 13. *nem ſcientiam &c. charitatem autem nō habuero, nihil ſum.* Ipſiq; Sancti Doctores almis ſuis prædicationibus diuinę in nos charitatis vim excitēt, hinc & fine illis contemptibiles, abiectoſq; futuros conſequitur. Rurſus, cum illi, qui libros conficiunt ſempiternę hominum memorię monumenta tradere affirmentur, Hieronymi ex poſterorum mentibus nunquam fama abolitura eſt, qui tanta ſcripſit, quanta nec legi poſſunt. Requiritur poſt omnia in dies magis magiſq; vbiq; ſacrum eius nomen ab omnibus, quia in cunctis bibliothecis aurea illiuſmet prorſus opera, atq; Prophetales, in Iſaiamq; potiſſimū Commentarij requiruntur: habita tota auiditate leguntur: paſſim allegantur: ampliſſimis honoribus afficiuntur; vt de eo etiam ſapientię dictum in-
Sap. 8. telligatur: *Habebo per hanc immortalitatem: & memoriam æternam his, qui poſt me futuri ſunt, relinquam.* Deniq; quamuis duo hęc, Vitā videlicet eius ſanctiſ- D
ſimā, quò ad memorię perennitatem; & nomen glorioſum, quò ad propriorū ingenij monumentorum perueſtigationem recolere cunctis conueniat, prę-cipuè tamē ad Monachos Religionis eius, qui ſe ab eo procreatos auguſtiſſimis moribus & inſtitutis gloriātur: maximè autem, atq; prę cęteris omnibus ad me, qui a primis vſq; annis omnia eijpſi mea ſtudia debeo, quemq; viciſſim, (& quidem indigniſſimè) Parentem profiteor, munus ipſum ſpectare intelligo, vt Eccleſiaſtici in medium ſępius allatum teſtimonim locum
Eccl. 39. habeat: *Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur a generatione in generationem.* Quod vt vtrumq; aptè in ſequenti mox opere oratione complectar, Clementiſſimus adſit Dominus gratia ſua: adſit auxilio ſuo Hieronymus, cui, qualecumq; illud eſt, ſupplicibus a me votis offertur. Exordium itaq; capio.

A E

Titulus Prior.

Incipit Vita Beatiſſimi Hieronymi Preſbyteri, quam quidam deuotus, & eius operum ſtudioſus ex illius, & aliorum ſcriptis excerpſit fideliter.

COMMENTARIVS.

HAEC Sancti Patris Hieronymi Acta, quorum explanationem aggredior, authoris proprij nomine ſuppreſſo aliàs edita in multis antiquis codicibus (B) diminuta, quibuſdam etiam locis interdum immutata ſub eiuſmodi titulo legi, videlicet. [Incipit Vita Beatiſſimi Hieronymi Preſbyteri, quam quidam deuotus, & eius operum ſtudioſus ex illius, & aliorum ſcriptis excerpſit fideliter] At inter Venerabilis Patris Lupi de Olmeto Hiſpalenſis opera, ac vetuſtiſſima manuſcripta exemplaria a me, vti primùm ab eo memoriæ tradita ſunt, depræhenſa, ad illorum verum ſenſum vnà cum ipſius Authoris inſcriptione iterũ in lucem hoc ipſo volumine prodũtur. Nec eorũ ideò Lupum authorem affirmare tantùm auſim, (C) quòd in eius ſcriptorum ſerie apud nos circumferantur, verùm ex eiuſdem etiam Lupi id manifeſtiſſimo teſtimonio compertum habeo. Quandoquidem, ſub extremo Opuſculi, quod Epilogum S. Hieronymi inſcripſit, quodq; Martino V. Summo Pontifici, ſanctæq; Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Collegio dedicauit, remipſam hiſce teſtari videtur [Cuius clypeo loricatus Sanctæq; Sedis Apoſtolicæ gratia firmatus, contra detractores, qui quaſi iure hæreditario pertranſeundi ſunt, Hieronymi Ordinem, Vitam, & Sanctitatẽ cunctis Gentibus reuelaturus acceſſi.] Hiſce præterea Actis tantùm tunc temporis idem Summus Pontifex conceſſit, vt eadem in S. (D) Hieronymi die feſto, & per totam eius Octauã quotannis in Eccleſia legenda præfato Patri Lupo permiſerit. Perſpicuum id ex antiquis Congregationis noſtræ officijs habetur. Deniq; hoc vnum lectorem non lateat, non illa hæc Hieronymi eſſe Acta, quæ Cardinalis Baronius in ſuis ad Martyrologium Romanum Adnotationibus. Tomo nooo Operum eiuſdem S. Hieronymi edita infidelitate notauit, ſed alia omninò, diuerſaq;, perinde ac etiam ex mutua vtrorumq; collatione facilè vnicuiq; videre eſt. His præmiſſis ad verborum ſenſum accedo.

Titulus. Idem quod inſcriptio, & pro quocumq; initio accipitur, a verbo autem tueor deducitur, quod cuilibet operi affixus authoris memoriam in poſteros aduerſus ſuccedentem obliuionem tranſmittat. Suetonius in Domitiano, capite quinto. [Plurima, & ampliſſima opera incendio conſumpta reſtituit, (F) ſed omnia ſub titulo tantùm ſuo, ac ſine vlla priſtini authoris memoria.] Ad hoc idem, & illud Faſti pertinet, quo & milites olim ab eodẽ verbo, tueor, nimirũ titulos fuiſſe dictos Scribit. Cui & Perſius apertè adſtipulari videtur, dum Titi, Titorumq; apud Romanos prænomen ab eo ipſo ortum duxiſſe, quod ſcilicet Patriam tutati eſſent, ita canit.

Hic nec more probo videas, nec voce ſerena
Ingentes trepidare Titos.

Sed rectius a nomine Græco *τιτὰν*, quod ſol, ſeu illuminans in noſtrum ſermonem vertitur, deſumptus titulus videtur, quaſi videlicet Titanus illuminans, quia librum illuminat. (G) Enimuero quemadmodum ſol tenebras fugans vniuerſum ſuo ſplendore colluſtrat; ita libri titulus eundem, cunctaq; in eo contenta luce perfundit. Alij titulum a Tito Liuio, qui primus hiſtoriarum librum in decades diuiſit, & ſingulis quibuſq; titulum præfixit deductum autumant. Non defuerunt, qui titulum, quaſi thetulum a Theta Græca littera, quæ apud nos valet th aſpiratum, interpretentur, enimvero eiuſmodi ſignum, ſeu littera apud Græcos in iudicijs frontibus hominum inuſta pro nota erat condemnationis; ad quã eleganter & Perſius alludens cecinit.

Et potis es vitio nigrum præfigere theta. Satyr. 4.

Quemadmodum ergo iuxta horũ ſententiã (H) figura huiuſmodi impræſſus homo optimè cunctis patebat; ſic ex titulo liber, atq; in eo contenta dignoſcuntur, vt propterea definiri poſſit. Titulus eſt breuis adnotatio eorum, quæ diffuſius in ipſomet opere continentur. Deniq; in politicis pro eo tantum titulus ſumitur, quod ad virtutem vti notã ſpectat. Hinc tituli vulgò honorarij, quibus, & Eccleſia ipſa præſtitiſſe, quæ opus ſunt, videtur, dũ ipſos cum dignitatibus non temerè confundit. Ariſtoteles in politicis titulum Heroi tantum adſcribit. Econtrà Plato in Gorgia titulo rectè poſſe quemlibet animo inſignem etiam ab initio illuſtrari affirmat: hoc vnum præcauendũ admonens: titulos plebi nullo modo conceden-

A dendos, ne inanis ſex cum liquore perutili
copuletur.

Prior. Aptè hic in littera prior titulus di-
citur, quia & poſterior huiuſmet Vitę titulus
ſubſequitur, de quo paulo infra.

Incipit Vita. Non pro coniunctione animę
& corporis, ſed pro optimis moribus Vita hic
ſumitur. In hoc ipſo ſenſu apud Comicum in
Terent. Adelphis legitur: Inſpicere tamquam ſpecu-
lum vitas hominum iubeo. Idcirco vero San-
ctiſſimos mores vitæ nomine ſignificari arbi-
tror, quòd vitam alteram hac naturali longè
præſtantiorem hominibus tribuant. Et certè
quemadmodum hi vitam huiuſmodi perenni-
tate donant, ita e contrà perditi mores perpe-
B tua eandem morte afficiunt. De prioris ge-
neris hominibus Eccleſiaſtici quadrageſimo
ſexto ſcribitur: Nomen eorum viuet in gene-
ratione, & generationem. De poſterioris ve-
rò Eccleſiaſtis ſexto. Fruſtra venit, & per-
git ad tenebras, & obliuione delebitur nomen
eius. Eſt igitur ſenſus. Incipit Vita, hoc eſt
oratio, ſeu hiſtoria, mores iuſtos, mores inte-
gros, religioſoſq; complectens.

Beatiſſimi. Beatus is dicitur, qui in eo ſtatu
eſt, quo omnia bona habet, nec vllo indiget.
Vnde & Auguſtinus Beatus, inquit, non eſt ni-
Ep. ad Probum ſi, qui & habet omnia, quæ vult, & nihil vult
mali. Iuxta quam nominis definitionē Deus
propriè beatus dicitur, quòd ipſe eſſentialiter
C huiuſmodi ſit, habeatq; in ſe omne bonum,
cuius participatione creaturæ rationales, ſiue
intellectuales efficiuntur beatæ. Minus verò
propriè & beatus etiā Hieronymus ſcribitur,
quippe qui ad diuinæ eſſentiæ, quæ ſola ſua
infinitate omnem, ſiue intellectus, ſiue volun-
tatis potentiam terminat, viſionem aſſumptus
ſit. Enimuero in ea, & ſumma, & æterna bea-
titudo ſtatuitur. Nec ita obiectiuè Deo fruē-
tes poſſunt quandoq; velle malum, quia im-
mobiles illi hærent. Et reuera eiuſdem Hie-
ronymi in operis fronte id genus excellentia
indicari debebat, vt, & qui eius Vitam ſuſce-
piſſent explicandam, & qui eiuſdem lectioni
D deinceps daturi eſſent operam, qua vitæ pro-
bitate pollere debuiſſent, effingerētur. Enim-
vero Beatiſſimum virum, quem Domino vi-
tæ puritate, atq; munditia gratiſſimum fuiſſe
omnibus perſpectum eſt, pollutis vel ſtylo, vel
lectione proſequi nefas eſt.

Hieronymi. Hieronymus non nomen eſt
gentis in ſæculo, neq; familiæ per adoptionē,
ſed religionis per aſſumptionem. Siquidem
germanum huiuſce Doctoris nomen Euſebius,
non Hieronymus iure optimo aſſeritur. Con-
ſtat hoc ex impreſſis omnibus (vt cæteros ma-
nuſcriptos prætercam) codicibus, in quibus,
ac ad primi quidem tomi Epiſtolę primę exor- E
dium huiuſmodi legitur inſcriptio.

*Epiſtola D. Euſebij Hieronymi Stridonienſis
ex multis antiquiſſimis libris in priſtinam inte-
gritatem reſtituta*. Et poſt pauca.

*Ad Heliodorum De laude vita ſolitaria Epi-
ſtola prima*.

Cùm itaq; Euſebius Hieronymi Pater ex-
ploratiſſimus (quemadmodum, & idemipſe
in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis apertè te-
ſtatur) fuerit, hinc etiam eſt, vt tali eundē
primitus nomine ex Romanorum facultate
Stridonienſibus conceſſa in rigore appellatum
fuiſſe colligam. Vſurpabant Romani olim
hæreditaria aliquot nomina, quæ progreſſu
temporum propter ſupremam Imperij autho- F
ritatem a cæteris Gentibus aſſumpta, quaſi
ex priuilegio in prænomina abierunt. Huiuſ-
modi noſtra tempeſtate memorantur Caij,
Quinti, Titi, & aliorum, quæ liberis iure hæ-
reditario conceſſa, familias ipſas maieſtati Im-
perij adſeruabant. Nomina verò filiorum ea-
dem perpetuò erant, quæ paterna, vt etiam
agnomina: Caij enim Valerij filius, Caius Va-
lerius, & ipſe denominabatur, addito tantū
ad diſtinctionem geniture ordine: ita vt, ſi
primogenitus, Caius Valerius primus dice-
retur: ſi ſecundo genitus, ſecundus, & ſic de
cæteris. Cum autem Liberti huiuſmodi pri-
uilegijs gauderent, Patronorum & ipſi nomi-
na ſumebant. Hinc Caij Valerij Libertus, & G
ipſe a Patrono primùm per adoptionem, de-
inde a cæteris per cognationem inſcribebatur,
addito tantùm agnomine ad Patroni libitum,
vel Gręcolatino, vel Gręco, aut Latino ſim-
plici ad diſtinctionem. Ex quo factum, vt
Romæ præſertim Caij Valerij Libertus cum
agnomine huiuſmodi legatur in antiquis in-
ſcriptionibus. Igitur ex hac ipſa a Stridonien-
ſibus quoq; (vt dictum eſt) recepta conſuetu-
dine, Hieronymus Patris nomine Euſebius in
ſæculo dictus, nouo idemmet, Hieronymi vi-
delicet in monaſtici cultus profeſſione dona-
tur. Nomen (inquam) ſi communis etymo-
logiæ vis ſpectetur non terram, ſed cœlum H
reſpiciens, cum non niſi conflatum dignoſca-
tur ex Græcis ἱερὸς, quæ vox eadem eſt, ac ſa-
cer, & νόμος, quæ ac lex apud Latinos. Nec
obſtat prioris litteræ immutatio, quę in I ſim-
plicem, non in compoſitam, nempe cum H
vertenda ex vſu foret. Nam ſi e contrà con-
flatum potius contendatur ex Ἥρος, & νόμος
in eundem penè ſenſum coincidet, cùm &
Ἥμος aereum ſignificet, & aer ad ſenſum cœ-
leſte quid paſſim ſapiat. Vnde & volucres Luc. 8.
cœli dicuntur. Et Helias curru raptus in cœ- 4. Reg. 2.
lum aſſeritur.

Cæ-

A Cæterùm in Monaſtici habitus aſſumptio-
ne, ſæcularia conſueuiſſe olim Monachos ex
religionis potiſſimum honeſtate (quæ acce-
dentes ad ſe ſæculare quid, licet minimum,
retinere prohibet) nomina abijcere, eorumq;
loco alia, quæ vel pietati, vel affectui Mona-
chi vt plurimum reſponderent, ſumere: patet
ex quamplurimis id genus nominibus inter
ipſoſmet Monachos celebettimis, Paulo, Hi-
larione, Malcho, & alijs. Paulus enim ex
paruitate, & temperantia; Hilarion ex hila-
ritate, Malchus (qui rex interpretatur) ex re-
gendi virtute, qua proprios rebelleſq; corpo-
ris ſenſus rexit, appellati ſunt: quã & ipſã con-
B ſuetudinẽ hac quoq; noſtra tẽpeſtate in clau-
ſtris obſeruari in dies ſingulos experimur. At
quàm appoſitè Sanctiſſimo viro Hieronymi
nomen impoſitum conuenerit indicemus.
Ex tribus potiſſimum nomina olim quædam
(ſeu verius agnomina) ab antiquis vſurpati
interdum conſueuerant: aut ex animo, vt Su-
perbus, Pius: aut ex corpore, vt Craſſus,
Pulcher: aut ex præclarè geſtis operibus, vt
Africanus, Aſiaticus, Gothicus. Sanè quo
aptiori potuit vnquam Hieronymus a Sanc-
tis illis Patribus inſigniri vocabulo, quod om-
nia ſimul, & animi affectiones, & corporis
imaginem, ſtructuramq;, ab eo ipſo deniq;
C præclariſſimè edita toti mundo ob oculos po-
neret? Et quidem imprimis animi affectum
vox græca ἱερὸς indicat, cum reuera ſacer is
fuerit, & ſacro vſui a primis vſq; annis diuino
cultui mancipatus. Sacer, quia Sanctus, ideſt
firmus, vel mundus, vel ſanguine tinctus: fir-
mus, quia ad mundi, carnis, ac Sathanæ con-
greſſus ſtabilis perpetuò manens a recto nun-
quam deflexit: mundus, quia a ſordibus vitio-
rum liber, mentem cogitationibus ſanctis in-
ſignitam Deo habitationem adſeruauit: ſan-
guine etiam tinctus, quia longo perſecutionũ
martyrio, niſi gladij ictu coronatus aſſe-
ritur. Vnde & in eius officio proprio quotan-
D nis legitur. Gladius tibi non contigit tyran-
norum, qui te optato martyrio decoraret, nõ
tamen defuit hæreticorum malleus, qui te
perpetuis incuſſionibus coronaret. Corporis
præterea compoſitionem eius non concretam
quidem, aut pinguem, ſed pœnitentiæ pror-
ſus operibus attritam gracilem fuiſſe, non ſa-
nè terream, atq; grauem, ſed ex continuo cœ-
leſtium vſu, & conſuetudine tenuem, vt etiã
ſpiritus potiùs, quàm hominis intuentiũ iudi-
cio cenſenda foret, vox eadẽ ἱερὸς, ſiue Ηιρος
ad viuũ exhibet. Sed & glorioſè deniq; ab
eo patrata opera altera vox græca, νόμος vi-
delicet apertè indicat, quia tum ob incredi-
biles in litterarum ſtudio ab eo perpeſſos labo-
res; quibus ſiue ex Hebreo, ſiue ex Græco idio- E
mate alma tandem lex prodijt, tum ob pro-
batiſſima vitæ exempla (quibus omne hominũ
genus, Monachoſq; præſertim in regulari di-
ſciplina inſtruxit) lex proculdubio omnium
teſtimonio fuit. De quo Eccleſia item canit.
Hieronymus norma vitæ, lex morum omniũ.

Presbyteri a Græco πρεσβύτερος, quod ſenio-
rem ſignificat, nomen deducitur. Et quidem
non propter ætatem tantum, ſiue ſenectutem
presbyter ſenior dicitur, ſed propter honorem
etiam, & dignitatem, qua ornatur. Fuit autẽ
Hieronymus, & Monachus profeſſione, & Preſ
byter ordinatione. De vtroq; ſæpius idem
meminit in ſuis tractatibus, ac de Monachatu F
inprimis Epiſtola prima ad Heliodorum, vbi
inquit. Alia Monachorum eſt cauſa, alia cle-
ricorum. Clerici paſcunt oues, ego paſcor. Illi
de altareo viuunt, mihi quaſi infructuoſæ ar-
bori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad al-
tare non defero. Et Epiſtola decimatertia ad
Paulinum, ibi. Nos autem habemus propoſi-
ti noſtri principes Paulos, Antonios, Iulianos,
Hilariones, Macharios. Item Epiſtola vigeſi-
maſexta ad Pammachium. Nos in iſta Pro-
uincia ædificato Monaſterio, & diuerſorio pro-
pe extructo de toto orbe confluentibus turbis
obruimur Monachorum. Ad Auguſtinum
præterea Epiſtola octogeſimanona in fine, & G
nonageſimaoctaua ad eundem, atq; alibi.
Deniq; & de eodem ſingulis annis in eius die
feſto Martyrologium Romanum meminit.
De Preſbyteratu verò ſcribit idemipſe Hiero-
nymus ſatis ſuperq; Epiſtola ſexageſimapri-
ma, capite decimoſexto, & Epiſtola præce-
dente, ſexageſima, videlicet Epiphanius Sala-
minę Cypri Epiſcopus. Cæterum cùm Preſ-
byteri nomen commune ſit, & Preſbyteris
ſimplicibus, & Preſbyteris Cardinalibus, ita vt
eiuſdem appellatione æquè veniant vtriq;, du-
bitatio ſuboriri poſſet, de quanam ordinatione
Hieronymi Preſbyterium intelligendum ſit,
Num de ſimplici, an potius de Cardinalitio?
Sed de hac controuerſia in ſequentibus.

Quam quidam. Deuotus, idem quod deſti- H
natus, ſiue conſtitutus. Vnde hoſtia propriè
deuota dicitur, & conſtituta. A deuoueo au-
tem, quod ſanctè aliquid promittere ſignifi-
cat, ſeq; ad illud reddendum adſtringere, &
præcipuè Deo, nomen deducitur. Hincq; cũ
religionũ cultores trium votorum emiſſione,
veluti tribus quibuſdam clauis obſtringantur
Deo, fieri arbitror, deuoti eiuſmodi hoc loco
nomine, religione præditam indicari perſonã,
qualis Lupus fuit. Et quidem ipſo nomine
nonniſi talem virum accipi poſſe eius Acta a
nobis aliàs edita declarant, ex quibus erga San-
ctiſſi-

A ctiſſimum præcipuè Hieronymum adeo animi relig one ſuccenſus habetur, vt nemo magis. Vitam ſiquidem eiuſdem, mores, ac inſtituta, ſibi tamquam virtutum omnium exemplar optimum ad vnguem imitanda propoſuit. Militare certe is aliquando nomine tantùm Hieronymo uiſus eſt, ſed militiam ipſam totis poſtmodum profeſſus viribus inclytl eiuſdem Herois veram, germanamq́; progeniem, multis ante ſuam ætatem ſęculis penitus collapſam, in integrum reſtituit.

Et eius operum ſtudioſus. Deniq; quantum in Hieronymi operibus idemipſe Lupus ſtudij adhibuerit illud apertè demonſtrat, quòd ſumma ingenij B dexteritate, cum pari religionis ardore ad Monaſtices compoſitionem ſpectantia ex eiuſdem operibus decerpſit. Porrò in E eiuſmodi lucubratione diuino eundem fuiſſe afflatum ſpiritu Martinus V. Summus Pontifex in ſuis litteris teſtatum reliquit.

Ex illius. Patebit hoc in ſequentibus, cum ſingulorum videlicet ex eiuſmet ſcriptis hinc inde deſumptorum teſtimoniorum loca afferentur.

Et aliorum ſcriptis. Quorum æquè nomina in explanatione immediatè ſequentis tituli ſigillatim adducentur.

Excerpſit fideliter. Nil prorſus de eorum dictis, aut ſententijs, quòd ſenſum inuertat, addito vel immutato. F

Titulus poſterior.

Incipit Vita Sancti Patris Hieronymi, collecta ex tractatibus eius, ac Sanctorum Auguſtini, Damaſi, Gelaſij, Gregorij, & aliorum.

COMMENTARIVS.

HIC proprius Vitæ huius titulus eſt, quē Lupus, & ad perſonam, cuius ſanctiſſimos mores ſuſcepit enarrandos, & ad ſcriptores, ex quibus eandem collegit, explicandos præfixit. Recenſuit autem in ipſa operis C fronte eiuſdem Hieronymi, Damaſi, Gelaſij, & Gregorij nomina, vt ex his non hiſtoriæ tantùm veritas indubitata, ſed illius quoq; plenum robur haberetur. Et reuera ſi hanc ipſam hiſtoriam ex Hieronymi tantummodo teſtimonijs author intextam edidiſſet, fidem profecto dictis allatiſq; a lectoribus aucupatus fuiſſet, cæterùm abſolutam rerum geſtarum narrationem minimè perſtrinxiſſet. Et quamuis Hieronymus quàmplurium nobis Sanctorum inſignes vitas diuino inſtinctu, vt habetur in Reuelationibus Beatæ Birgittæ, libro tertio, capite vigeſimoprimo prodiderit, non tamen propriam aliquando aggreſſum fuiſſe in cūctis D eius ſcriptis reperitur. Quàmplura de ſe (verum eſt) ſuis tractatibus, quæ temporis, atq; loci opportunitati interdum debebantur frequenter immiſcuit; at, integrum vitæ curriculum conſcripſiſſe, nemo eſt, qui affirmare audeat. De hoc autem idcirco lectorem monitum volumus, ne illorum caperetur errore, qui quoniā hoc, vel illud de ſeipſo in proprijs ſcriptis Hieronymum retuliſſe non agnoſcūt, tanquam falſum proijciunt, & commentitium damnare contendunt. Sed ad ſingulorum verborum expoſitionem attendamus.

Titulus poſterior. Poſterioris dictio ad ſuperiorem referēda eſt titulū, qui non a proprio Vitæ authore, ſed a Librarijs quondàm, primiſq; impreſſoribus adiectus eſt.

Incipit. Plutarcus, Suetonius, & quotquot alij Ethnicorum res geſtas ſtylo ſunt proſecuti, ab huiuſce tituli exordio penitus abſtinuiſſent, ne tamen quis Lupū prima facie temerè irrideat, hoc vnum ſilentio haud prætereundum, G ipſum videlicet Sanctiſſimi P. Hieronymi Vitam non ad Summi, ſeu minoris Pontificis nutum, neq; ad inanem gloriam conſcripſiſſe, ſed ad ſimplicem Monaſtices inſtitutionem, proptereaq; ijs tantum præceptis vſum fuiſſe, quæ tunc temporis Religioni, potiſſimumq; Clauſtralibus opportuna exiſtimabantur. Formulam ipſam Hieronymus Angerianus in opuſculo de conſcribenda hiſtoria Eccleſiaſticam vocat; eamq; inter Euangelicas enumerari poſſe affirmat, in quo non reprehendendus. Enimuero cum Eccleſia circiter milleſimum a Chriſti ortu annum, ſublatis vt plurimum diuerſorum hæreticorum inſidijs, H nonniſi de Fidelibus ad puram Euangelij normam inſtruendis cogitaret, hocq; Catholici ſcriptores omnes reciperent, formulæ aliquot ab oratorijs, politieiſq; alienæ inter Latinos irrepſerunt, quæ poſtea proceſſu temporis non reiectæ, vſq; ad ſuperioris ſæculi examina peruenere. Hoc præſertim Monachis commune, qui inſtructiones idgenus, etiam extra horas canonicas adhibentes, titulis vulgò ſimplicioribus opera quæq; prænotarunt. Cuiuſmodi Lectionaria, Inſtructoria, & ſimilia. Quæ certè cum indiſtincta vt plurimum ad rectæ orationis formam, vel ſi diſtincta longioribus interdum, quàm par erat, verborum

A borum anfractibus conſtarentur, vt ſingulis tamen momentis pateret proceſſus, initijs, & conſequentibus ad moram proponebantur; ita vt lector æquè, ac ex officio in eorum exordijs verbum hoc nempe. INCIPIT, & poſt exordia aliud, ideſt SEQVITVR, pro opportunitate aſſumeret. Cæterùm qui viri inter Catholicos ob ſanctimoniam præclariſſimi Vitam ſcriptis tradit, non in rem politicam, ſed in Eccleſiaſticam toto animo efferatur neceſſe eſt. Non enim Eccleſia ingenium quærit, quæ in conſilio acquieſcit, vt potè ſimplicioribus, rudioribuſq; contenta methodis, dummodo honeſtatem non inficiant,
B atq; veritatem auferant. Audax proculdubio, & prauè affectus nimium Eraſmus, qui cum a Catholicis receſſiſſet, formulas quaſdã, cuiuſmodi eſt hęc, Clauſtralium & Notariorum proprias vſurpatas aſſerebat, quæ neq; Grammaticem ſapiant, neq; ad Rhetores accedant: cum e contra Genealogis quibuſcunq; (ſi de hac ſermo ſit) non repugnet: quin potius damnandi, niſi etiam per plebeia ab arborum titulis exordiantur. Non me latet ab elogiorum conſcriptoribus (qui cum inſigniora tantũ geſta proſequantur, humilibus non videntur ad titulos exordiaq; legibus
C teneri) plebeia huiuſmodi remouenda. E-
Lib. de Inuētione. nimuero eos decet vel inſinuatio, quæ oratio quædam eſt diſſimulatione (vt ait Cicero) & circuitione obſcurè ſubiens lectoris animum, vel admiratio, a qua eiuſdem animus deuincatur.] Sed longè ab his Lupus. Porrò hiſtoriarum exordia penes inſcriptiones a notioribus auſpicati ſunt Herodotus, Aelianus, Alicarnaſſeus, & Liuius: a temporum ſerie Ta-
Cic. de Orat. 3. citus: a conſilijs Euſebius, & Nicephorus, vt Ethnicos prætermittam: hucq; librorum tituli huiuſmodi ſpectant, qui ſi a contentis digrediantur, nulla prorſus facultate recipiendi, cum vitio ſcatere dignoſcãtur] Damnandi deinceps qui in hiſce titulorum exordijs ſymbola proponunt, moxq; in ipſo operum pro-
D greſſu vix de notiſſimis agunt, vt in quamplurimis æquè recentiorum libris obſeruare eſt. Lupus igitur in ipſa operis fronte vulgatiſſimo tunc temporis inſcriptionis vſus exordio (alterum quidem magis proprium peculiareq; mox adhibiturus) quo ſtylo, quoue ordine illud eſſet aggreſſus indicauit. Hocq; puris adductus Monachorum regulis, non varijs abſtractus Gentium rudimentis: Monachi autem regulas haſce nonniſi ex ſacris litteris hauſerunt, ac ex veteri quidem imprimis Teſta-
Gen. 1. mento vbi dicitur. *In principio creauit Deus*
Oſſ. 1. *cælum, & terram*. Et alibi. *Principium loquẽdi Domino in Oſee*: tum ex nouo, ijs videlicet. *Initium Euangelij Ieſu Chriſti filij Dei*. De- E
niq; ex ipſius naſcentis Eccleſiæ vſu, quæ in Marc. 1.
ſacris, ad diuinas præſertim horas recenſendis hiſtorijs, præfationem eiuſmodi punctuatim induxit. Incipit liber Geneſis Incipit liber Exodi, & ſic in cæteris. Porrò in huiuſmodi initijs tanta Clauſtralium pietas elucet, vt maior pro exordijs non queat apud ipſos deſiderari, cum per ipſamet ſatis ſuperq; eorum animi ad reliquas dictiones comparentur, attenti, dociles q; fiant. Honeſta penes vota ſi- Cic. lib. 1 de Inuēt.
quidem ſunt nullis circuitionibus inuoluta, cuiuſmodi eſſe quibuſcumq; conuenit] vt optimè admonet Cicero, qui exordium in princi-
pium, & inſinuationem diuidens, illud prorſus commendat, quod perſpicuè, & protinus perficit auditorem beneuolum, aut attentum. F
At honeſtum ſanè exordij genus eſt, cui ſtatim ſine oratione noſtra fauet lectoris, vel auditoris animus, vt in clauſtris ex hoc accidit, Nulla ergo ratione contra præcepta dici poſſe ex his conſtat, cum nihil eorum efficiat, quorum cauſa ab oratione diuertatur, ſed beneuolos, attentos, & dociles proprios Monachos ſtatim conſtituat.

Vita. Veteres item proprium eius nomẽ, cuius res geſtas narratione vel litteris expo-
ſuiſſent, pro titulo poſuiſſent, vti apud Dio- G
nem, & cæteros, qui Cæſarum Vitas publicis monumentis conſignarunt, videre eſt: tituli enim loco abſolutè, & ſine alia verborum circuitione in eiſdem legitur. MARCVS VLPIVS TRAIANVS. ADRIANVS. ANTONINVS PIVS. & ſic in cæteris. Attamen cum Cicero vitæ nomen pro viuendi ratione accipiat, non inconſultè dictionem hanc pro rerum geſtarum narratione Lupus vſurpauit. Habet enim Cicero de finibus Vita acta, & Vita conſequens, & Vita beata. Et in Topicis Vita conſtans, & probata. Et in Tuſculanis Quæſtionibus Vita vmbratilis & delicata.

Sancti. Sanctus ideſt decretus: Vnde, &
ſancta lex, & ſanctum fœdus, ideſt decretũ, H
& inuiolabile. At iuxta ſacrarũ idioma ſcripturarum, ſanctum omne illud eſt, quod omni obſeruatione inuiolatum, & mundum, & purificatum, atq; expiatum. Vnde & ſanctus locus in Pſalmo aſſeritur. *Quis ſtabit in lo-* Pſal. 23.
co ſancto eius? Sancti item Fidelium ſiit, quod quaſi candidati ſint, & nullis idolatriæ ſordibus polluti. Sancta deniq; vaſa in tabernaculo leguntur, cum vnq; ſancta eſſe non poſſint, niſi ea, quæ ſentiunt, & venerantur Deum. Sanctitas imprimis Deo adſcribitur, cum ab eo omnis ſanctitas dimanet, de quo & dicitur. *Non eſt ſanctus, vt eſt Do-* 1. Reg. 2.

minus

A *minus. Et cùm dicitur* Sanctus abſolutè, pro
Deo ſumitur, qui eſt Sanctus abſolutè. Ex
participatione verò creaturis rationalibus San-
ctitas etiam congruit, quia eius beneficio in
eaſmet transfunditur. Et quamuis, qui in
via adhuc, qui mundi atq; innocentes ho-
mines ſunt, Sancti dicantur, quemadmodũ
Pſal. 131. in Pſalmo canitur. *Sacerdotes tui induant iu-
ſtitiam, & Sancti tui exultent*. Et in Exodo
Exod. 22. idem loquitur Dominus. *Viri Sancti eritis
mihi*: illos tamen ſolùmmodo nos tales præ-
dicamus, veneramur & colimus, quos ita ba-
bendos eſſe Eccleſiæ Romanæ authoritas de-
clarauit, & iuſſit: eos (inquam) quos æterna
B gloria donatos ad immortalis Dei ſtatum
quàm proximè accedere nouit, vti de Hie-
ronymo nunc eſt.

Patris. Non generatione naturali, ſed me-
taphorica, ſeu ſpirituali. Porrò hæc poſterior
triplex eſt: Prima, qua Deus ſibi filios per
gratiam, quæ vocatur generatio iuſta, popu-
lus Dei, gens Sancta, populus acquiſitionis
generat. Secunda, qua Dæmon per pecca-
tum filios procreat, ſe ducem & præceptorẽ
ad peccandum præbens, cauſaſq; peccato-
rum ſuggerens. Quæ generatio peruerſa di-
Deut. 32. citur, & adultera in Deuteronomio; appella-
Ezec. 16. turq; illius author in Ezechiele Amorrhęus,
C & Pater Hieruſalem, hoc pater amarus, &
rebellis, & loquax animæ peccatricis. Ter-
tia generatio eſt, qua homo hominem in mo-
ribus, & doctrina gignit. Hac poſtremò ge-
neratione Pater meritò aſſeritur Hieronymus,
quia numeroſiſſima Monachorum prole, tum
vitæ exemplis, tum doctrinæ monitis, quaſi
quibuſdam ſeminibus Sanctam propagauit
Eccleſiam. Certè cùm natura nil magis ap-
petat quàm ſobolem, quantum eidem in re
ſpirituali naturæ authorem tribuere putabi-
mus? Hæc tantò naturali præſtantior, quan-
tò copioſior: tantò eminentior, quantò non
impuris aut fœtidis, ſed fœcundis ſemini-
D bus in nouis hominibus propagatur. Huic
non Hieronymus tantùm, ſed Baſilius, Au-
guſtinus, Benedictus, Franciſcus, Dominicus.
& alij innumeri, operam dederunt, de quibus
Eccl. 44. & ſcriptũ eſt. *Omnes iſti in generationibus gen-
tis ſua gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis ha-
bentur in laudibus. Qui de illis nati ſunt reliquę-
runt nomen narrandi laudes eorum: & ſunt,
quorum non eſt memoria*. Gaudent hi iure
optimo omnes de proprijs filijs, cùm in eiſ-
dem ſe ſe, & conſeruari in hoc mundo, & vi-
uere ſentiant: cùm in ipſiſmet ſuum adhuc
ſpiritum vigere percipiant. Ex horum procul
dubio numero Lupum operis huius autho-
rem fuiſſe nemo eſt qui poſſit ambigere.

Conſequens enim eſt, vt ſi Hieronymum Pa- E
trem appellat is, & eius filius dignoſcatur.
Filius ſanè Patris ſimilitudinem non expri-
mens tantùm, ſed einſdem quoq; extinctum
iam penè ſemen noua prole fœcundus exu-
ſcitans. De quo fuſius in eius Vita.

Hieronymi De eodem ſatis ſuperq; in prę-
cedentibus.

Collecta ex tractatibus eius. Non ita tracta-
tus vocem accipias, quod eiuſdem Hieronymi
Epiſtolas, quarum quamplurimę tractationem
non ſapiunt, Commentarioſue (qui, vt latiſſi-
mo excurrentes ſtylo, digniori videntur indi-
candi vocabulo) excludas. Apagè. Sed ita
accipias, vt eiuſmodi dictione vniuerſam ſcrip- F
torum multitudinem intelligas. Fortaſſis, &
tractatus vocabulo omnia eius ſcripta veniũt,
quoniam tractatus ad ſeipſum maximè, ver-
bum ad populum dicitur. Porrò conſueuiſſe
Hieronymum, & Prophetas, & cœteras San-
ctas ſcripturas priuatim, ac cellulæ clauſum
anguſtia præmeditari primùm, mox eaſdem
explanare, paſſim ex eo habetur. In Ezechie-
lis autem potiſſimum ad octauum librum præ-
fatione ita ſcribit. Quid alijs proſit in Prophe-
tas noſtra dictatio, Dei iudicium eſt, eorumq;
conſcientiæ, qui omiſſis declamationibus, ac
plauſu, & compoſitione verborũ, cupiunt ſcire,
quid eorum ſermo, vel manet præteritum, vel G
præſens arguat, vel prædicat eſſe venturum.
Nobis interim prodeſt. Dum enim hoc faci-
mus, & nihil aliud cogitamus in modum ſurdi,
explanationes aggredimur, & dierum miſe-
rias noctium ſtudio compenſamus, paſcitur
animus, & obliuiſcitur ſæculi calamitatum.
hæc ibi. Sigillatim de iiſdem tractatibus in
ſequentibus, proprijs quibuſq; locis.

Ac Sanctorum. Plurimum namq; refert
eorum, quos loquentes audituri, ſumus, no-
mina ſcire, ſapientiam, atq; dignitatem.

Auguſtini. Ex Epiſtola videlicet decima
quinta apud eundem Auguſtinum, apud Hie
ronymum Epiſtola nonageſimatertia: Item H
ex libro aduerſus Iulianum, libro primo, ca-
pite ſeptimo.

Damaſi. Ex Epiſtola centeſima vigeſima-
quarta. Habetur hæc apud ipſummet Hier.
Tomo tertio.

Gelaſij. Ex prima Decreti parte, diſtin-
ctione decimaquinta, capite tertio. Sancta Ro-
mana Eccleſia.

Gregorij. Ex libris Moralium in Iob, circa
principium. Ex commentarijs item in Eze-
chielem, capite primo.

Et aliorum. Ioannis videlicet Caſſiani, Au-
relij Caſſiodori, Sigiberti, Incerti, aliorumq;,
de quibus ſuis locis in opere.

S. P. HIERONYMI
PRESBYTERI
Sanctitate, & Doctrina toto Orbe Clariſsimi
VITA
Authore Venerabili P. D. LVPO Hiſpalenſe.

PRAEFATIO.

A BEATI 1 *Hieronymi vitam diuerſis authoribus editam cum legiſſem, 2 comperi eos inſeruiſſe quædam 3 non magnopere ad eius præconium pertinentia: 4 rurſumq́; opportuna plurima omiſiſſe, 5 & ea maximè, quæ ab eodem ſuis tractatibus tradita 6 in eius feſto legi congrua videbantur: 7 Vnde eiuſdem 8 prouocatus exemplo, 9 qui in diuinis voluminibus 10 ea, quæ ab antiquis tranſlatoribus 11 addita fuerant, 12 amputauit, 13 quæ verò prætermiſſa 14 addidit: 15 Tentaui & ego 16 (licet vt meritis, ita & ſtilo impar) 17 tam ex ſcriptis præfatorum authorum, 18 quàm ex ſacris eius, & aliorum Sanctorum aſſertionibus 19 ea, quæ congruere videbantur 20 excerpere, & ſeriò, prout oportebat inſerere, 21 vt ex multis quaſi vnum opus efficiens, laborem eorum ſubleuare aliquatenus poſſem, qui ea, quæ de Vita, & virtutibus ſancti Viri per diuerſa ſunt digeſta volumina, habere ſine tædio voluiſſent. 22 In quo ſi temeritas reprehenditur, 23 attendatur deuotio, quam ei non immeritò debeo, qui matrem meam, cum me haberet in vtero a mortis periculo liberauit.*

COMMENTARIVS.

B QVamuis quæ de Hieronymo ſub Euſebij, Cyrilli, & Auguſtini nomine; tum in quibuſdam Epiſtolis tomo nono operum eiuſdem; tum in Sermonibus ſub Auguſtini nomine ad Eremitas, Sermone vigeſimoquinto referuntur, cõmuniter vti commentitia, & Bellarminus in Libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, propria ad eundem Hieronymum cenſura, & Baronius ſiue in Annalibus Eccleſiaſticis, ſiue in Notis ad Martyrologiũ Romanum reijciant: non ideo tamen infidelitatis ſugillatione coarguẽda omnia, ſed ex eiſdem accipienda eſſe quamplurima, alibi oſtendemus. In hoc certè commẽdandus Lupus, qui in ſumma rerũ ambiguitate eiuſdem Hieronymi Vitam conſcripturus cautè ſic inceſſit, vt dubia omnia refugerit, & ex ipſomet Hieronymo Hieronymi Vitã primus collegerit. Hoc idẽ poſt ipſum Marianus quoq; Victorius Epiſcopus Amerinus aliquantò, vt vera fatear, fuſius, aptiuſq́; aſſumpſit; Sed, Lupo adhuc vt primo inuentori habendas gratias, nemo negare poteſt. Exordium autem is a præfatione ſumit, quam aptè ante omnem narrationem, quò audientium aures inſtruat, præmittit. Porrò præfatione, quando præſertim materies explicanda paulò eminentior eſt, Scriptores promiſcuè vti ſolere docemur paſſim exemplis. Igitur eam ipſã Sanctorum quoq; hiſtorijs, ſiue ex argumenti vi, ſiue ex perſonarum dignitate atq; præſtantia, quæ in illis proponuntur, multò magis arridere, perſpicuum eſt. Sed & exemplis illuſtrari idipſum poteſt, cum apud Su- C

In Recen Gotthus, & c. ap. 54

rium,

A tium, Metaphraſtem, & Lipomanum, quāplurimos, quinimò, & eundem S. Hieronymum in Vita præſertim Hilarionis Monachi præfationibus Luculentiſſimis vſos fuiſſe paſſim conſtet. Ratione itaq;, & authoritate ſuffultus noſter Lupus hoc idem nunc in Hieronymi Actis abſoluit, & attentionem inprimis, non quidem modulatiſſima oratione & harmonia, quæ Gentilium litterarum Lectores protinus ad ſe rapit, ſed oſtenſione initio rei, quæ maxima delectatione, & libenter ab Eccleſiaſticis viris propter nouitatem, excellentiam, & religionem legi debet, aucupatur: præſertim, cum ea, quæ ſuis etiam
B temporibus de Beati Hieronymi Vita circunferebantur, non tantùm dubia, ſed imminuta: imò nec magnoperè ad eiuſdem Sancti præconium ſpectantia, haberentur. Dociles ſecundò reddit, cùm, a quibus authoribus hiſtoriam mutuari animo intendat, ſubiungit: eos nimirum intelligens, quorum nomina in priori titulo paulò ſuperius explicauit. Eiuſmodi quippe ab omnibus ijdem cēſendi ſunt, vt ſiue ipſorum in Eccleſia authoritas, ſiue meritorum gloria ſpectetur, digni prorſus ſint, quibus certa fides, indubitatusq; aſſenſus præbeatur. Beneuolentiam poſtremò elicit, vbi animi, amoriſq; ſui, cùm erga ipſos
C Lectores, tum erga Sanctiſſimum virum experimenta profert. Illinc aduerſus varietatē, multiplicitatemq; ſcriptorum legentium tantùm commodum: Hinc eiuſdem Hieronymiani cultus propagationem, nec non ingentis beneficij ex vtero vſq; Matris accepti, compenſationem patentibus verbis conteſtatus. Primum ibi. *Beati Hieronymi Vitam.* Secundum ab illis verbis. *Tentaui & ego.* Tertium verò. *Vt ex multis* proſequitur. Textus igitur eſt.

1 *Beati Hieronymi Vitam diuerſis authoribus editam cùm legiſſem.* Non habentur noſtra tempeſtate eiuſmodi authores, quos
D hic Lupus ſe legiſſe commemorat; exeidiſſe verò omnes, vno excepto, qui ſub incerto nomine in calce operum eiuſdem Hieronymi circunfertur, omnibus perſpectum eſt.

2 *Comperi.* Lectionem conſequitur peritia; comperire enim, rem certam habere eſt.

3 *Eos inſeruiſſe quadam non magnopere ad eius præconium pertinentia.* Vnus hic error in ijſdem authoribus conſideratione digniſſimus fuit. At non Hieronymi Vitæ tantùm, ſed quàmplurimis etiam alijs Sanctorum Actis infortunium hoc accidiſſe Gelaſius in Romano Concilio apertè verbis huſce teſtatur. Geſta Sanctorum Martyrum ſecundum antiquam conſuetudinem ſingulari cautela in Romana Eccleſia non leguntur: quia eorū, E
qui conſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis ſuperflua, & minus apta, quàm rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur: ſicut cuiuſdam Quirici, & Iulitæ, ſicut Georgij, aliorumq; huiuſmodi paſſiones, quæ ab hæreticis perhibentur compoſitæ, propter quod (vt dictum eſt) ne vel leuis ſubſannandi oriretur occaſio, in Sancta Romana Eccleſia non leguntur. Hactenus Gelaſius. Sed & ad hoc ipſum ſextæ quoq; Synodi Canon ſexageſimus ſextus his verbis conſcriptus habetur. Quæ a veritatis hoſtibus falsò conficta ſunt Martyrum hiſtoriæ, vt Dei Martyres ignominia afficerent, & qui eas audituri eſſent ad infidelitatem deduce- F
rent; in Eccleſia non publicari iubemus, ſed eas igni tradi: qui eas admittunt, vel tanquam veris, his mentem adhibent, anathematizamus] Hæc ſancta Synodus.

4 *Rurſumq; opportuna plurima omiſiſſe.* Error hic alter, ad quem ijdem prolapſi ſcriptores, abſoluta geſtarum rerum narratione Sanctum Virum fraudarunt. Et certè prima hiſtoriæ lex eſt, nequid falſi vnquam dicatur, vera dehinc, memoriaq; digna nō negligātur.

5 *Et ea maximè, quæ ab eodem ſuis tractatibus tradita,* quippe quæ certa, & indubitata forent. Ex his Lupus primus author con- G
uincitur, qui Hieronymi Vitam ex eiuſdem teſtimonijs deſumptam edidit.

6 *In eius Feſto legi congrua videbantur.* In hoc enim authoris conſilium fuit, vt Hieronymi Vitam ſcriberet, quò illam Eccleſia in eius potiſſimùm die feſto legendam comprobaret. Mos namq; Eccleſiæ vetus ad eius vſq; vigebat ætatē, vt non pro ſecundi tantū nocturni ad Matutinas preces lectionibus Sāctorum, quorū natalitia celebrabantur, Acta legerentur, verum ad primum quoq;, atq; tertium eadem vſurparentur. At voti compotem factum Lupum ſuperius iam diximus.
Eſt & feſtū lignū illud in faſtigio domus, ad H
quod cætera omnia diriguntur, & in quo cōueniunt: ab eo feſti vocabulum pro ſolemnitate ductum creditur. Porrò à Gentilibus dies quoq; feſtos agi conſueuiſſe: cùm nimirum falſis eorum Dijs ſacrificia inprimis offerenda forent: deinde cùm epulationes celebrandæ: ruſus cùm ludi in honorem Deorum agendi: demum, cùm obſeruandæ feriæ, facilè intelliget, qui eorum hiſtorias ſcrutabitur. Cæterùm horum vſum a ſacris litteris mutuatos eoſdem fuiſſe haud obſcurè colligimus. Et quidē ſacrificij cauſa feſtiuitates iubentur, Nahum primo. *Celebra Iuda feſtiuitates tuas, & redde vota tua.* In epulatio-

A lationem itidem Heſter. nono: *Die quartadecima cadere deſierunt, quem conſtituerunt eſſe ſolemnem, vt in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio, atq; conuiuijs.* De ſolemnitate patet Iudæorum ſcribitur tertiodecimo primi Paralipomenon. *Porrò Dauid, & vniuerſus Iſrael ludebant coram Deo omni virtute in canticis.* Et Exodi trigeſimoſecundo. *Cras ſolemnitas Domini eſt: Surgenteſq; mane obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas, & ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Deniq; pro Feriæ cultu atq; religione præcipitur Exodi vigeſimo: *Memento vt diem Sabbati ſanctifices.* Hiſce omnibus aliam nos feſtiuitatem addimus, cum nimirum præclariſſimas
B Sanctorum victorias, triumphos inſuper, atq; coronas, quibus affatim Chriſti Eccleſia ditata eſt in ſingulos annos læti recolimus, quemadmodum, & de inclyto Confeſſore Hieronymo in textu nunc dicitur.

7 *Vnde eiuſdem* Hieronymi videlicet.

8 *Prouocatus exemplo* Sunt enim veluti quidam ſtimuli Sanctorum exempla, quę & glorioſos viros magis incitent, & planè torpentes vrgeant, vt aliquid conentur.

9 *Qui in diuinis voluminibus.* Sacratum libros accipe ſcripturarum. Ideo enim libri volumina dicuntur, quod ex corticis
C olim conflati quàmpluribus vicibus, quò commodius circumferentur, voluerentur. Frequens autem id genus appellatio ad ſacræ Scripturæ libros indicandos in ijſdemmet eſt, præſertim verò Exodi vigeſimo quarto: *Aſſumenſq; volumen fœderis legit audiente populo.* Item in Deutoronomio vigeſimoſeptimo, vigeſimo octauo, vigeſimonono, in Ioſue decimo octauo, vigeſimotertio, vigeſimoquarto. In Paralipomenon libro primo capite vigeſimonono. Eſdra libro primo cap. ſexto. Heſter nono. Hieremia trigeſimoſexto, & alibi. Diciturq; ſacra Scriptura Zachariæ quinto volumen volans, quia dum de cœle-
D ſtibus loquitur ad ſuperiora mentis noſtræ eleuat intentionem. Continet præterea idem
Ezec. 2. volumen Ezechielis teſtimonio lamentationes, carmina, & vę, quia præcipit lacrymas, prædicat gaudium, & præſſuras atq; anguſtias indicat.

10 *Ea, quæ ab antiquis tranſlatoribus* Septuaginta nimirum, atq; alijs Interpretibus.

11 *Addita fuerant* Veteri dicas Teſtamento: vti Manaſſæ Regis oratio, atq; Eſdræ libri duo.

12 *Amputauit*, a Canonicis eadem reſcindendo libris, id enim et ex officio incumbebat, quippe cui agri iſtiuſmet excolendi, in quo plantaria ſunt vberrima cura demandata eſſet, vt eradicaret, euelleret, ſereret, plantaret, & amputaret. E

13 *Quæ verò prætermiſſa* ab eiſdem Septuaginta Interpretibus in Noui potiſſimum Teſtamenti editione.

14 *Addidit*, de quibus ſigillatim ipſemet ſepius, ac Epiſtolis præſertim centeſimaſeptima, & centeſimanona, & nos proprijs locis inferius.

15 *Tentaui, & ego*, non quidem verſutè inſidiando, ſed honeſtè inquirendo: eſt enim tentare, quaſi manu extenſa aliquid experiri, & rem non intellectam, atq; incertam aggredi.

16 *Licet vt meritis ita, & ſtyle impar.* Etenim quò ad vnum Hieronymi merita huiuſce- F
modi virtutis atq; excellentiæ gradum obtinuerunt, vt optimo ſimul iure, & Lupus, & quicunq; alius illi ſe inferiorem fateri omnino debeat. Fuit virgo, fuit Eccleſiæ doctor, fuit martyr deſiderio. Sed de his alibi. Quo ad alterum, diuinum planè, atq; incredibile dicendi genus eius fuit, ad illudq; dignè extollendum eiuſdem ſolius eloquentia opus foret. Vnde ob eiuſdem aliquando etiam vehementius ſtudium ad æterni Iudicis tribunal exthatica viſione compulſus, eiuſdem Iudicis ſententia, quòd totus Ciceronianus eſſet, cœleſti verbere punitus eſt. Deniq; totius vitæ G
eius curſum non niſi Sanctitatis exemplum fuiſſe; eloquentiam, ſtuporem, doctrinam, miraculum, nemo ignorat.

17 *Tam ex præfatorum authorum* Auguſtini, Damaſi, Gelaſij, & Gregorij, de quibus in titulo proximè ſuperiori.

18 *Quam ex Sacris eius, & aliorum Sanctorum aſſertionibus.* Eius autem optimis meritò ſcribitur teſtimonijs, vt porè illorum temporum, rerum, atq; euentuum ſcriptoris diligentiſſimi, ſimulq; fidiſſimi.

19 *Ea, quæ congruere videbantur* cum ipſa hiſtoriæ veritate.

20 *Excerpere, & ſeriò pro vt oportebant* H
inſerere. Aptè quidem ſeriò, vt illi coarguantur authores, qui aduerſus omnes Eccleſiaſtici candoris leges, nugis atq; iocis hanc ipſam hiſtoriam publicis litteris prodiderunt.

21 *Vt ex multis quaſi vnum opus efficiens, laborem eorum ſubleuare aliquatenus poſſem, qui ea, quæ de Vita, & virtutibus Sancti viri per diuerſa ſunt digeſta volumina habere ſine tædio voluiſſent:* Multæ etenim difficultatis eſt rerum veritates, quæ diuerſis continentur codicibus, reperire. Vnde, & Salomon ait.
Multum quæſiuit Eccleſiaſtes, vt inueniret verba Eccl. 12.
voluntatis, & ſcriberet recta verba veritatis.

22 *In quo ſi temeritas reprahenditur* Certè

ſi te-

A ſi temeritas cum ſapientia non commiſcetur, temerariuſq; eſt, qui nullo adhibito conſilio, ſed ex leuitate, atq; dementia credit, quomodo in Lupo culpanda temeritas, qui de hoc ipſo conſcribendo opere, maturè prius, ſanctèq; cogitauit? Sed proprium, quo plus fortaſſis ſperatur quàm oportet, conſilium temeritas nunc appellatur ex humilitatis virtute, quam vnam præ omnibus eundem coluiſſe eius Acta declarant. E

23 *Attendatur deuotio, quam ei non immeritò debeo, qui matrem meam, cum me haberet in vtero a mortis periculo liberauit* extremis nanq; eadem partus tempore exaggitata doloribus, meritis Sancti viri, cuius opē exanimo obteſtata fuerat, ab omni vitæ diſcrimine erepta eſt.

VITÆ HISTORIA.

B ## *De Hieronymi natali, educatione, & progreſſu in Eccleſia. Caput Primum.* F

PRafatus 1 igitur doctor 2 patre Euſebio genitus eſt, 3 ſicut ipſe in libro de Viris Illuſtribus aſſerit 4 vigeſimo ſexto anno Imperij Magni Conſtantini 5 in Oppido Stridonis 6 quod a Gothis euerſum 7 Dalmatia quondā, Pannoniaq; confinium fuit, 8 qui cum parentibus Chriſtianis in pueritia 9 Romam veniſſet, 10 vbi primùm Chriſti veſtem ſuſcepit 11 viris inſignibus traditur inſtruendus. 12 Nam in Grāmatica Donatum habuit præceptorem 13 in Rhetorica Victorinum. 14 Cumq; in Liberalibus tam Græcè quàm Latinè polleret, 15 probatiſſimorum Monachorum factus imitator 16 per congruos Eccleſiaſticos gradus 17 ad Cardinalatus dignitatem conſcendit. 18 Nam annorum factus viginti nouem 19 a Liberio Sedis Apoſtolicæ præſule 20 presbyter Eccleſiæ Romanæ 21 Tituli Sanctæ Anaſtaſiæ ordinatur. 22 Sed cùm idem Apoſtolicus 23 poſt annos ferè quatuor 24 in apoſtaſiam
C *verſus 25 Arriano dogmati conſenſiſſet, 26 multiq; ſe ob metum perſecutionis, quæ a Conſtantio excitabatur, abſconderent: 27 Iſte iuxta ſermonem propheticum oppoſuit ſe murum pro domo Iſrael, 28 vt ſtaret in prælio in die Domini. 29 Nam licet afficeretur iniurijs, terroribuſq; pulſaretur, nunquam tamen hæreticis acquieuit. 30 Immò ſecundum datā ſibi ſapientiam eloquij ſui ſagittas emittens diſſipabat eos, 31 & diuinarum ſententiarum fulgura multiplicans, conturbabat eos. 32 Eodem autem tempore prohibebatur Catholicis liberè proprijs vti, 33 dum eos Conſtantius Auguſtus, & Liberius Pontifex perſequerentur.* G

COMMENTARIVS.

PEr ſingula tum in manuſcriptis, tum in impreſſis exemplaribus vita hęc primùm diſtinguebatur capita, cœterùm ad ea ipſa tituli omnino deſiderabantur, quæ nos ideo nuper addidimus. Ita verò narrationem Lupus
D exorditur.

1 *Præfatus igitur doctor*. Et re verà Eccleſiæ doctor Hieronymus, qui ob inſignem, omnibuſq; ſæculis admirādam eruditionem eiuſmodi cognomen, non paucis ab hinc annis, ſed viuens adhuc à Sanctis Patribus conſecutus eſt.

2 *Patre Euſebio genitus*. ſemel tantùm patris meminit Hieronymus, matris verò nunquam; indeq; eſt, quod huius a ſcriptoribus adhuc ignoretur nomen. Ab *εὐσεβεία* autem Græco nomine, quod pietatem latinè ſignificat Euſebius ducitur. Cœterùm cùm pietas Dei imprimis cultum, patrię mox, parentum deniq;, vel eorum qui, parentum loco ſunt, reſpiciat, ex ipſo iam nominis etymo qualis Euſebius hic Hieronymi pater aſſertus, qnātuſq; eiuſmet Hieronymus filius, qui Sacra Lex vertitur ſotent, apertè monſtratur. Ille ſanè integerrimę, impolluteq; fidei. Hic verò hu- H
iuſmodi virtutis, & ingenij, vt nihil terrenum, nihil vulgare, nihil anguſtum, ſed omnia excelſa, ampla, mira, diuinaq; prorſus profiteretur. Probè autem cum filiorum nominibus, patrum quoq; nomina attexuntur, ne in hiſtoriæ veritate circa perſonas Lectoribus error obueniat. Sed & aliud argumentum ſuppetit: ne videlicet ab ijſdem, qui probitate, & iuſtitia per ſingulas ante generationes floruiſſent traducta progenies a parētū, maiorumq; exemplis aliquando deflectat, quin potius ad illorum imitationem animi mores perpetuò componere ſtudeat. Iuxta quem ſenſum, &

A Iſaias loquitur. *Attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram, quæ peperit vos.*

Iſa. 51.

3 Sicut ipſe in libro de Viris illuſtribus aſſerit. Habetur liber in calce primi tomi, de quo plenius cap. decimonono.

4 Vigeſimoſexto anno Imperij Magni Conſtantini. In quem præcipuè annum Hieronymi natale contigerit, ſcriptorum diuerſitate valde ambigitur.

De Hieronymi Natalitio anno.

CONTROVERSIA I.

B VT Hieronymi Natale quò fieri poteſt certius habeatur, quo imprimis anno Conſtantinus Magnus Imperium obtinuerit ex hiſtorijs proferendum eſt; ex huius enim explicatione difficultatis cognitio pendet. a Sunt qui eiuſdẽ Imperij exordium ab anno Domini trecenteſimo octauo ſumant: b Alij ab anno Domini trecẽteſimonono. c Nõnulli ab anno trecenteſimoquinto. Sed re vera, tum ex Olympiadum ſupputatione, tum ex Conſularibus Faſtis in Domini annum trecenteſimũſextũ reijciendum eſt. Aſſignatur omnimodè & dicto Imperij exordio annus ab hiſtoria tripartita, a Socrate, & alijs; cui aſſignationi, & Bellarminus in ſua breui Chronologia ſubſcribit, & Baronius Tomo tertio Annalium Eccleſiaſticorum adſtipulatur dicens. Trecenteſimo ſexto Chriſti Redemptoris noſtri anno, Olympiadis ducenteſimæ ſeptuageſimæ primæ anno primo, Conſtantio atq; Galerio Auguſtis ſextùm Conſulibus, cùm octano calendas Auguſti idem Conſtantius Eboraci in Britania diem clauſiſſet extremum, Conſtantinus eius filius maior natu ex Helena genitus Imperij hæres ex teſtamento relictus, id decernente diuino Numine, ac totius exercitus ſuffraganitibus votis paternum accepit Imperium. Hæc ipſe. Explorato hinc breuiter ipſo, quo Conſtantinus Imperium auſpicatus eſt anno, qui itẽ dictus eiuſdẽ Imperij vigeſimusſextus præſenti loco expreſſus Chriſti Domini annus fuerit ſupputanti liquet: annus nimirũ trecẽteſimus trigeſimus ſecũd9, quo ipſo Hieronymum appoſitè natum intelligimus. Nec obſtat, quòd ab alijs, Baronioq; præſertim præfatus vigeſimusſextus Imperij Conſtantini annus, in Chriſti annũ trecenteſimum trigeſimum primum referatur. Quandoquidem, cùm idem ipſe Conſtantinus proximè poſt Conſtantij patris obitum Imperium tenuerit, obieritq; ipſe Conſtantius (vt dictum eſt) vigeſimaquinta die menſis Iulij, meritò etiam conſequitur, vt dictus vigeſimus

a Caſſiodorus in chronico.
b Frãciſcus de Scandrilia in lib. de Mirab. Romæ,
c Petrus Martyr
C
Ord. Seruorum in lib. item de Mirabilib. Romæ,
Socr. lib. 1. cap. vlt.
D

E ſextus Conſtantini filij Imperij annus, tum menſibus anni trecenteſimi trigeſimiprimi, tum trecenteſimi trigeſimiſecundi compleatur. Et hinc manifeſtò deducitur, ipſummet vigeſimum ſextum Imperij Conſtantini annum ex aliquibus menſibus binorum Chriſti annorum perfici.

Diſſentit ab hoc Hieronymi ortus tempore Sanctus Proſper in Chronico, natalitiumq; eiuſdem annum non in vigeſimumſextum, ſed vigeſimumſecundum dicti Imperij affirmat; Alij vigeſimumquintum eum fuiſſe dicunt. Quidam, decimumquintum. Plurimi trigeſimumprimum ponunt. Nec deſunt, F qui difficultatem omnino diſſimulantes, ipſum Hieronymi ortum in incertum tempus reijciant, e quorum numero Sanctus Auguſtinus, Marcellinus, Marianus Victorius, & alij. Poſtremò Baronius a prædictis omnibus diſſentiens, non ſub Conſtantino Magno, ſed Conſtantio filio eundem Hieronymi natalem diem teſtatur, quem pariter annum eiuſdem Conſtantij, ac Conſtantis fratris ſextum, Chriſti verò trecenteſimum quadrageſimum ſecundum fuiſſe enumerat. Colligitur ſupputatio ex Tomo quinto Annalium, dum eundem Hieronymum anno Chriſti quadringenteſimo vigeſimo morte ſublatum, vixiſſe verò annis ſeptuaginta, & octo tradit. Dem- G ptis enim a quadringentis, & viginti Chriſti annis, ſeptuaginta & octo annorum numerus (quos Hieronymum natum affirmat) illicò præfatus Chriſti annus trecenteſimus quadrageſimus ſecundus conſurgit, quo nimirum ſecundum eius ſententiam Hieronymus naſcitur.

Lupus igitur in tanta ſcriptorum varietate probabiliorem iudicio ſuo deligens opinionem, vigeſimumſextum annum Conſtantini Magni Hieronymi ortui aſſignauit, annum nempe Domini trecenteſimum trigeſimum ſecundum. Et huiuſmodi annus verò idcirco magis ſimilis cenſetur, quia ſi ſuperior, nimi- H rum annus decimusquintus Conſtantini accipiatur, tunc Hieronymum valde decrepitum, & centenarium, centenarioq; maiorem ex hac vita migraſſe neceſſariò conſequitur, vt affirmetur, quod certè Auguſtini aſſertioni aduerſari videtur, dum eundem ad decrepitã tantũ ætatẽ perueniſſe, eiuſdemq; vltimę ætatis aliquot annos percurriſſe libro primo aduerſus Iulianũ teſtatur. Si verò ad inferiores annos, nimirũ trecenteſimum quadrageſimũ, vel trecenteſimum quadrageſimumſecundum deſcendatur, dubium aliquibus redditur, quòd paulò poſt in textu ſubditur, Victorino nempe Hieronymum fuiſſe vſum in Rhethoricis præ-

A ceptore (de qua item difficultate paulò infra) Illud verò hoc loco prætereundum non eſt, Marianum Victorium ſuperiores omnes de hoc ipſo Hieronymi natalitio anno Scriptorum aſſertiones (vna tantùm excepta vltima) carpere, quod ſe idem ipſe Hieronymus Iuliani obitus tempore puerum in Habacuc Commentarijs teſtatus ſit. Cęterùm cùm Iuliani obitum (inquit Victorius) anno Chriſti trecenteſimo ſexageſimo ſecundo contigiſſe nemo ignoret, vtq; ex ipſius etiam Hieronymi teſtimonio, proprium eiuſdem natale, neq; in quintumdecimum Imperij Magni Conſtantini, neq; in proximè ſequẽtes eiuſdem potuiſſe cadere conſtat. Sed huic difficultati paulò B poſt, cum de Victorino rhetore mentio incidet, occurretur. Denique & de hac ipſa controuerſia plenius, cum eiuſdem Hieronymi annorum numerus, capite nimirum vigeſimo primo explorabitur.

COMMENTARIVS.

5 *In Oppido Stridonis*. Huius Oppidi nomen Strignam nunc, non Stridonem Blondus Foroliuienſis vocat. In agro autem Iuſtinopolitano, qui Iſtriæ pars eſt, ſitum eſſe communiter ſcriptores aſſerunt. Diuidit iſtud frequenter Hieronymus ab Illyrico, & Dalmatia, Pan- C noniaq;, & quidem meritò, eſt enim Iſtria Italiæ Regio Illyrico contermina. Porrò huiſmodi Oppidum ex illis ego arbitror, de quibus idem Hieronymus ad Pammachium ſcribit: Quia penè nobis illud de Euangelio contigit, vt futuræ turris non ante computaremus expenſas, compulſi ſumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, vt ſemirutas Villulas, quę Barbarorum effugerant manus, & parentum communium cenſus venderet.] Ad hæc eiuſdem etiam Blondi teſtimonium ſpectare videtur, quo nimirum Euſebij Hieronymi Patris hactenus extare ſepulchrum affirmat. Quod ſanè, vel ob ſtructuræ magnificentiam, D qua inſignes viri, poſt lucis huius vſuram honorari conſueuerant, ſeruatum, par eſt credere: Vel fortaſſis etiam ſuperſtes eiuſmodi moles poſterorum in Virũ religionem, quam & nomine proprio præferebat, indicat.

6 *Quod a Gothis euerſum*. Anno videlicet Chriſti trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, iuxta Baronij ſententiam in Annalibus, ſub Alarico, & Fritigerne. Et quidem cum hi per legatos apud Valentem Imperatorem egiſſent, vt Thracię ipſis darentur ad habitandum, ſpondentes ſe Romanis ſubditos fore, tutaturoſq; fines Romani Imperij ab omnibus alijs Barbarorum incurſibus; permiſſum id eis omninò fuit. At paulò poſt alijs ſibi adiunctis E nationibus cum Iſtrum tranſiſſent, magno Romani Imperij damno oras illas omnes depopulati ſunt. Miſerandum id genus excidium idem Hieronymus in exemplum ſuper Sophoniam ita adducit. Iram quippe Domi- [Soph.c.1.] ni etiam bruta ſentiunt animalia, & vaſtatis vrbibus, hominibuſq; interfectis ſolitudinem, & raritatem beſtiarum quoq; fieri, & volatilium, piſciumq;, teſtis Illyricus eſt, teſtis Thracia, teſtis in quo ortus ſum ſolum: vbi præter cœlum, & terram, & creſcentes vepres, & condenſa ſiluarum cuncta perierunt. Idem ſuper Oſſee quartum repetit dicens: Hoc qui E non credit accidiſſe populo Iſrael, cernat Illy- F ricum, cernat Thracias, Macedoniam, atq; Pannoniam, omnemq; terram, quæ a Propontide, Boſphoro vſq; ad alpes Iulias tenditur, & probabit cum hominibus, & animantia cuncta deficere.

7 *Dalmatia quondam, Pannoniaq; confinium fuit*. Dalmatia Illyrici Regio Liburniæ contermina eſt verſus occaſum. Pannonia verò, diuiditur in ſuperiorem, & inferiorem. Superior ab Occaſu Norico, a Septentrione Germania, & Iſtro terminatur, Ab Oriente habet Pannoniam inferiorem, a Meridie Illyricum. Inferior a Septentrione Germaniam, & Danubium, ab Occaſu Pannoniam ſuperiorem, a G meridie Liburniam, quam Sclauoniam appellant, proſpicit: ab Ortu vero Iaziges, Metanaſtas. Ex hac vtriuſq; Pannoniæ deſcriptione ſatis conſtat, quomodo Stridonis Oppidum Iuſtinopolitani agri Iſtriæ regionis, in Dalmatiæ Pannoniæq; confinio quiuerit extare.

8 *Qui cum parentibus Chriſtianis in pueritia*. Multæ quippe laudis, ac dignitatis in Eccleſia Dei eſt a parentibus nunquam in fide ſuſpectis, vel aliqua interdum hæreſi pollutis, ſed Catholicis, qui fidem ſuam vſq; in finem immaculatam ſeruauerint, traxiſſe originem. Vndè, & meritò aduerſus Rufinum idem gloriatur dicens. Quantò magis ego Chriſ- H tianus de parentibus Chriſtianis ortus, & vexillum Crucis in mea fronte portans.] Quod ijſdem etiam verbis in Præfatione in Iob iterum adducit. Eundem autem, tanquam humilitatis exemplar ſingulariſſimum idcirco cunctis exhibet ad imitandum Alphonſus Rodriquez, quòd clariſſimo ſanguinis genere idem ortus, nullibi vnquam in ſuis ſcriptis eiuſdem meminerit. [1. p. Tract. 3. cap. 31. de exer. perfect.]

9 *Romam veniſſet*. Vti nimirum ad cunctarum Eccleſiarum Matrem, & doctrinarum omnium fontem. Cum eo verò commigraſſe parentes non credit Victorius in Vita eiuſdem.

Ma-

A Maximè cùm ipſemet Hieronymus ad Euſtochium Virginem oppoſitum videatur aſſere-
Epiſt. 22, re, ibi. Cùm ante annos plurimos domo, parentibus, ſorore, cognatis, & quod his difficilius eſt, conſuetudine lautioris cibi propter cœlorum me regna caſtraſſem.] Nec inſuper (idem Victorius addit) ad Barbarorum impetum euitandum eò illos acceſſiſſe ſuſpicari quiſpiam poteſt, quoniam necdum Gothi in illas oras irruerant: propterea a parentibus Romam Hieronymum miſſum, non deductũ idem affirmat. At circumſpectus nimis in verborum ſenſu omnium iudicio Victorius eſt: pluralem enim numerum ſingularis vi-
B ce ſcriptoribus eſſe vſitatum optimè omnes norunt. Sed quid incredulitatis continet, parentes eius tum opibus, cum religione florentiſſimos Romã, ad quam ex toto terrarũ Orbe homines aſſiduè confluunt, cũ filio adhuc puero, inde quamprimum receſſuros ſemel in vita acceſſiſſe? Denique quod ex eiuſdẽ ad Euſtochium Epiſtola adducitur, non de acceſſu hoc Romam, ſed Hieroſolymam intelligendum eſſe, proximè ſequentia verba teſtantur.

10 *Vbi primùm Christi veſtem ſuſcepit.* Baptiſmi ideſt Sacramentum: Accepta ex ipſo
Epiſt. 18. Hieronymo metaphora eſt, vbi: Ego, inquit, Chriſti veſtem in Romana Vrbe ſuſcipiens,
C nunc Barbaro Syriæ limite teneor; primitus enim Baptizati veſtem accipiebant, in cuius rei adhuc teſtimonium poſt aquæ intinctionẽ
Ex Sacerdot. S. R. Eccl. protinus Sacerdos dicit. *Accipe veſtem candidam, & immaculatam, quam perferas ante tribunal Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt habeas vitam æternam.* Significat veſtis eiuſmodi innocentiæ puritatem. Capite. Poſt Baptiſmum, & capite. Accepiſti. De eadem Ambroſius, libro de Sacramentis. Accepiſti, inquit, poſt Baptiſmum veſtimenta candida, vt eſſet indicium, quod exueris voluptatem peccatorum, & indueris caſta innocentiæ velamina.] Vel dicatur ideo Baptiſmi Sacra-
D mentum veſtem eſſe, quia fides, quam ſacri fontis vnda perfuſi profitentur, veſtis ea allegoricè ſit, de qua Saluator in Euangelio.
Matt. 22. *Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* Vel quia Chriſtum, qui veſtis filiorum regis, & principum indumentum eſt, induant, de quo pariter dicitur. *Quicunque in Chriſto Baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Et
Gal. 3, Rom. 13, alibi. *Induite vos Ieſum Chriſtum.*

Cœterùm non ſtatim poſt ſuum in Vrbem ingreſſum ſacri fontis vnda perfuſum fuiſſe Hieronymum, illorum temporum a quamplurimis ſuggerit receptus vſus. Quo vel Chriſti ad idem Sacramentum expectare conſue- uerant ætatem, vt quoto vitæ ſuæ anno Bap- E
tizatus eſt, & ipſi aqua intingerentur: vel (quod deterius erat) ad obitum vſque illud differebant, vt ſic abſque macula poſt obitum reciperentur in cœlum. (Tametſi aduerſus poſteriorem malum hunc vſum quàmplures tum Græcorum tum Latinorum Patrum, Baſilij nimirum, Gregorij Nazianzeni, Gregorij Nyſſeni, & Ambroſij legãtur declamationes.) Sed & huic ipſi ſententiæ de Baptiſmi ab eodem Hieronymo dilato Sacramento haud obſcurè adſtipulari Marianus Victorius in eius Vita videtur, dum eundem ante ipſammet ſacri fontis ablutionem carnis labe ſpolutum perperam ex proprijs eius teſtimonijs com- F
probat, virginitatemque eidem propterea ſecundã non primam tribuit. Verùm opinioni huic in priori Recenſione, Animaduerſione vltima occurremus. Baptizatũ ergo eundẽ ego dicerem non nihil ante ſuum inde diſceſſum, Chriſti cum anno trecenteſimo quinquageſimo nono, ætatis verò ſuæ, vigeſimó octano. Ijs potiſſimùm epiſtolæ primę ad Heliodorum verbis fretus, quibus ait. Et hoc ego, non integris rate, vel mercibus, nec quaſi ignarus fluctuum præmoneo, ſed quaſi nuper naufragio eiectus in litus doctus nauta timida nauigaturis voce denuncio] hæc ipſe, quibus, ac dictione præſertim [nuper] nuperrimã æquè G
in Baptiſmi Sacramento a Deo impartitam ſibi gratiam ſignificare, qua nimirum a ſæculi, mundique fluctibus ereptus, in ſecuræ ſtationis, ſeu Eccleſiæ litus eiectus eſt. Nec aliquẽ eſſe arbitror, qui eundem de ſæculi periculis cunctos ibi admonentem non intelligat.

11 *Viris inſignibus traditur inſtruendus.* Filijs non ſufficit a parentibus, vel ſanguine, vel virtute clariſſimis, ad vitam poſtmodum glorioſè ducendam traxiſſe principium. Enimuerò optima educatio neceſſaria eſt. Res quidam efficax natura, ſed potentior inſtitutio eſt, quæ malam naturam corrigit, & vertit in bonam. Quales naſcantur liberi H
nulli in manu eſt; at, vt recta inſtitutione euadant boni, noſtræ poteſtatis eſt. Viris ideo inſignibus traditur Hieronymus erudiendus, vt quemadmodum a pietate ducebat originem, ita non multò poſt effectus in nullo ab ea abhorrentes gigneret vbertimos. De vtroque tàm patre, quàm filio dictum impletur. *Pater probus benè educat filios: animus autem eius filio ſapiente lætabitur.*

12 *Nam in Grammatica Donatum habuit præceptorem.* De eodem ſæpius ipſemet Hieronymus, ac præſertim ſub Conſtantij anno vigeſimo, Chriſti trecenteſimo quinquageſimo ſeptimo in Chronicis, & ſuper Eccleſiaſtis

primum

A primùm ita ſcribit. Vnde, & Comicus ait;
Nihil dictum, quod non ſit dictum prius.
Vnde, & præceptor meus Donatus, cùm
hunc verſiculum exponeret. Pereant, inquit,
qui ante nos noſtra dixerunt. Eundem fuiſſe,
qui in Terentij Comœdias, ac Virgilium
Commentarios edidit, teſtatur idem Epiſtola
quinquageſima ſeptima ad Pammachium.
Puto quod puer legeris Aſpri in Virgilium, &
Salluſtij Commentarios, Vulcatij in orationes
Ciceronis, Victorini in dialogos eius, & Te-
rentij Comœdias præceptoris mei Donati
æquè in Virgilium, & aliorum in alios. Alte-
ro quoq; vſus eſt præceptore, a quo prima tum
B litterarum, tum fidei Chriſtianæ rudimenta
ſuſcepit Orbilio nomine. De quo idem ad-
Lib. 3. cap. 7. uerſus Rufinum. Memini me, inquit, puerum
curſitaſſe per cellulas ſeruulorum, diem feria-
tum duxiſſe luſibus, & ad Orbilium ſequientem
de auiæ ſinu tractum eſſe captiuum.

13 *In Rhetorica Victorinum*. Summo hic
in honore apud Romanos fuit, ex quo viuens
adhuc in foro Traiani ſtatuam meruit. Eiuſ-
dem ingenij præſtantiam Hieronymus in ſuo
Virorum illuſtrium catalogo verbis huiuſmo-
di exornauit. Victorinus natione Afer Romę
ſub Conſtātio Principe Rhetoricam docuit, &
in extrema ſenectute, Chriſti ſe tradens fidei,
C ſcripſit aduerſus Arrium libros dialectico mo-
re valde obſcuros, qui ab eruditis modò intel-
liguntur, & Commentarios in Apoſtolum.

Num Victorinum præceptorem Hieronymus adhibuerit?

CONTROVERSIA II.

A Victorino Rhetoricem edoctum Hiero-
nymum communis antiquorum admi-
ſit opinio, Cęterùm Victorius in Vita eiuſdem,
nec non Baronius Tomo quarto Annalium
ſub Chriſti anno trecenteſimo ſexageſimotet-
D tio, Liberij duodecimo, Iuliani verò ſe-
cundo aduerſus eandem reclamant: hac in-
primis ducti ratione, quòd illum nequaquam
præceptorem ſuum nominet, vti de Donato
ſæpius eundem meminiſſe contigit. Huic
aliud etiam argumentum addunt, Iuliani ni-
mirum Imperatoris tempore puerilem ipſum-
Habac. 1. met egiſſe ætatem, Grāmaticæq; ſtudio inten-
tum fuiſſe, quod & ex proprio in Habacuc te-
ſtimonio comprobant, vbi ſcribit. Dum ad-
huc eſſem puer, & in Grammaticæ ludo exer-
cerer, omneſq; Vrbes victimarum ſanguine
polluerentur, ac ſubitò in ipſo perſecutionis
ardore Iuliani nuntiatus eſſet interitus, elegan-
ter vnus de Ethnicis. Quomodo (inquit)
Chriſtiani dicunt Deum ſuum eſſe patientem? E
nihil iracundius, nihil hoc furore præſentius:
ne modico quidem ſpatio indignationem ſu-
am perferre potuit. Hæc ibi, ex quibus Victo-
rino ex lege antea cathedra prohibito pręe-
ceptore vti eundem haud potuiſſe colligunt.
Verùm a communi omnium ſententia haud
recedendum arbitror, cum potiſſimum hæc in
contrarium allata non conuincant. Quod
namq; primò affertur a veritate alienum hinc
deducitur, quòd nunquam, vel ſaltem minus
ſæpe Donatum ſuis ingerit ſcriptis Hierony-
mus, quòd æquè Victorinum non adijciat.
Ex quo, & in Chronico: Victorinus, inquit
rhetor, & Donatus præceptores mei. Et quam F
uis Victorius legat [præceptor meus] non
[præceptores mei] quotquot tamen Hierony-
mi Vitam litteris primùm conſignarunt, om-
nes legebant, [præceptores mei] quemadmo-
dum tum in antiquis codicibus Lugduni anno
Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo
impræſſis, tum in recentioribus, Coloniæ ni-
mirum anno milleſimo ſexcenteſimo decimo
ſexto editis obſeruare eſt. Tollitur pariter Tom. 9.
quod ſubijcitur; quoniam cum Iulianus anno
Domini trecenteſimo ſexageſimo ſecundo ex
Theodoreto, Ammiano, Sozomeno, Baronio,
ac alijs ferro necatus ſit, & hoc ipſo tantum-
modo anno Victorinus decreti a Iuliano, quo
a docendo Chriſtiani doctores prohibebantur
promulgati vigore, cathedram ex D. Augu- Lib. 8.
ſtini teſtimonio reliquerit, haud impoſſibile, Confeſſ.
vel dubium, quin potius ex temporum ratio- c. 1. & 3.
ne veritati conſentaneum eſt, Hieronymum
(qui ſupra anno Domini trecenteſimo trigeſi- G
moſecundo natus aſſeritur.) Victorino in rhe-
toricis præceptore vſum fuiſſe. Sed, & hoc
ipſum ex eodem Baronio, qui ipſummet Hie-
ronymum poſtremis annis, nimirum anno
Chriſti trecenteſimo quadrageſimo ſecundo
natum ait, deducitur: ſiquidem ab anno Do-
mini trecenteſimo quadrageſimo ſecundo ad
trecenteſimū ſexageſimū ſecundū decurrunt
anni viginti, quo temporis interuallo Hiero-
nymum rhetoricen audire potuiſſe indubita-
tiſſimum eſt. Quod verò ſe tunc idem Iulia-
ni interitus tempore puerum Grammaticæ
ſtudio deditum ſcripſerit, non vrget profectò
ad eundem a Victorini diſciplina ſubmouen- H
dum. Enimuero qui figuratum eius loquendi
modum attentè non obſeruat in errorem faci-
lè deducitur. Quandoquidem, & cum pri-
mos in Abdiam edidit Commentarios, tunc
triginta annis natum ſe in Præfatione ad Pam-
machium teſtatur, & tamen ſe in ea etiam
puerum fuiſſe declarat. Quid igitur (inquies)
condemnamus in quibus pueri luſimus, Et

A paulò inferius. Infans eram; nec dum ſcribere noueram; titubabat manus: tremebant articuli. Qua ergo ratione puerum ſe hìc, & infantem ſcribit, cùm tamē tricenarius eſſet, eadem & Iuliani obitus tempore ſe puerum teſtatus eſt.

Verùm vt ſibi erratum nullatenus vnquam conſtare poſſe intelligatur, Baronij hìc recenſenda obtrectatio eſt, ex qua etiam demum totius difficultatis ſolutio patet. Sub
Tom. 4. anno igitur Chriſti trecenteſimo ſexageſimo tertio præallegata Hieronymi verba [Dum adhuc eſſem puer, & in Grammaticæ ſtudio exercerer] diligentius examinans: Erudiebatur, inquit, hoc tempore Hieronymus ſub Donato Grammatico, quem ſæpe ſuum magiſtrum appellat, non autem ſub Victorino, qui excultiori litteratura inſignior habitus detinuit tunc publicè profiteri, cùm aduerſus Chriſtianos profeſſores idem Imperator apoſtata (vt diximus) promulgauit edictum. At ſub
Tom. 4. anno trecenteſimo ſeptuageſimo ſecundo oppoſito omnino adhærens; hæc tradit. Verùm attende verba illa Hieronymi [Dum adhuc eſſem puer, & in Grammaticæ ludo exercerer] haud ita accipienda eſſe, quaſi tunc addiſceret rudimenta Grammatices; ſed quod eadem voce ſignificatur, in ipſa verſaretur arte loquendi, atq; ſcribendi ſcientia, quæ ita ex ſententia Quintiliani, quòd multiplex, & varia ſit ac copioſa, viros quoq; faciat eſſe diſcipulos: luſq; Sanctum Hieronymum non modò vſq; ad illum ætatis annum fuiſſe detentum, ſed etiam (vt ipſe teſtatur) vſq; ad profectionem
Epiſt. 4. & 104. in eremum, dum ait. Poſt Quintiliani, Ciceronis, Frontonis, atq; Plinij perlecta volumi-
Lib. 1. cōtra Pelag. & ad Gal. 2. na cœpiſſe Hebraica addiſcere elementa. Sed & cùm dicat alibi ſe puerum in controuerſijs luſiſſe, planè declarat quid eſt, quod idem ait, ſe puerum obitus tempore Iuliani in ludo Grammatices exercuiſſe, cùm tamen aliarum ſcientiarum facultates minimè prætermiſiſſet: Nam ipſe alio in loco, ab ipſis (inquit) incunabulis inter Grammaticos, & Rhetores, atq; Philoſophos detriti ſumus: vt intelligas, qui ſe Grammatices tradit imbutum diſciplinis, alijs ſimul facultatibus excultum fuiſſe: ac planè cognoſcas, haud tunc ſub ferula puerum, ſed adoleſcentem etiam inter philoſophos, verſatum eſſe. Hæc Baronius, in quibus, Iuliani primo obitus tempore Hieronymum adhuc ignoraſſe Rhetoricen planè teſtatur, demum eodem ipſo tempore, & Grammaticum, & Rhetorem, atq; Philoſophum fuiſſe commendat; quæ omnino inter ſe pugnare, non eſt cui non pateat. Igitur cùm Hieronymi ſub Victorino diſciplinæ tempus, locus, per

E ſonæ, & ab ipſis contradicentibus conceſſæ aſſertiones adſtipulentur: perinde, ac ad veritatis etiam comprobationem ſatis, ſuperq; explicatum eſt, non eſt, quod diutius immoremur.

COMMENTARIVS.

14 *Cumq; in Liberalibus, tam Græcè, quàm Latinè polleret.* Liberalibus adde doctrinis, vel artibus: Ars ſine epitheto malè audit, vt propterea bonas, & malas artes dicamus. Liberalis autem ideo Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Geometria, & cæteræ id genus artes dicuntur, quòd hominē liberum deceant, ad F diſtinctionē Mechanicarū, quæ labore potius corporis, quàm mentis comparantur. Et quidem manibus, corporiſq; labore victum quæritare illiberale quiddam habet, & ſeruile. Meminit de hoc a ſe in liberalibus ſcientijs adhibito ſtudio idem Hieronymus in Ezechielis quadrageſimum hiſce verbis. Dum eſſem Romæ puer, & in liberalibus ſtudijs erudirer. Porrò de progreſſu in ijſdem ſuper Epiſtolam ad Galatas verba faciens: Aliquoties (inquit) Gal. 2. cùm adoleſcentulus Romæ controuerſias declamarem, & ad vera certamina fictis militibus exercerer, currebam ad tribunalia iudicum, & diſertiſſimos Oratorū tanta inter ſe videbam G acerbitate contendere, vt omiſſis ſæpe negotijs in perpetuas contumelias verterentur, & ioculari ſe inuicem dente morderent. Hæc ipſe. Sed & Græci idiomatis comparatam ſibi hoc ipſo adoleſcentiæ, iuuentutiſq; tempore eruditionem ex eiuſdem ad Domnionem planè intelligimus teſtimonio, dum ſimiliū ſe Alexandri Aphrodiſæi commentarios in Ariſto- Ep. 51. telis philoſophiam Latinitati donaſſe fatetur. Deniq; hæc de eius in liberalibus diſciplinis ſtudio atq; peritia habet Victorius. Didicit autem Romæ non ſolum Latinas ac Græcas pariter litteras, ſed nullum doctrinæ genus intactum reliquit. Porphirij εἰσαγωγὰς le- H git, Alexandri Commentarios vertit, Platonem, Ariſtotelem, demum Philoſophos omnes, omneſq; Poetas percurrit, quod ex eius operibus omni doctrinarum genere refertis compertiſſimum eſt: in Latino autem ab ipſis incunabulis inter Grammaticos, Rhetores, & Philoſophos detritus fuit: Rhetoricam ita didicit, vt adoleſcentulus controuerſias declamarit. Hucuſq; Victorius.

15 *Probatiſſimorum Monachorum factus imitator.* Idem ex Martyrologio Romano, & ſcriptis proprijs paſſim habetur. De quo etiā libro primo De Origine Ordinis noſtri ſatis diſputatum eſt. Nec eſt, quod impiè Eraſmus, Hie-

A Hieronymi ætate nec dum verè trium vocorum Monachos profeſſores fuiſſe contendat, quandoquidem præterquam quod & ratione, & authoritate conuincitur, iudicio etiam Sanctæ Matris Eccleſiæ damnatur. Qui nam verò probatiſſimi hi Monachi fuerint, quos primùm imitatus eſt, & a quibus viuendi normam hauſit, latè Epiſtola decimatertia ad Paulinum exprimit dicens. Nos autem habemus propoſiti noſtri principes, Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, & vt ad Scripturarum authoritatem redeam, noſter princeps Helias, noſter Heliſæus, noſtri duces filij Prophetarum, qui habitabant in agris, & ſolitudini-

B bus, & faciebant ſibi tabernacula propè fluenta Iordanis. De his ſunt, & illi filij Recab, qui vinum, & ſiceram non bibebant, qui morabantur in tentorijs, qui Dei per Hieremiam voce laudantur. Hæc Hieronymus, de cuius Monaſtica profeſſione latius intra cap. nono.

16 *Per congruos Eccleſiaſticos gradus*. Primùm enim in miniſtrorum Dei ſortem a Religioſiſſimis viris Epiphanio Salaminæ Cypri, & Paulino Antiochiæ Epiſcopis adſcriptus, Præſbyter deinde ab eodem Paulino factus, poſtremò cùm Romam Damaſi Pontificis tempore veniſſet, ab eodem inter Sanctæ Romanæ Eccleſię Cardinales Præſbyteros relatus eſt.

C 17 *Ad Cardinalatus dignitatem conſcendit*. Meritò Cardinalatus munus dignitas nuncupatur, cùm inter cæteras Eccleſię ad ſupremã, Pontificiam nimirum proximè accedat. Eius porrò ſublimitas ex proprij muneris perfectione intelligitur. Enimuerò S. R. E. Cardinalium munus perfectius eſſe, quàm quorumcũq; Religioſorum ex eo facile declaratur, Quòd Religioſi ratione ſtatus ad perfectionem tantummodo tendere tenentur, & ſibi conſulunt. Cardinales verò non ſolum ad perfectionis metam anhelant, & ſibi attendunt, ſed Summo Pontifici aſſiſtunt, illiq; adhibentur ad regimen vniuerſalis Eccleſiæ; peculiari inſuper quadam ratione pro Chriſto eiuſq; Eccleſia

D ſanguinem profundere tenentur, de cuius vitæ generis perfectione Saluator in Euangelio

Ioan. 15 loquitur. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam, quis ponat pro amicis ſuis. Deniq; idipſum ex actu martyrij conſtat, qui perfectiſſimus eſt, maximæq; charitatis declarat perfectionem. Cęterùm Hieronymi Cardinalatui ex recentioribus Baronius Tomo quarto Annalium ſub Chriſti anno trecenteſimo ſeptuageſimooctauo, ac Damaſi duodecimo contradicit: ſimiliter, & ante eum paulò ſuprà commemoratus Eraſmus, qui prior eundem Sanctiſſimum Virum ab eiuſmodi Collegio ſegregare contendit. Verùm

E oppoſitæ ſententiæ, ſeu vt verius dicam, ipſimet veritati, Scriptorum omnium, tum antiquiſſimorum, tum veterum, ac poſtremæ tempeſtatis adſtipulatur conſenſus. De hac ipſa difficultate latius paulò inſra.

18 *Nam annorum factus viginti nouem*. Circa rationem temporis nonnihil titubant Scriptores. Hic etenim annorum deſcribitur Hieronymus viginti nouem: ab Equilino viginti ponitur: a Beluacenſi verò Speculi Hiſtorialis libro decimoſexto, cap. decimo octauo, quem ſequuntur Ioannes Columna Hiſtoricus Romanus, Ioannes Andreas Doctor Bononienſis in libro, qui Hieronymiana dicitur,

F Turrecremata in quæſtionibus ſuper Euangelia libro ſeptimo cap. decimotertio, & ex recentioribus Ciaconus & alij, annis triginta nouem. Verùm communis in hoc omnium lapſus facilè dignoſcitur, ſi primùm annus repetatur, quo ſupra natus idem Hieronymus aſſeritur, deinde ſi Pontificis promotoris nomen exprimatur. Annus igitur natalis eius iam trecenteſimus trigeſimus ſecundus ſupra enumeratus eſt: Promotoris verò Pontificis nomen, omnes vnanimi conſenſu (vno excepto Turrecremata, qui erroris Lupo huic loco, ac Equilino tribuit occaſionem) Damaſum fuiſſe affirmant. Hiſce duobus additur tertio loco: Hieronymum videlicet, tũc

G a præfato Summo Pontifice Cardinalẽ creatum, cùm ad Romanum Concilium, vnà cum Sanctis Epiſcopis Paulino, & Epiphanio ad ipſam Vrbem acceſſit. At huiuſmodi aduentus annus trecenteſimus octogeſimus ſecundus ſub initio hyemis a Baronio aſſeritur nulla idcirco ratione potuiſſe Romanam Hieronymi Ordinationẽ in annum a præfatis authoribus enumeratum referri, exactiſſima tẽporum ratio demonſtrat. Cùm igitur non antequam circa extremum anni trecenteſimi octogeſimi ſecundi in Vrbẽ Hieronymus aduenerit ex Baronij ſententia (nonnihil enim

H nos ab eo inferius diſſentire continget) & nõ niſi poſteaquam Summo Põtifici aliquamdiù in Concilij conſultationibus inſeruierit S. R. E. Preſbyter fuerit ordinatus, annus conſequenter Ordinationis eius proximè ſequens habetur, trecenteſimus nimirum octogeſimus tertius. Atq; ita ab anno trecẽteſimo trigeſimo ſecũdo, quo iam natus aſſertus eſt, ad trecẽteſimũ octogeſimum tertium Romanæ ordinationis, annus illicò ætatis, quem tunc præciſè Hieronymus percurrebat conſurget, quinquageſimus nimirum ſecũdus, vel quinquageſimus tertius. Quod ſi pro quinquageſimo ſecũdo viceſimum nonũ, vel trigeſimum nonũ ex incuria Librarij poſuerunt, Authores a culpa liberi

Tom. 4. in principio an. 382.

A 19 *A Liberio Sedis Apoſtolicæ Præſule.* Pro Liberio Damaſum legendum eſſe pauld adhuc infra explicabitur. Nec multum refert, ſi in ſingulis proferendis circumſtantijs, circa res potiſſimum a ſæculis noſtris longè remotiſſimas Scriptores interdum ecœcutire contingat, dummodò in veritatis hiſtoria (quemadmodum in propoſita Cardinalatus aſſertione eſt) omnes conueniant. Diſtantia etenim temporum tot, ac tanta inuoluit & perdit, vt eorum etiam paucula diſcernere, vel reperire difficilimum ſit.

20 *Presbyter Eccleſiæ Romanæ.* Nunc iam indicatus error ex hoc vno optimè dignoſcitur loco. B Qui enim fieri poteſt, vt a Liberio planè adhuc Catholico Preſbyter Hieronymus ſit ordinatus, qui poſt annos fermè viginti a Paulino Antiochiæ Epiſcopo circa Chriſti Domini annum trecenteſimum octogeſimumprimum, Damaſi verò decimoquartū Preſbyterio item inſignitus traditur Epiſtolis ſexageſima, & ſexageſimaprima? Non vtiq; verum hoc eſſe poteſt. Et quidem tolerabilior lapſus, ſi Preſbyteri loco, [Diaconus Eccleſiæ Romanæ] legeretur: non enim defuerunt, qui idipſum ſenſerunt. Accedit, quod neq; temporum rationi, neq; inſuper poſteriori Antiochenæ Ordinationi tam apertè lectio C eiuſmodi repugnaret.

21 *Tituli Sanctæ Anaſtaſiæ ordinatur.* Nōnulli ad S. Laurentij Martyris titulum promotum Hieronymum tradunt. Sed & hæc difficultas in propria de Cardinalatu eiuſdem controuerſia diſſoluetur.

22 *Sed cùm idem Apoſtolicus.* De lapſu Liberij Pontificis in Arrianam hæreſim, quàm plura habentur fide digna teſtimonia. Ad hiſtoriæ veritatem procomperto tenendum, Liberium ipſum, quòd primò Arrianæ perfidiæ virili fortitudine reſtitiſſet a Conſtantio Imperatore exilio damnatum fuiſſe: eiuſq; loco Felicem Secundum ex conſenſu etiam D Arrianorum (quòd ſperaret impia factio ad ſe eundem pertrahere) electum, cui item electioni viciſſim conſenſit, & ipſe Liberius. Cæterùm cum in omnibus catholicè Felix ageret, Conſtantiumq; propterea, & Valentem, ac Vrſacium hæreticos ſacra communione priuaſſet, ipſe quoq; Martyrio tandem ſub die vigeſimonono Iulij ex Martyrologio Romano coronatus aſſeritur. Liberius interim, dum ad Felicis perniciem totus Imperator incumbit, a Fortunatiano Acquileienſi Epiſcopo deprauatus Arrianis ſubſcripſit. Quamobrem a Conſtantio reuocatus ab eiſdem Arrianis triumphantium more Romæ exceptus eſt. Extat de hoc ipſo apud Hieronymum in libro de E Scriptoribus Eccleſiaſticis huiuſmodi teſtimonium, Fortunatianus, natione Afer, Acquileienſis Epiſcopus imperante Conſtantino in Euangelia, titulis ordinatis, breui & ruſtico ſermone ſcripſit Commentarios: & in hoc deteſtabilis, quòd Liberium Romanæ Vrbis Epiſcopum pro fide ad exilium pergentem primus ſollicitauit, ac fregit, & ad ſubſcriptionem hæreſeos compulit: hæc ille. Quæ æquè in Chronico repetens. Liberius, inquit, tædio victus exilij in hæreticam prauitatem ſubſcribens, Romam quaſi victor intrauit. In quam ſententiam Hilarius quoq; ad Conſtantium ſermonem dirigens: Vertiſti (ait) vſq; ad Romam bellum tuum, eripuiſti illinc Epiſcopum: F o te miſerum, qui neſcio, vtrùm maiore impietate relegaueris, quàm remiſeris. Deniq; & in libro de Vitis Summorum Pontificum legitur eundem Conſtantio conſenſiſſe, communicaſſeq; cum hæreticis, extra tamen ſecundum Baptiſma. Quod nimirum, & ſi cum Arianis communicaſſet, non tamen Arianum fuiſſe factum per ſecundum Baptiſma, quo ſolerent illi Catholicos ad ſe deficientes iterum Baptizare. Multos alios ad hanc eandem ſententiam citat Henricus Grauius authores in Annotationibus ſuper Hieronymi librum de Scriptoribus Eccleſiaſticis, præſertim verò Rufinum libro decimo, capite vigeſimoſeptimo. G Socratem libro ſecūdo, capite quadrageſimo. Sozomenū libro quarto, capite vigeſimoquinto. Theodoretum libro quinto, capite nono. Et Epiſtolam Synodi Conſtantinopolitanæ apud præfationem Theodoreti libro quinto, cap. nono. Baronius verò in Annalibus Tomo quarto ad annū Chriſti trecēteſimū ſexageſimū ſeptimū ab hæreſi eundem abluere ſtudens, ita concludit: Planè apparet (de Liberio loquens) maculam, quam olim exul Arrianorum ad tempus communione, & ſi non hæreſis prauitate, contraxerat: poſteriori illa confeſſione, tempore Concilij Ariminenſis prorſus deletam, atq; omnino fuiſſe obliuione ſepultam. H Sed quicquid ſit, ſub Pontificatus ſui etiam extremum, Euſtathium, Macedonianos, alioſq; hæreticos in communionem recepiſſe eius acta declarant. Tribuitur eius electio Chriſti anno trecenteſimo quinquageſimo ſecundo, obitus verò trecenteſimo ſexageſimo ſeptimo iuxta Baronij calculum.

23 *Poſt annos quatuor.* Tot ſiquidem cum nonnullis menſibus ab eius ordinatione numerantur ad Chriſti annum trecenteſimum quinquageſimum ſeptimum, quo Imperatoris decreto ab exilio idē ipſe Liberius reuocatus Romam intrauit. Ex his, cum per id temporis interuallum Catholicus omnino Liberius vi-

A xerit, diſtuſq; Felix vnum tantùm annum,
menſes tres, ac totidem dies ſedem tenuerit:
Tres fermè annos eundem Liberium Romæ
ſediſſe inconcuſſum euidenter intelligimus.
Eodem tempore niuis miraculum in Exquilijs
contigiſſe, eiuſdemq; per ſomnium cœleſtem
intelligentiam meruiſſe, par eſt credere.

24 *In apoſtaſiam verſus.* Ita ex quibuſdam
Manuſcriptis exemplaribus locus reſtitutus
eſt: in impreſſis enim [in apoſtaticum verſus]
antea legebatur, quæ æquè lectio non diſſonat,
ſi [apoſtaticum] ad dogma referatur. Græ-
cum autem vocabulum apoſtaſis eſt, & rebel-
B lionem, ſeu defectionem ſignificat. Ita autem
definitur: Apoſtaſis eſt temerarius a ſtatu fidei,
obedientiæ Eccleſiaſticæ, vel Religionis receſ-
ſus. Conſequenter Apoſtata dicitur, qui benè
operari iam cœperat, ſed poſtea in deterius
verſus, malè agendo retrò abit. De hac ipſa
Liberij apoſtaſia quamuis multi ex paulò ante
relatis meminerint, eandem tamen præ cæte-
ris Rufinus præallegato loco breuiter ita per-
ſtringit: Liberius Vrbis Romę Epiſcopus Con
ſtantio viuente regreſſus eſt; Sed hoc, Vtrum
quod acquieuerit voluntati ſuæ ad ſubſcriben
dum, an ad populi Romani gratiam, a quo pro
ficiſcens fuerat exoratus indulſerit, pro certo
compertum non habeo. Hęc ipſe. Numeratur
C ſubſcriptionis huiuſce Chriſti annus (vt di-
ctum eſt) trecenteſimus quinquageſimus
ſeptimus.

25 *Arriano dogmati conſenſiſſet*, quo
nimirum Filius in diuinis Perſonis creatura
Dei aſſeritur, & conſubſtantialis Patri negatur.
Eiuſmodi enim Arrij dogma fuit. Cęterùm,
quomodo, quoue impulſu perfidiæ huic Libe-
Lib. 4. cap. 14. rius aliàs Sanctiſſimus ſubſcripſerit, ex Sozome
no, qui rem ipſam ſatis apertè explicat, acci-
pe. Haud (inquit ipſe) longo tempore poſt,
Imperator Roma Sirmium reuerſus, rogatu
Legatorum, quos Epiſcopi Occidẽtis ad ipſum
miſerant, Liberium Beroea reuocauit, atq;
præſentibus Legatis Epiſcoporum Orientis, &
D quibuſdam Sacerdotibus, qui erant fortè in
exercitu in vnum coactis, compellere eum
tentauit fateri, Filium Patri non eſſe conſub-
ſtantialem. Inſtabant porrò, & Imperatorem
ad hanc rem incitabant Baſilius, Euſtathius, &
Eleuſius, qui apud eum authoritate, & gratia
plurimum poterant: hiq; id temporis, cùm de-
creta de Paulo Samoſateno, & Photino Sir-
miano: quin etiam formulam fidei in Eccleſię
Antiochenæ conſecratione editam in vnum
libellum congeſſiſſent, cauſa conficta, nimi-
rum quòd quidam ſimulatione huius verbi,
Conſubſtantialis, hæreſim priuatè ſtabilire
molirentur, conantur vt Liberius, & Athana-
ſius quoq; (alter tamen ab Alexandrino) Ale- E
xander, Seuerianus, & Creſcens, qui in Africa
Sacerdotij munere fungerentur, huic conſen-
tiant. Conſentiunt itidem Vrſatius, Germi-
nus Epiſcopus Sirmij, Valens Murſorum Epi-
ſcopus, & quotquot Orientis Epiſcopi ibi for-
te aderant. Viciſſim autem confeſſionis fidei
formulam a Liberio abduxerunt, quæ illis,
qui Filium Patri non ſubſtantia, & cæteris om-
nibus rebus ſimilem aſſeuerarent, interdixit
Eccleſia. Nam cùm Eudoxius, & cęteri cum
eo Antiochiæ hæreſis Arrianæ fautores Epiſto-
lam Oſij nacti fuiſſent, rumorem diſſiparunt,
Liberium quoq; verbum conſubſtantiale reie-
ciſſe, aſſeruiſſeq; filium Patri diſſimilem eſ- F
ſe. Vbi verò hæ res Legatis Epiſcoporum
Occidentis hoc pacto ſucceſſere, Imperator
dat Liberio poteſtatem Romam reuertendi;
atq; Epiſcopi Sirmij congregati ſcribunt litte-
ras Felici tum Romanæ Eccleſiæ Antiſtiti, &
Clero eiuſdẽ Eccleſię vti Liberium recipiant)
Ita Sozomenus.

26 *Multiq; ſe ob metum perſecutionis quæ
a Conſtantio excitabatur, abſconderent.* Deſç-
uit intantùm Conſtantij Imperatoris ira in
Catholicos omnes, vt aliquandiù Iuliano ſuc-
ceſſore peior habitus ſit: ſiquidẽ perſecutionis
nullũ genus extitit, quod in Sãctos potiſſimum G
Patres non exercuerit. De his idem Hiero-
nymus aduerſus Luciferianos ſcribit: Pericli- Tom. 2. in dialog. aduerſ. Lucif.
tabatur nauicula Apoſtolorum, vrgebant ven-
ti, fluctibus latera tundebantur, nihil iam ſu-
pererat ſpei. Dominus excitatur, imperat Matt. 8.
tempeſtati, beſtia moritur (Conſtantius vide-
licet) tranquillitas redit: Manifeſtius dicam:
omnes Epiſcopi, qui de proprijs ſedibus fue-
rant exterminati, per indulgentiam noui Prin-
cipis ad Eccleſias redeunt. Tunc triumpha-
torem ſuum Athanaſium AEgiptus excepit]
Hæc ille. Ex quibus, & perſecutionis acerbi-
tas, & fidei Catholicæ tunc imminens diſcri-
men haud obſcurè declaratur. Cęterum de H
tempore, quo hæc ipſa concitata eſt, breuiter
ſubiungamus. Dato igitur de Liberij reditu
in Romanam ſedem reſcripto, Romam is
concito curſu pergens, eandem (ſicut tradit
Hieronymus) ingreſſus eſt. At cũ Catholicos
in ea omnes, quòd adeo turpiter eidem Impe-
ratori, Arrianiſq; conſenſiſſet, a ſe ſubaliena-
tos, & Felici omnino deditos expertus fuiſſet,
Inſtarentq; propterea Imperatoris pro Libe-
rij reſtitutione conſcriptæ Magiſtratibus Epi-
ſtolæ, inde totius perſecutionis exordium: dum
nimirum pro Liberio aduerſus Catholicos
Imperatoris Miniſtri, & pro Felice contra Li-
berium Catholici omnes ad Romanæ Eccleſię
Præſulatum incumberent. Tunc planè con-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

A tigit, quod in Commentario de Romanis Pontificibus ſcribitur, videlicet. Ab eodem die (quo nempe Liberius in Vrbem ingreſſus eſt) fuit perſecutio maxima in Clero, ita vt intra Eccleſiam Presbyteri, & Clerici plures necarentur, & martyrio coronarentur. Et infra. Perſecutio magna fuit in Vrbe Roma, ita vt Clerici, & Sacerdotes neq; in Eccleſiam, neq; in balnea haberent introitum. Hæc de perſecutionis tempore Conſtantij in Catholicos, a cuius etiam miniſtris, & ipſe Felix Pontifex martyrio tunc temporis affectus eſt.

27 *Iſte iuxta ſermonem Propheticum oppoſuit ſe murum pro domo Iſrael.* Ab Ezechielis prophetia, capite decimotertio dictum deſumi-
B tur. Multis igitur ob iam enarratæ perſecutionis terrorem ſe occultantibus, non abſcondit ſe Hieronymus; quinimo tota libertate ſe prodeos, hoſtibus pro Eccleſiæ defenſione murus, & propugnaculum occurrit. Per muros, licet quidquid forte, ac validum eſt, aliquan-
Ezec. 26. do ſignetur, Vnde Dominus ad Ezechielem; *Et diſſipabunt muros Tyri, & deſtruēt turres eius:* frequenter tamen ſapientes quoq; viri ijſdem accipiuntur, de quibus ad Iſaiam quadrageſimonono dicitur: *Ecce ſuper manus meas depinxi muros tuos, & in conſpectu meo ſunt ſemper.* Hi profectò ſunt, qui circa Hieruſalem conſtructi, defendunt eam ab hæreticis.

28 *Vt ſtaret in prælio in die Domini.* Dies
C Domini, in quo Eccleſiæ Sanctæ Doctores in prælio ſtare præcipiuntur, dies iræ eſt; quando nimirum ipſemet Deus peccantibus iraſcitur, & ad emendationem flagella adhibet, &
Amoſ. 5. correptiones. Et de hoc alibi dicitur: *Væ deſiderantibus diem Domini.* Stetit ita in prælio
Num. 16. in die olim indignationis Domini Aaron, quando contra ignem Iſraelis populum deuorantem occurrit, & ſtetit medius, & oppoſuit murum pro ſalute populi. Stetit ſæpius, & Moyſes, quando eiuſdem iræ vltioniq; obuiam fa-
Exod. 32. ctus, audiuit. *Dimitte me, & percutiam popu-*
Hier. 15. *lum iſtum.* Stetit cum eo, & Samuel, de quibus Dominus per Hieremiam dixit. *Si ſteterit Moyſes, & Samuel contra me, non eſt anima*
D *mea ad populum iſtum.* Stetit deniq; & Hieronymus, quando ex hominum culpis Eccleſiā idem Dominus hæreticorum incurſionibus aggitari permittens, aduerſus illos aſcendit: nulli eorum quantumcunq; ſublimi ceſſit: cùm nunquam ſe inflexit, ſed ipſa collabentia ſuffulſit: quando deniq; pro Eccleſię munimine, non tantùm vti murum terrenum, vel lapideum (qui & rubigine violatur, & imbrium cæſione deperit) aduerſus impia ſe dogmata oppoſuit; ſed & murum quoq; æneū (qui vetuſtate fit fortior) aduerſus Reges, & Principes, ac mundi Poteſtates fortiter dimicando ſe E extulit.

29 *Nam licet afficeretur iniurijs, terroribuſq; pulſaretur, nunquam tamen hæreticis acquieuit.* Hieronymi virtus, & animi conſtantia quanta fuerit hinc potiſſimum declaratur, quòd nec iniuriarum grauitate, nec terrorum acerbitate tantillum deprimi, vel infringi aliquando potuerit. Imo tanto fidei zelo accenſus in caſtra proceſſit, vt non expectaſſe hoſtium congreſſus, ſed prouocaſſe ex proprijs eiuſdem verbis conſtet. Breuiter (inquit) reſpondebo In Prol. nunquam me hæreticis pepercisse, ſed omni aduer. ſtudio egiſſe, vt hoſtes Eccleſiæ mei quoq; ho- Pelag. ſtes fierent. Et alibi. Elegiſti me ad inſectan- Ep. 75. dum, qui omnia contra Eccleſiam dogmata reprehendo, & publica voce condemno. De F iniurijs autem ſibi illatis, ſæpius in ſuis tractatibus, & infra capite ſeptimo, & decimoquarto, & in Sophoniæ tertium. Tribue (inquit) nobis Ieſu Chriſte expreſſis, & afflictis, & repulſis in iſto ſæculo, vt nos recipias, & ponas in gloriam. Confundatur quod ſuperbit, ceſſent ſibila, venena torpeant, confuſio eius proficiat in gloriam.] Idem de minis, ac terroribus in Proemio aduerſus Pelagianos repetit dicens: Qui minas, iniuriam, paupertatemq; ferre non poſſumus, quomodo flammas Babilonis vincemus? Quod bellum ſeruauit, pax ficta non auferat. Nolo timore perfidiam di- G ſcere, cùm veram fidem meę Chriſtus reliquerit voluntati.] Et alibi. Itaq; licet Simon incendia iactet, nunquam meum Chriſto iuuante ſilebit eloquium. Etiam præciſa lingua balbutiet.]

30 *Imo ſecundum datam ſibi ſapientiam eloquij ſui ſagittas emittens diſſipabat eos.* Sapientem virum, quem fide cataphractum hoſtes, ſiue Principes, ſiue Reges, mundiq; aliæ quæuis ſupremæ Poteſtates adoriuntur, tantùm abeſt, vt deijciant, quòd eędem protinus in ipſo congreſſus exordio ſuccumbant diſſipenturq;. Nec immeritò veræ ſapientiæ verba H ſagittæ nomine recenſentur, Enimuero quemadmodum ſagittæ ab arcu emiſſæ huc atq; illuc volitantes proſternūt, quæ volnerant, ſic illa ex Scripturæ ſacrę ad corda inimicorum directa deſolantur, quæ feriunt. Vnde, & David in Pſalmo. *Arcum ſuum tetendit, & pa-* Pſal. 7. *rauit illum, & in eo parauit vaſa mortis, ſagit-* *tas ſuas ardentibus effecit.* Et iterum. *Sagitta* Pſal. 119. *potentis acutæ, cum carbonibus deſolatorijs.*

31 *Et diuinarum ſententiarū fulgura multiplicans conturbabat illos.* Fulgur & corruſcatio dicitur ignis ſplendens in nubibus præcipuè cùm tonat. Fulmen verò eſt ſpiritus igneus eximia violentia a nube ceù telum iaculatus,

celer-

A celeſtimeq; terram petens. In ſacra ſcriptura vt plurimùm pro fulmine fulgur accipitur: quem loquendi morem, & hîc author ſecutus eſt. Sunt autem ſententiæ diuinarum ſcripturarum fulgura, quia ſplendorē habent doctrinæ, & veritatis, de quibus dicitur. *Illuxerunt fulgura eius orbi terræ, vidit, & commota eſt terra:* Igneaq; apparent & micantia, quia a Spiritu ſancto, qui ignis eſt, prolata conſumunt ſpolia vitiorum. *Fulgur* item *ab Oriente exiens & parens in Occidente* earundem ſententiarū ſonum, doctrinam, ac veritatem in omnem terram exeuntem deſignat. Deniq; fulgur egrediens de igne in Ezechiele, manifeſtatio veritatis eſt a Spiritu ſancto. Vtraq; autem, ſagittæ nimirum & fulgura cōtra hæreticorum perfidiam aptiſſima arma eſſe, Dauid quoq; teſtatus eſt dicens. *Miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit, fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.* In fulgure ſplēdor primùm eſt, mox imber conſequitur; iuxta id quod dicitur *Fulgura in pluuiam fecit.* Vt ergo fidelium mentes diuinis Scripturæ ſacræ ſententijs illuſtrantur, mox imbre cognitionis diuinæ infunduntur; ſic ad earundem repentinum ſonitum ac ſplendorē hæreticorum ingenia horrent primùm & concutiunt; mox imbrium copia atq; impetu opprimuntur.

Pſal. 96.

Matt. 24.

Ezec. 1.

B

Pſal. 17.

Pſal. 134.

C *32 Eodem autem tempore prohibebatur Catholicis liberè proprijs rebus vti.* Ad rei huius comprobationem illud ſpectat, quod Sozomenus libro quinto, capite item quinto refert. Iulianum nimirum eiuſdem Conſtantij ſucceſſorem in ipſo Imperij ſui exordio, vt omnium ſibi Chriſtifidelium conciliaret animos publica edita ſanctione, & eos, qui in exilium pulſi fuerant, reuocaſſe; & omnibus etiam proſcriptis lege, bona reſtituiſſe. Quod & ſi nō multo poſt, (ſequēti videlicet anno) idemipſe in eorundem Catholicorum bona manus rurſus iniecerit, id tamen non manifeſ-

D to perſecutionis titolo, vti Conſtantius & Liberius, ſed alijs fictitijs coloribus, quibus & ſua reſcripta delineare non erubuit aggreſſus eſt: quippe qui Chriſtianos ex Euangelij præcepto nequaquam diuitijs affluere, ſed eas petentibus impendere, & ſuperaddere debere. Immo, & perfectionis adipiſcendæ gratia omnia penitus erogare debere aſſereret; adderetq; inſuper ab illis terrenæ ſubſtātiæ diſpendium non eſſe curandum, quibus regnū in cœlo maneret.

33 Dum eos & Conſtantius Auguſtus, & Liberius Pontifex perſequerentur. Conſtantius quidem fidei Catholicæ odio, ob quod & ab Athanaſio Antichriſtus dicitur. Liberius verò, Felicis ſuam ipſius ſedem occupantis æmulatione dum nimirum pro eius repetione, ſui oblitus adeo ignominioſè ab Arrianis implorat auxilium, ex quo cædes (vt dictum eſt) & carceres, & flagella, & exilia in Catholicos omnes conſequuntur.

In Ep. ad ſolitarios

B

Fuerit ne S. R. E. Presbyter Cardinalis Hieronymus?

CONTROVERSIA III.

VVlgata ſatis quæſtio hæc de Cardinalatu Sancti Hieronymi inter Scriptores eſt, & eò magis inter eoſdem controuerſa, quò & non multò ante conſepulta iam penitus, a recentioribus quibuſdam, Baronioq; præſertim cum nominis, tum doctrinæ fama celeberrimo ſæpius in Annalibus Eccleſiaſticis excitata, atq; repetita eſt. Continet ſane (vt vera fatear) quamplurium propoſita dubitatio aliarum rerum difficultates, quo fit vt nō vno, aut altero, ſed pluribus eam ipſam dictis diſcutere opus ſit. Igitur antequam mihi quidpiam certi proponam, nominis ipſius (ne Lectorem per incerta deducam) ſignificationem imprimis afferam, mox ad oppoſitæ partis firmitatem argumenta nonnulla recenſebo, Propoſitionibus deinde, ſeu dictis quibuſdam difficultati facere ſatis enitar. Poſtremò in oppoſitum allata diſſoluam.

F

G

Vt a priori itaq; exordiar. Cardinalis nomē nō vna tantùm, ſed & altera acceptione communi nimirum & propria venit. Iuxta communem, Rector proprius, ſeu principalis cuiuſlibet Eccleſiæ Cardinalis eſt. Epiſcopus præterea Cardinalis appellatur, capite Relatio, vigeſimaprima, quæſtione prima, Gloſſaq; in rubrica: De numero & qualitate Cardinalium in Concilio Baſileienſi, circa principium in verbo Cardinalis. Immo Compoſtellana, & Rauenatenſis Eccleſiæ Cardinales habere dicuntur, licet ex priuilegio, Gloſſa in capite Pudor, trigeſima ſecunda, quæſtione ſecunda. Bernardus Compoſtellanus in capite Cùm acceſſiſſent, De Conſtitutionibus. Propria verò atq; ſingulari ſignificatione Cardinales dicuntur, qui Summo Pontifici in Conſiſtorio vel aſſiſtunt, vel aſſiſtere poſſunt, qui etiam patres corporis eiuſdem appellantur in Sexto, libro quinto, titulo nono, capite Felicis, De pœnis. Item ibidem, libro primo, titulo ſexto, De electione, capite Fundamenta: quiq; quamplurimis, & quidem infinitis prærogatiuis inter Eccleſiaſticas perſonas gaudent. Quod etiam Andreas Barbatius conſilio primo, volumine primo

H

A mo latè proſequitur. Qui deniq; ad cęterorum diſtinctionē, S. R. Eccleſiæ Cardinales nunc appellantur. Quęſtio de poſteriori Cardinalis ſenſu intelligitur; non de priori. Antequam vero ſecundo loco propoſitum in medium afferatur, hoc Lectorem monuiſſe ſat ſit, Eraſmum nimirum in ijs, quæ ad Grammaticen faciunt ſatis quidem verſatum, ſed ſuperiorum ſcientiarum, ac Sacrarum inprimis Scripturarum omnino ignarum, inter cætera, quæ aduerſus Eccleſiaſticas traditiones, cæremonias, atq; omnem penitus religionem protulit, hoc quoq; fuiſſe temerè auſum affirmare. Non fuiſſe videlicet Hieronymum Preſby-
B terum Cardinalem, quòd & eius ætate eiuſmodi nomen non pateret, & res ipſa noua, non autem priſcum inſtitutum. Tribus (inquiēs) verbis dixi nomen Cardinalis fuiſſe ignotum ætate Hieronymi. Certè hoc Cardinalis genus non erat. Nec Hypodiaconi, nec Archidiaconi nomen non extat in Apoſtolicis litteris, quemadmodum, nec Archiepiſcopi] Hæc ipſe. Cæterum Baronius alio diuerſoq; omnino proceſſit inſtituto, ſatiſq; comprobate ſententiam arbitratus eſt, ſi ex aduerſo attollentia ſe argumenta e medio tolleret, quod teipſa ſæpius præallegato loco aggreſſus eſt. Pluribus agetur a nobis ſeorſim de eiuſdem
C ſolutionibus, capite nimirum decimoquarto, ne præſenti quæſtione plurima complecti ſtudentes, vel minus attentè eadem inſpiceremus vel Lectoris fortè memoriam confunderemus.

1 Oppugnare igitur coniectura hæc inprimis quæſtionis titulum videtur, quòd ſimplicem ſe frequenter idem Hieronymus preſbyterum, nunquam autem Cardinalem, vel Romanum Presbyterum nominat, aut ſubſcribit. Et reuera cùm alia is longè minoris momenti de ſe ipſo paſſim ſcriptis prodat, vtiq; hoc ipſum etiam, ſi veritati fuiſſet omnino conſonum ſilentio minime preterijſſet.

2 Sed neq; oppoſitum ſentientes inter ſe
D conueniunt. Quandoquidem aliqui ad titulum S. Anaſtaſiæ, nonnulli ad Sancti Laurentij martyris: Quidam à Liberio, alij à Damaſo Summis Pontificibus Presbyterum Cardinalem creatum aſſerunt. Cæterùm tantam affirmantium diſſenſionem ambiguam penitus reddere opinionem, nemo eſt, qui non videat.

Tom. 2. apud eundem.

3 Additur, de eiuſdem Hieronymi Antiochiæ facta à Paulino ordinatione euidenter conſtare in Epiſtola ſexageſima, & ſequenti.

4 Deniq; in capite Sancta Romana Eccleſia, diſtinctione decimaquinta, dum Sanctorū quorundam Patrum opera recenſentur. Sāctus Baſilius, Ioannes Chryſoſtomus, & alij honorum ſuorum aptis titulis introducuntur, Sā-
E ctus verò Hieronymus ſimplici Preſbyteratus tantùm ſine addito exprimitur: haud igitur ex his S. R. E. Preſbyterum Cardinalē fuiſſe, ſatis manifeſtò liquet. Exaduerſo veritatē ipſam communi ferè omnium conſenſu corroboratā inſurgere & rationibus, & authoritatibus oſtendetur inferius. Sic itaq; ad eiuſdem elucidationem.

PROPOSITIO I.

SAnctæ Romanæ Eccleſiæ dignitas Cardinalitia antiquiſſima eſt. Eſt propoſitio ex directo Eraſmi opinioni atq; Caluini libro
F Inſtitutionis (ſeu verius deſtructionis) Chriſtianæ fidei oppoſita. Nititur autem hæc his, quæ ſingulis annis ex Breuiario Romano in natalitio S. Cleti Pontificis die recitantur, videlicet. Is ex præcepto Principis Apoſtolorum in Vrbe viginti quinq; Preſbyteros ordinauit. Cæterùm Preſbyterorum nomine S. R. E. Cardinales accipiendos eſſe, præterquam quod Damaſus, vel alius ſub eius nomine in Vitis Pontificum, Anaſtaſius Bibliothecarius, Ptolomęus a Luca, & alij pro compertiſſimo habent, idipſum ratione etiam cōprobatu, quoniam in Ordinationis Pontificię ſerie (de qua propoſitione ſequenti) Preſby-
G teri, & Diaconi Epiſcopis præponuntur, quod profecto obſeruare non eſſet, niſi æquè Cardinales & ijdem fuiſſent, eorumq; Vitæ ratio dignitate tunc temporis etiam Epiſcopis præſtitiſſet. Extat ad hoc idē ex Concilij quoq; Romani Canone primo altera huic ſimilis deducta coniectura. Dicitur namq; ibi: Syluester igitur Epiſcopus Vrbis Romæ congregauit Fratres Compresbyteros, & Coepiſcopos, vel Diaconos ſuos ciues Romanos. Vbi Præsbyteri Epiſcopis præponuntur. Item in Concilio Nicęno, Præsbyteri illi duo, qui pro eodem Syluestro interfuerunt, ante omnes fermè Epiſcopos ſubſcripti leguntur. Deniq; per
H Preſbyteros atq; Diaconos, Cardinales accipiendos eſſe propoſitione ſequenti expreſſè patebit.

2 Hyginius pręterea nominis huius primus, octauus poſt Petrum in ſeriè Pontifex, in vno quoq; Titulo, ſeu Parętia plures Presbyteros eſſe decreuit, cum numero Chriſtifidelium creſcente, vnus quemadmodum ante non ſufficeret. Ita præfatus Damaſus in eiuſmodi Summorum Pontificum Vitis, quæ deniq; verba Anaſtaſius examinans, hæc adnotauit. Hic clerum compoſuit, & diſtribuit gradus: Hinc prodijt prima Cardinalium inſtitutio, vt is presbyter Cardinalis, ſeu principalis diceretur, qui cæteris in eodem Titulo ſuperior exiſte-

A exiſtebat. Satis enim conſtat aliquot annis poſt Hyginium, etiam ante B. Syluestri tempora, Cardinalis nomen in Eccleſia Romana vſurpari cœpiſſe, quod nonniſi ex Hyginij Papæ inſtituto oriri potuit: cũ antea eo nomine opus non eſſet, quod ſinguli Presbyteri ſingulis Titulis ſine aliorum conſortio præſiderent.] hæc ipſe.

3 Huc etiam pertinet, quod in Romana Synodo ſub S. Syluestro coacta, cui & Magnus Conſtantinus Imperator interfuit anno Chriſti trecenteſimo vigeſimoquarto, legitur, videlicet. Presbyter autem Cardinalis, nonniſi B quadragintaquatuor teſtibus, Diaconus autem Cardinalis, aliàs Cardinarius conſtitutus Vrbis Romæ niſi triginta ſex non condẽnabitur, quæ etiã Gratianus in Decretis trãſferens ſub eadem generis forma retulit. Præſul non damnetur niſi ſeptuaginta duobus teſtibus. Presbyter autem Cardinalis niſi quadraginta quatuor teſtibus non deponatur. Diaconus autem Cardinalis Vrbis Romæ, niſi viginti octo teſtibus non condemnabitur. Quod item decretum S. Thomas ſecunda ſecundæ, quæſt. ſeptuageſima, articulo ſecundo arg. tertio allegat. De numero pręterea Diaconorũ, Parochiarum, & Cardinalium Vrbis C Romæ in eodem Concilio hæc Canone ſexto decernuntur. Et vt Diaconi non eſſent plures per Parochiarum examen niſi duo, & Cardinales Vrbis Romæ ſeptem.]

4 Addantur verba capitis ſeptimi ſupracitatæ Synodi, videlicet. Ita quoq; Syluester clara voce dicebat ad Epiſcopos, qui ducenti octoginta quatuor in ea Synodo præſentes erant, vt a Subdiacono vſq; ad Lectorem, omnes ſubditi eſſent Diacono Cardinali Vrbis Romæ in Eccleſia eidem honorem repreſentantes.] Habetur item ex D. Gregorio libro ſecundo, Epiſtola quinquageſima ſecunda, & vigeſimaquinta Cardinalis Sacerdos, D cui palij vſus conceſſus, Epiſcopus eſſe non deſiuit.

Lib. 22. Antropologiæ.

5 Sed & Volaterranus refert in Eccleſia Getherali Aretina ſchedulam quandam extare antiquiſſimam, quæ donationem Zenobij cuiuſdam Romani Senatoris continens, eiuſmodi ſubſcriptione ſignatur. Et ego Ioannes S. R. E. Diaconus Cardinalis ex parte Damaſi Pontificis laudo & confirmo.]

6 Tenentur poſtremò hanc eãdem propoſitionem communiter omnes, præcipuè commemoratus modò Volaterranus libro vigeſimoſecundo Antropologiæ; Albertus Pius Carporum Comes in Poſtilla ad Eraſmi Epiſtolam; Cornelius Schultingius in Quæſtione de Cardinalatu S. Hieronymi, ad Hieronymianam Confeſſionem; & Remundus Rufus E iurium doctor in doctiſſima ſua defenſione pro Pontifice Maximo, Cardinalibus, Epiſcopis totoq; Ordine ſacro in Carolum Molinæum. Vbi & tria, munus nimirum, originem nominis, & inſignia Cardinalium diligenter explicans hæc ſcriptis proſequitur: Munus quidem ipſum ortu ſuo æquale eſt Presbyterio, & Diaconatui, quod intelleximus iam dudum ex Ignatio, qui vixit Apoſtolorum temporibus, in Epiſtola ad Trallianos. Quid eſt, inquit, Presbyteriũ, niſi inſtitutio Sancta Conſiliarij, & conſeſſoris Epiſcopi? Quid Diaconi niſi imitatores Chriſti miniſtrantes Epiſcopo? Iſtud autem eſt mu- F nus Cardinalis, quod nemo negarit, & Molinæus ipſe fatetur. Concilium item Carthagineñſe quartũ Canone vigeſimoquinto, quod eſt in Gratiani diſtinctione nonageſimaquinta tranſcriptum. Epiſcopus (inquit) in Eccleſia in conſeſſu Presbyterorum ſublimior ſedeat, intra domum verò collegam Preſbyterorũ ſe eſſe, cognoſcat. Et hæc quidem de munere. De nomine verò iſta comperta habemus ex Auguſtino libro primo, de Baptiſmo cõtra Donatiſtas, capite ſexto; Vbi Auguſtinus Cardinales Donatiſtarũ vocat grãdioris partis Presbyteros, quę pars Carthagine erat, eiuſq; Epiſcopus ille Primianus G (Carthaginenſem enim ſępenumero intelleximus Afrorum Primatum, Primatem eſſe, vt vulgò dici ſolet) Ex Auguſtino igitur diſcimus Cardinales Presbyteros, vel Diaconos, non omnium quidem Epiſcoporum, ſed primę & maioris Sedis. Diſtinguebãtur ergo magnitudine Epiſcoporum ſuorum, Preſbyteri iſti, ab alijs aliorum Epiſcoporum: genere quidem omnes Presbyteri, Conſiliarij, Conſeſſores Epiſcopi, & commune munus iſtud omnium: At non omnes Cardinales, vt nec omnes maiores Epiſcopi. Cardinalis enim nil niſi Presbyter erit, vel Diaconus primatum ſedium, præſertim primates primatũ. H Et ante Auguſtinum nomen iſtud fuiſſe ex Concilio Romano a Syluestro circiter annũ trecenteſimum vigeſimumquintum habito intelligitur, capite ſexto. Diaconi (ait) Cardinales Vrbis Romæ ſunt ſeptem. Non eſt itaq; nouum, & recens Cardinaliũ vocabulum; vt iam milleſimã centeſimam ætatem ab Auguſtino, qui illa ſcripſit, ſuperet, & a Syluestro milleſimã ducenteſimã.] Hæc Remundus, apud quem & multa alia, eruditiſſima quidem, atq; acuratiſſima de vi nominis atq; Cardinalium inſignibus leguntur. De eodẽ argumento liber Antonij Scappi Iuris Conſulti Bononiẽſis extat Gregorio decimoquarto dedicatus.

F Pau-

A Paulus quoq; Borgaſus Feltrenſis, Epiſcopus Nemoſienſis in tractatu de Irregularitatibus, & impedimentis Ordinũ, Officiorum, & Beneficiorum Eccleſiaſticorum, parte ſexta, De origine Cardinalium prolixè varias diuerſorum commemorat opiniones, vbi primum ortum Cardinalium refert ad tempora Pontiani Papæ, qui floruit anno Domini ducenteſimo trigeſimo ſeptimo, & fuit decimusnonus in ordine poſt Petrum, vel ad Marcelli Papæ ætatem, qui fuit trigeſimus primus poſt Petrum, & vixit anno Domini ducenteſimo nonageſimoquarto. Sed fallitur Paulus, quia non authores, ſed amplificatores eiuſmodi Titulorum fuerunt dicti Pontifices, quemadmodum Damaſus, & Platina teſtantur. B

Polidorus Virgilius de Inuentoribus rerum lib. 4. cap. 9. ad Euariſtum, ſeu Euchariſtum, natione Græcum, a patre Bethlemita Bethlemiten cognominatum, qui floruit anno Domini centeſimo duodecimo primam Cardinalium originem refert. De eadem Guido Archidiaconus in Commentarijs in ſextum iuris Pontificij librum, & Franciſcus Zabarella Cardinalis; quorum omnium teſtimonijs atq; authoritatibus, quàm inepta, & falſa Eraſmi, Caluini, & aliorum opinio ſit, qua Hieronymi ætate, ne nomen quidem Cardinalis auditum fuiſſe iactant, ſatis perſpectum eſt. Quod ſi adhuc hoc verùm eſſet, ad quid per inanem logomachiam de verborum apicibus litigandum, cùm de ipſa re liquidiſſimè conſtet? C

PROPOSITIO II.

Minus ſæpe antiquis temporibus perſonas Cardinalat⁹ dignitate donatas cõſueuit Eccleſia Cardinales appellare. Habetur ex illis comperta propoſitio, quæ paſſim in Breuiario Romano leguntur. Enimuerò quoties Summorum Pontificum in eo ordinationes enumerantur, toties Cardinalis nomen ſupprimitur, etiam ſi indubitatiſſimum ſit, quàmplures ad eiuſmodi dignitatem ipſoſmet aſſumpſiſſe. D Ordinationes verò ab illis habitæ has verborum forma recenſeri ſolent. Fecit. N. ordinationes duas, quibus creauit presbyteros decem, Diaconos ſex, Epiſcopos per diuerſa loca vndecim; Vbi & Presbyterorum appellatione S. R. E. Sacerdotes Cardinales: Diaconorum verò S. itidem R. E. Cardinales haud Sacerdotes deſignari ex ipſa ordinationis ſerie, in qua Epiſcopis præponuntur, quemadmodum propoſitione ſuperiori conſtitit, nemini dubium eſt.

2 Sed, & idem ex officio S. Laurentij Martyris auſpicari licet, in quo ne verbum quidem de Cardinalatu eius, etiãſi pro certo habendum ſit fuiſſe eundem S. R. E. Cardinalem diaconum, ſiue quod Summo Pontifici celebranti miniſtraret, ſiue quod Eccleſiæ Theſaurarij munere fungeretur. Deſſerebatur autem officioſa eiuſmodi Prouincia ſolis Cardinalibus. E

3 Manifeſtius hoc ipſum ex Tomo primo capite ſeptimo Conciliorum, in quo & hæc adamuſſim leguntur, habetur; nimirum: Syxtus (tertium eius nominis intellige) Epiſcopus Vrbis Romæ conuocauit vniuerſam Synodum Epiſcoporum, & Presbyterorum Romanorũ, Cleroſq; in Baſilicam Conſtantinianam, & ibi ſedens cum Epiſcopis, Clerôq; de omni Vrbe Roma aſtante. Sedentibus itaq; octoginta vno Epiſcopis, & quadraginta octo Presbyteris, & ſex Diaconibus, eum alijs, quæ ibidè ſequuntur: quibus per Presbyteros Cardinales ſacerdotes, per Diaconos verò, Cardinales æquè non Sacerdotes euidenter indicari, neminè arbitror eſſe, qui nõ videat. Sed, & hoc ipſum ex ſequentibus ibidem perſpicuũ habetur, cũ nõ longè poſt multa ſubdatur. Ordinauit aũt vniuerſa Synodus, & elegit de ſuo ordine tres Epiſcopos, Caſtum, Felicem, & Abundium, & tres Presbyteros Vrbis Romæ, Archidamũ, Petrum, & Demetrium, & duos Diaconos ciues Romanos, Lollianum, & Leonem, & miſit eos Hieroſolymam. Proſequitur item Concilij eiuſdem Scriba, vel compilator ceptam iam narrationem, & capite octauo: Subſcripſerunt (inquit) omnes in eius damnationem Epiſcopi numero ſeptuaginta ſex, & duo Diaconi Cardinales Romani, & tres Presbyteri, & tres Epiſcopi, qui directi fuerant, concluſerunt ſubſcribentes in eius damnationem. Tamquam igitur in clariſſima luce verſatur, quos paulò ſuperius ſimplices Diaconi commemorati ſunt, eoſdem & Cardinales non multò poſt fuiſſe nuncupatos. F G

PROPOSITIO III. H

Hieronymi tempeſtate rubeis pileo, ac veſtibus S. R. E. Cardinales non vtebantur. Manifeſtum ex Eccleſiaſticis hiſtorijs aſſertũ habetur, in quibus de vtrorumq; conceſſionibus conſtat. Innocentius enim quartus, anno Chriſti milleſimo ducenteſimo quadrageſimoquarto in Concilio generali Lugdunenſi, in Vigilia Natiuitatis Domini, creatis duodecim Cardinalibus iuris eminentiſſimis, conceſſit eiſdem purpuræ vſum, & pilei rubei inſigne. Platina in Vita eiuſdem, & referunt Chroniſtæ, Caſſanus in Catalogo Gloriæ mundi, concluſione quarta, & Marcus Antonius

A tonius Marſilius de Columna, in tractatu de
reddit bus Eccleſiaſticis, cap. decimotertio,
numero trigeſimoſexto. Vltimo verò loco.
Paulus ſecundus eiſdem Cardinalibus conceſ
ſit vſum purpuræ in birreto, vt per eundem
Platinam in Vita eiuſdem, & præſatum Mar-
cum Antonium Columnam loco citato, certis
promittur. Et quamuis eiuſmodi purpuræ
vſus, ſiue in veſtibus, ſiue in pileo ante præſa-
torum Pontificum tempora prohiberetur,
permitteretur q́; ijs tantùm Cardinalibus, qui
vltrà mare Legationibus perfuncti fuiſſent,
quorum, & inſignia, veſtes rubeas fuiſſe, pala-
frenum album, & calcaria deaurata tradunt
B Hoſtiēſis, capite antiqua. de priuilegio, quod
eſt Innocentij IV. & Antonius de Buttio ibi-
dem: ſic tamen deinceps omnes eiuſmodi do-
cuit veſtium colore cohoneſtari, quo & eo-
rundem vitæ propoſitum perſpicuè omnibus
demonſtraretur. Nec enim ad ſplendoris de-
corem, vel admirationis excitationem, ſed ad
ſanguinis effuſionem, ad quam ſe peculiari
quadam ratione pro Chriſto atq; Eccleſia ob-
ſtringunt præſignandam, veſtium vſus, & co-
lor donatus eſt: quo nimirum illis ſemper
votum, quod ſpondent, coloris eiuſdem
purpurei ſymbolo ante oculos verſaretur.
De quo & in Cæremoniali Sanctæ Roma-
næ Eccleſiæ (cum nimirùm illis nuper
C creatis Summus Pontifex galerum imponit)
ſub hac verborum forma, videlicet. *Ad Lau-
dem Omnipotentis Dei, & Sanctæ Sedis Apoſ-
tolicæ ornamentum, accipe galerum rubrum, in-
ſigne ſingulare dignitatis Cardinalatus, per quod
deſignatur, quod vſq; ad mortem, & ſanguinis
effuſionem incluſiuè, pro exaltatione Sanctæ Fi-
dei, pace, & quiete populi Chriſtiani, augmen-
to, & ſtatu Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ te
intrepidum exhibere debeas. In nomine Patris
✠ & Filij, & Spiritus ſancti. Amen.* Hu-
cuſq; Cæremoniale. Quamuis ergo Plurimũ
decoris, ac pulchritudinis indumentum præ-
ſeferat, hoc tamen illi accidit, vt propterea id
D poſteriore loco, ratio autem ipſius coloris
inprimis habeatur.

PROPOSITIO IV.

HIeronymus ſimplex primùm fuit Presby
ter ordinatus. Non vehementer in
propoſitionis huius comprobatione elaboran
dum, cùm vnanimi omnium conſenſu affir-
metur, deſumatur q́; ex Vita eiuſdem, quam
ſingulis annis in eius die feſto legit Eccleſia.
Extant de hac ad Presbyteratum ordinatione
Antiochena, Epiſtolæ ſexageſima, & ſexage-
ſimaprima apud eũdem Hieronymum Tomo
ſecundo: factam q́; anno ætatis eius trigeſimo E
aſtruit Marianus Victorius in Vita: antequã
nimirum Romam ad Damaſum Pontificem
cum Paulino, & Epiphanio proficiſceretur.
At de huiuſmet ordinationis tẽpore exactius
alibi.

PROPOSITIO V.

FVit, & poſtmodum Hieronymus Presby-
ter Romanus creatus. Teſtimonio Ado-
nis viri Sanctiſſimi, qui claruit anno Domini
milleſimo ſeptuageſimotertio, roboratur aſſer-
tũ: in Martyrologio enim, quod edidit: Hie-
ronymus (inquit) veſtẽ Chriſti puer Romæ F
ſuſcepit, ibi litteris Græcis, ac Latinis appri-
mè eruditus eſt. Poſtquã autẽ omium mun-
danarum ſtudium litterarum adeptus eſt, pro-
batiſſimorum quoq; Monachorum habitum,
factum q́; imitatus eſt, Romanæ Eccleſiæ poſt-
modum Presbyter ordinatus. Hęc Ado, quæ
pariter recipit, atq; recenſet Aloyſius Lippo-
manus Tomo quarto. Idem in Breuiario fra-
trum Prædicatorum poſteaquam ab Apocry-
phis ex decreto Iulij tertij Salmanticę expur-
gatum eſt, ad Clementis vſq, octaui recogni-
tionem perlectum eſt: videlicet: Hieronymus
ingenti doctrina, ac Sanctitate celebris Romã
reuocatur, ac Presbyter efficitur. Nec eſt, G
quod quiſpiam de ſimplici Presbyteri ordina-
tione dictum hoc ſuſpicetur. Enimuero iam
ſupra propoſitione quarta, de pręcedenti or-
dinatione Antiochena ad eiuſmodi Presbyte-
ratum conſtitit.

2 Firmatur præterea idipſum, roboratur q́; Tom. 9. Epiſt 52.
ex his, quos Damaſus Hieronymo ſcribens ti-
tulos vſurpauit, videlicet. Damaſus Fratri,
& Compresbytero Hieronymo.] De quibus
in calce eiuſdem Epiſtolæ. Peto ergo (inquit)
per fratrem, & Compresbyterum noſtrum Bo-
nifacium, vt iubeat Fraternitas tua rei huius
nobis aperire veſtigia.] Si itaq; Damaſi Com-
presbyter, & Frater Hieronymus, conſequens H
etiam eſt, vt ex numero Presbyterorum Ro-
manorum is quoq; foret, cum ille æquè ante-
quam ad Summum Pontificatũ promouere-
tur ex eiſdem eſſet. Sed, & Bonifacius in ipſa
Epiſtola Compresbyter memoratus Romanus
& ipſe Presbyter ex Vita propria conuincitur,
cum poſt Zoſimum ſedem eandem obtinue-
rit. Confirmatur idem ex Epiſtolæ Concilij
Africani ad eundem Bonifacium primum Vr-
bis Romæ Epiſcopum verbis: Quoniam Do-
mino placuit, vt de his, quæ nobiſcum egerũt,
Sanctificatus noſtri Coepiſcopus Fauſtinus, &
Compresbyteri Philippus, & Aſellus:] quos
Compresbyteros Concilium appellat, paulò
ſupe-

A ſuperius Presbyteros Romanos ordinatos, dictoq; Concilio pro Bonifacio præfuiſſe conſtat. Nullos præterea, quauis dignitate, aut honore fulgentes viros Summus Pontifex, præter S. R. E. Cardinales vocare fratres conſueuit, quippe qui, vt Auguſtinus de Ancona libro, de poteſtate Eccleſiæ tradit, apud eundem ſe habeant, ſicut Apſtoli ad Chriſtum, qui eoſdem in Euangelio Fratres nominauit, illis verbis: *Ite, nuntiate Fratribus meis:* Et alibi ſub Perſona eiuſdem Dauid in Pſalmo: *Narrabo nomen tuum Fratribus meis:* eo igitur dignitatis gradu vt inſignitus eſſet Hieronymus, dicendum eſt, qui eiuſmodi honoris titulo teſponderet. Certè, & impræſentiarum vſq; B cùm idem Summus Pontifex, aliquos ad eiuſmodi dignitatem promouet, hac verborum forma vtitur dicens: *Eſtote Fratres mei, & Principes mundi.* Sed reclamabit quiſpiam, Damaſi ipſam minimè eſſe Epiſtolam, quemadmodum neq; illi alteram adiacentem Hieronymi: Communi namq; ſcriptorum iudicio vtraq; tăquam ſpuria, & ſuppoſitia in Tomum nonum conie&#x1d;cta eſt. Non diuertamus nunc a propoſito, cum præſertim de illis in Recentionibus agendum ſit, authorumq; eorum eſſe, quos proprij tituli præſeferunt pariter oſtendendum.

Matt. 28. Pſal. 21.

C 3 Deniq; aduerſus Iulianum Pelagij ſectatorem Auguſtinus Hieronymum teſtem inducens: Nec Sanctum (inquit) Hieronymum, quia Presbyter fuit, contemnendum putes] Cæterùm Presbyteri nomine Romanum ibi Presbyterum eſſe accipiendum ſuadetur ex his, quæ ipſemet Iulianus Orthodoxę Eccleſię impingere nixus eſt: Zoſimum nimirum Papam, virum Sanctiſſimum, totumq; Romanū Clerum præuaricatum fuiſſe, quos & multis alijs calumnijs exagitans, ſatis oſtendit, non toti Clero, Presbyteriſq; omnibus indiſtinctè, ſed Romanis tantum derogaſſe. Vt propterea optimo iure Auguſtinus Hieronymum nō contemnendum ab eodem Iuliano aſſeruerit, D etiamſi omnibus perſpicuum foret fuiſſe eundem Præsbyterum, Romanum videlicet. De hoc alibi. Tempus verò huiuſce Ordinationis trecēteſimus octogeſim⁹ quart⁹ Chriſti annus conuenienter accipitur, quo nimirum, & totus in Romanæ Eccleſiæ negotijs ipſemet Hieronymus verſabatur. De hoc item ſupra, & plenius in ſequentibus.

Lib. 1. cō tra Ep. Pelag. ad Boniſ. pp

Cap. 20.

PROPOSITIO VI.

Presbyter Romanus, ſiue Romanæ Eccleſiæ, & S. R. E. Cardinalis in ſenſu non differunt. Perſpecta ſatis propoſitio habetur ex his, quæ propoſitione prima, atq; ſecunda E explicata ſunt. Confirmatur rurſus tamen ex Concilijs ſub Siricio nec non Gregorio magno habitis. Enimuero omnes, qui illis interfuere Cardinales, Cardinalis nomē in ſubſcriptionibus ſuppreſſiſſe leguntur. Vt etiam proptetea hac verborum forma ſinguli vſi ſint, videlicet. Ego Ludouicus S. R. E. Presbyter Titulo Sancti Laurentij me ſubſcripſi] ſimiliter & Cardinales Diaconi. Ego. N. S. R. E. Diaconus Titulo S. N. me ſubſcripſi] nec vnquam in eiuſmodi ſubſignationibus Cardinalis alicuius fit mentio. Imo in Concilio Nicæno duo illi Cardinales, qui eidem pro Syluestro præfuerunt, non aliter ſubſcripſiſſe ex eiuſdem F Actis habetur, nimirum: Victor, & Vincentius Præsbyteri Vrbis Romæ pro Venerabili viro Papa, & Epiſcopo S. Syluestro ſubſcripſimus ita credentes, ſicut ſupra ſcriptum eſt. Huiuſmet argumenti aliud in Liberij Actis capite ſecundo legitur teſtimonium, quod vtiq; Baronius vſurpans Tomo quarto Annalium ſub Chriſti anno trecenteſimo ſexageſimo ſeptimo ita retulit. Nolite (*ſcribentis Liberij verba ſunt*) timere, quoniam ecce fratrem, & Preſbyterum Damaſum, cuius teſtimonium vos mihi perhibetis &c.] Portò Damaſum a Felice ante Presbyterum Cardinalem ordinatum conſtat ex Marcellino, de Schiſmate Vrſicini. G Poſtremò Hieronymi verba in tertium Iſaiæ caput, a Gratiano æquè decimaſexta, quæſtione prima relata, ad hoc idem ſunt. hæc namq; ibi idem Hieronymus litterarum monumentis conſignauit. Eccleſia habet Senatum, cœtum Presbyterorum: Senatum quoq; Romani habent, cuius conſilio cuncta agebant, & nos habemus Senatum noſtrum, cœtum Præsbyterorum, quæ communiter de Collegio S. R. E. Cardinalium dicta intelliguntur: Cum, & eiſdem Conſtantinus Magnus authoritatem Senatorum conceſſerit, ex capite Conſtantinus, diſtinctione nonageſima ſexta, vbi, & idem ita decernit. Viris etiam diuerſi ordinis Reuerendiſſimis Clericis S. R. E. ſeruientibus illud culmen ſingularis potentiæ, & præexcellentiæ habere ſancimus, cuius ampliſſimus noſter Senatus videtur gloria adornari.] H

PROPOSITIO VII.

Fvit Hieronymus S. R. E. Presbyter Cardinalis ordinatus. Confirmatur inprimis propoſitio vniuerſali fermè Scriptorum omniū conſenſu, mox rationibus ab authoritate acceptis. Triplici autem ordine ſtudioſi, tautoreſq; authores diſtinguuntur. In prima ſerie coæui eidem Hieronymo numerantur,

in

A in ſecunda veteres; In tertia recentiores. Ex
primis Cyrillum Hieroſolymorum Epiſcopum
Sancto viro neceſſitudine coniunctiſſimũ pro-
fert Alphonſus Ciaconus. Porrò Cyrilli eiuſ-
dem teſtimonium huiuſmodi eſt. Hierony-
mus dum in Romana adhuc Vrbe eſſet, oris
Papæ Damaſi, & Sacre Bibliothecæ ſcruta-
tor, diuinorum diſertor voluminum: dum per
triennium continuò charus, acceptuſq́; po-
pulis veneraretur, omniumq́; iudicio Ponti-
ficatu dignus decerneretur, ordinatuſq́; a
præfato Papa Presbyter Cardinalis fuiſſet,
quidam ex Clericorum, Monachorumq́; or-
dinibus pro petulantia, ingluuieq́; diſcurſan-
B tes ad effugandum de Vrbe eundem Hiero-
nymum, qui vtrorumq́; ſcribens vitia, eos re-
præhenderat, inſidias parauerunt.] Hucuſq́;
Cyrillus apud Hieronymum, in Vita eiuſdẽ,
quam perperam ſub incerto authore editam
affirmat idem Ciaconus. Sanctus etiam Pe-
tronius Epiſcopus Bononienſis, qui circa Do-
mini annum quadringẽteſimũ quadrageſimũ
floruit, idipſum in tractatu Apophtegmatum
Selectorum Sanctorum Patrum, qui Manu-
ſcriptus extat hiſce teſtatur. Hieronymus
(Inquiens) vir in omni doctrinarum genere
abſolutiſſimus S.R.E. Presbyter Cardinalis,
cùm ab æmulis ſuis accuſaretur ex volumini-
C bus Origenis innumera in ſua tranſtuliſſe ope-
ra, dixit. Laus, quæ debet Origeni afferri, ma-
xima eſt, & cum illum in meis operibus imi-
tatus ſum, illum imitari propoſui, quem no-
bis, & omnibus prudentibus placere minimè
vereor.] Hæc ipſæ. Quibus, & S. Auguſtini
verba, Sermone vigeſimo quinto ad Eremitas
adſtipulantur, quibus ait. Legimus Sanctum
Patrem Hieronymum Cardinalem fuiſſe in
Eccleſia S. Laurentij Martyris.] Quamquam
igitur verum ſit, tria hæc ſub nomine eiuſmo-
di Patrum pro ſua opinione, quęſtione propria
De Cardinalatu S. Hieronymi Ciaconum af-
ferre teſtimonia: non tamen illius ego ſenten-
D tiæ ſum, vt propria eorum, ab eiſdemq́; verè
dimanata contendam. Enimuerò quod ad
primo loco allatum attinet, Cyrillum Hiero-
ſolymorum Epiſcopum, ante ipſummet Hie-
ronymum longè diem clauſiſſe extremum ex
Hieronymi libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis
conſtat. Neq; de Petronij præallegato opere
apud quempiam, Gennadiumq́; præſertim
mentio habetur, vt iure propterea optimo pro
incerto incognitoq́; illud cenſendum ſit. Do-
ctorum poſtremò Louanienſium, aliorumq́;
doctiſſimorum virorum ſententia, Sermonum
eiuſmodi liber a germanis Auguſtini ſcriptis
reijcitur. Igitur niſi ſub eiuſmodi Patrum no-
mine teſtimonia in medium prolata vim ha-
bent, valeant ſaltem vt antiquiſſima, a vetuſ- E
tiſſimiſq́; monumentis cõſignata Scriptoribus.
Quis etenim vnquam in Auguſtini atq; Hiero-
nymi manuſcriptis toto orbe diffuſis exẽpla-
ribus Recentioris cuiuſpiam immixta ſcripta
ſuſpicetur?

Porrò in ſecundæ atq; tertiæ claſſis recen-
ſendis authoribus diligens adeo idem Ciaco-
nus mea ſententia fuit, vt ad eiuſdem ſtudium,
cuiuſcunq; alterius laborem ſuperuacaneũ ar-
bitror. Gratias itaq; eidem quod multo nos
ſudore prohibuit agentes, hic propria texui-
mus verba, quibus ſcribit. Ad alios mediæ
claſſis authores accedamus, qui inter vetuſtiſ-
ſimos, & recentiores medij collocantur. Inter F
hos primus ſe ſe offert Ioannes Kelde Pariſien
ſis Theologus, qui vixit anno Chriſti milleſi-
mo ducenteſimo, in eo libro, quem de Vitis
Sanctorum inſcripſit, Beati Hieronymi me-
minit in hæc verba. Hieronymus ſub ſex Pon-
tificibus fuit Romę, & Cardinalis in Eccleſia
S. Laurentij. Vnde cum Romanos repræhen-
deret de Auaritia, deriſus ab eis, Roma egreſ-
ſus eſt cum Paula, & Euſtochio, quas in fide
erudierat. Item Vincentius Belnacenſis Or-
dinis Prædicatorũ vir inſignis, qui floruit anno
Chriſti milleſimo ducenteſimo quadrageſimo
quarto, lib. decimoſexto Speculi hiſtorialis,
capite decimo octauo. Diuum Hieronymum G
cùm ætatis trigintanouem eſſet Presbyterum
Cardinalem Romæ ordinatum aſſerit. Idem
quoq; affirmat Ioannes de Columna hiſtoricus
Romanus Ordinis Prædicatorum, & Archie-
piſcopus Meſſanenſis, qui vixit anno Chri-
ſti milleſimo trecenteſimo. Sub Theodoſij
(inquit) Imperio, multi viri claruerunt inſi-
gnes, & imprimis B. Hieronymus, qui ex
Dalmatiæ partibus filius Euſebij fuit, qui Ro-
mam veniens ibi Baptizatus eſt, & paulo poſt
anno ætatis ſuę trigeſimo nono Presbyter Car-
dinalis eſt creatus. Ioannes item Andreas Bo-
nonienſis Iure conſultus, qui vixit anno Chri-
ſti milleſimo trecenteſimo, vrgenti deuotione H
(vt ipſe fatetur) edidit librum, quem inſcripſit,
Hieronymianum opus, qui liber in Bibliotheca
aſſeruatur Vaticana, inibi namq; legitur: Hie-
ronymus cum eſſet annorum trigitna no-
uem Cardinalis Presbyter ordinatus eſt ad
Titulum S. Anaſtaſiæ. Ioannes item Turre-
cremata Ordinis Prædicatorum Cardinalis
Sabinenſis, qui floruit anno Chriſti milleſimo
quadringenteſimo quadrageſimo in quęſtio-
nibus, quas ſuper Euangelia totius anni diſpu-
tauit, & in Summa Eccleſiæ, Libro primo,
capite octogeſimo tertio. Latiſſimè probat
S. Hieronymum Presbyterum Cardinalem S.
Anaſtaſię a Liberio Papa fuiſſe creatũ, diluitq́;

A ſingulas obiectiones, quæ ab aliquibus in contrarium afferuntur. Author etiam Sequentię, quæ in miſſa ipſius S. Doctoris in Eccleſia canitur, quam puto antiquiorem eſſe, quàm debeat in numero Authorum mediæ claſſis adſcribi, eam effert ſententiam. Cardinalis (inquit) pòſt effectus ad orientem profectus eſt abiecto onere.] In lectionibus item Vitæ ipſius, quæ leguntur, & dicuntur decerptæ ex Auguſtino, Damaſo, Gregorio, Gelaſio idem habetur: Hieronymum fuiſſe Romæ Preſbyterum Cardinalem. Et ne moleſti procedamus de Authoribus mediæ claſſis, hucuſq; ſatis.

B Veniamus ad Recetiores, quos in extrema claſſe collocauimus, quorum primus occurrit Ioannes Nauclerus Præpoſitus Tubigenſis, qui vixit anno Chriſti milleſimo quingenteſimo in ſecundo ſuæ Chronologię libro, Generatione decimaquinta. Hieronymū Doctorem Sanctiſſimum, Romanæ Eccleſiæ Preſbyterum Cardinalem profitetur. Philippus itē Bergomenſis Ordinis Eremitarū S. Auguſtini, qui vixit anno Chriſti milleſimo quadringenteſimo nonageſimotertio in nono Libro Supplementi Chronicorum, eiuſdem eſt cum ſuperioribus ſententiæ. Conſentit Marcus Antonius Sabellicus libro nono Aeneadis ſeptimæ, Presbyterum Cardinalem Romæ Hieronymum nominatum. C Andreas item Barbatia Syculus, patria Meſſanenſis inſignis Iure Conſultus, in Tractatu de præſtantia Cardinalium quæſtione prima, communem fore ait opinionem Hieronymum fuiſſe Presbyterū Cardinalem; ſcripſit autem illum tractatum ad Beſſarionem Nicęnum S. R. E. Presbyterum Cardinalem Tuſculanum, tunc Bononiæ Legatum, anno Chriſti milleſimo quadringēteſimo ſeptuageſimo, Philippus præterea Probus non ignobilis, nec contemnendus author in Sexto Decretalium, Tractatu de Hæreticis, capite: Per hoc. in ſententiam aliorum D deſcendit. Claudius a Rota Doctor Theologus Ordinis Prædicatorum in Vita ipſius Hieronymi ſubſcribit ſententiæ etiam ſuperiorum. Laurentius item Maſſorilus Fulginas in Hymno Sancto Hieronymo dicato ſic canit,

Hunc tantum aſpiciens generoſi Paſtor ouilis
Fulgere Cardineo fecit honore virum

Hæc Ciaconus de vtriuſq; claſſis Authoribus, quibus ſi placet, Pauli Borgaſi Summi Chroniſtæ, Doctiſſimiq; viri adde teſtimonium, loco enim ſupra propoſitione prima allegato, Hieronymum Cardinalem Presbyterum nominare non veretur. Ad idē Cornelij Schultingij in Dedicatoria primę partis Hieronymianę cōfeſſionis, Gregorio XIII. E Summo Pontifici, & in propria De Cardinalatu S. Hieronymi quæſtione aſſertio eſt, qua & eundem Presbyterum Cardinalem affirmat & tuetur. Deniq; Alphōſi Vuillegæ, nuperrimi atq; probatiſſimi authoris in libro de Vitis Sanctorum conſenſus accedit. Hieronymi nanq; in eo vitam deſcribens, reuera Cardinalitij honore inſignitum eundem contendit. Sed de his ſatis.

Argumentis deinde ab authoritate ductis ipſamet propoſita aſſertio vim acquirit; quòd inprimis Cardinales a cardine dicantur. Vnde & Summus Pontifex creatis iiſdem in publico Conſiſtorio, hiſce eoſdem alloquitur: F *Vos ſucceſſores Apoſtolorum circa thronum ſedebitis: Vos Senatores Vrbis, & Regum ſimiles,* Ex Cæri. S.R.E. *eritis veri mundi Cardinales, ſuper quos Militantis oſtium Eccleſiæ voluendum, ac regendū eſt.* Idipſum habetur ex Anacleto vigeſimaſecunda diſtinctione. *Sancta Romana Eccleſia* circa finē. Vbi Cardinales cardines oſtij Sāctæ Eccleſiæ dicuntur: quia ſicuti oſtium regitur Cardinibus, ita Eccleſia Cardinalibus. Cæterùm hoſce Orbis Cardines Hieronymus ab ipſa Eccleſia ſingulis annis in eius die Feſto illuſtrare aſſeritur in Hymno ad Nocturnū, carminibus hiſce, videlicet:

Illuſtrat Orbis Cardines G
Diuinus iſte Lucifer

Ex illorum igitur collegio fuiſſe, cenſendus.

Fuiſſe præterea Hieronymum Presbyterū Cardinalem inde conijcitur, quòd Auditoratus Generalis Sanctæ Eccleſiæ munere is fungeretur. Habeturq; de hoc ipſo proprium eiuſdem teſtimonium Epiſtola vndecima ad Ageruchiam, quo ita teſtatur: Ante annos plurimos, cùm in chartis Eccleſiaſticis iuuarem Damaſum Romanæ Vrbis Epiſcopum, Et Orientis atq; Occidentis Synodicis conſultationibus reſponderem.] Et re vera Summo Pontifici non ſeruire, ſed eundem in partem H Eccleſiaſticæ Gubernationis Opera, atq; conſilio iuuare: decernere inſuper de his, quæ ſunt fidei, quid credendum, quidue non credendum, adeo vt ipſamet eiſdem Synodicas Conſultationes decreta, tum Orientalis, tum Occidentalis Eccleſia, vti Spiritus ſancti oracula excipiat, teneat, ac veneretur ſimplicis Sacerdotis non eſſe munera, ſed præſtantiſſimi Cardinalis, neminem arbitror eſſe, qui non videat.

Sed, & firmiſſimum aliud ſubminiſtrant nobis argumentum propria eiuſdem verba ad Aſellam Virginem, quibus ait: Antequam domum S. Paulæ noſſem totius in me Vrbis ſtudia Epiſt. conſonabant, omnium penè iudicio di-

gnus

A gnus Summo Saeerdotio decernebar.] Si igitur in ipſa Vrbe, Ponrificio totus ſubiectus oneri Hieronymus (vt dictum eſt) Pontificatu digniſſimus, in Damaſiq; locum poſt eiuſdem è vita diſceſſum ſubrogandus acclamatur, vtiq; etiam Presbyterum tunc Cardinalem illum fuiſſe neceſſario conſequitur, cum nemo præſertim ea ætate ad Ponrificatum aſſumeretur, qui Cardinalis, ſiuè Presbyter, ſiuè Diaconus antea Romanus non fuiſſet initiatus. Manifeſto ſanè hoc declaratur exemplo: quandoquidē ſex ſucceſſiuè Ponrifices ante Damaſum, videlicet, Marcellus, Melchiades, Syluester, Marcus, Iulius, Liberius, & octo poſt eundem, B Siricius nimirum, Anaſtaſius, Innocentius, Zoſimus, Bonifacius, Celeſtinus, Sixtus, & Leo Magnus, Cardinales omnes antea, ſiuè Presbyteri, ſiuè Diaconi, Petri deinceps Cathedram tenuerunt.

Addatur S. item Auguſtini teſtimonium ex eiuſdem Epiſtola, apud Hieronymum nonageſimaſeptima a Gratiano in decretis, capite Quamquam, ſecunda, queſtione prima receptum, atq; in hæc verba relatum. Quamquam ſecundum vocabula, quæ vſus obtinuir Epiſcopatus ſit Præsbyterio maior, Auguſtinus tamē Hieronymo minor eſt. Vbi Gloſſa Hieronymum fuiſſe Cardinalem teſtatur. Idipſum C ſenſit author Gloſſæ finalis, capite Placet decimaſexta, quæſtione prima. Adſtipulatur inſuper Ioannes Cardinalis Turrecremanta, in Summa Eccleſiæ libro ſeptimo capite octogeſimotertio ſuper allatum caput: Quamquā, Epiſcopatus ſit Preſbyterio maior, ſcilicet Ordine, Auguſtinus tamē Hieronymo minor eſt, adminiſtratione ſcilicet, & dignitate, quoniam Hieronymus Preſbyter Cardinalis fuir, & omnis Preſbyter Cardinalis maior eſt quolibet Epiſcopo non Cardinali, vt quidam dicunt, & refert Vgo in Gloſſa:] hęc dictus Turrecremata. Addit Claconus. Epiſcopi nomen, Ordinis potius, & officij eſſe, quàm digniratis, licet D vtrunq; concernat: Cardinalis verò dignitatis tantum inſigne, non Ordinis. Vnde, & Summus Pontifex cum Ordinem vult exprimere Epiſcopum ſe nominat, cum verò dignitatem, Papam, vel Summum Pontificem, quòd ea dignitate cunctis emineat, & vniuerſa ei pareat Eccleſiaſtica poteſtas, proprerea Hieronymum Auguſtino fuiſſe maiorem dignitate. Porrò Cardinalium dignitas ſupra Epiſcopalem ex eo haurienda mihi videtur, quòd Epiſcopi ad alicuius Eccleſiæ peculiaris adminiſtrationem aſſumuntur, Cardinales verò Summo aſſiſtunt Pontifici, illiq; adhibentur ad regimen vniuerſalis Eccleſiæ. Arctiori inſuper Epiſcopis vinculo obſtringuntur ad ſanguinē, vitamq; ipſam pro Chriſto eiuſq; Eccleſia E profundendam, quòd æquè vinculum purpureo illo colore, quo vtuntur aptiſſimè declaratur. Er re vera, quò cæteris ipſi capiti, hoc eſt Sūmo Pontifici proximius hæreat, eò & in vinculo arctius Epiſcopis obſtringuntur, etiāſi vtriq; pro ouibus animam ponere teneantur. Hac ipſa fermè ratione Auguſtinus de Ancona, author milleſimi treceenteſimi in ſua Summa De poteſtate Eccleſiæ vtitur. Cardinales (inquiens) Et Epiſcopi habent ſe, ſicut excedentia, & exceſſa: quia in dilectione Dei videntur Cardinales perfectiorem tenere ſtatū, quàm Epiſcopi. Cardinales quippè repræſentāt ſtatum Epiſcoporum aſſiſtentiū Chriſto, & contemplationi vacantium. Vnde ſicut Seraphim ardentes interpretantur, qui F aſſiſtētes Deo viciniores ſunt incenſi charitate Dei: ita Cardinales ſtatum aſſiſtentium repræſentantes dicuntur eſſe ardentes in Dei charitare. Epiſcopi vero, qui ſtatum Apoſtolorum repræſentant, vt miſſorum per Orbem ad prædicandum, curam animarum habentes in charitate proximi, dicuntur omnes alios præcellere; & alios ad ipſam inflammare. Sicut ergo dilectio Dei eſt perfectior dilectione proximi, ita ſtatus Cardinalium, qui ordinatur ad dilectionem Dei perfectior eſt ſtatu Epiſcoporum, ordinato ad proximi dilectionem.] Ita Auguſtinus. G

Deniq; non video quid Hieronymi Preſbyteratui Cardinalitio obſtet, cum præſertim Damaſus Pontifex in eundem potuerit illum conferre: voluiſſe inſuper: proindeq; contuliſſe omnis ratio ſuadeat. Et quidem non potuiſſe, neminem ſanæ mentis arbitror eſſe, qui affirmet: enimuero nunquam tam exhauſta authoritas Pontificia fuir, quominus & in nouos Titulos Eccleſias erigere, & pro mortuis Cardinalibus alios præſtantes viros ſubrogare non poſſet. Nec noluiſſe, ſuſpicari poteſt, qui mutuam, atq; parem inter vtrunq; beneuolentiam ſpectat. Damaſus, vt ex pro- H prijs eiuſdem Epiſtolis ad ipſummet Hieronymum directis, centeſimaq; inprimis, vigeſimaquarta, & centeſima quadrageſimaquarta conſtat, Hieronymum vnicè diligebat, miramq; eius eruditionem, atq; ab eodem elucubrata opuſcula ſuper Croeſi diuitias æſtimabar. Eius in omnibus cauſis, & grauiſſimis Eccleſiæ negotijs decidendis, Epiſtoliſq; ſacris ſcribendis, inſuper in ipſis ſcripturis explicandis conſilio, & opera aſſiduè vtebatur: Propria eidem ingenij monumenta credebat: Habebatq; eum apud ſe, vti Petrus Apoſtolorum Princeps Paulum Apoſtolum. Hieronymus viciſſim Damaſum omni veneratione

atq;

A atq; obſeruantia proſequebatur. Ad eius nu-
tũ plurimos Eccleſiaſtici operis tractatus edi-
dit, de quibus, & ſigillatim infra capite ſexto.
Deniq; officijs alter in alterum ita certabat,
vt vter utri cedendum eſſet, non facilè cogni-
tu foret. Igitur, quis hoc vnũ Damaſi officiũ
Hieronymo ad Cardinalatum defuiſſe credat?
Creaſſe profectò illum Presbyterũ Cardinalẽ
pro compertiſſimo habendũ; aliter non tanto-
pere illum dilexiſſe, vti explicatũ eſt, dicendũ.

PROPOSITIO VIII.

A Damaſo Summo Pontifice Cardinalis
B S. R. E. Presbyter Sanctæ Anaſtaſiæ
Titulo ordinatus Hieronymus eſt. Commu-
ni penè ſcriptorum conſenſu propoſitio reci-
pitur, quæ & coniecturis, rationibuſq; modò
ſupra allatis firmatur. Solus Turrecremata
loco iã prænotato circa ipſum promotorẽ er-
roris cæteris tribuit occaſionem, cùm eundem
Hieronymum a Liberio creatum Cardinalem
ſcripſit. Verùm de hoc ſupra in textus expla-
natione. Nec illud conſideratione dignum
eſt, quod nonnulli eum ipſum Titulo Sanctæ
Anaſtaſiæ, aliqui verò S. Laurentij Martyris
cohoneſtatum aſſerant: poteſt enim vtrunq;
fuiſſe, vt nimirum ad vnum primùm, ad alte-
C rum deinde ſucceſſiuè promoueretur: de quo
paſſim exẽpla. Quod ſi quis a Liberio Hierony
mum Cardinalitio affectum contenderet, id
quidem de Diaconatu, non Presbyteratu, con-
cedendum foret: Enimuero poſt multos annos
a Liberij obitu, de eiuſdem Antiochena ad ſim
plicem Presbyteratum ordinatione conſtat, de
qua & ſupra propoſitione quarta dictum eſt.
Cardinalitio Diaconatu Hieronymum dona-
tum, nonnullos ſenſiſſe ex Antonio Scappo,
libro de birreto rubeo, Reſponſione octaua,
numero trigeſimo octauo, & trigeſimo nono
accepi. Porrò, qui ita contenderet ad Roma-
num etiam Concilium eundem Hieronymum
D cum Paulino, & Epiphanio, non ob Eccleſia-
ſticas tantùm quorundam aliorum Epiſcopo-
rum veniſſe controuerſias, ſed ad proprij mu-
neris partes obeundas, atq; ex officio tamquã
Cardinalem acceſſiſſe, ęquũ eſſet vt aſſereret.
Quod illius itidem probari poteſt teſtimonio.
Deniq; (inquit ipſe in Epitaphio Marcellæ)
cùm, & me Romam cum Sanctis Pontificibus
Paulino, & Epiphanio Eccleſiaſtica traxiſſet
neceſſitas] Cæterum altera opinio, vt dictum
eſt, communior, probabiliorq; cenſetur.
Supereſt tandem, vt oppoſitas initio con-
trouerſiæ allatas rationes explodamus. Et qui-
dem Eraſmi falſæ opinioni Albertus Pios hiſce
occurrit, Tribus, ſiuè pluribus verbis nihil re-
fert dixiſſe Cardinalis nomen fuiſſe ignotum E
ætate Hieronymi, cùm paucula nonnunquam
plus noceant multis. Non parũ autẽ (Eraſmũ
enim alloquitur) detrahebas Cardinalitię digni
tati, aſſerẽs tẽ eſſe nouitiã, nec priſcũ inſtitutũ,
quod tum falsũ, & ſi nõ nomen. Eccleſia enim
tum priſca, tũ Euangelica ſemper ſuos habuit
Senatores quod eſt videre, tum in ueteri Teſ-
tamẽto, tũ in Apoſtolorũ Actis. Pariter, &
Patriarchas, ſiue Archiepiſcopos, quod proba-
tur ex Ioanne Euangeliſta, qui cunctis Aſiæ
Eccleſiæ præfuit. Titi quoq; Cretæ Hiero-
nymus etiam meminit, Archiepiſcopi, & Ar-
chidiaconi.] hæc Albertus. Primo igitur
loco adductæ rationi quid reſpondendum ex F
propoſitionibus ſecunda, & ſexta iam patet.
Honoris præterea, ſeu Tituli, ac dignitatis,
cum Cardinalis nomen propoſitione prima,
& ſeptima aſſertum ſit (Primarium nimirum
atq; præcipuum inter cæteros Presbyteros,
vel Diaconos ſignificans) nulla omnino ra-
tione decuit Hieronymum Cardinalem ſe
aliquando appellare, vel ſubſcribere: quem-
admodum neq; hac noſtra tempeſtate, quem-
piam in ſubſcriptionibus Titulos, quibus deco
ratur, exprimere conſueuiſſe animaduertimus.
Sequenti item rationi reſpondetur propoſitio-
ne octaua. Quod verò de Ordinatione Antio-
chena ſubditur, Hieronymi Cardinalitio non G
contradicit; multos enim, quàmplurimoſq;
legimus aliàs Sacerdotes ordinatos, ad Car-
dinalatũ aſſumptos. Nec quod vltimo loco ad-
ducitur, vrget, quandoquidem iam ſatis ſupra
propoſitione ſecunda explicatum eſt, nõ fuiſſe
tunc in vſu eiuſmodi Cardinalis nomen: Imo
nec ſub Gregorio Magno, qui centum poſt
annos a Gelaſio ſedit, frequẽtari cœpiſſe pro-
poſitione ſexta comprobatum eſt. Quod ſi
rem attentius perſcrutari voluerimus, non om-
ninò verum fuiſſe, ſingulos in ipſo capite [San-
cta Romana Eccleſia] propriorum graduũ Ti-
tulis authores introductos comperiemus. Siqui
dem Sedulius atq; Oroſius Presbyteri in eo H
minimè appellantur, & tamen Preſbiteros fuiſ-
ſe, perſpicuum eſt. Cùm ergo ſimplices ibi
Sacerdotes Preſbyteri Titulo haud decorẽtur,
ſed Hieronymo tantùm deferatur, retorquen-
da potius ratio eſt, neceſſarioq; concludendũ,
Gelaſium eodem in loco Preſbyteri nomine
gradum maiorem ſimplici Preſbyterio ſigni-
ficaſſe, maximè cum Preſbyteri Romani, &
Cardinalis nomina ex propoſitione ſexta in ſẽ-
ſu non differant. Hæc pro nunc de Cardina-
latu S. Hieronymi attuliſſe ſat ſit. Plenius ite-
rum de eodem in ſequentibus, capite nimi-
rum decimo quarto, in quo & ſingulis Baro-
nij obiectionibus occurretur.

A quibus beneficijs, perſecutionibuſq; affectus ſit. Cap. II.

TVnc 1 quadam matrona Paula nomine 2 nobilis genere 3 ſed nobilior ſanctitate, 4 videns Beatum Hieronymum in defenſione fidei admodum viriliter laborantem 5 auxilium ei cœpit impendere; ac de ſuis facultatibus miniſtrare, 6 cuius deuotionem, & meritum vir prudentiſſimus intuens, 7 frequenter eam, & Euſtochium eius filiam in ſuis commemorauit tractatibus: 8 curans etiam eas imbuere diuinarũ ſcientia ſcripturarũ 9 Nam & affectuoſe Paulam conſolatus eſt ſcriptis, 10 de filiarum ſuarum, Bleſillæ ſcilicet, 11 & Paulinæ obitu conſternatam: 12 Vnde quidam pſeudo clerici, ac Monachi, quorum ſcribent vitam reprehenderat, occaſione delatrandi accepta, 13 eum infamia ſubnotare miſerimi homines conabantur. 14 Et quia ipſi vitijs ſubiacebant carnalibus, 15 ad excuſandas excuſa-
B *tiones in peccatis idipſum Hieronymo imponebant. 16 Vt ergo vidit Hieronymus non minus ſe a falſis fratribus, quàm ab hæreticis infeſtari: attendens illud Euangelicum. Si vos perſecuti fue-* F
rint in ciuitate iſta, fugita ad aliã, deliberat cedere, & ad Orientales regiones militaturus Domino commigrare. 17 Quod quidem & Iacob in fratre ſuo Eſau feciſſe legitur, & Dauid in ſocero ſuo Saul, quorum vnus ad Syros, alter ad Philiſtæos ſe contulit 18 malens hoſtibus, quã inuidis ſubiacere.

COMMENTARIVS.

1 TVnc quadam Matrona Paula nomine *(italic)* Conſulariũ fęminarum, quæ Hieronymi admirabilem doctrinam, vitæq; Monaſticæ inſtitutum ſunt conſecutæ, omnium celeberrima mulier hęc fuit: vt iure propte-
C rea optimo Victorius quoq; eandem huiuſmodi celebrarit elogio: Hæc eſt Paula illa tot laudibus vbiq; a Hieronymo celebrata. Et meritò. Illum quippe facultatibus aluit, & extructis in Bethlehem duobus Monaſterijs, vno in quo viri, altero in quo mulieres virgines Deo inſeruirent: & tertio pro ſuſcipiendis peregrinis, qui eò ad inuiſenda loca ſancta vndiq; confluebant, perpetuã Hieronymo ſedem locauit, non ſine magno Eccleſiæ hominum, Principumq; dedecore, tam præcellentem virum, cui nec Gręca nec Latina me, iudice, parem vnquam habuit, ab illis derelictũ, vnius mulieris ſubſtantijs, fortuniſq;
D vſq; ad obitum ſuſtentatum.

2 *Nobilis genere.* Genus ſiquidem eius maternum ex nobiliſſimis Gracchorum, ac Scipionum familijs: paternum verò ex regio Græcorum ſtemmate erat prognatum. De vtroq; idem ipſe Hieronymus Epiſtola vigeſimaſeptima capite primo ita meminit. Alij altius repetant, & a cunabulis eius, ipſiſq; (vt ita dicam) crepundijs matrem Bleſillam, & Rogatum proferant patrem: quorum altera Scipionum Gracchorum, Scipionumq; progenies eſt: alter per omnes ferè Græcias vſq; hodie ſtemmatibus, & diuitijs, ac nobilitate Agamemnonis fertur ſanguinem trahere, qui decennali Troiam obſidione deleuit: nos nihil laudabimus, niſi quod proprium, & de puriſſimo ſanctæ mentis fonte profertur.] hęc ipſe:

Quod igitur ad paternum ſpectat, Agamemnon Homeri carminibus celeberrimus, a quo & Agamemnones, Atrei, & Aeropes filius, Menelai frater, & Mycenarum Rex
G is fuit, qui vniuerſo Græcorũ conſenſu aduerſus Troianos ob Helenæ raptum totius exercitus dux expeditus in decimo anno victoria potitus eſt. Hic in Græciã rediens a Clytemneſtra coniuge, Aegiſti ope peremptus eſt, relicto filio Oreſte, qui poſtea Patris indignam mortẽ vltus vtrumq; interfecit: aliaq; multa glorioſè edidit, de quibus Pindarus, Sophocles, Pauſania, & Petrocles. Porrò idẽ ipſe Oreſtes in Macedonia Ciuitate conſtructa, eandem ſuo nomine Oreſtidem appellauit. Verùm ab Adriano Cæſare culta Adrianopolis (vt Lampridius quoq; teſtatur) mox dicta fuit. Deniq; Agamemnones nulli Græcorum
H Gentilitati virtute, nobilitate, imperio poſteriores Latium quoq; ſuo ſplendore colluſtrarunt.

Quod verò ad Gracchorũ atq; Scipionum, maternum videlicet genus ſpectat. Adnotat Victorius maxima inter ſe Corneliorũ, Aemiliorum, & Gracchorum familias fuiſſe affinitate coniunctas: nam ſuperioris Africani filius cum prole maſcula careret, adoptauit ſibi vnum de Pauli Aemilij filijs, eumq; de ſuo ſe mine Scipionem appellauit: Is poſtea vxorem duxit Semproniam Graccham, Sempronij Gracchi, & Corneliæ, ſororis patris ſui, filiã: & ita inter Cornelios, Aemilios, & Gracchos maxima affinitas contracta eſt.

A *3 Sed nobilior Sanctitate.* Quippe quæ virtutibus longè clarior reddita, veræ nobilitatis laudes non ex ſanguinis traduce, ſed ex ſanctiſſimis vitæ meritis ac operibus ſibi perpetuo comparauit. Quod æquè nobilitatis faſtigium in filias atq; cognatos tranſmittens tantùm profecit, vt vſu, conuerſationeq; ſua eoſdem ad perfectionis Euangelicæ normam breui temporis interuallo euexerit, totamq; inſuper domum veluti in Eccleſiam commutarit. Eius planè cœleſtem vitam idem Hieronymus pluribus in locis, ſed Epiſtola potiſſimùm vigeſima ſeptima latè percenſuit: In qua illud memoriæ proditum eſt, Euangeli-

B cæ veritatis myſteria, infantem pannis inuolutum, vagientem in præſepe Dominũ, Magos adorantes, Stellam fulgentem deſuper, Matrem virginem, Nutritium ſedulum, Paſtores nocte venientes, aliaq; permulta oculis corporis videre meruiſſe.

4 Videns Beatum Hieronymum in defen-

1. Theſſ. 7 *ſione fidei admodum viriliter laborantem.* Non vrgeat corporis propriè laborem eſſe, mentis verò ſtudium: Enimuero labor in ſacris litteris pro doctrina accipitur, in quo ſen-

Ad Tit. 4. ſu dixit Apoſtolus. *Ne fortè tentauerit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noſter.* Et alibi. *Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac E-*

C *uangeliſta:* Totus ergo iure optimo labori intentus Hieronymus aſſeritur, quippe qui in propugnatione fidei, necnon ſacrorum librorum explicatione ab hereticorum inſectatione vix aliquando reſpirauit. In hoc ſanè ſacræ legis Doctoribus, quomodo in talentorum ſibi creditorum negotiatione gerere ſe debeant, expræſſa norma proponitur, quemadmodum enim planta ſine aqua, ſic animi habitus ſine continuo labore atq; exercitio perduntur. *Fidelis profectò & iuſtus* (vt propheta ait) *Dominus, qui cùm oculis omnium in ſe ſperantiũ, adhuc & ipſis coruorum pullis eundem inuocantibus det eſcam in tempore,* multò minus vineæ

D ſuæ laborantes operarios congrua vnquam mercede, aut in præſenti, aut in futuro ſæculo fraudat vel minuit; quin immenſa ea potius, qua vniuerſa regit, moderaturq; prouidentia, corpori etiam huic corruptibili neceſſaria tribuere nouit. Vnde & ſubditur.

5 Auxilium ei cœpit impendere, ac de ſuis facultatibus miniſtrare. Quamquam aliquantò ſerius præ alijs quibuſdam condiſcipulis Paula Hieronymum nacta ſit (vt ex proprijs eiuſdem verbis, nimirum; Antequam

Epiſt. 99. domum S. Paulæ noſſem, totius in me vrbis ſtudia conſonabant) ardentiori tamen pietatis ſtudio in illum præ cæteris propenſior fuit, Siquidem, quod in veteri olim Teſtamen-

E to Sareptana mulier in Heliam, & Sunamitis

3. Reg. 17 in Heliſeum, & in nouo quoq; quamplurimæ

4. Reg. 4. aliæ, nimirum Maria, Martha, Ioanna, & Suſanna in Cœleſtem Mundi Præceptorem (cui Angelos de cœlo miniſtraſſe, in ſacris Scripturis legimus) contulerunt: Idipſum omnino in ſeruum magnificentiſſimè Paula abſoluit: Quo & in virtutis genere adeo omnium iudicio excelluit, vt & omnes Gentilitatis Principes, Mecenates, Alexandroſq; poſt ſe reliquerit, & Chriſtianitatis ad illud idem exemplum imitandum Potentatus omnes concitarit. Præſtantem ſanè, ac propè diuinam fœminæ huius in omnes beneficentiam ſæpius commemorat Hieronymus præſertim verò in Epitaphio ſu-

F per eiuſdem glorioſum e vita tranſitum hiſce verbis. Solent pleræq; matronarum buccinatoribus ſuis dona conferre, & in paucos largitate profuſa, manum a cœteris retrahere: quo illa omnino carebat vitio; ita enim ſingulis ſuam pecuniam diuidebat, vt ſingulis neceſſarium erat, non ad luxuriam, ſed ad neceſſitatem, nemo ab ea pauperum vacuus reuerſus eſt. Et infra. Teſtis eſt Ieſus, ne vnum quidem nummum ab ea filiæ derelictum, ſed, vt ante iam dixi, derelictum magnum æs alienũ, & quod his difficilius eſt, fratrum & ſororum immenſam multitudinem, quos & ſuſtentare

G arduum, & abijcere impium eſt. Quid hac virtute mirabilius, fœminam nobiliſſimæ familiæ, magnis quondam opibus, tanta fide omnia dilargitam, vt ad egeſtatem pene vltimam perueniret? Iactent alij pecunias, & in corbonam Dei æra congeſta, funalibuſq; aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, quàm quæ nihil ſibi reſeruauit. Hactenus ipſe.

6 Cuius deuotionem, & meritũ vir prudentiſſimus intuens. De eius æquè animi religione, atq; virtutum meritis ſuperuacaneum omnino arbitror quidpiam in præſentiarum aſſerere vel afferre, cum vtrumq; mentis ipſemet acie complectens Hieronymus admiratione captus

H hæc habeat. Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce reſonarent, nihil dignum Sanctæ, ac Venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Et infra. Teſtor Ieſum, & Sanctos eius, ipſumq; proprium Angelum, qui cuſtos fuit & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui, ſed quidquid dicturus ſum pro teſtimonio dicere, & minus eſſe eius meritis, quàm totus orbis canit, Sacerdotes mirantur, Virginum Chori deſiderant, Monachorum, & pauperum turbæ deplangunt. Ita ipſe.

7. Frequenter eam, & Euſtochiũ eius filiam in

ſuis

A *ſuis commemorauit tractatibus*. Fęlices ſęminę,
quarum virtutes, & merita Hieronymum præ-
conem nactæ ſunt: quarum indelebilem me-
moriam tantus Eccleſiæ doctor perhennitatis
clauo ſcriptorum ſuorum præconio affixit.
Epiſt. 27. Exegi ò Paula (inquit) monumentum tuum
ære perhennius, quod nulla deſtruere poſſit
vetuſtas. Incidi elogium ſepulchro tuo,
quod huic volumini ſubditi, vt quocunq; ſer-
mo noſter peruenerit, te laudatam, te in Beth-
lehem conditam lector agnoſcat. Et de Eu-
Epiſt. 26. ſtochio, Quid Euſtochio fortius, quę nobili-
tatis portas, & arrogantiam generis Cõſularis
virginali propoſito fregit, & in Vrbe prima,
B primum genus ſubiugauit pudicitiæ.

8 *Curans etiam eas imbuere diuinarum ſcien
tia ſcripturarum*. Ad Hieronymum in ipſa
Vrbe commorãtem multarum illuſtrium tam
mulierum, quàm virginum, frequens, vt ab eo
in ſacris litteris erudirentur, acceſſus fuit; in-
ter quas Principia, Aſella, Felicitas, Lea, Albi-
na, Marcella, Paula, Euſtochium, Bleſilla,
alięq; quàmplures enumerantur. De quibus
in genere, Epiſtola nonageſimanona, & infra
capite decimo quarto ſcribitur: De Marcella
in ſpecie Epiſtola decimaſexta: Nunquam
conuenit, quin de ſcripturis aliquid interroga-
ret. De Albina verò in Præſatione ad Gala-
C tas: Certè cum Romæ eſſem nunquam tam
feſtina me vidit, vt non de Scripturis aliquid in-
terrogaret. At omnium Paulam, Euſtochi-
umq; eius filiam proculdubio fuiſſe pręcipuas,
nemo, qui legit eius ſcripta, eſt, qui nõ animad
uertat. Enimuero non tantùm Romæ manẽs
aliquot annis ſcripturas ſacras illas edocuit.
Verùm, & Bethlehem poſtmodum ad præſe-
pe Domini idem munus in vtramq;, in Pau-
lam nimirum ad viginti, in Euſtochio verò ad
triginta, & ſex annos plenius abſoluit. Vtriq;
(vt tractatus alios, ac Epiſtolas penè innume-
ras omittam) infraſcripti in diuerſos vtriuſq;
Teſtamenti libros inſcribuntur Commentarij.
Paulæ nimirum
D *In Eccleſiaſten Liber vnus*
In Michæam Libri duo
In Nahum Liber vnus
In Sophoniam Liber vnus
In Aggæum Liber vnus
In Epiſtolam ad Galatas Libri tres
In Epiſtolam ad Epheſios Libri tres
In Epiſtolam ad Titum Liber vnus Itẽm
In Epiſtolam ad Philemonem Commentarius
Euſtochio vero hęc imprimis:
In Iſaiam Libri decem & octo
In Ezecchielẽ Libri quatuordecim, & deniq;
De Virginitate ſeruanda Liber vnus.
Officia igitur eiuſmodi fęminarum memo-
ratis, alijſq; Sacræ Scripturæ Libros elucu- E
brationibus eop ſans Hieronymus, nil illi po
tius erat, quàm vt undem religione præ-
ditos animos notitia im erer Scripturarum.
Profundebãt illæ terrenas ultates, quibus
corporis neceſſitatibus conſu tur. Dabat
iſtæ Spirituales, quæ non auferent, alere-
turq; inſuper eiſdem eſuriens animus. Ero-
gabant illæ calcandas, perituraſq; diuitia
Reddebat iſte de abſcondito in Scripturis San-
ctis Theſauro myſteriorum ineſtimabilem co-
piam. Diſtribuebant illæ, quæ Domini voce
ad perfectionis viam tenendam egenis erogan
da erant. Proferebat iſte de legis doctrina,
quod poterat, dicente eodem Saluatore. F
Ideo omnis Scriba doctus in regno cælorum ſimilis Matt. 13.
*eſt homini Patriſamilias, qui profet de Theſauro
ſuo noua, & vetera*.

9 *Nam, & affectuoſis Paulam conſolatus eſt* Rom. 12.
ſcriptis Iuxta Apoſtoli præceptum: *flere cum
flentibus*: & Domini Saluatoris exemplum,
quando Sanctas fęminas, ſororeſq; Mariam,
& Martham vnici fratris occubitum deploran
tes, & lacrymis, & dictis conſolatus eſt. In hoc
profecto charitatis munere perſoluendo ardẽs
omninò comprobatur Hieronymus, quippe
qui non Paulam tantùm funebribus Epiſtolis
proſtratam erexit, ſed & eum dolentibus pe-
nè omnibus pariter ingemuit. In cuius rei G
teſtimonium quàmplura ſuis ſcriptis eiuſdem
argumenti leguntur intexta ad diuerſos opu-
ſcula.

10 *De filiarum ſuarum, Bleſilla ſcilicet*.
Super Bleſillæ dormitione extat Hieronymi
Epiſtola vigeſima quinta, quæ cum in ipſa Vr-
be edita, ex Hieronymi mox adducendo teſti-
monio dignoſcatur, Annus conſequenter dor-
mitionis fęminæ habetur: Chriſti videlicet
trecenteſimus octogeſimus quintus. Cæte-
rùm quemadmodum ea inter reliquas Paulæ
filias, Paulinam nempe, Euſtochium & Ruſi-
nam primo fuit loco genita, ſic itidem pri-
mam omnium ex hac vita migraſſe contigit. H
Dum verò ipſa hac luce frueretur, ſummæ vir-
tutis fuiſſe illud declarat, quod vigeſimo ętatis
ſuæ anno viro orbata (quo cum menſibus tan-
tum ſeptem vixerat) amiſſam magis deplora-
uerit virginitatem, quàm mariti obitum. De
eiuſdem ad Sacrarum litterarum, diuerſarũq;
linguarum peritiam inſtitutione, idem magiſ-
ter, & doctor Hieronymus Epiſtola centeſima
decima ſexta: Memini me (inquit) ante hoc
fermè quinquennium, cum adhuc Romę eſſem,
& Eccleſiaſtem S. Bleſillæ legerem, vt eam ad
contemptum mundi huius prouocarem, &
omne, quod in mundo cerneret, putaret eſſe
pro nihilo, rogatum ab ea, vt in morem Com-
meta-

A mentarioli obſcura quæq; d[illegible]rerem, vt abſq; me poſſet intelligere, qu[illegible]egebat. Itaq; quoniam in procinctu n[illegible]ri operis ſubita morte ſubtracta eſt, &[illegible]ura huiuſmodi. Epiſtola item vigeſima [illegible]uinta. Si Grçcè loquentem audiſſes, L[illegible]nè eam neſcire putares: Si in Romanum [illegible]uum lingua verterat, nihil omnino peregrini ſermo redolebat. Et paulò poſt. [illegible]n non paucis dicam menſibus, ſed diebus, ita hębraicæ linguæ vicerat difficultates, vt in diſcendis, canendiſq; Pſalmis cum matre contenderet.

51 *Et Paulinæ obitu conſternatam*. Phraſis vſitata Hieronymo, Epiſtola vigeſimaſeptima. B Immaturo funere pium matris conſtrauit animum. Huius e vita tranſitum Roma accepit mater, cùm multis iam annis in Bethlehemitico cœnobio vitam ageret Monaſticam. Porrò quo tempore eiuſdem extrema proſecutus ſit Hieronymus, ex ipſius ad Oceanum trigeſima Epiſtola ita declaratur. [Quartæ æſtatis circulus voluitur, ex quo ad Heliodorum Epiſcopũ Nepotiani ſcribens epitaphium, quidquid habere potui virium, in illo tunc dolore conſumpſi: & ante fermè biennium Pammachio meo pro ſubita peregrinatione Paulinę breuem Epiſtolam dedi, erubeſcens ad diſertiſſimum virum plura loqui.] Cùm igitur duos Hieronymus C a dormitione Nepotiani numeret annos; & Nepotiani obitus ex infra dicendis trecenteſimo nonageſimo ſexto contigerit, ſequitur Paulinæ eiuſdem exequias ab Hieronymo trecenteſimo nonageſimo octauo perſolutas. Cæterùm quod hoc loco ſilentio haud prętereundum eſt, Paulinæ in Chriſto quietis tempus cenſetur: Enimuero tametſi anno nuper memorato Hieronymi funebri Epiſtola illuſtrata ſit; non eo ipſo propterea diem clauſit extremum, ſed biennium ante. Extat de hoc euidens Hieronymi in Epiſtola vigeſima ſexta ad Pammachium, virum eius teſtimonium eiuſmodi.] Qui importunè per biennium taD cui, vereor ne nunc importunus loquar, & attrectans vulnus pectoris tui, quod tempore, & ratione curatum eſt, commemoratione exulcerem. Deniq; & hanc ipſam ſecundo loco genitam fęminam, atq; ſecundo æquè loco e viuis morte ſublatam, eiuſmodi paulò infra celebrat Hieronymus elogio: Quid Paulina Heb. 13. temperantius? quæ legens illud Apoſtoli: Honorabiles nuptiæ, & cubile immaculatum, nec ſororis fęlicitatem, nec matris continentiam auſa appetere, maluit in humilioribus tuta pergere, quàm pendulo gradu in ſublimioribus fluctuare.] Hæc autem ideo adnotauimus, vt Hieronymi erga Sanctas fęminas efficax ſtudium in docendo, & charitatis ardorem in compatiendo: reciproco ſanè, religioſiſſimoq; earundem in illum miniſterio digniſſimũ, aliquomodo oſtenderemus. A

52 *Vnde quidam pſeudo Clerici, ac Monachi, quorum ſcribens vitam reprahenderat, occaſione delatrandi accepta*. Certus rei huius euentus in annum Domini trecenteſimũ octuageſimũ quintũ refertur, ſed de hoc diſtinctius in ſequentibus: *Pſeudo*, grçca vox indeclinabilis, Latinè decipiens, vel falſus vertitur. Vnde pſeudo Apoſtolus, pſeudo Propheta, pſeudo Chriſtianus dicuntur. Sanctarũ autẽ, eſt dictio Scripturarũ, non prophanarũ: vti apud Apoſtolum ſecunda ad Corinthios, & apud Matthęum, nec non Marcum videre eſt. Sed beatus qui tam ſanctè, tamq; grauiter diſponit vitam propriam, vt de eo ne ſiniſtri quidem fingi quidpiam poſſit. Difficile hoc ſanè, arduumq; eſt, cum nullus pene Sanctorum proceloſum huius temporis agonem abſq; tribulationis tempeſtate exceſſerit, & tantorum odia, inſectationesq; pertulerit, quantos vitæ ſuæ diſſimilitudine caſtigarit. Etenim caſtigate aliũ videtur, qui ab eius conuerſatione diſſentit. Virtutum inſuper decus, meritorumq; magnitudo, aduerſus inuidos, obtrectatoreſq; perenne flagellum eſt. Vnde, & Sapientiæ capite ſecundo eorum ita conciliabulum inducitur: *Venite circumueniamus iuſtum, quoniam inutilis, & contrarius eſt operibus noſtris*. Deniq; hoc totum in ipſo Hieronymo vſu comprobatum oſtenditur. Is enim dum in Vrbe plurimos ex vtroq; ſexu per Sacrarum litterarum, perfectæq; vitæ cacumina; nunc quidem viros ad Monachatus profeſſionem deligendam, nunc fęminas ad virginitatis propoſitum cuſtodiendum, nunc viduas ad continentiæ decus ſeruandũ adhortando traducit, nunc ad declinandas vitiorum, ipſis virtutibus aduerſantes inſidias conſilia adhibet, & remedia; nunc aduerſus eadem, & dictis & ſcriptis inſurgit, illicò oblatrantium armat exercitum, & quod illi laudis apud omnes eſſe debet, in opprobrium cedit. Deteſtari idem in genere Clericorum atq; Monachorum vitia conſueuerat (quod præſertim expreſſius Epiſtola vigeſima ſecunda, quarta, & ſecunda patet) at quoniam communem vitiorum correctionem haud recta conſcientia in ſui contumeliam refert, hinc ijdem pſeudo clerici, & Monachi in ipſum monitorem maledicta congeſſere, eidemq; varijs modis illudere pro viribus ſtuduerunt. Perſtringit hæc omnia inter recentiores Cornelius Schultingius in præfatione ad quartam partem Hieronymianæ Confeſſionis: Præco (inquiens) Hieronymus erat diſertus, eloquentiſſimuſq; rhetor ſupremi regis eccleſ-

2.Cor. 11
Matt. 24.
Marc. 13.
B
C
D

tis:

A tis: norma, exactiſſimaq; regula, non modò laſciuorum Clericorum, ſed & lubricorũ Monachorum crimina omnis honeſtatis ſpeculũ lucidiſſimum deteſtabatur, acerrimeq; repræhendebat. Quare Eccleſiaſtici vitæ impuræ non ferentes ſua vulnera & vlcera attrectari, in ſanctum virum inſidias ſtruxerunt, nulla non mendacia viperarum genimina effinxerunt, atq; excogitauerunt, nil nõ moliti ſunt, vt iuſtum, quia contrarius erat operibus eorũ, e medio tollerent. Sed innocens ad exemplum Chriſti furori Herodis cedit, ſeq; ad rigidam pœnitentiam agendam confert in ſolitudinem. Quod quidem cleri odium D. Hie-

B ronymo cum S. Chryſoſtomo commune fuit, omnibuſq; pijs Dei Sacerdotibus, & Epiſcopis. Ita Cornelius. De eiſdem perſecutoribus infra Cap. decimo, & decimoquarto.

13 *Eum infamia ſubnotare miſerrimi homines conabantur.* Quæ verò in ſpecie in eundẽ præfati iactarent conuicia, illud inprimis fuiſſe putat Baronius, quod idem ipſe de ſe ſub communi nomine Monachorum Epiſtola vigeſimaquinta refert. Cùm enim Bleſilla poſt viri obitum, Doctore eodem Hieronymo auſterum vitæ genus arripuiſſet, & breui temporis ſpacio, ſub eodem vitæ cœpto inſtituto ipſa quoq; diem extremum clauſiſſet, pro-

C tinus ſuſurrantium conuentus, matrem in illius funere nimium dolentem attendens, ſub pietatis ſpecie in ipſum Hieronymum inſaniuit, vociferatuſq; eſt: Quouſq; genus deteſtabile Monachorum non Vrbe pellitur? non lapidibus obruitur? non præcipitatur in fluctus? Matronam miſerabilem ſeduxerunt. Hęc ibi. De alijs id genus conuicijs alibi ita con-

Epiſt. 23. queritur: Nos quia ſerica veſte non vtimur Monachi iudicamur, quia ebrij non ſumus, nec cachinno ora diſſoluimus continentes vocamur & triſtes. Si tunica non cãduerit, ſtatim illud e triuio: Impoſtor, & Græcus eſt. His, alijſq; pluribus ſub communi nomine

D Monachorum eundem fuiſſe detractionibus laceratum, idem Baronius Tomo quarto Annalium, ſub Chriſti anno trecenteſimo octogeſimoquinto, Siricij Papæ primo ſcribit. Alij, vt ex Ioanne Beleth Equilinus refert, libro octauo, capite centeſimo trigeſimo ſecundo, eundem tanquam carnis lapſu reum ex eo ab æmulis fuiſſe habitum, quòd ad eius lectulũ mulieris veſte per dictos clericos & Monachos fraudulenter illata, ea (ſuperpellicæũ ſuum credens) nocte ad matutinum conſurgens ſe induerit, & ſic ad ipſam Eccleſiam proceſſerit, aſſerunt. Aliter author ſermonum ad Eremitas ſub Auguſtini nomine vulgatorum, ſermone vigeſimoquarto, eundem

E turpiſſime deriſum & infamatũ tunc fuiſſe tradit, cùm ab ipſa Vrbe muliebri indutum veſte expulſum teſtatur. At Marianus Victorinus eius famam in eo potiſſimum fuiſſe ſuboſcuratam, quod lucri, & amoris inhoneſti cauſa nobilium, ac diuitum matronarum, ſanctioris vitæ prætextu deceptor corruptorq; ab æmulis aſſereretur, aſtruit. Cuius opinio magis etiã, & cũ veritate, & cum littera conuenire videtur, quod proprijs Hieronymi verbis infra capite vigeſimoquarto accedeat. Interim pro compertiſſimis mendacijs ea, quæ Ioannes Beleth, & author ſermonum ad eremitas ingerunt, habenda ſunt. Enim-

F uero ſi huiuſcemodi Rufinus (qui impoſturas omnes, & leuiora quæq, alia mendacia in Sanctum virum conficta implacabili odio collegit, in eundemq; inuexit) aliquomodo ſomniaſſet, nullum, quantumuis magnum pretium fuiſſet, quod pro illis redimendis non profudiſſet. Imo nec Orbis angulus eiuſmodi infamiæ rumore immunis ſuperfuiſſet. Porrò id genus hominum, viros Deo charos ſubſannantium miſerrimum in textu dicitur, quod iuxta eiuſdem Hieronymi ſententiam: Non qui patitur, ſed qui facit iniuriam miſer ſit. Vel fortaſſis etiam ad æterni ignis

G cruciatum in inferno ab eiſdem ſuſtinendum alluditur, de quo & ſcribitur: Terram miſeriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Iob. 10.

14 *Et quia ipſi vitijs ſubiacebant carnalibus.* Adumbrat eadẽ Hieronymus Epiſtola vigeſima ſecunda capite ſexto ibi: Clerici ipſi, quos magiſterio eſſe oportuerat & timori, oſculãtur capita matronarum, & extenta manu, vt benedicere eos putes velle, ſi neſcias prętia accipiunt ſalutandi. Et infra capite duodecimo. Sunt alij (de mei ordinis hominibus loquor) qui ideo Presbyterium, & Diaconatum ambiunt, vt mulieres licentius videant. Omnis

H his cura de veſtibus, ſi bene oleant.] Hos igitur cum eiuſmodi pœnitere debuiſſent, atq; ex præcordijs dicere. Domine nos ipſi peccauimus, peccata peccatis addentes proprias culpas falſis calumnijs in Hieronymum vertebant, & nouo veluti ſcelere ſemper cumulabant.

15 *Ad excuſandas excuſationes in peccatis idipſum Hieronymo imponebant.* Ex Pſalmo centeſimo quadrageſimo ſententia deſumi videtur. Porrò excuſare excuſationes in peccatis profligatorum hominum proprium eſt: credunt enim ipſi alienæ infamiæ exemplo proprias prætexere culpas, vel ſaltem extenuare.

I 16 Vt

A *16 Vt ergo vidit Hieronymus non minus ſe a falſis fratribus, quã ab hæreticis infeſtari, attendens illud Euãgelicum: Si vos perſecuti fuerint in Ciuitate iſta, fugite ad aliam, deliberat cedere, & ad Orientales regiones militaturus Domino commigrare.* Quoniam qui ab æmulis ex inuidiæ liuore conflictatur, dum in longinqua properat, nonnihil reſpirare videtur, merito Saluator in Euangelio ad ipſorum conſolationem deſſolatorum præcepit dicens. (Matt. 10.) *Si vos perſecuti fuerint in Ciuitate iſta, fugite in aliam.* Hoc planè Hieronymus, anteq́; eum quamplurimi alij mente retinentes, ad externos & prorſus incognitos ſe contuliſſe percepimus. B Sic ſanctus Iacob Geneſis vigeſimo octauo fratris Eſau odium in ſe contuens ad Laban confugit. Sic Dauid cum uitæ diſcrimine a Saule haſta impetitus ad Achis filium Maoch (1. Reg. 17) Regẽ Geth perrexit. Sic deniq; Sanctiſſimus (Gen. 37.) Ioſeph ex patrio ſolo, Pater credentiũ Abraham (Gen. 12.), modo ex Aegypto, modo ex terra Geraris, & innumeri alij peregrinationis ſentire coacti ſunt iniurias. E

17 Quod quidem & Iacob in fratre ſuo Eſau feciſſe legitur, & Dauid in ſocero ſuo Saul, quorum vnus ad Syros, alter ad Philiſtæos ſe contulit. Ex epitaphio Paulæ verba deſumpta, vbi habetur. Ego aiebam liuori eſſe cedendum, & dandum inſaniæ locum: quod feciſſet Iacob in fratre ſuo Eſau, & Dauid in pertinaciſſimo inimicorum Saul, quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Allophylis tradiderit.

18 Malens hoſtibus, quam inuidis ſubiacere. O deteſtandam inuidiæ fortunam inter hoſtiũ agmina ſecuritate potitur homo, ab inuidis, & æmulis nõ eſt vbi tutò quieſcat. Hoſtes virtute aliquando vincuntur, & ſibi inuicẽ F etiam pactum fœdus adſeruant; Inuidi cùm virtuti ſemper aduerſentur, ſuperari nequaquam poſſunt, Quin potius nullis fidei legibus adſtricti, vel proprijs fratribus vitam adimunt, vel eoſdem alienigenis pecunia vendunt.

De eius ab Vrbe diſceſſu atq́; nauigatione. Cap. III.

PRofectionis 1 autem ſuæ de Vrbe ordinem, ipſe ad Rufinum ſcribens, ſic enarrat. 2 Menſe Auguſto 3 flantibus Eteſijs 4 cum Sancto Vincentio Preſbytero, & adoleſcente fratre, 5 & alijs Monachis, qui nunc Hieroſolymæ cõ- C *morantur 6 nauim in Romano portu ſecurus aſcendi, 7 maxima me Sanctorum frequentia proſequente 8 Veni Rhegium, 9 In Scyllæo litore paululum* G *ſteti, 10 vbi veteres didici fabulas, 11 & præcipitem fallacis Vlyxis curſum, 12 & Syrenarum cantica, 13 & inſatiabilem Charybdis voraginẽ. 14 Cumq; mihi accolæ illius loci, multa narrarent, 15 darentq́; conſilium, vt non ad Protei columnas, 16 ſed ad Ionæ portum nauigarem: 17 Illum enim fugientium & turbatorũ, 18 hũc ſecuri hominis eſſe curſum, 19 malui per Maleas, 20 & Cycladas 21 Cyprum pergere, 22 vbi ſuſceptus a venerabili Epiſcopo Epiphanio, 23 cuius tu teſtimonio gloriaris, 24 veni Antiochiam, 25 vbi fruitus ſum communione Pontificis, 26 Confeſſoriſq́; 27 Paulini: 28 & deductus ab eo medi[a] hyeme, & frigore grauiſſimo 29 intraui Hieroſolymam. 30 Vidi multa miracula, 31 & quæ prius ad me fama pertulerat, 32 oculorum iudicio comprobaui. 33 Inde contendi in Aegyptum. 34 Luſtraui Monaſteria Nitriæ, 35 & inter Sãctorum Choros 36 aſpides latitare perſpexi. 37 Protinus concito gradu Bethlehem meam reuerſus ſum, vbi adoraui præ-* D *ſepe, & incunabula Saluatoris. 38 Vidi quoq; famoſiſſimum lacum. 39 Nec me inerti tradidi otio, 40 ſed multa didici, quæ ante neſciebam.* H

COMMENTARIVS.

1 *PRofectionis autem ſuæ de Vrbe ordinem, ipſe ad Rufinum ſcribens ſic enarrat.* Quantopere in Topographiæ, atq; Geometriæ ſtudijs Hieronymus verſatus fuerit, ex hoc vno capite vnuſquiſque haud obſcurè intelligit. Tam exactè quippe locorum, quos proprijs oculis peragrando conſpexit deſcriptiones proſequitur atq; proponit, vt & ipſi legẽtes cum eo vidiſſe videantur. Reuera autem ſcientiarum id genus cognitionem Theologo, Eccleſiæq́; doctori ad ſacræ ſcripturæ intelligentiam neceſſariam interdum eſſe ex eodem Hieronymo initio ſequẽtis Capitis afferemus. Sed, & Ioſephus teſtatur, eos, qui ad deſcribẽdam explorandamq́; terram Sanctam legati ſunt ab Ieſu filio Naue, fuiſſe Geometras. Poſteaquam igitur iniquorum fratrum, & pſeudo clericorum perfidia ex ipſa Vrbe eiectus Hieronymus eſt, quando nunc idem ipſe e portu Romano ſoluerit, qui fuerint eius nauigationis comites, quò ſigillatim appulerit, qui illum exceperint, quæ oculis proprijs conſpe-

xerit

A xerit, ac ipſe poſtmodum egerit ſequenti deſcriptione, vt ipſum Rufinum, qui cunctos greſſus eius, ſermones, & actus cauillabatur magis deuincat, & confundat, exactiſſimè declarat. Id quod ex proprijs quoq; verbis in eundem libro tertio Apologię, capite ſexto, & ſeptimo ſatis expreſsè conijcitur, vbi ſcribit: Nunquid & ego nõ poſſum enarrare tu quomodo de Vrbe diſceſſeris? quid de te in præſenti iudicatũ ſit? quid poſtea ſcripſiũ? quid iurauerisʔ vbi nauẽ cõſcẽderisʔ quã ſanctè periuriũ vitaueris? poteram pandere, ſed plura ſeruare ſtatui, quàm referre. Cuius item perfidiæ memoriam non longe poſt refricans:

B Nunquid (inquit) & ego non poſſem profectionem tuam diſcutere? cuius ætatis fueris? Vnde, quo tempore nauigaueris? vbi vixeris? quibus interfueris? Sed abſit, vt quod in te repræhendo, faciam, & in Eccleſiaſtica diſputatione anilium iurgiorum deliramẽta ſumpſigam. Nec ſolum prudentiæ tuæ dixiſſe ſufficiat, vt caueas in alterum dicere, quidquid in te ſtatim retorqueri poteſt. Hæc autem Hieronymi profectio illa met eſt, de qua etiam infra capite decimoquarto agitur, & cuius occaſione idem ipſe ſcripſit Epiſtolam nonageſimam nonam. Totum verò caput iſtud ex præallegato libro tertio Apologiæ aduerſus

C eundem Rufinum, capite ſeptimo adamuſſim acceptum eſt. Adſcribitur profectionis huiuſce tempus a Baronio Chriſti anno trecenteſimo octogeſimo quinto: ſed nos in mox ſequentem referemus, ſub initio capitis decimiquarti.

2 *Menſe Auguſto.* Diſtuliſſe Hieronymum ad octo circiter menſes poſt Damaſi Pontificis obitum hanc ſuam profectionem ex hoc loco monemur: quod & Baronius Tomo quarto Annalium recipit, Marianus Victorius non reijcit. Enimuerò a ſuperioris anni extremo, die nimirum vndecima menſis Decembris, quo dictus Summus Pontifex vita functus

D eſt, ad ſequentem Auguſti menſem, nonuiſi temporis præfatum interuallum intercedit. Ita autem octauũ hunc anni menſem ab Octauiano Auguſto vocatum fuiſſe, quod vel in eo idem ipſe natus, vel victoria de Antonio, & Cleopatra in eodem potitus eſſet, auxiſſetq; propterea mirum in modum Imperium Romanum, neminem arbitror qui ignoret.

3 *Flantibus Eteſijs.* Eorum flatu nimios temperari calores, & ab eiſdem maritimos curſus celeres, & certos dirigi, libro ſecundo de Natura Deorum teſtatur Cicero. De eiſdem Plinius libro item ſecundo capite decimo nono: Iidem ſunt, quos Strabo lib. primo ſubſolanos vocat, ideſt Euros. Eteſię autem, ideſt annui, ab ... Græca dictione, quæ annum Latinè ſignifica... dicti ſunt, quòd ex omnibus ventis hi maxim... ſtati, certiq; ſint, & ſingulis annis in vigore eſt... perflent quadraginta diebus poſt caniculæ ex...um. E

4 *Cum Sancto Vincentio Presbyter... & adoleſcente fratre.* Quis qualiſq; Viucent... hic fuerit diximus in libro ſecundo de origine ... dinis noſtri. Ibidẽ de Pauliniano (quem hoc loco adoleſcentem fratrem vocat, quia vltimo loco natus.) Romam autem tunc a fratre cum Damaſo Pontifici in Eccleſiaſticis negotijs auxilio erat, vocatum fuiſſe, omnis ratio ſuadet.

5 *Et alijs Monachis, qui nunc Hieroſolymæ commorantur.* Eos fortaſſis intelligas, de quibus frequenter in ſui... meminit tractatibus; ... F Euſebio videlicet, Rufino (altero tamen ab hoc, quem nunc alloquitur) Euagrio, & alijs.

6 *Nauem in Romano portu ſecurus aſcendi.* Quoniam qui in portu eſt, omni periculo vacat, vti & prouerbio fertur. In portu res eſt, quando de eius ſecuritate non reſtat ambigendi locus, Hieronymus ideo prouerbio communi aptè vſus (inquit) in portu Romano ſecurus aſcendi. Locus concluſus portus dicitur, quo importantur merces, & inde exportantur, & vbi naues hyemant a ventorum, vndarũq; moleſtijs tutæ.

7 *Maxima me Sanctorum frequentia proſequente.* Charitas enim non patitur ſeparationem, & maximè erga aduenas, & peregrĩ G nos, de quibus in Leuitico loquitur Dominus: Leuit. 19. Si habitauerit aduena in terra veſtra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei, ſed ſit inter vos quaſi indigena; & diligetis eum quaſi voſmetipſos; fuiſtis enim, & vos aduenæ in terra Aegypti.] Sic & Paulo a Mileto Hieruſalem nauigaturo contigiſſe ſcriptura teſtatur: *Magnus* (inquiens) *fletus factus eſt* Act. 20. *omnium, & procumbentes ſuper collum Pauli oſculabantur eum, dolentes maximè in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non eſſent viſuri, & deducebant eum ad nauem.* H

8 *Veni Rhegium.* Rhegiũ Siciliæ Ciuitas ad marginẽ Italiæ, cui Græcia fractura, quod nimirũ hic Sicilia ab Italia auulſa, abruptaq; ſit nomen dederunt, ῥῆγμα enim Græce, Latinè ruptura dicitur. Eiuſdem nominis, & altera eſt Galliæ Ciſalpinæ Ciuitas a Lepido inſtaurata, ſed ſine adſpiratione ad diſtinctionem prioris ſcribitur.

9 *In Scyllæo litore paululum ſteti.* A Scylla ſiculi maris ſcopulo Scyllæum dictum.

10 *Vbi veteres didici fabulas.* Veteres ſiquidem Scyllam Phorci filiam in eiuſmodi ſaxum fuiſſe conuerſam, quemadmodum etiam in

A in alterumilli oppoſitum [illegible] Charybdim rapacem quandam anum, [illegible] fulmine ictam, quod Herculis vaccas [illegible] uiſſet, in eius nominis monſtrum mutat[illegible] uiſſe fabulati ſunt. Ab hiſce autem du[illegible] us ſcopulis, Charybdi nempe naues a[illegible]ni, abſorberiq; a Scylla verò illidi, & f[illegible]ngi traditur. At ſecundum ſpiritualem intelligentiam, aliquando per Scyllam libido, aliquando obtrectatores: per Charybdim verò nunc luxuria, nunc auaritia indicantur. In quibus ſenſibus Hieronymus Epiſtola quarta. Noueris (inquit) vbi Charybdis, & radix omnium malorum auaritia: vbi Scyllę obtrectatorum canes, de quibus Apoſtolus loquitur: Gal. 5.

B Ne mordentes inuicem mutuò conſumamini. Et Epiſtola prima. In illo æſtu Charybdis luxuriæ, ſalutem vorat. Ibi ore virgineo ad pudicitiæ perpetranda naufragia Scylla, ceu renidens libido blanditur.

11 *Et præcipitem fallacis Vlyßis curſum.* Hoc eſt periculoſum. Contigit enim Vlyſſis curſus inter hoſce Scyllæ, ac Charybdis ſcopulos, qui tranſeuntes (vti explicatum eſt) nautas certo naufragio perdere conſueuerant. Aptè autem fallax, ideſt doloſus Vlyſſes aſſeritur, quippe, qui licet multa præditus ſapientia, egregiuſq; bello foret, aſtutia, calliditate, & malitia longè ſuperauit omnes. Pellacis

C Vlyſſis curſum alij legunt. Vnde Virgilius.

Inuidia poſtquam pellacis Vlyſi.

(Haud ignota loquor) ſuperis conceſſit ab oris.

Et Hieronymus in Proœmio ſexti in Ezechielem: Pellacis Vlyſſis venena non deſerunt. Cæterùm pellax idem quod fallax.

12 *Et Syrenarum cantica:* σειρὰ dictio Græca apud nos vinculum ferreum, quo vel ſeruos, vel captiuos, vel animalia irretimus, ne fugiãt, ſignificat. Ex hac ipſa Siren, & Sirenes dictæ creduntur, quia incautos aduenas amore ſui, velut vinculo quodam iniecto retinebant. Iuxta autem Gentilium errorem hæ Archeloi fluminis, & Calliopis nimphæ filiæ fuerunt, quarum, & nomina Parthenope, Lyſia, & Leu-

D coſia celebrantur. Habitare verò inter memoratos Scyllæ, & Charybdis ſcopulos, vt prętereuntes nauigantes ſuauitate cantus in naufragium pellicerent, conſueuerunt: Superiori quidem ſui parte virginis formam referebant, inferiore verò in piſcis caudam deſinebant. Hæc vt Vlyſſes illac nauigaturus monſtra deuitaret, ſociorum aures glandibus obturaſſe, ſe verò ad nauis malum alligari iuſſiſſe, atq; ita incolumen euaſiſſe Poetæ fabulantur. Reuera tamen meretrices fuiſſe, quæ tranſeuntes viatores ad egeſtatem vltimam perducerent, illiſq; omnium mercium iacturam, veluti naufragium inferrent, tenendum eſt, Horum met

E commentis preclarè alludit idem Hieronymus in proœmio tertij libri in Hieremiam dum ſcribit. Lernęum anguem fabulæ ferunt, multis ex medio capite pullulaſſe ſerpentibus, & Scyllam Siculi monſtrum freti, facie quidem virginali, ſed ſuccinctam canibus, miſerorum laceraſſe naufragia, iuncto in eodem litore Sirenarum mortifero carmine: quæ vt vitaret Vlyſſes Homericus, clauſiſſe aures dicitur, & malum inexuperabile, prudenti vitaſſe conſilio. Myſticè Sirenes hæreticos exprimunt, quia eorum dulcia ſunt carmina, & ſuaui populos voce decipientia. De his illud Iſaiæ eſt: *Glorificabunt me beſtiæ agri, dracones, & ſtruthiones:* Iſaię. 43.

F vbi pro draconibus Interpretes omnes (vno excepto Theodotione) Sirenes ſemper interpretantur: Quippe, cũ hæretici ipſi in fine mundi ad Domini ſeruitutem futurum ſit, vt conuertantur. Nec dulciſona eorundem carmina in præſentis vitæ curriculo præterire poteſt, niſi qui obturauerit aurem ſuam, & quaſi ſurdus euaſerit. Pro Sirenibus item homines voluptati, ac luxuriæ deditos indicari teſtatur Hieronymus, cum aduerſus Iouinianum, virginitatem matrimonio coęquantem: Audite (inquit) patienter virgines, audite quæſo voluptuoſiſſimum concionatorum: Imo quaſi Sirenarũ cantus, & fabulas clauſa aure trãſite. In Iſaiæ cap. 43. Lib. 1. cap. 2.

G 13 *Et inſatiabilẽ Charybdis voraginem.* Quia iuxta rei veritatem Charybdis Scopuli fretum contrarijs iugiter fluctuum curſibus colliſionem faciens fluitantia in eo quæq; abſorbet, & reijcit, hinc in eundem quoq; conuerſam olim fœminam Charybdis nomine, extremæ atq; inſatiabilis omnino voracitatis fuiſſe ijdem Poetæ effinxerunt.

14 *Cumq; mihi accola illius loci.* Scyllęi videlicet litoris *multa* de eiuſmodi fabulis a Poetis, Ouidioq; inprimis libro primo Metamorphoſæos carmine decantatis, quarum, & narrationem nunc texere ſuperfluum eſt *narrarent*,

H 15 *Darentq; conſilium vt non ad Protei columnas*, Proteus Ægypti rex Pheroni in regno ſuccesſit. Ab eo, cùm tempeſtatis vi ad Canopicum Nili oſtium Paris appuliſſet, retentam fuiſſe Helenam, vt marito Menelao ſeruaretur, Herodotus, (qui hiſtoriam hanc pluribus proſequitur) enarrat. Porrò eundem in varias ſe mutare conſueuiſſe figuras Poetæ excogitarunt. Vnde Virgilius Georgicorum tertio.

——— formas ſe vertit in omnes:

Occupat ille ſua contra non immemor artis,

Omnia transformat ſe ſe in miracula rerum.

Ob hanc eandem cauſam Iouinianum Hieronymus eludens ſcribit: Miror quomodo ſerpẽs Lib. 2. cap. 3.

lubricus

A lubricus, & Proteus noſter in variarum ſe mu-
tat portenta formarum, qui enim in coitu &
in ſaturitate Epicureus eſt, ſubitò in retribu-
tione meritorum Stoicus efficitur: Hieroſoly-
mam Cithio, Iudeam Cypro, Chriſtum Ze-
none commutat. Cæterùm vnde res id genus
ficta, tranſmutationis videlicet Protei in quã-
libet formam originem duxerit, ex Calepino
accipe: Quæ (inquit) de Protei mutabilitate
Poetæ ſunt commenti, ab Aegyptiorum regũ
conſuetudine videntur emanaſſe: Illis enim
(teſte Diodoro) mos erat, aut leonis, aut tauri,
aut draconis priorẽ partẽ in capite ferre, inſi-
gnia principatus, quandoq; vero arborẽ, aliquã
B do ignem, quandoq; redolentia ſuper caput
vnguenta. Hæc quamquam ad decorem ſpec-
tabant, atq; ornatum, tamen ſtuporem etiam
aſpicientibus inijciebant: Vnde factus locus
fabulę, Proteum in ea omnia, quæcunq; ca-
pite geſtabat, ſolere transformari. hæc ipſe.
Protei autem columnæ ideo dictæ ſunt, quod
vel iuxta Aegyptum, vbi ipſe regnauit, gemi-
ni ſcopuli, qui procul ſpectantibus columnæ
viderentur, conſurgerent: vel quod reuera ab
eo in regni proprij confinio primùm columnæ
defixæ fuiſſent. Meminit de eiſdem & Vir-
gilius vndecimo Aeneidos libro ita canens.

Atrides Protei Menelaus ad vſq; columnas
C *Exulat.*

16 *Sed ad Iona portum nauigarem:* ideſt
Ioppen. Hic in Aſſur & Accaron in Sam-
maria poſitus eſt, Ideo vero Ionæ retinuit no-
men, quod ibi Ionas Propheta a facie Domi-
ni fugiens nauem conſcendit. Vide & Hero-
dianum libro primo, qui de Ione agit, a quo
Iones dictos autumat. Is Xuthi filius fuit: Vn-
de Pelaſgi Aegiales, qui Achaiam Peloponẽſi
regionem incolebant, Iones primum appel-
lati ſunt.

17 *Illum enim fugientium, & turbatorum.*
Aegypti nauigationem fugientium ac turba-
torum viam ſeu curſum Hieronymus appel-
D lat, propter ingentes, quę tenentibus illam oc-
currunt, difficultates. Quandoquidem, ſicuti
qui ab hoſtibus fugit, dum ab eis a tergo inua-
di ſuſpicatur, incultas & aſperas, ne compræ-
hendatur, vias quærit, ſic & in maritimis
curſibus, ab ipſis fugientibus atq; de propria
veluti deſperatis ſalute nauigationes quærun-
tur difficiles, periculiſq; plenæ. Et fortaſſis ad
fugientis Paridis raptæ Helenæ occaſione na-
uigationem hiſtoriamq; alludit.

18 *Hunc ſecuri hominis eſſe curſum.* Et
quidem rem ita eſſe, ſecuriorem nimirum
intra inſularum terras, quàm in altum pela-
gus curſum eſſe, nauigationibus dediti norũt
omnes.

19 *Malui per Maleas.* Malęa Laconiæ E
promontorium eſt, quod per quinquaginta
millia paſſuum in mare protenditur, ita dic-
ta Malęa a Malęo Argiuorum rege, qui
in ea templum conſtruxit, quod Malæo-
ticum appellauit, inde Malææ inſulæ.

20 *Et Cycladas.* Cyclades ex Græco alij
legunt: Inſulæ in mari Ionio a Strabone libro
decimo referuntur, quibus ab ortu ſolis
Aegæum mare eſt, ab occaſu Myrtoum
occupant ad ſeptuaginta millia: A Cycli
autem figura ideo appellatæ, quod in ro-
tunditatem diſponantur. Nam a promon-
torio Ceraſto circa Delum in orbem ſitæ
ſunt. Alij Cyclades vocari contendunt, non F
propter rotunditatem, ſed quòd longo or-
dine eas circuire neceſſe ſit, propter pro-
montorium. Vnde Virgilius Aeneadũ libro
tertio cecinit.

——— *Sparſaſq; per æquor*
Cyclades & crebris legimus freta concita
terris

Sunt numero omnes quinquaginta tres.
De eiuſdem Hieronymus in Vita Paulæ:
Per Malęam (inquit) & Cytheram ſpar-
ſaſq; per æquora Cycladas, & crebris freta
concita terris: poſt Rhodum, & Lyciam
tandem vidit Cyprum.

21 *Cyprum pergere.* Cyprus inter Cy- G
cladas inſulas numeratur, quæ a Septen-
trione Ciliciæ oppoſita: a Meridie Aegyptum
ſpectat, ab Oriente Syriam, ab Occidente
Pamphiliam. Ambitu trium millium qua-
dringentorum, ac viginti ſtadiorum teſte Strab. lib.
Strabone eſt. Eandem ab anno Domini mil- 22.
leſimo quingenteſimo ſeptuageſimo Turcæ
occuparunt. Igitur Hieronymi nauigatio,
non ad Protei columnas, hoc eſt, ad Aegyp-
tum per altum mare, ſed ad Ioppen, Ionæ por-
tum intra terras & inſulas Græciæ contigit.

22 *Vbi ſuſceptus a venerabili Epiſcopo Epi-
phanio.* Extabat olim in Cypri inſula cele-
bris Vrbs Salamin, ſeu Salamina, dehinc
Conſtantia, poſtremo Famauguſta nuncu- H
pata: Huius cum Sedem Epiphanius Epiſ-
copus teneret (de cuius & in ſacris litteris
peritia, fidei zelo, ac quinq; linguarum co-
gnitione paſſim Hieronymus in ſuis ſcrip-
tis) ab eo, vti ſibi charitate coniunctiſſimo
ſe idem fatetur exceptum.

23 *Cuius tu teſtimonio gloriaris.* Gloriaba-
tur Rufinus Epiphanij teſtimonio, quod Ro-
mam rediens (vulgatis paulò ante per eum in ip-
ſamet Vrbe Origenis περὶ ἀρχῶν libris innume-
ris vndiq; ſcatentibus hæreſibus) ab eodem
facti omnino neſcio receptus ad cõmunionẽ,
dimiſſuſq; in oſculo pacis fuiſſet. Cæterùm

A Anaſtaſij Pontificis in eundem Rufinũ anathematis ſententia non multo poſt inuulgata; cũ & ipſe Epiphanius aduerſus Rufinũ Ioãni Hieroſolymorum Epiſcopo litteras dediſſet, quẽadmodum apud Hieronymum Epiſtola ſexageſima capite quarto videre eſt, doluit idem Rufinus de eiuſmodi in ſe conſcripta Epiſtola, eamq; protinus ad propriam prætexendam malitiam, non quidem ab Epiphanio, a quo paulò ante pacis oſculum acceperat, ſed ab Hieronymo confictam calumniatus eſt.

Lib. 3. apol.contra Ruf. cap.7. B Accipe rei huius ex ipſomet Hieronymo teſtimonium. In Sancti (Rufinum alloquens ſcribit) Epiphanij nomine mira tua tergiuerſatio: vt poſt oſculum, poſt orationem, neges eum contra te potuiſſe ſcribere: quomodo ſi contendas non potuiſſe eum mori, qui paulò ante vixerat: aut certior ſit tui repræhenſio, quàm poſt pacem excommunicatio.

24 *Veni Antiochiam.* Hæc Syriç Vrbs potiſſima, olim Reblam, ſeu Reblatha, ac Emath magna in ſacris litteris dicta, Patriarchatus Orientis Sedes, cuius etiam primus Epiſcopus Princeps Apoſtolorum Petrus fuit.

25 *Vbi fruitus ſum communione Pontificis.* Pontifex a poſſe & facere dicitur: & quanquam iuxta hanc nominis acceptionem Imperatores, Reges, Duces, Principes, & quicumq; alij poteſtate pollentes, cuiuſmodi Senatores, Pontifices appellari poſſent, propriè tamen iis tantùm accomodatur, qui ſacram habent iuriſdictionem. Eſtq; maior, & Maximus Pontifex: Maximus dicitur, qui ſummã immediatamq; a Chriſto in omnes credentes habet, exercetq; poteſtatem. Vnde & nominis interpretatio illi tantum conuenit, qui ſolus vtranq; in Eccleſia habet authoritatem, temporalem videlicet & ſpiritualem. Minor vero Pontifex Epiſcopus eſt, quippe qui poteſtatem a Summo Pontifice in dominici tantum gregis partem accipit. De huiuſmodi ſcribit ac loquitur nunc Hieronymus: Epiſcopum enim fuiſſe Paulinum paulò infra patebit.

C

D

26 *Confeſſoriſq;*. Non idem vocis huius apud nos, ac apud antiquos. Enimuerò nullus huiuſmodi primitus nomine veniebat, niſi qui Chriſti fidem interpellatus, coram fidei hoſtibus confeſſus fuiſſet. Quod ſi quidpiam ob id tormentorum, non tamen martyrio extinctus foret, tunc aliquando Martyr, interdũ etiam Cõfeſſor, quod vitam Martyrio non conſumaſſet, vocabatur. Deniq;, qui in tormentis occubuiſſet Martyris propriè nomine apud omnes circumferebatur. Plura de hoc apud Tertullianum, Sanctumq; inprimis Cyprianũ Epiſtolis 7. 9. 10. 15. 30. 37. 52. & 81. Pamelius item in ſcholijs ſuper eandem Cypriani Epiſtolam nonam: Qui (inquit) non interpellatus Martyrio ſe ingerebat, hic dicebatur Profeſſor: Si adhuc autem quis timore correptus, ne fidem proderet ſua, ſuoſq; relinquens exilio ſpontaneo procul a patria vitã ageret, hic appellabatur Extorris: cuius non erat deſpicienda conditio: nã & numero martyrum recenſendus erat, ſi ea de cauſa mortem oppetijſſet. Hæc omnia more maiorum, atq; vetuſto loquendi genere. Obtinuit poſtmodum Eccleſiæ vſus, vt omnes qui ſancta ac laudabili vita functi fuiſſent, ſanctoq; demũ, ac probato ſine Spiritum Deo reddidiſſent, Confeſſores appellarentur, quippe qui verbo & opere viuentes, atq; extremum vitæ claudentes Chriſtum confeſſi fuiſſent. Nec enim Dominus Ieſus omnes Martyres eſſe voluit, ſed quoſdam teſtes Euangelij ſanguine, alios moribus, & vita ſingulari: cuius & teſtimonium illud habetur, quod Petrus Apoſtolorũ princeps poſt Saluatoris verba. *Cum autem ſeneueris extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet quo tu non vis:* poſt item ab eodem de prædilecti Ioannis exitu, atq; ſine factam interrogationem, audiuit. *Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me ſequere.* Ex quibus nõ debuiſſe eundẽ Ioannem Martyrio vitam finire colligitur. Sed nec præexcelſam eius Matrem, alioſq; innumeros, e quorum etiam numero Paulinus hic aſſeritur (quando enim hæc de eo teſtatus eſt Hieronymus, multo iam ante a ſæculo migraſſe ex temporum ratione, manifeſto conſtat) fidei ſuæ teſtimonium ſanguine comprobaſſe legimus. Poſtremò & hoc memoria dignum eſt. Tametſi Confeſſores eiuſmodi, non dicantur Martyres, quod non violenta morte, ſed naturali obierint, Martyres tamen & eos aliquo adhuc modo eſſe dicendos, quod Ieſu Chriſti amore tormenta, pœnas, dolores, & cruciatus in duro atq; perpetuo certamine aduerſus propriam carnem, affectus humanos, mundum, aduerſus deniq; Sathanam perpeſſi ſint. Quo ipſo martyrij genere innumeros, ac Paulam præſertim Sanctiſſimam fęminam affectam, atq; coronatam teſtatur Hieronymus. Et quidem, ſi diligenter rem ipſam quis expẽderit, ita eſſe, Chriſtianam nimirum vitam perpetuum eſſe martyrium agnoſcet: de quo, & illud Chriſti facilè intelligitur. *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud:* Vt enim ad cœlorum regnum perueniatur laboribus, ſudore, præſſuris, anguſtijs, & conatu maximo, ſtatutum eſt: quaſi oporteat illud ſubitur os portas eius ante fortiſſimè expugnare. Vnde, & magnus Gregorius: Ad magna, inquit

E F Ioan. 21. Io. 21. G H Epiſt. 27. Matt. 11. Homil. 37. in Euang.

A inquit pręmia perueniri non poteſt, niſi per
magnos labores. Sed hæc de diſcrimine inter
Martyres, atq; Confeſſores, nec non cultu,
quem meritò erga ipſoſmet Confeſſores ab
initio adhibere conſueuit Eccleſia ex antiquis
monumentis indicaſſe ſufficiat.

27 *Paulinò*. Hic ille Paulinus eſt, a quo ſe
Hieronymus in Presbyterum ordinatum, & cũ
quo Romam ad Damaſum Põtificem fuiſſe
profectũ ſępius commemorat: Vir planè Sanc-
tus, & Catholicus. Et quamuis illũ Sabellianæ
hæreſis a Flauiano, Meletij ſucceſſore accuſa-
tum referat Theodoretus libro quinto capite
tertio, eius tamen teſtimonium fide haud di-
B gnũ cõmuni ſentẽtia habetur, cũ Flauiani par-
tibus (teſte quoq; Baronio) plus æquo addic-
Tom. 4. Annal. ſub tus fuerit, quam ob etiam rem ab iniquiſſimis
Chriſti eundem calumnijs vindicare frequenter cona-
anno 389. tur. Sed, & falſam id genus accuſationem ex
Sir. 5. eo iure optimè deducit Victorius, quod ipſe
Hieronymus hæreticorum omnium hoſtis acer
rimus cum eo arctã perpetuo retinuit neceſſi-
tudinem. Cui poſtremò rationi alia additur:
quia eundem in communione S. R. E. iugiter
vixiſſe, & diem deniq; extremum clauſiſſe con
ſtat. Hoc verò loco is Antiochenæ Eccleſiæ
non immeritò Pontifex aſſeritur, quia tametſi
Meletius quoq; (& ipſe apprimè Catholicus,
& Martyrologio Romano adſcriptus) in Epi-
C ſcopatum eodem ſimul tempore ab altera fac-
tione fuiſſet aſſumptus; illius tamen electio-
nem Apoſtolica nunquam ſedes approbauit,
quod ab Arianis ex Armenia facta contigiſſet.
Sed de hoc infra, capite ſeptimo, & tertio de-
cimo.

28 *Et deductus ab eo media hyeme, & frigore
grauiſſimo*. Ardens ex his ad Sacra loca Hie-
ronymi deſiderium prudens Lector attende:
Quandoquidem nec longę nauigationis tędio
affectus, nec dura aeris temperie diſſolutus,
nec ſibi coniunctiſſimi viri familiaritate, ample-
xibuſq; retardatus, media hyeme, grauiſſimo
frigore intrauit (vt inquit ipſe) Hieroſolymã.
D Quod verò ſe a præfato Pontifice deductum
teſtatur, non ita accipias, vt eundem vna cum
Hieronymo Hieroſolymam perexiſſe putes:
ſed quod moris eſſet a temporibus vſq; Apo-
ſtolorũ, vt quos Chriſtiani ſuſcepiſſẽt hoſpitio,
eoſdem ad certum viæ terminum cum abſce-
derent comitarentur: Iuxta illud Ioannis:
Epiſt. 3. *Fideliter facis, quod operaris in fratres, & hoc in
peregrinos deducens dignè Deo*. Et Hierony-
Apol. mus aduerſus Rufinum, Iunximus (inquit)
Lib. 3. dexteras: abeuntes proſecuti ſumus, vt vos
cap. 17. eſſetis Catholici, non vt nos eſſemus hęretici.
Infra cap. 29 *Intraui Hieroſolymam*. Sub extremo vi-
13. & 14. delicet (iuxta a nobis notãda) anni Chriſti
trecenteſimi octogeſimi ſexti. Cæterùm di- E
gnum planè, vt qui ad Sancta loca viſenda ſe
contulerat, Hieroſolymã primùm, quæ Ciui-
tas Sancti, ſolium Domini, gloria mundi toties
propheticis vocibus conclamata eſt, ingrede-
retur: Vnde, & de ea ipſa hæc alibi ſcribit:
In hac Vrbe habitaſſe dicitur, & mortuus Adã. Epiſt. 17.
Quantos hæc Vrbs Prophetas, quantos emi-
ſerit Sanctos viros longum eſt recenſere. To-
tum Myſterium noſtrum iſtius Prouincię, Vr-
biſq; vernaculum eſt. In tribus nominibus
Trinitatis demonſtrat fidem. Iebus, Salem,
& Ieruſalem appellatur. Primum nomen
Calcata, ſecundum Pax, tertium Viſio pacis.
Paulatim quippe peruenimus ad finem. Et F
poſt conculcationem ad pacis viſionem erigi-
mur, ex quo Salomon, ideſt Pacificus in ea na- Pſal. 75.
tus eſt: Et factus eſt in pace locus eius. Et in
figura Chriſti ſub etymologia Vrbis, Dominus
dominantium, & Rex regum nomen accepit.
Quid referemus de Dauid, & tota progenie
eius, quæ in hac Ciuitate regnauit? Quantò
enim Iudæa cæteris Prouincijs, tãtò hæc Vrbs
cuncta ſublimior eſt Iudęa. Et vt coactius diſ-
ſeramus, totius Prouinciæ gloria, Metropolis
vindicatur. Nunquam eam fleret Dominus
corruentem, niſi diligeret. Flebat Lazarum,
quia amabat eum. Venerabantur quondam
Iudæi Sancta Sanctorum: nonne Venerabilius
videtur ſepulchrum Domini?] Hæc Hierony- G
mus.

30 *Vidi multa miracula*. De eiſdem idem
Hieronymus in Epiſtola vigeſima ſeptima ſu-
per obitu Paulæ: Cernebat (inquit) varijs
Dæmones rugire cruciatibus, & ante ſepul-
chra Sanctorum vlulare homines more lupo-
rum: vocibus latrare canum; fremere Leonũ,
ſibilare ſerpentum; mugire taurorum: alios
rotare caput; & poſt tergum terram vertice
tangere, ſuſpenſiſq; pede fęminis veſtes de-
fluere in faciem. De his Hieronymũ intelligẽ
dũ arbitror. Quibus S. Hilarius libro de Syno-
dis, nec non Sanctus Paulinus, atq; Seuerus
Diaconus libro tertio de fęminis arreptitijs ad H
dunt, quod pedibus, & ſi ſuſpenſę eſſent, deor-
ſum capite, nihilominus veſtes inhærerent di-
uino miraculo pedibus; quo fęmineo eſſet pu-
dori conſultum. Vnde, & ex hac Patrum ad-
ſtipulatione in proximè ſuperiori Hieronymi
allegato teſtimonio, corrigendũ errorem ad-
dendamq; negationem ibi arbitror vbi ſcribit
veſtes defluere. Itant legendum ſit *veſtes non
defluere in faciem*, aliter miraculum id non eſ-
ſet, nec cum Sancti Hilarij, atq; Paulini,
nec non Seueri Diaconi aſſertione conueni-
ret. Verùm quoniam de miraculis hic men-
tio coincidit, paucula nunc ad textus intelli-

gentiam

A gentiam animaduertenda. Miraculum licet de quocunq; admirationem excitante promiſcuè dicatur: propriè tamen de iis tantùm eſt, quorum cauſa in ſe omnino occulta eſt: Ita etiam, quod in re ſecundum rei veritatem eſt aliqua virtus, per quam ſecus contingere deberet. Huiuſmodi a ſolo Deo, qui eſt cauſa abditiſſima, & non eo modo, quo naturalium exigit ordo cauſarum, operatur, fiunt: nimirũ, vt cũ cœcum illuminat, mortuum ad vitam reuocat, & ſimilia producit, quæ propria miracula ſunt, & in ſe ipſis ſimpliciter mira. Id genus autem miracula, vel ſupra naturam, vel præter naturam, vel contra na-
B turam fieri contingit. Supra naturam tunc dicuntur, quando in ſubſtantiam veritatemq; natura non poteſt, vti in diuiſionem maris rubri, in cadaueris exſuſcitationem. Præter naturam, quando in ſubſtantiam quidem facti poteſt, non tamen ad eiuſdem productionem concurrit. Iſtiuſmodi miracula tribus fiunt modis: inprimis propter exceſſum, & ſingu-
Gen. 8. larem modum, ſicuti ranæ in AEgypto: Ex temporis deinde ſtatuto puncto, vti Hieroboam in Prophetam manus extenſa illicò areſa-
3.Reg.13 cta eſt: Ex communi tertio in omnes conſe-
Num.5. quente effectu, ſicuti de aqua zelotypiæ legitur, quæ ab adulteris mulieribus epotata ventris putredinem inducebat: Contra naturam
C poſtremò miracula fiunt, quando in re aliquod contrarium illi eſt, quod fit, ſicuti cum graue mouetur ſurſum, virgo parit, & ſimilia fiunt, in quibus miraculosè datur actus, manente contraria natura, quæ contrarij actus eſt principium. Liquet igitur ſatis ex prædictis, de quorum genere miracula, quæ ſe vidiſſe teſtatur Hieronymus, & de quibus S. Hilarius, & ceteri, fuerint. Veſtium nimirum haud defluxus in faciem contra naturam: vlulatus verò more luporum, ac cætera, quæ ſubduntur ſupra naturam.

31 Et quæ prius ad me fama pertulerat. Hoc eſt, traditio vulgatiſſima *pertulerat*
D aliàs detulerat. Differunt fama, & rumor, quod hic de recenti, illa vero de inueterata, & in hominum opinione firmata, etiamſi incerta
AEnead. 4. ſit dicatur. De fama Virgilius cecinit.

Extemplo Libyæ magnas it fama per Vrbes:
Fama, malum quo non aliud velocius vllum:
Mobilitate viget, vireſq; acquirit eundo.
Parua metu primò, mox ſe ſe attollit in auras,
Ingrediturq; Solo, & caput inter nubila condit.

De rumore item Propertius.

Lib. 2. Eleg. 18. *Et terram rumor tranſilit, & maria.*

A poetis autem fama terræ filia fingitur. Enim verò cum inter Gigantes Titani, & Terræ filios, & Iouem ob regni cupiditatem bellum eſſet obortum, iamq; paſſim terrę filij a Ioue, & cæteris Dijs trucidarentur, percita nimio dolore terra, cũ ſibi aduerſus tãtis viribus pollentes arma deeſſent, de vlciſcenda tamen, quocunq; modo poſſet illata ſibi iniuria cogitans, coacta vtero famam enixa eſt, quæ ſuperum ſcelera per orbẽ vulgaret. Hæc de fama Poetæ. In Sacris verò litteris, vt plurimùm Chriſti prædicationem, quæ peruenit ad Gentes, ſignificat, quemadmodum Matthæi nono, decimo quarto, & Luc. 4. videre eſt. Publicationem etiam virtutum electorum, in Saulis victoriæ vulgatione figuratã aliquãdo exprimit, primo Reg. decimotertio: Ioſue nono: Heſter nono. E
Deniq; in Geneſi famoſi gigantes aſſeruntur, F
non quod iuxta Poetarum fabulas Famæ fratres forent, ſed quod terrena prorſus ſaperent, Gen. 6.
nec cœleſte quidpiam cogitarent, Vnde & ſcribitur, *Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis: Iſti ſunt potentes a ſæculo viri famoſi. Videns autem Deus, quod multa malitia hominũ eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore. Penituit &c.*

32 Oculorum iudicio comprobaui. Aliàs [indicio] ſed minus aptè.

33 Inde contendi in Aegyptum. Profectionis huiuscauſam in Procemio Epiſtolæ ad Epheſios ita exponit: Deniq; ob hanc vel maxime cauſam Alexandriam perrexi, vt viderẽ Didymum, & ab eo in Scripturis omnibus, quę habebam, dubia ſciſcitarer. hæc ibi. Porrò G
eiuſdem diſcendi ſtudium oratione complecti quis valeat? Quæſtionibus antea a Summis Pontificibus propulſabatur ad Synodicas paulò antè Epiſcoporum conſultationes reſcribẽs omnes Eccleſias inſtruxerat; iamiam totius penè terrarum orbis in Doctorem aſſumptus fuerat, & tamen diſcendi hactenus cupiditate detentus Aegyptum petit, & canis iam ſparſum caput diſcipulum Sacris litteris adhuc imbuendum ſe Didymo tradit Alexandrino. De eo capite ſequenti, ex proprio eiuſdem Hieronymi teſtimonio. Hanc autem eius in Aegyptum profectionem Chriſti Domini anno trecenteſimo octogeſimo ſeptimo tribuendam eſſe, temporis ratio nauigationis eiuſdem H
ab Vrbe, alibi habenda probabit.

34 Luſtraui Monaſteria Nitriæ. Non ſat Hieronymo fuit Nitriæ Monaſteria toti orbi notiſſima oculis inſpexiſſe, ſed luſtraſſe eadem, hoc eſt examinaſſe diligenter, & quaſi in orbem explorâſſe decuit, vt & incolentium Patrum virtutes, quas imitaretur, mẽtis acie perſtringeret, & latitantes in eorundem agminibus aſpides diſtinctè cognoſceret. Nitria autem Aegypti quondam Vrbs fuit, ex qua nitrum, ſeu Salnitrum inde productum aſportabatur:

A batur: ex quo & Nitriæ Monaſteria dicta, quod iuxta illam, & per circuitum eius in maximo numero eſſent conſtructa. De eiſdem apud Scriptores, Sanctiſq; præſertim Patres frequens habetur mentio. Et ea ipſa ſunt, quę Paula Romana, Rufinus Acquileienſis, & Melania, alijq; complures inuiſere. Hæc itaq;, vt diximus inprimis luſtrauit Hieronymus, vt perfectiorem adhuc ex Sanctis illis Patribus, (de quibus mox dicturi) vitæ normã hauriret. Sic & Sanctus Baſilius, quanquam Cæſareæ ab adoleſcentia Monachi antea vitam egiſſet, ſublimiorem tamẽ adhuc viuendi rationem ex celeberrimis Aegyptiorum Patrum
B agminibus ſe perueſtigaſſe ita fatetur: Inue-
Epiſt.79. ni ſane multos apud Alexandriam, nec non paucos apud reliquam Aegyptum, deinde & alios in Palæſtina, & in Cœleſyria, & Meſopotamia, quorum admiratus ſum tum in ſeruanda dicta temperantia, tum in obeundis laboribus tolerantiam, ad quorum obſtupui præcandi vigorem, & conſtantiam: cum obſeruarem quo pacto, nec ſomno victi, ne aliqua alia naturæ neceſſitate deflexi ſublimem ſemper, & inuictũ animi ſenſum in fame, & ſiti, in frigore & nuditate ſeruarent, nec corporis rationem habentes, nec ab alijs aliquid illi curæ impendi ſuſtinentes: ſed quaſi in
C aliena carne degerent, ipſo opere oſtendentes, quid ſit in rebus vitæ, peregrinum eſſe, & conuerſationem in cœlo habere. Cùm illa admirarer, vitamq; illorum ob id beatã iudicarem, quod ipſo opere ſe mortificationem Ieſu circumferre declararent, cupiebam & ipſe, quantum mihi poſſibile eſſet illos æmulari.] Hæc Baſilius. Idem poſt vtrunq; maximus quoq; Monachorum Patriarcha fecit Benedictus; dum nimirum, & ipſe Monachi vitam in ſolitudine ducens, Monachatus ſublimiora inſtituta a Sancto Romano didiciſſe in Dialogorum Libro Sanctus Gregorius refert. Hæc iuxta litteram. Quod
D ſi de ſublimiori aliquid adhuc proferre voluerimus intelligentia: Nitrum in Sacris litteris pro Lomento ſeu balneo accipiemus, quo ſenſu Hieremiæ dictum intelligitur:
Hier.2. *Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam Borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus.* Aliquando pro pœnitentia: interdum pro ſermone Eccleſiaſtico vſurpatur. Omnibus myſticis hiſce intelligentijs, Monachorum Monaſteria pulchrè, perbelleq; Nitriæ appellatione veniunt. Quandoquidem, qui a ſeculi huius via ad eaipſa deſcendunt, peccatorum protinus maculis, quaſi quodam nitri balneo ſaluberrimo deterguntur. Vnde idem Hieronymus: Venit (inquit Paulam intelligens) E
ad Oppidum Domini Nitrium, in quo pu- Epiſt.27.
riſſimo virtutum nitro ſordes lauantur quotidie plurimorum. Quinimo ipſummet Monachatũ, veluti alterũ baptiſmum eſſe, idem alibi teſtatus eſt, dicens: Reuera ſi Paulinam Epiſt.25.
ſæculare deſiderium, & (quod Deus a ſuis auertat), delicias vitæ huius cogitantem mors imatura rapuiſſet; plangenda erat, & omni lacrymarum fonte ploranda: nunc vero cùm propitio Chriſto ante quatuor ferme menſes ſecundo quodamodo propoſiti ſe Baptiſmo lauerit, & ita deinceps vixerit, vt calcato mundo ſemper Monaſterium cogitarit, non vereris &c.] Monachorum deinde Mo- F
naſteria Nitriæ, hoc eſt pœnitentiæ dicuntur, quia in illis degentes Monachi, in eiuſdem pœnitentiæ operibus exercentur, in cuius rei confirmationem illud aduerſus Vigilantium Lib.1.
eſt: Monachus non doctoris, ſed plangentis habet officium, qui ſe, vel mundum lugeat, Epiſt. 8.
& Domini pauidus præſtoletur aduentum. Et ad Demetriadem: Poſt cogitationũ diligentiſſimã cautionẽ, ieiuniorum tibi arma ſumenda ſunt, & canendum cum Dauid. *Humiliaui in ieiunio animam meam.* Pſal.34.
In illis demum Eccleſiaſtici ſermonis nitrum reconditur, quia eodem mordacioris nitri ſimilitudine infirmi, pigri, & delinquentes arguuntur corripiunturq;. G

35 Et inter Sanctorum Choros. Macharios videlicet, Iſidoros, Pambones, Paphnutios, Moyſes, Beniaminos, aliosq; tunc temporis ſanctiſſimos viros, de quibus Epiſtola vigeſima ſeptima: Quid ego narrem Macharios, Arſenios, Serapiones, & reliqua columnarum Chriſti nomina? Et Epiſtola vigeſimaſecunda: Macharius vero, & Pambo, & Iſidorus, & cæteri, quos Patres vocant, Sancto in eis loquente Spiritu, decreuerunt infodiendos eſſe, cum eodem dicentes. Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Aptè
autem Sãctorum patrum multitudines chori H
dicuntur, quippe, qui in diuinis laudibus, atq; cæremonijs, genuflexionibus nimirum, & totius corporis profundiſſimis inclinationibus totum fermè tempus conſumerent. Eſt enim propriè chorus canentium atq; ſaltantium multitudo.

36 Aſpides latitare perſpexi. Euagrium intelligit, atq; Palladium, quibus non multò poſt Rufinus Presbyter Acquilienſis, Melania ſenior Romana, Pelagius, Iſidorus, & alij Monachi, atq; Anachoretæ acceſſerunt. Hi etenim omnes, cùm Origeniſtæ doctrinæ Idolo a Didymo ibi erecto thus incauti adhibuiſſent, contigit vt latitantem

A etiam in eorum pectore peruerſam doctrinam
tunc ad ſuum aduentum ſubodoraretur Hie-
ronymus; quem in eo poſtmodum non fuiſſe
deceptum rei exitus comprobauit. Quando-
quidem non longè poſt eius abſceſſum, cum
eorummet perniciosiſſima dogmata in vniuer
ſum orbem irrepere geſtirẽt obuius idem ipſe
factus Hieronymus acuto ſcriptorum ſuorũ
mucrone truncauit. Nec inconcinnè aſpidis
nomine ſignantur hæretici, cum illorum pro-
prium ſit idgenus ſerpens hieroglyphicum:
Pſal. 90. Vnde & in Pſalmo dicitur: *Super aſpidem &
baſiliſcum ambulabis.* Et Iſaiæ quinquageſimo
nono ſcribitur: *Oua aſpidum ruperunt, qui co-*
B *mederit de ouis eorum morietur.* Tradit Aelia-
nus libro de natura animalium primo, aduer-
ſus ſerpentium omnium morſus remedium
reperiri, vno aſpidis excepto. Sed & eiuſdẽ
veneni vis atq; natura eſt, vt nullum afferat
enecando hominem cruciatum, quin potius
non deſit voluptas, ſi Plinio credamus. Iam
ergo quam peſtiferi hæretici, eorumq; exitioſa
falſa doctrina ſit inelligimus, qui aſpidibus cõ-
parantur. Quod ne mo hoc loco quiſpiam
mendacij in dictorum Origeniſtarum enume-
ratione arguat, Vel lectores in errorem labi
contingat, cum diuerſa apud diuerſos de eiſ-
dem legerint, de ſingulis paucula perſtringe-
C re duxi.

De Euagrio Abbate.

EVagrius igitur Iberus, quem idcirco Hy-
perboritam, & Ponticum, Hierony-
mus appellat, a Sancto Baſilio primum Lector,
mox a Sancto Gregorio Nazianzeno Diaco-
nus ordinatus, Nectario relictus fuit. Inde
Hieroſolymam ad Melaniam ſeniorem ſe cõ-
ferens, poſtea in Aegyptum profectus eſt; v-
bi & Monachus factus, in Nitrię Monaſterijs
magni nominis fuit. Cęterùm Didymi con-
ſuetudine vſus, atq; ideo in Origenis paula-
D tim errores prolapſus, plures tandem & ipſe
in fraudem impulit. Multa ſcripſit, quæ iu-
re optimo non tantùm Hieronymus in Epiſ-
tola ad Cteſiphontem damnat, ſed & Climax
ſequentibus carpit, nimirũ: Putauit Euagrius
ſapientiſſimũ ſe omniũ alacritate ſenſus fieri,
ſed fraudem paſſus ſibi mentitus eſt miſer,
inſipientiũq; inſipientiſſimus ex hoc ipſo oſ-
tenſus eſt.] Sic autem Origenis errores in om
nibus ſectatus eſt, vt ipſius Hieronymi, Epi-
phanij, Theophili, & aliorum Orthodoxo-
rum eum perſpectum habentium ſententia
Pelagianis materiam præpararit delirandi.
Hunc, qui a principio Origenis errores mini-
mè exploratos habuerũt plurimum commen-
darunt. Sozomenus libro ſexto, capite trigeſi- E
mo, Proſper in Chronico, & alij. Eundẽ Palla
dius in Vitis Sanctorũ Patrũ, capite vigeſimo-
quinto, & Gennadius in libro de Viris Illuſtri-
bus ſummis laudibus efferunt. Additq; Gen-
nadius eundem ſignis & prodigijs inclytũ ha-
bitum fuiſſe. De quo vtiq; mirandum nõ eſt,
cum Origeniſtę, Symmiſtæq; tam Gennadius,
quàm Palladius fuerint, vt rectè adnotauit
Victorius in Scholijs ſuper præallegatam Epiſ
tolam ad Cteſiphontem, & Baronius in An-
nalibus Tomo quarto, ſub Chriſti anno tre-
centeſimo octogeſimo octauo, Siricij Pontifi-
cis quarto Eumipſum poſtremo ſuo Sancto-
rum Catalogo Equilinus libro quarto, capite F
vigeſimo octauo præpoſterè adſcripſit.

De Palladio Monacho.

DVbitatum a quibuſdã eſt, an Palladius
ille, qui in Epiſtola ſexageſima apud
Hieronymũ natione Galata, profeſſione Ori-
geniſta traditur, ille idem fuerit, qui dicti E-
uagrij Commonachus & diſcipulus in Aegyp-
to commoratus eſt. Cui dubitationi ipſemet
Palladius in præcitato, de Vitis Sanctorum
Patrum libro, capite vigeſimoſecundo occur-
rens, eam ita de medio tollit: Reſpondi me
eſſe peregrinum, & de Galatiæ partibus veni- G
re; & vnum ex Euagrij fratribus eſſe confeſ-
ſus ſum. Iam igitur dubitatio ſublata liquet,
vnumq; atq; eundem fuiſſe, & qui a Hiero-
nymo hæreticus proditur, & qui Euagrij diſci-
pulus, libri author de Vitis Sanctorum Patrũ
conuincitur. Vt autem Euagrij diſciplinam
profeſſus eſt, ſic & eiuſdem morbi vitio, quo
& Præceptor, ex eiuſdem Hieronymi teſti-
monio in Procemio aduerſus Pelagianos, la-
borauit. Idem & Epiphanius Epiſtola ſexa-
geſima apud eundem Hieronymum tradit.
Palladium, inquiens, Galatam, qui quondam
nobis charus fuit, & nunc miſericordia Dei in-
diget, caue, quia Origenis hæreſim prædicat, H
& docet, ne forte aliquos de populo tibi cre-
dito ad peruerſitatem ſui inducat erroris. Is
ex Nitrię eremo aliquando ſubductus, atq; in
Paleſtinam profectus, Paulam Romanam,
Sanctiſſimam fęminam ad Origenis hæreſes
primus ſollicitauit. Sed de hoc infra, capito
nimirum decimo ſeptimo.

De Iſidoro Monacho.

ISidorus Abbas, & Preſbyter Alexandrinus Ep. 22. cap. 14.
vocatus idem ipſe, de quo paulò ſuperius
Hieronymus: Macharius, inquit, & Pambo,
& Iſidorus, & cæteri quos Patres vocant,
San-

A Sancto in eis loquente Spiritu, bis in Italiam, teſte Palladio venit, primò videlicet cum Athanaſio, ſecundò cum Demetrio Epiſcopis. Is præ diues valde omnia pro Chriſti amore in pauperes erogauit; ſed infelix poſtmodum Origenis veneno potatus, non Origeniſta tā-
Epiſt. 61. tùm, ſed Origeniſtarum anteſignanus, ex eodem Hieronymo habetur; cuius & teſtimonium eſt: Iſidorus iſte, qui in cœlum tuis laudibus tollitur idipſum infamatur, quod tu Hieroſolymæ, ex quo non Legatus aduenisse videtur, ſed ſocius. Et infra. Videte quid faciat concordia dogmatum, Iſidorus, qui, vt hoc ſignificaret, eius ſocius erat, homo
B Dei, & Preſbyter, & vir potens, & ſacro, ac venerabili inceſſu, & diuinæ intelligentiæ, & Hippocrates Chriſtianorum vocatur; Ego miſellus, dum in ſolitudine deliteſco, a tanto Pontifice repentè truncatus Preſbyteri nomen amiſi. Plura Baronius Tomo quarto Annalium ſub Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo tertio. Siticij nono. Theodoſij decimoquinto. Hic quoq; perperam in Sanctorum numerum refertur ab Equilino libro ſecundo capite octogeſimo.

De Pelagio Monacho.

C Pelagius lupus de ſilua vocatus prædictis dexterā iungēs hæreticis, hęreſū ſemina ex Origenis doctrina delegit; ſed maiore poſtea impietatis nouæ hæreſis acceſſione author factus, non vltra in Origeniſtarum numero militauit, ſed ſibi proprium hæreſiarchę nomen conciliauit. Hunc eundem Hieronymus tribus confutauit libris. De Melania verò ſeniore, quam pręfatus Palladius, Rufinus, & cęteri Origeniſtæ laudibus frequenter exornant, nec non de ipſomet Rufino inferius. Pro nūc quomodo hactenus memorati, tum doctrinæ, tum Sanctitatis olim nomine celeberrimi uiri
D a fide defecerint, venenaq; Origenis ab illis potata alijs propinauerint, indicaſſe ſufficiat.

37 *Protinus concito gradu Bethlehem meam reuerſus ſum, vbi adoraui præſepe, & incunabula Saluatoris.* Hoc enim potiſſimum conſilio Romam mundi caput deſeruerat, vt eiuſdem
In Præf. libri de Spiritu Sancto. paruulæ Bethlehem illam commutaret hoſpitio, quod & Pauliniano fratri ſcribens ſic videtur exponere: Canticum quod cantare non potui in terra aliena, hic a vobis in Iudæa prouocatus immurmuro, anguſtiorem multò locum exiſtimans, qui Saluatorem mundi, quā qui fratris genuit parricidam. Cuius alibi laudes atq; præconia explicans: Vbi, inquit latæ
Epiſt. 17. porticus? vbi aurata laquearia? vbi domus miſerorum pœnis, & damnatorum labore veſtitæ? vbi instar palatij priuatorum extructæ baſilicæ, vt vile corpuſculum hominis precioſius inambulet, & quaſi mundo quidquam poſſit eſſe ornatius, tecta ſua magis velint aſpicere, quàm cœlum. Bethlehem, ecce in
E
hoc paruo terrę foramine cœlorū conditor natus eſt: Hic inuolutus pannis: hic viſus a paſtoribus: hic demonſtratus a ſtella: hic adoratus a Magis] Ad idem Chryſoſtomi exclamatio eſt, quam ad antiquitatis monumentum intelligendum hic placuit inſerere: O ſi, inquit, mihi videre liceret illud præſepe, in quo Dominus iacuit; nunc nos Chriſtiani quaſi pro honore tulimus lateritium, & poſuimus argenteum: Sed mihi precioſius eſt illud quod ablatum eſt: argentum autem, & aurum meretur Gentilitas: Chriſtiana fides meretur illud luteum: Non tamen condemno eos, qui honoris cauſa fecerunt; neq; illos condemno, qui in templo fecerunt vaſa aurea: ſed admiror Dominum, qui Creator eſt mundi, non inter aurum & argentum, ſed in luto naſcitur:] hęc ipſe. Nunc Roma illud poſſidet, eoq; multo felicius illuſtratur, quàm Romuli tugurio] Legi in Venerabilis Patris Lupi Manuſcriptis exemplaribus hiſtoriam de translatione eius, quam, & ab Equilino vſurpatam obſeruaui: G
Cæterùm de tempore quo amuſſim facta eſt, nil certi hactenus apud Scriptores habetur. Denuq; quod Bethlehem ſuam, ad eamq; ſe reuerſū fuiſſe Hieronymus ſcribat, aliàs vtiq;, antequam nimirum a Damaſo Pontifice in Vrbem euocaretur in ea fuiſſe commoratum aſſeruit.

In Luc. 2. (margin, beside "natus eſt: Hic inuolutus pannis")
F (margin, beside "minus iacuit")

38 *Vidi quoq; famoſiſſimum lacum.* Non quod poſt acceſſum ad Saluatoris incunabula nuper memoratum Hieronymus lacum viderit, hoc addidit: ſed quaſi illius viſio refugiſſet a calamo, de eo mentionem intulit: in hac namq; poſtrema profectione ita acceſſit, vt H
deinceps nunquam receſſerit. Lacus verò is eſt, cuius fundus latet: & hic ipſe de quo nūc Hieronymus loquitur pluribus nominibus appellari conſueuit: vocatur enim Aſphaltites lacus, ſeu bituminoſus: mare primum: mare orientale: & mare mortuum: meritoq; famoſiſſimus dicitur, quod multa ad nos fama, ſcriptoreſq; de eo pertulerint: quandoquidem Sodoma, Gomorrha, Adama, & Seboim in eo fuerunt. Nulla inſuper in eo animalia, præ nimia aquarum amaritudine viuunt; ne cochleę quidem, paruiq; vermiculi, & anguillæ, & reliqua, quamuis minima corpuſcula. Iordanis poſtremò in illum influit, qui ſi imbribus auctus piſces ſecum eò inferat, ſtatim moriuntur, & craſſis amariſq; ſupernatant aquis. Nec hoc de

piſci-

A pifcibus folùm, cum tauri etiam, & cameli in
eo fluitent. Longitudine ad centum (refe-
rente Plinio) millia paſſuum ſe extendit, lati-
tudine, vbi maxima ad vigintiquinq;, vbi mi-
nima ad ſex. Iuxta ſolitudinem ad Orientem
vergit, illudq́; ibi Arabia Nomadum proſpicit,
a Meridie verò Macherunta, vbi Ioannes ca-
pite minutus eſt.

39 *Nec me inerti tradidi otio*. Otium pro-
priè a labore vacatio, cuius contrarium nego-
tium eſt. Alibi idemipſe Hieronymus Paulæ,
Euſtochioq; ſcribens loquitur. Illud dicam
placere mihi otium meum, & ſolitudinem om-
ni celebritate iucundiorem videri; quæ ſanè
B cum prædictis omnino pugnare videntur.
At ſibi perpetuo conſtat Hieronymus, Duplex
enim otium ex Sanctis Patribus babetur, alte-
rum, quod mentem aggrauans, tędium omni-
no inducit homini, alterum, quod mentem ter
renis negotijs, tumultuq́; ſæculi exuens, illam,
quantum humana ſinit imbecillitas, Chriſto
connectit. De priori itaq;, quod Dauid quon
dam Regi adulterij perpetrandi cauſam præ-
Prou.6. buit, & de quo in ſacris litteris dicitur. *Vade
ad formicam o piger, & conſidera vias eius, &*
Prou.12. *diſce ſapientiam*. Et alibi: *Qui ſectatur otium
ſtultiſſimus eſt*: de priori inquam intellexit hoc E
loco Hieronymus, non de poſteriori. Quo
etenim pacto fieri poteſt, vt iners illud aliquan
do dicatur otium, quod in actione eminentiſ-
ſima conſiſtit? quod Domini etiam in Euan-
gelio celebratur eloquio: *Mariam optimam par* Luc.18.
tem ſibi elegit, quæ non auferetur ab ea. Et. Pſal.72.
Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Pro tran-
quillitate item, pace, ac quiete ſumitur con-
tra Verrem: Cum bello fugitiuorum tota ar-
deret Italia C. Norbanus in ſummo otio
fuit.

40 *Sed multa didici, quæ ante neſciebam*.
Quænam verò iſta fuerint, declarat Epiſtola
ſexageſima quinta, vbi Putabunt, inquit, me F
homines poſt auditum Dydimum finem feciſ-
ſe diſcendi. Veni rurſum Hieroſolymam, &
Bethlehem: quo labore: quo precio Barhani-
nam nocturnum habui præceptorem? Time-
bat enim Iudęos, & mihi alterum exhibebat
Nicodemum. Hæc ipſe de quibus capite ſe-
quenti. Multa inſuper alia eodem tempore
illum fuiſſe aggreſſum; vti Commentarios in
Epiſtolas Pauli, ad Philemonem, ad Galatas,
& ad Epheſiós, eiuſdem in dictas Epiſtolas
præfationes, ſatis apertè declarant.

De emolumentis per eius abſceſſum a ſolitudine Eccleſiæ partis.
Caput IV.

C *QVIS 1 autem felicem non dixerit fuga huius euentum, Chriſtiq́; prouidentia* G
*diſpenſatum? 2 Vt ſcilicet Romana Eccleſia 3 Petri inſtituta regimine 4
omnium etiam Veteris, & Noui Teſtamenti librorum deſudante Hieronymo He-
braicam, & Græcam haberet veritatem, 5 Et quorundam Græcorum leuitas,
qui cunctas ſcripturas ſibi diuinitus inſpiratas Romanos a ſe accepiſſe plaudebant,
ab inſultatione deſiſteret. 6 Igitur Hieronymus locis venerabilibus perluſtratis
7 pergit Conſtantinopolim ad audiendum Venerabilem virum Gregorium Na-
zianzenum, 8 vt idem in tertio explanationum Iſaiæ libro meminit, 9 vbi Prophetam Domini
ſe vidiſſe teſtatur, ſic inquiens. De hac viſione ante annos circiter triginta, cum eſſem Conſtantino-
poli, 10 & apud virum eloquentiſſimum Gregorium Nazianzenum, tunc einſdem vrbis Epiſco-
pum Sanctarum ſcripturarum ſtudijs erudirer, 11 Scio me breuem dictaſſe, ſubitumq́; tractatum,
vt experimentum caperem ingenioli mei, & amicis iubentibus obedirem. 12 Nil verò de huius
viri indefeſſo ſtudio, & eleganti induſtria, quam erga Græcos, Hebræos, & Syros, Caldeosq́; in diſ-
cendo habuit præſtantius dici poteſt, 13 quam quod ipſius ad Pammachium, & Oceanum miſſa
D profitentur verba dicentis. 14 Dum eſſem iuuenis miro diſcendi ferebar ardore, 15 nec iuxta* H
*quorundam præſumptionem ipſe me docui. 16 Apollinarium Laodicenum audiui Antiochiæ fre-
quenter, 17 & colui: 18 & cum me in Sanctis ſcripturis erudiret, 19 nunquam illius conten-
tioſum ſuper ſenſu dogma ſuſcepi. 20 Iam canis ſpargebatur caput, & magiſtrum potius, quàm
diſcipulum decebat: 21 perrexi tamen Alexandriam; 22 audiui Dydimum: 23 in multis ei
gratias ago: 24 Quod neſciui didici: 25 quod ſciebam, illo docente non perdidi. 26 Puta-
bunt me homines finē feciſſe diſcendi. 27 Veni rurſum Hieroſolymā, & Bethlehē: 28 quo labore,
quo precio 29 Barrabanum nocturnū habui præceptorem? 30 Timebat enim Iudæos, & mihi al-
terum exhibebat Nicodemum. 31 Item ad Ruſticum Monachum. 32 Dum eſſem iuuenis, 33
& ſolitudinis me deſerta vallarent, 34 incentiua vitiorum, ardoremq́; naturæ ferre non poteram,
35 quem cum crebris ieiunijs frangerem 36 mens tamen cogitationibus æſtuabat: ad quam
edomandam, cuidam Fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in diſciplinam dedi, 37 vt poſt
Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauitatemq́; Frontonis, & lenitatem Plinij 38 Alpha-*

betum

betum diſcerem, & ſtridentia, anhelantiaq́; verba meditarer. 39 Quid ibi laboris inſumpſerim, 40 quid ſuſtinuerim difficultatis, 41 quoties deſperauerim; 42 quotieſq́; ceſſauerim, & contentione diſcendi rurſus inceperim, 43 teſtis eſt conſcientia, tam mea, qui paſſus ſum, 44 quàm eorũ, qui mecum duxerunt vitam. 45 Et gratias ago Domino, 46 quòd de amaro ſemine litterarum dulces fructus capio. 47 Et in prologo libri Iob, 48 quem videlicet librum eius ſtudio Latina lingua tranſlatum, 49 expoſitumq́; promeruit. 50 Memini me inquit, ob intelligentiam huius voluminis Lyddaeum quendam in præceptorem, 51 qui apud Hebræos primus haberi putabatur, 52 non paruis redemiſſe nummis. 53 Porrò ad ſcientiam Chaldaicæ linguæ, quo labore peruenerit, idem Hieronymus 54 ità in Prologo Danielis enarrat. 55 Poſt Quintiliani, & Tullij lectionem, ac flores rhetoricos 56 cum me in linguæ huius piſtrinum recluſiſſem, 57 & multo ſudore, multoq́; tempore vix cœpiſſem anhelantia, ſtridentiaq́; verba reſonare, 58 & quaſi per cryptam ambulans deſuper lumen aſpicerem 59 impegi nouiſſime in Danielem, 60 & tanto tædio affectus ſum, vt deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere, 61 Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in ſua lingua ingerente. 62 Labor improbus omnia vincit. 63 Et qui mihi videbar Sciolus inter Hebræos, cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaicus. 64 Et vt verùm fatear vſq; ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere, & intelligere, quam ſonare,

COMMENTARIVS.

1 *QVis autem felicem non dixerit fuga huius euentum, Christiq́; prouidentia diſpenſatum?*] Hactenus de fuga Hieronymi, nunc de conſequentibus effectibus ſubijcitur. Ex peregrinatione igitur, atq; fuga eiuſdem Hieronymi ex Occidente in Orientem, quã & præceptis Euangelicis conſonam in ſuperioribus vidimus bonum, quod inprimis effluxit, iſtud fuit, quod cuncta, quæ ſacræ litteræ referunt loca, adhibitis Hebræorum eruditiſſimis viris, ipſe tunc circumierit, viderit, intrarit. Porrò quantum horum omnium cognitio ad eiuſdem ſacræ ſcripturæ intelligẽtiam ſibi profuerit, ſequentibus ad Domnionem ipſe teſtatur. Quomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint: & tertium Virgilij librum, qui a Troade per Leucaten & Acroceraunia ad Sicilıam & inde ad oſtia Tiberis nauigauerint: ita Sãctã ſcripturam lucidius intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum Vrbium memorias, vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire, vt circumiremus Prouinciam, quam vniuerſæ Christi Eccleſię ſonant] haetenus ipſe.

2 *Vt ſcilicet Romana Eccleſia.* Poſterius deinde, quod ex eiuſdem ab Vrbe receſſu Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ nunquam ſatis explicatum, laudatumq́; obtigit bonum illud cenſetur, quòd illamet numeris omnibus abſolutam ſacrorum librorum verſionẽ e proprio fonte obtinuit. Enimuero cum ad Hieronymi vſq; tempora in quibuſdam ijdem imminuti & imperfecti, in quibuſdam permixti, in quamplurimis etiam vitiati atq; corrupti, tum apud Græcos, tum apud Latinos circumferrentur, is diuino afflatus ſpiritu in Bethlehemitica ſolitudine eos omnes, (vetus quidem Teſtamentum ad Hebraicam veritatem reſtituendo, & nouum iuxta Græcorum originem examinando) correxit. De vtriuſq; Teſtamenti hac a ſe elaborata verſione, ac veteris inprimis reſtitutione in altera Paralipomenon Præfatione ità ſcribit. Si ſeptuaginta Interpretum pura, vt ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret: ſuperfluè me Chromati Epiſcoporum ſanctiſſime atq; doctiſſime impelleres, vt hebræa volumina Latino ſermone transferrem: quod enim ſemel aures hominum occupauerat, & naſcentis Eccleſiæ roborauerat fidem, iuſtum etiam erat noſtro ſilentio comprobari: nunc vero cùm pro varietate regionum diuerſa ferantur exemplaria, ex germana illa antiqua translatio corrupta ſit atq; violata, noſtri arbitrij putas, aut e pluribus iudicare quid verum ſit, aut nouum opus in veteri opere cudere. Et in præfatione Iſaiæ addit: (Epi. 117.) Vnde conijcio noluiſſe tunc temporis Septuaginta Interpretes fidei ſuæ Sacramenta perſpicuè Ethnicis prodere, ne Sanctum canibus, & margaritas porcis darent, quę cum hanc editionem (ſuam ſcilicet) legeritis, ab illis animaduertetis abſcondita.] De ordinatione verò, ac correctione noui, in (Epi. 105.) præfatione Ioſue ita Lectores admonet: Maximè cùm apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices, & vnuſquiſq; pro arbitrio ſuo vel addiderit, vel ſubtraxerit, quod ei viſum eſt, & vtiq́; verũ eſſe non poſſit quod diſſonat.

A Quod æquè in præfatione quatuor Euangeliorum ad Damaſum repetit: Magnus,inquiens, hic noſtris codicibus error inoleuit, dū quod in eadem re alius Euangeliſta plus dixit, in alio, quia minus putauerint addiderunt. Vel dum eundem ſenſum alius aliter expreſſit: ille qui vnum e quatuor prius legerat ad eius exemplum cæteros quoq; exiſtimauerit emēdandos. Vnde accidit vt apud nos mixta ſint omnia,& in Mateo plura Lucæ,atq; Matthæi: rurſus in Matthæo plura Ioannis & Marci, & in cæteris reliquorum, quæ alijs propria ſunt reperiantur.] Et ſupra. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda, reſpon-B deant, quibus? Tot enim ſunt exemplaria quot codices. Si autem veritas eſt quærenda de pluribus, cur non ad Græcam originem reuertentes,ea quæ vel a vitioſis interpretibus malè reddita, vel à præſumptoribus imperitis emendata peruerſius, vel a Librarijs dormitantibus, aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Sed me conſolatur, quod tu qui Summus Sacerdos es, fieri iubes.] hucuſq; ipſe,ex quibus manifeſtè, non vtiliras rantùm verſionis eius, ſed neceſſitas pariter in Eccleſia Dei comprobatur.

Porrò dignitas, ac præſtantia eiuſdem ex hoc etiam declaratur, quòd ab ipſo promul-C gationis exordio, vbiq; terrarum & recepta eſt, & a Sanctis Patribus ſummis laudibus exornata. Sanctus Auguſtinus ex ipſorum quoq; Hebræorū teſtimonio hanc ipſam Hieronymi tranſlationem veracem eſſe cōfirmat. Sanctus Gregorius eandem (quam nouam appellat) cuncta ex Hebræo eloquio verius transfundere dicit. Sanctus Iſidorus cæteris omnibus anteponit, eamq; ab Eccleſijs Chriſtianis communiter recipi ac probari teſtatur, quod ſit in verbis clarior, & in ſententijs veracior. Ipſemet nō tantùm Hebræis ſed & Apoſtolis comprobari idem Hieronymus in præfatione libri Paralipomenon affirmat:Cur, D inquiens,me non ſuſcipiant Latini mei,qui inuiolata editione veteri, ita nouam condidi, vt laborem meum Hebræis, & quod his maius eſt,Apoſtolis auctoribus comprobem. Illam tandem ſacrum Concilium Tridentinum omnino ſectandam eſſe, cum tot ſæculorum curriculis Catholica fides per eam illeſa ſeruata ſit, & teſtitura decernit. Iure ergo felix, ac Chriſti (vt dicitur) prouidentia diſpenſata Hieronymi fuga, cùm tot bona protulerit, affirmanda eſt. Quod autem in textu ponitur.

Vt ſcilicet Romana Eccleſia. Non ſic Romanæ accipiendū verbum, vt ea tantùm, quæ Romæ Eccleſia eſt, ſed quæ per totum orbē longè lateq; diffuſa, intelligatur. Enimuero E ſācta & Oecumenica,ideſt Vniuerſalis Eccleſia *Romana* dicitur,quòd illius caput *Romanus* Pōtifex iure affirmetur. Vnde & Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus,a Sācto Antonino in Sūma relatus: Vt membra, inquit, maneamus in capite noſtro Apoſtolico throno *Romanorū Pōtificum*, a quo noſtrum, & quomodo, & quid credere,& quid tenere debeamus,ipſum venerātes, ipſum rogantes pro omnibus, quoniā ipſius ſolum eſt reprehendere, corrigere,diſponere, ſtatuere, ſoluere, & loco ipſius ligare, qui ipſum ædificauit, vt nulli alij, quod ſuum eſt, plerunq; ipſi ſoli dedit, cui omnes iure diuino caput inclinant, & Primates mūdi tanquam ipſi Domino Ieſu.] Et Sanctus F Thomas in Tractatu contra errores Græcorū capite ſexageſimo ſexto Concilij vniuerſalis verba allegans, ita habet: Veneramur & dicimus ſecundum ſcripturas, & Canonum definitiones,Sanctiſſimum antiquæ Vrbis Romę Epiſcopum primum eſſe, & maximum omnium.] Vel dicatur. Vniuerſalem ideo *Romanam* appellari Eccleſiam, quòd cæteris omnibus auctoritate, prǣſtantia ſupereminear. De qua & decreti verba extant,quibus decernitur: Sacroſancta *Romana* & Apoſtolica Eccleſia, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino G Saluatore noſtro primatum obtinuit.] Et capite proximè ſuperiori, *Omnes*: Qui autem *Romanæ Eccleſiæ* priuilegium ab Ipſo Summo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur] Quantis deniq; eiuſdē Romanæ Eccleſiæ, ac Romani Pontificis auctoritatē efferant præconijs cōtra noſtrorum temporum hæreticos, Vide Hieronymi Epiſtolas quinquageſimam ſeptimam, & quinquageſimam octauam, Cyprianum, Hilarium, & alios. Verùm de his fuſius infra Capite decimo ſexto.

3.par.tit. 22.§ 5.

Diſt. 22.

Matt.16.

3 *Petri inſtituta regimine.* Primus is etenim fuit, qui maxima omnium Pontificatus H præfectura a Chriſto nobilitatus eandem rexit, fundauitq́. Cui & antea ſub eius perſona cæteris omnibus ſucceſſoribus idē fuerat elocutus: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.*

Matt.16.

4 *Omnium etiam veteris, & noui teſtamenti librorum deſudante Hieronymo Hebraicā,& Græcam haberet veritatem.* De quo ipſo Hieronymi labore, atq; ſudore, & hucuſq; verba facta ſunt, & mox in ſequentibus agetur.

5 *Et quorundam Græcorum leuitas, qui cunctas ſcripturas ſibi diuinitus inſpiratas Romanos a ſe accepiſſe plaudebant, ab inſultatione deſiſteret.* Duo prętereа alia ex Hieronymi translatione,

confi-

A cõſideratione digniſſima contigiſſe nunc ſubiunguntur. Vnum leuitatis quorundã Græcorum, Romanos (hoc eſt Latinos) ſacras a ſe litteras accepiſſe affirmantium repreſſio: Alterum falſę cuiuſdam alterius aſſertionis euerſio, qua ſibi nimirum metipſis eaſdem diuinitus inſpiratas olim fuiſſe plaudebant.

Quo ad prius, tantùm abeſt, vt Hieronymus veteris Teſtamenti hiſtoriam a Græcis deſumpſerit, quod eorum quoq; Translationem multis in locis (vti dictum eſt ſupra) mancam, & violatam ad Hebraicam veritatem reſtituerit. Sed nec inſuper poſt eiuſdem Hieronymi Translationem, ipſorum aliquando Græ-B corum Latini vſi ſunt Translatione, cum Hieronymianam in ipſo innulgationis exordio vniuerſalis Dei Eccleſia amplexata ſit. Quod ſi rei huius tunc temporis euentum aperire voluerimus, viceuerſa Grecos a Latinis eorundem ſacrorum librorum veritatem mutuatos fuiſſe ex proprio Hieronymi teſtimonio cogemur aſſerere. Quandoquidem Sophronium apprimè eruditum, Pſalterium, ac Prophetas a ſe primũ de Hębreo in Latinum ſermonem editos Græcorum bibliothecæ protinus tradidiſſe libro de Viris Illuſtribus teſtatur. Id quod manifeſtius libro ſecundo aduerſus Rufinum in obtrectatorum ſuorum deteſtationem explicans exclamat: O labores hominum ſemper incerti: O mortalium ſtudia contrarios interdum fines habentia. Vnde putabam benemereri de Latinis meis, & noſtrorum animos ad diſcendum concitare: quod etiam Græci verſum de Latino poſt tantos interpretes non faſtidiunt, inde in culpam vocor, & nauſeanti ſtomacho cibos ingero. Et quid in homine tutum ſit, ſi innocentia criminoſa eſt?] Et in Eſdrę atq; Nehemię Prętatione: Quãto magis (inquit) Latini grati eſſe deberẽt, quòd exultãtẽ cernerent Græciam a ſe aliquid mutuari (de verſione ſcilicet ſua intelligẽs.) Igitur nõ Latini à Græcis, ſed e contrario Gręci ab ipſis La-D tinis poſt Hieronymianam translationem ſacras litteras acceperunt. Nec illud obſtare videtur, quod Pſalterio a Septuaginta interpretibus edito Latini in Eccleſijs vtantur, quoniã id non niſi poſt exactiſſimam ab eodem Hieronymo in eo elaboratam caſtigationem contigit: quemadmodum ipſe Libro ſecundo aduerſus Rufinum recenſet: Pſalterium, inquiẽs, quod certè emendatiſſimum iuxta Septuaginta Interpretes noſtro labore dudum Roma ſuſcepit, rurſum iuxta Hebraicum vertens præfatione muniui.] Et ſupra. Ego ne contra Septuaginta Interpretes aliquid ſum locutus, quos ante annos plurimos diligentiſſimè emendatos meę Linguę ſtudioſis dedi, quos quoti-

Cap. 7.

C

Cap. 8.

Cap. 7.

die in conuentu Fratrum ediſſero? quorum E Pſalmos iugi meditatione decanto?] Nec cuipiam admirationi hoc eſſe debet, ex omnibus nimirum Septuaginta Interpretum libris Pſalterium tantummodo in vſu Eccleſiæ perſeueraſſe; quippe, cùm ipſius Hieronymi tempore præ cæteris omnibus Sacræ Scripturę libris in ore omnium verſaretur, ita illud idem, & ipſe canere voluit, vt cum cæteris conueniret: quod vtiq; vt Roma ſeruaret, & rogaſſe Summum Pontificem, & illud ſemel, atq; iterum ſe typis ſubmiſiſſe teſtatus eſt. Quod autem eiuſdem Hieronymi Translatione Græcorum leuitas repreſſa dicatur, ad vniuſcuiuſq; Prouinciæ proprietates alluditur. Quemadmodum enim F Cretenſes ſemper mendaces, malas beſtias, ventres pigros ab Epimenide Poeta dictos Apoſtolus comprobat: Vanos Mauros: & feroces Dalmatas Latinus pulſat hiſtoricus: Timidos Phrigas, omnes Poetæ lacerant: Athenis expeditiora naſci ingenia Philoſophi gloriantur, ſic Græcos leues apud Caium Cæſarem Tullius irridet dicens: Aut leuium Græcorum, aut immanium Barbarorum. Et in oratione pro Flacco: Ingenita, inquit, leuitas, & erudita vanitas.

Tit. 1.

Quo ad poſterius, Quoniam Septuaginta Interpretibus in Inſula Alexandrię, quæ Pharus dicitur, ſeptuaginta item cellulas (quas G Iuſtinus Martyr ſe vidiſſe teſtatur) ad legem interpretandam a Ptolomęo Philadelpho aſſignatas fuiſſe Ariſteus, eiuſdem Ptolomęi ad Eleazarum Summum Sacerdotem pro eiuſmodi negotio Legatus miſſus, litteris conſignauit: Et illud idem Philo etiam Iudæus in Vita Moyſi confirmaſſe viſus eſt, dum eoſdem Septuaginta Interpretes in vnum locum conuocatos, ſacros ex Hæbreo libros in Græcum ita concorditer tranſtuliſſe, vt ne in verbo quidẽ diſſenſerint chartis prodidit: addiditq; miraculo & prophetię dono id eſſe aſſignandum: Ex his Sacras ſibi litteras certo reuelatas Gręci autumarunt. At quoniam applauſus eiuſmo-H di, de quo mirum in modum gloriabantur falſo nixus fuit fundamento, inte etiam optimo ad ipſius Hieronymi translationem protinus euanuit. Et reuerà cum Sanctos Apoſtolos, & Euangeliſtas (quos Spiritu ſancto plenos non ambigimus) aliter, quàm a ſeptuaginta Interpretibus verſum eſt, Scripturæ Sacræ auctoritates ex nouo Teſtamẽto deſumpſiſſe conſtet; compertiſſimum etiam eſt, Septuaginta Translationem a Spiritu ſancto nullo pacto potuiſſe dictari. Quandoquidem vnus atq; idem Spiritus ſanctus diuerſa non texuiſſet teſtimonia, aliter nimirum loquendo per Apoſtolos, aliter per Septuaginta Interpretes. Nec idem præ-

terea,

A teræ, quod a Septuaginta Tranſlatoribus miſſum voluiſſet, illud omnino ſcriptum fuiſſe per Apoſtolos, ac Euangeliſtas protuliſſet, opponuntur enim hæc ſibi inuicem. Igitur a Spiritu ſancto Septuaginta Interpretum Tranſlationem dictatam aſſerere, a veritate alienum, merumq; figmentum eſt. Et quod ad ſeptuaginta cellulas ſpectat, eas profecto irridet Hieronymus,non quòd eorum eubiculaneget, ſed quòd ſingulos in ſingulis latuiſſe, aliumq; dum verteret, de alio ignoraſſe,cunctos tamen in interpretatione miraculo quodam, non collatione prius facta conueniſſe, falſum eſſe dicat; Quod apertius ex verbis

B eiuſdem in Præfatione libri Paralipomenon liquet, vbi: Si igitur (inquit) alijs licuit non

Ep. 107. tenere quod ſemel ſuſceperant, & poſt Septuaginta cellulas, quę vulgo ſine authore iactantur, ſingulas cellulas aperuere, hocq; in Eccleſijs legitur, quod Septuaginta neſciere] & libro ſecundo aduerſus: Neſcio quis primus author Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit, quibus diuiſi eadem ſcriptitarint. Cùm Ariſtæus eiuſdem Ptolomæi hyperaſpiſtes, & multo poſt tempore Ioſephus nihil tale retulerint,ſed in vna baſilica congregatos, contuliſſe ſcribant, non propheraſſe: Aliud eſt enim vatem, aliud eſt eſſe in-

C terpretem: Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit, vt quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? Damnamus veteres? Minimè, ſed poſt priorum ſtudia in domo Domini, quod poſſumus laboramus. Illi interpretati ſunt ante aduentum Chriſti,& quod neſciebant dubijs protulere ſententijs: nos verò poſt paſſionem,& reſurrectionem eius, non tam prophetiam, quam hiſtoriam ſcribimus: Aliter enim audita,aliter viſa narrantur. Quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta; non damno,non

D reprehendo Septuaginta, ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero] Verùm de Tranſlatione Hieronymi atq; eius præſtantia infrà capite decimo quinto, & decimo ſexto.

Cur Hieronymo poſt Septuaginta Interpretes ſacras rurſus ex Hebræo litteras transferre licuerit?

NVnc cauſas quibus Hieronymum poſt Septuaginta Interpretum tranſlationē, quam Eccleſiam receperat, & approbaſſe optimè nouerat, vetus iterum Inſtrumentum ex Hebræo immediatè interpretari decuit, imò incubuit, aſpergamus. Multæ quidem hæ ab ipſomet afferuntur, ſed ſex potiſſimum nos numerabimus. Prima ne Iudæi Eccleſijs Chriſti diutius inſultarent,exprobrātes in Hebræo non ita haberi, quemadmodum eædem Eccleſiæ Chriſti ex Septuaginta Interpretibus legunt. Hęc ab eo affertur ratio Tomo tertio prefatione centeſima decima ſeptima in Iſaiā, ad Paulam, & Euſtochium. Secunda, ne Iudæi ſubterfugiendi diuerticula amplius haberent, ſi quando à Chriſtianis Scripturarum allegatione vrgerentur: quin potius vti proprijs armis confoderentur. Hac ideirco ratione eruditiſſimos quoſq; Hebræorum ſe conſuluiſſe, cum eiſdemq; peregrinationes longiſſimas aſſumpſiſſe fatetur Tomo tertio præfatione centeſima octaua in librum Paralipomenon ad Domnionem, & Rogatianum. Præfatione centeſima decima in Tobiam ad Chromatium & Heliodorum. Et præfatione centeſima decima in Iob. Tertia, vt ea, quæ a Septuaginta Interpretibus omiſſa fuerant, reſtitueret. Hac ipſe vtitur ratione præfatione centeſima nona in Eſdram, & Nehemiam ad Domnionem: Vbi,& quàmplura in Euangelio reperiri ex veteri citata Inſtrumento, quæ apud Septuaginta non habentur,oſtendit. Quarta, vt ab eiſdem Septuaginta Interpretibus conſultò occultata propria interpretatione (iam Chriſti Euangelio Eccleſia coruſcante) proderentur: prętatione centeſima decima ſeptima in Iſaiam ad Paulam, & Euſtochium. Quinta, vt pro voluntate Scriptorum, ſiue apud Græcos, ſiue apud Latinos ſacra deprauata volumina ſuæ redderet puritati,de qua & in præfatione centeſima quinta in Ioſue, & in præfatione centeſima nona in Eſdram, & Nehemiā verba facit. Sexta (quæ affertur in textu, vt inanis Græcorum tumor compeſceretur, quo ſe Latinis præferentes, eiſdem exprobrabant ſacros a ſe tantummodo codices accepiſſe. His (inquam) alijſq; de cauſis, poſt Septuaginta Hieronymus potiſſimum fecit, quod maximè Sacroſanctę Eccleſiæ intereſuit.

6 *Igitur Hieronymus locis venerabilibus perluſtratis.* Iis videlicet de quibus ſupra capite ſuperiori. Hæc porrò quæ de Sanctorum locorum veneratione, ac eius ſub S. Gregorij diſciplina ſubijciuntur, non ita accipiendaa ſunt, vt ea cum multis alijs, quę infra deſcribuntur tunc facta credantur, quando Damaſo vita functo, Roma idem ipſe ſuam iterum Bethlehem repetijt. Haud quaquam. Sed per id temporis ſine vlla controuerſia geſta ſunt, antequam in ipſam Vrbem à præfato Pontificę euocaretur: quod planè ex Epiſtolis eiuſdem centeſima quadrageſima ſecunda, centeſima quadrageſima tertia ad eundem

A Damaſum patet, in quibus expreſsè earum
rerum, quarum cognitionem ab eodem Gre-
gorio didicerat, meminit. Auctor autem
dummodo Hieronymi Vitam, reſq; ab eodē
geſtas, quas ſciret eſſe veriſſimas, in vnum
(vt in præfatione pollicitus fuerat) colligeret,
non curauit illarum omnium perfectam ſeriē
iuxta temporis rationem texere, cum ſua præ-
ſertim ætate, quæ de eodem circumferrentur
Acta, deprauata omnino forent. Hoc ſemel
attuliſſe ſufficiat, ne me interdum ab ordine
nonnihil aberrantem quiſpiam arguat. Lit-
teram enim in hiſtoriæ huius explicatione ſe-
qui intendo. Rectè autem hoc ipſo capite
B per totum Hieronymi in ſacris litteris adiſcē-
dis pietatis ardor oſtenditur, cum eorum in-
ſtar Philoſophorum, quos luſtraſſe Prouincias,
nouos adijſſe populos, maria tranſiſſe, vt re-
rum pleniorem ſibi compararent cognitionē
litteræ loquuntur, non tantùm adoleſcens
Italiam, Gallias, ac totum ferè Orientem,
Thraciam, Pontum, Bithyniam, Galatiam,
Cappadociam, Ciliciam, Atticam, Syriam, ac
Aegyptum peragrarit, ſed vir adhuc factus,
atq; apud plurimos magiſter potens iam &
ſtrennus, cuius in litteris ingenium, Summi
etiam Pontifices conſulebant: cuius doctri-
nam vniuerſæ per orbem Chriſti Eccleſiæ iā
C receperant, hoſpes iterum fieri voluerit atq;
diſcipulus: alienaq; prius maluerit verecūdè
ediſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Et
in hoc quidem, non cum Pythagora tantùm,
qui ad Memphitycos vates, atq; Platone, qui
in Aegyptum ad Architam Tarentinum, &
cæteris antiquis Philoſophis, quos ad finiti-
mos alios peragraſſe legimus, comparandus
eſt, ſed omnium iudicio longe anteponendus.

7 Pergit Conſtantinopolim ad audiendum Venerabilem virum Gregorium Nazianzenum,
Habet enim neſcio quid latentis energiæ vi-
ua vox, & in aures diſcipuli de doctrinæ ore
transfuſa fortius ſonat. Igitur venerabilis viri
D Gregorij Nazianzeni Conſtantinopoli conſue-
tudine vſus, ſacras ab eo litteras didicit, quem-
admodum ſæpius in ſuis tractatibus deinceps
Epiſt. 2. profeſſus eſt. Inprimis vero de eo Epiſtola
ſecunda ad Nepotianū hiſce gloriatur: Præcep
tor quondam meus Gregorius Nazianzenus
rogatus a me vt exponeret, quid ſibi vellet in
Luca Sabbatum δευτερόπρωτον, eleganter luſit:
Docebo te, inquiens, ſuper hac re in Eccleſia,
in qua mihi omni populo acclamante cogeris
inuitus ſcire, quod neſcis, aut certè ſi ſolus ta
cueris, ab omnibus ſtultitiæ condemnaberis]
Deinde in Catalogo de ſcriptoribus Eccleſiaſ-
ticis idem repetens: Gregorius, ait, primùm
Saſimorum, deinde Nazianzenus Epiſcopus,
vir eloquentiſſimus præceptor meus, a quo E
ſcripturas explanante didici.] De quo plu-
ribus alijs in locis, ad Pammachium videli-
cet Epiſtola quinquageſima prima, necnō ad-
uerſus Iouinianum libro primo, & alibi. Cæ-
terùm de profectionis huius tempore mox
ſubijciemus.

8 Vt idem in tertio explanationum Iſaiæ libro meminit, capite nimirum ſexto.

9 Vbi Propheta Dominum ſe vidiſſe teſtatur, ſic inquiens. De hac viſione ante annos circiter triginta, cum eſſem Conſtantinopoli. Cùm
in Iſaiam Commentarios, (ex quibus nunc
verba promuntur) poſt Danielis interpretatio-
nem aggreſſus ſit ſtatim Hieronymus, anno F
nimirum Chriſti quadringenteſimo octauo,
vt inferius patebit; vtiq; etiam hanc de ſe-
dentis Domini viſione lucubrationem, quæ
ante triginta circiter annos elucubrata aſſeri-
tur, in Chriſti Domini annum trecenteſimū
ſeptuageſimum octauum, vel proximè ſequē-
tem referendam eſſe conſequitur, Quo tem-
pore Romæ Damaſus duodecimum Pontifi-
catus annum agebat, Hieronymus vero vitę,
iuxta ſuperius a nobis notata quadrageſimū-
ſeptimum.

10 Et apud virum eloquentiſſimum Gregorium Nazianzenum, tunc eiuſdem vrbis Epiſcopum Sanctarum ſcripturarum ſtudijs erudirer. G
Mirum non ſit, ſi toties a tanto ſe viro eruditū
gloriatur Hieronymus, eumq; ſemper innu-
meris attollit præconijs; enimuero vt vitæ
ſanctitate, ſic & doctrinę ſublimitate in Ec-
cleſiaſticis litteris Gregorius per id temporis
excellebat adeo, vt etiam ex omnibus tam
Græcis, quàm Latinis ſolus Theologi nomen
mereretur. Meritò ergo illi, vt magnæ aquilæ
pullus, qui eius interdum humeris portaretur
inhærens Hieronymus, auſus eſt ſublimi vo-
latu ſuperare cœlos, & vſq; ad Dominum ſe-
dentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum
peruenire: ſeq; admiſcere Seraphinis, vbi quę
didicit arcana myſteria ſcriptis deinceps pro- H
didit, & Damaſo Romano Pontifici Epiſto-
la centeſima quadrageſima ſecunda, & cente-
ſima quadrageſima tertia tradidit. In eo ſa-
nè antiquum illud, quo dicitur: Multi diſci-
puli prudentiores magiſtris, impletum, dicit
Baronius: quandoquidem ſi conferas Hiero- Tom. 4. ſub ann. 379.
nymū cum Gregorio, inuenies aliqua, quibus
amplius hic excellat: Vt veram iudices Enno-
dij Ticinenſis eſſe ſententiam, ita dicentis:
Hieronymus noſter, niſi præceptorem ſuum
Gregorium diceret, illo melior cenſeretur:
ſed illi, applicanda ſunt bona, a quo ſumpſiſ-
ſe originem videntur. Et certe ſi in his, quę
ſpectant ad multiplicium linguarum peritiā,

A quam in diuinis explicandis ſctipturis, & di-
uerſatum linguatum ſcriptoribus conſolen-
dis, magni momenti nemo eſſe negarit abſq;
controuerſia Gregorium ptimas dare Hieto-
nymo certum eſt, vt potè qui profiteatur,
etiam latinam Linguam toto orbe Romano
diffuſam ſe penitus ignoraſſe. Quod ad Poſ-
Epiſt. 71. thumianum Græcam Latinamq; linguam
callentem ſcribens ita teſtatur: Subllmis es
eruoitione, & quidem vtroq; eruditionis ge-
nere, & vtraq; dicendi ſacultate: alterius e-
nim quantam famam audiuimus! (nec enim
lingua Romanus ſum, nec Italicam doctrinã
calleo) alterius autem periculum ipſi fecimus.
B Hæc ex Baronio. At quanquam tantn Patri
tam ſapiente fuiſſe ptæditum filin gloriæ fue-
rit; haud tamen in Euagrin Pontico, ſuo itẽ
diſcipulo tam felix euaſit, quandoquidem a
S. Baſilio Lector ptimum; mox ab eodem Gre-
gorin Diaconus ordinatus, atq; ſacris litteris
eruditus, demum in Aegypto de amaro Ori-
genis doctrinæ calice potatus, innumeris, &
ipſe alijs eundem deinceps propinauit. De
eodem proximè ſuperiori capite. Deniq;
quo ritu, quo more Gregorium tantum diſci-
pulum, Hieronymum nempe ſuſcepiſſe pu-
tamus? Non certè tumido doctoris faſtu; nõ
affectata doctrinę grauitate; nec eundem vix
C promendo verba, aut iactando doctrinam,
ſiue e cathedra perſonando inſtruxit, ac do-
cuit, ſed fraterna aſſidue in omnibus familia-
ritate; mutua collocutione, diſceptationeq;
pari, vt non quaſi diſcipulum, ſed veluti con-
doctorem eum fuiſſe veneratum dixiſſes, ſi
vidiſſes. Quod etiam planè ex ptoptijs Hie-
ronymi verbis ad Epheſios quinto deducitur,
vbi habet. Gregorius Nazianzenus, vir val-
de eloquens, & in ſcripturis apprimè erudi-
tus, cum de hoc mecum tractatet loco ſole-
bat dicere,] & in libro de Scriptoribus, Gre-
gorium quoq; Nyſſenum virum Sanctiſſimũ
atq; doctiſſimum intexens, ſic ſcribit: Grego-
D rius Nyſſenus Epiſcopus, frater Baſilij Cæſa-
rienſis, ante paucos annos, mihi & Gregorin
Nazianzeno contra Eunomium legit libros,
qui & multa alia ſcripſiſſe, & ſcribere dicitur.]
Ex quibus ſatis aperrè conijcitur quantæ tunc
exiſtimationis non ſolum apud Gregorium
Nazianzenum, ſed & cæteros Orientis erudi-
tiſſimos viros Hieronymus eſſet: cum ob vul-
gatam etiam de eo famam atq; eruditionem,
& conſuleretur, & alienorum quaſi iudex &
arbiter ſcriptorum deligeretur. Vltra verò
duos annos apud eundem Gregorium Con-
ſtantinopoli haud fuiſſe commoratum, exac-
tus vitæ eiuſdem calculus perſuadet.

11 *Scio me breuem dictaſſe, ſubitumq; trac-*
tatum, vt experimentum caperem ingenioli mei, E
& amicis iubentibus obedirem. Comprehen-
ditur Tractatus hic ſupra allegatis Epiſtolis
centeſima quadrageſima ſecunda, & centeſi-
ma quadrageſima tertia, ex quib' inter amicos
iubentes Damaſum inprimis Pontificem ha-
bitũ fuiſſe declaratur, cùm præſertim vtręq;
illi inſcribantur. Nec dubitationem hoc lo-
co Hieronymi verba, paulò ſuperius ex libro
de Scriptoribus Eccleſiaſticis allegata debent
ingerere: Quomodo nimirum is, Gregoriũ
ipſum, Nazianzi Epiſcopum, Conſtantinopli
ſacras litteras publicè interprætantem, ac eã-
dem inſuper Eccleſiam regentem audire po-
tuerit: non inquam vrgere debent, quoniam F
ad tres Gregorius aſſumptus eſt ſedes, ad Sa-
ſimorum nimirum inprimis, mox ad Nazian-
zenam, poſtremò ad Conſtantinopolitanam.
Erat ſiquidem tunc temporis tanta Grego-
rij doctrinæ ac ſanctitatis fama, vt ſolus ad
Orientis neceſſitates ſubleuandas, atq; nunc
ad hanc, nunc ad illam Eccleſiam adhibe-
retur, quemadmodum in Eccleſiæ quoq;
Conſtantinopolitanæ turbulentijs, & oppor-
tunitatibus cõtigit. Enimuero cũ ea ab Aria-
nis mirum in modum infeſtaretur, is ſub
Theodoſio ſeniore Auguſto, Damaſiq; Pon-
ficatus initio ad illius compoſitionem, reſtitu-
tionemq; delectus eſt: Qua poſtea aliquot G
annorum curriculis rite compoſita, ita vt neç
vnius Arriani hoſpitio pollueretur: Expulſo
inſuper ex ea Maximo Cynico, quem Arria-
ni elegerant, vt ſenectam tranquillè ageret
Nectarium ſucceſſorem Sãctiſſimum reliquit,
& vitæ reliquum in ſolitudine ſancto fine cõ-
ſumpſit. Eo igitur tempore, quo Conſtanti-
nopolitanam Eccleſiam regebat, eundem illic
docentem coluit Hieronymus.

12 *Nil verò de huius viri indefeſſo ſtudio,*
& eleganti induſtria, quã erga Græcos, Latinos,
Hebræos, & Syros, Caldæoſq; in diſcendo habuit
præſtantius dici poteſt. Eſt ſtudiũ idẽ aliquãdo
ac exercitatio, interdum voluntas, quandoq; H
diligentia: pro aſſidua ac vehementi hoc lo-
co animi applicata occupatione ad rem ali-
quam cum magna voluptate accipitur. Sed
& peruerſas adinuentiones, fabulas, atq; in-
ſidias eodem nomine propheticus ſermo con-
ſueuit apellare, Hieremiæ vndecimo, & E-
zechielis trigeſimo ſexto. Quamuis autem
de Hieronymi hactenus laborioſiſſima pro di-
uinis ſcripturæ ſacræ myſterijs intelligendis
opera conſtiterit, non minori tamen admira-
tione eius æque induſtria, qua in ijſdem inſu-
dauit, digna cenſetur. Quandoquidem, quid
illi aliquo vnquã tempore deteſtabilius perfi-
dis Iudæis fuit, de quibus, & loquitur. Si ex-
pedit

A pedit odiſſe hominem, & gentem aliquã de-
teſtari, miro odio auerſor circunciſos: vſq; ho
die enim perſequũtur Dominum noſtrum Ie-
ſum Chriſtum in Synagogis Satanæ,] & tamẽ
illos ad Sacrorũ librorum intelligentiã babuit
itineris comites: ſæpe ad idẽ adhibuit, vt dein-
ceps de falſitate Eccelſijs Chriſti nõ inſultarẽt:
Illos pariter in Hebræa Chaldęaq; lingua Prę
ceprores conſuluit, vt eorũmet armis illos iu-
gularet. Quis vnquã execrabilior dogmatiſ-
tes Origene, qui ſæuiſſima proferens venena,
totum ferè Orientẽ, Occidentiſq; ſimul partẽ
perdidit? Qui Arrianis, Pelagianis, innumera
bilibuſq; alijs hæreticis materiã præbuit deli-
B tãdi? Et tamẽ ſe illius libros ad piũ propoſitũ
Lib. 2. ad- ſuper cunctos homines congregaſſe, & legiſſe
uerſ. Ruf. aſſerit: Neſcis me, ait, Origenis habere omnia?
cap. 4. legiſſe quãplurima?] Et tamen alibi: Arguite
Epiſt. 65. me, inquit, vbi hæreſim defenderim? vbi
prauum Origenis dogma laudauerim?] Et ite-
rum. Per me Latini omnes Origenis bona
notũt, mala verò, & errores prorſus ignorãt.]
Quid tandem Gentilium, ac Sæcularium lit-
terarum lectione inutilius? & nihilominus ea-
rum exempla, atq; teſtimonia, in noſtræ argu-
mentum fidei tam concinnè protulit, vt in
Moyſe, & Propbetis de ſnis etiam libris aſſum-
pta nonnulla comprobarit. Quis enim ne-
Epiſt. 84. ſciat (inquit ipſe,) & in Moyſe, & in Prophe-
C tarum voluminibus quædam aſſumpta de
Gentilium libris, & Salomonem Philoſopbis
Tyri, & nonnulla propoſuiſſe, & aliqua reſpon
Prouerb. cap. 1. diſſe. Vnde, & in exordio Prouerbiorum com
monet vt intelligamus ſermones prudentię,
verſutiaſq; verborum, parabolas, & obſcurum
ſermonem, dicta Sapientum, & ænigmata,
quę propriè Dialecticorum, & Philoſophorũ
AdDamaſũ de frugi, & luxurioſo filijs ſunt.] Et alibi. In bis tamẽ ita nos facere ſo-
lemus, quando enim Philoſophos legimus:
quando in manus noſtras libri veniunt ſæcula-
ris ſapientiæ: ſi quid in eis vtile reperimus, ad
noſtrum dogma conuertimus. Si quid verò
ſuperfluum, de Idolis, de Amore, de cura ſęcu-
larium rerum, hæc radimus, caluitium induci-
mus, hæc vnguium more ferro acutiſſimo diſ-
D ſecamus.] Hæc ipſe. Igitur ex proprio He-
bręorum teſtimonio eorummet viciſſe perfi-
diam: Ex zizaniorum peſtifera copia ſolidæ
doctrinæ frumenta in horrea Eccleſiæ congre-
gaſſe, & ex Ethnicorum litteris, exemplisq;
eiuſdem Eccleſiæ decorem auxiſſe; eiuſmo-
di inquam omnia exquiſitiſſimę induſtrię atq;
artis, non dicenda argumenta?

13 *Quam quod ipſius ad Pammachium, & Oceanum miſſa profitentur verba dicentis.* Ha-
betur Epiſtola Tomo ſecundo, in ordine ſe-
xageſima quinta.

14 *Dum eſſem iuuenis miro diſcendi fere-* E
bar ardore. Aptè diſcendi ardor in iuuentu-
te excitatur, fouturq;, quia per id potiſſimũ
temporis, & in iecore, & in venis ipſe ſanguis
exæſtuat, atq; ebullit in medullitio: quo fit,
vt ætas huiuſmodi ad labores ſubeundos ap-
tior, & ad ſpeculationes perſpicacior redda-
tur. At myſticè etiam iuuenes dicuntur, qui
ad fidei bella promptiſſimi ſunt, & qui pro Ec-
cleſiæ defenſione ad vitæ præſentis incommo-
da perferenda contra Diabolum, & eius mem-
bra ſe exponunt, de quibus S. Ioannes: *Scripſi* 1. Io. 2.
vobis, inquit, *vobis iuuenes, quoniam fortes eſtis,*
& per verbum Dei, quod manet in cælo viciſtis
malignum. Horum iuuentus, vt aquilę reno- Pſal. 102.
uata in Pſalmo legitur: hoc eſt, (vt locum nõ F
ſatis a multis intellectum breui explicemus:)
ita Charitatis vi Inſtaurata, & innouata eſt;
vt ſit viuax, non ſecus, atq; aquilæ vita, quæ
eſt omnium viuaciſſima. De eo, qui hanc [illegible] vitam vult
dici poteſt. *Aetatem habet*: cum Io. 9.
ad eam venerit ætatem, vt de expetendis, fu-
giendiſq; delectum habere queat. Iuxta itaq;
hunc myſticum ſenſum Hieronymum genero-
ſiſſimum iuuenem, nemo eſt qui ambigat.
Vnde, & verbum [ferebar] obſeruatione di-
gnum eſt, tanto quippe is ſapientiæ deſiderio
in Eccleſię propugnationem huc atq; illuc
rapiebatur, vt res noua, & quaſi miraculum G
deinde fuerit, tam longinqua terrarum ſpacia
illum percurriſſe, quaſiq; toto orbe fugientes
litteras inceſſanter ſectatum fuiſſe.

15 *Nec iuxta quorundam præſumptionem*
ipſe me docui. Præſumptio ſiquidem in litte-
rarum ſtudio peſſimus præceptor eſt, Vnde &
Demetriadem virginem admonens: Bonum Epiſt. 8.
(inquit) eſt poſt regulas ſcripturarum, vitæ
tuæ tramitem ab alijs diſcere, nec præceptore
vti peſſimo, ſcilicet, præſumptione tua. Quod
ſanè, & ſe inprimis ſemper inuiolabiliter ob-
ſeruaſſe Domnioni, & Rogatiano ita profite-
tur: Fateor mi Domnion, & Rogatiane cha-
riſſimi, nunquam me in diuinis voluminibus H
proprijs viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinio-
nem meam: ſed ea etiam de quibus ſcire me
arbitrabar interrogare me ſolitum: quanto ma-
gis de bis, ſuper quibus anceps eram?

16 *Apollinarium Laodicenum audiui An-*
tiochia frequenter. Eruditionis huius ſub Apol-
linarij diſciplina tempus Chriſti anno trecen-
teſimo ſexageſimo tribuitur, antequam nimi-
rum Euagrij ſolitudinem ingrederetur. Quan-
tò autem grauiores a diſcipulis Præceptores
eligentur, tantò illis doctrinæ ſemina radices
altius figent. Nec ſuperuacanea pręſtantiſſimi
a principio doctoris electio exiſtimanda eſt: li
cet ad imbuendam puetitiã pro ingenij capaci

tate

A tate quilibet mediocriter doctus, ac gregarius ſufficere videatur. Nam quo eruditior præceptor, & facilior, elariorq; doctrina miniſtrabitur. Certè, & Dionyſium, magiſtrum ſibi in Grammatica Donatum elegiſſe, in Rhetorica Victorinum, in Theologia Gregorium Nazianzenum legimus. Theophraſtus pariter Ariſtotelem, Ariſtoteles Platonem, Plato Socratem, Regina Auſtri ſapientiſſimum Salomonem audiuit. His itaq; rationibus, & Hieronymus non quoslibet præceptores, ſed præſtantiſſimos quoſq; ſibi adoptans, in Grammatica Donatum, in Rhetorica Victorinum, in Theologia Gregorium Nazianzenum, Apollinarium,
B Didymum, in hebraicis litteris Barhaninam audiuit, hunc quidem Hieroſolymæ, illos Alexandriæ, Antiochiæ, Conſtantinopoli, poſtremos deniq; Romæ. Cæterùm quo tempore Apollinario præceptore vſus idem Hieronymus eſt, a nemine vitabatur (is enim licenter tunc Antiochiæ, docebat, licentiuſq; audiebatur) At vbi malè audire cœpit, in illum pij omnes ſtylum exacuerunt. Athanaſius ex Epiphanio hæreſi Septuageſima ſeptima, Baſilius in Exameron Homilia tertia, Gregorius Nazianzenus Epiſtola prima ad Celidonium, & ipſe Hieronymus pluribus in locis, præſertim
C verò Epiſtola octogeſima ſecunda ad Oceanum. Et quidem inprimis tantùm ſibi in Eccleſia comparauit Apollinarius exiſtimationis, vt præter Hieronymum auditorem, alios quoq; Sanctiſſimos, doctiſſimoſq; viros, Baſilium, Gregorium, Cyrillum, Epiphanium, & cæteros Oriētis Epiſcopos neceſſitudinis vinculo ſibi copularit. Vnde cum nec ſubnaſcentes eius a principio errores ab eiſdem Patribus crederētur, factū eſt, vt aliquandiù etiam excuſarentur. Verùm eò perductę res, vt vltra diſſimulari excuſariq; minime poſſent, ab omnibus illico (vti dictum eſt) tanquam fidei Catholicæ violator, damnatus eſt, ac inprimis in Alexandrina Synodo, mox in Antiochena, poſt-
D tremò in Concilio Romano ſub Damaſo Pontifice anathematizatus. Ex eodem autem
Ex Hier. Epiſt. 82. Gregorio loco, qui ſupra inter præcipuas hæreſes, quas idem ore ſacrilego euomit, proprietates Perſonarum in Trinitate confudit; Patrē maximum: Filium maiorem: Spiritum ſanctum magnum dixit. Circa diuini Verbi incarnationem decem aſſertiones, hæreticas omnes protulit. Animas ex traduce generari, ita vt quemadmodum corpora ex corporibus, ſic animas ex animabus produci, aſſeruit. De reſurrectione, Scripſit, inquit Baſilius, quędam fabuloſè, imo Indicè compoſita; in quibus dicit, nos iterum ad cultum a lege præſcriptum reuerſuros; ita vt & circumcidamur, &

E Sabbatum obſeruemus, & a cibis a lege prohibitis abſtineamus, ſacrificiaq; Deo offeramus, & in templo Hieroſolymis adoremus, atq; prorſus ex Chriſtianis Iudęi reddamur: quibus, quid ridiculum magis, magiſq; alienū ab Euangelico dogmate dici queat non ſatis video. Demum ex eodem Gregorio, plenus arrogantia, & faſtu pro antiquis Eccleſiaſticis, ac Dauidicis etiam canticis, nouos Pſalmos, nouaq; Pſalteria Dauidi ex aduerſo reſonantia, pro tertio quodam Teſtamento a ſe edita, in Eccleſia introduxit. De eo in Confeſſionis fidei edicto ad Ioannem Pontificem Iuſtinianus Imperator hæc habet. Inuenimus,
quod multi Sanctorum Patrum quoſdam hæreticos collaudarunt, ſicut & Sanctus Damaſus, & Athanaſius, & Baſilius Apollinarem, & Sanctus Leo Eurychen, & non propter hoc hæretici facti ſunt, ſed cognita eorum impietate anathemate condemnarunt.] Deniq; de eo illud quod Vincentius Liririenſis memoriæ prodidit impletum eſt: vt quem nimirum quaſi arietem gregis antea populi ſequebantur, eum deinceps quaſi lupum horrere atq; fugere cœperint.] F

17 Et colui: Hoc, & omnes leges in quibus parentum appellatione pręceptores veniunt, docent. Ariſtoteliſq; eſt ſententia Magiſtris, Dijs, & Parentibus non poſſe reddi æquiualens. Hoc ipſum luculenter explicans Seneca: Multum (inquit) egerunt, qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt: ſuſpiciendi tamen ſunt, & ritu Deorum colendi. Quam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, a quibus tanti boni initia fluxerunt. Si Conſulem video, aut Prætorem, omnia quibus honor haberi ſolet faciam, equo deſiliam, caput adaperiam, ſemita incedam. Quid ergo, Marcū Catonem, & Lęlium ſapientem, & Socratem cum Platone in animum meum ſine dignatione ſumma recipiam? Ego illos veneror, & tantis nominibus ſemper aſſurgo.] Hæc ipſe. Deniq; & Spiritus ſanctus Eccleſiaſtici voce doctorum laudes, & merita ita proponit: *Qui docti fuerint fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos quaſi Stellæ in perpetuas æternitates.* 9. Ethic. Epiſt. 61. G H

18 Et cum meis Sanctis Scripturis erudiret. Omni quidem doctrinarum genere, & orationis copia Apollinarius inſtructus fuit: at in Sanctarum eruditione Scripturarum ſeipſum aliquando ſuperare viſus eſt, maximè cum ad Homerici poematis exemplar veteris Teſtamenti hiſtoriam vſq; ad Saulis regnum heroico carmine viginti, & quatuor libris diuiſam proſecutus ſit.

19 Nun-

A 19 *Nunquam illius contentioſum ſuper ſenſu dogma ſuſcepi*. Hæc inprimis Apollinarij caſus ac ruinæ cauſa: vt ſuper ſcripturę ſacræ ſenſu argutis, infolicitéq; vt plurimùm quæſtionibus contenderet, quibus aliquando illectus, eò paulatim proceſſit, vt propriæ tandē factus opinionis aſſertor noua & impia effutierit dogmata quamplurima. Ad hoc Baſilius Damaſo Summo Pontifici ſcribens alludit ſequentibus. Sunt verò, quæ ſcribit (Apollinarium videlicet intelligens) etiam ad Theologiam pertinentia, non ex ſcripturæ probationibus, ſed ex humanis argumentis aſtructionem habentia. Et paulò infra. Deinde, & de Incarnatione tantam mouit fratribus perturbationem, vt pauci eorum, quibus colloquij cum illo nonnihil interceſſit, priſcum pietatis characterem conſeruent: multi verò rerum mutationi attendentes, ad quæſtiones, & contentioſas inutilium verborum hæreſes auerſi ſint. Idem ex Cyrillo Alexandrino ad Acacium: Quid enim (ait) vtilitatis Apollinatis Laodicenus attulit, vnus ex primoribus, magnus ille agoniſta, qui cū pro recta fide adeo fortiter cōtra inimicos dimicarit ſua, ipſiuſ ſapientia fretus, velletq; in puram, & ſinceram Chriſti fidem ex perplexis, & inuijs meatus quoſdam introducere: an non hoc effecit; vt inter Schiſmaticos à Catholica reputetur Eccleſia. Huius ergo ingenij arrogantiā præcauens Hieronymus, ſe manifeſtò contentioſa eiuſdē dogmata nunquam ſuſcepiſſe hoc loco teſtatur. Quod ſi quis pro *contentioſo* in textu *contentioſè* vel *contentioſus* legendum arbitretur, Hieronymi exemplo doctrinæ Magiſtrorum nunquam aduerſari diſcat. Quin potius Philoſophi placitum mente perpetuò teneat, nimirum: Oportet addiſcentē eredere. Et illud. Non eſt dignus ſcientia, qui ſcientię inſurgit præceptori.

Epiſt. 74. — B — C — Boet. de Scol. diſplina.

20 *Iam canis ſpargebatur caput, & magiſtrum potius, quàm diſcipulum decebat*. Quod ſtultius, quam, quia diù non didiceris, non diſcere? Omnis (inquit Seneca) ætatis homines ſchola admittit. Tamdiù diſcendum eſt, quandiù neſcias: & ſi prouerbio credimus, quandiù viuas. Etiam ſeni diſcendum eſt. Enimuero Auguſtino teſtante: Nulla ad diſcendum, quod opus eſt ætas ſera videri poteſt. Quod & ſi ſenes magis decet docere, quàm diſcere; magis tamē decet diſcere, quàm ignorare. Hinc Gregorius Nazianzenus frequenter iactare ſolebat; Optabile eſt, & mihi præclarum vſq; ad vltimam diſcere ſenectutem, quoniam nulla ætas ad perdiſcendum ſufficere poteſt. Multos ſanè hoc decepit, quod ante tempus ſapientes videri voluerint, & & iam ſimulare inceperint, quod non erāt, & quod erant erubeſcere, & eò longius a ſapientia receſſerunt, quò non eſſe ſapientes, ſed putari exiſtimarunt. Vacatio itō a ſtudijs, tuborq; in diſciplinis ediſcendis, cuiuſcunq; ignorantiæ prima ſemina eſſe idem Hieronymus in Eccleſiaſtem tradit. Euenit (inquiens) interdum, vt cum modicum ſcientiæ quis habuerit elatus in ſuperbiam diſcere deſiſtat, & paulatim ex eo quod nihil additur, ſubtrahatur, vt vacuum diſciplinis pectus remaneat, ferrumq; quod acutum fuerat heberetur. In hoc certè licet breue ſapientiſſimum tamen Solonis dictum iure omnibus videri poteſt, quo: Seneſco (inquit) ſemper plurima diſcens. Ita quippe homini, qui doctus alios, præſertim eſt agendū, vt ſemper ſiuè ſenior, ſiuè iunior, ſiuè decrepitus aliquid addiſcat. Hieronymi deniq; nobis nunc ob oculos ponitur exemplum, qui totius penè magiſter habitus, & ex omnibus vndiq; Orbis Terræ partibus quæſtionibus propulſatus, eaneſcere tamen incipiens interrogare adhuc, & diſcere non dedignatur: Quin potius Didymo ſe diſcipulum rurſum tradit imbuendum. Quid hac ad virtutum ſtudia incitatione fortius?

D — Epiſt. 77. — In Apol. — Apud Hier. Tom. 9. Ep. 45. — E — In Eccl. cap. 10. — F — G

21 *Perrexi tamen Alexandriam*. De hoc eiuſdem acceſſu Alexandriam ad Didymum iam dictum eſt ſupra. Tempus tantummodo reſtat aſſignandum. Cæterum cùm poſt ſuum ex Vrbe reditum (cui infra capite decimoquarto Chriſti annus trecenteſimus octogeſimusſextus numerabitur) hæc ipſa profectio Alexandriam contigerit, vtiq; etiā conſtat ipſammet anno ſequenti fuiſſe abſolutam, quo itidem temporis interuallo Didymum præceptorem coluit.

cap. 3.

22 *Audiui Didymum*: Vix hunc vidiſſe, non audiſſe temerè caluminatus eſt Rufinus libro ſecundo Inuectiuarum ſuarum ſcribens: Cæterùm iſte, qui in tota vita ſua, non totos triginta dies Alexandriæ, vbi erat Didymus, commoratus eſt, per totos penè libellos ſuos longè, lateq; ſe iactat, Didymi videntis eſſe diſcipulum, & Catechiſtam, ideſt præceptorem in ſcripturis Sanctis habuiſſe Didymum. Et omnis iſta iactantia in vno menſe quęſita eſt. At Hæreticorum proprium eſt, Rufiniq; præſertim ab Anaſtaſio mucrone Eccleſiaſtico cōfoſſi, in Catholicos Patres verbis inuehi malignis, quos cū in maioribus carpere nequeant, in friuolis lacerare contēdunt. Poſſet Rufino quidē, quando aliàs de manifeſtiſſimis H

A médacijs nõ fuiſſet cõuictus aliqua fides habe-
ri, at quoniam in Sanctum virum innumera
alia effinxiſſe, congeſſiſſeq; commenta, quę
tribus libris idem reffellit omnia, depræhen-
ſus eſt, iſtud ęquè in eorum congeriem meritò
reijcitur. Cęterùm reſpondeat Rufinus nũc,
quid magnum fuiſſet Hieronymo Didymum
ſibi aſſumpſiſſe Doctorem, ſi id omnino a veri-
tate abeſſet. Certè non præſtantiſſimos vi-
ros in litterarum ſtudijs habuiſſe præceptores,
ſed illis accommodatum habuiſſe ingenium
diſcipulis gloriæ eſt; Quot enim diſcipulos
Parmenidem audiuiſſe credimus? Et tamen
ex illis vnicus tantùm Plato diuini nomen
B accepit. Quot Platonem? & tamen Peripa-
teticorum ſolus princeps Ariſtoteles euaſit.
Non recedamus a Sacris litteris. Quid glo-
riæ illis fuit, qui ęterni Patris ſapientiam in
hoc mundo audire meruerunt, ſi ad cœleſtium
poſtmodũ reuelationẽ myſteriorũ retrò eoſdẽ
abijſſe, ſacra ſcriptura commemorat? Quã
gloriam Nicolaus ex Apoſtolica diſciplina, ac
ad ſeptenarij Diaconorum numeri aſſumptio-
nem conſecutus eſt, ſi paulò poſt non tantùm
in hæreſim prolapſus, ſed impiæ hæreſis nouus
factus aſſertor eſt? Prætetea Alexandriam
Hieronymus ſe ob hanc vel maximè cauſam
vt Didymum audiret in procœmio in Epiſtolã
C ad Galatas perrexiſſe teſtatus eſt. At qui
fieri vnquam poteſt, vt tam longa peregri-
nationis itinera, ob non integram triginta die-
rum diſciplinam is aliquando vir factus percur
rerit? Poſtremò ſi Didymo Hieronymus
nũquam vacauit, cur alibi illum, & Rufinus
ipſe, & eius ſactioſi Didymi diſcipulum calũ-
niati ſunt, Et ad calumniæ teſtimonium ipſius
Hieronymi litteras protulerunt? Audet (in-
Ep. 65. quit, Hieronymus) quidam proferre litteras
meas ad Didymum, quaſi ad magiſtrum. Grã-
de crimen diſcipuli, ſi hominem eruditum,
& ſenem magiſtrum dixit. Et volo tamen
inſpicere ipſam Epiſtolam, quæ tanto tempo-
D re in calumniam reſeruata eſt. Nihil pręter
honorem, & ſalutationem continet. Inepta
ſunt hæc, & friuola: arguite potius vbi hære-
ſim laudauerim. Vides ergo ex his tuipſe lec-
tor, quomodo mendacia ſibi non conſtent.
Porrò quanto tempore Didymũ Alexandriæ
Hieronymus audierit, ipſe ſuis non prodit trac
tatibus. Ex eo tamen illud certi deſumitur,
quod ad Domnionem ſcribens ſe Gregorium
aſſerit Nazianzenum, & Didymum in ſcrip-
turis ſanctis catechiſtas habuiſſe, quod alibi
etiam frequenter repetit. Compertiſſimum
autem tam breui, triginta nimirum dierum
ſpacio non poſſe quempiam diuinis ſcripturis
inſtrui, in quibus & ſyllabæ, & apices, &
puncta plena ſunt ſenſibus. Deniq; ad Didy- E
mi verborum attentionem, ſcripturæ dictum
in Hieronymo impletum aduerte: Audiens
ſapiens ſapientior erit, & intelligens guberna-
cula poſſidebit. Nunc de Didymo, tum ad
loci huius, tum ad aliorum in hoc ipſo ope-
re afferendorum explicationem paucula per-
ſtringenda ſunt.

De Didymo.

Hic igitur Didymus is eſt, qui ab infantia
oculorum lumine deſtitutus a Deo per-
ſpicacem intellectus viſionem obtinuit; vn-
de & Videns frequenter a Sanctis Patribus F
celebratus eſt. Verum in Origenis aliquan-
do doctrina coecutiens eandem quoq; miſera-
biliter amiſit, ſicq; quantò antea illorum lau-
dibus exornatus, tantò poſtea eorundẽ exe-
crationibus ſuboſcuratus eſt. Merſus in Ori-
genis erroribus, de amaro gurgite innumeris
alijs propinauit, inſigniorumq; nomina quos
perdidit, Ioannes Hieroſolymitanus Epiſco-
pus, Rufinus, Aquileienſis, Euagrius Ponticus,
Palladius Galata, Melania ſenior, Iſidorus Ab-
bas, & Pelagius Brito fuere. Laudauit quidem
eundem primum Hieronymus Epiſtola ſexta:
In procœmio Oleę: In procœmio libri quarti
ſuper Epiſtolam ad Ephesios: In procœmio ſu- G
per Epiſtolam ad Galatas, & in præfatione li-
bri eiuſdem Didymi de Spirituſancto dicens:
Didymus verò meus oculum habens ſponſæ
de Cantico Canticorum, & illa lumina, quæ in Cantic. 4
candentes ſegetes ſublimari Ieſus præcepit,
procul altius intuetur, & antiquum nobis mo- Ioan. 4.
rem reddidit, vt Videns vocetur Propheta.]
Hæc Hieronymus; qui illũ & coluit, quod nec
eius neſſet confota venena; At vbi illum Ori-
geniſtam agnouit, in multis etiam ex profeſſo,
damnauit. Vnde & aduerſus Rufinum: In
Didymo (inquit) & memoriam prædicamus,
& ſuper Trinitate fidei puritatem: ſed in
cæteris, quæ Origeni malè credidit, nos ab eo H
retrahimus. Quod vero non ſicut Rufi-
num, ita, & Hieronymum ijſdem hæreſibus Tom. 4.
idem ipſe imbuerit, inde contigiſſe arbitratur ſub ann.
Baronius, vel quod ſentiens ingenium homi- 386.
nis ab eis procul abhorrentem non auſus fuerit
viro adeo perſpicaci propinare venenum: vel
ſi tentauit expertus eum renitentem, mox abſ-
tinuerit, ne apud magni nominis virum con-
cœpta ſemel opinione caderet. Hic perperam
in Sanctorum Catalogo ponitur ab Equilino,
libro vndecimo, capite vigeſimo ſeptimo.

23 *In multis ei gratias ago:* Nulla profe-
cto in ipſo Hieronymo temporis longinquitas
beneficij accepti deleuit vnquam memoriam.

Et

A Et licet in proprios beneficos grati animi ſignificationem indicaſſe illi cum multis alijs commune fuerit, munificentiſſimus tamen præ cæteris, & ſingularis in præceptores ſuos perpetuo fuit. Enimuerò, quandone admirabilem virum Gregorium Nazianzenum venerari deſtitit? Vbinam eundem laodibus non cumulauit? Quoties Apollinario Laodiceno, ac Didymo Alexandrino gratias egit? Nuo Barhaninæ, ac Lyddęi Hebręorum interdum oblitus eſt? Victorinum Rhetorem, & Donatum Grammaticum non ne ſæpius commendauit? Quid plura? ſi Orbilij etiam infantiæ pedagogi meminit? Equidem, quis eorum
B ampliora plus acceperit, aut quis eorum reddiderit non ſatis video. Docuerunt illi literas diſcipulum, & cum eo complures alios: verum eſt. At ipſi ex Hieronymo præ cæteris omnibus ſingularitatis apud poſteros perenne decus conſecuti ſunt. Et certè Hieronymi calamus illorum memoriam perennius, indelebiliuſq; membranis, quocunq; celte, vel ſtylo ferreo æneis tabulis infixit: Nec tubarum clangore eorum aliquando ita in orbe celebrari nomina potuiſſe arbitror, vt Hieronymi ferrea voce, perpetuiſq; ſcriptis.

24 *Quod neſciui didici*: Iuſtum quippe erat, vt Eccleſiæ doctor futurus prius diſceret,
C quod doceret, ne temerè aliquandò docuiſſet, quod neſciſſet; vel ea docuiſſet, quæ antea non didiciſſet. De loquentibus namq; (vt idē ſuper Michæam ſcribit,) & pronuncianobus plenus eſt orbis: loquuntur, quæ neſciunt: docent quæ non didicerunt: Magiſtri ſiunt, cum diſcipuli ante non fuerint. Deteſtabilis huiuſce vitij Ruſticum Monachum, ſuum admonēs: Non ad ſcribendum (inquit) cito proſilias, nec leui ducaris inſania: multo tempore diſce, quod doceas.

25 *Quod ſciebam, illo docente non perdidi.* In antiquis alijs codicibus hæc additur dictio [diuerſum] ita vt lectio ſit [Quòd ſciebam
D illo diuerſum docente non perdidi] quę vtiq; lectio mirum etiam in modum, paulò ſuperius de *Dy*dimo enarratis arridet. Enimuerò, quamuis erudiſſimum olrum, in his præſertim, quæ ad Sanctiſſimæ Trinitatis myſterium ſpectant, audiret: non ideo tamen illi addictus fuit, vt eum tanquam virtutum exemplar abſolutiſſimum ſibi vſquequaq; imitandum proponeret, vti de Alexandro potentiſſimo olim Rege (qui Leonidis pedagogi ſui in moribus etiam, & in inceſſu vitijs non caruit) accidiſſe Græca narrat hiſtoria: Non ſic inquam Hieronymos; ſed quod ab Incunabulis verum, & rectum cognouit, imo Apoſtolicæ fidei conſentaneum credidit, non aliquando ipſo Didymo diuerſum docente perdidit, ſed tenacius memoriæ clauo commendauit. E

26 *Putabant me homines finē feciſſe diſcendi.* Se inuicem virtutes ita ſequuntur, ac mutuò ſibi hærent, vt is omnino in errorem labatur, qui ſe ad illarum faſtigium peruenire poſſe præſumit. Quandoquidem in Pſalmo dicitur: Ibūt de virtute in virtutem. Et alibi. Cum conſumauerit homo, tunc incipiet. Quòd ſanè veriſſimum; cùm vna acquiſita, alia ſemper ſuperſit acquirenda. Et quò quis in hoc mundo ſapientior eſt, eò magis in rerū cognitione deſudat, quippe ſapientiæ pars potiſſima, iuxta Stoicorum dictum, (Scio quod neſcio) ſit ſcire, quod neſciat. Et reuera qui vitam illam diligit, dieſq; illos videre inquirit de quibus Propheta loquitur in Pſalmo, tantùm abeſt, vt a diſcendi ſtudio vacet, quod potius ſemper legat, ſemper diſcat: Enimuerò, vt corpus ſine anima, ſic nec anima ſine diſciplina viuere vllo modo poteſt, Salomone teſtante qui ait: F
Tene diſciplinam, ne dimittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita tua. Et alibi. *Propter hoc inuocaui, & datus eſt mihi ſenſus, & venit in me Spiritus ſapientiæ.* De qua item ipſe Hieronymus: Quæ enim poteſt eſſe vita ſine ſcientia ſcripturarum, per quam etiam ipſe Chriſtus agnoſcitur? qui cibi? quæ mella dulciora, quā Dei ſcire prudentiam? Ob hanc igitur inprimis cauſam ſe in diſcipulum rurſus Didymo tradidiſſe Hieronymus profitetur, cùm illum homines in ſtudiorum exitu fuiſſe cenſebant. Prou.4. Sap.7. G

27 *Veni rurſum Hieroſolymam, & Bethlehē*: Intraſſe iam grauiſſimo frigore, ſub extremo videlicet anni Chriſti trecenteſimi octuageſimi ſexo ſupra cap. tertio notauimus: nūc ad finē itē anni ſequentis, poſt luſtratā Aegyptū, auditumq; Didymū iterū Hieroſolymā reddit.

28 *Quo labore, quo pretio.* Hoc fermè paulò infrà: Memini me, inquit, ob intelligentiam huius voluminis Lyddæum quendam in præceptorem, qui apud Iudęos peritus habebatur, H
non paruis redemiſſe nummis. Et alibi. Noſtrum marſupium. Alexandrinæ chartæ euacuarunt. Cur verò Hebraicam linguam tanto labore, ac precio addidicerit, rationem ipſemet reddit: Initium (loquens) oris, & communis eloquij, & hoc omne quod loquimur Hebręam eſſe Linguam, eaq; vetus teſtamentum eſſe ſcriptum vniuerſa antiquitas tradidit. Sed & plurimum linguæ huius pręſidio eum adiutum, cùm in vertendis, tum in explicandis Sacris litteris, & Commentarij in Prophetas demonſtrant, & ipſe ſuper Epiſtolam ad Philemonem teſtatur ſcribens. Docti ab Hebræis volumus quoq; eorum traditionem Epiſt.65.

ſequi,

A ſequi, & noſtris, ideſt Chriſtianis explanationem Hiſtoriæ declarare.] Hæbraicam deniq; linguam ſibi, adeoq; omnibus Theologis non minus neceſſariam, quàm vtilem eſſe meritò exiſtimauit. Vt enim proprietatẽ Gręcã Latinus ſermo non explicat: ſic neq; proprietatem Hebraicam, ſermo Græcus ſatis exprimit. Itaq; quam nos Latini vim, imo penuriam, ac inopiam in Gręca Lingua patimur, eandem Græci, vim ſuſtinent in Hebręa. Adde ex dictis ſuperius, ideo Hebræos præceptores, tum labore, tum pretio redemiſſe, ne ipſi videlicet de Scripturarum ſalſitate in Eccleſiã vltrà inſultarent: Vt pro veritate, pro fide, B pro Eccleſia ipſiſmet ſilentium imponeret: Vt ipſorum teſtimonio, & gladio eoſmet peteret, ac iugularet,

29 *Barrabanum nocturnũ habui præceptorẽ?* Numeratur diſciplinæ huius ex commemoratis hactenus Chriſti annus trecenteſimus octogeſimus octaus ſub initio. Quod hunc verò tibi de Synagoga Magiſtrum Hieronymus redemerit in crimen ita vocauit Rufinus: Non propter iſtos dicit (Hieronymum intelligens) quia nos ipſi docuimus: ſed quia Barrabam eius de Synagoga Magiſtrum nõ ſuſcipimus, & per Iſagogen Porphirij ad Logicam non ſumus introducti. Ignoſce mihi (Hieronyme C videlicet) per hoc quod malui ante imperitus, & indoctus videri, quàm Barrabæ diſcipulus dici. Propoſito enim Chriſto ſimul, ac Barraba, ego quaſi imperitus Chriſtum elegi. Tu vt video cum illis clamas, qui dicunt. Non hunc, ſed Barrabam. Quid te iſti, in quibus tantùm te iactas, vnus ab Idolis Dęmonum, & alius de Synagoga, vt dicis Satanæ Magiſtri, docuerunt boni?] Hæc Rufinus Libro Secũdo Inuectiuarum in eundem. Cæterùm hypocritæ ſub falſa religionis ſpecie latitantes fraudes detegere, venenatiſq; aduerſus immaculatum in occulto cõtortis iaculis occurrere haud difficile eſt. Iam ſatis ſuperq; o Rufine Chriſti Eccleſiæ de te iudicium, Anaſtaſij inprimis D Summi Pontificis (vt Gelasij in Concilio Romano decretum omittam) ſententia, qua tum in Occidente, tum in Oriente damnatus, atq; ab eiuſdem Chriſti myſtico corpore tanquam mortuum diſſectus esmembrum, teſtantur, qua fide vixeris, quo animo cum Catholicis conſuetudinem aliquando habueris, quem deniq; ex duobus propoſitis, Chriſto nimirum, & Barraba elegeris. Sed, & quod ſibi Barrabanum Hieronymus pecunijs in præceptorem redemerit, artes, induſtriæ, ſtudia pro abſolutiſſima toti Eccleſię victoria comparanda, tunc temporis debita fuerant: virtutum deinceps argumenta futuris perpetuò ſęculis commendanda, non ſcandala. Et quis adeò mente captus, E qui inuictiſſimi adoleſcentis Dauidis, qui caſtiſſimæ fęminæ Iudith pectoris robur non miretur, non attollat? Qui illorum conſtantiam, virtutem, induſtriam, quibus, & lætitiam, & gloriam ſuis pepererunt æternam non prædicet? Et tamen tu ſolus, qui Hieronymum damnas, hos etiam tacitè crimini dandos, & tanquam ſacrilegos ab omnibus habendos aſtruis: quippe qui in hoſtium deiectione, propriamet aduerſariorum arma arripuerint: quod alter, Dauid nimirum gladio ab hoſtis latere, altera, Iudith videlicet a columna lectuli dormientis Holophernis pugione arrepto, vterq; inquam glorioſum opus abſoluerit, inimicum F deiecerit, victoriam reportarit.

Lib. 2. In uectiuarum.

Iob. 18.

Sed Hieronymum ipſum iniuſtam ſibi calumniam irrogatam ſtrenuè refellẽtem audiamus; Ego (inquit) non illum (Barrabam ſcilicet) Magiſtrum dixi, ſed meum in Scripturas Sanctas ſtudium volui comprobare; vt oſtenderem me ſic legiſſe Origenem, quomodo illum audieram. Neq; enim Hebræas litteras a te diſcere debui. Ipſe Origenes, & Clemens, & Euſebius, atq; alij complures, quando de ſcripturis aliqua diſputant, & volunt approbare, quod dicunt, ſic ſolent ſcribere: Referebat mihi Hebræus: Et, Audiui ab Hebræo: & Hebręorum iſta ſententia eſt. Certè etiam Ori- G genes Patriarchen Huillum, qui temporibus eius fuit, nominat: & triceſimum Tomum in Iſaiam, in cuius fine ediſſerit. [Væ tibi Ciuitas Ariel, quam expugnauit Dauid] illius expoſitione concludit; vt cùm aliter prius ſenſiſſe ſe dicat, dictum ab illo, id quod eſt verius; confitetur. Octogeſimum quoq; nonum Pſalmum, qui ſcribitur [*Oratio Moyſi hominis Dei*] & reliquos vndecim, qui non habent titulos, ſecundum Huilli expoſitionem eiuſdem Moyſi putat; nec dedignatur Hebræam ſcripturam interpretans, per ſingula loca, quid Hebręis videatur inſerere.] Et paulò ad idem H ſcribit. Quod Demoſthenes in vna littera ſecit exprimenda, vt a cane *Rho* diſceret: tu in me criminatis, quare homo ab homine Hebręas litteras didicerim Inde eſt, quod quidã ineruditè ſapientes remanent, dum nolunt diſcere, quod ignorãt. Et alibi. Niſi prolixum eſſet, & redoleret gloriolam, iam nunc tibi oſtenderem, quid vtilitatis habeat Magiſtrorũ limina terere, & artem ab artificibus diſcere: Et videres quanta ſit ſylua apud Hebræos ambiguorum nominum, atq; verborum. Quæ res diuerſæ interpretationi materiem præbuit, dum vnuſquiſq; inter dubia, quod ſibi conuenientius videtur, hoc transfert.] Deniq; eundem interrogans atq; conuincens: Si crimini

Lib. 1. Apol. aduerſ. Ruf. cap. 3.

Cap. 4.

Lib. 2. Apol. Cap. 6.

(inquit)

A (inquit) dandum eſt, quare Græcam, Syriã,
& Hebræam, & Aegyptiacã linguam ex par-
te, & Latinam nouerim? Ergo & Apoſtolus,
& Apoſtolici viri, qui linguis, loquebantur in
crimine ſunt?] Hæc ipſe. Cæterùm, quod
præfati præceptoris nomen Barrabani appel-
latione ſignatur, errorem arbitror eſſe, cùm nõ
Barrabanum, ſed Barrhaninam legendum eſſe
ex ipſomet Hieronymo libro primo aduerſus
Rufinum, capite tertio occurrat. Scribitur
namq; ibi. Audio præterea te quædam de
Epiſtola mea Philoſophicè carpere, & homi-
nem rugoſæ frontis, adductiq; ſupercilij Plau-
Epiſt. 65. tino in me ſale ludere, eo quod Barrabã Iu-
B dæum dixerim præceptorem meũ. Nec mi-
rum, ſi pro Barrhanina, vbi eſt aliqua voca-
bulorũ ſimilitudo ſcripſeris Barrabam: Cùm
tantam habeas licentiam nominum immutan-
dorum, vt de Euſebio Pamphilum, de hæ-
retico martyrem feceris.]

30 *Timebat enim Iudaeos, & mihi alterum
exhibebat Nicodemum.* Hæc difficultatis ori-
go, cur tantis nimirum labore ac pretio Bar-
thaninam nocturno vix tempore obtineret.
Io. 3. Nicodemo autem de Euangelio comparatur,
eum non ſecus ac ille clandeſtinè, furtiuèq;
ad Chriſtũ noctis tenebris atq; ſilentio: ſic iſte
ad ipſum Hieronymum imbuendum eo ipſo
C tempore non ſine timore contenderet.

31 *Item ad Ruſticum Monachum.* Aliud
additur teſtimonium, quo eiuſdem ſtudium
in Hebraicis litteris comprobatur, illudq; ex
Epiſtola quarta deſumitur.

32 *Dum eſſem iuuenis.* Sed quid ſibi vult,
quod vbi Hieronymus præfatum ſibi precep-
torem deligit canis deſcribitur, hic vero iuue-
nis aſſeritur? Reſpondetur breuiter, modò
dictis ſequentia non eſſe contraria, cum Bar-
rhanina in ſenectute, non ad ipſius Hebraicę
linguæ rudimenta percipienda (quæ ab ineun-
te olim ætate iam optimè didicerat, & de qui-
bus nunc in ſequentibus differit) ſed ad ob-
ſcuriora tantũ, & certa quædam ſacræ ſcriptu-
D ræ myſteria intelligenda, vſus fuit. Quod æ-
què ex eo conuincitur, quod multis ante Bar-
rahaninæ lectionem annis, Pſalterium iuxta
Septuaginta Interpretes verſionem diuulga-
tum, ipſe proprio labore diligentiſſimè emen-
darat, Damaſoq; Pontifici obtulerat. Addi-
tur, in ipſa quoq; iuuentute eodẽ iubente Põ-
tifice (vti ex Epiſtola centeſima quadrageſima.
quarta habetur) Euangelij verba: Oſanna fi-
lio Dauid, doctiſſimè, ommiſſis opinionum
riuulis ex Hebræo fonte profudiſſe. Vide item
Epiſtolam centeſimam quadrageſimã quintã.

33 *Et ſolitudinis me deſerta vallarẽt.* Quo-
niam non vnã tantũ ſe delegiſſe Hieronymus
ſolitudinẽ frequenter ſuis aperit ſcriptis, paulò E
altius annorum eius aliquot nunc curricula
breui chronologia percurrenda, quò hęc in tex-
tu allata ſolitudo explorata habeatur. Sacro [a] a Ep. 58.
igitur fonte ablutus Romæ Hieronymus, [b] b Ep. 41.
Gallias primùm, vbi librum S. Hylarij de Sy-
nodis ſibi deſcripſit comite Bonoſo, ſe cõtulit,
[c] mox domũ reuerſus Monaſtici inſtituti am- c Ep. 22. cap. 14.
plectendi conſilium cœpit, [d] Rufinoq; Aqui- d Ep. 41.
leienſe aſſumpto, aliquandiù ſimul habuiſſe
iter, Epiſtola quadrageſima prima teſtatur.
Verum dũ ex noua ſententia in Aegyptum ad
Sanctos Patres, Machariumq; imprimis Rufi-
nus profectus eſt; ipſe [e] quoq; Hieronymus ad e Ep. 65.
audiendum Appollinarium Laodicenum An- F
tiochiam contendit: [f] Nec multò poſt varijs f Ep. 41.
iterum, ac nouis peregrinationibus intentus;
Thraciaq; Ponto, Bithynia, Galatia, Cappa-
docia, Cilicia, & alijs diſcendi ſtudio peragra-
tis Prouincijs, ad [g] Syrię portum appulit: g ibidẽ.
cuius & rei euenta proprium mirum in modũ
firmauit conſilium. Enimuero [h] Monachorũ h Ep. 38.
protinus ibidem commauentium virtutes cõ-
templatus a Theodoſio magni tunc nominis
viro ad ſęculi contemptum magis accenditur.
Non diſtulit conſiliũ Hieronymus, [i] ſed eiuſ- i Ep. 41.
dem propoſiti ſocijs quibuſdã aſſumptis; Eua-
grio nimirũ, Innocentio, Heliodoro, & Hy- G
la apud Maroniam, [K] (quæ eiuſdem Euagrij K In Vit. Malc.
dominij erat) locũ ad ſolitariam inſtituendã
vitam ſatis commodũ ſibi delegit. Sed & hinc
poſt nouẽ circiter annos [l] ab Hæreticis extur- l Ep. 57. 58.
batus, reliquum vitæ, ad triennium videlicet
vſq; Hieroſolymis in ſanctorum locorum cul-
tu conſumpſit. [m] Magnum quid hoc ipſo tẽ- m Ep. 38.
pore habuiſſe in animo, ad Theodoſium tri-
gẽſima octaua Epiſtola indicat. Hoc verò vaſ-
tæ ſolitudinis, Chalcidis dictæ ingreſſus fuit [n] n Ep. 82. cap. 3.
Quandoquidẽ ſolus eandẽ mox ſubiens, qua-
driennij ſpacio ſumma vitæ in ea auſteritate
egit. Poſtremò ad ſublimiora vocatus, [o] Cõſtã- o Iſa. 6. Eph. 1.
tinopolim ad audiendũ Gregoriũ, inde An-
tiochiã ad Paulinum eiuſdem Vrbis Epiſcopũ H
proficiſcitur, [p] a quo & Sacerdos ordinatus [q] p Ep. 61.
Hieruſalem iterum contendit, vbi quo [r] ad q In Pręf. lib. Didy.
Romanum vſq; concilium tum Pontificis, sũ r Ep. 11.
Imperialibus litteris euocaretur manſit. Reli-
quas nunc eiuſdem ab Damaſi Summi Ponti-
ficis morte res geſtas miſſas idcirco facimus,
quippe qui iam ſuperiori capite, & latius etiã
in ſequentibus, capite decimoquarto de eiſdẽ
verba facturi ſimus. His breui epilogo ad no-
tatis (de quibus & ſæpius mentio coincidet, lo-
quitur hoc loco Hieronymus de altera Eua-
grij ſolitudine, in qua non ab elementis tantũ
Hebraicæ linguæ exordium ſumẽs, eiuſdem
perfectam cognitionem aſſequutus eſt; ſed ei

A præterea prodigioſa illa ob Tullij ſtudium ad Iudicis tribunal verberatio contigit. De hac ſolitudine, a ſe primùm, ſocijſq; eius delecta, qui plura deſiderat legat eius Epiſtolas, primam ad Heliodorum, quadrageſimam primã ad Rufinum, quinquageſimam octauam ad Damaſum, ſeptuageſimam ſeptimam ad Marcum Celedenſem Preſbyterum, necnon Malchi Monachi Vitam, ex quibus hæc breuiter decerpta ſunt. Huius deniq; ſolitudinis ingreſſus annus trecenteſimus ſexageſimus ſecundus conuenienter accipitur, poſt auditum ſcilicet Apollinarium, & abſolutam nuper relatam Thraciæ, Ponti, & reliquarum regio- B num peregrinationem. Sed plenius de vtraq; capite ſequenti.

34 *Incentiua vitiorum, ardoremq; naturæ ferre non poteram.* A ſæculi huius tantisper digreſſus homo tumultibus, deſerti atq; ſolitudinis vix ſecrera penetrat, quod varijs vndiq; conflictatur anguſtijs: dumq; ab hominum moleſtijs ſecurus latitat, intus bella experitur ingentia, & pacem, quam ſibi antea propoſuerat, nonniſi poſt magnos ſuperatos agones comparat. Sic & Chriſto Domino ſolitudinem ſubeunti, tribus tentationum generibus humani generis hoſtem affuiſſe ſcriptura commemorat. Sic & alibi Iſraelitici C populi copioſam multitudinem in eremi vaſtitate ad eiuſdem congreſſum elapſam fuiſſe legimus. [Epiſt.4.] In ſolitudine (inquit Hieronymus) cito ſubrepit ſuperbia, etſi parumper ieiunauerit, hominemq; non viderit, putat ſe eſſe alicuius momenti: oblituſq; ſui vnde, quò venerit, intus corde, lingua foris vagatur. Iudicat cõtra Apoſtoli voluntatẽ alienos ſeruos: quod gula popoſcerit, porrigit manus: dormit quantum voluerit; nullum veretur: omnes inferiores ſe putat: crebriuſq; in Vrbibus, quàm in cellula eſt: & inter fratres ſimulat verecundiam, qui platearum turbis colliditur.] Hæc ipſe. Vt ergo diuerſis tentationum cõ- D greſſibus hoſtis monachos ipſos aggreditur, Hieronymum venerearum rerum cogitationibus ſpeciali impetu diuexabat. Nec in hac deſerti tantum ſolitudine illi certamen hoc indictum eſt, ſed & in altera quoq;, Calcidis nimirum eaſdem fuiſſe paſſum inſidias teſtatur ſcribens. Pallebant ora ieiunijs, & mens deſiderijs æſtuabat in frigido corpore; & ante hominem ſua iam carne præmortuum, ſola libidinum incendia bulliebant.

35 *Quem cùm crebris ieiunijs frangerem.* Habet vnuſquiſq; morbus proprium, quo curetur, antidotum. Vnde ſicuti circa cor ſanguinis ebullitio, patientia ac manſuetudine; auri fames liberalitate, vel voluntaria paupertate temperantur; perinde carnis titillationes E ieiunio reſtinguntur. Et niſi morte afficiantur, Spiritus perfrui vita nequit. Quo ſenſu dicebat Apoſtolus. *Quando infirmor, tunc potens ſum.* [1.Cor.2.] Ieiunium ergo, quamuis carnem in interitum pertrahat, ipſius tamen ſpiritus annona eſt, qua refectus fortior euadit, pugnat, vincit, triumphat.

36 *Mens tamen cogitationibus æſtuabat: ad quam edomandam, cuidam Fratri, qui ex Hebrais crediderat, me in diſciplinã dedi.* Quod ſi poſt ieiunia mẽs adhuc feruet agitationibus, ſtudium tunc ſacrarum litterarum adhibendum. *Pax enim multa* (loquitur Dauid) *diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalũ.* [Pſal.118.] F Eiuſmodi quippe ſtudio tanta in ipſum hominẽ mentis corporiſq; trãquilitas inducitur, vt nullo deinceps aduerſo impetu, vel paſſione dimoueatur. Ad hanc ipſam internam pacem comparandam Ruſticum Hieronymus monebat dicens: Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia nõ amabis. [Epiſt.4.] Quod, & Chriſtus multò nos ante exemplo ſuo docuit, cùm quadraginta dierum expleto ieiunio, Scripturarũ allegatione externam omnem tentationem cũ proprio authore fugauit. *Cuidam fratri.* Fratrẽ iſtum a Hieronymo in præceptorem aſſumptum, non illum arbitreris, de quo ſuperius, *& mihi alterum,* inquit, *exhibebat Nicodemum,* ſed G alium: hic enim, & Chriſtifidelis, & Monachus cum eo, & cæteris Monachis in ſolitudine vixit: Ille vero Hebræus, & Synagogę magiſter. De hoc ipſo Fratre commonacho meminit in Eccleſiaſtis primo, vbi: Dicebat, inquit, mihi Hebræus, quo ſcripturas ſanctas inſtituente perlegi.

37 *Vt poſt Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauitatemq; Frontonis, & lenitatem Plinij.* Quintiliano ingenij acumen tribuit, & Ciceroni fluuios propter fluxum ex copia & facilitate dicendi manantem. Plinio lenitatem, quod ſuauis ſemper in ſcribendo ſit, & ubiq; compoſitus. Frontoni vero grauita- H tem, quòd tam ſententiarum, quàm verborũ pondere abundaret. Quintiliani duodecim Inſtitutionis Oratoriæ libri in procemio in Abdiam, capite primo cõmemorantur. Vtrũq; autem, tam Ciceronem, quam Plinium Oratores pariter, & philoſophos fuiſſe ſcribit; illum quidem capite primo in Nahum; hunc vero capite quinquageſimo quarto in Iſaiam. Frontonis ſcripta, quamuis non extent, eorũ tamen meminerunt Eutropius in rerum Romanarum hiſtoria, & Euſebius in Chronicis ſub Marco Antonino Vero. Item Auſonius in Panegyrico Gratiani, ac Nazarius in Panegyrico: Si mihi Fronto, inquit, Romanę eloquen-

A quentiæ non ſecundum, ſed alterũ decus, cùm belli in Britania confecti laudem Antonino Principi daret.

38 *Alphabetum diſcerem, & ſtridentia, anhelãtiaq; verba meditarer.* Hebraicũ videlicet alphabetũ, quod præclarè meditatione potius, quàm lectione appræhendi aſſeritur propter illius difficultatem. Vnde idem Hieronymus in Epitaphio Paulæ: loquar (inquit) & aliud, Epiſt. 27. cap. 12. quod fortſitan æmulis videatur incredibile. Hebræam linguam, quam ego ab adoleſcentia multo labore, ac ſudore ex parte didici, & infaticabili meditatione non deſero, ne ipſe ab ea deſerat, diſcere voluit, & conſecuta eſt. B Sed & ſtridorem huic ipſi linguæ alibi Hiero- Epi. 130. nymus tribuit, dum ſcribit: Nos Hebræorum lectione detenti in Latina lingua rubiginem obduximus: intantum, vt loquentibus quoq; nobis ſtridor quidam nõ Latinus interſtrepat.

39 *Quid ibi laboris inſumpſerim.* Tantis ad virtutes via difficultatibus implexa eſt, vt eius aſpectu horrifico, vel intrantes primo aſpectu terreantur, vel proficientes etiam interdum retrahantur. At quemadmodum in conflictu atq; pugna, certaminis qualitati preda congruens victoris merito ſeruatur; Sic ad ipſius virtutis faſtigium properantibus, pro qualitate laborum, fructuum tandem æqua portio ſeruatur. Nec quiſpiam ad eam acce- C dere valet, ni prius labore deſudauerit, magna vicerit, ingentiaq; ſuperarit. Et de hoc Poetæ quoq; carmen circunfertur.

Virtutem poſuere Dij ſudore parandam.

40 *Quid ſuſtinuerim difficultatis.* Quò quid difficilius, hoc prçclarius: Vnde æquè Poetæ carmen.

Ouid. de Ponto lib. 2. eleg. 10.

Difficilè eſt fateor, ſed tendit in ardua virtus,
Et talis meriti gratia maior erit.

41 *Quoties deſperauerim.* A ſpe nimirum eiuſmodi linguæ percipiendæ ceciderim. Id ipſum in Prologo Danielis: Et tanto tædio affectus ſum, vt deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere.

Prou. 3. D 42 *Quotieſq; ceſſauerim, & contentione diſcendi rurſus inceperim.* Vt ſapientis videlicet conſilio obtemperarem. *Diſciplinam Do-* Sap. 3. *mini ne abijcias.* Et alibi. *Sapientiam enim, & diſciplinam qui abijcit infelix eſt.*

43 *Teſtis eſt conſcientia, tam mea, qui paſſus ſum.* Conſcientiæ fiduciam tribuunt veritas, & iuſtitia, & ideo ſufficientiſſimè in dictorum comprobationem aduerſus eos, qui ſingulorũ dicta, vel facta malitia agunt, teſtis eadem adducitur.

44 *Quàm eorũ, qui mecum duxerunt vitam.* Conueniunt hæc quidem cum paulò ſuperius adnotatis: quibus eundem Hieronymum in communi vitam cum ſocijs in Euagrij ſolitu- E dine egiſſe monuimus.

45 *Et gratias ago Domino.* Meritò de ſcientiarum, atq; linguarum ſibi impartita cognitione gratias Deo refert, quippe qui bonorum omniũ ſit ipſe largior. *Et omnis* vt Apo 2. Cor. 3. ſtolus, inquit, *ſufficientia noſtra ex eo ſit.* Quid huic ſimile in Philoſophorum, & Principum lepidè dictis habetur. Enimuerò cum Pythonem Athenienſes ob res feliciter geſtas admirarentur, ac prædicarent, quod præſertim Cotyn regem interemiſſet, Dijs (reſpondit ipſe) habendæ ſunt gratiæ, quibus auctoribus hoc facinus præclarè geſtum eſt. Nam ipſe nihil aliud quàm manum, & operam meam commo F dauit. Euentus rei in manu Dei eſt, & huic debetur gratia, ſi quid feliciter ceſſerit: ſed interim vult noſtram operam accedere.

46 *Quòd de amaro ſemine litterarum dulces fructus capio.* Supra ad Nepotianum: Senectus verò, & veterum ſtudiorum dulciſſimos fructus metit] Infra ad Lætam. Vt radicis amaritudinem dulcedo fructuum compenſaret.] Item de quadraginta duobus manſionibus: Et in morem litterarum radicum amaritudinẽ pomorum ſuauitate compenſabit] Quamuis verè hoc de litteris in genere dictum circunferatur, ſacris tamen litteris ſpecialius aptandum videtur, quod in illis tantummodo dul- G cedo illa melliflua abſcondatur, de qua in Pſalmo dicitur. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia* Pſal. 118. *tua, ſuper mel ori meo?*

47 *Et in prologo libri Iob.* Tomo videlicet tertio, Epiſtola centeſima decima tertia.

48 *Quem videlicet librum eius ſtudio Latina lingua translatum.* In huius Translatione pluſquam in cæteris ſe laboraſſe, tum hoc loco, tum alibi frequenter aſſerit. Enimuerò bis eundem incudi ſubiecit, ac primùm quidem e Grçco iuxta Septuaginta verſionem, mox ex Hebrço tranſtulit. De priori translatione ad Pammachium ſcribit: Tranſtuli nuper Iob in linguam noſtram: cuius exemplar a S. Marcel- Epiſt. 52. la conſobrina tua poteris mutuari. Lege eundem Græcum, & Latinum, & veterem editio- H nem noſtrç translationi compara, & liquidò peruidebis, quantum diſtet inter veritatem, & mendacium.] In eiuſdem quoq; verſionis, Tom. 2. op. Hier. Epiſt. 88. Auguſtini teſtimonium reſonat, videlicet: Cùm haberemus interpretationem tuam eiuſdem Prophetç ex Græco eloquio verſam in Latinum: vbi tamen aſteriſcis notaſti, quæ in Hebrço ſunt, & in Grçco deſunt: Obelis autem, quæ in Græco inueniuntur, & in Hebrço non ſunt, tam mirabili diligentia, vt quibuſdã in locis ad ſingula verba ſingulas ſtellas videamus, ſignificantes eadem verba eſſe in Hebrço,

in

A in Græco autem non eſſe. Hęc Auguſtinus. Quòd ne putaremus pauca ſub aſteriſcis a Septuaginta Interpretibus omiſſa, ex Hebræo fuiſſe addita, idem Hieronymus ſubdit Epiſtola centeſima decima tertia. Ceterùm apud Latinos, ante eam translationem, quam ſub aſteriſcis,&obelis nuper edidimus, ſeptingenti ferme, aut octingenti verſus deſunt, vt decurtatus, & laceratus, corroſuſq; liber fœditatem ſuam publicè legentibus proferat] Porrò de altera a ſe edita verſione ſubdit. Hæc autem translatio nullum de veteribus ſequitur interpretem, ſed ex Hebraico, Arabicoq; ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus,
B nunc ſimul vtrunq; reſonabit] Et ſub extremo de vtraq; concludit: Vtraq; autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebręos in Latinum meo labore translata eſt: Eligat vnuſquiſq; quod vult, & ſtudioſum me magis quàm maleuolum probet.]

49 *Expoſitumq́, promeruit*. Expoſuiſſe demum eundem Prophetam idem ipſe in Commentarijs ſuper Amos tradit: In præſenti (inquiens) loco Nahas in Iob appellatur Leuiathan: de cuius natura, & terrore multiplici plenius in ipſo volumine diximus.] Habentur hi omnes Tomo octauo integri, & abſoluti. Cæterùm, quod de eiſdem in Catalogo de
C Scriptoribus non agatur, elucubratos id eos poſt Chriſti annum trecenteſimum nonageſimum ſecundum indicat. Certum autem illorum tempus proximè ſuperius, quo idem in Amos Commentarios dictauit ex proprio eius nuper allegato teſtimonio ſatis adſtruitur: maximè cũ eiuſmodi tempore in aliud quodpiam opus incumbens minimè reperiatur. Probatur mihi explanationis huiuſce exordiũ Chriſti anno quadringenteſimo tertio adſcribendum. Sed latius de hiſce paulò intrà diſputabitur.

50 *Meminime inquit, ob intelligentiam huius voluminis Lyddæum quendam in preceptorē.*
D Non nomen hominis proprium Lyddæum arbitror, ſed denominatiuum a Lydda, quę Vrbs
Act. 9. propinqua Ioppe eſt, vt Lucas in Actibus Apoſtolorum capite nono tradit. Eadem cũ ea, quæ, & Dioſcopolis dicitur, in qua Petrus Thabitam ſuſcitauit a mortuis. Ex decem autem Toparchijs, in quas reliquam Iudæam Plinius diuidit ſunt, Hierico, Emmaus, Lydda, Ioppe, & Acrabatane. Ex Lydda igitur Lyddęum hunc Hieronymi præceptorem pecunijs non paruis quæſitum conijcio. In cuius quoq; rei teſtimonium eiuſdem Hieronymi verba ſunt in Abacuch ſecundum: Audiui Lyddæ quendam de Hebręis, qui ſapiēs apud illos vocabatur, narrantem huiuſcemodi fabulam.] De eadem primo Macabæorum cap. vndecimo, & cap. nono Actorum. E

51 *Qui apud Hebræos primus haberi putabatur*. Non immeritò autem ad dicti voluminis intelligentiam non quilibet Hebręus, ſed Hebræorum princeps, atq; Rabbinus eligitur, vt ipſius materiæ difficultas æqua ingenij doctoris præſtantia ſolueretur. Enimuerò non vna tantùm illud tunc fuiſſe exaratum lingua, ſed tribus, Hebraica, videlicet, Chaldæa, & interdum Syra, ex eodem in Iob prologo declaratur.

52 *Non paruis redemiſſe nummis*. Eo videlicet tempore, quo totus in ſacrarum ex Hebræo Scripturarum verſione laborabat, anno F
nimirum Chriſti trecenteſimo octogeſimo nono. Docemur verò expreſſè hoc eiuſdem Hieronymi exemplo pro acquiſitione ſapientiæ terrena cuncta diſtrahenda. Cæterùm iuxta ſublimiorem intelligentiam. Accepit olim a cœleſti Patrefamilias multiformis gratiæ talenta Hieronymus, de quibus rationem aliquando redditurus, ne durius de eiſdem corriperetur fidelis ſerui exemplo illiſmet prudenter ſe vſum fuiſſe aſtruit. De nocte quippe vigilans ſollicitè eadem duplicare contendit:
Nocturnos ad ſapientiam comparandam præceptores adhibuit: ac nō ſine labore ſudorem G
pariter fudit, & pretium: Qui vt verus Domini numularius alibi: Sciat me (inquit) vnuſquiſq; Saluatoris verba dicentis: *Eſtote probati* Epiſt. 152
nummularÿ, libenter audire: vt ſi quis nummus adulter eſt, & figuram Cæſaris non habeat, nec ſignatus eſt moneta publica reprobetur: qui autem Chriſti faciem claro præfert lumine, in cordis noſtri marſupium recondatur:] hæc ille. Ei ergo vt fideli ſeruo, ac prudenti Saluatoris Matt. 25
eiuſdem verba: Euge ſerue bone, & fidelis; quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui, meritò coaptari poſſunt.

53 *Porrò ad ſcientiam Chaldaicæ linguæ, quo labore peruenerit, idem Hieronymus*. H
Vt in transferendis ſacris libris ingens opus aggreſſum Hieronymus ad finem vſq; perduceret, non illi Hebręam Linguam, nouiſſe ſat fuit, ſed & Chaldæam ſimul, cum præfatus Iob Liber, ac etiam Danielis prophetia diuerſis linguis pro diuerſitate interloquentium perſonarum conſcripti ſint, callere debuit. Hoc enim Epi. 113.
(inquit idem ipſe) vnum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod ante intellexeram.] Et quanquam Philo Iudæus Hebræam Linguã eandem cum Chaldea eſſe ſcripſerit, quia Abraham, & ipſe Chaldæorum terram incoluit: erroris tamen ex hoc manifeſte loco conuincitur, quoniam inter ipſos Hebræos iam fa-

ctus

A ctus magiſter Hieronymus, rurſus cœpit diſcipulus eius Chaldaicus. Deniq; & dictarum linguarum diuerſitas ex Danielis primo deducitur: Tribus ibi quippe adoleſcentibus a Rege Nabuchodonoſor in captiuitatẽ perductis, præpoſitus, ſeu magiſter, quo præfatam Chaldæorum illi linguam docerentur, regio decreto conſtituitur, hiſce verbis: *Et ait Rex Aſphenez* Dan. 1 *præpoſito Eunuchorum ſuorum, vt introduceret de filijs Iſrael, & de ſemine regio, & tyrãnorũ pueros, in quibus nulla eſſet macula decoros forma, vt doceret eos litteras, & linguam Chaldæorum.* Non ergo, ſi eædem, & Hebræorum, & Chaldæorum linguæ eſſent, eam *iterum* Hebræorum B pueros doceri opus fuiſſet. Quod vero de Abrahã argumentatus eſt Philo, illum vtranq; Hebræam videlicet, & Chaldæam nouiſſe quàmplures teſtati ſunt.

54 *Ità in Prologo Danielis enarrat.* Tomo videlicet tertio Epiſtola centeſima vigeſima.

55 *Poſt Quintiliani, & Tullij lectionem, ac flores rhetoricos.* Idem paulò ſuperius hoc ipſo capite. Vtriq; autem in medium ſimul proferũtur, vt in eloquentiæ ſtudio pari inceſſiſſe pede intelligantur. fuit Quintilianus natione Hiſpanus, patria Calurgitanus. Romã cum Galba veniens Domitiani nepotes erudiјſſe fertur. Nec multo poſt ludo illic litterario aperto, pri- C mus fiſco ſalarium tulit. Scripſit declamationes luculentiſſimas, quę ab eloquentiæ ſtudioſis paſſim leguntur: quamuis earundem alterum Quintilianum authorem non deſint, qui ſuſpicentur. De Tullio omnis eloquẽtię parente ſuperfluum eſt ſermonem intexere, cum is, eiuſq; opera toti mũdo notiſſima ſint. Porrò in recentiori pro Chaldaicæ linguæ cognitione ſtudio ingens labor ab eodẽ Hieronymo conſumptus aptiſſimo declaratur exẽplo.

56 *Cùm me in lingua huius piſtrinum recluſiſſem,* Eſt in piſtrinũ ſe recludere, opus maximis difficultatibus vndiq; coauguſtatum ag- D gredi. Quemadmodum enim, priſca ac rudis ætas in pinſendo olim frumento, dum aquarũ, vel vẽtorũ impetus, atq; vires ad huiuſcemodi opus necdũ artificio fuerant accõmodatę, maximos labores ſubibat: ita ac ad ſimile opus ſe Hieronymus addixiſſet, ſe deſudaſſe fatetur.

57 *Et multo ſudore, multoq; tẽpore vix cœpiſſẽ anhelantia, ſtridentiaq; verba reſonare.* Se- Epi. 120. nex etenim factus, necdũ ſermonẽ huiuſmodi ſe potuiſſe proferre, paulò infra teſtatus eſt. Et vt verum fatear vſq; ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere, & intelligere, quàm ſonare.]

58 *Et quaſi per cryptã ambulans deſuper lumen aſpicerẽ.* Quãdiu, qui ad difficillimarum rerum cognitionẽ contendit, in ipſo virtutis limine ceſpitat, nec quæ legit intelligit, tamdiù E per cryptã ambulare dicitur. Enimuero quẽadmodũ crypta tenebricoſus locus eſt, & rerum perplexitate flexiloquus, ſic & omnis ſcientiarũ habitus in ipſo cognitionis exordio, ſiue ex intellectus imbecillitate, ſiuè ex ipſarum rerũ obſcuritate multis irretitus eſt difficultatibus. Vnde & eloquẽtiæ parẽs. De diuinatione ſcripſit: Quia multa erant obſcura, multa ambigua, explanationes adhibitæ ſunt interpretum. At cũ ipſæmet res patere incipiunt, earũq; cognitione intellect⁹ paulatim illuſtratur, illico quaſi deſuper oborto lumine, omnis caligo tollitur, fugaturq;. Nullus igitur tam ingenio pollet, F ſeu (vt dicitur) ità Lyncæus eſt, qui in virtutum acquiſitione in has tenebras, obſcuritateſq; nõ nihil labatur. Metaphorã autem aptè ex his Hieronymus vſurpauit, quæ ſuper Ezechielis quadrageſimũ ſcripſit, videlicet. Dum eſſem Romæ puer, & liberalibus ſtudijs eruditer, ſolebam cum cæteris eiuſdẽ ætatis, & propoſiti, diebus Dominicis ſepulchra Apoſtolorum, & Martyrum circuire, crebroq; cryptas ingredi, quæ in terrarũ profunda defoſſę ex vtraq; parte ingredientium per parietes habent corpora ſepultorũ: & ita obſcura ſunt omnia, vt propemodum illud Propheticum impleatur: De- Pſal. 54. G ſcendant ad infernum viuentes: & rarò deſuper lumen admiſſum horrorem temperet tenebratum, vt non tam feneſtram, quàm foramen dimiſſi luminis putes]

59 *Impegi nouiſſime in Danielẽ.* Impingere, offendere eſt, vt nec progredi vlterius, nec facilè regredi, qui ita offendit, valeat. Concinnè vero de nauibus cùm tempeſtatis vi in vicina littora, vel in arenas ita illidunt, vt omnis ſpes reliquæ nauigationis perficiendæ adimatur, dici verbum videtur: Vnde Actorum vigeſimoſeptimo ſcribitur. *Et cùm incidiſſemus in locum Dithalaſſum impegerunt nauem, & prora* H *quidem fixa manebat.* Et ipſe Hieronymus aduerſus Rufinum: Statim (inquit) de portu e- Apol. lib. 2. cap. 4. grediens nauem impegit. Iuxta verò altiorem intelligentiam tunc homo impingere dicitur, cùm in peccatum incidit. Vnde Prouerbiorum vigeſimo primo dicitur. *Qui con-* Prou. 21. *gregat theſauros lingua mendacij, vanus & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis.* Fortis item, qui Hieremię quadrageſimo ſexto impegit in fortem, & ambo pariter corruęrunt, Hæreticus eſt cùm in alterum eleuatur hæreticum. Et primo Regum capite vigeſimo primo impingens Dauid ad oſtia, Chriſtum ſignificat corda percutientem hominum: in quem non impingunt, qui illum aperiunt, & excipiunt; ſicut in Iſaia idem loquitur. *Adducam* (inquiens) *eos per* Iſa. 31.

A *torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea, quia factus ſum Iſraeli pater.* Et in Prouerbijs. *Pes tuus non impinget.* Deniq; qui Iſaiæ quinquageſimo nono in meridie impingunt, Iudæi ſunt, qui peccato mortui, iam ſole iuſtitiæ ſplendore rutilante morantur, offenduntq; in tenebris.

60 Et tanto tædio affectus ſum, vt deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Tandem hoc librorum facit obſcuritas, vt & eorum lectores ab oraculis vel myſterijs cognoſcendis propellat, & ſublimiora etiam interdum ingenia in deſperationem pertrahat. De proprijs eiuſdem Hieronymi B in hunc Prophetam editis commentarijs infra capite decimo quinto.

61 Verùm adhortante me quodã Hebræo, & illud mihi crebrius in ſua lingua ingerente. Illo videlicet, de quo ſupra hoc ipſo capite, qui & eiuſdem propoſiti commonachus eum eo degit in priori ſolitudine, Euagrij ſcilicet, cuius ingreſſum anno Chriſti trecenteſimo ſexageſimo ſecundo, alibi adſcripſimus.

62 Labor improbus omnia vincit. Ex Virgilio Georgicorũ libro primo. Et dicitur improbus, non quaſi non probus ſit, vel malignus, aut nequam affirmetur: abſit hoc a vero ſenſu: Sed ideo hic labor ille qui omnia vin-
C cit, improbus aſſeritur, quia non ſatis probari poteſt rationibus atq; argumentis, quàm magnus, quamq; indefeſſus ille ſit. Quid ſimile apud Horatium in Arte poetica perleges.

Qui cupit optatam curſu contigere metam,
Multa tulit, fecitq; puer, ſudauit, & alſit,
Abſtinuit Venere, & vino &c.

Et apud Menandrũ. Laborare neceſſe, volẽtibus fortunatos eſſe: par etenim (vt Plautus ait) ſemper eſt fortuna labori. Vnde & Lycurgi leges laboribus iuuentutem erudiuiſſe, venando, currendo, natando, ſitiendo, algẽ-
Donif. li. de ſitu orbis. do, æſtuando Tuſculanarum libro ſecundo teſtatus eſt Cicero. Quem pariter morẽ Bra-
D chmanas quoq; & Parthos recepiſſe complures alij affirmarunt. Deniq; Iob quinto ſcri-
1. Cor. 3. bitur. *Homo naſcitur ad laborẽ.* Et Corinthijs Paulus ſcribit: *Vnuſquiſq; autem propriam mercedem accipiet ſecundum laborem ſuum,* Nullus ergo ex eiuſdem Hieronymi ſententia, labor durus ſit, nullum tempus longum videatur, quò gloria æternitatis acquiritur.

63 Et qui mihi videbar ſciolus inter Hebræos, cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaicus. Tametſi enim Hebræam linguam iam optimè noſſet, ex eiuſq; fonte, multarum iam quæſtionum ſolutiones hauſiſſet (vt eius Epiſtola centeſima quadrageſima quinta declarat) non propterea tamen ſcientẽ ſe in illa audet affirmare, ſed ſciolum, hoc eſt aliquantulum ſcientem, E vt eorum contundat audaciam, qui cùm litteris vix leniter imbuti, aut tincti ſint, falſa eruditionis opinione tumeſcunt, & ſibi doctoris, vel magiſtri nomen vindicare contendunt.

64 Et vt verùm fatear vſq; ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere, & intelligere, quàm ſonare. Et hoc ideo propter ingentes hactenus explicatas difficultates.

De Commentarijs in Iob, Num Hieronymi ſint? F

CONTROVERSIA IIII.

NOnnulli cum Trithemio ex recentioribus dubitant, an Commentarij, qui in eundem Librum Iob, Tomo octauo operum Hieronymi inſeruntur, hi ipſi ſint, quos idem loco citato in quintum Amos ſe edidiſſe teſtatur, an non? Bellarminus libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis Hieronymi ſcripta referẽs, & ante eum Sixtus Senenſis Libro quarto Bibliothecæ Sanctæ eoſdem Hieronymi ſuppoſititios arbitrantur, Victorijq; etiam ſententię idem Bellarminus ſubſcribens: Rectè (inquit) Marianus Victorius Commentaria in Iob non G tribuit S. Hieronymo, ſed Bedæ, nam in extremo volumine ſe ſcripſiſſe in gratiam Vecterij, author ipſe ſcribit. Vecterium autem Epiſcopum fuiſſe in Anglia tempore Bedæ manifeſtè colligitur. Idipſum præallegatus Victorius opinatus eſt; quod in illis potiſſimum nũquam Septuaginta, Aquilæ, Simmachi, & Theodotionis Interpretationum auctor meminerit: quodq; magis vrget, in illiſmet, Vulgata Bibliorum editio, contra ab Hieronymo retentam conſuetudinem, ſemper, adamuſſimq; ediſſeratur. Deniq; neq; Hieronymi dictionẽ aut phraſim eoſdẽ continere, neq; variæ eruditionis ſplendorẽ præſeferre affirmat, H vt propterea non Hieronymo ſed Bedæ adſcribendos putet.

Contra verò totius antiquitatis, quę tanquã legitimi ac certi Hieronymi Commentarij eſſent, eoſdem excepit, vnanimis conſenſus eſt. Inde autẽ is confirmari videtur, quod in vetuſtiſſimis manuſcriptis exẽplaribus Hieronymi perpetuo inſiti ſint, atq; vſq; hodie per vniuerſum orbem circumferantur. Accedit Fauſti in Gallijs quondã Epiſcopi, qui floruit anno Domini quadringẽteſimo trigeſimo, teſtimoniũ. In exordio namq; is libri ſui, quẽ de Creaturis edidit, dum animã rationalem natura corpoream tenet, duo Hieronymi pro ſua opinione

allegat

A allegat teſtimonia, vnũ ex quodam eiuſdem
tractatu, alterum ex his ipſis Commẽtarijs di-
cens: Nonnulli eruditiſſimi Patrum quidquid
creatum eſt corpus eſſe definiunt, & animatũ,
& Angelorum naturam eſſe corpoream: pro
eo quod initio circunſcribitur, & ſpacio.
Nam ſicut in quodam Sancti Hieronymi trac-
tatu legimus: Globos (inquit) ſiderum corpo-
ratos eſſe Spiritus, arbitrantur.] Et item. Si
Angeli (inquit) cœleſtia etiam corpora ad
comparationem Dei immunda eſſe dicuntur,
quid putas homo exiſtimandus eſt?] Hæc ex
Hieronymo Fauſtus, qui hoc poſterius ex Com
mentario in vigeſimum quintum caput eiuſ-
B dem teſtimonium deſumpſit. Præterea huic
ſimile additur argumentum. Quandoquidem
Claudianus Viennenſis Eccleſiæ in Gallijs
Epiſcopus, auctor item quadringenteſimi
quadrageſimi, libro ſecundo, quem de ſta-
tu animæ ſcripſit, præallegata duo Hie-
ronymi teſtimonia vt; Hieronymi germa-
na recognoſcit, ipſumq́; ſimul Fauſtum temo-
rè, ac perperam ea ab Hieronymo vſurpaiſe,
quod nec ad rem faciant, neq; ſuo deſeruiāt in-
ſtituto, oſtendit. Claudianus autem Fauſti con-
temporaneus fuit. De vtroq; Gennadius ſcri-
bit in libro de Vitis illuſtribus. Igitur cùm hi,
de quibus dubitatio vertitur, in Iob Commen-
C tarij Hieronymo adſcribantur, adſcriptioniq́;
vetuſtiſſimorum manuſcriptorum exempla-
riorum fides, & coæuorum ſimul ſcriptorum
auctoritas adſtipuletur, non video ego, qua
ratione ab eiuſdem Hieronymi ſcriptis reſcin-
dendi. Quis enim antiquitatis monumenta,
præteritorumq́; temporum res geſtas, certius
veriuſq́; ijs prodere potuit, qui eiſdem prorſus
ſæculis conuixerunt? Equidem illorum tem-
porum vnicus teſtis, plus habere firmitatis, &
roboris exiſtimandus eſt, quàm recentiorum
tota ſimul cæterua. Adde quoq; (ſi placet)
grauiſſimi æquè, ac antiquiſſimi Scriptoris
Caſſidori in libro Inſtitutionis diuinarum lec-
D tionum auctoritas, qui de ijſmet agens: Librũ
Caſſ. au- (inquit) Iob Hieronymi labore Latina lingua
thor 100. cautiſſimè translatum, & expoſitum habere
promeruit. Deniq; nec ipſi Commentario-
rum opus a Hieronymo diuellentes ſatis inter
ſe conueniunt. Quandoquidem Trithemius:
(quem poſtea præallegati Victorius, & Bellar-
minus ſecuti ſunt) illud Bedæ Præsbytero tri-
buunt. Alij verò ab eis diſſentiunt, illoſq́;
quos in Iob edidiſſe Commentarios Beda
aſſeritur, contendunt eſſe, qui Nectario
Epiſcopo dedicantur, quorum etiam prin-
cipium: *Adhortante te, imo potius compellente
Nectari Pater beatiſſime*, non autem hi, de qui-
bus nunc agitur. Atq; pro hac ipſorum opi-
nione illud adducitur, quod eiuſmodi Com- E
mentarij, ſub Bedę titulo inter eius opera cir-
cunferũtur, & ab ipſis Germanis Impræſſori-
bus typis mandati ſunt. Alij demum in operũ
Bedæ Catalogo, ſuper Iob nullius ab eo elabo-
ratæ explanationis meminerunt. Vide Equi-
linum in Sanctorum Catalogo libro quinto;
capite quinquageſimo quinto. Contigit antẽ
poſtea, vt hi in Iob Cõmentarij eidem Bebę
adſcriberentur, cum iam conſuetudine recep-
tum ſit, vt quidquid incertũ, vel dubiũ habet
auctorem, illud Bedæ Preſbyteri titulo præno-
tetur.

Et quidem rationes aduerſæ, argumentũq́;
inprimis de Vecterio premeret, quotieſcunq; F
vnus tantùm nominis huius aliquando in Or-
be fuiſſet, iſq; Bedæ Præsbyteri ætate: aut
idem ipſe, qui in Hieronymi Commentarijs
introducitur Angliæ Epiſcopus ſcriberetur.
Cæterùm cùm de his ne verbum quidem, quã
leuis conſequenter coniectura ſit facilè vnuſ-
quiſq; intelligit. Additur Bedæ nullo pacto
eos adſcribi poſſe, cum illorum auctor Scriptu
ræ ſacræ teſtimonia, non ex Vulgata noſtra
(iuxta ab eodem Beda retentam conſuetudi-
nem) ſed ex Septuaginta Interpretum Tranſ-
latione, vt plurimum interſerat. Profecto ſi
hoc attentè cenſores animaduertiſſent, non
vtiq; eos Bedæ vnquam tribuiſſent. Deniq;, G
vt horunmet auctorem non Anglum, cuius
Beda, ſed illyricum (cui Stridonia a multis ad-
ſcribitur, ex qua Hieronymus prodijt) intel-
ligas, vide explanationem in caput trigeſimũ
ſeptimum: In eo enim de peruagante ad om-
nes fines terræ Euangelij prędicatione is diſ-
ſerens, nominatim de Illyrico, tanquam patria
Prouincia exemplum affert, atq; ſcribit. Ita
creuit (tonitrus ſcilicet fidei) & flante Spiritu
dilatatus eſt, vt pluuias miſteriorum, a ſęculis
ſecretorum perfectæ ſcientiæ, vſq; ad Illyricũ
ſpageret, aliaſq́; totius mundi regiones largis
effuſionibus irrigaret.] Hæc ibi. Quod ſi ex
Illyrici regione auctor non fuiſſet, ad quod ex H
omnibus orbis terræ partibus, Prouincijs, atq;
Regnis Illyricum tantùm in medium proferre?
Nec quod Victorius in propria ad octauum
Tomum cẽſura addit, Commentarios eiuſmo-
di ab cæteris Hieronymi ſcriptis iure diuidit.
Quandoquidem potuit fortaſſis Vecterius mul
tiplicia linguarum genera ignorare, vt propte-
rea non opus eſſet, nec congrueret ijſdem paſ-
ſim Commentarios reſpergi. Quemadmodũ
nec rationi conſentaneum, vt Septuaginta, ſeu
cuiuſcunq́; alterius Interpretis Libri aliàs in-
uulgata editio diſſeretetur, quippe quæ quã- Ep. 113.
plurimis ex eiuſdem teſtimonio Hieronymi
detruncata, & omni parte fœdiſſima foret.

Sed

A Sed alio modo reſpondetur: Non omnino veram ab Victorio allatam eſſe argumentationē, cùm in hiſmet controuerſis Commentarijs, niſi tertio quoq; (vt dicitur) verbo, aliquando ſaltem, variæ (licet latino idiomate) afferantur Tranſlationes: ſicuti videre eſt capite 3. 4. 15. 20. 22. 24. 26. 31. 37. 38. 39. 40. 41. In quibus interdum etiam, capite præſertim tertio nominatim Septuaginta Interpretes allegantur. Capite item decimo quinto, dum Pſalmi ſeptuageſimi tertij verſiculus, iuxta Septuaginta allegatur. *Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorū* ex Hebręo aliter mox inducitur *Proceſſerunt a pinguedine oculi eorum*, ex nouaq́;
B dicitur eiuſmodi lectio accepta editione: quippe quę de recēti ex Hebręo, Sophronio petēte, elucubrata. Reijcit hęc reſpōſio illorum æquè nuper relatam opinionem, qui Commentariorum auctorem Bedam contendunt. Quandoquidem, trecentis, & quinquaginta annis vulgatam iam editionem nouam is minimè appellaſſet.

Arbitratus ſum, & ego aliquando (ſi mihi quod ſentio licet exponere) Commentarios huiuſmodi labores non fuiſſe Hieronymi, Cùm illorum potiſſimum auctorem Hebraicæ linguæ cognitionis expertem ex vno, vel altero loco animaduerterim: ac primò quidem ex
C capitis quarti verbis, vbi de Leuiathan agens, hæc habet: [Leuiathan verò quidam aiunt additamentum interpretari] tum deinde capitis quadrageſimi vocem Behemoth idem interpretans, ita exponit [Behemoth namq; doctores Eccleſiæ, qui Hebręas litteras contigerunt, in latinum quaſi plures interpretati ſunt] ex quibus Commentariorum auctor Hebraicę linguę peritia caruiſſe ſatis arguitur. Nec Hieronymus, qui idiomatum diuerſitatem optimè nouerat, illorum ſi fuiſſet auctor ex aliorum quaſi ſententia nominum protuliſſet interpretationes, ſed liberè, abſoluteq́; ex proprio pectoris armario enunciaſſet.

D Cæterùm eos ipſos diligentius examinans Hieronymiq́; in omnibus doctrinæ conſonos, imo nuſquam ab eo diſſidentes admirans: Cogor etiam inuitus antiquitati conſentire. Et quidē cū Hieronymi doctrina omnino cohærent, primò, quoniam ſuperius ex Amos allegatum teſtimonium in his Commentarijs reipſa comprobatur: Cùm de Leuiathan natura, multipliciq́; eius terrore in eiſdem agatur. Secundò, quoniam quæ in ipſius tum voluminis exordio, tum in capite trigeſimo ſecundo ad Heliu perſonam explicandam habentur cū his, quæ in Quæſtionibus Hebraicis ſuper Geneſis vigeſimum ſecundum ita conueniunt, vt nemo, qui vtrumq; legat, & Hieronymi doctrinam, & verba ea eſſe dubitare non poſſit. Tertiò, quod in dictis Commentarijs capite quadrageſimo affertur, videlicet [alij pro Leuiathan draconem dixerunt] idipſum eſt quod Hieronymus ex Hebræorum ſententia in Pſalmum centeſimum tertium adnotauit dicens [Iudæi dicunt: Draconem magnum fecit Deus, qui Leuiathan dicitur, & eſt in mari: & quando (aiunt) recedit Oceanus, draco vertitur. Nos autem dicamus: Iſte eſt draco, qui de Paradiſo eiectus eſt.] Et hunc draconem ex Hebræorum ſententia Leuiathan, & ipſe interpretatus eſt in Iſaiæ caput vigeſimū ſeptimum ita ſcribens [qui draco propriè in hebraico ſermone appellatur Leuiathan.] Vn- F de, & in Pſalterio, quod idem ex Hebræo conuertit in pręallegato Pſalmo centeſimo tertio, *Pſal. 103.* vbi nos ex Septuaginta legimus: *Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei*, Ita vertit. [Leuiathan iſtum plaſmaſti, vt illuderetur ei] Item, in Commentarijs hiſce Leuiathan additamentum (vt ſupra allatum eſt) interpretatur, quę ipſa nominis interpretatio in libro quoq; de Nominibus Hebraicis ſuper librum Iob affertur. Igitur ex his, alijsq́; ſatis apertè conſtat, eoſdem propriæ Hieronymi doctrinę omnino arridere. Et quamuis clarorum auctorum ſententia doctrinæ, ac ſplendori eius non vſquequaque reſpondere cenſeantur, hoc G iudicio meo non videtur aſſertum infringere. Quandoquidem ſi, & ab eloquentiſſimis viris, nonnulla aliquando rudia (vti ad Herenium libri a Marco Tullio: contra Marcionem opera a Septimio Tertulliano, duodecim Inſtitutionis Oratoriæ libri a Quintiliano) excidiſſe cōſtat, id multo magis in Sāctorū Patrū ſcriptis (quotieſcūq; ea inter ſe diſcordare animaduertimus) cōſideratione dignū eſt: Spiritus quippe Sanctus, cuius ſapientia illuſtrati, vel ſcripſerunt, vel dictarunt, varijs linguis, ac ſtylo nūc eminentiori, nunc remiſſiori iuxta perſonarū captum, animarumq́; profectum, vt etiam ex Epiſtolis Sanctorum Petri, & Pauli, ac aliorū H Sanctorum Patrum conſtat, eloquitur. Nec ab re eruditiſſimam Alberti Pij Carporum Comitis libro vndecimo de Sacris ſcripturis, & eorum auctoritate, in ſimili controuerſia Eraſmo aliàs exhibitam reſponſionem huic loco inſerere cenſeo. Imbecillis (inquit ipſe) locus tibi plurimum familiaris, videlicet. Phraſis eſt diuerſa, igitur opus non eſt eiuſdem auctoris. Conſtat enim eloquentiſſimos viros pariter, & ſapientes pro rei argumento varia phraſi vſos fuiſſe, verbaq́; accomodare rebus, non res verbis. Præterea nec eoſdem eadem de re agentes dictione ſemper conſtitiſſe: ſed nonnunquam depreſſiſſe, aut extuliſſe, fuiſſeq́;

oblec-

A obleƈtatos modò humili, modo elata, nunc arcta, & emuncta, nunc diffuſa, & profluenti oratione. Multa poſſent huius rei recenſeri grauium ſcriptorum teſtimonia, ſed illa omnia tibi ſunt exploratiſſima. Quamobrem ea omitto. Sed & ſi nulla eſſent, tibi ſatis eſſe deberet, vnus Cicero, aut vnus Ariſtoteles, hic ſapientiæ, ille eloquentiæ vel citra controuerſiam princeps. Et ſi vterq; & ſapientiſſimus ſimul & eloquentiſſimus. Non enim eadem vtitur dictione Ariſtoteles in his, quæ ſcripſit ad ſapientiam, & ſcientiam pertinentia, & in extrarijs ſermonibus. Quinimo diuerſa in his, quæ de Natura, aut vltra naturã tractauit, ab
B his quæ de moribus humanis, rebuſq́; publicis & legibus diſſeruit. Nec idem Cicero in Epiſtolis, quas familiares vocant, & ad Pomponiũ Atticum, vel in Orationibus, & in his, quæ ad philoſophiam, & artem dicendi ſpectant. Quod & de Operibus Horatianis multò manifeſtius eſt. Quapropter ex ſola phraſis varietate ſolido argumento non conuincitur aliquod opus non eſſe auctoris, cui inſcriptum eſt. Proinde elumbi argumento probas Apocalypſim non eſſe Ioannis Apoſtoli, & Euangeliſtæ ob ſtyli diuerſitatem. Poſcebant reuelationes diuerſa dictione ab Euangelio ſcribi, nomenq́; ipſius citari, præter in Euange-
C lio retentam conſuetudinẽ, cum ipſi ſoli illa reuelarentur. Eiuſq́; nominis repititio ampliore fidem, & auctoritatem reuelationi præſtat, efficitq́; vt diligentius excipiatur, magiſq́; hominum animis hæreat. Euangelium autem cum res geſtas Seruatoris narraret, hiſtoriamq́; texeret, non conueniebat auctoris nomen inculcare] Hactenus Albertus Pius. Quod vero Commentariorum auctor Hebraicæ linguæ cognitione expers, ex Leuiathan nimirum, & Behemoth interpretationibus dignoſcatur, per verba illa, ſcilicet, *quidam aiunt interpretari*, vel Hebræos intellige, vel temeritatem quorundam inſipien-
D tium, qui eiuſmodi verba addita ſunt, argue. Et idem ad id quod de Behemoth affertur reſpondendum eſt: Neq; enim ex vno, vel altero verbo toti antiquitati, vetuſtiſſimorum atq; æqualium auctorum teſtimonijs, exemplariorumq́; omnium fidei derogandum eſt.

E *An Danielem inter Prophetas receperit Hieronymus: Et quæ de Suſanna, & hymno triũ puerorum in eiuſdem Danielis libro afferuntur vera putauerit, an potius apocrypha?*

CONTROVERSIA V.

QVoniam circa volumen Danielis, de quo in textu, paſſus ab Aduerſarijs calũniani Hieronymus eſt, ab eadẽ nunc ipſe vindicandus: imo verius propriã ipſe agẽs cauſam audiendus. Duo propoſitus Quæſtionis titu-
F lus (perinde ac ipſi legenti liquet) ex Hieronymo inquirit: Alterum de genere ſcriptionis ipſius Danielis libri: num videlicet Propheticum illud ſit, an potius hiſtoricum: Alterum de fide nonnullorum in eodem contentorum, de veritate nempe Suſannæ, ac trium puerorum hiſtoriæ. Et quia vtriq; ſimul occurrere idem videtur Hieronymus Epiſtola centeſima vigeſima in eundem Danielem, vtrũq; ſimul & nos proponimus, breuibuſq́; reſoluimus.

Ad prius igitur quæſitum, memorato nunc loco ita reſpondet. Hæc idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis oſtenderem,
G qui apud Hebræos, nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, Draconiſq́; fabulas, quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru ante poſito, eaſq́; iugulante ſubiecimus; ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audiui ego quendã de præceptoribus Iudeorum, cum Suſannæ derideret hiſtoriam, & a Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam, illud opponere, quod Origeni quoq; Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco ſermone deſcendere. Cuius rei nos intelligentiam
H noſtris hanc poſſumus dare: vt verbi gratia dicamus, de arbore ilice dixiſſe eum, illicò pereas: Et a lentiſco, in lentem te comminuat Angelus: vel non lentè pereas, aut lentus, ideſt, flexibilis ducaris ad mortem: Siuè aliud quid ad arboris nomen cõueniens. Deinde tantum fuiſſe otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æſtuantis incendij metro luderent, & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent. Aut quod miraculum, diuineq́; aſpirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel Sacerdotum Belis machinas deprehenſas, quæ magis prudentia ſolertis viri, quã prophetali eſſent ſpiritu perpetrata?

A pretata? Cum vero ad Habacuc veniret, & de Iudęa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret; quærebat exemplum, vbi legiſſemus in toto Veteri Teſtamento, quenquam Sanctorum graui volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia tranſiſſe. Cui cùm quidam e noſtris ſatis ad loquendum promptulus Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæam fuiſſe translatum; riſit hominem: Et ex ipſo volumine demonſtrauit, Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum: deniq; & Apoſtolum noſtrum, videlicet vt eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, B non fuiſſe auſum affirmaſſe ſe raptum in corpore, ſed dixiſſe: Siuè in corpore, ſinè extra corpus, neſcio; Deus ſcit.] His, & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fa- [1.Cor.12] bulas arguebat.] Ita Hieronymus ad poſterius Quæſitum.

Ad prius mox ſe transferens, hæc breuiter, immediateq; ſubiunxit: Super qua re Lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielē apud Hebræos inter Prophetas, ſed inter eos, qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis ſcriptura diuiditur: In legem, in Prophetas, & in hagiographa, ideſt in C quinq; libros, & octo; & in vndecim libros: de quo non eſt huius temporis diſſerere.] Hæc Hieronymus, per hagiographa intelligens ſanctas hiſtorias, quæ a lege & Prophetis diſtinguntur: cuiuſmodi ſunt, libri Regū, Prouerbiorum, Eccleſiaſtes, Heſter, Iudit, & alij.

Ex huc vſq; Hieronymi allatis verbis, putauit Rufinus reſpōdiſſe eundem vtriq; quæſtioni; Triaq; idcirco hæc ei protinus obiecit crimina, Barrabæ nimirum eum inprimis Iudæi, Præceptoris ſui hortatu, Danielis volumen abieciſſe, cùm idem tamen Eccleſia per quadringentos tetro annos legiſſet, Secun- D dò trium puerorum hymnum, quem maximè ſolemnibus diebus eadem recitare conſueuit, de ſuo loco dimouiſſe atq; teciſiſſe. Tertiò, Danielem inter Prophetas haud habendum, affirmaſſe. Latiori hæc ſtylo proſequitur ipſe Rufinus libro ſecundo Inuectiuarum ſuarum.

Cæterùm quòd immeritò in Sanctum virum oblateret, eiuſq; verborum ſenſum minimè ſit aſſecutus, planè idem ipſe oſtendit libro primo Apologiæ ſuæ capite nono hiſce verbis: De Daniele autem breuiter reſpondebo: me non negaſſe eum Prophetam, quem ſtatim in fronte Prologi prophetam eſſe confeſſus ſum; ſed quid Hebræi dicerent, & quibus argumentis ſuam niterentur probare ſententiam voluiſſe monſtrare, & docuiſſe Lectorem Eccleſias Chriſti hunc Prophetam iuxta Theodotionem legere, & non iuxta Septuaginta Translatores; Quorum ſi in iſto libro editionem dixi multum a veritate diſtare, & recto Eccleſiarum Chriſti iudicio reprobatam: non eſt meæ culpæ, qui dixi; ſed eorum qui legunt. In promptu ſunt quatuor editiones, Aquilæ, Symmachi, Septuaginta, & Theodotionis. Eccleſiæ iuxta Theodotionē legunt Danielem: Ego quid peccaui, ſi Eccleſiarum iudicium ſecutus ſum? Quod autem refero, quid aduerſum Suſannæ hiſtoriam, & F hymnum, trium puerorum, & Belis draconis fabulas, quę in volumine Hebraico non habentur, Hebræi ſoleant dicere: qui me criminatur ſtultum ſe, & ſycophantam probat; non enim quid ipſe ſentirem, ſed quid illi contra nos dicere ſoleant, explicaui; quorum opinioni, ſi non reſpondi in Prologo breuitati ſtudens, ne non Præfationem, ſed librum viderer ſcribere, puto quod ſtatim ſubiecerim: dixi enim: De quo non eſt huius temporis diſſerere.] Et poſt pauca concludit. Qui iſtiuſmodi nenias conſectatur, & ſcripturæ Hebraicæ veritatem non vult recipere, audiat liberè proclamantem. Nemo enim cogitur legere, G quod non vult. Ego petentibus ſcripſi, non faſtidioſis: gratis, non inuidis: ſtudioſis, non oſcitantibus.] Hæc pro ſe aduerſus Rufinum Hieronymus, quibus manifeſtò eius imperitiā, ſimul & perfidiam ſugillat.

Et re uera quod ad prius quæſitum pertinet, Danielem ab ipſo Hieronymo inter Prophetas computatum, nemo, qui eius ſcripta legit, ignorat. Quandoquidem eiuſdem prophetiā mentis acie perluſtrans hæc in Præfatione Cōmentariorum in eundem habet: Ad intelligendas autem extremas partes Danielis, multiplex Gręcorum hiſtoria neceſſaria eſt, Suctorij videlicet, Callinici, Diodori, Hieronymi, Po- H lybij, Poſidonij, Claudij, Theonis, & Andronici, cognomento Alipij: quos & Porphirius eſſe ſecutum ſe dicit. Ioſephi quoq;, & eorum quos ponit Ioſephus, præcipueq; noſtri Liuij, & Pompei Trogi, atq; Iuſtini, qui omnem extremæ viſionis narrant hiſtoriam, & poſt Alexadrum vſq; ad Cæſarem Auguſtum, Syriæ, & Aegypti, ideſt, Seleuci, & Antiochi, & Ptolomeorum bella deſcribunt. Et ſi quando cogimur litterarum ſæcularium recordari, & aliqua ex his dicere, quæ olim omiſimus, non noſtræ eſt voluntatis, ſed, vt ita dicam, grauiſſimę neceſſitatis: vt probemus ea, quæ a Sanctis Prophetis ante ſæcula multa prædicta ſunt, tam Gręcorum,

quam

A quàm Latinorum, & aliarum Gentium litteris
contineri.] Ita ipſe, quibus apertè indicat ad
Danielis reuelationes intelligendas neceſſariã
omnino eſſe Hiſtoriarum cognitionem, cùm
nihil fermè de quatuor Monarchijs, Babylonio
rum, Perſarum, Græcorum, ac Romanorum in
illis contineatur, quod non in libro eiuſdem
ante plura ſęcula prænuntiatum legatur. Sed
& de eius prophetijs apertiſſimis, paſſim in ip-
ſis Commentarijs. Deniq; aduerſus Porphi-
rium ſecus ſentientem, in eadem Commen-
tariorum Præfatione concludit: Verùm quia
nobis propoſitum eſt non aduerſarij calumnijs
reſpondere, quę longo ſermone indigent: ſed
B ea, quæ a Propheta dicta ſunt, noſtris diſſerere,
ideſt Chriſtianis, illud in Pręfatione admoneo,
nullum Prophetarum tam apertè dixiſſe de
Chriſto. Non enim ſolum ſcribit, eum eſſe
venturum, quod eſt commune cum cæteris,
ſed etiam quo tempore venturus ſit docet: &
Reges per ordinem digerit, & annos enume-
rat, ac manifeſtiſſima ſigna prænunciat.]
His Hieronymi propria de Daniele, num vide-
licet cum Prophetis computandus ſit, ſenten-
tia conijcitur.

Neq; verò circa poſterius culpandus idem
ipſe eſt, quod in Hebraicis voluminibus Su-
ſannæ hiſtoriam, triumq; puerorum haud con
C tineri Hymnum teſtatus ſit: Quandoquidem
id omnino cum veritate concordat: Teſteſq;
rei huius ipſe non tantùm Hebræos adducit,
ſed, & quamplurimos alios: Miror inquiens,
quoſdam μεμψιμοίρους indignari mihi, quaſi ego
decurtauerim librum: cùm, & Origenes, & Eu-
ſebius, & Apollinarius, alijq; Eccleſiaſtici viri,
& Doctores Græciæ has, vt dixi, viſiones non
haberi apud Hebræos fateantur: memoratas
videlicet Suſannæ, atq; trium puerorum hym-
num intelligens. Porrò quamuis eædem apud
Hebræos minimè legantur, Apoſtolicæ tamen
Eccleſiæ iudicio, additæ ſunt ſub fine libri eiuſ-
dẽ prophetæ, quippe quæ tanto Vate dignæ.
D Nec enim idcirco, quod in Hebraicis volumi-
nibus non reperiantur falſæ, aut omnino com-
mentitiæ cenſendę ſunt (vt perperam argue-
bat Porphyrius) Apagè. Sed vt veras, & cer-
tas ipſamet Eccleſia, & approbauit, & Hierony
mus ipſe tranſtulit. Et quamuis idem Rufino
reſpondens fabulæ nomine eaſdem vſurpare
videatur. Quod autẽ refero (inquiens) quid
aduerſum Suſannæ Hiſtoriam, & Hymnum
trium puerorum, & Belis, draconiſq; fabulas,
non quid ipſe ſentirem, ſed quid illi contra nos
dicere ſoleãt, explicaui] His apertiſſimè non
ex propria, ſed ex Hebręorum ſe fuiſſe lo-
cutum ſententia declarat. Sed, & fabulæ
nomine idem ſępiſſimè non fictionem,
ſed veram Hiſtoriam intelligit, a verbo faris, E
vel fare, fatur deducto vocabulo: quo ſenſu di-
xit: Totam Samſon fabulam ad veri ſolis tra-
here Sacramentum] & aduerſus Heluidium.
Imperitiſſime hominum iſta non legeras: &
toto Scripturarum pelago derelicto, ad iniuriã
Virginis tuam rabiem contuliſti, in exemplum
eius, quem fabulæ ferunt, cùm vulgò eſſet
ignotus, & nihil boni poſſet facinoris excogi-
tare, quo nobilis fieret, Dianæ incendiſſe tem-
plum: & nullo prodente Sacrilegum, fertur
ipſe in medium proceſſiſſe, clamitans ſe ſe in-
cendium ſubiciſſe. Sciſcitantibus Epheſi Prin Cap.1.
cipibus, quam ob cauſam facere voluiſſet, reſ-
pondiſſe: vt quia benè non poteram, malè F
omnibus innoteſcerem. Et hoc quidem Græ-
ca narrat Hiſtoria.] Ita ipſe, ex quibus fabulæ
nomine Hiſtoriam a quamplurimis ſcriptori-
bus relatam, & receptam a Ciceroneq; inpri-
mis, Plutarcho, Aulo Gellio, Valerio Maximo,
& alijs intelligit.

Poſtremò ipſam quoq; Hebræi, cuius per-
ſonam idem Hieronymus inducit garrulitatẽ
reprimere haud difficile eſt. Et quidem quod
Inprimis eiuſmodi Hiſtorias, quod in ſuis vo-
luminibus minimè reperiantur, commentitias
fabulas ipſe contendat: ſecus Ioſephus ſentit,
eaſdem omnino veras arbitratus, qui & libro
decimo Antiquitatum, capite duodecimo illas G
idcircò, & alias multas ſe prætériiſſe fatetur,
non quòd propria narratione indignæ forent,
ſed quia in antiquis Hebræorum libris (quos
ſolos transferendos ſuſceperat) minimè deſcri-
berentur. Sed nec incredibile Abacuch
ab Angelo ad Danielem corpore
translatum, cùm Deo volẽte
nihil ſit impoſſibile. Et
certè quid hoc mi
rum, ſi Deo
ipſo
permittente Saluator etiam ex deſerto
ſuper pinnaculum templi, & ex pin-
naculo ſuper montem excelſum H
potuit a Dęmone corpore
transferri? Sed de
his ſatis.

A E

De priori ab Hieronymo electa ſolitudine, & Damaſi in eum affectu. *Caput V.*

INTEREA 1 pergit in Syriam, 2 & dum in poſſeſſione Euagrij 3 Papæ moraretur, 4 Malchum Monachum, & aliquando captiuum reperit: 5 percunctatuſq; eum omnem captiuitatis eius accepit, & ſcripſit Hiſtoriam. 6 Dehinc cùm Sanctos Monachos, & Eremitas, ac eorum humilia contemplatus fuiſſet habitacula, 7 Sanctam & ipſe inchoans vitam 8 ſe totum pœnitentiæ operibus, cæleſtibuſq; contemplationibus dedit. 9 Mox diuerſis illum humani generis hoſtis inuadens congreſſibus, quantarum virtutum is foret, non in coniectura obſeruauit, ſed expertus tunc vidit. 10 Dũ his itaq; adeo bonis inſiſteret, vt ſcribendi etiam ſtudium intermitteret, 11 Beatus Damaſus Vrbis Epiſcopus 12 pro Eccleſia vtilitate ſollicitus, vt ab aſſiduo ſcribendi opere non deſiſteret, huiuſcemodi eum exhortatus eſt ſcriptis. 13
B *Hieronymo Damaſus Romanus Epiſcopus. 14 Dormientem te longo iam tempore, 15 legentem potius, quàm ſcribentem, quæſtiunculis ad te miſſis excitare diſpoſui, non quo & legere non debeas: 16 Hoc enim veluti quotidiano cibo alitur, & pingueſcit Oratio, ſed quò lectionis ſit fructus iſte ſi ſcribas. 17 Itaq; quoniam Etherio Tabellario ad me remiſſo, nullas iam te Epiſtolas habere dixiſti, 18 exceptis his quas aliquando in eremo dictaueras, 19 quaſq; tota auiditate legi atq; deſcripſi; 20 & vltrò pollicitus es, 21 te furtiuis noctium operis aliqua, ſi vellem, poſſe dictare: Libenter accipio ab offerente, quod rogare volueram, ſi negaſſes. 22 Neq; vllam puto digniorem diſputationis noſtræ confabulationem fore, quam ſi de Scripturis ſermocinemur inter nos, 23 id eſt, vt ego interrogem, tu reſpondeas: 24 qua vita nihil puto in hac luce iocundius, quo animæ pabulo omnia mella ſuperantur. 25 Quàm dulcia (inquit Propheta) gutturi meo eloquia tua ſuper mel ori meo. 26 Nam cum idcirco, vt ait præcipuus Orator, homines a beſtijs differamus, quod loqui poſſumus; 27 qua laude dignus eſt, qui in ea re cæteros ſuperat, in qua homines a beſtias antecellunt? 28 Accingere igitur, & mihi, quæ ſubiecta ſunt, diſſere. Quid ſibi vult, quod in Geneſi ſcriptum eſt: Omnis, qui occiderit Caim ſeptem vindictas exoluet? 29 Si omnia Deus fecit* F
C *bona valde, quare Noe de mundis, & immundis animalibus præcepit; cùm immundum nihil bonum eſſe poſſit? 30 Cur Deus loquitur ad Abraham, quod quarta progenie filij Iſrael eſſent de Aegypto reuerſuri, & poſtea Moyſes ſcribit: Quinta autem progenie filij Iſrael exierunt de terra Aegypti? 31 Cur Abraham fidei ſuæ ſignum in circunciſione ſuſcepit? 32 Cur Iſaac vir iuſtus, & Deo charus, non illi, cui voluit, ſed cui noluit, deceptus errore benedixit?* G

COMMENTARIVS.

COnfuſa olim in antiquis impreſſis codicibus erant ſequentia capita, & præſens cum ſequenti, ſeptimo, & octauo loco: quinto verò, & ſexto, quintumdecimum, & ſextumdecimum capita diſtinguebantur. At nos ad manuſcriptorum exemplarium fidem quæ
D libet ſuis locis reſtituimus.

1 *Interea pergit in Syriam.* Quo id acciderit tempore, quæue hæc a Hieronymo tunc primùm delecta ſolitudo fuerit, iam proximè ſuperiori capite explicatum eſt.

2 *Et dum in poſſeſſione Euagrij.* Quàmplures hanc eam eſſe ſolitudinem Syriæ, in qua idem ſe incredibili vitæ auſteritate aliquando
Epiſt.22. certamen ſubijſſe ad Euſtochium Hieronymus ſcribit, autumant. Sed re uera in manifeſtum labuntur errorem, aliena enim hæc prorſus ab ea probatur, diuerſoq; pariter ab eodem tempore culta. Quandoquidem tametſi earum vtraq; Syriæ terminis concluſa Saracenis iuncta referatur, hanc tamen, cum ſocijs fuiſſe ingreſſum ex Epiſtolis 4. 22. 58. & 77. habetur; illam verò, ſolum, ibi: Sedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram: Huius Euagrius dominus deſcribitur: illa verò, quaſi ad Euagrium non pertineat, recenſetur Epiſtola ſexta, & vigeſima ſecunda. Hanc primùm adoleſcentulus intrauit: illam non niſi poſt ma- H
turam deliberationem, & ſuffragium a Theodoſio, & cæteris anachoretis imploratum, de quo & Epiſtola extat trigeſima octaua. Hæc tandem (vt habetur in Vita Malchi) ad Orientem vergit: illa ad meridiem, de qua Epiſtola vigeſima ſecunda ſcribitur: Quæ exuſta ſolis ardoribus horridum Monachis præſtat habitaculum] Igitur ex his ſatis apertè liquet ſolitudines haſce ab inuicem diſtingui. Adſtipulari æquè huic ipſi diſtinctioni, Adonis viri Sanctiſſimi Martyrologij verba videntur, quibus ait: In Syriam (Hieronymus ſcilicet) perrexit, in poſſeſſione Euagrij Præsbyteri aliquantulum cõmoratus. Ad deſerta deinde loca, ita lætus

A accinctusq; acceſſit, vt volaſſe enim magis,
quàm meaſſe crederes. Quadriennium itaq;
in illa vaſta ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardori-
bus horridum Monachis prȩſtat habitaculum,
exegit, &c.] Conuenienter autē *in poſſeſſione*
Euagrij dicitur, non ſolitudine, vt eiuſdem
Euagrij conditio ac fortuna ſignetur; Quan-
doquidem prædiues admodum ac nobiliſſimi
generis, dominuſq; Villæ Maronia nuncupa-
tæ is fuit. In cuius etiam laudem quàmplura
Hieronymi inſurgunt teſtimonia; Atq; hoc v-
num inprimis, quod in Euſebij Chronico ſub
Aureliani anno ſecundo adiecit, ibi. In pu-
gna ſtrenuiſſimè aduerſus eum ſcilicet Ze-
B nobiam dimicauit Pampianus dux, cogno-
mēto Francus, cuius familia hodie apud An-
tiochiam perſeuerat, & ex cuius Euagrius Preſ
byter chariſſimus nobis ſtirpe deſcendit.]
Hic primùm cum Hieronymo adoleſcentulo
in hac ipſa ſolitudine aliquandiù latitans, ſub
eius diſciplina breui temporis interuallo adeo
profecit, vt illius ingenij virtutes, tum Oriē-
talis, tum Occidentalis poſtmodum Eccleſia
optimè perſpectas habuerit. De eo idem Hie
ronymus Epiſtola quadrageſima prima memi-
nit: Innocentiū (inquiens) partē animæ meæ
repentinus febrium ardor abſtraxit; nūc vero
vno, & toto mihi lumine Euagrio noſtro fru-
C or, cuius ego ſēper ad laborē cumulus acceſſi,

3 *Papæ moraretur*. Non quòd, cùm ſolitu-
dinem iſtam petijt Hieronymus, Euagrius tūc
Epiſcopus eſſet auctor, hoc dicit: ſed vt enar-
ratis in Vita Malchi adſtipularetur. Quan-
doquidem hoc idem ibi teſtatur dicens: Ma-
ronia triginta ferè millibus ab Antiochia Vr-
be Syriæ grandis ad Orientem diſtat viculus:
hic poſt multos vel dominos, vel patronos,
dum ego adoleſcentulus morarer in Syria ad
Papæ Euagrij neceſſarij mei poſſeſſionem de-
uolutus eſt.] Quæ vtiq; quando conſcripſit,
& ipſe Hieronymus iam ſenio affectus, &
D Euagrius Pontifex erat, vt ex dictis etiam in
calce apertè conſtat. Euagrius igitur non
tam ob ingenij præſtantiam, quàm propter
ſanctitatis famam, Conſtantinopolitanæ Ec-
cleſiæ (vt Socrates tradit) aliquando a Ca-
tholicis delectus Epiſcopus, ſed inde Arriano-
rum factionibus Valentis decreto ſtatim re-
legatus, a Paulino deinde, Siricij Summi Pō-
tificis aſſenſu (qui ſæpius etiam pro eo Theo
doſium Imperatorem litteris interpellauit)
nec non Catholicorum omnium voce, An-
tiochiæ Epiſcopus creatus eſt, vbi in ſchiſma-
te aduerſus Flauianum ad obitum vſq; eam
ſedem tenuit inconcuſſus. Cautè verò legē-
dus Theodoretus libro quinto capite vigeſimo
tertio; in Flauiani enim partem propenſior
hiſtoriam hanc omnino peruertit, legitimum E
contendens Antiochenæ Eccleſiæ Pontificem
Flauianum, Meletij item ſchiſmatici ſucceſ-
ſorem aſtruere. Sed de hoc alibi. Porrò E-
uagrij feruens ingenium eiuſmodi ab Hiero-
nymo prædicatur elogio: Iam ad Euagrij noſ-
tri nomen peruenimus: cuius ego pro Chriſ-
to laborem, ſi arbitrer a me dici poſſe, non ſa-
piam: ſi penitus tacere velim, voce in gaudiū
erumpente non poſſim: quis enim digno va-
leat canere præconio, Auxentium Mediolani
incubantem, huius excubijs ſepultum pene
ante quam mortuum? Romanum Epiſco-
pum iam penè factionis laqueis irretitum, & F
viciſſe aduerſarios, & non nocuiſſe ſuperatis.]
De eodem Baſilius Epiſtola octaua, Ambro-
ſius Epiſtola ſeptuageſima octaua, & nos libro
ſecundo De Origine Ordinis noſtri. Quantū
verò temporis, (ad Hieronymum redeuntes)
in nuper memorata is egerit Euagrij ſolitudi-
ne, exploratum minimè habetur. Ex eiuſdē
tamen actis, atq; periodis probabiliter reſpon-
deri poſſe videtur, ad nouē circiter annos: Ita
vt quemadmodū ex commemoratis ſuperius
ingreſſus in illam Chriſti anno trecenteſimo
ſexageſimoſecundo, ſic egreſſus ex ea, trecē-
teſimo ſeptuageſimo primo adſcribendus ſit. G

4 *Malchum Monachū, & aliquando captiuū*
reperis. At non vnū tantùm virum hunc, ſed
quàmplures huic haud virtute impares hanc
ipſam Syriæ ſolitudinem tunc retinuiſſe ſanc-
tiſſimos Monachos Theodoretus tradit: Erāt
(inquit) in ſolitudine etiā Antiochena Maria-
nus, Euſebius, Ammianus, Palladius, Simeon,
Abrahamus, & alij quoq;, qui imaginem Dei,
ad cuius ſimilitudinem conditi erant, integrā
conſeruarunt. Atq; tum horum, tum illorum
vitam ſcriptis prodidimus. Itemq; mons, qui
Vrbi illi ampliſſimæ imminet, huiuſmodi flo-
ribus pratenſibus pulchrè veſtitus eſt, nam H
in eū magna nominis celebritate vixit Petrus
Galata, & eius Gentilis Aegyptius, quin & Ro
manus, Seuerus, Zeno, Moyſes, Malchus, &
alij quāplurimi vulgo quidē ignoti, Deo autē
penitus perſpecti, & cogniti.] Hȩc Theodore-
tus de Sanctis Syriæ ſolitudinum Monachis,
quorum etiam nonnullorum ſe res geſtas con-
ſcripſiſſe teſtatus eſt. Meminit & de alijs quā-
plurimis, ſed præſertim de Theodoſio patria
Antiocheno, tāti nominis anachoreta, vt nau-
tȩ eius nomine inuocato tempeſtatē maris in-
gruentē ſedarēt. Horū igitur omniū, ſed Mal-
chi præſertim exēplis, virtutibuſq; eiuſdē Hie
ronymi ad Monaſticæ vitȩ inſtitutū cor effer-
buiſſe tradūt Victorius, atq; Baronius, quod &
ex ipſius Hieronymi Epiſtola trigeſima octaua
colligit, in qua & Theodoſij, & cȩterorū ibidē

A ſanctitate præſtãtiũ anachoretatũ ſe cõmen-
dãs orationibus, pręſẽtib' ſęculi vinculis, quò
expeditior ad eos peruolet, exui humiliter ro-
gat: additq́; ſe illis hoc idem aliàs explicaſſe
propoſitũ. Duos hoſce, Malchum videlicet,
& magni nominis Theodoſium habuit Hiero-
nymus ad Monaſticum cultum promotores
auguſtiſſimos.

5 *Percunctatuſq́; eum omnem captiuitatis eius accepit, & ſcripſit hiſtoriam*. Habetur Tomo
primo operum eius in calce. Quoniam vero
in huius exordio meminit Hieronymus de hiſ-
toria litteris a ſe mandanda, quæ Saluatoris
res geſtas, & ſuccedentium ſæculorum vſq;
B ad ſua tempora complecteretur, arbitratus
ſum aliquando ipſanmet editam ante Euſe-
bij Chronicon; ſed attentius poſtea rem
ipſam contuens, comperi hic non de Euſebij
Chronico, ſed de eiuſdem Eccleſiaſtica hiſto-
ria fuiſſe loquutum Hieronymum: Siquidem
hæc a Chriſto aduentu, illud a Nino & Abra-
ham exordium ſumit, deſcenditq́; vſq; ad Cõ
ſtantinum magnum, cuius facta percurrit.
Deniq; huic ipſi Vitę, idem Euſebij Chronicõ
anteceſiſſe probat, quod hoc virilitatis annos
ingreſſus Hieronymus ediderit, illam vero fac
tus iã ſenex, vt ex vltimis eius verbis conſtat.
De eadem in Catalogo Scriptorum, quam &
C Hilarionis Vitę copulat, quo fit vtranq; vno ſi-
mul tempore lucubratam; Chriſti videlicet
anno trecenteſimo nonnageſimo, credam.

6 *Dehinc cùm Sanctos Monachos, & Eremitas, ac eorum humilia contemplatus fuiſſet habitacula*. Diſſidebant non parum hoc loco inter
ſe exemplaria impræſſa a manuſcriptis, ſed ad
horum integram fidem verba ſingula reſtitui.
Quanta vero ex eremi, huius, Sanctorumq́;
Monachorum viſione tunc fuerit conſolatione
Epi. 38. oblectatus Hieronymus in pręallegata Epiſto-
la trigeſima octaua ſequentibus teſtatur: Quã
vellem nunc veſtro intereſſe conuentui, & ad
mirandum conſortium licet iſti oculi non me-
D reantur aſpicere, tota cum exultatione com-
plecti: ſpectarem deſertum omni amenius ci-
uitate: viderem deſolata ab accolis loca, quaſi
ad quoddam Paradiſi inſtar Sanctorum cœti-
bus obſideri.]

7 *Sanctam & ipſe inchoans vitam*. Habent
hoc Sanctorum Patrum præclara exẽpla, vt nõ
tantùm in ſe intuentium animos ad virtutes
prouocent, ſed ad earum quoq; profectum
mirum in modum conferant. Vnde & Prouer
biorum ſecundo dicitur: Vt ambules in via
bona, & calles iuſtorum cuſtodias. Sic & A-
poſtolus Paulus, cũ infirmos ac debiles corro-
borare vellet Hebręos, veterũ exẽplorũ expli-
catione vſus eſt dicens: *Iſti ludibria ac verbera*
experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati E
ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii Heb. 11.
mortui ſunt. Circuierunt in melotis, in pellibus
caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus di-
gnus non erat mundus. In ſolitudinibus errantes,
in montibus, & ſpeluncis, & in cauernis terræ.
Hucuſq́; Apoſtolus. Igitur & Hieronymus
quamplurimis in hac ipſa ſolitudine virtutũ
exemplis incitatus, quaſi propriæ virtutis ex-
perimentum ſumens perfectionis viam ag-
greſſus eſt, ac planè cœleſtem vitam inſtituit.
Hoc ipſo tempore ad Monachorum profeſ-
ſionem receptum, ſæculiq́; atq; gentilitatis
nomine abiecto, nouo, ac prorſus cœleſti, nõ
abſq; Spiritus ſancti inſtinctu a Sanctis Patri- F
bus donatum eundem fuiſſe, ratio omnis ſua-
det, & nos alibi obſeruauimus.

8 *Se totum pœnitentia operibus, cœleſtibuſq́; contemplationibus dedit*. Meritò qui Sanctorũ
perfectam vitam æmulatur, ab eiſdemq́; tritã
viam ingreditur, corpus in primis pœnitentia
macerat, cùm ſola ſui ipſius cultores ſanctifi-
cet. Vnde & Ioelis primo dicitur: Accin-
gite vos, & plangite Sacerdotes: vlulate mi-
niſtri altaris: Sanctificate ieiunium. Et quidẽ,
non quòd ieiunium, idq́; genus opera ſancti-
ficentur, id præcipitur, ſed quòd ea edentes
homines iiſdem ſanctificentur. Deniq; pœ-
nitentiam cęleſtium contẽplatio conſequitur, G
quia ea ipſa, perinde ac ſalubri lauacro pœ-
nitentis conſcientia, ſeu etiam mens maculis
expurgata, attentius protinus cœleſtia ſpecu-
latur: hoc eſt, viam, qua itur ad cœlum, &
ipſunmet Chriſtum contemplatur, qui de ſe
ipſo dicit: Ego ſum via. Rei huiuſmet ſacra- Ioan. 14.
mentum Dauid quoq; pœnitẽtium exemplar
præclariſſimum nobis aperuit, cùm dixit: Tibi Pſal. 50.
ſoli peccaui, & malũ coram te feci. Et pau-
lò poſt: Incerta, & occulta ſapientiæ tuæ ma-
nifeſtaſti mihi. Nec haud dubium, quin eiuſ-
modi ſecretorum manifeſtatio ex lachrymarũ
balneo, aliiſq́; pœnitentię operibus profluat,
cùm earum vi mentis oculi purgentur, & viſus H
ipſe exacuatur.

9 *Mox diuerſarum illum humani generis hoſtis inuadens congreſſibus, quantarum virtutum is foret, non in coniectura obſeruauit, ſed expertus tunc vidit*. Iam Sathanas ad primos vſq; con-
greſſus adoleſcentis inuictum pectoris robur
agnouerat: eiuſdem in eremo incolatum re-
formidare iam cœperat: magnum ſibi ex eo
non multo poſt exitium futurum iam præſa-
giebat, propterea quamplurimis tentationum
generibus illum inuaſit. Enimuerò ardentiſſi-
ma primùm febri, qua penè ad vitæ extremũ
iam illum perduxit, & cœleſti pariter caſtiga-
tione, quod in Ciceronis lectionem totus in-
ten-

A tenderet (de quibus inferius capite vndecimo) diuexans: mox ſodalium omnium, & amicorum, Heliodoriq; inprimis, Rufini, Innocentij, Hylæ, & Euagrij præſentia excludens, hæreticorum tãdem perſecutionibus inde quoq; eundem exturbauit. Tot, tantarumq; calamitatum copias, ſiccis non poteſt oculis cognoſcere, qui Epiſtolas eius ſeptimã, quinquageſimã ſeptimã, ſeptuageſimã quintã, & primã legit.

10 Dumq; his adeo bonis inſiſteret, vt ſcribendi etiam ſtudium intermitteret. Non quod in hac tantùm ſolitudine memoratis pœnitentiæ operibus, ſic eſſet intentus Hieronymus,
B vt propterea a ſcribendi ſtudio ſe abdiearet auctor hoc dicit: Sed quia ex ea etiam hæreticorum perfidia expulſus idem vitæ inſtitutũ aliquandiù retinuerit, tuncq; potiſſimùm, cùm ad illum infraſcriptæ Damaſi Pontificis litteræ conſcriptę, atq; perlatę ſunt. Ex eis enim aliquot iam ante annos non tantùm præfatam, ſed Chalcidis quoq; egreſſum fuiſſe ſolitudinẽ conſtat: Vnde, & de earum apertiori tempore hoc breuiter ex mox ſubiectæ Hieronymi reſponſionis exordio admonemus, datas Epiſtolas Hieronymo, cùm Hieroſolymis ſecundò ageret: Numeratur eiuſmodi annus a Chriſto
C trecenteſimus octogeſimus.

11 Beatus Damaſus Vrbis Epiſcopus. De eo idem Hieronymus libro Scriptorum Eccleſiaſticorum: Damaſus (inquit) Romanæ Vrbis Epiſcopus elegans in verſibus componendis ingenium habuit, multaq; & breuia metro edi
Lib.5.c.2 dit, ac prope octogenarius ſub Theodoſio Princeipe mortuus eſt. Eiuſdem laudes ita perſtringit Theodoretus. Hic Damaſus Epiſcopus Romanus fuit in illius Eccleſiæ adminiſtratione ſucceſſor Liberij, vir ſanè propter vitæ præſtabilis ornamenta inſignis: qui quo ad eius fieri poterat doctrinam Apoſtolicam aſſiduẽ
Epiſt. 50. ad Pam. cap. tutatus eſt] Eundem Virginitatis candore pollentem idem Hieronymus teſtatus eſt: cui & frequenter Prætextatus homo Sacrilegus, &
D Idolorum cultor ludens dicere ſolebat: Facite me Romanę Vrbis Epiſcopum, & ero protinus Chriſtianus.] Primus Hieronymi ſcriptis in Eccleſia auctoritatem tribuit. Multaq; ſub eius nomine circunferuntur ſcripta, cuiuſmodi fidei Symbolum Tomo nono operum Hieronymi, & liber de Vitis Pontificum, aliaq; quæ eius non eſſe compertum eſt.

12 Pro Eccleſiæ vtilitate ſollicitus ne ab aſſiduo ſcribendi opere deſiſteret, huiuſcemodi eum exhortatus eſt ſcriptis. Eccleſiæ Sanctæ Præſulibus, cæteriſq; ad quos animarum cura incumbit, norma curationis proponitur, ne videlicet ita in proprã ſalutẽ intencãt, quod communẽ negligant: Quin potius ita ſibi ipſis conſulant, E
quatenꝰ ſemper, quid agatur a ſubditis, explorent, vt eos pro communi commodo, vel ad labores prouocare, vel iam pronocatos corroborare queant. Habetur, & hæc Damaſi pro Eccleſia ſibi credita ſollicitudo multis teſtata argumentis, ſed ex Concilio inprimis Romano, quod aduerſus Apollinarium, & Thimotheum coegit.

13 Hieronymo Damaſus Romanus Epiſcopus. Habetur Epiſtola Tomo tertio, in ordine centeſima vigeſima quarta]. At vnde Pontificem illum ita nouiſſe, vt pro eo tam grandem gereret ſollicitudinem, arbitramur? Ex multis ſanè. Vel inprimis ex eiuſdem contra Heluidium libro, quem adoleſcens adhuc primùm F
ediderat. Vel ex Origenis homilijs per eunmet iam e Græco translatis. Vel ex Commentarijs in Abdiam multos iam ante annos in lucem proditis. Vel ex doctiſſimis eiuſdem Epiſtolis, ac alijs hinc inde per vniuerſum iam Orbem volitantibus ingenij monumentis: Ex his (inquam) vel non ijſdem ab eodem editis ſcriptis, illum optime habuiſſe exploratum haud dubium eſt. Cæterùm quis factum non miretur: Supræmum Antiſtitem ex ſublimiori Eccleſiæ Cathedra totum orbem edocentem, a priuato homine adhuc adoleſcente dubia aliqua percunctari non fuiſſe dedignatum. G

14 Dormientem te longo iam tempore. Eſt Iſ.43.
dormitio de qua Iſaias: *Simul (inquit) obdormierunt, nec reſurgent: contriti ſunt quaſi lignũ, & extincti:* Et eſt dormitio de qua in Cantico Cantic.5
Canticorum ſcribitur: *Ego dormio, & cor meũ vigilat.* Et alibi, *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hereditas Domini filij merces fructus* Pſal.126.
ventris. Igitur gratiſſima hac poſteriori contemplationis quiete toto quidem corpore conſopitus, at mente, animoq; myſterijs cœleſtibus affatim intentus Hieronymus, tanquam ſibi ſoli dormiret, ad aliorum commodum meritò ſequentibus excitatur. H

15 Legentem potius quàm ſcribentem, quæſtiunculis ad te miſſis excitare diſpoſui, non quo, & legere non debeas. Monebat vir Sanctus identidem ſuos de Sacrorum librorum lectione, Euſtochioq; dicebat; Crebrius lege, ac diſce quamplurima, & tenenti codicem ſomnus Epiſt.22.
obrepat, & cadentem faciem pagina Sancta ſuſcipiat. Saluinæ item. Sæpe in manibus tuis diuina ſit lectio. E contra verò, tanquam maximi eſſet ſcribendi munus periculi, ab eo Ruſticum Monachum deterrebat dicens: Sed Epiſt.4.
nec ad ſcribendum citò proſilias, & leui ducaris inſania: multoq; tempore diſce, quod doceas. Nam qui ſcribit, multos ſumit indices;

alius

A alius in altērins ſinet,ae graſſatur ingenium.
Expleuit ommno Hieronymus, quæ alijs poſt
modum dedit ipſe præcepta, mentemq́; pro-
ptiam diuinæ prius lectionis fœcundis ſemini-
bus grauidandam eſſe cenſuit, quàm temerè
partum prætenderet.

16 Hoc enim veluti quotidiano cibo alitur,& pinguefcit oratio, ſed quo lectionis ſit fructus iſte ſi ſcribas. Aptè lectionis fructus exprimitur,
deeoq; alibi Hieronymus ſermonem ingerẽs:
Dum enim (inquit)hoc facimus (ideſt Sacro-
rum librorum lectioni vacamus,)& nihil aliud
cogitamus, in modum furti explanationes ag-
gredimur, & dierum miſerias noctium ſtudio
B compenſamus: paſcitur animus, & obliuiſci-
tur ſæculi calamitatum. Quem pariter fru-
ctum,& Sacræ apertè indicant litterę tum Ba-
ruch capite primo, tum primo Machabeorum
capite duodecimo, ibi videlicet: *Nos habentes ſolatio Sacros libros,qui ſunt in manibus noſtris.*
Deniq; ad idem, & Gentilium exempla ſup-
petunt, cùm & Demetrius Phalereus Prolò-
meum regem ſæpius hortatus ſit, vt ſibi para-
ret libros de regno, deq; militari Imperio ge-
rendo tractantes, eoſq́; diligenter euolueret,
propterea quod ea, de quibus amici non audẽt
admonere reges, in libris ſcripta habeãtur.

17 Itaq; quoniam Etherio tabellario ad me
C *remiſſo, nullas iam te Epiſtolas habere dixiſti.*
Tabellarij pariterq́; Diaconi tãta viarũ ſpatia
nũc ad Damaſum,nũc ad Hieronymũ intercur
rentis nomen iſtud eſt, cuius etiam in vtriuſq;
litteris alibi mentio habetur: functus autem
huiuſcemodi munere creditur,donec ipſe Hie-
ronymus ad eundem Damaſum pro negotijs
Romani Concilij cum Paulino, & Epiphanio
Epiſcopis ſe conferret.

18 Exceptis his, quas aliquando in eremo dictaueras. Tum ex hoc loco, tum ex reſpon-
ſione ad præſentes Damaſi litteras, iam ſupra
Euagrij relatam ſolitudinem,& fortaſſis etiam
Chalcidis fuiſſe egreſſum Hieronymum facilè
D intelligimus: quandoquidem in Euagrij ſoli-
tudine Hebraicæ linguæ rudimenta tantùm
eum addiſcentem, in reſponſione verò ad has
ipſas litteras eandem linguam perfectè callen
tem nouimus. Quæ verò hæ Hieronymi pre-
ſertim Epiſtolę ex eremo alias dimanaræ eſ-
ſent. Has accipe, nimirum primam ad Helio-
dorum de laude ſolitariæ vitæ. Ad Florentiũ
binas quintam, & ſextam. Ad Iulianum dia-
conum trigeſimam ſeptimam. Ad Ruſinum
quadrageſimam primam. Ad Nicæam Sub-
diaconum quadrageſimam ſecundam. Ad
Chromatium, Iouinum, & Euſebinm fratres
quadrageſimam tertiam, Ad Chryſogonum
Monachum Aquileiæ quadrageſimam quartã,
& ad eundem Damaſum quinquageſimam E
ſeptimam, & quinquageſimam octauam, eru-
ditiſſimæ omnes, omniq; verborum elegantia
politiſſimæ. At non tantùm has inde, verùm
& Commentarios in Abdiam Prophetam, de
quibus in præfatione in eundem: Hoc illud,
inquit, mi Pammachi tempus (in quo nempe
eos elaborauit,) ac luce dulcior, quo egreſſi
Scholam rhetorum diuerſo ſtudio ferebamur:
quando ego,& Heliodorus chariſſimus pariter
habitare ſolitudinem Syrię Chalcidis niteba-
mur.]

17 Quas tota auiditate legi,atque deſcripſi.
Quaſi non maximè æſtimationis eſſet a Roma
no Pontifice Hieronymnm de difficillimis di- F
uinæ Scripturæ locis conſuli; aut crebris Epi-
ſtolis excitari: verba hæc [quas tota auiditate
legi atq; deſcripſi] ſubduntur, vt ab omnibus,
quantum illius quoq; in ſcripturarum ſtudio
tunc nomen eſſet, qui ſcriptorum ſuorum non
lectorem tantùm, ſed exaratorem inſuper ha-
beret eminentiſſimum,facilè percipiatur.

20 Et vltro pollicitus es. Non diligentio-
rem ſanè, aut officioſiorem Hieronymo quis
reperiat, quandoquidem in aliorum commo-
dum talenta ſibi credita promptum aſſiduè, li-
bentemq́; protuliſſe: propriaſq́; ingenij uires,
nec non ſeipſum totum omnibus exhibuiſſe
paſſim ex eius ſcriptis colligimus. Ex Epiſto- G
la nimirum ſexta ad Florentium, ibi: Et quo-
niam largiente Domino multis Sacrę bibliothe
cæ codicibus abundamus, impera vicissim, &
quodcunq; uis mittam. Nec putes mihi gra-
ue eſſe, ſi iubeas: Habeo alumnos, qui anti-
quariæ arti ſeruiunt. Neque verò beneficiũ
pro eo, quod polliceor, poſtulo. Heliodorus
frater mihi indicauit, te multa de ſcripturis
quęrere, nec ſic inuenire. Aut ſi omnia habes,
incipit ſibi plus charitas vindicare, pl⁹ petere.]
Et ad Pammachiũ: Libros ſexdecim Prophe-
tarum, quos in Latinum de Hebræo ſermone
conuerti, ſi legeris, & delectari te hoc opere
comperero, prouocabis nos etiam cętera elan- H
ſa armario non tenere.

21 Te furtiuis noctium operis aliqua, ſi vellem poſſe dictare: libenter accipio ab offerente, quod rogare volueram, ſi negaſſes. Contentiunt
hæc cũ paulò ſuperius dictis: Dũ enim quaſi
furtiuis ſtudio, & induſtria dictare aliqua Hie-
ronymus pollicitur, ſe alijs conſequenter mul-
tò maioribus tunc fuiſſe implicatum operibus
aſtruit (cęleſtibus videlicet contemplationi-
bus, quibus vti iam perfectus Monachus in-
tentus erat.) Egreſſus enim, vel expulſus e ſo-
litudine Monachi nunquam inſtitutum dimi-
ſit, ſed modò carnis macerationibus, modò ſa-
crorum librorum lectioni, modò ſupernorum

bonorum

A bonorum dulcedini intentus vitæ præſentis
curriculum tranſigebat.

*22 Neq; vllam puto digniorem diſputationis
noſtræ confabulationem fore, quàm ſi de Scrip-
turis ſermocinemur inter nos.* Colligatur hinc
vera diſputandi ratio: ſine faſtu nimirum;
mẽte pacifica, diſceptatione pari, cõſuetudine
familiari, colloquio, congreſſuq; domeſtico.

23 Ideſt, vt ego interrogem, tu reſpondeas.
Eſt enim diſputatio Act⁹ ſyllogiſticus vnius ad
alterum ad propoſitum, oſtendendum. Et
Agg. 2. quamuis Aggęus Propheta: Imò per Aggęũ
Dominus dicat: *Interroga Sacerdotes legem.*
Deut. 23. Et in Deuteronomio. *Interroga patrem tuum,
B & annuntiabit tibi, ſeniores tuos, & dicent tibi:*
Intantum vt Sacerdotum ſeniorumq; ſit in-
terogatos reſpondere de lege: Sacerdos tamẽ
Sacerdotum, ſeniorq; ſeniorum, adoleſcentẽ
adhuc, haud Sacerdotio inſignitum interrogat,
vt in ſummo etiam præſulatus faſtigio veræ
humilitatis exempla contuentes, nos ipſos,
qui nihil ſumus, & audaciam noſtram, quæ
cùm omni ſit expers cognitione, ratiocinantes
viros ſubſannat, & nullum vult pati monitorẽ
(ne dicam doctorem) reprimere in ſingulis
momentis perdiſcamus.

*24 Qua vita nihil puto in hac luce iocun-
dius, quo animæ pabulo omnia mella ſuperantur.*
C Reuera ita contingit, quoniam quemadmodũ
ſcripturarum collocutione nil dignius, ita nec
aliud quidpiam iocundius aut ſuauius ea ipſa
guſtu percipi poteſt. Ex ſacris litteris ſuauiſſi-
mum ſuper mel animæ illud pabulum decer-
pitur, de quo, & per Prophetam Dñs: *In paſcuis*
(inquit) *bonis paſcam eos, & in montibus altis
Iſrael.* Et ipſe Hieronymus ad Florentium:
Epi. 6. Noſti hoc eſſe Chriſtianæ animæ pabulum, ſi
in lege Domini meditetur die ac nocte.

*25 Quàm dulcia (inquit Propheta) gutturi
meo eloquia tua ſuper mel ori meo.* Ex Pſal-
mo centeſimo decimo octauo allegatus verſi-
culus. Idem in Pſalmo decimo octauo habe-
D tur: *Iudicia Domini vera, iuſtificata in ſemet-
ipſa, deſiderabilia ſuper aurũ, & lapidẽ pretioſum
multum, & dulciora ſuper mel & fauum.* Et
Ezechielis tertio: *Venter tuus comedet; &
viſcera tua complebuntur volumine iſto, quod
ego do tibi. Et comedi illud: & factum eſt in
ore meo, ſicut mel dulce.* Porrò libri huius my-
ſteria mella dicuntur, quia quicunq; ea deguſ-
tat, mel ſentit in ore ſuo.

*26 Nam cum idcirco, vt ait præcipuus Ora-
tor, homines a beſtijs differamus, quod loqui poſ-
ſumus;* Aliter in quibuſdam antiquis codici-
bus, nimirum [Varrus præcipuus Orator in-
quit, cũ idcirco homines a beſtijs differamus.]
Sed reuera cùm Varrus nullus in ſerie inſigniũ
Oratorum ponatur, non ſatis video, quomo- E
do eiuſmodi lectio ſenſui textus aptari queat.
Fuit (verũ eſt) eiuſdem fermè nominis alius
Varro dictus, Quintiliani iudicio Romanorũ
eruditiſſimus; Sed ſciendũ eſt, hunc eruditione
potius, quã eloquentia præſtitiſſe. Reſtituen-
dus ergo mea ſententia textus, legenduſq;
[Varius præcipuus Orator] huius etenim a-
pud Hieronymũ quoq; libro primo, capite de-
cimo quinto aduerſus Iouinianũ mentio eiuſ-
modi coheidit: Vnde pulchrè Varius Gemi-
nus ſublimis Orator: Qui non litigat (in-
quit) cœlebs eſt. Non diſſona ab hac Varij de
eloquentiæ præſtantia ſententia apud Iſocratẽ
legitur. Per alia videlicet, quæ nobis data ſũt, F
nil a cæteris brutis pecoribus diſtamus: Imo
celeritate, robore, & ſi quæ ſint aliæ corporis fę-
liciores, dotes inferiores illis ſumus. At vero
vbi orationis facta nobis poteſtas eſt, qua alius
alium perſuadere poſſemus, inter quę nos vi-
ciſſim certò iudicare, datum eſſet, quæ velle-
mus, ne a brutorum dum viuendi ratione deſ-
titimus, & vna cõgregati, ordineq; collecti vr-
bes incoluimus, leges tulimus, artes reperim⁹,
fereq; omniũ, quę humano artificio conſtant,
hinc nobis fons atq; origo extitit.] Hæc ille. Et
Quintilianus: Deus (inquit) ille princeps, pa-
rens rerum, fabricatorq; mundi nullo magis
hominem ſeparauit a cæteris, quæ quidem G
mortalia eſſent, quàm dicendi facultate.

*27 Qua laude dignus eſt, qui in ea re cæteros
ſuperat, in qua homines beſtias antecellunt?* Ex
Quintiliano deprõpta ſentẽtia, qui poſt multa,
eloquentiæ laudes concludens, ſcribit: Quare,
ſi nihil a Dijs oratione melius accepim⁹, quid
tã dignũ cultu atq; labore ducamus, aut in quo
malimus præſtare hominibus, quã quo ipſi ho
mines cæteris animalibus præſtent?] Ita ipſe.
Cæterũ cũ mortem & vitã in manibus linguæ
eſſe Sapientiæ primo moneamur. Mirũ nõ ſit,
ſi qui rectè loquendo cæteris pręſtat, tanta cẽ-
ſeatur laude dignus, vt B. Iacobi teſtimonio
perfectus cõmendetur. Pythagoreorum mos H
erat per quinquenniũ ante, vt eruditè poſtea
loquerentur, olim tacere: nonniſi enim ſilen-
tio hanc tantã bene loquendi virtutẽ perfectè
cõparari poſſe exiſtimabant: Vnde & Dauid:
Poſui (inquit) *cuſtodiã ori meo.* Et Eccleſiaſtes.
Tẽpus tacendi, & tẽpus loquẽdi: Diſcamus & nos
(inquit Hieronymus) prius nõ loqui, vt poſteà
ad loquẽdũ ora reſeremus: ſileamus certo tẽpo
re, & ad præceptoris eloquia pẽdeamus. Nihil
nobis videatur rectũ eſſe, niſi quod diſcimus;
vt poſt multũ ſilentiũ de diſcipulis efficiamur
magiſtri. Nunc verò pro ſæculorum quotidie
in peius labentium vitio docemus in Eccleſijs
quod neſcimus. Et ſi cõpoſitione verborũ, vel

T inſtin-

A ſpſtinctu Diaboli, qui fautor errorum eſt, plauſus populi excitauerimus, contra conſcientiam noſtram ſcire nos arbitramur, de quo alijs potuimus perſuadere. Omnes artes abſq; doctore non diſcimus: ſola hæc tam vilis, &;facilis eſt, vt non indigeat præceptore.

28 Accingere igitur, & mihi, quæ ſubiecta ſunt diſſerre. Quid ſibi vult, quod in Geneſi ſcriptum eſt: Omnis, qui occiderit Caim ſeptē vindictas exoluet. Prima hæc quæſtio ex Geneſis capite quarto accipitur, ibi: *Nequaquā ita fiet; ſed omnis, qui occiderit Cain ſeptuplū punietur.*

29 Si omnia Deus fecit bona valde: quare Noe de mundis, & immundis animalibus præ- B *cepit; cùm immundum nihil bonum eſſe poſſit?* ex eodem Geneſi capite ſeptimo, ibi: *Ex omnibus animantibus mundis tolle ſeptena, & ſeptena, de animantibus verò immundis duo, & duo: maſculum, & fœminam.*

30 Cur Deus loquitur ad Abraham, quod quarta progenie filij Iſrael eſſent de Aegypto reuerſuri, & poſtea Moyſes ſcribit: Quinta autē progenie filij Iſrael exierunt de terra Aegypti? Ex eodem libro, decimoquinto capite, ibi: *Generatione autem quarta reuertentur huc.* Et Exodi ex duodecimo, ibi: *Habitatio autē filiorū Iſrael, quā manſerunt in Aegypto fuit quadringentorum triginta annorum: quibus expletis ea-* C *dem die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de terra Aegypti.* Vbi ſuper littera notandū: ita, perinde ac relatū eſt, in noſtra Vulgata editione

legi: nō haberi verò verba. *Quinta autē proge-* E *nie aſcenderunt*, ſed eorum loco (vt paulò ſuperius dictum eſt) legi, *quibus expletis eadem die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de terra Aegypti*, Vna tantùm Septuaginta Interpretum verſio ex hebræo verbo *hamiſim*, Quinta autem progenie edidit. Aquila vero aptius ex Hebræorum omnium ſententia vocem eādem *hamiſim* armatos tranſtulit: Ita vt lectio ſit, *quibus expletis eadem die egreſſi ſunt armati de terra Aegypti*. Hieronymus verò (cuius verſionem Vulgatam nos dicimus, *hamiſim*, omnem exercitum Domini, interpretatus eſt; quem & ſecutus Pagninus eſt. De hac re videndus ipſe Hieronimus in reſponſione huiu- F ſce difficultatis, Epiſtola centeſima vigeſima quinta, quæſtione ſecunda.

31 Cur Abraham fidei ſuæ ſignum in circuncisione ſuſcepit? Ex Geneſis capite decimo ſeptimo ibi: *Circuncidetur ex vobis omne maſculinum. Et circumcidetis carnem præputij veſtri, vt ſit in ſignum fœderis inter me, & vos.* Et infra. *Abraham nonoginta, & nouem erat annorum, quando circuncidit carnem præputij ſui, & Iſmael filius tredecim annos impleuerat tēpore circuncisionis ſuæ.*

32 Cur Iſaac vir iuſtus, & Deo charus, non illi, cui voluit, ſed cui noluit, deceptus errore, benedixit? Ex eiuſdē libri Geneſis capite vige- G ſimo ſeptimo, ibi. *Benedicens illi, ait; Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui Benedixit Dñs.*

De quibuſdam Hieronymi lucubrationibus, Caput VI.

QVibus omnibus Beatus Hieronymus pleniſſimè ſatisfecit. Et quæ 1 ſubnotantur per diuerſa eius tempora ſibi ſcripſit: 2 Homilias ſcilicet in Canticum Canticorum duas: 3 De Oſanna: 4 De morte Ozia: 5 De Seraphim, & calculo: 6 De prodigo filio 7 Tractatus aliquos: 8 De Spiritu ſancto librum vnū: 9 Textum quatuor Euangeliorum Scriptorum culpa confuſum, diligenter correxit. 10 Sed & Pſalterium iuxta mentem Septuaginta Interpretum de Græco tranſtulit in Latinum. 11 Quod etiam Monachis ſuis potentibus breuiter explanauit, 12 Et Enchiridion appellauit. 13 Deinum a Sophronio poſtulatus illud idem de Hebræo expraſſit. 14 Vi- D *tam ſcripſit Pauli Monachi, 15 & Beati Hilarionis. 16 Exhortatoriam de contemptu mundi ad Heliodorum Epiſtolam 17 Et ad Nepotianū de Vita Clericorum. 18 Chronicon quoq; omnimoda hiſtoria, 19 multaſq; alias ad diuerſos Epiſtolas.* H

COMMENTARIVS.

Q*Vibus omnibus Beatus Hieronymus pleniſſimè ſatisfecit*. Eo ipſo ex ante relatis dictas anno, quo & Damaſi litteras accepit: Chriſti videlicet trecententeſimo octogeſimo. Et quæ ſubnotantur per diuerſa eius tempora ſibi ſcripſit] Felix procul dubio, fortunataq; Hieronymi cellula, ad quam vndiq; doctiſſimi viri Epiſtolis, atq; quæſtionibus concurrunt: in cuius ſplendorem, eruditionem, ſanctimoniam oculi omnium conuertuntur, cuius ſcripta, reſponſa, oracula Chriſti Eccleſia veneratur. Et quamuis Hieronymus primæ tantummodo, quartæ, & quintæ ex prædictis quæſtionibus, duabus alijs omiſſis, ſecunda nimirū, & tertia, iam ſupra memorata centeſima vigeſima quinta Epiſtola reſponderit, omnibus tamen ſatis eundem feciſſe dubitationibus, non immeritò ſcribitur, quia quarum ſolutiones

non

A nõ attulit, a quibus eas ſcriptoribus idem Summus Pontifex mutuari deberet, hunc in modũ declarauit. Quia Ethetio Diacono ad me miſſo, vt tu putas Epiſtolam, at ego ſentio commentarium te expectare dixiſti, breuem ad ea reſponſionem deſiderans, quæ ſingula magnorum voluminum prolixitate indigent: duabus tantum quæſtiunculis prætermiſſis, non quòd non potuerim, & ad illas aliquid reſpondere, ſed quòd ab eloquentiſſimis viris, Tertulliano noſtro ſcilicet, & Nouatiano Latino ſermone ſint editæ. Et ſi noua voluerimus afferre, ſit latius diſputandum. *C*ertè expecto, quid placeat: Vtrumne Epiſtolari breuitate ſententias B tibi velis digeri, an ſingulorum libros confici. Nam, & Origenes in quarto Pauli ad Romanos de Circuncisione magnificè diſputauit, & de mundis atq; immundis animalibus in Leuitico plenè diſſeruit.

2 *Homilias ſcilicet in Canticum Canticorum duas*, Dum nimirum in Chalcidis ſolitudine moraretur, cuius ingreſſum in annum Domini trecẽteſimũ ſeptuageſimũ quartũ referemus. Nec enim potuit eas ex priori (Euagrij ſcilicet) eas dictaſſe ſolitudine (quemadmodum perperam arbitratus eſt Baronius) cum ex illis affixa præfatiuncula in omnibus ſe verſatiſſimum probet trãslationibus, quarum profectò C cognitionem longo ſtudio, & multos poſt annos conſecutus eſt. Hæ propria eiuſdem præfatione prænotatæ Tomo tertio operum eius habẽtur. Quoniã verò in eiuſmodi præfatiuncula miris viſus eſt Hieronymus Origenẽ extuliſſe præconijs, Illiuſmetq; (vti Sãctiſſimi, ac celeberrimi viri teſtimonio) Rufinus ad Origenis hæreſes toti mundo propinandas vafrè vſus eſt, publici ac perpetui inter vtrunq; diſſidij hęc cauſa fuit, dũ ſe Hieronymus fidei ardore ſuccenſus, neq; Origeniſtã, neq; hæreticũ vnquam fuiſſe comprobauit. De hac re latius infra capite decimo octauo. Meminit, & de his libro ſecundo Apologiæ aduerſus eundem D Rufinum dicens: Vnde & in adoleſcentia homilias tantum eius, quas loquebatur ad populum, & in quibus non tanta ſcandala tenebantur ſimpliciter rogantibus tranſtuli.

De cæteris quatuor Homilijs in Cantica Canticorum.

CONTROVERSIA VI.

CVm inter Hieronymi ſcripta non modo ſupra relatæ tantum binæ Origenis homiliç in Cantica circunferantur, ſed quatuor quoq; aliæ, eæq; ampliſſimæ, quæ in primis olim impreſſis codicibus duabus prædictis ſu- E bijciebantur, nunc autem Tomo octauo inſeruntur, a propoſito alienum non videtur, vt de eiſdem quid doctiſſimi viri ſenſerint breuiter adnotemus. Victorius ad eundem octauũ Tomum cenſura, illarum auctorem omnino Origenem fuiſſe affirmat, aſſertioniſq; proprię rationem ex eo vendicat, quòd in præfata pręfatiuncula Hieronymus Origenem ipſum vltra iam memoratas duas Damaſo dicatas homilias, alias quoq; tam magnificas, luculentasq; edidiſſe in eiuſdem Cantici Canticorum librum teſtatur; vt in eo illud completum arbitretur, quo dicitur. Introduxit me Rex in cubiculum ſuum. Cardinalis item Bellarmi- F nus in libro Scriptorum Eccleſiaſticorum eidẽ videtur aſſentire, dum octaui Tomi Hieronymi in eo contenta opera referens: In octauo (inquit) Tomo hæc ſunt, videlicet: In Cantica homiliæ Origenis. Quorum deniq; opinio, quàmplurium etiam manuſcriptorum vetuſtiſſimorum, in quibus eidem Origeni inſcribuntur auctoritate comprobatur. Hæc de auctore. Earum verò interpres, vtrumne Hieronymus, an alius potius quiſpiam fuerit, non omnino apertum. Marianus ſiquidem eas loco citato a Hieronymo Latinitate donatas exiſtimat magis, quàm affirmet. Hocq; pro ſua vtitur opinione argumento: Hieronymũ G nempe, Damaſo duas iam memoratas offerens, harum quoq; quatuor (de quibus dubitatur) translationem tacitè promiſiſſe in ipſa præfatione illis verbis: Origenes cum in cæteris libris omnes vicerit, in Cantico Canticorũ ipſe ſe vincit. Nam decem voluminibus explicatis, quę ad viginti vſq; verſuum millia penè perueniunt, primùm Septuaginta Interpretes, deinde Aquilam, & Symmachum, & Theodotionem, & ad extremum quintam editionẽ, quàm in Actæo litore inueniſſe ſe ſcribit, Ita magnificè, apertèq; diſſeruit, vt inde mihi videatur in eo completum eſſe, quod dicitur: Introduxit me Rex in cubiculum ſuum. Itaq; (Cantic. 5) H illo opere prætermiſſo (quia ingentis eſt otij, laboris, & ſumptuum, tantas res, tamq; dignũ opus in Latinum transferre ſermonem) hos duos tractatus, quos in morem quotidiani eloquij paruulis adhuc lactentibus compoſuit, fideliter magis, quàm ornatè interpretatus ſum; guſtum tibi ſenſuum eius, non cibum offerẽs.] Hæc ibi Hieronymus, ex quibus Victorius earundem homiliarum præfato Pontifici verſionem eum ſpopondiſſe deducit. Hoc eiuſdem iudicium omnino ſecutus eſt Cornelius Schultingius in propria de Hieronymi ſcriptis Cenſura ad Hieronymianam Confeſſionem. Bellarminus verò loco citato eiuſdem Hieronymi ſcripta perpendens, dum ſuper ijſdem ho-

A milijs nil ſcribit, vel adnotat, ſed eas abſolutè inter Hieronymi opera connumerat, tacitè quoq; ab eodem Hieronymo fuiſſe tranſlatas annuit. Poſtremò idem Marianus concludit: Quiſquis interpres fuerit, opus eſt eruditiſſimum, & ſenſuum maieſtate, & eloquij ſplendoribus corruſcans. Verùm difficultatem hanc ante omnes Bruno Amorbachius ab eodem Victorio citatus diligentius animaduertens, Homilias a nemine tranſlatas, ſed opus Latini prorſus hominis authoriſq; eſſe, non autem Origenis pro compertiſſimo habet.

Vt verò in tanta opinionum diuerſitate aliquid mihi certi ſtatuam, hoc inprimis accipio, B. eiuſmodi in Canticum Canticorum homilias quatuor ab Hieronymi ſcriptis nullo vnquam tempore fuiſſe diſſectas, quin potius cum illis perpetuo circumlatas: Cui æquè veritati nemo hucuſq; ſiue veterum, ſiue recentiorum aduerſatus eſt. Secundò, Brunonis aſſertioni tantò libentius ſubſcribo, quanto contraria argumentatione ea labefactari nõ poteſt. Maximè verò cùm huiuſmodi Origenis homiliæ in Græcorum bibliotheca non habeantur. Tertio loco Victorij iudicium, quo ipſummet opus eruditiſſimum eſſe, & ſenſuum maieſtate, & eloquij ſplendoribus corruſcans cenſuit, tanquam æquiſſimum recipio. Ex his demum omnibus, C Hieronymi opus eſſe affirmare non dubito. Enimuerò ſi eiuſdem Latinus auctor cenſendus eſt, & nomen non ſatis perſpectum habetur, cui aptius illud adſcribi potuerit eo, cuius operibus iugiter intextum prodijt? Et certè cùm ipſa ſenſuum maieſtas, & eloquij ſplendor proprium ſatis præſeferre videatur auctorem, quid probabilis (ne dicam certi) non eſt, quod in oppoſitum adduci queat. Quod ſi quis Hieronymum non conſentit auctorem, nominet ipſe alium certiorem. Verùm ne caſu, ſed potius conſulto ennunciare videamur, authoritate etiam hæc ipſa veritas colluſtratur. Quandoquidem eaſdem homilias in anD tiquiſſimis manuſcriptis exemplaribus Hieronymi olim fuiſſe nomine prænotatas, declarãt verba illa earum initio in primis impræſſis codicibus præſcripta, videlicet. [Commentarium Canticorum in quatuor Libros, vel homilias diſtinctum, quod in quodam exemplari nomine Beati Hieronymi reperi prænotatũ] Demum, & ipſius Hieronymi teſtimonium, quo ſe in eũdem Cantici Canticorum librum, expreſſè dictos pollicetur Commentarios accedit; In proœmio nimirũ ſuper Matthæum dicens. Vnde obſecro, vt ſi incomptior ſermo eſt, & non ſolito lapſu fertur oratio, feſtinationi hoc tribuas, non imperitiæ, & des exemplaria, cùm Romam veneris, Virgini Chriſti Principiæ, quæ me rogauit, vt in Canticum Canti- B corum ſcriberem: a quo opere excluſus ægrotatione diuturna ſpem in futurum diſtuli; hac te lege conſtringens, vt ſi tu ei ad te ſcripta ſubtraxeris illa quoq; armariolo ſibi poſtea ſcribenda concludat. Item Epiſtola centeſima quadrageſima ad eandem Principiam in fine: Tunc (inquit) recordare, & mei, qui huius Pſalmi tibi, Domino reuelante, intelligentiam tribui, & dicito: Memor ero nominis tui: vt quæ partem intellexiſti carminis, ſi vita comes fuerit, & totum Canticum Canticorum intelligas. Hæc ille. Ex quibus omnibus nullum ambigendi locum de homiliarum auctore re- F linqui ſatis comprobatur. Quod verò Victorius, præter duas Damaſo dicatas Origenis homilias, aliarum quoq; eius Hieronymus verſionem loco allegato pollicitus fuerit, non ſatis id ex Hieronymi verbis habetur. Deniq; quod in duabus ad Damaſum homilijs dictionem [illegible] Hieronymus vertat [fratruelẽ] in quatuor verò iſtis [fraternum] obiectio, nec conſideratione digna eſt.

3 *De Oſanna*. In manuſcriptis exemplaribus [Oſianna] legitur, quod Hieronymi etiã expoſitioni conſentit, vbi ſcribit: Et quia Oſianna, quod nos corruptè, propter ignorantiã dicimus Oſanna, ſaluifica, ſeu ſaluũ fac, expri- G matur. Habetur hæc quæſtio Tomo tertio Epiſtola centeſima quadrageſima quinta, cui pariter Damaſi præponitur interrogatio, vti ipſiuſmet Hieronymi eruditionis in Hebraicis præſertim litteris teſtimonium clariſſimum. Mihi non ſatis de eius conſcriptionis tempore conſtat: Verò tamen ſimile magis videtur, ex poſteriori (Chalcidis ſcilicet) ſolitudine datam fuiſſe, cùm in priori eundem Hieronymũ rudimenta tantùm Hebraicæ linguæ addiſcentem iam ſupra nouerimus,

4 *De morte Oziæ*. Quod ſupra de Viſione Domini ſedentis ſuper thronum ex Iſaiæ capite ſexto Hieronymum edidiſſe opuſculũ H allatum eſt: idipſum eſt, quod ſub titulo, de morte Oziæ nunc inducitur. Duplicis verò huiuſce inſcriptionis illud in cauſa eſt, quod in ipſa viſione explicanda de Oziæ obitu circa principium obiter diſſeritur. Habetur hic Tractatus Tomo tertio, Epiſtola centeſima quadrageſima ſecunda. Cuius in præallegato Iſaiæ capite idem Hieronymus ſequentibus meminit: Scio me breuem dictaſſe, ſubitumq; tractatum, vt experimentum caperem ingenioli mei, & amicis iubentibus obedirem: Ad illum itaq; libellum mitto lectorem, oroq; vt breui huius temporis expoſitione contentus ſit. Porrò quàm eminens, quamq; exculta viſionis huius interpretatio foret in Hieronymi

teſti-

A teſtimonio, tu ipſe lector aduerte. Quandoquidem ſenex ibidem, quæ adoleſcens aliàs ediderat, tantùm abeſt, vt retractarit, aut correxerit, quod illis etiam, tanquam Propheticæ reuelationi cõgruentiſſimis ſubſcripſerit. Huiuſmet elucubrationis tẽpus iam ſupra capite quarto in annum Domini trecenteſimum ſeptuageſimum octauum retulimus.

5 *De Seraphim, & calculo*. Appendicem hanc de Seraphim atq; calculo, non eo ſimul tempore, quo ipſam Iſaiæ viſionem Conſtantinopoli expoſuit, Hieronymum addidiſſe, ſed poſt aliquot annos cùm nimirum Romæ degeret ex dictis in eiuſdem expoſitione ſub ex-
B tremo conſtat. Quandoquidem eam concludens ſcribit. Et quoniam vſq; ad finem capituli explanatio multiplex ſequitur, & excipientis iam explicuimus ceras, hucuſq; dictaſſe ſufficiat: quia & oratio, quæ non propriæ manus ſtylo expolitur, cùm per ſe inculta eſt, tunc multò moleſtior fit, ſi tædium ſui prolixitate congeminet.] Ex quibus temporum diuerſitas ſatis liquet. In hanc ipſam ſententiam pedibus quoq; ante me iuit Baronius. Tomo quarto annalium ſub Chriſti anno trecenteſimo octogeſimo ſecũdo, Damaſi decimoſexto, quo vtiq; ipſammet appendicem elaboratam credit. Verum anno ſequen-
C ti ad ſcribendam ex calculo noſtro inferius apparebit.

6 *De prodigo filio* Huius ex Lucæ quintodecimo parabolæ interpretatio cum alijs ſuperioribus Tomo æquè tertio, Epiſtola centeſima quadrageſima ſexta diſtinguitur, & incipit *Beatitudinis tuæ interrogatio*. Hoc vnum monuimus, quia & altera inter eiuſdem Hieronymi opera ſuper eandem parabolam extat Epiſtola, ſiuè homilia, quam illius non eſſe Victorius, dum illam in Tomum nonum in fine ſeriei primæ coniecit, teſtatus eſt. Eius exordium eſt. *Omnium quidem de Scripturis quæſtionum*. De vtraq; in Animaduerſioni-
D bus.

7 *Tractatus aliquos*: Et quidem meritò relatis hactenus Hieronymi lucubrationibus. Tractatuum nomen imponitur, quia eædem tractationem potius, quàm Epiſtolarẽ materiã indicant. De Seraphim & calculo, Et filio prodigo interpretationes præſenti potius oblata, quam abſenti per tabellarium tranſmiſſa, monumenta ſunt: Arbitraturq; & optimè Baronius loco citato Romę Hieronymum eadẽ edidiſſe.

8 *De Spiritu ſancto librum vnum*. Hunc profectò illum eſſe, qui Didymi titulo prænotatus in calce voluminis ſexti operum eius legitur, nemo eſt qui dubitat. Hieronymi verò ideircò dicitur, quòd eundem ipſe de E
Græco ſermone tranſtulit in Latinum. Nec huic officit, Didymi ibi de Spiritu ſancto libros tres diſtingui, hic vero vnicum affirmari: quandoquidem & liber vnus, & libri tres, vnum idemq; opus dicitur: Vnus propter materiæ vnitatem, tres propter partes, in quas ob legentium commodum diſſectus eſt. Hac ratione Hieronymus opus ipſum, quoties proprio nomine ſignat, librum vnum non tres ſcribit. Præſertim in Catalogo Scriptorũ vbi propria recenſens ſcripta. De Spiritu ſancto (inquit) Didymi, quem in Latinum tranſtuli librum vnum.] Eiuſdem cœperat olim (antequam nimirum Romam contenderet) ver- F
ſionem, mox Romæ detentus, dum eam ipſam Damaſo petente proſequeretur, rurſus ob Pontificis mortem eandem prætermittere coactus eſt, poſtremò abſolutã Pauliniano fratri dedicauit. Probantur hæc omnia tum ex Epiſtola ad eundem Damaſum centeſima vigeſima quinta vbi: Et vt verius loquar (inquit) Didymi de Spiritu ſancto librum in manibus habeo, quem tranſlatum tibi cupio dedicare] Tum ex propria ipſius libri præfatione, cuius exordium eſt. Cum in Babylone verſarer, & purpuratæ meretricis eſſem colonus, & iure Quiritum viuerem, volui garrire aliquid de Spiritu ſancto, & cœptum G
opuſculum eiuſdem Vrbis Pontifici dedicare] Et paulò poſt. Itaq; mi Pauliniane frater, quia ſupradictus Põtifex Damaſus, qui me ad hoc opus primus impulerat, iam dormit in Chriſto, tam tuo, quàm Venerabilium mihi ancillarum Chriſti Paulæ, & Euſtochij nunc adiutus oratu canticum, quod cantare non potui in terra aliena, hic a vobis in Iudæa prouocatus immurmuro.] Cæterum quoniã hanc ipſam Præfationẽ claudens addit. Et vt auctorem titulo fatear, malui alieni operis interpres exiſtere, quàm (vt quidam faciunt) informis cornicula, alienis me coloribus adornare. Legi dudum cuiuſdam libellos de Spi- H
ritu ſancto, & iuxta Comici ſententiam, ex Græcis bonis Latina vidi nõ bona. Nihil ibi dialecticum, nihil virile, atq; diſtrictum, quod lectorem vel ingratis in aſſenſum trahat: ſed totum flaccidum, molle, nitidum, atq; formoſum, & exquiſitis hinc inde odoribus pigmẽtatũ. Qui hunc (Didymi videlicet) legerit Latinorum furta cognoſcet, & cõtemnet riuulos, cum cœperit haurire de fontibus.] Hæc, inquã omnia ex Hieronymo adducta ipſe Rufinus ab eodem in S. Ambroſiũ fuiſſe iactata libro ſecundo Inuectiuarum ſuarum criminis loco poſuit. Verum, quam falſa calumnia, ex eiuſdẽ Hierony. verbis allatis ſatis perſpicuũ

A eſt. Nõ enim vt Latinorum à Græcis ſurrep-
tas compilationes, Operis translationem ag-
greſſus eſt, ſed vt Damaſo Pontifici obtem-
peraret. Non vt Sanctiſſimũ, Apoſtolicumq;
virum Ambroſium (de quo ne verbum quidẽ
in adductis) calumniaretur, ſed diuerſo pror-
ſus conſilio, vt nimirum Græcorum monu-
menta Latio inferret, opus ipſum conuertit.
Culpandus certè Rufinus, qui recitata modo,
de Ambroſio dicta temerè opinatur. Deniq;
& multo ante, ex ipſa temporum ratione quã
Ambroſius proprium de Spiritu ſancto elabo-
raret opus, Gratianoq; Imperatori illud offer-
ret, Hieronymum Didymi librum fuiſſe ag-
B greſſum ex præcitata ad Damaſum centeſi-
ma vigeſima quinta Epiſtola apertè indica
tur: Eadem enim iuxta a nobis ſuperius no-
tata Chriſti anno trecenteſimo octogeſimo
adſcripta eſt. Quod vt de tempore quid ad-
huc ſpecialius afferatur: extrema tunc illi ma-
nus admota ex ipſa præfatione comprobatur,
cum Bethlehem in Monaſterijs, tam ipſe, quã
Paula & Euſtochium Monaſticam vitam cole-
rent. Numeratur einſmodi annus a Chriſto
trecenteſimus nonnageſimus primus. Memi-
nit de hoc ipſo a ſe translato libro Epiſtola vi-
geſima octaua ad Lucinum ita ſcribens: Ori-
genis, & Sancti Didymi pauca tranſtulimus.]
C Vnde niſi hoc ipſo, proximè ſaltem ſequenti
eandem datam hinc arbitror, quòd non mul-
to poſt eiuſdem Didymi fides ſuſpecta haberi
cœperit.

9 Textum quatuor Euangeliorum, ſcriptorũ culpa confuſum diligenter correxit. De eorum
permixtione hæc ſcribit Hieronymus. Ma-
gnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error
inoleuit, dum quòd in eadem re alius Euan-
geliſta plus dixit, in alio, quia minus putaue-
rint, addiderunt: vel dum eundem ſenſum a-
lius aliter expreſſit, ille qui vnum e quatuor
primum legerat ad eius exemplum cęteros
quoq; exiſtimauerit emendandos. Vnde acci-
D dit, vt apud nos mixta ſint omnia; Et in Mar-
co plura Lucæ, atq; Matthæi: rurſus in Mat-
thæo plura Ioannis, & Marci, & in cæteris re-
liquorum, quę alijs propria ſunt, inueniãtur.]
Hæc Hieronymus. Ex his igitur poſt tot, ac
tantas veterum euulgatas editiones, noui eiuſ-
dem e Græco verſio Teſtamenti (qua lingua
Euangeliſtæ excepto Matthæo ſcripſerunt)
quam neceſſaria eſſet, facilè vnuſquiſq; intel-
Epiſt.123 ligit. De hoc ipſo a ſe edito opere ibidem in
præfationis exordio ſcribit: Nouum opus me
facere cogis ex veteri, vt poſt exẽplaria ſcrip-
turarum, toto orbe diſperſa, quaſi quidam ar-
biter, ſedeam, & quia inter ſe variant, quæ
ſint illa, quæ cum Græca conſentiant veri-
tate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa E
præſumptio, iudicare de cæteris ipſum ab om-
nibus iudicandum, ſenis mutare linguam, &
caneſcentem iam mundum ad initia retrahere
paruulorum. Quis enim doctus pariter vel
indoctus, cum in manus volumen aſſumpſe-
rit, & a ſaliua, quam ſemel imbibit, viderit
diſcrepare quod lectitat, non ſtatim erumpat
in vocem, me falſarium, me clamitantem eſſe
ſacrilegũ, qui audeã aliquid in veteribus libris
addere, mutare, corrigere?] Ritè demũ reſti-
tutis eiuſmodi Euangelijs, omnibusq; ſuis,
quibuſq; locis, ac auctoribus integrè redditis,
Canones adiectis concordantię eorundem E-
uangeliorum, quibus ſi ſimili rurſus ea confũ- F
di permixtione contigiſſet, deinceps corrige-
rentur. Habentur ijdem Tomo ſexto operũ
eius initio. Tuncq; cum ipſorum Euangelio-
rum correctione editi creduntur, cùm Dama-
ſo idem Pontifici in miniſterio eſſet.

10 Sed & Pſalterium iuxta mentem Septuaginta Interpretum de Græco tranſtulit in Latinũ.
Hanc a ſe Pſalterij elaboratam emmendatio-
nem libro ſecundo aduerſus Rufinum nuncu-
pat hiſce verbis: Pſalterium quoq; certè em- Cap.1.
mendatiſſimum iuxta Septuaginta Interpretes
noſtro labore dudum Roma ſuſcepit. De ea-
dem ſupra, tum quarto, tum infra capite no-
no. Illud verò non prætereundum ſilentio: G
decretum, quod ex Damaſi Vita habetur,
quodq; in eius die feſto quotannis recitare cõ-
ſueuit Eccleſia; nimirum: Statuit, vt quod
pluribus iam locis erat in vſu, Pſalmi per om-
nes Eccleſias die, noctuq; ab alternis caneren-
tur, & in fine cuiuſq; Pſalmi diceretur [Glo-
ria Patri.] De hoc ipſo a Hieronymo emmen-
dato pſalterio omnino intelligendum eſſe:
Quandoquidem illud ita emmendatum Occi-
dentalibus canendum (vt præfertur) ipſum
Pontificem tradidiſſe, etiam Baronius Tomo
quarto ſub Chriſti anno trecenteſimo octoge-
ſimo quarto, Damaſi decimo octauo, rectè H
adnotauit.

11 Quod etiam Monachis ſuis petentibus breuiter explanauit. In pſalterium edidiſſe Hie-
ronymum cõmentarios vnanimis fermè Scrip
torũ adſtipulatur aſſenſus, cui & eiuſdem Hie-
ronymi teſtimonia ſuffragantur, Super tertiũ
Habacuch præſertim, vbi: De Diapſalmate
(inquit) quod Hebraicè dicitur Selà, in Pſal-
terio plenius diſputatum eſt. Et aduerſus Ru-
finum, dum præfatam Pſalterij iuxta Septua- cap.7. Lib. 2.
ginta emmendationem allegat. Ego ne (in-
quit) contra Septuaginta aliquid ſum locutus,
quos ante annos plurimos diligentiſſimè em-
mendatos meæ linguæ ſtudioſis dedi: quos quo
tidie in conuentu fratrum ediſſero: quorum

Pſalmos

A Pſalmos ingi meditatione decanto? tam
ſtultus eram, vt quod in pueritia didici,
ſenex obliuiſci vellem: Vniuerſi tractatus
mei horum teſtimonijs texti ſunt.
Ex hoc poſteriori aduerſus Rufinum teſtimo-
nio, nec dum eiuſmodi in omnes Pſalmos ex-
planationem ipſum abſoluiſſe, cùm in eun-
dem Rufinum libros elucubrabat, indicatur.
Cœpiſſe verò illam, ante quadringenteſimū
Domini annum, id manifeſtò conuincit, quod
Rufinus ipſe in ſuis Inuectiuis (quæ ex infra
dicendis, capite nimirū decimo octauo qua-
dringenteſimo Christi anno vulgatæ ſunt) cu
iuſdam verſiculi in ſecundum Pſalmū ab eodē
B allatā expoſitionem carpit; de qua mox infra.

12 *Et Enchyridion appellauit.* Enchiridion
grçcum nomen, compoſitum ab ἐν, quæ di-
ctio [in] & χειρ, quę manum ſignificat: qua-
ſi genus libelli, qui ſemper in manibus haberi
debeat, quod nos latino ſermone haud ineptè
Manuale diceremus. Hinc ideo Hieronymus,
non Commentarios (qui latiori excurrentes
ſtylo volumen exaggerant) ſed Commenta-
riolos explanationem huiuſmodi frequenter
appellare conſueuit: vti aduerſus Rufinum li-
bro primo, capite quinto videre eſt, vbi ſcribit.
Illud quoq; carpere dicitur, quod ſecun-
dum Pſalmum interpretans, pro eo, quod
C legimus in latino: *Aprahendite diſcipli-
nam*, & in Hebraico volumine ſcriptum
eſt *Naſcubar*, dixerim in Cōmentariolis meis:
Adorate filium. Et rurſum omne pſalterium
in Romanum vertens ſonum, quaſi immemor
expoſitionis antiquæ poſuerim: *Adorate purè*:
quod vtiq; ſibi eſſe contrarium omnibus pa-
tent.] Et paulò infra. Quid igitur peccaui, ſi
verbum ambiguum diuerſa interpretatione
conuerti? Et qui in Commentariolis, vbi li-
bertas, & diſſerendi, dixerim: Adorate filium?]
Hæc ille, de Commentariolis in Pſalmos, quæ
ideo addita ſunt, vt mox dicenda clariora red-
derentur. Felices Monachi, quibus optimum
D obtigit habuiſſe parentem. Quis ex illis eum
panem aliquando petijt, nunquid lapidem de-
dit illi? Apagè. Sed ijs omnibus cibum illum
de quo in Pſalmo dicitur: *Et panis cor hominis*
Luc. 11. *confirmet* frangens, eos nunquam eſurire per-
miſit. *Fidelis oppidò ſeruus, & prudens, quem
conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt da-*
Mat. 24 *ret illis cibum in tempore.*

13 *Demum a Sophronio poſtulatus illud idem
de Hebræo expreſſit.* Hactenus de ijs, quæ Da-
maſo Summo Pontifici Hieronymus conſecra
uit: quę verò ſequuntur quamplurimis alijs
ab eodem tranſmiſſa fuerunt. Porrò nouam
Pſalterij editionem hanc ex Hebræo, non ideo
aggreſſus Hieronymus eſt, vt ea veluti diligen
tiori labore atq; induſtria elaborata primam E
ex Septuaginta ante translatam corrigeret, ſi-
cuti Baronius exiſtimauit: Minimè (vt enim
ſæpius repertum eſt, fuit illa omnium iudicio,
ac præſertim Eccleſiæ Romanæ teſtimonio
emmendatiſſima:) Sed ideo illam Sophronio
poſtulante edidit, vt Hebræorum inſultantiū
perfidiam magis conuinceret. Teſtatur hoc
ipſe in Epiſtola centeſima trigeſima quarta ad
eundem Sophronium ſequentibus, nimirum:
Quia igitur nuper cum Hebræo diſputans, quę
dam pro Domino de Pſalmis teſtimonia pro-
tuliſti, voleſq; te illudere per ſermones penè
ſingulos aſſerebat, non ita haberi in Hebræo,
vt tu de Septuaginta Interpretibus oppone- F
bas: ſtudioſiſſimè poſtulaſti, vt poſt Aquilam,
& Symmachum, & Theodotionem, nouam
editionem, Latino ſermone transferrem. Aie-
bas enim te magis Interpretum varietate tur-
bari, & amorem tuum, quo laberis, vel tranſ-
latione, vel iudicio meo eſſe contentum. Hæc
ibi. Hanc eandem Pſalteririj Translationem
Auguſtinus in Epiſtola centeſima quadrageſi-
ſima ad Audacem commemorat. Pſalterium
(inquiens) a Sancto Hieronymo translatum
ex Hebræo non habeo. Nos autem interpre-
tati non ſumus, ſed codicum Latinorum non
nullas mendoſitates ex Græcis exemplaribus
emmendauimus] Habetur opus iſtud in fine G
ſeptimi Tomi operum eiuſdem, & ab omnibus
Hebraicæ linguæ eruditis tertio quoq; verbo
citatur. Idipſum, viuentè adhuc Hieronymo,
idem Sophronius de Latino in Grçcum elegan
ti ſermone tranſtulit. Tametſi autem huius
operis in Indice eorum, quæ ad quartum, &
decimum vſq; Theodoſij principis annum,
hoc eſt ad Christi trecenteſimūnonageſimūſe-
cundūmemoriam non repetat Hieronymus;
haud tamen dubium antea ab eo fuiſſe illud elu
cubratum, cum de eiuſdem Sophronij ex La-
tino in Græcum ſermonem verſione agat eo-
dem in libro De Scriptoribus: in Sophronio.
Vide animaduerſionem in allegatam Epiſto- H
lam centeſimam trigeſimam quartam.

*De veritate nuper memorata Pſalterij ex
Hebræo Translationis.*

CONTROVERSIA VII.

Hic nunc Iacobi de Valentia in prologo
ſuper Pſalterium, Tractatu ſexto de
Hieronymiana Pſalterij ex Hebræo translatio-
ne afferenda, ſimulq; examinanda ſententia
eſt. Enimuerò editionem ipſam in ſuſpicio-
nem Christiano Lectori adducens, eandem Ec-
cleſiæ quoq; ab eius promulgationis vſq; exor
dio

A dio ſuſpectam fuiſſe hiſce tradit. [Poſtea verò, quia Sopronius frequenter diſputabat cum Iudæis, non acceptantibus, imo negantibus interpretationem ipſorum Septuaginta, ideo rogatu eius Beatus Hieronymus traduxit Pſalterium de verbo ad verbum ex Hebræo iam punctuato, & interpretato per Iudęos Thalmudiſtas, & hanc Translationem benè acceptant Iudæi, eo quod conuenit cum littera punctuata, & interpretata. Sed Eccleſia Latina non tenuit hanc Translationem. Veruntamen noluit quòd cantaretur in Eccleſia, eo quòd eſt aliquantulum ſuſpecta, cùm ſit traducta ex Hebræo iam interpretato, & pun-
B ctuato ad determinatas ſignificationes ad libitum Iudæorum per illa puncta ab eis deducta. Et hoc dicitur Pſalterium ſecundum Hebraicam veritatem, non qnèd illa traductio ſit magis vera, quàm tradnctio ipſorum Septuaginta; Sed quia fideliter de verbo ad verbum, abſq; aliquo addito, ſiue remoto ex Hebræo iam punctuato ſit facta traductio. Et ideo Hebræi impoſuerunt illi tale nomen, ſcilicet: Pſalterium Hieronymi ſecundum Hebraicam veritatem.] Poſtea verò, quia traductio, qnam primò ad rogatũ Damaſi Papæ fecerat Hieronymus ex Græco in Latinum, vitio ſcriptorũ, aut aſtutia maleuolorumq; æmulorum, iterum
C fuerat corrupta, ideo Hieronymus ad inſtantiam Paulæ, & Euſtochij Pſalterium ex Græca editione ipſorum Septuaginta vertit in Latinum, quod quidem Pſalterium ſic emendarũ, & correctum receperunt omnes Eccleſiæ Gallicanæ. Ideo dicitur Pſalterium Gallicanum] Hucuſq; Iacobus, qui æquè de pũctuatis apud Hebræos Sacris litteris paulò ſuperius agens, hæc ad verbũ habet [Aduertendum, quod poſt conuerſionem magni Conſtantini, videntes Rabini Iudæorum omnes Gentiles cum tanta deuotione ad fidem Chriſti conuerti per totũ orbem, & Eccleſiam tanto fauore proſperari, & etiam quod infinita multitudo Iudęorum
D videntes manifeſtam veritatem per experientiam, & miracula, pariter conuertebatur, & ſic deficiebant quæſtus, & redditus, & tributa Rabinorum. Hac igitur iniquitate commoti magna multitudo Rabinorum congregata fuit apnd Babyloniam Aegypti, quæ dicitur Cayre, vbi quantò magis cautè potuerunt, conati sũt falſificare, & peruertere ſcripturas a verò ſenſu, & ſignificatione. Vnde confinxerunt ſupra quinq;, vel ſeptem puncta loco vocalium. Nam loco ipſius A, confinxerunt virgulam tranſuerſam, quàm Pathah appellant, & aliam, quàm Camez vocant, & poſuerunt pro ipſo A, ſub qualibet conſonante. Et pro O, poſuerunt vnum punctum ſupra, quod Holem vo-
E cant. Et pro I, ponunt punctum ſub conſonante, quod Hirich appellant. Et loco ipſius E, ponunt duo puncta ſic facta :, quæ Scæua, vel tria ſic ∴ facta, quòd Segol appellant. Et loco ipſius V, ponunt tria ſic facta :, quæ Seloſa Necudoth vocant. Et ſic hæc puncta apponunt, vel ſupponunt in litteris conſonantibus loco vocalium. Et ſic iſto modo deduxerunt omnia vocabula Sacrę ſcripturę veteris Teſtamenti ad ſonos, & ſignificationes, pro vt eis libuit, & ad intentum ſuum, vbi erant manifeſta myſteria de Chriſto, & Eccleſia, peruertendo ad eorum intentum. Et ſic dixerunt, quod Translatio ipſorum Septuaginta in mul-
F tis deficiebat. Quorum punctorum inuentores fuerunt Raunia, & Rauaſſe, duo doctores, eorum] Hæc ipſe, quibus & propriam profert, ſimulq; probat de hac Hieronymi ex Hebræo Pſalterij translatione ſententiam. Cæterùm quòd in quamplurimis is impingat, haud difficilè obſeruare eſt.

1 Et quidem falſum inprimis eſſe ab Hebræis inuenta puncta, atq; ſacris immixta litteris fallaciter ijſdem illas adulteratas fuiſſe, hoc vnum probare poteſt, quod Hieronymus, qui eorundem ſcripturas omnes, totamq; ſimul ipſorummet bibliothecam diligentiſſimè perſerutatus eſt; (de quo, & teſtis ipſe in caput
G quintum ad Epheſios habetur) eorum inſuper tertio quoq; verbo vitia inſectatus eſt, de eiuſmodi, vel nnnquam meminerit, vel nũquam eoſdem reprębenderit falſitate. Verùm quidem eſt, bina in Deuteronomij libro teſtimonia, aliter apud Hebræos, aliter apnd Apoſtolum ad Galatas, tertio haberi, in Commentarijs ſuper eundem obſeruaſſe illum: quorum & vnum eſt [Maledictus omnis, qui non perman ſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis, vt faciat ea] Alterum [Maledictus omnis, qui pendet in ligno] Cæterùm hæc ipſa corrupta potius idem dubitauit, quàm affirmauit. Sed & Commentitiam hanc totius Scripturæ Sacræ ad Hieronymi vſq; tempora, punctorum
H appoſitione malitiam, illud conuincit, quod Chriſtus ipſe, & Apoſtoli, nec non Euangeliſtę, Matthæuſq; præſertim, & Ioãnes eo modo ſcripturarum teſtimonia vſurparint, quæ ad Hieronymi vſq; ętatem vbiq; terrarum apud eoſdẽ Hebræos circunferebantur. Res hæc apud ipſummet Hieronymum præfatione centeſima quarta, centeſima ſeptima, & centeſima nona exemplis illuſtratur.

[Deut. 17. — beside "vnum eſt [Maledictus omnis, qui non perman"] [Deut. 21. — beside "pendet in ligno]"]

Secundò non ſatis video, quomodo ab ipſis Hebręis perueſtigata puncta dictionum ſignificationes concluſerint, cùm in Translatione Pſalterij, etiam punctuati, multas Hieronymus interdum dictiones proferat multiplici ſignifi-

catione

A catione pollentes, cuiuſmodi ſecundi Pſalmi
eſt. [Naſcubar] de qua idem aduerſus Rufi-
num libro primo Apologiæ capite quinto [Ni-
ſi prolixum, (inquit) eſſet, & redoleret glorio-
lam, iam nunc tibi oſtenderem, quid vtili-
tatis habeat magiſtrorum limina terrere, &
artem ab artificibus diſcere; & videres, quã-
ta ſilua ſit apud Hebræos ambiguorum nomi-
num atq; verborum: Quæ res diuerſæ inter-
pretationi materiam prębuit, dum vnuſquiſq;
inter dubia, quod ſibi conuenientiùs videtur,
hoc transfert.] Hæc ibi. Præterea ſi accen-
tibus, ſiue punctis vocalium loco depræhen-
ſis ad vnum tantum determinata ſacra ſcrip-
B tura eſt intellectum, cur idem in Ezechielis Cõ
mentarijs capite vigeſimoſeptimo, ſuper ver-
ba *Damaſcenus negotiatur* ſcribit [frequen-
ter enim Hebræa nomina pro diuerſitate accẽ
tuum, & mutatione litterarum, vocaliumq;,
vel maximè, quæ apud illos habent proprieta-
tes ſuas, variè interpretantur?]

Tertiò, quod de tempore, & anctoribus
punctorum ad Hebraicas litteras affertur, res
omnino ficta probatur, cùm ſi id latuiſſet
Euſebium Cæſarienſem, & Epiphanium Sa-
laminæ Cypri Epiſcopum, in Hebraicis,
atq; etiam alijs linguis ambos eruditiſſimos,
non latuiſſet ſaltem Hieronymum, cuius ſtu-
C dium fuit litteras einſmodi diligentiſſimè per-
ſcrutari. Sed & idem Hieronymus, qui ſeptẽ
ex Hebræo editiones (infra capite decimo ſex-
to) numerat, ſi duplicis generis exemplaria
apud Hebræos editiones (infra capite deci-
moſexto) numerat, ſi duplicis generis exem-
plaria apud Hebræos nouiſſet, vnum quidem
punctuatum, alterum ſine punctis, fieri ne-
quaquam potuiſſet, quin vtrunq; interdum
protuliſſet; de eoq; potiſſimum, cuius lectio-
nem ſequi ſibi in animo, ad propriam tran-
ſlationem elucubrandam propoſuerat, nec
meminiſſet. Cæterùm de hoc nos veram
aperiamus hiſtoriam. Certa Hebræorũ ſen-
D tentia eſt ab Eſdra poſt conſtructionem tẽ-
pli ſub Zorobabel magnum fuiſſe coactum
concilium, cui cum plurimi interfuiſſent ſanc-
tiſſimi viri: Nehemia, Daniel, Sidraac, Miſa-
ac, Abdenago, Ezechiel, Aggæus, Zacharias,
Merdochæus, & alij, poſt longam in eo ha-
bitam diſputationem, ſacram fuiſſe reparatam
legem, punctaq; cum apicibus inuenta. Ita
Hebræi, quorum ſententia idcirco probatur,
quatenus, & ſacris ea conſona videtur litteris,
in quibus earundem is Scriba paſſim aſſeritur,
Hieronymi quoq; teſtimonium in præfatione
centeſima ſexta ſuper librum Regum rem ip-
ſam apertè explicans extat huiuſmodi.
[Certum eſt. Eſdram Scribam, legiſq;
Doctorem, poſt captam Hieroſolymam, & E
inſtaurationem templi, ſub Zorobabel alias
litteras (puncta videlicet intelligens, & ac-
centus) reperiſſe, quibus nunc vtimur.] Ita
Hieronymus: Non ergo poſt Conſtanti-
ni magni ad Chriſtum conuerſionem ab Ran-
tia, & Rauaſſe, ſed multò ante puncta inuen-
ta: nec iiſdem ſacra vitiata ſcriptura, ſed reſ-
tituta: Vnde & meritò Hebræi ſermonis no-
titiam callentes miris eadem attollunt laudi-
bus, interq; recentiores Victorius, qui & de
eiſdem differens. [Commoda ſunt, (inquit)
puncta, (quæ Hieronymus accentus vocat)
& ad legendũ, & intelligendum: nec ſinè ma-
gno iudicio fuere poſtea ab Hebręis inuenta. F

Quartò, tantum abeſt quod Hieronymus
Thalmudiſtarum gloſſas, annotationes, inter-
pretationes, expoſitioneſq; in Pſalterij ex He-
bræo Translatione ſecutus ſit, quòd eorũ paſ-
ſim blaſphemias, ſomnia, atq; deliria in Com-
mẽtarijs Prophetalibus improbet, ac derideat.
Quòd ſi Iacobus ex Hieronymi præfationis
ſuper ipſum opus verbis. videlicet. [Certè
confidenter dicam, & multos huius operis
teſtes citabo, me nihil duntaxat ſententiæ de
Hebraica veritate mutaſſe] ex his, inquam,
atq; vniuerſali ſuper eodem opere, ipſorum
Hebræorum conſenſu ex Thalmudiſtarum il-
lud interpretatione editum ſuſpicatus eſt: of-
fendit omnino. Quandoquidẽ & ſuper quoſ-
cunq; alios a ſe ex Hebræo translatos libros,
ipſorummet Hebræorum indiſcriminatim ad-
ducit teſtimonium, ſicuti videre eſt in præfa-
tione centeſima quarta, centeſima ſexta, &
centeſima octaua. Item infra capite decimo-
quinto in propria controuerſia: cuius titulus:
Num ex Hebræo vetus inſtrumentum Hiero-
nymus adamuſſim tranſtulerit?

Quinto alienum a veritate eſt, ab He-
bræis, non autem ab Hieronymo translatio-
ni huic præſcriptum titulum. [Pſalterium
Hieronymi ſecundum Hebraicam veritatẽ.]
Quandoquidem in præcitatis paulo ſuperius H
verbis ipſemet Hieronymus in propria præfa-
tione profitetur expræſſè ex hebraica illud ſe
ita hauſiſſe veritate, vt nihil prorſus ſententia-
rum immutarit.

Sextò. Non quòd Eccleſiæ opus ſuſpectũ
eſſet, cum cæteris ex Hebræo ab eodem Hie-
ronymo alias exaratis libris, quotidiano vſu
haud receptum eſt: Sed quod maioris diffi-
cultatis illius decantatio, atq; vſus foret. Ab
Apoſtolis enim per omnium Chriſtifidelium
ora iam Septuaginta Interpretũ editio per ora
volitabat, eiuſq; vſus ex omnibus Scripturæ
Sacrę libris frequentior erat. Vnde, & Hie-
ronymi conſilium fuit, ne translatum a ſe ex

A Hebræo, ſed emendatum aliquot ante annos
ex ſeptuaginta in Eccleſia caneretur. De
hoc alibi. Grauiter itaq; in hoc lapſus cenſen-
dus Iacobus eſt ſuſpectam affirmans eiuſmo-
di translationem, quam veluti ſacram, atq; in
omnibus probatiſſimam, Sophronius(de quo
ſuperius) Græcorum illicò Bibiliothecæ tradi-
dit, quamq; non habuiſſe, quò commentarijs
illuſtraret Auguſtinus loco citato ad Audacē
doluit. Sed & a Scriptoribus omnibus magno
nunc in honore habetur, dum paſſim eam ip-
ſam allegant, interpretanturq;

Deniq; quod idem concludit Iacobus, ab
Hieronymo ex Septuaginta Interpretibus e-
B mendatum olim Pſalterium, illud idem ſcrip-
torum vitio, atq; maleuolorum aſtutia depra-
uatum, ad Paulæ, Euſtochijq; preces demum
reſtitutum: corrige loco Paulæ, Euſtochijq;
[Suniæ, atq; Fretelę.] Enimuero eiuſmodi ha-
betur emēdatio Tomo tertio, in ordine cente-
ſima trigeſimaquinta Epiſtola, feminis eiſdē in
ſcripta. Quæ & cū ex extremis Galliarum fini-
bus eſſent, aptè & ab eiſdem denominationē
ipſa Translatio ſumpſit, vt propterea com-
muni vocabulo Gallicana ſit deinceps appel-
lata. Sed ad textum nunc properemus.

14 Vitam ſcripſit Pauli Monachi. The-
C bæi ſcilicet, a quo Eremus primùm habitari
cœpta eſt. Huius vitam Paulo Concordienſi,
centeſimum annum agenti dirigens Hierony-
mus, quo ſtylo in ea conſcribenda vſus fuerit
hiſce aperit: Miſimus te tibi, ideſt Paulo ſeni,
Paulum ſeniorem: in quo propter ſimpliciores
quoſq; multum in deijciendo ſermone labo-
rauimus. Sed neſcio, quomodo etiam ſi aqua
plena ſit tamē eundem odorem lagena ſeruat,
quo dum rudis eſſet, imbuta eſt. Si hoc mu-
nuſculum placuerit, habemus etiam alia con-
dita, quæ cum plurimis Orientalibus merci-
bus ad te, ſi Spiritus ſanctus afflauerit, naui-
gabunt. De eadem in libro de Viris Illuſtri-
D bus. Vbi & prima in ſerie operum omnium
ponitur, quippe quæ primis temporibus edita:
Sub incolatus videlicet ſui in ſolitudine Eua-
grij exordio. Et quidem, cum in itinere ad
Gallias per Concordiam, vbi idem Paulus Cō-
cordienſis agebat, iuuenis ipſe Hieronymus an
te tranſiſſet, eidem poſtmodum Paulo, cum
primùm ſolitudinem tenuit, eiuſmodi ingenij
monumentum dicaſſe atq; trāſmiſiſſe, ipſamet
nuncupatoria Epiſtola, haud obſcurè indicat.
Eſt hic annus a Chriſto trecenteſimus ſexage-
ſimus tertius.

15 Et Beati Hilarionis. Habetur hæc vnà
cum ſuperiori in calce primi Tomi, quam vt
virtutis admirandæ monumentū, illicò Græ-
corum Bibliothecæ idem Sophronius reddidit.

De eadem paulò ſuperius in Vita Malchi. E

*16 Exhortatoriam de contemptu mundi ad
Heliodorum Epiſtolam.* Cum nimirum ado-
leſcens in Euagrij ſolitudine verſaretur. Epiſ-
tola quamplurimis rhetoricis floribus, omni-
buſq; ſchematibus illuſtrata, atq; diſtincta, ad
frontem operum eius affigitur. Loquitur [de
ea idem Epiſtola ſecunda ad Nepotianum in
hęc verba: Dū eſſē iuuenis, immo penè puer,
& primos impetus laſciuientis ætatis Eremi
duritia tafrenarem, ſcripſi ad auunculum tuū
Sanctum Heliodorum exhortatoriam Epiſto-
lam plenam lacrymis, querimonijſq;, & quæ
deſerti ſodalis monſtraret affectum: Sed in il-
lo opere pro ætate tunc luſimus, & calentibus F
adhuc rhetorum ſtudijs atq; doctrinis quædā
ſcholaſtico flore depinximus.] Ex earū illa nu-
mero fuit, quas ſibi Damaſus Pontifex manu
propria deſcriptas ſuo (vt dictum eſt) librorū
reclufit armario. Scripta vero eſt poſt aliquot
annos ab eiuſdem Hieronymi in priorem ſoli-
tudinem ingreſſum, quemadmodum ex eius
initio habetur. De hac Recenſ. prima.

17 Et ad Nepotianum de Vita Clericorum.
Epiſtolā hanc anno Chriſti trecenteſimo no-
nageſimo tertio editam tradit Baronius. Ve-
rum quoniam alibi nos librū de Cuſtodia Vir-
ginitatis ad Euſtochium in annum Domini.
trecenteſimum octogeſimum quintum reper- G
tabimus, poſt quem & ex eodem Hieronymo
Epiſtola hæc poſt decennij interuallum exara-
ta conſtat, vtiq; etiam Chriſti anno trecēteſi-
mo nonageſimoquinto iure adſcribenda vi-
detur. Hieronymi verba ſunt. Coegiſti me
Nepotiane cariſſime lapidato iam Virginita-
tis libello, quem Sāctæ Euſtochio Romę ſcrip-
ſeram poſt annos decē rurſus Bethlehem ora
reſerare, & confodiendum me linguis omniū
prodere.] Fuit Nepotianus hic Heliodori ex
ſorore nepos, qui elucubrationem pro clerica-
li vita dignè ducenda ab Hieronymo impetra-
uit. Porrò quàm tardus, quàmq; rigidus pe-
titioni idem Hieronymus ſatisfecerit, prodit H
ipſe in Epitaphio ſuper eiuſdem obitū: Quo-
ties (inquiens) ille tranſmarinis Epiſtolis de-
precatus eſt, vt aliquid ad ſe ſcriberem? Quo-
ties nocturnum de Euangelio petitorem, &
interpellatricem duri Iudicis mihi viduā exhi-
buit? Cumq; ego ſilentio magis quàm litte-
ris denegarem, & pudore reticentis pudorem
ſuffunderem poſtulantis: auunculū mihi op-
poſuit precatorem, qui & liberius pro alio pe-
teret, & pro reuerentia Sacerdotis facilius im-
petraret.] Ediderat antea Hieronymus Ro-
mæ detentus libellum pro cuſtodia Virginita-
tis, in quo, quia ad inſtruendam Chriſti vir-
ginem falſorum Clericorum, ac Monachorū
præ-

A praauos mores ſugellauerat, difficile dictu eſt, in
quantum odium apud illos per id temporis de-
uenerit, eum, & Vrbem deſerere, & in longin-
qua migrare (ſicuti infra capite decimoquarto
explicabitur) illi neceſſe fuerit. Quid ſimile
in Clericalis vitę norma conſcribenda ſibi for-
te parari præcauens Hieronymus, dum ſibi ite
rum generalis aduerſus vitia diſputatio ſube-
unda foret: Hæc cauſa, cur durior, aſperiorq;
amicorum poſtulatis ſe præberet.

Ex his quàm contra fas in virũ Sanctiſſimũ
Rufinus oblatrarit, dum eundem propterea in
omnem Chriſti fidelium ordinem, omnem gra
dum, omnem profeſſionem, vniuerſamq; pa-
B riter Eccleſiam maledicta in præfato libello
contuliſſe criminatus eſt, ſatis conſtat. Quan-
doquidem in ratione ad ſanctè, honeſteq; viuen-
dum explicanda, vitia in quolibet hominum
gradu reprehendiſſe virtutis fuiſſe, non ignomi
nię nemo eſt, qui nõ intelligat. Quoties etenim
Chriſtus Scribarum, Phariſęorumq; prauitates
exagitauit? Quoties Apoſtoli, Sanctiq; Patres
omnes, hominum prauos actus non repræhen-
derunt tantum, ſed communi vituperatione
inſectati ſunt? Nonne, & hoc ipsũ in dies ſin-
gulos ſacri verbi præcones transfigunt? Et qui-
dem ipſe Dominus per prophetam loquitur.
Clama, ne ceſſes: quaſi tuba exalta vocem tuam,
C *& annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui*
Iacob peccata eorum. At vbi culpa vacant ho-
mines, ibi clauſa aure inter obloquentium la-
tratus impunè prætereundum. Quanti porrò
donum fecerit Nepotianus, quantumq; ex eo
profecerit ſubſequens illi Epiſtola indicat.
eſt autem lucubratio elegantiſſima: inſcribi-
turq; de Vita Clericorum.

18 Chronicon quoq; omnimodæ hiſtoriæ.

Antequam inſigne opus aggrederetur, de eo
maturè ſubeundo ſæpius ante cogitaſſe, ex Vi-
ta Malchi manifeſte deducitur. Scribere enim
(inquit ibi) diſpoſui, (ſi tamen vitam Domi-
nus dederit, & ſi vituperatores mei ſaltem
D fugientem me, & incluſum perſequi deſierint)
ab aduentu Saluatoris vſq; ad noſtram ętatem,
ideſt, ab Apoſtolis, vſq; ad noſtri temporis fæ-
cem; quomodo, & per quos Chriſti Eccleſia
nata ſit, & adulta, & perſecutionibus creuerit,
martyrijs coronata ſit, & poſtquam ad Chriſ-
tianos principes venit, potentia quidem, & di-
uitijs maior, ſed virtutibus minor facta ſit.
Mox de eodem Latinitati a ſe donato in Da-
nielis caput nonum ſcribit: Non habemus Re-
gem niſi Cæſarem, quem locum in Chronico
Euſebij (quem ante annos plurimos in Lati-
nam linguam vertimus) diligens lector pleni-
ùs ediſſertum poterit inuenire.] At non ſolum
operis Hieronymus fidus Interpres habendus,
verum illius, & auctor: Quandoquidem vbi E
Euſebius deſijt, inde idem ipſe exordiens ad
ſua vſq; tempora hiſtoriam texuit. Eiuſmodi
de hoc proprium illius extat teſtimonium in
Præfatione ad ipſum opus affixa: Sciendum
etenim, me eſſe, & interpretis, & ſcriptoris ex
parte officio vſum: quia, & Græca fideliſſimè
expreſſi, & nonnulla, quæ mihi intermiſſa vi-
debantur adieci, in Romana maxime hiſtoria,
quam Euſebius, huius conditor libri, non tam
ignoraſſe, vt potè eruditiſſimus, quam vt Græ-
ca ſcribens parum ſuis neceſſariam perſtrinxiſ-
ſe mihi videtur. Itaq; a Nino, & Abraham,
vſq; ad Troiæ captiuitatem puta Græca tranſ-
latio eſt. A Troia vſq; ad vigeſimum Conſtan- F
tini annum, nunc addita, nunc mixta ſunt plu-
rima, quæ de Tranquillo, & cęteris illuſtribus
hiſtoricis curioſiſſimè excerpſimus. A Con-
ſtantini autem ſupradicto anno vſq; ad Con-
ſulatum Auguſtorum Valentis ſextum, & Va-
lentiniani iterum, totum meum eſt. Quo fine
contentus reliquum tempus Gratiani, & Theo
doſij latioris hiſtoriæ ſtylo reſeruaui: Non
quo de viuentibus timuerim liberè, & verò
ſcribere (timor enim Dei hominum timorem
expellit) ſed quoniam debacchantibus adhuc
in terra noſtra Barbaris incerta ſunt omnia]
Hæc ipſe: ex quibus vltra Chriſti annum tre-
centeſimum ſeptuageſimum ſeptimum ſe hi- G
ſtoriam haud proſequutum teſtatur. Proximè
ſiquidem ſequens annus, nouis Conſulibus,
Valente nimirum ſexto, & Valentiniano ite-
rum, apertus eſt. Eiuſmodi igitur Chriſti an-
no trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo ab Hie
ronymo abſolutam, atq; vulgatam hiſtoriam
fuiſſe, id conuincit, quòd de ea ipſa in libello
De viſione ſedentis in throno, poſt annos duos
Damaſo Pontifici inſcripto idem hiſce men-
tionem agat. Poſt Agameſtoris mortem Iſa-
ias Propheta hanc viſionem, quam explicare
nunc nititur, vidit, ideſt, eo anno, quo Romu-
lus Romani Imperij conditor, natus eſt: ſicut
manifeſtum poterit eſſe ijs, qui voluerint lege- H
re temporum librum, quem nos in Latinam lin
guam ex Gręco ſermone tranſtulimus] De hoc
ipſo opere ad extremum libri de ſcriptoribus
Eccleſiaſticis; Chronicon (inquit) omnimo-
dæ hiſtoriæ ſcripſi. Quod ne in errorẽ laba-
ris, de hoc quoq; te monitũ voluimus Lector,
præter nunc memoratum Chronicorũ opus
aliud item inſigne volumen, quod Eccleſiaſti-
cam hiſtoriam prænotauit, Euſebium con-
ſcripſiſſe: quod æque tum ab Hieronymo,
tum a Rufino Acquileienſe Presbytero in
Latinum ſermonem tranſlatum fuiſse te-
ſtantur communiter ſcriptores. Baronius
Tomo quinto, ſub Chriſti anno trecenteſimo

nona-

A nonageſimo quinto. Chriſtophorſonus Anglus
in procemio eiuſdem hiſtoriæ, & ipſe Hierony-
mus in Proemio libri Hebraicorum locorum,
dum habet: Poſt decem Eccleſiaſticæ hiſtoriç
libros, poſt temporum Canones, quos nos La-
tina lingua edidimus &c.] & in exordio vitæ
Malchi iuxta a nobis notata ſuperiori capite
numero quinto. Poſterioris huiuſce Hierony-
mi verſionis iacturam meritò ſuſpicat idem
Chriſtophorſonus loco præallegato, ſcribens:
Quod ſi Diui Hieronymi labores, quos in hac
ipſa hiſtoria vertenda collocauit (eam enim
ſuæ linguç hominib⁹ hoc eſt, latinis expreſſam,
& Græcis dediſſe affirmat) ad nos deueniſſet,
B & profectò Rufini cõuerſio in tenebris neglec-
cta iacuiſſet: & ego iſtam meam qualemcunq;
operam non aliquando ſuſcepiſſem. Verùm
cum illud neutiquam nobis contigerit, vt cuius
ſcripta admitamur, eiuſdem præclaræ iſtius hi-
ſtoriæ interpretationem aſſequeremur, opus
hoc, & mihi ad explicandum nõ incommodũ,
& alijs ad legendum non iniucundum exiſti-
maui, modo ita Latinum facerem, vt tum auc-
toris ſenſum, & ſententiam verè exprimerem,
tum dicendi formam, & numeros ita imitatio-
ne adumbrarem, quo vel ijſdem, vel non val-
de diſparibus rota adſtringeretur oratio] Por-
ro de Rufini verſione narrationem ſubinde pro
C ſequens: Dolebam, inquit, certè, & vehemen-
ter angebat, cum viderem tam illuſtrem hiſto-
riam (de qua paulò poſt dicam equidem vbe-
rius) ita conuerſam, vt vix ſatis Latinè, ita pro-
pè immutatam, vt non Euſebium, ſed Rufinũ
eius auctorem meritiſſimo diceres. Sicut enim
Themiſtij paraphraſim, quã in libros aliquot
Ariſtotelis, quos de Natura, & opertarum rerũ
patefactione pertexuit, litteris præclarè mãda-
uit, non Ariſtotelis opus, ſed Themiſtij appel-
lamus: ſic Rufini, ſiue conuerſionem, ſiue pa-
raphraſim dicere placet, quam in Euſebium
edidit, non Euſebij nomine, ſed Rufini iure in-
ſcribi deberet. Sed quid paraphraſim dixi,
D cum ſit eius proprium, vt, quod breuiter di-
ctum ſit, pluribus aperiatur, & quod obſcurè,
paulò explanatius. Sed ab eo, quem dico, non
breuitas vbertate dicendi, & copia, non obſcu-
ritas orationis lumine patefit, ſed, quæ pluribus
ab Euſebio expoſita, ab iſto in pauca confe-
runtur, quæ ſcripta ab illo aliquanto obſcurius,
ab hoc prorſus omittuntur. Dictu eſt propè
incredibile, quot ne dicam verba (de quibus
non ita laborandum) ſed integræ ſententiæ,
integræ paginæ, integræ orationes, integræ
Epiſtolæ, integri propè libri prætermiſſi ſint.
Dimidiatum octauum, & decimum pene inte-
grum non omnino attigit. Duos tamen libros
adiecit de ſuo, quibus, ſi Socrati credamus non
tantum fidei adiungendum eſt. Hucuſq; Chriſ E
tophorſonus de vtriſq; hiſtoriæ huius transla-
toribus, Hieronymo videlicet, ac Rufino.
Cui poſtremo, & Baronius Tomo quarto an-
nalium ſub Chriſti Domini anno trecenteſimo
nonageſimo quinto, ſequentibus ſubſcribit:
Rufinus in Euſebij hiſtoria, cum ea Latinitate
donauit, multa quidem prætermiſit, deq; ſuo
nonnulla miſcuit, atq; complura quaſi non
recte collocata mutauit, vt eandem reddiderit
propemodum alteram: Duobus verò libris,
quos addidit, quibus res geſtas a tempore Cõ-
cilij Nicæni vſq; ad obitum Theodoſij proſe-
cutus eſt, quàm ieiunè, haud in omnibus tuta F
fide cuncta percurrerit, quæ recenſita ſunt ſu-
perius facile monſtrant. Sed Sanctus Hiero-
nymus perutile opus exhibuit, cum per ſingu-
los annos res diuerſorum Regum pro tempo-
ris ratione collectas ab Euſebio in Latinum ver
tit, atq; a tempore Conſtantini, vſq; ad ſextum
Conſulatum (vt ipſe teſtatur) Valentis, & Va
lentiniani iunioris ſecundum, eodem ordine
reliqua proſecutus eſt. Res geſtas verò Gra-
tiani atq; Theodoſij latiori ſe hiſtoriæ ſtylo re-
ſeruaſſe, teſtatur. Hæc ipſe, quæ ideirco nos
paulo fuſius attulimus, non vt ab Hieronymo
tantum latiſſimum Euſebij Eccleſiaſticç hiſto-
riç opus latinitati iam redditum fuiſſe, atq; nũc G
temporum iniuria abolitum ſciremus; ſed &
quale illud idem a Rufino translatum ſit (tum
aduerſus eos, qui illi plurimum tribuere cõſue-
uerunt, tum ad infra capite decimo octauo di-
cendorum intelligentiam) conſtaret: vbi &
de ſingulis eius operibus, atq; translationis ab
eo retento genere ſigillatim agetur.

19 *Multasq; alias ad diuerſos Epiſtolas*,
De quibus pariter libro de ſcriptoribus inquit:
Epiſtolarum autem ad Paulam, & Euſtochiũ,
quia quotidie ſcribuntur incertus eſt numerus.
Tres verò primi operum eius Tomi illas omnes
complectuntur.

De Commentarijs in omnes Pſalmos H
Dauidicos.

CONTROVERSIA VIII.

NE implexam hoc loco de relatis ſuperiùs in totum Pſalterium Hieronymi Commentarijs difficultatem omnino intactam præteream, de illorum nunc authore paulò latiùs inquirendum. Pſalmorum ſanè quadrageſimi quarti, octuageſimi noni, & centeſimi vigeſimi ſexti, quæ Tomo tertio operum eius, ad Principiam nimirum, Epiſtola centeſima quadrageſima ad Cyprianum, Epiſtola centeſima trigeſima quinta, & ad Marcellam

cente-

A centeſimam quadrageſimam primam inſerũ-
ent interpretationes, nemini dubium eſt, quin
ipſiuſmet Hieronymi ſint. Præterea a Pſal-
mo decimo, vſq; ad decimum ſextum, eun-
dem tractarus ſeptem edidiſſe (quamquam
præclata huiuſcemodi ingenij eius monu-
menta hactenus in lucem non prodierint, ſed
potius temporum iniuria excidiſſe credantur)
omnes æquè ex proprio illius de Scriptoribus
Eccleſiaſticis teſtimonio admittunt: contro-
uerſia tantum de Commentariolis illis verti-
tur, de quibus ſe in conuentu Fratrum ſupra
diſſeruiſſe teſtatus eſt: num videlicet ij ſint,
qui ſub eius nomine Tomo ſeptimo circun-
B feruntur. Eraſmus merito author damnatus,
quòd præter humaniores litteras, ad quas ac-
comodatum ſatis habuit ingenium, de ſacris
etiam interdum non minus imperitè, quam
impiè diſputare præſumpſerit, primus de
Commentarijs hiſce (vt ego arbitror) dubita-
uit: poſt quem Sixtus Senenſis libro quarto
Bibliothecæ ſanctæ dubitationi argumenta
adijciens, Hieronymum eorundem authorem
minimè eſſe contendit. Demum Victorius,
nec non Bellarminus hanc difficultatem attẽ-
tius conſiderantes, alias & ipſi prædictis ſu-
peraddidere probationes, quas cum ſingulas
afferre velle longum foret, potiores referam.
C Inprimis igitur ad diuellendos ab Hieronymo
Commentarios argumẽtum eſt: quod Hiero-
nymi Doctrinæ aduerſati videãtur. Quando-
Epiſt. 135 quidem in Epiſtola ad Suniam, & Fretellam,
cœnomia ſcribitur, & pro ea omne muſca-
rum genus exponitur: In Commentarijs ve-
ro Cynomia legitur, & pro dictione eiuſmodi
muſca tantũ canina diſſeritur. In eadẽ quoq;
Epiſtola pro errore illud Pſalmi centeſimi de-
cimi octaui. *Anima mea in manibus tuis ſemper*
habetur, cum ſic legendum eſſe. *Anima mea
in manibus meis ſemper* exprimatur: in cõmẽ-
tarijs vero *in manibus tuis* exponitur. Præterea
Hieronymus in Pſalterio, quod ex Hebræorũ
D fonte purũ, liquidumq; hauſit, illud Pſalmi oc-
togeſimi ſexti transfert *Ad Syon dicetur homo*,
Commentariorum vero author ex hebraica
veritate *Nunquid Syon dicet homo* legendũ af-
firmat: quod certe a veritate abeſt: cum non
ſic hebraica, ſed Græca iuxta Septuaginta trãſ-
latio habeat. Additur, In expoſitione Pſalmi oc
togeſimi noni ad Cyprianum (cuius exordiũ
eſt: *Domine refugium factus es nobis*) illius auc-
torem Moyſem fuiſſe multis cõprobari ratio-
nibus: In Cõmẽtarijs vero hiſce oppoſitũ om-
nino haberi. Secundò. Ipſa temporis ratio idẽ
opus Hieronymi ſuppoſititiũ probat, quod in
Pſalmo decimoſexto expreſſe citatur Euche-
rius, qui anno Domini quadringenteſimo vi-
geſimo ſeptimo ex Petronij Bononienſis Epiſ- E
copi Epiſtola ad Valerianum floruiſſe perhibe
tur, Hieronymus vero anno quadringẽteſimo
vigeſimo, vel quadringenteſimo vigeſimo ſe-
cundo diem extremum clauſit. Et in Pſalmo
centeſimo octauo ſuper Verſiculum. *Non ſit
illi adiutor* eorundem Commentariorum au-
thor, anno Domini quadringẽteſimo ab exci-
dio Hieruſalem (qui annus Chriſti quadrin-
genteſimus ſeptuageſimus quintus eſt) ſe ſu-
perſtitem aſtruit, igitur is non potuit eſſe Hie-
ronymus. Quod ſi cuipiã præfatum ab excidio
Hieruſalem quadringenteſimum annum, Do-
mini pariter fuiſſe quadringẽteſimum ſeptua-
geſimum quintũ minus exploratum eſt; dictis F
quadringentis ab ipſa Hieruſalem euerſione
annis, quadraginta alios duos (quibus poſt paſ-
ſionem Domini eam accidiſſe ſcriptores teſtã-
tur) & triginta tres inſuper vitæ quos Chriſtus
percucurrerat cũ cruci affixus eſt, addat, & illi-
co moxq; quadringenteſimum ſeptuageſimũ
quintũ annum certũ indubitatumq; habebit;
quẽ ipſum Heironymum haud attigiſſe com-
pertiſſimum eſt. Tertiò, diuerſitas phraſis, &
ab Hieronymo retenta conſuetudo, qua certis
perſonis propria Opuſcula inſcribere conſue-
uit idipſum perſuadere videntur: Quando-
quidem nec eiuſmodi Cõmentariorũ opus ſa-
liuã Hieronymi ſapit, nec cui prænotetur cer- G
tã habet in fronte perſonã. His præſertim ra-
tionibus illud Hieronymi nõ eſſe contenditur.

Verũ ex aduerſo alia longe probabiliora cõ-
ſurgũt argumenta: Quemadmodũ enim hoſce
(de quibus agimus) in Pſalmos Hieronymi eſſe
Cõmentarios tota olim antiquitas credidit, ſic
nũc ex recẽtioribus, exactius inter eos difficul-
tate ipſa collibrata non videtur eſſe, qui dubi-
tet; præſertim cũ, & ipſe Victori⁹, cui ex animo
ſubſcribit Corneli⁹ Schultingius verè eos om-
nes Hieronymi eſſe fortiſſimè atq; ſolidiſſimè
tueatur. Et quidẽ ad hoc idẽ argumentũ inpri-
mis illud affertur, quod paulò ante in textus ex
poſitione ex proprio eius teſtimonio de inter- H
pretatione *nas Kubar* attulimus, ſi quidẽ dic-
tionis interpretatio, quã ſibi ab aduerſario obij
ci Libro 1. Apologiæ cap. 5. teſtatur, ea ipſa
eſt quæ in his Cõmentarijs Pſalmo ſecũdo in-
ducitur. Conueniunt inſuper non tantum cũ
eiuſdẽ Hieronymi doctrina hi Commẽtarij in
omnibus, Verũ ẽt cũ multiplici linguarũ peri-
tia, qua eundẽ polluiſſe notiſſimũ eſt: Imo præ-
ter eũ ex veteribus neminẽ (Origene Clemẽte,
atq; Euſebio exceptis) Hebraicæ, Syriacæ, atq;
Chaldaicæ linguæ ſcientia fuiſſe imbutũ ex lit-
terarũ monumentis habetur. Citantur in Cõ-
mentarijs frequenter tũ Septuaginta Interpre
tũ, nec nõ Aquilæ, Symmachi, & Theodotio-

A nis verſiones, tũ & interdũ quinta, & ſexta edi
tio diſcutitur: Hebręa inſuper lingua in ſecũdo
quarto, quinto, ſexto, ſeptimo, octauo, & ſequẽ.
Pſalmis ita profertur, vt de illorum auctore nõ
relinquatur ambigendi locus, cùm vnius Hie-
ronymi tantùm priſcis illis temporibus eiuſ-
modi interpretandi conſuetudo propria fuerit.
Carpſerat ille in Hebraicis ſuper Geneſim queſ
tionibus Septuaginta Interpretes, quòd pro
Nod, Naid dudum tranſtuliſſent, dicens, *& ha-
bitauit Cain in terra Naid*. Quod Septuagin-
ta *Naid* tranſtulerunt, in Hebræo *Nod* dici-
tur, & interpretatur fluctuans, & inſtabilis,
ac ſedis incertæ: Non eſt igitur terra Naid,
B vt vulgus noſtrum putat: ſed expletur ſenten-
tia Dei, quod huc atq; illuc vagus, & profugus
oberrauit.] Porrò huiuſmet doctrinæ me-
mor Hieronymus in Pſalmo cẽteſimo octauo,
ſuper Verſiculum *Nutantes transferantur filij
eius*, ſcribit. Deniq; & dicitur de Cain. *Et Exijt*,
inquit, *Cain a facie Domini*, *& habitauit in
terra Nod*. Nod autem interpretatur commo-
tio, quia egreſſus fuerat a facie Dei Cain:
recte non ſtetit, ſed habitauit in terra Nod,
hoc eſt, in commotione.] Hæc ille. Reſpon-
dent præterea teſtimonio, quod in Habacuch
capite tertio Hieronym⁹ protulit, quæ in biſce
Commẽtarijs Pſalmo quarto, de Diapſalmate
G traduntur. Idem de illis, quæ de Aſaph Mat-
thæi tertiodecimo, & quæ in bis Cõmentarijs
Pſalmo ſeptuageſimo ſeptimo afferuntur om-
nino dicendũ. Qui ea quæ in fine quadrageſi-
mi Pſalmi explicantur, diligenter aduertit, ea-
dẽ prorſus cũ ijs eſſe, quæ de partitione Pſalte-
rij Epiſtola centeſima trigeſimaquarta ad So-
phronium produntur, comperiet. Longũ eſſet
ſingula in Commentarijs biſce explicata cum
cæteris ab eodem ipſo Hieronymo alibi con-
ſcriptis conferre: ſiquidem innumera in v-
num eſſent congerenda teſtimonia, & opus
inutile, laborioſumq; potius, quàm neceſſariũ
aſſumeretur. Et quidem per ſe ſolum ſufficere
D Lectori deberet, ſi ea, quæ in procemio ſextide
cimi in Iſaiã libri, de octo Verſiculis Pſalmi
tertijdecimi *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*
cum ſequentibus, diſputãtur, animaduerteret,
mox cum ijs, quæ ſuper eundem Pſalmum in
dictis Commentarijs decernuntur conferret,
eademnamq; omnino ſunt. Accedit ad hãc
ipſam ſententiam, Commentariorum horum
auctorem, de illis tantummodo hæreticis mẽ-
tionẽ, in ipſis facere, qui vel Hieronymi tem-
pore, vel ante ipſum vixerunt: Arrianis nimi-
rũ, Eunomianis, Macedonianis, Nouatianis,
Manichæis, Marcionitis, & ſimilibus. Orige-
nes præterea, Lactantius, Hilarius, & Ioſephus,
quos Hieronymus citare conſueuit in illis com

memorantur. Tandem Sanctorũ quoq; Patrũ E
aſſertioni huic teſtimonia ſuffragantur. Quã-
doquidẽ in Epiſtola ad Fortunatianum Augu-
ſtinus, Hieronymi verba ſuper nonageſimum
tertiũ Pſalmum inducẽs, ea planè eum his, quæ
in his Cõmentarijs habentur, ſunt. Idem ex
Gregorio, quippe dum quarti pœnitentialis
Pſalmi Verſiculũ *Cor contritum & humiliatum*
explicat, Hieronymi expoſitionem recenſet,
quæ vtiq; ea ipſa depræhenditur, eum ea, quæ
in Commentarijs iſtis affertur. Ad extremum
tempus, locus, perſonæ, multiplex idiomatum
peritia, ac alia ipſummet opus Hieronymi legi
timum atq; certũ eſſe demonſtrant: circa enim
quadringenteſimum Domini annũ in Paleſti- F
næ ſacris locis a Monacho, diuerſarũ linguarũ
cognitione pollẽte, Monachis, (vt paſſim ex eo
colligitur) dictatũ cognoſcitur, vt propterea
nullus alius occurrat, cui id magis adſcribi poſ-
ſit, quã Hieronymo. Quod ne hæc ipſa veritas,
difficultatis alicuius obtecta caligine ſuper ſit,
Intentio ipſius Hieronymi in hiſce Commen-
tarijs diſſerendis ex proprio eorum procœ-
mio diligenter attendenda eſt. Quandoqui-
dem cùm Origenes in totum Pſalterium vnũ
opus, per homilias diſtinctum, illudq; latiſſi-
mum: alterum perbreue nimis, & Enchiridion
ab eo appellatum olim edidiſſet, non eſſetq;
primum opus omnibus tam facilè ad haben- G
dum, nec ſecundum pariter myſteriorum in-
telligentiam legentibus, ob affectatam in eo
breuitatem aperiret, ex vtroq; Hieronymus,
ex primoq; potiſſimũ, Monachorũ ſuorũ pre-
cibus, quæ ſibi tunc digna lectione videbãtur
in anguſtos curauit Cõmentariolos iſtos reclu-
denda: id in ipſo opere cudẽdo tentare, aggre-
diq; conteſtans, quod illi ſolent, qui in breui
tabella terrarum, & Vrbiũ ſitus pingunt, & la-
tiſſimas regiones in modico ſpacio conantur
oſtendere. Igitur idipſum non ſedulò, aut co-
gitatè (quemadmodũ pluribus etiam in locis
ipſe teſtatur) conſcripſit, ſed hinc inde in vnũ
reſtringens, Monachis, cum quibus Bethlehẽ H
in Monaſterio agebat fluenti oratione dicta-
uit. Et hoc in cauſa, quod aliquando eius
ſaliuam vſquequaq; non ſapiat. Nec Bellar-
mini ſententia, qua nimirum illud Hierony-
mi eſſe quidem, ſed non purum: quin po-
tius ab aliquo auctum, præſertim in con-
ciunculis ad finem cuiuslibet fermè Pſalmi
adiectis, veritatem videtur infringere: E-
nimuero dedita opera ab Hieronymo con-
cionculæ huiuſmodi additæ ex eo conuin-
cuntur, quod idem Comitis ſeu Lectiona-
rij, in quo Pſalmi omnes ad ſingula feſta, &
tẽpora diuini Officij diſtribuuntur, & accõmo
dantur, author fuerit (vt latius in noſtris Ani-
maduer-

A maduerſionibus cōprobabitur) Porrò vt eiuſdē Pſalterij explanatio cū eodē Lectionario, ſeu Comite conueniret, voluit Hieronymus non tantùm eius expoſitionem cum eiuſmodi ad feſta Pſalmorum applicatione congruere; Verùm eorundē quoq; Pſalmorū applicationē, præcatiunculis, ex quibus Catholica deinceps Eccleſia Collectas ad ſpirituales homines recreandos cōpoſuit, concludere. De hoc Vide, & Cornelīū Scultingium loco præallegato. Contrariæ verò rationes, quæ opus ab Hieronymo tollunt, veluti inanes atq; futiles facilè diſſoluuntur. Enim verò varietatem faciunt aliquando, quæ in eo afferuntur, nō alibi ab eo

B ſcriptis aduerſantur. Et quis Sanctorum Patrum circa vnius, eiuſdemq; auctoritatis expoſitionem aliquando, vel aliter, vel diuerſè non ſenſit? Quod in Commentarijs iſtis legatur. *Anima mea in manibus tuis ſemper* ex propria ibidem allata explanatione ſoluitur: Vtroq; quippe modo iuxta diuerſitatem translationum, & tuis, & meis exponitur. Nec vrget inſtantia, quod in eis ſecundum Hebraicam veritatem legi dicatur: *Nunquid Sion dicet homo?* quoniam dictio illa *Hebraicam* errore librariorum, vel temeritate (vt Bellarminus ait) ſciolorum irrepſit. Demenda igitur dictio eiusmodi eſt, reſtituenduſq; locus, ita vt

C legatur [Dicamus, & ſecundum veritatem: *Nunqud Sion dicit homo?* Veritas enim Tranſlationis Septuaginta Interpretum, quam ſe fuiſſe interpretatum profitetur Hieronymus habet: *Nunquid Sion dicet homo?* Nec Commentariorum horum auctor, ex vnius dictionis tantùm lapſu, Hebræā omnino linguam ignoraſſe credendus eſt, cum eam alibi, atq; paſſim vberrime prodat. De auctore Pſalmi *Domine refugium factus es nobis* loquitur aliquando Hieronymus iuxta propriam, aliquando iuxta cōmunem ſententiam. Quemadmodum, & alibi Adam primum parentem nunc dixit ſepultum in Caluariæ monte, nunc in Chariath Ar-

D be. Temporis inſuper ratio allegata non officit, quoniam ſi Eucherius anno Domini quadringenteſimo vigeſimo ſeptimo floruit, Conſequenter Hieronymi etiam tempore eundē vixiſſe, ex quo & allegari potuit, dicēdum eſt. E

Quadringentorum ex Pſalmo centeſimo octauo annorum ab excidio Hieruſalem tempus obiectum; ibidem quomodo illud accipiendū ſit explicatur. Hieronymi verba ſunt: Reſpondete mihi o Iudæi: fuiſtis in Babylonia: habuiſtis ibi Prophetas: Daniel, Ezechiel, & te vera idolatræ eratis: Septuaginta annis fuiſtis in captiuitate, & poſtea veniſtis in propria. Ecce nunc quadringenti anni ſunt. Quare non eſt miſſus ad vos propheta?] hæc ille. Non igitur hic quadringentorum annorum numerus ad euerſionem Hieruſalem, ſed ad illud tempus, in quo Iudæi nouiſſimos Prophetas habuerunt referendus eſt. Enimuerò ab aduentu Io- F

annis Baptiſtæ, & Chriſti Ieſu inter eos non ſurrexit vltra Propheta, ſed in illis penitus, & ſiluerunt omnia, & cōpleta ſunt vaticinia. Ad illud tandē, quod præter propriam ab Hieronymo terentam conſuetudinem Commentarij nulli certæ perſonę inſcribantur. Reſpondetur, procemium in eorum exordio affixum, & procemij, & dedicatoriæ fungi officio Epiſtolę, vt ipſis legentibus liquet. Ex ipſomet procemio arbitror ego, vel Euſebio Cremonenſi, dilectiſſimo ſibi diſcipulo, vel Damaſo Summo Pontifici fuiſſe prænotatos. In cuius rei comprobationē ex vetuſtiſſimis manuſcriptis exē-

G plaribus operum eiuſdem, tum in Bibliotheca Sancti Petri, tum Vaticana aſſeruatis infraſcripti verſus, qui eiſdem Commentarijs Codico primo prænotantur, deſumuntur, videlicet.

Verſus Domini Hieronymi Præsbyteri.

Pſallere qui docuit dulci modulamine Sanctos,
Nouerat iſte decem legis, qui verba dediſſet.
Quot digitis citharam chordis, totidē q; dicauit,
Nomina, vel ſignū numerū Crux ipſa notaret.
Credere quid dubitas? virtus regit oīa Chriſti.
Qui varias iunxit vno ſub carmine linguas,
Vt pecudes, volucreſq; Deū cognoſcere poſſint.
Hic ſonus eſt fidei, mentes qui mulcet amaras.
Sic creatura prior tanto de munere gaudet,
Offerat vt Domino, ſaluet quos gratia vocis. H
Quiſq; ſitit, veniat cupiens haurire fluenta.
Inueniet latices, ſeruant qui dulcia mella.

Oret pro nobis Beatitudo tua Beatiſſime Papa.

De contumelijs Hæreticorum in Hieronymum. Caput VII.

PORRO 1 humani generis inimicus, qui cum Romæ per ſuos miniſtros fuerat perſecutus, 2 etiam in ſolitudine Arrianos ei aduerſarios ſuſcitauit: 3 De quibus Beato Damaſo ſcribens ita conqueritur. 4 Ego Chriſti veſtem in Romana Vrbe ſuſcipiens, 5 nunc Barbaro Syriæ limite teneor. 6 Et ne putes alterius hanc de me fuiſſe ſententiam: 7 Quid mererer, ipſe conſtitui. 8 Verū vt ait Gentilis Poeta: Cœlum non animum mutat, qui trans mare currit? 10 Ita me inceſſabilis inimicus poſt tergum ſecutus eſt, vt maiora in ſolitudine bella nunc patiar. 10 Hinc enim præſidijs fulta mundi Arriana rabies fremit. 11 Hinc in tres partes

ſciſſa

A *ſciſſa Eccleſia 12 ad ſe rapere me feſtinat. 13 Monachorum circa manentium, antiqua in me* E *ſurgit auctoritas. 14 Ego interim clamito: 15 Si quis cathedræ Petri iungitur, meus eſt. 16 Meletius, Vitalis, atq; Paulinus tibi hærere ſe dicunt. 17 Poſſem credere, ſi hoc vnus aſſereret: 18 Nunc, aut duo mentiuntur, aut omnes. 19 Idcirco obteſtor Beatitudinem tuam per Crucem Domini, 20 vt mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, ſignifices. 21 De ijs etiam perſecutionibus Marco Presbytero Celedenſi in quadam Epiſtola ſic proſequitur. 22 Verſu cogor clamare vulgato*

23 Quod genus hoc hominum? 24 quæue hunc tam barbara morem
25 Permittit patria? hoſpitio prohibemur arenæ
26 Bella cient, primaq; vetant conſiſtere terra.

27 Quæ idcirco de Gentili poeta ſumpſimus, 28 vt qui pacem Chriſti non ſeruat, pacem ſaltem diſcat ab Ethnico. 29 Hæreticus vocor, 30 Homouſion prædicans Trinitatem. 31 Sabellianæ impietatis arguor, tres ſubſiſtentes, veras, integras, perfectaſq; Perſonas indefeſſa voce pronuntians. 32 Si ab Arrianis meritò; 33 Si ab Orthodoxis; qui huiuſmodi fidem arguunt, F
B *Orthodoxi eſſe deſierunt. 34 Aut ſi eis placet, hæreticum me cum Occidente, 35 hæreticum cum Aegypto, 36 hoc eſt cum Damaſo, Petroq; condemnent. 37 Et infrà. Quotidie expoſcor fidem, quaſi ſine fide renatus ſim. 38 Confiteor, vt volunt, non placet: 39 Subſcribo, non credunt. 40 Vnum tantùm placet, vt hinc recedam. 41 Iam iam cedo. 42 Abruperunt partem animæ, chariſſimos fratres. 43 Ecce diſcedere cupiunt; imo diſcedunt; 44 melius eſſe dicentes inter feras habitare, quàm cum talibus Chriſtianis. 45 Ad deſerta deinde loca ſic lætus, accinctuſq; ſeceſſit, vt volaſſe illum magis crederes, quàm meaſſe. 46 Qualiter autem ſe ibi affligendo, noxias etiam in ſe cogitationes extinxerit: 47 Qualiter quoq; viſitationem Domini meruerit; 48 ita vt ſæpe Choris intereſſet Angelicis, eiuſdem Hieronymi ad Euſtochium ſcripta teſtatur Epiſtola. Audi filia,] in qua inter alia ſic ſcribit.*

COMMENTARIVS.

C 1. P*Orrò humani generis inimicus, qui eum Romæ per ſuos miniſtros fuerat perſecutus.* De iniurijs acerrimè Hieronymo Romæ agenti illatis, iam ſupra capite ſecundo, & plenius infra capite decimo quarto agetur: nunc de alijs in ſolitudine Syriæ, ad eius æquè perniciem ab hæreticis excogitatis atq; tentatis, ſubditur.

2 *Etiam in ſolitudine Arrianos ei aduerſarios ſuſcitauit.* De hac, Euagrij ſcilicet ſolitudine, ſæpius, & capite quarto, & capite quinto. Porrò ſi in ſolitudine latitantem reperit inuidia Hieronymum, quomodo vbiq; Senecę placitum veritati conſentaneum, quo teſtatus eſt: Inuidiam effugies, ſi te non ingeſ- D ſeris oculis: ſi bona tua non iactaueris: ſi ſcieris in ſinu gaudere? Decipi quidem in hoc præſtantiſſimum virum, ipſi rerum euentus manifeſtò declarant. Enimuerò iuſtus Abel qui nullos hăbuit, quibus innoteſceret, vel placeret inuidię perfidiam vitare non potuit. Aberrare profectò eos toto cœlo liquet, qui abſq; hominum coniunctionibus contrahi non poſſe opinantur inuidiam, cum ea non humanas tantùm neceſſitudines, ſed Dei quoq; amicitiam inſectetur. Fugit Iacob fratris Eſau deteſtabilem inuidiam, & in finitimis oris apud Laban fraudem paſſus de mercede, occultam iterum fugam capere compellitur. Conſimilibus omnino, paribuſq; Inuidiæ ictibus iugiter G diuexatus Hieronymus vix aliquando ſecura tranquillitate potitus eſt. Nunquam illi ea ipſa pepercit; illum a tergo, illum ad latera aggreſſa eſt. Non mirum (inquit ipſe) Si contra me paruum homunculum immundi ſues granniant, & pedibus margaritas conculcent; cũ aduerſus doctiſſimos viros, & qui gloria inuidiam ſuperare debuerant, liuor exarſerit. Verùm hoc de illis meritò accidit, quorum in theatris, curia, concione, pro roſtris eloquentia pertonabat, ſemper enim in propatulo fortitudo æmulos habet, feriunt ſummos fulmina montes. Me verò procul ab Vrbibus, foro, litibus, turbis remotum, ſic quoq; latitantem reperit inuidia.] Cæterùm ex omnibus ærum- H nis, quibus grauiter aſſidueq; aggitatus eſt, hæ omnium ſibi maximæ viſæ ſunt, quæ præſenti capite deſcribuntur. Quod nimirum Occidentalis ipſe homo, ſub incolatus ſui in eremo exordio, circũmanentibus Monachis incognitus, ſuſpectæ non tantùm ab illis fidei, ſed a Schiſmaticis quoq; Antiochenæ Eccleſię, totaq; ſimul Prouincia haberetur. Quin, & eo perſecutionis acerbitas ſimulq; peruicacia in eum efferbuit, vt a quibuſdam etiam ſub Catholicorum nomine, cùm tamen hæretici eſſent, tanquam hæreticus vulgaretur. Vnde & ad Virgines Hermonenſes, quæ ab eo propterea abhorrere iam cœperant, ſuper his Epiſtolam quærimonijs plenam ſcribens: Obtrecta-

A toribus non eſſe credendum, qui contra ſe
adlatrabant, oſtendit: Cùm & ante tempus
de homine iudicium ferendum non ſit: & con-
tingere poſſit, vt vir malus ad meliora conuer-
ſus ſit.

*3 De quibus Beato Damaſo ſeribens ita con-
queritur.* Habetur Epiſtola Tomo ſecundo,
in ordine quinquageſima octaua, quæ & ſcrip-
ta ſub initium incolatus Hieronymi in eremo
facile dignoſcitur, dum ſe Summo Pontifici
adhuc incognitum idem manifeſtat.

*4 Ego Chriſti veſtem in Romana Vrbe ſu-
ſcipiens.* Chriſti veſtis multiplex eſt, diuerſaq;
in ſacris litteris vſurpatur intelligentia. Pec-
B cata veſtimēta ſunt, de quibus Pſalmiſta dicit.
Pſal.108. *Fiat ei ſicut veſtimentum, quo operitur*; quibus
quoniam Chriſtus per humanæ carnis aſſum-
ptionem ſe accinxiſſe viſus, ſicut loquitur A-
poſtolus, dum in ſimilitudinem carnis peccati
apparuit, hinc eſt quod de eo Zacharias vati-
Zac.3. cinatus ſit. *Et Ieſus erat indutus veſtimentis ſor-
didis, Dixitq; angelus ad eos, qui ſtabant coram ſe,
dicens: Auferte veſtimenta ſordida ab eo; dixit
ad eum: Ecce abſtuli iniquitatem tuam.* Gloria
Iſ.63. quoq; veſtis eius dicitur, de qua in Iſaia: *Iſte
formoſus in ſtola ſua gradiens in multitudine for-
titudinis ſuæ.* Et in Euangelio. *Et ecce veſti-
menta eius facta ſunt alba ſicut nix.* de quibus
Matt.7. item Pſalmiſta. *Confeſſionem & decorē induiſti,
C amictus lumine ſicut veſtimento.* Caro itē mor-
talitatis ab eo aſſumpta, veſtis a ſublimioribus
Poteſtatibus dicta fuit, vbi obſtupeſcentes di-
Iſ. 63. xerunt. *Quis eſt iſte, qui venit de Edom tinctis
veſtibus de Boſra?* Denique quamuis multas
alias Chriſtus habeat veſtes, Baptiſmi tamē Sa-
cramentum potiſſima inter cæteras eſt, & de
hac loquitur nunc Hieronymus ex Apoſtoli
Gal.3. ſententia dicentis: *Quicunq; in Chriſto bapti-
zati eſtis, Chriſtum induiſtis.*

5 nunc Barbarò Syriæ limite teneor. Syria
Aſiæ regio temperata, quòd nec frigore nimio
rigeat, nec calore torreatur, cùm in medio
Orbis conſtituta ſit, ab Oriente fluuio Eufrate,
D ab Occidente noſtro mari, & Aegypto conclu-
ditur, a Septentrione reſpicit Ciliciam, &
partem Cappadociæ, a Meridie Arabiā. Huius
inſigniores Ciuitates a Ptolemæo libro quinto
referuntur, Laodicea, Hierapolis, Antiochia,
Apamæa, Palmira, Heliopolis, Ptolemaida,
Sydon, Tyrus, Beritus, Botris, Tripolis, Seleu-
cia, Cæſarea, & Damaſcus: Montes clari, Car-
melus, Caſius, Libanus. Fluuij, Eufrates, Cri-
ſoras, Sirigas. Regiones, Phœnicia, Paleſti-
na, Iudæa, Idumæa, Comagena, Samaria, &
Syria Cœle. Non deſunt, qui quadripartitā
faciant diuiſionē, in Syrios, Aſſyrios, Leuoſyos,

& Cœleſirios. Plinius quoq; Meſopotamiam, E
& Babyloniam Syriæ attribuit, totiuſq; Syriæ
partem facit Aſſyriam. Solitudinis huius itaq;
ſitum Hieronymus deſcribens, in extremis ijs
regionis Paleſtinæ finibus fuiſſe, qui Arabiæ
copulantur, quam & Saraceni incolunt (eſt
enim eiuſmodi regio media inter Paleſtinam,
& Aegyptum) teſtatur dicens [Nunc Barbaro
Syriæ limite teneor:] quod verò per Barbaros
Saracenos intelligat, paſſim ex eiuſdem teſti-
monijs, quibus hanc ipſam ſolitudinem ſcrip-
tis proſequitur, conſtat, idq; ex Epiſtola ſexta,
in qua ſcribit: In ea parte eremi commoranti,
quę iuxta Syriam Saracenis iungitur.]Item ex
Epiſtola quadrageſima tertia ibi: Nam poſtquā F
Sancto Euagrio tranſmittente in ea ad me ere-
mi parte, delatæ ſunt, quæ inter Syros, ac Sa-
racenos vaſtum limitem ducit.] Item ex Epiſ-
tola quinquageſima ſeptima ad Damaſū, quia
pro meis facinoribus ad eam ſolitudinem com-
migraui, quæ Syriam iuncto Barbariæ fine diſ-
terminat.] Barbarorum verò nomine Sarace-
nos Hieronymus intelligit, propter illis inge-
nitam immanitatem. Vagi enim ſunt, incer-
tas habēt ſedes, incurſationibus vacant, Luci-
feri cultui, ſeu Veneris dediti, & Camelorum
lacte, & carnibus viuunt. Falſo a Sara ſibi no-
men impoſuerunt, quod ſcilicet de libera vi-
derentur generati: ſed reuera ab Agar, & Iſ- G
maele exorti ſunt. Appellantur alio nomine
Agareni. & Iſmaelitæ.

*6 Et ne putes alterius hanc de me fuiſſe ſen-
tentiam.* Damaſo Pontifici cùm præſentem
Hieronymus ſcripſit Epiſtolam, ſe adhuc fuiſ-
ſe incognitum hoc loco declarat. Enimuero
non aliorum ſententia, hoc eſt, propter ſcelus
aliquod admiſſum; ſed ex propria animi vo-
luntate ad anteactæ vitæ peccata deflenda ſe
eandem delegiſſe ſolitudinem teſtatur. Quod
etiam ſuperiori Epiſtola ad eundem alijs præ-
ſignauerat verbis, videlicet. Quia pro meis
facinoribus ad eam ſolitudinē commigraui.]
Ex quibus facili coniectura aſſequimur, enor- H
miter olim delinquentes a iudicibus Eccleſiaſ-
ticis pro digna ſatisfactione ad ſolitudines ere-
moſq; aliquando relegatos; e quorum numero
ne præfatus Pontifex Hieronymum ſuſpicare-
tur, ab eodem hæc addita ſunt.

7 Quid mererer, ipſe conſtitui. Et iudex vi-
delicet, & reus.

*8 Verùm vt ait Gentilis Poeta: Cælum,
non animum mutat, qui trans mare currit?*
Horatij carmen in illos relatū, qui dum ad fe-
licitatem longinqua regionum aut maris naui-
gatione vel commigratione contendunt, non
inueniūt; quòd eundē, quo ſemper cruciantur

A animum ſuſtineant. Aptat autem illud ſibi Hieronymus; non quod in remotiſſimarum a conſortio hominum regionum peregrinatione animum proprium, aut non potuerit, aut noluerit immutare: Sed quia humani generis hoſtis, qui eũ a tergo ſecutus eſt, idem ſemper ſit, nec vnquam mutetur, viuere illum non ſinẽs in pace.

9 Ita me inceſſabilis inimicus poſt tergum ſecutus eſt, vt maiora in ſolitudine bella nunc patiar. Ethnici quoq; ſolitudinis difficultates optimè (Eth. 9.) perſpectas habuere. Vnde Peripateticorum princeps: Solitaria (inquit) difficilis eſt vita. Et Seneca. Omnia nobis mala ſolitudinẽ perſuadere teſtatur. B Hinc Antonium Hilarionem, quàmpluresq; Sanctiſſimos alios Patres, & ante eos omnes, Chriſtum in deſerto vrgentiſſimis Satanas adorſus eſt congreſſibus. (Matt. 5.) Nõ immerito itaq; propria doctus experientiá Hieronymus, vt ſub maioribus periculis atq; congreſſibus, feliciora quoq; Monachis ſuis præliãtibus in ſolitudine trophęa contingerent: De (Epiſt. 4.) ludo (inquit) monaſteriorum huiuſcemodi volumus egredi milites, quos eremi dura rudimenta non terreant, qui ſpem ſuæ conuerſationis multo tempore dederint; qui omniũ fuerint minimi, vt primi omnium fierent: quos nec eſuries aliquando, nec ſaturitas ſuperauit: qui paupertate lętentur: quorum habitus, ſermo, vultus, inceſſus, doctrina virtutum eſt. C

10 Hinc enim præſidijs fulta mundi Arriana rabies fremit. Inter cætera, quæ multis ſibilans capitibus Arriana hæreſis venena diffudit, Filium in Trinitate, non conſubſtantialem, ſed ſimilem eſſe Patri auſa eſt contendere. Creaturam conſequenter dixit, Deũq; omnino negauit. Cępit hæc ab Arrio Epiſcopo, Hieronymi ætate in Alexandrina Vrbe, parua quidem a principio ſcintilla, ſed mox intantum aucta, vt totum Orbem incenderet. Damnata protinus hæc in Concilio Niczeno fuit, quo tempore, tum Alexandrina (quæ tale monſtrum genuerat) tum Vniuerſalis Chriſti Eccleſia tenacius Catholicam fidem amplexata eſt: D Vnde deinceps pax, & tranquillitas in toto orbe conſecuta. Hieronymi verò ætate ideo, fremuiſſe Antiochiæ ſcribitur, quia quò in occidente vltrà mutire non audebat, eò acriori impetu in Oriente, Antiochiæq; præſertim ad extremam cunctorum ibi fideliũ perniciem incumbebat.

11 Hinc in tres partes ſciſſa Eccleſia. Idem (Ep. 57.) ſuperiori Epiſtola: Quoniam vetuſto Oriens inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſã Domini tunicam, & deſuper contextam, minutatim per fruſta diſcerpit.] Scinditur Eccleſia quando, vel falſis dogmatibus ab vnanimi & mutuo cõſenſu credentes diſtrahuntur. E Vel, vt idem Hieronymus ſcribit, cum ab hæreticis vnum, & alterum teſtimonium ſcripturarum, de proprijs carpitur locis, hiſq; , quibus aptari nequit adiungitur. (In Ezec. 16.) Ad hoſce & ſupradictum eſt: *Væ his, qui conſuunt ceruicalia ſub omni cubito manus, & faciunt operimenta ſuper caput vniuerſæ ætatis*, (Ezech. 13) quod Dominus fieri prohibens loquitur in Euangelio. *Nemo conſuit commiſſuram panni rudis in veteri veſtimento, alioquin tollit de plenitudine eius, & peior ſciſſura fiet.* (Matt. 9.) Tales ſunt, omnes hæretici, qui teſtimonium in ſuo loco alteri ſenſui congruens, alteri nituntur aſſuere, cùm Dominica tunica deſuper texta per totum ſcindi omnino non poſſit, ſed texta Spiritu ſancto nullam recipiat ſciſſionem. F Vel tertiò ſcinditur Eccleſia propter ſchiſmata. Inter hæreſim vero, & ſchiſma hoc eſſe diſcrimen arbitramur: quod hæreſis peruerſum dogma habeat: ſchiſma verò, tametſi nullam ſibi conſtringat hæreſim, vt rectè ab Eccleſia propter illud reſciſſus quiſpiam credatur, propter Epiſcopalem tamen diſſenſionem illud pariter ab Eccleſia credentes ſeparat. Et de his ſciſſuris Apoſtolus ad Corinthios ſcribens. Primùm quidẽ (inquit, (1. Cor. 11) cõuenientibus vobis in vnum audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo; nam oportet, & hæreſes eſſe.] G Omnibus igitur hiſce modis Antiochena, tum propter Arrianam hæreſim, tum propter ſchiſmata dilacerata, in tres partes abrupta erat Eccleſia. Tres verò partes ſigillatim aſſeruntur, propter vtiq; tres ſimul Epiſcopos eodem ibi tempore conſedentes. Paulinum nimirum, Vitalem, atq; Meletium; quorum vterq; propria factione (vt ſcribit Socrates) gloriabatur. (Lib. 3. c. 7) Protractum autem ſchiſma huiuſmodi, non inter eos tantùm, ſed ſucceſſores quoq;, nimirum Euagrium, Flauianum & alios ad octoginta quinq; annos (ad (Lib. 5. c. 5) Alexandrum videlicet Epiſcopum) tradit Theodoretus.

12 Ad ſe rapere me feſtinat. H Paulatim eruditionis Hieronymi, ac ſanctitatis fama e latebris illis vulgari iam cœperat, & ideo vnaqueq; illarum factionum, vt in propriam, ſiuè ſchiſmatis, ſiuè Arrianæ perfidiæ illum traheret, neruõs adhibebat, De hoc fuſius paulò infra.

13 Monachorum circa manentium antiqua in me ſurgit authoritas. Non illorum vtiq; Monachorum exiſtimes, de quibus ſupra relatum eſt, ſed diuerſorũ omnino. Hypocritarum nimirum quorundam Monaſticæ vitæ normam ſimulantium; qui cùm in Hieronymum oculos omnium conuerti cernerent, ip-

ſumq;

A ſumq́; præ cæteris ab vna quaq; dictarum partium, non tam minis terreri, quam blanditijs
etiam interdum allici obſeruarent, infenſo animo id ferentes ipſum carpere, & in illum calumnias ſtruere, quibus e ſolitudine exturbarent, cœperunt. Monachorum autem antiquam auctoritatem illam eſſe arbitror, de qua
idem Hieronymus ad Euſtochium. Prima
Epiſt. 22. apud eos conſideratio eſt obedire maioribus,
& quidquid iuſſerint facere. Pſeudo Monachi ergo iſti auctoritatem illam, quæ in
veros Monachos, Sanctiſſimoſq́; Patres ex antiqua inſtitutione deuenit, ſibi inſolenter arrogantes, indiſcretiſſimis iuſſionibus, atq; præ-
B ceptis in Hieronymum, vti nouellum adhuc
eremi cultorem adhibuiſſe, par eſt credere.
De hac nunc eundem conqueri, ego arbitror.
Vel dicatur ideo eorundem in Hieronymum
inſurrexiſſe auctoritatem, quòd trium hypoſtaſeon confeſſioni vnà cum ipſis non ſubſcriberet, quemadmodum, & paulò poſt ſubdetur.

14 *Ego interim clamito.* Docet exemplo ſuo Hieronymus quomodo in Eccleſiæ atq; fidei præſſuris agere nos debeamus: ne videlicet in angulis tunc de fide muſſitemus, ſed coram omnibus clara voce clamemus. Sic, & Sapientia in plateis clamitat. Et Chriſtus in
C Euangelio præcipit. *Quacunq; in tenebris au-*
Matt. 10. *diſtis, prædicate ſuper tecta.*

15 *Si quis cathedræ Petri iungitur meus eſt.* Vides quomodo in Eccleſia Dei vnica tantũ cathedra ſit, a qua certa fides, vera ſapiẽtia, omniſq́; veritas promanat, & ſuper quam Spiritus ſanctus, qui mentiri non poteſt, omnẽ doceat veritatem. Qui ergo huic non iungitur extra Eccleſiam eſt: conſequenter, nec fidem habet, nec veritatem intelligit; nec Deo placere, aut ſalutem conſequi valet. Magiſtra omnium fidelium hæc eſt, quæ errare nullatenus poteſt, cum fundamentum habeat Chriſtum, doctorem Spiritum ſanctum. Tantam omnium ha-
D bet ſapientiam, vt illius iudicio cuncta ſobijciantur: Cumq́; omnis homo mendax ſit, ipſa ſola in terris ſtat, quæ falli, aut fallere nequit. Illius inſuper decreta, & ſententiæ (quibus ab omnibus irrefragabiliter præſtatur aſſenſus.) perpetuæ in cœlo etiam firmitatis robur obtinent. Deniq; eiuſdem facta, vel conſuetudines Sanctarum inſtar auctoritatẽ habent ſcripturarum. Huic ergo tam ſublimi, tamq́; eminenti cathedrę, cuius faſtigium in cœlos vſq; eleuatur, addictus Hieronymus, ab ea ſola fidem, & veritatem edoceri vult: Suoſq́; eos tantummodo vocat, qui ſe pariter illi fatentur hærere.

16 *Meletius, Vitalis, atq; Paulinus tibi hære-*
re ſe dicunt. Tria hæc, illorum nomina, qui E
ſimul eodemq́; tempore Antiochenæ ſibi Eccleſiæ præſulatum vindicarunt. De eiſdem Epiſtola ſuperiori: Non noui Vitalem: Meletium reſpuo: Paulinum ignoro.] Quod autem Meletium reijciat, maiori eum infamia laboraſſe datur intelligi. At quoniam de tribus iſtis non ſatis ſcriptores, Victoriuſq́; præſertim (qui Paulinum impollutæ fidei virum in Vita Hieronymi exiſtimat, mox in Scholijs Arria-
num affirmat) inter ſe conueniunt, paucula In ſchol. Ep. 57.
pro loci huius explanatione nunc placet adijcere.

De Schiſmate Antiocheno.

Meletius igitur primum ab Acatianis, & F
Eudoxianis, Arrianorum deterrimis à Sebaſte Armeniæ, quod illis conniuiſſet (teſte So- Soc. lib. 2. cap. 14.
crate) in ſedem Beroenſem, inde Chriſti anno trecenteſimo ſexageſimo in Antiochenam translatus, cum ex hac poſteriore aſſiduis populi diſſenſionibus fuiſſet eiectus, ab Euſtathianis Euozius Arrianus in eius locum ſubrogatur; Cumq́; Eccleſiæ eiuſdem, pariter, & totius Orientis res fluctuare cœpiſſent, Athanaſiuſq́; propterea Religionis atq; fidei zelo inflammatus Synodum Alexandriæ Catholicis Coepiſcopis indixiſſet, eo ipſo tempore a
Chriſto videlicet trecenteſimo ſexageſimo ſe- G
cundo Lucifer Caralitanus Epiſcopus Antiochiam profectus Catholicorum aſſenſu, Paulinum Vrbis eiuſdem Epiſcopum delegit.
Teſtatur hoc idem Rufinus dicens. Lucifer Ruf. lib. 1 cap. 27.
autem cum exhortaretur ab Euſebio (quia vterq; in partibus vicinis Aegypto fuerat relegatus) vt ad videndum Athanaſium pergeret, communiq́; tractatu cum his, qui ſuperfuerant Sacerdotibus de ſtatu Eccleſię decernerent, præſentiam ſui abnegans, legatum pro ſe diaconum ſuum mittit, atq; ipſe Lucifer intento animo Antiochiam pergit: ibiq́; diſſidentibus adhuc partibus, ſed in vnum tamen
reuocari poſſe ſperantibus, ſi ſibi talis Epiſco- H
pus eligeretur, erga quem non vna plebs, ſed vtraq; gauderet: præproperus Catholicũ quidem, & Sanctum virum, ac per omnia dignum Sacerdotio Paulinum Epiſcopum collocauit; ſed in quem tamen acquieſcere plebs vtraq; non poſſet.] Hæc Rufinus. Igitur in Alexandrina Synodo Paulini eo tempore electio propoſita, & a Sanctis illis Patribus approbata, confirmataq́; fuit. Conſtat ex Synodali ad Antiochenos Epiſtola ibi: Omnes igitur, qui nobiſcum pacificè agere volunt, inprimis autem illos, qui in veteris Eccleſiæ communione fuerunt, deinde qui ab Arrianis redierunt, allicitè ad vos, eoſq́; vt patres aſſumite, & vt ma-

giſtri,

A giſtri, tutores accipite, coaptantes vos interim dilecto noſtro Paulino, ac eius ſocijs: nihilq; amplius ab illis exigatis, quàm, vt execrentur Arrianorum hæreſim. Verùm cùm hæc ipſa Synodus a Romano quoq; Pontifice comprobata paulò poſt eſſet, in eaq; decretũ Concilij Nicæni, De lapſis ad Eccleſiam reuertentibus, recipiendis in iiſdem honorum atq; dignitatum gradibus, quibus antea condecorati fuiſſent, inſtaurationem accepiſſet, Meletius, & ipſe tunc omnem Arrianam impietatem deteſtat', Antiochiam reuertitur: vbi pro fide Catholica egregijs teſtimonijs exhibitis, a multis vti verus legitimuſq; Epiſcopus re-

B ceptus eſt, contraq; Paulinum in ſuburbijs. Synaxim agere conſueuit. Schiſmate iſto pendente, quamquam Meletius vir omnino Catholicus multis innoteſceret, & multas deinceps calamitates atq; exilia pro fidei defenſione ſuſtinuerit; Eccleſia tamen Romana eiuſdem electionem ratam nequaquam habuit, quia re vera ab exordio irrita prorſus fuit, tanquam nimirum ab Arrianis promanata, & in Arrianam perſonam pronunciata. Nec decretum De lapſis recipiendis, ad Epiſcopalem illi cathedram obtinendam, vel recuperandam ſuffragari aliquando potuit, qui eiuſdem nequaquam legitimus confeſſor adfuit. Additur:

C in Concilio ipſo Nicæno hoc ipſum fuiſſe manifeſtius explicatum: dum in lapſis præſertim Epiſcopis tunc decretum eſt, quotieſcunq; eorundem ſedes alijs Catholicis uiris non fuiſſent delegatæ. Hæc omnia Baronius Tomo quarto Annaliũ ſub Chriſti anno trecenteſimo ſexageſimo ſecundo, Liberij vndecimo longiori narratione proſequitur. Anno ſequenti, Chriſti videlicet trecenteſimo ſexageſimo tertio, dum in eodẽ Schiſmate Catholici adhuc perſiſterent, Vitalis quoq; ab Apollinariſtis hæreticis electio contigit. Quis verò, qualiſq; Vitalis hic eſſet, accipe ex Sozomeno: Erat (inquit) hic Preſ-

Soz. lib. 6 Cap. 17.

D byter Antiochenus Nicenæ fidei aſſertor, & propugnator ſub Meletio conſtitutus: Vir ſanè, ſi quis alius ob piam viuendi rationem, & mores ſpectatos perilluſtris: ſtudio etiam erga eos profuit ſingulari, ac propterea a populo ſumma veneratione dignatus, qui ob indignationem quandam aduerſus Flauianum compræsbyterum, quod ſe contemptui haberi videret, adhæſit Apollinarij. Adde, & Epiphanium, cuius verba ſunt. Inter quos Vitalis Epiſcopus fuit (hunc enim Apollinariſtæ Antiochiæ ſibi delegerant in Epiſcopum) pientiſſimus olim vir, vitæ ſtatu, & conuerſatione. Satis igitur ex prædictis conſtat, qui nam tres hi fuerint, de quibus nunc loquitur Hierony-

Epiph. hæ ref. 77.

E mus *Meletius, Vitalis, atq; Paulinus.* Meletium Sancti Patres, Ioannes Chryſoſtomus in oratione habita in eius die natali: Sanctus Baſilius ad Terentium: S. Gregorius Nazianzenus, & alij ſummis laudibus extulerunt. A Græcis inter Sanctos habetur, & a Latinis eius memoria quotannis ex Martyrologio Romano recolitur. Paulinum in Epiſcopali munere a Damaſo quoq; fuiſſe firmatum habetur ex prçallegata Baſilij Epiſtola ad Terentium, Eundemq; nunquam, vel tenui pollutæ fidei ſuſpicione laboraſſe, quin potius magna laude inter tot tantaq; illorum temporum diſcrimina fidei puritatẽ cuſtodiſſe atq; propugnaſſe

F teſtatur Baronius ex Hieronymo loco ſupra citato. Arrianorum deniq; & Eunomianorũ tempore, Athanaſium, & Paulinum tantùm in Oriente manſiſſe Catholicos idem Hieronymus Epiſtola ſexageſima prima ſcribit. Hæc de Schiſmate.

17 *Poſſem credere, ſi hoc vnus aſſereret.* Quia haud fieri poterat, vnius eiuſdemq; Vrbis, tres vnà, eodemq; tempore Epiſcopos legitimos eſſe paſtores (monſtrum enim omnino haberetur, tria vni ineſſe capita corpori) credi conſequenter non poterat, eos omnes Romano ſimul Pontifici communicare. Et quidem ſi eorum vnus id tantùm affirmaſſet, vtriq; illi præſtari aſſenſus potuiſſet: Cæterùm

G in abſurdiſſimo Petri cathedrę vnà omnes iunctos, refugit ab animo. Vel dicamus, ad prædictorũ Schiſmaticorum fidem (quod textui magis conuenire videtur) hoc nunc loco Hieronymum alludere. Quandoquidem Vitalem Apollinaris hęreſi adhæſiſſe, iam ſupra relatum eſt: Hæreſis verò Apollinaris capite quarto æquè explicata eſt. Meletij fides a multis hactenus ob neceſſitudinem, quam cùm Arrianis antea habuerat, ſuſpecta erat, cum præſertim de reconciliatione cum Romana Eccleſia babita, nec dum omnibus ſatis conſtaret. Paulinus deniq; quamuis ab omnibus Catholicus, & impollutus haberetur, quia tamen a Vitali

H Sabellianæ hæreſis macula reſperſus vbiq; terrarum indicabatur (quod & alijs Sanctiſſimis, & Orthodoxis Patribus accidit) coram Athanaſio, & ipſe propriam agere cauſam, ſeq; purgare, vti ſcribit Ephiphanius, compulſus fuit. Igitur cùm in contrarijs fidei dogmatibus eos omnes cum Eccleſia Romana ſentire haud fieri poſſet, meritò ſubiungitur.

18 *Nunc autem, aut duo mentiuntur, aut omnes.* Hoc ideo verum, quoniam, ſiue de Schiſmate, ſiue de fidei communione, ſiue de vtroq; agatur (cum ſchiſmata nulla recipiat Eccleſia) perſpicuum eſt, aut vnum tantùm e pluribus Epiſcopis, & vnum tantùm dogma in diuerſi-

A ſitate opinantium Eccleſiã recepiſſe aut nullũ.

19 *Idcirco obteſtor Beatitudinem tuam per Crucem Domini*, Meritò in eiuſmodi rerum aſperitatibus, anguſtijſq; temporum Chriſti Crux proditur, quia certus de hoſtibus triũphus, inſigneq; tropheum eſt. lignũ preterea, quod in amaritudinis aquis proiectum, dulces illico eas reddit. Cæterũ in cultu crucis, (Epiſt. 22.) quam pius fuerit Hieronymus, Florum exemplaria, capite decimonono, quę nuper edidim' ſatis probare poſſunt. Eandem ad omnẽ actũ, contraq; omnes Satanæ congreſſus adhibuit, protulit, inuocauit. Et quoniã ſuper hoc præclariſſimum ab eo patratum facinus alius referendi locus non dabitur, nunc breuiter illud B exponam: ex quo, cùr etiam ad eiuſdem imaginẽ pingi vt plurimum in fruſta comminutũ ſimulachrũ ſoleat, ratio perſpecta habebitur. Litteris mandatum eſt, eundem Sanctiſſimum virum, cùm totus interdum in ſacrorum venerationem locorũ, in eiuſq; potiſſimũ, qui Caluariæ mons dicitur, in quo & Saluator pro ſalute mundi cruci affigi voluit, foret, vidiſſetq; ibi a Gentibus ad Crucis memoriam abolendã idoli ſimulachrum erectum, tanto mox zelo exarſiſſe, quòd in illud protinus inuectus fuerit, pariterq; præcipitauerit, pariterq; contriuerit. De hac ipſa hiſtoria apud Cornelium Schultin C gium, in præcedentibus ad Hieronymianam Cõfeſſionem teſtimonium eiuſmodi habetur. Quantopere idolatriã execratus fuerit B. Hieronymus, non modo Commentaria in Prophetas, qui in idola inuehuntur acerrimè, ſed & hiſtoria eius, ac publica pictura clariſſime demonſtrat. Cùm enim loco Crucis ſtatuam quandam Gentilem coli vidiſſet, accenſus ſingulari Dei zelo eam deiecit, ac mutilauit. Vnde hi extant verſus:

Cùm ſacrum hoc offers cõtriti Hieronyme cordis,
Cumq; hanc ſacrilegam comminuis ſtatuam:
Propterea Domino placet vtraq; victima, q ſpes
Virginis in nati ſit tua fixa cruce.

D Hæc ipſe.

20 *Vt mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, ſignifices*. Ne in errorẽ aliquando labamur, ad eam in ambiguis fidei monemur Cathedram accedere, a qua omniũ queſtionũ oracula pendent. Nec enim ſchiſmaticorũ quępiã prius agnoſcit Hieronymus, quã a Romano Pontifice, cui cõmunicare debeat edoceretur. Eidẽ verò Pontificẽ (quãuis litteræ nõ extẽt) reſpõdiſſe, illud apertè declarat, quòd poſtea Paulini communione & fruitus ſit, & ad Preſbyterium ſe ab eo promoueri conſenſerit. Accedit & Baſilij ad præfatum Terentium teſtimonium, nimirum: Super iſtam autem famã iterum apprehendit nos auditus, quod & fratres, qui cũ Paulino conſtituti ſunt colloquuntur aliqua Rectitudini tuæ de ea, quæ nobiſcũ eſt vnitione. Nos autem dico patris hominis Dei Meletij Epiſcopi. Quos audio & litteras (has ſcilicet ad Hieronymũ de quib' ſermo eſt) nunc Occidentales alium circumferre, præcipientes eos alium habere Epiſcopum Antiochenæ Eccleſiæ, reijcientes admirabilem Epiſcopum verè Dei Eccleſiæ Meletium.] E

21 *De ijs etiã perſecutionibus Marco Presbytero Celedenſi in quadã Epiſtola ſic proſequitur*. Preſbytero Chalcidẽſi, vt habet vetus exẽplar, non Celedenſi legendum eſt; degebat enim ipſe Marcus in Syriæ ſolitudine Chalcidenſe, eũ ſequentes illi Hieronymus expoſuit quærimonias. F Epiſtola vero ſeptuageſima ſeptima in ordine Tomo ſecundo habetur.

22 *Verſu cogor clamare vulgato*. Ex Virgilio Aeneidos primo carmina accepta: Adoleſcens quippe diuinis antequã cæderetur verberibus illius ſtudio, ac cæterorum Gentiliũ fuiſſe quàm par erat oblectatum ex ipſius ſcriptis paſſim conſtat. Scripſit verò hanc ipſam Epiſtolã, ſub incolatus ſui in eremo exordio, quo iiſdem tempore binas iã ſuperius citatas Damaſo Pontifici dedit Epiſtolas 57. & 58. Non ab re autem, vel a propoſito titulum hoc loco deflectit, quandoquidem tanta venuſtate ſibi carmina iſta commodauit, vt ea ad vitæ G ſuæ miſerrimum ſtatum diligẽtiſſimè explicãdũ cõpoſuiſſe magis, quã vſurpaſſe videatur.

23 *Quod genus hoc hominum?* Ad Arriana hæreſi pollutos, hominum omnium genus teterrimum alludit.

24 *Quaue hunc tam barbara morem*. Certè hæc Syriæ ſolitudo (vt dictum eſt) Syros a Barbaris diſterminabat, & tamen cùm nihil prorſus ſimile ab eiſdem Barbaris Hieronymo obtigiſſet, iure optimo omni inhumanitatis genere Arrianos, Barbaros ipſos ſuperaſſe dicendum eſt.

25 *Permittit patria? hoſpitio prohibemur arena*. Et quis Syriæ ſolitudines vaſtiſſimas fuiſſe, nihilq; in illis præter arenas, & ſerpentium copiam viguiſſe ignorat? H Monachorum verò numeroſiſſimi has ideo greges impleuerant, vt ab omni humanæ conuerſationis molimine ſecuriores forent.

26 *Bella cient, primaq; vetant conſiſtere terra*. De concitatis in eundem certaminibus omnibus, atq; poſitis inſidijs, vt a ſolitudine expellerent, ſigillatim inferius.

27 *Qua idcirco de Gentili poeta ſumpſimus*. Proh nos miſeros, cũ ad Gentiliũ exempla, cõtumeliæ nobis loco relicta non reſcipiſcimus: Sic & Chriſtus Scribarum, Phariſæorumq; incredulitatẽ coercẽs, dixit: Regina Auſtri exurget

A get in iudicio cũ genetatione iſta, & condẽnabit eã, qnia venit a finibus terræ audire ſapientiã Salomonis: Et ecce pluſquã Salomon hic.

28 Vt qui pacem Chriſti non ſeruat, pacem ſaltem diſcat ab Ethnico. Pax autem ideo Chriſti dieitur, quia ipſe eſt, de quo Iſaiæ ſexto ſcribitur: Er vocabitur nomen eius, Admirabilis, Conſiliarius, Deus fortis. Pater futuri ſæculi, Princeps pacis. Eam ſiquidem ipſemet naſcens e cœlo detulit, Cantantibus tũc
Luc. 2. Angelis: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Nobis item ſæpius annuntiauit, cùm dixit. Pax vobis: Nobis. Deniq; donauit, cùm ait: Pacem meam do
Ioan. 24. vobis, Pacem relinquo vobis.

Ioan. 14. *29 Hæreticus vocor.* Hęreticorum hoc pro-
B prium, vt Sanctos viros, Catholicosq; Patres, quorum & pręſentiam & doctrinam pertimeſcebant hæreſis infamia notarent: dum namq; ſic ab hæreticis Sancti viri probro affecti, vt ab iniuſtis ſibi maculis purgarent pro viribus contendebãt, tũc ipſi magis magiſq; tripudiabãt. Perinde S. Baſilius hæreſis accuſatus eſt, atq; Apollinariſta inſimulatus. Perinde S. Cyrillus Epiſcopus Alexãdrinus nunc Apollinariſta, nunc Sabellianus diffamatus. Certè & ipſum Summum Pontificem, Damaſum nomine, æ-
Epiſt. 57 quali fuiſſe contumelia maculatum tradit idẽ Hieronymus ad eundem ſcribens. Er quia
C vocabula non ediſcimus, hæretici iudicamur. Si quis autem hypoſtaſin dicit, alienus a Chriſto eſt. Et ſub hac confeſſione vobiſcum pariter cauterio vnionis inurimur.] Deniq; hæreticis omnibus proprio eorum nomine Orthodoxos ſugillare familiariſſimũ eſſe in Hieremiæ Cõmentarijs idẽ teſtatur Hieronymus. Vnde, inquit, & prudentiores putantur filij tenebrarũ filijs lucis in generatione hac, nobiſq; agentibus patienter, & expectãtibus miſerorũ ſalutem, pręueniunt hæretici, & nos ſuo appellant nomine ducentes cęcos cœci in foueam.

30 Homouſion prædicans Trinitatem. Ideſt vnius, eiuſdemq; ſubſtantiæ. Talis verò Hie-
D ronymi confeſſio, tanquam hæretica ab Arrianis calumniabatur, quia ipſimet conſubſtãtialitatem in Trinitate negantes, non tres Perſonas, ſed tres ſubſtantias affirmabant.

31 Sabellianæ impietatis arguor, tres ſubſiſtentes, veras; integras, perfectaſq́; Perſonas indefeſſa voce pronuntians, Hoc profectò, quoniam viceuerſa Sabellius, non tres ſubſtantias, ſed Perſonas in ea ipſa Trinitate accipiebat: At quamuis Sabellius Perſonarum nomina ad Trinitatem accommodaret, eius tamen aſſertio, tanquam hæretica in Alexandrina Synodo primùm damnata fuit, quoniam Perſonas inter ſe non realiter diſtinctas, ſeu vt Sãcti Patres dicere conſueuerunt, non ſubſiſtentes, E
veras, integras, & perfectas, ſed nominibus tãtùm diſtingui, ita vt Deus, ſecundùm quod vellet, modo vel Pater, vel Filius, vel Spiritus ſanctus eſſet, prædicabat.

32 Si hoc ab Arrianis meritò. Quaſi dicat: Vtinam mihi hæc poſterior ab Arrianis calumnia strueretur: quandoquidẽm, cùm Catholicis omnibus, & infenſiſſimos eos eſſe, & in Concilijs pariter damnatos conſtet, mihi vti Catholico id meritò accidere arbitrarer: At quoniam id crimen mihi ab his, qui Catholicorum nomine gloriantur obijcitur, hic animi mei dolor eſt, hæc cordis acerbitas. Vnde & ſequitur. F

33 Si ab Orthodoxis, qui huiuſmodi arguũt, fidem, Orthodoxi eſſe deſierunt. Et reuera ità eſt, quòd qui trium Perſonarum ſubſiſtentium confeſſionem in Trinitate nunc repræhenderet, illico Orthodoxi nomen amitteret. Ea tamen tempeſtate, qua Hieronymus hæc ſcripſit, haud ita fuit. Quandoquidem Perſonæ nomen in Trinitate a quamplurimis non accipiebatur, & tamen eos Catholicos fuiſſe ex modo dicendis ſatis, ſuperq́; patebit.

De Hypoſtaſis, ac Perſonæ nominum acceptione apud Græcos, Latinoſq́; veteres Patres.

G

MAxima Hieronymi ętate inter Orientalem, & Occidentalem Eccleſias ſuper hæc duo nomina, hypoſtaſis, videlicet, & Perſona controuerſia fuit, dum Græci ipſi Perſonę nomen, Latini verò hypoſtaſis vocabulum omnino refugerent. Hac reor ex cauſa a Perſonæ nomine Orientales abhorrebant, quòd Perſonæ vocabulum per ſe ſine aliquo adiuncto acceptum, nullam realem diſtinctionem ponere arbitrarentur: Vnde & Sabellius, qui nullam niſi nominum tantùm diſtinctionem in Trinitate (vti dictum eſt) admittebat, ſed omnino confundebant, Perſonæ nomen accipiebat. H
Latini vero e contra ab hypoſtaſis nomine recedebant, quod eiuſmodi nomen ex vetuſtiſſimo apud eos vſu, ſubſtantiæ iam ſenſum obtinuiſſet. Teſtatur id Auguſtinus libro Lib. 5. c. 8. & 9.
de Trinitate dum dicere vnam Vſiam, & tres hypoſtaſes, nil aliud eſſe, quàm vnam eſſentiam, & tres affirmare ſubſtantias ſcribit. Idem ex ipſo Hieronymo Epiſtola quinquageſima ibi. Tota ſæcularium litterarum ſcola nil aliud hypoſtaſin, niſi Vſiam nouit. Et quis ore ſacrilego tres ſubſtãtias predicabit?] Verùm in vrgentiſſima diſceptatione hac, pro Vſiæ, & hypoſtaſis germana interpretatione afferenda, Baſilius Gregorio Nyſſeno fratri

cum

A cùm de differentia vtriuſq; Epiſtolam ma-
xima eruditione refertam dediſſet, multiſq;
in ea, Vſiam ſignificare eſſentiam, ſeu ſubſtan
tiam in genere: hypoſtaſin verò ſubſtantiã in
aliquo ſubiecto, ſeu potius ſubſiſtentiã argu-
mentis comprobaſſet, Confeſſionem eiuſmo-
di ſic explicatã, vti Catholicã Damaſus Ponti-
fex, teſte Flauiano apud Nicephorum recepit.
Quo tempore Sanctus quoq; Athanaſins in
Oriente Perſonæ nomen, nil aliud ſignificare,
quàm quod hypoſtaſis rationibus validiſſimis
oſtendens, diſſidium omne tãdem compoſuit.
Et ita nominum eiuſmodi mutua communica
tione facta, Græci a Latinis Perſonæ nomen,
B a Grçcis verò Latini hypoſtaſis pariter recepe-
runt. Breuiter hæc omnia Gregorij Nazian-
Orat. in Laud. Athanaſij. zeni teſtimonium explicat, quod in tantæ rei
memoriam placuit afferre: Cum eſſentia (in-
quit) vna, & tres hypoſtaſes a nobis piè dice-
retur, quòd alternm diuinitatis naturam, alte-
rum perſonarum trium proprietates declaret,
ac ſimili quidem modo apud Romanos intel-
ligeretur: Cæterùm ob Linguæ illius anguſtiã,
verborumq; inopiam hypoſtaſim ab eſſentia
diſtinguere non poſſent, eamq; ob cauſam in
illius locum Perſonarum adiunxiſſent nomen,
ne tres ſubſtantias admittere viderẽtur. Quid
tandem contigit, res profecto ridicula, vel po-
C tius miſeranda. Diuerſæ fidei ſpeciem leuis
illa circa vocis ſonum contentio. Hinc deinde
alij Sabellij errori adſtipulari viſi ſunt, quòd
tres Perſonas dicerent, alij impietatem amplec
ti viſi ſunt Arrij, quod reiectis Perſonis, tres
hypoſtaſes nominarent, qnorum vtrumq; per-
tinax contendendi ſtudium effinxerat. Quid
poſtea? Cùm parua quædam (vt in conten-
tione fieri ſolet) moleſtiæ canſa ſemper acce-
deret: eò tandem res adducta eſt, vt periculũ
eſſet, ne Orbis terrarum fines vna cum ſylla-
bis a ſe inuicem diſtraherentur, & abrumpe-
rentur: Vtraq, parte (de Athanaſio intelli-
gens) leniter, & humaniter accerſita, verbo-
D rumq; ſententia diligenter, & accuratè per-
penſa, poſtquam concordes reperit, nec quan-
tum ad doctrinam quidquam inter ſe diſſiden-
tes: ita negotium tranſegit, vt nominum vſum
ipſis concedens, rebus eos conſtringeret] Hęc
Nazianzenus. Ex ſupradictis igitur habes ipſe
Lector cauſam, cur Hieronymus in Trinitate
Orientales, Perſonę nomen refugientes, quin
potius impugnantes ab Orthodoxis cœpiſſe
deficere ſcripſerit. Quia nimirum hypoſtaſis
vocabulum apud Occidentalem Eccleſiam
(cui is perpetuò addictiſſimus fuit) ſubſtantiæ
ſignificationem ex communi ſenſu fuerat con-
ſecutum. At demum ab eiſdem Orientalibus
Vſiæ, & hypoſtaſis præmiſſa diſtinctiõe, ſimulq;
declaratione, perpetuum deinceps ſuper con- E
trouerſia ſilentinm indictum eſt.

*34 Aut ſi eis placet, hæreticum me cum Oc-
cidente.* Hoc eſt, cum Romana Eccleſia: non
tantùm quippe eiuſdem fidei in omnibus con-
feſſionem profitebatur, ſed nouarum qnoq;
peregrinarumq; dictionum vſurpationem reij
ciebat. De ſua hac cum Occidente vnione Ep. 57.
alibi ſcribit: Ego nullum primum niſi Chriſ-
tum ſequens Beatitudini tuæ, ideſt Cathedræ
Petri communione conſocior, ſuper illam pe-
tram edificatam Eccleſiam ſcio.]

35 Hæreticum cum Aegypto. Aegyptus
æquè & ipſa, Aegypti nimirum Epiſcopi, Mo- F
nachi, & Orthodoxi omnes eodem tempore
cum hęc ſcribebat, haud inæquali a Lucio Epiſ
copo Arriano exaggitabantur inſania. Enim-
uero Catholici ibi omnes, vti hæretici primũ
ab Arrianis damnati, mox omni crudelitatis
genere exilijs, carceribus, cædibus, cruciati
ſunt. De his apud Petrum Alexandrinum
Epiſcopum tunc Damaſo, Occidentaliq; Ec-
cleſiæ iunctum: Theodoretum libro quarto
capit. quinto: Epiphanium, hæreſi ſexageſima
octaua ſed præcipuè Rufinum, qui & hiſtoriã
ſequentibus proſequitur, extant teſtimonia.
Inde poſt fugas (inquit Rufinus) ciuium, & Ruf. lib. 2 cap. 3. & 4
exilia, poſt cædes, & tormenta, flammaſq;
quibus bella quieſcentibus (Lucius ſcilicet) G
indicit, tria millia ſimnl, aut eos amplius vi-
ros per totum eremnm ſecreta, & ſolitaria ha-
bitatione diſperſos, oppugnare pariter aggre-
ditur: mittit armatam equitum, & peditum
manum: Tribunos, præpoſitos, & bellorum
duces, tamquam aduerſus barbaros pugnatu-
rus eligit; Qui cùm veniſſent nouam belli ſpe-
ciem vident, hoſtes ſuos gladio obiectare cer-
uices, & nihil aliud dicere, niſi: Amice, ad quid Matt. 26.
veniſti? Per id tempus Patres Monachorum
vitæ, & antiquitatis meritò Macharius, Iſido-
rus, aliuſq; Macharius, atq; Heraclides, & Pã-
bus Antonij diſcipuli per Aegyptum, & ma-
ximè in Nitriæ deſerti partibus habebantur, H
viri qui conſortium vitę, & actuum non cum
cæteris mortalibus, ſed cum ſupernis Angelis
habere credebantur. Quæ præſens vidi lo-
quor, & eorum geſta refero, quorum in paſſio-
nibus ſocius eſſe promerui.] Hæc Rufinus.
Quamuis poſtrema verba ex iactantia addita, Lib. 1. ap. cap. 1.
atq; ab eodem commentata exclamet Hiero-
nymus. Hoc pariter tempore in ijſdem Syriæ
partibus celeberrimos Aegypti Monachos, Iu-
lianum, Aphraatem, Auitum, Marcianum, Theod. lib. 4. c. 26
Abundium, & alios quàmplures, qui eadem ex
cauſa inde receſſerant floruiſſe auctor eſt Theo
doretus. De ipſis ſcribens ad Damaſum Hie-
ronymus loquitur: Hic collegas tuos Aegyp-

tios

A tios confeſſores ſequor, & ſub onerarijs nauibus, parua nauicula deliteſco.

36 Hoc eſt, cū Damaſo, Petroq́; condemnent. Ad declarationem prædictorum addita.

37 Et infrà. Quotidie expoſcor fidem, quaſi ſine fide renatus ſim. Solent in huiuſmodi interrogationibus hæretici, qui Apoſtolorum, & Patrum traditiones, & ſcripturarum doctrinam ſoli tenere ſe iactant; non ſtudio cognoſcendi, vel diſcendi profilito, ſed in ſimilitudinem Phariſæorum animo, vel calumniandi, vel ſimplicium fratrum corda decipiendi ab illis fidem expoſcere. Nec ijs ſemel tantùm Orthodoxos fuiſſe percunctatos ſufficit, atro ſiquidē

B intus veneno exæſtuantes contra veritatem, contra fidem continuo motu raptantur: ſemper de fido loquuntur, quia ſemper ad contentiones, pugnaſq́; parati ſunt. De illis Apo

2.Tim.3. ſtolus loquitur. *Sicut enim Iamnes, & Mambres, reſtiterunt Moyſi, ſic iſti reſiſtunt veritati, homines mente corrupti, reprobi circa fidem.*

38 Confiteor, vt volunt, non placet: Compulſus Hieronymus ad fidei ſuę Confeſſionem exhibendam in promptu eſt: ſed mox ſcriptis edita, non placet, quippe quæ ab eorum falſis dogmatibus toto cœlo diuerſa. Schedulas eiuſmodi confeſſionum quàm plures aliorum Sanctorum Patrum in Eccleſiæ turbulentijs

C aduerſus hæreticam prauitatem olim ediđiſſe, paſſim ex hiſtorijs habetur.

39 Subſcribo, non credunt. Hoc eſt, propria manu eiuſmodi confeſſionis forma ſignata, contentis atq; in eadem explicatis non credunt. De hac ipſa a ſe edita ſubſcriptaq́; fidei Confeſſione, paulò infrà ita loquitur. De fide autem, quam dignatus es ſcribere, Sancto Cyrillo dedi conſcriptam fidem, qui ſic non credit alienus a Chriſto eſt.

40 Vnum tantùm placet, vt hinc recedam. Huc ſuperius ex Virgilio allegata verba ſpectant: Bella cient, primaq́; vetant conſiſtere terra. Quorum enim non valuerunt ſuſtinere

D congreſſus, eos omnes fuga exilijs, cædibus inſectati ſunt,

41 Iam iam cedo. Quò verò ex eremi huius abſceſſu profectus ſit, & quæ ei ſimul acciderint, iam ſupra capite quatto explicatum eſt.]

42 Abruperunt partē animæ meæ, chariſſimos fratres meos. Multitudinis charitatis vinculo copulatæ cor vnum, & animam vnam eſſe in Domino ſcribitur in Actibus Apoſtolorum. Iure ergo optimo Hieronymi anima ſociorum abſceſſu diſtrahitur, quæ antea charitatis glutino copulabatur. Vnde, & alibi legimus: Sit amicus eadem anima: Et Lyricus pro amico deprecans: Serues (inquit) animæ dimidium meæ. Hinc Cato ſenior: Amantis ani- E mum in alieno corpore viuere ſæpius iactare ſolebat: Quod hodie quoq; celebratur: Animam illic potius eſſe vbi amat, quam vbi animat.

43 Ecce diſcedere cupiunt, imo diſcedunt: Qui videlicet omnes: ſuis tractatibus atq; Epiſtolis ſolitudinem elegerant.

44 Melius eſſe dicentes inter feras habitare, quàm cum talibus Chriſtianis. Hæretici quoq; Chriſtianorum appellatione veniunt, quia & ipſi Baptiſmi Sacramento dudum abluti Chriſtum profitentur, & Euangelium. At ſuper ſe væ ſempiternum habent, quia receſſerunt a Deo, & reliquerunt Creatorem ſuum, qui re- F demit eos ſanguine ſuo. De quibus & Dominus per Oſeam loquitur. *Va ijs, quoniam* Oſe.c.7. *receſſerunt a me: vaſtabuntur quia prauaricati ſunt in me. Ego redemi eos, & ipſi loquuti ſunt contra me mendacia. Et non clamauerunt ad me in corde ſuo, ſed vlulabant in cubilibus ſuis.*

45 Ad deſerta deinde loca ſic latus, accinctuſq́; ſeceſſit, vt volaſſe illum magis crederes, quàm meaſſe. Ex vita Pauli phraſis deſumpta: Referebat poſtea Beatus Antonius, tanta ſe velocitate, quod reliquum erat viæ cucurriſſe, vt inſtar auis peruolaſſet.] Et ſupra in vita Paulæ: De Peluſio Maiomam nauigatione præueniens, tanta velocitate reuerſa eſt, vt G auem putares] Certè ſi duobus hiſce, intellectu nimirum, & voluntate iuſti in cœlum vſq; per contemplationem conſcendunt, Quid inde abſurdi, Hieronymi toto mentis impetu ad Sanctorum venerationem locorum raptum, volaſſe magis, quàm migraſſe? Duas verò Syriæ ſolitudines, iam ſupra diſtinximus. Hactenus de priori, nunc de poſteriori, quæ tum propter ſitus horrorem, tum ob monſtrorum multitudinem adeo inculta, relictaq́; fuit, vt omnibus penè eſſet incognita, tractationem inſtituit.

46 Qualiter autem ſe ibi affligendo, noxias etiam in ſe cogitationes extinxerit: Aptè prauæ H mentis cogitationes hominem, ni diligentiſſima cor ſeruet cautione accēdunt, cum ignis ſint, qui in Iob ad perditionem vſq; deuoraſſe refertur. Hæ quippe primum quaſi quædam ſcintillæ humanum corpus inflammant, mox in latiſſimum excurrentes incendium illud cū miſera anima in vltimam vſq; perniciem pertrahunt. Huius profectò ignis ſcintillæ voluntaria (vt in textu dicitur) corporis afflictione extinguntur, cùm pœnitentię opus quodcunq; vt aqua ſe habeat, de qua per Prophetā ſermonem ingerit Dominus: Laua a malitia Hier.4. cor tuum Hieruſalem.

47 Qualiter quoq; viſitationē Dñi meruerit.

Non

A Non eo quidem ſenſu, quo cùm peccata caſtigat ad emendationem, viſitare idem dicitur: ſed ideo a Deo inuiſus Hieronymus. quod noui collatione muneris, gratiæ, & beneficij auctus ſit. Vnde & ſubditur.

48 Ita vt ſæpe Choris intereſſet Angelicis, eiuſdem Hieronymi ad Euſtochium ſcripta teſtatur Epiſtola. Audi filia, in qua inter alia ſic ſcribit. Quis incomprehenſibilem hoc loco Omnipotentis Dei prouidentiam, qua & imperſcrutabili conſilio Vniuerſum regit, cunctaq; ad noſtram ſalutem diſponit (etiã ſi aliquando ſecus nobis videatur) non contempletur, non colat? Hæreticorum en tur-
B bis vndiq; exaggitatus Hieronymus querelas iacit: inuitus eremum deſerere cogitur: proficuum ſibi loci eiuſdem incolatum, infelicẽ ex eo traiectionem opinatur: Et tamen id totum Dei conſilio agitur: Vt eum nimirum maioribus cumularet: ad glorioſiora dirigeret. Sanè non ita facilè indulta omnia, prærogatiuæq; ſingulares, quibus affectus fuit enumerari poſſunt. At hoc vnum afferre impræſentiarum ſat ſit. Bellicis quibuſdam armis Dominum, pharetraq; inprimis ac iaculis, quibus vel ſuos interdum profundo ſopore demerſos excitet, vel tumeſcentes aduerſarios oprimat præditum, indutumq; eſſe nul-
C lus ex ſacris ſcripturis ignorat: Idcirco enim & exercituum Dominus dicitur, & de eo-
Iſ. 49. dem Iſaias loquitur: *Poſuit me quaſi ſagitam electam, & in pharetra ſua abſcondit me.* At quænam tela iſta ſint, undeue colligantur, non ita forſitan omnes norunt. Dicamus igitur nos, ſagittas eiuſmodi Sanctos Apoſtolos, Eccleſiæq; Doctores eſſe, quæ huc atq; illuc currentes, nunc excitant, nunc confodiũt, nunc vulnerant, nunc interrimunt. His vul-
Cant. 5. nerata in Canticis ſponſa: *Inuenerunt me,* inquit, *cuſtodes, qui circumeunt Ciuitatem & vul-*
Pſal. 30. *nerauerunt me.* Et Dauid in Pſalmo: *Verſatus ſum in miſeria, cum infigitur mihi ſpina.*
D Regina quoq; Auſtri, Salomonis ſapientia longè iaculata, præſens non habuit vltra ſpiritum, cùm plus conſpexit, quàm ei fama narrauit. De eiſdem iaculis aduerſus hæreticos contortis Regius Pſaltes cecinit: *Miſit ſagi-*
Pſal. 27. *tas ſuas, & diſſipauit eos, fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.* Non aliunde verò eamet, quàm ex proprijs creaturis Deus aſſumit: vt idcirco, non tantùm Eccleſiæ hoſtes, ſed & Dæmones quoq; magis confundat, obturbet. Sic & Apoſtolus, inquit: E
Infirma mundi elegit, vt fortia queq; confundat. 1. Cor. 1.
Igitur altiſſimo quidem conſilio Hieronymũ ad hoc idem munus, eminentiſſimumq; opus idem Deus Optimus Maximus aſſumere volens, non inter ſæculi tumultus, non inter populorum turbas, aut impiorum hominum frequentiam, ſed ex his omnibus pauliſper eo ſubducto, illum ſibi complacuit eligere: Mox tanquam ſagittam in phare- Pſal. 30.
tra in abſcondito faciei ſue, a conturbatione hominum recondens, tanta illum demum virtute dimiſit, vt & illius ictibus multorum corda transfixerit, & mortis ipſius vaſa con- F
fregerit, Vindictam fecerit in nationibus, Pſal. 140.
increpationes in populis. De eiuſmodi ſagittis in Pſalmo dicitur. *Sagitta tue acuta* Pſal. 44.
potentiſſimè. Et quidem quæ Hieronymo ſagitta potentior, quæ per vniuerſum Orbem rapidiſſimo curſu volitans, & fulguris impetum, & gladij acutiſſimi ictum retinuit? fulgur ſanè extitit, dum extollentem ſe aduerſus Deum Babylonicam turrim funditus euertit. Gladius verò bis acutus, dum ad intimam vſq; præcordiorum diuiſionem penetrauit. Cæterũ cũ arma hæc antequam a pharetra Domini euaginentur prius igne probari, imo tamquàm carbones accendi perhi- E
beantur, iuxta illud: *Sagitta potentis acuta,* Pſal. 116.
cum carbonibus deſolatorijs. Et: *Sagittas ſuas* Pſal. 7.
ardentibus effecit. Optimo ſimul iure idemipſe Hieronymus, ne vel ipſis hoſtibus cederet, vel aduerſus eoſdem interdum defficeret, intentiſſimo prius igne examinatur, conflatur, exacuitur. Illo (inquã) igne de quo dicitur. *Igne me examinaſti, & non eſt* Pſal. 16.
inuenta in me iniquitas. Deniq; quàm munda, quàm caſta, quamq; admiranda eius vitæ probatio H
proceſſerit, ſequenti capite ex proprio eius teſtimonio deſcribitur.

A E

De Vita Hieronymi in poſteriori ſolitudine auſteritate.
Cap. VIII.

QVIA 1 impoſsibile eſt in ſenſum hominis non irruere innatum medullarum calorem, 2 ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui vt cœperit cogitare ſordida 3 ſtatim interficit cogitata, 4 & allidit ad petram: 5 Petra autem Chriſtus eſt. 6 O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus, 7 & in illa vaſta ſolitudine, 8 quæ exuſta ſolis ardoribus 9 horridum monachis præſtat habitaculum, 10 putabam me Romanis intereſſe delicijs. 11 Sedebam ſolus, 12 quia amaritudine repletus eram. 13 Horrebant ſacco membra deformia, 14 & ſqualida cutis ſitum Aethiopicæ carnis obduxerat. 15 Quotidie lacrymæ. 16 Quotidie gemitus: 17 Et ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſiſſet, 18 nuda humo vix oſſa hærentia collidebam. 19 De cibis verò & potu taceo, 20 cum etiam languentes Monachi aqua frigida
B *vtantur, & coctum aliquid accepiſſe, luxuria ſit. 21 Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum 22* F
tali me carcere ipſe damnaueram. 23 ſcorpionum tantum ſocius, & ferarũ 24 ſæpe choris intereram puellarum. 25 Pallebant ora ieiunijs, 26 & mens deſiderijs æſtuabat in frigido corpore, 27 & ante hominem ſua iam carne præmortuum, ſola libidinum incendia bulliebant. 28 Itaq; omni auxilio deſtitutus ad Ieſu iacebam pedes: 29 rigabam lacrymis, 30 crine tergebam, 31 & repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. 32 Non erubeſco confiteri infelicitatis meæ miſeriam: 33 quin potius plango me non eſſe quod fuerim. 34 Memini me clamantem diem creberò iunxiſſe cũ nocte, 35 nec prius a pectoris ceſſaſſe verberibus, 36 quàm rediret, Domino imperante tranquillitas. 37 Ipſam quoq́; cellulam meam, quaſi cogitationum mearum conſciam pertimeſcebam. 38 Et mihimet iratus & rigidus, 39 ſolus deſerta penetrabam. 40 Sicubi concaua vallium, 41 aſpera montium, 42 rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus, 43 ibi illud miſerrimæ carnis ergaſtulum. 44 Et vt ipſe mihi teſtis eſt Dominus: 45 poſt multas lacrymas, poſt cœlo inhærentes oculos; 46 Nonunquam videbar mihi intereſſe agminibus Angelorum. 47 Et lætus gaudensq́; cantabam: 48 Poſt te in odorem vnguento-
C *rum tuorum curremus.* G

COMMENTARIVS.

AVres illas, eoſq́; oculos, quos & erigere, & aperire in Euangelio iubemur. Qui habet aures audiendi audiat. Et in Pſalmo: Audi filia & vide: De quibus & per Iſaiam Dominus conqueritur: *Quis eſt cæcus, & quis eſt ſurdus niſi populus meus, qui apertos habet oculos, & non videt: qui apertas habet aures & non audit?* Aures (inquam) iſtas, iſtoſq́; oculos infelix Rufinus habens, nec tamen Spiritus ſancti vocem audiens, aut eius myſteria
D oculis mentis intelligens, aſperum ab Hieronymo retentum perpetuò vitæ genus libro primo Inuectiuarum ſuarum ore vipereo ita calumniatus eſt: Pœnitentiam agens, quod hæreticus fueris, benefacis; quid ad me, qui nũquam hæreticus fui? Pœnitentiam agis pro errore, rectè facis, ſi tamen ipſam pœnitentiam legitimè geras, non accuſando, ſed deprecando, non condemnando, ſed flendo: Nam quæ pœnitentiæ veritas eſt, vbi indulgentiæ decretum ipſe ſibi pœnitens dictat? Qui pœnitet pro his quæ malè locutus eſt, vulnus ſuum non iterum male loquẽdo curat, ſed ſilendo.] Hæc Rufinus. Quod vt in quos vſq́; fines deteſtabile odium, hæreticaq́; perfidia

Luc. 8.
Iſ. 42.

erumpat intelligamus, ſilentio prætereundum non eſt, eundem Rufinum, tum vt Sanctiſſimũ virum perpetua notaret infamia, tum vt ſacris litteris apud Catholicos omnes prorſus derogaret, ſub eiuſdem Hieronymi Epiſtolam (o atrox, & inauditum ſcelus) effinxiſſe, eamq́; per totum terrarum Orbem trãſmiſiſſe, in qua illum, ideo ſolitudinibus atq; Monaſterijs incluſum pœnitentiæ operibus caſtigatum effutiebat, quod temeraria interpretatione ſacros codices, Hebræorum ſomnia, atq; deliria
H ſequendo adulteraſſet. Hæ proculdubio antiquæ Satanæ artes ſunt, quas ab exordio vſq; in fidei noſtræ perniciem congerere cõtendit, dũ ſub nomine quoq; Gentium Prædicatoris, falſas æquè per ſuos miniſtros huc atq; illuc trãſmittebat Epiſtolas. Vt propterea ſæpius omnes Chriſtifideles in eo ſummopere cautos fore idẽ monuerit: *Videte*, inquiens, *qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu*. Et alibi. *Rogamus autem vos fratres per aduentũ Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ cõgregationis in ipſũ, vt nõ citò moueamini a veſtro ſenſu, nec terreamini, neq; per ſpiritum, neq; per ſermonem, neq; per Epiſtolam, tanquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies* Galat. 6. Teſſ. 2.

Do-

A *Domini, ne quis vos ſeducat vllo modo*. De hoc
falſo ſibi obiecto crimine Hieronymus libro ſe-
cundo capite ſeptimo in eundem Rufinum ita
meminit. Scribit frater Euſebius, ſe apud Afros
Epiſcopos, qui propter Eccleſiaſticas cauſas
ad comitatum venerant, Epiſtolam quaſi meo
ſcriptam nomine reperiſſe, in qua agerem
pœnitentiam, & me ab Hebræis in adoleſcen-
tia inductum eſſe teſtarer, vt Hebræa volumi-
Matt. 18. na in Latinum verterem, in quibus nulla ſit
veritas. Quod audiens obſtupui, & quia in
ore duorum, vel trium ſtat omne verbum:
vniq; teſti, nec Catoni creditum eſt, idipſum
multorum me ex Vrbe fratrum ſcripta docue-
runt, ſciſcitantium, an ita ſe haberet, & a quo
B ipſa Epiſtola diſſeminata eſſet in vulgus, la-
crymabiliter indicantium. Qui hoc auſus eſt
facere, quid aliud non audeat? Bene quod
malitia non habet tantas vires, quantos cona-
tus: periret innocentia, ſi ſemper nequitiæ
iuncta eſſet potentia; & totum, quidquid cu-
pit calumnia, prævaleret. Stylum meum qua-
liſcunq; eſt, & formã eloquij vir diſertiſſimus
exprimere non potuit: ſed & inter ipſas præ-
ſtigias, & alterius perſonã, qua ſe fraudulenter
induerat quis eſſet, oſtẽdit.] Hæc ille. Verùm
Sanctorũ Patrũ dicta, nec non vniuerſalis Chri-
ſti Eccleſiæ ſuper eoſdẽ a Hieronymo transla-
tos codices decreta, ſupra capite qoarto relata
C ſatis ſuperq; a calomnia eundem eximere vi-
dentur. Cæterùm cauſa huius in eremum in-
greſſus æquè ſuperius allegata eſt, & in libro
aduerſus errores Ioannis Hieroſolymorum
Epiſcopi in huoc iterum modum aſſumitur:
Satis multo dormiſti tempore, qui poſt annos
tredecim, nunc excitatus hæc loqueris: ob id
enim & ego Antiochiam, & Vincentius Con-
ſtantinopolim, vrbes celeberrimas deſeruimus,
non vt te in populis prædicãtem laudaremus,
ſed vt in agris, & ſolitudinibus adoleſcentiæ
peccata deflentes Chriſti in nos miſericordiam
deflecteremus.] Deniq; eiuſdem ingreſſus tem
pus ex eo deducimus, quod Hieronymum qua-
D driennij ſpacio, ex communi ſcriptorum ſen-
tentia in ipſa egiſſe, ſequenti capite dicturi ſi-
mus. Cæterùm egreſſus, ex ea Baronius tre-
centeſimo ſeptuageſimo octauo Chriſti anno
rectè aſſignat, igitur ingreſſus in eandem in
Domini annum trecenteſimum ſeptuageſimũ
quartum incidit: qui & ætatis eiuſdem quin-
quageſimus ſecundus numeratur. Sed ad tex-
tum accedamus.

1 *Quia impoſſibile eſt in ſenſum hominis non
irruere innatum medullarum calorem*. Hac Hie-
ronymi pœnitentiæ explanatione, veri perfec-
tiq; Monachi exemplar ob oculos ponitur;
exordium autem idem ipſe a carnis caſtigatio-
ne ſumens inquit. [Quia impoſſibile] Ver- E
ba libelli de cuſtodia virginitatis ad Euſtochiũ
ſunt. Sẽſus aũt dictio, licet ad interiores aliquã-
do extendatur, præcipuè tamen, ac propriè re-
fertur ad exteriores. Iuxta hanc ſenſus accep-
tionem ſumitur nunc [in ſenſum hominis]
Porrò impoſſibilitatis Hieronymus rationem
afferens, ad Furiam de Viduitate ſeruanda ſcri
bit: Omnia alia peccata extrinſeca ſunt, &
quod foris eſt facilè abijcitur: Sola libido in
ſita eſt, & quadam lege naturæ in coitum geſ-
tit erumpere. Grandis igitur virtutis eſt, &
ſollicitæ diligentiæ ſuperare quod natus ſis, &
in carne, non carnaliter viuere] Apoſtolus itẽ Gal 5.
loquitur: *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum,* F
*ſpiritus autem aduerſus carnem: hæc enim ſibi in-
uicem aduerſantur, vt non quæcunq; vultis hæc
faciatis*. Deniq; ſi aſtra in conſpectu Dei non Iob.20.
ſunt munda, *Quis hominum gloriari poteſt caſ-* Prou. 25.
tum ſe habere cor: vel ad cuius mentem per
oculorum feneſtras mors concupiſcentiæ non
introibit? Et (vt parum dicam inquit Hiero- 1.Io.5.
nymus) animi titillatio? Mundus enim in ma- Gen.8.
ligno poſitꝰ eſt, & a pueritia appoſitum eſt cor
hominis ad malum: vt ne vnius quidem diei Iob.14.
a natiuitatis ſuæ exordio ſine peccato ſit hu-
mana conditio, Vnde & Dauid confitetur in Pſal.50.
Pſalmo: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus
ſum, & in peccatis concepit me mater mea*. Non
in iniquitatibus matris meę, vel certè meis, ſed
in iniquitatibus humanæ conditionis. Vnde, G
& Apoſtolus dicit: *Regnauit mors ab Adam* Rom.5.
*vſq; ad Moyſem, etiam ſuper eos, qui non pecca-
uerunt in ſimilitudinem præuaricationis Adæ*.
Igitur incẽtiua vitiorum in corde torrens ſunt,
quem Sanctus Propheta Ezechiel., & cum eo Ezech.7
omnis humana natura pertranſire non poteſt,
vt propterea etiam dicat. *Et menſus eſt mille
torrentem, quem non potui pertranſire, quoniam
intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non
poterat tranſuadari*.

2 *Ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui vt
cœperit cogitare ſordida*. Sanè cogitare mala, H
& non cogitare, non eſſe in noſtra poteſtate
alibi idem teſtatur: Ego (inquiens) noui con-
ſcientiam meam, ſcio, qualibus cogitationibus
cor meum fluctuat, ſcio, quantæ mihi libidines In Pſ.14.
veniunt, & video aliam legem repugnantem
menti meæ, & captiuantem me in lege pecca-
ti, propterea dico: *Miſer ego homo, quis me li-* Rom.7.
berabit de corpore mortis huius? Et propterea
dico: *Ab occultis meis munda me, & ab alienis
parce ſeruo tuo*. Non eſt meum, quod patru-
tio: nolo cogitare mala, & cogito. Nolo co-
gitare malum, & quaſi inuitus, & captiuus in
malam cogitationem trahor.] Cum ergo nul-
lus ab eiuſmodi cogitationibus immunis ſit, &

A liber, Ille iure optimo laudatur, ille prædicatur
beatus, qui vt cœperit cogitare ſordida, ſtatim
interficit cogitata.

3 *Statim interficit cogitata*. Idem paulò ſu-
perius: Non ſinas cogitationem creſcete: dum
paruus eſt hoſtis interfice. Etquidem in hoc
nobis Dei prouidentia non defuit, quando-
quidem ne forte ex cogitationum importuni-
tate noſtri turbaretur libertas arbitrij, & non
eſſet iuſta cauſa Iudicij, Idcirco benignis An-
gelis, & amicis Poteſtatibus omnium noſtrum
curam mandauit, vt cùm illæ quaſi fraudulen-
tæ vulpes nos incurſare cœperint dextris
illicò auxilijs nos ſubleuent. Deniq; Deus pri-
B mos, ac ſecundos ſtimulos cogitationum, quas
Græci προπαθείας vocant, ſine quibus nullus
hominum eſſe poteſt nequaquam punit: ſed ſi
cogitata, quis facere decreuerit, aut ipſa quæ
fecerit, noluerit corrigere pœnitentia. Igitur
meritò beatus, qui vnà cum Angelis Sanctis
pugnans, ſtatim, nullaq; interpoſita mora hoſ-
tem interficit: Vera quippe fides moram non
patitur: Quod ſi in ipſis initijs hoſtem, dum
facilè abijci poteſt ſuſtinet, paulatim illi domi-
natur, mox illius frequentatione miſerum du-
cens ad conſenſum, cor tandem inuadit, & ſic
C demum in Gehennam pertrahit.

4 *Et allidit ad petram*. Ex Pſalmo cente-
ſimo trigeſimo ſexto allegoria deſumitur.
Paruulos autem allidere ad petram, primos
peccati motus, primaſq; cogitationes eſt in
Chriſto frangere.

5 *Petra autem Chriſtus eſt*. Ad carnis im-
petus reprimendos Chriſti paſſionis memoria
ſaluberrimum remedium eſt: Vnde & in Pſal
Pſal.103. mo dicitur: *Petra refugium Leporibus*, ſeu eri-
nacijs. Ad hanc petram nos Sanctus Iſaias
Iſa. 2. mittit dicens: *Ingredere in petram, abſcondere
in foſſa humo*: Chriſti enim latus, & lancea per-
foſſum eſt, & manus, ac pedes clauis terebrati.
D Qui ergo ad hanc petram timidus confugit, ſe-
curus eſt, ex eaq; vires aſſumens glorioſus de
hoſte triumphat. Sic Dauid teſtatur: *In petra*
Pſal.13. *exaltaſti me*. Et Moyſi præceptum eſt *Sta in*
Exod.3. *foramine petræ. & poſteriora mea videbis*. De-
niq; & populus bibebat de ſpiritali conſequen-
1.Cor.10 te eos petra: *petra autem erat Chriſtus*. Cur ve-
rò toties in ſacris litteris Saluator Dominus
petra dicatur, ex Daniele propter fortitudinē,
& robur eius, quo omnia regna mundi contri-
Dan. 2. ta ſunt, id accidere declaratur: *Abſciſſus eſt* in-
quit *lapis de monte ſine manibus, & percuſſit ſta-
tuam in pedibus ſuis ferreis, & fictilibus, & com-
minuit eos*. Iſaias verò, quod in fundamentis
Eccleſiæ immiſſus ſit, lapidem eūdem vocauit:
Iſa.28. *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem,
lapidem probatum, angularem, precioſum funda-
tum fundamine*. Quod & Apoſtolus confirma- E
uit dicens: *fundamentum enim aliud nemo po-* 1.Cor.3
*teſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt
Chriſtus*. Alibi ſcandali, & offenſionis eun-
dem petram teſtatus eſt: *Ecce ego ponam in* Rom.9.
*Sion lapidem offenſionis, & petrā ſcandali, & om-
nis, qui credit in eo non confundetur*. Tandem
petra Chriſtus eſt, quia in deſerto ſciſſa, non
aquas tantùm, ſed oleum, melq; pariter fudit.
Vt ſugeret (inquit Moyſes) *mel de petra, ole-* Exod.3.
umq; de ſaxo duriſſimo. Et Iob. *Quando laua-* Iob.39.
*bam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi
riuos olei*.

6 *O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus*.
Erem⁹ proprium Monachorum habitaculum. F
Vnde & ad Paulinum: Si autem cupis (inquit)
eſſe quod diceris, Monachus, ideſt ſolus, quid
facis in Vrbibus, quæ vtiq; non ſunt ſolorum
habitacula, ſed multorum? Et ad Heliodorū.
Interpretare vocabulum Monachi, hoc eſt no-
men tuum. Quid facis in turba, qui ſolus es:
non tibi eadem cauſa, quæ cæteris. Sed &
Monacho ſolitudo conuenit, quoniam Mona-
chus iugis pœnitentiæ operibus deditus ſe ip-
ſum iuxta Apoſtoli præceptum *mortificare* di-
citur. Imo trium vototum emiſſione, quaſi tri-
bus acutiſſimis clauis ſe ipſum in aguſtia cruci-
figere, excelſoq; Deo in holocauſtum offerre G
aſſeritur. De cuius ſacrificio dicitur. *Immo-* Pſal.49.
*la Deo ſacrificium laudis, & redde Altiſſimo vota
tua*. Et alio in loco. *Reddemus tibi vitulos la-* Oſ. 14.
biorum noſtrorum. Et rurſum. *Sacrificium Deo,
ſpiritus contribulatus*. Cæterùm quoniam ſa- Pſal.50.
crificium huiuſmodi acceptabile, pingue, &
mundum, quippe quod Chriſti ſanguine re-
demptum ſit in Aegypto offerri non poteſt,
iure optimo ad ſolitudinem confugiendum eſt,
vt illic Altiſſimus honorificetur. Sic & Pha-
raoni per Moyſem præceptum eſt: *Dimitte* Exod.7.
populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto.
Et patri Abraham dictum eſt. *Tolle filium tuū,
quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis,*
atq; ibi offeres eum in holocauſtum ſuper vnum H
montium, quem monſtrauero tibi. Pro qua viſio-
nis terra, eam procul dubio de qua Dauid in
Pſalmo; *In terra deſerta, & inuia, & inaquoſa,
ſic in Sancto apparui tibi, vt viderem virtutem
tuam, & gloriam tuam*, accipiendam eſſe ne-
mo ignorat.

7 *Et in illa vaſta ſolitudine*. Aptiſſimè qui-
dem vaſta, cum ad latiſſimas vſq; Saracenorū
regiones protendatur, cùm illiſq; iungatur,
quemadmodum alibi dictum eſt,

8 *Quæ exuſta ſolis ardoribus*. Tertium ad-
ditur, quod ad perfectionem, conſummatio-
nemq; omnis ſacrificij requiritur, ignis videli-
cet. Enimuerò ſacrificiorum carnes incendi
olim

A olim conſueuiſſe, omnis ſcriptura commemorat. Imo non quolibet igne, ſed cœleſti præſertim primitus inflammatas fuiſſe ex Geneſis quarto facile deducitur. *Et reſpexit Deus ſuper Abel, & ſuper munera eius: ſuper Cain vero, & ſuper Sacrificia eius non reſpexit*: quem locum vertens Theodotion, inquit. *Et inflammauit Dominus ſuper Abel, & ſuper ſacrificium eius: ſuper Cain vero, & ſuper ſacrificium eius non inflammauit.* Id
Par.7. quod apertius ex ſecundo Paralipomenon
libro, cùm nimirum dedicatio templi a Sa-
2.Reg.8. lomone fieret. Et tertio Regum, quando
Elias in Monte Carmelo Altare conſtruxit,
habetur. Igitur aptiſſimo vaſtæ ſolitudinis
B loco delecto, victima ſimul ibi compoſita,
Monachus qui ſacrificans, & ſacrificium eſt,
meritò ſolis ardoribus exponitur, vt ad præſentiam veri ſolis iuſtitiæ, nunc tentationum, nunc anguſtianum, nunc mortificationum igne accenſus probatuſq;, dignum & acceptabile ſacrificium fieri mereatur. Et quidem in ſole iſto, qui nunquam nouit occaſum duo eſſe, lucem nimirum, & calo-
Io.1. rem ex ſacris litteris habetur. Lux? *Erat lux*
vera qua, illuminat omnem hominem venien-
Io.3. *tem in hunc mundum*. Et. *Lux venit in*
mundum; & dilexerunt homines magis tene-
Luc.12. *bras quam lucem*. Calor vero? *Ignem veni*
C *mittoro in terram, & quod volo niſi vt ar-*
Deut.4. *deat*. Et alibi. *Deus ignis conſumens eſt*.
Ad Heb. 12. Vtroq; autem Monachi Sacrificium perficitur. Calore quidem, quia quidquid vitiorum, huiuſq; ſæculi ſolicitudinum in eo reperitur, aduritur: quidquid ex carnis corruptibilis terra infecunda tribulorum ac ſpinarum producitur, ſtatim conſumitur: Quidquid deniq, terrenæ fecis concretum eſt eius virtute omnino diſſoluitur.. Luce demum illuſtratur, quia ad illius præſentiam, quaſi Lyncæis oculis Monachus attente ſub Sole creato rapidiſſimo curſu deſfluere, omniaq; vanitates vanitatum eſſe proſ-
D piciens erumpit & clamat. Tu es lux, qui
dixiſti: *Ego ſum lux mundi*. Tu es veritas,
Io.8. qui nunciaſti: *Ego ſum via, veritas, & vi-*
ta; qui oculos mentis meæ illuminaſti *ne vnquam obdormirem in morte*; quin potius mundi vanitates, & inſanias falſas depræhendens ſequerer te veram vitam per mortificationem paſſionũm, ac per te viam veram feſtinarem ingredi in requiem tuam.

9 *Horridum monachis præſtat habitaculum*, Cæterùm, quod [horridum] ſcribatur, ab Hieronymo primum [torridum] fuiſſe ſcriptum arbitror: Quę lectio ad eiuſdem ſolitu-
dinis deſcriptionis verba, videlicet [exuſta E
ſolis ardoribus] aptius conuenire, non eſt qui non intelligat. Cecinit & iuxta hanc lectionem ita Cęlius.

Arua Paleſtino petijſti torrida cancro.

10 *Putabam me Romanis intereſſe delicijs.* Bellum quo Monachi in ſolitudine confli-ctari ſolent, ex phantaſia potiſſimum trahere videtur originem: Quandoquidem ex ipſorum phantaſmatum, & imaginum impræſſione, tam grandis interdum tempeſtas exci-
tatur, vt Prophetæ dictum impleatur: *Dedit* Nab. 1.
abyſſus vocem ſuam. Et. *Rupti ſunt fontes a-* Gen.7.
byſſi, & cataractæ cæli apertæ ſunt. Non tan- F
tis ventorum conatibus maris profunda turbantur, vel pluuijs, nubibusq; aer miſcetur, quantis multiformis ſpectaculis, horribilibusq; monſtris Monachorum, cæterùmq; Dei ſeruorum mens diſtrahitur. Vix ſolitudinis fines atingunt, quòd innumerabilibus illico imaginationum congreſſibus oppugantur, ac niſi cum illis eſſet in tribulatione; pax vtiq; illa de qua ſcribitur: *Et factus eſt in pace locus eius*, procul dubio periclitaretur. Verum qui hiſce eoſdem ſeruos exerceri ac probari patitur congreſſibus, tam benigno paulò poſt erigit atq; recreat ſolatio, vt ſoli
qui dulcedinis eius ſuauitatem experti ſunt G
ſatis id totum explicare valeant.

11 *Sedebam ſolus*. Idem ex Hieremiæ capite decimoquinto: *Non ſedi in Concilio ludentium: Solus ſedebam, quia amaritudine repleſti me*. Sedere autem luctui magis congruit, quam ſtare. Vnde Iſaias. *Sedo tacens, & intra tenebras filia Caldeorum, quia non vocaberis vltra domina regnorum*. Meritò ergo Monachus, qui non docentis, ſed plangentis habet officium ſedet: & ſolus ſedet, quia ſolitarij vocabulum habet. Sed nec ipſa ſolitudo a pœnitentiæ myſterio diſcrepat: quia & nunc homines cùm mœ-
rent frequentias declinare, remotaq; lo- H
ca deligere conſueuerunt. Vel dicamus. Monachum ideo ſedere debere, quia meliorem, imò optimam cum Maria partem elegit: vt ergo nomen conſonum ſit rei, cum eadẽ dies omnes, ac noctes cõtemplationi impendat: ſecus pedes Ieſn ſedeat, eos nunquam dimittat, teneat ſemper compunctionis lachrymis lauet.

12 *Quia amaritudine repletus eram*. Ipſa pœnitentia animæ amaritudo eſt de qua ſcribitur: Cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur extraneus.

A Hanc Deo gratiſſimam omnes Sancti in præ-
Prou.14. ſenti vita certò ſcientes, ſummo illam ſtu-
dio proſecuti ſunt. Et certè quid dulcius mel-
le? Illud tamen a ſacrificijs repulit Deus,
quia apud eum nil voluptuoſum, nil ſuaue pla-
cet, niſi quod in ſe habeat mordacis aliquid:
Exod.12. Vnde & Paſcha cum amaritudinibus mandu-
catur.

13 Horrebant ſacco membra deformia. Sac-
cus, qui deformia membra reddit, cilicium
eſt, de quo Threnorum ſecundo dicitur: *Impo-*
ſuerunt puluerem ſuper caput ſuum, accincti ſunt
ſaccis. Vbi vulgata noſtra legit editio, con-
ſperſerunt cinere capita ſua, accincti ſunt cili-
B cijs. Pœnitentię autem, & mœroris (quæ
Monachi propria ſunt) ſaccum habitum eſſe
Ion.3. ex ſacris litteris habetur: Ac pœnitentiæ qui-
dem in Iona legimus: *Operiãtur ſaccis homines*
& iumenta, & clament ad Dominum in fortitu-
dine, & cõuertatur vir a via ſua mala. Et in ip-
Ep.38. ſo Hieronymo: Ego inſignia paupertatis, &
quotidianæ ſymbola pœnitentiæ, tibi, & ſorori
tuę miſi quatuor ciliciola apta propoſito, & vſi-
Apoc.6. bus veſtris.] Pro mętore verò atq; męſtitia ac-
Iſ. 50. cipitur in Apocalypſi: *Et factus eſt ſol niger*
Io Ionæ *tanquam ſaccus cilicinus*. Et in Iſaia. *Induam*
Cap.3. *cælum ſacco*. De ſacco inſuper atq; ieiunio, hęc
nos idem Hieronymus monuit dicens: Saccus
& ieiunium arma ſunt pęnitentiæ, auxilia pec-
catorum. Et ſi vnũ e duobus neceſſarijs ſub-
C trahendum eſt, magis ieiunium abſq; ſacco,
quam ſaccũ eligam abſq; ieiunio. Cæterùm
quibus pęnitentia præcipitur conſequenter ad
ieiunium ſaccum copulant, vt inanis venter, &
habitus luctuoſus, ambitioſius Dominum de-
precentur: Felix Hieronymi ſaccus, Regumq;
purpura longe glorioſior, qui (vt a quamplu-
rimis memoriæ proditum eſt) & mortuos re-
uocauit ad vitam, & nefarias, peſtiferasq; hæ-
reſes propria virtute fugauit.

14 Et ſqualida cutis ſitum Aethiopica carnis
obduxerat. Qui peccatorum ſordes vera in-
tus abluit pęnitentia, forinſecùs procul du-
bio Aethiopis pellem induere dicitur, quo-
D niam totus mętore, luctu, & amaritudine, ve-
luti obſcuriſſimo quodam pallio contegitur.
Vel Aethiopicæ carnis ſitu obducitur, quia
caſtigans corpus ſuum, & in ſeruitutem redi-
gens tunſionum frequentia, verberumq; aſſi-
duitate totum corpus macerat, nec non liuo-
re perfundit. Threnorũ quarto legitur. *De-*
nigrata eſt facies eorum ſuper carbones, & non
ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus,
& facta eſt, quaſi lignum. Quæ de fame ſe-
cundum hiſtoriam verè dicta nemo ignorat.
Si igitur ipſa tantum fames liuorem atq; ni-
gredinem vultus adeò contrahit, vt priorem
effigiem longè diuerſam immutet: inſuper E
& cutem intantum exſiccat, vt oſſibus hæ-
reat, fiatq; quaſi lignum arida: quid de re-
liquis veram perfectamq; pœnitentiam con-
comitantibus, frigore nimirum, nuditate, ie-
iunijs, ſiti, macerationibus, planctu, & ſimi-
libus dicendum eſt? Certè hæc omnia ſimul
multo maiorem exſiccationem, liuoremq; in
ipſo corpore inducere, cuipiam haud du-
bium eſt. O fortunatas, beatasq; animas,
quæ omnem conſcientiæ nigredinem ad ſu-
perficiem cutis pœnitentiæ operibus emittũt,
de illis namq; illud impletur: *Nigra ſum ſed*
formoſa filiæ Hieruſalem, ſicut tabernacula Ce-
dar, & ſicut pelles Salomonis. Harum pul- Hom.12.
chritudine captus Sanctiſſimus vir Dei Moy- F
ſes vnam ſibi duxit in vxorem. Sed & ip-
ſum Dei Verbum, Chriſtus Ieſus harum
vultus nigredinem, ſuper voluptuoſas, ſplen-
denteſq; facies diligit; qui illatum candorem
deteſtans inquit: *Væ vobis qui dealbatis quæ* 3.Reg.10
foris ſunt. Aethiopiſſa illa, quæ tanto odora-
mentorum ac munerum apparatu Regnorum
tertio ad Salomonem ingreſſa eſt, atro pœ-
nitentiæ pallio obuoluta anima eſt, quæ pre-
cioſiſſimis ineſtimabilibusq; donis ad verum
Salomonem Regem pacificum ſupernæ Hie-
ruſalem ingrediens benigniſſimè excipitur:
huius ille formam deperit: hanc ſibi coniu- G
gio aſciſcit: hæc demum in extremo Iudicij
die cum eo ſuper ſolium eminentiſſimum ge-
nerationem incredulam iudicabit: *Regina* Matt.12.
Auſtri (Aethiopia ſiquidem Auſtri climate
detinetur) *exurget in iudicio, & condemnabit*
generationem iſtam.

15 Quotidie lacrymæ. Veræ pœnitentię
indicia lacrymæ ſunt: ex vi etenim doloris
maximi, qualis contritio eſt adeò pœnitentis
interiora omnia ebulliunt ac æſtuant, vt quin
ex oculis protinus illæ deffluant ac exundent
nihil impedimento ſit.

16 Quotidie gemitus. Comitantur perfec-
tùm dolorem vnà cum lacrymis, & frequentes H
gemitus, quia non ab oculis tantum, verùm &
e pectore is erumpit. Duplex autem gemitus,
corporis videlicet, & cordis: Corporis is eſſe
cenſetur, qui propter terrenas res excitatur:
Cordis verò, qui vel ob propria, vel aliena pec-
cata ex intimis cordis radicibus exire cõſueuit.
De hoc nunc dicitur [Quotidie gemitus]
Et alibi in Pſalmo: *Rugiebã a gemitu cordis mei*. Pſal.37.
Ad acerbiſſimum verò dolorem hunc indican-
dum, & Chriſtus ipſe, quamuis non haberet,
quod in ſe gemeret, cum peccatum nunquam
fecerit; quia tamen peccata noſtra ex Iſaiæ Iſa.5.
teſtimonio ipſe tulit; Lacrymis gemit' quoq;
coniunxit, cum Patrem præcatus eſt: *Pater mi,* Pſal.21.

Pater

A *Pater mi, vt quid de reliquiſti me?* Igitur vſque
dum ab oculis meis lacrymarum fontes non
effluent, nec ex imis viſceribus eiulatus erum-
pent, vel peccatorum meorum acerbitatem,
doloremq́; non ſentiam, Vel frigidè ſaltem
doluiſſe conuincar.

Tom. 9. apud Hie. 17. *Et ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppraſſiſſet.* Laſſis competit requies. Vn-
de in ſermone de Vigilijs dicitur: Bonns Do-
minus, qui ita proſpexit, ita conſtituit, vt ho-
mo exiturus ad opus ſuum vſq; ad veſperam
haberet vicarium tempus, in quo a duris la-
boribus, & multa fatigatione requieſcere præ-
ſtitit:] Vir ſanctus tamen, Imò verius, pœni-
B tens, etiam laſſus, etiam afflictus, etiam toto
corpore maceratus noctes traducit inſomnes,
quia eiuſmodi tempus ad proprias miſerias de
plorandas aptiſſimum eſt: quemadmodum, &
Dauid: *Lauabo* (inquit) *per ſingulas noctes lec-
tum meum; lacrymis meis ſtratum meum rigabo.*
Tandem Hieronymum repugnātem ſommus
opprimit, quia præter Chriſtum nullam vult
requiem. Nouerat ille Dæmonis artes, noue-
rat aſtutias; & qui in illis iam plenè exercita-
tus alios docuerat, cautus accuratuſq́; vigilat
In Nat.3 de die, conſurgit de nocte. Semper (inquit
ipſe) Diaboli ſtudium eſt vigilantes animas
conſopire. Deniq; & in paſſione Domini Apo-
C ſtolorum oculos graui ſopore præmit, quos Sal
Matt. 14. uator ſuſcitans ait. *Vigilate & orate, ne intre-
tis in tentationem.* Et rurſum. *Quod vobis dico*
Mar. 13. *omnibus dico, vigilate.* Et quia non ceſſat ſem-
per conſopire vigilantes, quoſcunq; ille dece-
perit, & quaſi ſuaui, & pernicioſo carmine
Syrenarum illexerit ad dormiendum, excitat
ſermo diuinus, & dicit: *Surge qui dormis, &*
Epiſt. 5. *eleuare, & illuminabit te Chriſtus.*

18 *Nuda humo vix oſſa hærentia colliſdebam.*
Vt naturali aſperitate membra domata potius
ſtratum horrerent, quàm appeterent: potius
imminentis ſomni quietem compelleret neceſ
ſitas, quàm voluntas, nuda humus pro ſtrato
eligitur: Cui pulchrè, non caro, ſed oſſa hære-
re dicuntur, quia in ſanctis atq; pœnitentibus
D decreſcit quotidie caro, & per virtutem atte-
nuatur, ita vt nequaquam caro appelletur, ſed
Pſ.62. ſpiritus, vt loquitut Dauid in Pſalmo: *Sitiuit
anima mea ad te Deus, quam multipliciter tibi ca-
ro mea:* Siue (vt alij vertunt) *Quomodo con-
ſumpta eſt caro mea.* De peccatorum carne
ſcriptum eſt: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria*
Iſ. 40. *eius, quaſi flos agri: Aruit fœnum, & flos eius
decidit, verbum autem Domini manet in æternum.*
Et Apoſtolus loquitur: *Caro, & ſanguis regnū
Dei non poſſidebunt.* Et Deus in Geneſi. *Non*
1.Cor.15 *permanebit ſpiritus meus in hominibus iſtis, quia*
Gen.6. *caro ſunt.* De Sanctorum verò carne illud
eiuſdem Apoſtoli eſt. *Vos autem non eſtis in* E
carne, ſed in ſpiritu. Et Iſaiæ. *Omnis caro vi-* Rom.8.
debit ſalutare Dei. Hanc deniq; Hieronymi Iſ.40.
corporis maciem pulch è Cælius vno vel alte-
ro carmine depinxit canens.

*. . . . . . en vix cutis arida membris
Nititur, attritaq; hærent compagine coſta.*

19 *De cibis vero, & potu taceo.* Pœnitentię
arma duo eſſe, ſaccus nimirum, & ieiunium,
iam ſupra explicatum eſt. De ſacco hactenus:
nunc de abſtinentia ſubditur. Cibus ergo &
potus, duo ignita Diaboli iacula ſunt (vti De-
metriadi Virgini ſcribitur) quæ ſimul inflam-
mant, & vulnerant, & a Rege Babylonio tribus
pueris præparantur, qui ſuccendit fornacem F
quadraginta nouem cubitorum, habens & ipſe
ſeptem hebdomadas ad perditionem, quas Do
minus obſeruari iuſſerat ad ſalutem. Sed quo-
modo ibi quartus ſpeciem habens quaſi filij
hominis immenſos mitigauit ardores, & inter
camini æſtuantis incendium, docuit flammas
calorem amittere, & aliud oculis comminari,
aliud præbere tactui: ſic & in animo virginali
rore cœleſti, & ieiuniorum frigore calor puel-
laris extinguitur, & in humano corpore Ange-
lorum impetratur conuerſatio.

20 *Cùm etiam languentes Monachi aqua
frigida vtantur, & coctum aliquid accepiſſe, luxu-
ria ſit.* Idem in vita Pauli vbi: Paulo (inquit) G
cibum, & veſtimenta palma præbebat, & nè
cui impoſſibile videatur, Ieſum teſtor & An-
gelos eius, quod in parte eremi, quæ iuxta Sy-
riam Saracenis iungitur Monachum vidi, qui
per triginta annos incluſus hordeaceo pane,
& lutulenta aqua viuebat. Alter in ciſterna
veteri per dies ſingulos quinq; carycis ſuſten-
tabatur. Et ad Euſtochinm. Ad tertium ve- Epiſt.22.
niam genus Monachorum, quos anachoretas
vocant, qui & de cœnobijs exeuntes excep-
to pane, & ſale ad deſerta nihil perferunt am-
plius. Huius vitæ auctor Paulus, & illuſtrator
Antonius; & vt ad ſuperiora cōſcendam, Prin-
ceps Ioannes Baptiſta fuit.] Hæc Hieronymus H
de auſtero vitæ inſtituto antiquorum Patrum.
Cæterùm nos ſanè miſeros, quos non tantum
humana confectio, quam etiam veſcendi vo-
luptas, ac deſiderium ad ciborum varietates,
& vini potum in dies ſingulos pertrahit. Quid
tale vnquam fecimus, vt pane tantummodo
poſt ſex etiam dierum ieiunium, ſale, & aqua
frigida concitaremus magis eſuriem, quam re-
ſtringeremus? Quando vnius diei panis, &
aquæ ieiunio carnem caſtigamus, illicò dolet
ſtomachus, calor opprimitur, vix ad inteſtina
effluit cibus, viſcerum protinus cruciamur in-
iuria. Verùm ſunt hæc infirmantis admodum
naturæ noſtræ vltima penè deliquia perpetuò
deplo-

A deploranda; enimuerò quæ maior ærumna,
quàm quotidianis cibis, ijſq; & igne, & ſtudio
diſpoſitis, vini inſuper vſu opus habere? Quid
miſerius, lacrymabiliuſq; quam tantis neceſſi-
tatibus, quibus & anima ipſa a Creatoris obſe-
quio diſtrahitur, & quaſi graui quodam pon-
dere detinetur, ſubiacere? Hæ (inquam) lan-
guentis naturæ calamitates ſunt, atq; incom-
moda, a quibus Sanctus Propheta eximi cu-
Pſal. 24. piens obſecrabat. De neceſſitatibus meis eri-
Iob. 14. pe me. Et Sanctus Iob; Verè miſeriam eſſe
vitam hominis ſuper terram clamabat. Sãcti,
atq; perfecti Ioannes Baptiſta, Marcus Apo-
ſtolus, Paulus, Antonius, Hieronymus, alijq;
complures fuerunt, in multiſq;, quę vires hu-
B manas excedunt, ſuperarunt: Nos infirmi,
nos fragiles, in multis quotidie deficimus, vt
propterea quotidianis alimentis, ac poculis
Thr. 5. egeamus. Pro eiuſmodi igitur vtatur nobiſ-
cum ſua magna miſericordia Ieſus Chriſtus:
Innouet (ſicut Propheta clamat) dies noſtros
ſicut a principio, vt quemadmodum Sancti
carne adhuc mortali circumamicti, non in car-
ne, ſed in ſpiritu vitam egerunt, ſic & nos per
gratiam ſuam ad illorum exempla terrenos
viſibileſq; cibos faſtidiamus, quatenus inuiſi-
biles ſuper menſam in regno ſuo percipere de-
mum valeamus.

21 *Ille igitur ego, qui ob gehenna metum*,
C Gehennæ nomen in veteribus libris non inue-
nitur, ſed à Saluatore primùm poſitum eſt,
propter Gehennon, id eſt, Vallē filij Hennoni
dictam, quòd in ea Iudæi Deum lęſerint: Baal
nimirum, delubro ibi erecto in igne filios ſuos
immolantes. Pro Inferno ponitur, & æternis
ſupplicijs, quibus damnandi afficientur. Qui
itaq; poſt delicta hoc timore corripitur, ne ad
eiuſmodi tormenta damnetur, ſapere tunc in-
cipere ſcriptura teſtatur. *Initium ſapientia ti-*
Pſal. 110. *mor Domini*. Et Hieronymus de quadraginta
duabus manſionibus, Timor (inquit) virtu-
tum cuſtos eſt, ſecuritas ad lapſum facilis: Vn-
de & in quodam Pſalmo, poſtquam Propheta
D dixerat. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit,*
in loco paſcue ibi me collocauit, iungit timorem,
qui cuſtos eſt beatitudinis, & infert: *Virga tua,*
& baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Et eſt
ſenſus: Dum tormenta formido, ſeruaui gra-
tiam, quam acceperam. Deniq; & Cleantem
Aſſium ex antiquis philoſophis, cuidam illi
probri cauſa obijcienti, quòd eſſet timidus.
Ideo minimum pecco, reſpondiſſe litteris pro-
ditum eſt. Bona ſiquidem timiditas celebra-
tur, quæ deterret a turpibus, & reddit hominē
circunſpectum. Igitur ne ſcelus admittamus
ſemper gehennæ incendium timeamus: Hæ-
reant mentibus noſtris æterna tormenta, vt
gratia ipſa ſeruetur. De hac Gehennæ æter- E
nitate quidam exclamans, O ęternitas (inquit)
æternitas, quem tui conſideratio non vrget ad
diſſolutam vitam emmendandam, is profectò,
aut fidem non habet, vel ſi habet, corde ſal-
tem caret.

22 *Tali me carcere ipſe damnaueram*. Fre-
quens Hieronymo, dum de propria ſermonem
ingerit ſolitudine, hæc, vel id genus verba ſub
dere: ad hoc nimirum, ne in eandem Eccleſiæ
indicio relegatum fuiſſe, quiſpiam ſuſpicare-
tur. Vnde, & in ſuperioribus. Nunc Barbaro
(inquit Damaſo ſcribēs) Syriæ limite teneor.
Et ne putes alterius hanc de me fuiſſe ſenten-
tiam, quid mererer ipſe conſtitui. F

23 *Scorpionum tantùm ſocius, & ferarum*.
Horum ſocietas illorum refricat memoriam
de quibus ſcribitur. *Ne tradas Beſtijs animas* Pſal. 73.
confitentes tibi. Et alibi. *Vrſus inſidians factus* Thr. 3.
eſt mihi leo in abſconditis. Et. *Miſſus eſt draco*
magnus, coluber antiquus, qui vocatur Diabolus Apoc. 12.
& Satanas, qui errare facit orbem terrarum vni-
uerſum.

24 *Sape choris intereram puellarum*. Mo-
nachorum præcipua tentamenta ex hoc quoq;
loco percipimus. Ad hoc idem eſt, quod pau-
lo ſuperius dixit [putabam me Romanis inte-
reſſe delicijs] id quod ſcriptis repetit, vt quibus
potiſſimum iaculis impeteretur exponat.
Haud diſſimiles ſibi paratas ſentiēs Dauid in- G
ſidias clamabat: *Quoniam lumbi mei impleti* Pſal. 37.
ſunt illuſionibus, & non eſt ſanitas in carne mea.
Siue ergo iuxta varias phãtaſmatum intellec-
tui repræſentationes, ſiue iuxta falſas obiectas
oculis ſpecies atq; imagines puellarū choris in-
terfuerit (quo præſertim poſteriori modo mul-
tos* antiquorum Patrum, Antoninm, Hilario- *Satanas
nem illudere ſtuduit) vtro (inquam) modo id
acciderit non multum refert explorare.

25 *Pallebant ora ieiunijs*. Speculum men-
tis eſt facies, cuius nos prouerbij conſcios Hie-
ronymus volens alibi monuit: Quoſcunq; for-
moſos, calamiſtratos, crine compoſitos, vel
buccis rubentibus videris, de armento Ioninia- H
ni ſunt, inter quos ſues grunniunt: de noſtro
autem grege ſunt triſtes, pallidi, ſordidi, &
quaſi peregrini huius ſæculi; licet ſermone
taceant habitu loquuntur, & geſtu. Porro hic
faciei pallor, vti ieiunij indicium Monacho ita
connaturalis eſt, vt ad Saluinam idem ſcribat:
Tu verò nihil habes tam neceſſe, quàm in ie-
iunio perſeuerare. Pallor & ſordes tuæ gem-
mæ ſint.

26 *Et mens deſiderijs æſtuabat in frigido*
corpore, Certè ſi Sanctarum cauſa cogitatio-
num dicitur ieiunium, eoq; præterea corpo-
ris paſſionibus ſanitatem conferri affirmatur,
vt

A Vt quid eo corporis membris domitis, libidinũ
adhuc incendijs mens, feruet ebullitq́; ? Cæ-
terùm ignis iſte, qui de intimis corporis reni-
Ezech. 28 bus & cordis (vt ita dicam) medullitio erum-
pit, de quo & S. Ezechias loquitur; *Producã
ignem de medio tui, qui commedet te*, non il-
licò poſt vnum, aut alterum, ſed nec poſt fre-
quentata ieiunia omnino reſtinguitur. Remit-
titur quidem (verum eſt) is vt plurimum, ſed
iterum perinde, ac diuina nobis prodeſſe cer-
nit clementia intenditur: Vnde a ieiunijs nũ-
quam ceſſandum nos admonet ipſe Hierony-
mus illis verbis: Nihil prodeſt biduo, triduoq́;
tranſmiſſo vacuum portare ventrem, ſi pariter
B obruatur, ſi compenſetur ſaturitate ieiunium:
illicò mens repleta torpeſcit, & irrigata hu-
mus ſpinas libidinum germinat. Profectò nec
ipſe vas electionis Apoſtolus Paulus, poſt trinã
etiam atq; præuiam orationem ignis huius in-
teritum obtinuit, qui caſtigans corpus ſuum
alibi dicebat, *Viuo aut iam non ego, Viuit vero
in me Chriſtus*, Sed audire tantum dignatus
2. Cor. 12 eſt: Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in in-
firmitate perficitur.

27 *Et ante hominem, ſua iam carne præmor-
tuum, ſola libidinum incendia bulliebant*. Ita
Henricus Grauius, & Victorius antea depra-
uatum locum reſtituerunt: legebatur enim.
C [Et ante hominem ſuum, iam carne præmor-
tua.] Phraſis Quintiliano familiaris Declama-
tione quinta: Hæret conſtricta nudatis oſſi-
bus cutis, & in fame ſua homine conſumpto,
iam membra ſine corpore. Et declamatio-
ne nona: Senem meliore ſui parte præſepul-
tum. Huc ſpectant, quæ de eodem Hierony-
mo Marulus, libro quarto memoriæ tradidit:
De ſe (inquiens) ipſe quoq; Hieronymus ad
Euſtochium Virginem ſcribens loquitur: *Re-
pugnantem ſpiritui carnem hebdomadarum ine-
dia ſubiugabam*. Non tacuit, quod olim in e-
remo ſecretius egerat, vt illam, quam doce-
bat, ſuoptè exemplo magis moueret: & ta-
D men confitetur cogitationum in corde laſci-
uientium illecebris vix interdum ſe reſiſtere
potuiſſe. *Pallebant*, inquit, *ora ieiunijs, & mẽs
deſiderijs æſtuabat in frigido corpore, & ante ho-
minem, ſua iam carne præmortuum ſola libi-
dinũ incendia bulliebant*, Et ipſi nos tutos pu-
tabimus, ſi diem vnum, aut alterum in heb-
domada ieiunauerimus? Neſcio an etiam ie-
iunium dici debeat, quod cõſequentis diei ob-
tuit repletio: cuius famem ſuccedens exupe-
rat ſaturitas.] Hæc ipſe.

28 *Itaq; omni auxilio deſtitutus ad Ieſu ia-
cebam pedes:* Quippe qui in Euangelio loqui-
tur: Sine me nihil poteſtis facere. Hiſce autẽ
in omnibus Sathanæ, atq; carnis tentationibus
ad Ieſu nos proſternere pedes edocemur: E- E
nimuero ut Propheta teſtatur. *Egredietur Dia* Hab. 3.
bolus ante pedes eius. Amplecti vero Chriſti
pedes, humiliare ſeipſum eſt. At quis neſciat
humilitatẽ, virtutum omnium ſingulariſſimã,
Dei Verbum de æterni Patris ſinu ad nos traxiſ-
ſe? eandem ipſunmet opere compleuiſſe, ver-
bo docuiſſe? Quis item proprium Diaboli
peccatum ſuperbiam non aduertat? primum
in cœlo flagitium? propter eandem ipſum e
Paradiſo eiectum? in profundum laci detrac-
tum? Igitur qui fieri fieri poterit, vt humilitas
& ſuperbia: virtus & vitium: gratia & pecca-
tum, nobis ad Ieſu pedes deiectis ſimul aliquã
do conſiſtant? Egredietur profectò Diabolus F
ante pedes eius. Doceat nos & hoc ipſum pec-
catricis mulieris grande ſpectaculum: Vbi e-
nim ſanctis hiſce pedibus obuoluta eſt, non v-
num, ſed ſeptem repente ab ea exiſſe dæmo-
nia ſacra prodit hiſtoria. Dicamus aliter.
Chriſti pedes ſacram denotare Scripturam,
quemadmodum namq́; pedes totum corpus,
ſic & ipſa ſcriptura totum Eccleſiæ corpus ful-
cit. De hac & in Ezechiele legimus: *Locus
ſolij, & locus veſtigiorum pedum meorũ vbi habito
in medio filiorũ Iſrael*. Qui itaq; vel phãtaſma-
tũ illuſionibus, vel libidinũ titillationib⁹ agit-
tatur, ad ſacrarum ſcripturarum volumina pe-
rinde, ac ad Ieſu pedes proſternat ſe, & illarũ E
ſtudio omnem continuò in ſe concitatum ca-
lorem extinguet: nec enim fortius quippiam
lumbos reprimit veritatis cognitione, quæ ſo-
la ex ipſiſmet hauritur, dicente Apoſtolo.
State ergo accincti lumbos veſtros in ve- Eph. 6.
ritate.

29 *Rigabam lacrymis*. Iam lacrymarum,
quanta nam hæc copia eſſet intelligimus. Ir-
rigare enim non oculi, ſed fontis eſt. Ergo in
ipſo Hieronymo Prophetæ dictum impletur: Thr. 2.
*Deduc quaſi torrentem lacrymas per diem, & noc-
tem: non des requiem tibi, neq́; taceat pupilla oculi
tui*. Qui ſic lachrymarum imbres fundit, libi- H
dinum procul dubio incendijs diutius æſtuare
nequit; Quin & ſi iratum ſibi Dominum no-
uerit, illarum vi, miſericordiæ oculos eius in
ſe conuertet. *Oculus enim meus* (idem pro-
pheta ait) *afflictus eſt, nec tacuit, eo quod non* Thr. 3.
*eſſet requies, donec reſpiceret & videret Dominus
de cœlis*.

30 *Crine tergebam*. Iuxta hiſtoriam, cæſarie
vſos fuiſſe, qui diuino ſe cultui dedebãt omnes
norunt. Nazareos etenim, hoc eſt, ſanctificatos Num. 6.
Domino ideo nunquã capita raſiſſe: Quin & il- Deut. 16.
lis per Moyſen præceptum legimus conſtitu-
tum in Numerorũ atq; Deuteronomij libris.
Samuel quoq;, quia Sanctus Domino fuit ca-
pitis ornamenta nunquam dimiſit. In nouo 1. Reg. 1.

A æquè teſtamento, Sacerdotes non ad ornatũ,
Iud. 16. aut luxuriam, ſed ad honeſtatem primitus capillos ſanctificationis habuiſſe perpetuos: ipſũ quoq; Dominũ & eius Apoſtolos comam Nazareorum more detuliſſe ex antiqua traditione hiſtorijſq; accepimus: ad quos idem aliquando
Matt. 10. ſermonem dirigens: *Veſtri* (inquit) *capilli capitis omnes numerati ſunt, nolite timere*. Et ipſe deniq; ſponſus in Cantico Canticorum
Cant. 5. cæſarie circumornatus aſſeritur ibi: *Cincinni tui nigri ſicut coruus*. Capillis igitur & Hieronymus antiquorum more eremi cultorũ, quos nunquam tonſos eorum Acta tradunt preditus, illos ad Chriſti Ieſu pedes in extremo animæ conflictu demittit, vt proprij luctus ma
B gnitudo, & doloris acerbitas intelligatur. Sic nimirum paulò ſuperius memorata peccatrix ad ſummi cruciatus indicium declarandum capillos quondam proprios ad eiuſdem pedes
Luc. 7. abiecit: Sic ſanctus Iob filiorum morte percep
Iob. 1. ta, non depræſſit capillos tantum, ſed totondit: dicente ſcriptura: *Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua, & tonſo capite corruens in terram adorauit*. Quid huiuſmodi in Iſaia aduerſus Moab prænuntiatum legitur ibi: *Moab vlulabit, in cunctis capitibus eius caluitiũ, omnis barba radetur*. Quem locum explicans idem Hieronymus: Apud antiquos (inquit) barbæ, capitiſq́, raſura luctus indicium fuit. Et
C per id magnitudo mæroris oſtenditur, Hieremia contra eandem Moab conclamante: *Omne caput caluitium, & omnis barba radetur, & in cunctis manibus colligatis, & ſuper omne dorſum cilicium*. Hinc ergo ex antiquiſſimo eiuſmodi, in Eccleſia nunc etiam recepto vſu, Monachatus penè totus raſura magna, capitis nimirum atq; barbæ vtitur, non quidem in luxuriæ aut ſuperſtitionis, quemadmodum profana dudum Gentilitas, & Iſidis, atq; Serapis veteres Sacerdotes, ſed in luctus maximi, iuxta iam veterum conſuetudinem ſignum; Habet enim Monachus plangentis officium, in cuius propoſiti argumentum capitis & vul-
D tus ornamenta omnia demittit, vt illam ſpõte raſurã præueniat extremam, de qua ſaluator in Euangelio: in Euãgelio loquitur: *Nihil opertũ,*
Matt. 10. *quod non reuelabitur*: & Iſaias vaticinatur:
Iſa. 3. *Decaluabit Dominus verticem filiarum Syon, & crimen earum nudabit; & pro ornamento erit ignominia*. Cæterùm iuxta myſticam intelligentiam: Crines corporis, ſuperfluitates ſunt; & ideo qui pœnitentiæ operibus inſiſtit (e quorum numero Monachus inprimis eſt) terrenarum omnium rerum ſuperfluitates per voluntarium paupertatis votum, non ab extra tantum, ſed de corde pariter expellere, atq; ad Chriſti pedes profundere dicitur. Secun-

dum hunc ſenſum, & Hieronymus, & qui- E
liber alius, qui verè pœnitet (quantũcunq; capillis imminutus vel raſus) Chriſti pedes capillis tergit, tenet, attractat.

31 *Et repugnantem carnem hebdomadarum media ſubiugabam*. Quoniam enim difficile eſt, carnem, & ſpiritum in communi cõſentire ex Apoſtoli teſtimonio qui ſcribit:
Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus ad- Pſal. 5.
uerſus carnem, conſequens etiam eſt, vt qui Chriſti pedes tergit, hebdomadarum inedia carnem pariter ſubiuget, cum nullo vnquam fieri modo poſſit, vt ille Chriſti pedibus ſubiaceat, ni prius hæc in ſeruitutem rediga-
tur, inediaq́; ſubigatur, dicente eodem: *Cum* 2. Cor. 12
infirmor tunc potens ſum. F

32 *Non erubeſco confiteri infelicitatis meæ miſeriam*: Eſt confeſſio multiplex in Sacris litteris: quæ nimirum pœnitentiam ſignificat,
qualis ea, de qua in Pſalmo dicitur: *Confitebor* Matt. 11.
aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Et eſt confeſſio, quæ laudem, & gratiarum actionem dicit, de qua Saluatoris dictum: *Confiteor tibi Pater Do-*
mino Cæli, & Terræ. Et eſt demum confeſſio, Matt. 11.
quæ non defectum proprium, ſed naturę communis indicat. De hac loquitur nunc Hieronymus, quam ęquè Sanctiſſimi non erubuerũt,
præſertim Apoſtolus cum dixit: *Infelix ego ho-* Rom. 7.
mo, quis me liberabit de corpore mortis huius? G

33 *Quin potius plango me non eſſe quod fuerim*. Ideſt, vel virtutis in propriæ carnis, & cæteris corporis paſſionibus coercendis; vel meriti, in Angelicis conſortijs, ſolatijſq; percipiendis. Enimuerò, quamuis in hac ipſa ſolitudine omnibus tentationum generibus fuerit ex vna parte ritè probatus, tantis tamen ex altera (vt paulo infra dicetur) delicijs affluit, vt ex ea aliquando migraſſe ſæpius pœnituerit. Quod procul dubio ex humilitate additum, nemo eſt, qui in dubium reuocare debeat. Scripſit autem Hieronymus hanc ſui incolatus, vitæq́; in ſolitudine hiſtoriam, cum Romæ in
Eccleſiaſticis negocijs totus verſaretur, qui H
idcirco, & ante actæ quietis, & cœleſtis contemplationis memoria illectus eiuſdem ſolitudinis abſentiam tenerrimo nunc plangit affectu.

34 *Memini me clamantem, diem crebrò iunxiſſe cum nocte*. Infelicitatis atq; miſeriæ confeſſioni, clamor ille iungitur, de quo Dauid:
Clamaui (inquit) in toto corde meo. Enim-
uerò perfectũ dolorẽ vtrũq; habere, & lacrymas Pſal. 118.
& gemitus iam oſtẽdimus. Sic autẽ clamandũ eſt, quòd non dies ſolum, verum & tempus quieti a natura conceſſum in gemitu traducatur. Ideſt iugiter, & toto vitæ præſentis curriculo.

A riculo. Quod ſi oculorum lacrymas,& pectoris eiulatus fragilis natura non patitur ; Cordis ſaltem clamorem , lachrymaſq; ſemper effundat, ne vltra peccando delectationem inquirat ; ſed quantum poteſt, ita de peccato corde doleat,vt iugiter ſi daretur gemere vellet. De
Rom.8. hoc cordis clamore loquitur Apoſtolus : *Clamantes in cordibus veſtris: Abba Pater*. & Do-
Exod.14. minus ad Moyſen : *Quid clamas ad me* ; cum vtiq; nihil ante clamaſſe ſcriptura commemoret. Clamauit propterea eodem clamore Ionas propheta, cum ad Dominum de ventre piſcis oraſſe illũ ſcribitur. Deniq; hunc ipſum clamorem ſolus ille intelligit, qui hominum
B corda nouit : Exaudit inſuper, qui dixit. *Cum*
Iſa.58. *inuocauerit me, dicam ; Adſum.*

35 *Nec prius a pectoris ceſſaſſe verberibus.* Pectoris percuſſio doloris pariter atq; contritionis argumentum: Vnde & de Publicano in
Luc.18. meliora reſtituto legitur. *Et Publicanus a longè ſtans nolebat, nec oculos ad cælum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.* Percutitur verò pectus,vti malarum cogitationum theſaurus, de quo &
Matt.15. Saluator ait : De corde exeunt malæ cogitationes,furta,adulteria, homicidia. In lingua confeſſio, in humeris opera, in pectore ipſa conſcientia notatur : dum ergo hæc peccati morſu torquetur, cor protinus congruis pœniten-
C tiæ operibus,quaſi quibuſdam tunſionibus conterendus eſt : *Cor enim contritum, & humilia-*
Pſal.50. *tum Deus non deſpiciet.* Hæc ipſa Hieronymi verba Marcus Antonius Sabellicus vſurpans, Tomo quarto,libro ſecundo operum ſuorum, ita breui explicatione perſtrinxit: Si quis Diui Hieronymi in legẽdo,ſcribendoq; laborẽ conſideret, dicet. Quomodo ſic occupato animo vlla turpis cogitatio potuit irrepere? Tum ſi ad Euſtochium Virginem ſcribenti atq; confitenti crediderit: *Memini me clamantem diem crebro iunxiſſe cum nocte, nec prius à pectoris ceſſaſſe verberibus, quam rediret, Domino imperante tran-*
D *quillitas* : planè intelliget etiam inter labores, cogitationum tentationi eſſe locum,eaſq; cùm labor nequit repellere ,flagellis ac verberibus excutiendas, & ſemper auxilium diuinæ miſerationis implorandum : Neq; enim ex nobis
2.Cor.3. ſufficimus (vt Apoſtolus inquit) ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt.]

36 *Quàm rediret, Domino imperante tranquillitas.* Certè ſi cogitationum innumerabilis copia, qua Dei ſerui in mari magno vitæ præſentis iactantur procellæ atq; tempeſtati comparatur, de Saluator in Euangelio: *Deſcen-*
Matt.7. *dit* (inquit) *pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & nõ potuerunt ſubuertere illam, quia ſupra petram ſtabili erat mole fundata*; profectò mentis quies, E
quã idem Dei ſerui,noxijs effugatis cogitationibus perfruuntur, pax, & tranquillitas appellanda eſt. Quandoquidẽ in homine,qui paruus mundus dicitur, tunc nulla vlterius paſſionum incitamenta fremunt,ſed omnia tãta ſunt tranquillitate diſpoſita, vt ipſa caro obſequatur ſpiritui,& pars inferior, quæ dicitur ſentiens,non obſtrepat ſuperiori, hoc eſt rationi. Verùm pulchrè hæc non niſi a Domino increpante reddi deſcribitur, quia ſolus ipſe eſt,de quo aſſeritur: *Tunc ſurgens imperauit ventis & mari,* Matt.8.
& facta eſt tranquillitas magna. Ipſe ſolus eſt, qui ſe periclitantibus inter tenebras noctium detegens inquit. *Ego ſum ſtella ſplendida, &* Apoc.22.
matutina: Is demũ eſt, qui feſſos in remigãdo F
Apoſtolos ad ſolidam littoris ſtationem peruehit : *Confidite ego ſum : nolite timere.* Felices, Marc.6.
qui huius tranquillitatis portu detinentur, hi profectò quaſi in Cœli faciem deducti iucunda ſerenitate potiuntur, nec vltra humanæ infirmitatis turbulentias norunt. De hac ipſa Regius propheta, a ſæcularis conuerſationis fluctibus ſegregatus,quaſi iam littoris ſolidam ſtationem ſecurus metiretur aiebat. *Mihi autem* Pſal.72.
adhærere Deo bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem meam. De illius deniq; ſuauitate, G
ac præſtantia loquitur ipſe Dominus : *Maria* Luc.18.
optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

37 *Ipſam quoq; cellulam meam, quaſi cogitationum mearum conſciam pertimeſcebam.* Timentium Dominum, amantiumq; ſimul eſt, cum per dies, menſes,& annos congreſſus ſuſtinent,Deum ſibi iratum ſuſpicari, Ex quo & proprias cellulas, parietes, antra, ipſammet deniq; , quam pedibus comprimunt terram horrent : Sciunt namq; non tantum vocem creaturas omnes habere, de quibus dictum eſt: *Si iſti tacuerint, lapides clamabunt* ; Sed,& ira- Matt.21.
to Domino eas ipſas in miniſterio ad vindictę H
inflictionem fuiſſe ; vti de Dathan, & Abyron, ſub quorum pedibus diſrupta eſt terra, & de- Num.16.
glutiuit eos viuos, ſcriptura commemorat.

38 *Et mihimet iratus & rigidus.* Idipſum in Vita Hilarionis: Iratus itaq; ſibi, & pectus pugnis verberans, quaſi cogitationes corde manus poſſet excludere.] Sancta ira, pius rigor, quorum vi Dei ſerui ſibi manus inijcientes, ſe ipſos cum vitijs,& concupiſcentijs omnibus, vt meliori vita fruerentur, crucifixerunt.

39 *Solus deſerta penetrabam.* Vt potè contemplationi, orationiq; aptiſſima. Idem enim ad Paulinum: Chriſtum (inquit) quæras in ſolitudine, vt ores ſolus in monte cum Ieſu. Et certè ſi veterum quamplures, vt naturali philoſophiæ ſecretius operam darent, Vrbium frequen-

A quentias, & cœteras oculorum, auriumq; ille-
cebras, quorum luxu & abundantia animæ for-
titodo infringi conſueuit, reliquerunt, ſolitudi-
nesq; ſibi delegerunt, Quæ deſerta, qui eremi
contemplationi (quam proprio nomine verã,
ac planè cœleſtem philoſophiam Philo Iudæ⁹,
Sanctiq; Patres Gregorius Nazianzenus Baſi-
lius, & alij vocant) apta, congruaq; non erũt?
Huic ſanè non inter mundi huius tumultus,
non inter negotiatorum commercia, aut tur-
batum, populorumq; voces; ſed inter cœcos
abditiſſimorum ſpecuũ horrores, & perpetua
ſolitudinum ſilentia Sancti Dei vacarunt. Ex
eorum numero fuere Helias, Ioannes Baptiſta,
B Paulus, Antonius, Hilarion, & alij innumeri,
qui tanta eios dulcedine capti ſunt, vt placi-
diſſimo interdum merſi ſopore viderentur, qui
Cant. 5. bus, & aptari poteſt. *Ego dormio, & cor meum
vigilat*. Sanctus Ioannes Baptiſta, Sanctam
matrem habuit, Pontificiſq; filius erat, & ta-
men nec matris affectu, nec patris opibus vin-
cebatur, vt in domo parentum cum periculo
viueret caſtitatis; Viuebat in eremo & oculis
deſiderantibus Chriſtum, nihil aliud dignaba-
tur aſpicere. Veſtis aſpera, Zona pellicea, ci-
bus locuſtę mel ſilueſtre, omnia virtuti, & con-
tinentiæ præparata. Filij Prophetarum, quos
Monachos in veteri teſtamento legimus, ædi-
C ficabant ſibi caſulas propè fluenta Iordanis, &
turbis vrbium derelictis polenta, & herbis a-
Epiſt. 4. greſtibus victitabãt.] Ita Hieronym⁹: Sed nec
vnqoam in eremo Monachus ſolus eſſe poteſt,
qui ſecum habet Chriſtum, cuſtodes atq; ſo-
cios Sanctos Angelos eius: nunquam ſolus eſſe
poteſt, qui ſecum quoq; habet omnes, & qui
ſunt, & qui fuerũt boni: qui animum quocunq;
vult transfert: qui quod corpore non poteſt,
cogitatione complectitur; & ſi hominum inops
fuerit, loquitur cum Deo.

40 *Sicubi concaua vallium*, Et a Hierony-
mo, & a cæteris Anachoretis cęleſtis, atq; diui-
næ philoſophiæ profeſſoribus certa quædam,
D quò in illius ſtudium toto pectore incũberent,
ne ve externarũ rerũ multiplici varietate diſ-
traherentur delecta fuiſſe loca, ex eorũ Actis
monemur. Ad eiuſmodi delectum Chriſtus
quoq; exemplo ſuo nos induxit, cum vt Lucas
Luc. 6. inqoit. *Exijt in montem orare, & erat pernoctãs
Matt. 6. in oratione*. Et alibi. *Cum oratis non eritis ſi-
cut hypocritæ, qui amant in Synagogis, & in an-
gulis platearum ſtantes orare, vt videantur ab
hominibus: Amen dico vobis receperunt merce-
dem ſuam: Tu autem cum orauens intra cubicu-
lum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum, & Pa-
ter tuus, qui videt in abſcondito reddet tibi*. Me
ſanè miſerum, qui creberrimè in oratione, aut
per clauſtra ambulo, aut de prelatione cogito,
aut abductus turpi alia cogitatione proſequor. E
Vbi eſt fides? Siccine Ionam oraſſe putandum
eſt? Siccine tres pueros? Sic Danielem inter
leones? Sic latronem in cruce? Iuxta altio-
rem intelligentiam [concaua vallium] perfec-
tæ humilitatis ſymbolum exprimunt, in qui-
bus flos ille naſcitur, qui de ſe ipſo in Canticis
loquitur: Eo flos campi & lilium conuallium.
Eiuſmodi profectò loca Monachos, qui cum Cantic. 2
Abraham de terra propria egrediuntur delige-
re decet, vt cœleſtium donorum fontes deguſ- Gen. 2.
tent de quibus dicitur. Qui emittis fontes in Pſal. 103.
conuallibus.

41 *Aſpera montium*. Aſpera etiam mon-
tium contemplationis actu conſcendere eoſdẽ F
opus eſt, ne ab Apoſtoli dicto diſcrepent: *Noſ-* Phil. 3.
tra autèm conuerſatio in cœlis eſt.

42 *Rupium prærupta cernebam, ibi mea
orationis locus*. Deniq; in his quoq; præruptis
immorari neceſſe eſt, de quibus Sanctus Hie-
remias loquitur: *Rupes vbi ſunt onagri*, id eſt, Hier. 14.
ſolitarij. Enimuerò, quemadmodum onager
Iob teſtimonio, liber eſt, ita Monachus a tur- Iob. 39.
bis ſæcularibus, negotijſq; remotus: ſolutus
inſuper ab vxoribus, in præruptis humilis pœ-
nitentiæ potui illi vacat, de quo per Pſalmiſtã
dicitur: *Potum nobis dabis in lacrymis in men-
ſura*. Et alibi. *Expectabunt onagri in ſiti* Pſal. 103.
ſua. G

43 *Ibi illud miſerrimæ carnis ergaſtulum*.
Et quidem miſerrima, quæ vrgentiſſimis in ſin
gulis momentis afflicta congreſſibus de vita
quotidie periclitatur: cuius peregrinationis
moleſtiæ adeo protrahuntur, vt ſuſpirare com-
pellatur: *Hei mihi, quia incolatus meus prolon-* Pſal. 119.
gatus eſt: cuius deniq; tardus in patriam reddi-
tus ęrumnoſam eandem facit, atq; ſollicitam.
Ergaſtulum autem mancipiorum carcer eſt;
ſed felicior ſolitudinis carcer Vrbium latitu-
dine: Mihi (inquit) Hieronymus oppidum
carcer eſt, ſolitudo paradiſus. Et alibi. Nam Epiſt. 4.
quos ſæculi carcer includit, nunc ira, nunc aua Epiſt. 25.
ritia, nunc libido, nunc vitiorum incentiua
pertrahunt ad ruinam, quos verò ſolitudinis H
tenet incluſos carcer, toties Paradiſum mente
deambulant, quoties mente illuc tranſcendũt:
toties in terra non ſunt, quoties terrena deſpi-
ciunt.

44 *Et vt ipſe mihi teſtis eſt Dominus*: Rem
admiratione dignam mox dicturus Dei teſti-
monium præmittit, ne vana, vel falſa aliquan-
do credatur: ne ve iactantiæ vitio eiuſdem nar-
ratio adſcriberetur. Perinde iurauit Apoſto-
lus cum dixit. *Teſtis mihi eſt Dominus, cui ſer-* Rom. 1.
*uio in ſpiritu meo in Euangelio Filij eius, quòd
ſine intermiſſione memoriam veſtri facio ſemper
in orationibus meis*. Et alibi. *Teſtem ait Deum* 2. Cor. 1.

inuoco

A *induco in animam meam (cuius ſecreta ſolus agno*
2. Cor. 1. *ſcit) quod parcens vobis non veni vltrà Corinthum.*

45 *Poſt multas lacrymas, poſt cœlo inhærentes oculos.* Non vrgeat, quòd poſt multas lacrymas nunc ille demum auxilio dicatur affuiſſe, qui primis Ezechiæ Regis, cæterorumq; aliorum implorantium lachrymis adeſſe conſueuit. Nec dubationẽ pariter augeat, qood ille idem, qui ſe in vno tantum oculorum ictu vulnerari in Cantico dicit, poſt multos ictus, imo poſt quaſi inhærentes oculos cœlo opem tuliſſe memoretur; Quoniam non differt reuera Dominus, etiamſi humanæ impatien-
B tiæ aliter interdum videatur ſuo adeſſe ſubſi-
Iſ. 49. & dio, cum ſcriptum ſit: *Tempore opportuno exan-*
2. Cor. 6. *diui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tibi:* Sed vt augeat præmia, materiam quoq; præmiorum, afflictiones nimirum interdum exaggerat. Nouit quidem benigniſſimus clementiæ ſuæ pondera, atq; menſuras, ſed non illicò clamantem exandit, vt eum probet, & magis prouocet ad rogandom, & quaſi igne excoctum iuſtiorem & potiorem efficiat.

46 *Nonnunquam videbar mihi intereſſe agminibus Angelorum.* Quod carnis vinculis alligati, non tamen ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum viuentes nequaquam homines ſed Aogeli appellentur, apertè illud Lu-
C
Luc. 22. cæ teſtatur: *Aequales enim Angelis ſunt, &*
Mal. 2. *filij ſunt Dei.* & Malachiæ: *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Iure ergo optimo ad Hieronymum tanquàm ad cõſortem, deuicta carne, ac Satana ſub pedibus contritto, Angelorum tam copioſa multitudo deſcendit, vt benè illud Apoſtoli in eo
Heb. 1. expletum videatur: *Nonne omnes ſunt administratorij ſpiritus in miniſteriũ miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis.* Porrò non in ſimplicitate tantum naturæ, ſed ſub corporũ humanorum etiam viſibili ſpecie a ſuperis ad ipsũ fuiſſe demiſſos, vt conuenientius, aptiusq; eum miſerijs ſubleuarent, haud dubinm eſt.
D Quandoqnidem & Abraham in Valle Mambre, & Iacob, & Tobiæ, & Danieli, & Petro in carcere vinculis conſtricto, innumeriſq; alijs ſenſibili forma eos apparuiſſe ſcriptura cõmemorat. Miniſtraſſe vero eos, in illo Hieronymo par eſt credere: vt ei primũ de victoria, ſimulq; de tollerantia in aduerſitatibus perferẽdis, congratularentur: mox ſpe cœleſtium, eũdem diſiectum, & recrearent, & ad palmam perpetuæ retributionis inflammarent: demum certatìm omnes contendiſſe, vt eum ab omni terrena, cõcretaq; fragilitatis fece, tum monitis, tum rationibus excuterent. Atq; his tentationum prouentus eſt, quem Apoſtolus ad E
Corinthios ſcribens hiſce teſtatus eſt: *Fidelis Deus, qui non permittit vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentũ.* Hoc illud emolumentum, quod in Iacob ſuperefluxit, dũ lucta tranſacta inter lachrymas ipſas, atq; preces clamauit: *Vidi Dominum fa-* Gen. 32.
cie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea: Deniq; & Saluatori Domino conſumata omni in deſerto tẽtatione, ſanctos æquè Angelos in miniſterio fuiſſe, ſacri Euangelij prodit hiſtoria. Quis vero cœcã frondiũ horrore ſolitudinẽ tãtorum contiauo agminum circumfuſam fulgoribus mentis oculis intueri valeat? Qois Hieronymi ab omni tunc hominum conſortio F
ſegregati, ac inter ipſas tantummodo feras ac ſcorpiones degentis ſolatium concipiat? Quis feruidam ſanctorum ſpirituum in cõgruis Hieronymo obſequijs præſtandis, charitatem cõtempletur? Quis omnium ſtudium in vtrunq; genu hominem flexum, lacrymarum vi, orationis aſſiduitate, verberũ macerationibus extremè penè laſſatũ a terra ſubleuando, cõpræhendat. Videret ſanè inter Angelicos ſpiritus hominẽ aſpectu rigidũ, ſuper nudo ſacco contectum, cinere conſperſum, totum flaccidum, totum grandi macie depræſſum, deliciarum torrẽte exthaſi penè abſorptum. Videret beatos certatim ſpiritus, quoſdam, qui mellifluis G
mœrorem verbis in eo temperarent: alios qui ab oculis eius lacrymas tergerent: alios qui in collum procumberenr. Audiret illorum aliquos, qoi ad perſeuerantiam hominem corroborrarent: qui contra Diaboli inſidias inſtruerent: qui ad coronas palmaſq; æternas allicerent: Omnes tandem hinc inde, choris diſtinctos, vnà cum Hieronymo diuinarum laudum preconia reſonare, eremiq; duritiem, aſperitatem, horrorem, Paradiſi gaudijs commutatam, beatis oculis cerneret.

47 *Et lætus, gaudensq; cantabam:* Quoniam apparitionum, viſionumq;, quæ nobis in hoc adhuc mundo degentibus declarari conſueuerunt, aliquæ ab ipſo Deo, nonnullæ interdũ a ſpiritu nequam immittuntur, optimo nunc H
iure, ne ex poſterioribus (quæ ad illudendos incautos homines ſemper inſurgunt) modò explicata cenſeretur, additum eſt *& lætus gaudensq; cantabam.* Quandoquidem aoguſtiores & in veteri, & in nouo Teſtamento timorem primùm ſuſtuliſſe, mox mentem & animã gaodio ſpirituali perfudiſſe obſeruauimus.
Et exierunt (inquit Mattheus) *citò de monu-* Matt. 28.
mento cum timore, & gaudio magno currentes Matt. 5.
nunciare diſcipulis eius. Porrò in ipſo Hieronymo vox veritatis impletur: *Triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Et. *Beati qui nunc fletis*

A *quia ridebitis*. Cantate vero eſt Deo de per-
ceptis muneribus gratias agere : Vnde &
Moyſes cũ omni populo, demerſo Pharaone,
Exod. 15. atq; Aegyptijs canticum cecinit. Idem præſ-
Luc. 1. titit Zacharias Præcurſoris Domini Pater, Idẽ
Anna, & quamplures alij, ad quorum exem-
1. Reg. 2. pla, & lætus, & gaudens Hieronymus pariter
gratiarum canitactiones.

48 *Poſt te in odorem vnguentorum tuorum,*
Cant. 1. *curremus*. Cuius ſemel animum cœleſtium
bonorũ minimũ vix indicium excitauit, illicò
poſt Chriſtum currere geſtit, velletq; ſi poſſet
vno ſaltu in cęlũ cõſcendere: Verum corpo-
reæ molis vinculis irretitus eum Paulo cogitur
B exclamare: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto.*
Philip. 3. Sub peregrinationis ſuę exitu idem Apoſtolus,
brauium iam cernens, ac propè contingens læ-
tus dicebat: *Curſum conſumaui, fidem ſeruaui,*
2. Tim. 4. *in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam*
reddet mihi in illum diem iuſtus Iudex. Hoc ip-
ſo curſu, prægustata ſupernæ gloriæ dulcedi-
ne Hieronymus, poſt Chriſtum properans, e-
gredi & ipſe e corpore vellet, appræhenderetq;
ſi poſſet: Vnde cum cæteris Sponſæ adoleſcẽ-
tulis erumpit in voces,

Poſt te curremus in odorem vnguentorum tuo-
C *rum*. Porrò in odorem Chriſti vnguentorum
currere, nil aliud eſſe reor, quàm in virtute
exemplorum eius, ac meritorum poſt eum ad
æternæ beatitudinis præmia cõtendere. Quã- E
doquidẽ, ſi vnguẽta eiuſmodi apud nos nõ fuiſ
ſent conflata, nevtiquam pariter illorum ſua-
uitate, fragrantia, atq; virtute, animæ credẽ-
tium ad hunc curſum permotæ, attractæ, cor-
roboratæq; fuiſſent: Quod vt aptius explicetur
Sponſam in Canticis audiamus loquentem :
Vnguentum (inquit) *exinanitum nomen tuum.*
Igitur hæc vnguenti exinanitio ſola eſt, cuius
virtute adoleſcentulæ ad currendũ poſt Chriſ-
tum recreantur. Cæterùm eiuſmodi exinani-
tio, cum ipſomet vnguento non ante conglu- Cant. 1.
tinata eſt, quàm Vnigenitus Dei Filius in
forma Dei, exinaniret ſemetipſum, & formá
ſerui acciperet. Tunc de plenitudine in qua e- F
rat, exinaniniẽs ſe, eaq; nos ipſos (vt Ioannes Io. 1.
ſcribit) afficiens: [quia de plenitudine eius nos
omnes accepimus] tali mox ſuauitate, atq; fra-
grantia recreati illicò poſt eum currere cœpi-
mus. Vnde Hieronymus. *Poſt te* (inquit) *in* Cant. 1.
odorem vnguentorum tuorum curremus. Quod
ſi idem Dei Verbum, factus homo non ita exi-
naniſſet vnguẽtum, hoc eſt plenitudinẽ diuini
ſpiritus, & humiliaſſet ſe vſq; ad formam ſer-
ui, profectò nec vllus vnquam poſt eum curre- G
re, & in illa diuinitatis plenitudine capere po- Cant. 4.
tuiſſet. De eiuſdem virtute atq; fragrantia ali-
bi dicitur. *Et odor vnguẽtorum tuorum ſuper*
omnia aromata.

De cœnobio Bethlehem ab Hieronymo conſtructo.
Cap. IX.

Quadriennij 1 itaq; tempore ſic exacto in præfata vaſta ſolitudine, 2 ſentiens in ſe Beatus Hieronymus omnem carnis voluptatem exhauſtam: 3 nihilq; in ea eſſe, quod ſpiritui repugnaret, 4 reuertitur Hieroſolymã, 5 vt deriuaret fontes ſuos foras, 6 & in plateis aquas ſcientia ſua diuideret: 7 Vt de torrente linguæ eius 8 multi vina biberẽt. 9 qui hunc in deſerto, & inuio, & inaquoſo reperire vix poſſent. 10 Accedens igitur ad eiuſdẽ Ciuitatis Epiſcopũ Cyrillũ nomi-
D *ne, 11 petijt ab eo vt in Bethlehem, 12 quæ eſt ſexto ab Hieroſolyma milliario* H
contra meridinam plagam locum ſibi habitandi tribueret: 13 Optans ſcilicet, vt prudens animal præſepi Domini ſui iugiter adhærere. 14 Cui mox, quod deuotè popoſcit dignè conceſſum eſt. 15 At ipſe, fauente Domino Monaſterium ibi conſtruxit, 16 Vt ipſe inquit in Epiſtola ad Pammachium, de morte Paulinæ in fine. 17 Nos in iſta Prouincia ædificato Monaſterio, 18 & diuerſorio propè extructo: 19 ne forte & modo Ioſeph cũ Maria in Bethlehẽ venient non inueniat hoſpitium, 20 tantis de toto orbe confluentibus turbis obruimur Monathorũ; 21 vt ne cœptũ opus deſerere, 22 nec ſupra vires ferre valeamus. 23 Vnde quia penè nobis illud de Euangelio contigit, vt futuræ turris non ante computaremus expenſas, 24 Compulſi ſumus fratrem Paulinianũ ad patriã mittere, 25 vt ſemirutas Villulas, quæ Barbarorũ effugerant manus, 26 & parentum communiũ cenſus venderet: 27 Ne cœptũ Sanctorũ miniſterium deſerentes, 28 riſum maledicis & æmulis præbeamus: 29 In quo ſub accepta ab Apoſtolis degens regula, 30 cœpit, vt multum cupierat 31 cum illuſtri viro Euſebio Cremonenſe, 32 & cum alijs ſanctis fratribus habitare: 33 a quibus ſcilicet, diuino miniſterio iugiter inſudantibus 34 hoc matutinale officium, quod nunc obſeruatur in occiduis maximè regionibus canonica functione primitùs inſtitutum eſt. 35 Quod & Caſſianus teſtatur dicens. 36 Matutinæ ſolemnitatis officium, nouo adhuc tempore conſtitutum, primitùs in Bethlehem Monaſterio, vbi Dominus noſter Ieſus Chriſtus pro redemptione humani generis ex Virginis vtero naſci dignatus eſt, 37 ſicq; ex illo per vniuerſum mundũ conſuetudo eiuſdẽ celebrationis inualuit, 38 quo tẽpore Beatus

Dama-

A *Damaſus, Beato Hieronymo illud componente, ac edēte cōſtituit, vt Pſalmi die, noctuq́; per omnes canerentur Eccleſias,* 39 *& ſubnecteretur in fine vniuſcuiusq́; hic hymus. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto: Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.* E

COMMENTARIVS.

1 *QVadriennij itaq; tempore ſic exacto in præfata vaſta ſolitudine.* Anno videlicet iuxta a nobis alias notata trecenteſimo ſeptuageſimo Chriſti octauo: & quamuis quatuor annorum hoc ſpacium Sacroſanctæ pœnitentiæ a Hieronymo dedicatum, Baronius pro explorato non habeat: quin potius ſub dubio, Tomo quarto Annalium Eccleſiaſticorum B relinquat; Ego tamen ex communi omnium aſſenſu (nullo prorſus reclamante) illud pro compertiſſimo habeo; & ex Breuiarij Romani teſtimonio, quod ſingulis annis in eiuſdem Hieronymi natalitio die legitur, accipio: *Deinde:* (dicitur in lectionibus de eius Vita) *ſeceſſit in vaſtam Syriæ ſolitudinem, vbi quadriennium in lectione diuinorum librorum, cæleſtiſq́; beatitudinis contemplatione conſumpſit: aſſidua ſe abſtinentia, vi lacrymarum, & corporis afflictatione diſcrucians.* Hoc iuxta hiſtoriæ veritatē. Cæterùm iuxta myſticum intellectum: congruum quoq; eiuſmodi temporis interuallum corporis ſupplicio fuit: quoniam quaternatius C hic numerus afflictionis ſemper & pœnitentiæ in ſacris litteris cenſetur. Moyſes ſiquidem, & Helias, & ipſe Saluator, quatuor dierum, ac noctium decadibus ieiunarunt. Eodem numero diluuij aquæ vniuerſo intulerunt Orbi naufragium. Et per quatuor pariter annorum decades populus fuit in ſolitudine, vt poſtea circuncisus in Galgalis, opprobrio & ignominia Aegypti liberaretur. Igitur, cū vnuſquiſq; per quatuor elementa mundi (quibus omnia conſtare dicuntur) dum ea diligit & fouet, Deum offendat, & in eo ipſo numero puniatur: Iuſtum planè erat, vt ipſe quoq; Hieronymus, diuinam ſponte præueniendo vindic- D tam eodem numero dignam pœnitentię ſatisfactionem abſolueret, cuius ſacramentum non ignorabat.

2 *Sentiens in ſe Beatus Hieronymus omnem carnis voluptatem exhauſtam.* Per carnis voluptatem, omnes delitiæ, quæ vitio dantur paſſim accipiuntur: quo ſenſu loquitur Apoſtolus ad Epheſios: *Nos* (inquiens) *omnes aliquando conuerſati ſumus in deſiderijs carnis noſtræ facientes voluntatem carnis, & cogitationum.* Conuenientius tamen hoc loco per carnis voluptatem appetitus ſenſitiuus, qui cauſa ac fomes omnis carnalis voluptatis eſt, intelligendus videtur, dicente Domino in Geneſi: *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt.*

3 *Nihilq; in ea eſſe, quod ſpiritui repugnaret.* Perpetuam enim inter vtrūq; tam carnem videlicet, quàm ſpiritum, luctam nemo ignorat. Sed de hac ſæpius ſermo coincidet.

4 *Reuertitur Hieroſolymam.* Poſt egreſſum e Syrię ſolitudine Hieroſolymam Hieronymū (Monachi tamen ſemper habitu & profeſſione retentis) contendiſſe apte hoc loco monemur, F cùm reuerà id cum ipſa veritate conſentiat. Antequam enim Romam ad Damaſum Pontificem ſe conferret, in ea frequentèr fuiſſe cōmoratū ipſemet in Præfatione libri de Spiritu ſancto aperte indicat, dum ſcribit: Illicò ego, velut poſtliminio Hieroſolymam ſum reuerſus.] Et in Epiſtola ad Aſellam virginem: Ora Epiſt. 99. autem, vt de Babylone Hieroſolymam regrediar.] Si ergo Hieroſolymam reuerſus poſt ſuum e Roma redditum: profectò in ea ante fuiſſe verſatum ſequitur. Igitur quod ad hiſtoriæ veritatem pertinet, commemorata aliàs nunc etiam animo, atq; memoria tenenda: Hie G ronymum videlicet ter Hieroſolymis fuiſſe. Primò cum Euagrij ſolitudinem egreſſus eſt: In ea etenim tunc ita vitam compoſuit, vt in nullo alio penitus, quàm in Sanctorum locorum cultu verſaretur: Secundò, cùm relicta Chalcidis æquè ſolitudine (audito tamen prius Conſtantinopoli Gregorio Nazianzeno, necnō a Paulino Antiochię Epiſcopo ſibi Sacerdotio collato) iterùm eandem tenuit: in qua & ad Concilij Romani vſq; tempora cōmoratus eſt. Fuiſſe autem intermedio eiuſmodi tempore a Damaſo Summo Pontifice quęſtionibus excitatum, eiuſdem Damaſi declarant Epiſtolæ H centeſima vigeſima quarta, & centeſima quadrageſima quarta. Poſtremò cum Roma rediens, poſt luſtratam Aegiptum, auditumq́; Didymum iterum eandem inuiſit, atq; non longè ab ea: Bethlehem videlicet ad obitum vſq; permanſit. Hæc ſecundum litteram. Iuxta verò ſublimiorem intelligentiam, dum Hieronymum a ſolitudine Hieroſolymam intrantem conſidero, quod in Ioſue libro poſteri- Ioſ. 10. tati propagatum eſt, videre ſimul videor. Enimuerò, quemadmodum quinq; ibi regibus, qui in terra promiſſionis ante regnabant, reſiſtebantq́; Euangelico exercitui, Ioſue ad ſpeluncam ſuperatis, occiſiſq́; ipſe idem cum omni populo terram ingreſſus eſt, atq; ſimul poſſedit: ſic & Hieronymus quinq; corporis ſen-

A ſibus, viſu, odoratu, guſtu, auditu, & tactu, qui tanquam nequiſſimi reges, ſibi animæ bona, vniuerſamq; eius ſubſtantiam vindicare tentabant, ad proprij corporis ſpeluncam, vel ad eremi tenebricoſum habitaculum, aſſiduis pœnitentiæ operibus deuictis, ac interfectis, Hieroſolymam tandem victor ingreditur. Hieroſolyma enim pacis viſio interpretatur, quam illi tantum intrare merentur, qui diro prius certamine exacto memoratos quinq; Tyrannos ad ſpecum intertimunt.

5 *Vt deriuaret fontes ſuos foràs.* Non tam certè ſolitudinem ac eremum, quàm Paradiſum vocare Hieronymi nunc memoratum habitaculum debemus: quandoquidem ex eo ad
E irrigandum Eccleſiæ hortum, humanarum, diuinarumq; ſcientiarum fontes ac flumina, quibus omnes ſitim explerent affatim erumperunt; Per fontes item Eccleſiæ ſanctæ doctores accipiuntur, de quibus Iſaias vaticinatus ait,
Iſ. 41. *Aperiam in ſupremis collibus flumina, & in medio camporum fontes.* Chriſtus verò, qui dicit:
Hier. 2. *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ.* Et: *Qui*
Io. 7. *ſitit veniat ad me, & bibat, & fluent flumina de ventre eius:* non fontes in plurali numero, ſed fons in ſingulari dicitur, quia eminentiſſimè & æternaliter fons eſt, & ſapientia Patris, a quo ſpirituales omnes cœleſtis aquæ gratiæ originaliter manant, quarum participatione fontes
C ac flumina in hiſce conuallibus fluunt. Hoc verò loco per fontes conuenientius doctrina euangelica accipitur, de qua Iſaiæ quadrageſimo primo. *Haurietis* (ſcribitur) *aquas in gau-*
Pſal. 67. *dio de fontibus Saluatoris.* Et in Pſalmo. *In Eccleſijs benedicite Deo Domino de fontib⁹ Iſrael,* quam doctrinam, quoniam in ſecreto ſolitudinis ſufficienter Hieronymus biberat, in coetu vtriuſq; populorum pat erat vt erumperet: Vnde & ſubditur.

6 *Et in plateis aquas ſcientiæ ſua diuideret.* Non plateas illas accipias, quarum amplitudo animas ducit ad mortem, aut in quibus ve-
Iſa. 59. ritas apud Iſaiam corruit, Moabq; (id eſt hæ-
D
Iſa. 15. retici) vlulant. Non, inquam. Sed illas intellige, in quibus credentium multitudo ſpatia
Zac. 8. tur: Sanctam, nimirum Eccleſiam, de qua Zacharias loquitur: *Adhuc habitabunt ſenes, & anus in plateis Hieruſalem.* In quibus quoq; ſapientia clamitat: *Vſquequo paruuli diligitis infantiam, & ſtulti ea, quæ ſunt noxia cupient, & imprudentes odibunt ſcientiam.* Deniq; & ipſa ſponſa dilectum inquirens has ipſas circumit plateas, dicens: *Conſurgam, & circum ibo ciui-*
Cantic. 3 *tatem, in foro, & in plateis eius, donec inueniam eum, quem diligit anima mea.* In his ergo Plateis doctores Sācti aquas ſcientię diuidūt, dùm quę miſterijs inuoluta legerunt, audientibus vel legentibus explicant, & quod priuata lectione, vel meditatione in anguſtis cellulis didicerunt, coram omnibus, & audacter in Eccleſia magna pertonāt, iuxta Saluatoris præceptum: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis prædicate ſuper tecta.* Matt. 10.
Nec immeritò pro multiplici ſcientiarum cognitione aqua nūc ponitur: Enimuero quemadmodum corporis ſordes aqua terguntur, ſic ſcientiarum affluentia audientium mentes, ne vel ex peccatorum ſordibus informes diutius perſiſtant, vel doctrinæ cœleſtis ariditate, & in opia deficiant, reſperguntur. De eiſdem meminit Eccleſiaſticus in hæc verba: *Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum.* Et Salomon in Eccl. 15. F
Prouerbijs. *Quomodo in aqua reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus.* Deniq; quot quot in Eccleſia tractatus, ac libros Hieronymus edidit, totidem fluminibus de medio Paradiſi exeuntibus hortum Eccleſiæ irrigauit. Prou. 37.

7 *Vt de torrente lingua eius.* Fons placidè decurrit, & leniter: imo anguſto vt plurimùm detinetur alueolo: Torrens verò impetu magno in ampliſſima quæq; ſpacia erumpit. Vt ergo ad Hieronymi efficax dicendi genus, ſapientiæq; magnitudinem alluderetur, torrenti lingua eius pulchrè comparatur, quippe quæ in difficilia quæq; ſcripturæ ſacræ loca, ſiue pro hiſtoricæ narrationis, ſiue pro latentium myſteriorum intelligentia largiter, copioſeq; effluxerit. Huiuſmodi profectò linguam miris ſuſtuliſſe laudibus viſus eſt Salomon cùm in G
Prouerbijs dixit: *Lingua ſapientium ornat ſcientiam.* Et quanquam, vel aquarum copijs torrens frequenter carere, vel tumeſcens turbidis aquis effluere ſoleat, hic tamen Hieronymi, & ipſius aquę nitorem, & fontis ſcaturitionem retinet, vt ibidem dicitur: *Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons ſapientiæ.* Prou. 15.

8 *Multi vina biberent.* Aquis certè, non vino torrentes manare nullus ignorat. Igitur, quis hunc Hieronymi, qui vina præter naturā dediſſe ſcribitur non miretur, deguſtare non contendat? Hieronymus profectò illius vitis, quæ in Euangelio dicit: *Ego ſum vitis vera, & vos palmites,* huius (inquam) vitis palmes tam ferax fuit, vt meritò non aquis tantum, ſed etiam vinis redundaſſe dicatur: a vite hic nunquam abſceſſit, ſed in ea perpetuo manſit, intimeq; adeo eidem hæſit, vt Saluatoris dictum impletum ſit. *Qui manet in me, & ego in eo: hic fert fructum multum.* Legas eius ſcripta, & tanta diuerſarum rerum, ac linguarum peritia, ac ſplendore: tanta doctrinarum varietate, & multitudine ſcatere comperies, vt in H
Io. 15.

torrentis

A torrentis ſimilitudinem ſupereſfluxiſſe facile in telligas. Deguſtes torrentis huius ſuauitatē; exhaurias aurei fontis humorem; bibas cœleſtium myſteriorum optima vina, & delitias voluptateſq; eius ex proprio guſtu indicabis. *Magnificaui mihi opus meum, adificaui mihi domos, plantaui mihi vineas; feci mihi hortos, & Paradiſos*, de eo ennunciauit Eccleſiaſtes. Eccl. 2.
Verùm cæteri quoq; Eccleſię Sanctæ Doctores vina habere dicuntur, quoniam Dei Verbum, & doctrinam quaſi vinum fundentes populis illa propinant, ex quorum guſtu exhilarantur protinus, vt in Pſalmo dicitur: *Et vinum lætificet cor hominis*: Hi ſunt vini fuſores,
B quorum ordinem, ac maieſtatem in domo myſtici quondàm Regis Salomonis Regina Auſtri 3.Reg.10 intantùm demirata eſt, vt vltrà ſpiritum non habuiſſe Regnorum tertio referatur.

9 *Qui hunc in deſerto, & inuio, & in aquoſo reperire vix poſſent*. Eſt deſertum de quo idem Epiſt.1. Hieronymus clamat: O deſertum Chriſti floribus vernans: O ſolitudo in qua illi naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi ciuitas magni regis extruitur: O eremus familiarius Deo gau Apoc.20. gens. Et eſt deſertum, quod pro vitiorum ſo Ezech.20 litudine accipitur: De quo per Ezechielem loquitur Dominus: *Sicut iudicio contendi aduerſus patres veſtros in deſerto terræ Aegypti, ſic in-*
C *dicabo vos dicit Dominus*: & Dauid in Pſalmo: *Errauerunt in ſolitudine in inaquoſo, viam Ciuitatis habitaculi non inuenerunt*. In poſteriori hoc ergo deſerto vtiq; veriſſimum eſt, tam copioſum vini fuſorem aliquando reperiri vix potuiſſe, *Cùm in maleuolam animam, & corpore ſubdito peccatis non ingrediatur ſapientia*.

10 *Accedens igitur ad eiuſdem Ciuitatis Epiſcopum, Cyrillum nomine*. Iam alibi lectorem monnimus, non ideo Lupum Hieronymi acta compoſuiſſe, vt in eiſdem tempora ad minutos Calculos reduceret: Apagè. Veram potius is elaborauit hiſtoriam, quò ſua ętate, (in qua
D nil certi de Sancto circumferebatur) quid de eo ipſo tenendum eſſet omnibus aperiret.
Igitur non ſtatim poſt egreſſum e Chalcidis ſolitudine, hoc eſt, trecenteſimo ſeptuageſimo octauo Chriſti anno, Cyrillum pro conſtruendo Cœnobio acceſſiuit Hieronymus, ſed tum poſt ſuum ex Vrbe redditum, Damaſo iam vita functo, Siricio; ſedente Pontifice, tum poſt ſuam ex Aegypto reuerſionem, de qua ſupra capite quarto, nnmero vigeſimo ſeptimo. Horum profectò tempus in Domini annum trecenteſimum octogeſimum octauum ibidē retulimus, quo æquè, & Cyrillum nunc Hieronymus (paulò nimirum ante quam e vita migraret) adit. Et quamuis Baronius eundē ſuperioribus annis, hoc eſt trecenteſimo octo-geſimo ſexto obiiſſe tradat, illi Hieronymi de E ſcriptoribus Eccleſiaſticis, in Cyrillo, innixus teſtimonio [Cyrillus Hieroſolymorum Epiſcopus ſępe pulſus Eccleſia, & receptus, ad extremum ſub Theodoſio principe, octo annis inconcuſſum Epiſcopatum tenuit] qui Chriſti numeratur annus trecenteſimus octogeſimus ſextus: Deceptus tamen in eo eſt, quòd eiuſmodi annorum inconcuſſæ ſeſſionis interuallum, ad primos Theodoſij annos retulit. Verùm aptius, vetiuſq; alij, præſertim verò Panui nus ſupputauit in faſtis, Cyrilli obitum, proximè ſequenti anno, trecenteſimo videlicet octogeſimo octauo Chriſti anno adſcribens. Duos autē nominis eiuſdē Cyrillos Hieronymo bene F uolentia coniunctiſſimos Victorius in Indice operū eius adnotauit, quorum prior Epiſtola ſeptuageſima ſeptima, verbis illis recenſetur: De fide autem, quam dignatus es ſcribere, Sancto Cyrillo dedi conſcriptam fidem. De poſteriori in libro de Viris illuſtribus: Cyrillus Hieroſolymorum Epiſcopus &c] Vtmodò allatum eſt, agitur: cuius & extant Catecheſes, quas in adoleſcentia compoſuit. . Ab hoc Hieronymus poſt ſuum ab Vrbe Roma poſteriorem abſceſſum conſtruendi Monaſterij iuxta Bethlehem locum obtinuiſſe, nunc ſcribitur: in quo commnniter etiam ſcriptores conueniunt. Additq; Equilinus, hoc ipſo tempo- G re Cyrillum eundem ab Hieronimo abſoluti muneris Epiſcopalis formam viceuerſa ſcriptis editam impetraſſe. Verùm tanto præſule mortuo deleto, cum Ioannes (qui ſub Valentis perſecutione Catholicos auerſatus erat, & Arrianis, Macædonianiſq; communicarat) per fraudem in illam Sedem ſubrogatus fuiſſet: illum ideo Hieronymus alterum Prętextatum nominauit: Enimuerò, quemadmodum ille Damaſo Pontifici dicere ſæpius conſueuerat: Facite me Pontificem, & illicò Chriſtiannus ero; ſic iſte prælationis ſpe factus Catholicus, ab hæreſi Epiſcopatus collatione redemptus eſt. Concitatus idem aliquandò in Hieronymnm, non H tantum ab eodem conſtructum Monaſterium euertere, ſed & ipsū Sanctū virū, eiuſq; Monachos omnes exilio relegare contendit. Teſtatur hoc ipſemet Hieronymus, Epiſtola ſexageſima ſecunda dicens: Nuper nobis poſtulauit, (Ioannes ſcilicet) & impetrauit exilium, atq; vtinam implere potuiſſet, vt ſicuti illi voluntas imputatur pro opere; ita nos non ſolum voluntate, ſed & effectu coronam haberemus exilij.] Demum idem Ioannes octo hæreſum a Hieronymo redargutus, vocatuſq; propterea ad Synodum, cum ire contempſiſſet vnanimi conſenſu Patrum, tamquam Origeniſta damnatus eſt. Eph.61.

Ff Porrò

A Porrò ad Cyrillum Epiſcopũ octauo Theo-
doſij anno ſublatum, qui annus ſecundum
Baronij Annales Chriſti trecenteſimus octoge
ſimus ſextus eſt, & Siricij Papæ ſecundus, paſ-
ſum retrò vertentes, illorum manifeſtus error
conuincitur, qui eundem Cyrillum, Hierony-
mo e viuis ſublato funeris pompam perſoluiſ-
ſe, Epiſtolamq́ illam ad Auguſtinum Hypo-
nenſem Epiſcopum, De miraculis, ac prodigijs
eiuſdem, Tomo nono operum eius relatam
ſcripſiſſe teſtantur: cum manifeſtò illum ante
Hieronymum, ad triginta ſex annos a ſæculo
migraſſe conſtet. Rem pluribus explicatam,
vide in Recenſionibus.

B 11 *Petijt ab eo vt in Bethlehem*. Binas Beth-
lehem ex ipſomet Hieronymo ſuper Micheæ
quintum habemus, ibi: Pulchrè autem dicitur
Bethlehem Iuda, ad diſtinctionem eius Beth-
lehem, quæ in Gallilęa ſita eſt, ſicut in Ieſu vo-
lumine repeti.] Eadem eſt, quæ, & Ephrata,
vt dicitur Geneſis trigeſimo ſexto: *Mortuus eſt
Rachel, & ſepulta in via Ephrata; hæc eſt Beth-*
Io. 15. *lehem*. Idem in Ioſue libro habetur: *Theco, &
Ephrata, hæc eſt Bethlehem*. Ciuitas Demum
Dauid dicta eſt, in qua & Deus noſter atq;
Saluator in plenitudine temporum naſci de
Virgine dignatus eſt.

12 *Quæ eſt ſexto ab Hieroſolyma milliario,*
C *contra meridianam plagam, locum ſibi habitandi
tribueret:* Idem ex libro Hebraicorum loco-
rum, ibi: Sexto (Bethlehem videlicet) millia-
rio ab Aelia contra meridianam plagam iuxta
viam, quæ ducit Chebron, vbi & ſepulchrum
Ieſſe & Dauid oſtenditur.] Huius porrò ſedẽ
ſibi Hieronymus deuotionis intuitu delegit,
quòd in ea Saluator noſter Chriſtus natus, a
paſtoribus viſus, & odòratus eſſet a Magis; de-
inde quòd amenus, & ſolitariæ vitæ, ex nemo-
ribus illi adiacentibus opportunus eſſet locus.
Vel dicatur: per Bethlehem humilitatem, pau-
pertatemq; ſignari, de qua idem Hieronymus
in Hieremiam proloquitur: Sanctæ autem
D Crucis & Reſurrectionis vocabula, nõ Vrbem
ſignificant, ſed locum: nec diuitiarum quon-
dàm magnitudinem, per quam perijt populus
Iudęorum, ſed gloriam Sanctitatis, quam no-
ſtra paupercula poſſidet Bethlehem, non ha-
bens aurum, & gemmas, ſed panem, qui in ea
natus eſt.] Et in vita Paulæ. Romæ (inquit)
prætulit Bethlehem, & auro tecta fulgentia in-
formis luti vilitate mutauit. Conſequens er-
go erat, vt Hieronymus Ordinis ſui prima fun
damenta iacturus, ibi primũ ea deijceret, vbi
veræ humilitatis, paupertatiſq; perfectæ ſym-
bolum conſequebatur. Hac loci fortuna ſuper
Orbis delitias omnes idem ſæpius gloriatur.
Habeat (inquiens) ſibi Roma ſuos tumultus,
arena ſæuiat, circus inſaniat, theatra luxurient: E
& quia de noſtris dicendum eſt: matronarum
quotidie viſitetur Senatus: Nobis adhærere
Domino bonum eſt, & ponere in Domino Pſal.72.
Deo ſpem noſtram: vt cum paupertatem iſtã
Cœlorum regna mutauerint, erumpamus in
vocem: *Quid enim mihi eſt in Cælo, & a te quid
volui ſuper terram?* Quo ſcilicet, cum tanta
reperiamus in Cœlo, parua, & caduca quæſiſ-
ſe nos doleamus in terra.

13 *Optans ſcilicet, vt prudens animal præ-
ſepi Domini ſui iugiter adhærere*. Præſepe mo-
nachi cellula etiam dicitur, quia in illa pro ſtra
to, modicum fœni, vel paleę adhibetur. De
Monachis ſui temporis ſcripſit Hieronymus: F
De hinc conſurgunt pariter, & hymno dicto Epiſt. 22.
ad præſepia redeunt. Hoc loco pro Saluatoris
incunabilis accipitur: de quibus Lucas ait:
*Peperit Maria filium ſuum primogenitum, &
pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio.*
Quamuis autem innumeri erga hæc Sacroſan- Luc. 2.
cta Saluatoris incunabula, dùm ea ex remotiſ-
ſimis Orbis terræ partibus præſentes venerati
ſunt pietatis argumenta prætetulerint, in eiuſ-
modi tamen Religionis exemplo neminem
nactus eſt Hieronymus parem: longè ſupera-
uit omnes. Mixtis gaudio lachrymis ad ea pro-
ſtrata Paula proclamabat: Ego miſera atq; pec
catrix digna ſum iudicata deoſculari præſepe, G
in quo Dominus vagijt? Orare in ſpelunca, in
qua Virgo puerpera Dominum fudit infantẽ?]
At Hieronymus ad perpetuum cultum ſe ip-
ſum quoq; perhenne addidit mancipium, vt
etiam tanquam iumentum ad ea ipſa, ad diem
vſq; mortis ſuæ ſe alligaſſe aptè in textu refe-
ratur. Verùm cùm binas iumentorum ſpecies,
Bouem nimirum & Aſinum, de quibus per
Iſaiam loquitur Dominus: *Cognouit bos poſſeſ-* Iſa. 1.
ſorem ſuum, & Aſinus præſepe Domini ſui,
præſepibus alligari ſolitas in ſcripturis ſacris
legamus, ſintq́; eiuſmodi animalia ex propria
natura ſtolidiſſima, quomodo eorundem na-
turam imitatus Hieronymus prudens haberi
poterit, qui ſe præſepi Domini permanſurum H
iugiter obſtrinxit? Prudenter quidem ſapien-
terq́. Per præſepe namq;, myſteria Verbi in
carne intelliguntur. O Hieronymi non vltrà
auditam prudentiam. O ſapientiam erudi-
tiſſimam. Vt tam profunda, tamq; imperſcru-
tabilia æterni Verbi myſteria caſto ore man-
dere, Euangelicæq; veritatis Sacramẽta, quo-
quo poſſet modo dentibus ruminare, om-
nem mundi ſapientiam abijciens, ſe totum
in ſupernorum cõtemplationem obſtrinxit, &
ſtolidioris iumenti ſimilitudinem vſurpauit.
Sciebat ab Apſtolo dictum. *Videte fratres vo-
cationem veſtram, quia non multi ſapientes ſe-* 1.Cor. 1.
cundum

A *enndum carnem; non multi nobiles, ſed quæ ſtul-*
ta ſunt mundi, elegit Deus, vt fortia quæque con-
fundat. Iam vocem, vtrunq; ad ſe iumentorũ
Matt.11. allicientis Domini, ac vni quidem eorum di-
centis audierat: *Venite ad me omnes qui labora-*
tis, & onerati eſtis & ego reficiam vos. Alteri
Matt.11. vero. *Tollite iugum meum ſuper vos & diſcite*
a me, quia mitis ſum & humilis corde, & inue-
nietis requiem animabus veſtris: Iugum enim
meum ſuaue eſt, & onus meum leue: Propterea
ad præſepe Domini feſtinus acceſſit, intentus
illi adhæſit, ab illo ſeiungi nunquam paſſus eſt.
Antequàm ad præſepis huius infima Vnige-
nitus Dei filius deſcenderet, Propheta Do-
Iſa. 40. B mini iuſſu clamabat: *Verè fœnum eſt popu-*
lus: exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. At
poſteaquàm illud idem Verbum Patris e cœ-
lo delapſum eſt, maternoq; Virginis obſequio,
in eo pannis inuolutum, reclinatum eſt: quod
idem Propheta ſubiunxerat, mox impletum
eſt: *Verbum autem Domini noſtri manet in æ-*
ternum: Tunc fœnum mortalis noſtræ naturę
viridi coma reuixit, eidemq; Diuino Verbo ip-
ſa natura ſociata, æternitate cum eo ſimul do-
Pſal.71. nata eſt. *In ſummis montium* (cecinit Dauid)
ſuperextolletur, ſuper Libanum fructus eius, &
florebunt de Ciuitate ſicut fœnum terræ. Ante-
quàm is, qui in Pſalmo dicit: Vt iumentum
C factus ſum apud te, præſepis huius ima deli-
geret, tunc præſepe inane erat: At ſtatim, ac
ipſa Sapientia Patris illud impleuit, *Nos omnes*
1.Io. 1. (vt Ioannes inquit) *de plenitudine eius accepi-*
mus. Tunc bouis fortitudo vniuerſo declara-
ta eſt Orbi, quia terra dedit fructum ſuum, &
Prou. 14. ſegetes multiplicatæ ſunt nimis. *Vbi non ſunt*
boues (Salomon inquit) præſepe vacuum eſt.
Vbi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt bo-
uis fortitudo. Antequàm deniq; Deus homo
fieret, maledicto feriebatur terra huiuſ-
Hab. 3. modi: *Abſcidetur de ouili pecus, & non erit*
armentum in præſepibus: At poſt eius ad nos
aduentum: *Oues* (Dauid cecinit) *eorum fœ-*
D *toſæ abundantes in egreſſibus ſuis, boues eorum*
Pſal.143. *craſſæ: Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt.*
Beatus populus cuius Dominus Deus eius. Et Iſa-
ias: *Beatus qui ſeminat ſuper aquam, vbi bos,*
& aſinus calcant. Igitur omnium iudicio pru-
dentiſſimus, ſimulq; ſapientiſſimus Hierony-
mus, qui vt tam alta, tamq; profunda ſalutis
noſtræ myſteria proſtratus contemplaretur;
qui vt Verbum in carnis præſepe abſcõditum,
deuoto mentis affectu perquireret: qui de-
mum, vt de Cantico Canticorum Sponſi la-
bijs ac dentibus Verbi myſteria, ſuauiſſimo
guſtu ruminaret, tanquam brutum ganeis
Domini indiſſolubiliter ſe deuinxit.

14 *Cui mox, quod deuotè popoſcit, dignè con-*
ceſſum eſt. Quippe cui amicitia, & ſenſibus in E
religione coniunctiſſimo. Dubitare nunc de
hiſtoriæ veritate quiſpiam poſſet; quomodo
nimirum Cyrillus Hieroſolymorum Antiſtes,
conſtruendi Monaſterij facultatem Hierony-
mo eo in loco cõceſſerit, qui ſuæ iuriſdictionis
non fuiſſe comprobatur: Et quidem Bethlehẽ
locum ad Hieroſolymitanum Epiſcopum non
ſpectaſſe, quæ poſt multos annos inter Epi-
phanium Salaminæ Cypri Epiſcopũ, & Ioan-
nem, Cyrilli eiuſdem ſucceſſorem controuer-
ſia excitata eſt, præſeferre videtur: quandoqui-
dem eo in ipſo loco ab eodem Epiphanio or-
dinatione antea habita, qua & Diaconos & F
Presbyteros creauerat ipſimet Ioanni de eadẽ
expoſtulanti, Epiphanius Epiſtola apud Hie-
ronymũ in ſerie ſexageſima, ita ſcribit: Nihil
tibi nocuimus, nihil iniuriæ fecimus, nec quid-
quàm violenter extorſimus. In Monaſterio
fratrum, & fratrum peregrinorum, qui pro-
uinciæ tuæ nihil deberent, & propter noſtram
paruitatem & litteras, quas ad eos crebrò dire-
ximus, communionis quoq; tuæ cœperunt ha-
bere diſcordiam, ne viderentur quadam duri-
tia & conſcientia noſtra antiquæ fidei ab Ec-
cleſia ſeparari, ordinauimus Diaconum; &
poſtquam miniſtrauit, rurſum Presbyterum: G
ſuper quo debueras gratulari, intelligẽs quòd
ob Dei timorem hoc ſumus facere compulſi.
Nam & ſi ſinguli Eccleſiarum Epiſcopi habẽt
ſub ſe Eccleſias, quibus curam videntur impẽ-
dere, & nemo ſuper alienam menſuram ex-
tenditur: tamen præponitur omnibus charitas
Chriſti, in qua nulla ſimulatio eſt.] Et poſt ali-
qua rurſus refricat: Hæc ita acta ſunt, vt locu-
tus ſum in charitate Chriſti; quam te erga par-
uitatem noſtram habere credebam: quãquàm
in Monaſterio ordinauerim, & nõ in parochia,
quæ tibi ſubiecta ſit.] Hæc ille. Cæterum in
oppoſitum non tãtum author in textu, ſed Se-
uerus quoq; Sulpitius, relatus a Victorio in H
Vita eiuſdem Hieronymi eſt, cui & idẽ Vic-
torius ſubſcribere hunc in modum videtur:
Poſita eſt Bethlehem in meridiana plaga, &
tribui Iuda annumerata, ſub Epiſcopatu Hie-
roſolymitano, ſex, vt teſtatur Seuerus Sulpi-
tius, qui oram inuiſit, & ſex menſibus cum
Sanctiſſimo Viro degit, milliarijs ab Hieroſo-
lyma diſtans, & ſexdecim ab Alexandria man-
ſionibus.] Ita ipſe. Excuſandus autem om-
nino Epiphanius, tũ ex cauſis in propria Epiſ-
tola allatis, tum ex conſuetudine Eccleſiæ Cy-
pri, quæ longo iam vſu id iuriſdictionis, eo in
loco acquiſierat. Frequentẽ enim hunc Epiſ-
copis (contermінos videlicet ſibi populos in-
uicem commendandi) fuiſſe morem teſtatur
ipſemet Epiphanius, paulò poſt ſubdens. O
verè

A verè benedicta Epiſcoporum Cypri manſue-
tudo & bonitas, & noſtra ruſticitas ſenſu tuo,
& arbitratu digna miſericordia Dei. Nam
multi Epiſcopi communionis noſtræ, & Preſ-
byteros in noſtra ordinauerunt Prouincia, quos
nos compræhendere non poteramus, & mi-
ſerunt ad nos Diaconos, & hypodiaconos,
quos ſuſcepimus cum gratia. Et ipſe cohor-
tatus ſum beatæ memoriæ Philonem Epiſco-
pum, & Sanctum Theoprobum, vt in Eccleſijs
Cypri, quæ iuxta ſe erant, ad meæ autem Pa-
rochiæ videbantur Eccleſiam pertinere, eo
quòd grandis eſſet, & latè patens Prouincia,
ordinarent Preſbyteros, & Chriſti Eccleſiæ
B prouiderent.] Hactenus Epiphanius.

15 *At ipſe, fauente Domino Monaſterium ibi
conſtruxit*. De eodem ſæpius in ſuis tractati-
bus, Epiſtola nimirum octogeſima nona, capi-
te quinto ad Auguſtinum. In præfatione ſep-
timi in Ezechielem libri; In præfatione item
ſecundi in Epiſtolam ad Epheſios Commen-
tariorum libri, prçſertim vero,

16 *Vt ipſe inquit in Epiſtola ad Pammachiũ,
de morte Paulinæ in fine*. Habetur Epiſtola pri-
mo Tomo, in ſerie vigeſima ſexta quam anno
Chriſti trecenteſimo nonageſimo octauo da-
tam alibi obſeruauimus. Et quamuis in eorũ
ſerie operum circa extremum libri de ſcrip-
C toribus numeretur, quæ ipſemet Hieronymus
ad trecenteſimum nonageſimum ſecundum
Chriſti annum elaborauit, perperam tamen
de eadem ibi mentionem haberi alibi oſtende-
mus. Siquidem, non ab Hieronymo primũ,
ſed ab alio quopiam addita deinceps hæc ver-
ba in calce Paulinæ ſcilicet ſunt, [& Epita-
phium eiuſdem libri.]

17 *Nos in iſta Prouincia ædificato Monaſte-
rio*. Ex his ad Chriſti incunabula nullũ pror-
ſus antea fuiſſe extructum Monaſterium aper-
te intelligimus. Vnde & iure optimo primus,
qui ſub Abbatis obedientia, Monaſterij clau-
ſura, ac regulç profeſſione Monachos ibi inſti-
D tuit, Hieronymus author prædicatur; Enim-
uero ex multis Orbis terrarum partibus, viris
Sanctiſſimis ac feminis (de quibus libro ſecun-
do De, origine Ordinis noſtri) tũ proprio vir-
tutum ſplendore, tùm diuerſis ſuis tractatibus,
ac Epiſtolis ibidem conuocatis breui temporis
interuallo familiam adeo illuſtrauit, vt totus
penè orbis ad eũ cõfluxerit. Cœperat olim hoc
idem opus (dum nimirum Romæ, Damaſi Põ-
tificis ætate degens, ad idem vitę genus vel v-
trunq; pariter ſexum ſecum adduxerat) At
nunc in eo ipſo, pari labore deſudans, Bethlehẽ
quoq; ad præſepe Domini vrget. Et quam-
uis aliquot ante annos Romæ ab Athanaſio,
Petroq;. Alexandrinis Epiſcopis Monachatus,
ad exemplum Aegypti Patrũ prædicatus fue- E
rit, eiuſmodi tamen viuendi norma, vti noua,
inuſitataq;, & quæ ductore potiſſimum (cum
præſertim paulò poſt ad ſuas ſedes dictimet
Pontifices ſe iterum recipiſſent) carebat, non
fuit ad id temporis ab aliquo tenta; Verùm
poſt eos Vrbem ingreſſus Hieronyms tanto
mox principe Monachatꝰ altis defixus, radici-
bus in ſublime protinus conſcendit, & Roma
quaſi altera Hieroſolyma, Monachorum virtu-
tibus longe, latèq; effulſit. Accipitur hoc ex
eiuſdem Hieronymi ſuper Marcellæ obitu
Epitaphio ibi. Nulla eo tempore nobilium
fœminarum nouerat Romæ propoſitum Mo-
nachorum, nec audebat propter rei nouitatẽ, F
ignominioſum, vt tunc putabatur & vile in po
pulis nomen aſſumere. Hæc (Marcella ſcili-
cet) ab Alexandrinis prius Sacerdotibus, Pa-
paq; Athanaſio, & poſtea Petro, qui perſecu-
tionem Arrianę hæreſeos declinantes, quaſi
ad tutiſſimum communionis ſuæ portũ, Ro-
mam confugerant, vitam Beati Antonij adhuc
tunc viuentis, Monaſteriumq; in Thebaide
Pachumij, & Virginum, ac Viduarum didi-
cit diſciplinam: nec erubuit profiteri, quod
Chriſto placere cognouerat. Deniq; & cum
me Romam cum Sanctis Pontificibus Pauli-
no, & Epiphanio Eccleſiaſtica traxiſſet neceſ-
ſitas, quorum alter Antiochenam Syrię, alter G
Salaminam Cypri rexit Eccleſiam, & verecũ-
dè nobilium feminarum oculos declinarem,
ita egit, ſecundum Apoſtolum importunè, o-
portunè, vt pudorem meum ſua ſuperaret in-
duſtria. Et quia alicuius tunc nominis eſſe e-
xiſtimabar ſuper ſtudio ſcripturarum, nunquã
conuenit, quin de ſcripturis aliquid interoga-
ret. Porrò ipſa Marcella, quæ eiuſdem Hie-
ronymi doctrinam conſecuta eſt, quomodo
quoq; vitæ Monaſticę imitata ſit inſtitutum,
quod & propagauit in alias, idem tradit his
verbis: Suburbanus ager vobis pro Monaſte-
rio fuit, & rus electũ pro ſolitudine: multoq;
ita vixiſtis tempore, vt ex imitatione veſtri, H
& conuerſione multarum, gauderemus Ro-
mam factam Hieroſolymam: crebra virginum
Monaſteria: Monachorũ innumerabilis mul-
titudo, vt pro frequentia ſeruientium Deo,
quod prius ignominiæ fuerat, eſſet poſtea glo-
riæ.] Confirmatur hoc idem ex proprijs eiuſ- Epiſt. 99.
met ad Aſellam Virginem verbis, quibus ita
conqueritur: Penè certè triennium cum eis
vixi; multa me virginum crebrò turba circũ-
dedit, diuinos libros vt potui nonnullis ſępe
diſſerui: lectio aſſiduitatẽ; aſſiduitas familia-
ritatẽ; familiaritas fiduciã fecerat; dicant quid
in me vnquam aliter ſenſerint, quàm Chriſtia-
nũ decebat.] Hæc ipſe. Verum de hac eadẽ
Mona-

A Monachatus Romæ per Hieronymum pro-
Epiſt. 2. pagatione, manifeſtius actum eſt ſupra. Quod
verò hoc loco idem ſcribit Hieronymus [*Nos
in iſta prouincia, ædificato Monaſterio.*] Pau-
lam illuc hactenus non fuiſſe appulſam faci-
le intelligimus : Quādoquidem de alijs quoq;
Monaſterijs, ac varijs pro peregrinis cellulis
per eandem conſtructis aliquam feciſſet men-
tionem. Non ſic tamen Monaſterij huius cō-
ſtructio accipienda eſt, vt templi omiſſa, vel
neglecta ſuſpicione attingatur : inſignem e-
nim ibi æquè Deiparæ Virgni, cui addictiſſi-
mus ſemper fuit, dedicaſſe eundem baſilicam
a quamplurimis memoriæ proditum eſt.

B *18 Et diuerſorio propè extructo.* Alij legunt
[*& diuerſorio propter extructo*] Propter enim
pro propè frequenter vſurpatur. Vnde & de
Natura Cicero. Vulcan⁹ (ait) tenuit inſulas pro-
pter Siciliam, quæ Vulcaniæ nominantur. Et
contra Rnllum : Fuluius Eurotas, qui propter
Lacedemonē fluit. Extruit ibidē alias Conſ-
tantinus magnus, Imperij ſui anno vigeſimo
primo: Vel vt alij teſtantur, Helena eiuſdem
mater ad pręſepe Domini ampliſſimam molē:
Cæterū, quoniā ea a Iudęis, cū a Iuliano Apoſta-
ta eiſdē iterū conſtruendi tēpli, & habitandæ
Iudęæ facultas data eſt, fundit⁹ euerſa eſt, ideo
Hieronymus inquit, [*& diuerſorio prope extru-*
C *cto*] quia tunc Bethlehem coli, habitariq; cęp-
ta eſt. Præclarè autem pro Monachis extructo
Monaſterio, diuerſorium pro peregrinis
erigitur, quia Monachis in hoſpitum, ac pere-
grinorū obſequio occupari potiſſimum conue-
nit : Ex quo idem ipſe aduerſus Rufinum: No-
bis (inquit) hoſpitalitas cordi eſt: omneſq; ad
nos venientes, læta humanitatis fronte ſuſci-
pimus. Veremur ne Maria cum Ioſeph locū
non inueniat in diuerſorio : ne Ieſus nobis di-
Matt. 25. cat exluſus, *hoſpes eram, & non ſuſcepiſtis me* :
Solos hæreticos non ſuſcipimus : propoſitum
quippe nobis eſt, pedes lauare venientium, nō
Epiſt. 4. merita diſcutere.] Et ad Ruſticum Monachū
Seruias fratribus: hoſpitum laues pedes.] Idē
D ad Pammachium : Et in Regula S. Benedicti
Ep. 26. pręcipitur, Abbatis menſam cum peregrinis
ſemper eſſe debere. Chriſti autem anno tre-
centeſimo nonageſimo ſeptimo habitaculi hu-
ius pro peregrinis, atq; hoſpitibus fabricā cęp-
tam hinc arbitror, quòd proximè ſequenti an-
no, pro eaipſa complenda, Paulinianus eiuſ-
dem Hieronymi frater (de quo paulò infra)
in patriam, ad exportandam inde pecuniam
tranſmiſſus ſit.

*19 Ne fortè & modo Ioſeph cum Maria, in
Bethlehē veniens non inueniat hoſpitium.* Idem
Epiſtola vigeſimaſeptima : In quo Maria &
Ioſeph hoſpitium non inuenerant. Alludit
autem ad præallegata Euangelij verba, ex Lu- E
cæ capite ſecundo recitata. Vel dicatur, per
Mariam & Ioſeph, hoſpites quoſcunq; , & pere-
grinos intelligi, pro quibus in finali Iudicio,
aduerſus reprobos idē pertonabit Dominus.
Ite maledicti in ignem æternum : Hoſpes eram & Matt. 25.
non recepiſtis me : Et. *Quod vni ex minimis
meis feciſtis, mihi feciſtis.* Sic & Abraham, hoſ- Gen. 18.
pitalitatis intentus officijs, dum ipſos homines
non excluſit, Deum ſuſcepiſſe traditur.

*20 Tantis de toto orbe confluentibus turbis ob-
ruimur Monachorū.* Vt eius nimirùm diſcipli-
nam profiterentur : Habent enim hoc Sanc-
torum Patrum exempla, vt ex remotiſſimis
etiam orbis terræ partibus homines attrahant, F
accendant, incitent. Vnde & de primis Reli-
gionum Inſtitutoribus Ioannes Geſſen excla-
mat : O quantus feruor omnium religioſorum
in principio ſuæ ſanctæ inſtitutionis fuit. O Lib. 1.
quāta deuotio orationis, quanta ęmulatio vir- Cap. 18.
tutis, quā magna diſciplina viguit : quāta reue-
rētia, & obediētia ſub regula magiſtri in omni-
bus efflornit. Teſtantur adhuc veſtigia dere-
licta, quod verè viri Sancti. & perfecti fue-
runt, qui tam ſtrenuè militantes mundum
ſuppeditauerunt. Iam magnus putatur, ſi
quis tranſgreſſor nō fuerit: ſi quis quod accepit
cum patientia tollerare potuerit. O tepor, &
negligentia ſtatus noſtri, quòd tam citò decli-
namus a priſtino feruore : & iam tædet viuere G
præ laſſitudine, & tepore] Hęc ipſe. Agit
de hoc ipſo ad ſe Monachorum concurſu Hie-
ronymus in Proœmio libri ſeptimi in Ezechie-
lem hiſce verbis. Fateor, me explanationes in
Ezechielem multo ante tempore promiſiſſe,
& occupatione de toto huc Orbe venientium
implere non poſſe, dum nulla hora, nullumq;
momentum eſt, in quo nō fratrum occurra-
mus turbis, & Monaſterij ſolitudinem hoſpi-
tij frequentia commutemus : intantùm, vt aut
claudendum ſit nobis oſtium, aut ſcripturarū,
per quas aperiendę ſunt fores, ſtudia relin-
quenda.] Sed & ad Paulinum : De toto huc Ep. 13.
Orbe concurritur: plena eſt ciuitas vniuerſi ge- H
neris hominū, & tanta vtriuſq; ſexus conſtipa-
tio, vt quod alibi ex parte fugiebas, hic totum
ſuſtinere cogaris.] Et ad Marcellam : Certè Ep. 17.
flos quidā, & præcioſiſſimus lapis inter Eccle-
ſiaſtica ornamenta, Monachorum, & virginum
chorus eſt. Quicunq; in Gallia fuerit pri-
mus, huc properat. Diuiſus ab Orbe noſtro
Britannns, ſi in religione proceſſerit, occiduo
ſole dimiſſo, quærit locum fama ſibi tan-
tùm, & ſcripturarū relatione cognitum. Quid
referamus Armenios? quid Perſas? qnid In-
diæ, quid Aethyopum populos, ipſamq;
iuxta Aegyptum fertilem Monachorum,

A Pontum, & Cappadnciam, Syriam Cœlem, & Meſnpotamiam, cunctaq; Orientis examina? Quæ iuxta Saluatotis eloquium dicẽtis: Vbicunq; fuerit corpus congregabuntur illuc Aquilæ: concurrunt ad hæc loca, & diuerſarum nobis virtutum ſpecimen oſtendit: Vox quidem diſſona, ſed vna religio.] Satis igitur ex his liquet, iſtorum nperibus diuinam ſuffragari clementiam: dum quippe Hieronymus in mannfactę fabricæ erectionem incumbit, hinc inde ex toto Orbe lapides viui in coædificationem ſpiritualem cõcurrunt. Latius de his libro primn, De origine Ordinis noſtri, quæſtione quarta, concluſione ſecunda.
B Item quæſtione quinta, in comprobatione ſecundæ partis conclusionis, ratione prima.

21 *Vt nec cæptum opus deſerere*, Ex charitatis ardore: Chriſti enim ſeruos Charitas vrget.

22 *Nec ſupra vires ferre valeamus.* Aduerſus Iouinianum ſcribitur: Sed ne glorieris, (Lib. 2.) quòd multos diſcipnlos habeas: Filius Dei docuit in Iudæa, & duodecim illum tantum Apoſtoli ſequebantur: Phariſæorum autẽ doctrinæ omnis populus applaudebat.] Fecit ſanè vir Sanctus, quod monuit, cùm innumerabilium penè gerens curam Monachnrum, nunquàm Patris nomine ſuper ſe elatus ſit, quin
C potius ad idem munus omnino imparem ſe expreſsè profeſſus ſit.

33 *Vnde quia penè nobis illud de Euangelio contigit, vt futuræ turris non ante computaremus expenſas.* Hoc ad illud Lucæ quartidecimi refertur, qno dicitur. *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius ſedens computat ſumptus, qui neceſſarij ſunt ad perficiendum, ne poſteaquàm poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes. Quia hic homo cæpit ædificare, & non potuit conſumare.*] Verùm aduertè, quod non abſolutè dicitur, [*nobis illud de Euangelio contigit*] ſed dictio [*penè*] additur,
D vt caſum einſmodi non imprudentiæ iudices adſcribendnm, ſed aduentantium inſperato concurſn. Non ab re autem in Ordinis ſui iaciendis fundamentis erigendæ turris ſimilitudine vtitur, quia reuerà Religioſorum familię turrium nomine ſolent in ſacro eloquio deſignari. Sunt enim illæ aduerſus noſtræ Hieruſalem oppugnatores, firmæ, conſtanteſq;, & ex earum culmine vigiles die, & nocte vndiq; ſpeculantur, de quibus in Pſalmo dicitur: *Circumdate Sion & complectimini eam: narrate in turribus eius.*

24 *Compulſi ſumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere.* Vt largior beneficentiorq; in charitatis officijs ergà peregrinos, ac hoſpites Hieronymus eſſet, dilectiſſimum fratrem E ad longinquæ peregrinationis mnleſtias ſubeundas in patriam delegauit. Poſt decem videlicet ab impetrata a Cyrillo conſtruendi Mnnaſterij facultate annos. Numeratur huiuſmet profectionis annus a Chriſto trecenteſimus nonageſimus octauus: & in hanc ipſam temporis rationem Baronius ęque Tomo qnin to venit. Et reuerà cùm Rufinus, atq; Melania vrbem ingreſſi ſint trecenteſimo nonageſimo ſeptimo Domini anno, & Euſebius, atq; Paulinian⁹ anno proximè ſequenti ex ipſiuſmet Hieronymi teſtimonio illnc quoq; peruenerint, certus omnino eiuſmodi temporis calculus redditur. Porrò Hieronymi verba F remipſam manfeſtò explicantis, hæc in Apologia aduerſus eundem Rufinum ſunt [Vincentius, Paulinianus, Euſebius, Rufinus Preſbyteri, quorum Vincentius multo tempore ante vos (Rufinum videlicet, & Melaniam intelligens, quos allequitur) Rnmam venit: Paulinianus, & Euſebius poſt annum veſtræ nauigationis: Rufinus in cauſa Claudij poſt biennium miſſus; omnes vel pro re familiari, vel pro periculo capitis alieni.] Hæc ipſe, quibus eiuſdem Panliniani, vnà cum Euſebio in Italiam aduentus annus delcaratur. Cæterùm, qui Rufin⁹ in hoc Hieronymi teſtimonio affertur, longè diuerſus ab Aquileienſe eſt, G contra quẽ ſermo dirigitur. Rei præterea familiaris negotium, cuius cauſa ipſe Paulinianus, comite Euſebio in Italiam miſſus affirmatur, hoc idem intelligendum Baronius quoq; teſtatur, de qno nunc ex Epiſtola ad Pammachinm in textu ſubditur: quò videlicet, pro cœpto iam conſtructionis opere patrimonium diſtraheret. Fuit autem is Hieronymo natu minor, eoq; tempore Romã ad meliores litteras euocatus, quo idem Damaſo Pontifici in Eccleſiaſticis cauſis auxilio erat. In Aegyptum inde vnà cum fratre ad nauigans, poſtremò in Paleſtinam, Bethlehem ad preſepe Domini Monaſticę vitę inſtitutum profeſſus eſt. De eodem ſæpius Hieronymus H in ſuis ſcriptis.

25 *Vt ſemirutas Villulas, quæ Barbarorum effugerant manus.* Per Barbaros diuerſas hoc loco accipe nationes; de quibus ſigillatim Heliodoro idem ſcribens ita meminit: Viginti, & eo amplius anni ſunt, quod inter Conſtantinopolim, & Alpes Iulias quotidie Romanus ſanguis effunditur, Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Theſſaliam, Achaiam, Epiros, Dalmatiam, cunctaſq; Pannonias, Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vandali, Marcomani vaſtant, trahunt, rapiunt. Quos

matro-

A matronæ, quot virgines Dei, & ingenua, nobilieq; corpora his belluis fuere ludibrio? Capti Epiſcopi, interfecti Presbyteri, & diuerſorum officia clericorum, ſubuerſæ Eccleſiæ, ad altaria Chriſti ſtabulati equi, Martyrum effoſſæ reliquiæ: vbiq; luctus, vbiq; gemitus, & plurima mortis imago. Quid putas nunc animi habere Corinthios, Athenienſes, Lacedæmonios, Arcadas, cunctamq; Græciam, quibus imperant Barbari?] hæc ibi. Inſignem hãc eandẽ patrij ſoli a Barbaris factam deſolationem in Sophoniæ caput primum commemorans: Iram quippe (inquit) Domini etiam bruta ſentiunt animalia: Et vaſtatis Vrbibus, homi-

B nibuſq; interfectis ſolitudinem, & raritatem beſtiarum quoq; fieri, & volatilium, piſciumq; teſtis Illyricus eſt, teſtis Thracia, teſtis in quo ortus ſum ſolum: vbi præter Cœlum, & Terram, & creſcentes vepres, & condenſa ſyluarum cuncta perierunt.] De hoc etiam ſupra capite primo.

26 *Et parentum communiũ cenſus venderet*. Quorum generis nobilitas, cum multis Villulis, & cenſibus quamplurimis affluxerint, ex hoc vno loco facilè conijcitur. Et quanquàm

Epiſt.2. alibi oppoſitum ipſemet Hieronymus videatur aſſerere: Natus (ſcribens) in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix milio, &

C cibario pane rugientem ſaturare ventrem poteram, nunc ſimilam, & mella faſtidio.] Hoc tamen non de ſe ipſo, ſed de voluptuoſis clericis, & Monachis, qui Eccleſiæ hæreditatem ad propria commoda, & luxum defraudabant intelligit. Sed generis eius ſplendor ex hoc clarior omnium iuditio redditur, quòd pro Chriſto omne patrimonium magnificentiſſimè diſtraxit.

27 *Ne cæptũ Sanctorũ miniſterium deſerẽtes*: Incipere enim plurimorum eſt, at perſeuerare paucorum.

28 *Riſum maledicis & æmulis præbeamus*: Idem in Iſaiæ ſeptimum: Et riſum prębeam⁹

D Iudæis. Et in quinquageſimum ſextum: Faceſſat omnis cauillatio Iudæorum, & riſui pręberé ſe ceſſat.] Aemulorum autem proprium eſt atq; maledicorum iuſtorum iugiter opera illudere; tuncq; potiſſimum, cùm vel propria deberent peccata lugere, vel quæ in deriſione habent, imitari. Illis Lucæ ſexto comminatur Chriſtus: Væ (inquiens) vobis, qui ridetis, quia lugebitis, & flebitis.

29 *In quo ſub accepta ab Apoſtolis degens regula*. Debent Monachi aliquam ex approbatis profiteri regulam, propterea enim Regulares dicuntur. At cum Hieronymi ætate nulla alia præter ab Apoſtolis traditam circumferretur, conſequens etiam erat, vt illam ad tempus ſuis, ſibiq; proponeret obſeruandam: E

Vide libro primo, De origine Ordinis noſtri Quæſtionem tertiam per totum. Et quamuis tunc fortaſſis Baſilius propriam edidiſſe potuerit regulam; nondum tamen apud omnes vel vulgata, vel vſu recepta, vt potè recens, Vel, quod magis vrget, nec dum Apoſtolica authoritate comprobata fuerat. Ita ſanè aliquandiù etiam Sanctus Auguſtinus, cum ſuis aſſeclis eãdem Apoſtolicam regulam primitus obſeruaſſe in prologo ſermonum ad eremitas, Et in ſermone, de communi vita clericorum, & multorum aliorum authoritate ſcriptorum perhibetur. Num verò Hieronymus propriã poſtmodum ſuis viuendi formam, ſeu regu- F

lam conſcripſerit, perinde ac Auguſtinum aliquando feciſſe omnibus compertum eſt, libro præallegato, quæſtione quinta ſatis explicatur.

30 *Cæpit, vt multum cupierat*. Cœpit locum incolere non præſentia tantum corporali, ſed nonarum potiſſimum frequentia virtutum. Aliàs enim, & permultos ante annos locum eundem tenuiſſe, ex proprio eiuſdem teſtimonio colligitur, vbi: Protinus (inquit) Bethlehẽ Lib.2.aduers'Ruf.

meã reuerſus ſum, vbi adoraui præſepe:] quẽ locum accuratè conſiderans Victorius: Suam (inquit) Bethlehem non appellaſſet, nec ſe concito gradu ad eam reuertiſſe, ſed accidiſſe G

potius dixiſſet, niſi prius (hoc ſcilicet, de quo nunc tractamus tempore) ſedem illam tenuiſſet.] Ideo ergo veluti nouus loci eiuſdem incola, ac inuſitatus Bethlemita Vir Sanctus dictus eſt, quòd ibidem, exactiſſimo virtutum omnium ſtudio, ſanctiorem rurſus quaſi incœperit vitam, velutiq; nouus miles ad certamina, laboreſq; pro familia ſibi credita verbo & exemplo firmanda, ſedulus inſtiterit. Proh Deum immortalem, ſi Sanctitate celeberrimi viri, poſt tot fortiter geſtas dimicationes, poſt tot triumphos, palmaſq; glorioſè euectas, in Incipientium adhuc ſeriè memorantur, quid de nobis, nullius virtutis homunculis dicen- H

dũ? quo loco adſcribendi, qui pro dimicando prælio ad arma vix manus extendimus? qui ad vitæ viam currendam alterum vix pedem admouimus?

31 *Cum illuſtri viro Euſebio Cremonenſe*. Ex Epiſtola centeſima prima, de optimo genere interpretandi ad Pammachium: Erat (ibi ſcribitur) in Monaſterio noſtro vir apud ſuos haud ignobilis Euſebius Cremonenſis. Quis porrò, qualiſq; hic inter Hieronymi diſcipulos Euſebius fuerit, quantumq; poſt eiuſdem e vita diſceſſum Ordinem propagarit, habetur libro ſecundo, de Origine ordinis noſtri.

32 *Et cum alijs ſanctis fratribus habitare*:

De

A Dequibus nominatim aduerſus Rufinum, libro
tertio Apologiæ, capite ſeptimo agit. Volo
(inquiens) ſcire, quæ ſunt iſta iacula venenata,
quæ poſt tergũ veſtrũ nos iecîſſe conquæreris.
Vincentius, Paulinianus, Euſebius, Rufinus (al-
ter videlicet ab nunc memorato) Presbyteri
&c.] Dicitur autem Hieronymus eum cæteris
fratribus Monaſterij clauſtra coluiſſe, nõ quòd
eoſdem aſſeclas ſuos, Fratrum nomine, vel ap-
pellari voluerit, vel duos Ordines: vnum nimi-
rum fratrum, alterum Monachorum inſtitue-
rit. Minimè: ſed ideo Monachos fratres nũc
author nuncupat, propter ſpiritualem omni-
um ſimul commorantium animi, & volunta-
B tis vnionem. In Monaſterijs enim, quemad-
modum vna viuendi ratio, ſic & vnus animus,
vna voluntas, atq; concordia eſt. Et ideo fra-
tres non corpore (inter quos ſępe iurgia, con-
tentiones, & homicidia in ſcripturis legimus)
Gen.4.13 ſed fratres ſpiritu Monachi dicuntur. In quo
27.37.
Pſal.132. etiam ſenſu Dauid cecinit. *Ecce quam bonum,*
Matt.28. *& quam iucundum habitare fratres in vnum.*
Et Dominus in Euangelio: *Ite nunciate fratri-
bus meis*. Et quamuis ex hoc Monachi omnes,
fratres appellentur; non tamen e contrariò,
omnes fratres Monachi dicendi ſunt: quando-
quidem inter ſe differunt, vt apud D. Thomã
videre eſt. Demùm quàm ex horum omnium
C ſimul, tam Virginum quàm Monachorum,,
cœleſti planè vitæ genere humani generis ho-
ſtis ruinam præſagierit, illud vnum declarat,
quòd omnibus non multò poſt, adhibitis ille
neruis fabricam virtutum altis radicibus defi-
xam labefactari, euertereq; funditus curauerit.
Graſſatores, exilia, cędes, incẽdia, bonorumq;
omnium deprædationem immiſerit. De qui-
bus omnibus tam ipſum Hieronymum, eiuſq;
alumnos, quàm Euſtochium, & Paulam, ad-
mirabili patientię modeſtiæq; exemplo, apud
Romanum Pontificem cõqueſtos fuiſſe, quam-
uis ſpeciales eorum litteræ non extent, Inno-
centij tamen tunc Pontificis reſponſiuę ſuper
D ipſa re tranſmiſſæ ad eos Epiſtolæ, idipſum
apertè comprobant: quarum exemplaria vti
vera antiquitatis monumenta, atq; rem ipſam
mirum in modum explicantia, hic placuit ex
Baronio ſubnectere.

*Dilectiſſimo filio Hieronymo Presbytero
Innocentius Epiſcopus.*

N*Vnquam boni aliquid contentionem feciſſe
in Eccleſia teſtatur Apoſtolus: & ideo hæ-
reticorum correctiones primùm fieri iubet magis
diuturna duci collatione. Quæ regula dum negli-
genter accipitur malum non vitatur, quod cauen-
dum eſt, ſed augetur. Tamen quoniam dolor, ge-
mitusq; tuus, ita quatit viſcera noſtra, vt ratio non* E
*tractandi, conſulendiq; ſit, primùm conſtantiæ
tuæ alloquor fidem. Pro veritate quiſq; iniuria,
aut (vt dicis) periculo percelletur, qui expectat
beatitudinem, multis ſæpe narraſtis: & tua ver-
bis prædicationis te bene memorem admonemus.
Itaq; excitati tanta malorum ſcena, arripere au-
thoritatem Sedis Apoſtolicæ ad omne compri-
mendum nephas, feſtinanimus: ſed in quem in-
ſurgeremus, nec nomine appellatum legimus, nec
criminis aliqua ratione exaxatum. Quod ergo poſ-
ſumus, condolemus. Si depoſueris autem apertam,
manifeſtamq; in homines aliquos accuſationem:
aut iudices competentes tribuam: aut, ſi quid vr-
gentius, ſollicitiusq; a nobis fieri poteſt, non retar-* F
*dabo, fili dilectiſſime. Tamen Epiſcopo, fratri meo
Ioanni ſcripſi, vt circumſpectius agat: ne quid cir-
ca Eccleſiam ſibi creditam adhuc tale aliquid fiat,
quale præuidere, & propellere ne accideret, vel
ne accidat, etiam ipſi ſit & poſtea moleſtiſſimum.*].
*Hucuſq; Innocentius ad Sanctum Hieronymum,
Sequitur eiuſdem, & altera ad Ioannem Epiſco-
pum Hieroſolymorum ſuper ea ipſa re Epiſtola.*

Dilectiſſimo fratri Ioanni, Innocentius.

D*Ireptiones, cædes, incendia, omne facinus
extremæ demẽtiæ Generoſiſſimæ Sanctæ Vir-
gines Euſtochium, & Paula deplorauerunt in locis* G
*Eccleſiæ tuæ perpetraſſe Diabolum, nomen enim
hominis, cauſamq; reticuerũt. Quod & ſi ambi-
guum non ſit, & a quo commiſſum: oportuit tamẽ
cuſtodire germanitatem tuam, & gregi illius ſo-
licite prouidere, ne quid huiuſmodi oriretur, quod
cum aliorum periculo tua laceſſit negligentia ad-
mittere in gregem Domini, & tales agnos, quos
incendio, armis, & perſecutionibus nudas, debiles
poſt ſuorum cædes, & mortes vix viuere audiui-
mus. Nihil mouet pietatem illam Sacerdotij tui
de tanta Diaboli in te, atq; in tuos poteſtate ad-
miſſa: in te inquam, prorſus enim Sacerdotij
grauitatem condemnat tantum nefas in Eccleſia
fuiſſe completum. Vbi prouiſiones tuæ? Vbi cer-* H
*tè, ſi caſus euenerant auxilia, & conſolationes?
Cum plus ſe adhuc metuere dicant, quàm conquæ-
rantur eſſe perpeſſas. Altius cenſerem, ſi eſſent
aliquid de hac re mecum apertius collocutæ. Vide
frater antiqui hoſtis inſidias: & ſpiritu boni recto-
ris peruigila, quæ ad nos opinione magis, quàm
accuſatione manifeſta delata ſunt, vel corrigan-
tur, vel retundantur, ne ius Eccleſiaſticum, de la-
befactatis cauſis eum, qui non defenderit, præſtare
compellat.* Hæc Ioanni Innocentius, apud quẽ
is conniuentiæ, de perpetratis criminibus ſuſ-
pectus erat: quippe qui eundem Hieronymo
fuiſſet ſemper infenſum, ſiue ob fidei, ſiue ob
iuriſdictionis controuerſias inter eos iam agit-
tatas,

A tatas, certò ſciret: Quod autē Paulæ fit mētio,
iuniorē intellige, ſenioris neptem, ipſa enim
ſenior aliquot ante annos iā quieuerat in Do-
mino. Poſtremò datarū Epiſtolarū tempus,
numerat Baronius Chriſti annum quadringen
teſimum decimum ſextū. Verū de iiſdēm dili-
gentius in priori Recens. Animaduerſione 55.

33 *A quibus ſcilicet, diuino miniſterio iugiter
inſudantibus*. Ex Epiſtola nonageſima ſecun-
da: Non enim conuenit, vt ab adoleſcentia
vſq; ad hanc ætatem in Monaſteriolo eum
ſanctis fratribus labore deſudans &c.]

34 *Hoc matutinale officium, quod nunc ob-
ſeruatur in occiduis maximè regionibus canoni-*
B *ca functione primitùs inſtitutum eſt*. Huius, vt
plenior habeatur cognitio, paucula, quæ ſe-
quuntur, placuit adijcere.

De Matutinarū precū origine, atq; inſtitutione.

CONTROVERSIA IX.

MAtutinalis officij, diurnatumq; horarū
ex Orientalibus ad Occidentales Ec-
cleſias inſtitutionem, non Caſſianus tantùm
illorum auctor temporum, ſed quæ in Con-
cilio etiam Romano, & decretis Damaſi Pon-
tificijs habētur, videntur indubitatam redde-
C re fidem. Enimuero hæc in Damaſi eiuſdē
Actis leguntur: Eius præcepto inſtitutum eſt,
vt die, nocteq; pſalmi in Eccleſijs canerentur.]
Hæc verò inſtitutio ab eo tunc dimanaſſe cre-
ditur, vbi idem ipſe Damaſus, Pſalterio iuxta
Septuaginta editionem emmendato ab ipſo
S. Hieronymo donatus eſt. De cuius pariter
Pſalterij optima Hieronymi correctione iam
ſupra ſæpius actum eſt. Verùm contra pre-
dicta inſurgere Baronius videtur, falſum pla-
nè aſſerens, eiuſmodi die, ac nocte canen-
dorum in Eccleſia Pſalmorum inſtitutionem
a Damaſo traxiſſe originem, cum ipſo quoq;
naſcentis Eccleſię exordio eorum vſus ac reci-
D tatio viguerit; Quod Baſilij teſtimonio confir-
mare nititur, dum Epiſtolę eiuſdem ſexageſi-
mæ tertiæ verba allegat, nimirum: Ad id ve-
rò quod propter pſalmodias accuſamur: Qua-
re potiſſimum ſimpliciores perterrefaciunt,
qui nos traducunt, hoc habeo quod dicam;
quod videlicet, qui iam obtinuerunt ritus in
omnibus Eccleſijs Dei concordes ſunt, &
conſoni.] Hæc Baſilius. At certè ex his pſal-
morum vſus die, nocteq;, vel matutinalis offi-
cij ritus, ab initió naſcentis Eccleſiæ non ſatis
apertè comprobatur. Additur, quòd Pſal-
modię nomine, non abſolutè Dauidici Pſal-
mi, ſed quilibet etiam ſacer hymnus, ſpiri-
tualiſq; ad ipſum Deum cantio, & laus intel-
liguntur. Quis verò neſciat in omnibus Or- E
bis terræ partibus, Eccleſijſq; Deum optimū
maximum fuiſſe laudatum? Vnde ad huius
pſalmodiæ nominis intelligentiam obſer-
uatione dignum videtur: Sanctorum aliquos
Patrum, ab initio etiam exurgentis Eccle-
ſiæ ſacros hymnos, ſpiritualiaq; cantica pro
diuinis laudibus Fidelibus tradidiſſe canenda.
Sic Beatum Ephrem Syrum, & alios, poſtre-
mò Sanctum Gregorium Nazianzenum, &
Ambroſium feciſſe legimus. Quę etiam di-
uinæ laudes, hymnodiæ, Pſalmodiæ, & Can-
tica appellari conſueuerunt. Extat Auguſti-
ni teſtimonium, Confeſſionum ſuarum li-
bro nono, capite ſexto, & ſeptimo huiuſmo- F
di. Quantum fleui in hymnis & Canticis tuis
(Ambroſium enim alloquitur) ſuaue ſonantis
Eccleſiæ tuæ vocibus commotus acriter. Vo-
ces illæ influebant auribus meis, & eliquaba-
tur veritas tua in cor meum, & ex ea æſtuabat
affectus pietatis, & currebant lachrymæ: & be-
ne mihi erat cum eis.] Tandem Philo Iudæus,
qui in libro de Vita Contemplatiua noſtrorū
laudes, in gratiam Principis Apoſtolorum, ac
Sancti Marci ſcripſit de eiuſmodi Pſalmorum
vſu, nil refert. Sed nec de hoc apud Sanc-
tum Dionyſium ſatis expreſſam reperi factā
mentionem. Fallitur ergò Baronius, dum a
Hieronymo formam in concinendis pſalmis G
hucuſq; ſeruatam negat inuentā. His tamen
non obſtantibus reſpondendum arbitror:
quòd, quemadmodum nonnullorum pſalmo-
rum, certis quibuſdam temporibus in crepun-
dijs etiam Eccleſiæ decantatio apud Chriſti
fideles omnino neganda non eſt (a quam-
plurimis enim, præſertimq; Monachis eoſ-
dem pſalmos recitari ſolitos apud Caſſianū li-
bro ſecundo, De origine Monachorum, capite
primo, & ſequentibus expreſſè legimus:) Ita &
illorum perpetuus vſus in ſingulos dies, atq;
ſingulas noctes, ſub certa forma, cum ipſiuſ-
met pſalterij per hebdomadam in diſtinctas
ferias partitione, nec non exactiſſima em- H
mendatione, ac alijs, (vt mox dicetur), ab
eiuſdemmet Hieronymi cœnobio, Pontifi-
cis auctoritate, primitus dimanatus, ſicq;
poſtea ab vtraq; tum Occidentali, tum O-
rientali Eccleſia communiter receptus, conce-
dendus eſt. Ad hoc Hieronymi ipſius non
vulgare accedit teſtimonium. Enimuero de
ſuis Monachis, ac Chriſto Sacratis Virginibus
in choro diuinas laudes, nocturno præſertim
tempore concrepantibus ſermonem ingerens,
Ita in Sabinianum Diaconum inuehitur: Pa-
ueo miſer, & tam mente, quam corpore per-
horreſco, ponere tibi volens ante oculos
tuos opus tuum. Tota Eccleſia nocturnis vigi-

A lijs Chriſtum Dominum perſonabat, & in diuerſarum Gentium linguis vnus in laudibus Dei ſpiritus concinebat. Tu inter oſtia quõdam præſepis Domini, nunc altaris amatorias Epiſtolas fulciebas, quas poſtea illa miſerabilis, quaſi flexo adoratura genu inueniret & legeret: Et ſtabas deinceps in choro pſallentium, & impudicis nutibus loquebaris.] Hæc ipſe. Ad idem eſt, quod auctor Epiſtolæ ad Cyrillum, De Miraculis Hieronymi ſcribit: Præparans (Hieronymus ſcilicet) officiorum ſeriem cunctis Eccleſiæ miniſtris, totam penè Eccleſiam ædificauit. Additur ab alijs, eundem Epiſtolas omnes, &

B Euangelia per totum anni circulum vnà cum lectionibus, & prophetijs in Miſſæ officio primitus ordinaſſe. Sed de his in Recenſionibus. Demùm Marianus Victorius teſtatur: Illyricos populos, Miſſam, & diuina officia, nec non alias preces, Illyrica, ſeu Dalmatica, quę nunc Sclauona dicitur, lingua conſcriptas, ſediſq; Apoſtolicę auctoritate cõfirmatas cuſtodire, quas a Hieronymo accepiſſe ita perſuaſum habent, vt capitis potius armis penitus diſperire malint, quàm eas relinquere.

Vict. in Indice operum Hier.

35 *Quod & Caſſianus teſtatur dicens.* Libro videlicet tertio, De origine Monachorum, capite quinto. Caſſianum iſtum ex ſuperius memoratis illis Monachis arbitror, quos primùm ad eundem Hieronymum, vt illius diſciplina erudirentur confluxiſſe explicatum eſt. Fuiſſe verò illum poſtea Ordinis eiuſdẽ profeſſorem celeberrimum, propria quoq; ipſius verba, quibus libro quinto capite trigeſimo ſexto, ſe Monachum nouitium Monaſterij Paleſtinæ aſſerit, facilè indicant. Id quod prææallegato etiam loco libri tertij, capitis quarti apertius manifeſtat, dum ſe Monaſterij illius apud Bethlehem, in quo Saluator pro ſalute mundi naſci dignatus eſt alumnum profitetur. Illum aliquandò inde egreſſum Ordinem, duobus apud Maſſiliam conſtructis Monaſterijs, virorum vno, virginum altero propagaſſe, author Gennadius eſt, libro de Viris Illuſtribus, qui eius pariter ſcriptorum ſeriem ibidem exactè deſcribit. De eodem Equilinus in ſuo Sanctorum Catalogo, libro ſeptimo, capite quinquageſimo nono. Eundem verò Pelagianæ hæreſis infamia notare Baronius Tomo quinto Annalium, ſub Chriſti anno quadringenteſimo trigeſimo tertio non veretur.

36 *Matutina ſolemnitatis officium, nouo adhuc tempore conſtitutum, primitus in Bethlehem Monaſterio, vbi Dominus noſter Ieſus Chriſtus pro redemptione humani generis ex Virginis vtero naſci dignatus eſt.* Hoc præfati Caſſiani, loco citato teſtimonium, quod certe veritati conſentaneum inde colligitur, quòd teſtis is de viſu fuerit. Variant autem nonnihil verba hoc loco ab his, quæ primùm ipſe author litteris conſignauit; cæterùm variatio ſenſum non immutat. Propria verba ſunt. [Sciendum tamen, hanc matutinam, quæ nunc obſeruatur in occiduis vel maximè regionibus primitùs inſtitutam, Vbi Dominus noſter Ieſus Chriſtus natus ex Virgine, humanæ infantiæ incrementa ſuſcipere dignatus, noſtram quoq; adhuc in religione teneram, & lactentem infantiam, ſua gratia confirmauit.] Ita Caſſianus. Et quamuis de Matutinis tantùm agere videatur, non de cæteris horis: In conſequentib' tamen capitibus idemipſe ſigillatim de eiſdem ſubdit, vt propterea de ordinatione omnium horarum ab Hieronymo inuenta, atq; primùm elaborata dubitandum non ſit. Porrò illarum recitatio matutinæ ſolemnitatis nomine commendatur, quia tam exquiſito in ſingulas noctes ſtudio, mentiſq; affectu illas Hieronymus Creatori perſolueret, ac ſi Natiuitatis, Reſurrectionis, Pentecoſteſq; ſolemnitates, & myſteria, ſibi fuiſſent celebranda.

37 *Sicq́, ex illo per vniuerſum mundũ conſuetudo eiuſdem celebrationis inualuit.* Non ſunt hæc Caſſiani eum ſequentibus verba, ſed Lupi, operis huius auctoris, quorum ſenſum, tũ ex ipſomet Caſſiano, tum ex Damaſi decretis mutuatus eſt. Hæc autem conſuetudo, non ductim ex pſallentium vſu Monachorum, ſed ex vniuerſalis Romanæ eccleſiæ decreto firmiſſimo inuulgata, atq; recepta, ſequentibus aſſeritur.

38 *Quo tempore Beatus Damaſus, Beato Hieronymo illud componente, ac edente conſtituit, vt Pſalmi die, noctuq́, per omnes canerẽtur Eccleſias.* Fuſius rem explicat Honorius Auguſtodunenſis, auctor milleſimi ducenteſimi vigeſimi, in opere, quod Gemma animæ inſcribitur, Libro de concordia diuinorum officiorum, ſcribens: Olim diuinum officium in Catholica Eccleſia Chriſti peragebatur, pro vt cuiq; bonum videbatur, ſed poſteaquàm vnitas Eccleſię Chriſti cœpit multiformiter ab hæreticis ſcindi, & a Schiſmaticis multipliciter in diuerſa conuenticula findi, Beatæ Memoriæ Theodoſius Imperator Synodum Conſtantinopoli congregauit, omnes hæreſes damnauit, diuinum officium ordinari a Synodo humiliter poſtulauit. Quod negotiũ tunc temporis Damaſus Papa Romanus Sancto Hieronymo Presbytero in profanis, & Sacris ſcripturis erudititiſſimo iniungere dignum iudicauit. Sanctus itaq; Hieronymus Preſ-

A Presbyter conſtitutus in Bethlehem Ciuitatu-
la, vbi Dominus, & Saluator Mundi naſci vo-
luit, Pſalmos ad nocturnos, & ad reliquas ho-
ras ſapienter diſtribuit: ſicut & hodie Sancta
Catholica Eccleſia Chriſti pſallit.] Et poſt pau-
ca. Poſtquam ergo Dominus Papa diſpoſi-
tionem diuini officij a Sancto Hieronymo Preſ-
bytero, eleganter editam accepit, Collegium
collegit, ac vbiq; ſic cantari præcepit.] Huc-
uſq; Honorius. De his æquè, ac ſequentibus,
latius in Recentionibus.

Deniq; quod de canẽdis per omnes Orbis
Eccleſias die, noctéq; Pſalmis decretum pro-
latum affertur, non nouum, atq; recens (vt nu
B per quidam calumniantur) ſed vetuſtiſſimum
prorſus in Eccleſia cantus eſſe inſtitutum oſten
dit. Verùm huiuſmodi nunc error paulò la-
tius explodendus.

De Eccleſiaſtico Cantu, einſq; antiquitate.

CONTROVERSIA X.

INter cæteras, quas aduerſus Eccleſiam, Ec-
cleſiaſticoſq; viros impius Eraſmus cenſu-
ras monumentis prodidit, ea quoq;, qua Ec-
cleſiaſticum, imo verius Angelicum decantan-
di diuinas laudes morem ſubſannat, omnium
C iudicio numeratur. Et quidem de eo ipſo in
Adnotationibus agens, Apoſtoli Pauli tempo-
re nondum fuiſſe illum, ſed pronuntiationem
duntaxat: Vixq; a poſterioribus deinceps re-
ceptum tradit. Stomachatur demùm in mul-
tis regionibus totos dies pſalli in Eccleſijs, ita
vt nec modum, nec finem cantionum, nihilq;
aliud audiri in Monaſterijs, Templis atq; Col-
legijs, quàm vocum ſtrepitus conquæratur.
Cæterùm, quòd cum perfidia iunctam ſimul
is habeat imperitiam ſcripturarum, earundem
nunc, atq; Sanctorum Patrum teſtimonijs
comprobemus.

Certè, tametſi de diuinis laudibus concinen
D dis in Scripturis Sanctis nil legeretur, Vſum
men illius innumeris in locis obteſtatum nega-
Exod. 15. re non poteſt Eraſmus. Cecinit namq; Moy-
ſes, & filij Iſrael carmen Domino: Cecinit &
Maria eius ſoror in tympano, cum cæteris mu-
1. Reg. 18 lieribus poſt eam. Cecinerunt de vniuerſis
Vrbibus Iſrael in occurſum Saulis regis egreſ-
ſæ mulieres. Ipſemet Dauid, haud indecorum
arbitratus, quin potius Regiæ Maieſtati aptiſſi-
2. Reg. 6. mum, ante arcam fœderis Domini cythara per
ſonans, pſallens, atq; tripudians proceſſit.
Compoſuit idem, diuino afflatus ſpiritu quam-
plurimos hymnos, atq; Pſalmos, quos & abſq;
modulis, ſolaq; tantùm pronunciatione reci-
tare conſueuiſſe affirmare ridiculum prorſus
eſſet: cùm ad quid tanta arte, menſuraq;, & E
ratione ſonora ijdem formandi, ſi accomoda
vocis modulatione non fuiſſent proferendi?
Cantorum ędes ad perſoluenda in templo Dei
præconia Salomon eius filius conſtruxit. De
ijſdem templi cantoribus paſsìm in Paralipo-
menon, atq; Eſdræ libris. Cantica deniq; An-
na Samuelis mater, Maria ſoror Moyſi, Iu-
dit, Debora, Moyſes, Iſaias, Habacuc, Aggę-
us, Ezechia, & alij complures ediderunt. At
hæc de Veteri Teſtamento. Porro ſi Noui ad-
huc exordium perſcrutari voluerimus Zacha-
riam quoq; magni Ioannis, præcurſoriſq; pa-
trem, Deiparam Virginem, Symeonem, nec
non Cœleſtis exercitus Angelorum multitu- F
dinem, in naſcentis Eccleſię primordijs Domi-
no decantaſſe comperiemus. Sed quod inter
Apoſtolicas traditiones, inductus olim, recep-
tuſq;, atq; deinceps in Eccleſia frequentatus
cantus numerandus ſit, haud leuia conuincunt
argumenta.

1 Extãt de hoc inprimis Apoſtoli verba ad
Coloſſenſes tertio, quibus eoſdem in fide in-
ſtruens ita adhortatur: *Verbum Chriſti habitet
in vobis abundanter: in omni ſapientia,* docentes
*& commonentes voſmetipſos, Pſalmis, hymnis, &
canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cor-
dibus veſtris Deo.*] Idipſum fermè ad Epheſios
quinto habet, vbi ſcribit: *Nolite inebriari vino,* G
*in quo eſt luxuria, ſed implemini Spirituſancto,
loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis, & Hymnis, &
canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in
cordibus veſtris Domino*] Hæc Apoſtolus:
Nec eſt, quod horum Eraſmus ſenſum nitatur
inuertere: Paulum, obijciens in cordibus tan-
tùm hortari, non voce eſſe cantandum. Enim-
uerò, non tollit Apoſtolus ipſis verbis *in cordi-
bus veſtris*, quin voce cantandum ſit, ſed for-
mam Eccleſiaſtici cantus præſcribit: nimirum,
vt quod modulis vocibus exprimitur, cordis
potiſſimùm chorda concinatur: Laudetur
Deus voce, pariter & corde. Illud, vt Augu-
ſtinus inquit, verſetur in corde, quod profertur H
in ore.] Et hic eſt germanus verborum Apo-
ſtoli ſenſus, vt Chryſoſtomus, Theodoretus, &
communiter omnes exponunt.

2 Altius rei huius, atq; certius petitur ar-
gumentum, quòd ipſe Dominus ſuper pullum
Aſinæ Hieroſolymę Ciuitatis portas triumpha-
tor ingrediens, voces decantantium diſcipulo-
rum, nedum prohibuerit, ſed admonitus, vt in-
creparet, eorundem cãtum probâuerit potius,
prouocaueritq; magis. Scribitur namq; Lucę
decimonono: *Euntc autem illo ſubſternebant ve-
ſtimenta ſua in via: Et cùm appropinquaret iam
ad deſcenſum montis Oliueti, cæperunt omnes tur-
ba deſcendentium gaudentes laudare Deum voce*

magna

A *magna ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus, dicentes: Benedictus, qui venit Rex in nomine Domini: pax in Cœlo, & Gloria in Excelſis: & quidam Phariſæorum de turbis dixerunt ad illũ: Magiſter, increpa diſcipulos tuos. Quibus ipſe ait: Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.*]

3 Cæterùm quid a Domino probatum cantum aſſerimus, cùm eundem quoq; vnà cum Apoſtolus diuinas cecinisse laudes in Euangelio legamus? Enimuerò, peracta Sacratiſſimæ cœnæ myſteria, hæc protinus Euangeliſta ſubdit: *Et Hymno dicto, exierunt in montem Oliuarum*. Nec recitatum, ſiue pronunciatum
B tantùm ſuſpicari quiſpiam hoc loco Hymnum debet, quandoquidem abſq; cantu diuinę haud
Aug. in Pſal. 72. conuenit laudi eiuſmodi nomen, Auguſtino teſtante qui ait: Hymni ſunt laudes Dei cum cantico. Hymni cantus ſunt cõtinentes Laudes dei: Si ſit laus, & nõ ſit Dei, nõ eſt Hymnus. Si ſit & laus, & Dei laus, & nõ cãtetur, nõ eſt Hymnº. Oportet ergò, vt ſi ſit Hymnus, habeat hæc tria, & laudẽ, & laudẽ Dei, & canticum.] Hæc Auguſtinus. Eundem locum Chryſoſtomus explicans: etenim (inquit) Prophetis pſallentibus, & Apoſtolis hymnos canentibus, negotiorum tamen vitæ huius introducimus tumultum. Idipſum Beda: Poteſt videlicet etiam
C hymnus ille intelligi, quem Dominus, ſecundũ Ioannem Patri gratias agens, decantabat.] Ita ipſe, & communiter omnes.

4 Habentur præterea in huiuſmet, de cantu Eccleſiaſtico veritatis comprobatione haud obſcura Sanctorum Patrum teſtimonia: Quandoquidem Sanctus Iuſtinus Martyr, auctor centeſimi quinquageſimi, & primus eorum, quorum ſcripta ad nos poſt Apoſtolica tempora peruenerunt, in oratione ad Antoninum Pium, de hymnis, Deo paſſim a Chriſtifidelibus decantari ſolitis, ita meminit. Gratos nos illi exhibentes, rationaleſq́; pompas, & hymnos celebramus, atq; decantamus.] De eiſdem
D Clemens Alexandrinus, qui anno Chriſti ducenteſimo claruit, in Oratione exhortatoria ad Gentes hæc habet: Hic eſt mons Deo dilectus, mons ſobrius caſtis vmbroſus materijs. In eo autem bacchantur, non fulmine ictæ Semelis ſorores, Menades: quæ in inceſta viſcerατione carnium initiantur; ſed Dei filiæ, pulchræ agnæ, quæ veneranda Verbi orgia concelebrant, chorum moderatum congregantes: chorus ſunt iuſti, canticum eſt hymnus Regis omnium; pſallunt puellæ, gloria afficiunt Angeli, prophetæ loquuntur, editur ſonus muſicus] & paulò poſt. Si velis tu quoq; initiare, & chorum duces cum Angelis circa eum, qui eſt ingenitus, & ab interitu alienus, & qui

E ſolus eſt verè Deus; vnà nobiſcum canite Deo Verbo.] Sed, & hymnos in Eccleſia canendi conſuetudinem non nihil fortaſſis aliquando intermiſſam, vel minus fortè Antiochiæ communi vſu receptam, Angelico miniſterio inſtauratam, teſtatur hiſce Socrates: Ignatius Antiochiæ, quæ eſt in Syria, tertius a Petro Apoſtolo Epiſcopus: qui cum Apoſtolis ipſis multum verſatus eſt, viſionem vidit Angelorum, Sanctam Trinitatem, hymnis alterna vice decantatis collaudantium, & formam canendi in ea viſione expreſſam Eccleſiæ Antiochenæ tradidit. Vnde illa traditio ab omnibus Eccleſijs recepta eſt.] Hæc Socrates. Deniq;, quòd die, — Soc. hiſt. lib. 6. c. 8.
F nocteq́; vbiq; terratum cantus in Eccleſijs longè ante ſua tempora inualuerit Baſilius teſtatur Epiſtola ſexageſima nona ad Neocæſarienſes ſcribens: Ad id verò, quod propter pſalmodias accuſamur: quare potiſſimum ſimpliciores perterrefaciunt, qui vos traducunt: hoc habeo, quod dicam: quod videlicet, qui iam obtinuerunt ritus, omnibus Eccleſijs Dei concordes ſunt, & conſoni. De nocte ſiquidem populus conſurgens, antelucano tempore domũ præcationis petit: inibiq́; labore & tribulatione, ac lacrymis indeficientibus, facta ad Deum confeſſione, tandem ad orationem ſurgentes ad Pſalmodiam inſtituuntur. Et nunc quidem
G in duas partes diuiſi, alternis ſuccinentes pſallunt; atq; ex eo ſimul eloquiorum Dei exercitationem, ac meditationem corroborant, & cordibus ſuis attentionem, reiectis vanis cogitationibus mentis, ſoliditatem ſuppeditant. Deinde vni ex his hoc muneris dato, vt quod canendum eſt, prior ordiatur: reliqui ſuccinunt; atq; ita in Pſalmodiæ varietate, precibuſq́; ſubinde interiectis, noctem ſuperant. Illuceſcente iam die, pariter omnes, velut vno ore, ac corde vno confeſſionis pſalmum Domino offerunt, ac ſuis quiſq; verbis reſipiſcentiam profitentur. Horum gratia, ſi nos fugitis, fugietis ſimul & Aegyptios: fugietis Lybiam
H vtranq;, Thebæos, Paleſtinos, Arabes, Phoenices, Syros, & qui ad Euphratem habitant: & vt ſemel dicam, omnes apud quos vigiliæ, ac preces, communeſq́; Pſalmodiæ in precio ſunt] hucuſq; Baſilius. Sed longum eſſet ſingula inpræſentiarum Sanctorum Patrum afferre teſtimonia, quibus ab Apoſtolis, primiſq́; credentibus in Eccleſia diuinarum laudum cantus frequentatus probatur.

5 Proferamus nunc externorum, ſi Catholicorum non recipit Eraſmus, atq; Sanctarum Scripturarum teſtimonia. Philo Iudæus, vir omnium conſenſu doctiſſimus, qui & in gratiam Principis Apoſtolorum compoſuit librum in Laudem Chriſtianorum, qui ſub Sancto

Marco

A Marco Euangeliſta in Aegypto religioſiſſimè
uiuebant, atq; teſtis de viſu, cantum ab eiſdē
primis credentibus in diuinarum laudum ac-
tione receptum, in libro de contemplatione
hiſce tradit: Vbi omnes conſurrexere, duo
chori fiunt in medio cœnaculi, alter virorum,
alter fœminarum, vtriq; ſuus concentor præfi-
citur, honore præſtans, & canendi peritia:
deinde cantant hymnos ad laudem Dei com-
poſitos varijs metrorū, carminūmq; generib*:
nunc vno ore, nunc alternis, nō ſine decoris, &
religioſis geſtibus, & accentibus: modò, ſtantes
modò retrorſum gradū mouētes, vt cunq; res
poſtulat. Deinde poſtquàm vterq; ſeorſum
B expleuit his ſe delicijs, velut amore diuino
ebrij vnum chorum faciunt promiſcuum, ad
imitationem illius olim inſtituti, quando ma-
re, Deo iubente, alteris ſalutem, alteris per-
niciē attulit, præcinente viris Moyſe, Maria
verò Prophetide feminis.] Hæc Philo.

De eodem Lucianus Ethnicus, atq; Apoſ-
tolorum, nec non Chriſtianorum Romæ ir-
riſor in Philopatro meminit. Adhuc & ipſe
Plinius Nepos ad Traianum principem (cuius
ætate ſuperſtites nonnulli etiam Apoſtolorū,
ac Ioannes præſertim fuerant, libro decimo,
Epiſtola nonageſima ſeptima de eodem agit:
Hos (inquiens Chriſtianos quippe intelligit)
C ſolitos eſſe ſtatos dies ante lucem conuenire,
carmenq; ſecum inuicem Chriſto, quaſi Deo
decantare.] Ita Plinius.

Sed eſto (inquit Albertus Pius) Pauli ætate
non fuiſſet inductus cantus, in Eccleſiam præ-
ſertim, ſolemni more. Quid tum? nec enim
conueniebat, in ipſius religionis Chriſtianę ex-
ordijs omnia inducere, præcipuè cantū ſolem-
nē diuinarum laudū. Primùm, quia id Sena-
tui Apoſtolico in Hieruſalem reſidenti Iudæi
non permiſiſſent; Chriſtianis enim vix licebat
latenter in cœnaculis, & ſolarijs domus con-
gregatis, tacitis orationibus inſiſtere, vt ex A-
poſtolorum Actis eſt cognoſcere. Cogebantur
D tamen ad id peragendum eo ritu, quo pote-
rant. Porrò, cum adhuc templum coleretur,
& Iudæorum cantus in ipſo reſonarent, con-
uentus fieri priuatos ad decantandas laudes di
uinas multis prębuiſſet ſcandalum nouitate
facti, præſertim cùm legi aduerſaretur, in-
hibenti rem ſacram peragi, ſacrificiumue of-
ferri quouis alio loco, quàm in templo. Qua
propter ab Euangelio recipiendo plurimi de-
territi fuiſſent. Præterea, nec Gentiles, apud
quos Chriſtiani verſabantur, ab idolis & ſuis
ſuperſtitionibus ad Chriſtum conuerſi, permi-
ſiſſent eos publicè decantare, & ſacra pera-
gere. Quocirca, & ante lucem conueniebāt
non frequentibus locis, nec celebribus: ſed in
cryptas, cuniculos (quarum adhuc plurima, E
monumenta Romæ eſt videre) & in cauernis,
& in ſubterraneis ſpecubus rem diuinam pera-
gebant, quò minus ſtrepitus vocum exaudire-
tur, reſonantibus ex eorum ore laudibus diui-
nis, quas continere nō poterant, vt Plinius teſ-
tatus eſt, licet illis proſcriptionis, & capitis pe-
riculū immineret. Quamuis igitur ijs de eau-
ſis ſolemnis cantus in Eccleſiā primæuo illo tē-
pore; publicè ſaltem non fuiſſet inductus, non
tamen ex hoc conuinceretur, quin Apoſtolica
auctoritate inſtitutus fuerit obſeruandus, cùm
tempora permitterent. Quem eùm perficere
licuit, tanta alacritate, vbiq; fuit receptus, vt
in vniuerſo Chriſtiano Orbe indeſinenter, ſta- F
tis horis Domini laudes ſolemniter concinen-
tium chori exaudirentur.

Poſtremò, cùm Militans Eccleſia Triūphā-
tis in omnibus imitatrix ſit, & quaſi ęmulatrix,
iure optimo canendi mos ab Apoſtolis in ea in
ductus eſt, vt quemadmodum illa Omnipotē-
tis Dei, atq; ſempiternæ, induiduæq; Trinita-
tis maieſtatem iugiter collaudat, ſic & hęc noſ-
tra perpetuò pariter, & ſine fine, vſq; ad con-
ſumationem ſęculi vocibus eandem, & canti-
bus glorificaret. Vnde & in Miſſę præfatione,
proprias cum illius concentibus coniungi vo-
ces pientiſſime verbis illis exorat: *Cū quibus,*
& noſtras voces, vt admitti iubeas deprecamur ſi- G
ne fine dicentes: Sanctus: Sanctus: Sanctus: Et
quidem de Angelicis concentibus plenæ ſunt
ſacræ litteræ, ſed Pſalmi præſertim, Apoca-
lypſeoſq; liber. Seraphim quoq; ſtantibus ſu-
pra thronum, atq; clamantibus, & alternis vo-
cibus canentibus, Iſaias ſublimem prorſus ſe
intellexiſſe viſionem teſtatur. Igitur & nos Iſa. 6.
contra Eraſmi impietatē, traditiones Apoſto-
licas contemnentis extollamus voces; Cante-
mus Domino glorioſè: & vt illius erga nos be-
neficentię nullus eſt finis, neq; modus, ſed per-
petuò liberalitatis eius munera ſuſcipimus, ſic
& alternis vocibus, atq; choris ab eius pręco-
nijs nunquam ceſſemus. Ita tamē, vt iuxta Re- H
gij Pſaltis pręceptum voces ipſas inflectamus, Pſal. 46.
quo dicitur: Quoniam Rex omnis terræ Deus;
pſallite ſapienter: Sic (vt Hieronymus inquit) In cap. 5.
cantet ſeruus Chriſti, vt non vox canentis, Epiſt. ad
ſed verba placeant, quæ leguntur, vt Eph.
ſpiritus malus, qui erat in Saule,
eijciatur ab his, qui ſimiliter
ab eo poſſidentur, & nō
introducatur in
eos, qui de
Dei
domo ſcenam fece-
re populo-
rum.

A

COMMENTARIVS.

39 Et ſubnecteretur in fine vniuſcuiuſq; hic hymnus. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto: Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen. Idipſum ex decretis quoq; Concilij Romani, & Damaſi Actis habetur.

De Glorificationis Hymno.

B Appoſitè autem præſcripta verborū forma hymnus dicitur, cū ab incunabulis Eccleſię a Sanctis Patribus, communi vocabulo, Glorificationis hymnus, vt apud diuerſos, Baſiliumq; inprimis in Commentarijs ad Amphilochium, Iconij Epiſcopum ſæpius conſtat, nuncupatus ſit. Duo autem hic perſtringenda ſunt: Vnū, eiuſmodi Glorificationis hymnum in primitiua dudùm Eccleſia, non eodem modo pronuntiare Sāctos Patres conſueuiſſe. Quandoquidem non nulli dicebant: *Gloria Patri per Filium, in Spiritu Sancto.* Alij. *Gloria Patri cum Filio, ac Spiritu ſancto:* Alij verò. *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*, Verùm ob diuerſitatis formam Antiochiæ aliquādo inter Arrianos, & Catholicos, vt Theodo- C retus libro ſecundo, capite vigeſimoquarto, & Sozomenus libro tertio, capite decimo nono referunt, contentione oborta, Arriani deinceps hac verborum forma vſi ſunt: *Gloria Patri per Filium in Spiritu ſancto.* Catholici verò: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto.* Alterum breuiter explicandum eſt. Hunc eundē Glorificationis hymnum ad varia primitùs in Eccleſijs ab eiſdem Sanctis Patribus fuiſſe vſurpatum. Enimuero ea ſemper inualuit conſuetudo, vt concionator ſubextremum concionis, inuocatione Sāctiſſimæ Trinitatis cum gratiarum actione orans finem imponeret. Alij D eodem hymno in fine Antiphonarum tantùm, vt Auctor Caſſianus eſt libro ſecundo de Origine Monachorum, capite octauo, vtebantur. Alij demùm in fine hymnorum, perinde vt Eccleſiam Mediolanenſem, tempore S. Ambroſij obſeruaſſe, S. Auguſtinus Confeſſionum, libro nono, capite ſeptimo affirmat. Stantibus igitur, tum controuerſia in verborum forma, tū diuerſitate in rerum applicatione, S. Hieronymum (qui auctor hymni huius, perindeac in textu ponitur, fuiſſe a quamplurimis traditur) Damaſo Pontifici ſuper his omnibus ſententiam ſuam ſatis, ſuperq; expoſuiſſe, in cuius etiā gratiam peculiari mox decreto, vtrunq;, & verborum forma, & quibus potiſſimum ea applicanda, aptandaq; eſſet, ſtatutum eſt, pat eſt credere. In huius rei teſtimonium ſub eiuſ- E dem Hieronymi nomine circumfertur Epiſtola ad eundē Damaſum Tomo nono relata: cuius & verba ſunt: Precatur ergo cliens tuus, vt vox iſta pſallentium in Sede Romana dic, noctéq; canatur: & in fine cuiuslibet Pſalmi, ſiue Matutinis horis, ſiue veſpertinis coniungi pręcipiat Apoſtolatus tui ordo: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, ſicut erat in principio, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.* Iſtud carmen omni pſalmo coniungi præcipias, vt fides trecentorum decē, & octo Epiſcoporum Concilij Nicæni, etiā veſtri oris conſortio declaretur.] Hæc ibi. Quāuis Epiſtolā illi falsò adſcriptam cēſeat Victorius. Sed de ea in Recenſionibus. F

De Alleluia dictionis in Miſſa Inſtitutione.

Verùm cùm de diuino officio a Hieronymo primùm ordinato, nec non Glorificationis hymno, eius precibus in fine vniuſcuiuſq; Pſalmi addito hactenus dictū ſit, De vocis etiam huius, Alleluia videlicet, inſtitutione ſubdendum. Sunt nonnulli, qui vocis eiuſmodi vſum ab Angelo Sanctos Patres didiciſſe ſcribant. Vide Caſſianum libro ſecundo, capite quinto, De origine Monachorum. Alij verò eius cantum Romę perantiquum fuiſſe tradūt, G Sanctus ſiquidem Auguſtinus in Pſalmum cēteſimum ſextum, non recentiori vſu, ſed antiqua traditione ab Eccleſia Catholica, toto Orbe diffuſa Alleluia cantari ſolitū teſtatur. Sed quidquid ſit, hoc vnum cōpertiſſimū: Damaſi tempore eiuſdē tā frequentē vſum in Eccleſia Dei fuiſſe receptum, vt etiā in funere defunctorum caneretur. Hieronymi extat teſtimonium Epiſtola trigeſima, vbi: Sonabāt inquit, (de Fabiolæ exequijs agens) Pſalmi, & aurata tecta templorum reboans in ſublime quatiebat Alleluia: ac propterea eiuſdē vocis vſum diuinis precibus præfatū Pontificem immiſcuiſſe permulti alij ſenſerunt. Nemini autem dubiū eſſe H debet, quin id ex Hieronymi potiſſimū conſilio acciderit. Quandoquidē S. Gregorius Nazianzenus libro ſeptimo, Epiſtola ſexageſima tertia ſequētibus id aperte teſtatur: Vt alleluia hic diceretur de Hieroſolymorū Eccleſia ex B. Hieronymi traditione tēpore B. mem. Damaſi Papæ traditur tractū.] Idipſum ex eodē Gregorio aſſerit Gulielmus Durātes libro quarto, Rubrica quadrāgeſima ſeptima. Quod ex eo quoq; cōprobari videtur, quòd Hieroſolymis idem Hieronymus eiuſmodi vocē ita frequentari in Eccleſia a ſuis Monachis voluerit, vt eādem nō in piorū tantùm ore, ſed & bubulcorū, profanarum loco cantionum verſaretur. Quo- Ep. 17.

cunq;

A cunq; te verteris (idem inquit) arator ſtiuam tenens Alleluia decantat. Poſtremò eiuſdem vocis cantu, & Monachos ſuos, & Chriſto ſacratas Virgines, ad diuinorũ recitationẽ officiorum eundẽ conuocati iuſſiſſe, habetur ex E- E
piſtola vigeſimaſeptima ibi : Poſt Alleluia cãtatum, quo ſigno vocabantur ad collectã, nulli reſidere licitum erat.]

De commeantium diſcipulorum ad Hieronymum frequentia, nec non eiuſdem vitæ, ac doctrinæ exemplis. Cap. X.

PLVRES 1 itaq; ad eum Monachorum, quibus vita, & ſcientia eius fama innotuerat, confluebant, 2 bonumq́; doctorem, boni diſcipuli frequentantes, 3 doctrinæ illius efficaciam mirabantur: 4 Erat enim copioſus in ratione reddenda, vt vbicunq́; interrogatus fuiſſet, paratum haberet, & competens ſine aliqua dilatione reſponſum: 5 modò humilibus ſuauiter blandiens: 6 modò ſuperborum colla confringens: 7 modò derogatoribus ſuis vicem neceſſaria
B *mordacitate rependens: 8 modò virginitatem prædicans: 9 modò matrimonia* F
caſta defendens: 10 modò virtutum certamina glorioſa collaudans: 11 modò lapſus in clericis, atq; Monachis prauitatis accuſans. 12 Qui etiam, dum adhuc Romæ ſuum titulum Presbyteratus in Eccleſia Sanctæ Anaſtaſiæ gubernaret, 13 tres clericos, nulla alia cauſa culpabiles, niſi quia incompoſitè & inordinatè incedebant, ab aſpectu ſuo, & menſa continua ſeparauit. 14 Inceſſus, enim incompoſitus, ſignum euidens eſt, quoniam ſtatus interioris hominis malè eſt ordinatus. 15 Vnde idem in Vita Paulæ: per exteriorem (inquit) hominem interioris hominis vitia demonſtrantur. 16 Præterea tanta linguarum peritia ſcatebat, 17 vt quotieſcunq; vnius linguæ libros in manibus acciperet, hos in alia lingua ſine offenſione traſcurreret, vt crederes ſic eſſe ſcriptum, vt os eius inoffenſa velocitate fundebat. 18 Vnde & in derogationem æmulorum ſuorum quandam Epiſtolam ſic concluſit. 19 Hæc lucubratiuncula, tanta eſt ad lucernæ lumen celeritate perfuſa, vt notariorum manus lingua præcurreret. 20 Per idem tempus ad Paulinum, ex Senatore Presbyterum mirificam deſtinauit Epiſtolam, 21 in qua myſterium vniuſcuiuſq; libri, tam veteris, quàm noui teſtamenti breuiter, ſummatimq́; perſtrinxit. 22 Quid enim non ſolum in diuinis, ſed etiam in mundanis lit-
C *teris Hieronymi ſagacitatem latere potuit? 23 Ex quibus ſcilicet mundanis neceſſitate quandoq́;* G
cogebatur aliquid ſuis immiſcere tractatibus, vt probaret ea, quæ a Sanctis Prophetis ante ſæcula prædicta ſunt, tam Græcorum, quàm Latinorum, & aliarum Gentium litteris contineri. 24 Non enim credendum eſt, quòd cum libri Gentilium delectaſſent, poſteaquam ad cœleſte tractus examen, ſalutifero pro eorum lectione caſtigatus eſt diuino verbere. 25 Quod qualiter contigerit, in prædicta Epiſtola ad Euſtochium legitur, eodem inter alia ſic referente.

COMMENTARIVS.

1 P*Lures itaq; ad eũ Monachorũ, quibus vita & ſciẽtia eius fama innotuerat, cõfluebãt*] Ante nimirum Domini annum trecenteſimum nonageſimum octauum: eo namq; ipſo anno Paulinianus in Patriam ideo miſſus eſt, vt pa-
D trimonium, ad confluentium Monachorum commodum, venderet. De eodem ſuperiori
Epiſt. 7. capite. Et in Epiſtola ad Aletam, de inſtitutione filiæ: De India, Perſida, Aethiopia Monachorum quotidie turbas ſuſcipimus.] Et aduerſus Rufinum. Omnes ad nos venientes læta humanitatis fronte ſuſcipimus.] Bona fama, bonus odor eſt: Vnde Apoſtolus: *Chriſti* (inquit) *bonus odor ſumus in omni loco*. Iure ergo optimo ad ipſum Hieronymum concurſus vndiq; Monachorum aſſeritur, quia dum ſerui Dei, doctoreſq; Sancti, inclytis eorum operibus Eccleſiam odore ſuauiſſimo replent, & doctrinatum pariter frequentia demulcent, quot quot purgatas habent nates ad diſcernendos odores ſpiritus, protinus poſt eos recreati properant, & illud Cantici Canticorum con- Cant. 1.
cinunt: *Trahe me, poſt te in odorem vnguentorum tuorum curremus*. Ideo autem ad eundem Hieronymum, tum ob vitæ eius, tum ob ſcientiæ famam confluere Monachi dicuntur, vt in
Chriſtiano doctore, atq; Præſule eum vitæ ſi- H
mul integritate, veram ſapientiam debere eſſe coniunctam intelligamus. Explicat hoc ipſe ad Nepotianum ſcribens: non confundant opera ſermonem tuum, ne cùm in Eccleſia loquaris, tacitus quiſq; reſpondeat: Cur hæc, quę dicis, ipſe non facis? Accuſare auaritiam etiam latro poteſt. Sacerdotis os cum mente concordet.] Et ſuper Epiſtolam ad Titum: Quomodo poteſt præſes Eccleſiæ malum auferre de medio eius, qui in delictum ſimile corruerit? ac qua libertate corripit peccantem cùm tacitus ipſe ſibi reſpondeat, eadem ſe admiſiſſe, quæ corripit?] Tandem ad Oceanum: Perdit

autho-

A anctoritatem docendi, cuius ſermo opere deſtruitur.] Vnde, & ſubditur.

2 Bonumq́; doctorem, boni diſcipuli frequentantes.] Igitur, qui doctrinæ, bonorum quoq; operum externa iungit exempla, boni illum ſe-
Matt.7. quuntur diſcipuli, quia ex Domini Saluatoris ſententia *Omnis arbor bona, bonos fructus facit.* Frequentant verò boni diſcipuli Doctoris
Pſal.103. limina, vt panem illum, ciboſq; illos accipiant de quibus dicitur. *Et panis cor hominis confir-*
Matt.24. *met.* Et. *Fidelis ſeruus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore.* Enimuerò ſi fame nil durius eſt, quæ ſepe compellit obſeſſos humanis
B veſci carnibus, & in propriam ſæuire naturam, ita vt nec parentes paruulis pareant liberis, & maritalis affectus dudum amatæ vxoris membra dilaceret: Si (inquam) hæc poteſt fames corporum, quid de fame dicendum animarū? de qua & per Amos loquitur Dominus: *Et emittam famem in terram; non famem panis, neq; ſitim aquæ; ſed audiendi verbum Domini: & commouebuntur a mari vſq; ad mare, & ab Aquilone vſq; ad Orientem, circumibunt quærentes verbum Domini, & non inuenient.* Certè cùm hac poſteriori, piorum ſemper animæ eſuriant, quotidianumq; doctrinæ pabulum, quod ex Sacris tantùm Scripturis exeuitur, poſtu-
C lent: de quibus & dicitur. *Paruuli petierunt,*
Thr.4. *panem, & non erat qui frangeret eis,* meritò uūc ad illum confluere doctorem aſſeruntur, apud quem cibos huiuſmodi, ſpiritualeſq; alimonias norunt. Cui pariter Salomonis voce præ-
Eccl. 11. cipitur *Mitte panem tuum ſuper aquam, quia in multitudine dierum tuorum inuenies eum.*

3 Doctrina illius efficaciam mirabantur. Efficax doctrina tunc eſt, quando (vt dictum eſt) moribus non contradicit. Efficax præterea tunc cenſetur, cùm ſignorum virtute comprobatur. De hac eius efficacia loquitur Apoſtolus ad Theſſalonicenſes hunc in modum:
1.Theſ.1. *Scientes fratres dilecti a Deo electionem veſtram, quia Euangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantùm, ſed & in virtute, & in Spiritu ſan-*
D *cto, & in plenitudine multa: Sicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos. Et vos imitatores noſtri facti eſtis & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti; ita vt facti ſitis forma omnibus credentibus, non ſolum in Macedonia, & in Achaia, ſed & in omni loco fides veſtra, quæ eſt apud Deum profecta eſt.* Hęc ipſe. Signis igitur æquè Hieronymi doctrina efficax atq; potens, eò vſque peruenerat, vt cunctos auditores in admirationem pertraheret.

4 Erat enim copioſius in ratione reddenda, vt vbicunq; interrogatus fuiſſet paratum haberet, & competens ſine aliqua dilatione reſponſum. Appri- E mè hoc ipſum nouit Algaſia, vnà cum Hedibia, quæ ex vltimis Galliarum finibus Apodemium ad Sanctiſſimum virum, ob difficillimarum noui teſtamenti quæſtionum ſolutiones Bethlehem vſq; delegarūt. Idem Sunia, & Fretela, quæ ob Pſalterij intelligentiam, eundem ex Germania conſuluerunt: Idem Clariſſimum orbis lumen Auguſtinus, qui Oroſiū aliàs ad ſe, pro intelligenda animæ ratione peregrinatum, ad ipſum Hieronymum eundem remiſit. Nouit tandē Summus Eccleſiæ Pontifex Damaſus, qui eundem, non ſæpius tantū in Scripturę Sacrę abditiſſimis myſterijs adhibuit, ſed ad extremum eo etiam ad Synodicas to- F tius Orbis, tum Orientis, tum Occidentis conſultationes vſus eſt. Ad Doctorem de qualibet re propoſita iudicare, iuxta Deuteronomij dictum: *Interroga Patrem tuum & annuntiabit* Deut. 13. *tibi, ſeniores tuos & dicent tibi,* nemo ignorat. Munere ergò ſuo rectè functus Hieronymus nunc traditur, qui ad quæcunq; a doctiſſimis viris propoſita inpromptu reſponſiones habebat. Cui & illud ſapientis meritò aptari poteſt quo dicitur: *Lætatus ſum in omnibus: quoniam* Sap.7. *antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam quoniam horum omnium mater eſt, quam ſine fictione didici, & ſine inuidia communico, & honeſtatem illius non abſcondo. Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, & præſumere digna horum; quo-* G *niam ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emmendator.*

5 Modò humilibus ſuauiter blandiens. Ex Caſſiodoro Inſtitutionum diuinarum libro, capite decimo ſexto teſtimonium iſtud intextum eſt. Et incipit: Beatus Hieronymus Latinæ linguæ dilatator eximius, nobis in tranſlatione diuinæ Scripturæ tantùm præſtitit, vt ad hebræū fontē penè non egeamus accedere, quoniā nos facundiæ ſuæ multa vbertate cognoſcitur ſatiaſſe, plurimis libris, copioſis Epiſtolis fecit beatos, quibus ſcribere Domino præſtante dignatus eſt: planus, doctus, dulcis, parata copia ſermonum ad quamcunq; partem conuertit ingenium, *modò humilibus blandiens,* H & ſequitur perinde, ac in littera. Ex his verò, quæ catholico doctori conueniunt (quæ ſingula hoc capite explicantur) Hieronymus itē doctor pręſtātiſſimus ex hoc inprimis cōprobatur, quòd blādo ſermone diſcipulos erudient: Reuera (inquit idē ipſe, nil fœdius præceptore Sup. Epi. ad Titum furioſo, qui cum debeat eſſe manſuetus, & eruditus, e contra toruo vultu, trementibus labijs, rugata fronte, effrenatis conuicijs, facie inter pallorem ruboremq; variata, clamore perſtrepit, & errantes nō tam ad bonum trahit, quàm ad malum ſæuitia ſua præcipitat. Fecit vir

Sanctus

A Sanctus, quod alios tenere præcepit, benigneq́;
ſe adeo in proprios diſcipulos habuit, vt par-
uulis interdùm, Apoſtoli exemplo, & ipſe par-
uulus, quò eos Chriſto lucrifaceret effectus, illi
proptetea impio Rufinus ore dettaheret: no-
bilium nimirum pueros, ei ad Chriſti timorem
diſcendum commiſſos, humaniores Poetarum,
atq; hiſtoricorum litteras, eundem docere
conſueuiſſe criminatus: quaſi crimen, & non
potius immenſa laus fuerit, vnà cum Chriſtia-
næ religionis rudimentis litteras quoq;, quæ
illi ætati neceſſariæ fuerant pueris tradidiſſe.
Certè, & præceptoris mei Deſiderij, doctrinis
omnibus apprimè exculti in docendo lenita-
B tem ſilentio nunc prǽterire non poſſum: Enim-
uero, cùm me, coæuosq́; commonachos meos:
Horatium Maghenzanum inprimis, Pacifi-
cum Coccum, atq; Michaelem Angelum Ma-
loſſum, celeberrimos omnes viros, doctoresq́;
Theologos in liberalibus eruditet, eo arguiſſe
illum nunquam aliquem, ſi quando minus di-
ligentem in ſtudijs cõperiſſet, memini: Quin
potius miro artificio vſus, verbis ad perſuaden
dum aptiſſimis, (quippe qui & eloquendi vi
politiſſimus eſſet) virtutum præconia paucis
protinus ingerebat: conſequentes dehinc ea-
rundem dulciſſimos fructus commemorans,
eorum & interdum nomina, qui ad litterarum
C ſtudia incumbebant, quos æquè in gloria, ac
laude ponebat, non ſine audientium omnium,
per ora ſuffuſo rubore, horum quidem ob exer
citæ in diſciplinis diligentiæ gloriam, illorum
verò ob ſubnaſcentis incuriæ adumbratam re-
præhenſionem, in medium proferebat. Arti-
bus eiuſmodi languentium diſcipulorum vi-
res confirmans, vrgentiſſimis, quaſi quibuſdam
ſtimulis ad latera admotis, homini ſoli, cogni-
tionis, atq; ſcientiæ ingeneratam cupiditatem
in eiſdem mirum in modum excitabat: vnde,
quò, & tunc illiſmet blandior, eò æquè, atq;
deinceps etiam honorificentior perpetuò ha-
bitus eſt. Blandus deniq; erga humiles Hie-
D ronymus, quia ſuauiſſimis exhortationibus in-
numerabilium penè coſda tam virorum, quàm
mulierum ad Monachatus profeſſionem com-
plectendam accendit, eorundemq́; multos ad
ſanctioris adhuc vitæ propoſitum euexit:
Nec facile quiſpiam ſiccis legere poteſt oculis
ad diuerſos eius Epiſtolas: ad Heliodorum ni-
mirum, Nepotianum, Pammachium, Marcel-
lam, alioſq; innumeros, acres procul dubio ad
virtutum ſtudia excitationes.

6 *Modò ſuperborum colla confringens.* At
quoniam, & manſuetudinem, & blanditias in
verbis, atq; moribus hæreticorum impia quoq;
turba habere ſe iactat, a quibus cauendum Mat
thæi ſeptimo Saluator admonet, robur pariter

ſolidæ nunc virtutis, fideiq; ardor contra ſu- E
perbos manſuetudini in doctore copulatur,
quò nimirum, qui antea per manſuetudinem
humilibus blandiebatur, idem ex fidei zelo tu-
meſcentium colla confringat. Superbum ve-
rò dicitur omne, quod in altum conſurgit: Pſal. 73.
Vnde & pſalmo dicitur: Superbia eorum,
qui te oderunt aſcendit ſemper. Certè nil hæ-
reticorum arrogantia altius conſurgere vide-
tur: quandoquidem in tantam ſe illi efferunt
ſuperbiam, vt ad peruicaces dogmatum ſuo-
rum aſſertiones cuncta caſura exiſtiment. Nec
ſatis eſt eis aduerſus Sanctus Patres, ſcriptu-
ramq́; Sacram mendacia, & contumelias con-
ferre, quòd etiam contra Deum ſe ſuis blaſphe F
mijs immaniter erigunt. De eiſdem Hierony-
mus hęc in Iſaię caput decimumſextum habet:
Quis hæreticorum non ſuperbus eſt, qui Eccle
ſiaſticam deſpiciens ſimplicitatem, ita habet
Eccleſiæ homines, quaſi bruta animantia: &
intantum ſuperbiæ, iniuriæq́; tumore erigitur,
vt contra ipſum Creatorem armet os ſuum;
detrahensq́; prophetis eius, quaſi authoritate
teſtimonij Euangelici in quo Saluator ait:
*Omnes, qui venerunt ante me fures fuerunt &
latrones*, adeo vt Moyſen quoq; famulum Dei
appellet homicidam, & Ieſu filio Naue detra-
hat, quaſi homini ſanguinario, qui tantæ San-
ctitatis fuit, vt ad imperium ſermonis eius Sol, G
Lunaq; conſiſterent: & Dauid, de cuius ſemine
ortus eſt Chriſtus homicidam, & adulterum
vocet, non reſpiciens eius pœnitentiam, &
manſuetudinem, qua Dei clementia compa-
ratur. Sed quamuis ſuperbus, ſit & arrogans,
& furibundus exultet, tamen plus audet, quã
eius patitur fortitudo.] Hæc ipſe. Horum er-
go ſuperbiam virili pectore confregiſſe dicitur
Hieronymus, quia excelſa quantumuis eorum
dogmata, & dialectica arte munita adeo con-
cuſſit, vt in ſimilitudinem pullorum auium nõ
valeant in ſublime vltrà conſurgere, imò, ne
mutire quidem. Et quæ hydræ capita ab eo
contuſa non ſunt? quæ renaſcentia non reſce- H
cata? Nonne hydræ caput Heluidius? nõne hy-
dræ caput Iouinianus? An non hydræ capita
Vigilantius, Pelagius, Montanus? Extollant
nunc illi ceruices, venena diffundant ſi valent.
Porrò in collo ſuperbiæ ſedes adſtruitur, quo-
niam vti Deus ſubiectionis, & obedientiæ or-
namenta in humilium ceruicibus conſtituit,
cùm dixit. *Tollite iugum meum ſuper vos, &* Matt. 11.
*diſcite a me: Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum
leue:* perinde Sathanas, qui illi aduerſatur, ſi-
milisq́; ſemper ei eſſe contendit, ſuperborum
colla tumoris, arrogantiæq; vitio in altum ele-
uare perpetuò ſtuduit. De quo per Iſaiam Iſa. 48.
Dominus: *Sciui* (inquit) *quia durus es tu, &* Iob. 41.

A *neruus ferreus ceruix tua*. Et alibi. *In collo eius morabitur fortitudo*. Iob. 41.

7 Modò derogatoribus ſuis vicem neceſſaria mordacitate rependens. Quod [rependens] ſcribitur, in quibuſdã exemplaribus *reſtituens* legitur. Quoties itaq; in his, quę ſunt fidei derogatorũ pertuicacia alicui nota inuritur; vel in his a quib⁹ aliquando homines vix ſe extricare queunt, ignominia infertur, vt etiam ipſe doctor vel prælatus, prædicandi, docendiq́; Dei verbum auctoritatem perdat, tunc in ipſos detractores apertè procedendum eſt: Quod ſi aliquis, vel coniunctionis, vel amicitiæ falſus prętextus obſtet, is etiam religionis cauſa, B communiſq́; emolumenti ratione penitus tollendus eſt. Id quod ab his quoq;, a quibus quaſi quibuſdam fulcris Eccleſia ſuſtentata fuit præſtitum, nemo ambigit. Lege Gregorij Nazianzeni aduerſus derogatores ſuos: Baſilij magni aduerſus calumnias Neocæſarienſium, & Sabellianorum: Athanaſij, pro ſuæ fugæ defenſione aduerſus Arrianos, ac aliorũ Patrum Apologias, & remipſam exemplis cõprobatã animaduertes. Pręſtitit ergo & hoc idẽ, implacabili fidei ardore, atq; zelo vir Sãctus, & ſemetipſum nunc clypeo, nunc gladio vtens aduerſus Rufinum, Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum, innumeroſq́; alios derogatores tanto robore defendit, vt in nulla C re eis aliquando pepercerit. Eſt proculdubio, hoc ſacris etiam litteris conſonum, In quibus peculiare honoris ac famæ curandæ præceptũ habetur. Eccleſiaſtici nimirum quadrageſimo primo: *Curam habe de bono nomine*: Et Prouerbiorum vigeſimo ſecundo: *Melius eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multa*. Vbi Commentator apud Hieronymum Tomo octauo: Nomen bonum (inquit) eſt nomen religionis, quod diuitijs mundialibus iure præfertur; Nã, & ſi quis mundum lucraretur vniuerſum, meritò illum contemneret, vt nomen eius tantum ſcriberetur in cœlo, eiuſq́; memoria, & inter Angelos, & inter homines ſanctos figere-D tur æterna.

8 Modò virginitatem prædicans. Inter virginitatis hoſtes, Hieronymi ætate prior extitit Heluidius, poſterior Iouinianus. Ille præcurſor, iſte ſectator. Ille eiuſdem meriti, ac gloriæ virgines, ac maritatas eſſe, Deiparam inſuper, poſt partum virginitatis expertem ſacrilega aſſertione protulit. Iſte ſuper vtranq; blaſphemiam alias ſuperaddidit. Vterq; verò Romæ adeò progreſſus eſt, vt quamplures Sanctarum etiam Monialium, de quarum pudicitia nulla ſuſpicio præceſſerat in nuptias deiecerit. Eiuſmodi autem (Auguſtino teſte) Iouinianus argumento vtebatur: Tu nemelior es, quàm Sara; melior quàm Suſanna, ſiue E Anna? aliaſq́; multas adducens, quas ſcripturæ ſacræ teſtimonio ſanctiſſimas omnes norunt, cœlibatum in vtroq; ſexu frangebat. Lib. 2. c. 22. Re-tract.

Igitur, cùm Catholicus doctor non virtutes ſolum attollere, ad illaſq; credentes allicere, verum & aduerſus eaſdem oblatrantes canes, baculo ſcripturarum inſurgere debeat: Vtrunq;, virginitatis nimirum laudes ad eandemq́; incitationes Demetriadi Virgini, Epiſtola octaua, atq; Euſtochio, Epiſtola vigeſima ſecunda latè Hieronymus explicauit: Et ex aduerſo hoſtium calumnias tribus libris refefellit. Non ſatis explicari poſſet, quàm in virginitatis prędicatione Hieronymus efferbuerit: quando-F quidem omnes in eum ab æmulis concitatæ calumniæ ex huius potiſſimum ab eo explicatis preconijs, illi obuenerunt. Ob libellum de Cuſtodia virginitatis ad præfatam Euſtochium editum, Roma diſcedere compulſus fuit. Ob conſcriptos pariter aduerſus Iouinianum memoratos libros, quaſi virginitatem in eiſdem efferendo nuptias depræſſiſſet ad Apologeticã Epiſtolã Pammachij precibus cõſcribendã coactus fuit. Tandẽ, dum eiuſdẽ virginitatis pręconia affert, maximo afflictus caſu, iuſtè hiſce cõquæſtus eſt: Dum contra Iouinianũ præſſo gradu pugno, a Manichæo terga mea confoſſa ſunt.] Et ad Nepotianum: Coegiſti me Nepotiane cariſſime, lapidato iam virginitatis G libello, quem Sanctæ Euſtochio Romæ ſcripſeram, poſt annos decem rurſus Bethlehem ora reſerare, & confodiendum me linguis omnium prodere.] Verùm de hac latius infra, capite tùm decimo quarto, tùm decimo ſeptimo. Ep. 52. Epiſt. 50.

9 Modò matrimonia caſta defendens. Aduerſus ſcilicet Manichæum, qui nuptias a Diabolo eſſe iactabat. Et quamuis non deſtiterint, qui eundem Hieronymum in pugna pro virginitate aduerſus Iouinianum ſuſcepta, Matrimonia nimis depræſſiſſe garriuerint, iniuſtè tamen in eundem calumniam eiuſmodi adhi-H buerunt, quippe qui in ipſo operis exordio cõteſtatus hunc in modum fuiſſet: Neq; verò nos Marcionis, & Manichęi dogma ſectantes, nuptijs detrahim⁹; nec Tatiani, principis Encratitarum errore decepti omnem coitum ſpurcũ putamus, qui non ſolum nuptias, ſed cibos, quos Deus creauit ad vtendum damnat, & reprobat: Scimus in domo magna non ſolum vaſa eſſe aurea, & argentea, & lignea, & fictilia, & ſuper fundamentum Chriſti, quod Paulus architectus poſuit, alios ædificare aurũ, argentum, lapides precioſos: alios e contrario, fœnum, ligna, ſtipulam. Non ignoramus honorabiles nuptias, & thorum immacula- 1. Cor. 3.

A culatũ. His inquã, & alijs, cùm ſuum Hieronymus palam legentibus edixiſſet conſiliũ, detractionis aduerſus nuptias criminari aliquãdo minimè debuit, qui eaſdem in ipſiſmet libris, & alibi, in ſextũ pręſertim Epiſtolę ad Galatas, aduerſus eundem Tatianum, & Epiſtola quinquageſimaquarta aduerſus Montanum contutarus fuerat. Verum multò plura reperit inuidia, quæ repræhendat, quàm, quę cauto moderamine ſapientia, atq; prudētia caueat, proferat, circũmſpiciat. Vnde idem de Iouiniani dogmate, atq; ſe ipſo in eundem concitato diſſerens: Patet (inquit) campus: ſtat e contra acies: aduerſarij dogma manifeſtum eſt: Et B (vt Virgilianum aliquid inferam) illum aſpice, qui contra vocat: reſpondeant aduerſario: aliter teneant modum in diſputando, aliter virgam in docendo, & me in ſuis libris, quid vel prætermiſerim, vel addiderim, doceant. Repræhenſores non audio, ſequor magiſtros.

10 *Modò virtutũ certamina glorioſa collaudans*, Ab Eccleſiaſtico doctore Chriſtifidelib⁹, pro ſanctis virtutibus aduerſus vitia pugnã ſuſcepturis, earũ nunquã ceſſuras laudes aperiendas, hoc loco facile declaratur. Hieronymũ autem monitum luculentiſſime obſeruaſſe haud dubium eſt: Scatent enim vndiq; huiuſcemodi virtutum præconijs eius ſcripta. Pul-C chrè vero virtutum ſtudia certamina nuncupantur, cùm, qui ſibi virtutes acquirere proponit, vt acriter certet neceſſe ſit: ad quamlibet quippe virtutem iter contrario vitio præcluditur: humilitatem nimirum ſuperbia obſidet: liberalitatem, auaritia: obedientiam, contemptus: ſollicitudinem, accidia, & ſic quaslibet alias virtutes, contraria vitia: Nec vnquam hæ ſubeunt, ni prius illa ſuccumbant. Ergo, tantò acrius glorioſo operi inſiſtendum, quantò in cuiuſcunq; virtutis obſidionem duo extrema, veluti duo munimenta conſurgunt. Felices ſanè, qui antea ſuperbi, iracundi, atq; auari, aduerſus proprias inceſſanter dimica-D runt concupiſcentias: nunc enim in eminentiſſimo humilitatis, manſuetudinis, paupertatiſq; faſtigio triumphantes, tranquilla pace fruuntur.

11 *Modò lapſus in clericis, atq; Monachis* 2.Tim.4. *prauitatis accuſans.* Arguat inſuper Doctor, ac increpet in omni patientia, & doctrina præcipit Apoſtolus ad Timotheum: Et in Sermone De eſu agni, apud ipſummet Hieronymũ. Tom.9. Nullius (dicitur) perſonam accipias: quantũcunq; ſit potens, vel nobilis, ſi peccauerit corripe eum. At quoniam libenter, quod delectat auditur: offendit autem omne, quod nolumus: hinc eſt, quod Hieronymus, & quicunq; alius, qui veritatem prædicat amaritudinibus repleatur. Amara ſiquidem ea eſt, E inimicitiæq; ſemper illam ſequuntur: quẽadmodum e contrario, per adulationem amicitiæ conquiruntur. Vnde illud Poetæ: *Veritas* Gal.4. *odium parit.* Et Apoſtoli ad Galatas. *Inimicus vobis factus ſum, verum dicens.* Non deterruerunt hęc, vel ſimilia aliquando a veritatis teſtimonio Hieronymum, quandoquidem feruidus ſemper & inuictus Ruſtico Monacho ſcribebat: Scio offenſurũ me eſſe quanplurimos, qui generalem de vitijs diſputationem in ſuã Epiſt.4. referunt contumeliam, & dum mihi iraſcuntur ſuam indicant conſcientiam: multoq; peius de ſe, quàm de me iudicant. Ego neminẽ nominabo. Nec veteris comędiæ licentia, F certas perſonas eligam, atq; perſtringam. Prudentis viri eſt, ac prudentium feminarum diſſimulare, imo emendare, quod in ſe intelligant, & indignari ſibi magis, quàm mihi: nec in monitorem maledicta congerere, qui, etſi ijſdem teneatur criminibus, certè in eo melior eſt, quòd ſua ei mala non placent.] Hęc ipſe. Quàm graues demum, eiuſdem veritatis teſtimonio perpeſſus ſit perſecutiones, tertio quoq; verbo eius ſcripta indicant. Quod inferius quoq;, capite decimo quarto latius patebit.

12 *Qui etiam, dum adhuc Romæ ſuum titulum Presbyteratus in Eccleſia Sanctæ Anaſtaſiæ* G *gubernaret.* Quòd hic Hieronymi titulus S. Anaſtaſiæ, alibi verò a quamplurimis S. Laurentij ponatur, hiſtorię veritati non contradicit, quandoquidem vtrunq; ſucceſſiuè contigiſſe, in quæſtione de Cardinalatu eiuſdem iã ſupra monuimus. Numeratur hic annus (iuxta a nobis alias notata) a Chriſto trecenteſim⁹ octogeſimusquintus.

13 *Tres clericos, nulla alia cauſa culpabiles, niſi quia incompoſitè, & inordinatè incedebant, ab aſpectu ſuo, & menſa continua ſeparauit.* De eiſdem ita Epiſtola vigeſima ſecunda meminit: Sunt alij (de mei ordinis hominibus loquor) qui ideo Presbyteratum, & Diaconatũ H ambiunt, vt mulieres licentius videant. Omnis his cura de veſtibus, ſi bene oleant, ſi pes laxa pelle non folleat: crines calamiſtri veſtigio rotantur: digiti annulis radiant: & ne plantas humidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia. Tales cùm videris ſponſos magis exiſtimato, quàm clericos.] Hos ergo poſt fraternam, iuxta Euangelium correptionem nullatenus emendatos, meritò vir Sanctus ab aſpectu ſuo, & menſa continua remouet, quia in illos excommunicationis ſententiam dudũ ferri conſueuiſſe idem ad Demetriadem, *De Virginitate ſeruanda* tradit, ibi: Cincinnatulos pueros, & calamiſtratos, & peregrini olẽtes

pelli-

A pelliculas: de quibus illud Arbitri eſt: Non bene olet, qui ſemper bene olet: quaſi quaſdam peſtes, & venena pudicitiæ virgo deuitet. Nec hoc de omnibus dicimus, ſed de his quos Eccleſia ipſa reprehendit, quos interdum abijcit: in quos nonnunquam Epiſcoporum, & Presbyterorum cenſura deſæuit.

14 *Inceſſus, enim incompoſitus, ſignum euidens eſt, quoniam ſtatus interioris hominis malè eſt ordinatus.* Praua enim conſcientia, neq; vultu, neq; oculis, neq; inceſſu, neq; alijs quibuſcunq; machinationibus diſſimulari poteſt. Cordis namq; ſecreta motibus corporis indicantur. Id quod & Saluator monuit dicens:
B *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* Et. *Ex abundantia cordis os loquitur.* Et quomodo caſtum ſe habere cor ille gloriabitur, quem ſæpius libidinoſum turpis, obſcœnuſq; ſermo demonſtrat? Quomodo ſe ſpiritu pauperem ille probabit, cuius latentem intrinſecus auaritiam paruulæ quoq; rei cupido indicat? Igitur externa corporis compoſitio plurimum commendatur, quia non tam ad proprias animi paſſiones reprimendas, quàm ad proximi vitam rectè inſtituendam mirum in modum confert. Hinc Sanctiſſimi Congregationum Inſtitutores in ea ſummum contuliſſe ſtudium: certaq; quędam præcepta in ſuis regulis tradidiſſe le-
C gimus: nimirum, quòd eorum alumni decenti habitu, demiſſis oculis, erecta quidem ſtatura, vt virilis ſinceritas probaretur, non tamen colli elatione, quæ audaciam redoleret, ſed ea in omnibus, verbis, inceſſu, motibus, compoſitione, quæ animas Chriſti iugo ferendo aſſuetas deceret, ſe exhiberent. Quod ſanè in Auguſtini regula expreſſius habetur, vbi dicitur: In inceſſu, habitu, nihil fiat, quod cuiuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat Sanctitatem.]Vt in omnibus videlicet humilitas mentis, moribus etiam corporis exprimeretur. Quæ quanuis Regularibus omnibus conueniant, nobis tamen potiſſimum, qui ſoli
D in eremo ſedere dicimur, & quorum munus in diuinis contemplationibus, lachrymis, ac cæteris pœnitentiæ operibus eſſe ſtatuitur, propria omnino videntur; ad quos vti mortuos mun-
Coloſſ. 3. do, & Apoſtoli præceptum dirigitur: *Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram.*

15 *Vnde idem in Vita Paulæ: per exteriorem (inquit) hominem interioris hominis vitia demonſtrantur.* Epiſtola videlicet vigeſima ſeptima, capite decimo: Si vidiſſet (Paulam intelligens) aliquam comptiorem, contractione frontis, & vultus triſtitia, arguebat errantem dicens: Munditiam corporis, atq; veſtitus, animæ eſſe immunditiam, & turpe verbum, atq; laſciuum, nunquam de ore virgineo proferendum, qui-
E bus ſignis libidinoſus animus oſtenditur, & per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonſtrantur.]Conſentiant igitur vterq; in nobis omnino interior, exteriorq; homo, & quod vni ineſt, eo non careat alter. Talis in omnibus interior ſit, qualis videtur exterior, ne inſpector noſter clementiſſimus Deus (cuius conſpectum vbicunq; fuerimus vereri, & tanquam Angeli coram eo mundi incedere iubemur) in nobis quidquam aduertat, quod ſuę Maieſtatis oculos offendat.

De Vtroq; homine ſiuè interiori, ſiuè exteriori.

F VT ſpecialius ad ſimplicem lectorem erudiendum, quidpiam de vtroq; proferamus homine, maximè cum modò vnum, modò alterum frequenter in hoc ipſo opere ingerere debeamus: Per exteriorem hominem, ipſam carnem, ſeu partem ſenſitiuam: Vel, vt alij dicunt humanam rationem, vel veterem hominem, vel terrenum Adam, vel corpus peccati accipimus. Per interiorem verò ipſam mentem, vel rationem, aut animam, ijſdem omnibus præditam, vita nimirum, membris, alimentis, & indumentis, quibus & exterior, intelligimus. Vtriuſq; creationem in Sacro
G Geneſeos libro Moyſes ſatis aperte declarat, cum interiorem ad imaginem, & ſimilitudinē Dei factum: exteriorem verò ex limo terræ formatum tradit. Idipſum & Apoſtolus Paulus ad Corinthios apertius indicauit dicens: *Factus eſt primus homo Adam in Animam viuentem: nouiſſimus Adam in ſpiritum viuifi-* 1. Cor. 15
cantem. Sed non prius, quod ſpirituale eſt; ſed quod animale, deinde quod ſpirituale. Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de Cælo, Cæleſtis. Qualis terrenus, tales, & terreni: & qualis Cæleſtis, tales & cæleſtes. Igitur, ſicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem Cæleſtis. Et alibi. *Qui foris eſt homo no-* H
ſter corrumpitur, ſed ille qui intus eſt renouatur de die in diem. Hæc de vtroq; homine Apoſto- 2. Cor. 4.
lus. Nunc analogiam interioris hominis ad exteriorem explicemus. Forma hominis naturalis, eſt anima rationalis: Forma noui, ſpiritualiſq; hominis eſt gratia. Illa in exteriore homine trium animarum, vegetantis nimirū, ſentientis, & intelligentis munera præſtat: ac vegetantis quidem augendo, nutriendo, ſentiendo. Hæc, eadem omnino in interiori vim habet: augendi nimirum per merita, nutriendi per bona opera, ſentiendi per virtutes. Sentiendi vis hæc corpori prebet. Primùm quinq; ſenſus: vim videlicet audiendi, videndi, odorandi, guſtandi, & tangendi: Deinde vim appetendi,

A petendi, iraſcendi, ac mouendi; cuius etiam
auxilio animalia per ſomnum quietem capiũt.
Hæc interiori homini gratia eadem prorſus tri
buit. Vim audiendi auribus fidei, quę credē-
da, intelligenda, cognoſcenda, perpetranda;
Vim videndi oculis rectè intentionis, quæ cō-
ſideranda, contemplanda, exploranda. Vim
olfaciendi naribus diſcretionis, quæ eligenda,
reprobanda. Vim guſtandi gutture cordis, ſeu
faucibus mentis, vel voluntatis diuinarum re-
rum dulcedinem, quam qui percipit in has vo-
ces erumpit: *Quam dulcia faucibus meis elo-*
quia tua, ſuper mel ori meo: Cæteroſq; inuitās
Pſal.118. ſubdit: *Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt Do-*
B *minus.* Vim tangendi manibus executionis,
atq; operationis, quæ attractanda, diſcernen-
da, tenēda pro fruitione ſummi boni. Concu-
Pſal.83. piſcit preterea interior homo Pſalmiſtę teſti-
monio, dum in atriorum Domini deſiderio
deficit. Iraſcitur, cum quidpiam contra ho-
[illegible] norem Dei committi cernit; de cuius ira ſeri-
Pſal.68. bitur: Zelus domus tuæ comedit me. Mo-
uetur, cum viam mandatorum percurrit, & de
virtute in virtutem progreditur. Somnum
capit, dum contemplationis quiete fruitur, &
eo maiorem percipit, quo & ſublimior contē-
platio. Deniq; virtutibus operatiuis tanquam
omnibus membris conſtat. De quibus Apoſ-
Gal.4. tolus loquitur: *Filioli mei, quos iterum partu-*
C *rio, donec formetur in vobis Chriſtus.* Et alibi.
1.Cor.6. *Neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt*
Chriſti? Alitur doctrinæ, vel ſacramentorum
cibis, quos Chriſtus reliquit Eccleſiæ; de qui-
Io.6. bus & dicitur: *Cibaria miſit eis in abundantia.*
Io.4. *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi, ſi quis*
manducauerit ex hoc pane viuet in æternũ: Qui-
cunq; biberit ex hac aqua, quam ego do ei, non ſi-
tiet in æternum. Veſtibus præterea, indumen-
tiſq; fidei, atq; charitatis contegitur, quæ qui
non habet ligatis pedibus & manibus mittitur
in tenebras exteriores. At longior nimis eſſem
ſi de ſingulis huius interioris hominis mem-
bris, alijſq; ad eum ſpectantibus ſigillatim a-
D gere vellem: hæc paucula ad ſimplicem (vt
dictum eſt) lectorem monendum: ne (videli-
cet de interiori homine naturalia audiens, in
carnalem ſenſum incideret, adnotaſſe ſufficiat.

16 *Præterea tanta linguarũ peritia ſcatebat;*
Donum, quod in doctore potiſſimum commē-
datur linguarum peritia eſt; quam qui non ha-
bet, in multos ſæpe numero labi cōtingit erro-
res; Illudq; planè accidit, quod idem Hiero-
nymus Epiſtola centeſima nona litteris conſi-
gnauit: Magnorum (inquiens) ſumptuum
eſt, & infinitæ difficultatis exemplaria poſſe
habere omnia; deinde etiam qui habuerint, &
hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt,
ignorantes, quis e multis verius dixerit: quod E
etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græ-
cos accidit; vt interdum ſcripturæ ſenſum re-
linquens, vniuſcuiuſq; interpretis ſequeretur
errorem.] Hæc ipſe. Non hoc certè ipſi tri-
buendum, in quo omnium penè linguarum
genera nacta ſunt; ex quo etiam ab ipſis nu-
tricum ſinibus ea accepiſſe Epiſtolæ author ad
Cyrillum teſtatur dicens: Hebræorum, Græ-
corum, Perſarum, & Medorum, & penè
omnium nationum linguas, & litteras tanquā
ſi fuiſſet in eis natus & educatus ſciuit. Ve-
rùm cum diuerſarum linguarum peritia inter
Spiritus ſancti dona connumeretur: ab eodēq;
Spiritu ea ipſa ſingulis, pro vt vult cōcedantur F
teſtante ad Corinthios Apoſtolo: *Alij datur* 1.Cor.12
ſermo ſapientiæ; alij diſcretio ſpirituum; alij ge-
nera linguarum, alij interpretatio ſermonum:
Quis ex hac ipſa idiomatum in Hieronymo af-
fluentiſſime collata cognitione eiuſdem Spiri-
tus ſancti cumulatam in eo pariter gratiam nō
agnoſcat? Fuit hoc (Lector) ſupernæ diſpenſa-
tionis conſiliũ, vt multũ is noſceret genera lin-
guarũ, qui ad abſcondita ſacræ Scripturæ my-
ſteria, & voce, & ſcriptis poſteritati reuelanda
aſſumebatur. Ceterùm cum, quos ita idē Spi-
ritus ſanctus muneribus ditat conſtantes eos
etiā, inuictoſq; aduerſus hoſtes reddat (de quo
& in Apoſtolorũ Actibus, poſt immiſſũ in eoſ- G
dem Apoſtolos Sanctum ſpiritum ſæpius exē-
pla legimus) quo clariori Hieronymi virtus & Ep.109.
conſtantia potuit explicari argumento, quo ip
ſemet ad Domnionē verbis hiſce vtitur: Itaq; Lib. 3. c.
licet hydra ſibilet, victorq; Sinon incendia iac- 11.
ret, nunquam meum iuuante Chriſto ſilebit e-
loquium; etiam præciſa lingua balbutiet.] Et
aduerſus Rufinum: Canes latrant pro domi-
nis ſuis, & tu non vis me latrare pro Chriſto?]

17 *Vt quotieſcunq; vnius linguæ libros in ma-*
nibus acciperet; hos in alia lingua ſine offenſione
trãſcurreret, vt crederes ſic eſſe ſcriptũ, vt os eius
inoffenſa velocitate fundebat. Idem in Vita ſub
incerto auctore edita: Tanta namq; vtriuſq;
linguæ peritia fungebatur, vt quoſcunq; libros H
Atticos in manibus acciperet, Latine ſine
offenſione tranſcurreret: iterũq; Latinos Atti-
co ſermone relegeret, vt crederes hoc eſſe ſcrip
tũ, quod os eius inoffenſa velocitate fundebat.

18 *Vnde & in derogatione æmulorum ſuorũ*
quandam Epiſtolam ſic concluſiſſe. Habetur eiuſ-
modi Epiſtola Tomo primo, in ordine qua-
drageſima ſeptima: De Vitando ſuſpecto cō-
tubernio prænotata.

19 *Hæc lucubratiuncula, tanta eſt ad lucernæ*
lumen celeritate perfuſa, vt notariorum ma-
nus lingua præcurreret. Diurno tempore
charitatis, hoſpitalitatiſq; officijs Hierony-

A mum detentum, noƈte ad lucernam ſacram diƈtare, explicareq́ ſcripturam conſueuiſſe, tradit idem ipſo in procemio libri ſeptimi ſuper Ezechielem. De celeritate verò in iiſdem, meminit in procemio libri tertij in Amos ſcribens. Poſt grauiſſimam corporis ægrotationẽ dictã di celeritate oſtendi temeritatem meam, vt quod alij ſtylum ſæpe vertendo nõ audent ſcribere, ego committerem caſui, qui ſemper diƈtantes ſequitur, & de ingenio, atq; doctrina audaciæ periculum facit: quoniam (vt ſæpe teſtatus ſum) laborem propria ſcribendi manu ferre non valeo, & in explanatione ſanƈtarum ſcripturarum, non verba compo- B ſita, & orationis floribus adornata, ſed eruditio, & ſimplicitas quæritur veritatis.] Et rurſus Damaſo ſcribens: Ep. 125. Ante relatis itaq; (inquit) problematibus, quæ Epiſtolæ tuæ ſubieceras, quod mihi videretur annexui, veniã poſtulans, & feſtinationis pariter, & morarũ. Feſtinationis, quia vnam lucubratiunculam diƈtare voluerim multorum opus dierum.] Deniq; ad Fabiolam ita concludit. Hæc ad vnã lucubratiunculam, cum iam funis ſolueretur a littore, & nautæ crebrius inclamarent pro- Epi. 128. pero ſermone diƈtaui, quæ memoria tenere poterã, & quæ diuturna in rationali pectoris mei lectione congeſſeram, ſatis intelligens me C loquendi impetu, quã iudicio ſcribentis fluere, & more torrentis turbidũ proferre ſermonẽ.

20 Per idem tempus ad Paulinum, ex Senatore Presbyterum mirificam deſtinauit Epiſtolã, Quo Chriſti anno Epiſtola data ſit ex eo maniſeſtè accipitur, quòd in ea circa finem Euſebius Romæ agens memoretur. Porrò eiuſdem in Vrbem aduentus Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo octauo a nobis ſupra, capite nono, numero vigeſimo quarto adſcriptus eſt: Vtiq; igitur tunc conſcripta Epiſtola habetur. Alius verò Paulinus ille eſt, de quo libro ſecundo De origine Ordinis noſtri agitur, & ad quẽ Epiſtola tertiadecima eſt De inſtitu- D tione Monachi, ab hoc, ad quẽ nũc memorata Epiſtola de Diuinis Scripturæ ſacræ libris ſcribitur. Quandoquidem ille ne Hieroſolymam commigret diſſuaderur: hic multis rationibus ad oppoſitum incitatur. Nec eſt (vt optimè adnotauit Baronius) quòd quis dicat, euenire potuiſſe, vt quem aliquando ad profectionem hortatus eſt, poſtea noua adueniẽte cauſa eundem reuocarit. Nam, ſi ad vnum, eundemq́; eas quis velit datas fuiſſe Epiſtolas, in earum poſteriori, habenda prioris mentio erat, imò & ratio afferenda, cur contraria ſuperioribus ſcriberentur. Sed & alia ſunt, quæ eoſdẽ Paulinos diſtingunt, quę breuitatis gratia mittũtur.

21 In qua myſterium vniuſcuiuſq; libri, tam E *veteris, quàm noui teſtamenti breuiter, ſummatimq́; perſtrinxit.* Tandem vtriuſq; ſcripturæ, ſiuè nouæ, ſiuè veteris debet myſteria doctor exponere, vt de eo Saluatoris parabola impleatur, videlicet: Ideo omnis ſcriba doctus in regno cœlorum ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua, & vetera:] vt nimirum, quidquid de Euangelio prædicat, veteris item legis, & Prophetarum vocibus comprobet. Hoc ſanè, quanuis omnibus Eccleſiæ Doctoribus congruat, ſpecialius tamen Hieronymo idipsũ aptandũ videtur, quò præ cæteris ex ſingulari Dei dono, vtrũq; & vetus, & nouum fidelibus populis tranſtuliſſe, & expoſuiſſe Teſtamentum conſtat. F Deniq;, & de ſeipſo teſtimonium reddens ſuper Zachariam in procemio loquitur. Itaq́; imitari cupiens illum patrem familias, qui profert Lib. 1. de theſauro ſuo noua, & vetera, Et ſponſam de Cantico Canticorum, quæ dicit. *Noua cũ* Cant. 7. *veteribus, fratruelis meus ſeruaui tibi*, Hiſtoriæ Hebræorum tropologiam noſtrorum miſcui, vt ædificarem ſuper petram, & non ſuper arenam, & ſtabile iacerem fundamentum, quod Paulus architectus poſuiſſe ſe ſcribit.]

22 Quid enim nõ ſolum in diuinis, ſed etiam in mundanis litteris Hieronymi ſagacitatem latere potuit? Profectò, ſi de naturalibus ſcientijs ſermo habeatur, ſcriptorum vndiq; omniũ in eius laudem reſonant teſtimonia. G Liberales namq; artes is ita perfectè nouit, quod citra omnem controuerſiam nemo illo doctior exiſtimetur. Quid plura? quæ ignorauit Hieronymus in natura, nullus hominum vnquam ſciuit.] Ita auctor Epiſtolæ ad Cyrillum, De Miraculis eiuſdẽ. Quod ſi de diuinis ſciẽtijs modò dicta intelligantur, æqualem illi neminem vnquã nouimus. Ita ſupradictus auctor loco citato. Hieronymo nec Græci, nec Latini, quẽ comparent habent aliquem: in eũ enim doctrinæ omnes, & virtutes ita cumulatè ſe contulerunt, vt poſt eũ, quẽ in aliqua re Gentibus inuideat Eccleſia neminẽ inueniat: Nã, & ſi multos in Eccleſia præſtantiſſimos, H ac doctiſſimos habuerimus viros, neminem tamen, qui tot ac tanta in omni doctrinarũ genere ſciuerit, & tot linguarum habuerit cognitionem, inuenimus. Quod ſi in aliqua re ab aliquo vincatur, ſemper tamen ei ſuperſunt alia, in quibus tandem illi præſtans Hieronymus victor abſcedat.] Hactenus Victorius in Vita eiuſdem. Sanctus quoq; Auguſtinus, qui eũ Ioanni Baptiſtæ comparat, fatetur in ſe, nec eſſe, nec eſſe vnquam potuiſſe tantum ſcientiæ diuinarum ſcripturarum, quantum in Hieronymo eſſe intelligebat.

23 Ex quibus, ſcilicet mundanis, neceſſitate

A *quandoq́; cogebatur aliquid ſuis immiſcere tracta-*
tibus, vt probaret ea, quæ a Sanctis Prophetis
ante ſæcula prædicta ſunt, tam Græcorum, quàm
Latinorum, & aliarum Gentiũ litteris contineri.
Et certè quis neſciat (vt idem alibi tradit)
& in Moyſe & in Prophetis, quædam aſſum-
Ep.84. pta de Gentilium libris. Et Salomonẽ philoſo-
phis Tyri, & nonnulla propoſuiſſe, & aliqua
reſpondiſſe? Vnde in exordio Prouerbiorum
commonet, vt intelligamus ſermones pruden
tię, verſutiaſq́; verborum, parabolas & obſcu
rum ſermonem, dicta ſapientium, & ænigma-
ta, quæ propriè Dialecticorum & Philoſopho-
rum ſunt. Sed & Paulus Apoſtolus Epimeni-
B dis Poetæ vſus verſiculo eſt, ſcribẽs ad Titum
Tit. 1. *Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres*
pigri. In alia quoq; Epiſtola Menandri ponit
1.Cor.15 ſenarium: *Corrumpunt mores bonos colloquia*
mala. Et apud Athenienſes in Martis curia
Act.17. diſputans, Aratum teſtẽ vocat: *Ipſius enim,*
& genus ſumus. Sanctus quoq; Cyprianus vir
eloquentia pollens & martyrio, Firmiano nar-
rante mordetur, cur aduerſus Demetrianum
ſcribens, teſtimonijs vſus ſit Prophetarum, &
Apoſtolorum, quæ ille ficta, & commenticia
eſſe dicebat, & non potius Philoſophorum &
Poetarum, quorum authoritati, vt Ethnicus
C contraire non poterat. Non ergo Hieronymus
Ethnicorũ exempla, Sacris ea litteris inſerendo
Eccleſiæ cãdorem polluit, vt perperàm calum-
niatus eſt Rufinus, ſed perinde ac elegantibus
indumentis pulcherrima Iudith exornata ad
deijciendos Babylonios proceſſit, cui & do-
minus ſplendorem contulit, ſic Hieronymi
induſtria ſæcularium litterarum apparatu
ipſa ſcriptura illuſtrata in hæreticam perfi-
diam acrior inſurgit. Deuteronomij vigeſimo
primo (addit idem ipſe loco ſuperius allegato)
Domini voce præcipitur: Mulieris captiuæ
radendum caput, ſupercilia, omnes pilos, &
vngues corporis amputandos, & ſic eam ha-
D bendam in coniugio. Quid ergo mirum, ſi &
ego ſapientiam ſęcularem propter eloquij ve-
nuſtatem, & membrorum pulchritudinem, de
ancilla atq; captiua Iſraelitidem facere cupio?
Et, ſi quid in ea mortuum eſt idolatriæ, volup-
tatis, erroris, libidinum, vel præcido, vel rado,
& mixtus puriſſimo corpori vernaculos ex ea
genero Domino Sabaoth?] Hæc ipſe. In quo
etiam a Caſſiodoro Libro Inſtitutionum diui-
narum lectionum mirificè commendatur: Vbi
cunq; (inquit ille) ſe locus attulit Gentilium
exempla dulciſſima varietate promiſcuit: To-
tum explicans, totum exornans, & per diuer-
ſa diſputationum genera diſertus, ſemper &
æqualis incedens.] Poſtremò rem hanc ipſam
pulchrè, eleganterq; Iuſtinus Martyr iudicio
meo explicauit: Cùm nimirũ quidquid rectè E
ab eiſdem Gentilibus dictũ eſt, noſtrum antea
fuiſſe, a quibus ijdem tanquam fures, (vt de De
mocrito, Platone, Pythagora, Homero, Ariſto-
tele, qui multa ab Hebræo accepit, & de alijs
conſtat,) abſtulerunt, ſcriptis conſignauit.
Porrò, quis ab eiſdem nunc, vti ab iniuſtis poſ-
ſeſſoribus bene dicta omnia repetenda eſſe in-
ficietur? Non ergo Hieronymo, uel cuicunq;
alij ſcriptori vitio dandum, ſi in Sacris explican
dis litteris Philoſophorum, Gentiliumq; dictis
aliquando vtantur.

24 *Non enim credendum eſt, quòd eum libri*
Gentilium delectaſſent, poſteaquam ad cæleſte tra-
ctus examen, ſalutifero pro eorum lectione caſti- F
gatus eſt diuino verbere. Conueniunt hæc cum
his, quæ de eiſdem ſæcularibus litteris Dama-
ſo Pontifici, poſt animaduerſam in ſe cœle-
ſtem caſtigationem hiſce ſubiunxit. Demo- Ep.146.
num itaq; cibus eſt, carmina poetarum, ſæcu-
laris ſapientia, rethoricorum pompa verborũ:
Hæc ſua homines ſuauitate delectant, & dum
aures verſibus dulci modulatione currentibus
capiunt, animam quoq; penetrant, & pectoris
interna deuinciunt. Verùm vbicunq; ſummo
ſtudio fuerint, ac labore perlecta, nihil aliud, ni-
ſi inanem ſonum, & ſermonum ſtrepitum ſuis
lectoribus tribuunt. Nulla ibi ſecuritas veri-
tatis, nulla iuſtitiæ refectio reperitur: ſtudioſi G
earum in fame veri, virtutum penuria perſeue-
rant.] Cæterùm de illorum interdùm vſu ſe
aduerſus Rufinũ excuſans: Crede mihi (inquit)
multa ad purum recordatur infantia. Si litte-
ras didiciſſes oleret teſta ingenioli tui, quo ſe-
mel fuiſſet imbuta. Lanarum conchylia nul-
læ aquæ diluunt. Etiam aſini, & bruta anima-
lia, quamuis in longo itinere, nouerunt ſecun-
dò diuerticula. Miraris, ſi ego litteras Lati-
nas non ſum oblitus, cùm tu Græcas ſine ma-
giſtro didiceris? Septem modos concluſionum
dialectica me elementa docuerunt, quid ſigni-
ficet axioma, quod apud nos, pronunciatum
poſſumus dicere: quomodo abſq; verbo, & no- H
mine nulla ſententia fit. Soritarum gradus,
pſeudomeni argutias, ſophiſmatum fraudes.
Iurare poſſum, me, poſtquam egreſſus de ſcho-
la ſum, hæc nunquam omnino legiſſe. Biben-
dum igitur mihi erat de Lethæo gurgite iuxta
fabulas poetarum, ne argueret ſcire, quod di-
dici?] Et paulo infrà. Vtinam celebritas loci
(Bethlehem intelligens,) & Sanctorum de to-
to Orbe conuentus ſineret me diuinas ſcriptu-
ras legere, in tantum ſpacium non habeo exter-
na meditandi. Igitur non illum Gentiliũ litte-
rę poſt illatam in eum caſtigationẽ oblectarũt,
cui, ſarcina occupationũ prægrauato tempus
omnino ad Sacras perlegendas deerat.

A 25 *Quod qualiter contigerit, in prædicta Epiſtola ad Euſtochiũ legitur, eodem inter alia ſic* Prou. 18. *referente.* Salomonis conſilio, quo in Prouerbijs dicitur: *Iuſtus prior accuſator eſt ſui*, certior factus Hieronymus propriæ culpę confeſſionem non erubeſcit; quin potius cunctis legentibus explicat, vt per veram humilitatem cum Publicano ſe proſternens, & gloriam det Deo, & eiuſdem clementia ſubleuari mereatur. Dicatur aliter. Reddere Hieronymum infelicitatis propriæ conſignata momentis hiſtoria, illas Deo gratiarum actiones, de quibus B David in Pſalmo: *Cõfitebor (inquit) tibi Domine in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua.* Pſal. 9.

De ſtudio ab Hieronymo in ſecularibus litteris adhibito, ac de Cæleſti in eundem correptione. Cap. XI.

CVM 1 ante annos plurimos 2 domo, parentibus, ſorore, cognatis, 3 & quod his difficilius eſt, conſuetudine lautionis cibi propter Cælorum me regna caſtraſſem, 4 & Hieroſolymam militaturus pergerem, 5 bibliotheca, quam B *mihi Romæ ſummo ſtudio, ac labore confeceram carere omnino non poteram,* F *6 Itaq; miſer ego 7 lecturus Tullium ieiunabam, 8 poſt noctium crebras vigilias, 9 poſt lacrymas quas mihi præteritorum recordatio peccatorum ex imis viſceribus eruebat 10 Plautus ſumebatur in manus: 11 Si quando in memetipſum reuerſus Prophetas legere cœpiſſem, 12 ſermo horrebat incultus; 13 Et quia lumen cæcis oculis non videbam, 14 non oculorum putabam culpam eſſe, ſed ſolis. 15 Cum ita me antiquus Serpens illuderet: 16 In media fermè quadrageſima 17 medullis infuſa febris corpus inuaſit exhauſtum, 18 & ſine vlla requie (quod dictu quoq; mirabile ſit) ſic infelicia membra depaſta eſt, vt oſſibus vix hærerent. 19 Interim parantur exequie, 20 & vitalis animæ calor toto iam frigeſcente corpore in ſolo tantum tepente petuſculo palpitabat. 21 Cùm ſubito raptus in ſpiritu 22 ad tribunal Iudicis pertrahor: 23 vbi tantum luminis, & tantum erat ex circunſtantium claritate fulgoris, 24 vt proiectus in terram ſurſum aſpicere non auderem. 25 Interrogatus de conditione, 26 Chriſtianum me eſſe reſpondi. 27 Et ille, qui præſidebat: Mentiris, ait, Ciceronianus es, non Chriſtianus: 28 Vbi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuum: 29 Illicò obmutui, 30 & inter* C *verbera (nam cædi me iuſſerat) conſcientiæ magis igne torquebar: 31 Illum mecum verſiculum reputans: In inferno autem quis confitebitur tibi? 32 Clamare autem cœpi, & eiulans dicere. 33 Miſerere mei Domine, miſerere mei. 34 Tandem ad Præſidentis genua, prouoluti qui adſtabant, 35 precabantur vt veniam tribueret adoleſcentiæ, 36 & errori locum pœnitentiæ condonaret: 37 exacturus deinde cruciatum, ſi Gentilium litterarum libros aliquando legiſſem. 38 Ego qui in tanto conſtrictus articulo, vellem etiam maiora promittere, deierare cœpi, & nomen eius obteſtans dicere: Domine ſi vnquam habuero codices ſæculares; ſi legero, te negaui. 39 In hæc Sacramenti verba dimiſſus reuertor ad ſuperos; 40 & mirantibus cunctis 41 oculos aperio, 42 tanto lacrymarum imbre perfuſos, vt etiam incredulis fidem facerem ex dolore. 43 Nec verè ſopor ille fuerat, aut vana ſomnia, quibus ſæpe deludimur. 44 Teſtis eſt tribunal illud ante quod iacui; Teſtis iudicium triſte, quod timui: 45 Ita mihi nunquam contingat in talem incidere quæſtionem. 46 Liuentes fateor habuiſſe me ſcapulas, plagas ſenſiſſe poſt ſomnum. 47 Et tanto dehinc ſtudio diuina legiſſe, quanto non ante mortalia legeram.* G

D

COMMENTARIVS. H

1 C*Vm ante annos plurimos.* Tractatum de Cuſtodia virginitatis ad Euſtochium ſæpius commemoratum, ex quo integrum caput iſtud depromitur, tunc Romæ ab Hieronymo ſcriptum, cum Damaſi Pontificis iuſſu totus in arduis Synodicarum conſultationum negotijs verſaretur, teſtantur communiter omnes. Idipſum quoq; opus indicat, dum Romæ ſe paſſim editum prodit: Quo pariter tempore de eodem argumento (de Virginitate ſcilicet cuſtodienda) ſibi Damaſum, & proſa & metro legiſſe libellos idem Hieronymus addit. Ex his, cœleſtis hoc capite caſtigationis relatam hiſtoriam aperte colligimus, multo ante tempore, quàm ad Bethlehem idē ſecundo contenderet accidiſſe; Sub initio nimirum primi acceſſus in Syriæ ſolitudinem, de quo ſupra capite quinto circa principium.

2 *Domo, parentibus, ſorore, cognatis.* Hæc ſunt, quæ initio ab eo qui veſtigia ſequi vult Chriſti juxta Euangelij præceptum: Si quis Luc. 14. venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & agros propter me um, non eſt me dignus, relinquenda ſunt. Ab Hieronymo autem nunc recenſitam ſororem, abſceſſus ſui e patria, tempore, matrimonio,

unctam

A ſunctam fuiſſe ſequenti dictione, *cognatis* videlicet facilè declaratur. Marito hæc ipſa deinceps ſuperſtes, vt in viduitatis, ac caſtitatis propoſito perſeueret, Iuliano Diacono Stridonienſi commēdatur Epiſtola trigeſima ſeptima. Habetur de eadem mentio Epiſtola quadrageſimatertia ad Chromatium, Iouinum, & Euſebium hiſce verbis: Soror mea Sancti Iuliani in Chriſto fructus eſt. Hanc mihi Ieſus pro eo vulnere, quod Diabolus inflixerat, præſtitit, viuam reddendo pro mortua. Huic ego (vt ait Gentilis poeta) omnia etiam tuta timeo. Scitis ipſi lubricum adoleſcentiæ iter: in quo & ego lapſus ſum, & vos non ſi-
B ne timore tranſiſtis, hoc illa nunc maximè ingrediens, omnium eſt fulcienda præceptis, omnium eſt ſuſtentanda ſolatijs, ideſt, crebris veſtrę ſanctitudinis Epiſtolis roboranda: & quia charitas omnia ſuſtinet, obſecro, vt etiam a Papa Valeriann ad eam conſortandam literas exigatis. Noſtis puellares animos his rebus plerunq; ſolidari, ſi ſe intelligant curæ eſſe maioribus.] Hęc ibi, ex quibus Victorius carnis lapſu eandem aliquando pollutam in Vita Hieronymi fatetur. Cęterùm impingere Victorium in eiuſmodi verborum ſenſum diligenter aduertens intelliget, Quandoquidem non lapſam, ſed ſanctum potius propoſi-
C tum, Iuliani conſilio eam retinentem indicant verba. [Soror mea &c.] Et quamuis Saluatoris virtute a peccati morte rediuiua dicatur: potuit fortaſſis Hieronymus alludere ad peccata iam in baptiſmi fonte ſepulta: Conſueuiſſe enim tunc adultos homines aqua intingi, nemo ex hiſtorijs ignorat, & nos alibi obſeruauimus. Ingentis potius virtutis fœminam, atq; iam per Diaboli inſidias ſecurè incedentē præallegata verba declarant, quibus dicitur: Huic ego, (vt ait Gentilis poeta) omnia etiam tuta timeo.] Deniq; quod adoleſcentiæ lubricum commemoretur iter, in quo & ſe aliquando lapſum idem teſtatur Hieronymus,
D non ratione lapſus tantùm carnis, ſed quorumcunq; vitiorum in genere dictum hoc omnino putandum eſt: Quandoquidem ita & Cicero pro Cœlio, (a quo & phraſis manifeſto vſurpata eſt) intelligendus videtur, dum ſcribit: Viæ adoleſcentiæ lubricæ, quibus illa inſiſtere, aut ingredi ſine caſu aliquo, aut prolapſione vix poteſt.]

3 *Et quod his difficilius eſt, conſuetudine lautioris cibi propter Cœlorum me regna caſtraſſem.* Qui pro ſalutis æternæ acquiſitione ex vtroq; ſexu mortificat membra ſua, quæ ſunt ſuper terram cibi abſtinentia, hic ſe totum caſtrare dicitur, quia in ſe omnem libidinis titillationem reprimit, extinguitq;. *Sine enim* (vt poeta inquit) *Carere & Bacco friget Venus.* Imò, & ipſa corda, libidinum incendijs exuſta, de quibus Oſeæ ſeptimo ſcribitur: *Omnes adulterantes quaſi clibanus corda eorum*, Dei miſericordia, & ieiuniorum frigore reſtringuntur. De eiuſmodi Eunuchis Saluator in Euangelio loquitur: *Et ſunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regna Cœlorum.* Certè non aliter Daniel, treſq; pueri, Annanias, Azarias, & Miſael ſibi tunc genitalia reſciderunt, cum eorum vnuſquiſq; firmus in corde propoſuit, ne pollueretur de menſa regis, neq; de vino potus eius, & rogauit Eunuchorum præpoſitum, ne contaminaretur. Quid nãq; fœdius animam deturpat ciborum immoderantia, qua ventre æſtuante ipſum corpus protinus in libidinem deſpumare aſſerit Hieronymus. Quot quot ergo ſeipſos generoſè ciborũ abſtinentia caſtrauerunt, hi proculdubio ſũt, qui Verbũ vitæ fęcunda ſterilitate conceperunt. Porrò eiuſdem Hieronymi mira vitæ abſtinentia iam ſupra capite octauo explicata eſt. Epiſtolæ item auctor ad Cyrillum, De Miraculis eiuſdem, ſequentibus proſequitur, videlicet: Quinquaginta annis vinũ, & ſiceram aliqualiter non guſtauit: ab omni carnium, & etiam piſcium eſu, ita ſe abſtinuit, quòd vix ea nominare volebat. Coctũ quid, non niſi in vltima ægritudine bis comedit.] Et paulò infra. Non niſi ſemel fructibus, aut herbarum folijs, ſiuè radicibus paſtus in die, poſt veſperas ſe orationibus præbens, vſq; ad ſecundam noctis horam quotidie vigilabat.] Aptè autem lautiorum in textu ciborum mira abſtinentia, cæteris paulò ante memoratis difficilior aſſeritur, quippe quæ dè proprio (vt dicitur) ea fiat, cętera verò de alieno. Hoc & ipſe Hieronymus in Vita Paulæ teſtatur, cùm feminam ipſam eiuſmodi celebrat teſtimonio: Scimus pleroſq; dediſſe eleemoſinam, ſed de proprio corpore, nihil dediſſe: porrexiſſe egentibus manum, ſed carnis voluptate ſuperatos: dealbaſſe ea, quæ foris erãt, & intus plenos fuiſſe oſſibus mortuorum. At non Paula talis, quæ tantæ continentiæ fuit, vt propè menſuram excederet.] Hęc ipſe de Paula, quæ tantò vera, quantò eidem ipſi propria fuerunt.

Matt. 19.

4 *Et Hieroſolymam militaturus pergerem.* Prudens lector attende, quòd non ante Hieroſolymam pergitur, quàm ciborum parcitate caro maceretur. Vnde Auguſtinus in Sermonibus. Caro (inquit) iumentum eſt, quod eſt freno & fame domandum, quia de via, quæ ducit Hieruſalem excludere conatur. Iungitur ergo quod perfectum eſt. Relictis enim parentibus, domo, cognatis, & omnibus

Lib. ſer. 1

Mm prop-

A propter Chriſtum propriæ mortificationis
crux voluntariè aſſuméda eſt, de qua Chriſtus
Luc.4. Dominus loquitur: *Qui vult venire poſt me,*
abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, &
ſequatur me: qua aſſumpta illicò Hieroſolymã
pergendum eſt. Chriſti videlicet tenenda veſ-
Act.14. tigia: protinus tribulationum via calcanda,
quia per multas tribulationes oportet nos in-
troire in regnum Dei. Via verò tribulationũ
ea eſt, quę Hieruſalem ducit, ſicuti teſtatur
Act.20. Apoſtolus: *Quoniam vincula, & tribulationes*
Hieroſolymis me manent. Et Chriſtus in Euã-
gelio. *Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius*
hominis tradetur Gentibus ad illudendum, & fla-
B *gellandum, & crucifigendum*. Quod ſanè rei
exitus comprobauit, cùm paulò poſt idem
Saluator in ea cruci affixus ſit, lapidatus Ste-
phanus, occiſus Iacobus, Princeps Apoſto-
lorum Petrus catenis vinctus, flagellati vnà
diſcipuli. Per hanc tandem viam, quot quot
habuit Deus chariſſimos deduxit omnes, &
ad triumphi gloriã euexit. Vnde & de Hieru-
Matt.23. ſalem conqueritur; *Hieruſalem, Hieruſalem,*
quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te
miſſi ſunt: quoties volui congregare filios tuos,
quemadmodum gallina congregat pullos ſub alas
& noluiſti? Ecce relinquetur vobis domus veſtra
deſerta, vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus,
C *qui effuſus eſt ſuper terram, a ſanguine Abel iuſ-*
ti, vſq; ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ,
quem occidiſtis inter Templum, & Altare.]
Cęterùm circa hiſtoriam, quamuis Hierony-
mi, tum ex Vrbe, tum e patrio ſolo profectio-
nis tempus, iam ſupra Chriſti annum trecen-
teſimum quinquageſimum nonum numera-
uerimus: non niſi tamen poſt duodecim cir-
citer annos Hieroſolymam eundem perueniſ-
ſe, ſciendum eſt. Enimuero dum Apollinaris
primùm lectione, maximis mox alijs terræ,
atq; maris peregrinationibus, Euagrij tandem
ſolitudine diſtractus fuit, totidem omnino ab
eius e patria diſceſſu ad eiuſdem Vrbis ingreſ-
D ſum anni elapſi ſunt.

5 *Bibliotheca, quam mihi Romæ ſummo*
ſtudio, ac labore confeceram, carere omninò non
poteram. Sequentibus Chriſtum tametſi om-
nium abdicatio iubeatur, ſacri tamen codi-
ces, non auro, aut gemmis ornari, ſed com-
petenti arte diſpoſiti permittuntur, vt eorum
iugi lectione anima recreetur, & diuinis im-
Epiſt.22. buatur diſciplinis. Vnde & Euſtochio præ-
cipitur: Crebrius lege, ac diſce quamplu-
rima, & tenenti codicem ſomnus obrepat,
& cadentem faciem pagina ſancta ſuſcipiat.]
Et alibi. Sæpe in manibus tuis diuina ſit lec-
tio, & crebrę orationes, vt omnes cogitatio-
num ſagittæ, quibus adoleſcentia percuti ſo-
let huiuſcemodi clypeo repellantur. [Certè E
cùm Apoſtolos ſanctos, quorum vitæ ge-
nus abſolutiſſimum fuit, qui & de labore
manuum victum ſibi comparantes, quæ ſu-
pererant pauperibus erogabant, codices apud
ſe retinuiſſe legamus: Vnde Apoſtolus ad Ti-
motheum: *Veniens* (inquit) *affer tecum li-* 2.Tim.4.
bros, & maximè membranas: Conſequen-
ter nec Hieronymus Bibliotheca, quam ſibi
proprijs manibus confecerat carere poterat,
vt Apoſtoli eiuſdem dictum impleret: *Dum*
venio attende lectioni, exhortationi, & doc- 1.Tim.4.
trinæ. Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ
data eſt tibi per prophetiam. Vel dicamus me-
ritò illũ ſecum libros afferre debuiſſe, quem F
ſacras omnes vertere litteras, eaſq; Eccleſię
ſanctæ tradere decebat.

6 *Itaq; miſer ego*. Hic adoleſcentiæ ſuæ
labem detegere incipit. Et reuera miſer Hie-
ronymus, dum culpam admiſit; Beatus verò,
cùm eandem per confeſſionem dignis pœni-
tentiæ lachrymis abſtergerè ſtuduit.

7 *Lecturus Tullium ieiunabam*. Non eiuſ-
modi ieiunia accipit Dominus, qui in Iſaia
clamat: Nunquid tale eſt ieiunium, quod Iſa.58.
elegi per diem affligere hominem animam
ſuam? Non inſuper id genus profanorum auc-
torum ſtudijs communicat, qui per os Dauid
in Pſalmo conquæritur: Abominabiles facti Pſal.13.
ſunt in ſtudijs ſuis. G

8 *Poſt noctium crebras vigilias*. Vigilant
Dei ſerui nocte, ne eorum vnquam oculi ob-
dormiant in morte. Quinimo ipſa nox dies
illis etiã eſt, quia illis iuſtitię ſemper ſol oritur,
qui nunquam nouit occaſum. Vel ideo noc-
te vigilias ducunt, quia id tempus pœnitentię
operibus aptiſſimum eſt, Vnde Threnorum
primo dicitur; *Plorans plorauit in nocte, &*
lachrymæ eius in maxillis eius.

9 *Poſt multas lachrymas, quas mihi præ-*
teritorum recordatio peccatorum ex imis viſce-
ribus eruebat. Si indeſſolabiliter, qui malis
non conſenſerunt operibus ex alienorum re- H
cordatione peccatorum lachrymas fuderunt:
quomodo Samuelem ſuper Saul planxiſſe, & 1.Reg.16
Apoſtolum Paulum, ſuper his, qui poſt pec-
catum non egerunt pœnitentiam legimus, de
quibus idem Apoſtolus loquitur: *Ne, iterum*
cùm venero humiliet me Deus apud vos, & 2.Cor.11
lugeam multos ex his, qui ante peccauerunt, &
non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia,
& fornicatione, & impudicitia, quam geſ-
ſerunt. Et. *Triſtitia mihi eſt magna, &* Rom.9.
inceſſabilis dolor cordi meo. Quo dolore?
quibus lachrymarũ imbribus, quos interdum
propriarum memoria culparum pupugit, eaſ-
dem diluiſſe putamus? Erui autem lachrymæ

ex

A ex imis viſceribus dicuntur, hoc eſt ex interno
cordis affectu, vt quod antea malitiæ, culpæq;
fuerat arcanum, idipſum pœnitentiæ operibus
attritùm, ſalutari item fletus lauacro deterga-
tur.

10 *Plautus ſumebatur in manus.* In quibuſ-
dam antiquis exemplaribus, aliàs *Plato* lege-
batur. Nemo verò in hac vita tanta eſt firmi-
tate ſuffultus, vt de ſua ſtabilitate debeat eſſe
ſecurus, dicente Apoſtolo. *Qui ſtat, videat
ne cadat.* Quandoquidem via, quæ tendit Hie-
ruſalem, hoc eſt ad perfectionem, tantis eſt in-
ſidijs, ac machinationibus obſtricta, vt non fa-
B cilè quiſpiam eam percurrat illæſus: ex quo te-
nenti illam, iugiter vigilandum, armiſq; inſiſ-
tendum, cùm in ea fortiſſimi etiam viri vrgen-
tiſſimis interdum afflicti congreſſibus, ſæpiuſq;
ductis trophæis, in pace tandem miſerabiliter
corruerint, illudq; prophetæ impletum ſit.
Thr. 4. *Quoniam ingreſſus eſt hoſtis, & inimicus per
portas Hieruſalem*, quæ vtiq; munitiſſimæ
erant. Totum iſtud Hieronymi nunc exem-
plo manifeſtum redditur. Enimuerò dum con
tra Diabolũ ieiunijs, vigilijs, lachrymis, alijſq;
pœnitentiæ operibus validis non cedit ictibus,
demùm in pace, profanorum auctorum lectio-
ne diſtractus, incautè vulneri locum præbet.

11 *Siquando in memetipſum reuerſus Pro-
C phetas legere cæpiſſem.* Qui poſt culpam in ſe
nõ reuertitur, nec dolet ſe feciſſe, quod malum
eſt, huius profectò ſalus deſperatur, ad pro-
fundumq; iniquitatis eundem iam perueniſſe
certum indicium eſt. Vnde iuxta ſublimiorẽ
intellectum: Tunc homo abire, egredíq; dici-
tur, quando in peccatum voluntariè labitur, in
quo ſenſu de filio prodigo Lucæ decimo quin-
to ſcribitur, quod conſumpto patrimonio abijt
in regionem longinquam. Et Threnorum
primo. *Et egreſſus eſt a filia Sion omnis decor
eius.* Reuertitur autem, dum proprias culpas
intelligens, de eiſdem propter Deum ſibi plan-
ctum aſſumit; vt ibidem de eodem filio ſub-
D iungitur. *In ſe autem reuerſus dixit: Quanti
Luc. 14. mercenarij in domo patris mei abundant panibus,
ego autem hic fame pereo?* Quod ſanè in Can-
tico etiam Canticorum apertè figuratur, dum
inſtantiſſimè longè aberrans anima ad pœni-
Can. 6. tentiam hiſce reuocatur. *Reuertere, reuertere
Sunamitis: Reuertere, reuertere, vt intueamur
te.*

12 *Sermo horrebat incultus.* Voluit incom-
præhenſibilia ſapientiæ ſuæ arcana Deus, ne
ſanctum canib⁹, margaritæ porcis, & profanis
Sancta Sanctorum paterent verborum rudita-
te, quaſi fictili vaſe compræhendi. Vnde, qui
ex rhetoricis, ſęcularibuſq; litteris ad Sanctam
Scripturam conſcendit, nil mirum, ſi primo in-
tuitu perhorreſcat, eiq; ſingula ſcripturæ ver- E
ba, tot in ſe conſurgentia monſtra iudicet:
Quandoquidem; *Ignitum eloquium Dei vehe-* Pſal. 118. Pſal. 119.
menter, & voces eius, tanquam *ſagittæ cum* Heb. 4.
carbonibus deſolatorijs. Et Paulus inquit. *Viuus
eſt ſermo Dei, & efficax omni gladio ancipiti pe-
netrans vſq; ad diuiſionem animæ.* Verùm vbi
ipſemet legens, nucleo fracto verborum rudiũ
myſteria guſtu diſcernere incipit; protinus
mannæ illius abſconditi dulcedine captus, ex-
clamat cum propheta. *Quàm dulcia faucibus* Pſal. 118.
meis eloquia tua, ſuper mel ori meo?

13 *Et quia lumen cæcis oculis non videbam.*
Lumen diuinam doctrinam in prophetalibus
libris latentem ſignificat: illuſtrat enim ea men F
tem. Vnde & lucerna dicitur, quæ ſuper ca-
put Iob ſplendet. Per oculos verò, vel vis ani- Iob. 29.
mæ cognitiua, vel mens, vel intellectus accipi-
tur: Et dicuntur iſti nunc cæci, nunc videntes
oculi iuxta diſcretionem latentium myſterio-
rum. Enimuerò ſi ſacras rectè intelligunt ſcrip-
turas, & ſpiritali ſenſu, intuituq; eaſdem pene-
trant, tunc videntes dicuntur: cæci verò ſi ſe-
cus accidit. Hos porrò ipſos Samuel prophe-
ta Domini, primo Regum habuiſſe iugiter per 1. Reg. 8.
gratiam reſeratos narratur.

14 *Non oculorum putabam culpam, ſed ſolis.*
De hoc ipſo Sole: doctrina nimirum veritatis, G
Nahum tertio ſcribitur: *Ortus eſt Sol, & auola-
uerunt locuſtæ, & non eſt cognitus locus earum, vbi
fuerint.* Solent autem litteraturæ ſæcularis pro
feſſores, ſi quando in eorum manus ſacer codex
peruenerit, illicò damnare quod non intelli-
gunt, & auctoris illud eſſe vitium non propriæ
cæcitatis, de qua meminit Apoſtolus: *Tenebris* Ephes. 4.
(inquiens) *obſcuratum habentes intellectum*,
culpam arbitrantur. His profectò illud Tobię
aptari poteſt, quo dicitur; *Quale gaudium mihi* Tob. 5.
*erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen Cœli non vi-
deo*: memorato lumine illuſtratus Sanctus Da-
uid: *Lucerna*, aiebat, *pedibus meis verbum tuum,* Pſal. 118.
& lumen ſemitis meis.

15 *Cùm ita me antiquus ſerpens illuderet.* H
Eiuſmodi ergo, vt hactenus explicatum eſt,
incautos Satanas decipere ſoleat homines, eius
tandem tunc apertis oculis deteguntur inſidię
cùm ſolidæ doctrinæ, ac veritatis intellectus
lumine colluſtratur: quemadmodum quippe
lumen in tenebris offendiculum indicat, perin-
de veritatis agnitio, quę ſola ex ſcripturis San-
ctis comparatur, Gentilium litterarum delita-
menta, inſanias falſas, & præcipites foueas de-
tegit, noſq; metipſos nobis ipſis oſtendens, ſola
mentium caliginem ſoluit. Ideo autem Sata-
nas antiquus dicitur, quòd ab initio, vt dici-
tur, peccet, ſerpereq; propterea ſubdicitur,
quod non ſubita hominem plaga proſternat;

tionis,

A ſed illum ſuggeſtionis primùm, mox delecta-
tionis, conſenſus demum morſibus inuadens,
tam leniter in totam animam venena diffun-
dat, vt illum ſenſim conficiat, & perimat.

16 *In media fermè quadrageſima.* Peccato
pœna reſpõdet: ergo propria vir Sãctus labe-
detecta illatã ſibi propterea nunc ſubiungit ca-
ſtigationem. Duobus correptionum generi-
bus delinquentes obiurgare Deus ſolet homi-
nes: vnu ſomnijs, infirmitatibus altero. De
Iob. 33. vtroq; legitur in Iob. *Per ſomnium in viſione
nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, &
dormiunt in lectulo: tunc aperit aures virorum,
& erudiens eos inſtruit diſciplina, vt auertat ho-*
B *minem ab his, quæ fecit, & liberet eum de ſuperbia,
eruens animam eius a corruptione, & vitam illius,
vt non transeat in gladium: Increpat quoq; per
dolorem in lectulo, & omnia oſſa eius marceſcere
facit.* Primo modo ſuperbus Nabuchodono-
Matt. 9. ſor Danielis primo caſtigatus legitur, ibi: *Ego
Nabuchodonoſor ſomnium vidi, quod perterruit
me, & cogitationes meæ in ſtratu meo, & viſiones
capitis mei conturbauerunt me.* Et Pilati vxor
Matthæi vigeſimo ſeptimo. *Nihil tibi & iuſto
illi, multa enim paſſa ſum hodie per viſum prop-
ter eum.* Secundo verò modo punitus paraly-
ticus ille, cui Dominus in Euangelio dixit.
Remittuntur tibi peccata tua. Item Aſaph, Eze-
chiel Reges, alijq; innumeri. Non altero ergo
C iſtorum tantùm, ſed vtriſq; modis a Deo cùm
punitus ſit Hieronymus, infirmitate nimirum
inprimis, ibi: *In media fermè quadrageſima
medullis infuſa febris*: mox ſomnio ibi: *Tunc
ſubito raptus in ſpiritu, ad Tribunal Iudicis per-
trahor*, dubitare quiſpiam poſſet de diuinæ
æquitatis menſura, niſi certò ſciret, de omni
verbo otioſo a ſe in die Iudicij rationẽ eſſe red
dẽdã. Et qnidẽ, ſi Epiſcopus Epheſiotũ, Angel⁹
Apoc. 2. in Apocalypſi nuocupatus, qui cauſa nomiois
Chriſti paſſionum multarum merita intra con-
ſcientiam retinebat, quia in ipſis paſſionibus a
primo conuerſationis feruore tepuerat, cùm
D calorem paululum temperaſſet ad pœnitentiã
reuocatur, dicente ſcriptura: *Noui opera tua,
& patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere
malos, ſed habeo aduerſum te pauca, quia charita-
tem tuam priſtinam reliquiſti. Memento vnde
excideris, & age pœnitentiam*: Si (inquam) tan-
tus vir, merita habens Sanctorum, ob aliquan-
tulam perſecutionum tollerandarum feruoris
remiſſionem excidiſſe a Deo, qui charitas eſt,
propterea q; a ruina conſurgere ſuadetur, quan
tus delinquentium etiam venialiter lapſus exi
ſtimandus erit? Si tantis minis, atq; terroribus
videntur affici Sancti, quantas credimus pec-
catoribus ipſis pœnas parari? Verùm in hu-
iuſcemodi etiam correptionibus Omnipoten-
tis Dei clementia potiſſimum commenda- E
tur, quæ non ſtatim propter peccatum perdit,
quos condidit, ſed temporaliter potius per par
tes, ac vices caſtigat, & arguit ipſos delinquen-
tes: eodem teſtante, qui ait: *Ego, quos amo, ar-* Apoc. 3.
guo & caſtigo. Sic & diſcipulum corrigit Ma-
giſter, quem ardentioris eſſe cernit ingenij.
Et Lacædemonios olim liberos proprios, a te-
neris vſq; vnguiculis ictibus, verberibuſq; ob
nitorem virtutis in eiſdem laceratis alendum,
ceſſiſſe legimus. Verùm, quòd *in media fermè
quadrageſima* eiuſmodi caſtigatio Hieronymo
acciderit, eum, qui ſupra tempora eſt, nonnulla
circa nos, ſtatutis atq; medijs temporibus inter
dum operari declaratur. Quod quidem, & Sa F
cris eſſe conſonum litteris illud haud obſcurè
indicant, quæ paſſim in eiſdem leguntur, quale
illud præſertim eſt. *Domine opus tuum in me-* Hab. 3.
dio annorum viuifica illud. Et. *Media nocte cla-
mor factus eſt. Dum medium ſilentium tenerent* Matt. 25.
omnia, & nox in ſuo curſu medium iter perage- Sap. 18.
*ret, omnipotens ſermo tuus a regalibus ſedibus ve-
nit.* Et. *Indica mihi, vbi paſcas, vbi cubes in* Cant. 1.
meridie: Viri ſanguinem non dimidiabunt dies Pſal. 54.
ſuos. In media ergò quadrageſima Hierony-
mus quoq; ardentiſſima febre ab eodem Deo
vexatur, vt medijs tribulationum fluctibus
(quadrageſima enim afflictionis tempus eſt)
agitatus, attentius in ſemetipſum rediens ad
Deum oculos conuerteret. In anguſtia enim, G
Domine requiſierunt te, in tribulatioue mur-
muris doctrina tua eis. Iſa. 26.

17 *Medullis infuſa febris, corpus inuaſit ex-
hauſtum.* Idem paulò ſuperius ex Iob: *Incre-
pat quoq; in lectulo,* (vel vt alij legunt) *Acceſſit
vſq; ad mortem anima eius, & omnia oſſa eius
marceſſere facit.* Quos ſic clementiſſimus Do-
minus caſtigat, intra quoq; ipſa oſſa, & in ipſo
medullitio viſitat, vt corporis interioribus
omnibus primũ expurgatis, ad exteriora mox
ſanitas effundatur: iuxta quod & Salomon ait. Prou. 3.
Sanitas erit corpori tuo, & curatio oſſibus tuis.
Et Dauid. *Omnia mea oſſa dicent: Domine quis* Pſal. 34.
ſimilis tibi. Vt integram hanc, firmamq; inte-
rioris hominis Habacuch conſequi poſſet vale Hab. 3.
tudinem, ita precabatur: *Ingrediatur putredo* H
*in oſſibus meis, & ſuper me ſcateat, vt requieſcam
in die tribulationis, & aſcendam ad populum ac-
cintum noſtrum.* Et idem Iob. *Conſumpta eſt
caro a ſupplicijs, reuertatur ad dies adoleſcentiæ
ſuæ.* Enimuerò, quemadmodum phœnix ignis
vi renouari traditur, ſic per infirmitates, ac ſup
plicia dum quiſpiam corrigitur, ad dies ado-
leſcentiæ diuinæ pietatis indulgentia reuerti,
& ad paruulorum ſimplicitatem redire dicitur.

18 *Et ſine vlla requie (quod dictu quoq; mi-
rabile ſit) ſic infelicia membra depaſta eſt, vt*

oſſibus

A oſſibus vix hærerent. Si in ipſum corpus iam iam caſurum, tanta fremit nuperrimæ febris inglunies, vt etiam membris omnibus depaſtis in oſſa proſilliat, quid de ipſius interioris hominis morbo dicēdum eſt, cuius membra, quēadmodum perpetua ſtabilitate cōſtructa ſunt, ſic & vermis eadem corrodentis in æternum duratura rabies deſcribitur, de quo Iſaias: *Et*
Iſa. 66. *vermis* (inquit) *eorum non morietur in æternū.*

19 Interim parantur exequiæ. Quòd febre, macie, frigore, corpore diſſoluto eidem parentur exequiæ, apertè Hieronymo in extremis conflictanti, diuinoq; mox ſubſecuto miraculo plures affuiſſe homines, qui teſtes etiam potuiſſent eſſe, ſi placuiſſet, oſtendit. Quod ſa-
B nè in dicendorum gratiam memoriæ commēdandum eſt. In ſacris litteris funeris pompa illis perſoluitur, quibus reſurrectionis ſpes in-
Gen. 50. 2.Par.32 dubitata relinquitur, ſicuti de Iacob, Ezechia, ac alijs ſcribitur. Secus verò de ijs, quibus adimitur. Enimuero non ad vitam, ſed ad æternam mortē, corpora ijdem in extremo Iuditio recipient. De horum profectò numero Iotam Rex fuit, cui nullæ exequiæ celebratæ ſunt.
2.Par.21. Igitur meritò Hieronymo parantur exequiæ, cū ſpes certa, quòd à culpa ſurgeret.

20 Et vitalis animæ calor toto iam frigeſcente corpore in ſolo tantū tepente pectuſculo palpitabat. Idipſum in Vita Paulæ: Et frigente alia parte
C corporis, ſolum animæ tepotem in ſacroſancto pectore palpitare. Frigere morientium, calere viuentium eſt. Duplex vero in ſcripturis calor habetur, bonus nimirum, & malus. De priori Lucæ vigeſimo quarto. *Nonne cor noſtrum ardens erat in*
Rom. 12. *via.* Et ad Romanos. *Spiritu feruentes.* De ſecundo vero Oſſeas loquitur. *Omnes adulterantes quaſi clibanus corda eorum.* Non inconcinnè itaq; priori (qui charitatem ſignificat) in interiori homine iam remitti incipiente illi parantur exequiæ, quia perinde vt aqua flammam, ſic veniale peccatum charitatis imminuit ardorem. Et quanquam gratiam ab eo
D non auferat, priſtinumq; calorem non extinguat, proximè tamen ad mortem diſponit. Vnde & quandiu, cæteris corporis membris frigore contractis in ſolo pectuſculo idem calor, quo in Deo viuit, palpitat, tādiu perfectę valetudinis ſpes remanet: Quod ſi demùm extinguitur, iam tunc eidem, non funeris pompa diſponitur, ſed æternæ gehennæ ſepulchrū
Luc.16. aperitur: Sicuti ſcriptum eſt: Mortuus autem eſt & diues, & ſepultus eſt in inferno.

21 Cùm ſubitò raptus in ſpiritu. In ſpiritu ſe raptum teſtatur vir Sanctus ad diſtinctionē
Ezech. 3. Ezechielis, Habacuch (iuxta Theodotionis editionem) & Philippi, quorum primus de Chaldea in Iudæam ad filios populi ſui, E
Secundus in Babyloniam ad miniſtrandum Danieli, Tertius in Azotum ad Ieſu Chriſti prędicandum Euangelium in puncto temporis corpore tranſlati ſunt. Priori modo plures olim Sanctorum ac Prophetarum fuiſſe aſſumptos, ex ſacris pariter litteris habetur. Dan. 14. Act.8.

De Raptu ſpirituali, & quid ſit.

CONTROVERSIA XI.

AT qua ratione hominis ſpiritus ad ſupernaturalium contemplationem eleuetur, vel rapiatur breuiter inquiramus. Nonnullorum ſententia fuit, animam hominis ab eius ſpiritu vſq; adeo ſeiungi, vt duas illas eſſe ſubſtantias affirmarint. De eiſdem Didymus, libro tertio de Spiritu ſancto, apud Hieronymū Tomo 6. Ad eiuſmodi autē ſententię firmitatē, ex ſacris ſcripturis aliqua proferūtur teſtimonia: Da- F
nielis nimirū illud inprimis, quo dicitur. *In animo contritto, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.* Et illud proximè ſequens: *Benedicite ſpiritus, & animæ iuſtorum Domino.* Tertiò & illud Apoſtoli. *Deus* (ſcilicet) *pacis ſanctificet vos per omnia; vt integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus ſine querela in aduētu Domini Ieſu Chriſti ſeruetur.* Sicuti enim (hæc ait opinio) alia eſt anima, & corpus aliud, ſic & aliud eſt Spiritus ab anima, quæ ſuo loco ſpecialiter appellatur: De quo & orat, vt integer eùm anima ſeruetur, & corpore; quia incredibile eſt, atq; blaſphemum orare Apoſtolum, vt Spiritus ſanctus integer ſeruetur, qui nec immutationē poteſt recipere, nec profectū. De humano ergo ſpiritu hoc in loco Apoſtoli ſermo accipiēdus eſt. Iuxta ergo horum ſententiam, Tunc in ſpiritu rapi, vel aſſummi homo dicitur, cùm eiuſdē ſpiritus, relicto corpore, ac anima per aliquod tēporis interuallum ex diuina diſpoſitione ad ſupernaturaliū, vel maximè abſtractarum rerum viſionem aſſumitur: Quo vtiq; modo ſacram ſcripturam intelligendā putant, quotieſcunq; in ea ſancti viri, vel Prophetæ in Spiritu rapti leguntur. Verùm quoniā hæc illorum poſitio duas hominis ſubſtantias ſpirituales cōminiſcitur, duoſq; interiores homines in vno tantū homine ponit, manifeſtiſſimè veluti abſurda omnium iudicio reijcienda. Enimuero non ſeiungi ſpiritum ab anima, ſed vnā eandemq; prorſus eſſe ſubſtantiam indicat inprimis B. Iacobus Apoſtolus dicens. *Quomodo corpus tuum ſine ſpiritu mortuum eſt.* Et Apoſtolus Corinthijs ſcribens: *Quis enim ſcit hominum ea, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in eo eſt?* Item illud Eccleſiaſtis: *Reuertatur*

Dan. 3. 1.Theſ.5. G H Iac. 2. 1.Cor.1. Eccl.12.

A *puluis in terram ſuam vnde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum*. Ex quibus ſpiritum pro anima accipi, vti vnum eundemq; cum ea, nemo eſt, qui non videat. Quod ſi inuicem diſtinguerentur, quid dicendum de ſpiritu? Cùm enim animam a Deo creari, ſimulq; humano corpore infundi Catholica teneat fides, vel ſpiritus eodem quoq; temporis puncto cum anima a Deo concreabitur, & eidem corpori infunderur; vel non a Deo, ſed ab ipſo generante producetur. Si primùm, vel eiuſmodi Spiritus mortalis erit, vel immortalis. Si mortalis, ergo ſubſtantia ſpiritualis, & immaterialis a Deo creata cum ipſo corpo-
B re interibit. Si immortalis, ergo poſt vnius hominis diſſolutionem, duæ prò qualitate factorum, vel præmijs, vel pœnis ſupererunt ſubſtantiæ ſpirituales afficiendæ: quod quàm a veritate diſcrepet, ipſe quoq; Saluator, qui vnius tantùm meminitè facil oſtendit dicens: *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum*. Et e-
Luc. 23. ius quoq; Prothomartyr Stephanus: *Domine*
Act. 7. *Ieſu accipe ſpiritum meum*. Si ſecundum, hoc eſt, ab agente naturali ſpiritus cum corpore generatur, duo in philoſophia etiam abſurdiſſima ſequentur: Vnum, e potencia materiæ ſupra vires eiuſdem agentis, ſeu generantis educi ſubſtantiam omnino ſpiritualem: Alte-
C rum, omni prorſus carens materia (quæ cuiuſcunq; corruption is eſt cauſa) aliquádo corrũpi. Et multa alia ſequentur incommoda, quę ſingula referre longum eſſet. Eſt igitur anima idem omnino cum ſpiritu, de cuius productione, ſimulq; producente hæc habet Za-
Zac. 12. charias: *Dixit dominus extendens cælum, &*
Pſal. 32. *fundans terram, & fingens ſpiritum hominis in eo.* Et Dauid. *Qui fingit per ſingulos corda eorum*: Fabricando ſcilicet quotidie animas, & eas ſimul naſcentium corporibus infundendo. Quod ſi contentioſè quiſpiam vtrunq; inter ſe diſtingui voluerit; diſtinctio ſecundum nominum potius, & noſtrum loquendi modum, quàm ſecundum rerum diuerſitatem attendē-
D da erit. Vt nimirùm, vnam eandemq; ſubſtãtiam, & animam, & ſpiritum: animam quatenus proprium corpus actuat, & in eo operatur: ſpiritum quatenus ab ipſo corpore ſeiuncta eſt, & abſq; eo operationes edit, appellemus. Aliter itaq; dicamus: per ſpiritum præallegatis Hieronymi verbis, non animam, ſed actum, operationemq; potentiæ ipſius animæ: affectum, inquam, mentis (quæ præcipua animæ potentia eſt) ſignificari: quo ſenſu Saluatorem dixiſſe haud dubium eſt: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt) regnum cælorum*, Et
Matt. 5. eius ſemper Virginem matrem: *Et exultauit*
Luc. 1. *ſpiritus meus in Deo ſalutari meo*, Nec non A-

E poſtolum: *Mulier innupta & virgo, cogitat,*
quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu. 1. Cor. 7.
Iuxta hanc ſpiritus acceptionem: Tunc hominem in ſpiritu raptum dicerem, cum eius mēs, ex omnipotentis Dei vel diſpoſitione, vel gratia, ad ſui, vel aliarũ maximè abſtractarũ rerũ intelligentiam, contemplationemq; ita eleuatur, vt inferiores tunc potentiæ omnes proprias vel intermittãt actiones, vel ita ſaltē attonuentur, quòd eiuſdem ſuperioris potentię intentiſſimæ operationi nullius omnino impedimenti ſint. Hoc ſenſu Ioannem in Apoca- Apoc. 21.
lypſi ſupra montem raptum vidiſſe Hieruſalē nouam deſcendentem de cœlo, aliaq; complura ſecreta cœleſtia intellexiſſe, ſcribitur. Simi-
F liter Danielem, Ezechielem, & alios ex vtroq; teſtamento, Hieronymumq; hoc ipſo loco in ſpiritu raptos legimus. Et quamquam mentis (propriè loquendo) intellectio ſit, voluntatis verò affectus: hoc tamen loco, mentis potius affectum, quàm intellectionem dicimus, vt ſimul explicemus ad eiuſmodi ſupernaturalium rerum attentiſſimam contemplationē, vtrũq; ſimul concurrere, cuiuſmodi in beatifica fruitione, viſioneq; accidit. Vel dicatur per mētem, non primam tantùm animæ potentiam, intellectum nimirum, ſed totam hominis ſuperiorem (vt aiunt portionem) videlicet, intel-* ſcripi
G lectum, memoriam, voluntatem* Et iuxta hunc ſenſum mentis nomine ſumpto, dicitur ea imago Omnipotētis Dei, ad cuius imaginē homo in ſecundo Geneſis capite conditus aſſeritur. Pluribus item alijs nominibus latè loquendo hic mentis affectus in ſcripturis ſanctis exprimi ſolet. Dicitur raptus, quia eius impetu anima a proprio corpore rapi, atq; diuelli videtur. Dicitur exceſſus mentis, vti in Pſalmo:
Ego dixi in exceſſu meo omnis homo mēdax: quia Pſal. 115.
tunc ipſa anima vltra corporis limites cedere, pretergredi, & ſuperare putatur. Dicitur & ſopor, iuxta illud Geneſis: *Immiſit Dominus ſo-* Gen. 2.
porem in Adam. Et infra. *Cumq; ſol occumbe-* Gen. 15.
ret ſopor irruit ſuper Abraham, quia eius profunditate totum obruitur corpus, veluti gra-
H uiſſimo ſomno. Quod præſſius, ac proprius de vtroq;, exceſſu videlicet, ſeu Extaſi, atq; raptu ennunciare voluerimus. Extaſim, exceſſumq; ita definiemus: Extaſis eſt mentis eleuatio per inſpirationem intimam ad ſuperũ contemplationem, per quam a ſenſibus, eorumq; officio ſecernitur. Raptus verò diuinus, eſt mentis ſupra vires ſuas ad ſupera eleuatio, per inſpirationem adeo potentem, vt ea tunc diuini, & non proprij iuris eſſe iudicetur. Ideo D. Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtione centeſima ſeptuageſima quinta, inquit, Extaſim ſimpliciter denotare exceſſum mētis;

Raptum

A Raptum verò addere violentiam:ea tamen eſt
violentia diuina,& ſupra naturam; non contra
naturam, vt quiddam ex recentioribus perperam affirmarunt. Et de eiuſmodi violentia
Ioan. 12. loquitur Saluator in Euangelio: *Cùm exaltatus*
fuero a terra omnia traham ad meipſum. Quomodo & Paulus legitur tractus ad tertium Cœlum; nec non Hieronymus in littera, cum ſcribit *ad Iudicis tribunal pertrahor*. His ita explicatis,haud difficilis in contrarium adductis occurſus eſt. Enimuerò Danielis verba, mentis affectum potius, quàm animę, ſeu ſpiritus ſignificant ſubſtantiam. Quod item de Spiritibus,atq; animabus iuſtorum ſuperadditur,iuxta
B ſuperius notata,&de ſolutis iam ab ipſis corporibus animabus, & de coniunctis cùm eiſdem, intelligendum eſt: Apoſtoli deniq; dictum de integritate ſpiritus, ad explicatum mentis affectum referendum eſt, cùm in eo-
Epheſ. 4. dem ſenſu alibi dixerit: *Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis:* Vnum corpus, & vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ. Et in Actibus Apoſtolorũ ſcribitur, omnium credentium fuiſſe animam vnam & cor vnum in Domino. Hæc ad Hieronymi raptum explicandum.

COMMENTARIVS.

C
Pſal. 142. 22 *Ad tribunal Iudicis pertrahor*: Cùm nemo, quanuis ſanctus, ſecurus ad Dei iudicium accedat teſtante Propheta: Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Domine,quoniam non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens: iure is, quem peccati alicuius conſcientia mordet pertrahi dicitur, qui potius eligeret montium magnitudine omnium illo temporis puncto opprimi, quàm Iudicis ſuſtinere præſentiam.

23 *Vbi tantum luminis, & tantum erat ex circunſtantium claritate fulgoris.* Si thronus
Dan. 7. eius, flammæ ignis, rotæ eius, ignis accenſus dicuntur: Quin, & fluuius igneus rapiduſq;
D egredi a facie deſcribitur: quantus tot ſanctorum eius Angelorum ſplendor,quantum lumẽ Sanctiſſimi vultus illius, qui tanto Sole noſtro peramplius, ac perfectius in virtute ſua lucet, quanto diſtat creatura a Creatore, putandum eſt? Hæc eſt lux inacceſſibilis, lux quidem ex parte ſui,inuiſibilis verò,ac inacceſſibilis ratione imbecillitatis mentis noſtræ. Vnde & Dionyſius ait: Hæc eſt lux, a qua lumen omne, & ad quam luces omnes ſunt caligines. Meritò ergo ſubiungitur.

24 *Vt proiectus in terram ſurſum aſpicere non auderem.* Non de oculis corporis,cùm nõ in corpore, ſed in ſpiritu raptus ſit, hoc accipiendum eſt, ſed de oculis interioris hominis. E
Quemadmodum enim ad vehemens atq; repentinum lumen oculus protinus caligat atq; coecutit, ita mens, intellectuſq; (interioris hominis oculi) ad iuſti Iudicis inter Angelorum agmina ſedentis maieſtatem,fulgoreſq; cœcutiunt. Vel dicamus eiuſmodi oculorum deiectionem, non ex obiecti tantùm immenſitate, vel organi imbecillitate, ſed ex propriæ potiſſimum conſcientię confuſione accidiſſe.
Sicuti de Publicano ſcribitur: *Publicanus autem a longè ſtans, nolebat nec oculos ad Cœlum* Luc. 18.
leuare: ſed percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.

25 *Interrogatus de conditione.* Iudicandi F
omnibus ad quos ſpectat, forma præſcribitur, ne quempiam videlicet inaudita cauſa,vel condemnent, vel abſoluant. Cùm enim Dominus (quem nullum latet cordis ſecretum) hominum merita,vel demerita, omni prorſus inquiſitione ſeiuncta decernere poſſit, ſi velit: ad noſtram vult tamen doctrinam miniſtrorum aſſiſtentia eoſdem aduocare, interrogare,audire,& in illoſmet pro qualitate factorum,coram teſtibus ſententiam ferre; quemadmodum primitus fecit in Adam, Caim,& innumeros alios: quin imo,& ſingulis etiam momentis de Animabus a proprijs corporibus ſeparatis in Iudicio particulari exercet,idipſum poſtea in finali iudicio iterum repetiturus. G

26 *Chriſtianum me eſſe reſpondi.* Quippe, qui, (vt idem ſæpius ſcribit) de parentibus Chriſtianis ortum dixiſſet, & vexillum crucis in ſua fronte portaret:

27 *Et ille,qui præſidebat: Mentiris, ait, Ciceronianus es, non Chriſtianus:* Religio ſiquidẽ Iacob. 1.
munda,& immaculata, hæc eſt: Immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo: Ergo,qui eiuſdem religionis Chriſtianæ fidem obteſtans,in minimo etiam illam deſtruit, mentitur,& omnium efficitur reus: ſicuti Iacob: ſecundo dicitur: *Quicunq, autem totam legem ſeruauerit,offendat autem in vno, factus eſt omnium reus:* Enimuerò H
non ex fide tantùm, quoniam & Dęmones in Deum credunt,& contremiſcunt, ſed ex operibus vnuſquiſq; Chriſti fidelis dicendus eſt. Cęterũ,quis noſtrorũ tẽporũ miſerias,calamitateſq; ſatis vnquam deplorabit, in quibus innumeri Peripateticorũ,Platonicorũ,nec non Aueroiſtarum ſibi nomine applaudunt, & eorum modicus ineptias, vt plurimum fouent, tuenturq;? Væ nobis (idem inquit Hieronymus) quoties, omiſſis Euãgelijs,& Prophetis comœdias legimus, amatoria bucolicorum, verſuum verba tentamus, tenemus Virgilium, toties, quod in pueris neceſſitatis eſt, in nobis crimen facimus voluntatis. Quid enim cũ Pſalterio fa
eit

A cit Horatius, cùm Euangelijs Maro, cum Apo-
ſtolis Cicero?]

28 Vbi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuum:
Idem Matthæi ſeptimo, quod non de pecunia
tantùm, ſed & de omni eo, quod præcipuè ama
tur, intelligendum eſt. Enimuerò quod magis
amatur, hoc frequentiùs cogitatur. Quemad-
modum ergo Sacræ ſcripturæ his, qui in illis die
ac nocte meditantur theſauri ſunt, de quibus &
Pſal. 32. Dauid *Ponens* (inquit) *in theſauris abyſſos*. Et
Rom. 11. Apoſtolus Paulus ad Romanos. *O altitudo di-*
uitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei: Ita & ſæcu-
lares litteræ ab earum ſtudioſis theſauri repu-
tantur. Cæterùm iſti theſauri præſignati aliàs
B Gen. 31. in facultatibus Laban, in diuitijs Reginæ Sabę,
3. Reg. 10 in locupletatione Madian, in opibus Sydonio-
Iud. 2. rum & Tyriorum, in copijs Aſſueri, ad pe-
Hest. 1. des tandem Ieſu Chriſti a Magis depo-
Matt. 2. nuntur.

29 Illicò obmutui. Meritò, propria coram
Deo miſeram animam accuſante conſcientia,
illicò lingua obmuteſcit, quia illa affatim pec-
cata demonſtrat, & omnem ante actæ vitæ hi-
ſtoriam pandit.

30 Et inter verbera (nam cedi me inſſerat)
conſcientiæ magis igne torquebar: Nec eſt, quod
acrius animã conſcientiæ verme torqueat, cũ
Pſal. 31. nihil ei eo ipſo intimius inſit: Vnde & Dauid:
Prou. 14. *Verſatus ſum in miſeria, dum infigitur mihi ſpina.*
C Et Salomon: *Tinea oſſium cor intelligens*. Ex-
primitur autem conſcientiæ cruciatus ignis
nomine hoc loco, quia dum quis peccat, in ſe
fœnum, ligna, ſtipulam, ſpinas, & tribulos ac
lolium producit: de quibus Apoſtolus: *profe-*
rens autem ſpinas, ac tribulos reproba eſt, & male-
Heb. 6. *dicto proxima*: Verùm quoniam in multis li-
gnis Ex prouerbiorum vigeſimo ſexto viget
ignis, illicò pro qualitate peccati ignis con-
ſcientiæ, quo infelix anima inceſſanter affligi-
tur, ſuccenditur, & Prophetę vox impletur:
Ecce omnes vos accendentes ignem accincti flam-
Iſa. 50. *mis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis*
quas ſuccendiſtis: de manu mea factum eſt hoc vo-
bis, in doloribus dormietis. Et alibi. *Ardebit*
ſicut ignis iniquitas, & ſicut gramen ſiccum vora-
D *bitur incendio*. Quaſiq́; cruciatus eiuſmodi ad-
huc inſufficiens ſit, externis quoq; alijs Deus
eundẽ aliquãdo adauget tormentis, perinde vt
in textu dicitur *nam cedi me inſſerat*, vt in vtroq;
latere peccator afflictus reſipiſcere tandem
compellatur, a viaq́; ſua praua conuertatur.
Quòd ſi horum cauſas inquiramus, cur nimirũ
Deus Optimus Maximus in ſeruos ſuos pro
venialibus, & pro his, quę nos exigua dicimus:
imo pro his etiam, quæ interdum non eſſe pec-
cata putam', cuiuſmodi de vindicta in Ozam
illata ſecundo Regum libro legimus, tanta
vtatur ſeueritate, & in nos omnino mortalia E
non vindicet, vel potius diſſimulet:] Ad reſpon-
ſionis conſiderationem horrore mens ſtatim
perfunditur. Enimuerò, cùm Deus ipſamet
puritas ſit, in his, quos diligit, nec minimam la-
bem, vel tantulum ſuſtinet nęuum. Et ideo,
dum illis caſtigationibus iraſcitur, tunc in eiſ-
dem quoq; (vt dictum eſt ſupra) dilectionis
ſuæ indicia (vel eoſdem ad Regna Cœlorum
corroborando, vel in præſentis vitę miſerijs
examinando, vel ab omni prorſus mundana
fece purgando) manifeſtat: Cùmq; ſic iraſci-
tur amoris vinculis ſibi eos tenacius copulat:
Habacuch teſtãte: *Cùm iratus fueris Domine,*
miſericordiæ recordaberis. At dum in nos neq; F
dæſeuit, neq; pro culparum grauitate furorem
effundit, iam eius iræ immenſitas ex diſſimula-
tione percipitur: Quandoquidem magna tunc
eius ira eſſe aſſeritur, quando peccantibus non
iraſcitur: Vnde & in Ezechiele ad Hieruſalẽ: Ezech. 16
Iam (inquit) *non iraſcar tibi: zelus meus receſſit*
a te. Quemadmodum ſi medicus curare de-
ſiſtat iam ſalus deſperatur: ita & vulneris no-
ſtri liuor, de quo Iſaias loquitur: *A planta pe-*
dis, vſq; ad verticem non eſt in eo ſanitas, miſe- Iſa. 1.
rabili, atq; vltima iam deſperatione grauatus
conijcitur, cùm vltra Cœleſtis medici viſitatio
ne non curatur.

G

A quibuſnam Angelis verberibus caſus
Hieronymus ſit.

CONTROVERSIA XII.

AT dubitari nunc meritò poſſet, a quibuſ-
nam Angelis, bonis ne, an malis pulſa-
tus, verberatuſq́; ſit Hieronymus? Huic dubi-
tationi, breuiter, a bonis reſpondetur: Enim-
uerò tam & ſi Diabolus accuſator fratrum, &
percuſſor in ſacris litteris affirmetur: Sunt ta-
men quandoq; boni Angeli, hominumq́; præ-
ſertim cuſtodes, & ipſi pariter accuſantes, &
flagellantes, licet diuerſa ratione. Ille quidem H
vt perdat: hi verò vt emendent, & reducant.
De Satana ſcribitur in Apocalypſi, capite duo-
decimo. *Proiectus eſt accuſator fratrum noſtro-*
rum, qui accuſabat illos ante conſpectum Domini
Dei noſtri. Et Iob ſecundo. *Egreſſus igitur*
Satan a facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo.
De Sanctis Angelis, ſecundo Machabæorum
capite duodecimo: *Alij etiam apparuerunt duo*
iuuenes virtute decori, optimi gloria, ſpecioſiq́;
amictu, qui circumſteterunt eum, & ex vtraq; par-
te flagellabant ſine intermiſſione multis plagis ver
berantes. Et in Pſalmo: *Multa flagella peccatoris*. Pſal. 31.
Hi profectò nos ipſos poſt lapſum accuſant
apud conſcientiam noſtram, vrgent, minantur,

A vt ad meliorem frugem conuertant, & mortem auertant impendentem, de quibus dicitur: (Heb. 1.) *Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.* Pleni inſuper paterna charitate flagella quoq; ſi quando opus eſt adhibent, vt quos verba non excitant, flagella emendent, & corrigant. Quemadmodùm de quodam Natali nomine, in hæreſim prolapſo, libro quinto Hiſtoriarum, ad finem Euſebius narrat: Natalis (inquiens) deceptus, frequenter admonebatur in ſomnis, ſed cùm negligentius ſuſciperet viſiones a Sanctis Angelis per totam noctem verberatus, & pœnis
B grauibus excruciatus, mane conſurgens cilicio ſe induit.] Hæc reſponſio ex eo textui conſona magis conuincitur, quòd de circunſtantibus idem Hieronymus verba paulò ſuperius faciens, de Satana ac eius aſſeclis, ne verbum quidem habet: Quin potius eos omnes ex ſanctorum, atq; electorum fuiſſe numero declarat, cum ait [Vbi tantum luminis, & tantum erat ex circunſtantium claritate fulgoris, vt proiectus in terram, ſurſum aſpicere non auderem.

COMMENTARIVS.

C 31 *Illum mecum verſiculum reputans: In inferno autem quis confitebitur tibi?* Ita pſalmi ſexti legit verſiculus: *Quoniam nō eſt in morte, qui memor ſit tui, in inferno autem, quis confitebitur tui?* At quoniam Pagninus, & communiter omnes, pro Inferno ex Hebræo, *ſepulchrum* vertunt, ſeu *foueam*, vt Felix in propria Pſalterij verſione in margine notat: Latini verò pœnarum locum, ſeu *gehennam* damnatorum carcerem: hinc duplex ſenſus eiſdem ab Hieronymo vſurpatis verbis accōmodatur. Prior ſenſus eſt. Si mihi Domine flagris iſtis, atq; tormentis nunc vitam adimere iubes, ac immaturo veluti fato in
D adoleſcentia abſumis, cùm apud ſenſu, vitaq; carentes nulla tui extet memoria, quomodo morte deletus, atq; tumulo mandatus tuas laudes proferam? litterarum tuarum myſteria Eccleſiæ reuelabo? beneficia immenſa largitatis tuæ inter mortales prædicabo? Quis in ſepulchro celebrabit te? In poſteriori ſenſu pro morte, non naturalis, ſed ſpiritualis mors, quæ per peccatum mortale incurritur, accipitur. Quemadmodum enim corpus ſine anima mortuum eſt, ita homo ſine gratia (quæ interioris hominis anima eſt) vita caret. Conſequenter non audit, non videt, non intelligit, non reminiſcitur, neq; vllam vitæ ſpiritualis functionem exercet, ſed
E eſt veluti ignobile cadauer in ignem æternum conijciendum. Senſus ergo eſt. Cùm in morte (ſpirituali videlicet) O Domine, creatura omnis conſpectum tuum auerſetur, fugiatq; a facie tua, ſicut quondàm Adam, & Cain: In gehennæ inſuper loco, non ſit niſi mœror, dolor, & deſperatio, nec ibi pœnitentiæ ſpaciū detur, quin potius iuxta factorum qualitatem exactiſſima retributio infligatur; quis in tam acerba morte (præſentiam tuam intimo odio refugientem) atq; æternorum igniū, ſeu infernarum tenebrarum horrore, miſericordiam tuam laudibus efferet? cultum tuum commendabit? Certè execrabitur te magis
F vnuſquiſq;, quam attollet. *Non mortui laudabunt te Domine, neq; omnes, qui deſcendunt in infernum.* (Pſal. 113.) Ex his, vel ſimilibus ad ante actæ Vitæ Hieronymus culpas diluendas pœnitentiæ ſpacium obſecrabat; quæ expoſitio textui magi congruit, cùm non de vitæ naturalis diſcrimine, ſed de iudicio, hoc eſt, æterni ignis ſuplicij ſententia ſe fuiſſe anxium in ſequentibus declaret. Accedit, Angelos quoq; ipſos, quos idemmet precatores expertus eſt, de cruciatu, tantùm in futurū per eum perferendo, ſi Gētiliū deinceps libros legiſſet, meminiſſe, nō de mortis naturalis inflictione.

32 *Clamare autem cœpi, & eiulans dicere.*
G Clamant Angeli in cœlo clamore laudis, vnde dicitur: *Clamabunt etenim hymnum dicent.* (Pſal. 64.) Clamat frequenter Dauid clamore pietatis, vnde dicit: *Clamor meus in conſpectu eius introiuit in aures eius.* (Pſal. 17.) Clamat Sodoma & Gomorrha clamore iniquitatis in Geneſi, ſicuti (Gen. 18.) ſcribitur: *Clamor Sodomæ, & Gomorrhæ multiplicatus eſt, & venit ad me*, qui & idcirco ad Deum venire tunc dicitur, cùm tātum peccatur, quòd vltra Deus non vult ſuſtinere. Et Clamant filij Iſrael in Aegypto clamore neceſſitatis, cum dicitur: *Clamauerunt ad Dominum cùm tribularentur, & de neceſſitatibus eorum liberauit eos.* (Pſal. 106.) Item eſt clamor non tantùm oris, ſed oculorum, manuum, & cordis, de quibus paſsìm in Scrip-
H turis ſanctis. Et primò de oculis: *Non ſileat pupilla oculi mei.* (Thr. 2.) Secundò de manibus: *Manibus meis nocte contra eum* (clamaui ſcilicet) *& non ſum deceptus.* (Pſal. 76.) Tertiò de corde: *Clamantes in cordibus veſtris Abba. Pater.* (Rom. 8.) Neceſſitatis ergo tempore, cùm Hieronymus cordis voce clamaret, aiebat.

33 *Miſerere mei Domine, miſerere mei.* Verba in Pſalmis quamplurimum vſurpata. Congeminatio autem, ſeu repetitio, inſtantiſſimam miſericordię obteſtationem ob cruciatuum acerbitatem, vel cordis amaritudinem, & contritionem, vel fiduciam denotat. Di-

A tigit autem Hieronymus ita in anguſtijs con-
ſtitutus orationem, non ad ipſos flagellan-
tes, aut ad aſtantes Angelos, ſed ad Deum, &
Iudicem ſuum, quia vti ab eo caſtigationis præ-
ceptum intelligebat, ſic miſericordiæ effectũ
1. Theſ. 2 ab eodem pariter attendebat: Apoſtoliq; cõ-
ſilio vſus eſt, quo dicitur. *Intelligat quæcunq;*
anima fidelis, cum ignem in oſſibus ſuis ſenſerit
(ideſt afflictionem) *vndè ignis ille immiſſus ſit,*
& ideo ne murmuret, ſed gratias agat Deo cum
Beato Iob, qui non Satan flagellantem attendebat,
ſed Dominum iubentem.

34 Tandẽ ad Præſidentis genua, peruoluti, qui
adſtabant. Sanctos in patria pro nobis viatori-
B bus, ac noſtris miſerijs, neceſſitatibuſq; suble-
uãdis ad Deũ preces fundere, tum ex ſcripturæ
auctoritate, tum ex hoc loco maniſeſtè cõpro-
batur. Enimuerò, cum hæc ex ipſa charitatis vir-
tute omnẽ ducant originẽ, hinc eſt, quòd quã-
tò quis arctiùs illius vinculo Deo coniungitur;
eò quoq; eiuſdem oratio efficacior dicatur.
Blaſphemum verò Vigilantium oppoſitũ ſen-
Lib. 2. tientem huiuſcemodi conuincit Hieronymus
Epi. Multa in Orbe. argumento. Si Apoſtoli, & Martyres adhuc in
corpore conſtituti poſſunt orare pro mortuis,
quando adhuc pro ſe debent eſſe ſolliciti, quã-
to magis poſt coronas, & triumphos? Vnus
Moyſes ſexcentis millibus armatorum impe-
C trat a Deo veniam: Et Stephanus imitator
Domini ſui, & primus Martyr in Chriſto pro
perſecutoribus veniam deprecatur, & poſt-
quam cum Chriſto eſſe cœperint, minus va-
lebunt? Paulus Apoſtolus ducentas ſeptua-
ginta ſex ſibi dicit in naui animas condonatas,
& poſteaquam reſolutus eſſe cœperit cum
Chriſto, tunc ora clauſurus eſt, & pro his qui
in toto orbe ad ſuum Euangelium crediderũt,
mutire non poterit: Meliorq; erit Vigilan-
tius canis viuus, quam ille leo mortuus?] Hęc
ille. Sed certè, & ipſe rerum naturalium or-
do, quo ſuperiora in inferiora influere aſpectu
ſentimus diuinarum quoq; ſeriem declarat.
Heb. 7. Vnde de Chriſto dicitur: *Accedens per ſemet-*
D *ipſum ad Deum ad interpellandum pro nobis.*
Iob. 33. De Angelis item: *Si fuerit pro eo Angelus lo-*
quens vnus de millibus, vt annuntiet hominis
æquitatem, miſerebitur eius, & dicet. Libera
eum, vt non deſcendat in corruptionem. Et poſ-
Pſal. 31. tremò de Sanctis ipſis: *Pro hac orabit ad te om-*
nis ſanctus in tẽpore opportuno. Igitur dũ homo,
vel infirmitatibus vel ſomnijs, vel ẽt vtroq;,
perinde ac ipſe Hieronymus a Deo corrigitur,
Sancti in patria (ſi tamen de multis operibus,
quæ operari debuerat, ſaltem vnum bonum
opus, quod veluti ſacrificium pro eo placabi-
le Deo offerant) ſupplices illicò indulgen-
tiam, pœnitentiæq; ſpatiũ eidem impetrant.

Nec clementiſſimus Deus eorum precibus E
poteſt non indulgere, cùm de illis eundem
obſecrent, quibus veniam daturum certò
cognoſcunt; Idem multo magis Angelos
ſanctos conſpectui eius ſemper adſtantes cha-
ritatis officium pro quolibet in flagellis con-
ſtituto ſingulis momentis perſoluere nemini
dubium eſſe debet: Quandoquidem illis, vt
hominibus, nationibuſq; cunctis, defenſio-
nis, ſiuè cuſtodiæ ſuæ auxilio aſſiſtant, ſpe-
ciatìm, & ex officio cura iniuncta eſt, vti e-
tiam paulò ſuperiùs ex præallegato Iob loco
probatum eſt.

35 Precabantur, vt veniam tribueret ado-
leſcentiæ. Quippe quæ in comparatione cæ- F
terarum ætatum, virilitatis videlicet, ac ſenec-
tutis excuſabilior (ſi ita loqui fas eſt) cenſen-
da ſit. Non poſſunt enim ex Philoſophi ſen-
tentia iuuenes eſſe prudentes, quia pruden-
tia requirit experientiam, quæ indiget tem-
pore; & multitudo temporis facit experien-
tiam. Sed lapſibus, præ cæteris omnibus æ-
tatibus adoleſcentiam, quæ variarum æſtu
cupiditatũ, feruoreq; calentis inflammatur æ-
tatis periclitari, teſtatur Ambroſius. Deniq; Pſal. 24.
Sanctus Propheta Domini clamat: *Delicta iu-*
uentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris
Domine.

38 Et errori locum pœnitentiæ condonaret: G
Iuxta Ezechielis olìm voce promiſſa. *Nolo*
mortem impij, ſed vt conuertatur a via ſua, & Ezec. 18.
viuat. Magnum ſanè iudicium. Vitam pro-
pterea homini datam, non vt deliciarum, &
commodorum hunc mundum eſſe ſciret, ſed
perpetuæ eundem pœnitentiæ locum, & ve-
luti carcerem intelligeret.

37 Exacturus deinde cruciatum, ſi Genti-
lium litterarum libros aliquando legiſſem. Non
ita hæc accipias velim, quaſi omnis prorſus
Gentilium librorum lectio, tanquam mala
interdicta ſit. Abſit hoc a vero. Eſt enim
eadem interdum licita, & ipſi legenti vel
ſcribenti mirum in modum proficua. Lege H
de hoc ipſo eiuſdem Hieronymi elegantiſſi-
mam Magno Oratori Epiſtolam. Ideo verò
in Hieronymum, & quoſcunq; alios Genti-
lium librorum lectores cruciatum illaturus
Dominus nunc aſſeritur, qui nimij iiſdem, &
plus debito futuri eſſent addicti. Quando ni-
mirum, ob illorum lectionem, atq; ſtudium,
vel Prophetas horruiſſent, vel ſanctas ſcriptu-
ras iuſta veneratione non coluiſſent.

38 Ego, qui in tanto conſtrictus articulo, vel-
lem etiam maiora promittere, deierare cœpi, &
nomen eius obteſtans dicere: Domine ſi vnquam
habuero codices ſæculares: ſi legero, te negaui.
Qui congruis loco, & tempore, ſeruatiſq; ſer-
uandis

A uandis iurat, tantum abeſt, vt peccet, quòd
etiam ipſi Deo honorem deferat. Eſt enim Iu-
ramentum latriæ, cultuſq; diuini actus. Vnde
per Hieremiam dicitur. *Iurabis, viuit Domi-*
Hier. 4. *nus in iudicio, veritate, & iuſtitia. Deierare* ve-
rò eſt, Dei iurare nomen. Ex quo per Deum,
& Creatorem tantùm, non creaturas eſſe iuran
dum intelligimus: Quemadmodum, & ex
Matt. 5. Matthæi quinto deſumitur, ibi: *Ego autem dico*
vobis, non iurare omnino, neq; per Cœlum, quia
thronus Dei eſt: neq; per terram, quia ſcabellum
eſt pedum eius: neq; per Hieroſolymam, quia Ci-
uitas eſt magni regis: neq; per caput tuum iurane-
ris, quia non potes vnum capillum album facere,
B *aut nigrum*. Igitur & ipſum Chriſtum Domi-
num non prohibuiſſe omnino iuramentum, ſed
per creaturas tantùm: quò poſteriori modo
Iudæi peſſimè iurare conſueuerant ſatis ex-
preſſè colligitur. Arguit hoc loco ſacrilegij
atq; periurij Hieronymum Rufinus, libro ſe-
cundo Inuectiuarum ſuarum dicens: Audiſ-
tis, quàm nouum, quanq; horrificum iuramen-
ti ſui [Hieronymum intelligens] expoſuerit
genus? Reſidente in tribunalibus Iudice Do-
mino Ieſu Chriſto, aſſiſtentibus Angelis, & in-
tercedentibus pro ſe inter verbera & crucia-
tus, iurat ſe ſæculares libros, nec habiturum
C vnquam, nec lecturum: Relegantur nunc quę-
ſo, quæ ſcribit, ſi vna eius operis pagina eſt,
quæ non eum iterum Ciceronianum pronun-
tiet.] At reſpondet vir Sanctus, ſe nequaquam
Gẽtilium libros, poſt iuramentum legiſſe, ſed,
quæ puer didicerat attuliſſe: Dixi (inquiens)
Lib. 1. Apol. c. 7 me ſęculares litteras deinceps non lecturum.
De futuro ſponſio eſt, non prætteritæ memorię
abolitio. Quis noſtrum, non meminerit in-
fantiæ ſuæ?]

39 *In hac Sacramenti verba dimiſſus reuer-*
tor ad ſuperos. Demq; , vt verus Dei ſeruus ca-
ſtigatus Hieronymus, non autem perditus, vt
alienus, dimiſſus reuertitur ad ſuperos. De
huiuſmodi Iudicio, in quo de emmendatione
D agitur peccatorum, non perditione, loquitur
Dominus Hieremiæ voce: *Te autem non fa-*
Hier. 30. *ciam in conſummationem, ſed caſtigabo, ſiuè eru-*
diam te in iudicio, vt non tibi videaris innoxius.
Porrò Sacramenti hoc loco ſignificatione, ad-
mirabilem potius, ac omnem naturæ ordinem
excedentem rem aliquam, quam ſacræ rei ſi-
gnum denotari arbitror; in quo pariter ſenſu,
de Nabuchodonoſor Regis ſomnio Danielis
ſecundo ſcribitur. *Et ingreſſus domum ſuam*
Daniel ſocijs ſuis indicauit, vt quærerent miſe-
ricordiam a facie Dei Cœli ſuper Sacramento iſto.
Et circa eiuſdem capitis finem: *Verè Deus no-*
ſter Deus Deorum eſt, & Dominus regum, & re-
uelans myſteria, quoniam tu potuiſti aperire hoc
Sacramentum. Quòd præterea *ad ſuperos* ſe E
rediſſe affirmet, ante relatam viſionem in infe-
riori terræ loco fuiſſe ſibi reuelatam apertè de-
monſtrat: quod ſuperioribus quoque adſtipu-
lari videtur, vbi ſcribit. *Illicò obmutui, & inter*
verbera (nam cædi me iuſſerat) conſcientia magis
igne torquebar, illum mecum verſiculum reputans:
In inferno autem quis confitebitur tibi? Accedit
& alia ratio, quia nimirum eiuſmodi locus ipſi
cruciatui magis cõgruebat. Enimuerò tametſi
Deus Omnipotens ſecundum infinitatem ſuã
omnibus creaturis per eſſentiam, præſentiam,
& potentiam, quemadmodum de ſe ipſo te- Hier. 33.
ſtatur: *Nonne Cœlum & terram ego impleo?*
illabatur, ſecundum tamen conſiderationes ali- F
quas, in nonnullis interdum locis ſpecialiùs eſ-
ſe ſacra pandunt eloquia: In Cœlo. *Cœlum* Iſ. 66.
mihi ſedes eſt. In Sole. *In Sole poſuit Taber-*
naculum ſuum. In Sanctis. *Ambulabo inter* Leuit. 26.
eos, & ero Deus veſter, voſq; eritis populus meus.
Igitur quemadmodum in Cœlo per reuelatio-
nem, In Sole per repręſentationem, In Sanctis
per Sanctificationem, ſic in Inferno ſecundum
iuſtitiæ executionem ſedere pro Tribunali di-
citur, Propheta teſtante, qui ait: *Quo ibo a ſpi-* Pſal. 138.
ritu tuo, aut quo a facie tua fugiam? Si aſcende-
ro in Cœlum tu illic es, ſi deſcendero in infernum
ades.

40 *Et mirantibus cunctis*. Non ergò Hie- G
ronymum tantùm, ſed & adſtantes omnes in-
tellexiſſe Sacramentum comprobatur. Et hoc
in illos, qui eiuſdem Hieronymi raptum va-
num ſomnium putauerunt.

41 *Oculos aperio*. Felices, qui poſt flagel-
la & cruciatus oculos tandem illos aperiunt,
quos aliquando cæcatos propheta deplorat:
Et lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt me-
cum. De quibus & Salomon: *Sapientis* (inquit)
oculi in capite eius. Hos procul dubio Nabu-
chodonoſor Rex & ipſe recepit, cum ingenti
voce teſtatus eſt: *Igitur poſt finem dierum ego*
Nabuchodonoſor oculos meos ad Cœlum leuaui, & Dan. 4.
ſenſus meus redditus eſt mihi, & Altiſſimo bene-
dixi, & viuentem in ſempiternum laudaui, & H
glorificaui.

42 *Tanto lachrymarum imbre perfuſos, vt*
etiam incredulis fidem facerem ex dolore.
Quamuis enim Domini manus percutiat, &
ſanet, vt de ſe ipſo in Deuteronomio teſtatur:
Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam &
ego ſanabo, & nõ eſt qui de manu mea poſſit eruere; Deut. 32.
eandem tamen grauem, atq; vehementem ex
Sophonia accipimus, vbi inquit: *Extendam* Soph. 1.
manum meam ſuper Iudam, & ſuper habitantes
Hieruſalem, & diſperdam de loco reliquias Baal.
Et ex Iob. *Manus Domini tetigit me*. Ex quo Iob. 19.
& incredulis merito nunc fides ex dolore red-
ditur

A ditur. Certè, ſi paſſiones negantes Philoſophi, illis interdum oppræſſi, ad earum protinus acerbitatem ſententiam mutauere, eſſeq́; eas intollerabile malum deinceps proprio ore con feſſi ſunt, quemadmodum de Dioniſio litteris proditum eſt: Quid ſi in eos cœleſtis huiuſce manus primus vix tactus concitatus fuiſſet, tam ſeuerus, tam efficax, tam vrgens, vt in ictu oculi montium vſq; ad profunda ardore
Pſal. 143. diſſoluat? *Qui tangis* (inquit Dauid) *montes, & fumigant*.

43 *Nec verè ſopor ille fuerat, aut vana ſomnia, quibus ſæpe deludimur*. Vel contradictionis manifeſtæ aſſertorem, vel iuramenti (de
B quo paulò ſuperius) prorſus immemorem Sanctiſſimum virum hoc æque loco arguit impius Eraſmus. Et contradictionem quidem ex eo auſpicatur, quòd Rufino locum hunc illi obijcienti, idem Hieronymus reſpondens, raptum hactenus explicatum, ſomnium vocat: Obij-
Libr. 1. Apol. c. 7 cit (inquiens) mihi ſomnium meum.] Hic vero non fuiſſe ſomnium conſtanter aſſeuerat.
Periurij etiam calumniam ex eo conuincit, cũ poſt iuramentum, ſæcularem adhuc litteraturã ſacris immiſcuerit tractatibus, vt quaſi dedita id opera feciſſe, facilè legentibus conſtet. Deniq; ad impietatis cumulum, vt Sanctum virum ab illatis eximat calumnijs, raptum hu-
C iuſmodi fabulam potius, quàm hiſtoriam, figmentumq́; omnino fuiſſe tradit. At Hieronymus omni tempore ſibi conſtat, ſemper ſui compos, ſemper oculatus: nunquam fabularum inuentor, ſed ſolidiſſimæ perpetuò veritatis indagator, aſſertor. In quibus verò non Eraſmus tantùm, ſed & quicunq; alij nequiſſimi homines eundem carpere voluerunt, planè eius doctrinam non fuiſſe conſecutos facilè conijcitur. Et quod ad contradictionem attinet, Somnium duplex ex ſcripturis ſanctis, vanum nimirum, & verum haberi nemo negare
Eccl. 5. poteſt. De primo in Eccleſiaſte dicitur: *In multitudine ſomniorum, & vanitates, & verba plurima*: De ſecundo verò, dictum eſt ſupra ex
Io. 33. Iob: *Per ſomnium in viſione nocturna, quando*
D *irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, cum reliquis*: Hoc ſomniorum genere, non fideles tantùm, ac Sanctos ſuos Dominus quandoq́; admonere conſueuit: veluti Iacob olim Patriarcham, Geneſis vigeſimo octauo, & Magos in Euangelio Matthæi decimoquarto inſtructos legimus: ſed etiam delinquentes, vt ipſum videlicet intelligant corrigentem, & conuertantur a via ſua praua; quomodo de Nabuchodonoſor, Pharaone, & alijs factum fuiſſe ſcriptura commemorat, quos vtiq; in iudicium, condemnationemq; ſui per ſomnia eiuſmodi futura vidiſſe,

& tamen ipſum Deum reuelantem noluiſſe in- E telligere, ſuper Ioelis primum tradit idem Hieronymus. Quando igitur hoc loco caſtigationem ſuam non fuiſſe ſomnium Hieronymus iuramento affirmat, ſibi tunc non contradicit, quando in Rufinum inuectus, eandem ſomnij appellatione recenſet, verum quippe, & vanũ ſomnium reperitur. Hic manifeſtè non fuiſſe vanum aſſeuerat, ibi non negat fuiſſe verùm. Hæc ad contradictionis calumniam refellendam. Sed quod nec iuramenti vim imminuerit, aut memoria deleuerit, propria eiuſdem verba ſuper tertium ad Galatas librum in Proemio euidenter cõprobant, vbi ſcribit: Loquar? F
ſed omnẽ ſermonis elegãtiã, & Latini eloquij venuſtatem ſtridor lectionis Hebraicę ſordidauit. Noſtis enim & ipſe, quòd pluſquam quindecim anni ſunt, ex quo in manus meas nunquam Tullius, nunquam Maro, nunquam Gentilium litterarum quilibet auctor aſcendit, & ſi fortè quid inde, dum loquimur obrepit: quaſi antiqui per nebulam ſomnij recordamur.]
Non itaq; ſomnij immemor eſt, cuius frequenter, tuncq; temporis præſertim, quando vel ex proprio ore, vel calamo ſæcularis eloquij verbum aliquod prolabitur meminit. Et quanuis eiuſdem ſcripta omni doctrinarum genere refertiſſima, intextorum etiam vbiq; florum, & G
ſuauitate legentes recreent, & amoenitate demulceant: non ideo is ſacrilegus (vt ſupra etiam notauimus) aliquo vnquam tempore dicendus eſt, cùm non præteritorum, quibus alias optimè imbutus fuerat obliuionem, ſed earundem ſæcularium litterarum deinceps lectionem, vel ſtudium, iureiurando promiſerit. Poſtremò, quod nec fabula, aut commentum in eundem Cœleſtis inflicta animaduerſio, ſed veriſſima hiſtoria fuerit, tum ex dictis, tum ex infra quoq; dicendis conſtat. Enimuerò, quod ſuperius, ibi nimirum *Interim parabantur exequiæ*, Et infra *Et mirantibus cunctis*, teſta- H
tus eſt, quanplures tantæ rei nouitati affuiſſe teſtes, omnium iudicio manifeſtat. Et fortaſſis ex eiſdem aſtantibus Rufinum vnum fuiſſe ex eo conuincitur, quòd veritatem hiſtoriæ infringere non eſt auſus. Quod ſi eam aliquomodo falſitatis potuiſſet effingere, plurimi procul dubio illam coemiſſet, ac fronti inuectiuarum, quas in illum conſcripſit, affixiſſet.

44 *Teſtis eſt tribunal illud, ante quod iacui: Teſtis iudicium triſte, quod timui*: Tertiò ad hanc ipſam veritatem confirmandam teſtimonia, tribunal nimirũ horrificũ, & iudiciũ triſte adhibet Hieronymus: Quomodo & Moyſes Iſraeli teſtes adduxit dicẽs: *Teſtes hodie in-* Deut. 4
uoco Cælum & Terram, cito perituros vos eſſe de terra, quam tranſito Iordane poſſeſſuri eſtis.

Et

A Et Apoſtolus Paulus Timotheo. *Teſtificor coram Deo, & Chriſto Ieſu, qui iudicaturus eſt viuos, & mortuos.* Quis verò tribunal illud mēte concipere, ne dicam in vanum aſſumere, non pertimeſcet? (2.Tim. 4.)

45 Ita mihi nunquam contingat in talem incidere quaſtionem. Pro queſtone tormenta, cruciatusq́; ad eruendam veritatem; Vel iudicium, in quo de pœna mortis agitur, accipimus.

46 Liuientes fateor habuiſſe me ſcapulas: plagas ſenſiſſe poſt ſomnum. Verberum quoq; liuori, & dolor adiungitur, vt cuinſcunq; dubitationis occaſio tollatur. Sic Iob diuino & ipſe B verbere examinatus ad propriæ cauſæ veritatem eiſdem teſtibus vſus eſt, dicens. *Reuerſusq́; mirabiliter me crucias: Inſtauras teſtes tuos contra me, & multiplicaſti iram tuam aduerſum me, & pœna militant in me.* (Iob. 10.)

47 Et tanto de hinc ſtudio diuina legiſſe, quanto non ante mortalia legeram. De eiuſmodi ſtudio. Hoc vnum accipias lector, Hieronymum deinceps ita ſcripturā ſanctam peruestigaſſe, quòd in quibuslibet verbis ſingula ſacramenta veneratus ſit. Singula (inquit Idemipſe) verba ſcripturarum, ſingula ſacramenta ſunt. Iſta verba, quæ ruſtica putantur a ſæculi hominibus, plena ſunt ſacramentis: Habemus enim theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: Theſaurū ſenſuum diuinorum, habemus in verbis viliſſimis.] Sed quid de verbis refero, cum & in ipſis punctis myſteria ineſſe mentis acie penetrauerit? Sed quia (alibi loquitur) & ſinguli ſermones, apices, & puncta, in diuinis ſcripturis plena ſunt ſenſibus, propterea magis volumus in compoſitione, ſtructutaq́; verborū, quàm in intelligentia periclitari] Deniq; eiuſdem in ſcripturis aſſiduitas ex his, quæ deinceps ſcripſit, vertit, docuit, ore perſonuit, perſpectum habetur; cùm ante illatū ſupplicium paucula vix edidiſſet. (In Pſ. 90.) (C) (Super Epiſt. ad Epheſ. c. 4.)

D *Eloquentiæ ſtudium damnandum ne a Chriſtifidelibus?*

CONTROVERSIA XIII.

DVo nunc, explicati hactenus ſomnij occaſione apud quoſdam ſuborti errores recenſendi, ſimulq́; refellendi ~~errores~~ ſunt. Vnus quidē eorum, qui in Germania potiſſimum, melioribus renaſcentibus litteris (cùm tamen ipſi omni prorſus barbarie polluerentur) glandibus adhuc veſci homines, relictis frugibus, hoc eſt eloquentiæ ſtudijs, voluerunt: Et hoc quidem in ipſummet Hieronymum adhibitæ animaduerſionis exemplo. Alter illorum, e quorum numero Angelus Politianus, qui non E minus ineptè, quàm impiè Sanctum virum ob ſtudium in Ciceronis libris inſumptū, iniuſtè verberibus affectū ex eo iactauit, quòd nullā vnquam adumbratam, Idæam, ne dicam expræſſam effigiem Ciceronianæ phraſis in ſuis ſcriptis pręietulerit. Cæterùm prioribus reſpondere non multi negotij eſt; cùm ex allatis iā oppoſitum de eiuſdem Hieronymi ſentētia comprobatū ſit. Habetur erudítiſſima ad hūc ipſum errorem eliminandum ab eo conſcripta Epiſtola ad Magnum Oratorem, Tomo ſecundo, in ſerie octogeſimaquarta, in qua poſt cœleſte eiuſmodi in ſe illatum ſupplicium excellentiſſimorū, atq; ſummorum Theologorū, tā Græcorū, quā Latinorū exēplis ſæcularis litteraturæ ſcriptores, moderato ſtudio tenēdos, & F legendos declarat. Sed & ad Theophilū, Alexandrinùm Epiſcopum de Græcis transferendiſſcribens: Indico (inquit) Beatitudini tuæ magnum me laborē ſuſtinuiſſe in trāslatione eius (librum videlicet intelligēs eiuſdē Theophili Græco ab eo conſcriptum ſermone) vt omnes ſententias pari venuſtare transferrem, & Græcæ eloquentiæ Latinum aliqua ex parte reſpōderet eloquium.] Quod ſi iuxta horum placitū eloquentiæ decus in Cicerone, alijsq́; Gentilibus latè refulgens omnino a Chriſtifidelib⁹ paruipendendū eſt, Cur Deus Optimus maxi- G mus Aaron Moyſi loquens verbis hiſce cōmēdat. Aaron frater tuus Leuites, ſcio, quod eloquens ſit, ipſe loquetur pro te ad populum, & erit os tuū?] Cur Iſaias Propheta, eloquentiæ itidē ſtudio nitidus, eidem Domino gratus in ſacris litteris perhibetur? de quò & Hieronymus: Sciendum eſt inquit, quod ſuo ſermone diſertus ſit, quippe qui vir nobilis, & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admixtū. Cur Salomon, Sapietiā eruditis intereſſe cogitationibus (eloquentia enim ea eſt, quæ eruditè loqui docet) teſtatus eſt? Cur Pſalmorū liber apud Hebræos omni verborum elegantia circumfertur politiſſimus? H Cur Auguſtin⁹ in libro ad Creſconiū exclamat: Vtinā mihi ad explicādaea, quæ ſēriopro deſiderio eloquētia prouenirſſet?] Cur Ambroſij dicēdi copia, apū examinis ſymbolo tātopere celebratur? Si hęc ipſa damnanda, cui ex aureo Chryſoſtomi flumine nitidas licebit haurire ſētentias, leniterq́; fluētia verba? Quis eo, vel verbis diſertior, vel ſententijs crebrior, vel numeris, & tota orationis circumſpectione iunctior? Quis Baſilio magno in orationis cultu excellētior, in exaggeratione cumulatior, in tota dicēdi arte elimatior? Si vitia deteſtatur duriſſima hominū corda emollit: Si virtutes attollit protinus inflammat: ſi rem deſcribit eamipſam (Exod. 4.)

A ob oculos ponit. Quid Gregorium Nazianze-
num commemorẽ, qui orationem vt plurimũ
ptæſſius ſtringens eiuſdem aeumine vehemẽ-
tius incitat, atq; pungit? qui in oratione ſoluta
Thucydidem, in carmine Homerum expti-
mit? Igitur ne diutius argumentationem pro-
traham, ſi eloquentia a nobis procul pellenda
eſt, conſequens etiam, vt cum ea ſanctorum
penè omnium Patrum doctrioam (qua latiſſi-
mè fulget Eecleſia) reijeiamus, quod nullus ſa-
næ mentis hominum affitmare auder. Ad dif-
ficultatis itaq; ſolutionem, Hieronymi germa-
nus vetborum ſenſus breuiter explicandus.
Tantum enim abeſt, vt ſomnij ſui hiſtoria, atq;
B nattatione ſæculatis eloquentiæ ſtudium pro-
hibuerit, quòd & illud idem præallegatis locis,
& conceſſerit & apptobarit. Verum id non
omnibus indiſtinctè, ſed cetto ſexui: Aetati
inſupet illi, eui doctorum virorum ſententia
conuenite conſtat. Et reuerà propoſitæ ani-
maduetſionis in ſe exemplo, nil aliud vnquam
mente complexus eſt, quàm Euſtochium Deo
ſaeratam virginem plus æquo in Gentilium
litteras incumbentem (cui & ſępius illud in-
gerit: *Quæ communicatio luci ad tenebras? qui
conſenſus Chriſto cum Belial?* quid facit eum
Pſalterio Horatius? Cum Euangelijs Maro?
Cum Apoſtolis Cicero?] poſt quæ mox ſom-
C nij ſui prodit hiſtoriam) auertere, adſaetosq;
codices, ae Pſalterium ioptimis impellete.
Voluit æquè Hietonymus Eccleſiaſticos vi-
ros, numerisq; omnibus abſolutos Theologos
admonere, ne in triuialibus, puerilibusq; ſtudis
ad ſenectam vſq;, quaſi in Syrenarum ſcopu-
lis, ad eloquentiæ potius oſtentationem, quã
ſolidæ veritatis inquiſitionem immorarentur:
Adeo vt non in virgine tãtùm immoderatum
eiuſmodi litteratum ſtudinm tepræhenderit,
ſed in conſumato Theologo, & communiter
Sacetdotibus, ac Religione præditis omnibns
ne ferendum quidem exiſtimarit. Neq; ta-
men puerilium, & adoleſcentiæ ſtudioinm
D memoriam abolendam cenſuit, quo minus
eorum recordati, & opportunis temporibus,
rebus ea accõmodate liceret, vt ipſemet con-
teſtatur, ſed ex profeſſo eiſdem, ingraueſcente
etiam ætate incumbere, poſt habitis diuinorũ
ſtudijs prohibuit. Difficultatem vtiq; hanc
ipſam ita & Petrus Paulus Vergerius ditimen-
dã cenſuit. Non me deterret, quod damnatns
fuetit eloquentiæ ſtudij aliquãdo Hieronym⁹,
cum extatica viſione raptus ad Indicis æterni
tribunal, & quinam eſſet intertogatns, pro
Chriſtiani nomine, quod inter metum trepi-
dationemq; profitebatur, Ciceroniani ſibi no-
men obijci audiuit: Neq; enim tes ipſa dam-
nata eſt, ſed fortaſſis eius ſtudium vehemẽtius:
ſine qua profecto vix ſacræ litteræ certè cum E
tanta voluptate legerentut:] Hæc Petrus
Paulus. Idipſum Gratianus quoq; in De-
cretis, diſtinctione trigeſima ſeptima pluribus
reddidit: Vbi & Gloſſa diſtinguens: Qui-
dam (inquit) legunt libros Gentilium cau-
ſa delectationis, & voluptatis, & hoc eſt pro-
hibitum; quidam legunt ad eruditionem,
& illud eſt licitum, vt per eos ſciant rectè lo-
qui, & diſcernere verum a falſo. Et conclu-
dit, ſolam voluptatem prohiberi. Hæc ibi.
Deniq; quanuis ſermonis ſublimitas ab Apoſ-
tolo tepræhendatur, non tamen eo animo, vt
eloquentiam, cuius ipſe teſte eodem Hierony-
mo expers minimè fuit, e medio tolleret, ſed F
quò certam ſpem illam, quam ex ea ſapientes
Græci oratores, cum aliquid populo perſua-
dere vellent animo concipere conſueuerunt,
penitus reptimeret. Ne homines (inquam)
ſui deinceps diſerti ſermonis elegantia freti,
ſed Dei virtute, infideles ad Chriſtum attrahe-
re labotabant: Enimuero ſi eloquendi ui Gẽ-
tium conuetſio adſcriberetur, Crucis proçul-
bio triumphus tolleretur. Submittat ergo ſe
(Chriſtophorſonus inquit) eloquẽtia quo cru-
cis illuſtretur gloria. Eſt planè ancilla, quæ
virtutis Chriſti, veluti magiſtræ ſuæ nutũ de-
bet obſeruare. Non vendicet ſibi quod poſſet,
ſed impertiat vnde acceperit. Inſeruiat ma- G
giſtrę ſuæ honori, vnde omnium honos efflo-
reſcit. Det operam aliorum commodis, ne ſi
ſua quærat videatur incõmoda. Crucis Chriſ
ti gloriam ſemper amplificet, contemnat ſuã.
Virtutem Chriſti dieendo adaugeat, quò ipſa
cum dicat, non careat viribus. Sit Chriſti vis,
quæ vincat, ſit eloquentia, quę eandem expli-
cet. Illa præſit & imperet, hæc ſemper ſit pa-
rata ad obſequendum. Hoc pacto neq; crux
Chriſti ſua vacabit gloria, neq; eloquentia in
vllam incurret tepræhenſionem.] Pro hac ipſa
hactenus emmendata eloquentia, Paulũ quoq;
Corteſium aduerſus Politianum (iuuentutem
inprimis ab Ciceronis ſtudio atq; lectione re- H
uocantem) in arenam deſcendiſſe, refert Cor-
nelius Schultingius.

Ciceroniani nominis iuſtè ne inſimulatus Hieronymus?

CONTROVERSIA XIV.

POſteriorum, Angeliq; potiſſimũ Politiani
ineptiſſimæ opinioni, qua Hieronymi li-
bri, & ſcripta, nullũ Tullianæ eloquẽtiæ veſti-
giũ exprimere aſſeruntur occurrere, atq; obſiſ-
tere, pro viribus quilibet, mediocriter etiã in li-
beralibus ſtudijs exercitatus exiſtimatur. Nec
meum

A meum eſſe arbitror, ex vtroq; nunc, Hierony-
mo nimirum, & Cicerone ſigillatim exem-
pla proferre, quorum collatione ipſemet Hie-
ronymus Ciceroniani nitoris ad viuum exem-
plar aptiſſimum declaretur: res enim eſt, tum
ab antiquis omnibus, tum a noſtræ ætatis ſcrip
toribus ſano ſæpius iudicio decreta. Proponã
inprimis vnum tantum, aut alterum ex prima
ad Heliodorum Epiſtola exemplum, quò nec
liminarem eiuſdem Hieronymi ſcriptorum
paginam Angelum vidiſſe declarem, mox in-
ſigniorum ſententias proferam ſcriptorum; ex
ipſomet poſtremò Hieronymo aliquot etiam
argumenta deptomam, ex quibus omnibus
B garrientis corniculæ nugis ſilẽtium indictum,
ſatis ſuperq; conſtabit.

Qui igitur, ne adumbratum quidem Cice-
roniani eloquij negat Hieronymum præſetu-
liſſe veſtigium legat eiuſdem Hieronymi nu-
per memoratæ Epiſtolę verba, videlicet.
[Iſtæ quoq; litteræ teſtes ſunt, quas lachrymis
cernis interlitas.] Conferat deinde cum his,
quæ in Epiſtola libri decimiquarti leguntur,
nimirum [Accepi ab Ariſtocrate tres Epiſto-
las, quas ego lachrymis propè deleui.] Et in
Actione tertia in Verrem [Tabulæ ſunt in me-
dio, quæ ſe corruptas, & interlitas clamant.]
Item pro Cluentio [qui teſtamentum interli-
C nerit,]

Legat inſuper, quæ ſequuntur. [Et hoc
ego, non integris rate, vel mercibus, nec quaſi
ignarus fluctuum præmoneo, ſed quaſi nuper
naufragio eiectus in litus, doctus nauta, timida
nauigaturis voce denuncio.] Et eundem vide-
bit imitatum Ciceronem in Oratione pro L.
Murena, vbi ſcribit. [Quod ſi portu ſoluenti-
bus ij, qui iam in portum ex alto inuehuntur
præcipere ſummo ſtudio ſolent, & tempeſta-
tum rationem, & prędonum, & locorum: quòd
natura affert, vt eis faueamus, qui eadem peri-
cula, quibus nos perfuncti ſumus ingrediuntur:
quo tandem eſſe animo oportet, prope iam ex
magna iactatione terram videntem, in hunc,
D cui video maximas reipublicæ tempeſtates eſ-
ſe ſubeundas?]

Idem obſeruabit in ijs, videlicet. [Sed quo
niã e ſcopuloſis locis enauigauit oratio, & inter
cauas ſpumeis fluctibus cautes fragilis in altũ
cymba proceſſit; pandenda ſunt vela ventis,]
quæ æque manifeſto ex eodem Cicerone mu-
tuata nemo ambigere poteſt; ex ijs inprimis,
quæ Tuſculanarum Quæſtionum libro quarto
idem ſcribit. [E quibus quoniam tanquam e
ſcopuloſis cotibus enauigauit oratio, reliquæ
diſputationis curſum teneamus.] Et pro Mar
co Cœlio. [Sed quoniam emerſiſſe iam e va-
dis, & ſcopulos præteruecta videtur oratio
mea, perfacilis mihi reliquus curſus oſtenditur] E
Verùm ne lectoris prudentiæ diffidere potius
videar, quàm Politiani ineptiam arguere, ab
eiuſmodi exemplis ſuperſedeo.

Ad ſecundo loco propoſitum explicandum,
ſit magni illius, ac illuſtris Eccleſiæ columinis
Auguſtini probatiſſimum teſtimonium: is
nanq; cùm Hieronymiani eloquij ſplendorem
nunquam ſatis miraretur, pluribus quidem in
locis, ſed contra Iulianum præſertim elogio
huiuſcemodi ſuſtulit. Hieronymi nobis elo-
quium ab Oriente vſq; ad Occidentem, inſtar Caſſ.c.21
lampadis ſolis reſplenduit.] Sit Aurelij Caſ-
ſiodori ad idem, libro Inſtitutionum diuinarũ
F Lectionum iudicium: In Bethlehem (ſcribit
ipſe) Hieronymum habitaſſe otioſum non ar-
bitror: niſi vt in terra illa miraculorum ad in-
ſtar ſolis, eius quoq; ab Oriente nobis more
lampadis ſplenderet eloquium.] Subſcripſit
huic ipſi ſententiæ Damaſus Summus Ponti-
fex, qui eius Epiſtolas ex eremo ſub iuuentu-
tis initio ad diuerſos aliquando tranſmiſſas,
ad Heliodorum nimirum primam, Ad Floren
tium binas, quintam & ſextam: Ad Iulianum
trigeſimam ſeptimam: ad Rufinum quadrage
ſimam primam: ad Nicæam quadrageſimam
ſecundam: ad Chromatium, Iouinum, & Eu-
ſebium quadrageſimam tertiam: ad Chryſo-
G gonum quadrageſimam quartam: ad ipſum-
met Damaſum quinquageſimam ſeptimam,
& quinquageſimam octauam, quòd eruditiſſi-
mæ omnes, & omni verborum elegantia lu-
culentiſſimæ eſſent, propria manu deſcribere,
& in proprio ſcriniolo, non ſecus, ac ſolæ ad
eloquentiam omnem penitus inſtaurandam
ſufficerent, condere conſueuit. Attollit hoc
ipſum Hieronymi dicẽdi genus Petrus Paulus Apud
Vergerius, dum hęc in eius laudibus pertonat. Corneliũ Schultin.
Eloquentiam eius certè laudare tentarem, quæ ad Conf.
tanquam riuus limpidiſſimus leniter defluens, Hieronymianum.
& aſpectu, & ſono delectat, niſi ipſe ſe multo
melius, quàm a me fieri poſſit, elegantia ſua
legentibus commendaret: ad quam digne præ
dicandam eius ipſius eloquentia opus eſſet.]
Ad eandem alludit Melchior Canus, libro ſe-
cundo capite decimoquarto, de locis Theolo-
gicis cum litteris prodit: Diuus Hieronymus
H verborum copia, eloquentia ſæculari, trium
linguarum peritia, rerum multiuaga cognitio-
ne abunde inſtructus.] Non diſſentit Platina
in Vita Innocentij: Tempore (inquiens) Theo
doſij Hieronymus Presbyter in Bethlehem ha-
bitans, ingenio ac facundia ſua Chriſti fidem
mirum in modum auxit, quod etiam eius
ſcripta declarant.] Ad idẽ Chriſtophorſonus
in præfatione Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Euſebij
ſuffragium eiuſmodi profert: Hieronymum

pona-

A ponamus in medio, cuius tanta fuit in ſcriben-
do facultas, vt omnes propè eloquentiæ nume-
ros expleuerit: Quando in aciem eũ hæreticis
prodit, nemo pugnantior, aut qui plus habet
lacertorum: Quando reſpondet obtrectato-
ribus, nemo feruidior, nemo acrior: Quando res
geſtas narrat, nemo elegãtior: Quando funebrẽ
orationẽ inſtituit, nemo ad cõſolandũ aptior,
ad laudandum copioſior: Quando familia-
riter cum amicis & neceſſarijs per litteras collo
quitur, nemo ſuauior, nemo comptior. Mirũ
eſt videre quo pacto in tota oratione paria pa-
ribus, contraria relata contrarijs, iam verba
B dupplicata, iam iterata, iam breuiter commu-
tata, ſententias perpulchrè illuminent.] Cor-
nelium Schultingium (vt cæterorum caretuam
recentiorum omittam) audiamus: Beatus
(inquit) Hieronymus adeo excelluit in omni-
bus, vt longè præcurrat in ſingulis, ſi illum cum
alijs conferas: Si eloquentiæ laudem intuearis,
ſanè in hac parte omnes Chriſtianos ſcriptores
tantum ſuperauit, vt ne hi quidem cum eo
conferendi vllo modo ſint, qui omnem vitam
in benè, ornateq; dicendi ſtudio conſumpſe-
C runt. Ac tam longè abeſt, vt vel Cyprianum
Rhetorem Carthaginenſem, vel Lactantium
Chriſtianum Ciceronem, vel quemcunq; aliũ
noſtræ Chriſtianæ Religionis ſcriptorem elo-
quentiſſimum cum Diuo Hieronymo audeas
comparare, vt quorundam iudicio, ipſum Ci-
ceronem, dicendi magiſtrum, atq; artificem
præſtantiſſimum, nonnullis dicendi virtutibus
vincat] hæc ipſe.

Sed ex eodem poſtremò Hieronymo hoc
ipſum conuincamus. Profectò ſi Epiſtolam
tantum centeſimam primam. De optimo ge-
nere interpretandi ad Pammachium, Politia-
nus inſpexiſſet, vix ad credendum inducor
eunmet aliquo vnquam tempore oppoſitum
D fuiſſe opinatum, ne dicam ſcripſiſſe. Tradit
enim in ea Hieronymus interpretandi de vno
in aliud linguæ genus ſcriptores, tam exactas
methodos, atq; regulas, vt quotquot poſtmo-
dũ, qui eo in ſtudio pro uiribus contenderunt,
eundem ſecuti ſint omnes. Porrò id genus
præcepta adamuſsìm ex Tullio Cicerone de-
cerpſiſſe: paſsìm inſuper, in cunctis a ſe editis
lucubrationibus ſe obſeruaſſe, tertio quoq; ver-
bo idem Hieronymus prodit. Vnde & paulò
ante Chriſtuphorſonus memoratus: Quamuis
(inquit) in ſacris litteris interpretandis ordo
verborum retinendus ſit, vt ait Dominus Hie-
ronymus, quia myſterium eſt: tamen in alio-
rum Græcorum interpretatione, eodem aucto-
re Cicerone, & citante, & imitante non verbũ
e verbo, ſed ſenſus de ſenſu exprimendus. Hęc
ipſe, qui & poſt pauca concludens ſubdit:

Hæc Hieronymus ad Pammachium, quem E
conſtat Ciceronem in hac re diligenter imita-
tum.] Præterea ſi Ciceroniani nomen Hiero-
nymo falſò adſcribitur, ad quid idem ipſe,
eloquentiæ ac phraſis eiuſdem non alio ſe po-
tuiſſe obliuiſci modo, niſi ante de Lethæo bi-
biſſet flumine teſtatur? Bibendum igitur (in- Lib. 1. Apol. c. 7
quiens) mihi erat de Lethæo gurgite, iuxta
fabulas poetarum, ne arguerer ſcite, quod di-
dici?] Si item ſingulari Ciceronis amore non
flagrabat, neq; eius imitatione afficiebatur, cur
Epiſtola centeſima vigeſima, poſt Marci Tul-
lij Ciceronis, & Quintiliani lectionem, ac flo-
res rhetoricos, pro hebraicę, chaldaicęq; linguę
intelligentiam in piſtrinũ ſe recluſiſſe fatetur? F
Cur eundem Tullium omnibus in Latina lin-
gua imitandum, in proemio libri tertij in Epi-
ſtolam ad Galatas proponit? Cur eum ipſum
inter Oratores ſummis laudibus effert? Deniq;
(quid plura?) æmulorum etiam turba, quo-
rum, & princeps Rufinus, numeris hanc
omnibus in eius vndiq; ſcriptis affluentem Ci-
ceronianam eloquentiam contumeliæ loco po
ſuit, criminiq; adſcripſit, (dum hæc ſuperius
etiam allegata, in illum impudenter inue-
xit.) Reſidente in tribunalibus Iudice Domino
Ieſu Chriſto, aſſiſtentibus Angelis, & interce-
dentibus pro ſe, inter verbera, & cruciatus, iu-
rat ſe ſæculares libros, nec habiturum vnquam, G
nec lecturum. Relegantur nunc quæſo, quæ
ſcribit, ſi vna eius operis pagina eſt; quæ non
eum iterum Ciceronianum pronunciet.] Quis
igitur vilis homunculus iſte, qui arrogantię fa-
ſtu in gigantis protinus ſtaturam conſurgens,
ac veluti nouus Goliath ex impetitorum ag-
minibus prodiens, aduerſus tot, tantorumq;
virorum phalangas ſtare, contendereq; audet?
Qui lippientibus, atq; coecutientibus oculis
de eloquentiæ nitore diſcernere, atq; diſpu-
tare: Omnium inſuper ingenio tardiſſimus,
cenſuram propriam, imo verius ineptiam,
probatiſſimis eiuſmodi ſententijs præponere
non veretur? Fuit hic vulgarium haud ſcripto H
rum teſtimonio Angelus Politianus, politio-
ri item litteratura non nihil excultus;
At grauiorum ſtudiorũ, Theologięq;
inprimis cognitionis expers omni-
no, atq; ieiunus, vt propterea ne-
mini mirum eſſe debeat, ſi
tam imperitam, atq; ridi-
culam aduerſus Hie-
ronymum, cuius
operum, nec
inſcriptionẽ fortaſſis aduerterat,
protulerit tenue-
ritq; ſenten-
tiam.

De

A *De Cura Leonis ab Hieronymo ſuſcepta, atq; eiuſdem Leonis in eum obſequio.* E
Cap. XII.

POſt 1 hæc itaq; cùm quadam die de ſcripturis Sãctis Fratribus ex more diſſereret,
2 ſubito tribus claudicans, quarto ſuſpenſo pede clauſtra cœnobij Leo ingens in-
greditur. 3 Cumq́; fratres territi fugam arripuiſſent, 4 Vir Dei, velut hoſ-
piti aduentãti ſe obtulit. 5 Et intelligens plantam eius a ſentibus vulneratam,
mox ipſe curauit, 6 præcepitq́; Fratribus, vt terrore depoſito curã ipſius gererent.
7 Quod cùm ſolicitè fieret, omni ferocitate depoſita, ita Leo manſuetus efficitur,
vt ei Fratres, iuſſu Beati Hieronymi aſinum quendam committerent, quem ab ope-
re redeuntem in paſcuis cuſtodiret. 8 Accidit interea vna dierum, vt ſoporato Leone, 9 negotiatores
quidam, qui Aegyptum adibant, videntes aſinum ſoliuagum incedentem, cupiditate victi, ſuo eum
comitatu aggregarent. 10 Expergefactus autem Leo, cùm commiſſam ſibi beſtiam minimè reperiſſet,
confuſus ad Monaſterium redijt, & quaſi culpa conſcius commune receptaculum ſolus ingredi non au-
B *debat. Quod Fratres vnà cũ B. Hieronymo perpẽdentes, abſentem aſinum ab illo æſtimant deuoratũ:* F
nolentes tamen eum exaſperare, abducti ei animalis opus iniungũt; vt ſcilicet eadem ferret onera, quæ
prius geſtare aſinus cõſueuerat. 11 Nec mirum Fratribus innocenter viuentibus Leonem obſequium
præbuiſſe, cùm in teſtimonium primæ creationis legamus viris Sanctis, & Deo humiliter famulantibus,
& Leones, & volatilia miniſtraſſe, 12 & ictus ceſſiſſe ferarum, & venenum non nocuiſſe ſerpentiũ.
13 Itaq́; cùm Leo iniunctum ſibi opus indeſinenter exequitur, die quadam de ſublimi proſpiciens, præ-
fatos viatores videt eminùs venientes, & cum camelis eorum ſuum ſocium comitantem. 14 Mox
quaſi deprahenſis hoſtibus immane rugiens, 15 & contra eos vehementer inſiliens, homines in di-
uerſa diſperſit. 16 Camelos autem onuſtos, vnà cùm aſino cogens ad clauſtri portam deduxit: Mira-
ti Fratres, cùm hoc retuliſſent Beato Hieronymo, iuſſit ille, depoſitis oneribus Camelorum pedes ablui,
eiſq́; pabula apponi, atq́; aduentantibus hoſpitibus conuiuium præparari. Et ecce illi continuo venien-
tes ad Sancti Patris ſe veſtigia proſtrauerunt, de commiſſo furto veniã poſtulantes: qui eos benigne ſuſpi
ciens ad cellam hoſpitum cum magna alacritate deduxit. 17 Videntes illi tantã in Dei ſeruo clementiã
G *medium olei, quod de Aegypto attulerant, Monaſteria obtulerunt. Quodq́; ſingulis annis, tam ipſi,*
quàm hæredes eorum plenam olei hin eidem afferrent cœnobio, deuotiſſimè ſpoponderunt. 18 Quos G
Beatus Hieronymus benigna cõmonitione refectos, & ſpirituali benedictione roboratos in pace dimiſit.

COMMENTARIVS.

1 *POſt hæc itaq́; cùm quadam die de ſcripturis ſanctis Fratribus ex more diſſereret.* Conſueuiſſe Hieronymũ Monachis ſui ſacras ſcripturas quotidie exponere teſtatur ipſe pluribus in locis, præſertim vero aduerſus Rufinũ, libro ſecundo, capite ſeptimo; & in Epiſtola octogeſimanona ad Auguſtinum, in calce. Quod certè rationi quoq; conſentaneum, iam ſupra capite decimo oſtendimus. Enimuero, D quorum munus eſt in lege Dei die, ac nocte meditari, eorum pariter partes cenſentur, vt eiſudem legis intelligentiam a Sanctis Patribus ſedulo inquirant. Vnde & Ruſtico Monacho præcipitur: Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis. Et Paulæ dicitur: Habeant, qui volunt opes ſuas, & vaſe gemmato bibant: ſerico niteant, plauſu populi delectentur, & per varias voluptates diuitias ſuas vincere nequeant. Noſtræ diuitiæ ſunt in lege Dei meditari die ac nocte: pulſare ianuam, & ſæculi fluctus, Domino præeũte calcare.] Porrò niſi ad extremos, ad proximè tamen ſuperiores annos, Chriſti nimirum quadringenteſimum decimum ſeptimum rei huius euentus ex eo referendus perſuadetur, quòd nullibi de eodem ſuis aliquando memoriam ingeſſerit Hieronymus ſcriptis.

2 *Subito tribus claudicãs, quarto ſuſpenſo pede clauſtra cœnobij Leo ingens ingreditur.* Bethlehemiticum cœnobium nõ longe ab eremi vaſtitate abfuiſſe Hieronymi verba declarant quibus ait: Hic igitur Propheta (Amos videlicet) quem nunc in manibus habemus fuit de Oppido Thecuæ: quod ſex millibus ad meridianã H plagam abeſt a ſancta Bethlehem, quæ mundi genuit Saluatorem, & vltra nullus eſt viculus, ne agreſtes quidem caſæ, & furnorum ſimiles, quas Aphri appellant, mapalia. Tanta eſt eremi vaſtitas, quæ vſq; ad mare rubrum, Perſarumq́;, & Aethiopum, atq; Indorum terminos dilatatur. Et quia humi arido, atq; arenoſo nihil omnino frugum gignitur, cuncta ſunt plena paſtoribus, vt ſterilitatem terræ compenſent pecorum multitudine.] Hæc ille. Porrò deſerta Iudeæ Leonibus abundaſſe, iſtudq́; præſertim aliorum omnium maxi-

A mum, omnis prophetalis ſermo teſtatur,
qui de eiuſmodi animalibus frequenter ſermonem ingerit. Sed & de Syriacis Leonibus Ariſtoteles meminit: Leones (Inquiens) terræ
Syriæ quinquies vita pariũt; primũ quinq;, poſt
vno, ſubinde pauciores, deinde ſteriles degũt.

3 Cumq́; Fratres territi fugam arripuiſſent.
Si ad Leonis rugitum omnia contreſmiſcunt,
& cuncta animantium natura terretur, dicente
Amos. 3. ſcriptura; Leo rugiet, quis non timebit? non
debuerunt ſolitarij, inermeſq; Monachi primo
aſpectu & rugitum, & præſentiam eiuſdem
Gen. 4. formidare? Sed & in Geneſi ſcribitur: Terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia
B terræ, & ſuper omnes volucres cœli, cum vniuerſis, quæ mouentur ſuper terram: Omnes
piſces maris manui veſtræ traditi ſũt.] Deniq;
aſpectu ſolo horribilem eſſe Leonem, omnes,
qui rerum ſcripſere naturas teſtati ſunt: Ariſtoteles, Catullus, Macrobius, Cardanus. De
eius vero rugitu produnt, ad eiuſdem ſonum
cuncta animalia figere gradum, etiam quæ eũ
nunquam viderunt, vel experta ſunt. Ambroſius item: Voci eius (inquit) tantus ineſt terror naturaliter, vt etiam animantia, quæ per celeritatem impetum eius euadere poſſunt, rugiẽte eius ſonitu, velut quadã vi attonita, atq; vi-
C ta deficiant. Et Gloſſographus, in verba Pro-
Amos 3. phetæ Amos; *Nunqid rugiet Leo in ſaltu, niſi
habuerit prædam?* Leo (inquit) cum famem
patitur, ſi videt prædam dat rugitum, quo audito, feræ ſtant fixo gradu ſtupefactæ.

4 Vir Dei velut hoſpiti aduentãti ſe obtulit.
Sola innocentia ab his omnibus, & quibuſcunq; alijs belluis ſecura eſt, cui & dicitur:
Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli,
Gen. 1. *& vniuerſis animantibus quæ mouentur ſuper terram.* Et alibi. *Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius,*
Pſal. 8. *oues & boues, vniuerſas, inſuper & pecora cãpi.*
Veluti tamen hoſpiti belluæ occurit Hieronymus, eamq; vulneratam curat, quia Sancti
Dei dominium commutant obſequio, & præ-
D eſſe non gloriantur, ſed prodeſſe.

5 Et intelligens plantã eius a ſentibus vulneratã, mox ipſe curauit. Huic ſimile apud Pli-
In Hiſt. niũ in hiſtorijs de animalibus: Mentor inquit
de animalibus. ipſe Syracuſanus in Syria, Leone obuio ſuppliciter volutante, attonitus pauore, cum refugienti vndiq; fera opponeret ſe ſe, & veſtigia
lamberet, adulanti ſimilis, animaduertit in pede eius tumorem, vulnuſq́; & extracto ſurculo
liberauit cruciatu. Pictura caſum hunc teſtatur
Syracuſis.] hæc Plinius. Cæterùm quanuis
malorum, ſiuè morborum vis ea ſit, vt etiam
feras omnia experiri remedia cogat, in ſanctos
tamen credenda clementia, non ex ipſarum
natura, ſed maiore vi profecta, quæ pijs pro-
mittit impunè eos *ſuper aſpidem, & baſiliſcum* E
ambulaturos, & Leonẽ, draconẽue conculcaturos. Pſal. 90.

6 Præcepit fratribus, vt terrore depoſito curã ipſius gererent. Perfecta obedientia moram nõ
patitur; Patris protinus mandata perficit, etiamſi vel impoſſibilia, vel indiſcreta videantur. Quo namq; ſtudio Maurus ſuper aquas
ad magni quondam Patriarchæ Benedicti præceptum incedens Placidum capillis apprehen-
ſum ad terram attraxit, Et Ioannes ex Pauli Ex Vitis
Abbatis iuſſu, immanem æquè læenam auri- Patrũ p.
bus tenuit, ad eundemq́; alligatam perduxit, 2. Tit. de
eo vtiq́; & ſimplices iſti Hieronymi diſcipuli obediẽtia
horribilis beluæ curam ſuſcipiunt. De eiuſ- F
modi obedientia Bernardus loquitur. Perfec- Ber. lib.
ta obedientia legem neſcit, terminis non arc- de Precep. & diſ-
tatur, nec contenta anguſtijs profeſſionis, lar- penſatio-
giori voluntate fertur in latitudinem charita- ne.
tis, & ad omne, quod iniungitur ſpontaneo
vigore liberalis, alacriſq; animi modum non
conſiderans, in infinitam libertatem extenditur.] Et in Vitis Patrum legitur: In congre- Ex Vit.
gatione cuilibet conuerſanti magis obedien- Patrũ loco præal-
tia, quàm continentia proponitur: quoniam legato.
continentia arrogantiam, obedientia autem
humilitatem congruam pollicetur.]

7 Quod cũ ſollicitè fieret, omni ferocitate de- G
*poſita, ita Leo manſuetus efficitur, vt ei Fratres
iuſſu B. Hieronymi aſinum quendam committerẽt,
quem ab opere redeuntem in paſcuis cuſtodiret.*
Vide quæ apud Aelianum, & Gellium libro
quinto, capite decimoquarto habentur, & de
Leonis gratitudine non vulgare per leges exẽplum. Romæ enim feris in circo maximo obiectus Androcles diſcerpendus, à quodam
Leone, qui multos ante annos ab ipſomet in
Africa, pede pariter ſpina ſauciato curatus fuerat, vniuerſo ſpectante populo, & blandè exceptus eſt, & beneuolentiſſimè tractatus.

*8 Accidit interrea vna dierum, vt ſoperato
Leone.* Quamuis oculis patentibus ſemper
ſit Leo, dormiatq́; (& hoc propter genæ ſuperioris breuitatem) non tamen aduertere eum, H
quæ tunc fiunt, hoc loco indicatur. Vide Cõradum Geſnerum, Tomo de quadrupedibus.
B. C. De Leone.

*9 Negotiatores quidã, qui Aegyptum adibant
videntes aſinum ſoliuagum incedentem, cupiditate victi, ſuo eum comitatu aggregarent.* Tres
nanq; Iudæa cõfines habet prouincias, Aegyptum, Idumæam, & terram Moab. Porrò ad
Aegyptum frequentem mercatorum acceſſum
omnis etiam Sacra Scriptura teſtatur. Signatur verò aptè in negotiatoribus inordinata habendi cupiditas, quia tametſi negotiatio in genere actus ſit ſua natura indifferẽs, facilimè tamẽ declinat ad auaritiã, niſi cautè exerceatur.

10 Ex-

A *10 Expergefactus autem leo &c.* Quoniam patentibus (vt dictum eſt) oculis ſomnum leo capit, arbitrati ſunt nonnulli eundem nequaquam ſoporem admittere, ſed reuera eorundẽ manifeſtus error ex eo eliditur, quòd omnibus animantibus is ex neceſſitate conueniat. Sicuti etiam philoſophus proprio libro de ſomno, & vigilia, capite ſecundo, & quarto docet.

11 Nec mirum fratribus innocenter viuentibus, Leonem obſequium præbuiſſe, cum in teſtimonium primæ creationis legamus viris Sanctis, & Deo humiliter famulantibus, & leones, & volatilia miniſtraſſe. In vita quoq; Sancti Elduci, Britaniæ Monaſterij Abbatis, multitudinem

B auium eius conſpectui, antea ab eius Monacho adeſſe iuſſam interfuiſſe ſcribitur. Ille ergo Dominus, apud quem nullum impoſſibile verbum: qui oculis omnium in ſe ſperantium, &

Luc. 1. pullis coruorum inuocantibus eum eſcam præbet in tempore opportuno: quin cerua nutrice, Aegidio proſpexit in eremo: qui leones ad Pauli funus perficiendum deſtinauit: qui coruum eidem vita adhuc fungenti per ſingulos dies cum panis fragmento miſit, Idemipſe benigniſſimus Hieronymo quoq;, Monachiſq; eius, leonem hunc pro eorum neceſſitatibus ſubleuandis adeſſe voluit.

C *12 Et ictus ceſſiſſe ferarum, & venenum non nocuiſſe ſerpentium.* Iuxta olim a Chriſto Domino Matthæi decimo prænunciata, nimirum: *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum.* Et Lucæ pariter decimo: *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit:* Quæ Marci etiam vltimo repetuntur, *Signa autem eos, qui crediderint hæc ſequentur: in nomine meo Dæmonia ejcient: linguis loquentur nouis: ſerpentes tollent & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* In quibuſdam autem codicibus *rictus ceſſaſſe ferarum* ſcribitur. Rictus verò pro minaci oris compoſitione ſu-

D mitur, immanium belluarum proprius. Et eſt figura in eorum ore ad tempus contracta, vel producta, vel inuerſa, vel extenſa, quæ citò ad naturalem formam redditura ſit. Hac ipſa dictione idem Hieronymus ſuper illa Danielis prophetæ verba: *Deus meus miſit Angelum*

Dan. 6. *ſuum, & concluſit ora leonum*, vſus eſt dicens: Non leonum feritas immutata eſt, ſed rictus eorum, & rabies concluſa. Sed & rictu oris amplo leones eſſe Cardanus ſcribit, de quibus & Martialis canit.

Rictibus his tauros non eripuere magiſtri.

13 Itaq; cum Leo iniunctum ſibi opus indeſinenter exequitur, die quadã, de ſublimi proſpiciens præfatos viatores videt eminus venientes, & cũ Camelis eorum ſuum ſocium comitantem. Acutiſ-

E ſimi enim viſus Leo eſt, eiuſq; pupillæ ex Plutarcho, & Aphrodiſienſe præfulgent, & dilucidiſſimum continent humorem, ita vt videantur ignitæ.

14 Mox quaſi deprahenſis hoſtibus, immane rugiens, hoc eſt, vltrà modum, vel crudeliter. Rugire verò Leonis proprium eſt: Vnde Aelianus Spartianus.

Tigrides idomita raucant, rugiuntq; Leones.

Pontanus libro primo amorum, mugire de Leone dixit:

At quondam Lybicis Leo dum mugiret arenis.

Virgilius verò fremere: Aenea. 9.

. . . . Fremit Leo ore cruento. F

15 Et contra eos vehementer inſiliens, homines in diuerſa diſperſit. Iratus Leo terram cauda primò quatit, poſtea dorſum proprium, & ita inſilit. Ita Albertus magnus.

16 Camelos autem onuſtos vnà cum aſino cogens ad clauſtri portam deduxit. Mirati fratres cùm hoc retuliſſent B. Hieronymo, iuſſit ille, depoſitis oneribus, Camelorum pedes ablui, eiſq; pabula apponi, atq; aduentantibus hoſpitibus conuiuium præparari. Quaſi magnum non eſſet furti peccato obnoxios negotiatores hoſpitio recepiſſe, eoſdem Hieronymus omnibus ſimul charitatis officijs complectitur, atq; de eorum conuer-

ſione vehementer lætatus, conuiuium inſuper illis parat, Clementiſſimi Patrisfamilias exemplo, qui prodigum filium ad ſe reuertentem non abiecit, ſed recepit, in oſcula ruit, gauiſus eſt, conuiuium parauit. *Ita & gaudium* (Saluator ait) *coram Angelis Dei ſuper vno peccatore, pænitentiam agente.* G Luc. 15.

17 Videntes illi tantam in Dei ſeruo clementiam, medium olei, quod de Aegypto attulerant, Monaſterio obtulerunt. Quodq; ſingulis annis, tam ipſi, quàm hæredes eorum plenam olei hin eidem afferrent cœnobio deuotiſſimè ſpoponderunt. Hin, Menſuræ hebraicæ genus, de quo & Ezechielis quarto dicitur: *Et aquam in menſura bibes, ſextam partem hin: a tempore vſq; ad tempus bibes illud.* Vbi ipſe Hieronymus: Porrò (inquit) hin, duos χόας Atticos facit, quos nos appellare poſſum' duos ſextarios Italicos: ita vt hin, menſura ſit Italici ſextarij noſtriq; Caſtrenſis, cuius ſexta pars facit tertiam partẽ ſextarij Italici.] H

18 Quos Beatus Hieronymus benigna commonitione refectos, & ſpirituali benedictione roboratos in pace dimiſit. Iuſtum quippe eſt, vt qui ad Sancti Patris poſt culpam ſe proſtrauere veſtigia: de eademq; præterea veniam humiliter precibus impetrarunt, ſpiritualibus tandem refecti conſolationibus in pace, hoc eſt in gratia ad gloriam, ſeu ad ſocietatem, communionẽq; Sanctorum dimittantur.

De

A

De Hieronymiani Leonis hiſtoria veritate.

CONTROVERSIA XV.

QVoniam in Incertum Hieronymi Acto-
rum conſcriptorem inuectus Eraſmus
hanc primus hactenus Leonis recenſi-
tam hiſtoriam, fabulam, purumq; commentū
damnauit; cuius ſententiam Baronius quoq;
ſecutus eſt: illius nunc veritas diligentius per-
ſcrutanda. Scribit ergo idem Baronius Tomo
quinto Annalium ſuorum: Quod verò ſpuria
Theclæ acta, baptizati Leonis fabula ornaban-
B tur, ita & eiuſmodi indiſcretus Sancti Hierony
mi laudator, noluit curati Leonis carere fig-
mento. Credidit vir ſimplex (niſi & iſta finxit)
eſſe verum, quod (vt ait) ab accolis Bethlehe-
miticis audiuit acceptum. Porrò, vel quæ au-
dinit, non rectè percepit: vel qui narrauit, haud
rem ſatis exploratam uiſus eſt habuiſſe: vt
Hieronymum, pro Geraſimo dixerit; nam iſta
ipsa de Leone in Paleſtina contigiſſe Sanctiſſi-
mo viro Geraſimo Abbati, Sophronius Hiero-
ſolymorum Epiſcopus narrat veram hiſtoriam.
Id verò rerum ignaro de Hieronymo aſſeren-
di occaſionem tribuiſſe videtur, quod eiuſdem
Sancti Hieronymi imago, vnà cum Leonis effi-
C gie antiquitus conſueuerit in Eccleſia pingi: r
vt potè hieroglyphicum eius in hæreticis inlec
tandis infracti roboris, & vehementis in eos in-
ſtar Leonis rugitus clamoris.] Hæc ille. Cuius
etiam adamuſsìm relata ſunt verba, vt quibus
rationibus, quibuſue auctoritatibus ab anti-
quiſſimis olim monumentis conſignata ſcrip-
toribus, totaq; ſimul poſteritate recepta tantus
vir nitatur euertere, vnuſquiſq; cognoſcat.

Et quidē quod inprimis eiuſmodi Leonis hi-
ſtoriā, fabulæ vulgatiſſimæ allegatione, ſeu bap
tizati Leonis figmento eludat, non vrget.
Quid enim cum equo hircoceruus, cum Ape-
nino mons aureus? Baptizatum Leooem, Ac-
D tis Pauli, ac Theclæ ingeſtum, merum com-
mentum, nemo tunc temporis ignorauit; At
curatum ab Hieronymo Leonem, omnis anti-
quitas tradidit, poſteritaſq; ſimul recepit.
Præterea Leonis aſſertiunem, quis impiam nō
videt, ac ſacrilegam? Curati verò Leonis hi-
ſtoria Omoipotentis Dei, qui ſolus in Sanctis
mirabilis prædicatur, gloriam manifeſtat. Nec
rationi videtur conſentaneum, quod idem
Baronius addit. Bethlehem nimirum Mona-
chos, vel rem huiuſcemodi, aut minus explo-
ratam habuiſſe, Hieronymum pru Geraſimo
referentes, vel eiuſdem exaratorem ipſos nar-
rantes minimè percepiſſe. Quandoquidem
interroganti me de Ordinis Monachalis, quem
profiteor, non eſt (cùm eiuſdem Hieronymi E
diſcipulatu glorier) de Sancto Benedicto reſ-
pondeam, vt propterea ipſe conquiſitor, reiq;
eiuſdem conſcriptor reſponſione mea decep-
tus credatur. Quod ſi Bethlehemitici cœno-
bij alumnos, dum facti adhuc memoria, vel
Patrum adhuc recens traditio vigebat in erro-
rē induci aliquomodo (quod vix credi poteſt)
contigit: multò procul dubio magis, poſt tot
ſæcula ipſe Baronius, & quicunq; alius, qui cū
eo eiuſmodi aduerſus communem traditionē,
& auctoritatem hiſtoriam refellit. Quod ter-
tio in Sancti Geraſimi Paleſtinæ Abbatis vita,
a Sophronio Hieroſolymorum Epiſcopo con-
ſcripta, eadem Leonis hiſtoria referatur, id non F
conuincit hanc eandem hoc loco repetitam,
figmentum eſſe, ac fabulam. Quandoquidem
eadem cum præſenti omnino non eſt, variatq;
in multis, vt ipſis legentibus paret. Leo nāq;
Geraſimo, ad ripam Iordanis occurrit; hic Hie
ronymo in Cœnobio: Illum Geraſimus pane,
& leguminibus indies ſingulos alere conſueuit:
huius Hieronymus curam alijs demandauit:
Ille aquam ex Iordane deferebat; hic ligna ex
ſylua: Ille precio redimitur a ſeruitute, hic
Hieronymi, perſeuerat in opere: Ille repero
aſino, capitum ore tenens, coram Abbate eun-
dem tritico onuſtum ſtatuit, hic & aſinum ſi-
mul & Camelos ad fores Monaſterij oleo præ- G
grauatos. Deniq; multa de illo in Geraſimi
Actis habentur, de quibus, ne verbum quidem
in Hieronymi Vita: Cuiuſmodi illa. Geraſimo
vltra quinquagintà annorum ſpacium, eidem
præbuiſſe illum obſequium. Eundem inſuper
Gerſimnm proprio illum vocaſſe nomine: Ior-
danem ſcilicet. Vita demùm eodem Geraſi-
mo functo, omni prorſus illum de cætero abſti-
nuiſſe alimēto, moxq; ſuper Sepulchri lapidem
ex nimio dolore caput allidendo ſeipſum inter
emiſſe. E contrario verò ex Hieronymi Actis
habetur, eundem diuino afflatum ſpiritu, Ae-
gyptijs negotiatoribus paraſſe conuiuium, &
eorum iumentis pabula iuſſiſſe apponi: ab eiſ- H
dem præterea, & olei medietatem, quam tunc
deferebant, & in futuro ſingulis quibuſq; an-
nis, certam item olei menſuram accipere com-
pulſum fuiſſe: quibus omnino Geraſimi Acta
carent. Variant igitur in his, alijſq; multis
vtriuſq;, & Hieronymi, atq; Geraſimi quoad
Leonis hiſtoriam Acta, vt propterea vnus, atq;
idem rei euentus ſano iudicio affirmari haud
queat. Deniq; huc ſpectant, quæ Thuſanus
in Notis ad veteres Græcorum hiſtorias affert.
Nequis enim Aeliannm in varijs deſcriptioni-
bus haud varium aliquando arbitraretur: Non
ſemper (inquit) figmentis adſcribendus idem
rerum euentus, qui in hiſtorijs repetitur,
modo

A rerum euentus, qui in hiſtorijs repetitur, modo loci, vel temporis differentia aliqua intercedat. Vide ipſum Aelianum, qui initio hiſtoriarum ſcribit. Mirum non ſit, ſi pluries idem repeti videbitur, eum a veritate non abſit.] Verum ſi rei vnius euentus alium illi ſimilem ita abrogaret, vt alterum id circo eorũ figmentum eſſet putandum, innumeræ, eæq; approbatiſſimæ hiſtoriæ, fabulæ putarentur & mendacia. Quod non in profanis ſolum, ſed in Eccleſiaſticis quoq; omnino ſequeretur. Ad hanc ipſam veritatem confirmandam vnum tantum, vel alterum ſufficiat hoc loco exem-

Equil li. 6.c.10.8. plum. Marinam virginem, maſculum credi-

B tam, in Monaſterio olim receptam, Monachorumq; contubernio ſociatam, in eiſdem Eccleſiaſticis hiſtorijs legimus: at quòd Virginem aliquando defloraſſet, & filium ex ea genuiſſet, accuſata, ſimulq; vti culpæ rea dãnata, cùm omnem ſibi propterea iniunctam pœnitentiam abſoluiſſet, poſt ſuum tandem e vita diſceſſum innocens ab omnibus perſpecta eſt. Idem de Sancta Margarita Virgine

Lib.9.ca. 37. apud Equſlinum: Idem de Sancta Theodora

Lib. 6. c. 109. apud eundem perleges. Vide præterea S. Ioannis Monachi vitã, de quo & Martyrologium Romanum decimo octauo Calendas Februarij ſingulis annis ita meminit: Romæ S.

C Ioannis Calybitæ, Eutropij, & Theodoræ nobilium filij, qui cùm e domo clam abſceſiſſet, atq; in Monaſterio ſex annis permanſiſſet, ad Vrbem poſtea rediens aliquandiù in angulo domus paternæ, deinde in tugurio, in Inſula Tiberina ignotus parentibus habitauit: a quibus ex libro Euangeliorum, quem ſecum detulerat in morte agnitus, ibidem clarus miraculis ſepultus eſt: vbi etiam in eius honorem parentes de ſuis facultatibus Eccleſiam cõſtruxerũt:] Huius, inquam, ac Sancti Alexij Confeſſoris Acta perlege, & in quamplurimis ex mutua collatione conuenire ipſe fateberis. Fertur item Leonem pedibus terram effodiſſe, vbi conderetur Sanctæ Mariæ Aegyptiacæ ca-

D dauer, idq; Zoſimi Abbatis mandato. Idipſum Antonio Eremitæ, cùm ad excauandam foueam (qua Pauli primi Anachoritę humaretur cadauer) ſarculum deeſſet accidiſſe in ei⁹ vita legitur: Num igitur propterea hæc cum multis alijs Sanctorum actis, quia in plurimis conſentiunt: quinimo frequenter eadem prorſus videntur, euertenda, vel vti mendacia protinus reicienda? Deniq; ſi Leonis effigies ideo ipſi Hieronymo ab antiquitate communi conſenſu adpicta eſt, quòd ipſos hæreticos, clamoris ſui magnitudine, horrore, terroreq; perfuderit: Cur non æque cæteri quoq; Eccleſiæ Doctores conſimilibus hieroglyphicis cohoneſtati ſunt? Cur non pariter Auguſtini ingeniũ E

per montium cacumina volans aquilæ ſymbolo: alijsq; alij, vti Gregorius Nazianzenus, Gregorius Magnus, Ambroſius, Baſilius hieroglyphicis illuſtrati ſunt? Certè niſi iniuſta, propenſior ſaltem in alteram partem, omnium iudicio antiquitas, iuxta Baronij ſententiam, quæ doctoris vnius tantùm oracula expendẽs & admirans, cæterorũ doctrinam afluentiſſimam inconſulta prætetijt. Præterea, cum Leo in ſacris litteris multarum ac prorſus diuerſarum rerum ſit ſymbolum. Superbiæ nimirũ in

Cantico Canticorum: *Veni a Libano ſponſa a capite Sanir, & Hermon, a cubilibus Leonum, a montibus Leopardorum.* Tyrannidis: *Quare* Cant.4. F

ergo factus eſt Iſrael in predam? ſuper eum rugierunt Leones & dederunt vocem ſuam. Diaboli. Hier. 2.

Quia aduerſarius veſter Diabolus tanquam Leo rugiens, circumit quarens, quem deuoret. Antichriſti: *Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & necauit.* Dogmatum peruerſorum: *Vbi eſt habitaculum Leonum, & paſcua catulorum Leonum, ad quã iuit Leo, vt ingrederetur illuc.* Securitatis. 1.Pet.5. Nahũ. 2. Nhaũ. 2.

Iuſtus antẽ quaſi Leo confidens abſq; terrore erit. Prou. 28.

Vocis tonantis in eremo: Ob eiuus ẽt ſymbolũ S.Marcus ſub Leonis effigie, tum in Ezechiele, tum in Apocalypſi Ioannis reuelatur, quod a Ioannis prædicatione in deſerto exorſus ſit. Ezech. 1. Apoc. 4.

Chriſti deniq;, atq; ſimul fortitudinis. *Vicit leo de tribu Iuda.* Cum inquã, tã diuerſarũ rerum, Leo, vel Leonis effigies Symbolum comprobetur, Cur Hieronymi imagini adpictam Leonis effigiem, ad vocis potius in hæreticos clamorem, quàm ad ſecuritatem, magnanimitatem, fortitudinem, vel quidpiam aliud ſimile vſurpare, vel ſomniare debemus? Quę maior ratio de vno, quam de allijs? Non ſunt quidẽ damnãda hieroglyphica, quæ oculis intuentiũ propoſita ingenia protinus excitare, eademq; quamplura incognita docere conſueuiſſe nemo ignorat: Sed tunc haud tolleranda dicimus, cum ipſas hiſtorias vel tollunt, vel euertunt: vti in propoſita Leonis veritate accidit, Apoc. 5. G

H quam & omnino perdere, & ad myſterium traducere nititur Baronius: Quod ſi id ei condonaretur, vtiq; & innumerabilium penè Sanctorum hiſtoriæ corruerẽt: eorum quippe imagines modò cum belluis nunc cum alijs, atq; diuerſis rebus, pictura nobis propoſitæ hieroglyphicè explicari poſſent. Ad myſteriorum ſanè peruestigationem tunc accedendum eſt, vtraq; picturæ ſpecimen aliud intelligendum, cùm haud hiſtoriæ veritas habetur: Ceterùm cùm immemorabilis ſæculorũ traditio, nec nõ ſcriptorum conſenſus vnanimis rei alicuius euentum prodit, confictis ad libitum interpretationibus fruſtra ſubobſcuratur: ære namq; pe-

A ſeniora antiquitatis monumenta ſunt. Non ſatis tandem video quid hanc ipſam Leonis hiſtoriam incertam, vel ſpuriam reddere poſſit, cum non Bethlehemitici tantùm cœnobij perpetua traditione, ſed & Eccleſiæ, ſcriptorumq́; auctoritate fuerit eadem multo ante recepta. Ac Eccleſiæ quidem inprimis in ſequentiæ Miſſa, quæ recitari olim in eius die Feſto conſueuit eiuſmodi habetur apud nos teſtimonium.

Tu Leonem ſauciatum,
Qui ſanaſti humanatum,
Sana nos a crimine.

Item in hymno ad Veſperas.

B *Horridas cautes eremi ſubiuit*
Paſtor, cùm multos Monachos gregaſſet
Ligna, qui geſſit domuit Leonem
legifer abbas.

Hanc eandem hiſtoriam Frater Ioannes Baptiſta Mantuanus, Carmelita Theologus, Libro nono Faſtorum ita cecinit.

Dum vero in cœtu Fratrum diuina ſedendo
Sacramenta doces, legumq́; abſcondita ſenſa,
Ecce Leo ſeptum ingreditur pede claudus inerti:
Aufugere omnes, tu ſolus in hoſpite tali
Nil hoſtile timens, læſa medicamina planta
Influis, ille autem poſita feritate clientem
C *Se tibi deuouit, quid multa moramur? Agaſo*
Factus ad hybernos aſino vectante ſolebat
Conciſa in truncos, ac diſcuneata ſecuri
Ducere ligna focos: ſed cùm ſopita teneret
Lumina, iumentum paſcens rapuere latrones,
Poſtquam experrectus ſocium non vidit, amaro
Per ſyluas animo, perq́; omnia rura cucurrit.
Aſt vbi quæ endo tempus ſe amittere nouit,
Anxius ad fratres rediit, nec vt ante ſolebat,
Ingenuè tectum ingreſſus, collegia patrum
Erubuit, longeq́; abiens a limine triſti
Procubuit, vultu culpam mœrore fateri
Viſus, & aſpectu miſero, veniamq́; precari,
Te tandem mandante feram, quis tam manſuetam.
D *Tam docilem ſperet? lignis generoſa ferendis*
Terga dedit, nec ſe regem memor eſſe ferarum,
Demiſſa ceruice humili ſucceſſit aſello.
Sic homines docuit ſceleris, cùm pœnitet illos
Quid ſit opus facto, qualiq́; ardore dolendum eſt.
Ligna tulit donec pecudem, latrone perempto
Reperit in campis, gaudenſq́; in tecta reduxit.

Ad idem Beati Dardanij, dum, quæ poterat in eremo de ſe dicere Hieronymus, carmen huiuſmodi eſt.

Omnia ſunt nihili, cœleſtum præter amorem
Quidquid agunt homines, concipiuntq́; ſibi. E
Sæpe mihi aſſiſtunt manſueto corde Leones:
Horrenda aſſurgunt, terribileſq́; feræ.

Idipſum Marulus libro quarto. Diuus, inquiens, Hieronymus, cùm inuidorum malitiã, atq; infeſtationes ne ferendo quidem, poſſet reprimere, Roma ceſſit. Manſueti enim, placidiq́; hominis proprium eſt dare locum improbitatibus aliorum, neq; cum pertinacium malignitate contendere: ſed cui Romæ homines aduerſabantur, in Syriç deſerto feræ ſeruierunt. In Bethlehemitico deinde Monaſterio manentẽ, leo, poſita ferocitate blanditer adijt, & reliquis, qui aderant metu dilabentibus, ipſi pedem ſpina vulneratum porrexit. Sanatus famulatum exhibuit, nihilq́; iã metuendus F Monachorum aſellum ad paſcua educebat, reducebatq́; ad ſtabulum, agaſonis fungens officio, qui quondam prædonis functus fuerat: ferocite nempe non potuit, vbi hoſpitis benignitatem experiri cœpit: nec ab eo prorſus diſcedere, cuius beneficio ſe nouerat cõualuiſſe.] Recipit hiſtoriam Volaterranus dum ſcribit. Mentori pedem porrigenti Leo, ſurculum extraxit. Quin & D. Hieronymus Leonẽ ſimili beneficio demeritus traditur.] Conſentit, & Textor: Elpis (inquiens Samius os grande, Leoni dentibus infixum extraxit. Simile beneficium Diui Hieronymi in Leonem fertur: G Vnde aſinum eius clitellarium ſyluis ligna deferentem diù ſit comitatus, ſemperq́; domum reduxerit. Quem, cùm aliquando ſopitus a mercatoribus raptum perdidiſſet, perditi lubens operç ſe ſuffecit, clitelliſq́; ligna detulit, tantiſper, dum paucis poſt diebus repertum in ſtabulum fugatis latronibus adduxerit.] Approbat hanc ipſam hiſtoriam Vincẽtius Beluacenſis, in Speculo libro hiſtoriali, libro decimoſexto, capite decimo octauo. Ad eandem deniq; alluſit Petrus Paulus Vergerius, dum: Poſt quæ (inquit) ſtudia, cùm de frequentiſſima Vrbe receſſiſſet (Hieronymum intelligẽs) ad eremum ſe tranſtulit: & qui in Vrbe omnium vrbaniſſima homines perpeſſus erat beſtiales, in deſertiſſima eremo beſtias eſt H expertus humanas: ibi Leo natura ſæuiſſimus imperium eius pertulit, cum hic homo natura mitis in ſe ſæuiret.]

Hæc
de Leonis Hieronymiani
hiſtoriæ veritate.

A

De Paulæ ab Vrbe ad Orientem nauigatione, Monaſterijſq; ab ea ibidem conſtructis. Cap. XIII.

E

INTEREA 1 venerabilis Paula, 2 cuius ſupra fecimus mentionem, 3 admirans religioſam vitam Reuerendorum Epiſcoporum, Paulini ſcilicet Antiochení, & Epiphany Salaminæ, 4 quos Sedes Apoſtolica pro quibuſdam Eccleſiaſticis negotijs detinebat 5 eorum, atq; Hieronymi accenſa virtutibus, 6 Vrbem deſerere cogitabat. 7 Illis itaq; ad proprias ſedes remeantibus, 8 toto cum eis deſiderio adnauigauit. 9 Deniq; vt votum, Deo dante compleret, 10 deſcendit ad portum: 11 relictiſq; filijs, 12 Toxotio ſcilicet, 13 & Rufina, 14 facultatibuſq; deſertis, 15 ſola Euſtochio comitante 16 Hieroſolymam contendit. 17 Cumq; Sancta loca ſtudioſiſſimè perluſtraſſet, 18 poſt multa pericula, immenſoſq; labores, reuerſa Bethlehem, 19 diuerſorum peregrinorum cellulas, Monaſteriaq; conſtruxit. 20 De quibus ſcilicet Monaſterijs, Beato diſponente Hieronymo, 21 vnum viris tradidit gubernandum: 22 Virgines autem, quas de diuerſis partibus congregauerat in tres turmas, Monaſteriaq; diuiſit, 23 Inter quas tanta ſe humilitate deiecit, vt qui eam vidiſſet, extremam eſſe crederet ancillarum. 24 Hæc intuens ſorores ſuas, circa cultum Sanctæ Dei Genitricis, ac Virginis deuotiſſimas, Beato Hieronymo vnà cum filia ſupplicauit, vt de ipſius Aſſumptione ſermonem faceret, eiuſdem Virginis præconia continentem: quarum pias petitiones, vir pariter deuotus admittens, cum ſumma diligentia, quod rogabatur impleuit. 25 De cuius ſancta vita, & eius diſceſſu Roma, & progreſſu per viam, & acceſſu in Hieruſalem, omnibuſq; prædictis idem Hieronymus latè tractat in Epitaphio, quod edidit, ſuper obitu & tranſitu eiuſdem. 26 Sanè inter innumeros tractatus, quos ad diuerſos miſit, ad quandam virginem, Aſellam nomine ſcripſit Epiſtolam, 27 in qua pro humanitate ſibi ab ea exhibita, gratias ei refert, 28 & de olim impoſito ſibi crimine innocentē ſe aſtruens, æmulorum ſuorum inuidiam increpat, quos etiam in Sancta Paulæ diſceſſu ſuſurraſſe acceperat. Huius autem talis eſt textus Epiſtolæ.

B

F

C

COMMENTARIVS.

G

INter cæteros, qui ex diuerſis orbis terræ partibus Epiſcopos, nec non Catholicos patres ad Concilium Romanum Damaſi Pontificis, Theodoſijq; Imperatoris tempeſtate conuenerunt, ex Oriente tres potiſſimum, ijq; celeberrimi viri fuere; Paulinus nimirum, & Epiphanius, hic quidem Salaminæ (nunc Conſtantiæ Cypri inſulæ) ille Antiochiæ Epiſcopi: Tertius, clariſſimum orbis lumen Hieronymus, Monachus & Sacerdos, paulò ante ab eodem Paulino ordinatus. Horum ergo trium, tum virtutum documenta, tum Sanctitatis exempla attentius intuita Paula: Paula inquam, illa toti mundo notiſſima (& de qua ſupra capite ſecundo) protin⁹ maiori ergo Deum deſiderij incaluiſſe igniculo hoc loco celebratur. Nec Sanctorũ præſertim Chriſti Epiſcoporum virtutes admirandas in ſingulis horis contemplatam fuiſſe difficile ei fuit: Quandoquidem hoſpites eoſdem habere promeruiſſe, teſtatur idemipſe Hieronymus Euſtochio ſcribens hiſce verbis: Cumq; Orientis, & Occidentis Epiſcopos ob quaſdam Eccleſiarum diſſenſiones, Romam Imperiales litteræ contraxiſſent: vidit (Paula ſcilicet) admirabiles viros, Chriſtiq; Pontifices Paulinum Antiochenæ Vrbis Epiſcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Conſtantia dicitur. Quorum etiam, Epiphanium hoſpitem habuit: Paulinum in aliena manentem domo, quaſi proprium humanitate poſſedit. Quorum accenſa virtutibus per momenta patriam deſerere cogitabat: Non domus, non familiæ, non poſſeſſionum, non alicuius rei, quæ ad ſæculum pertinet memor: ſola (ſi dici poteſt) & incomitata ad eremum Antoniorum, atq; Paulorum pergere geſtiebat: tandemq; exacta hieme, aperto mari, redeuntibus ad Eccleſias ſuas Epiſcopis, & ipſa voto cum eis, ac deſiderio nauigauit.] hucuſq; idem.

D

H

Annus verò, quo hic Hieronymi, atq; dictorum Epiſcoporum in ipſam Vrbem contigit ingreſſus, numeratur a Baronio trecenteſimus octogeſimus ſecundus, ſub initio hiemis. Et ex eo calculi ſui rationem deducit, quod idem ipſe Hieronymus, Damaſo morte ſublato, penè triennium Romæ ſe fuiſſe commoratum Epiſtola nonageſima nona ad Aſellam virginē teſtatur: Qui & de tempore abſceſſus ſui inde alibi ſpecialius indicans, menſe eundem Auguſto accidiſſe aduerſus Rufinum ſcribit. Si igitur (ipſe inquit Baronius) menſe Auguſto, Siricij anno primo, Chriſti nimirum trecenteſimo octogeſimo *octauo, Hieronymus Ro- * quinto

A ma diſceſſit, & penè triennium in ea man-
ſit, conſequens etiam eſt, vt eiuſmodi anno:
ſub hiemis ſcilicet initio, Chriſti trecenteſimo
octogeſimo ſecundo eandem Vrbem ingreſſus
ſit.] *Hæc* Baronius: ad quæ & capite primo;
dum eiuſdem Hieronymi ad Cardinalatum
ætatem perueſtigauimus, breuiter alluſimus.
Cæterùm, cum nullo certo Hieronymi ex Vr-
be profectionem poſſit Baronius conuincere
argumento, nec deinceps in eandem ingreſſus
(quem ex eadem auſpicatur) certum poteſt
ſtatuere tempus.. Propterea ab eius opinione
diſſidens: hunc eundem Hieronymi in Vr-
bem aduentum, non in Chriſti annum trecen-
B teſimum octogeſimum ſecundum, ſed in pro-
ximè ſequētem, trecenteſimum octogeſimum
tertium ſub extremo, abſceſſum verò ab eadē,
in trecenteſimum octogeſimum ſextum, Siri-
cij nimirum ſecundum, referendum arbitror.
Et quidem, quod non niſi poſt Gratiani miſe-
randam apud Lugdunum cædem (quæ Chri-
ſti Domini anno trecenteſimo octogeſimo ter-
tio, atq; die vigeſima quinta, menſis Auguſti
ſecundum Onuphrium, die vero vigeſima
quarta ſecundum Marcellinum in Chronico
adſcribitur) in Vrbem aduenerit Hieronymus,
declarat eiuſdem Epiſtola decima nona ad
Præſidium Diaconum, De cereo Paſchali,
C Tomo nono relata: in qua apertè id ipſum
non nihil poſt prçfati Imperatoris occubitum
accidiſſe, ita teſtatur: Nec dum annus comple-
tus eſt, quo Principem Gratianum, prodente
exercitu ſuo ante fœda captiuitas, de hinc mi-
ſerabilior oppræſſit interitus.] Et poſt pauca:
Plura (inquit) cùm dicere vellem, & te mecū
tali exhortatione retinere, ſubito nunciatum
eſt, aſellos eſſe conductos, qui me Romā vſq;
pertraherent.] Hæc ibi. Et quamuis de Epi-
ſtolæ robore, atq; auctoritate ſuſpicari quiſpiā
poſſet, maximè cùm in ſuppoſititia opera re-
iecta ſit: Hieronymi tamen legitimam, atq;
germanam (excepto fragmento, eidem ab an-
D tiquariis olim adiecto) in Recenſionibus plu-
ribus oſtendemus.

Porrò Hieronymum, non vt multi opinā tur,
a Sanctis Epiſcopis, vti communem amicum,
ac veluti itineris comitem aſſumptum, ſed ſpe-
ciatim, & Pontificijs, & Imperialibus litteris
conuocatum, Romam pariter cum vtroq; con-
tendiſſe, propria eius verba in Epitaphio Mar-
cellæ declarant videlicet: Deniq; & cùm me
Romam cum Sanctis Pontificibus Paulino, &
Epiphanio Eccleſiaſtica traxiſſet neceſſitas,
quorum alter Antiochenam Syrię, alter Sala-
minam Cypri rexit Eccleſiam.] Nouiſſe autem
illum antea Summum Pontificem, eoq; veluti
præſtantiſſimi ingenij viro vſum fuiſſe probant
ſuperius explicata capite quinto, ſexto, & ſep- E
timo. Hoc ergo ipſo tempore in oculis omni-
um, tanquam lucerna ardens, ſingulariſſimūq;
iubar conſtitutus Hieronymus, ad Pontificij
oneris vicem ſubeundam protinus aſſumitur,
eiq; non ad Sacroſanctæ tantum Synodi, ſed &
ad totius Orbis Eccleſiarū Queſtiones reſpon-
dēdi munus cōmittitur. Latius hoc Victorius
in eiuſdem Vita explicans, hæc habet: Videns
ſibi (Damaſus ſcilicet) veluti alterum Paulum
Petro adiutorem in Vrbem veniſſe, remiſſis ad
ſedes proprias Epiſcopis, & Paulino in Epiſco-
patu Antiocheno confirmato, Hieronymum
vt ſibi in Eccleſiaſticis cauſis inſeruiret, & par-
tem Pontificij oneris ſuſtineret, ſecum retinet, F
res fidei, & omnes quæſtiones religionis ei, vti
vndequaq; doctiſſimo, & maximè orthodoxo
demandat: hoc eſt, vt totius orbis Conſultatio-
nibus, præſertim Synodalibus, quæ ad Roma-
nam, velut ad matrem Eccleſiarum omnium,
& Apoſtolicam ſedem quotidie deferuntur, re-
ſpondeat: & quid credere, vel non credere re-
uertentes ab hæreſi debeant, normam, formu-
lamq; præfigat.] Teſtatur hoc ipſe ad Ageru-
chiam his verbis: Ante annos plurimos, cum
in chartis Eccleſiaſticis iuuarem Damaſum, Ro
manæ Vrbis Epiſcopum, & Orientis, atq; Oc-
cidentis Synodicis Conſultationibus reſponde
rē, Vidi &c.] Cæterùm, quis chartas eiuſmodi G
Eccleſiaſticas, Orientiſq; & Occidētis Synodi-
cas conſultationes, præſtantiſſima Hieronymi
ingenij monumenta, cū Actis ipſiuſmet Con-
cilij Romani oboletas non ſuſpiret? Hacten⁹
hæc ad hiſtoriæ intelligentiam præmiſiſſe ſat
ſit. Nunc accedamus ad litteram.

1 *Interea Venerabilis Paula.* Et quidem
venerabilis, teſtante Apoſtolo: Viduas hono-
ta, quæ verè viduè ſunt: viro nanq; hæc deſti- 1. Tim. 5.
tuta, ſed Chriſto maritata, omnibus pietatis
officijs intenta, ad illud breui temporis ſpacio
venerationis, ac meriti faſtigium peruenit, vt
quemadmodum vidua, Regū tertio recenſita,
Prophetā Domini Heliā Thesbitē apud ſe reti 3. Reg. 17
nere, alereq; promeruiſſe affirmatur, ſic & hęc H
ſub Sanctorum Chriſti Pontificum perſonis, ip-
ſummet Chriſtum hoſpitio receperit. Per ſin- Epiſt. 27.
gulos enim Sanctos, (vt Hieronymus teſtatur)
Chriſtum ſe videre credebat, & quid quid
in illos contulerat, in Dominum ſe contuliſſe
lætabatur.] Et infra. Omnis inopum mul-
titudo matrem, & nutriciam ſe perdidiſſe cla-
mabat. Demùm eiuſdem in pauperes pro
Chriſto beneficentiam commendans: Quid
(inquit) hac virtute mirabilius, fęminam no-
biliſſimæ familiæ, magnis quōdam opibus, tan-
ta fide omnia dilargitam, vt ad egeſtatem pe-
nè vltimā perueniret? Iactent alij pecunias, &
in corbo-

A in corbonã Dei æra congeſta, funalibuſq; au-
reis dona pendẽtia: Nemo plus dedit pauperi-
bus, quàm, quæ ſibi nihil reſeruauit.

2 *Cuius ſupra fecimus mentionem.* Capite
nimirum ſecundo, initio.

3 *Admirans religioſam vitam Reuerendo-
rum Epiſcoporum: Paulini ſcilicet Antiocheni,
& Epiphanij Salaminæ.* Quantorum vterq;
meritorum eſſet hinc facilè videre eſt, quòd il-
lorum in Deum religionem ſanctiſſima femina
admirata ſit. Sed & aliud additur argumen-
tum: Quod Valentis Imperatoris edicto, Ca-
tholicis omnibus in Oriente Epiſcopis pulſis,
Arrianiſq; in eorũ Eccleſijs introductis, ſoli E-
B piphanius & Paulinus, vnà cũ magno Athana-
ſio, ſedes proprias tenere (quippe qui ob ſanc-
titatis famam, tum priuatis hoſtibus, tum Im-
peratori ſimul eſſent formidini) permiſſi ſunt.
Ep.61. Teſtatur hoc ipſe Hieronymus ad Pammachiũ
ſcribens. Eo tempore, quo totum Orientem,
excepto Papa Athanaſio, atq; Paulino Arria-
norum, & Eunomianorum hæreſis poſſidebat,
quando tu Occidentalibus, & in medio exilio
Confeſſoribus non communicabas, ille (nem-
pè Epiphanius) vel Presbyter Monaſterij ab
Eutychio audiebatur, vel poſtea Epiſcopus Cy
pri a Valente nõ tangebatur: tãtæ enim vene-
rationis ſemper fuit, vt regnantes hæretici i-
C gnominiam ſuam putarent, ſi talem virum
perſequerentur.] Hæc ipſe in Ioannem Epiſ-
copum Hieroſolymitanum hæreſis labe pollu-
Lib.6.c.7 tum. De Paulino quoq; Sozomenus: Paulino
autem (ſcribit) propterea pepercit (Valentẽ
intelligens) quòd vitæ eius ſanctimoniam re-
Lib.4.c.2 uerebatur.] Et Socrates. Paulinum Epiſcopũ
(inquit) propter eximiam eius pietatem nul-
Lib.5. c. 23. lo affecit incommodo Cauendus vero, cau-
teq; legendus hoc loco Thodoretus, qui in
Sanctos viros Paulinum, & Euagrium plus æ-
quo inuectus, Meletijq;, ac Flauiani parti-
bus addictus, multa a veritate aliena ſcriptis pro
ſequitur. Id quod & alij, Baroniuſq; præſer-
Tom. 4. An. Damaſi anno 6. tim Tomo quarto Analium ſuorum, monue-
runt.

D 4 *Quos ſedes Apoſtolica pro quibuſdam Ec-
cleſiaſticis negotijs detinebat.* Dum Antiochenę
Eccleſię Patriarchatus in ſummo rerum diſcri-
mine, tum propter Arrianam hæreſim, tum
propter conſedentium in illa ſimul Epiſcopo-
rum ſchiſma, de quo latius ſupra capite ſepti-
mo, laboraret: vt illi aliquomodo cõſuleretur,
communi conſenſu, Damaſi videlicet Ponti-
ficis, & Theodoſij Oriẽtis Imperatoris vtrũq;
fuiſſe Romam euocatũ par eſt credere. Quod
ex eo pariter ſuadetur, quod eidem Paulino
dicta Sedes Antiochena, in Alexandrina olim
Synodo, communi Patrum iudicio delegata,
ex eiuſdem etiam Concilij Romani recentiori E
decreto, contra Meletium, Vitalem, ac reli-
quos ſchiſmaticos adiudicata ſit. Quod Vic-
torius quoq; in Vita eiuſdem Hieronymi in-
dicauit, & Baronius in Annalibus affirmauit. Bar. loco præallegato.
Pro parte ſiquidem Paulini, non Damaſum
tantùm, verùm & ſuceſſores Romanos Pon-
tifices deinceps fuiſſe, ex Eccleſiaſticis hiſto-
rijs conſtat.

5 *Eorum, atq; Hieronymi accenſa virtutibus.*
At quomodo Hieronymi potuit Paula accen-
di virtutibus, qui Pontificis lateri immixus,
totus in Eccleſiaſticis cauſis detinebatur: qui
ſemper hinc inde quæſtionibus propulſatus, In F
publicum illi vix progredi licebat: quem nun-
quam penes ſe otioſum agere idem Pontifex
pertulit? Non quidem priuatis Sancti Viri, ſub
ingreſſus præſertim ſui in Vrbem initio collo-
cutionibus id factũ arbitror: quandoquidem
feminarum omnino conſortia ſe deuitaſſe tunc
ad Principiã virginem fatetur: Cum, inquiens,
verecundè nobilium feminarũ oculos declina-
rem, ita egit (Marcella ſcilicet) ſecundum
Apoſtolum importunè, opportunè, vt pudorẽ
meum ſua ſuperaret induſtria.] Et ad Aſellam.
Antequam domum Sanctæ Paulæ noſſem, to-
tius in me Vrbis ſtudia conſonabant.] Prouo-
cata ergo Paula ad ſanctioris vitæ propoſitum G
ex celeberima Hieronymi ſanctitatis fama;
qua tota Vrbs tunc perſonabat primo fuit:
mox ex prædicandi interdùm diuini verbi ar-
denti ſpiritu; tu ex docendi vi, interpretandiq;
ſacros libros peritia: tum demùm, poſt eorũ-
dem Chriſti Confeſſorum, atq; Pontificum di-
ſceſſum priuatis colloquijs, & ſanctis exhorta-
tionibus.

6 *Vrbem Romanam deſerere cogitabat.* Cõ-
mune hoc & cæteris omnibus, qui Chriſto mi-
litare deſiderant, vt cùm primos cœleſtis a-
moris igniculos perceperint, de Vrbibus illicò
deſerendis cogitent, & ad longinqua ſe præ-
parent: Ambitio namq;, (vt ad Marcellam H
ſcribitur) potentia, magnitudo Vrbis: vide-
ri, & videre: ſalutari, & ſalutare: laudare &
detrahere: vel audire, vel proloqui, & tan-
tam hominum frequentiam, ſaltem inuitum
videre, propoſito Monachorum, & a quiete
aliena ſunt: aut enim videmus ad nos venien-
tes, & ſilentium perdimus: aut ſi non vide-
mus, ſuperbiæ arguimur: interdùm vt viſitan-
tibus reddamus uices ad ſuperbas fores pergi-
mus: inter linguas rodentium miniſtrorum
poſtes ingredimur deauratos.] Et ad Helio-
dorum. Ex hac ſupputatione illa ſumma na-
ſcitur, Monachum perfectum in patria ſua
eſſe non poſſe: perfectum autem eſſe nolle,
delinquere eſt.] Hæc ipſe de Vrbium pericu-

Ss lis.

A lis. Deniq; & illarum frequentias declinauit Helias, vitauit Eliſæus, Chriſti præcurſor Ioannes abhorruit: & ſi quando iuxta Iordanis fluenta, vbi copioſa hominum conſueuerat turba concurrere, depræhenſus eſt: ideo tantùm, vt populos eoſdem ~~arguerent~~ eò fluentes, & Phariſæos tanquam genimina viperarum argueret, ad illa deſcendit.

7 Illis itaq; ad proprias ſedes remeantibus. Exacta videlicet hyeme, (vt paulò ſuperius ex ipſiuſmet Hieronymi Epiſtola vigeſima ſeptima allatum eſt:) initio veris ſequentis anni, iuxta Baronij ſupputationem trecenteſimi octogeſimi tertij: ſecundum verò à nobis adnoB tata, trecenteſimi octogeſimi quarti. Igitur ex his, vltra quinq;, vel ſex ad plus mēſes, Sanctos Epiſcopos non fuiſſe Romæ commoratos, atq; ſanctiſſimæ ibidem feminæ charitatis officijs conplexos ſatis expreſsè liquet.

8 Toto cum eis deſiderio adnauigauit. Quos nanq; iuſtis ex cauſis corpore ſequi non poterat, deuoto mentis affectu comitata eſt.

9 Deniq; vt votum Deo dante compleret. Hoc eſt, deſiderium, non promiſſionem Deo factam: quo ſenſu Prouerbiorum trigeſimo primo ſcribitur: Quid dilecte mi. Quid dilecte vteri mei, quid dilecte votorū meorum?

10 Deſcendit ad portum. Poſt annos videC licet duos fermè cum dimidio. Enimuero nauigationem eius non niſi poſt Hieronymi profectionem accidiſſe teſtantur communi ſententia Baronius & Victorius, locis ſupra allegatis, & alij. Quod eiuſdem quoq; Hieronymi teſtimonio haud obſcurè cōprobatur, dum in EEp.99. piſtola ad Aſellam Virginem Romæ degentē, quam ex portu Romano idem conſcripſit, de eadem Paula eiuſmodi mētio habetur: Saluta Paulam, & Euſtochium, velit, nolit mundus in Chriſto meas.] Ex quo eandem cum filia, Romæ adhuc detentā poſt Hieronymi diſceſſum intelligimus. At quod non multum nauigationem quoq; ſuam ipſa diſtulerit, imo Hieronymo abſcedēte & ipſam in puncto fuiſD ſe, declarant eiuſdem Hieronymi in præcitata Epiſtola verba, videlicet; Nihil mihi aliud obijcitur, niſi ſexus meus, & hoc nunquam, niſi eū Hieroſolymā Paula & Melania proficiſcūtur.] Porrò eandem ab Hieronymo dimiſſam idcircò arbitror, vt & domeſticis negotijs, & modeſtiæ atq; publico pudori, (quem ſummopere Sanctus Vir affectauit) conſuleretur.

11 Relictiſq; filijs. Quantis fortiſſimæ feminæ pectoris robur efferemus præconijs? hoſtem ne tetræ illam, an potius hoſpitem prædicabimus? Quis ita ſæculi faſtum, & parētum ſtemmata contēpſit? Quis ita in terris degit, vt eiuſmodi Impetu ad cœleſtiū rapeetur commercia? Nouum certè, nec anteà, vel poſt E auditum Romæ ſpectaculum: feminam Conſularem, delicijs omnibus abiectis, chariſq; filiorum pignoribus deſertis, in ſacco & cinere ad Chriſti Domini incunabula, per tot vitæ diſcrimina, cū Crucis vexillo non vltra re uerſuram, ab Vrbe propria nauigaſſe. Tam inſigne virtutis facinus litteris huiuſmodi conſignauit Hieronymus, nimirum: Deſcendit Ep.27. ad portū, fratre, cognatis, affinibus, & quod his maius eſt, liberis proſequentibus, & clemētiſſimam matrem pietate vincere cupientibus. Iam carbaſa tendebantur, & remorum ductu, nauis in altum protrahebatur: paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in littore: Rufinaiam nubilis, vt ſuas expectaret nuptias tacens fletibus obſecrabat: & tamen illa ſiccos F tendebat ad cœlum oculos: pietatem in filios, pietate in Deum ſuperans: Neſciebat ſe matrem, vt Chriſti probaret ancillam: torquebātur viſcera, & quaſi à ſuis membris diſtraheretur eum dolore pugnabat: & in eo cunctis admirabilior, quòd magnam vinceret charitatē. Inter hoſtium manus, & captiuitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, quàm parentes à liberis ſeparari. Hoc contra iura naturæ plena fides patiebatur, imo gaudens animus appetebat, & amorē filiorū, maiore in Deū amore contemnens, in ſola Euſtochio, quæ & G propoſiti & nauigationis eius comes erat, acquieſcebat. Sulcabat interim nauis mare; & cunctis, qui eum ea vehebantur, littora reſpiciētibus ipſa auerſos tenebat oculos, ne videret, quos ſine tormento videre non poterat. Fateor nulla ſic amauit filios, quibus antequam proficiſceretur cuncta largita eſt, exhæredans ſe in terra, vt hæreditatem inueniret in cœlo.] hæc ipſe.

12 Toxotio ſcilicet. Huic, poſteaquam Lęta, Albini Gentilium Summi Pontificis filia connubio iuncta eſt, illud Romæ mirabile accidit, quòd pia conuerſatione vtriuſq;, Toxotij nimirum, & Lætę ipſe Albinus, Chriſtianæ religionis hoſtis accerrimus, Chriſti fidē, & Bap- H tiſmi Sacramentum ſuſcepit. Porrò ex eiuſmodi coniugio, Paula illa, iunior dicta prodijt, quæ in crepundijs adhuc, Alleluia canere conſueuit: pro cuius etiam inſtitutione Hieronymus Epiſtolam ad matrem conſcripſit. Aetate poſtmodum aucta, ad auiam Paulā Hieroſolymam nauigauit, vbi Virginitate ſua Deo dicata, vnà cum Euſtochio, ac cæteris virginibus, in Monaſterio ſancto fine quieuit. De his eiuſdem Hieronymi tale habetur teſtimoniū: Quis hoc crederet, vt Albini Pontificis neptis, de promiſſione martyris naſceretur? vt præſente, & gaudente auo, paruulæ adhuc lingua

balbu-

A balbutiens, Chriſti Alleluia reſonaret? Vt virginem Chriſti in ſuo gremio nutriret ſenex? Et benè, feliciterq; expectauimus. Sancta, & fidelis domus virum ſanctificat infidelem. Iam candidatus eſt fidei, quem filiorum & nepotum credens turba circundat. Ego puto, etiam ipſum Iouem, ſi habuiſſet talem cognationem potuiſſe in Chriſtum credere.]

Toxotij eiuſdem, atq; Lęcconiugij, nec nō Albini ad Chriſtum conuerſionis meminit Baronius Tomo quarto, ſub anno trecenteſimo octogeſimo ſecundo. Verùm non ſub eiuſmodi anno, ſed & poſt multos alios hæc accidiſſe ratio temporum manifeſtat. Soluente namq;
B Paula a portu Romano (cuius rei hiſtoriam in Chriſti annum trecenteſimum octogeſimū ſextum retulimus) paruulus adhuc, & natu minimus Toxotius Epiſtola vigeſima ſeptima traditur: Rufina verò eiuſdem ſoror iam nubilis. Aptius igitur vtriuſq; coniugium, trecenteſimo nonageſimo ſexto adſcribendum videtur: Virginis porrò natale anno proximè ſequenti, quo & Hieronymus Epiſtolam pro educatione eiuſdem conſcripſit, viuente adhuc Paula auia, de qua initio eiuſdem. Cæterùm poſt auiæ e vita tranſitum, Euſtochio amitæ tranſmiſſam eam hinc accipio, quòd in Epitaphio, nec dū Hieroſolymis agens, ſed Chriſto tantùm reſeruata ipſa ſcribitur. Adnauigaſſe

Epiſt. 27. Cap. 12.

C deinceps non multo poſt Hieroſolymam probabilis coniectura eſt. De ea mentio habetur Epiſtola nonageſima quarta, quam Chriſti anno quadringenteſimo decimo quinto datam, Petro Matiæ Campo ab Hiſtorijs Placentino reſpondimus, & Animaduerſione nonageſima item quarta infra probabimus. Item Epiſtola ſeptuageſima nona, cuius & tempus Chriſti anno quadringenteſimo decimo nono in animaduerſionibus conſignabimus. Poſtremò hęc ipſa, poſt Euſtochium Monaſterij atq; Virginum cura ſuſcepta, quanto tempore vixerit, quoue pariter anno diem extremum clauſerit,
D incompertum adhuc. Sanctitatis eius virtus ex hoc vno Hieronymi teſtimonio conijce. [Si Paulam miſeris, & magiſtrum me, & nutriciū ſpondeo: Geſtabo humeris: balbutientia ſenex verba formabo: Multo glorioſior mundi philoſopho, qui non Regem Macedonum, Babylonio periturum veneno, ſed ancillam, & ſponsā Chriſti erudiam, regnis cœleſtibus offerendā.] Nec putet quiſpiam a propoſitis Hieronymi geſtis horū nos explicatione deflectere: quandoquidem nec prorſus aliena eiuſmodi ſunt ab Hieronymo: quin potius plurimum propoſito meo inſeruiunt: quò nimirum & Chriſti Virginem ad ſummum virtutum omnium apicē Hieronymi inſtitutione, ab incunabulis vſq;

E prouectam oſtendam, & ne eādem in Ordinis, quem profiteor ſerie, atq; Catalogo primitus adſcriptam inconſultus prætereant.

13 *Et Rufina.* Hæc pariter paulò poſt Alethio viro clariſſimo nupta, immaturo funere matris animū, Hieronymo teſte conſtrauit. Eius virtutes admirandas Sanctus Paulinus Nolanus Epiſcopus Epiſtola, trigeſima prima, ad virum eius conſolatoria ſcriptis proſequutus eſt. Vbi etiam inter cætera huiuſmodi commendatur elogio. Eſt coniux fidei, ſoror virginitatis, filia perfectionis, cui Paula mater, ſoror Euſtochium, tu maritus.]

Epiſt. 27.

14 *Facultatibuſq; deſertis.* Et quidem ſi liberos, quæ cariſſima pignora dicuntur, quorū & amor intimis cordis viſceribus hæret, iam fortiſſima Chriſti virago reliquerat, conſequēs F etiam erat, vt ea æquæ abijceret, quæ extrinſecus circunſtabāt. Nam facilè (Hieronymi ſententia) abijcitur, quod extrinſecus hæret: hoc fecit Crates Thebanus, Antiſthenes, fecerunt plurimi philoſophi, quos vitioſiſſimos legimus. At quod naſcimur: carnis videlicet, & ſanguinis affectum deponere, perq; (vt ita dicam) calcatos filios incedere, ſiccis deniq; oculis ad crucis vexillum euolare, hoc difficillimum, ſingulateq; virtutis exemplum,

15 *Sola Euſtochio comitante.* Quippe quæ eiuſdem propoſiti, atq; conſilij foret. G

16 *Hieroſolymam contendit.* Eadem omnino via, eademq; prorſus per terræ, ac maris inſulas, nauigatione. Conſtat id ex Epiſtola ſuper eius dormitione edita, in ordine vigeſima ſeptima.

17 *Cunq; Sācta loca ſtudioſiſſimè perluſtraſſet.* De hac ipſa incredibili animi eius, in ſingulis locis Sanctis venerandis religione, pluribus ibidem agitur.

18 *Poſt multa pericula, immenſoſq; labores reuerſa Bethlehem.* Bethlehem ideo reuerſa ſcribitur, vt eius peregrinationem non Hieroſolymis tantùm, aut Bethlehem abſolutam, ſed vlterius protractam intelligamus. Enimuerò H piè primùm Sacris excultis locis, in Aegyptum adhuc ad Sanctos Patres perrexit, demùm iterum Hieroſolymam contendit. Quod, vt integrum peregrinationis eius tempus certo ſpacio complectar, biennio ſaltem, vel circa, illud fuiſſe concluſum ex eo perſuaſum habeo, quòd paulò poſt Hieronymum, ea e portu Romano ſoluit: De hinc Hieroſolymam ingreſſam, ac locorum Sanctorum venerationi intentā, Chriſti videlicet anno trecēteſimo octogeſimo ſexto feruentiſſimo æſtu, anni proximè ſequentis ad Iordanem veniſſe, verbis ſequentibus tradit Hieronymus: Vix nox tranſierat, feruentiſſimo æſtu venit ad Iordanem; ſtetit in ripa fluminis

A minis, & orto ſole, ſolis iuſtitiæ recordata eſt,
quomodo in medio amnis alueo ſicca Sacerdo
tes poſuerint veſtigia.] Demùm ab eodem in
Aegyptum perſoluto itinere, eius pariter inde
receſſus tempus ſubiungens, ſcribit: Mirus ar-
dor, & vix in femina credibilis fortitudo: obli-
ta ſexus, & fragilitatis corporeæ, inter tot mil-
lia Monachorum cum puellis ſuis habitare cu-
piebat. Et forſitan eam cunctis ſuſcipientibus
impetraſſet, ni maius Sanctorum locorum re-
traxiſſet deſiderium. Atq; propter feruentiſ-
ſimos æſtus, de Peluſio Maiomam perueniẽs,
tanta velocitate reuerſa eſt, vt auem putares.]
Igitur cùm ſub æſtatis extremo Roma diſceſ-
B ſerit: cum feruentiſſimo æſtu Hieroſolymis in
Sanctorum locorum veneratione ſollicita fue-
rit: feruentiſſimoq; item æſtu ex Aegypto, Ma-
iomam (quod oppidum ad triginta ab Hieru
ſalem millia diſtat) ex Hieronymi teſtimonijs
redierit: Vtiq; etiam peregrinationem eius
non minori, quàm biennij ſpatio potuiſſe con-
cludi, ex præmiſſis compertiſſimum habetur.
Porrò temporis hęc exacta ratio, ideo ſcriptis
conſignata eſt, vt quanto pariter tempore ab
Hieronymo Paula abfuerit, optime pateat.
Et quamuis eorum vterq;, poſteaquam Hie-
roſolymam appulſus eſt, in Aegyptum conten
derit, non vnà tamen, aut eodem tempore, ſed
C ſeorsim, diuerſoq; id tempore accidiſſe illud
declarat, quod peregrinationem ſuam ſæpius
ingerens Hieronimus, In proemio præſertim
ſuper Oſſeam, & in Proemio libri quarti ſuper
Epiſtolam ad Ephesios, nunquam ipſius Pau-
læ meminit. Eiuſdem pariter Paulæ nauiga-
tionis, ac itineris omnem curſum ſcriptis com
mendans, nunquam illi ſe comitem indi-
cat.

*19 Diuerſorum Peregrinorum cellulas, Mo-
naſteriaq; conſtruxit.* Idem ex eodem Hiero-
nymo: Donec extrueret cellulas, ac Monaſte-
ria, & diuerſorum peregrinorum iuxta viam
conderet manſiones, in qua Maria, & Ioſeph
D hoſpitium non inuenerunt.]

*20 De quibus ſcilicet Monaſterijs, Beato diſpo
nente Hieronymo.* Dignum plane, vt de illis
Hieronymus omnino decerneret, pro quorum
ſpirituali amplificatione, honore, atq; gloria,
tum labores, tum certamina frequenter ſuſcep
turus erat. Extat inter eiuſdem opera. Tomo
nono relata Regula ad Moniales, cuius initium
Tepeſcens in membris proclinum corpus ad terrã,
quam Victorius, Schuitingius, & alij falſò illi
adſcriptam tenent. Hieronymi tamen ger-
manam eſſe ex hoc ſuſpicari quiſpiam poſſet,
quòd multa, quæ hinc inde Sanctus doctor, in
certis, ac legitimis operibus ſcripſit, quaſi ad
verbũ, in hoc ipſo Tractatu, ſeu Regula legan-
tur. Et quidẽ, quæ pluribus in locis, de Sanctis E
Aegypti Patrib⁹ retulit, eadem in hac Regula,
ſub capite decimo *De vita ſcilitet mirifica San
ctorum Patrum in eremo*, tranſtulit. Quæ ad
Euſtochium Virginem, Epiſtola vigeſima ſe-
cunda, de cœleſti ope, Angelicisq; ſibi exhibi-
tis conſolationibus commemorat, in hac, capi-
te vigeſimo ſexto *De contemplationis dulcedi-
ne*, iterum repetit. Legantur quæ de clauſu-
ra Monialium Epiſtola quadrageſima octaua
aduerſus Sabinianum Diaconum: Epiſtola vi-
geſima ſeptima ad Euſtochium, & alibi recen-
ſuit, illamet in capite vigeſimo ſeptimo *de
Clauſura domus* in vnum compilata animad-
uertentur. Tandem in Epitaphio Paulæ, Epi- F
ſtola vigeſima ſeptima, quæ de pſallendi modo
deſcribuntur, ea ſunt, quæ capite trigeſimo
tertio, & ſequenti digeruntur. Verùm his,
alijſq; ſimilibus facilè occurritur, ſi dicatur:
eiuſdem conſcriptorem potuiſſe Hieronymi
ſcripta legere, a quibus & quamplurima acce
piſſe, legenti vtrunq; haud obſcurè patet. Vti
Hieronymi legitimum opus, a recentioribus
nonnullis, Alphonſoq; inprimis Rodriquez,
prima parte exercitationis perſectionis, Tracta
tu quarto, capite ſecundo: Tractatu octauo,
capite decimo octauo; Item ſecunda parte,
Tractatu ſecundo, capite primo, & infra, capi-
te quarto, & decimo. Item tertia parte, Trac- G
tatu quinto, capite primo, & infra capite deci-
mo: nec non Tractatu ſeptimo, capite ſecun-
do, hæc Regula citari conſueuit. Sed exactius,
diſtrictiuſq; de hac re iudiciũ habebitur in Re-
cenſionibus Tomi noni.

21 Vnum viris tradidit gubernandum.
Aliud ab eo, de quo ſupra capite nono.

*22 Virgines autem, quas de diuerſis partibus
congregauerat, in tres turmas, Monaſteriaq; diui-
ſit.* Tametſi multas nauigationis, atq; peregri-
nationis comites cõciues habuerit Paula Virgi-
nes, vt & Hieronymus hiſce teſtatur: Hucuſq;
iter eius deſcriptum ſit, quod cum multis vir-
ginibus, & filia comite peregrinauit.] Et paulò H
ſuperius: Inter tot millia Monachorum cum
puellis ſuis habitare cupiebat.] Præter Roma-
nas tamen, quamplures alias, ex diuerſis ean-
dem locis congregaſſe, idem paulò infrà teſta-
tur: Poſt virorum (inquiens) Monaſterium,
quod viris tradiderat gubernandum, plures
virgines, quas e diuerſis Prouincijs congrega-
uerat, tam nobiles, quàm medij & infimi ge-
neris, in tres turmas, Monaſteriaq; diuiſit, ita
duntaxat, vt in opere, & in cibo ſeparatæ pſal-
modijs & orationibus iungerentur. Horum
omnium in Monaſterijs inſtitutum, profeſſio-
nem, ac exquiſitiſſimum ordinem latè ibi de-
deſcribens Hieronymus, planè huiuſmodi, non

noua

A noua, ſicut noſtrorũ temporum hæretici, Eraſ-
muſq; inprimis, latrant inuenta, ſed antiquiſ-
ſimæ ab initio etiam naſcentis Eccleſiæ con-
ſuetudines & leges, apertè oſtendit.

23 *Inter quas, tanta ſe humilitate deiecit, vt
qui eam vidiſſet, extremam eſſe crederet ancillarũ.*
Idem ex Hieronymo: Tanta ſe humilitate de-
iecit, vt qui eam non vidiſſet, & pro celebri-
tate nominis uidere geſtiſſet, ipſam eſſe non
crederet, ſed ancillullarum vltimam. Et cùm
frequentibus choris virginum cingeretur, &
voce, & veſte, & habitu, & inceſſu minima
omnium erat.] Nec immeritò, præ cæteris
virtutibus omnibus ipſa, quæ alijs præerat Vir-
B ginibus humilitatis ſtudioſa deſcribitur, cum
prælatorum virtus eiuſmodi propria ſit, quò
nimirum, vt quos verbo debent inſtruere,
viuido inprimis doceant humilitatis exem-
plo: Vnde & Gregorius: Tanto (inquit) eſ-
ſe humilior, atq; ad ſeruiendum Deo promp-
tior, quiſq; debet eſſe ex munere, quantò ſe
obligatiorem eſſe conſpicit in reddenda ratio-
tione.] Et ad Pammachium Hieronymus:
Quantò humilior, tantò ſublimior es: lucet
margarita in ſordibus.] Et ad Saluinam: Ni-
hil prodeſt vile palliolũ, furua tunica, corpo-
ris illuuies, ſimulata paupertas, ſi nominis di-
gnitatem operibus deſtruas: Cui plus credi-
Sap. 6. tur, ab eo plus exigitur; potentes potenter tor-
C menta patientur.

24 *Hæc intuens ſorores ſuas, circa cultum
Sanctæ Dei Genitricis, ac Virginis deuotiſſimas,
Beato Hieronymo vnà cum filia ſupplicauit, vt
de ipſius Aſſumptione ſermonem faceret, eiuſ-
dem Virginis præconia continentem: quarum pias
petitiones, vir pariter deuotus admittens, cum
ſumma diligentia, quod rogabatur im plenit.*
Hoc ſanè prudentis patrisfamilias intererat,
vt quarum omniuum temporalem curam ge-
rebat, ijs æquè eas prouideret alimonias, qui-
bus ſanctè, beateq; vita inſtituerentur: dicente
Prou. 13. ſcriptura: *Multi cibi in noualibus Patrum.*
Verùm, quoniam de eiuſmodi ſermone non
D ſatis inter Scriptores de auctore conſtat, nunc
breuibus ipſa veritas explicanda.

*De Auctore Sermonis Aſſumptionis
Deiparæ Virginis.*

CONTROVERSIA XVI.

QVoniam duo inter Hieronymi ſcripta,
ſub eodem titulo, De Aſſumptione
nimirùm Beatæ Mariæ ſemper Virginis Ser-
mones habentur: quorum, & vterq; cum ſup-
poſititijs, Tomo nono operum eius circun-
fertur; ne circa ipſum controuerſum, atq; nu-
per in textu nuncupatum error occurrat, de E
auctore prioris, cuius & initium: Cogitis me
o Paula, & Euſtochium,] nunc inquirendum.
Igitur de eo ipſo, in Cenſura ad eundem To-
mum Victorius agens, Græci potius hominis,
quàm Latini illũ eſſe arbitratur: quippe quòd,
Græcus in eo homo, & minus in Latina lingua
exercitatus loquens ſibi videatur. Portò So-
phronium, Hieronymi auditorem, & diſcipu-
lum ſibi Sermonis certò perſuadens auctorem,
eũdem, veluti eiuſdem Hieronymi adulterinũ,
cum cæteris eiuſmodi generis numerauit.
Cęterùm, cum veritatis inquiſitio omnium dif-
ficillima ſit, maximè ſi de rebus agatur,
quæ vel a ſæculis noſtris plurimum diſtent, nõ F
perinde ac Victorius ego, Sophronij ſermonẽ
eſſe exploratum habeo; illius conſequenter iu-
dicio haud ſubſcribendum arbitror. Et quidẽ,
quę Latino ſermone Sophronius aliàs con-
ſcripſit, proferat Victorius, mox cõferat vtraq;,
dehinc ex collatione ſententiam ferat; & tunc
pro compertiſſima (vt ſcribit ipſe) rem antea
dubiam certam habebit. Verùm, cùm neq;
ex Hieronymo, neq; ex Gennadio, neq; ex
alijs ſcriptoribus, Latini alicuius operis habea-
tur Sophronius auctor, incerta quoq; Victo-
rij eiuſdem ſententia. Nec veritatis ſpeciem
habet, vitam agente Hieronymo, Sophronium
ſermonem potuiſſe conſcribere, cùm Virginũ G
einſmodi omnium doctor, & director vir ſanc-
tus in nullis vnquam illis defuerit; quin pot.'
earum iugiter intentiſſimus (Paulæq; præſer-
tim, & Euſtochio, quibus maiorem ſuo-
rum dicauit operum partem) præcibus fuerit.
Quòd ſi poſt Hieronymi e vita diſceſſum quiſ-
piam Sermonem editum contendat: ex eo re-
fellitur, quòd Hieronymus vtriſq;, tam Pau-
læ, quàm Euſtochio ſuperuixit. Quanuis ve-
ro Hieronymi ſaliuam (vt Victorius dijudicat)
ſermo non ſapiat, non propterea ſic ad verbo-
rum ſeriem atq; nitorem attendendum eſt,
quòd doctrinæ ſublimitas loeconſulta præter-
mittatur. Quandoquidem hæc prorſus di- H
gna videtur Hieronymo: Vnde & ex ſtyli tã-
tum diuerſitate Sanctorum Patrum voluiſſe
aliquandò ſcripta diſcernere, periculoſum id
omnino, alibi oſtendimus; dum de Com-
mentariorum in Iob auctore, diſputauimus.
Præterea, ſi Hieroinymus in proprijs ſeriben-
dis operibus, quo ad ſtylum ſe non ſemper eũ-
dem prædicat: vti in calce Commentariorũ
in Aggæum: Obſecro (inquiẽs) te, lector, vt
ignoſcas celeri ſermone dictanti, nec requiras
eloquij venuſtatem, quam multo tempore he-
bręæ linguæ ſtudio perdidi.] Et in Proœmio
tertij ſuper Epiſtolam ad Galatas: Omnem
ſermonis elegantiam, & eloquij venuſtatem

A ſtridor lectionis hebraicæ ſntdidauit. Cuius & aliquando ſe ab aduerſarijs nnratum, quòd ſtetilis, ieiuniq; ſermonis eſſet, alibi ſcripſit. Si (inquam) Hieronymus varin interdum ſcri bendi genere inceſſit, eur eo contradicente, per eadem ſemper inceſſiſſe volumus affirmare? Reſpondeant nunc, qui ea tantùm Hieronymi germana ſcripta contendunt, in quibus eloquij ſplendor emicat, vbi nam ea ſint quę ab aduerſarijs ieiuni, ſterilisq; ſermonis ac cuſata ſunt? Proferant, quæ ex proprin eiuſdē teſtimonio, cū cæteris item ab eo editis cōpatata, ex ſermonis hebraiei lectione ſcripta ſntdeſeunt: Profectò, cùm nihil eiuſmodi in-

B ter eiuſdem opera accipiant, nos ex manifeſta eius aſſertione Sermonem hunc, Commentarios in Iob, & alia nonnulla (de quibus ſigillatim in Recenſionibus) numerabimus. Dirigitur Sermo, non ad ſublimiotis, ſed tenuioris ingenij virgines, in cuius æquè exotdin prn prij auctoris declaratur intentio. Nec ſuperuacaneū paucula ex eo nunc afferre arbitror, quò iuſtiſſima Hieronymo inflectendi ſtyli cau ſa habeatur: Cogitis (inquit) o Paula, & Euſtochium, imn charitas Chriſti me compellit, qui vnbis dudum tractatibus loqui cōſueuerā, vt nouo loqnendi genere, ſanctis, quæ vobiſcū degunt virginibus, latinn vtens eloquio, exhot

C tations gratia Sermnnem faciam de Aſſumptione Beatæ, & glorioſæ ſemper Virginis Mariæ, more eorum, qui declamatnriè in Eccleſijs ſolent loqui ad populum. Experiat quæ hortamini affecta infanrium, maximè quia propter ſimplieiores quaſq; id me depromere compellitis, vt habeat Sāctum Collegium veſtrum ſermone Latino, quibus, ſe occupet laudibus eodem die, quibuſue dininis vacet lectionibus:] hæc ex eius initio, ex quibus propter imperitarum maximè ingenia, quibus & imperitus Hieronymus, factus eſt, conſcriptum fuiſſe ſermonem conſtat. Sed tem illuſtremus exemplis. Quis vnquā inter Latinos Scrip-

D tores, eloquentiæ apices ita abſoluit, ſicuti Cyprianus & Hilarius, quorum & dicendi copiā intantùm demiratus Hieronymus eſt, vt illud Iſaiæ oraculum eiſdem aptare minime dubi-

If. 60. Sec. 70. tauerit, quo dicitur: Gloria Libani adueniet in Cypariſſo, Pino, & Cedro.] Quod in Cōmentarijs explicans: Vir Sanctus, inquit, & eloquentiſſimus Martyr Cyprianus, & noſtri temporis confeſſor Hilarius, nonne tibi videtur excelſæ quondam in ſæculo arbores, ædificaſſe Eccleſiam Dei?] Hæc quanuis certa, indubitataq; ſint, Hilarij legatur ad Apram filiam inſignis, celebertimaq; exhortatoria, mirumq; protinus erit, quomodo proprij fluuij, turgidi aliàs, ſuperefluentisq; naturalē impetū

E tunc tantus vir in ea dictanda cohibere potnerit: de quo & Baronius ita effatur: Videas in ea (prællegata videlicet ad filiam Epiſtola) vitum ſanctiſſimum, pariterq; eloquentiſſimū, ſtylum ſui natura ſublimem inclinare puellæ, & de induſtria humilem reddere, atq; ad perſuadendum facilem, ſimplicibusq; virginis auribus accommodare.] Hæc ipſe. Et quamuis ſolus Eraſmus, eiuſdem Hilarij conſilij penitus ignarus, Epiſtolam a legitimis operibus ſecreuerit; omnis tamen antiquitas, & recentiorum ſimul caterua, vti certam & germanam eandem recognnnit: Vnde & Bellar-

F minus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis: Cæterùm (inquit) Fortunatus Sancti Hilarij ſucceſſor in vita ipſius diſertis verbis ſcripſit, dediſſe S. Hilarium Epiſtolam ad Apram filiā, & totum argumentum Epiſtolæ deſcripſit, vt non ſit dubium, hanc ipſam, quæ extat Epiſtola, verè S. Hylarij eſſe.] Hæc de S. Hylario. Sed & S. Cyprianus Chriſtianorum Cicero, aliquando ſublime dicendi genus ita inflexit, in libro præſertim, de diſciplina & bono pudicitiæ, Item in libro ad Nouatianum, vt idem ipſe Eraſmus eiuſmodi inter nntha ſupputanda perperàm dijudicarit. Verùm meritò inter recentiores Bellarminus, qui ſupra, eundē loco citato, in Cypriano ſugillat. Innumera rei

G hnius exempla ſuppetunt. At hoc vnum, vel etiam alterum propoſuiſſe ſat ſit. Deniq; ipſum Hieronymum in ſacris explicandis litteris ad audientium, vel legentium captum, frequenter attendiſſe, teſtatur ipſemet ſuper Ezechielis quadrageſimum ſeptimum, hiſce verbis: Quod cubitos genere maſculino, & non neutrali cubita dicimus iuxta regulam Grammaticorum, & in ſuperioribus docui, non nos ignorantia facere, ſed conſuetudine, propter ſimplices quoſq;, & indoctos, quorum in Congregatione Eccleſiæ maior eſt numerus. Poſtremò & prodigioſiſſimæ Verbi in carne reuelationes, eidem Paulę declaratę, de quibus & in hoc ſermone men-

H tio habetur, a Hieronymo tantùm (quippe qui tantæ mulieris ſecreta omnia nouerat) eūdem conſcriptum probant. Sed plenius de hoc ipſo in Recenſionibus.

COMMENTARIVS.

25 Decuius ſancta vita, & eius diſceſſu Roma, & progreſſu per viam, & acceſſu in Hieruſalem, omnibusq; praedictis, idem Hieronymus late tractat in Epitaphio, quod edidit, ſuper obitu & tranſitu eiuſdem. Non differunt hęc ab his, quę ſuperius ex eodem Epitaphio frequenter adduximus. Argumentū verò, quod in ſanctę

A mulietis laudibus explicandis a peregrinatione deducitur, illorum apertè reijcit opinionē, Vigilantijq; præſertim, ac noſtri ſæculi hagiomachorum, qui Sanctorum locorum improbant peregrinationes. Enimuerò, tametſi Catholicorum Patrum aliqui, vti Gregorius Nyſſenus, Baſilius, nec non idem ipſe Hieronymus eas interdum damnare viſi ſint, non omnino tamen, aut omnibus indiſtinctè, ſed nonnullis tātummodo eaſdē interdixere perſonis: ijs videlicet in vtroq; ſexu, qui ſelectum iam victitandi genus, Monaſticum nempe profeſſi fuiſſent. Et vt eorum ſimul errorem diluerent, qui ob frequentiſſimum peregrinationis

B vſum putabant ſi minus Chriſtiano nomine dignos, ſi agere prætermiſiſſent, quod ab omnibus impenſè actitatum, ſingulis diebus cernerent. Quod verò de eiuſmodi hominum tantùm genere loquuti ſint Patres, ex proprijs eorum ſcriptis manifeſtò liquet. Enimuerò in calce Epiſtolæ Gregorius non Monachum tantùm, ſed Abbatem pariter ſugillans ſcribit: *Conſule ergò dilecte frattibus, vt e corpore peregrinentur ad Dominum, non vt e Cappadocia in Paleſtinam.*] Diuus Baſilius: Totus (inquit, Monachum in peregrinatione lapſum arguens) ſublimis, & ad tranſitum conuerſus, velut peregrinus, eremo

C agros & vrbes permutans, ad Hieroſolymam

Epiſt. 13. decurrebas.] Idem deniq; Hieronymus Paulinum Monachum a peregrinatione reuocans teſtatur, dicens: Reuera, vt ſimpliciter motus mentis meæ fatear, conſiderans & propoſitum tuum, & ardorem quo ſæculo renunciaſti, differentias in locis arbitror, ſi vrbibus, & vrbium frequentia derelicta in agello habites, & Chriſtum quæras in ſolitudine, & ores ſolus in monte cum Ieſu, ſanctorumq; tantum locorum vicinitatibus perfruatis: ideſt, vt vrbe careas, & propoſitum Monachi non amittas. Quod loquor, non de Epiſcopis, non de Preſbyteris, non de Clericis loquor, quorum aliud officium eſt, ſed de Monacho.] Hæc Hiero-

D nymus: ex quibus omnibus conſtat, non cuiuſcunq; ſtatus, ac conditionis hominibus, ſed Monachis tantùm longinquas peregrinationes ex proprio inſtituto prohiberi.

26 *Sanè inter innumeros tractatus, quos ad diuerſos miſit, ad quandam virginem, Aſellam nomine ſcripſit Epiſtolam.* Habetur hic allegata Epiſtola Tomo ſecundo, & nonageſima nona in ſerie eſt. Quantæ verò hæc Chriſti virgo, eiuſdemq; Hieronymi diſcipula Sanctitatis fuerit (vt nobiliſſimum familiæ eius genus ſilentio prætercam) quæ ad Marcellam quinta decima eſt, per ſe ſatis admonet. Prætermitto (inquit) quòd in matris vtero benedicitur ei antequam naſcatur: quòd in phiala nitentis vitri, & omni ſpeculo purioris, patri virgo traditur per quietem: quòd adhuc infantiæ inuoluta pannis, & vix annum decimum ætatis excedens, honore futuræ beatitudinis conſecratur. Ad ea venio, quæ poſt duodecimum annum ſudore proprio elegit. E

Vnius cellulæ clauſa anguſtijs, latitudine Paradiſi fruebatur. Idem terræ ſolum, & orationis locus extitit, & quietis. Ieiunium pro ludo habuit, inediam pro refectione.] Et in calce. Sola vitæ ſuæ æqualitate promeruit, vt in vrbe pompæ, laſciuiæ, deliciarum, in qua humilem eſſe miſeria eſt, boni eam prædicent, & mali detrahere non audeant: viduæ eam imitentur, & virgines: maritatæ colant: noxiæ timeant: ſuſpiciant ſacerdotes.] hæc ibi. Porrò natalis dies eius, quo ex hac vita migrauit in cœlum, perpetuò regnatura, ex Martyrologio Romano, ſingulis annis octauo Idus Decembris publico præconio in Eccleſia celebratur. F G

27 *In quo pro humanitate ſibi ab ea exhibita, gratias ei refert.* Humanitatis officium iſtud in eo verſatum dicerem, quòd aduerſus linguas rodentium hæc Chriſti virgo Hieronymū litteris, quibus & ſeipſam orationibus eiuſdem enixe commendauit, protinus ſecuta affectu ſit. Hoc enim, Hieronymi ſequēs Epiſtola initio ſuo videtur prætendere.

28 *Et de olim impoſito ſibi crimine innocentem ſe aſtruens, æmulorum ſuorum inuidiam increpat, quos etiam in Sancta Paula aſſeſſu ſuſurraſſe acceperat.* H

De ſingulis ſigillatim in ſequenti capite.

De

A

De æmulorum in Hieronymum inuidia, & infamia eidem falsò imputata. Cap. XIV. E

SI tibi 1 putem gratias a me referri poſſe, non ſapiam. 2 Potens eſt Deus ſu-
per perſona mea Sancta anima tua reſtituere, quod meretur: 3 Ego enim in-
dignus, nec æſtimare vnquam potui, nec optare, vt mihi tantum in Chriſto lar-
gireris affectum. 4 Et licet me ſceleratum quidam putent, & omnibus flagitijs
obrutum, 5 & pro peccatis meis, etiam hæc parua ſint: 6 tamen tu benefa- Epiſt. 17.
cis, quòd ex tua mente, etiam malos bonos putas. 7 Periculoſum quippe eſt de
ſeruo alterius iudicare: 8 & non facilis venia praua dixiſſe de rectis. 9 Ve-
niet, veniet illa dies, in qua & mecum dolebis ardere non paucos. 10 Ego probroſus, ego verſipellis,
& lubricus, ego mendax, & Satanæ arte decipiens. Quid eſt tutius, hæc vel credidiſſe, vel finxiſſe
de inſontibus, an etiam de noxijs credere noluiſſe. 11 Oſculabantur mihi manus quidam, & ore vi-
pereo detrahebant: 12 & dolebant labijs, corde gaudebant. 13 Videbat Dominus, & ſubſannabat
B illos; & miſerum me ſeruum ſuum, futuro cum eis iudicio reſeruabat. 14 Alius inceſſum meum ca-
lumniabatur, & riſum; 15 & ille vultui detrahebat: 16 hic in ſimplitate aliud ſuſpicabatur. F
17 Penè certè triennium cũ eis vixi. 18 Multa me virginum crebro turba circundedit. 19 Diuinos
libros, vt potui, nonnullis ſæpe diſſerui. 20 Lectio aſſiduitatem, 21 aſſiduitas familiaritatem,
22 familiaritas fiduciam fecerat. 23 Dicant quid vnquam in me aliter ſenſerint, quàm Chri-
ſtianum decebat? 24 Pecuniam cuiuſquam accepi? munera vel parua, vel magna non ſpreui? in
manu mea æs alicuius inſonuit? 25 Obliquus ſermo: 26 oculis petulans fuit? 27 Nihil mihi
aliud obijcitur, niſi ſexus meus. 28 Et hoc nunquam obijcitur, niſi cùm Hieroſolymam Paula, &
Melania proficiſcuntur. 29 Eſto, crediderunt mentienti: cur non credunt neganti? idem eſt homo
ipſe, qui fuerat: fatetur inſontem, qui dudum noxium loquebatur. 30 Et certè veritatem magis
exprimunt tormenta, quàm riſus: 31 niſi quod facilius creditur, quod aut fictum libenter auditur,
aut non fictum, vt fingatur, impellitur. 32 Antequam domum Sanctæ Paulæ noſſem, totius in me
Vrbis ſtudia conſonabant: omnium penè iudicio dignus Summo Sacerdotio decernebar. 33 Beatæ
memoriæ Damaſus meus ſermo erat. 34 Dicebar Sanctus: 35 dicebar humilis, 36 & diſertus.
C 37 Nunquid domũ alicuius laſciuioris ingreſſus ſum? 38 Nunquid me veſtes ſericæ, nitentes gem-
mæ, picta facies, auri rapuit ambitio? 39 Nulla fuit alia Romæ matronarũ, quæ meã poſſet edomare G
mentẽ, niſi lugens, atq; ieiunans, ſquallens ſordibus, fletibus penè cæcata, quã continuis noctibus miſe
ricordiã Domini deprecantẽ ſol ſæpè deprehendit: 40 cuius canticũ Pſalmi: 41 ſermo Euangeliũ:
42 deliciæ continentia: 43 vita ieiunium. 44 Nulla me potuit alia delectare, niſi illa, quam
manducantem nunquam vidi: 45 Sed poſtquam eam pro ſuæ merito caſtitatis venerari, colere, ſuſ-
picere cœpi, omnes me illicò, deſeruere virtutes. 46 O inuidia primùm mordax tui: 47 O Satanæ
calliditas ſemper ſancta perſequens. 48 Nullæ aliæ Romanæ vrbi fabulam præbuerunt, niſi Paula
& Melania, quæ contemptis facultatibus, pignoribuſq; deſertis, 49 crucem Domini, quaſi quoddam
pietatis leuauere vexillum. 50 Si balneas peterent, 51 vnguenta eligerent, 52 diuitias, & vi-
duitatem haberent materiem luxuriæ, & libertatis, 53 dominæ vocarentur, & ſanctæ: 54 Nunc
in ſacco & cinere formoſæ volunt videri, & in gehennam ignis, cum ieiunijs, & pædore deſcendere.
55 Si Gentiles hanc vitam carperent, ſi Iudæi; haberent ſolatium non placendi eis, quibus diſplicet
Chriſtus: 56 Nunc verò, proh nefas, homines Chriſtiani, prætermiſſa domorum ſuarum cura, &
proprij oculi trabe neglecta, in alieno oculo feſtucam quærunt: 57 lacerant ſanctum propoſitum,
D 58 & remedium pœnæ ſuæ arbitrantur, ſi nemo ſit Sanctus; ſi omnibus detrahatur; ſi turba ſit per- H
euntium; ſi multitudo peccantium. 59 Hæc, mi Domina Aſella, cùm iam nauem conſcenderem, rap-
tim flens, dolenſq; conſcripſi. 60 Et gratias ago Deo meo, quòd dignus ſum, quem mundus oderit.
61 Ora autem, vt de Babylone Hieroſolymam regrediar: 62 Ne mihi dominetur Nabuchodonoſor,
63 ſed Ieſus filius Ioſedech. 64 Veniat Eſdras, qui interpretatur adiutor, & reducat me in pa-
triam meam. 65 Stultus ego, qui volebam cantare canticum Domini in terra aliena; 66 & de-
ſerto Monte Syna, Aegypti auxilium flagitabam. 67 Non recordabar Euangelij: quia, qui de Hie
ruſalem egreditur, ſtatim incidit in latrones, ſpoliatur, vulneratur, occiditur. 68 Sed licet Sacerdos
deſpiciat, atq; Leuites: Samaritanus ille miſericors eſt, cui cum diceretur: Samaritanus es, & Dæmo-
nium habes: Dæmonium renuens, Samaritem non negauit: quia quem nos cuſtodem, Hebræi Samaritem
vocant. 69 Maleficum quidam me garriunt: 70 Titulum fidei ſeruus agnoſco: 71 Magum
vocant & Iudæi Dominum meum. 72 Seductor & Apoſtolus dictus eſt. 73 Tentatio me non appre
hendat, niſi humana. 74 Quotam partem anguſtiarũ perpeſſus ſum, qui Cruci milito? 75 Infamiã
falſi criminis impoſuerunt: 76 Sed ſcio, per bonam & malam famam perueniri ad regna Cœlorum.

COM-

A E

COMMENTARIVS.

BAronius ſub Christi anno trecenteſimo oc
togeſimo quinto, Hieronymi res geſtas cō
plectens, Epiſtolā hanc a Lupo, loco itē huic
ad eiuſdem Hieronymi Vitam recenſcendam
intextam, memorato nunc anno ſcriptam, atq;
datam arbitratur: cuius & verba ſunt: Cū non
vt Damaſus fecerat, Siricius Papa in conſcri-
bendis litteris Hieronymi opera vteretur, neq;
eū, vt ille, quod par erat, amplecteretur, atq;
foueret: mox Pōtificis Romani deſtitutus prę-
ſidio, idem Hieronymus acerbiſſimos pati cœ-
B pit perſecutores; illos ſcilicet Clericos, quorū
mores improbos ſcriptis editis ſugillaſſet.
Quamobrē, vt ſe a concitato turbine liberaret,
tranquillum cogitans portum, nempe tutam
Hieroſolymę manſionem, illuc nauigaturus,
hoc anno ab Vrbe recedens, nauē conſcenſu-
rus, ad Romanum portū ſe contulit. Id quidē
hoc anno factum eſſe, ex eo perſpicuum red-
ditur: Cum enim ipſe teſtetur, ſe penè triennū
Romæ manſiſſe, pariterq; poſt obitum Da-
maſi receſſiſſe: conſtetq; ex his, quæ ſuperius
dicta ſunt, veniſſe Romam ſub Conſulatu An-
tonij, & Syagrij, anno Domini trecenteſimo
octogeſimo ſecundo, ipſum hoc anno ab Vr-
C be oportuit receſſiſſe. Præsēti igitur anno, Au-
guſti menſe ad Romanum portum ſe confe-
rens nauem conſcendit, prout ipſe ſatis aperte
demonſtrat in Apologia aduerſus Rufinum.]
Hæc ipſe: Ex quibus non vltrà ſeptem menſes
poſt Damaſi a ſæculo migrationem manſiſſe
in Vrbe Hieronymum colligitur.

Cæterùm, cùm non in annum hunc, ſed in
proximè ſequentem, Christi videlicet trecen-
teſimum octogeſimum ſextū eiuſmodi ab Vr-
be Hieronymi receſſum referendum ſuperio-
ris capitis initio dixerimus: Nunc paulò dili-
gentius res ipſa exploranda. Cùm igitur Hie-
ronymus viuente Damaſo, viro, vti aliàs dic-
D tum eſt, in diuinis ſcripturis apprimè erudito,
atq; earundem indagatore ſtudioſiſſimo, tum
ex continuis ſibi ab eodem propoſitis difficul-
tatibus, mutuiſq; collocutionibus, tum ex Ec-
cleſiaſticis chartis, Synodiciſq; Conſultatio-
nibus ita premeretur, vt reſpirare vix poſſet:
quietem aliquando ab vtroq; nactus: & ex
Pontificis nimirum obitu, & ex Romani Con-
cilij exitu expeditus illuſtres res, glorioſaq;
facta aggreſſus eſt: Gymnaſiumq; inprimis,
pro ſacris litteris publicè interpretandis ape-
ruit: mox monaſticum cultum, ab Athanaſio,
Petroq; Alexandrinis Epiſcopis aliàs prædica-
tum, in vtroq; ſexu propagauit. De gymnaſio
quidem latè hoc ipſo capite, & capite ſecun-
do. De Monachatus vero inſtitutione, ad
Marcellam Epiſtola decimaſexta, Epiſtola vi-
geſima tertia, vigeſima quinta, vigeſima ſex-
ta, & decima tertia. Cæterùm quis tam præ-
clara facta, non eiuſmodi tantum ſeptem men-
ſium ſpacio, vt Baronius affirmat, ſed longio-
ri temporis interuallo dirigenda neſciat? De-
niq; huiuſmet profectionis ab Vrbe Hierony-
mi tempus perſuaſum etiam habebitur, ſi per-
ſecutionis in eundem concitatæ primò cauſas
perſcrutemur, mox, quæ aduerſus eundem æ-
muli, atq; inuidi moliti fuerint afferamus. F
Duæ autem potiſſimùm (vt reliquas omittam)
perſecutionis cauſæ numerantur: vna, quòd
ibidem Monachatus fundamenta glorioſè ie-
ciſſet, altera quòd iniquorum clericorum, Mo
nachorumq; vitæ turpitudinem in commemo-
rato De cuſtodia virginitatis libello ſugillaſ-
ſet. De priori Epiſtola vigeſima quinta idem
ipſe agit, cū ait: Quo vſq; gen⁹ deteſtabile Mo-
nachorum, non Vrbe pellitur? non lapidibus
obruitur? non præcipitatur in fluctus? Matro-
nam miſerabilem ſeduxerunt.] Et Epiſtola
vigeſima tertia: Nos quia ſerica veſte non vti-
mur, Monachi iudicamur: quia ebrij non ſu-
mus, nec cacchinno ora diſſoluimus, cōtinen- G
tes vocamur, & triſtes, ſi tunica non candue-
rit: ſtatim illud e triuio, impoſtor, & Grecus
eſt] Poſteriorem verò cauſam Epiſtola ſecun-
da ad Nepotianum ita percenſet. Coegiſti me
Nepotiane chariſſime, lapidato iam virginita-
tis libello, quem Sanctę Euſtochio Romæ ſcrip
ſeram, poſt annos decem rurſus Bethlehē ora
reſerare, & confodiendum me linguis hominū
prodere.] Apertius in Præfatione libri de Spi-
ritusancto. Phariſæorū conclamauit ſenatus,
& nullus Scriba, vel fictus, ſed omnis, quaſi
indicto ſibi prœlio doctrinarū, aduerſum me im
peritię factio cō urauit.] Et ad Demetriadē Vir
ginē: Ante annos circiter triginta, de Virgi-
H tate ſeruāda edidi lib. ū, in quo neceſſe fuit mi-
hi ire contra vitia, & propter inſtructionē vir-
ginis, quā monebā Diaboli inſidias patefacere:
qui ſermo offendit plurimos, dum vnus quiſq;
intelligens, quod dicebam, non quaſi monito-
rem libenter audiuit, ſed quaſi criminatorem
ſui operis auerſatus eſt. Veruntamē, quid pro-
fuit armaſſe exercitum reclamantium, & vul-
nus conſcientiæ dolore monſtraſſe? Liber ma-
net, homines perierunt.] Hæc ipſe. Poſtremò,
quæ in eūdem æmulorum factio ſtruxerit hoc
ipſo capite, ex proprijs eius verbis habe-
tur, quibus ait: Infamiam falſi criminis impo-
ſuerunt: Et ſi, crediderunt mentienti, cur

A non credunt neganti ?] quibus manifeſtò ſe
ſo iudicium quoq; capitis vocatum aſtruit .
Igitur mente nunc vnuſquiſq; perluſtret, ſi
acerbiſſimi odij ſemina, ſeptem tantùm mē-
ſium ſpacio, & iactari, & conſoueri, & in ex-
tremum vſq; excreſcere quiuerint, vt in iudico
etiā, corāq; tribunalibus eius perfidia vulgare-
tur: an vero loogiori idipſum contigerit inter-
uallo. Sed de his in præſentiarū ſatis; reliquas
nunc Hieronymi in textu explicatas res geſtas
commentarijs proſequamur.

1 Si tibi putem gratias a me referri poſſe, non
ſapiam. Ita exorditur Epiſtola, in ordine, vt
dictum eſt nonageſima nona. Prodit autem
B ex ſe apertè, quo loco, quo ve conſilio con-
ſcripta ſit : illum quidem verbis [Hęc mi
domina Aſella, cùm iam nauem conſcen-
derem, raptim flens, dolenſq; conſcripſi:] hoc
verò ibi [Ora autem, vt de Babylone Hieroſo-
lymam regrediar.] Et pulchrè ſe Hierony-
mus in eius exordio ad plenam gratiarum ac-
tionem in tantā virginem minus aptum affir-
mat, cùm tantæ virtutis ſit detractoribus aures
præcludere, quòd humanarum non ſit virium
paria omninò reddere.

2 Potens eſt Deus ſuper perſona mea Sanctæ
animæ tuæ reſtituere, quod meretur. Deus quip
pe ſolus eſt, qui virtuti eiuſmodi ęqualia red-
C dere valet præmia: cuius & præſtantiam opti-
Prou. 4. mè nouit, qui dixit: *Detrahentiū labia ſint procul*
a te. Et infra. *Cum detractoribus ne miſcearis,*
Pro. 24. *quoniam repente veniet perditio eorum, & rui-*
nam vtriuſq; quis nouit ? Pauci reuera ſunt,
qui huic vitio renuntient, ratòq; inuenies, qui
ita vitam ſuam irrepræhenſibilem reddere ve-
lint, vt non libenter repræhendant alienam ;
tantaq; huius mali libido mentes hominum in
uadit, vt etiam qui procul ab alijs vitijs rece-
dunt, in iſtud paſsìm, quaſi in extremum Dia-
boli laqueū incidant. Vnde & meritò Pro-
pheta Domini, non ſolum audire detrahentes,
ne cum illis mergeretur in infernum nolebat,
quin & illis infenſiſſimus erat, eoſq; inſectaba-
D tur, vt a tanto facinore liber ageret. *Detra-*
hentem (inquit) *ſecretò proximo ſuo hunc perſe-*
quebar.

3 Ego enim indignus, nec æſtimare vnquam
potui, nec optare, vt mihi tantum in Chriſto lar-
gireris affectum. Eſt ſane grande, & ſubtile ar-
Ep. 14. tificium (vt ad Celantiam ſcribitur) laudare
alium in commendationem ſui, & decipiendo,
animum ſibi obligare decepti, quodq; hoc ma-
ximè vitio agi ſolet, fictas laudes certo precio
vendere. At non ita Hieronymus: Virginem
namq; Deo dicatam laudibus extollens, ipſe
ab illa ſapientia, quæ cum in forma Dei eſſet,
exinaniuit ſe, formam ſerui accipiens edoctus,
humilimè de ſe nunc loquitur, abiectiſſimè de E
ſe cogitat, & cæteros tanquam longè melio-
res ſe, præconijs vndiq; exornat. Diſcipulos
olim proprios ipſe docuerat. Nihil (inquiens) Ep. 14.
habeas humilitate præſtantius, nihil amabilius.
Hæc eſt enim præcipua conſeruatrix, quaſi cuſ
tos quædam virtutum omnium: nihilq; eſt,
qood nos ita & hominibus gratos, & Deo fa-
ciat, quàm ſi vitæ merito magni, humilitate
infimi ſimus. Propter quod ſcriptura dicit.
Quanto maior, humilia te in omnibus, & coram Eccl. 3.
Deo inuenies gratiam. Et Dominus loquitur
per prophetam: *Super quem requieſcam, niſi* Iſa. 66.
ſuper humilem, & quietum, & trementem verba
mea? Veruntamen humilitatem ſequere, non F
quæ oſtenditur, atq; ſimulatur geſtu corporis,
aut fracta voce verborum, ſed quæ puro affec-
tu cordis exprimitur: aliud eſt enim virtutem
habere, aliud virtutis ſimilitudinem: aliud re-
rum vmbram ſequi, aliud veritatem.] Exper-
tus eſt vir ſanctus quod monuit: impleuit, quod
iuſſit; ſeq; indignum prorſus virgineo affectu
cōteſtans, & quælibet in ſe ab aduerſarijs iac-
tata, parua peccatorum ſuorum grauitate eſſe
confirmans, nos æquè (doctrinę eius, inſtitu-
tiq; profeſſores) humilitatis admonuit.

4 Et licet me ſceleratum quidam putent, &
omnibus flagitijs obrutum. Si Sanctiſſimi viri, &
amici Dei, poſt diù probatā vitę ſanctimoniā,
poſt edita etiam miracula a detrahentium lin- G
guis, non in ſilentio tantùm, ſed in Concilijs,
& coràm omnibus inique dilacerati ſunt, quę
ſpiritus noſtri pręſumptio, vt cū in multis quo-
tidie delinquamus, & in medijs culparum ſir-
tibus periclitemur, ab eiuſmodi ſerpētiū mor-
ſibus immunes nos fore credamus? Indigne-
mur, ſi quiſpiam aduerſus nos muſſitet: ſi exiſ-
timationem noſtram, e curru triunphātem de-
trahere ſtudeat? Sit integer: ſit ſanctus: ſit
innocens quantumuis homo, fieri omninò ne-
quit, vt abſq; morſu hominum vitę pręſentis
curricula illęſus pertranſeat. Erant Apoſtoli
Spiritu ſancto pleni, vitam ab omni ſuſpicio-
ne ducentes irrepręhenſibilem, & tamen vt H
ſcribitur: *Ibant gaudentes a conſpectu concilij,* Act. 5.
quoniā digni habiti sūt pro nomine Ieſu cōtumeliā
pati. Erat Ioannes Baptiſta pręcurſor Domini
in deſerto, nouum planè vitæ genus ducens,
& Baptiſmum pœnitentię prędicans, & ta-
men ſolitudini eius, vitęq; auſteritati Iudęi
detrahebant. Deſcendit tandem ipſum Patris
Verbū, Chriſtus Ieſus in mundū, & eiuſdē pari
ter turbas, conſuetudinem, cibos, & potus ijdē
criminati ſunt. Cęterùm, quò maiorem quo-
tidie rodentium rabiem experimur, eò nobis
pleniorem expectemus a Domino reddēdam
mercedem. Creſcat in nobis iugiter Chriſti
amor

A amor, creſcat fides, illudq; Apoſtoli in cordi-
bus repetatur: Si hominibus placerem, Chri-
Gal. 1. ſti ſeruus non eſſem] falſus rumor cito oppri-
mitur, & vita poſterior iudicat de priore: Ci-
to ignis ſtipulę conquieſcit, & exundans flam-
ma deficientib⁹ nutrimẽtis paulatim emoritur.

5 Et pro peccatis meis etiam hæc parua ſint.
Familiare hoc Sanctis omnibus, vt inter præ-
ſentis vitæ tribulationes, quæ aliàs perpetra-
runt delicta ad memoriam reuocent; eiuſmo-
di enim conſolationis argumento, parua tunc
omnia, quæ perferunt: quin potius iucunda, &
veluti munera quædam præcioſiſſima iudi-
cant.

B *6 Tamen tu benefacis, quòd ex tua mente, etiam malos, bonos putas.* Optimum reuera
conſilium, vt quando iniquam linguam euita-
re non potes, non annuas, non conſentias non
credas. Vnde & ad Sancti Dauidis interroga
Pſal. 14. tionem, qua dicitur: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Merito Spiritus ſancti voce reſpon
detur: *Qui opprobrium non accepit aduerſus proximos ſuos.*

7 Periculoſum quippe eſt de ſeruo alterius iudicare. Ratio affertur, qua præfati conſilij
prudentia, & æquitas demonſtratur: Quan-
doquidem periculoſum ſemper eſſe iudicium,
C in ſacris litteris edocemur. *Nolite* (inquit)
Matt. 7. *Saluator Dominus in Euangelio iudicare, & non iudicabimini: nolite cõdemnare, & non condemnabimini.* Et ad Corinthios Apoſtolus: *Qui*
1. Cor. 4. *autem iudicat me Dominus eſt. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusq; veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.* Ipſe enim (vt in
Pſal. 32. pſalmo dicitur) *Solus finxit corda hominum, & intelligit omnia opera eorum.* Aliter liuor ho-
minum, aliter conditor eorum iudicat: Non
eadem ſententia tribunalis eius, & anguli ſu
ſurronum. Multæ hominibus viæ videntur
iuſtę, quas poſtea prauas experimur: & teſta-
ceis vaſculis theſaurus ſæpe reconditur. *Peri-*
D *culoſum autem de alterius ſeruo iudicium*, hoc
loco dicitur, vt ab Apoſtolo dictum vſurpatum
intelligeremus: *Tu quis es, qui iudicas alienum*
Rom. 14. *ſeruum?* Domino ſuo ſtat, aut cadit: ſtabit
autem: potens eſt enim Deus ſtatuere illum.

8 Et non facilis venia praua dixiſſe de rectis.
Recti dicuntur, qui latam mandatorum Dei
viam excurrentes, neq; ad dexteram, neq; ad
ſiniſtram deflectunt: De quibus in canticis
ſcribitur. *Recti diligunt te.* Et in Pſalmo.
Cant. 1. *Lætamini in Domino & exultate iuſti, & gloria-*
Pſal. 31. *mini omnes recti corde:* Qui ergo de huiuſce-
modi ita peruerſè loquitur, quaſi tortuosè &
prauè (prauitas enim rectitudini opponitur)
illi proceſſerint, & de illis fuerint, de quibus di- E
citur: *Maledicti, qui declinant a mandatis tuis,* Pſal. 118.
is procul dubio haud facilè veniam conſequi-
tur, non quòd Deus benedictus illi, pœniten-
tiam agenti, miſericordiamq; humiliter ab eo
imploranti ad culpam condonandam durus,
& aſper ſit: ſed quòd vndiq; in ſatisfactione
reddenda conſurgant ſummæ difficultates.
Non enim dimittitur peccatum, niſi reſtitua-
tur malè ablatum. Et certè, quid difficilius
palinodiæ cantu? reſtitutione in integrum fa-
mæ malè ablatę? Quid factu laborioſius, quã
ſemel imbibitam, maleq; conceptam opinio-
nem ab hominum mentibus omninò delere?
quàm damna omnia in ipſos diffamatos illata F
æquè compenſare? Qui deniq; eiuſmodi viris
detrahunt Balaam peiores ſunt: enimuero is
populo, cui benedixiſſet Dominus nunquam
ſe maledicturum teſtatus eſt. Iſti verò liben-
tius, frequentiuſq; in eos maledictis ſuis inſili-
unt, quos rectos & Deo charos norunt.

9 Veniet, veniet illa dies, in qua & mecum dolebis ardere non paucos. Alienam vitam teme-
rè iudicantibus extremi Iudicij dies, magnus,
& terribilis, dies videlicet iræ, & calamitatis:
in quo ſimul cœlum cum terra pauebit, cœlo-
rum omnes mouebuntur virtutes, trementes
erunt Angeli, ſimul cum Sanctis omnibus; & in
quo ſingulorum vitæ diſcutientur diſcrimina, G
& merita apparebunt, breuiter nunc indicitur.
Repetitio autem verbi *Veniet, veniet* maiorem
aperit emphaſim, durioremq; timorem incu-
tit. Sic & Apoſtolus loco ſupra allegato, a falſis
eiuſmodi iuditijs cunctos auertẽs finale indixit
iudicium, dicens: *Itaq; nolite ante tempus iudi-* 1. Cor. 4.
care, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.

10 Ego probroſus, ego verſipellis & lubricus, ego mendax, & Satanæ arte decipiens. Quid eſt tutius, hæc vel credidiſſe, vel finxiſſe de inſontibus, an etiam de noxijs credere noluiſſe? Vniuer-
ſalis Iudicij denunciationi, ratio quoq; ſubiun- H
gitur ad comprobandum pręfatam Virginem
ex eo benefacere, quòd malos etiam, ex ſua
mente bonos arbitreretur: & conſequenter de-
tractoribus, ſiue vera, ſiue falſa commentẽtur,
nunquam eſſe credendum. Rationem verò
ita videtur intexere: Dato etiam, quòd ego
probroſus, ego verſipellis & lubricus, ego men-
dax, & Satanæ arte decipiens ſim, vt æmuli cri
minantur; quid eſt tutius, hæc vel credidiſſe,
vel finxiſſe de inſontibus: an de noxijs etiã no-
luiſſe credere. Quaſi inferat. Certè pro con-
ſcientiæ tranquillitate, ſecurius eſt nunquam,
de noxijs etiam noluiſſe credere. Igitur a for-
tiori; multò minus de inſontibus, viriſq; ſan-

A ctis nunquam quid mali, vel eſt credendum, vel iudicandum (ne dicam fingendum.) Probroſus verò dicitur, qui omni infamia, omniq; dedecore notatus eſt. Verſipellis, qui ad proximum decipiendum vertit pellem ne agnoſcatur. De hominibus idgenus Saluator in Euangelio loquitur: *Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Matt.7. Ductum putatur nomen ab his uiris, qui in lupos verti, rurſuſq; reſtitui ſibi dicuntur. Vnde Virgilius

His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mœrim ſæpe animas imis excire ſepulchris.

11 *Oſculabantur mihi manus quidam, & ore* B *vipereo lacerabant.* Deoſculationem pro veneratione accipimus, quos enim venerari, adorareq; ſolemus, eiſdem & manum deoſculamur, & capita ſubmittimus, quod ſe Beatus Iob elementis, aut idolis feciſſe negat. Hic autem æmulorum in ſe perfidiam texere incipit Hieronymus. Cum igitur is in ipſa Vrbe quaſi tuba altiſonans, magnificus in ſanctitate, & ſapientia, mirabilis & prædicandus in cunctis operibus eſſet; annuntiaretq; impijs opera eorum, & peccatorum vincula ferrea, doctrinæ ſuę romphea confringeret, ſtridetunt impij dentibus in eum, cogitauerunt & locuti ſunt nequitiam aduerſus eum: *Oſculabantur illi* C *manus*, quia inſignis eius eruditio & vitæ ſanctitas venerabilem, & omni obſequio dignum reddiderat: Verùm poſt tergum vipereo ore lacerabant, quia eiuſmodi virtutes, tum ipſorum inſcitiam, tum vitę turpitudinem manifeſtabant. Non inconcinnè verò detractori os viperæ Hieronymus tribuit, cum in multis vterq; conueniat. Vnde & qui rerum ſcripſere naturas, viperam nequiſſimum beſtiæ genus eſſe, atq; ſuper omnia, quæ ſerpentini generis ſunt callidius: Caput inſuper inter cæteras feras (vt etiam Galenus teſtatur) pernicioſius habere tradunt. Non aliter profectò, detractor, flagitioſorum omnium monſtrum te- D terrimum eſt: cætera nanq; animalia propriæ ſaltem ſpeciei parcunt, hic verò in eandem magis inſæuit. Nec immeritò capitis pernicioſiſſimi arguitur, cum latens in eo, oreq; præſertim atrox venenum teneat. De quo Bernardus: Nunquid (inquit) vipera eſt lingua, quæ tres interficit ſtatu vno? Lingua detractoris, tres interficit ſimul vno verbo: ſcilicet ſe, & eum qui audit, quando conſentit ei: quandoq; etiam eum, cui detrahitur, quando peruenit ad eius notitiam. Viperæ concoepto fętu pullos vtero concluſos inteſtina corrodunt, atq; diſcectis lateribus cum eius interitu prodeunt. Vipera in ſilentio mordet, tortuosè incedit, terram comedit: Detractor proximi proditor eſt: enimuerò retrò eum mordet, E quem præſentem amare ſe ſimulat: non detrahit niſi vbi de ſilentio confidit, & quemadmodum ſerpentes, verbis & tumultibus hominum terrentur, ita detractor ad aduentum perſonæ, cui detrahit, terrore concutitur: Tortuosè incedit, dum a laude eius incipit, cui vult detrahere; ſed & terram comedit, dum quod terrenum & infirmum in homine eſt, carpit. Deniq; vipera morſicus hæret: detractor pertinaciter proximo aduerſatur, eiuſq; ſanguinem ebibẽs inſatiabiliter tenet, ac deuorat. De idgenus viperis loquitur Iſaias: *Vipera & regulus volans:* Iſa. 30. Et Ioannes in Euangelio: *Generatio viperarum,* Matt.3. *quis oſtendit vobis fugere a ventura ira?*

12 *Dolebant labijs, corde gaudebant.* Non F detractionis tantùm vitio Hieronymi hoſtes laboraſſe, ſed & adulationis macula fuiſſe reſperſos ex his oſtẽditur. Cæterùm detractorem omnem atq; maledicum ſimulatorem etiam eſſe nupertimè monuimus. Adulantium autem hoc proprium: vt aliud corde, aliud ore profiteantur: oſculentur manus, morſus infigant: iungant dexteram, ſiniſtra iacula contorqueant, ſicut in Pſalmo ſcribitur: *Molliti* Pſal.54. *ſunt ſermones eius ſuper oleũ, & ipſi ſunt iacula.* Semper virtutes, felicitatẽ, atq; gloriam genus iſtud hominum, & hoſtium omnium pernicioſiſſimum ſequitur. Definitutq; a Philoſophis adulator hoſtem eſſe occultum & blandum, G quo ſi quidpiam in rerum natura flagitioſius ſit, ſententiam ferat, qui mentis eſt compos. Pulchrè noſtrorum temporum auctor, præſentis ſæculi calamitates intuens, hæc litteris prodidit: Creuit hoc in noſtra ætate vitium & in vltimo fine ſtetit, vltraq; augeri non poteſt. In hoc omnes nos ſcholam, ſtudiumq; dedimus, vt officium putemus illudere, ſapientiam decipere, prudentiam neglecta veritate mentiri.]

13 *Videbat Dominus, & ſubſannabat illos, & miſerum me ſeruum ſuum futuro cum eis iudicio reſeruabat.* Veram hanc, certamq; aduerſus detrahentium venena Sanctis viris tunc reliquit Chriſtus antidotum (ſpem nimirum æter- H næ retributionis in futuro iudicio) cum ait: *Beati eſtis, cum vos maledicent, & perſequentur* Matt.5. *& dicent omne malum aduerſum vos propter iuſtitiam: Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.* Hac ſpe recreatus Apoſtolus illud frequenter repetebat. *Fidelis* 1.Tim.4. *ſermo: in hoc enim laboramus, & maledicimur, quia ſperamus in Deum viuum, qui eſt Saluator omnium, & maximè fidelium.* Porrò adulatores, atq; detractores Dominus ſubſannare dicitur, non quod is reuerà quenpiam ſubſannet, aut derideat: ſed quod nos miſeros eiuſmodi pecca-

A peccata perpetrantes, ſubſanatione digna cō-
mittamus. Subſannatio namq; propriè, rugata
fronte, & contracto naſo exprimitur, quod de
Deo corporaliter exiſtimare omninò nefas eſt.
Quin & in grauibus viris, id quoq; repræhen-
ſione dignum cenſetur. Ab humanis ergo e-
xemplis Dei affectus nos diſcimus.

14 *Alius inceßum meum calumniabatur, & riſum*. Nunquam ſoli præſtantes virtute vi-
ri incedunt; comites ſemper habent liuorem,
inuidiam, & ſimilia, quæ velnti operum om-
nium intentiſſimi exploratores, eorum greſſus
dinumerant, ſingulas actiones obſeruant, &
prolabentia vſq; ſiſtere nitūtur verba, vt cūcta
B deinceps ludificentur. Riſum præterea cri-
minantur, non quod in ſapientum ore virorū
is abundet, de quò & ſcribitur *Riſum reputaui*
Eccl. 2. *errorem*: Et cui Dominus comminatur: *Væ*
Luc. 6. *vobis qui ridetis*: Sed ideo riſum damnant,
ſi quando medioeri vix modeſtaq; hilaritate
ſancti viri ora perfundant: quod & ſine pec-
cato fieri poſſe ſcriptura teſtatnt dicens: *Sa-
piens autem tacitus ridebit*.

15 *Et ille vultui detrahebat:* Profectò, ſi Dei
ſerui formoſis vultibus eſſent: ſi rubentibus
buccis: ſi craſſi, nitidi, calamiſtrati, dealbati,
lineis, ac ſericis veſtibus induti: ſi deniq; an-
nulis radiarent, & calceis crepirantibus, vti
C ſponſi procederent, mundus vtiq; illos exci-
peret, & tanquam proprios diligeret. At quo-
niam in luctu, & ſqualore ſunt, pœnitentiæ
operibus carnem macerant, abiectis veſtibus,
fuſcisq; cucullis teguntur, iniurijs prouocati,
calumniam non reddunt; ſed in ſolitudine taci
ti degunt, diabolico ſpiritu eorū rectis operi-
bus (quorum fructu ipſi exciderunt) inuiden-
tes, affectata apud eoſdem eſſe omnia concla-
mant: Vultum, habitum, mores, peſtifera ſi-
mulationis, hypocriſeoſq; labe compicta om-
nia lacerant.

16 *Hic in ſimplicitate aliud ſuſpicabatur*. Si
D virtus abſolutè ſimplicitas eſſet, non vtiq; in
ea quid peruerſi vnquam ſuſpicandi nacti fuiſ-
ſent in Hieronymum aduerſarij occaſionem;
At quoniam ad oppoſita eſſe poteſt. hinc om-
nis circa ipſanmet ſuſpicio. De ea ita Hiero-
nymus: Prudentia abſq; ſimplicitate malitia
eſt, & ſimplicitas abſq; ratione ſtultitia nomi-
In Off. natur.] Et Beda. Simpliciras (inquit) ſine rec-
titudine diſſoluta eſt & ſtulta: rectitudo autē
ſine ſimplicitate auſtera nimirum exiſtit, & du
ra: verum vtraq; virtus coniuncta, perfectum
reddit hominem. Vnde & de Beato Iob dici-
tur, quod erat ſimplex & rectus. Simplex vi-
delicet per innocentiam manſuetudinis: rectus
cautela diſcretionis. Simplex, quia nullum
lædere, imo prodeſſe deſiderabat; rectus, quia
ſe a nullo corrumpi permittebat.] E

17 *Penè certè triennium cum eis vixi*. De
tempore, quo Hieronymus Romam ſe contu-
lit, quouè in ea manſit, iam ſuperiori capite, &
initio huiuſmet explicatum eſt, & rurſus infe-
rius. De eius æquè ab eadem receſſu, ſupra e-
tiam, capite tertio.

18 *Multa me virginum crebrò turba circun-
dedit*. Quamuis toto, quo idem ipſe Hierony-
mus Romæ degebat tempore ſœminarum cō-
ſortium deuitaret, quin & earum omnem aſ-
pectum refugeret, non ita, vt ſibi in animo in-
duxerat, ſed aliter, e contrarioq; prorſus, diui-
na diſponente gratia actitatum eſt: Quan- F
doquidem in ſacrarum expoſitione littera-
rum longè is felicior in ſœminis, quàm in viris
euaſit. Prima omnium Marcella fuit, de qua Ep. 16.
idem ad Principiam virginem ſcribit: Cum
verecundè nobilium ſœminarum oculos decli-
narem, ita egit (Marcella ſcilicet) ſecundum
Apoſtolum *importunè opportunè*, vt pudorem 2. Tim. 4.
meum ſua ſuperarer induſtria. Et quia alicu-
ius tunc nominis eſſe exiſtimabar ſuper ſtudio
ſcripturarū, nunquam conuenit, quin de ſcrip-
turis aliquid interrogaret: nec vt ſtatim acquie
ſceret, ſed moueret e contrario quæſtiones, nō
vt contenderet, ſed vt quærendo diſceret ea-
rū ſolutiones, quas opponi poſſe intelligebat. G
Quid in illa virturū, quid ingenij, quid ſanctita
tis, quid puritatis inuenerim, vereor dicere, ne
fidē credulitatis excedā, & tibi maiorē dolorē
incutiam, recordanti quanto bono carueris.
Hoc ſolum dicam, quod quidquid in nobis
longo fuit ſtudio congregatum, hoc illa liba-
uit, didicit, atq; poſſedit, vt poſt profectionem
noſtram, ſi in aliquo teſtimonio ſcriprutarum
eſſet oborta contentio ad illam iudicem per-
geretur.] Deniq; quantum, & eius doctrina,
& fidei ardor Eccleſiæ Romanæ profuerit,
quando cunctis tacentibus ipſa ſe murum obie
cit, ne Origenis hæreſes iam in Vrbem inuec- H
tæ, vnà cum Periarchon a Rufino translato
radices figerent, in Apoſtolicumq; thronum
irreperent, idem latè eodem in loco proſe-
quitur. Porrò tantæ ſœminæ, Albina quoq;
eius mater diſcendi cupidiſſima copulata eū-
dem Hieronymum frequenter adijt, de qua
ipſe: Certè cum Romæ eſſem, nunquam tam
feſtina me vidit, vt non de ſcripturis aliquid
interrogaret, neq; verò more Pythagorico In Præf.
quidquid reſponderam rectum putabat, nec ad Gal.
ſine ratione præ iudicata apud eam valebat
authoritas, ſed examinabat omnia, & ſagaci
mente vniuerſa penſabat, vt me ſentirem non
tam diſcipulam habere, quàm Iudicem.]
Huic acceſſit Principia virgo, Marcellæ grega-
lis indiuidua, quam primam omnium, vna

A cum ipſa Marcella in Vrbe Monaſtica vitam ſuſcepiſſe idem ſcribit. Mox Aſella, dehinc Felicitas, Læa, poſtremò Paula, Euſtochium, & aliæ quànplures, tum viduæ tum virgines, genere clariſſimæ omnes, æquè ac ſanctiſſimæ eiuſdem Hieronymi babitaculum, vt ab eo erudirentur frequentare conſueuerunt. Verũ rei nouitatis inſimulat obtrectatores ipſos hac tandẽ reſponſione cõuicit: Si viri de ſcripturis quærerent, mulieribus nõ loquerer.] Et paulò infrà: Sequuntur mulieres Saluatorem, & miniſtant ei de ſubſtantia ſua. Ille, qui de quinq; panibus, quinq; millia hominũ, exceptis mulieribus, & paruulis aluit, eſcas ſanctarũ mulierũ

B nõ recuſat accipere: cũ Samaritana loquitur ad puteũ, & ſaturatus conuerſione credentis, cibos, qui coempti fuerant, negligit. Apollo, virum Apoſtolicum, & in lege doctiſſimum Aquila & Priſcilla erudiunt, & inſtruunt cum de via Domini. Si doceri à fœminis non fuit turpe Apoſtolo: mihi quare turpe ſit poſt viros docere & fœminas?]

19 Diuinos libros, vt potui, nonnullis ſæpe differui. Qui nam in ſpecie hi libri eſſent, quos in communi ſanctis hiſce fœminis explanauit, Pſalterium inprimis dicas. Ex proprijs eiuſdem verbis, nimirum: Cum hora fermè tertia

Epiſt.24. hodiernæ diei ſeptuageſimum ſecundum pſalmum, idest, tertij libri principium legere cœ-

C piſſemus, & docere cogeremur tituli ipſius partem ad finem ſecundi libri, partem ad principium tertij libri pertinere, repentè nobis nunciatum eſt Sanctiſſimam Læam exiſſe de corpore; ibiq; ita te palluiſſe conſpexi.] Ex quibus nõ Marcella tantũ, ſed & reliquæ ſupracitatæ fœminæ eiuſmodi interpræterationi tunc præſentes intelliguntur. Differuiſſe prætereà, rogatu præſertim S. Bleſillæ Eccleſiaſten, teſtatur idem Euſtochio ſorori ſcribens in hunc

Ep.116. modum: Memini me ante hoc fermè quinquennium, cùm adhuc Romæ eſſem, & Eccleſiaſten Sanctæ Bleſiæ legerem, vt eam ad cõtemptum mundi huius prouocarem, & omne quod in mundo cerneret putaret eſſe pro nihilo,

D rogatum ab ea, vt in morem Commentarioli obſcura quæq; diſſererẽ, vt abſq; me poſſet intelligere, quæ legebat: Itaq; quoniam in procinctu noſtri operis ſubita morte ſubtracta eſt, vobis reddo, quod debeo.] Præ cæteris verò quànplura docuiſſe Marcellam, ac præſertim decẽ voces, quibus apud Hebræos Dei nomen appellatur, ex proprijs eiuſdem ſcriptis compertum babetur. Explicuit eidem dictiones hebraicas: Alleluia, Maranatha, necnon Diapſalma Græcam vocem, ac tractatum, de blaſphemia in Spiritum ſanctum: quæ ſingula litteris ab eo æquè conſignata inter eius opera leguntur.

E

20 Lectio aſſiduitatem. Et hoc ideo, quoniam feſtino gradu ad magiſtros boni diſcipuli pergunt, eorumq; iugiter limina terunt.

21 Aſſiduitas familiaritatem. Idem ex Pro Deiotaro. eloquentiæ, parente: Conſuetudo familiaritatem affert. Similitudo item familiaritatis eſt cauſa, petinde ac ex aduerſò Diſſimilium infida dicitur ſocietas: & propterea ſancto viro moribus ſimiles ſanctæ quoq; fœminæ familiaritate iunguntur, de quibus Apoſtoli præceptũ eſt: Vt ſuperabundanter habeatis in charitate eos, qui huiuſmodi ſunt propter opus ſuum.

22 Familiaritas fiduciam fecerat. Tertio docto à diſcipulis fidem adhibendam nemo F ignorat: In cuius quoq; teſtimonium vulgaris reſonat ſententia: Oportet addiſcentem credere. At quã caſtè, quàm ſincerè in his omnibus ſe Hieronymus geſſerit mox ſubiungit.

23 Dicant, quid vnquam in me aliter ſenſerint, quàm Chriſtianum decebat? Recta conſcientia ab alicuius oculis non abhoret: angulos deteſtatur: ſermonem ſilentem neſcit: palam loquitur, quod corde tenet, & ideo quos in publico fœminatum congreſſu arbitros ſui Hieronymus adhibuit, illos ſecurus nunc interpellat. Felix quidem conſcientiæ puritas, quæ inter rabidos oblatrantium greges, immobilis & fixa ſecuritate potitur: cui veritas & iuſtitia G fiduciã tribuentes tantum audet, vt proprios ẽt hoſtes in ſui teſtimoniũ, & iudiciũ aduocet: Tantum præſumit, vt ſola hoſtium multitudine non terreatur. Interrogatus Bias quænam res in vita metu carret: Bona conſcientia, reſpondit. Efflagitatus Periander, quid eſſet libertas: Recta conſcientia, inquit. Socrates rogatus, quinam tranquillè viuerent: Illi (inquit) qui nullius abſurditatis ſibi conſcij ſunt. Diogenes item, illum minimè timidum, animoſum autem maximè, qui nullius mali ſibi conſcius foret, affirmauit.

24 Pecuniam cuiuſquam accepi? munera vel parua, vel magna non ſpreui? in manu mea æs alicuius inſonuit? Radicem omnium malorũ H auaritiam definit Apoſtolus, quæ quanuis ab omnibus Chriſtifidelibus, a doctore tamen, & ſacri verbi præcone longè potiſſimum euſdem Apoſtoli exemplo arcenda eſt: *Argentum enim* (inquit) *& aurum nullius concupiui: ipſi ſcitis.* Act.20. Quiddam huic ſimile in libris Regum memoriæ proditum legimus exemplum: Cùm nimirũ in medio populi iudicio Sanctus Propheta Domini concedens dixit. *Loquimini de me corã Domino, & coram Chriſto eius: Vtrum bouem cuiuſpiam tulerim, aut aſinum: ſi quempiã calumniatus ſum, ſi de manu cuiuſquam munus accepi, & contemnã illud hodie, reſtituamq; vobis.* 1.Reg.12

Igitur

A Igitur eodem nunc vſus argumento Hierony-
mus: *Pecuniam inquit cuiuſquam accepi?* Quin
non argentum tantùm, aut aurum ſe reieciſſe,
ſed & tenuuia quæq; alia fuiſſe deteſtatum ex
eo declarat, quòd crebra munuſcula, & ſuda-
riola, & faſciolas, & his ſimilia, Sanctum amo-
Epiſt. 1. rem non habere ſæpius teſtatus ſit. Contraria
ſanè doctoris Eccleſiaſtici inſtituto Philoſophi
illius ſententia eſt, qui a diſcipulis, rudibus
quidem ingenio, ob nimium, qui in illis inſtru-
endis, laboris adhibetur: promptioribus verò
e contra, atq; ſubtilibus, ob multas quas addi-
ſcunt litteras, multum etiam pecuniæ extor-
quendum eſſe affirmauit.

B 25 *Obliquus ſermo.* Monetur ſecundo fœ-
minarum inſtitutor honeſtatis & caſtimoniæ,
ne videlicet aliquando, vel verborum obſcuris
anfractibus, vel oculorum furtiuis nutibus per
eum ſuſpicio contingat oriri: Quandoquidē
duobus hiſce potiſſimum cordis puritatem la-
befactari ex ſacris litteris inſtruimur. Qui
enim fieri poteſt, vt is ſimplex & rectus, ac ti-
mens Deum dicatur, cuius ſermo obliquus,
verba ambigua, atq; obſcura ſunt? Ex fructi-
Matt. 7. bus eorum, Saluator inquit, cognoſcetis eos:
Matt. 12. Et: *Ex abundantia cordis os loquitur.* Pro in-
dicio nanq; qualitatis interioris hominis ſunt
verba erumpentia. Et quemadmodum exi-
C guæ rei cupido latentem auaritiam indicat: ſic
callidus, obſcuruſq; ſermo pollutam hominis
mentem. Vnde & hunc ipſum minis Salomō
inſectatus in prouerbijs loquitur: *Sermo obſcu-*
Prou. 26. *rus in vacuum non ibit.* Et alibi. *Maledictum*
fruſtra prolatum in quempiam ſuperueniet.
Opprimet quidem illud aliquando proferen-
tem, quoniam qui de verbo, etiam otioſo a no-
bis in extremo Iudicij die rationem exquiret,
ſermonem multò magis obliqua mente prola-
tum iniudicatum non prætetibit. Ideo verò
omnis ille ſermo obliquus dicitur, qui non rec-
ta intentione profertur: Omnis quippe huma-
na actio denominationem ſortitur ab intentio-
ne, quæ ſi recta erit, hoc eſt, a diuina regula
D non deflectet, opus vtiq; rectum: quod ſi in-
flexa atq; tortuoſa, idipſum æquè obliquum
appellabitur.

26 *Oculus petulans fuit?* Certè a prædictis
omnibus expurgari cōtendens Hieronymus a
detractoribus, ex oculorum id indicio maxime
exoptabat, quippe quod omniū certiſſimum,
atq; exploratiſſimū. Et quidem mentis noſtræ
oculi ſunt ſpeculum, nec illis diſſimulari con-
ſcientia poteſt: cordis arcana produnt, & ip-
ſa mens laſciua ex eiſdem potiſſimùm geſtit
ſemper erumpere: Non enim ex Auguſtini
teſtimonio, ſolo tactu; ſed affectu & aſpectu
appetitur, & appetit concupiſcentia fœmina-
rum: Nec dicatis vos habere animos pudicos, E
ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus
oculus impudici cordis eſt nuncius. *Annuens*
oculo (Salomon inquit) *dabit dolorem: digna* Prou. 10.
factis ſupplicia recipiet, quoniam abominatio
Domino defigens oculum. Tam grandem præ-
ueniens Propheta Domini dolorem iugi diu-
tus fletu clamabat. *Oculus meus deprædatus eſt* Thr. 3.
animam meā: enimuerò ex eo tanquam corpo-
ris oſtio non tantùm cordis ſecreta prodeunt,
ſed eundem concupiſcentiæ mors ad depræ-
dandam miſeram animam ingreditur: ſcri-
ptum quippe eſt: *Ecce mors aſcendit per fe-* Hier. 14.
neſtras veſtras. Huc ſpectat, quod ſummus om-
nium Chroniſta, ſæuum atq; atrox vulnus po-
ſteritati aliàs a primis parentibus importatum F
deſcribens, loquitur: *Vidit mulier, quod bonum* Gal. 3.
eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis,
aſpectuq́; delectabile, & tulit de fructu eius, &
comedit. Certè inuictiſſimus ille heros, qui
nullo vnquam tentationum molimine, aut in-
flexus, aut concuſſus eſt, oculos illos habens:
de quibus Saluator meminit: *Si oculus tuus fue-*
rit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ne Matt. 6.
inquam eoſdem hoſtis aggrederetur, aut per
incuriam aliquando morti patentes excæca-
ret, ſapienter planè ſe geſſit, dum ait: *Pepigi*
fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de Iob. 31.
virgine: Enimuerò, vt cordis cogitationes ca-
ſtè ſeruare poſſet, fœdus cum oculis pepigit, ne
prius incautè aſpiceret, quod poſtea inuitus
amaret: Oculos raptores ad culpam fœdere
obſtrinxit, ne diſſoluta ad laſciuiam mens pro- G
na confugeret: oculos deniq; erga viſibiles ſpe-
cies firma pactione deuinxit, vt ad inuiſibilia
mens ipſa ſecurior accederet. Igitur vt cordis
munditia cuſtodiatur, oculorum quoq; diſci-
plina ſeruanda eſt: quantacunq; enim grauita-
te mens vigeat, niſi interioris hominis oculi
grauitate comprimantur, exterius ſemper ob-
ſtrepunt, & ad leuia quęquæ mentem enetuē
trahunt.

27 *Nihil mihi aliud obijcitur, niſi ſexus meus.*
Hac vna tandem omnes in Hieronymum iac-
tatæ calumniæ concluduntur. Porrò ſexum
fœmineum ab aduerſarijs ſibi in crimen adduc- H
tum, proprium Hieronymus dicit, vt proprijs
itidem aduerſariorum verbis vtatur: perinde
ac paulò ſuperius, cum dixit *ego probroſus: ego*
verſipellis & lubricus: Ego mendax, & Satanæ
arte decipiens. Vide in quantam illos erum-
pat amentiam: quaſi iam vir eſſe deſiſſet, fœ-
minatumq; ſexum mutuatus fuiſſet, vir ſan-
ctus, non effeminatus, ſed de fœminarum nu-
mero & ſexu, communi voce vulgatur.
Videbant illum quidem ad ſanctas fœminas
frequentes Epiſtolas, libroſq; conſcribentem:
audie-

A audiebant illum multas earundem laudibus
ſæpè celebrantem: eas alloquentem: docen-
tem: in illarum pium obſequium deſudantem:
Habebant in ſingulos dies ad eius domicilium
fęminarum concurſum ante oculos: Illum mu-
lierum, Illum virginum turba circundatum
obſeruabant: his omnibus diſſecati cordibus
innocentem ſtrophis eiuſmodi ſubſanna-
bant.

*28 Et hoc nunquam obycitur, niſi cùm Hie-
roſolymam Paula, & Melania proficiſcuntur.*
Non prius inſanabilis vlceris tumor erupit,
quàm Paula & Melania Hieroſolymam ſe con
tulerunt: tunc pectoris omnia venena ſæuum,
B execrabileq; inuidiæ monſtrum profudit, &
cum inteſtinis omnibus oculos ipſos euomit.
Quòd verò Melaniæ, nunc atq; Paulæ mentio
coincidat, non ita accipiendum eſt, ac ſi vtraq;
vnà ſimul Roma Hieroſolymam nauigarit.
Apagè: ex communi enim ſcriptorum ſenten-
tia, vtrunq; & Hieronymum videlicet, & Pau-
lam præceſſit. Extat eiuſdem Hieronymi te-
ſtimonium Epiſtola vigeſima quinta ad eandē
Paulam, ſuper obitu Bleſillæ filiæ, quo dicitur:
Sancta Melania noſtri temporis inter Chriſtia-
nos vera nobilitas, vnico filio poſſeſſione con-
ceſſa, ingruēte iam hieme Hieroſolymam na-
uigauit. Ideo verò Melaniam nunc Hierony-
C mus commemorat, quòd tum ex profectionis
eius occaſione, tum Paulę ad idem iam iter
capeſceudum expeditæ, æmuli eundem ca-
lumniandi anſā arripuiſſent. Cæterùm quan-
to tempore Melania Hieronymum præceſſe-
rit, non ſatis ſcriptoribus compertum eſt. Pal-
In Lauſiaco c. 33. ladius Roma eam diſceſſiſſe, in Aegyptumq;
ipſo exordio Valentis & Valentiniani Impera
torum contendiſſe ſcribit. At ex Hieronymi
Chronicon, ſub anno decimo eorundem, hæc
habentur: Melania nobiliſſima mulierum Ro
manorum, & Marcellini Conſulis quondam fi-
lia, vnico Prætore tunc Vrbano filio derelicto,
Hieroſolymam nauigauit, vbi tantarū virtutū,
præcipueq; humilitatis fuit miraculo, vt The-
D clæ nomen acceperit:] hęc ibi. Porrò Valen-
tis & Valentiniani imperij exordium, ſecun-
dum Baronium anno Chriſti trecenteſimo ſexa
geſimo quarto, ſub initio adſcribitur: Annus
verò decimus eorundem in annum Chriſti in-
cidit trecenteſimū ſeptuageſimū quintū. Si-
ricij deniq; annus ſecundus, quo ſupra eundē
Hieronymum Roma migraſſe probatum eſt,
eiuſdem Chriſti Domini annus trecenteſimus
octogeſimus ſextus numeratur. Igitur ex prę-
dictis omnibus iuxta Palladij teſtimonium Me
laniæ nauigatio, Hieronymi ab Vrbe profectio
nem annis viginti & vno præceſſit. Iuxta ve-
rò eiuſdem Hieronymi ſententiam vndecim
tantùm. Cæterùm quomodo hæc cum ipſius E
Hieronymi in textu allatis nunc verbis
conueniant, prudens lector inquirat; non enim
in his immorari, ſed ad alia progredi conſiliū
eſt. Et quidem, ſi viginti vno anno, vel vnde-
cim tantùm Melania Hieronymum præceſſiſ-
ſet (quo tempore, nec dum Romam ipſe con-
tenderat, ſed nec poſt multos annos) cur illi
eiuſdem Melaniæ, æquè ac Paulę receſſus in
crimen obijciebatur? Vacabat is procul dubio
culpa, ſi ad Melaniæ iter attendamus. Nec
ipſe Baronius prudentum virorum iudicio dif-
ficultatem ennodare videtur, dum ſcribit: Tom. 4. ſub Chriſti an. 385
idcirco eidem Melaniæ peregrinationem
contumeliæ loco fuiſſe exprobraram, quod eo F
tunc tempore vnà cum Paula illò iter arripe-
ret, quò & ipſa Melania aliquot ante annos ex
Aegypto ſe contulerat. Quandoquidē, quid
toti Vrbi de Melaniæ, vel itineribus, vel electis
ab ea domicilijs, in remotiſſimis etiam Orbis
terrę partibus conſtiterat? Quid ideo in cul-
pa Hieronymus, vt tot ante annos nauigatio a
fęmina exacta in crimen illi obijceretur? Igitur
in temporum ratione penes ſcriptores error
ſit, neceſſe eſt. Enimuerò non annorum inter-
ualla, ſed menſium tantummodo, Melaniæ ac
Hieronymi iter interceſſiſſe, tum præſentis ca-
pitis præcitata verba, tùm inferius ſubiungen-
da declarant. Hęc de Melaniæ ab Vrbe receſ- G
ſus tempore. Nunc aliqua de eius moribus
ac vitæ exitu perſtringenda ſunt.

De Melania ab Hieronymo interdum alienata.

MElania, de qua nunc ſermo eſt, ſenior di-
cta, ad diſtinctionem Melanię iunioris,
neptis eius, ac ſanctiſſimæ fęminæ oībus, tum
pręallegato Hieronymi in Chronicis, tum alijs
SS. Patrū teſtimonijs vulgatiſſima, quò primū
eſt celebrata, eò deinceps depreſſa, atq; deplo
rata eſt. Fuiſſe eam tantæ conſtantiæ aſſerit
idem Hieronymus, vt ſiccis oculis virum ſuū,
duoſq; ſimul filios ſepelierit. Alio mox ſuper-
ſtite derelicto, in Aegyptum, Rufino Aquile- Ep. 25.
ienſe comite contendit, quam & aliquandiù, H
non ſine illic commorantium patrum ſolatio
coluit. Verùm Didymi ibi Alexandrini, ma-
gni tunc nominis viri intima cōſuetudine vſa,
illo propinante, Origenis venenum hauſit.
Laudarunt propterea, ſummiſq; deinceps præ
conijs fęminam extulerunt Origeniſtæ, Palla-
dius, Euagrius Ponticus, Rufinus, & alij, de qui
bus ſupra, Hieroſolymam deinde profecta, Hie
ronymi quoq; diſciplina cum ſanctis alijs fęmi-
nis nonnihil erudita eſt; cęterum Romam
regreſſa, auguſtioriſq; vitæ abiecto propoſito,
inſtar vxoris Loth retro conuertentis oculos

regreſſa,

A (vt Victorius ſcribit) in illius ſalis ſtatuam
conuerſa eſt, de quo Chriſtus. Si ſal (inquit)
Matt. 5. infatuatum fuerit ad nihilum valet vltrà, niſi
vt mittatur foras, & conculcetur ab homini-
bus. Hic idem fęminæ lapſus a Baronio, To-
mo quarto Annalium Eccleſiaſticorum, ſub
anno Chriſti trecenteſimo nonageſimo tertio
lugetur: Quamuis poſtmodum Tomo quin-
to eandem vnà cum Melania nepte, Albino,
& Vrbano filio iterum Roma (Alarico
eam Gothorum rege deuaſtante) in Africam,
mox Hieroſolymam nauigaſſe, ibiq; intra qua
draginta dies e vita exceſſiſſe (cum prius ta-
men Origenis patrocinium, doctrinamq; de-
B teſtata fuiſſet, nec non Romanæ Eccleſiæ, ac
Hieronymo reconciliata fuiſſet, idem ipſe tra-
dat. Cuius opinio ex eo probari videtur, quòd
illam Sanctus Auguſtinus, illam Sanctus Pau-
linus Nolanus Epiſcopi tunc peregrinantem
inuiſerint, & præconijs celebrarint. Additur
quòd Hieroſolymam appulſa ab Hieronymo
hoſpitio recepta credatur: quandoquidem de
Melania iuniore, ac Apiniano viro eius, nec
non Albino, Epiſtola ſeptuageſima nona ver-
ba faciens, inquit: Sancti filij communes Al-
binus, Apinianus, & Melania plurimum vos
C ſalutant. Vero igitur ſimile eſt, eandem cæ-
teris quoq; comitibus copulatam (vno Vrba-
no excepto, qui in Africa morte ſublatus iam
fuerat) apud Hieronymum diuertiſſe, poſt cu-
ius æquè tranſitum conſcripta Auguſtino cre-
ditur ipſa Epiſtola. Perperàm eandē ab Equili-
no in Sanctorum Catalogo referri pleriſq; per-
ſuadetur. De Melania iuniore in Sācta Beth-
lehem ſub eiuſdem Hieronymi diſciplina, cum
nonaginta virginibus profitente, mentio ha-
betur Libro ſecundo de Origine Ordinis noſ-
tri. Eiuſdem memoriam ſingulis annis pridie
Calendas Ianuarij Martyrologium Romanū
recolere conſueuit.

D

COMMENTARIVS.

I.

29 *Eſto, crediderunt mentienti: cur non cre-
dunt neganti? idem eſt homo ipſe, qui fuerat:
fatetur inſontem, qui dudum noxium loquebatur.*
Quis iſte præ cæteris primùm mentiens, mox
negans fuerit detractor, neq; hoc loco, neq;
alibi explicatur. Nonnulli ſeruulum quendā
ex propria Paulæ familia; alij rumigerulum,
vel alium quempiam homunculum, qui ob ac-
ceptam ad id pecuniam Hieronymum turpiter
diffamabat, fuiſſe ſcribunt. Sed quiſquis fue-
rit, non multum refert. Portò præfatam tur-
pitudinis illi calumniam illatam ortam hinc
credit Victorius, quod idem Hieronymus no-
biles, ac diuites matronas lucri & amoris inho-
E neſti cauſa, ſanctioris vitæ prætextu Hieroſo-
lymam ducere putaretur: ſubornatumq; prop-
terea, quò facilius res crederetur aſſerit quem-
piam rumigerulum, qui ſe neſcio quid inho-
neſti de Sancto cum Paula vel vidiſſe aſſere-
ret. Sed de hoc, & capite ſecundo actum
eſt.

30 *Et certè veritatem magis exprimunt tor-
menta, quàm riſus:* Eò demum malignantium
omnium perueniſſe declaratur iniquitas, vt
non in angulis amplius, aut publicis ciuium cō
greſſibus, ſed ante quoq; Iudicum tribunalia
Hieronymi decus publicis actis ſubobſcuratū
ſit. Conuincitur hoc planè ex his, quæ paulò
F ſuperiùs habentur: nimirum. *Eſto crediderunt
mentienti, cur non credunt neganti?* ſiquidem
eiuſmodi criminis accuſator ſub tormentis
coactus dicere veritatem, omnino negauit,
quod prius affirmauerat. Vides igitur ex prędic
tis omnibus, ipſe lector, quod quemadmodum
in hac vita, a detractionibus immunis nemo
vnquam euaſit; ſic Sanctis, Catholiciſq; viris
nequiſſimos homines maculas illas vt pluri-
mum inferre conſueuiſſe, quæ & facilius cre-
derentur, & indelebilius hominum mentibus
infigerentur: ex quarum numero cùm libidi-
num nota præcipua ſit, hinc vtiq; etiam acci-
dit, quod illis in ea abſtergenda totum nego-
G tium faceſſitum ſit. Nec Hieronymo tantùm,
ſed magno quondàm etiam Athanaſio, nec
non Damaſo Summo Pontifici, atq; alijs quā-
plurimis eam ipſam fuiſſe illatam, hiſtoriæ pro
dunt: dum hunc nimirum in Concilio Roma-
no a calumnia ſe purgaſſe; illum in Concilio
æquè ad Tyrum coacto, ſibi obſiſtentem mu-
lierem falſitatis conuiciſſe, referunt. Hoc ta-
men certò ſcias non fuiſſe opus Hieronymo
coram iudicibus vltrà cauſam dicere propriā,
cùm in ipſo iudicij exordio ex accuſatoris cō-
tradictione eius innocentia, vitæq; ſimul inte-
gritas apprimè ab omnibus cognita ſit. In hoc
H Victorius communi ſcriptorum conſenſu er-
roris arguitur, quod hucuſq; in Hieronymum
deſcriptam perſecutionem ſub Damaſi exitu
commotam putarit: cum reuerà non ſub Da-
maſo, ſed ſub ſucceſſore Siritio, teſte etiam Ba-
ronio, ea ipſa excitata, capitis huius initio; &
ex paulò infra adducendis habeatur.

31 *Niſi quod facilius creditur, quod aut fic-
tum libenter auditur, aut non fictum, vt finga-
tur, impellitur.* Reſpondet hiſce verbis ſupe-
riori quæſito, quod propoſuerat nimirum.
Cur non credunt neganti? Et quidem ita eſſe,
quòd omnes libenter aduerſus proximum
conficta mendacia audiant, probat in ſingulis
momentis experientia ipſa. Cur namq; ho-
die tam attrox malum procedit in mundo, fer-

A uetq; nunc in multis, niſi quia ab omnibus iam penè libenter auditur? Obturent omnes aures proprias ne audiant, [vel ſaltem credant, & illicò omnes a detractione ceſſabũt. Obtrectatoribus fauorem aſſenſu non tribuant, vel eiuſmodi virium non nutriant annuendo, & eorũ protinus linguę obmuteſcent. *Ventus*
Prou.25. *Aquilo* (Salomon inquit) *diſſipat nubes, & vultus triſtis linguas detrahentium*. Sicut ſagitta, ſi mittatur contra duram materiam nonnunquã in mittentem reuertitur, & vulnerat vulnerantem: iuxta illud: *Facti ſunt mihi in arcum*
Ec. 7. *prauum*. Et alibi. *Qui mittit in altum lapidẽ,*
Eccl. 27. *recidit in caput eius*: Ita detractor, cum triſtem
B faciem viderit audientis, imo ne audientis quidem, ſed obturantis aures ſuas, ne audiat indicium ſanguinis, illicò conticeſſit, pallet vultus, hærent labia, ſaliua ſiccatur.] Eſt quidem mirabile dictu, quantũ vitium iſtud hominum mentes ſemper inuaſerit: enimuero quos reliqua inflectere non valuerunt vitia, fortiſſimos quoq; viros iſtud aliquando deiecit. An non Sanctus Aaron? An non ſancta Moyſi ſoror Maria? & eorum tamen vterq; vitij huiuſmet labe interdum pollutus iratum loquentem Dominum audiuit: *Quare non timuiſ-*
Num.12. *tis detrahere ſeruo meo Moyſi*. Timeat ergo vnuſquiſq; ſemper, ne labe huiuſmodi con-
C ſpergatur, qua ſanctos quoq; homines ea interdum non caruiſſe cognoſcit.

32 *Antequam domum Sancta Paula noſſem, totius in me Vrbis ſtudia conſonabant: omnium penè iudicio dignus Summo Sacerdotio decernebar*. Cum viuente Damaſo Pontifice de Hieronymo per omnium ora circumuolitaret opinio, fore eundem in illius locum poſt mortem ſubrogandum, euidenter ex hoc accipio, Paulæ domum eum ipſum, agente adhuc Põtifice non nouiſſe: enimuero, cognito eius domicilio, ſuppreſſus protinus eiuſmodi tumor, ex inferius etiam dicendis indicatur. Igitur
H ex eiuſdem Hieronymi in Sanctarum Virginũ,
D atq; fęminarũ conſouendis ingenijs ſolerti ſtudio, nec nõ Paulæ dom⁹ ad ſacros libros explicandos delectu, omne calumniæ genus peruerſi homines deduxerunt. Atq; ita contigit, vt quos paulò ante, ipſo ſedente Damaſo laudatores, & propriarum virtutũ quaſi præcones habuerat, in ſe detractores acerrimos experit, eo ſublato experiri.

E

De Cardinalatu Sancti Hieronymi.

CONTROVERSIA XVII.

ANtequam domum Sanctæ Paulæ noſſe, totius in me Vrbis ſtudia conſonabant: omnium penè iudicio dignus Summo Sacerdotio decernebar.] Hanc Hieronymi auctoritatem Baronius, qui eundem ex Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Collegio ſegreganit attentè conſiderans, ſimulq; ex Eccleſiaſticis hiſtorijs, neminem eo tempore, aut ante, vel poſt, ex longo etiam annorum interuallo in Pontificem, qui prius ex Presbyterorũ
Romanorum numero (quos nunc S. R. E. Cardinales dicimus) non eſſet, aſſumptum fuiſſe perpendens; ne tam euidenti teſtimonio eiuſdem Hieronymi Cardinalitia dignitas conuinceretur, ſiniſtra illud interpretatione, ſequentibus infringere laborauit. F

1 Ex his (inquiens) quòd dicat dignum Summo Sacerdotio æſtimatum, opinati ſunt puto, nonnulli eundem Hieronymum creatũ fuiſſe a Damaſo Papa Presbyterum Cardinalem, non intelligentes per ſummum ſacerdotium, quemlibet Epiſcopatum diſignari, vt pluribus in noſtris ad Romanum Martyrologium notis palam fecimus. G

2 Sed & quòd intimè Damaſo inhæreret, eam dignitatem exiſtimant conſecutum: quaſi neceſſe fuerit, omnem qui ab Epiſtolis eſſet Summo Pontifici, fuiſſe Cardinalem, cùm de Sancto Proſpero, auctore Gennadio certum ſit in eodem miniſterio vſui fuiſſe Sãcto Leoni Pontifici, nec tamen Cardinalem extitiſſe.

3 Vel ex eo alij deduxerunt argumentum, quòd Sanctus Auguſtinus ad ipſum Hieronymum ſcribens hæc dicat: Quanquam ſecundũ honorum vocabula, quæ iam Eccleſiæ vſus obtinuit, Epiſcopatus Presbyterio maior ſit, tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt.] Sed quæ hæc multa? (dicit Baronius) accipe: quòd ætate grandior, cui plurimum deferendum erat: quodq; Chriſtianus a puero: quòd inſuper linguarum peritia excellebat: quòd nulla aliquando hæreſi fuerit infamatus, vel ſpuria ſobole auctus: quibus omnibus, Auguſtinum Hieronymo fuiſſe minorem liquidò conſtat. H

4 Placuit Paulino Epiſcopo Antiocheno eundem S. Hieronymum ordinare Presbyterum, cui tamen ſic ipſe aſſenſit, vt non pateretur alicui adſcribi Eccleſiæ, quippe qui ſic conſentiret in Clerum adſciri, vt tamen nollet deſerere eſſe Monachus, ſed pro animi arbitrio liber, quo vellet pergeret,

A Teſtatur id ipſe Hieronymus, cùm a Ioanne Epiſcopo Hieroſolymitano ipſius Eccleſiæ ſubijci tentaretur ad Pammachium ſcribens, ipſum Ioannem ita compellans: Porrò, quòd dicis, te petijſſe, vt ſubijcerentur Eccleſiæ Dei, & non ſcinderent eam, neq; proprium ſibi facerent principatum, de quibus dicas, non ſatis intelligo: Si de me, & Presbytero Vincentio: ſatis multo dormiſti tempore, qui poſt annos tredecim nùnc excitatus hæc loqueris: Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Conſtantinopolim Vrbes celeberrimas deſeruimus, non vt te in populis prædicantem laudaremus, ſed vt in agris, & in ſolitudine adoleſcentiæ peccata B deflentes, Chriſti in nos miſericordiam deflecteremus. Sin autem, & de Paulmiano tibi ſermo eſt, vides eum Epiſcopo ſuo eſſe ſubiectum, verſari Cypri, ad viſitationem noſtram interdum venire, non vt tuum, ſed vt alienum, eius videlicet a quo ordinatus eſt. Quòd ſi hic etiam eſſe voluerit, & in exilio noſtro quietus in ſolitudine viuere, quid tibi debet niſi honorem, quem omnibus debemus Epiſcopis? Fac a te ordinatum: idem ab eo audies, quod a me miſello homine Sanctæ memoriæ Epiſcopus Paulinus audiuit: Num rogaui te, vt ordinarer? Si ſic Presbyterium tribuis, vt Monachum nobis non auferas, tu C videris de iudicio tuo. Sin autem ſub nomine Presbyteri tollis mihi, propter quod ſæculum reliqui: Ego habeo, quod ſemper habui: nullum diſpendium in ordinatione paſſus es.] Ex his vides (idem ait Baronius) nequaquam ſuſtinuiſſe Hieronymum alicui, cùm ordinatus eſt adſcribi titulo, nec poſtea in aliquam referri Eccleſiam voluiſſe: imo de ambobus, nempe de Hieronymo, & Vincentio Epiphanius ad Ioannem ſcribens teſtatur, nec precibus adduci vnquam potuiſſe, vt vel ſaltem in Monaſterio ſacerdotis munere fungerentur. At ſi quod pleriq; dicunt Idem Hieroymus a Damaſo Papa factus eſt Cardinalis, tituli Sanctæ D Anaſtaſiæ, cur eum redigi vellet a Ioanne ſub Eccleſia Hieroſolymitana, non æquè excepit, ſicut de Ordinatione a Paulino facta, ita de Cardinalatu, quo dicunt a Damaſo Romę donatum? Vel cur ex illa facta conteſtatione Paulino, ſe omnino liberum eſſe declarat, ſi poſtea a Damaſo in titulum Cardinalis coaptatus eſt? Sed cùm omnino ſe liberum fateatur, nec vnquam tituli vinculo voluiſſe aſtringi teſtetur; Vide quomodo ſubſiſtat, vt fuerit ipſe creatus a Damaſo Presbyter Cardinalis. Da igitur Presbyterum Cardinalem ſine titulo, & acquieſcēt, qui de his dubitant, dicentibus Hieronymum ordinatum a Damaſo Presbyterum Cardinalem: ſunt enim correlatiua, & ad aliquid ſignificantia antiquo more, Presbyter Cardinalis, & Titulus, vt alterum ſine altero eſſe non E valeat. Nec eſt quod fingere quis poſſit, Hieronymum poſtquam recuſauit adſcribi Eccleſiæ Hieroſolymitanę venientem rurſus Romā, paſſum a Damaſo in titulum Cardinalis adſcribi: nam illa Epiſtola, (vt ibi teſtatur) decimo tertio anno ſcripta eſt, poſtquam Hieronymus Hieroſolymis commoratus eſt, totidemq; & amplius poſt obitum Damaſi.

5 Sed, & contra hanc ipſam Hieronymi aſſertionem, auctor illorum ſermonum, quos Auguſtino ſuppoſuit, & ad Fratres de eremo inſcripſit (quisquis ille fuerit hac certè ex parte nonniſi impoſtor dicendus, cùm multorum F mendaciorum Sanctiſſimum, ac doctiſſimum virum conſtituerit aſſertorem, vt in Notis ad Martyrologium Romanum demonſtrauimus) hic inquam aduerſus eiuſdem Hieronymi aſſertionem, hæc habet: Legimus enim Fratres charitiſſimi Sanctum Patrem Hieronymum Cardinalem fuiſſe in Eccleſia Sancti Laurentij Martyris.

6 Rurſus verò alius ille anonymus auctor (tutius enim ſine auctoris nomine produntur mendacia) qui ſcripſit Vitam Sancti Hieronymi, æquè Cardinalatus eius aſſertor eſt: ſed G quòd portentoſis mendacijs conſarcinatus ſit libellus ille, ſuo loco dicturi ſumus] Porrò hunc ipſum auctorem in ſuis ad Martyrologium Romanum Notis, Monothelitam hæreticum fuiſſe ſcribit.

7 Demùm, Ecce tibi, inquit, iam habes e quibus fontibus hauſere recentiores ſcriptores, atq; pictores prototypum mutuati ſunt.] Hæc itaq; (Lector) ſunt, quæ Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis aduerſus Hieronymi Cardinalatus propugnatores attulit argumenta. Verùm, quoniam ad textum propero, & quæſtionem hanc operis huius fermè initio collibraui, non eſt quod diutius nunc immorer, & H dicta iam, ſuperuacaneus iterùm ingeram; Rationibus allatis pro ingenij tantummodo paruitate facere ſatis enitar.

Ad. 1. Quòd igitur inprimis de duplici ſummi Sacerdotis acceptione opponitur, verum eſt quemlibet Epiſcopatum, nominum huiuſmodi ſignificatione deſignari: At cum frequentior ſemper vſus obtinuerit, Summum Pontificem, Romanæ Vrbis Epiſcopum, illis denotari, non ſunt cōtentioſè alteri ſenſui, & minus accepto pro cōpertiſſimo verba applicanda. Eiuſmodi verbis, Sūmū Pontificē cōſueuiſſe Hieronymū intelligere, declarant eiuſdem verba aduerſus Luciferianos, quibus ait: Eccleſiæ ſalus in Summi Sacerdotis dignitate pendet, cui ſi non exors quædam, & ab hominibus eminens de-

tur

A tur poteſtas, tot in Eccleſiis efficientur Schiſmata, quot Sacerdotes. Et ad Damaſum.
Epi. 123. Aduerſus quam inuidiam duplex me cauſa conſolatur, quòd & tu qui ſummus Sacerdos es fieri iubes: & verum non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur] Accedit (vt Eraſmum omittam, qui Romanũ Pontificem Summum tantùm Sacerdotem antiquitus vocatum ſcribit) communis ſcriptorum aſſenſus, qui Hieronymi eadem verba, pro ſumma, ac Pontificia dignitate interpretati ſunt: Victorij, Equilini, Incerti, & cæterorum, qui eiuſdem vitam conſcripſerunt. Præterea, quòd Baronij ab re prorſus, & Hieronymi conſilio, verborum eiuſmodi interpretatio
B ſit, vnuſquiſq; per ſe ex eo facilè iudicare poteſt, quòd in ipſa Vrbe ſe dicat Hieronymus omnium penè iudicio ſummo ſacerdotio dignum acclamatum: at cùm in ea nullus Summus Sacerdos, niſi Summus Pontifex, & Chriſti Vicarius dicatur; conſequens etiam eſt, vt de eo tantummodo verborum ſenſus ſit. Addatur: Si Hieronymi verba de ſimplici tantùm Epiſcopatu intelligenda eſſent, quid tam magnum & portentoſum ad eundem promoueri fuiſſet, vt propterea totius Vrbis ſtudia in eum conſonare, & vniuerſi Cleri Romani voto probari electio debuiſſet? Sed quid plura? Si Vrbiũ
C Epiſcopi tunc temporis, ex communi,* tùm
* aſſenſu plebis, tùm Cleri Diœceſani aſſumi, & ſic aſſumpti auctoritate Apoſtolica confirmari conſueuerant, ad quid Hieronymus, ſi de eiuſmodi dignitate locutus fuiſſet, vniuerſali Vrbis Romæ ſtudio, ac voluntate in ſe mentionem feciſſet? Quid illi omnium penè Romanorum acclamatio ſuffragata fuiſſet? Igitur, non de ſimplici Epiſcopatu, ſed ſumma, ac Pontificia dignitate, cuius electio penes dictos Vrbis Cines, ac Clerum tunc temporis erat, neceſſariò is intelligendus eſt,

Ad. 3. Nec inſuper, quod ſubiungitur: Hieronymum nimirum a ſecretis Damaſi fuiſſe, veritati conſentaneum eſt, quandoquidem cùm ipſius Hieronymi verbis ad Ageruchiam expreſ
D ſe pugnare videtur. Verba eius ſunt. Ante annos plurimos cùm in chartis Eccleſiaſticis iuuarem Damaſum Romanę Vrbis Epiſcopũ, & Orientis atq; Occidentis Synodicis cõſultationibus reſponderem] Non igitur a ſecretis Damaſi fuit, ſed auditor totius Sanctæ Matris Eccleſiæ delegatus, Qui ab Epiſtolis ſunt, a cubiculo, a calicibus, a triclinio miniſtrant, ſerui dicuntur, & miniſtri: At Hieronymus Damaſi collega fuit in Summo Pontificatu, & coadiutor. Quòd poſt omnes etiam Victorius hiſce teſtatus eſt: Hieronymum, vt ſibi (Damaſus ſcilicet) in Eccleſiaſticis cauſis inſerui-

E ret, & partem Pontificij oneris ſuſtineret ſecũ retinet, res fidei, & omnes quæſtiones religionis ei, vti vndequaq; doctiſſimo, & maximè orthodoxo demandat; hoc eſt, vt totius orbis conſultationibus, præſertimq; Synodalibus, quæ ad Romam, velut ad Matrem Eccleſiarũ omnium, & Apoſtolicam Sedem quotidie deferuntur reſpondeat; & quid credere (Aduertat hoc Baronius,) vel non credere reuertentes ab hæreſi debeant, normam, formulamq; præfigat.] Hæc ipſe. Iuuare Summum Pontificem; reſpondere; decernere in his, quæ ſunt fidei, ita vt decreta totus mundus accipiat, & cum ipſo Pontifice, veluti alterum Paulum cum Petro laborare: Reſpondeant quot-
F quot ab Epiſtolis tantùm Summis Pontificibus fuerunt: an munera ſint ſimplicis, (vt ita dicã) Secretarij vel Scribæ; an potius præſtantiſſimi Cardinalis. Nec vnquam Hieronymus, ſi ab Epiſtolis tantùm fuiſſet, arrogantioribus, tumidioribuſq; verbis *Iuuarem, & Reſponderem*, in quibus manifeſta declaratur auctoritas, non ſeruitus, aut miniſterium, qui humilimus ſemper & modeſtiſſimus fuit, erga Catholicos potiſſimum patres, vſus fuiſſet. Concedendum igitur Hieronymo eſt, non ab Epiſtolis officiũ, ſed præſtantiſſimorum virorum illorum dignitas, qui in partem Eccleſiaſticæ gubernationis
G aſſumuntur: quorum opera & conſilio ardua quæquæ, grauiſſimaq; negotia diſponuntur, cuiuſmodi ſunt Eccleſiæ Sãctæ Cardinales, vt Anacleti etiam decreto explicatur, ibi: Sunt enim Cardinales cardines oſtij Sanctæ Eccleſiæ, quia ſicut oſtium regitur Cardinibus, ita Sancta Eccleſia Cardinalibus. Qui verò de Sancto Proſpero exemplum adducitur, diſſimile omninò, ac prorſus diuerſum ab Hieronymi munere fuiſſe ex modo dictis vnuſquiſq; cognoſcit, cùm eundem Sanctum Proſperum S. R. E. Generalem Auditorem fuiſſe nemo hucuſq; affirmare auſus ſit. Nec ex Gennadij xxii. diſt. S.R.E.
teſtimonio idem Sanctus Proſper ab Epiſtolis, vel Auditor Leonis magni certus habetur;
H verba enim eius ſunt: Epiſtolæ quoq; Papæ Leonis aduerſum Euthychem, de vera Chriſti Incarnatione ad diuerſos datæ, ab ipſo (ſcilicet Sancto Proſpero) dictatæ creduntur; vel vt in Equilino, alijſq; legitur [notatæ creduntur.] Aduerſus igitur Hieronymi Cardinalitiam dignitatem non militat,

At mirum reuerà, quomodo tantus vir, qui nihil vnquam pro animi arbitrio (vt ſæpius de ſe idemipſe teſtatur) ſed aperta ſemper demonſtratione, vel enuntiauit, vel ab alijs falsò interdum ſcripta, reiecit, in excardinando Hieronymo, ſub dubio a ſcriptoribus litteris prodita, tanquam omninò certa & vſurparit, & ſuis

intexue-

A intexuerit ſcriptis, perinde ac præallegatum Gennadij teſtimonium (quod reuera ſub dubio relictum non eſt, qui non videat. Deniq; vt illorum opinionem, qui S. Proſperum Sancto Leoni ab Epiſtolis fuiſſe putabant commẽtum eſſe Gennadius ipſe indicaret, ex propria ſententia, & ſecundum rei veritatem remipſã retrouerſa pagina, & dictarum Epiſtolarum cõtra Eutychem quis proprius auctor fuerit explicans ita ſcribit: Leo Vrbis Romæ Epiſcopus, ſcripſit ad Flauianum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopum aduerſus Eutychem Preſbyterum, quòd tunc ambitione Epiſcopatus, noua in Eccleſiam moliebatur inducere, Epiſ-

B tolam in qua admonet eum, vt ſi confiteretur errorem, & polliceretur emendationem reciperet eum: ſi autem perſiſteret in incepto, cum ſua hæreſi damnaretur. Simul docet in ipſa Epiſtola, & diuinis confirmat teſtimonijs Dominum Ieſum Chriſtum, ſicut paternæ diuinitatis verum filium, ita verum humanæ naturæ eſſe hominem credendum; ideſt ex carne Virginis carnem traxiſſe, & non de cœlo corpus, ſibi exhibuiſſe, ſicut Eutyches aſſerebat.] Hæc ille. Deniq; & inter recentiores Bellarminus ad eiuſmodi Gennadij teſtimonium,

In Lib. de Scrip. Ecclesiaſt. cui perperàm Baronius innixus eſt alludens, hæc habet: Gennadius in libro de viris Illuſtribus ſcribit, Epiſtolam illam celebrem Sãcti

C Leonis ad Flauianum contra Eutychem exiſtimari a S. Proſpero fuiſſe cõſcriptã; At certè, ſi vlla Epiſtola S. Leonis eſt, illa omnino eſt, ſiue ſtylũ, ſiue doctrinam Leonis attendas. Non igitur Proſperi, contra Eutychem elucubrata, ſed Leonis ingenij monumenta ſunt, Nec tãdem tantum Pontificem (cuius doctrinam atq; eloquentiam planè diuinam fuiſſe ſingulis annis in Breuiario Romano teſtatur Eccleſia) munus huiuſmodi conuincendi hæretici ſubterfugiſſe, ſibiq; longè ſapientia inferiori illud demandaſſe, ratio aliqua ſuadet, vel ſuggerit.

Ad. 3. Porrò, quæ tertio loco, Auguſtini verba interpretando addit Baronius, non ſic (perinde ac ipſe exponit) accipienda ea eſſe, quilibet

D diligenter, attenteq; inſpiciens ſententiam ferre poteſt. Enimvero, ſi Auguſtinus omnem (vt ita dicam) maioritatem, vel minoritatem ducit ab honoribus Eccleſiaſticis, reſpectu diuerſarum conſiderationum, cur deſcendendum ad linguarum, ſeu idiomatum cognitionem, ad parentũ originẽ, & ſimilia? Quando iuxta honorũ vocabula, ſe maiorẽ Auguſtinus Hieronymo affirmat, id Epiſcopatus ratione aſſererere nemini dubium eſt. Conſuetudo namq; ſemper obtinuit, vt Presbyteris maior Epiſcopus ſit: Pariter, quando idem in

E multis ſe Hieronymo Presbytero minorẽ teſtatur, tunc neceſſario quidpiam tale in Hieronymi Presbyterio conſiderare eſt, quo idẽ Auguſtinus eodẽ Hieronymo minor ſit, & hoc ideo quia expreſſè non niſi de honoribus, dignitatibusq; Eccleſiaſticis loquitur. At tale, quidpiam non poteſt eſſe, niſi Cardinalitia dignitas (Cardinales enim maiores eſſe Epiſcopis dignitate, aliàs a nobis probatum eſt, quęſtione propria de Cardinalatu item Hieronymi) Igitur vt Presbyter, hoc eſt, ſecundum quaſdã in Hieronymi Presbyterio animaduerſiones Auguſtinus illo minor erat. Quòd verò tunc temporis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardina-

F les, Presbyteri tantùm nomine ſignarentur, loco item ſupra allegato pluribus explicatum eſt. Senſus itaq; quem Baronius ad Auguſtini verba accõmodat, & ſecundum quẽ Auguſtinum maiorẽ, vel minorẽ Hieronymo eſſe contendit, verus ac germanus eſſet, ſi in eiſdem Auguſtinus adderet [alijs] ita vt ſcriberet [tamen in multis alijs rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt] at quoniam non digreditur, ſed de Epiſcopatu & Presbyterio tantùm loquendo reſpectu diuerſorum, in vtroq; maioritatem, vel minoritatem affirmat, neceſſario quoq; fatendum eſt, eiuſdem Baronij interpretationem Auguſtini verbis non poſſe aptari.

G Ad argumentum vero quarto loco adductum, reſpondetur, quòd cùm ex eodem Hieronymo aliud omnino ſit clerici munus, aliud Monachi inſtitutum, iureoptimo Hieronymũ in ſimplicis Presbyterij ordinatione a Paulino Antiochiæ facta de Monachatu obſeruando fuiſſe conteſtatum, eiuſq; omnino Eccleſiæ adſcribi recuſaſſe, quoniam eiuſmodi ordinatio, ſecluſa tali conteſtatione Monachi propoſitum (quod idem a primis vſq; annis amplexatus fuerat) auferebat: Sic nanq; ordinati, ad animarum curam ſubeundam, ad inſeruiendum, miniſtrandumq; Dioceſanis Epiſcopis, ac ad alia permulta; præſertim ad reſidentiam proprię Eccleſię tene- Ad. 4.

H bantur: Quemadmodum de Pauliniano Fratre ex eodem Hieronymo idem Baronius ſuperius allegat, cùm illum Cypri Epiſcopo ſubiectum refert Hieronymus. At cùm non ſic in Presbyterij ordinatione a Summo Pontifice facta res ſe ſe habeat, aut ad tituli reſidentiam, aut ad aliud prædictorum ita ordinati adſtringantur, niſi tantùm ad effuſionem ſanguinis pro libertate, defenſioneq; Sanctæ Matris Eccleſiæ, perinde ac ex eorum voti profeſſione conſtat, non ſequitur ex Baronij argumentatione, quòd quemadmodum titulũ Eccleſiæ Antiochenę Hieronymus

A ante recuſarat, quod Romanæ æquè Eccleſiæ Titulum ſibi a Pontifiee delegatũ nollet accipere: Quanqoquidẽ primus titulus, primaq; (vt modo dictum eſt) ordinatio, Monachorũ profeſſioni aduerſati videtur, ſecunda eotundem non tollit propoſitum, qnin potius eminentiſſimè perficit. Id qnod & eonſuetndini, & legibus,& rationi conſentaneum eſſe comprobatur. Conſuetudini quidem, quia Monachos Cardinales effectos, nec a ſubſtantialibus regulæ cui ſe vouerunt, nec ab his, quę ex voto tenentur, liberari videmus. Legibus verò, quia de eiſdem, quando ad clericatus ordinem peruenniunt, Capite de Monachis, de-B cima ſexta, quæſtione prima eoſdem non debere a priori propoſito diſcedere, nec ſolitum Monachalem habitum dimittere ſtatuitur. Er loquitur ibi Canon ſecundum communẽ doctorum ſententiam de Monachis translatis ad Epiſcopatum, vel Cardinalatum. Rationi deniq; congruit, quia dignitas eſt quidam aſcentus, liberatio autem a ſubſtãtialibus regulæ, vel ab his, ad quæ quis ex voti emiſſione obligatur potius deſcenſus eſt. Et qnanuis hac reſponſione Baronij argumentationi ſatis pariareddidiſſe arbitrer; quoniam tamen complures ex Hieronymi verbis a ſe citatis, deducit conſecutiones, ne illas præterire omninò

C videar, ſingulis etiam nunc occurram.

Obiectio. Si (inquit) Baronius a Damaſo Papa Hieronymus factus eſt Cardinalis, Titnli S. Anaſtaſiæ, cur cũ redigi velleta Ioanne ſub Eccleſia Hieroſolymitana, non æquè excepit, ſicut de Ordinatione a Paulino facta, ita de Cardinalatu, quo dicunt a Damaſo Romæ donatum?

Reſpõſio. Soluitur. Non debere qui Paleſtinæ interrogatur, reſpondere Aegypto. Lis & controuerſia erat de ordinatione inprimis Pauliniani, mox Hieronymi, & Vincentij. Hos nanq; tres tantùm in Bethlehemitõ cœnobio fuiſſe tunc Presbyteros, ex proprijs Hieronymi verbis habetur, ibi [Si de me, & de Vincentio] & Paulò infra [Sin autẽ de Paulinlano tibi

D ſermo eſt:] Id quod & ex ſuperiori Epiſtola Epiphanij Epiſcopi clarius deſumitur, ibi: Cũ enim vidiſſẽ, quia multitudo ſanctorũ fratrũ in Monaſterio cõſiſteret, & SS. Presbyteri Hieronymus, & Vincentius, propter verecundiam & humilitatẽ, nollent debita nomini ſuo exercere ſacrificia, Paulinianum ingenti difficultate tento orę ordinauimus Presbyterum.] Cũ itaq; hi tantum in Bethlchem Monaſterio Preſbyteri morarentur, & quæſtio verteretur de ſimplieis Presbyterij Ordinatione, non erat quod Hieronymus de Ordinatione Romana exciperet. In horum confirmationem eiuſdẽ Ioannis Hieroſolymitani accipe verba; Quando (inquit) cœptum eſt de ordinatione Pauliniani, & aliorum, qui cum eo ſunt ventilari, videntes ſe repræhendi, cum propter charitatem, atq; concordiam concederentur eis omnia: hoc autem ſolum expeteretur, vt licet ab alijs contra regulas ordinati eſſent, tamen ſubijcierentur Eccleſiæ Dei, & non ſcinderent eam, neq; proprium ſibi facerent principatũ, in hoe non acquieſeentes, cœperunt proponere de fide.] Hæc ille. Non erat ergo, quòd in controuerſia de Preſbyteratu (num videlicet Paulinianus, cum cæteris dictis compreſbyteris ab externis Epiſcopis eſſent rectè ordinati, necnè) Hieronym⁹ de ordinatione Romana exciperet, quippe quæ alijs cõpreſbyteris, atq; F cõmonachis nullo modo ſuffragaretur, quin potins importuna eſſet. Deniq; nõ oportebat Hieronymum de Ordinatione Romana excipere, cùm nulla omninò in ea præceſſiſſet conteſtatio de Monachatus profeſſione ſeruanda: dictum quippe eſt, eiuſmodi ordinarionẽ Monaſtices in nullo aduerſari, perficere autem magis, expleręq;

Deducit ſecundo Baronins: Cur (inquiens) Obiectio. ex illa facta conteſtarione ſe omnino liberum eſſe declarat Hieronymus, ſi poſtea a Damaſo in Titulnm Cardinalis coaptatns eſt?

Iã ex ſuperiùs allatis difficultas ſublata eſt, Solutio. G dum vtriuſq; ordinationis diſcrimen explicarũ eſt. Dinerſa inſnper Titulorum ratio eſt. Puris Preſbyteris Eccleſiarum titnli aſſignãtur, quò earundẽ Eccleſiarum adminiſtrationi, & animarum curæ præſint, in alijsq; quamplurimis contendant, & deſudent: At Preſbyteris Cardinalibus, ad honorem tantummodo, ac dignitatem, necnon ad iuriſdictionem decernuntur. Prior titulus oneris tantum eſt, poſterior honoris, & iuriſdictionis.

Da (inquit tertio loco Baronins) Presbyte- Obiectio. rum Cardinalem ſine titulo, & acquieſcent, qui de his dubitanr, dicentibus Hieronymum ordinatum a Damaſo Presbyterum Cardinalẽ: ſunt enim correlatiua, & ad aliquid ſignificantia antiquo more Presbyter Cardinalis, & Ti- H tulus, vt alterum ſine altero eſſe non poſſit.

Tranſeant hæc omnia, Er ipſe Hierony- Solutio. mus poſt ordinationem Antiochenam Titulo Romæ adſcriptus aſſeritur: non tamen propterea id eiuſdem teſtimonio aduerſatur, cùm eiuſmodi poſteriorem titulum Monachatus profeſſionem non infringere ſupra ſatis probatum ſit.

Quod item Baronius in derogationem anc- Ad. 5. toris Sermonum ad Eremitas quinto loco ſubnectit, ſatis controuersũ eſt. Sed detur Auguſtini nõ eſſe op⁹. Quæritur ab eo, cuius auctoris ſit? recentioris, an veteris? Certè nõ recẽtioris,

quia

A quia in vetuſtiſſimis Auguſtini manuſcriptis exemplaribus habetur; ergo cuiuſpiam ex veteribus. At quis melius, vel verius antiquitatis monumenta illis, tradere poſteris potuit, qui vel præſentes, ſeu æquales, vel propinqui eis ipſis fuerunt? Et quidem plus firmitatis vnicus illorum temporum teſtis cenſendus eſt habere, quàm tota ſimul recentiorum caterua.

Obiectio Obijcit Baronius, auctorem fide indignum omnium iudicio eſſe cenſendum, cùm multa mendacia proferat. At etiam ſi hoc admittatur, tunc rurſus ab eo quæritur: An omnia reijcienda, quæ Hieronymi Actis in-
B ſeruit; an potius aliqua admittenda, aliqua refellenda? Non omnia redarguenda: quia in multis conuenit, cum his, quæ hoc ipſo capite ex Epiſtola eiuſdem Hieronymi nonageſima nona deſcribuntur. Igitur in aliquibus redarguendus, in aliquibus admittendus. Porrò ſi tenendus in quibuſdam; cur non potiſſimum in Cardinalatus aſſertione, maximè cùm veritati huiuſmodi nullus vnquam antiquorum aduerſatus legatur.

Ad. 6. Sexto loco allatum facile tollitur, cùm nominis auctoris ſuppreſſio legitima operis non ſit cenſenda damnatio. Quandoquidem & multi in ſcripturæ Sacræ libros commentarij
C circunferuntur: multa item Philoſophorum, atq; Theologorum placita, nec non antiquitatis egregia monumenta extant, quorum auctores ignorantur, & tamen certa, atq; fideliſſima eſſe omnibus compertiſſimum eſt. In huius rei teſtimonium Decreti verba faciunt, quæ diſtinctione decimaquinta, Capite tertio, Sācta Romana Eccleſia decernūtur, videlicet: Actus Beati Syluestri Apoſtolicæ Sedis præſulis, licet eius qui cōſcripſit nomen ignoremus: a multis tamen in Vrbe Roma Catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vſu multę hoc imitantur Eccleſiæ.]Hæc ibi de approbatione Actorum eiuſdem Sancti Syluestri, etiamſi eo-
D rum certus auctor ignoretur. Quod verò ſubditur, Vitæ eiuſmodi auctorem Monothelitam hæreticum eſſe: profectò ſi ita eſt, æquè eundem antiquiſſimum eſſe facilè concludere eſt, cùm ſecundum communem ſcriptorum ſententiam eiuſmodi hæreſis anno Domini ſexcenteſimo pullulauerit. Cæterùm eandem Hieronymi Vitam Catholicam eſſe, nihilq; contra fidem continere ipſis legentibus patet. Optimo igitur iure, vti antiquiſſimam, & mille, ac vltra ab hinc annis conſcriptam recipiendam eſſe conuincitur. Præſertim cùm ex eiuſmodi commento, nil ſibi auctor vtilitatis acquireret, aut propriæ hæreſi firmitatem tribueret: Quin potius præiudicium, ſibi tanquā expreſſi mendacij aſſertori intuliſſet, quòd no-
E tior tunc, & manifeſtior ea res Cardinalatij Hieronymi eſſet, quàm nunc ſit.

Ad. 7. Pro recentioribus deniq; omnibus, qui eidem Hieronymi Cardinalatio ſubſcripſerunt, quòd nimirum ab antiquis mendacia hauſerint: Retorqueri vtiq; in ipſum proferentem dictum poteſt. Quoniam; Si qui veterum omnium auctoritatem, qui vetuſtatis indicia, & traditiones immemorabiles ſequuti ſunt, mendacia hauſerunt; num illi, qui nullis nec veteribus, nec recentioribus auctoribus, ſed nec vllis traditionibus innixi ſunt veritatis ſcopum ſoli attigiſſe, cenſendi ſunt? Hæc omnia (Lector) ſunt, quæ Baronius ad hiſtoriam
F Cardinalitij Hieronymi penitus euertendam, aduerſus antiquorum omnium (nullo reclamante) ſententiam & auctoritatem, diuerſis in locis protulit. Si plura cupis, Tractatum videas Fratris Alphonſi Ciaconi, qui pro eodem Hieronymi Cardinalitio latiſſimè rem explicauit, nec non a nobis ſuperius explicatam quæſtionem. Interim hanc ipſam hiſtoriam verſibus digniſſimè celebratam, accipe ex libro nono Faſtorum Fratris Baptiſtæ Mantuani, vbi ſcribit.

Cùm verò tibi fama foret Lucentior aſtris
Vitaq; conflato decies ſyncerior auro,
Dignus habebaris Petro ſuccedere, & omnis
Vrbs Romana oculos in te coniecerat vnum,
Optabantq; decus tibi Pontificale Latini. G
Iſtius aggreſſus ſplendorem extinguere laudis,
Inſidias tibi liuor edax mira arte tetendit.

Et in Hymno ad Veſperas in Sacratiſſimi Natalitij eius feſto.

Poſtquam ſacrorum ſtudijs inhærens,
Roma Sacratus roſeo galero
Bethlehem pergens æmulata liquit
Veſtis iniqua.

Item in Hymno ad Nocturnum hieroglificè idipſum deſignatur.

Mentis refulget lumine,
Ardore cordis conflagrat,
Illuſtrat orbis Cardines
Diuinus iſte Lucifer. H

Sed reuertamur ad textum.

COMMENTARIVS.

33 *Beata memoria Damaſus meus ſermo erat.* Cum ſuperioribus pariter, & hæc valdè conueniunt. In Hieronymum nimirum, non ante fuiſſe ab aduerſarijs concitatam perſecutionem, quàm a ſæculo Damaſus migraret: Enim uerò omnis tum Cleri, tum populi Romani ſibi exhibitæ venerationis, nec non de ſe per omnium ora circumuolitantis fauoris cauſam,

& oti-

A & originem in ipſum Damaſum reijcit. Et eſt verborum ſenſus; Beatæ memoriæ Damaſus, mei ſermonis cauſa erat. Verùm quemadmodum, qui ſalutis populi cauſa extitit Salus populi emphaticè dicitur: ſic & Hieronymus, vt accuratius rem ipſam exprimeret, non cuiuſcunq; ſermonis ſui in tota Vrbe Damaſum fuiſſe cauſam, ſed ipſummet ſermonem ſuum extitiſſe commemorat.

34 *Dicebar Sanctus:* Confirmat, explicatq; ſimul nunc dicta. Sancti verò nomen, honoris titulus fuit, qui Religioſiſſimis viris, Sanctiſq; virtutibus plenis hominibus adſcribi olim conſueuit. In quo ſenſu, & in Pſalmo
B dicitur. Qui ambulat ſine macula, & opera-
Pſal. 14. tur iuſtitiam. Paſsìm eo Sanctos Patres, Hieronymumq́; præſertim vſos fuiſſe vocabulo ex eorum ſcriptis habetur. Ex Hieronymi Epiſtola nonageſima octaua: Sanctum, & Venerabilem fratrem noſtrum Papam Alipium, vt meo obſequio ſalutes obſecro. Et ad Fabiolam de veſte Sacerdotali: Sufficiat, quòd Sanctus Epiphanius egregium ſuper hoc volumen edidit. Et Epiſtola nonageſima nona ad Auguſtinum: Memento mei Sancte, & Venerabilis Papa. Peccatoribus quoq; ad meliora conuerſis nomen aptatur, iuxta Apoſtoli
Eph. 1. ad Epheſios doctrinam, nimirum. *Elegit nos*
C *in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus Sancti, & immaculati coram ipſo.* Non enim Apoſtolus dixit: *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem Sanctos, & immaculatos coram ipſo:* ſed vt in conſequenti vita per opera, atq; virtutes Sancti, & immaculati eſſemus, qui antea non fuimus. Deniq; nec Sancti nomen amittit, qui poſt peccatum per pœnitentiam reſurgit. Imo Sanctorum quamplurimos, acriores poſt peccatum per pœnitentiæ opera conſur-
ad Eph. 1 rexiſſe legimus. Differt verò (inquit Hieronymus) inter Sanctum, & immaculatum: quòd Sanctus, immaculatus quoq; eſſe poteſt: immaculatus verò non ſtatim Sanctus. Paruuli quippe immaculati ſunt, quia integro cor-
D pore nullum fecere peccatum, & tamen non Sancti, quia Sanctitas voluntate, & ſtudio comparatur. Et quod immaculatus dici poteſt ille, qui peccatum non fecit. Sanctus autem is, qui virtutibus plenus ſit.

35 *Dicebar humilis.* Si Sanctus Hieronymus (hoc eſt virtutibus plenus) conſequenter & humilis, quia humilitas prima Chriſti fidelium virtus eſt, & præcipua inter virtutes: qua etiam virtutes omnes coronantur. Igitur qui æmulorum inuidiam, atq; perſecutiones fuga vitare non poteſt, humilitate ſaltem, Hieronymi exemplo eaſdem ſuperare contendat.

36 *Et diſertus.* Humilitatem pariter doc- E
trina illa comitatur, de qua in Prouerbijs ſcri- Prou. 11.
bitur: *Vbi humilitas, ibi ſapientia:* Et Dominus
in Euangelio loquitur: *Confiteor tibi Pater Do-* Luc. 10.
mine Cœli, & Terræ, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis, id eſt humilibus.

37 *Nunquid domum alicuius laſciuioris ingreſſus ſum?* Virtutibus deniq; ſanctis, vitæ quoq; conuerſatio ſancta connectitur, vt qui ſanctus virtutibus, propriæ adhuc conuerſationis mundicia comprobetur. Sic & Apoſtoli, apoſtoliciq; viri virtutibus opera copulantes ſine querela in mundo commorati ſunt, vt etiam pro nomine Ieſu contumelias pati gau- F
derent. Inquiritur autem primo de laſciuioris Act. 5.
atq; ſuſpectæ mulieris contubernio, quia primum illud eſt, quod allicere, irretireq; homines ſolet, quodq́; fortiſſimos viros, multis interdum victorijs, atq; tropheis auctos ſæpenumero deuicit, proſtrauit, perdidit. Cauendum illud ab omnibus, tum Scripturæ ſacræ, tum Sanctorum Patrum dicta teſtantur: at ab his potiſſimum, qui veræ ſapientiæ deſiderio tenentur prorſus deuitandum eſſe Salomon in-
dicauit, cum ſcripſit: *Ne intendaris fallaciæ* Prou. 5.
mulieris: Et paulo infra: *Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius:* Sed beatus qui dicere poteſt. *Hæc eſt gloria* G
noſtra, teſtimonium conſcientiæ noſtræ: quoniam Prou. 5.
in ſanctitate & ſinceritate, & in gratia Dei conuerſati ſumus in mundo.

38 *Nunquid me veſtes ſericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio?* Aptiſſimè hæc omnia cum præcedentibus cohærent: quandoquidem veſtes ſericæ, nitentes gemmæ, & pictæ facies laſciuiam vt plurimum comitantur; ſicuti e contrario, incultus habitus, neglecta mundicies, pallens vultus, pudicitiæ teſtimonia ſunt: De eiſdem ſæpius alibi idem Hieronymus. Vel dicatur de perſonarum acceptione eundem ſermonem nunc ingerere: Num videlicet in ſacri verbi explanatione, vel
prædicatione is aliquando perſonas acceperit, H
ita vt cæteris prætulerit, quæ veſtes ſericas, nitentes gemmas, pictaſq́; facies habuiſſent? Et reuera vti in ſæcularibus Iudicibus abominabile illud vitium nemo ambigit, ita in Eccleſiaſticis Prælatis, atq; doctoribus, immane prorſus, execrandumq; ſacrilegium idipſum eſſe omnia iura proclamant. De eodem, & per Malachiam conquæritur Dominus dicens.
Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plu- Mal. 2.
rimos in lege: irritum feciſtis pactum Leui, dicit Dominus exercituum. Propter quod, & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis: Sicut non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis

faciem

A *faciem in lege*. Peccatorum nanq; omnium Leui, ideſt Eccleſiæ Præſulum ac doctorum, illud maximum & extremum habetur, quando accipiunt faciem, ſeu perſonam, & non ſecundum temporum, & audientium opportunitatem, aut indigentiam, vel ſanam doctrinã produnt, vel iuſta correptione vtuntur. In illis ęquè hoc idem peccatum arguit & con- Pſal. 81. demnat Regius Pſaltes dicens. *Et facies peccatorum ſumitis*.

39 Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam poſſet edomare mentem, niſi lugens, atq; ieiunans, ſqualens ſordibus, fletibus penè cæcata, quam continuis noctibus miſericordiã Domini B *deprecantem ſol ſæpè deprehendit*: De Paula nunc manifeſtè loquitur, in cuius teſtimoniũ, alibi etiam ſcribit. Nunquã poſt viri mortem vſq; ad diem dormitionis ſuæ cum vllo comedit viro, quanuis eum ſanctum, & in põtificali ſciret culmine conſtitutum: Mollia etiam in grauiſſima febre lectuli ſtrata non habuit, ſed ſuper duriſſimam humum ſtratis ciliciolis quieſcebat, ſi tamen illa quies dicenda eſt, quę iugibus penè orationibus dies, noctesq; iungebat: illud implens de Pſalterio: *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis, ſtratum meum rigabo*: In qua fontes crederes lachrymarum: Ita leuia peccata plangebat, vt C illam grauiſſimorum criminum, crederes reã. Cumq; a nobis crebrius moneretur, vt parceret oculis, & eos ſeruaret Euãgelicæ lectioni, aiebat: Turpanda eſt facies, quam contra Dei præceptum purpuriſſo, & ceruſſa, & ſtibio ſæpe depinxi. Affligendum eſt corpus, quod multis vacauit delicijs, longus riſus, perpeti compenſandus eſt fletu.]

40 Cuius canticum Pſalmi: Huiuſmodi enim canticis laudatur Deus, & Satanas ex credentium cordibus eijcitur.

41 Sermo Euangelij: Ideo nanq; nouum teſtamentum ſermo dicitur, quia Dei ôre re- Iob. 22. uelatur. De eo ita Iob loquitur: *Suſcipe ex ore* D *eius legem, & pone ſermones illius in corde tuo*.

Cant. 8. *42 Deliciæ continentia*: Hæ ſunt deliciæ, quibus & ſponſa in Canticis affluit, & quibus ſuper dilectum innititur.

43 Vita ieiunium. Vita ſcilicet ſpiritualis, quæ ex Dei gratia habetur. Ieiunium enim vitæ huius alimentum & eſca eſt, de qua idem Hier. Tomo. 7. in Pſal. 108. Hieronymus alibi: Annona noſtra (inquit) & eſca ieiunium eſt. In ieiunio, victoria, triumphus. Deniq; & Apoſtolus, nõ in ſaturitate, ſed in infirmitate gloriatur; 2. Cor. 12 *Quando enim infirmor, tunc fortior ſum*.

44 Nulla me potuit alia delectare, niſi illa, quam manducantẽ nunquã vidi: Idipſum fermè in Epitaphio eius, vt ex paulò ſuperiùs allatis conſtat. Magnã autẽ & Hieronymus, & qui- E cunq; alij ſerui Dei, tunc recipiunt oblectatio- Ep. 27. c. nem, cùm Chriſtifideles contra Diabolum fortet dimicantes, eoſq; in Dei laudibus concrepantes admirãtur. Iiſmet prorſus delicijs affectus & ipſe Deus aſſeritur, cùm in Pſalmo dicitur: *Myrrha, & gutta, & caſia, a veſtimentis tuis* Pſal. 44. *a domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filiæ Regum in honore tuo*: per fidem ſcilicet, & memoriam paſſionis eius: per voluntariam inſuper propriorum corporum mortificationẽ, & cantica laudis.

45 Sed poſtquam eã pro ſua meritò caſtitatis venerari, colere, ſuſpicere cœpi, omnes me illicò, deſeruere virtutes. Si poſt Damaſi e vita diſceſ- F ſum, ac poſt etiam Paulæ domus frequentationem criminis eſt accuſatus Hieronymus, eundem conſequenter apud communem hominũ exiſtimationem omnes illicò deſeruere virtutes, cum virtus & vitiũ ſimul eſſe non poſſint:

46 O inuidia primùm mordax tui. Idem apud Proſperum: Inuidia in ſuum auctorem reciproca eſt, de bono alterius tabeſcentis animi cruciatus. Et apud Periandrum: Quemadmodum erugo ferum, ſic inuidia animam illius in quo ineſt conterit. Vnde Xenophon in Pędia Lib. 1. Cyri: ſolent (inquit) inuidi, & qui præcipuè ſuo ingenio diffidunt, aut qui præſtant impudentia alios detrahendo, obloquendoq; laceſſere: verum vtantur ſuo inſtituto ac moribus, modo id ſciant: malitiam magnam partem ve- G neni ſui bibere. Et Salomon: *Putredo oſſium* Pro. 14. *inuidia*: Pulchrè & alius quidam verſum ex Græcis transferens. Elegiaco metro de eiuſmodi vitio luſit canens.

Iuſtius inuidia nihil eſt, quæ protinus ipſum
Auctorem rodit, excruciatq; animum.

Ad hoc Bionis Boryſthenetis dictum perti net, qui quendam inuidum triſti aliquando vultu conſpiciens: Neſcio (inquit) vtrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quidpiam. Exclamat deniq; aduerſus hoc vitium eruditè, de cõtemptu naturæ Alanus hunc in modum: Inuidia, quod monſtruoſius monſtrũ? aut quod damnoſius damnũ? quæ culpabilior culpa? quę pęnalior pęna? Hæc eſt erroneæ cęcitatis abyſ- H ſus, humanæ mẽtis infernus, cõtentionis ſtimulus, corruptionis aculeus. Qui ſunt inuidiæ motus, niſi humanæ tranquillitatis hoſtes, mũdanæ tentationis ſatellites, animi laborantis vigiles hoſtes, alienæ felicitatis excubiæ?] Hæc Alanus. Cæterùm Inuidia tanquam ignis ſumma petit, & cuncta virtutum culmina concremat, cuncta bona peſtiferè deuorat: Et vt Cantharides maximè læto tritico innaſcuntur, & roſis florentibus, ſic inuidia maximè eos comitatur, qui virtute, aut opibus florent.

A 47 *O Satana calliditas ſemper ſancta perſequens.* Satanas, ſiuè Satan Hæbraicè idem, quod Latinè aduerſarius ſiuè contrarius ſignificat. Is ergo meritò ſancta perſequi ſemper dicitur, quòd illis ſemper aduerſetur: is inſidijs sãctos deprędari, quòd tranquilla eos nũquã lętari pace permittat. Erras (inquit Hieronymus) Frater, erras, ſi putas vnquam Chriſtianum perſecutionem non pati: Tunc maximè oppugnaris, ſi te oppugnari neſcis: *Aduerſarius noſter tanquam leo rugiens aliquem deuorare quærens circumit, & tu pacem putas? Sedet in inſidijs cum diuitibus in occulis, vt interficiat innocentem: oculi eius in pauperem reſpiciunt: inſidiatur in abſcondito, ſicut leo in ſpelunca ſua: inſidiatur, vt rapiat pauperem,* & tu frondoſę arboris tectus vmbraculo molles ſomnos, futurus præda carpis? Perſequitur me hoſtis, cui, nomina mille, mille nocendi artes, & ego infelix victorem me putabo, dum capior?] Hæc ipſe. Et certè quantò ſanctior quiſq;, tantò acrioribus oppugnatur cõgreſſibus: Nec oppugnatio ad deſperationem, vel negationẽ credentis, ſed ad probationem atq; coronam a Domino permittitur.

1. Pet. 5.
Pſal. 9.
B

C 48 *Nulla alia Romana vrbi fabulam præbuerunt, niſi Paula & Melania, quæ contemptis facultatibus, pignoribuſq; deſertis.* De vtriuſq; tũ Paulæ tùm Melaniæ ab Vrbe diſceſſu atq; nauigatione paulò ſuperiùs ibi. *Nihil mihi aliud obijcitur, niſi ſexus meus: & hoc nunquàm obijcitur, niſi cum Hieroſolymam Paula & Melania proficiſcuntur.* Dicuntur autem Sanctæ hæ mulieres, non propter abiectionem tantùm facultatum (quæ copioſiſſimæ, fuerant) aut charorum pignorum, hoc eſt filiorum contemptum Vrbi fabulam (id eſt fandi occaſionem) præbuiſſe, ſed propter ſui præſertim ipſarum abſolutiſſimam renunciationem.

D 49 *Crucem Domini, quaſi quoddam pietatis leuauere vexillum.* Qui ſequi vult Chriſtum, tollat crucem eius neceſſe eſt. Vnde & idem Saluator: *Qui vult,* inquit, *venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* At quoniam eiuſdem Crucis myſterium, iuxta Apoſtoli ſententiam, & ſcandalum & ſtultitia reputatur, hinc etiam ſequitur, quòd qui eam tollunt, mundo fabulam prębeant: & de eiſdem tantus ſtatim in populo rumor excitetur, quaſi ſcandalo fuerint vniuerſis, extremæq; dederint amentiæ argumenta: ad quod & Apoſtolus alluſit dicens: *Spectaculum facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus.* Et. *Nos ſtulti propter Chriſtum.* Quin & ipſe Chriſtus Patrem alloquens: *Tamquam prodigium factus ſum multis, & tu adiutor fortis: Vt iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum.*

1. Cor. 4.
1. Cor. 1.
Pſal. 72.

E 50 *Si balneas peterent.* Balneas fęminis olim vſitatiſſimas paſſim apud ſcriptores reperies. Vnde & de te promiſcuis balneis, & lauacris cum fęminis leges quædam apud S. Cyprianum, Libro de habitu Virginum, & Libro de diſciplina Virginum. Eas verò alibi, vir ſanctus tanquã libidinum fomenta ſanctis fęminis omnino verbis illis prohibuit, videlicet. Scio pręcepiſſe quoſdam, ne virgo Chriſti cum Eunuchis lauet; nec cum maritatis fęminis, quia alij non deponant animos virorum: aliæ tumentibus vteris pręſeferãt fœditatem. Mihi omnino in adulta virgine lauacra diſplicẽt, F quæ ſeipſam debet erubeſcere, & nudam videre non poſſe. Si enim vigilijs & ieiunijs macerat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigit; Si flamam libidinis, & incentiua feruentis ætatis extinguere cupit continentiæ frigore: Si appetitis ſordibus turpare feſtinat naturalem pulchritudinem, cur e contrariò balnearum ſopitos ignes ſuſcitat.] Et infra ad Saluinam: Balnearum calor nouum adoleſcentulę ſanguinem non incendat.] Henricus Grauius nõ *Balneas,* ſed *Baias* legendum putat. Baię verò, ciuitas Campaniæ, ſecus Campanum mare ſita, ſitus amœnitate & aquarum ſalubritate celeberrima eſt. Ita dicta (vt Silio placet) G a Baio Vlyſſis ſocio illic ſepulto. In huius agro aquæ calidæ referuntur, & ad voluptatẽ, & ad varios morbos commodæ: Vnde Horatius.

Nullus in Vrbe locus Baijs prelucet amœnis.

Deliciarum item, conuiuiorum, atq; commeſſationum locum; in quo & vnguenta olim precioſiſſima pigmentari conſueuerãt haud obſcurè indicauit Cicero, cum pro Cœlio dixit: Qui vngeuenta ſumſperit, qui Baias viderit.] Et ad Atticum. Conuiuia Baijs acta, commeſſationeſq;] De eadem Vrbe apud Senecam Libro ſeptimo Epiſtola quinquageſima ſeptima. H

51 *Vnguenta eligerent.* Quod de balneis dicitur, de vnguentis pariter affimatur: Eorũ quippe vſu, & carnis mortalis iugis fluxus retardatur, nitentiorq; cutis redditur, & eorũdem ſuauitate ſenſus omnes demulcentur. Hinc eſt, quòd ad alliciendos homines, eoſq; ad amores impudicos trahendos plurimum valeant, ab eiſdemq; mulieribus frequentari vt plurimum conſueuerint. Vnguentis Deut. 32. olim eiuſmodi & dilectus Dei populus incraſſatus, & impinguatus recalcitrauit. Ipſeq; Dauid eaipſa aliquando deteſtatus dicebat: Pſal. 140. *Corripiet me iuſtus in miſericordia, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Non extant noſtris temporibus vnguentorum eiuſmodi

gene-

A genera, de quibus loquitur Hieronymus, quæ
& lucíditatem ſuper aquæ ſubtilitatem, & ſua-
uitatem ſuper Orientis aromata prætendant.
Verùm alia loogè præcioſiora oobis proponuo
Matt. 6. tur, de quibus & Chriſtus in Euangelio: *Tu
autem* (ioquit) *cùm ieiunas, vnge caput tuum, &
faciem tuam laua.* Et ſponſa in canticis loqui-
Cant. 1. tur. *Trahe me, poſt te curremus in odorem vn-
Cantic. 4 guentorum tuorum.* Et. *Odor vnguentorum
tuorum ſuper omnia aromata.*

52 *Diuitias, & viduitatem haberent mate-
riem luxuria, & libertatis.* Duo hæc luxuriæ
& libertatis inceotiua meritò dicuntur. Di-
uitiæ quidem, quoniam, qui diuites fieri volũt
B ex Scripturæ ſacræ teſtimonio io molcas labun
tur teotationes, luxuriæq; peccato vt plurimũ
Iacob. 5. obruuntur, Vnde & Beatus Iacobus exclamat:
*Agite nunc diuites, plorate vlulantes in miſerijs
veſtris, quæ aduenient vobis.* Et paulò infrà.
*Epulati inquit, eſt ſuper terram, & in luxurijs
enutriſtis corda veſtra in die occiſionis.* Quibus
quoniam & Sodoma, & Gomorrha, & finiti-
mæ aliæ ciuitates abundarunt, ſimili modo ex-
foroicatas fuiſſe, poſtq; carnem alteram abijſſe
Iud. 1. Beatus Iudas teſtatus eſt. Certè & ſapientiſ-
ſimus Salomoo, oe Domioi aliquando obli-
uiſceretur has omnes detractauit habere dicẽs:
*Diuitias, ne dederis mihi, ne forte ſaciatus illi-
Prou. 30. ciar ad negandum & dicam: Quis eſt Dominus?*
C Viduitas demùm eiuſdem luxuriç ſimul, ac li-
bertatis origo & cauſa in quibuſdam affirma-
tur: quoniam vidoa priſtioæ memioit volup-
tatis: ſcit quod amiſerit, quo delectata ſit.
Ab hiſce fęminis cauendum Vir Sanctus Chri-
Epiſt. 22. cap. 5. ſti Virginem admonens inquit: Videas ple-
raſq; viduas, antequam ouptas infelicem con-
ſcientiam mentita taotùm veſte protegere.
Quas oiſi tumor vteri, & inſaotum prodiderit
vagitus, ſanctas, & caſtas ſe eſſe gloriantur.
Aliæ verò ſterilitatem præbibunt, & nec dum
ſati hominis homicidium ſaciuot. Noonullæ
cum ſe ſenſerint concœpiſſe de ſcelere, abortij
venena meditantur, & frequenter etiam ipſæ
D commortuç trium criminum reæ ad ioferos
perducuntur: homicidæ ſui: Chriſti adulterç:
nec dum nati filij parricidæ.] Et infrà. Non
Cap. 53. delũbem matronarum ſaliuam delicata ſecte-
ris, quæ nuoc ſtrictis dentibus, ounc labijs diſ-
ſolutis balbutieotem linguam io dimidiata
verba moderantur, ruſticum putantes omne
quod oaſcitur, adeo illis adulterium etiam
linguæ placet. *Et cum luxuriata,* (ioquit Apo
1. Tim. 5. ſtolus) *fuerint, in Chriſto nubere volunt, haben-
tes damnationem, quòd primam fidem irritam fe-
cerunt.*

53 *Domina vocarentur, & ſancta:* Quæ
ergo in explicatis hacteous: balneis videlicet,
vnguentis, viduitate, & libertate luxuriaotur, E
has proculdubio Mundus dominas vocat, &
ſanctas; quooiam vti ſoas ipſe cognoſcens,
omnibus honorum titulis veneratur, & colit,
Domino teſtaote, qui ait: *Si de Mundo fuiſſe-
tis, mundus quod ſuum erat diligeret:* Mundus, Ioh. 15.
inquam ille, de quo alibi ſcribitur: *Et mundus
eum non cognouit.* Et. *Mundus in maligno
poſitus eſt. Dominas* ideſt principes ſuas, &
Sanctas, ideſt rectè ordinatas ac compoſitas.
Alij non *Dominas*, ſed *Nonnas* legen[d]um pu-
tant. Eſt verò Nonous, & Nonna Aegyptia
dictio, inuiolatum ſignificans. Eiuſmodi ſanè
lectio mirum in modum Hieronymo alibi
ſcriptis, io quibus eaodem dictionem vſurpat F
conſeotit: præſertim verò ijs, quæ in Epiſtola
vigeſima ſecunda capite ſexto habentur, nimi-
rum; Quia maritorum expertæ dominatum,
viduitatis præferunt libertatem, caſtæ vocan-
tur & Noonæ.] Et infrà in Epiſtola quadrage-
ſima ſeptima, capite tertio: Qoæ in adulatio-
nẽ tui ſaoctum, oonnumq; coram te vocant.]
Vt etiam optime cum Henrico Grauio adnota
uit Victorius. Eadem æquè dictione vſos eſt
Arnobius lo expoſitione pſalmi centeſimi
quioti: Si ille (inquiens) qui Saoctus vocatur,
& nonous ſic agit, ego quis, aut quotus ſum,
vt non agam?] Item in Pſalmi centeſimi qua-
dragefimi: Adulantes nobis iouicem in præ- G
ſenti poſiti, ſaoctos vocamus & nonnos.]
Marianus Victorius præallegatum vigeſimæ
ſecundæ Epiſtolç locum Scholijs illuſtrans hęc
habet: Repræhendit Hierooymus viduas, quæ
in ſuperbiam elatæ, viduitatis præſeferentes
libertatem, caſtas ſe, & ab antiquitate Nonnas
vocari patiebantur.] Ita ille. Cæterùm di-
ctionis originem incognitam prorſus illi fuiſſe
apertè cooſtat. Dum nimirum eandem ab
Itala dictione, in multis adhuc Tuſciæ locis
vſorpata, videlicet *Nonno, & Nonna*, quæ no-
mina Latioè auum, & Socrum ſignificant de-
riuatam indicat. Huius oominis fuit Nonnus
Ediſſeoæ Eccleſiæ Epiſcopus, & alter Nonnus H
Panopolita Aegyptius eloquentiſſimus, qui
Saocti Ioannis Euangelium verſibus heroicis
interpretatus eſt. Meminit de vtroq; Baro-
oius in Adnotationibus ad Martyrologium Ro
manum, ſub die ſecunda menſis Decem-
bris.

54 *Nunc in ſacco, & cinere formoſa volunt
videri, & in gehennam ignis, cum ieiunijs, &
pædore deſcendere.* E contrario verò, quæ vi-
tam cœlibem, & ab omni actione terrena alie-
nam in vltima egeſtate trãſigunt, his protinus
ſęculum tentationes mouet vrgentiſſimas: iur-
gia io ipſas iactat, & contumelias: cõcitat odia,
ignominiaq; ipſaſmet notat. Quod ſi in ſac-

co &

A eo & cinere pœnitentiam agant, quin & ieiunijs, macieq; conſummantur, formæ ſpeciem, atq; pulchritudinem adhuc eaſdem prætendere, iamq; gehennæ quæſtum, & prædam eſſe ſubſannat. Myſticè verò qui pœnitentiæ operibus ita addictus eſt, vt de commiſſis culpis propter Deum doleat, & dignis pro eiſdem operibus ſatisfaciat, hic quoq; in ſacco & cinere dicitur. Vnde, & Regius Propheta cecinit:
Pſal.50. *Cinerem tanquam panem manducabam*. Et alibi, ad ſolis in finalis iudicij die dolorem exprimendum ſcribitur: *Et factus eſt ſol niger, tanquam ſaccus cilicinus.* Apoc. 6.

55 *Si Gentiles hanc vitam carperent, ſi Iudæi haberent ſolatium non placendi eis, quibus diſplicet Chriſtus:* Quando idgenus Crucis
B Chriſti hoſtes Dei ſeruos, ancillaſq; perſecutionibus ditis exagitant, ſolatio profectò hi perfunduntur, quoniam abſq; præſſuris cœlorum regnum haud acquiri certò norunt, teſtāte ſcriptura: *Oportet nos per multas tribulationes introire in regnū Dei*: Et Saluatore in Euangelio: *Beati eſtis, cùm vos maledicent, & perſequentur, & dicent omne malum aduerſum vos propter iuſtitiam: Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælo.* Verùm, cùm ſibi a proprijs fratribus, eiuſdem Chriſti ſanguine redemptis bellum parari vident, tunc non
Act.14.
Matt.5.
C ſolatio, ſed triſtitia; non gaudio, ſed lacrymis diſſolui ſe ſentiunt. Sic Saulis quondam peccata Sanctus Propheta Domini Samuel fleuiſſe Regum primo deſcribitur: Sic Apoſtolus Paulus angore ſimili ex cauſa laborēs dicebat: *Triſtitia mihi eſt magna, & inceſſabilis dolor cordi meo.* Quodq; quæribundum magis, ac lacrymabilem caſum reddit: non ipſi tantùm Dei ſerui confratrum ſuorum peccantium culpas deplorant; ſed ipſos quoq;, ſiue ſublimiores Poteſtates, ſiue inferiores Angelos Dei omnes, qui de peccatoribus pœnitentiam agentibus gaudere in Euangelio perhibentur, apprimè eoſdem non immeritò lugere dixerim. Vnde & ſubditur.
1.Reg.6
2.Cor.7

D 56 *Nunc verò, proh nefas, homines Chriſtiani, prætermiſſa domorum ſuarum cura, & proprij oculi trabe neglecta, in alieno oculo feſtucam quærunt:* Iure hoc loco exclamatur, quòd reuera & antedicta, & mox ſubdenda exclamatione digna ſint, & attentè ea ipſa conſiderantibus, vt exclament cauſa ſufficientiſſima.
3.Re.4. Quid nanq; deteſtabilius excogitari poteſt, quàm Chriſtianos homines, Chriſti nomine inſignitos, ſanguinis eiuſdem lauacro regeneratos, genus electum, regale ſacerdotium, gentem ſanctam, populum acquiſitionis, cui lex de ſola dilectione, cuiq; pax æterna pro teſtamento relicta eſt: Quid (inquam) execrabilius, quàm eoſdem contra leges omnes, in ſe inuicem inuidia raptati, odio furere, ſeipſos mordere, comedere, conſumere? Hęc (inquit) Chriſtus mando vobis, vt diligatis inuicem. *In hoc cognoſcent homines, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilexeritis inuicem. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis:* Quaſi tamen hæc æterni Patris ſapientiæ verba neniæ ſint, ac nugæ, inſanimus membra in membrum: Sanguis ſanguinem tangit, & frater fratris exitio, perditioneq; lætatur. Porrò quod de proprij oculi trabis neglectione, de alienęq; feſtucæ in proximi oculo ſolicitudine ſubditur, ex Domini Saluatoris parabola accipitur, vbi ait: *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: frater ſine, eijciā feſtucam de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non vides?* Quod ideo dicitur, vt illi, qui ſuis quantumuis magnis vitijs non perſpectis, in alijs, minimum etiam neuum obſeruant, moneantur. E Ephef.5. Io.15. Io.14. Luc.6. F

57 *Lacerant ſanctum propoſitum.* Hoc eſt Monachalem profeſſionem: De eorundem obloquijs ſupra capitis huius initio: Et ad Furiam de Viduitate ſeruanda, Epiſtola decima idem Hieronymus: Contra nos (inquit) autē omnis conſonat chorus, & latrant vniuerſa ſubſellia: iunguntur noſtri ordinis, qui & rodun tur & rodunt, aduerſus nos loquaces, pro ſe muti. Quaſi ipſi aliud ſint, quàm Monachi, & non quidquid in Monachos dicitur, redundet in Clericos, qui patres ſunt Monachorum. G

58 *Et remedium pœna ſua arbitrantur, ſi nemo ſit Sanctus: ſi omnibus detrahatur: ſi turba ſit pereuntium: ſi multitudo peccantium.* Iuxta vetus prouerbium. Solatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum.

59 *Hæc, mi Domina Aſella, cùm iam nauem conſcenderem, raptim flens, dolenſq; conſcripſi.* De Aſella in calce ſuperioris capitis. Quod verò ſe maris fluctibus Vir Sanctus committens, in hanc vnicam præ cæteris Chriſto Sacratis Virginibus, & Sanctis fœminis, velut in fulgentiſſimum omnium Sydus, & tāquam fidiſſimam Heſperum mentis oculos præſentis conſcriptione Epiſtolæ defixerit, meritum id profectò & Virginis probat, & propriæ humilitatis indicium exhibet, dum illius ſe orationibus commendat. Nec verò vacat myſterio, quòd raptim, ſeu curſim Epiſtolam ſe cōſcripſiſſe teſtetur: Quandoquidem ſerui Dei in præſentis vitæ ſpacio, ſemper in curſu & peregrinatione ſunt: nunquam ciuitatem, vel locū permanentem habent: futurum inquirunt hoſpicium: Vnde & cum Propheta immurmurāt: *Quoniam aduena ego ſum apud te & peregrinus;* frequen- H Pſal.38.

A frequenterq́; cum eodem gementes exclamãt:
Pſal.119. *Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt*: Et
Philip.1. cum Apoſtolo: *Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto.*
Additur pręterea eorum peregrinationi fletus
& dolor, quoniam, vel alienas ex charitatis
affectu, vel proprias ex carnis conditione ali-
quando deplorantes miſerias, ſemper in triſ-
titia, & mœrore ſunt, perinde ac & in Pſalmo
Pſal.124. dicitur: *Euntes ibant & flebant mittentes ſemi-*
Io.16. *na ſua*. Et alibi in Euangelio: *Amen dico
vobis quia plorabitis & flebitis vos, mundus autẽ
gaudebit, vos vero contriſtabimini, ſed triſtitia
veſtra conuertetur in gaudium*: Non tantùm
hoc modo ſe ploraſſe Apoſtolus teſtatur, quã-
B do ait: Ipſi ſcitis qualiter vobiſcum per omne
tempus fuerim, ſeruiens Domino cum omni
humilitate, & lachrymis; ſed &, vti nunc Hie-
ronymus, fletu & dolore, quaſi carta & attra-
mento ſe æquè Epiſtolam conſcripſiſſe affir-
Rom.9. mat, cum ait: *Ex multa tribulatione, & an-
guſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachry-
mas.*

Num Domini *titulus Eccleſiaſticis perſonis conueniat?*

CONTROVERSIA XVIII.

C PRocax ſuo more in Eccleſiaſticos omnes
Eraſmus [Domini] dictionem, in ſuo
Militis Chriſtiani Enchiridio perperàm, & non
ſine ambitionis nota ab eijſdem vſurpatam,
quòd ſiuè poteſtatis, & dominij ſit; ſiuè illis
Chriſti voce prohibeatur, oblatrauit. Cæte-
rùm quia ipſe liberalium artium peritiam ſę-
pius iactare conſueuit, non ſatis Grammatices
hac in re meminiſſe probatur: Quandoquidẽ
aptiſſimè titulum eiuſmodi Eccleſiaſticis per-
ſonis cõuenire, ex mox dicendis quilibet intel-
liget. Et quamuis ad Deum omnipotentem,
ad Imperatores, ad Reges, cæterosq́; ſæcula-
res principes quandoq́; referatur: deſcendere
D tamen eundem ad minoris, infimæq́; etiam
conditionis homines comperiet. A domo, do-
minum deducunt Grammaticorum ſcholæ:
Ita vt quicunq; domunculæ tantùm præeſt, li-
cet ex fæce plebis ſit, Domin⁹ domus dicitur.
Item quiſquis bouis, vel equi, aut agri, ſer-
uiue ius proprietatis habet, Dominus eius rei
dicitur: Præterea & is qui vſumfructum tan-
tummodo accipit, pro tempore, quò rei vſu
potitur, Dominus dicitur. Si igitur hi iure
Domini dicuntur: cùm Eccleſiæ tot & tanta
poſſideant, cõuincitur eos inprimis qui Eccle-
ſijs præſunt, remq; earum adminiſtrant iure
Dominos dici non ambitioſè.

Nec offirit eiuſmodi titulo profanas, ſæcu- E
lareſq́; ſignari poteſtates, quandoquidem cõ-
munis is vtriq; eſt: ſęcularib⁹ nimirũ, & ſacris:
Paulo teſtante qui ait: *Sunt dij multi: & Do-* 1.Cor.8.
mini multi. Et quidem Deo præſertim tribui-
tur, prima ad Timotheum ſexto; *Rex Regum,
& Dominus Dominantium*. Exodi ſexto: *Ego
ſum Dominus Deus veſter.* Amos quinto: *Do-
minus eſt nomen eius*. Regibus deinde Danie-
lis primo. *Timeo ego Dominum meum regem*:
Tertio Regum primo: *Quæramus Domino no-
ſtro Regi adoleſcentulam*. Principibus, alijſq́;
profanis Poteſtatibus Hieremiæ vigeſimoſep-
timo: *Hac dicetis ad Dominos veſtros*. & in
Deuteronomio: *Conſtituit eũ Dominum domus* F
ſua, & principẽ omnis poſſeſſionis ſua. Sacerdori-
bus, primo Regum capite primo: *Obſecro mi
Domine, viuit anima tua Domine, ego ſum illa
mulier, qua ſteti coram te hic orans Dominum.*
Priuatis hominibus, prima Petri capite ſecũ-
do: *Serui ſubditi eſtote Dominis veſtris in omni
honore*. Lucæ decimo ſexto: *Nemo poteſt duo-
bus Dominis ſeruire*. Primogenitis in familia,
Geneſis vigeſimoſeptimo: *Eſto Dominus fra-
trum tuorum.* Infimæ cõditionis hominib⁹, Ioã-
nis vigeſimo, cùm hortulano credito dicitur:
Domine ſi tu ſuſtuliſti eum dicito mihi. Seruis,
Geneſis vigeſimo quarto: *Bibe Domine mi,
& camelis tuis hauriam acquam*. Chriſto de- G
niq; humilitatis magiſtro, Ioannis decimo ter-
tio: *Vos vocatis me, magiſter, & Domine, &
bene dicitis: ſum etenim*. Igitur ex his, aliſq́; in-
numeris propè teſtimonijs ſatis ſuperq́; con-
ſtat *Domini* titulum, non ſæcularibus tantùm
Principibus, ſed alijs etiam, ijſq́; minoris, atq;
infimę cõditionis: ijs inſuper, qui humilitatem
profitentur, & docent valde communem eſſe,
non eſſeq́; deinceps tumoris atq; ambitionis.
Quod ſi ex ſacris hactenus litteris, ſingulæ in
vnum eſſent congerendę auctoritates, quibus
Deus, Perſonæq́; in diuinis hac ipſa dictione
indicantur, profectò ſacrorum potius, quàm
profanorum vocabulum cõprobaretur. Titulũ H
ergò vtriq; generi communem, hoc eſt pro-
fano, & ſacro, Eccleſiæ Proceres erga ſeipſos,
propriaſq́; perſonas admiſerunt, qui & ad hu-
miles, infimoſq́; homines deſcenderet: quiq́;
(vt explicatum eſt) modeſtiſſimus foret, ne
eminentiori, Regis videlicet, Ducis, ac Prin-
cipis vocabulo (etiam ſi ordine ac dignitate il-
lis præſtent) iactantiæ, ambitioniſq́; ſuſpicio-
nem prætenderent.

Sed dicat Eraſmus: Cum diuino omnes
cultui conſecratos, etiam malos, ac flagitio-
ſos, (perinde ac de Scribis, & Phariſæis ipſe-
met Chriſtus decreuit) honore afficiẽdos legũ
quarumcunq; decretis caueatur, quò aptiori

A modeſtioriq; potuiſſe eoſdem vnquam hocce
cohoneſtari titulo: quem non nuper, ſed ab ip-
ſo etiam naſcentis Eccleſiæ exordio in eoſdē
translatū fuiſſe, prima Petri Epiſtola capite
quinto declarat? *Paſcite* (dicitur in ea) *qui in
vobis eſt gregem Dei, non vt Dominantes in clero*
(ex faſtu videlicet ſuperbiæ) *ſed forma facti
gregis:* ex humilitate nimirum, iuxta Saluato-
Luc. 22. ris præceptum: *Qui in vobis maior eſt, fiat ſi-
cut minor.* Et Ioannes Electæ ſanctiſſimæ fę-
Io. 2. Ep. minæ ſcribens. *Et nunc* (inquit) *rogo te Do-
Act. 16. mina:* In Actibus quoq; Apoſtolorum carce-
ris cuſtos Paulo dixit, atq; Silex: *Domini, quid
Epiſt. 90. me oportet facere, vt ſaluus fiam?* Auguſtinus
B item Hieronymo ſcribens, in fine Epiſtolæ:
Memor noſtri (inquit) *exaudiaris a Domino in
omni ſancto deſiderio tuo, Domine Chariſſime, &
deſideratiſſime, & honorande in Chriſto frater.*
Deniq;, & iam vniuerſali Eccleſiæ vſu, atq;
decreto ſeruatur, vt in diuini recitatione of-
ficij Verſicularius ad lectiones in Matutinis
precibus, Prima, atq; Completorio a Sacer-
dote benedictionem petat, ſub eiuſmodi ver-
borum forma: *Iube Domne benedicere*, a Do-
mini nimirum plena, atq; perfecta dictione, de
medio vocali ablata, ita Domnus nuncupatus,
Et hoc ipſo ita immutato nomine, prænomi-
nis, ſiue tituli vice, Monachi nunc omnes ho-
noris, ac dignitatis gratia decorantur.

C Quod prętereа dictio ſit, Chriſti teſtimonio
Eccleſiaſticis minime aptanda perſonis (vt ip-
ſemet ſubdit Eraſmus) non ſatis id expreſſum
ex ſacris litteris habeo. Niſi quòd circa idge-
nus titulos Saluator in Euangelio diſcipulos il-
Matt. 23. lis interdum monuit, videlicet: *Vos autem
nolite vocari Rabbi vnus eſt enim Magiſter veſ-
ter: Omnes vos fratres eſtis: Et Patrem nolite vo-
care vobis ſuper terram. vnus eſt Pater veſter, qui
in cælis eſt. Nec vocemini magiſtri, quia magiſter
veſter vnus eſt Chriſtus.* Porrò ſi ad hæc allu-
dit Eraſmus, quæſtionis arbitrum audiat Hie-
ronymum.

D Quæritur (inquit ipſe) quare aduerſum hoc
Tom. 6. l. 4. Cóm. in cap. 23 Matth. præceptum doctorē Gentiū Apoſtolus eſſe ſe
dixerit: aut quomodo vulgato ſermone, ma-
ximè in Paleſtina, & Aegypti Monaſterijs ſe
inuicem Patres vocent. Quod ſic ſoluitur.
Aliud eſſe natura patrē, vel magiſtrum: aliud
indulgentia. Nos ſi hominem patrem voca-
mus, honorem ætati deferimus, non auctorē
noſtræ oſtendimus vitæ: Magiſter quoq; dici-
tur ex conſortio veri magiſtri. Et ne infinita
replicem: quomodo vnus per naturam Deus,
& vnus filius, non præiudicat cæteris, ne per
adoptionem Dei vocentur, & filij; ita & vnus
pater, & magiſter non præiudicat alijs, vt
abuſiuè appellentur patres & magiſtri.] Hæc
ipſe. Quibus & per adiunctionem vnius ex E
natura, atq; primarij Domini, Catholicæ con-
feſſioni Eccleſiaſticos viros eadem voce ex in-
dulgentia honoris gratia cohoneſtari non ob-
ſtare, haud obſcurè colligitur.

COMMENTARIVS.

60 *Et gratias ago Deo meo, quòd dignus ſum,
quem mundus oderit.* Pro bonis ac proſperis e-
tiam Iudæi, & Gentiles, Ethnici, & Publicani
communiter Deo gratias agunt: At pro ad-
uerſis, æquè ac proſperis eidem illas referre,
Chriſtifidelium tantummodo eſt: Vnde & A-
poli præceptum: Gratias agentes ſemper pro F
omnibus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſ-
ri, Deo, & Patri. Semper (inquam) & in om- Ephes. 5.
nibus, vt non tantùm pro his, quæ bona pu-
tamus, ſed etiam, quæ nos coarctant, & con-
tra noſtram veniunt voluntatem in Dei pręco
nium mens lęta prorumpat: dicamusq; cum
S. Iob. *Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ,* Iob. 1.
*& nudus reuertar illuc: Sicut Domino placuit
ita factum eſt, Sit nomen Domini benedictum.*
Hac ergo virtute præ cęteris pollens Hierony-
mus, Crucem ſuam iugiter portauit: Chriſtū
perpetuo ſecutus eſt, & inter aduerſa gratiarū
ſemper retulit actiones. Deniq; inter ipſos a-
criores perſecutionum impetus: inter acerbio- G
ra aduerſantium odia, illud Saluatoris immur-
murans: *Si mundus vos odit, ſcitote quia me* Io. 15.
*priorem vobis odio habuit: Non eſt ſeruus maior
Domino ſuo: Si me perſecuti ſunt, & vos perſe-
quentur:* Patientia tandem: atq;, animi con-
ſtantia cœlos ſibi aperuit.

61 *Ora autem, vt de Babylone Hieroſolymam
regrediar:* Frequens Hieronymo, vt ſe alienis
orationibus & voce & litteris commendaret,
quemadmodum ex Epiſtola ad Theodoſium,
& cęteros Aegypti anachoretas obſeruare eſt,
vbi: Nunc (inquit) in medio conſtitutus Epiſt. 38.
elemento, nec regredi valeo, nec progredi
poſſum: ſupereſt vt oratu veſtro Sancti ſpiri- H
tus aura me prouehat, & ad portum optatum Epi. 10.
optati littoris proſequatur.] Et ad Auguſtinū,
Ideo te admoneo, vt orationes aſſiduas animi
tui pro me emittas ad Dominū.] Item ad
eundem Epiſtola nonageſima prima, & ſupe-
riori: Memento mei Sācte, & venerbilis Pa-
pa.] Quod vero is pro reddiru ſuo de Babylo-
ne Hieroſolymam, virginem ad orationē mo-
neat: Manifeſtò pro Babylone Romam intelli-
git. Babylonem autem Ciuitatem quondā, &
Metropolim Chaldęorū in terra Sennaar, ex
ſacris litteris vulgatiſſimam, a confuſioneq;
nomen accepiſſe, ita vt pro ipſamet confuſio-
ne accipi conſueuerit, nemo ignorat. Cęterū
cum

A cum ipſa etiam Roma, Imperij Romani ca-
put,& Orbis totius domina, antequam ſigna-
tam in fronte blaſphemiam, Chriſti ſanguine
aboleret, & veritatis diſcipula fieret, ob mar-
tyrum ſanguinis inextinguibilem ſitim, qua
laborabat, necnõ Gentilitiam ſuperſtitionem,
qua errores omnium nationum in proprio ſinu
confouebat, & ipſa (inquam) Babylonis no-
mine a Sanctis Patribus, ab Apoſtoloq; Petro
inprimis, in prima ſua Epiſtola, & a Ioanne in
Apocalypſi interdũ vocata ſit: Non ideo tamẽ
putandũ, Hieronymum eandem eiuſmodi vo-
caſſe hoc loco nomine in detractionem, aut de
rogationem Eccleſiæ. Nequaquam. Sed Ba-
B bylonem idcirco nuncupauit, vt propoſito ſuo
eam Scripturæ ſacræ hiſtoriam, qua Iudæi in
Babylonem adducti referuntur, aptius commo
daret: vt patet ex ſequentibus. Enimuerò,
quemadmodum illis Hieroſolyma in terram
alienam, hoc eſt in Babylonem tranſmigraſſe
aliquando contigit: ſic ſe, ea ipſa Hieroſolyma
interdum egreſſum, Romæ hoſpitem fuiſſe af-
firmat. Et quemadmodum illi redditum in
patriam, dum malè a Babylonijs tractarẽtur ſuſ
pirabant: ſic ipſe Romæ, dum omni inhuma-
nitatis genere a falſis clericis & Monachis affi-
ceretur flens, dolenſq; Hieroſolymam regredi
peroptabat. Quemadmodum deniq; illis ex
C aliena, in terram natiuitatis propriam redditus
permiſſus eſt; ſic ipſi Hieronymo ad propriam
vocationis patriam e portu Romano ſoluere
datum eſt. Verùm alia permulta ſunt, quæ
hanc ipſam hiſtoriam Hieronymi hactenus ex-
plicato euentui æqualem omnino reddant, de
quibus in mox ſubdendis. Non igitur in ip-
ſam Vrbem, vti fidei, & veritatem magiſtram
(quemadmodum iniuſtè criminatus Rufinus
eſt) ſed in ipſos tantùm, a quibus alienigena
contumelijs impetitus eſt oculos tenens defi-
xos, ad ſuum propoſitum lepidè traduxit hiſto
riam. Enimuerò, vt in illa fides catholica, altis
defixa radicibus ſurgit, manetq; ſuper Chriſ-
D tum immobiliter fundata, eam innumeris ſem-
per extulit præconijs: eam veneratus eſt: con-
ſuluit: eidemq; perpetuò adhæſit. Romanæ
(inquit) plebis laudatur fides. Vbi alibi tan-
to ſtudio & frequentia ad Eccleſias, & ad mar-
tyrum ſepulchra concurritur. Vbi ſic ad ſimi-
litudinem cœleſtis tonitrui amen reboat, & va
cua idolorum templa quatiuntur? Non quod
aliam habeant Romani fidem, niſi hanc, quam
omnes Chriſti Eccleſiæ, ſed quòd deuotio in
eis maior ſit, & ſimplicitas ad credendum.]
Quod ſi cuipiã hęc Hieronymi verborũ expo-
ſitio non placet, dicat aliter. Non fuiſſe nimi-
rum Eccleſiæ Romanæ præiudicio, Vrbem ip-
ſam tunc temporis Babylonem nuncupari,

quando, & Gentilicia in ea adhuc impietas E
magna ex parte vigebat, vt propterea ex parte
Babylon, ex parte ciuitas ſancta adhuc haberi
poſſet. Qui horum maiorem notitiam cupit, Tom. 4. ſub Siricij an. 13.
hiſtorias legat Eccleſiaſticas, Annaleſq; præ-
ſertim Baronij, & ita tunc ſe habuiſſe res, pe-
rinde ac dicitur, animaduertet. Hac eadem
ex cauſa & Paulinus Nolę Epiſcopus Melanię
ſenioris redditum in patriam deſcribens, eam
ipſam Vrbem, Babylonis nomine introducit
dicens: Hanc ergo (Melaniam ſcilicet) filia Paul. apud Seuerũ Ep. 10
Sion hactenus habuit, & deſiderat, nunc filia
Babylonis habet & admiratur.] Et paulò infra.
Quare ita illi gratulandum de memoratis vir-
tutibus puto, vt de præſenti ſede timeatur, vt F
tam inſignis anima plus Romæ conferat, quã
de Roma trahat, & ſic ſedeat ſupra flumina
Babylonis, vt recordetur Sion, & organo cor-
poris ſuſpenſo ab inimicæ omnibus Babylonis
inſidijs & illecebris, in ſui propoſiti tenore, ve-
lut in ſalicibus gemino ſemper humore viuen-
tibus, conſtituta viuere non deſinat.] Hæc Pau-
linus.

62 Ne mihi dominetur Nabuchodonoſor.
Is etenim fuit, qui aduerſus Iudæos bellum, nõ
ſemel, atq; iterum, ſed ter etiam mouit: pri-
mòq; Iechoniam, ſecundò Ioachim, tertiò Se-
dechiam tulit, quo item tempore Hieroſoly-
mam cum templo vaſtauit, ipſoſq; Iudęos in
captiuitatem duxit.

63 Sed Ieſus filius Ioſedech. Hic ille eſt, G
de quo Dominus ad Aggęum: *Loquere* (inquit)
*ad Zorobabel filium Salathiel, ad Ieſum filium
Ioſedech ſacerdotem magnum.* Fuit autem is
Princeps & Sacerdos Iſraelitici populi, pri-
muſq;, qui eundem poſt Danielis prophetiam,
quæ facta eſt ſub Cyro Rege, de Babylone in
patriam reduxit: quiq; vnà cùm eodem Zoro
babel templi fundamenta iecit.

*64 Veniat Eſdras, qui interpretatur adiutor,
& reducat me in patriam meam.* Eſdras deniq;
ex Sacerdotibus æquè, ac ducibus eiuſdem po-
puli fuit, qui concaptiuos fratres anno ſeptimo
Artaxerſis Perſarum Regis de Babylonis cap- H
tiuitate reduxiſſe libro primo eiuſdem, capite
ſeptimo deſcribitur. Iſq; idem putatur eſſe,
qui in Paralipomenon libro Ioſedech dicitur,
ibi. Porrò Ioſedech egreſſus eſt, quando tran-
ſtulit Dominus Iudam & Ieruſalem per manus
Nabuchodonoſor.] Ab hoc verò Hieronymus
in patriam reduci obſecrat, non quòd ortus ſui
ciuitas ea fuerit, ſed vt in propoſita perſiſten-
do hiſtoria, eandem vocationis ſuæ terram eſſe
demonſtret: ad quam non minus Dei voce
prouocabatur, quàm dudum ipſemet Iſrael
alienigena. Hæc ſecundum hiſtoria ad quam
alludit Hieronymus. Iuxta verò ſublimiorem
intelli-

A intelligentiam populo, qui captiuus ducitur in
Babylonem aptè genus humanum indicatur,
quòd de Paradiſo per peccatum corruens, in
captiuitatẽ mundi huius venit, vbi ſuperbiſſi-
Iſa. 14. mi Nabuchodonoſor illius, qui in Iſaia dixit: *In
Cœlum conſcendam, ſuper aſtra Cœli exaltabo ſo-
lium meum, ſimilis ero altiſſimo* anguſtijs, atq;
tyrannide oppreſſum, ſecus eiuſdem fluenta,
hoc eſt, lacrymarum vallẽ per dies quamplu-
rimos ſedens ſuſpirauit, vt in pſalmo dicitur:
Pſal. 136. *Super flumina Babylonis illic ſedim⁹ & fleuimus,
dum recordaremur tui Sion*. Verùm in plenitu-
dine temporum verus Ieſus, Deus, & homo,
Rex & Sacerdos e Cœlo in Virginis vterum
B deſcendens, idemq; ſui ſanguinis precio redi-
mens, non illi deinceps eundem Nabuchodo-
noſor dominari paſſus eſt; quin Eſdræ, qui in-
terpretatur adiutor, de quo & ſępius Prophe-
Pſal. 53. ta recinit: *Ecce enim Deus adiuuat me, & Do-
minus ſuſceptor eſt animæ meæ*: officio fungens,
in propriam tandem patriam, myſticamq;
Hieruſalem reduxit: Quàm Beatus Ioannes
deſcribens: *Suſtulit me* (inquit) *in Spiritu in*
Apoc. 21 *montem magnum, & altum & oſtendit mihi Ciui-
tatem Sanctam Hieruſalem deſcendentem de Cœ-
lo a Deo habentem claritatem Dei*. Et Paulus.
Heb. 12. *Acceſſiſtis ad Ciuitatem Dei viuentis Hieruſa-
lem Cœleſtem, & Eccleſiam primitiuorum, qui
C conſcripti ſunt in Cœlis, & ad multorum millium
Angelorum frequentiam*. Vel exponatur cap-
tiuitas de anima, quæ ter ab impio Nabuchodo
noſor Rege Iudæis inflicta: cogitatione primũ,
mox conſenſu, tertiò opere ex illa parte Hie-
ruſalem, hoc eſt Eccleſię, quæ eſt ſine ruga &
macula captiua in eam regionem confuſionis
ducitur, de qua Lucę quintodecimo: *Et non
poſt multos dies adoleſcentior filius peregrè profe-
ctus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipauit
ſubſtantiam ſuam, viuendo luxurioſè*. Verùm
Eſdræ auxilio, diuini videlicet verbi prædica-
tione in illã Hieruſalem, cui idem Chriſtus Ie-
ſus Rex, & Sacerdos in æternum dominatur,
D reducitur.

*65 Stultus ego, qui volebam cantare canti-
cum Domini in terra aliena*. Ex Pſalmo cen-
teſimo trigeſimo ſexto ad maiorem eiuſdem
hiſtoriæ explicationem dictum accipitur.
Cùm nanq; Iudæi in Babylone captiui ad can
tica prouocarentur, ſuſpendiſſentq; antea ijdẽ
ſalicibus ad ripã Euphratis organa ſua, reſpon-
Pſal. 136. diſſe illos ſcribitur. *Quomodo cantabimus can-
ticum Domini in terra aliena?* Sic nimirum ſe
nunc Hieronymus ſtultitiæ damnat, quòd Ro-
mæ canticum Domini canere aliquando præ-
ſumpſerit. Pro cantico autem Domini ſacro-
rum arbitror librorum explanationes intellige
re, quæ totum hominem, & ab omnibus mole-
ſtijs liberum exigunt. Quo item ſenſu Pauli- E
niano fratri alibi ſcripſit: Canticum, quod can-
tare non potui (librum de Spiritu ſancto Didi-
mi intelligens) hic a vobis in Iudæa prouoca-
tus immurmuro.] At iuxta allegoriam, qui
peccatorum funibus conſtricti ex Hieruſalem
(vt dictum eſt) in Babylonem ducuntur cap-
tiui, canticum Domini cantare nequeunt, quia
eiſdem fletus, & pœnitentię opera conueni-
unt, non cantus. Qui verò de illa Hieruſalem,
quæ ſine ruga, aut macula deſcribitur ſunt, illi
procul dubio canticum canunt & Domini prę
dicant maieſtatem.

*66 Et deſerto Monte Syna, Aegypti auxi-
lium flagitabam*. Ne punctum quidem a præ- F
dictis digrediens Hieronymus, aliam rurſus ad
ſe ipſum coarguendum ſubdit hiſtoriam. Iuſ-
ſiſſe nanq; Dominum quondam populo ſuo,
ne ad aduentũ Nabuchodonoſor Regis, exerci
tuſq; eius pertimeſceret, ne ve Hieruſalem ip-
ſam desereret, ſed viriliter ageret, quoniam
ab ei⁹ potentia ipſummet immunem ſeruaſſet,
ſcribitur in Hieremiæ prophetia: Verùm cũ
is metu perterritus, Dei pręcepto non pa- Hier. c. 42 & 43. & ſeq.
ruiſſet, ſed in Aegyptum quaſi illius armis a fu-
rore Chaldæorum poſſet defendi confugiſſet,
vana omnino ſpe deceptus eſt, vt idẽ Propheta
tradit. Quinto ſi quidẽ anno captiuitatis Hie-
roſolymorum (Ioſepho teſte) qui eſt tertius,
& viceſimus Regni Nabuchodonoſor, cùm G
eandem idemipſe, vnà cũ Ammonitis, & Moa
bitis expugnaſſet, perrexiſſetq; deinceps ad-
uerſus Aegyptũ, nõ eius tantùm Regem, cùm
cęteris ſubuertit, ſed denuo ipſos quoq; Iudæ-
os, partim occidit, partim captiuos in Babylo-
nem duxit. Ad hęc omnia alludens nunc
Hieronymus, ſtultum a ſimili ſe iterum propte-
rea vocat, quòd nimirũ deſerto monte Syna
(hoc eſt Iudæa, pars enim pro toto ponitur) v-
bi ab hæreticis, ſchiſmaticiſq;, ac falſis inſuper
Monachis exagitabatur (vt ſupra capite ſep-
timo explicatum eſt) dictam ſolitudinem, &
locum antea deſeruiſſet, atq; pro quiete, & H
veluti ad perfugium Romam veniſſet: Quan-
doquidem ſe vana omnino ſpe deceptum aſ-
ſerens, hoſtem a tergo habuiſſe, maioraq; ibi
bella fuiſſe coactum ſuſtinere hiſce nunc ver-
bis concludit. Myſticè per Iudæos terræ ſan-
ctæ incolas, qui vt auxilium externum impe-
trent, propriam deſerunt Hieruſalem, obſtinati
indicantur peccatores, qui Sanctorum deſe-
rentes conſortia, Aegyptijs, terræ nimirum te-
nebricoſę habitatoribus copulantur. Verùm
Deus inultos illos abire non patiens, Nabu-
chodonoſor deniq; Regem, a quo ſe illi aufu-
gere credunt in illos tranſmittit, qui eoſdem,
tutos etiam, atq; inter Aegyptios cuſtoditos

comprę-

A cõpræhendit, & captiuos ducit vnde fugiebãt.
Hierony. in Thre. Cap. 4. Aliter idem Hieronymus. Quiſquis (inquit) deſerto vno verõ Deo, adiutorium quærit a ſpirituali Aegypto, hoc eſt ab hoc mundo, & lubrica huius ſęculi veſtigia pergit, vana ſpe deluſus, hoſtium tandem ſpiritualium fit preda.
Iſ. 30. Vnde ſcriptũ eſt. *Aegyptus vanè auxiliabitur.* Et
Hier. 17. iterũ. *Maledictus homo, qui confidit in homine.*

67 Non recordabar Euangelij: quia, qui de Hieruſalem egreditur, ſtatim incidit in latrones, ſpoliatur, vulneratur, occiditur. Oſtendit (notat Victorius) ſententiam noſtram verã eſſe: quòd ſcilicet non Romæ ſed Hieroſolymæ, & Bethlehem ſua eſſet vocatio, propterea Baby-
B lonem Romam vocauit] Manifeſta verò parabola eſt, habeturq; Lucæ capite decimo. Porrò detractoribus, quibuſq; pariter detrahitur eadem aptatur, quoniam latronibus detractores comparantur: quemadmodum enim rem illi, ſic iſti famam prædantur: Tantoq; peiores latronibus habentur, quantò fama temporalibus omnibus prętantior reputatur: Refertur enim inter immortalia bona, dicente
Eccl. 4. ſcriptura: *Curam habe de bono nomine:* Et ali-
Pſal. 111. bi: *In memoria æterna erit iuſtus, ab auditione mala non timebit.* Latrones præterea ſe ipſos proferunt, ita vt ab eis etiam impetiti viatores aufugere queant: at detractores in hoc eiſdem
C peiores cenſentur, quoniam nunquam faciem, vt dicitur, oſtendunt, ſed in angulis, abſentis proxmi famam lædunt, inuoluunt. Deniq; illi corpus vulnerant, vel etiam interimunt: Iſti gladio linguæ totum hominem, in communi omnium exiſtimatione ſauciant & perimunt. De his illud eſt. *Sepulchrum patens eſt guttur*
Pſal. 13. *eorum, linguis ſuis doloſe agebant, venenum aſpidũ ſub labijs eorũ, quorũ os maledictione plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundendũ ſanguinẽ.*

68 Sed licet Sacerdos deſpiciat, atq; Leuites: Samaritanus ille miſericors eſt, cui cum diceretur: Samaritanus es, & Dæmonium habes: Dæmonium renuens, Samaritẽ ſe non negauit: quia quẽ nos cuſtodem, Hebræi Samaritem vocant. Ita a
D detractoribus acceptus Hieronymus, vt etiam bono ſpoliatus nomine, inſuper & vulneratus, peneq; in communi hominum opinione extinctus foret: religioſis nunc quoq; perſonis, iiſdemq; ſacerdotibus, atq; leuitis, a quibus ex officio curari, recreariq; omnino debuerat, fuiſſe deſpectui, manifeſtè demonſtrat. Igitur nobis obtrectatorum perfidia ſeminecibus interdum iacentibus, quando Sacerdotis & Leuitę, nec non cæterorum, ad quos animarum curatio ſpectat, auxilium deeſt, quin potius miſericordiæ obliti, nos prætereunt, tunc veri Samaritę, ideſt cuſtodis, qui vulneratos omnes curat, & ſuo imponens iumento ad ſtabulum Ec-
clesiæ deportat, auxilium implorandum eſt; E
Quoniam Ipſe eſt, qui ſanat omnes infirmitates noſtras, *Et qui redimit de interitu vitam noſtram.* Pſal. 102.
Et de quo Eccleſiaſticus loquitur. *Circundederunt me vndiq; & non erat qui adiuuaret. Reſpiciens eram in adiutorium hominum* Pſal. 102.
& non erat: Memoratus ſum miſericordiæ tuæ Eccl. 51.
Domine, quæ a ſæculo ſunt, quoniam eruis ſuſtinentes te, & liberas eos de manibus Gentium.

69 Maleficum quidam me garriunt. Maleficus aliquando bene audit, quemadmodum illud Pſalmi. *Quæ non exaudiet vocem incantantium, & malefici incantis ſapienter.* Verùm F
quoniam eiuſmodi hominũ genus laudẽ meretur non vitupetationem, cum præſertim Pſal. 57.
meretricis Niniuæ amore deuinctos ad mẽtis ſanitatem reuocet, ſatis apertè conſtat in hoc ſenſu Hieronymum maleficum non fuiſſe cõclamatum. Eſt itaq; propriè maleficus ille, qui veri Dei cultu neglecto, vel contempto Dæmones inuocat, illisq; in omni virtute, ſignis, & portentis mendacibus, & in omni deceptione ad perdendos homines vtitur: quem ſæ- Hier. ſuper Dan.
pè etiam ſanguinem, & victimas adhibere, cap. 2.
mortuorumq; corpora contingere tradit idem Hieronymus. Leguntur in hoc ſenſu Pharaonis malefici Exodi capite ſeptimo, & octauo. Hos vero ita in lege veteri Deo abominabiles G
certò ſcimus, vt eos ipſos vltimo ſupplicio puniendos fore, idem verbis illis decernat.
Maleficos non patieris viuere. Et alibi. *Non* Exod. 22
ſit in te maleficus, nec incantator, neq; qui Py- Deut. 18.
thones conſulat, nec diuinus; & quærat veritatẽ a mortuis. At quoniam præceptum huiuſmodi iudiciale erat, cum ipſa conſequenter lege ceſſauit, committiturq; nunc ſæculariũ Principum arbitrio ſecundum humanas leges criminis eiuſdem pœna. Maleficij item nomine omnia crimina intelliguntur, quæ contra Deũ patrantur, cuiuſmodi ſunt omnia, quæ contra præcepta prioris tabulæ fiunt. Sinè ergo pro maleficio, Dæmonis inuocatio accipiatur, ſiuè quodlibet aliud, vt dictum eſt, peccatum intel- H
ligatur: ex eiuſmodi contumelia Hieronymũ conſtat tanquàm flagitioſiſſimum hominum ignominia ab hoſtibus fuiſſe notatum.

70 Titulum fidei ſeruus agnoſco: Qui Chriſti fidem profitetur & legem, is profectò fidei ſuæ titulum, qui Chriſtus eſt, a quo & nomen accipit agnoſcere dicitur; quoniam fidem eius, ſimul ac legem profitendo, conſequenter per imitationem ad perſecutiones, probra, & paſſiones non tantùm ſe præparat, aut eaſdem in ſe immiſſas patienter ſuſtinet, ſed in eiſdem etiam lætatur, & creſcit, perinde ac Salomon teſtatus eſt dicens: *Fili ac-* Eccl. 2.
cedens ad ſeruitutem Dei ſta in iuſtitia,

A *& timore, & prapara animam tuam ad tenta-*
tionem: & paulò poſt: *Coniungere Deo & ſuſ-*
tine, vt creeſcat in nouiſſimo vita tua. Eſſe verò
Titulum ſignum quoddã in alicuius rei exor-
dio, conſequentia facilè declarans, & ipſum
ſignatum a cæteris diſtinguens, dicerem: ex
quo & librorum, Pſalmorumq; prænotationes,
tituli appellãtur. Ad diſtinctionem inſuper a
cæteris, quatuor Angelis, ne cuipiam ante no-
Apoc. 7. cerent creaturæ, quàm Dei ſerui in frontibus
ſignarentur, pręceptum in Apocalypſi Sancti
Lib. 2. ad-uerſ. Ruf. Ioannis legimus. De hoc ipſo titulo ſe fre-
quentius commendans Hieronymus, alta per-
Cap. 8. tonat voce: Quanto magis ego Chriſtianus,
B de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum
crucis in mea fronte portans a malignis le-
ctoribus non debeo reprobari? Se verò in eiuſ-
dem tituli fidei agnitione ſeruum hoc loco
nominat, vt ad illud Saluatoris alluderet, quo
Luc. 6. dicitur: *Non eſt ſeruus ſuper Dominum ſuum.*
Gal. 1. Et Apoſtoli: *Si hominibus placerem, Chriſti*
ſeruus non eſſem. Sed beatus, qui hunc Do-
mini ſui titulum agnoſcens, in fronteq; por-
tans, moribus illi non contradicit: qui oppro-
bria & detractiones complectens, æquo animo
tollerat, quæ Dominus, & Magiſter pertulit:
Qui deniq; tanta, quanta is pro eo ſuſtinere ac
C pati dignatus eſt, vult pariter pro eius nomi-
ne perferre.

71 *Magum vocant & Iudai Dominum meũ.*
Non legimus in Euangelio Dominum a Iu-
dæis magum verbo, ſed ſenſu appellatum: vti
Marci tertio: *Et Scriba, qui ab Hieroſolymis de-*
ſcenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet,
& quia in principe Damoniorum eijcit Damonia.
Et Matthæi nono: *Phariſai autem dicebant:*
in principe Damoniorum eijcit Damones. Et
quanuis propriè Magus a malefico diſtingua-
tur: quemadmodũ ex Daniele colligitur, vbi
Dan. 5. ſcribitur. *Pracepit ergo Rex, vt conuocarentur*
arioli, & magi, & malefici: Quòd nimirũ ma-
leficus verborum vi, & Dæmonis inuocatio-
ne (vt dictum eſt) vtatur: Magus verò cir-
ca res tantùm naturales, ſecluſa omni Dæmo-
D nis inuocatione verſetur; curſuſq; ſyderum, &
motus cœlorum contempletur: In cuius etiã
teſtimonium Chaldæorum Magos, ex nouæ
ſtellæ in Oriẽte apparitione primùm Domini
Saluatoris intellexiſſe aduentum, ad eumq;
adorãdum in ſanctam Ciuitatem veniſſe, Mat-
thæus commemorat: Conſuetudinẽ tamen,
& ſermonem communem, Magos, pro ip-
Hier. in Dan. c. 2. ſis maleficis accipere ſolitam idem Hierony-
1. Cor. 10 mus tradit: in quo vtiq; ſenſu Actorum octauo
dicitur: *Vir autem quidam nomine Simon, qui*
ante fuerat in Ciuitate magus. Et paulò infra:
Attendebant autem eum, propter quod multo
tempore magicis ſuis dementaſſet eos. Iuxta hãc E
nominis acceptionem Magum a Iudæis Do-
minum Ieſum fuiſſe vocatum hoc loco Hiero-
nymus aſſerit.

72 *Seductor & Apoſtolus dictus eſt.* Ex ſe-
cũda videlicet ad Corinthios capite ſexto, ibi:
Vt ſeductores & veraces, ſicut qui ignoti, & co-
gniti: quaſi morientes, & ecce viuimus. Cuius
pariter calumniæ, & Dominum Ieſum accu-
ſatum teſtatur Lucas dicens: *Caperunt au-* Luc. 23.
tem illum accuſare dicentes: Hunc inuenimus ſub-
uertentem gentem noſtram, & prohibentem tribu-
ta dari Caſari, & dicentem ſe Regem eſſe.

73 *Tentatio me non apprehendat, niſi huma-*
na. Inter tot, tantaſq; ſibi ex iniquorum ho- F
minum inſidias illatas iniurias, optat nunc
Hieronymus, deprecaturq; hiſce verbis Do-
minum, ne vlterà nouo tentationum genere af-
ficiatur: Quo item loquendi modo Apoſto-
lum Corinthijs olim ſcribẽtẽ vſum fuiſſe ver-
bis illis legimus, videlicet: *Tentatio vos non* 1. Cor. 10
apprahendat niſi humana. Porrò humanæ illæ
putantur tentationes, quæ ex carne, & ſan-
guine ortum ducunt, cuiuſmodi ſunt: for-
nicatio, immunditia, luxuria, idolatria,
inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ,
diſſẽſiones, hæreſes, inſidiæ, ebrietates, com-
meſationes, & his ſimiles. Non humanæ ve-
rò, quæ ab extra, ſeu a ſpiritualibus poteſta-
tibus in nos concitantur: cum nimirum ipſe G
Satanas, vel transfigurat ſe in angelum lucis,
perſuadereq; nititur, vt eum angelum lucis
arbitremur: vel aliud horum, aut ſimile quid-
piam facit. Tunc huiuſmodi tentatio non
humana dicitur, quia reuera non a carne &
ſanguine, ſeu ex natura corporis, aut materia
carnis, & ſanguinis educitur, ſed a Principa-
tu, & Poteſtate, Rectore tenebrarum, &
nequitia ſpirituali in nobis ſuſcitatur. De
horum genere Apoſtolus diſſerens. *Non eſt*,
inquit, *nobis colluctatio aduerſus carnem & ſan-* Epheſ. 6.
guinem, ſed aduerſus Principatus, aduerſus Po-
teſtates, aduerſus mundi Rectores tenebrarum
harum, aduerſus ſpiritualia nequitia in cœleſti-
bus. Sunt qui dicant, nonnullos reperiri H
Dæmones, qui amoribus, & amatorijs can-
ticis ſeruiunt, de quibus Prophetę dictum
intelligunt: *Spiritu fornicationis ſeducti ſunt.* Oſ. 4.
Quoſdam verò iracundias, furores, rixas,
& bella excitare: Aliquos inimicitijs præeſ-
ſe: Quoſdam vero alios ad alia prouocare, &
de his Apoſtoli quoq; dictum: Tentatio vide-
licet vos non apprahendat niſi humana intel-
ligendum arbitrantur. Quidquid ſit, ten-
tationum genus reperiri, quod non huma-
num ſit, certiſſimum eſt. Ad quod, & Hie-
ronymus reſpiciens Apoſtoli eiuſdem dictum

vſur-

A vſurpat. *Tentatio me non apprahendat niſi humana.*

74 Quotam partem anguſtiarū perpeſſus ſum, qui Cruci milito? Cùm non humanæ virtutis ſit Cruci militantium anguſtias recenſere omnes, pulchrè cum aliquas Hieronymus ante retuliſſet, indefinitū tandem earum relinquēs numerum, inquit. [Quotam partem anguſtiarum perpeſſus ſum, qui cruci milito?] Quid huic ſimile apud Apoſtolum dum Corinthijs ſcribit reperies: vbi, *A Iudais inquit, quinquies quadragenas vna minus accepi: Ter virgis caſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci nocte, & die in profundum maris fui.* (2.Cor.11)
B Deinde indefinitè ſubiungens, addit: *In itineribus ſape, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in Ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus.* Vniuerſa tādē interrogatione cōcludēs, perinde ac nūc Hieronym⁹: *Quis*, inquit *infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego nō vror?* Et quidem ſolus Dominus, cuius præſcientia arenæ maris ſtellarumq́; Cœli numerum non præterit, eas omnes nouit. Sub crucis vexillo ſtipendia meruerunt Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Virgines, Cæſares, Reges, Principes, totus deniq; mundus: & tamen ad imitationem capitis ſui toleraſſe omnes probra, flagel-
C la non timuiſſe, irriſiones ſuſtinuiſſe, tribulationum viam percurriſſe conſtat. Alij triſtitias, & deſolationes perpeſſi ſunt: alij amiſerunt nomen bonum ſuper vnguenta præcloſum: Alij nequiter ab his tractati ſunt, in quos beneficia contulerunt. Et quis horum omnium anguſtias nouit? quis earundem numerum ſupputauit? O crucis vexillum, quorumcunq; omnium, Aquilæ etiam inſignium auguſtiſſimum: cuius gloriæ ſplendor ſuper omnē Cœlorum celſitudinem corruſcans, totumq́; mundum replens, ad inferorum vſq; profunda penetrat: ſub quo ipſi Cæſares, & qui portant orbem colla ſubmittunt: Cui militantes longè ijs omnibus felices, qui palmis, tropheiſq́; onuſti Tarpeiam olim rupem ſuper excelſos currus conſcenderunt, euadunt: Quorum militantium gloria & virtus eorum multò ſuperat famam, qui ſuo imperio Prouincias, Regna, Imperiaq́; ſubegere: Cuius tandem excellentiſſimam Maieſtatem Iſaias oculis mentis contuens: *Et erit*, inquit, *Dominus in nomen, & in ſignum ſempiternum, quod non deficiet.* Vbi idē Hieronymus hæc habet: His, qui de malo commutati fuerint in bonum, erit Dominus in nomen, & in ſignum æternū; vt ex ipſius appellentur nomine Chriſtiani, & Crucis eius inutantur cauterio. De quo ſigno Symeon tenēs vlnis paruulum loquebatur: *Hic erit in ruinam, & reſurrectionem multorum, & in ſignum, cui contradicetur*: de quo & dictum eſt: *Dabit vobis Dominus ſignū*, Et ſanctus cantat in Pſalmo: *Fac mecum Domine ſignum in bonum*, Et ipſe, qui ſignum eſt: *Cum videritis ſignum filij hominis*, quod non deficiet, nec vllo fine mutabitur, ſed de præſenti conuerſatione tranſibit in futurum.] (E; Iſa. 55.; Luc. 2.; F; Iſa. 7.; Pſal. 85.; Matt. 24.; Luc. 12.)

75 Infamiam falſi criminis impoſuerunt: Illius intellige, de quo hoc ipſo capite, & capite ſecundo.

76 Sed ſcio per bonam, & malam famam perueniri ad regna Cælorum. Apoſtoli dicto innititur, quo & Corinthij ad patientiam in aduerſitatibus incitantur, ibi: *Per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam.* Igitur ſuſtineamus paululum & nos in hac vita tentationibus affici, vt æternā deinceps pro temporalibus mercedem capiamus. Negligamus detrahentium conuicia, vt Chriſti voce laudemur. Non timeamus in hoc mundo de bono nomine, vt ab illo glorię regno donemur. Pro nihilo tandem iniquorum hominum maledicta ducamus, vt ille poſt ſuperatos agones nobis benedicat, de quo in Pſalmo dicitur. *Maledicent illi, & tu benedices.* (2.Cor.6; G; Pſal. 108.)

De alijs quibuſdam ab Hieronymo editis operibus. Cap. XV. H

D *PLenitudinem, 1 itaq́; ſapientia, & ſcientia adeptus 2 dedit, vt abyſſus vocem ſuam, 3 & aqua hebraica amaritudinis ad verbum eius dulcorata ſunt, 4 & reuelata ſunt abſcondita a ſaculis, & generationibus. 5 Cuncta enim volumina veteris teſtamenti prius de Graco, 6 poſtea veratiori editione de hebraico tranſtulit in Latinum: 7 eademq́; ferè omnia Spiritu ſancto reuelante, cuius inſtinctu ſunt edita, diligenter expoſuit. 8 Scripſit enim in Geneſim librum vnum, 9 abſq; pranotatis ad Damaſum quaſtionibus: 10 Cunctaſq́; homilias Origenis in Pentateuchum de Graco flumine tranſtulit in Latinum. 11 Regum verò, & Paralipomenon quaſtiones, qua vocantur hebraica, duobus libris prudenter explicauit: 12 Prater illas tres obſcuriſſimas, quas ſcribens abundantius expoſuerat. 13 Quarum prima eſt: Cur Dauid cum Achis ad expugnandum Saul vltroneus veniebat. 14 Secunda: Cur moriens Dauid precepit filio, vt Ioab magiſtrum militia interficeret. 15 Tertia de Semei, qui Dauid fugienti maledictionis iniurias*

irroga-

A *irrogauit. 16 Aliam quoq; propoſitam de eiſdem libris explicauit quæſtionem: quomodo ſcilicet Salomon, & Achaz vndecimo anno gignere filios valuerunt. 17 Porrò Iſaiam commentatus eſt libris decem & octo. 18 Hieremiam libris viginti; 19 Ezechielem libris quatuordecim: 20 Danielem libris tribus: 21 Et duodecim prophetas libris viginti. 22 Et vt nihil relinqueretur ambiguum, nomina quoq; Hebræorum, quemadmodum intelligi debeant etymologijs proprijs pulcherrimo patefecit decore. 23 In quoſdam pſalmos tractatus edidit luculentos. 24 Et in Eccleſiaſten Commentarios. 25 In Hieremiam, & in Ezechielem viginti octo, 26 Et in Lucam triginta nouem de Græco in Latinum homilias, 27 Nec non Peri archon libros conuertit. 28 Nouum præterea teſtamentum Græca fidei reddidit. 29 Ex quo Matthæum compendioſa potius, quàm faſtidioſa expoſitione ſtudioſis Lectoribus explanauit: 30 Et pleraſq; Apoſtoli Epiſtolas, 31 ac Ioannis Apocalypſim diſſeruit. 32 Poſtremò præcauens in futurum, ſi quid fortè in nouo Teſtamento, vel veteri aliquando corrumpi contigerit, qua cura debeat reformari, ſcribens ad Lucinum inſinuat. 33 Vt veterum (inquiens) librorum fides de Hebrais voluminibus examinanda eſt; ita nouorum Græci ſermonis normam deſiderat. 34 Et alibi. Deniq;, & ego cum inter diſcordantia veteris* B *teſtamenti latina exemplaria fluctuarem, ad hebraicam veritatem, 35 de cuius vtiq; fonte guſtauerã recurſum habui, & inter corrupta, & incorrupta, eius teſtimonio indicaui. 36 Cumq; ſic deprehendiſſem zizaniorum germina inter triticum diuinorum pullulaſſe voluminum, ea eradicare ſtudui. 37 Conſignans etiam per ſingulos loca ad corrumpendum procliuia: 38 Et breui opuſculo explicans, quibus maximè occaſionibus ſoleant exemplaria deprauari.* E F

COMMENTARIVS.

1 P*Lenitudinem itaq; ſapientia, & ſcientia adeptus*. Duplicem eſſe ſapientiam, humanam, & diuinam: carnalemq́; & ſpiritualem Paulus ad Corinthios teſtatur ſcribens: 2.Cor.1. *Non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei conuerſati ſumus in mundo*. Et infra. 1.Cor.2. *Sapientiam autem loquimur inter perfectos: Sapientiam vero non huius ſæculi, neq; Principum huius ſæculi,* C *qui deſtruuntur: ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio*. Hæc ergo poſteriori ſapientia, quæ circa inuiſibilia, & intellectualia eſt, repletus Hieronymus, dediſſe vt abyſſus vocem ſuam nunc aſſeritur. Et quamuis nemo in præſenti vita ſapiens ita reddatur, quòd adhuc eius ſapientia augeri nequeat, Salomone teſtante qui Prou.1. ait: *Audiens ſapiens, ſapientior erit*: ideo tamen ſapientiæ, & ſcientiæ plenitudine Hieronymus imbutus ſcribitur, quatenus Dei ſapientiam (quæ ſola plenitudinem virtutum claudit, & a qua quidquid virtutis humana habet infirmitas accipit) ex ſcripturæ ſacræ obſignato codice iam habuiſſet, poſſideretq́;, quàm D etiam ſapientiæ plenitudinem vt Coloſſenſes accipere mererentur, ſe Dominum rogaſſe Coloſſ.1. verbis hiſce teſtatur Apoſtolus: *Propter hoc ex quo die audiuimus, non ceſſamus orantes pro vobis, & deprecantes vt impleamini cognitione voluntatis eius in omni ſapientia & intelligentia ſpirituali, ambulantes dignè Deo*. Porrò diſtingui ſapientiam a ſcientia, quòd hæc naturalium, ſupernaturalium rerum illa ſit, nemo ignorat. Cæterùm ſi Stoicorum ſapientiæ quidditas accipiatur, ſecundum quam eadem humanarum, diuinarumq́; rerum cognitio definitur, ſynonima hoc loco ſapientiæ & ſcientiæ nomina eſſe facilè perſuadebimur. In quo ſenſu, & alibi ſcriptum legimus: *O altitudo ſapientia & ſcientia Dei, quàm incomprahenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles via eius*. Rom.11. Et in Prouerbijs. *Timor Domini principium ſcientia*. Prou.1. Quod in Pſalmo repetitur. *Initium ſapientia timor Domini*. Pſal.110.

G 2 *Dedit vt abyſſus vocem ſuam*. Qui ſapientia, vt dictum eſt, repletur, conſequens etiam eſt, vt illico det vocem ſuam, quoniam de ea dicitur: *Nunquid non ſapientia clamitat, & prudentia dat vocem ſuam? In ſummis, excelſiſq; verticibus, ſuper viam in medijs ſemitis ſtans iuxta portas Ciuitatis, in ipſis foribus loquitur dicens: O viri ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum*. Prou.8. Quæ iure *vt abyſſus* vocem leuare dicitur, quoniam eiuſmodi dictione aquarum multitudo ſignatur, ſicuti in Geneſi Moyſes loquitur: *Rupti ſunt omnes fontes abyſſi magna*. Gen. 7. Aquarum porrò multitudine ſapientia accipitur ex Eccleſiaſtico: *Aqua ſapientia ſalutaris potauit eos*. Eccl. 15. Igitur meritò ſapientia, vt abyſſus H dat vocem ſuam, quia vocis eius immenſitas ſuper omnes creaturarum voces aſcendit: Vnde Regius Propheta de Apoſtolorum ſapientia multo ante pronuntians; *Eleuauerunt flumina* (inquit) *Eleuauerunt flumina vocem ſuam, Eleuauerunt fluctus ſuos a vocibus aquarum multarum*. Pſal.92. Deniq; pro abyſſo ſapientiam accipi illud expreſſè declarat, quo dicitur. *Iudicia Dei abyſſus multa*. Pſal.31. Et. *Sapientia eius erumpunt abyſſi*. Prou. 3.

3 *Et aqua hebraica amaritudinis ad verbum eius dulcorata ſunt*. Aquarum nomine ſacram ſcripturã intelligit Hieronymus in Iſaiæ verba:

Beati

A *Beati, qui ſeminatis ſuper omnes aquas, immittentes pedem bouis & aſini*: quæ explicans: Beati (inquit) eſtis Apoſtoli, cæteriq; doctores qui ſeminatis ſuper omnes aquas ſcripturæ ſa͂ctæ, in quibus calcat bos & aſinus. Cæterùm cu͂ ſcriptura ſacra in vetus & nouum teſtamentu͂, ſeu in vetere͂, & noua͂ legem diuidatur: lexq; Eua͂gelica dulcedinis in pſalmo decimo octauo, vetus vero Mara, ſiue amaritudinis alibi dicatur: Hinc eſt, quòd hæc Hieronymi ſtudio dulcedine co͂mutata ſit: is etenim prophetias eius, atq; figuras omnes; nec no͂ viuificantis ſpiritus myſteria ſingula, ex ſpeciali dono Dei explicauit.

B De huiuſce legis, ſeu aquatu͂ amaritudine in
In Ezec. cap. 47. Ezechielem idem ſcribit: Conſidera lege͂ Moyſi: ſi intelligatur iuxta ſenſum carneum Iudæorum,
Exod. 21. Gen. 28. quomodo amara ſit. Effodiens oculum pro oculo, dente͂ pro dente: Iudæ in Thamar
Oſ. 1. fornicationem: & Oſſeę iunctum fornicatriæ:
Hier. 13. Num. 12. Hieremiæ περίζωμα: Moyſi vxorem Aethyo-
Exod. 2. piſſam, & interfectione͂ Aegyptij, & mille alia, quæ ſi intelligamus iuxta occidente͂ littera͂, & non iuxta ſpiritum viuificantem amara ſunt, & lectorem ſuum, non tam ædificant, quàm deſtruunt. De eiiſde͂ & in Exodo dicitur: *Non*
Exod. 15 *poterant bibere aquas mara, eo quod eſſent amara.* Vel dicatur. Veteris ideo legis amaritudinem Hieronymi verbo & calamo dulcedine fuiſſe
C commutatam, quòd eandem idemipſe ex amariſſimo idiomate, ſub quo, vti ſub duro cortice antea latebat, poſt Septuaginta Interpretes, Chriſti iam Euangelio corruſca͂te tra͂ſtulit, Latinitatiſq; dulcedine perfudit. Huius hebræi idiomatis amaritudinem ſupra idem co͂memorans ſcribit: Vt alphabetum diſcere͂, & ſtridentia anhelantiaq; verba meditarer. Quid ibi laboris inſumperim, quid ſuſtinuerim difficultatis, quoties deſperauerim, quotieſq; ceſſauerim, & contentione diſcendi rurſus inceperim, teſtis eſt conſcientia; tam mea, qui paſſus ſum, quàm eorum, qui mecum duxerunt vitam. Et gratias ago Domino, quòd de amaro
D ſemine litterarum, dulces fructus capio.

4 *Et reuelata ſunt abſcondita a ſæculis, & generationibus*. Hieronymi nanq; translatione quamplura Hæbreorum voluminibus antea incluſa myſteria Eccleſiæ Dei reuelata ſunt: De quorum vtiq; reuelatione in Proœmio ſuper Iſaiam idem ita meminit: Deinde hoc etia͂ adijciendum, quòd non tam Propheta. (Iſaias videlicet) dicendus ſit, quàm Euangeliſta: ità enim vniuerſa Chriſti, Eccleſiæq; myſteria ad liquidu͂ proſecutus eſt, vt non putes eu͂ de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere: Vnde conijcio, noluiſſe tunc te͂poris Septuaginta Interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicuè Ethnicis prodere, ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent; quæ cùm hanc (ſua͂ nimirum) editionem legeritis ab illis animaduertetis abſcondita.] Et in Eſdram ac Nehe- E
mia͂: Si quis aute͂ Septuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quoru͂ exemplaria, varietas ipſa lacerata, & inuerſa demonſtrat: nec poteſt vtiq; verum aſſeri, quod diuerſum eſt, mittite eum ad Euangelia, in quibus multa ponuntur, quaſi de veteri Teſtamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur, velut illud: *Quoniam Nazareus vocabitur*. Et. *Ex Aegypto vocaui filium meum*. Et. *Videbunt in que͂ compunxerunt*: Multaq; alia, quæ latiori operi reſeruàmus; & quærite ab eo vbi ſcripta ſint: Cunq; proferre non potuerit, vos legite de his
exe͂plarib⁹, quæ nuper a me edita maledicoru͂ F
quotidie linguis co͂fodiuntur.] Hæc ille de occultatis a Septuaginta Interpretib⁹, a ſe vero in Scripturę ſacrę tra͂slatio͂ne reuelatis myſterijs.

5 *Cuncta enim volumina veteris teſtamenti prius de Græco.* Miror admodu͂, cur de hac priori eius ex Septuaginta Interpretibus verſione a ſcriptoribus me͂tio nulla fiat, cu͂ tamen ea͂ primitus ſe ediidiſſe pluribus in locis aſſeueret. In præfatione librorum Salomonis: Si cui, inquit, Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendata͂: neq; enim noua ſic cudimus, vt vetera deſtruamus, & tamen eùm diligentiſſimè legerit, ſciat magis
noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas G
tra͂sfuſa coacuerit: ſed ſtatim de prælo puriſſimo commendata teſtæ ſuum ſaporem ſeruauerunt.] Et aduerſus Rufinum. Cæterùm me- Lib. 2. c. 8
mini, inquit, editionem Septuaginta tranſlatorum olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris, nec inimicu͂ debere exiſtimari eoru͂
quos in conuentu fratrum ſemper ediſſero. Id Epiſt. 28.
quod & ad Lucinum repetit ſcribens: Septuaginta Interpretum editione͂ & te habere non dubito, & ante annos plurimos diligentiſſimè
emendatam ſtudioſis tradidi.] Deniq; & eiuſ- Epi. 107.
dem laboris in Prologo Paralipomenon: in E-
piſtola ad Auguſtinum, & alibi frequenter me- Epi. 88.
minit. Verum opus a ſcriptorum memoria H
ideo exciſum arbitror, quòd eiuſdem Hieronymi tempore, æmulorum inuidia illud, vel omnino deprauatum, vel incendio co͂ſumptu͂ fuerit: in cuius rei teſtimonium Auguſtini ad eu͂de͂ Hieronymu͂ ſunt verba, quibus ait: Ego ſanè te malle͂ Græcas potius canonicas interpretari ſcripturas, quę Septuaginta Interpretu͂
auctoritate perhibentur. Cui ide͂ reſpondens Ep. 94.
Hieronymus: Grande͂ inquit latini ſermonis in iſta Prouincia notarioru͂ patimur penuria͂. Et idcirco præceptis tuis parere no͂ poſſumus, maximè in editione Septuaginta, quę aſteriſcis, verubuſq; diſtincta eſt: pleraq; enim prioris laboris, originalia videlicet exemplaria, ob fraude͂ cuiuſda͂ amiſimus.

A Ex eo, quod in præfata ad Lucinum Epiſtola (quę ex ſuperius explicatis Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo ſecundo data conuincitur) editio ante annos plurimos edita affirmatur, haud improbabili coniectura ad credendū inducor, elaboratā eandē circa annum Domini trecenteſimū ſexageſimū ſeptimū, cū nimirū idēipſe Euagrij ſolitudine detineretur.

6 *Poſtea verò veraciori editione de Hebraico tranſtulit in Latinum.* De hac poſteriori ex hebræo, ſcriptores omnes meminerunt, Sanctorumq; Patrum ſchola ſummis eandem extulit præconijs. Ea autem eſt, quæ Vulgata nunc dicitur, quamq; Eccleſia Catholica Da-
B maſi Pontificis primùm decreto, mox poſteriorum æquè Pontificum, nec non Sacrorum Conciliorum Sanctionibus approbauit, recepit, inuiolatamq; perpetuò conſeruauit. Cui deniq; ab ipſis Hebræis, Sanctis Apoſtolis, Euangeliſtis, & ipſomet Chriſto ſæpius teſtimonium redditū eſt. Vnde & inter multa (vt Bybliorum initio ſcribitur) magnaq; beneficia, quæ per Sacram Tridentinam Synodum Deus Eccleſiæ Catholicæ contulit, id inprimis numeratur, quòd inter tot Latinas editiones diuinarum ſcripturarum, hanc ſolam veterem, ac Vulgatam, quæ longo tot ſęculorum vſu in Eccleſia probata fuerat, grauiſſimo decreto
C roborauit. Et vnde nam (Victorius addit) apud nos ex Hieronymi ſtudijs maior, quàm ex hebraicæ linguæ cognitione vtilitas emanauit? Vnde emolumentum maius profluxit? Eius enim tantùm interpretatio ab Eccleſia iā diu recepta in vſu nunc eſt: eius verſio legitur, & citatur. Septuaginta enim, exceptis pſalmis, qui ipſi etiam, ſicut a Hieronymo emendati ſunt leguntur, nullum amplius apud Latinos locum tenent. Hanc eandem editionem Vulgatam, Hieronymi quidem verſionem dicit Bellarminus in ſuis controuerſijs de Verbo Dei, ſed illam in multis additam oſtendere nititur; Verùm Leo a Caſtro in ſuo Apologe-
D tico pro hac ipſa Hieronymi verſione (qua vt inquit ipſe tot ſæculis omni fidei bono, & obtrectantium Iudæorum malo, & hæreticātium pernicie vſa eſt in tot Concilijs Eccleſia) correctione eam non indigere, quin potius illibatam, vt hactenus, perpetuò ſeruandam eſſe cōuincit. Non immeritò autem *veraciori editione* de Hebraico Hieronymum illam tranſtuliſſe hoc loco affirmatur; Quandoquidem Septuaginta interpretum editionem ad ſua vſq; tempora imperfectam fuiſſe, quòd inter cætera Trinitatis myſterium non proderet, idem Hieronymus in Præfatione ſuper Pentateuchum ſequentibus teſtatur, Deniq; (de Septuaginta diſſerens) vbicunq; ſacratum aliquid ſcriptu-
ra teſtatur de Patrē, & Filio, & Spiritu ſancto, E
aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacuerunt.] Cæterùm hanc ex Hebræo ex ijs eſſe operibus, quæ idem ante Chriſti annum trecenteſimum nonageſimum ſecundum elaborauit, hoc argumento eſt, quòd ipſemmet in Catalogo ſcriptorum ſuorum, ad decimum & quartum vſq; Theodoſij Principis annum editorum referat. Cœptam verò eandē Chriſti anno trecenteſimo octogeſimo octauo, quo Hebræorum eruditiſſimis viris, Barhanina nimirum & Lyddæo vtebatur fuiſſe, atq; poſt duos proximè ſequentes annos abſolutam, ratio temporum perſuadet, quæ & ex proprijs
eius hauritur Epiſtolis, de quibus ſigillatim in F
Animaduerſionibus, ac præcipuè Animaduerſione centeſima quarta.

Num ex Hebræo vetus Teſtamentum Hieronymus adamuſſim tranſtulerit?

CONTROVERSIA XIX.

Tametſi autem ex hactenus allatis de Hieronymiana ex Hebræo veteris teſtamēti tranſlatione cōſtiterit, paulò tamen adhuc diligentius res ipſa explicanda videtur, cùm Iacobus de Valeria in prologo Pſalterij, Tractatu ſexto eandem in dubitationem adducat.
Hieronymus igitur de Septuaginta Interpretū G
editione in libro de Optimo genere interpretandi mentionem ingerens, non ad verbum, ſed ad ſenſum eandem ſe elaboraſſe indicans hæc habet [Ego non ſolum fateor, ſed libera voce profiteor, me in interpretatione Græcorum, abſq; ſcripturis ſanctis, vbi & verborum ordo, & myſterium eſt, non verbum e verbo, ſed ſenſum exprimere de ſenſu.] Ex his, atq; alijs idem Iacobus, ipſam Hieronymi ex Hebręo tranſlationem non ad verbum, ſed vix ad ſenſum editam ſuſpicatus, propriam ſententiam hiſce explicauit. [Ideo Paula, & Euſtochium videntes tantam confuſionem inter
Eccleſias Latinas, rogarunt B. Hieronymum H
Hebraicarū, & Gręcarum, & Latinarū litterarū virū peritiſſimum, vt ad vitandam talem confuſionem vetus Teſtamentum immediatè ex Hebræo interpretaretur, & verteret in Latinū. Et ſic rogatu earum tranſtulit Pentatheucum, & Ioſue, & librum Iudicum, & libros Regum. Sed rogatu Chromatij trāſtulit libros Paralipomenon, prout patet in prologo Bybliæ, in qua traductione B. Hieronymus tenuit iſtum modum, quia noluit ſequi litteram iā per Iudęos punctuatam, ſed voluit videre Tranſlationem ipſorum Septuagita, & Origenis, & omnium aliorum, & ſic elegit ſignificationes, & ſenſus, prout ſibi melius, & rationabilius viſum fuit. Et

A in quibuſdã non tranſtulit verbũ ex verbo,ſed
Epi. 101. ſenſum ex ſenſu, ſicut ſæpius fecerunt Septua-
ginta, vt ipſe dicit in Epiſtola ad Pammachiũ,
de optimo genere interpretandi. Vnde Hie-
ronymus non intendebat in tali interpretatio-
ne reprehendere Septuaginta, ſed vitia ſcrip-
torum & defectus, eo quòd vitio ſcriptorum,
& imperitia, & negligentia illa translatio in
multis locis erat vitiata,& quædam etiam erãt
omiſſa, quæ allegantur in ſcriptura noui teſta-
menti, vt ipſemet inquit.] Hæc ipſe, qui du-
plicem ab Hieronymo totius Scripturæ ſacræ
translationem elucubratam haud aduertens;
vnam quidem iuxta Septuaginta, & Græcam
B originem: alteram iuxta Hebraicam veritaté,
(de quibus ſatis paulò ſuperius) pronunciata
ab eodem Hieronimo de priori,atq; ex Græco
translatione, de poſteriori ex Hebræo dicta,
perperàm arbitratus eſt. Et quidem tantùm
abeſt in huius poſterioris elucubratione tex-
tum Hebraicum Hieronymum omiſiſſe, atq;
Septuaginta Interpretum, Origenis item, atq;
omnium aliorum ſibi propoſuiſſe exemplaria,
quòd ſæpiſſimè ad eiuſdem veteris teſtamenti
germanam, veramq; intelligentiam habendã
ex vno tantùm Hebræo fonte eandem hauri-
endam is moneat,& in ipſo opere cudendo ad
vnguem obſeruet. Extant rei huius propria
C einſdem teſtimonia quamplurima; Verùm
duo tantum hic attuliſſe ſat ſit. In Epiſtola
vigeſima octaua ad Lucinum ita ſcribit.
[Vt veterum librorum fides de Hebræis vo-
luminibus examinanda eſt, ita nouorum Græ-
ci ſermonis normam deſiderat.] Item in Epi-
ſtola centeſima trigeſima quinta ad Suniam,
& Fretelam. [Sicut autem in nouo teſtamen-
to, ſi quando apud Latinos quæſtio exoritur,
& eſt inter exemplaria varietas recurrimus ad
fontem Græci ſermonis,quo nouum ſcriptum
eſt inſtrumentum: ita in veteri teſtamento, ſi
quando inter Græcos, Latinoſq; diuerſitas eſt
ad Hebraicam recurrimus veritatem, vt quid
D quid de fonte proficiſcitur, hoc quæramus in
riuulis.] Hucuſq; Hieronymus. Porrò de ſin-
gulorum veteris teſtamenti librorum verſione
idem ipſe differens, atq; de libro præſertim
Heſter in præfatione centeſima decima ſecũda
ſcribit [Librum Heſter varijs translatoribus
conſtat eſſe vitiatum, quem ego de archiuijs
Hebræorum releuans, verbum e verbo expreſ-
ſius tranſtuli; quem librum editio Vulgata laci
nioſis hinc idem verborum finibus trahit, ad-
dens ea,quę ex tempore dici poterant, & audi-
ri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis ſum
pto themate excogitare, quibus verbis vti
potuit, qui iniuriam paſſus eſt,vel qui fecit.]
Item de libro Iob in præfatione centeſima de-
cima tertia. [Hæc autem translatio nullum de E
veteribus ſequitur Interpretem, ſed ex ipſo
Hebraico, Arabicoq; ſermone, & interdum Sy
ro nunc verba, nunc ſenſus,nunc ſimul vtrũq;
reſonabit.] De Pſalterio vero [Certè, inquit
confidenter dicam,& multos huius operis teſ-
tes citabo, me nihil dumtaxat ſcientem de
veritate Hebraica mutaſſe.] Verùm totum
ipſummet vetus Teſtamentũ ſimili methodo,
atq; ad vnguem ex Hebręo in Latinum reddi-
tum conſtat ex præfatione eiuſdem centeſima
quarta, dum ijdem Hebræi ſuper Pentatheucũ
teſtes adhibentur, hiſce videlicet [Sicubi in trã
slatione tibi videor errare, interroga Hebræos:
diuerſarum vrbium magiſtros conſule. Quod F
illi habent de Chriſto, tui codices non habẽt.]
& in præfatione centeſima ſexta ſuper libros
Regum. [Certè ſi incredulus es, lege Græcos
codices, & Latinos,& confer cum his opuſcu-
lis, quæ nuper emendauimus, & vbicunq; in-
ter ſe diſcrepare videris, interroga quemlibet
Hebræorum, cui magis accommodare debeas
fidem: & ſi noſtra firmauerit, puto quod eum
non exiſtimes coniectorem; vt in eodem loco
mecum ſimiliter diuinauerit.] In præfatio-
ne quoq; centeſima octaua ſuper Paralipo-
menon. [Si quis in hac interpretatione
voluerit aliquid reprehendere; interroget
Hebręos, ſuam conſcientiã recolat, videat G
ordinem, textumq; ſermonis, & tunc noſ-
tro labori, ſi potuerit, detrahat.] Item in
præfatione centeſima nona ſuper Eſdram
& Nehemiam [Edidi aliquid,quod non habe-
tur in Græco, aut aliter habetur, quàm a me
verſum eſt. Quid interpretem laniant? Inter
rogent Hebræos, & ipſis auctoribus, transla-
tioni meæ, vel arrogent, vel derogent fidem.]
Quod ſi nec hiſce teſtimonijs rem ipſam elu-
cidatã Iacobus approbat, Apoſtolorũ quoq;,&
ipſius Domini Saluatoris Hieronymũ teſtimo-
nia proferenté in pręfatione cẽteſima ſeptima
audiat [Scripſi (inquit ille) nuper librum de
optimo genere interpretandi,oſtendens illa de H
Euangelio: Ex Aegypto vocaui filium meum,
Et: Quoniam Nazarenus vocabitur, Et:
Videbunt in quem compunxerunt, Et illud
Apoſtoli: Quæ oculus non vidit, nec auris au Matt. 2.
diuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præ Io. 19. 1. Cor. 2.
parauit Deus diligentibus ſe: cæteraq; his ſi-
milia in Hebræorum libris inuenitr. Certè
Apoſtoli, & Euangeliſtæ Septuaginta Inter-
pretes nouerant,& vnde eis hæc, quæ in ſep-
tuaginta Interpretibus non habentur? Chri- Io. 7
ſtus Dominus noſter vtriuſq; teſtamenti con-
ditor in Euangelio ſecundum Ioannem, Qui
credit, inquit, in me, ſicut dicit ſcriptura, flumi-
na de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtiq;

A ſcriptum, quod ſaluator ſcriptum eſſe teſtatur. Vbi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: Apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur reuertendum eſt, vnde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt.] Hæc ipſe de eiuſmodi teſtimonijs, quæ in propria ex ipſomet Hebræo fonte hauſta translatione continentur. Deniq; hanc eandem tranlationem Leo, qui ſupra, in Prolegomenis ſuper Iſaiam appoſitè perueſtigans: Vtráq; affirmat, translationem, tam Septuaginta videlicet, quã Hieronymi cum Hebraica veritate conſentire, At in hoc tantùm differre, quòd vulgata Hieronymi ad verbum reddat eandem: Septua- B ginta verò ad ſenſum tantùm: ex quo & interdum eoſdem putatos dicit ab Hebraica diſcordes veritate. Sed & de eiuſdẽ nunc Hieronymi veritate, atq; præſtantia paucula ſubdam⁹.

Num Hieronymi ex Hebræo Tranlatio verior ſit & præſtantior?

CONTROVERSIA XX.

HIc quoq; Iacobi eiuſdem de Valentia C præallegato loco, alter error eluitur: proximè quippe de Hieronymi, atq; Septuaginta Interpretum Translationibus agens, Hieronymi negat alijs eſſe prælatam: Quin potius ad Septuaginta partes propendens, eoſdem prophetas habendos, atq; Spiritu ſancto plenos ex Eccleſiæ determinatione teſtatur; cuius & verba ſunt [Ideo Papa Damaſus, & etiã vniuerſalis Eccleſia Romana bene acceptauit translationem Hieronymi, tanquam veram, & Catholicam: ſed noluit Eccleſia, vt traductio Hieronymi, nec aliqua alia præferretur, nec anteponeretur interpretationi ipſorum Septuaginta: immo voluit vt habeantur tanquam D prophetæ in omnibus, quæ interpretati ſunt, & in his quæ addiderunt, eo quod Spiritu ſancto pleni ſunt] Hęc ipſe. Cæterùm, quòd aliter res ipſa ſe ſe habeat, grauiſſimorum auctorum teſtimonijs comprobemus: Auguſtinũq; inprimis libro decimo octauo de Ciuitate Dei auditione accipiamus.. [Non defuit noſtris temporibus Hieronymus Presbyter, homo doctiſſimus, & trium linguarum periti ſſimus, qui non ex Græco, ſed ex Hebræo in Latinum diuinas litteras conuertit: cuius tantùm litterarum laborem etiam Hebræi fatentur eſſe veracem.] Idem libro quarto de doctrina Chriſtiana profitetur. Auguſtini ſententiam comprobans Gregorius libro vndecimo Moraliũ, E hæc habet [Noua Hieronymi translatio ex Hebræo nobis eloquio cuncta verius transfundit: propterea credendum eſt, quidquid in ea dicitur: & oportet, vt verba illius noſtra expoſitio ſubtilius timetur.] Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus, libro ſexto ethymologiarum, capite quinto hæc addit. [Hieronymus, trium linguarum peritiſſimus, ex Hebræo in Latinum eloquium diuinas ſcripturas conuertit, eloquenterq; transfudit, cuius interpretatio cæteris anteſertur: nam eſt verborũ tenacior, & perſpicuitate ſententiæ clarior, atq;, vt potè Chriſtiana verior] Melchior Canus, libro ſecundo Locorum Theologicorũ capite decimo tertio. [In translatione (inquit) Sacræ ſcripturæ noſtra F ſæcula ſunt feliciora, quàm antiqua; nam olìm tot penè vulgabantur exẽplaria, quot codices. At verò nunc, Sancti ſpiritus ſine dubio peculiari prouidentia, Damaſi ſolicitudine, Hieronymi ſummis laboribus, Eccleſia Sancta concordem ſcripturarum vnitatẽ accepit, omniſq; ſublata de medio varietas eſt; vnica Latina editione, omnium conſenſione recepta. Quapropter, qui ad Græca exemplaria nos reuocant, eandem varietatem inferre volunt, quã olìm Hieronymus in libris noſtris aſſeruit: immo eãdem falſitatem, a qua ille codices noſtros expurgauit] & quæ ſequũtur. Venerabilis Beda in libro, qui de ratione temporum inſcribitur, G auctor eſt, Septuaginta translationem, vel parũ ſolicitè primò editã, vel poſt corruptam fuiſſe: per Beatũ verò Hieronymũ ex puro Hebraicæ veritatis fonte (ipſis etiam Iudæis teſtibus) nos potari teſtatur. Gloſſa, capite Vt veterũ, diſtinctione nona, Hieronymo in hiſtorijs & translationibus, Auguſtino in diſputationibus, Gregorio in moralibus credẽdũ tradit. Platina in vita Damaſi: Damaſus, inquit, primus ſcriptis Beati Hieronymi, & trãſlationi Bibliorũ auctoritatis pondus addidit. Ioannes Driedo, libro ſecundo de ſcripturis & dogmatib⁹ Eccleſiaſticis, vbi de translatione Sacrę ſcripturę tractat [Affirmam⁹ (inquit) quòd & ſi Eccleſia ſub Apoſtolorũ tẽ- H poribus haberet Septuaginta Interpretũ editionẽ tãquã authenticã, diuinoq; ſpiritu editã, qua, & Chriſtus, ſniq; Apoſtoli vſi ſunt ad demonſtrãda fidei primordia: iuſta tamẽ ratione Hieronymus poſt illorũ, ac aliorũ interpretum editionẽ, totũ vetus teſtamentũ immediatè ex Hebræo in Latinũ tranſtulit, ſnãq; editionẽ Eccleſiæ legendã ſuaſit, ac tradidit.] Cæterũ, cùm huius nos cauſas alibi in medium attulerimus, ad eaſdem lectorem nunc mittimus. Deniq; Sacroſanctæ Tridentinæ Synodi in eiuſdem Iacobi ſugillationem decretũ proferamus. [Inſuper, ait, eadem Sacroſancta Synodus conſiderans non parum vtilitatis accedere poſſe Sess.4. de Cã.ſcrip.

Eccle-

A Eccleſiæ Dei, ſi ex omnibus Latinis editionibus
quæ circunferuntur, ſacrorum librorum, quç-
nam pro authentica habenda ſit, innoteſcat:
ſtatuit, & declarat, vt hęc ipſa vetus & vulgata
editio, quç longo tot ſæculorũ vſu in ipſa Ec-
cleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſ-
putationibus, prædicationibus, & expoſitio-
nibus pro authentica habeatur; & vt nemo illã
reijcere, quouis prætextu audeat, vel præſu-
mat.] Hucuſq; ſacri Concilij de Hieronymi
translatione decretũ, quod habetur Seſſione
quarta, de canonicis ſcripturis: Ad cuius æ-
què robur, cùm omnis humana ratio ſuperua-
canea cenſeatur, hic quoq; cæteris argumen-
B tis, atq; auctoritatibus omninò ſuperſedemus.
Quod deinde idem Iacobus addit: Voluiſſe
Eccleſiam, Septuaginta Interpretes in omni-
bus quæ interpretati ſunt, habendos eſſe tan-
quam Prophetas, & Spiritu ſancto plenos, mi-
hi hactenus de hac Eccleſiæ determinatione
minimè conſtat: quod ſi conſtiterit, illi per-
petuò, & quibuſcunq; alijs eius decretis, me,
meaq; omnia dicta, & ſcripta ſubiecta profi-
teor. Tu interim, Lector, hanc vide ab Hie-
ronymo reiectam opinionem capite quarto.

COMMENTARIVS.

C *7 Eademq́ ferè omnia Spiritu ſancto reuelan-
te, cuius inſtinctu ſunt edita, diligenter expoſuit.*
Hieronymi phraſis: Orãtibus vobis, & ipſo no-
bis Sancto ſpiritu ſugerente, quo ſcripta ſunt,
ſuis locis explanare conabimur (præfat. in E-
piſtolã ad Philem.) Igitur tũ ex hec uſq; explica
tis, tũ ex infra explicandis, in quos præſertim
ſcripturæ ſacrę libros cõmẽtarios Hieronymus
ediderit cõſtat. Cęterùm eũ in tanta myſte-
riorum profunditate, diuino fuiſſe excitatum
Spiritu, alienis non eſt opus id comprobare
ſententijs, cùm Sanctæ inprimis Eccleſiæ, quç
eiuſdem Sancti ſpiritus illuſtratione perpetuo
dirigitur, vnicũ teſtimoniũ, & ad Deũ oratio,
D ſingulis annis, in eius die feſto recitata ſuffi-
ciat: De eiuſdem inſtinctu in Præfatione ſex-
ti libri in Ezechielem idem loquitur: Sextum
volumen explanationum in Ezechielem meo
ore, ſuo ſenſu Dominus explicet: eiuſdemq;
Spiritus gratia, quo Prophetis reuelata ſunt,
Pſal. 118. quæ ſcripta legimus, nobis quoq; differentibus
reuelentur: vt poſſimus dicere: *Os meum ape-
rui & attraxi ſpiritum.*]

8 Scripſit enim in Geneſim librum vnum.
Quis iſte liber ſit, non ſatis intelligo. Edidiſſe
Hieronymum in Geneſim librum vnum, quçſ
tionum, ſeu Traditionum hebraicarum nomi-
ne inſcriptum, omnibus compertiſſimum eſt:
de quo & ipſe in catalogo ſcriptorum ſuorum
agens: Quæſtionum, inquit, hebraicarum in E
Geneſim librum vnum (ſcripſi videlicet.) Et
ſuper Iſaiam: De Segor, ait, in libris Quæſ- Iſ. 15.
tionum hebraicarum diximus. Et infra. De
Sabbato in hebraicarum Quæſtionum libro, Iſa. 54.
quem in Geneſim ſcripſimus, plenius dictum
eſt.. Verum, an liber hic, ille ſit, de quo in te-
xtu nunc ſcribitur diligens Lector attendat..
Dum Paula, eiuſq; filia Euſtochium, Bethlehẽ
morarentur, conſcripſiſſe tunc illum in Epiſ-
tolam ad Epheſios Commentarios, Præfatio-
nes ipſæ primi & ſecundi apertè declarant: At
cùm illis in Geneſim certam expoſitionem
hiſce polliceatur videlicet. Non neceſſe eſt, In Ep. ad Eph. c. 6.
F totũ nunc loci illius (Iacob luctam intelligens)
excutere Sacramentum, cùm in ſuo loco, ſi vi-
xero plenius diſſerendum ſit.] Hinc proba-
bili coniectura aſſequor, eundẽ tot poſtmodũ
annis vita functũ, promiſſum opus abſoluiſſe.
Nec eſt, quòd quiſpiã ex citato ad Epheſios lo
co, Hebraicarum quæſtionum opus intelligat,
quandoquidem nec verbum quidem in eo de
Iacob cum Angelo lucta. Cæterùm eiuſmodi
Quæſtionum hebraicarũ opus admirans Vic-
torius exclamat. Vtinam in omnis ſcripturæ
ſacræ libros, ſicut propoſuerat ſimiles eius ex-
tarẽt labores, ſic enim, & tot interpretum petu-
lantia retunderetur, & mutationũ apud He-
bræos in ſimilibus interdum, cùm litteris,
tùm punctis factarum (ex quo interpretationũ G
varietas nunc oritur) veſtigium aliquod in
cæteris libris teſtato appareret.]
Quæſtiones haſce multò ante verſionem ex
hebrçō exaratas, propriæ præfationis verba de-
clarant, quibus dicitur. Sed & Euangeliſtæ,
& Dominus quoq; noſter, atq; Saluator, nec
non & Paulus Apoſtolus multa quaſi de vete-
ri teſtamento proferunt, quç in noſtris codici-
bus nõ habẽtur, ſuper quib9 in ſuis locis pleni9
diſſeremus.) Hæc ibi: Elucubratas verò eas po-
tiſſimum tunc omnis ratio ſuadet, cum Barha-
nina ad obſcuriora Scripturæ ſacræ myſteria
præceptore vtebatur. Annus is Chriſti trecẽte-
ſimus octogeſimus octaus ſupra numeratus H
eſt. Cur verò in reliquos Scripturæ ſacrç li-
bros quæſtiones idgenus ſtylo haud proſecutus
ſit, rationem reddit ipſemet in præfatione tri-
ginta nouem homiliarum Origenis in Lucam
quas e Græco in Latinum ſermonem conuer-
tit, dicens: Sed quantum apud me, & auctori-
tas veſtra, & voluntas valet (o Paula ſcilicet
& Euſtochium:) prætermiſi paululum Hebrai-
carum Quæſtionum libros, vt ad arbitrium
veſtrum lucratiui operis (Homilias videlicet
eiuſmodi in Lucam intelligens) qualiacunq;
ſunt, nõ mea ſed aliena dictarem.] Hæc ibi, ex
quibus poſt Quçſtiones hebraicas in Geneſim,

A homiliarum eiuſmodi verſionem elaboratam manifeſto colligimus. Numeratur earundem annus Chriſti trecẽteſimus octogeſimus non⁹.

9 Abſq; prænotatis ad Damaſum quæſtionibus. Ijs videlicet, de quibus ſupra, capite quinto, & ſexto. Quas pariter ipſemet in calce libri de ſcriptoribus Eccleſiaſticis commemorat: De tribus, inquiens Quæſtionibus legis veteris (ſcripſi.) In quibuſdam exemplaribus [ſubnotatis ad Damaſum quæſtionibus] legitur: ſed error eſt: quandoquidem, non ex Geneſis, ſed ex Regum libris paulò infrà ſubnotatæ quæſtiones accipiuntur.

10 Cũctaſq; homilias Origenis in Pentatheucum de Græco flumine tranſtulit in Latinum. B Pro Græco flumine, græcam accipe locutionem: in quo ſenſu, & de Oratore ſcribitur: Cic. de or. flumen orationis, & varietas.] Et paulò infrà: flumen grauiſſimorum, & optimorum verborum.] In alijs quibuſdam manuſcriptis exemplaribus [famine] ſcribitur, quod idem ſignificat a faris verbo deductum. Porrò; quòd nullibi de inſigni hoc opere ab eodem Hieronymo translato, apud ſcriptores repererim factam mentionem, id in cauſa eſt, vt quid de eo certi proferam, non habeam. In dictos quinq; Moyſi libros (Pentateuchum vnico nomine nuncupatum) ipſum Origenem libros, ſeu homilias edidiſſe, dubitare haud quiſpiam C debet, cùm præſertim nunc inter eiuſdem opera, ac in primo quidem Tomo circunferantur in Geneſim homiliæ decem & ſeptem: In Exodum tredecim: In Leuiticum ſexdecim: In Numeros vigintiquinq;. Cæterùm an Hieronymus illas omnes e græco in latinũ verterit ex eo probabile ducitur argumẽtũ, quòd Gelaſi⁹ in ſuo decreto, Origenis opera omnia cũ eorũ proprio auctore damnauit, ijs tantũ exceptis, quæ Hieronymi iudicio nõ improbabãtur: at cum Origenis bibliothecæ Hieronymus, & Rufinus, teſte Gennadio de viris illuſtribus, translatores fuerint: Rufinuſq; vt porè Origeniſta auctorem eum eius erroribus, Hieronymus verò eundem omnino caſtigatum verterit, hinc euidenter concluditur, eiuſdem Origenis opera, quæ nunc per Eccleſiam circonferuntur Hieronymi, & non alterius eſſe labores. D Dubitari tantummodo poteſt, de homilijs in Leuiticum, quę paſsim erroribus eius ſcatent, vt optimè etiam obſeruauit Bellarminus. Verùm poteſt eſſe, a Hieronymo primùm caſtigatas, atq; catholicas fuiſſe trãſlatas, deinceps verò ab Origeniſtis, ad auctoris exemplaria reſtituta, ſeu veriùs deprauata. Vertiſſe prætetea Hieronymum ex eodem Origene vltra ſeptuaginta libros, hoc ipſo capite paulò infrà oſtendemus: At præfatos in Pentatheucum, in horum numero minimè comprehendi ſimul E afferemus.

11 Regum verò, & Paralipomenon Quæſtiones, quæ vocantur hebraicæ duobus libris prudenter explicauit. Poſt quinquennium ſaltem ab elucubratis aliàs in Geneſim: ſiquidem non potuiſſe eas ante abſoluere, ratio intermedij temporis, quo ad alia prouocatus eſt opera ſatis probat. Sed neq; de ijſdem in Catalogo ſcriptorũ agitur. Extant eiuſmodi queſtiones Tomo tertio operum eiuſdem.

De Quæſtionibus in libros Regum, atq; Paralipomenon an Hieronymi ſint? F

CONTROVERSIA XXI.

DVbitant de harum auctore Recentiores: Vnde & Victorius in earum recognitione hæc habet: In primùm, & ſecundùm Regum librum, & tertij partem, Quęſtiones ſeu Traditiones hebraicæ nunc tractantur, ſimili vt in Geneſi factum eſt modo; non ita tamen accuratè: quippe, cum Septuaginta, aliorumq; Gręcorum interpretum, Aquilæ, Symmachi, Theodotionis nequaquam recenſeantur translationes. Quæ vna cauſa fuit, vt Hieronymi hoc opus non eſſe, ſed ex eius Commentarijs, ſeu veriùs Quæſtionibus, quæ non extent, quas ipſe in hos libros, ſicuti in cęteros quoq; Scripturæ ſacræ ſe G editurum initio præfatus eſt, ab alio conſarcinatum, creditum a quibuſdam nõ temerè ſit.] Idem, & Bellarminus in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, in propria ad Hieronymi opera cenſura hiſce teſtatur. In Tomo tertio nihil eſt, de quo dubitetur, exceptis quęſtionibus in libros Regum, & in libros Paralipomenon. Sanctus enim Hieronymus in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis extremo, teſtatur ſe ſcripſiſſe Traditiones, ſiue Quęſtiones hebraicas in Geneſim, loca hebraica, & nomina hebraica, & de traditionibus, ſiue quęſtionibus hebraicis H in libros Regum, & in libros Paralipomenon nihil dicit. Prætera in Quæſtionibus hebraicis in Geneſim adſcribit idem Hieronymus paſsim verba hebraica, in Quæſtionibus autẽ in libros Regum, & Paralipomenon, nonniſi ſemel aut iterum id facit. Deniq; grauior videtur ſcriptio illa in Geneſim, quàm iſta in libro Regũ & Paralipomenon: Sed cuiuſcunq; ſit hoc opus non magni refert.] Hęc Bellarminus. Verum cum præfatus Victorius, Hieronymum in eoſdem Paralipomenon atq; Regũ libros edidiſſe, ſicut & in Geneſim Quæſtiones hebraicas ſentiat, & modo citatũ opus omnino doctrinam Hieronymi eſſe, a quopiam alio

ex

A ex eius ſcriptis conſarcinatum teneat, ſuperua-
canea ineoptimo hæc de operis auctore vide-
ri poteſt dubitatio, cum in Hieronymi potiſſi-
mum doctrinę confeſſione conſenſus ſit. Ad-
ditur præterea: haud quaquam ſimile vero eſ-
ſe, Hieronymum (cuius inprimis conſilium
fuit ſcripturæ ſanctæ ſub obſcuriora ſacramen
ta prodere) eiuſmodi librorum, Regum vide-
licet atq; Paralipomenon, omnem penitus ex-
planationẽ prætermiſiſſe, cùm abſq; eorum co
gnitione eiuſdem ſcripturæ ſacræ cognitio ha-
beri non poſſit. Quod & ipſemet Paulino af-
firmat. Paralipomenon, inquiens, liber, ideſt,
Inſtrumenti veteris epitome, tantus ac talis,
B vt abſq; illo, ſi quis ſcientiam ſcripturarum ſi-
bi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſin-
gula quippe nomina, iuncturaſq; verborũ, &
prętermiſſę in Regũ libris tanguntur hiſtoriæ,
& innumerabiles explicãtur Euãgelij Quęſtio
nes.] Hęc ipſe. Tertio nulli ex antiquis Patri-
bus magis aptari videtur opus, quã Hierony-
mo: quoniã eius auctorẽ, Latinã calluiſſe ęquè
ac hebraicam linguam, in priori pręſertim Pa-
ralipomenon libri explanatione (cuius ſingula
fermè verba, ex Hebręo transferuntur) com-
pertiſſimum eſt. Et quidem ex veteribus La-
tinis Patribus, neminem pręter Hieronymum,
atq; etiam Clementem diuerſarum linguarum
C habuiſſe peritiam iam ſupra monuimus. Ad
Bellarmini in contrarium allata argumenta
reſpondetur, poſt libri de Scriptoribus Eccle-
ſiaſticis lucubrationem, Hieronymum multis
annorum curriculis (quo temporis interuallo
quanplura edidit alia volumina, quorum me-
moria in eiuſmodi libro non habetur) ſuperui-
xiſſe. Sed & iã paulò ſuperius ratio explicata
eſt; cur non ſtatim poſt quęſtiones hebraicas
in Geneſim, in libros ęquè Regum atq; Para-
lipomenon cœptum opus frequentarit; quia
eo nimirum tempore ad aliud opus Paulę, atq;
Euſtochij precibus impulſus fuit. Quod dein-
de paſſim in hoc opere nõ admiſceantur, ſicut
D in Geneſi hebraica verba, fortaſſis id Hierony-
mo importunum viſum fui. Accedit, quòd
non tanta, hebraicorum in libris Regum co-
pia eſt, quanta in Geneſi; eadem tamen expo-
ſitioni aliquando admiſcet, pręſertim libro
primo regum, capite primo, Et Septuaginta
Interpretũ, necnon Hebræorũ lectionẽ ediſſe-
rit capite ſecundo: Libro item ſecundo, eadẽ
hebraica nomina citat, & explicat capite ſe-
cũdo, duodecimo, & decimoſeptimo: quod ſi-
mul proſequitur libro tertio, capite ſecundo,
& ſexto. Primus Paralipomenon totus ferè
hebraicus eſt, ſecundus vero mixtus: Deniq;
in toto, ſiue Regum, ſiue Paralipomenon o-
pere, alternis fere periodis lectio, & verſio
hebraica, quamuis latinis dictionibus, vt ipſi E
legenti liquet) conſtruitur. Quæ ſimul om-
nia Hieronymi opus eſſe haud improbabiliter
multis perſuadere poſſunt. Cęterùm, vt meã
breuiter ſententiam exponam: Traditiones
in libros Regum, Hieronymi in omnibus ſtylũ
atq; phraſim non eſſe, ſed potius germanam
doctrinam, alibi ab ipſomet traditam, & ex-
plicatam cum pręfacto Victorio affirmo. Porrò
quod ad ſequentes in libros Paralipomenon
traditiones attinet, illis ſubſcribo, qui eaſdem
Hieronymi genuinum opus pro comperto ha-
bent: Inter quos Cornelius Schultingius, in
propria de eiuſdem ſcriptis cenſura. Idem
Victorius, & alij numerantur.

COMMENTARIVS. F

12 *Præter illas tres obſcuriſſimas, quas ſcribẽs
abundantius expoſuerat.* Corruptus enormiter
hic textus eſt, verùm de eius reſtitutione pau-
lo inferius. Tres igitur quæſtiones, latius ab
Hieronymo explicatæ, quæ & ſigillatim mox
ſubduntur ex præallegatis Regum libris accep
tæ fuerunt.

13 *Quarum prima eſt: Cur Dauid cum Achis
ad expugnandum Saul vltroneus veniebat?* Ex
primo Regum capite vigeſimo nono.

14 *Secunda: Cur moriens Dauid præcepit* G
filio, vt Ioab magiſtrum militia interficeret? Ex
tertio item Regum libro, capite ſecundo.

15 *Tertia de Semei, qui Dauid fugienti ma-
ledictionis iniurias irrogauit.* Ex ſecundo Re-
gum capite decimo ſexto. Cæterùm, quoniam
de hiſce quæſtionibus, neq; Victorius, neq;
alius quiſpiam, qui eiuſdem Hieronymi vitam
conſcripſit, aliquando meminit: quin inſuper,
nec inter Hieronymi opera connumerantur;
ſępius quomodo ab auctore de eiſdem hoc lo-
co mentionẽ fieri contigerit cogitatione cõple-
xus ſum. Deniq; ex Caſſiodori libro, de inſti-
tutione diuinarum lectionum, capite ſecundo
rem ipſam accipiens, eundem Hieronymum
Epiſtolam quandam ad Antium, in qua ob- H
ſcuriſſimas elucidauit quæſtiones, intellexi.
Nec cuiquam dubium eſſe debet, quin de his
nunc memoratis quæſtionibus Caſſiodorus in-
telligendus ſit, cum communi omnium ſenten
tia eę obſcuriſſimæ habeantur. Huius pariter Annal.
ad Antium Epiſtolę, De obſcuriſſimis ſcriptu- Eccl. Tõ.
ræ quæſtionibus iactutam commemorat Baro 5 ſub Chri
nius Annalium Eccleſiaſticorum Tomo quin- ſti an. 420.
to. Corrigendus ergò manifeſti erroris, reſti-
tuenduſq; hoc loco textus eſt: ita vt pro *abun-
dantius*, Antio legatur: iã enim quis iſte Antius
eſſet ex Caſſiodoro, & Baronio indicatũ eſt.

16 *Aliam quoq; propoſitam de eiſdem li-
bris explicauit quæſtionem: quomodo ſcilicet Sa-*

A *lomon, & Achaz vndecimo anno gignere filios valuerunt*. Hanc quartam quæſtiunculam Tomo tertio operum eius, Epiſtola centeſima trigeſima ſecunda diſcuſſam obſeruabis, quæ, vt prædicitur ex Regum pariter libro tertio deſumitur: Inſcribiturq́; Epiſtola Vitali. Eiuſdem conſcriptionis tempus inde accipi poſſe videtur, quòd ſui initio Damaſum Summum Pontificem ſuperſtitē adhuc præſeferat: cuius & ad ſe tranſmiſſæ Epiſtolæ Hieronym⁹ meminit. Verùm ſciendum, alterum eum eſſe Damaſum a Romano, de quo & plenius in Animaduerſionibus, Numerabitur illic Epiſtolæ annus quadringenteſimus decimus a Chriſto.

B 17 *Porrò Iſaiam commentatus eſt libris decem & octo*. Extant hi omnes Tomo quarto, & eiuſdem Iſaiç prophetias omnes dilucidant. In eis verò cudendis ingenij proprij velas Hieronymus tollens, ſignati eiuſdem voluminis (de quo idem Iſaias loquitur: *Et erit vobis viſio omnium, ſicut verba libri ſignati, quem cùm dederint ſcienti litteras, dicent: lege iſtum, & reſpondebit: Non poſſum; ſignatus eſt enim: Et dabitur liber neſcienti litteras, diceturq; ei; lege, & reſpondebit: Neſcio litteras*) inter latinos primus ſignacula ſoluit, myſticiq́; Dauidis claue, myſteria eiuſdem aperuit. Conſentit hiſce ipſemet in Oſſee comentarijs ſcribens; In Iſaia ſignatum librum legimus, quem Scribæ, & Phariſæi, qui legis litteras noſſe ſe iactant, non poſſunt legere, quia ſignatus eſt; nulluſq; inueniri potuit, niſi leo de tribu Iuda, quem ſignauit Deus Pater, qui eius poſſet reſerare myſteria. Et reuera neminē ante eum Latinorum vaſtiſſimum opus, nec aggreſſum fuiſſe, neq; ad illud reſpexiſſe, perſpicuum eſt. Quod & ſi Græcorum aliqui, in eiuſdem myſterijs nonnullis perſcrutandis antea laboraſſent, nemini tamen libri omnes intellexiſſe viſiones, perinde ac Hieronymo datum deſuper eſt. Et quia Iſaias ſponſi legatus ad Eccleſiam dictus eſt: & non Propheta tantùm, ſed & Apoſtolus, & Euangeliſta, Euangeliumq; potius, quàm prophetiam texuiſſe putatus eſt: Hinc etiam fuit, vt ad horum omnium ſublimem intelligentiam eleuatus Hieronymus in præfatione ſubiunxerit. Nullus putet me voluminis iſtius argumentum breui cupere ſermone comprehendere, cùm vniuerſa Domini Sacramenta præſens ſcriptura contineat, & tam natus de Virgine Emmanuel, quàm illuſtrium patrator operum, atq; ſignorum, mortuus, ac ſepultus, & reſurgens ab inferis, & Saluator vniuerſarum gentium prædicetur. Quid loquar de Phiſica, Ethica, & Logica? Quidquid ſanctarum eſt Scripturarum; quidquid poteſt humana lingua proferre, & mortalium ſenſus

Iſa. 29.

C

Apoc. 5.

D

accipere iſto volumine continetur.] Deniq; & latiſſimi operis explanationis tempus, ex ipſo præfationis in illud exordio habetur, dum poſt S. Paulę e vita diſceſſum, qui Chriſti Domini anno quadringenteſimo quarto ſecundum aliquos, iuxta verò aliorum ſententiam, quadringenteſimo ſexto adſcribitur, accidiſſe, hûc in modum explicatur; Expletis longo uix tempore in duodecim prophetas viginti explanationum libris, & in Danielem Commentarijs, cogis me Virgo Chriſti Euſtochium tranſire ad Iſaiam, & quod Sanctę Matri tuæ Paulæ, dum viueret pollicitus ſum tibi, reddere.] Numerauim⁹ nos alibi huiuſmet operis tēpus, annum Chriſti quadringenteſimum nonum. E Cap. 4.

F 18 *Hieremiam libris viginti*: Ita & Sanctus Antoninus ex Vincentio in Hieremiam viginti Hieronymi libros enumerat, ex quibus cùm noſtris temporibus ſex tantùm (exceptis tribus in Lamentationes) circunferantur; vltraq́; trigeſimum ſecundum caput eiuſdem prophetę ijdem non extendātur, ex eiſdem vndecim, vel ſecundum alios, quatuordecim libros periiſſe facile intelligimus. Tanti ſane operis damnum, ex ipſo etiam Hieronymo apertè colligimus, dum in Ezechielis Commentarijs populo Cædar prænuntiatam vaſtitatem (quę eiuſdem Hieremię capite quadrageſimo nono continetur) ſe latè diſſeruiſſe hiſce teſtatur: Arabia autem, & Principes Cedar, quæ hodie Saracenorū Regio eſt, ſicut in Hieremię ſermone, qui aduerſum Cedar ſcribitur, pleniſſime demonſtratum eſt.] Accedit & aliud eiuſdem teſtimonium; quòd in Epiſtola dedicatoria, quæ Euſebio diſcipulo inſcribitur, abſolutam ſe in prophetam eidem mittere opus affirmat. *Hi* poſt omnes nouiſſimi, vt illis ipſamet affixa Epiſtola declarat a Hieronymo editi ſunt Commentarij, circa Domini annum quadringenteſimum decimum ſextum. G

An Commentariorum in Lamentationes Hieronymus auctor ſit? H

CONTROVERSIA XXII.

COmmentarij in Hieremiæ lamentationes, qui detruncatæ Hieronymi in eundem Prophetam explanationi ſubnectuntur, dubitant nūc aliqui, an Hieronymi ſint, nec ne? E quorum numero Sixtus inprimis Senenſis eoſdem ab Hieronymi germanis operibus, libro quarto Bibliothecæ Sanctæ eximens, eiuſmet poſtmodum viſus eſt allegaſſe rationes Victorius in ſua ad Threnos præfatione dicens: Sermo aliquantulum fuſior, & longioribus excurrens circuitibus; Item aliquot voces in

opera

A opere non ſatis Latinę, vt ſecutores, hodietenus, victualia, & hiſtorialiter. Ad hæc, quod nec Græca, nec Hebraica verba auctor vnquã proferat: Neq; Septuaginta Interpretationis, Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis meminerit. Imo, quòd vulgata potius ipſius Hieronymi editione vtatur, mouent eruditos quoſdam, vt Hieronymi opus non eſſe laborem hũc in Hieremiæ Lamentationes pro certo aſſeuerent. Quibus, & Bellarminus addit: Rabani potius, quàm Hieronymi opus videri: cùm inter eiuſdẽ Rabani ſcripta a Germanis impræſſoribus nunc edatur: & in eo ſententię aliquæ
B ex Sancto Gregorio decerptæ reperiantur. At tamen, hiſce non obſtantibus idem Victorius alijs ductus rationibus Hieronymi Commentarios eſſe & credidit & affirmauit. Quòd nimirum inprimis totum in Hieremiam opus idemipſe explanauerit. Quòd tota ſimul antiquitas, Gratianuſq́; præſertim eoſdem in Lamentationes Commentarios Hieronymi eſſe recognouerit. Quòd ad dicendi ſtylum, & Hieronymi eruditionem ijdem accedant. Quòd illis Epiſtolam præfixam Hieronymi eſſe nullus hactenus indubitationem reuocarit. Quòd demum ipſum opus præfatæ Epiſtolæ
C ita reſpondeat: vt quod in ea ſe Hieronymus allaturum pollicitus fuit (hiſtoriam videlicet primùm, mox allegoriam de anima) in eo ipſo opere adamuſsìm proſecutus fuerit, Et certe contrariæ omnes facile tolluntur obiectiones, ſi ipſa operis materia attentè conſideretur. Quandoquidem, cùm in ipſo explicando Hieronymus totus in myſticis ſenſibus ſit, ſeq; magis animæ peccatricis ruinam, quàm perfidæ ciuitatis occaſum fore deploraturum expręſſè deſpondeat: quis non videt non debuiſſe eundem ſolito ad coagruẽdos conuincendoſq́; fidei aduerſarios, vel etiam ad inſtruendos Lectores ſtylo, quin potius ſimplici, & veluti in-
D flexo (vt in Pſalterij expoſitione aliàs fecerat) vti? Sed & Græcorum, vel Hebraicorum nominum, ſiuè etiam Septuaginta, vel cæterorum, Theodotionis, Aquilæ, & Symmachi verſiones & ſenſus, vt potè omnia a ſuo prorſus aliena conſilio, ab eo conſulto omiſſa propriamq́; editionem, ne alienæ interdum explicatione ab myſtica diſtrahi contingeret interpretatione, dedita opera explanatã, pro compertiſſimo habeo, affirmoq́;. Additur, eruditionem in pœnitentię operibus, atq; culparum fletibus: vti prorſus importunam Hieronymum, meritò conſopiuiſſe, vt ad illud ſapientis ſe accommodaret quo dicitur: Muſica in luctu, inportuna narratio. Quod & ſi nullo hebraici ſermonis ſapore hæc in Lamentationes explanatio condiatur, non officit: cum quidquid eiuſdem ſermonis in toto ope- B
re, & paſsìm immiſcendum fuerat, in Epiſtola præfixa vberrimè proferatur: Vſq; eo etiam, vt ſola ad Hebraicæ linguæ elementa, earundemq́; myſtica Sacramenta cognoſcenda ſufficiens ſit. Tantum verò abeſt vt Rabani Mauri Commentarij ſint, quòd is doctorũ virorum iudicio, neq; interpretis nomen, ſed potius dictorum alienorum coaceruatoris promereat; is enim non ſuoptè ingenio, aut propria lucubratione, ſed alienis periodis, ſentẽtijs, & verbis ſcripturas ſanctas expoſuit. Adde Arnoldi Vuion Belgæ Duacenſis, Monachi S. Benedicti de Mantua teſtimonium. Rabani enim is operum omnium, ſecunda par- F
te, Ligni Vitæ, libro quinto, capite ſeptuageſimo primo indicem texens, Citat proprios eiuſdem in Threnos Commentarios, libris tribus digeſtos, atq; Lothario Imperatori inſcriptos; qui, vt conſtat ex eorũ initio, quos & ſe legiſſe teſtatur, diuerſi omnino noſcuntur ab his: Quandoquidem illorum exordium eſt. [Vltimam partem Hieremię.] Horum vero [Deplorat prophera ruinam.] Deniq; ſententiolas (ſi quæ tamen ſunt) quas ex S. Gregorio decerptas, Commentariſq́; ijſdem intextas Bellarminus affirmat, Sanctum Gregorium ex S. Hieronymo, non e contrario Hieronymum ex Gregorio mutuatum fuiſſe omnis ratio ſua- G
det. Adſtipulatur huic ipſi ſententiæ Cornelius Schultingius in propria de libris S. Hieronymi cenſura: Quos item in lamentationes Commentarios, vti veros, certoſq́; Hieronymi, in Hieronymianæ confeſſionis opere paſsìm allegat & inducit.

COMMENTARIVS.

19 *Ezechielem libris quatuordecim*: Habentur hi omnes Tomo quarto, & in eiſdem nihil ſpurium, aut ſuppoſitium eſſe, vnanimis ſcriptorum conſenſus eſt. Eos autem aggreſſum fuiſſe Hieronymum ex propria colligitur præ- H
fatione, cum Rufinus in Sicilia ex hac vita migrauit; quem in ſua pariter perfidia, ob quam ab Anaſtaſio Papa damnatus fuerat deceſſiſſe, facile idem indicat, quòd ſolito eundem ſcorpij nomine ſugillat dicens: Scorpius inter En- Ep. 59.
celadum, & Porphyrium Trinacryæ humo Epiſt. 16.
premitur, & hidra multorum capitum contra nos aliquando ſibilare ceſſauit: datumq́; tempus, quo non hæreticorum reſpõdere inſidijs, ſed ſcripturarũ expoſitioni incumbere debeamus. Adſcribit hunc eundem Rufini obitum Baronius Tomo quinto Annalẽ Eccleſiaſticorum Domini anno quadringenteſimo decimo.

20 *Danielem libris tribus*, Reddit rationẽ

A Hieronymus, cur præter a ſe retentam conſuetudinem Danielis prophetiam in quibuſdā perſtrinxerit magis, quā in ſingulis explanarit dicens. Verum iam tempus, vt ipſius Prophetæ verba texamus, non iuxta conſuetudinem noſtram proponentes omnia, & omnia diſſeretes, vt in duodecim prophetis fecimus: ſed breuiter, & per interualla, ea tantùm, quę obſcura ſunt explanantes, ne librorum innumerabilium magnitudo lectori faſtidium faciat. Quam æquè in præfatione in vndecimum Iſaię librum repetens ſic attexit. Difficilè, imo impoſſibile eſt placere omnibus, nec tanta vultuum, quanta ſententiarum diuerſi-
B tas eſt. In explicatione duodecim prophetarum longior quibuſdam viſus ſum, quàm oportuit, & ob hanc cauſam in Commentariolis Danielis breuitati ſtudui, præter vltimam, & penultimam viſionem, in quibus neceſſe fuit ob obſcuritatis magnitudinem ſermonem tendere, pręcipuéq; in expoſitione ſeptem & ſexaginta duarum, & vnius hebdomadarum, in quibus diſſerendis, quid Africanus temporum ſcriptor, quid Origenes, & Cęſarienſis Euſebius, Clemens quoq; Alexandrinæ Eccleſiæ Presbyter, & Apollinarius Laodicenus, Hippolituſq;, & Tertulianus ſenſerint, breuiter compræhendi, lectoris
C arbitrio derelinquēs, quid e pluribus eligeret.] Hæc ille, ex quibus manifeſtò cognoſcimus, ſanctum virum, ſtomacho interdū alieno, ſiuè propter æmulorum inuidiam, ſiuè propter legentium commodum ſcripturæ libros interpretati fuiſſe coactum. At quid illi Prophetę huius arcana proferenti acciderit, dignam planè memoria hiſtoriam hic recenſeamus. Igitur, cùm ſtatuæ illius magnæ, quam Nubucodonoſor Rex per ſomnium inſpexerat, Sacramentū declararet Hieronymus, eiuſq; ſimul prophetiam in Romano tunc fuiſſe impletam Imperio aſſereret, diuino afflatus Spiritu, Alarici regis, Barbarorumq; per Italiam incurſio-
D ſionem, nec non eiuſdem Vrbis Romæ excidiū vaticinatus eſt dicens. Sicut enim in principio nihil Romano Imperio fortius, & durius fuit, ita in fine rerum nihil imbecilius: quando & in bellis ciuilibus, & aduerſus diuerſas nationes aliarum Gentium Barbararum indigemus auxilio.] Hæc ibi. At ob hanc vel maximè cauſam ab æmulis paſſus calumniam, cùm reddere de his omnibus cogeretur rationem: curq; pariter Romanum illius temporis Imperium reſtæ ex luto aſſimilaſſet: his omnibus in pręallegata vndecimi in Iſaiam libri Pręfatione reſpondens, cauſam, ſimulq; excuſationem hunc in modum ſubiunxit, videlicet: Quod in expoſitione ſtatuæ, pedumq; eius, & digitorum diſcrepantia, ferrum & teſtam ſuper Romano Regno interpretatus ſum: quod E
primùm forte, dein imbecillum ſcriptum prorendit, non mihi imputent, ſed Prophetæ. Neq; enim ſic adulandum eſt Principibus, vt ſacrarum ſcripturarum veritas negligatur. Nec generalis diſputatio, vnius perſonæ iniuria eſt, quæ cùm benigno meorum ſtudio caueretur, Dei iudicio repente ſoblata eſt, vt & amicorum in me ſtudia, & æmulorum innidiæ monſtratentur: Cum nimirum reiipſius exitus, Romani Imperij imbecillitatē, & apertè monſtrauit, & Vrbs ipſa a Barbaris obſeſſa libertatem redimere coacta eſt.] Quod ne quenpiam aliquando in errorem circa hoc labi contingat, prętereundū ſilentio nō eſt, quòd F
quanuis in Ezechielis commentarijs (qui Danielis expoſitioni in ordine præponuntur) idē Hieronymus præfatæ Vrbis obſidionem ſæpè deploret, non proprerea poſt Ezechielis prophetias eundem Danielem ſuſcepiſſe explanandum, ſed aliquot ante annos: imo & ante Iſaiam fuiſſe eundem commentatum, ipſæ, dictis Commentarijs affixæ præfationes expreſsè demonſtrant. Ex prædictis itaq; hoſce in Danielem Commentarios anno Domini quadringenteſimo octogeſimo editos intelligimus: cū quadringenteſimo decimo Barbari Vrbem ipſā depopulati ſint.

21 Et duodecim prophetas libris viginti. Tomo quinto hi omnes habentur impreſſi, & vti G
legitimi Hieronymo adſcripti. Quo verò ijdem ordine dictati fuerint, explicatur in Præfatione tertij in Amos libri ſequentibus: Præpoſtero ordine, atq; cōfuſo duodecim prophetarum opus, & cœpimus, & Chriſto adiuuāte cōplebimus. Non enim a primo vſq; ad nouiſſimū, iuxta ordinem quo leguntur, ſed vt potuimus, & vt rogati ſomus, ita eos diſſeruimus.]

22 Et vt nihil relinqueretur ambiguum, nomina quoq; Hebræorum, quemadmodum intelligi debeāt ethymologijs proprijs, pulcherrimo patefecit decore. Opus ſanè dignum Hieronymo, H
ſacrarumq; litterarum profeſſoribus maximè neceſſarium; in tantùm, vt aliud illi ſimile nec Græci ante habuerint, nec Latini. Pulcherrimo verò illud meritò dicitur ordine procedere, cùm litteris noſtris explicatum, & Alphabeti rationem, & ſacrorum ſeriem librorum integram ſeruet. A Geneſi incipit, & ſucceſſiuè reliquos omnes diſcutiens libros, Ioannis quoq; Apocalypſim excurrit. De eius conſcriptionis tempore inferius: Cùm nimitùm de libro locorum agemus.

23 In quoſdam pſalmos tractatus edidit luculentos. Præter vniuerſalem ſcilicet illam in pſalterium interpretationem, quæ Tomo ſeptimo

A timo continetur: quorundam vlterius ſpecialē fuiſſe Hieronymum aggreſſum Pſalmorum explanationem, & iam ſupra capite ſexto explicatum eſt, & ex eiuſdem Hieronymi ſcriptis, in quibus tractatus circunferuntur, habetur. Hi tantùm, de quibus hoc loco fit mentio, & qui a decimo ad decimum vſq; ſextum pſalmum tractatus ſeptem protenduntur, dubitationem facere videntur. Verùm de eiſdem non ambigendum, arbitrantur communi ſententia Victorius, Baronius, Bellarminus, & alij. Quin & ipſemet Hieronymus de eis ſub extremo Catalogi, De viris Illuſtribus ita meminit. In pſalmos a decimo vſq; ad decimum ſex-
B tum tractatus ſeptem (ſcripſi videlicet.) Perijſſe verò illos haud dubium eſt.

24 *Et in Eccleſiaſten Commentarios.* Romæ primùm Sanctę Bleſillæ viduæ, atq; Venerabilis Paulæ filię hunc eundem librum, vt ad mundi illam contemptum prouocaret, expoſuiſſe, idem Epiſtola centeſima decima ſexta teſtatur, noſq; ſimul ſuperiori capite admonuimus. Verùm in eundem poſtmodum librum, poſt aliquot annos, dum nimirum in ſancta Bethlehem ageret ſcripſiſſe commētarios, ex præallegata in illum pręfatione ſeu Epiſtola, perſpicuum eſt. Habentur hi Tomo quinto, & illis vti Hieronymi certę doctrinæ ſubſcribunt communiter omnes. Editi poſt quin-
C quennium fermè ſunt ab eiuſdem ab Vrbe diſceſſu, anno videlicet Chriſti trecenteſimo nonageſimo primo, iuxta a nobis habitam temporis rationem,

25 *In Hieremiam, & in Ezechielem viginti octo.* De eiſdem, & ipſe ſub extremo Catalogi ſcriptorum: & cum enarratis hoc ipſo loco conuenit in numero: In Hieremiam, inquiens, & in Ezechielem homilias Origenis viginti octo, quas de Græco in Latinum verti (ſcripſi videlicet.) Extant nunc cum Origenis operibus impreſſæ; quatuordecim nimirum in Hieremiam, & totidem in Ezechielem. Ho-
D rum verò translationem ex primis Hieronymi editis operibus fuiſſe ad credendum hinc inducor, quòd circa initium catalogi propriarum elucubrationum ab eo numerentur: Cum Euagrij, dicas, is ſolitudinem incoleret.

26 *Et in Lucam triginta nouem de Græco in Latinum homilias.* Diſcrepant inter ſe exemplaria, antiqua præſertim a recētioribus circa harū homiliarū numerū ex pręallegato de ſcriptoribus teſtimonio deductū. Cū aliqui triginta octo, alij triginta nouem, nonnulli viginti nouem: Alij, vt Baronius habet, viginti octo legant. Sed veritas eſt, numero eas fuiſſe triginta nouem: ipſo etiam teſte Hieronymo, cuius paucula ex præfatione in ipſum opus, Pau-

Tom. 5. Annal. ſub anno 420.

læ, & Euſtochio dicatum Rufinus libro ſecundo Inuectiuarum affert: videlicet: Quamobrē petitis (Paulam, & Euſtochium alloquens) vt iſtiuſmodi nugis contemptis, ſaltem triginta & nouem Adamantij noſtri in Lucam homilias, ſicut in Græco habentur interpreter: moleſtam rem, & ſimilem tormento, alieno (vt ait Tullius) ſtomacho & non ſuo ſcribere: quod tamen idcirco nunc faciam, quia ſublimiora non poſcitis.] hæc ibi. Vbi & Adamantij nomine Origenes intelligitur, quippe eiuſmodi appellatione frequenter apud eundem veniat, vti etiam ex eodem de ſcriptoribus, catalogo in Origene, conſtat. Deniq; totidem in Lucam homilię, quot hic numerantur, To- F
mo ſecundo eiuſdem Origenis operum impręſſæ leguntur. Harum omnium verſio Chriſti anno trecenteſimo octogeſimo nono paulò ſuperius adſcripta eſt. Baronius Tomo quinto Annalium nonnulla Hieronymi ſcripta recenſens, præter haſce ex Origene tranſlatas homilias, triginta adhuc in eundem Euangeliſtam, proprio ingenio Hieronymum conſcripſiſſe teſtatur, quas pariter interijſſe ſcribit. Quidquid ſit, de his nullam apud Hieronymum, aut quenpiam alium ſcriptorem reperi factam mentionem. Habetur itaq; ex prædictis, ſi non certus, aliquo tamen modo exploratus homiliarum earum numerus, quas idem G
Hieronymus ſe ex Origene de Græco in Latinum vertiſſe fatetur. Quandoquidem, ſi viginti & octo in Ezechielem & Hieremiam addantur triginta nouem in Lucam, & duæ in in Canticum Canticorum, numerus omnium ad ſexaginta & nouem conſurget, qui proximè Rufini teſtimonio, quo in præfatione ad Periarchon Origenis vſus eſt, accedit, videlicet: Sequar regulā prędeceſſorū, & eius præcipuè viri, cuius ſuperius fecimus mentionem (ideſt Hieronymi) qui cum vltra ſeptuaginta libellos Origenis, quos homiliaticos appellant, aliquantos etiam de Tomis in Apocalypſim ſcriptis tranſtuliſſet in Latinum, in quibus eū aliquan- H
ta offendicula inueniantur in Gręco, ita elimauit omnia interpretando, atq; purgauit, vt nihil in illis, quod a fide noſtra diſcrepet latinus lector inueniat.] hæc ille. Cui reſpondens Hieronymus eiſdem prorſus ſubſcribere videtur, dum habet: Ego ipſe, quem in crimen vocas, ſic ſeptuaginta homilias eius tranſtuli, & nonnulla de Tomis, vt & mala in bonorum interpretatione ſubtraherem, & apertè in libris Periarchon ad coarguendam tranſlationem tuam, quid lector vitaret oſtenderem.] Hactenus cōmemoratas omnes ex Origene homilias, adoleſcentiæ ſuæ lucubrationes ſæpius idem ipſe fatetur.

27 Nec

A *27 Nec non Periarchon libros conuertit.* Non legi huius translationis a Hieronymo elaboratę apud ſcriptores exaratum teſtimoniū, præterquam apud Bellarminum, is enim de Origene in libro Scriptorum agens hęc habet: Sanctus Hieronymus vertit in Latinum idioma libros Origenis Periarchon, vt oſtenderet errores plurimos, quibus libri illi ſcatent:] ita ipſe. Et reuera eandem edidiſſe, compertiſſimum ex proprijs Hieronymi operibus eſt. Enimuerò, cùm ex eiuſdē Origenis Periarchō librorū translatione a Rufino perperàm edita, non mediocre damnum Romana pateretur

Pſal.67. Eccleſia: Tunc Pammachio, Oceanoq; exigen-

B tibus, translationis eiuſmodi fraudes, nec non eiuſdē Origenis errores, in ipſiſmet libris cōtētos, noua rurſus eorundē trāslatione (ne vlterius fideles latentibus blaſphemijs inficerētur) aperire compulſus fuit: de quo libro primo Apologiæ in eundē Rufinū teſtis ipſe eſt, dū ſcribit. Tuæ me frater Pammachi, & tuorū litteræ compulerunt, dicentes illos (Origenis ſcilicet) libros ab alio fraudulenter eſſe translatos, & interpollata nonnulla, & vel addita, vel mutata: Ac ne parum Epiſtolis haberem fidem, miſiſtis exemplaria eiuſdem translationis, cum pręfatiuncula laudatrice mea. Quæ cùm legiſſem, contuliſſemq; cum Gręco, illico animaduerti,

C quæ Origenes de Patre, Filio, & Spiritu ſancto impiè dixerat, & quę Romanæ aures ferre non poterant, & in meliorem partem ab interprete commutata: cætera autem dogmata, de Angelorum ruina, de Animarum lapſu, de reſurrectionis præſtigijs, de mundo, vel mundis Epicuri, de reſtitutione omnium in æqualem ſtatum, & multò his deteriora, quę longum eſſet retexere: vel ita vertiſſe vt in Græco inuenerat, vel de Commentariolis Didymi, qui Origenis apertiſſimus propugnator eſt, exaggerata & firmiora poſuiſſe: vt qui in Trinitate catholicum legerat, in alijs hæreticum non caueret.] Et paulò inferius. Duplex inquit, in ope-

D re meo vtilitas fuit: dum & hæreticus auctor proditur, & non verus interpres arguitur. Ac ne quis me putaret ijs conſentire, quæ verteram, interpretationis neceſſitatem pręfatione muniui, & docui quibus lector non deberet credere.] Hæc ipſe. Sed quid hæc poſtrema atteſtationis verba ſubdidiſſe profuit, ſi multò plura reperit quæ iniquè reprehēdat perfidia, quàm vera præcaueat prudentia. Ob eandem a ſe editam translationem, nō multò poſt (Rufino Melaniaq; auctoribus) grauiter accuſatus Hieronymus, exclamare tandem compulſus eſt: Ex veſtris & multorum litteris didici, obijci mihi in Schola tyrrannica: Lingua canum meorum ex inimicis ab ipſo, cur Periarchon libros

E in Latinum verterim. O impudentiam ſingularem, accuſant medicum, qui venena prodiderit.] Deniq; eorūdem verſionis tempus indicat ipſe Hieronymus, cùm ante annos viginti libellum de Seraphim, atq; Triſagio ſuper ſextum Iſaię ſe edidiſſe, Epiſtola ſexageſima quinta ad Pammachium, & Oceanum teſtatur. Cęterùm libelli eiuſmodi tempus, anno Chriſti trecenteſimo ſeptuageſimo octauo, vel proximè ſequenti ſupra capite quarto adſcripſimus, conſequens igitur eſt, vt horummet Periarchon librorum translationem anno Chriſti trecenteſimo nonageſimo octauo elaboratam dicamus. Eorundem verſionem anno ſequenti

F adſcribit Baronius Tomo quinto. Habentur hi omnes, numero quatuor, Tomo primo operum eiuſdem Origenis, quos eos ipſos arbitror, qui ab eodem Hieronymo latinitate donati in textu nunc affirmantur; maximè, cum Rufini exemplaria, ab Anaſtaſio Papa, cum eorum interprete damnati ſint.

28 Nouum praterea Teſtamentum Græcæ fidei reddidit. Illud videlicet accipe, quod a Marco, Luca, & Ioanne primitus Græco ſermone editum eſt. Matthæi nanq; Euangelium, in multis, & ipſum quoq; confuſum, atq; labefactatum, non ad Græcam ſed ad Hebraicam veritatem Hieronymum reſtituiſſe neceſſario co-

G gor affirmare. Illud quippe iuxta communem Patrum, Hieronymiq; eiuſdem inprimis indagatoris diligentiſſimi ſententiam Hebraico fuit ſermone conſcriptum. Et quanuis nullum Hebraici Euangelij circunferri, vel extare veſtigium Eraſmus obiecerit: Quando hoc etiā foret, verò tamen ſimilius eſt, id ſtudio, rabieq; Iudæorum (apud quos Matthęus ſcripſit) accidiſſe, quàm ipſummet, quod ad Hebræos ſcribebat, Græco ſermone ſcripſiſſe. Valdeq; abſonum fuiſſet; cùm multi Iudæorum Chriſti fidem, & Euangelium recepiſſent, ad eorum vſum patria lingua nullum ipſius Euangelij monumentum litteris fuiſſe proditum. Cæte-

H rùm de memorata in nouum Teſtamentum ad Græcorum fidem exemplariorum correctione meminit in propria ad quatuor Euagelia Damaſo Pontifici Pręfatione Hieronymus, cuius exordium eſt: Nouum opus me facere cogis, vt poſt exemplaria ſcripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidem arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa, quæ cum Græca conſentiant veritate decernam.] Hanc cum ipſo opere Romæ datam, neminem arbitror eſſe, qui non videat. Denique, qui horum maiorem quærit notitiam eundem conſulat Hieronymum, qui ſuper his aduerſus oblatrantium phalangas ſæpius digladiari cogitur. De veteris verò Teſtamenti ex Hebræo ſermone,

teſtitu-

A reſtitutione, dictum eſt ſupra capite quarto,
& alibi.

29 *Ex quo Matthæum compendioſa potius, quàm faſtidioſa expoſitione ſtudioſis Lectoribus explanauit.* Hanc ipſam in Matthæum explanationem Commentarioli potius, quàm Cõmentariorum nomine appellandam eſſe ex ipſo habetur Hieronymo, qui eius Iſaiæ quadrageſimo ſecundo capite mentionem, ingerens: Hoc (inquit) dicimus in ſuggellationem eorũ, qui noſtra contemnunt, De quo plenius in Matthęi Commentariolis, & in libro, quem ad Algaſiam nuper ſcripſimus, diſputatum eſt] Porrò Euſebio diſcipulo opus dicatum, decla-
B rat cũ illi pręfixa Epiſtola, cùm pręfatio in Hieremiam Profetam. Quo vero, & quanto tempore, quoue pariter conſilio illud idem dictauerit, explicat ipſe modò allegata Epiſtola, dũ ſcribit: Satiſq; miror Euſebi, dilectiſſime, cur Romã ſubito nauigaturus hanc tibi a me quaſi ἐφόδιον dari volueris, vt Matthæum breuiter exponens verbis ſtringerem, ſenſibus dilatarem. Si meminiſſes reſponſionis meæ nũquam in paucis diebus rem annorum peteres.] Porrò hic Euſebij in Italiam aduentus anno Chriſti trecenteſimo nonageſimo octauo adſcribitur capite nono, numero vigeſimo quarto: Et paulò infra de temporis anguſtia, qua opus ipſum dictare compulſus eſt idem Hiero-
C nymus ſubdens: At tu, inquit, in duabus hebdomadibus imminente iam Paſcha, & ſpirantibus ventis dictare me cogis.] Igitur omiſſa auctoritate veterum, quos nec legendi, nec ſequendi mihi facultas data eſt, hiſtoricam interpretationem, quam præcipuè poſtulaſti digeſſi breuiter, & interdum ſpiritualis intelligentiæ flores miſcui, perfectum opus reſeruãs in poſterum. Si autem mihi vita largior fuerit, aut tu in redeundo tua prommiſſa compleueris, tunc nitar implere, quod reliquum eſt: Imo iactis fundamentis, & ex parte conſtructis parietibus, pulcherrimum culmen imponã,
D vt ſcias quid interſit, inter ſubitam dictandi audaciam, & elucubratam ſcribendi diligentiam.] Hæc ipſe: Ex quibus breuiſſimo temporis ſpacio, imo duarum tantum (quod dictu omnino mirabile eſt) hebdomadarum interuallo Commentariolum, omnium Patrum iudicio èminentiſſimum, atq; digniſſimum, vt perfectum ſibi impoſterũ reſeruaret opus, fluẽti ac ſubita oratione dictaſſe, perſpicuum eſt. Equidem ſi tanta in his, quæ ex tempore fudit doctrina elucet, quanta eruditione ea ſcatere dicenda, quæ elaborato ſtudio ex fecundo dimiſit ingenio? Si quæ parua ſunt ita placent, quanti æſtimanda, quæ magna ſunt? Poſt verba [ex quo Matthæum] in quibuſdã codicibus addebatur *& Marcum:* ſub eiuſdem quippe E
Hieronymi nomine alterum in Marci Euãgelium circũfertur Commentariolum: ſed reuerà Hieronymi id non eſſe, communis ſcriptorum conſenſus eſt: cum præſertim ſe auctor apertè demonſtret, neq; in Gręcis, neq; in Hebraicis litteris quid ſtudij inſumpſiſſe. Et in explicatione capitis quarti decimi, & ſequentis multa ſcribat inepta, & falſa. Plenius de eodem in Recenſionibus.

30 *Et pleraſq; Apoſtoli Epiſtolas.* In quas potiſſimum Commentarios ediderit: Accipe ſuper Epiſtolam ad Galatas libros tres. Super Epiſtolam ad Titum librum vnum, Super Epiſtolam ad Epheſios libros tres, & ſuper Epiſ- F
tolam ad Philemonem librum vnum. Qui omnes Tomo quinto operum eius inſeruntur: in hiſq; nihil de quo dubitari de auctore poſſit, occurrit. Extant & alij in omnes eiuſdem Apoſtoli Epiſtolas, ſub Hieronymi nomine Cõmentarij, ſed illos & phraſis & eruditio, neq; Hieronymi eſſe, neq; Catholici viri, quin potius hæreſiarchæ cuiuſpiam, peruerſa in illis reſperſa dogmata manifeſtant. Vide, quæ in caput quintum, ſextum, ſeptimum, octauum, & vndecimum ad Romanos: Item in caput ſextum prioris ad Timothæum auctor adnotauit, & hæreticas impiaſq; eum protuliſſe blaſ-
phemias intelliges. Hoc idẽ & cõplures alij G
olim obſeruarunt, ſed inter cæteros, Ambroſi' Catharinus, Sixtus Senenſis, quarto, & ſexto Bibliothecæ ſanctæ volumine, Victorius, Schultingius, & poſtremò Bellarminus. Et quamuis non Catholica ab hæreticis ingeſta Commẽtarijs aliqui opinati fuerint; Reuera tamen Pelagij opus eſſe ex eo declaratur. quòd Sanctus Auguſtinus libro tertio, de peccatorum meritis, & remiſſione, capite primo, ſe commentarios Pelagij breues in omnes Epiſtolas Pauli legiſſe affirmat. Et infra capite duodecimo, quædam ex Commentario in caput ſeptimum prioris ad Corinthios allegat, quæ
in his Commentarijs inueniuntur: Ita vt de H
eorum auctore non reſtet ambigendi locus. Eos tamen idcirco Victorius cum reliquis Hieronymi ſcriptis perinde, vt circunferuntur typis mandandos curauit, ne poſteriori operum eius editioni aliquid de priori deeſſet, lectoris arbitrio, quid de illis exiſtimandum ſit omnino relinquens.

Quo vero ordine Hieronymi nunc allati Commentarij dictati ſint: In Epiſtolam ad Philemonem primò (dicas) ex Hieronymi ipſius, in primum ad Galatas librum, præfatione [Pauci admodum dies ſunt ex quo Epiſtolam Pauli ad Philemonem interpetatus ſum.] Secundò in Epiſtolam ad Galatas

A ex præfationis ſuper Epiſtolam ad Epheſios verbis [Et quia iam ad Galatas orantibus vobis ante paucos dies, quid nobis videretur expreſſimus, nunc ad Epheſios transeundũ eſt] Tertiò in Epiſtolam ad Epheſios, perinde ac ex nunc citato teſtimonio conſtat. Quartò in Epiſtolam ad Titum, ex verbis eiuſdem in primùm caput [Quomodo autem vel Cretenſes mendaces, & ſtulti Galatæ, vel dura ceruice Iſrael, vel vnaquæq; prouincia proprio vitio denotetur, in Epiſt. Pauli ad Galatas diſſeruim'] Poſtremò ex præfationibus proprijs, hos omnes ſucceſſiuè ab ipſo Hieronymo compoſitos in Apoſtolum fuiſſe Commentarios, cognitu B haud difficile eſt, eo potiſſimum tempore, quo ex Alexandria Bethlehem ſe contulit: Cuius rei & ipſemet teſtis eſt in præfatione Epiſtolæ ad Epheſios, cum ſcribit: Nuper ob hanc vel maximè cauſam Alexandriam perrexi, vt viderem Didymum, & ab eo in ſcripturis omnibus, quæ haberem dubia ſciſcitarer.]. Annus hic, iuxta a nobis temporis habitam rationem Chriſti trecenteſimus octogeſimus nonus eſt.

31 *Ac Ioannis Apocalypſim diſſeruit*, De explicando eiuſmodi libro Hieronymum diu cogitaſſe, imo decreuiſſe, verba einſdem propria in præfatione ſuper decimum octauũ in Iſaiam librum indicant. Quandoquidem, C cùm ibi eandem Apocalypſim non iuxta litteram accipiendam, ſed totam myſticam eſſe, ſpiritualiterq́; tantùm intelligendam teſtatus eſſet, ſubiunxit: Vt præſaga mente iam cernam quantorum in me rabies concitanda ſit, (quippe qui in illius interpretatione, aduerſus cõmunem tunc temporis ſiuè Græcorum, ſiue Latinorum ſententiam ſibi progrediendum certò ſciret.) Idipſum ex eiuſdem ad Marcellam Epiſtola centeſima quadrageſima octaua colligitur. Propoſitis namq; ſibi ab ea ex ſcripturæ ſacræ libris quinq; quæſtionibus, illas omnes eadẽ breuibus verborum anfractibus ſoluens, vnam tantùm, quæ nimirum ex eadem Apocalypſi ſibi propoſita fuerat inſolutam reliquit, ſubdens: De Enoch autem & Elia, quos D venturos Apocalypſis refert, & eſſe morituros, non eſt iſtius temporis diſputatio.] Igitur quòd in aliud tempus quæſtionis ſolutionem reijceret, planè declarat, eiuſdem libri in animo habuiſſe explanationem. Sed & manifeſtius hoc ipſum ex eiuſdem in Ezechielem commentarijs accipitur, vbi ſcribit. Quidam quatuor animalia, quos nos quoq; in procemio Commentariorum Matthæi ſecuti ſumus, horum animalium putant nominibus deſignari: Super quo, quid nobis videretur in ſupradicto opere diximus, pleniuſq́; in Apocalypſi Ioannis horum animantium ſpecies & nomina referuntur ad quatuor Euangelia: Quibus quo- E modo poſſit omnium animalium deſcriptio coaptari tentabimus ſuo loco dicere (hoc eſt in eiuſdẽ Apocalypſis interpretatione, qui proprius quatuor Euangeliorum deſcriptionis locus eſt.) Accedit & Caſſiodori auctoris antiquiſſimi, anni nimirum Domini quingenteſimi trigeſimi teſtimonium, qui eiuſdem Hieronymi in Apocalypſis libri explanationem & legiſſe, & in ſua Bibliotheca habuiſſe teſtatur. Deniq; & Baronius non nulla ab Hieronymo conſcripta opuſcula recenſens, de hac in Apocalypſis librum expoſitione meminit, & præallegati Caſſiodori teſtimonio ſubſcribit, Victorium vero, reliquoſq́; ſcriptores, hoc ipſum in Apocalypſim opus ideo non recoluiſſe arbitror, quòd vel illis omnino eſſet incognitum; F vel ſi exploratum, quòd interijſſe communi omnium Iudicio noſſent. Hanc eandem ab Hieronymo in Apocalipſim explanationem ſæpius pollicitam, præſertim, vt dictum eſt ſuper Ezechielem, atq; Scriptorum teſtimonio editam, nulli alij aptiori tempori adſcribere poſſum, quàm extremo vitæ eius: tunc quippe ſcriptione vel lectione ſolutum eundem inuenio, vt propterea cœpiſſe illam, Chriſti anno quadringenteſimo decimo ſeptimo, ratio omnis ſuadeat. Cæterũ de ipſiuſmet Apocalypſis auctore obiter agitur ſupra, capite quarto, Queſtione, de Cõmentariorum in Iob auctore, contra Eraſmum: quibus adde (ſi placet) G Non illud detrahere Apocalypſeos authoritati, quòd primeuis temporibus non fuerit cõmuniter recepta, ſed de ipſa interdùm a quibuſdã dubitatum. Maiorem potius id illi fidẽ præſtat. Certè, cum Ioannes nouum ſcribendi genus exorſus eſſet, reſq́; futuras ſcriberet, non geſtas, vt alij ſacri ſcriptores noui Teſtamenti fecerant, rei nouitas admirationi, & ambiguitati anſam præbuit illis primis: Verũ dubitatio ceſſit ad maiorem operis fidem: cum nonniſi re diligenter exagitata, & diſcuſſa volumen in ſacrorum ordinem, receptum fuerit.

Epi. 16, Caſſiod, lib. Inſt. diu. lect. c.9.

Bar. Tomo 5. ſub ann. 419.

32 *Poſtremò præcauens in futurum, ſi quid forte in nouo Teſtamento, vel veteri aliquando corrumpi contigerit, qua cura debeat reformari, ſcribens ad Lucinum inſinuat.* Quoniam & ante ſe, & ſua ætate, & poſt ſe quoq; ſacros ſcripturæ libros impia hæreticantium fraude, Marcioniſq́; præſertim, Apellis, & aliorũ olìm corrupta, & rurſus ab alijs corrumpenda optimè nouerat Hieronymus, quaſi parum catholicæ fidei hoſtes ſcriptorum ſuorum iaculis in vita cõfodiſſe foret, poſt mortẽ quoq; quibus ſtudijs eorum inſidiæ detegendæ, quibuſq́; clypeis eorum ſagittæ retundendæ eſſent ſolerti ſtudio, & perſcrutatus eſt, & toti ſimul poſ- H

terita-

A veritati declarare contendit. Iam certè tra-
ditiones, ſeu quæſtiones Hebraicas in Gene-
ſis Paralipomenon, ac Regum libros pro inte-
gritate, eorumq́; candore ſeruando ediderat.
Iam Pſalterium Septuaginta diligentiſſimè
emendauerat, Iterum illud idem Suniæ, &
Fretelæ petentibus accuratè ex purgauerat,
Iam veteris Teſtamenti volumina iuxta Sep-
tuaginta editionem reſtituerat. Rurſus ea-
dem veratiori editione ex Hebræo conuerte-
rat: Nouum Græcæ fidei reddiderat: Verùm,
quoniam hoſce hactenus labores adulterari
poſſe, imo deprauandos aliquando fore diuino
afflatus ſpiritu præſenſit; quo rurſus antidoto
B veneno occurrendum, quibuſq; a fontibus
ſcripturarum veritas haurienda foret aperuit
ſcribens,

33 *Vt veterum (inquiens) librorum fides de
Hebrais voluminibus examinanda eſt; ita nouo-
rum Graci ſermonis normam deſiderat.* Ex
Epiſtola ad Lucinum vigeſima octaua. Idip-
ſum ex Epiſtola centeſima trigeſima quinta
ad Suniam, & Fretelam, ibi; Sicut in nouo
Teſtamento, ſi quando apud Latinos quæſtio
exoritur, & eſt inter exemplaria varietas, re-
currim⁹ ad fontem Græci ſermonis, quo nouū
ſcriptum eſt inſtrumentum; ita in veteri Te-
ſtamento, ſi quando inter Græcos, Latinoſq;
C diuerſitas eſt ad Hebraicam recurrimus verita-
tem, vt quidquid de fonte proficiſcitur, hoc
quæramus in riuulis.] Hæc ibi. Et quidem
quod ad vetus pertinet inſtrumentum, tertio
gradu ad nos perueniſſe, hoc eſt, primo Hæ-
bràicè ſcriptum, ſecundo ex Hebræo in Græ-
cum translatum; Tertio ex Græco nobis red-
ditum eſſe Latinum, idem Hieronymus affir-
mat. At quis ignorat in ſingulis editionibus
non nihil priſtini ſemper, naturaliſq́; candoris
imminui? Præterea ex multiplicitate editio-
num multos interdum errores in ipſa exempla
ria prolabi, monet ipſemet ſuper Ezechielem;
Diligentem (inquiens) & ſtudioſum lectorem
D admonendum puto (ſi tamen ſcientia ſcriptu-
rarum, & non vanis oratorum declamationi-
bus ducitur) vt ſciat omnia propè verba He-
braica, & nomina, quæ in Græca, & Latina
translatione ſunt poſita, nimia vetuſtate cor-
rupta, ſcriptorumq́; vitio deprauata: & dum
de inemmendatis ſcribuntur inemendatiora,
de verbis Hebraicis facta eſſe Sarmatica, imo
nullius generis, dum & Hebræa eſſe deſierint,
& aliena eſſe non cœperint.] Satis ergo ex præ
dictis liquet, quàm neceſſario ob ipſam codi-
cum, tum Græcorum, tum Latinorum diſcor-
diam ad Hebraicæ veritatis exemplaria confu
giendum ſit. Idem prorſus de nouo quoq;
Teſtamento (quòd Græco conſcriptum eſſe
ſermone, Matthæi excepto volumine, nemo E
ignorat) aſſerendum eſt. Quandoquidem,
quandiù exemplarium Latinorum diuerſitas
in diuerſos pariter riuulorum tramites ducet,
tamdiù veritatis cognitio erit impoſſibilis,
donec ad ipſum vnum, propriumq́; fontem,
hoc eſt, ad Græca volumina receſſus habea-
tur.

34 *Et alibi. Deniq́, & ego, cùm inter di-
ſcordantia veteris teſtamenti latina exemplaria
fluctuarem, ad hebraicam veritatem* Hucuſq;
allata proprio declarat exemplo. Fluctuatio-
nis verò metaphora vtitur & Epiſtola nona:
Inter opera carnis & Spiritus, quę Apoſtolus
enumerat, mediam animam fluctuare, nunc F
hæc, nunc illa cupientem perſpicuum eſt.] Et
in vita Malchi. Inter ſpem & metum medij
fluctuamus.]

35 *De cuius vtiq́ fonte guſtaueram recurſum
habui, & inter corrupta, & incorrupta, eius teſti-
monio iudicaui.* Non vacat myſterio quòd He-
brea Lingua fontis nomine hoc loco ſignetur,
cùm initium oris, & communis eloquij, & hoc
omne quod loquimur, Hebręam eſſe linguam,
qua vetus Teſtamentum ſcriptum eſt, vniuer-
ſa antiquitas tradiderit. Poſtquam enim in Gen. 11.
turris ædificio, ad pœnam linguarum confuſio
oborta eſt, tunc ſermonis varietas in omnes di- Soph. 3.
ſperſa eſt nationes, Quod etiam in Sophoniæ
commentarijs, Hieronymus teſtatur, dum eam
ipſam Hebræorum linguam matricem omniū
prædicat.

36 *Cumq́ ſic deprahendiſſem zizaniorum
germina inter triticum diuinorum pullulaſſe vo-
luminum, ea eradicare ſtudui.* Conuenienter
quoq; ex Matthæi tertiodecimo deducitur al-
legoria, cum ſicuti Zizania in medio tritici, ſic
& errores interdum falſaq́; dogmata, inimici
hominis perfidia ſuper ſacrarum ſcripturarum
agro proiecta, cum ipſa Catholica doctrina
concreſcant. Quod ne eorum ſimilitudine
decipi nos aliquando contingeret (maximè
enim dum adhuc herba ſunt, & triticum & lo- H
lium inter ſe conueniunt, nec facilis vtriuſq;
diſcretio eſt) Saluator Dominus nos monuit;
Sinite inquiens, *vtraq́ creſcere vſq́ ad meſſem;* Matt. 13.
hoc eſt, ad plenam vſq; ipſorummet manife-
ſtationem: Tunc enim vno eorum, erroribus
nimirum, Zizaniorum inſtar eradicatis, correc
tis, & quaſi ignibus Sacroſanctæ Eccleſiæ iudi-
cio, & ſententia conflagratis; alterum, ſincerę
nempe veritatis triticum in eiuidem Eccleſiæ
horrea deportabitur, & conſignabitur. Diui-
na inſuper tritici nominè referuntur volumi-
na, quatenus in illis Dei verbum continetur,
de quo Hieremias flens loquitur: *Matribus ſuis* Thr. 2.
dixerunt vbi eſt triticum, & vinum? Ex quo Thr. 4.

pariter

A pariter & panis illo conficitur, quem eoſdem paruulos enixè petijſſe idem infra commemorat. Thr.4. *Paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis*. Quo deniq; interioris hominis, quaſi quotidiano cibo ſatiari eſuriem Saluator Matt. 4. hiſce teſtatus eſt: *Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*.

37 Conſignans etiam per ſingulos loca ad corrumpendum procliuia: Non alio ad hæreticorum perfidiam ſub oleo ſugillandam egeremus adminiculo, ſi tam frugiferum, imo per ſe ſolum ſufficiens opus, in vniuerſaq; ſcripturæ libros adnotationes haberemus, quas certè, ſicuti iacturam paſſas perſpicuum eſt, ſic perpetuis B eaſdem tota poſteritas ſuſpirabit,

38 Et breui opuſculo explicans, quibus maximè occaſionibus ſoleant exemplaria deprauari. Quidquid ſit, opuſculum æquè iſtud inter eiuſdem opera nunc deſideratur. Errorum autem in ſacris voluminibus cauſæ, ſuper Ezechielis quadrageſimum tres aſſignantur, hiſce: E nimirum: Volui breuiter oſtendere quantum temporis longitudine, imo ſcriptorum vitio, & vt apertius loquar imperitia ab Hebraica veritate diſcrepet antiqua translatio, præcipueq; in hebraicis nominibus, quæ nobis de aliorum editionibus in Latinum ſermonem expreſſimus.] Et in Præfatione quoq; ſuper quatuor Euangelia. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus, cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel a vitioſis interpretibus malè reddita, vel a præſumptionibus imperitis emendata peruerſius, vel a librarijs dormitantibus, aut addita ſunt, aut mutata corrigimus?] Hęc ipſe. Cæterùm tam huius, quàm F ſuperioris operis conſcriptionis tempus declaratur, dum poſt veteris Teſtamenti ex Hebręo fontę translationē, vtrunq; editū affirmatur. Annus is Chriſti eſt trecenteſimus nonageſimus, iuxta ſuperius adnotata. At hæc breuiter in caput iſtud attuliſſe ſat ſit.

De auctoritate translationi eius ab Eccleſia præſtita. Cap. XVI.

SANE 1 Romana Eccleſia, 2 cuius arbitrio ſubiacent vniuerſa, 3 peritiſſimi viri non ignorans ingenium, 4 translationem eius, quam vidit alijs veriorem, tam in Eccleſijs legendam, quàm etiam exponendam recepit. 5 De qua Beatus Gregorius in ſuo Moralium libro: 6 Nouam, inquit, translationem diſſero. C *7 Et in Ezechielem, exponens id quod de animalibus ſcribitur: Vnumquodq; duabus alis velabat corpus ſuum: cum ſubiunxiſſet, & alterum ſimiliter velabatur, protinus intulit: 8 Translationem Septuaginta Interpretum, Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis, ſolicitè perſcrutantes, nihil ex his verbis inuenimus. 9 Sed Beati Hieronymi ſcripta relegentes, 10 Agnouimus quia hanc ſententiam in hebraica veritate ita poſitam, non quidem iuxta verbum, ſed iuxta ſenſum inuenerit: 11 Nam peritus interpres, vt omnino nihil prætermitteret, aliquando verbum de verbo, aliquando cum lingua repugnaret barbaries, ſenſum ſolum exprimebat ex verbis: 12 Quem vtiq; transferendi modum idem Hieronymus in libro, quem de optimo genere interpretandi edidit, probabiliorem eſſe euidenter inſinuat.* G

COMMENTARIVS.

1 SAnè *Romana Eccleſia*. Quid ſæuiſſimæ hæreticorum perfidię, confictis, deteſtabilibuſq; Epiſtolis, D & libellis elaboratam ab Hieronymo ſacrorum voluminum editionem (vt ſupra capitis octaui initio explicatum eſt) ſubobſcuraſſe profuit? Quid oblatratorium in eandem armaſſe exercitum. Quid totum penè mundum impios homines perturbaſſe iuuit, ſi Sancta Catholica Eccleſia, mater, & magiſtra fidelium illam, ſententia ſua admittendam duxit: quin imo, cæteris quibuſcunq; prætermiſſis, ipſam ſolam perpetuò legendam retinuit, & eiſdem Fidelibus explicandam ob oculos poſuit? Bene ergo dicitur. *Sane Romana Eccleſia*. Hanc Romanam Eccleſiam, tu eam ipſe Lector, intellige, cuius in Symbolo confeſſio clauditur: *Sanctam Eccleſiam Catholicam*. Porrò cur eiuſmodi nomen a Sanctis Patribus conſecuta ſit, hæc affertur ratio. Sicuti omnes, qui Romano aliàs ſuberant Imperio, H Romanorum æquè appellatione veniebant; ſecundū quod lege ſancitum eſt, vt omnes, qui ſub Orbe Romano ſunt, Romani Ciues appellātur: Ita pariter omnes quot quot Catholica fide fulſerūt, Romani indē ſunt vocati: eo quod, & fides Catholica, Romana ſimul diceretur, & quod Petrus, Apoſtolorū Princeps, atq; vniuerſalis Eccleſiæ, quæ per totum Orbem diffunditur, a Chriſto caput inſtitutus in ipſa Vrbe Roma, omnium aliarum Eccleſiarum pariter capite, atq; eiſdem ab ipſomet Saluatore prælata conſtituta, ſedem poſuerit. Vſum vero olim iam obtinuiſſe, vt qui fide ſincera fuiſſent, atq; probati in omnibus Orthodoxi,

Leg. in Vrbe Ro. ff. de ſtat. hom. ſecundum lect. Alciati.

A doxi, Romani dicerentur, quāplurimis exēplis illuſtratur: eoq; inprimis teſtimonio, quod in Actis Concilij Epheſini, Tomo quinto, capite decimo nono habetur: Ita nanq; ibi Theodoſius iunior ad Acacium Beroenſem Epiſcopū ſcribens: Vos probatos, inquit, Romanæ Religionis Sacerdotes eſſe, manifeſto argumento declarate.] Sed & hæreticis, in Catholicis cōmuni loquendi vſu exprimendis, eiuſmodi appellatione vſos conſtat apud Victorem Vticēſem, cum Iocundus Epiſcopus Arrianus ad Re-

De perſec. V. vādalica, li. 2. gis filium: Si gladio (inquit) peremeris, incipient Romani martyrem prædicare.] Et apud Gregorium, Turonenſem, de Arriano æquè Principe: Cogitauit intra ſe dicens, quia

B

Gug. de gloria m. cap. 25. ingeniū eſt Romanorum (Romanos enim vocant noſtræ Religionis) vt ita accidat, & non ſit virtus Dei.] & infra de Arriano pariter dicēte: Si cōſenſeris dictis meis exercemus hodie cachinnum de hoc Romanorum Presbytero.] hoc eſt de Catholico Sacerdote. Deniq; de Romanis Apoſtolus differēs, Fides, inquit, veſ-

Rom. 1. tra annuntiatur in vniuerſo mundo: Igitur, ſi ea ipſa fides, quæ omnes orbis terræ fines peruagatur, ac vbiq; prædicatur Romana dicitur, conſequens etiam eſt, vt Vniuerſalis, Catholicę, Oecumenicę nomine eadem cohoneſtanda ſit.

C 2 *Cuius arbitrio ſubiacent vniuerſa.* Quāta huius auctoritas cenſenda ſit, quantiq; eiuſdē iudicium æſtimandum, ex eo ſolo deducitur, quòd tam & ſi plures, qui Euangelia, ex Apoſtolis etiam ſcripſerunt, fuerint: Quemadmodum & Lucas Euangeliſta exordio ſui volumi-

Luc. 1. nis teſtatur dicens: Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ ſunt rerum, ſicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis;] Ea tamen ſolum Chriſti Euangelia dicuntur, quæ ipſa recepit, & quibus credendum decreuit, Vnde & Sanctus Auguſtinus in pleriſq; locis aſſerit: Euangelio non cre-

D dere, niſi me Eccleſiæ auctoritas commoueret.] Illa enim ſacra ſcriptura dicitur, quam ſacram declarat Eccleſia. Eius determinationi omnes Catholici ſuas meritò ſubmittunt ſententias: & niſi ab ipſa approbentur catholici eſſe non poſſunt. Quid (inquit) Hieronymus neceſſe eſt in manus ſumere, quod Eccleſia non recipit?] Hæc Sancta Romana Eccleſia tanto priuilegio a Chriſto Seruatore donata eſt, vt eam in ſuis ſententijs, atq; decretis errare non poſſe firmiter credamus. Hoc ſolū Deo ex natura: Eccleſiæ verò eius ex priuilegio competit. Præter autem eam nemini vnquam donum huiuſmodi communi lege collatum legimus. Non Angelis, hi enim a prin-

cipio errare potuerunt, & multis ex eis errauerunt. Non primis parentibus, nam a Diabolo decepti ſunt. Non hominibus, nam *Omnis homo mendax.* At de eiuſdē nunc, ſiue in temporalibus, ſiue in ſpiritualibus poteſtate ac imperio paulò latius. E Pſal. 115.

An Sancta Romana Eccleſia, ſiue eius capiti; Romano nimirum Pontifici vniuerſa ſubſint.

CONTROVERSIA XXIII.

De vtraq; ſiuē Sacerdotali, ſiue ſæculari poteſtate, in tertium decimum Hieremiæ caput mentionem ingerens Hieronymus, non ſub Sacerdotali ſæcularem, ſed e contra, Sacerdotalem ſub ciuili conſtituere hiſce videtur; videlicet. Non ſolum vulgus ingnobile, viliſq; plebecula, ſed Reges Eccleſiarum de ſtirpe filij Dauid, qui ſedent reſupini, erectaq; ceruice, & protento aqualiculo ſuper thronum eius: Sacerdotes quoq; ipſi, ſecundus in Eccleſiaſtico honore gradus, & Prophetæ, qui videntur habere ſcientiam ſcripturarum, & omnes habitatores Hieruſalem pro varietate peccatorum cōplentur &c.] Ita ipſe, cuius profectò verba, his quæ de excellentia eiuſdē R. S. E. poteſtatis & arbitrij nuper in textu allata ſunt aduerſari nemo eſt, qui non videat. F G

Cæterùm ſecus eiie, meritoq; ipſi Romanæ Eccleſiæ, ſeu Romano Pontifici, eius capiti vniuerſa (vt in textu dicitur) ſubiacere Cyrilli Alexandrini Epiſcopi teſtimonio, in libro de Theſauris manifeſtò probatur. Enimuero, Sicuti (inquit) Chriſtus accepit a Patre ducatum, & ſceptrum Eccleſiæ, ex Iſrael Gentium egrediens ſuper omnem Principatum, & Poteſtatem, & ſuper omne quod eſt, vt ei cuncta curuentur, ſic & Petro, eiuſq; ſucceſſoribus pleniſſimè commiſit.] Et infra. Nulli alij quàm Petro, Chriſtus quod ſuum H eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit.] Hæc Cyrillus. Verùm quò clarior, atq; diſtinctior veritas ipſa prodeat de Eccleſiaſticarum inprimis, eidem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſubiectione Poteſtatum, atq; mox Sæcularium argumenta proponamus. Vniuerſali profectò Summum Pontificem in tota Eccleſia cōdecorari prælatione hoc vnum potiſſimum declarat, quòd ab eodem in omnes alios prælatos poteſtas manet. Et quanuis omnibus Apſtolis a Saluatore ligandi, atq; ſoluendi poteſtas communiter poſt reſurrectionem in Euangelio tradita ſit, ſoli tamen Petro antea dictū eſt. Tibi dabo claues regni Cęlorū &c. vt clauiū per eū ad alios deriuāda poteſtas oſten- Matt. 1.

A oſtenderetur, ad conſeruandam videlicet vnitatem, ſicuti Sanctus Cyprianus teſtatur; Et quamuis, inquiens, Apoſtolis omnibus poſt re- Lib. de Vnit. Eccleſiæ. ſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat: ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum ſanctum; ſi cui remiſeritis peccata, remittuntur illi; ſi cui retinueritis, retinebuntur: tamen vt vnitatem manifeſtaret, vnam cathedram conſtituit, & vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem, ſua auctoritate diſpoſuit] Omnes igitur Apoſtoli ordinariam habent dimittendi peccata auctoritatem. Verùm ſupremum dominium ſoli Petro tribuitur. Sed & in Concilio Calcedonenſi legitur, totam Synodum Leoni Summo Pontifici ita acclamaſſe. B *Leo Sanctiſſimus, Apoſtolicus, Oecumenicus* (id eſt vniuerſalis) *Patriarcha permultos annos viuat.* Cæterùm, ſi vniuerſalis, conſequens etiam, vt eidem omnis Eccleſiaſtica poteſtas ſubijciatur. De eiuſdem Eccleſiæ præeminētia, & Chryſoſtomus ſuper Mattheum: Filius, inquit, qui Patris eſt, & ipſius Filij poteſtatem Petro vniuerſaliter conceſſit vbiq; terrarum, & homini mortali, omnium, quæ ſunt in cœlo, dedit auctoritatem, dando ei claues, ad hoc vt Eccleſiam vbiq; terrarum ampliet] Et ſuper Ioannem, Iacobum loca- Hom. 88. liter terminat in loco; Petrum autem totius orbis magiſtrum, & doctorem.] Poſtremò ei C ſoli idem Saluator præcipit; Paſce oues meas: Io. 21. Vt illi, eiuſq; ſucceſſoribus tanquam Principi, Dominici gregis paſcendi cura demandata in- Ad Eugenium 4. S. Pontif. telligatur. De qua & Bernardus: Tu es, inquit, cui claues traditæ, cui oues commiſſæ ſunt. Sūt quidem, & alij cœli Ianitores, & gregum Paſtores, ſed tu tantò glorioſius, quantò differentius vtrumq; prę cæteris nomen hęreditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos. Tibi vniuerſi crediti ſunt, vni vnus, nec modo ouium, ſed & paſtorum tu vnus omnium paſtor. Vnde idem probem quæris? ex verbo Domini. Cui etiam non dico Epiſcoporum, ſed & Apoſtolorum ſic abſolutè, & D indiſcretè commiſſæ ſunt oues? Si me amas Petre, paſce oues meas. Quas? Illius, vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certè regni? Oues meas (inquit) Cui non planum, non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe omnes?] Ita Bernardus.

Verùm ſæcularis etiam omnis poteſtas Romano Pontifici iure ſubijcitur, cùm ei, ad quē vltimi finis pertinet directio, ſubijci etiam debeant illi, ad quos ſpectat cura antecedentium finium, & eius Imperio dirigi. Cæterùm Sūmi tātū Pontificis partes ſunt ad gloriā, quę vltimus finis creditur, ad quē cōditus homo eſt credentes omnes dirigere, igitur hoc ab eiſdem omnibus iure poſtulatur, vt eidē ſubijciantur, E quos decet cura antecedentium finium, hoc eſt eorum, quæ ordinantur ad ipſam. In veteri lege, quia ſacerdotium & totus diuinorum cultus temporalium tantùm acquiſitionem reſpiciebat, quorum cura ſoli Regi, Principiq; ſæculari incumbit, Sacerdotes conſequenter eiſdem Regibus ſubijciebantur: At non ſic in noua lege, cùm Sacerdotium Euangelicū, quo homines ad bona ſpiritualia, æternaq; traducuntur, altius innitatur. Et quidem ineffabiliter diuina diſpoſuit, ſimulq; præſcripſit Prouidentia, vt in Romana Vrbe, quā Chriſti fidelium Sacerdotij primam ſedem futuram nouit, eiuſmodi paulatim mos inoleſceret: vt ciuitatis nimirum ipſius Rectores Summis Sacerdotibus F colla ſubmitterent: De quo & Valerius Maximus hęc litteris cōſignauit; *Omnia poſt religionē ponenda ſemper noſtra Ciuitas duxit, & in quibus Summa maieſtatis decus conſpici voluit: quo propter nō dubitauerūt ſacris Imperia ſeruire.* Ita Valerius. Et quāuis vtraq; dignitas, ſeu poteſtas a Chriſto Sūmo Pōtifice, atq; Imperatore exordiū duxerit, perinde ac diſtinct. decima: *Quoniā idē mediator*, habetur; haud ex æquo tamen vtraq; cenſenda, ſed vna alteri ita ſubiacet, vt etiam Imperator Summo Pontifici parere debeat. Manifeſtum hoc & ratione, & ſimilitudine, & auctoritate redditur. Ratione quidē G inprimis, cùm entia ex Peripateticorum prin- 12. Metaph. cipe malè diſponi nolint. Cæterùm minus aptè, imo perperàm diſponerentur, ſi Eccleſiæ mēbra, ipſiq; fideles, qui ſunt nobiliſſima entia in mūdo a pluribus æquè gubernarētur: Enimuero, quòd vni placeret, alteri diſpliceret, & quod vnus decerneret, alter abrogaret: haud itaq; Imperator ſupra Pontificem, quēadmodum nec caro ſupra ſpiritum, ſed e contra, Sūmus Pontifex ſuper Imperatorem eminere, affirmandum eſt. Et certè cum Dominus Petro Io. 21. dixerit: *Paſce oues meas*, vtiq; etiā conſtat Imperatorem (ſi tamen ouis Chriſti, fideliſq; eſſe H deſiderat) Summi ſe debere Pontificis Imperio ſubditū omnino fateri; Argumento ad hoc diſtinctio decima. *Suſcipitis*. In huius comprobationem confirmat & conſecrat Summus Pontifex Imperatorem; Vnde Apoſtolus ad Heb. 7. Hebræos: minor, inquit, a maiori benedicitur. Deponit prætereà Sūmus Pontifex, ſi adſit cauſa rationabilis, Imperatorem, quemadmodum Innocentius Federicum. Imperium item trāſfert; vti de Imperio de Græcis in Francos, & de Francis ad Alemanos videre eſt: ex his igitur ſatis Summi Pontificis præeminentia digoſcitur, cùm inferior, aut æqualis, in ſuperiorem, vel æqualem minime imperium habeat.

Firmatur dehinc propoſita veritas ſimilitudine

A dine: Cùm Eccleſia militās pro uiribus Triun-
phantē imitetur, quæ ſub vno tantùm Princi-
pe, Deo videlicet gubernatur: Et huius mili-
tantis pariter, vnus tantùm, ſummuſq́; in regi-
mine eiſe debet, Pontifex nimirum, qui non
Imperator, ſed Summus Paſtor, atq; Papa,
ideſt Pater Patrum dicatur, quò ſe non qua-
ſi tyrannum in Eccleſia, ſed tanquam Pa-
trem omnium ex Paterno affectu cognoſcat.
Auctoritate deniq; idipſum comprobatur.
Enimuerò Gelaſius, Anaſtaſio Imperatori ſcri
bens: Duo inquit, ſunt, Imperator Auguſte,
Diſt. 96. Duo. quibus principaliter hic mundus regitur: Au-
ctoritas Sacra Pontificum, & Regalis poteſtas,
B in quibus tantò graue eſt pondus Sacerdotum,
quanto pro ipſis etiam Regibus hominum in
Ambroſi⁹ in eodem capite. diuinò reddituri ſunt examine rationem.] Idē
ex Ambroſio: ſi ſublimitatem Epiſcopalem Re
gum fulgori compares, & Principum diade-
mati, longe erit inferius, quàm ſi plumbi me-
tallum ad auri fulgorem compares. Quippe,
cùm videas Regum colla, & Principum ſub-
mitti genibus Sacerdotum, & exaltata eorum
dextera, orationibus eorum credant ſe com-
muniri.] Et Ioannes Papa Honorio: Si Impe-
rator (inquit) Catholicus eſt, filius eſt, non
præſul Eccleſiæ.] Cæterùm hanc ſæcularis po-
teſtatis S. R. E. Romanoq́; Pontifici, iure de-
C bitam ſubiectionem, non illinc deducimus,
quod Summus Pontifex, pręter Prouincias, &
Regna particularia, quorum Summum habet
Imperium; Dominum etiam vniuerſalis regni,
totiuſq́; Orbis in temporalibus affirmemus.
Minimè. Sed hinc accipimus, quòd ſæcularis
poteſtas in ratione finis, (qui tranqnillus eſt
ſtatus reipublicæ) inferior ſit Eccleſiaſticæ, cu-
ius finem ſempiternam dixim⁹ Beatitudinem:
Cuius & ſpiritualis poteſtatis virtute, poteſt
idem Summus Pontifex, quoties ratio fidei, &
Religionis exigit, non ſolum cenſuris aduerſus
Imperatores; Reges, & Chriſtianos Principes
omnes agere, verùm & temporalibus domi-
D nijs priuare, eaq; in alios transferre. Vltimò,
ſubiectionis huiuſce perpetuum erga *Sanctam
Romanam Eccleſiam* cultum, atq; confeſſionem
ad ſalutem conſequendam neceſſarium San-
ctus Thomas ex præfato Cyrillo, Tractatu ſu-
pra commemorato, aduerſus errores Gręcorū,
capite ſeptuageſimo ſecundo, hiſce concludit:
Oſtendit etiam, quod ſubeſſe *Romano Pontifici*
ſit de neceſſitate ſalutis; Dicit enim Cyrillus
in libro Theſaurorum: Itaq; fratres mei, ſi
Chriſtum imitamur, vt ipſius oues vocem au-
diamus manentes in Eccleſia Sancti Petri
Apoſtoli, Non inflemur vento ſuperbiæ, ne
fortè tortuoſus ſerpens propter noſtram con-
tentionem nos eijciat, vt Euam olim de *Para-*
diſo.] Et Maximus in Epiſtola Orientalibus E
directa dicit. Coadunatam, & fundatam ſu-
per petram confeſſionis Petri dicimus vniuer-
ſalem Eccleſiam, ſecundum Saluatoris defini-
tionem, in qua neceſſario ſalus animarum no-
ſtrarum: noſtrum eſt manere, & obedire, ſuam
ſeruantes fidem, & confeſſionem.] Ita ex præ-
fatis auctoribus Sanctus Thomas, de ſubiectio-
nis in Sanctam Romanam Eccleſiam cultu.
De eiuſdem æquè articuli confeſſione, iam ſu-
pra capite quarto oſtendimus, aliter ſentientē
in hæreſim labi. Ad oppoſitam Hieronymi
initio allegatam auctoritatem breuiter reſpon-
detur: intelligendam eandem eſſe de Regno,
atq; Sacerdotio Iudęorum: Textuſq́; ipſe pro F
phetalis, cuius ibi Hieronymus affert explana-
tionem apertiſſimus eſt. Porrò in Veteri Te-
ſtamento Sacerdotalem poteſtatem temporali
fuiſſe obnoxiam, iam ſupra monuimus. Atq;
hæc ſatis de eius eminentia, ſtudioq́; ab vniuer
ſis Chriſtifidelibus illi perpetuò exhibendo.

COMMENTARIVS.

3 *Peritiſſimi viri non ignorans ingenium.*
Qui nanq; fieri poterat, vt ea in Sacris litteris
Hieronymi ignoraret ingenium, quæ ſola ob
familiaritatem Sancti Spiritus Sacrorum omni-
um cognoſcit arcana voluminum? Cuius ocu- G
li columbarum deſcribuntur? Cuius abditiſſi-
morum intelligentia myſteriorum fons ſigna-
tus, puteus aquarum viuentium prædicatur?
At quanti eiuſdem Hieronymi ingenium iugi-
ter eadem fecerit, inferius capite decimo octa-
uo explicabitur.

4 *Translationem eius, quam vidit alijs verio
rem, tam in Eccleſijs legendam, quàm etiam ex-
ponendam recepit.* De veritate translationis
eius, ac inter cæteras omnes dignitate, atq;
præſtantia plura ſæpius, pręſertim verò capite
quarto, & decimo quinto notata ſunt, ad quæ,
ne fruſtra hic repeti videantur, mittimus lecto-
rem. Sub Damaſo autem Pontifice Eccleſiam H
primùm, vitam adhuc agente Hieronymo,
eiuſmodi translationi, ſcriptiſq́; eius auctorita-
tem tribuiſſe ex eo conijcio, quòd idem in Apo
logia aduerſus Rufinum hæc habet: Pſalteriū
quoq; emendatiſſimum iuxta Septuaginta In-
terpretes noſtro labore dudū Romæ ſuſcepit.]
Et in ſuperiori capite ad eundem Damaſum,
citata Epiſtola. Nouum, inquit, opus me fa- Epi. 123.
cere cogis, vt poſt exemplaria ſcripturarum
toto orbe diſperſa quaſi quidam arbiter ſedeā,
& quia inter ſe variant, quæ ſint illa, quæ cum
Gręca conſentiant veritate. Pius labor, ſed
periculoſa præſumptio, iudicare de cæteris ip-
ſum ab omnibus iudicandum, ſenis mutare
linguam

A linguam, & caneſcentem iam mundum, ad
initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus
pariter, vel indoctus, cùm in manus volumen
aſſumpſerit, & a ſaliua, quam ſemel imbibit
viderit diſcrepare quod lectitat, non ſtatim
erumpat in vocem, me falſatium, me clamitãs
eſſe ſacrilegum, qui audeam aliqnid io veteri-
bus libris addere, mutare, corrigere? Aduer-
ſus quam inuidiam duplex cauſa me conſola-
tur; quòd & tu, qui Summus Sacerdos es fieri
iubes, & verum non eſſe, quod variat etiam
maledicorũ teſtimonio comprobatur.]hęc ille.
Non moleſtè accipias lector, ſi vnum, idemq;
teſtimonium ſemel, atq; iterum, & tertiò etiam
B in hoc ipſo opere aliquando allatum perlegas;
quandoquidem vt verborum ſenſus explice-
tur, ſic fieri neceſſe eſt. In locis communibus
riuulos Tullianæ eloquentiæ licet deducere, &
docta declamatione audientium aures mulce-
re: in Commentarijs verò, nec verborum com
poſitio, nec redolens floſculis oratio, ſed res pro
poſita ſimpliciter, atq; purè examinanda eſt.
Sed & his Auguſtini teſtimonium adſtipula-
ri videtur, dum ad Audacem ita ſcribit. Pſal-
Epi. 140. terium a Sancto Hieronymo translatum ex
Hebræo non habeo: nos autem non interpre-
tati ſumus, ſed codicum latinorum nonoullas
mendoſitates ex Græcis exemplaribus emen-
C dauimus: perinde ac inſerat: quòd ſi illud in
ipſo eius promulgatioois exordio, quo tempo-
re iam in Septuaginta, Commentarios ſuos vel
incœperat, vel abſoluerat habuiſſet, illud æque
Commentarijs explanaſſet. Deniq; de Heſy-
chij Alexandrini, & Luciani Antiocheni mar-
tyris editionibus Hieronymus differẽs, eaſdem
a nullis, vel paucis receptas dicit, qnòd eis poſt
Epi. 123. Septuagiota Interpretes, ſiue vetus, ſiue nouũ
Teſtamentum emendaſſe non licuit (hoc eſt
ex propria auctoritate.) Igitur Hieronymus,
qui ad tantum ſe munus a Damaſo Põtifice de
lectum teſtatur, conſequens etiam eſt, vt eiuſ-
dem auctoritate propria ipſius quoq; elucu-
brata translatio tunc probata, vulgataq; per
totam Eccleſiam credatur. Rationabiles tran
D ſlationis huioſce cauſæ, capite quarto afferun-
tur.

5 De qua Beatus Gregorius in ſuo Moralium libro. Circa principium videlicet.

6 Nouam (inquit) translationem diſſero.
Quippe quæ eius iudicio cuncta ex Hebræo
eloquio verius transfunderet, & digniſſima cui
in omnibus fides haberetur, foret. Noua verò
Gregorij ætate Hieronymi editio nuncupaba-
tur, qnòd poſt alias omnes inuulgata eſſet.
Ad cuios pleniorem intelligentiam ſciendum,
ante hanc ipſam Hieronymi verſionem quam-
plures alias circunferri conſueuiſſe. Et quidẽ
de prima (quam Ptolomæi Philadelphi, Pto- E
lomæi item Lagi filij iuſſu a Septuaginta, e Iu-
dæa in Græciam conuocatis Interpretibus, ex
Hebræo in Græcum ſermonẽ in Alexandriæ
Inſula, quæ Pharus dicitur translatam fuiſſe in
Præfatione Pentatheuci affirmat) in omnibus
fermè ſcripturæ Sacrę librorum pręfationibus,
& in ſuis ſuper Prophetas Commentarijs, ter-
tio quoq; verbo agit. De ſecunda, Aquilæ vi-
delicet, tum in Iſaia, tum ad Marcellam, & Da- Iſa. 49.
maſũ in Epiſtolis ſæpius. De tertia, Symma- Mar. Ep. 135. Dã.
chi, in Præfatione in Iob, & ſuper Hieremiam. Epi. 125.
De quarta, Theodotionis, in prologis Danie- Hie. c. 31
lis, & quatuor Euangeliorum. De quinta ab
Origene Nicopoli in Attico littore ſine nomi-
ne inuenta, in Præfatione Commentarij eiuſdẽ F
Origenis in Cantica Canticorum. De ſexta
pariter & ſeptima, incertis auctoribus edita, in
Habacuh commentarijs. De octaua taodem Hab. c. 2.
& nona, Heſychij videlicet, & Luciani in præ-
citata ſuper quatuor Euangelia præfatione. Epi. 123.
Reſpectu igitur hactenus memoratarum omni-
nium, Hieronymi editio optimo iure communi
vocabulo, noua a Gregorio, & Sanctis alijs Pa-
tribus dicebatur, quòd nouiſſima poſt omnes
ex Hebræo fonte purior emanaſſet. De cuius
æquè præſtantia capite ſuperiori.

7 Et in Ezechielẽ, exponens id quod de animalibus ſcribitur: Vnumquodq; duabus alis velabat corpus ſuum, cùm ſubiunxiſſet & alterum, ſimiliter velabatur. Habetur huiuſmodi de anima-
libus viſio Ezechielis capite primo, quam & G
luculentiſſimè idem Hieronymus in Commen
tarijs ſuper eundem explicat.

8 Protinus intulit: Translationem ſeptuaginta Interpretum, Aquilæ, & Theodotionis, & Symmachi ſolicitè perſcrutãtes nihil ex his verbis inuenimus. Meminit, & additionis huius ex
Hebræo textu Hieronymus ibidem dicens:
Multa, & in hoc, & in alijs capitulis a Septuagin
ta prætermiſſa ſunt, quæ ob longitudinẽ pone-
re ſuperſedi. De hac ipſa Septuaginta Inter-
pretum editione, a quibus, vbi, & qnando elu-
cubrata ſit, capite quarto iam diximus. Cæ-
terùm, vt de his quoq; Translationibus, Aquilę, H
Theodotionis, & Symmachi, quos aliqoando
Hæreticos, interdum Iudaizantes, nunc Proſe-
lytas, alijſq; nominibus ſugillat Hieronymus,
notitiam habeamus, breuiter de eiſdem nunc
agendum.

Aquila igitur primùm Gentilis, atq; Adria-
no Imperatori charus, a quo & reſtituendæ
Hieroſolymę fabrorum præfectus eſt, in Chri-
ſtum credens, cum Sacri fontis vnda perfuſus
eſſet, ab Eccleſia poſt aliquot annos, quòd Gen
tilicijs adhuc ſuperſtitionibus nimis addictus
foret, eiectus, Chriſto (talẽ non ferens iniuriã)

renun-

A renunciauit, ac Proſelytus factus, ſimulq; circunciſus, hebræorum ita linguam didicit, vt vetus Teſtamentum in Græcum, ac ex eodē aliqua etiam in Chaldaicum ſermonem verterit. Natione eum Ponticum, atq; eum eo, qui alio nomine OnKelos dicitur eundem putat Victorius. Diligentem, doctiſſimum, curioſumq; verbi de verbo interpretem, vt etiam cæteris antecelluerit, vocat Hieronymus.

Theodotion (quanuis nonnulli minus propriè Thodotio ſcribant) eodem genere ſecundum Epiphanium, quo & Aquila ortus, & ipſe factus Chriſtianus, hæreticorum dogma,
B Tatiani videlicet, Marcionis, Ebioniſq; ſectatus eſt: mox religione noſtra neglecta, Iudeorum legem, circunciſione etiam obtenta profeſſus eſt; quo tempore in eorum lingua diu ſeſe deſudans, ſacros veteris Teſtamenti libros Græco eloquio transfudit, & inter cæteros, veteres nimirum ac nouos interpretes, medius, Hieronymi teſtimonio proceſſit; cuius etiam ſcriptis aliquando incredulus, nunc ſemichriſtianus, interdum Ebionita vocatur. Eius interpretatione in Danielem ad ſua vſq; tempora vſam fuiſſe Eccleſiā, in Præfatione Danielis teſtatur. Floruit ſub Seuero circa annum Domini ducenteſimum.

C Symmachus genere Samaritanus, quòd principatum a ſe quæſitum apud gentem ſuam obtinere nequiuiſſet ad Iudæos tranſiēs circūcidi voluit, ſicq; Proſelytus effectus, quòd priuati adhuc hominis conditionem in quo animo ferret, ad Baptiſmi Sacramentum peruenit: Demum in Ebionitarum hæreſim lapſus, eandem ſcriptis quoq;, ac præſertim in ſuis ſuper Matthæum commentarijs tueri contendit. Conuertit hoc tempore ex hebræo in Græcum ſermonem ſacros ſcripturæ codices: non quidem verbum ex verbo, ſicut Aquila, ſed ſenſum e ſenſu. Hæreticum iudaizantē vnà cum Theodotione, Præfatione in Iob ſcribit Hieronymus. Floruiſſe vero is traditur ſub
D eodem Seuero, circa annum Domini centeſimum cum nonageſimo. Ex his ſatis perſpicuum eſt, cur Hieronymus in prædictorum ſugillationem Interpretum diuerſis interdum vtatur nominibus.

9 *Sed Beati Hieronymi ſcripta relegentes*. Pulchrè ad proprium circa Hieronymi ſcripta ſtudium indicandum, non ea ſe legiſſe tantùm, ſed relegiſſe Sanctus Gregorius tradit, cùm in illorum lectione aſſiduum ipſummet propria eius declarent opuſcula, in quibus frequenter eundem allegat, & honorificè ſemper inducit.

10 *Agnouimus, quia hanc ſententiam in hebraica veritate ita poſitam, non quidem iuxta verbum, ſed iuxta ſenſum inuenerit*. Hoc & E
ſæpius fatetur ipſe Hieronymus: non quidem verbum ſemper ex verbo, ſed ſenſum quandoq; ex ſenſu: interdumq; etiam ex vtroq; permixtum ſe tranſtuliſſe conteſtans. Cogor (inquit in Prologo Danielis) per ſingulos ſcripturæ diuinæ libros aduerſariorum reſpōdere maledictis; qui interpretationem meam, reprehenſionem ſeptuaginta interpretum criminantur: quaſi non, & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotion, vel verbum e verbo, vel ſenſum e ſenſu, vel ex vtroq; commixtum, & mediæ temperatum genus translationis expræſſerint.] Et paulò infra. F
Hæc autem Tranſlatio (a ſe editam intelligens) nullum de veteribus ſequitur interpretem, ſed ex ipſo hebraico, Arabicoq; ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul vtrunq; reſonabit.]

11 *Nam peritus interpres, vt omnino nihil prætermitteret, aliquando verbum de verbo, aliquando cum lingua repugnaret barbaries, ſenſum ſolum exprimebat ex verbis*. Cum his pariter ea conſentiunt, quæ de Optimo genere interpretandi idem Hieronymus tradit: Difficile eſt, inquiens, alienas lineas inſequentem non alicubi excedere: & arduum, vt quæ in aliena lingua benedicta ſunt, eundem decorem in translatione conſeruent. G
Significatum eſt aliquid vnius verbi proprietate: non habeo meum, quo id efferam, & dum quero implere ſententiam longo ambitu vix breuis viæ ſpacium conſumo. Accedunt hyperbatorum anfractus, diſſimilitudines caſuum, varietates figuratum ipſum poſtremò ſuum, & vt ita dicam vernaculum linguæ genus. Si ad verbum interpretor, abſurdè reſonant, vel ſi in ſermone mutauero, ab interpretis videbor officio receſſiſſe.] Hæc ille.

12 *Quem vtiq; transferendi modum idem Hieronymus in libro, quem de optimo genere* H
interpretandi edidit, probabiliorem eſſe euidenter inſinuat. Non auctoritate quidem tantùm ſæcularium ſcriptorum, aut Septuaginta, vel cæterorum, Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis interpretum, ſed ipſius quoq; Saluatoris, Eangeliſtarū, & Apoſtolorū teſtimonijs idipſum manifeſtè comprobat. Habetur libellus hic Epiſtolarum eius Tomo ſecundo, penultimo loco in ordine, Epiſtola centeſima prima, ad Pammachium: quem etiam non tam imperitè, quam nequiter Rufinus Libro ſecundo Inuectiuarum criminatus eſt, vt in eo, præter tituli inſcriptionem, nihil boni contineri: quin potius to-

A tum peſſimum, iactauerit. Cæterùm Ruſi-
ni procacitatem atq; imperitiam, prædicto-
rum ſatis ſuperq; reijcit ſententia interpre-
tum, Tullij, Terentij, Plauti, Cecilij, Horatij,
Septuaginta, Aquilæ, Symmachi, Theodotio-
nis: Quin & Domini ipſius Saluatoris aucto-
ritas: Tota deniq; Sanctorum Patrum, Hila-
rij, Ambroſij, Auguſtini, Gregorij, ac reliquo-
rum ſchola: perinde ac in ipſo quoq; libello
latius oſtenditur. Hunc demum ipſum libel-
lum, Auguſtinum efflagitaſſe, propria eius ver
ba ad eundē Hieronymum declarant, quibus
ait; Librum quoq; tuum, cuius mentionem fe-
ciſti, De optimo genere interpretandi, cupio
B legere, & adhuc noſſe, quomodo coæquanda
ſit in interprete peritia linguarū coniecturis eo
rum, qui ſcripturas ediſſerendo pertractant;
quos neceſſe eſt, etiam ſi rectè, atq; vnius fidei
fuerint, varias parere in multorum obſcurita-
te ſententias; quamuis nequaquam ipſa varie-
tas ab eiuſdem fidei veritate diſcordet; Sicut
etiam vnus tractator, ſecundum eandem fidē
aliter, atq; aliter eundem locum poteſt expo-
nere, quia hoc eius obſcuritas patitur.] Hæc

Auguſtinus. At non Gregorij tantùm, ſed a- E
liorum quoq; penè innumerabilium Sanctorū
Patrū celeberrima in eū ipſum inſurrexerunt
teſtimonia; Libelli huius tempus Baronius in
trecenteſimū nonageſimū quartū annū refert;
cuius ſentētia ipſiuſmet Hieronymi æquè te-
ſtimonio idcirco cōſentanea eſt, quòd in præ-
fatione Commentariorum ſuper Ionam hæc
habeat [Triennium circiter fluxit, poſtquam
quinq; Prophetas interpretatus ſum, Michæā,
Nahum, Habacuc, Sophoniam, Aggæum, &
alio opere detentus non potui implere quod
cœperam. Scripſi enim librum de Illuſtribus
viris, & aduerſum Iouinianum duo volumina:
Apologeticum quoq;, & de optimo genere in- F
terpretandi ad Pammachium, & ad Nepotia-
num, vel de Nepotiano libros duos.] Hęc ibi,
ex quibus ſatis conijcitur, memorato eundem
Domini anno datum, cum pręſertim, & e-
numerati in quinq; Prophetas Commentarij,
trecenteſimo nonageſimo primo alibi adſcrip-
ti ſint, & liber de viris Illuſtribus trecenteſi-
mo nonageſimo ſecundo.

De Hieronymi aduerſus hæreticos libris atq; pugna,
Cap. XVII.

G G

SCripſit 1 præterea aduerſus Iouinianum Libros duos, 2 & contra Heluidium de Beata Maria virginitate perpetua Librum vnum: 3 Quorum priorem voluptati carnis iugiter incubantem, 4 & nullam in futuro meritorum eſſe diſtantiam aſſerentem 5 hæreticum, atq; Epicurum Chriſtianorum probat: 6 alterum vero, qui ex ſcripturis nitebatur oſtendere, intactam Dei Matrem alios filios habuiſſe, velut idiotam, & ſcripturas penitus ignorantem redarguis. 7 Porrò alium quendam hæreticum, non ſcribendo, ſed colloquendo confodit, qui de Reſurrectione carnis contra fidem Catholicam ſentiens, quæſtiones huiuſmodi proponebat. 8 In qua ætate reſurrecturi ſumus? 9 Si in ipſa qua morimur: ergo & nutricibus poſt mortē opus erit. 10 Si in altera: 11 nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. 12 Diuerſitas quoq; ſexus, maris ac feminæ erit, aut non erit? 13 Si erit, ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio. 14 Si non erit: ſublata diuerſitate ſexus eadem corpora non reſurgent, ſed tenuia erunt, & ſpiritualia: 15 dicente Apoſtolo: Seminatur corpus animale, ſurget cor-
D *pus ſpirituale. 16 Quod, cùm audiſſem, mihiq; (Beatus ait Hieronymus) incubuiſſet neceſſitas* H
nequiſſimæ viperæ, & mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, conueni hominem, & breui interrogatione concluſi dicens. 17 Vtrum crederet futuram reſurrectionem mortuorum, an non: 18 Quicum ſe credere reſpondiſſet, intuli; eadem reſurgent corpora an altera? 19 Cum dixiſſet eadem; 20 ſciſcitatus ſum, In eodem ſexu, an in altero? 21 Ad interrogata reticenti, & inſtar colubri huc, atq; illuc transferenti caput, ne feriretur: Quia, inquam, taces, ego mihi pro te reſpondebo, & conſequentiam inferam. 22 Si non reſurget mulier vt mulier, neq; maſculus vt maſculus, non erit reſurrectio mortuorum; quia ſexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem ſexus & membra non fuerint: vbi erit reſurrectio corporum, quæ ſine ſexu non conſtat, & membris? 23 Porrò ſi corporum non fuerit reſurrectio, nequaquam erit reſurrectio mortuorum. 24 Sed & illud quod de nuptijs obijcis. Si eadem membra fuerint, ſequi nuptias, a Saluatore diſſoluitur. 25 Erratis, neſcientes ſcripturas, neq; virtutem Dei. In reſurrectione enim mortuorum non nubent, neq; nubentur, ſed erunt ſimiles Angelorum. 26 Vbi dicitur; Non nubent, neq; nubentur, ſexuum diuerſitas demonſtratur. Nemo

enim

A *enim de lapide, & ligno dicit, non nubent, neq; nubentur, quæ naturam nubendi non habent: ſed de ijs, qui poſſunt nubere, & Chriſti gratia, ac virtute non nubant. 27 Quod ſi oppoſueris: quomodo ergo erimus ſimiles Angelorum, cum inter Angelos non ſit maſculus, & fœmina? Breuiter auſculta: Non ſubſtantiam nobis Angelorum, ſed conuerſationem, & beatitudinem Dominus repromittit. 28 Similitudo promittitur, non natura mutatur. 29 Porrò ſi quæris, in qua ætate reſurrecturi ſumus: iuxta Eccleſiarum traditiones, & Apoſtolum Paulum illud eſt reſpondendum: 30 Quod, in virum perfectum, & in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti reſurrecturi ſumus: in qua & Adam Iudæi conditum autumant; & Dominum Saluatorem legimus ſurrexiſſe. 31 Et multa, quæ de vtroq; Teſtamento in ſuffocationem hæretici protuli.* E

COMMENTARIVS.

1 S*Cripſit aduerſus Iouinianum libros duos.* Truculentũ iſtud monſtrũ, vnde cũ ſuis B factioſis eruperit, vel cuius ordinis, aut profeſſionis extiterit, quas etiam impio ore blaſphemias protulerit, ſingula proſequi videtur Sanctus Ambroſius ad Vercellenſes ſcribens:
Epiſt. 82. Audio enim homines, qui dicunt nullum eſſe abſtinentiæ meritum, nullum frugalitatis, nullam virginitatis gratiam, pari omnes æſtimari precio, delirare eos qui ieiunijs caſtigent carnẽ ſuam, vt menti ſubditam faciant; quod nunquam feciſſet, nunquam ſcripſiſſet ad inſtruendum alios Paulus Apoſtolus, ſi deliramentum putaſſet. Quæ iſtos Epicureos noua Schola miſit? non philoſophorum, vt ipſi aiunt, ſed imperitorum, qui voluptatem prædicent, de- C licias ſuadeant, caſtimoniam nullius eſſe dicãt
1. Io. 2. vtilitatis. Fuerunt nobiſcum, ſed non fuerunt ex nobis (neq; enim pudet dicere, quod dicit Euangeliſta Ioannes.) Sed hic poſiti primo ieiunabant, intra monaſterium continebantur, nullus erat luxuriæ locus, interdicta ludibrioſæ diſputationis licentia. Hoc enim audierant: quæ deberent cauere monueram: nihil profeceram. Efferueſcentes itaq; talia diſſeminare cœperunt, quibus incentores eſſent vitiorum omnium. Miſerabiles perdiderũt, quod vtiq; ieiunauerunt; perdiderunt, quod aliquo ſe continuerunt tempore. Nunc itaq; diabolico ſtudio inuident aliorum operibus bonis, quorum D ipſi fructu exciderunt.] Hęc Ambroſius de Iouiniano & aſſeclis eius. De eodem & Hieronymus.
Aduer. Iou. libr. 2. c. 13. Ante (inquit) nudo eras pede, modo non ſolum calceato, ſed & ornato: tunc pexa tunica, & nigra ſubucula veſtiebaris, ſordidatus & pallidus, & calloſam opere geſtans manum, nunc lineis, & ſericis veſtibus, & Atrebatum, & Laodiceę indumentis ornatus inceedis: rubent buccæ: nitet cutis: comæ in occipitiũ frontemq; tornantur; protenſus eſt aqualiculus, inſurgunt humeri, turget guttur, & de obeſis faucibus vix ſuffocata verba promuntur.] Monaſticam igitur aliquandiù vitam in Monaſterio profeſſus Iouinianus, cum inde libidinum flammis exæſtuans aggreſſus fuiſſet, multas hæreſes, de quibus paulo poſt agemus euomit, ad quarum firmitatem nonnullos etiã F à ſe conſcriptos commentarios inuulgans, plurimos ex vtroq; ſexu illorum lectione e ſanctioris vitæ propoſito Romæ deiecit. Verùm, ne tantum vlterius graſſaretur malum, catholicorum hominum induſtria, deteſtabili opere ipſi Hieronymo, Bethlehem agenti tranſmiſſo, illud idẽ ipſe cum proprio auctore duobus libris confutauit. Numeratur eiuſmodi annus à Baronio Tomo quarto Annalium Eccleſiaſticorum Chriſti trecenteſimus nonageſimus. Et quidem aptiſſimè, cùm eo ipſo, à Siritio Summo Pontifice ipſe Iouinianus publico decreto Apud Hieron. Epi. 93.
damnatus ſit. Tunc miſerandum illud accidit: Ex quo, & Auguſtinum lacrymas fudiſſe legimus: Rufinum videlicet, eo ipſo tempore à G Hieronymi fuiſſe neceſſitudine impia auulſione diſtractum. Enimuerò, cùm idem ipſe tũc magni nominis Rufinus in ipſam Vrbem veniſſet, vt Periarchon libros, à ſe ex Origene tranſlatos proderet, præfatis Hieronymi libris, aduerſus Iouinianum, qui circunferri illic, tunc cœperant, intantum detrahere cœpit, vt ipſum etiam Siricium Summum Pontificem (quòd matrimonium nimirum in eiſdem vltra quam par eſſet deſpectum iactaret) non nihil in illos concitarit. Teſtatur hoc Hieronymus Epiſtola quinquageſima ſecunda ad Pammachium, librorum eiuſmodi propugnatorem his verbis: Audio totius in te Vrbis ſtudia concitata: Audio Pontificis, & populi voluntatem pari men- H te congruere. Minus eſt tenere ſacerdotium, quàm mereri.] Et de Rufini perfidia loquitur præcedenti Epiſtola ad Domnionem, quæ & ſi Rufini nomen non exprimat, in eundem tamẽ fuiſſe conſcriptam, eruditus quoq; ante me, in ſuis adnotationibus obſeruauit Henricus Grauius. Cùm igitur in hoſce Hieronymi libros, ſiue imperitorum grex, ſiue æmulorum factio vndiq; obſtreperet: rogatus ab eodem Pammachio Vir Sanctus, Apologiam pro eis conſcribere cogitur. In qua omnia à ſe in eis tradita, Apoſtoli dictis, quibus virginitatem nuptijs præfert conſona demonſtrans, illos æquè

repræ-

A repræhendit, qui verba tantùm aliqua cauillantur; nō conſiderantes cætera, vel cui, quando, vel qua occaſione: neq; quid, aut ante præceſſerit, aut poſtea conſecutum ſit.] Habetur Apologia huiſmodi Tomo ſecundo, Epiſtola quinquageſima. Extat Theodoſij aduerſus Iouinianum ad Felicem præfectum Prætorio reſcriptum eiuſmodi, Iouinianum ſacrilegos agere conuentus extra muros Vrbis Sacratiſſimæ Epiſcoporum quærela deplorat; Quare ſupra memoratum corripi præcipimus, & contuſum plumbo, cum cæteris participibus ſuis, & miniſtris exilio coerceri; ipſum autem machinatorem in inſulam Boam feſtina celeritate deduci: cæteris pro vt libuerit (dummodo ſuperſtitioſa coniuratio exilij ipſius diſcretione ſoluatur) ſolitarijs: & longo ſpacio inter ſe poſitis inſulis in perpetuum deportatis. Si qui autem pertinaci improbitate vetita & damnata repetiuerit, ſciat ſe auſteriorem ſententiam ſubiturum. Dat. pridie nonas Martij Mediolani, Honorio nonum, & Theodoſio quintum AA. Conſulibus.] Eſt is annus ſecundum Baronium, Panuinum & alios duodecimus ſupra quadringenteſimum: Vt ideo poſt Romanæ etiam Eccleſiæ iugulum, Iouinianum multis adhuc annis eandem exturbaſſe ex his certum habeatur. Deniq; in præfatam Inſulam deportatus Iouinianus nunquam vltra auditus eſt.

L. 53. de Heret. C. Theod.

B

C De eius obitu ex Paulo Præsbytero hæc habet Gennadius [Meminit Iouiniani hęreſiarchæ, & voluptatum, & libidinum prædicatoris: cui intantum continentis vitæ, & caſtæ inſtitutio contraria fuit, vt inter luxurioſas epulas animā eructaret.] Hęc ipſe, Sed de his aliàs, capite nimirum decimo.

2 Et contra Heluidium de Beata Maria Virginitate perpetua librum vnum.] Et huius oblatrantis canis, qui ex blaſphemia ſibi gloriam comparare ſtudebat Hieronymum confregiſſe maxillas, deſpectuią; omnino habuiſſe, propria eius verba declarant, quibus eundem ita alloquitur: Quis te oro ante hanc blaſphemiam nouerat? Quis dupondij ſupputabat? Conſecutus es quod volebas: nobilis es factus in ſcelere. Ego ipſe, qui contra te ſcribo, cùm in eadem tecum Vrbe conſiſtam, albus (vt aiunt) ater ne ſis, neſcio.] Hæc ipſe, ex quibus Romæ ſe edidiſſe librum, anno nimirum Domini treceenteſimo octogeſimo tertio, vel proxime ſequenti apertè indicat. Meminit idem ſæpius libelli huius in ſuis ſcriptis: & præſertim in libro de Viris Illuſtribus: In Epiſtola de cuſtodia Virginitatis ad Euſtochium: Et in Matthęi commentarijs. Tempus quoq; & locus, in quibus eundem edere contigit, in Iſaiæ quadrageſimum quartum aperit. Deniq; & librum

D

Epiſt. 22. Matt. 1. c. 2. 13.

Damaſo Pontifici oſtendiſſe, Pammachio teſtatur Epiſtola quinquageſima. Porrò de vtriuſq; & Iouiniani & Heluidij hæreſibus nūc ſubditur. E

3 Quorum priorem voluptati carnis iugiter incubantem. Innumeris profectò Iouiniani laſciuiā, libidinēq; cōcinnè deſcribit ſtrophis Hieronym⁹, ſed præſertim libro ſecūdo aduerſus eūdem ſequentibus: Lubricus ſerpens, & Proteꝰ noſter in variarum ſe mutat portenta formarum. Qui enim in coitu, & in ſaturitate Epicureus eſt, ſubitò in retributione meritorum Stoicus efficitur. Hieroſolymam Cithio, Iudæam Cypro, Chriſtum Zenone commutat.] Et infrà. Mactè virtute, imo vitijs: habes & in caſtris tuis & Amazonas exerta mamma, F & nudo brachio, & genu venientes, contra ſe viros ad pugnam libidinum prouocantes. Et quia opulentus paterfamilias es, in auiarijs tuis non turtures, ſed vpupæ nutriuntur, quæ fœtidę voluptatis luſtra circumuolent.] Doctorem præterea voluptatum, atq; libidinum nominat eundem Ezechielis tertio decimo capite: Alij autem (inquiens) voluptatum & libidinis doctores dicuntur conſuere puluillos, & ponere ſub omni cubito manus, Epicurei, & Pythonij & apud nos Iouinianus, & Eunomi⁹, qui dicunt: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. 1. Cor. 15.

G

4 Et nullam in futuro meritorum eſſe diſtantiam aſſerentem. Ex Stoicis hanc accepit blaſphemiam. Stoicorum enim fuit, peccatorum tollere differentiam, & delicta omnia paria reddere, nec vllum inter erratum diſcrimen facere. Cęterùm antequam ſigillatim de eius blaſphemijs ſubiungamus, quo ſcribendi genere vſus in eis explicandis ſit, ex eodem inprimis Hieronymo audiamus. Pauci (inquit ille) Lib. 1. admodum dies ſunt, quod Sancti ex Vrbe Roma fratres, cuiuſdam mihi Iouiniani commentariolos tranſmiſerunt, rogantes, vt eorum ineptijs reſponderem, & Epicurum Chriſtianorum Euangelio, atq; Apoſtolico vigore cōtererem. H Quos, cùm legiſſem, & omnino non intelligerem, cœpi reuoluere crebrios, & non verba modo, atq; ſententias, ſed ſingulas penè ſyllabas diſcutere, volens prius ſcire quid diceret, & ſic vel probare, vel redarguere quod dixiſſet. Verum ſcriptorum tanta barbaries eſt, & tantis vitijs ſpurciſſimus ſermo confuſus, vt nec quid loquatur, nec quibus argumentis velit probare quod loquitur, potuerim intelligere. Totus enim tumet: Totus iacet: Attollit ſe per ſingula, & quaſi debilitatus coluber in ipſo conatu frangitur: non eſt contentus noſtro, ideſt humano more loqui: altius quiddam aggreditur.

A *Parturient montes: naſcetur ridiculus mus.*
Hæc & ſimilia de portentoſo Iouiniani lo-
quendi ſtylo. Eiuſdem deniq; dogmata, leui-
ter ita perſtringit: Proponam breuiter ad-
uerſarij ſententias, & de tenebris, libriſq;
eius, quaſi de foucis ſerpentes protraham; neq;
ſinam venenoſum caput ſpinis maculoſi cor-
poris protegi. Pateat, quod noxium eſt, vt
poſſit conteri cùm patuerit. Dicit, Virgines,
Viduas, & Maritatas, quæ ſemel in Chriſto
lotæ ſunt, ſi non diſcrepent cæteris operibus
eiuſdem eſſe meriti. Nititur approbare, eos
qui plena fide in baptiſmate renati ſunt, a dia-
bolo non poſſe ſubuerti. Tertium proponit,
B inter abſtinentiam ciborum, & cum gratia-
rum actione perceptionem eorum, nullam eſ-
ſe diſtantiam. Quartum, quod extremum eſt,
eſſe omnium qui ſuum baptiſma ſeruauerint
vnam in regno cœlorum remunerationem.
Hæc ſunt ſibila ſerpentis antiqui: his conſilijs
draco de paradiſo hominem expulit. Cæte-
rùm quanta ingenij ſublimitate, & virtute
Hieronymus aduerſus immane monſtrum de-
ſcenderit, opus ipſum, duobus vt dictum eſt
libris diſtinctum, Auguſtiniq; etiam teſtimo-
nium, ex Epiſtola quadrageſimaquarta ad
eundem Hieronymum, contra imperitorum
C factionem oblatrantem declarat eiuſmodi:
Apud Hieron. Ep. 44. De parilitate peccatorum ſoli Stoici auſi ſunt
diſputare contra omnem ſenſum generis hu-
mani, quam eorum vanitatem, in Iouiniano
illo, qui hac ſententia Stoicus erat, in au-
cupandis autem, & defenſandis voluptatibus
Epicureus, de ſcripturis ſanctis dilucidiſſimè
conuiciſti: In qua tua ſuauiſſima & præclariſ-
ſima diſputatione ſatis euidenter apparuit,
non placuiſſe auctoribus noſtris, vel ipſi po-
tius, quæ per eos locuta eſt veritati, omnia eſ-
ſe paria peccata.] Hæc Auguſtinus, ex cuius
teſtimonio quàm ſanctè, quanq; piè aduer-
ſus Iouinianum Hieronymus proprios labo-
D res prodiderit, quanq; demum iniuſtè ab æ-
mulis calumniam ob eoſdem paſſus ſit, liqui-
dò conſtat.

5 *Hæreticum, atq; Epicurum Chriſtiano-
rum probat.* Et quidem meritò; inter cæte-
ra enim quæ Epicurus iactauit dogmata illud
potiſſimum fuit, quo in voluptate ſummum
bonum atq; veram felicitatem eſſe affirmauit.
Ex quo poſtmodum voluptuarij homines Epi-
curei ab eo dicti ſunt.

6 *Alterum vero, qui ex ſcripturis niteba-
tur oſtendere, intactam Dei Matrem alios filios
habuiſſe, velut idiotam, & ſcripturas penitus
ignorantem redarguit.* In duobus præſertim
Heluidium deliquiſſe, in hæreſis nimirum cõ-
fictione, & in ſacrarum ſcripturarum allega-
tione hinc patet. De priori, aduerſus eundẽ E
ſub libri exordio ſatis expræſſè agit, dum ſcri-
bit. Iam ad radices infructuoſi arboris Euan-
gelij ſecuris eſt admouenda, & cum infœcun-
ditate foliorum tradẽda flammis, vt diſcat ali-
quando reticere, qui nunquam didicit lo-
qui. Igitur ſanctus mihi inuocandus eſt Spiri-
tus, vt Beatæ Mariæ virginitatem ſuo ſenſu,
ore meo defendat: Inuocandus & Dominus
Ieſus, vt ſacri ventris hoſpitium, cuius nouẽ
menſibus inhabitator fuit, ab omni concubitus
ſuſpitione tueatur. Ipſe quoq; Deus Pater eſt
imprecandus, vt matrem filij ſui virginem oſ-
tendat fuiſſe poſt partum, quæ fuit mater an-
tequam nupta.] De poſteriori pariter per to- F
tam ipſam diſputationem idem euidenter lo-
quitur, dum & ſingulis quibuſq; Scripturæ
ſanctæ auctoritatibus perperam allatis reſpon-
det, & eaſdem in illum acutè retorquet. Quę
præterea de eo Gennadius prodat, Accipe ex
eiuſdem libro de Viris Illuſtribus adamuſſim
huc translata: Heluidius, inquit, Auxentij
diſcipulus, Symmachi imitator, ſcripſit reli-
gionis quidẽ ſtudio librũ, ſed non ſecundũ ſciẽ-
tiam, neq; ſermone, neq; ratione nitidum; cu-
ius operis ita ſanctarum ſcripturarum ſenſus
ad ſuam peruerſitatem flectere conatus eſt, vt G
earum teſtimonijs aſſerere voluerit Sanctam
Mariam poſt natiuitatem Domini, quem vir-
go peperit, Ioſeph ſponſo ſuo iunctam, &
ex eius conſortio filios ſuſcepiſſe, qui fratres
Domini appellati ſunt, cuius prauitatem
arguens Hieronymus libellum documentis
ſcripturarum ſufficienter factum aduerſus eum
edidit.

7 *Porrò alium quendam hæreticum, non ſcri-
bendo, ſed colloquendo confodit, qui de Reſur-
rectione carnis contra fidem Catholicam ſen-
tiens, quæſtiones huiuſmodi proponebat.* De-
promitur veritatis huius hiſtoria ex Epita-
phio Paulę ad Euſtochium, vbi ſequentem H
aduerſus Origeniſtam quendam texens Hie-
ronymus diſputationem. Tangam (inquit)
breuiter quomodo hæreticorum coenoſos de-
uitauerit lacus (Paula ſcilicet) & eos in-
ſtar habuerit Ethnicorum. Quidam vetera-
tor callidus, atq; vt ſibi videbatur doctus, &
ſciolus, me neſciente cœpit ei proponere
quæſtiones & dicere. Quid peccauit infans,
vt a Dæmone corripiatur? In qua ætate re-
ſurecturi ſumus?] & alia, perinde ac in litte-
ra nunc explicatur. Cur vero hæretici hu-
ius nomen proprium Hieronymus non pro-
dat, hanc arbitror cauſam: quia nec dum
de hæreſi ſuſpectus fuerat: Et propterea
pro prima vice, eidem (vt in textu en-
narratur) conuicto, & fraterna iuxta Euange-

A lij præceptum admonitione correpto Hiero-
nymum detuliſſe, facili ducor aſſenſu. Cæ-
terùm neminem alium præter Palladium, an-
no Chriſti trecenteſimo octogeſimo octauo, e
Nitriæ eremo in Paleſtinã, morbi cauſa profec-
tum (ſicuti de ſe ipſomet in Lauſiaco, capite
vigeſimo ſecundo teſtatur) atq; eo ipſo tem-
pore Origenis deliramenta illic paulatim diſ-
ſeminantem eum fuiſſe ſcribit Baronius To-
mo quarto ſub anno Chriſti trecenteſimo oc-
togeſimo octauo. Cui & Hieronymus in Pro-
œmio aduerſus Pelagianos adſtipulari vide-
tur, cùm ſcribit: Palladius ſeruilis nequitię ean-
dem hæreſim inſtaurare conatus eſt, & nouam
B Tranſlationis hebraicę mihi calumniam ſtrue-
re.] Ob quam etiam cauſam Sanctus Epipha-
nius, eundem in Paleſtina hæreſim eiuſmodi
Apud Hieron, Epi. 60. prædicantem deplorans hæc habet; Palladiũ
verò Galatam, qui quõdam nobis charus fuit,
& nunc miſericordia Dei indiget, caue, quia
Origenis hæreſim prædicat & docet, ne forte
aliquos de populo tibi credito ad peruerſitatẽ
ſui erroris inducat.]

8 In qua ætate reſurrecturi ſumus? Vt ſe-
quens de Reſurrectione corporum diſputatio
legentibus pateat, Origenis breuiter, quem
Palladius ex profeſſo ſequebatur ſententia aſ-
ſerenda. Aſſerit igitur Origenes in libro de
Reſurrectione quarto, & in expoſitione primi
C Pſalmi, & in Stromatibus, duplicem in Eccle-
ſia circa reſurrectionem ipſam agitari errorẽ:
Alterum eorum, qui carnium, oſſium, & ſan-
guinis, vultus, nec non totius corporis mem-
brorum omnium reſurrectionem fatentur; Al-
terum eorum (Marcionis nimirum, Apellis, &
Valentini) qui ſalutem tãtùm animæ tribuũt,
& corporis, ac carnis reſurrectionem, tanquam
inſaniam penitus deteſtantur. Propterea ſe in
medio vtrorunq; cõſtituens, & a carnibus vni
ſententiæ abhorruit, & alterius pariter delira-
menta vitauit; nimiam vtranq; in contrarium
eſſe condemnans. Igitur non carnium (quip-
pe quæ & cibo, & coitu, & alijs innumeris quo
D tidie indiget) ſed corporum futuram reſur-
rectionem dicit; non quidem quorumcunq;
corporum (corpora enim, & terreſtria, & cę-
leſtia eſſe; ſiue compoſita & ſimplicia nullus
ignorat) ſed corporum ſimplicium, quæ vtiq;
in die Iudicij ex virtute ſeminaria, ipſiſmet iã
corporibus a principio indita, conſurgent,
quę nec tactui ſubiacebunt, nec oculis cernen-
tur, nec põdere prægrauabuntur, & pro loco-
rum, in quibus futura ſunt, varietate mutabũ-
tur. Ad cuius opinionem in Iſaiæ ſexageſimũ
ſextum caput alludens Hieronymus; Miror
(inquit) quoſdam aereum corpus, & paulatim
in auras tenues diſſoluendum poſt reſurrectio-
nem introducere.] De hoc ipſo peruerſo dog- E
mate latius diſſerit idem in Epiſtola ſexageſi-
maprima ad Pammachium, capite octauo, &
ſequentibus. Ex his ergo Origenis hæreſis &
aſſeclarum, Palladijq; præſertim Origeniſtarũ
haud infimi liquet. Cæterùm de eiſdem in Pa-
leſtina degentibus: quibuscum etiam perpe-
tuum illi certamen erat, conqueritur idẽ Hie-
ronymus, Pãmachio ſcribens: Dicẽtibusq; no-
bis, vtrum capillos, & dentes, pectus & ven- Epi. 65.
trem, manus, & pedes, cæteroſq; artus ex in-
tegro reſurrectio exhibeat; tunc vero riſu ſe te-
nere non poſſunt, cachinnoq; ora ſoluentes, tõ-
ſores nobis neceſſarios, & placẽtas, & medicos
ac ſutores ingerunt.] Et alibi, Piloſiotas nos ap-
pellant, & luteos, animaleſq; & carneos, quòd F
non percipiamus ea quæ ſunt ſpiritus. His
breuiter ſic præmiſſis reddeamus ad litteram,
In qua ætate reſurrecturi ſumus? Vt propriã de
Reſurrectione corporum modo, quo explica-
tum eſt, hæreticus ſententiam proponat, de
ætate inprimis reſurgendorum corporum in-
terrogat.

*9 Si in ipſa, in qua morimur: Ergo & nutri-
cibus poſt reſurrectionem opus erit.* Allegat in-
coueniẽs de infantibus: Si enim in ipſa, in qua
morimur, ætate reſurrectio futura eſt, profec-
tò & nutricibus prouidendum tunc erit, ne ii-
dem infantes, quibus in dies ſingulos ex hac vi-
ta migrare contingit, vagiant. Et ſimile huic G
aliud abſurdum cæteri deducebant Origeniſtæ
de ſenibus, quibus & baculis tunc, & multo
igne opus fore dicebant, vno quidem, quo feſ-
ſa exhauſtaq; corpora ſuſtentarentur, altero
quo eadem corpora nimio rigore, hyberno pręe
ſertim tempore contracta calefierent,

10 Si in altera? Silicet ætate.

*11 Nequaquam erit reſurrectio mortuorum,
ſed transformatio in alios.* Putabant enim O-
rigeniſtæ reſurrectionem huiuſmodi in altera
ętate, corporum mutare, ſeu omnino tranſ-
formare naturam, quod falſum eſſe infra de-
monſtrabitur,

*21 Diuerſitas quoq; ſexus maris ac fœminæ e- H
rit, aut non erit.* De ſexuum ſecundo reſur-
rectione inquirit, vt æquè catholicam reſpon-
ſionem deſtruat; quandoquidem nec ſexuum
diuerſitatem, nec membrorum diſtinctionem
in reſuſcitatis corporibus Origeniſtæ admit-
tebant,

*13 Si erit, ſequentur & nuptiæ, & concubitus,
ſed & generatio.* Videbantur enim eis in ipſis
exſuſcitatis corporibus membra ſuperflua,
quæ ſua operatione caruiſſent, Quaſi, & in
hac vita, dum adhuc miſerijs, impetitionibuſq;
continuis obruimur, non nitamur nos non im-
plere opera membrorum, quibus & ab Apoſto

A ſo dicitur. *Mortificate membra veſtra, quæ ſunt*
Coloſſ. 3. *ſuper terram*: Quaſi & Dominus noſter, atq;
Saluator, qui cum in forma Dei eſſet, formam
ſerui dignatus eſt aſſumere, factus obediens
Patri vſq; ad mortem, quædam aſſumpſerit
ſuperflua membra, cùm illis minimè vſus ſit;
Quaſi deniq; Ioanni Apoſtolo, atq; præcurſori
Baptiſtę vitam fruſtra dederit, cùm ſua eoſdē
dilectione caſtrarit.

14 Si non erit; ſublata diuerſitate ſexus, eadem corpora non reſurgent, ſed tenuia erunt, & ſpiritualia. Hoc illud eſt, quod hæreticus reſurrectionis corporum impugnator probare
B contendebat: futuram nimirum æthereorum
corporū, ſeu aereorum, & auræ tenui ſimiliū,
quæ inquam, & ſine carnibus, & ſine oſſibus,
ſine ſanguine, & neruis, atq; membris ſorent.

15 Dicente Apoſtolo: Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Propriam deniq; ſententiam Apoſtoli dicto ex prima ad Corinthios capite decimo quinto accepto ſugillat; quod quomodo intelligendum ſit, breuiter explicatur: Non ſic in reſurrectione mortuorum corpora ex Apoſtoli ſententia ſpiritualia eſſe futurà, quatenus ex eiſdem membris, quibus aliàs conſtiterunt, & eiſdem oſſibus, carnibus,
C & ſanguine expertia ſint futura; ſed quatenus
in illorū operatione tunc omnia, quę animalis,
atq; infirmitatis ſunt, relictura atq; dimiſſura
ſint; In quo ſenſu alibi idē Apoſtolus, de Sāctis
Rom. 8. differens viris, *Vos autem* (inquit) *in carne*
non eſtis; ſed in ſpiritu; tametſi in carne eoſdē
eſſe conſtaret. Hac inſuper explanatione Scripturæ ſacræ teſtimonia illa percipiuntur, quibus
1. Cor. 6. dicitur; *Caro, & ſanguis regnum Dei non poſ-*
Luc. 3. *ſidebunt*. Et. *Videbit omnis caro ſalutare Dei*
Gen. 6. *noſtri. Non permanebit Spiritus meus in homi-*
Leuit. 26. *nibus iſtis, quia caro ſunt*. Et, *Inhabitabo in eis,*
& ambulabo, & ero illorum Deus. Et illud.
D *Neſcitis quoniam corpora veſtra, templum ſunt*
1. Cor. 6. *Spiritus ſancti?* Liquet igitur, quòd non corporum natura, ſed operatio mutanda ſit; ac ita eiſdem per expoliationem operationum animalis, gloria tribuetur, vt illorum ſubſtantia nunquam ablata intelligatur, ...

16 Quod, cùm audiſſem, mihiq; (Beatus ait Hieronymus) incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ viperæ, ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, tenens hominē & breui interrogatione concluſi dicens. Pulchrè nequiſſima vipera dicitur hæreticus. Enimuerò quemadmodum vipera contra ſe venientē hominem intuens in circulum ſe illico contrahit, caputq; in quo vitam ſe habere cognoſcit, in medio abſcondit: Sic & hæreticus ſeu per ſermonem philoſophorum, ſeu per apparentem ſcripturarum cognitionem, videtur ſe abſcondere, protegere, atq; defendere. Sed Ec- E
cleſiaſticus doctor, quaſi in virga, hoc eſt, in crucis virtute ſoluit circulum, caput latens inuenit, & illud ſolidæ doctrinæ, ſcripturarumq; dictis percutit: de quibus & illud Saluatoris intelligi poteſt: *Progenies viperarum, quis oſten-*
dit vobis fugere a ventura ira? Qui meritò Matt. 3.
etiam mortiferæ beſtiæ comparatur, cùm peruerſis ſuis dogmatibus genitos Chriſto filios interimat, & Dæmonibus deuorandos tradat.

17 Vtrum crederet futuram reſurrectionem mortuorum, an nō? Quamuis Origeniſtas mortuorum reſurrectionem confiteri certò ſciret
Hieronymus, aduerſantem tamen hæreticum F
de eodem nunc fidei, ac ſymboli articulo interrogat, vt ex reſponſionibus arguat, ſimulq; conuincat.

18 Qui, cùm ſe credere reſpondiſſet, intuli: Eadem reſurgent corpora, an altera? Aptiſſima ſanè inſtantia; non enim vera mortuorum reſurrectio intelligi poteſt, niſi & eorundem ipſorum corporum, quæ ſola dudum interierunt, & ſingulis momentis occumbunt, reſurrectio concedatur.

19 Cumq; dixiſſet eadem. Hoc certè, ſi ad ſuperius Origeniſtarum explicatam opinionē attendas, falſum omnino eſt: qui enim fieri
poteſt, vt corpus exſuſcitatum ſine oſſibus, G
neruis, carne, ſanguine, & membris, idem cū eo ſit, qui antea ex eiuſmodi omnibus conſtabat? At hæc illorum aſtutia: vt in diſputatione, cùm Catholicis de mortuorum reſurrectione, quandiù de corporibus ſermo fuiſſet, omnia illis concederent, quò apud populum, ſimplicesq; præſertim cum eiſdem ſentire, credere, & confiteri viderentur. Imo quod maius eſt, iuxta fidei etiam ſymbolum, carnis reſurrectionem tunc vehementius preſſi confitebantur (Omnia tamen amphibologicè nequiſſimo ſuo ſenſu intelligentes.) At vbi de membrorum in reſuſcitatis corporibus diſtinctione quęſtio erat, vel
de ſexuum diuerſitate, qui ſine membris eſſe H
non poſſunt, ſubdebatur interpellatio; Tunc reſponſionem declinabant, maioribuſq; impetitionibus agitati, protinus in rixas, & iurgia erumpebant, & controuerſiam omnem pedū crepitu, vocis clamore, manuumq; concuſſione ſoluebant. Quod ne hęc a me, tu Lector,
excogitata putes: Teſtem accipe ipſum Hie- Epi. 65.
ronymum, qui eiuſdem Origenis errores impugnans, ad Pammachium habet: Credimus inquiunt (Origeniſtæ ſcilicet) reſurrectionem futuram corporum. Hoc ſi benè dicatur, pura confeſſio eſt. Sed quia corpora ſunt cœleſtia, & terreſtria, & aer iſte, & aura tenuis, juxta naturam ſuam corpora nominantur,

corpus

A corpus ponunt, non carnem: vt Orthodoxus
corpus audiens carnem putet, hæreticus ſpiri-
tum recognoſcat. Hæc eorum prima decipu-
la: quæ ſi depræhenſa fuerit, inſtruunt alios
dolos, & innocentiam ſimulant, & malitioſos
nos vocant, & quaſi ſimpliciter credentes aiũt.
Credimus reſurrectionem carnis: Hoc verò
cùm dixerint vulgus indoctum putat ſibi ſuffi-
cere, maximè quia & idipſum in Symbolo cre-
ditur. Interroges vltra: circuli ſtrepitus com
mouetur: fautores clamitant: Audiſti reſur-
rectionem carnis, quid quæris amplius? Et in
peruerſum ſtudijs commutatis, nos Sycophan-
Lib.2.c.1 tę, illi ſimplices appellantur.] Quæ rurſus
B aduerſus Rufinum idemipſe inculcans: Non
quæro, inquit, quod ſcribis eandem carnem
reſurgere in qua viuimus, nullo membro am-
putato, nec aliqua parte corporis defecta: Hęc
enim tua verba ſunt (Rufine videlicet.) Sed
quęro, quòd Origenes negat: vtrum in eodem
ſexu quo mortua ſunt corpora ſuſcitentur, &
Maria Maria: Ioannes Ioannes: An commix-
to ſexu, atq; turbato, nec vir, nec fęmina ſit,
ſed vtrunq;, vel neutrum; Et an ipſa corpora
incorrupta, & immortalia: & vt arguté præ-
mones iuxta Apoſtolum, ſpiritualia maneant
in æternum: & non ſolùm corpora, ſed caro,
& ſanguis infuſus neruis, & oſſibus irrigatus,
quæ Thomas tetigit: An certè paulatim re-
C ſoluantur in nihilum, & ad quatuor, vnde com
pacta ſunt elementa retrahantur.] Hæc Hie-
ronymus aduerſus Rufinum, ac cæteros Ori-
geniſtas.

20 *Sciſcitatus ſum: In eodem ſexu, an in
altero?* In hoc reſponſionis difficultas, quia
enim ſexum ſine membris intelligi haud poſſe
impiorum Schola cernebat, ſexuum cõſequen-
ter reſurrectionem omnino negabat: ne vide-
licet nuptiæ, concubitus, generatio, aliaq; mul-
ta (vt eadem affirmabat) ſequerentur.

21 *Ad interrogata reticenti, & inſtar co-
lubri huc, atq; illuc transferenti caput, ne ferire-
tur: Quid, inquam, taces, ego mihi pro te reſ-
D pondebo, & conſequentiam inferam.* Non admo
dum ab vſurpata ſuperius viperæ ſimilitudine
digreditur: quandoquidem, & colubrum in
genere ſerpentium nullus ignorat. Familia-
riſſima verò hæc colubri allegoria ad eoſdem
hæreticos, nec non eorundem peruerſa dog-
mata figuranda eidem Hieronymo eſt. Vnde
& ad Pammachium ſcribit: Sed tandem co-
luber ſe tortuoſus aperuit, & noxium caput,
quod ſpiris totius corporis tegebatur ſpirituali
Dan. 10. mucrone confoſſum eſt.] Et ſuper Danielem.
Quid non facit (inquit) pertinacia? quaſi con-
tritus coluber eleuat caput, & moriturus in eos,
qui morituri ſunt venena diffundit.]

22 *Si non reſurget mulier vt mulier, neq;* E
*maſculus vt maſculus, non erit reſurrectio mor-
tuorum; quia ſexus membra habet, membra
autem totum corpus efficiunt.* Quia ergo con-
ceſſerat, & ſe credere hæreticus affirmauerat
reſurrectionem mortuorum, nec non eorundẽ
corporum: non tamen in eodem ſexu (qui ſci-
licet ſine membris eſſe non poteſt) eandem ad
mittebat, ex conceſſis nunc immediatè ipſum-
met arguit Hieronymus, ſimulq; conuincit
dicens: *Si non reſurget mulier, vt mulier &c.*
Sufficiens partium enumeratio ad tollendam,
penituſq; abolendam mortuorum reſurrectio-
nem, quandoquidem hominum ſpecies duo-
bus hiſce tantum ſexibus diſtinguitur, maſcu- F
lino videlicet, & fęminino. Reduplicatio ve-
rò, *vt mulier: vt maſculus* eundem maſculum,
eandemq; fęminam, vt membris conſtat: ſeu
eundem ſexum, vt in eorundem membrorum
cõpoſitione diſtinguitur ſignificat. Et reuera
hoc indiuidui reſurrecturi natura requirit, vt
maſculus maſculus, fęmina fęmina reſurgat,
aliter eorundem corporum numero reſurrec-
tio intelligi nequit. In reliquis euidens eſt lit-
tera. Hac prorſus ratione aduerſus quoq; Io-
annem Hieroſolymitanum æquè Origeniſtam
vſus eſt dicens: Reſurrectionis veritas Catho-
licæ, ſine carne & oſſibus, ſine ſanguine, &
membris intelligi non poteſt. Vbi caro, & oſſa, G
& ſanguis, & membra ſunt, ibi neceſſe eſt, vt
ſexus diuerſitas ſit: vbi ſexus diuerſitas eſt, ibi
Ioannes Ioannes: Maria Maria.]

23 *Porrò, ſi corporum non fuerit reſurre-
ctio, nequaquam erit reſurrectio mortuorum.*
Ex præmiſſis, ſimulq; ab aduerſario conceſſis
concluſio deducitur, quæ ex directo aſſertioni
eius, atq; cæterorum Origeniſtarum confeſſio-
ni repugnat, haud nimirum futuram mortuorũ
reſurrectionem.

24 *Sed & illud quod de nuptijs obijcis. Si
eadem membra fuerint, ſequi nuptias, a Sal-
uatore diſſoluitur.* Deducto ad inconueniens
aduerſario, oppoſitarũ mox ſubdit argumenta
tionum ſolutiones. Ad idq; quod de nuptijs H
inprimis opponit. Noli (inquit idemipſe) ti- Epi. 61.
mere eorum nuptias, qui etiam ante mortem
in ſexu ſuo ſine ſexus opere vixerunt.] E paulò
infrà. Enoch, & Helias tanto tempore in ea-
dem permanent ætate, qua rapti ſunt, habent
dentes, ventrem, genitalia, & tamen nec cibis,
nec vxoribus indigent.] Sed, & aliter Veritas
ipſa difficultatis nodum ſoluit dicens.

25 *Erratis, neſcientes ſcripturas, neq; virtu-
tem Dei. In reſurrectione enim mortuorum non
nubent, neq; nubentur, ſed erunt ſimiles Ange-
lorum.* Ex Matthæi vigeſimo ſecundo teſti-
monium adductum.

26 *Vbi*

A *26 Vbi dicitur: Non nubent, neq́, nubentur, ſexuum diuerſitas demonſtratur. Nemo enim de lapide, & ligno dicit, non nubent, neq́, nubentur, quæ naturam nubendi non habent: ſed de ijs, qui poßunt nubere, & Chriſti gratia, ac virtute non nubant.* Idipſum ſuper præallegatũ Matthæi locum. Latina conſuetudo Græco idiomati non reſpondet: Nubere enim propriè dicuntur mulieres, & viri vxores ducere: ſed nos ſimpliciter dictum intelligamus, quod nubere de viris, & nubi de vxoribus ſcriptum ſit. Si in reſurrectione non nubent, neq; nubentur: reſurgent ergo corpora, quæ poſſunt nubere, & nubi. Nemo quippe dicit de lapide, & de B his rebus, quæ non habent membra genitalia, quòd non nubent neq; nubentur, ſed de his, qui cùm poſſunt nubere, tamen alia ratione non nubunt.]

27 Quod ſi oppoſueris: quomodo ergo erimus ſimiles Angelorum, cùm inter Angelos non ſit maſculus, & fœmina? Breuiter auſculta: Non ſubſtantiam nobis Angelorum, ſed conuerſationẽ, & beatitudinem Dominus repromittit. Adde ex eodem Hieronymo: quomodo & Ioannes Baptiſta antequam decollaretur Angelus appellatus eſt; & omnes Sancti, ac virgines Dei, etiã in iſto ſæculo vitã in ſe exprimunt Angelorũ.

C Epi. 29. *28 Similitudo promittitur, non natura mutatur.* Idipſum ad Theodoram: Quando dicit non nubent neq; nubentur, ſed erunt ſicut Angeli in cœlis, non natura & ſubſtantia corporũ tollitur, ſed gloriæ magnitudo monſtratur. Neq; enim ſcriptum eſt; erunt Angeli, ſed ſicut Angeli: vbi ſimilitudo promittitur, veritas denegatur. *Erunt* (inquit) *ſicut Angeli, id eſt ſimiles Angelorum*; ergo homines eſſe non deſinent. Incliti quidem, & Angelico ſplendore decorati, ſed tamen homines, vt Apoſtolus Apoſtolus ſit, & Maria Maria.

29 Porrò, ſi quæris, in qua ætate reſurrecturi ſimus: iuxta Eccleſiarum traditiones, & A- D *poſtolum Paulum illud eſt reſpondendum.* Donat aduerſario nutriculas ſuas, ne infantes vagiãt: donat eidem decrepitos ſenes, ne hyberno frigore contrahantur, & iuxta Eccleſiæ auctori- Ephes. 4. tatem, & Apoſtoli ad Epheſios teſtimonium reſpondet dicens.

30 Quòd, in virum perfectum, & in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti reſurrecturi ſumus: in qua & Adam Iudæi conditum autumant; & Dominum Saluatorem legimus ſurre- Ep. 61. *xiſſe.* Miraris idem, inquit, ſi de infantibus: & ſenibus in perfecti viri ætatẽ reſurrectio fiat, cùm de limo terræ, abſq; vllis ætatum incrementis conſumatus homo factus ſit? Coſta mutatur in feminam, & tertio humanę conditionis modo, vilia & pudenda noſtræ natiuitatis elementa mutantur in carnes, ligantur E membris, diſcurrunt in venas, in oſſa durantur. Vis & quartum humanæ generationis audire? Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Propterea, Luc. 1. quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Aliter Adam, aliter Eua, aliter Abel, aliter homo Ieſus Chriſtus. Et in omnibus diuerſis exordijs vna hominis (corporis ſupple) natura non differt.] Aliam præterea, ex eodẽ accipe reſponſionem. Aetatum diuerſitas, Ep. 27. non mutat corporum veritatem: Cùm enim corpora noſtra quotidiè fluant, & aut creſcãt, aut decreſcant; ergo tot erimus homines, quot quotidie commutamur: aut alius fui, cùm decem annorum eſſem: alius cùm triginta: alius F cùm quinquaginta: alius cùm iam toto cano capite ſum?] Hæc Hieronymus. Non ergo alterius ætatis reſurrectio, eiuſdem in aliud trãſformatio aut mutatio exiſtimanda eſt. Ex hoc ipſo Apoſtoli teſtimonio, omnes (vt dictũ eſt) ſiue infantulos, ſiuè ſenes, in ætate ſurrecturos, qua reſurrexit Saluator noſter Catholica credit Eccleſia: quod Auguſtinus in poſterioribus de Ciuitate Dei libris, vbi de reſurrectione tractat Hieronymo ſubſcribens multis explicat. Qua porrò ætate Chriſtus reſurrexerit, triginta tribus annis, cum tribus vtiq; menſibus dicas (quamuis contrarium alij perperàm ſenſerint) Hæc enim de ætate Chriſti vera, G catholicaq́; Eccleſiæ ſententia eſt. De Adæ verò, in qua a Deo conditus ætate eſt, loquitur nunc Hieronymus ex Iudæorum ſententia, quibus & aſſentiri videtur, cùm præſertim ex ſacris litteris in oppoſitum aliquid haud habeatur.

31 Et multa, quæ de vtroq́; Teſtamento in ſuffocationem hæretici protulit. Deniq; ita conuictum Palladium in ipſum Hieronymum oblatrare: ſcribendi inſuper ſtylum exacuere cępiſſe propria eiuſdem verba declarant in Lauſiaco, quibus ait: Multas feminas vidi, pluri- Lauſ. c. 29. maſq́; tam viduas, quàm virgines noui: Inter quas Paulam Romanam, matrem Toxotij, fę- H minam ad genus vitæ, quod eſt ſecundum ſpiritũ, dexterrimo ingenio; cui quidem quominus ei ſe daret impedimento fuit Hieronymus quidam genere Dalmata, qui mulierem optima indole, ad genus vitæ perfectum, cum in eo multos, ne dicam omnes, longiſſimo poſt ſe interuallo videretur relinquere, ipſe inuidia motus, ad ſuum viuendi peculiare inſtitutum pertraxit. Eius filia nomine Euſtochiũ in Bethlehem vitam adhuc Monachalem exercet, quam quidem ego nunquam allocutus ſum: Cęterùm fertur inſigni pudicitia eſſe, & regere ſocietatem virginum quinquaginta. Hæc Pal-

ladius. Ex quibus eundem cum Rufino, cæteriſq; Origeniſtis aduerſus Sanctum virum ſimul iunxiſſe dexteras patet euidenter, Sed & quanta Hieronymi Vitæ Monaſticæ inſtituta perfectione excelluerint, illud per ſe ſatis oſtendit, quòd innumerabiles pene ex vtroq; ſexu ad eum tunc imbuendi confluxerint; alij ex finitimis etiam orbis terræ partibus, Paulinus Nolanus, Ruſticus Gallus, Nepotianus, Pammachius Romanus, ab eodem perfectam viuendi normam hauſerint. Sub eo prætereà plurimi, tam Virorum, quàm mulierum optimam vitæ ſanctimoniam ſunt conſecuti. Deniq; ipſummet vitæ eius genus non hominum fuiſſe, ſed Angelorum Catholicæ Eccleſiæ teſtimonio comprobatur: ſingulis quippe annis in eius die feſto hæc habet; Bethlehem ad Chriſti Domini præſepe, in Monaſterio quod a Paula Romana extructum fuerat, cœleſtem quandam vitæ rationem inſtituit.]

De Gelaſij aduerſus Rufinum, & quoſcunq; hæreticos pro Hieronymi operibus ſingulari teſtimonio, Cap. XVIII.

SEd 1 nunquid his tantùm hæreſibus purgauit Eccleſiam? 2 Nulla vnquam hæreſis eius tempore pullulauit, quam ipſe falce ſua eloquentiæ non ſucciderit, 3 Nunquam enim pepercit hæreticis, ſicut ipſemet aſſerit, ſed omni egit ſtudio, vt hoſtes Eccleſiæ eius quoq; hoſtes fierent. 4 Nam & Rufini collega ſui, cum quo mella ſanctarum ſcripturarum conſueuerat lambere, 5 ideo inimicitias dicitur incurriſſe: quia eum de arbitrij libertate prauè ſentientem vehementer correxit. 6 Cuius Zelum pro fidei rectitudine Romana Eccleſia adeo approbauit, 7 vt Beatus Papa Gelaſius ſcripturarum ſagaciſſimus indagator, eiuſdem Rufini libros repudiare videatur: hoc in ſuis decretis mandans. 8 Rufinus vir religioſus, 9 plurimos Eccleſiaſticis operis edidit libros: 10 nonnullas etiam ſcripturas interpretatus eſt: 11 Sed quoniam Beatus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, 12 Illa ſentimus, quæ prædictum Beatum Hieronymū ſentire cognoſcimus: 13 Et non ſolum de Rufino, ſed etiam de vniuerſis, quos vir ſæpius memoratus, Zelo Dei, & fidei religione reprehendit: 14 Item Origenis non nulla opuſcula, quæ vir Beatiſſimus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus: 15 reliqua autem omnia, cum authore ſuo dicimus eſſe renuenda.

COMMENTARIVS.

1 SEd nunquid his tantùm hæreſibus purgauit Eccleſiam? Palladij videlicet, Heluidij & Iouiniani hactenus explicatis. Legas eiuſdem Hieronymi ſcripta: operum eius reuoluas cūcta volumina, & qua ſpiritus, alacritate qua fidei vi, doctrinęq; gladio hæreticos petierit, nō minus inſpicies, quàm admiraberis. Hæreſū Origenis latitantia capita primus detexit, totiq; eadem mundo proprijs Epiſtolis, quinquageſima nimirum, ſexageſima, & ſeptuageſima quinta prodidit, ac glorioſè ſuccidit.. Eiuſdem inſuper Origenis aſſeclas, Didymū, Rufinum, Melaniam, Euagrium, Palladium, Ioannem, & alios nullibi vnquam tranquille conſiſtere paſſus eſt. Quin & ex illis aliquos, Rufinum videlicet libris tribus, Ioannem Epiſtolis ſexageſima prima, & ſequenti cōfutauit, Vigilantium inſuper non ſuſtinuit, quem Epiſtolis quinquageſima tertia, & ſequenti pariter oppræſſit: Montanū deniq; Epiſtola quinquageſima quarta: Luciferianos libro vnico: Pelagium libris quatuor, alioſq; innumeros, vti Manichæū, Marcionē, Encratitas, Arriū, Sabelliū ſuis item ſcriptis cum illorū dogmatibus ſepelliuit. Vt propterea meritò ſubdatur,

2 *Nulla vnquam hæreſis eius tempore pullulauit, quam ipſe falce ſua eloquentiæ non ſucciderit.* His & Martyrologij Romani, quotānis in Eccleſia euulgatum teſtimonium conſentit, quo dicitur, In Bethlehem Iudæ depoſitio S. Hieronymi Presbyteri, & Eccleſiæ Doctoris, qui omnium ſtudia litterarum adeptus, ac probatorum Monachorum imitator factus, multa hæreſum monſtra gladio ſuæ doctrinæ confodit.]

3 *Nunquā enim pepercit hæreticis, ſicut ipſe aſſerit: ſed omni egit ſtudio, vt hoſtes Eccleſiæ, eius quoq; hoſtes fierent.* Ex proprijs eiuſdē Hieronymi verbis in Proœmio aduerſ⁹ Pelagianos teſtimoniū. Ad cuius intelligentiā qualis, quantuſq; is in hæreticos fuerit dignum eſt vt nunc inſpiciamus. Verùm eius nobis expræſſior ante oculos proponetur imago, ſi incomparabilem prius, qua cum Catholicis perpetuo egit humilitatem delineemus. Certè quæ ad Abigaum idemipſe ſcribit huic mirum in modum arrident propoſito: Quanuis, inquit, mihi multorū ſim conſcius peccatorū, & quotidie in Epi.73.

oratio-

A oratione flexis genibus loquar: *Delicta in-*
Pſal.24. *uentutis meæ, & ignorantias meas, ne memineris:*
tamen ſciens ſcriptum eſſe ab Apoſtolo, *Ne*
1.Tim. 5. *inflatus ſuperbia, incidat in iudicium Diaboli;*
1.Pet.5, & in alio loco ſcriptum: *Superbis Deus reſiſtit,*
humilibus autem dat gratiam: nihil ita a pueri-
tia conatus ſum vitare, quàm tumentem ani-
mum, & ceruicem erectam, Dei cōtra ſe odiū
prouocantem; Noui enim Magiſtrum, & Do-
minum Deum meum in carnis humilitate di-
Matt 11. xiſſe. *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis*
Epiſt. 52, *corde.*] Et Damaſo Pōtifici ſcribens de ſe ipſo
ait: Inportuna in Euangelio mulier tandem
meruit audiri; & clauſo cum ſeruis oſtio, me-
B dia licet nocte ab amico panes, amicus acce-
Luc.18. pit. Deus ipſe, qui nullis contra ſe viribus
ſuperari poteſt, Publicani pręcibus vincitur.
Niniuæ Ciuitas, quæ peccato perijt, fletibus
Io.3, ſtetit. Quorſum iſta tam longo repetita prin-
cipio? videlicet, vt paruum magnus aſpicias,
vt diues paſtor morbidam non contemnas
ouem. Chriſtus in Paradiſum de Cruce latro-
nem intulit. Et ne quis aliquando ſeram con-
uerſionem putaret, fecit homicidij pœnam
Luc.23. martyrium. Chriſtus inquam prodigum filiū
Luc.15. reuertentem lætus amplectitur. Et nonaginta
nouem pecudibus derelictis, vna ouicula, quæ
remanſerat, humeris boni paſtoris aduehitur.]
Epiſt.57, Et ad eundem ſuperiori humilimè de ſe pari-
C ter loquens Epiſtola addit. Quia pro meis fa-
cinoribus ad eam ſolitudinem commigraui,
quę iuncto Barbariæ fine diſterminat: nec poſ-
ſunt Sanctum Domini, tot interiacentibus ſpa-
cijs a ſanctimonia tua ſemper expetere; Ideo
hic collegas tuas Aegyptios cōfeſſores ſequor,
& ſub onerarijs nauibus parua nauicula deli-
teſco.] An non aptioribus potuit Hieronymi
humilitas effingi coloribus? purioribus, viuidi-
oribusq; exprimi penicellis? Et quis eo deiecti-
or, qui omnium, vt dictum eſt, litterarum ſtu-
dijs imbutus, non ſcientiarum magnitudine in-
flatus, aut ingenij ſubtilitate eleuatus, cæteros
D ſibi æquales, aut longe inferiores contempſit,
ſed tanquam omnium infimus, & quaſi virtu-
tibus omnibus inanis eſſet, ſe illorum compa-
ratione paruam nauiculam ſub onerarijs naui-
bus deliteſcentem profeſſus eſt? Et quidem
non verbis tantùm hanc ipſam virtutem, ſed
opere inſuper eandem conſecutum fuiſſe, eiuſ-
dem verba ad Domninnem manifeſtant, qui-
bus ait: Fateor mi Domnion, & Rogatiane
Epi, 108. chariſſimi, nunquam me in diuinis volumini-
bus proprijs viribus credidiſſe, nec habuiſſe
opinionem meam, ſed ea etiam de quibus ſcire
me arbitrabar interrogare me ſolitum: quanto
magis de ipſis, in quibus anceps eram?] Hæc
vere, profundæq; humilitatis indicia ſunt, qui-
bus Doctor maximus ex eminentiſſima doctri- E
narū omnium Cathedra fulgurans, cunctis Ca
tholicis Patribus perpetuò ſubditum, & veluti
diſcipulū ſe profitetur: Atq; vtinam: qui eū
tumoris, faſtus, arrogantiæ, & temeritatis impij
homines redarguerunt imitati fuiſſent.

Non ita ſane aduerſus hæreticos, quin po-
tius ſe ſuper eos erigens, voce tonans, zelo ar-
dens, armis rutilās, inflexo ſtetit robore; nūcq;
gladio, nunc clypeo, nunc eloquentiæ ui vtens,
illos aggreſſus eſt, exaggitauit, deriſit ſubſanna
uit, depreſſit, iugulauit, attriuit. Morteq; ei
ab Origeniſtarum Principe niſi taceret aliquan
do intentata, tantum abeſt vt ceſſerit, aut cer-
uices inflexerit, quod potius ſubridens occur- F
rerit: Quid me (inquiens) nis facere bone lib.3.Ap, a iu. Ruf. cap.3,
amice. Taceam? Videbor crimen agnoſcere.
loquar? terres me gladijs tuis, & accuſationē
non iam Eccleſiaſticam, ſed tribunalium com-
minaris.] Et paulò ſuperius. Quid neceſſe Ibid. c.1.
fuit accuſationis volumina mittere, & maledi-
cta proferre in medium; Si tu in vltima parte
Epiſtolæ, denunciata morte me deterres, ne Ibid. lib.
audeam reſpondere criminibus? Cornutam 3.c.vlt.
beſtiam petis, & niſi cauerem illud Apoſtoli.
Maledici regnum Dei non poſſidebunt: Et: 1.Cor.6.
Mordentes inuicem conſumpti eſtis ab inuicem, 1.Gal 3.
iam nunc ſentires de paruula, ſub dolaq; con-
cordia, magnam tibi in mundo ortam eſſe diſ- G
cordiam.] Quo item loquendi modo aduer- Epi.71.
ſus Iouiniani propugnatorem vſus, ſcribit: De
nobis quoq; dici poteſt: fœnum habet in cornu,
longè fuge. Sed magis volumus eſſe diſcipuli
eius, qui ait; *Dorſum meum poſui ad flagella*.
Et libro tertio Apologiæ, capite primo: Teſtē,
ait inuoco Ieſum conſcientiæ meæ, qui & has
litteras, & tuam Epiſtolam iudicaturus eſt, me
ad commonitionem S. Papæ Chromatij voluiſ
ſe reticere, & finem facere ſimultatum, & vin-
cere in bono malum: ſed quia minaris interi-
tum, niſi tacuero, reſpondere compellor, ne
videar tacendo crimen agnoſcere, & lenitatem
meam malæ conſcientiæ ſignum interpreteris.
Hoc eſt verum dilema tuum, non ex dialectica H
arte, quam neſcis, ſed ex carnificum officina,
& meditatione prolatum. Tu me ergo pro-
hibes, & cogis ad reſpondendum. Mortem
minaris, quam & ſerpentes inferre poſſunt.
Mors omnium eſt: homicidium peſſimorum.
Quid enim, niſi tu me occideris, ego immor-
talis ero?] Et poſt multa. Quis inquā (ſubdit) lib.3 c.18 Apologiæ.
Catholicorum in diſputatione ſectarum, turpi-
tudinem ei, aduerſus quem diſputat obiecit?
Talibus inſtructus es diſciplinis, vt cui reſpon-
dere non potueris, caput auferas, & linguam
quæ tacere non poteſt, ſeces? Nec magnopere
glorieris, ſi facias quod ſcorpiones poſſunt

facere

A facere & cantharides. Fecerunt hoc & Fuluia
in Ciceronem, & Herodias in Ioannem, quia
veritatem non poterant audire, & linguam
veriloqunam diſcriminali, acu confoderunt.]
Hæc ipſe de proprij animi virtute, atq; conſtau
tia in hæreticos, Eccleſiæq; hoſtes: quibus, mor
tem etiam minitantibus, tantum abeſt, vt quid
piam condonauerit, quòd ex præcordiorum
intimis, concitato magis ſpiritu altius inclama
Ibid.c.11 ret: In hoc vno conſentire tibi non potero, vt
pateam hæreticis, vt me Catholicum non pro
Epi. 109. bem. Si iſta eſt cauſa diſcordiæ mori poſſum,
tacere non poſſum.]Et alibi. Itaq; licet hydra
ſibilet, victorq; Sinon incendia iactet, nunquã
B meum, iuuante Chriſto ſilebit eloquium; etiã
preciſa lingua balbuciet.] Vides igitur ex his
lector quomodo implacabili in eoſdẽ exarſe-
rit zelo Hieronymus. Quod ſi attentius ad eius
ante oculos virtutis propoſitũ ſimulachrũ attẽ-
dere volueris, ex eorũ illũ procul dubio Heroũ
numero eſſe comperies, de quibus dicitur:
Pſal.140. *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladij an-
cipites in manibus eorum: Ad faciendam vindi-
ctam in nationibus, increpationes in populis: Ad
alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles
eorum in manicis ferreis*. Murum eundem fi-
xum intelliges, quem Pſeudoprophetas, fal-
ſoſq; legis doctores non conſtruxiſſe conqueri-
Ezech.13 tur Dominus: *Non aſcendiſtis ex aduerſo, neq;
C oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, vt ſtaretis in
prælio in die Domini*. Virgam Moyſis pro po-
pulo Dei eundem prædicabis, cui & dicitur:
Exod.14. *Eleua virgam tuam, & extende manum tuam ſu-
per mare, & diuide illud, vt gradiãtur filij Iſrael
Oſſ. 13. in medio mari per ſiccum*. Ventus is ibi vide-
bitur, de quo Oſſeas in hæreticam prauitatem
vaticinatus eſt: *Adducet vrentem ventum
Dominus, de deſerto aſcendentem, & ſiccabit ve-
nas eius, & deſolabit fontem eius, & ipſe diripiet
theſaurum omnis vaſis deſiderabilis*. Fulguris
præterea & ſagittæ, quarum in Pſalmo regius
propheta meminit: *Miſit* (inquiens) *ſagittas
ſuas & diſſipauit eos fulgura multiplicauit, & con
Pſal.7. turbauit eos*: Et alibi. *fulgura corruſcationem,
Pſal.143. & diſſipabis eos; emitte ſagittas tuas, & contur-
D babis eos*: fulguris inquam, atq; ſagittæ mune-
re eundem fungi aſpectu ſenties. Quid plura?
Ignis illius virtutem Hieronymus obtinuit, cu-
ius calore montes (hæreticorum videlicet arro
gantia) ſicut cera fluxiſſe memorantur. Adde.
Angeli illius typũ eũ geſſiſſe, qui veniens cũ
blaſphemia aduerſus Hieruſalem, & templum
Sanctum eius, impetu fortitudinis ſuę deiecit.
4.Reg.19 *Venit* (inquit) Sacra Regnorum hiſtoria *Ange
lus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum cen-
tum octoginta quinq; millia*. Spiritum tandem,
lapidem, atq; imbrem Hieronymum conclu-
des, quos omnes in vnum copulatos ſuper eo- E
rundem hereticorum ſtructuram ſe immiſſurũ
per Ezechielem Dominus cominatus eſt:
Erumpere, inquiens, *faciam ſpiritum tempeſtatũ
in indignatione mea, & imber inundans in furo-* Ezech 13
*re meo erit: & lapides grandes in ira in conſum-
ptionem; & deſtruam parietem, quem liniſtis abſq;
temperamento; & adaquabo eum terra, & reuela
bo fundamentum eius: & cadet & conſumetur in
medio eius, & ſcietis, quia ego ſum Dominus*.
Cæterùm nũc tibi Hieronymi imaginem, tum
erga Catholicos Patres, quibus ſe omnibus in-
feriorem perpetuò profeſſus eſt; tum aduerſus
hæreticos, a quorum flagitijs nunquam diuerti
potuit ſatis delineatam eſſe arbitror. Nunc re-
liqua proſequamur. F

4 *Nam & Rufini collega ſui, cum quo mella
Sanctarum ſcripturarum conſueuerat lambere*.
Non video ego, quo tempore, eodem Rufino
condiſcipulo Hieronymus ſacrarum edoceri
ſcientiam ſcripturarum potuerit, niſi id tunc
accidiſſe dicatur, cùm in Aegyptum idem ipſe
ad audiendum Didymum contendit, quo ęque
tempore Rufinus etiam ipſiuſmet Didymi di-
ſciplinam profitebatur. Quod & in Hierony-
mum poſtmodum ab eodem iactata conuicia
indicare videntur, quibus ait: Cæterùm iſte
(Hieronymum intelligens) qui in tota vita
ſua, non totos triginta dies Alexandriæ, vbi
erat Didymus, commoratus eſt, per totos penè G
libellos ſuos longè, lateq; ſe iactat, Didymi vi-
dentis eſſe diſcipulum, & Cathechiſtam, ideſt
præceptorem in ſcriptutis ſanctis habuiſſe Di-
dymum: & omnis iſta iactantia in vno menſe
quæſita eſt. Ego, qui ſex annis Dei cauſa com
moratus ſum: & iterum poſt interuallum ali-
quot alijs diebus, vbi Didymus, de quo tu ſolo
te iactas, & vbi alij nihilominus illo non infe-
riores, quibus & attentius & frequentius vaca-
bamus: quantam, ſi hoc ita deceret, aut expe-
diret de his omnibus habere iactantię materiã
poſſem?] hæc ipſe. Deniq; fuiſſe Rufinum, &
Hieronymi in Monaſtica profeſſione gregalẽ,
& in itinere comitem, declarant ipſius Hiero- H
nymi verba ad eundem: Poſtquam, nimirum, Epiſt.45.
me a tuo latere ſubitus turbo conuulſit; poſt-
quam, nimirum, me a tuo latere ſubitus turbo
conuulſit: poſtquam glutino charitatis hæren-
tem impia diſtraxit auulſio,

Tunc mihi caruleus ſupra caput aſtitit imber]
ſed, & condiſcipulum in Sacris litteris ediſcen
dis eundem habuiſſe paulò infrà ex Auguſtino
declarabitur. Tam arcto verò neceſſitudinis
vinculo vtriuſq; animus iũct⁹ erat, vt mutuus,
sãctuſq; eorundẽ amor, vti verę amicitię exem
plar a Sanctis etiam Patribus ſit aliquando in
Prouerbiũ vſurpatus, perinde ac Dauidis, atq;
Iona-

A Ionathæ amor. Accipiamus rei huius aliqua ex ipſo Hieronymo teſtimonia, vt ora ſimul loquentium iniqua obſtruamus, & illorum conuincamus inſaniam, qui Sanctum virum in Rufini virtutibus inuidia exarſiſſe criminati ſunt. [Epi. 41.] Audio te (inquit in Epiſtola quadrageſima prima ad eundem) Aegypti ſecreta penetrare: Monachorum inuiſere choros, & cæleſtem in terris circumire familiam. O ſi mihi nunc Dominus Ieſus Chriſtus, vel Pphilippi ad Eunuchum, uel Habacuc ad Danielem trāſlationem repente concederet, quàm ego nūc tua artis ſtringerem colla complexibus: quàm illud os, quod mecum vel errauit aliquando, B vel ſapuit impræſſis figerē labijs. Verùm quia non tam te ſic ad me venire, quā ad te ſic ire non mereor, & inualidū, etiā cum ſanū eſt corpuſculū crebri fregere morbi, has mei vicarias, & tibi obuias mitto, quæ te copula amoris innexum, ad me vſq; perducant.] Et infra. Egrotum eſſe me dolui, & niſi me attenuati corporis vires quadam compede prępediſſent, nec mediæ feruor æſtatis, nec nauigantibus ſemper incertum mare, pia cum feſtinatione gradienti, valuiſſet obſiſtere.] Et ad Florentium. Quia frater, inquit, Rufinus, qui cum Sancta Melania ab Aegypto Hieroſolymam veniſſe narratur, indiuidua mihi germanitatis C charitate connexus eſt: quæſo, vt Epiſtolam meam, huic Epiſtolæ tuæ copulatam ei reddere non graueris. Noli nos eius æſtimare virtutibus: In illo conſpicies expręſſa ſanctitatis veſtigia, & ego cinis, & viliſſima pars luti, & iam fauilla, dum vertor ſatis habeo, ſi ſplendorem morum illius inbecillitas oculorum meorum ferre ſuſtineat. Ille modo ſe lauit, & mundus eſt, & tanquam nix dealbatus: Ego cunctis peccatorum ſordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore red- [Pſal. 145.] dere nouiſſimum quadrantem. Sed tamen [Iſa. 66.] quia *Dominus ſoluit compeditos*, & ſuper humilem, & trementem verba ſua requieſcit, forſitan & mihi in ſepulchro ſcelerum iacē- D ti, dicat: Hieronyme veni foras.] Hæc ipſe. Num tibi ex his, Lector videtur æmulationis ſtimulo in Rufinum concitatus Hieronymus? Quis vnquam Rufinum maiori charitatis affectu, quàm Hieronymus proſecutus eſt? Quis eundem maioribus cumulauit virtutum præconijs? Quis aliquando in amicis colendis Hieronymo fuit conſtantior, atq; deiectior? Toto procul dubio aberraſſe conuincitur Gennadius cœlo, dum in libro de Viris Illuſtribus Rufini partibus fauens, Hieronymum ipſum æmulationis ſtimulo concitatum, ad obloquium ſtylum cō-

E tra eundem vertiſſe, ſcribit. Verùm hoc illi, tanquam Pelagianæ hæreſis morbo laboranti condonandum, cum æquè & Rufinus ad extremum vitæ ex infra dicendis Pelagianis adhę ſerit. Porrò Auguſtinus, nec dum Rufinum in apoſtaticum ſenſum ruiſſe: aut Origenem impium dogmatiſtem perſpectum habens (perinde ac ex propria eiuſdem Epiſtola ad Hieronymum, octogeſima ſeptima liquet) eiuſmodi tum Rufini, tum Hieronymi neceſſitudinem in calumniam verſam ſequentibus deplorat. Quæ (inquiens) ſibi iam fida pectora toto ore fundantur? In cuius ſenſus tota ſe proijciat ſecura dilectio? Quis deniq; amicus non formidetur quaſi futurus inimicus, ſi potuit inter Hieronymū, & Rufinū hoc, quod F plangimus exoriri? O miſera, & miſeranda cōditio. O infida in voluntatibus amicorum ſcientia præſentium, vbi nulla eſt præſcientia futurorum. Sed quid hoc alteri de altero gemendum putem, quando, ne ipſe quidem ſibi homo eſt notus impoſterum? Acerrimis dolorum ſtimulis fodior, dum cogito inter vos, quibus Deus hoc ipſum, quod vtetq; veſtrum optauit, largum prolixumq; conceſſerat, vt coniunctiſſimi, & familiariſſimi mella ſcripturarum ſanctarum pariter lamberetis, ſic tantæ amaritudinis irrepſiſſe perniciem, quando non, vbi non, cui non homini formidandum: cum eo tempore, quo G abiectis iam ſarcinis ſæcularibus, iam expediti Dominum ſequebamini, & in ea terra viuebaris ſimul, in qua Dominus humanis pedibus ambulans: *Pacem* (inquit) *meam do vobis: pacem meam relinquo vobis.* [Io. 14.] Viris ætate [Iob. 7.] maturis, & in eloquio Domini abundantibus vobis accidere potuit? Verè tentatio eſt vita hominis ſuper terram. Hei mihi, qui vos ſimul alicubi inuenire non poſſum; fortè vt doleo, vt timeo, prociderem ad pedes veſtros, flerem quantum valerem, rogarem quantum amarem: nunc vnumquenq; veſtrum pro ſeipſo, nunc vtrunq; pro alterutro, & pro alijs, ac maximè infirmis pro H quibus Chriſtus mortuus eſt, qui vos tanquam in theatro vitæ huius cum magno ſui periculo ſpectant, ne de vobis ea conſcribendo ſpargatis, quæ quandoq; concordes delere non poteritis, qui nunc concordare nolitis: aut quæ concordes legere timeatis, ne iterum litigeris.] Hæc Auguſtinus, quibus non tam inter duos amicos, toti Orbi notiſſimos exortam diſcordiam ex præcordiorum intimis deplorare, quàm vtriuſq; nunc ſæculi deſertionem, nunc religionis ardorem, nunc ſcientiarum cognitionem, nunc deni-

A denique in eloquio Dei copiam recolere, laudareq; videtur. Multo plura de Rufini præſertim laudibus apud Sanctum Paulinum Nolanæ vrbis Epiſcopum Epiſtola nona, & decima leguntur; eo videlicet tempore ab eo conſcripta, quo nec dum Catholicis ille ſatis perſpectus fuerat; neq; pariter Origenis Periarchon libri ab eodem vulgati: deinceps enim ſuper eum grande ſilentium factum eſt.

8 Ideo inimicitias dicitur incurriſſe, quia eũ de arbitrij libertate pranè ſentientem uehementer correxit, Hanc in Rufinum de arbitrij libertate Hieronymi correptionem, voce tantùm adhibitam fuiſſe, non ſcriptis ex eo ducitur, quòd inter eius ſcripa non legatur. Niſi B forte hunc ipſum locum, cum immediate ſequenti Gelaſij decreto, illis Hieronymi verbis inniti dicamus, quibus aduerſus eundem Rufinum vtitur dicens: *Dicis* (Rufine videlicet) *futurum iudicium, in quo iudicio vnaſquiſq; recipiat propria corporis, pro vt geſſit, ſinè bona, ſinè mala. Quòd ſi homines recepturi ſunt pro operibus ſuis: quantò magis, & Diabolus, qui omnibus extitit cauſa peccati?* Vbi (inquam) Hieronymus: Grandi, ait, Diabolus lancea percutitur, qui omnibus extitit cauſa peccati, ſi pro operibus ſuis, quaſi homo redditurus eſt rationem, & cum Angelis ſuis æterni ignis hæreditatem patietur. Et videris mihi calum-C niam in hoc loco facere Diabolo, & criminatorem omnium falſis criminibus accuſare; Dicis enim: *Qui omnibus extitit cauſa peccati*; & dum in illum refers crimina, homines culpa liberas, tolliſq; arbitrij libertatem, Saluatore dicente, *De corde noſtro exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemia*. Et rurſum de Iuda in Euangelio legimus: *Poſt bucellam intrauit in eum Satanas*, quia ante bucellam ſponte peccauerat.] Multaq; alia ibi Hieronymus ſubdens, peccatum per conſenſum, contrahi, & a libera voluntate dimanare concludit: ad quæ ſi textus nunc D verba cum ſequentibus non alludunt, non ſatis video, vbi Rufinus de arbitrij libertate ab eodem Hieronymo notatus ſit,

Lib. 3. Apol. c. 1.

Matt. 15.

Io. 13.

E

De diſſidij atq; diſſenſionis cauſis inter Rufinum, & Hieronymum:

CAeterùm ad Hieronymi actorum commodam cognitionem habendam, inter vtrunq; nunc, tam Hieronymum nempe, quàm Rufinum diſcordiarũ originem breuiter enarremus. Vix ſanè oratione conpręhēdi poteſt, quanto Melaniæ, atq; Rufino peregrinatio ab eiſdem in Aegyptũ ex Vrbe olìm aſſumpta (de qua ſuperius pluribus actum eſt) detrimento fuerit. Enimuero Euagrij Pontici primùm, mox Didymi Alexandrini conſuetudine vſi, vtriſq; vſq; adeo adhæſerunt, vt omnem protſus Origenis doctrinam ab eis imbiberint. Poſt aliquot annos inde in Paleſtinã progreſſi, cùm ibi ſub Catholicæ Religionis ſpecie aſpidis dudum concœpta oua fouiſſent, Periarchonq; libros, innumerabilibus penè erroribus ſcatẽtes Rufinus ipſe de Græco in Latinum ſermonem tranſtuliſſet, poſt viginti demum & duos annos, ſecundum Hieronymũ in Chronico, poſt triginta verò, & tres, iuxta Palladium in Lauſiaco Romam, vt in ea ſerpentes vtriq; parerent, nauigarunt. De hac eorum nauigatione ita exclamat ipſe Hieronymus: O triremem locupletiſſimam, quæ Orientalibus, & Aegyptijs mercibus Romanæ Vrbis ditare venerat paupertatem.] Dexteras autem tetendiſſe eos Hieronymo, ipſo ab Hieroſolymis receſſus tempore, Rufini eiuſdem in Sanctum virum poſtmodum iactata verba apertè mihi perſuadent, ex quibus etiam nihil inter eos omnino diſcordiæ præceſſiſſe facile videre eſt. Vos (inquit Rufinus) nobis pacẽ proficiſcentibus dediſtis, & a tergo iacula venenis armata iecistis.] Cui æquè Hieronymus reſcribens: Pacem, inquit dedimus, non hæreſim ſuſcepimus: Iunximus dexteras: abeuntes proſecuti ſumus, vt vos eſſetis Catholici, non vt nos eſſemus hæretici.] Vt igitur aſpera ſibi in vias planas Rufin⁹ dirigeret, anno Chriſti trecenteſimo nonageſimo ſeptimo, iuxta a Baronio quoq; adnotata in Annalibus, Romã ingreſſus callidè omnino egit: Euſebij nanq; inprimis defenſionem pro Origene, ſub Pamphili Martyris nomine, e Græco in Latinum verſam prodidit: mox aliud a ſe elaboratum opus, De adulteratione Librorum Origenis titulo prænotatum ſubiecit: tertiò, præfatos Periarchon Libros ſub incerto auctore, tantis fallacijs obuolutos, vt etiam prudentes viros decipere potuiſſent, ſparſit; demùm ad perfidiæ cumulum, Hiero-

Cap. 14. F

Lauſ. c. 35

G

Lib. 3. Apol. c. 7.

H

Tom. 5.

A Hieronymum, & Theophilum Alexandrinum Epiſcopum, eiuſdem Origenis propugnatores in Oriente eſſe effinxit: Vnde & de hoc poſtremo ad Pammachium conqueſtus vir San-
Epi.78. ctus eſt dicens: Me & Papam Theophilum ſui iactabat erroris, latratuq; impudentiſſimorum canum ad inducendos ſimplices noſtrum mentiebatur aſſenſum.] Cum vero hoc ipſo tempore aduerſus Iouinianum ab Hieronymo aliàs elucubrati libri, in omnium manibus Romæ eſſent, & quidam quidem eiſdem adhuc detraherent, nonnulli tribuerent, Rufinus, qui ſibi, & proprio iam ſceleri obſiſtentes Hieronymi fautores, Pammachium, Marcellam, Dom-
B nionem, Oceanum, & alios comperetat, culpare eoſdem cœpit, quòd in eis videlicet nuptias inprudenter nimis, iuxta Manichæi ſententiam depreſſiſſet. Verùm de his omnibus ab ipſomet Domnione certior factus Hieronymus, eidem apologeticam dedit Epiſtolam, in qua Rufini ſimul perfidiam multis redarguens rationibus (eius tamen proprio ſuppreſſo no-
Ep.50. mine) nebulonem oſtendit. Habetur apud
Ep.51. eundem in ordine quinquageſima prima, de qua Rufinus ipſe libro ſecundo Inuectiuarum agens, non minus fallaciter, quàm imprudenter hiſce Hieronymum eludere nititur: Cum libellos eius, quos aduerſus Iouinianum ſcripſit reprehendiſſem: cuidam Domnioni, beatæ
C memoriæ ſeni, qui ſibi hoc ipſum indicauerat, iſte reſcribens excuſat, & dicit: Nullo genere potuiſſe fieri ſe erraſſe, hominem qui omnium haberet ſcientiam.] Hæc prima inter eos diſcordiæ cauſa. Eiuſmodi interea Origenis blaſphemiæ in ipſa Vrbe vulgabantur: & cùm non nullos iam Monachorum, maximèq; ſæculi hominum in ſui aſſenſum traxiſſent: ſimplicitati quoq; (quod maius eſt) Pontificis, ex eiuſdem
Ep.16. Hieronymi teſtimonio illudere molirentur; tunc Marcella, Hieronymi doctrinam conſecuta Deo malens, quàm hominibus placere aduerſus eoſdem libros erexit ſe, eorumq; hæreſes reuelauit. Quod vbi Rufinus aduertit, de
D paruula ignis ſcintilla maximum ſibi parari incendium ſuſpicatus, ab eodem Pontifice cōmunionis litteras (quæ Catholicis tantùm viris dari conſueuerant) præpropera feſtinatione impetrauit, annoq; ita euoluto in patriam, Aquileiam videlicet ſe contulit. Hoc eodem tempore inter vtrunq; Hieronymum nempe, & Rufinum reſtitutam veterem fuiſſe amicitiam eiuſdem Hieronymi Epiſtola ſexageſima ſexta declarat. Verùm quoniam diſſimilium infida eſſe dicitur ſocietas, non multo tempore mutua conſenſione proceſſiſſe eoſdem, rei exitus comprobauit. Quandoquidem Siricio è viuis morte ſublato: cùm Anaſtaſius, vir religione & doctrina conſpicuus in Petri Cathe- E
dram ipſo anno, Chriſti videlicet trecenteſimo nonageſimo octauo fuiſſet aſſumptus, totum ſe illicò ad Catholicam fidem in quamplurimis labefactatam contulit inſtaurandam, Periarchonq; potiſſimum damnatis libris, obſtrepentem etiam hincinde Rufinum in Hieronymum ſequenti anno ad dicendam cauſam euocauit: cui cùm adeſſe negligeret, falſiſq; prætextibus eiuſdem iudicium ſubterfugeret, quadringenteſimo demum primo Chriſti anno dãnauit: atq; vt in Oriente quoq; improbaretur Ioanni Hieroſolymorum Epiſcopo litteras dedit. Igitur vt damnatos in Vrbe Origenis Periarchon libros, ob Hieronymi præſertim F
nuperrimam eorundem translationem (quippe quæ in illis latentes hæreſes aperiret) aliaq; complura in ſe actitata cognouit Rufinus, omnibus eundem calumniarum generibus affecit, falſariumq; inprimis redarguit.

Ab eiuſmodi deinceps ſe idemipſe Hieronymus protegens: Vt Epiſtolam, inquit, Lib. 3.
noſtram non probes, Papæ quoq; Anaſtaſij ſi- Apol. c. 1
mili dicis fraude ſubnixam, de qua ante tibi reſpondi: quam ſi ſuſpicaris ipſius non eſſe, habes vbi apud eum nos arguas falſitatis.] Et aliquanto ſuperius. Innocentem te vocas, ad Cap. 6.
cuius interpretationem Roma contremuit: abſentem, qui accuſatus reſpondere non audes. G
Et tantum Romanæ Vrbis iudicium fugis, vt magis obſidionem Barbaricam (tunc enim a Barbaris Aquileia obſidionem ſuſtinebat) quā pacatæ Vrbis velis ſententiam ſuſtinere. Eſto præteriti anni ego Epiſtolam finxerim: recentia ad Orientem ſcripta, quis miſit? In quibus Papa Anaſtaſius tantis te ornat floribus, vt cùm ea legeris, magis te velle defendere incipias, quàm nos accuſare.] Hæc pro ſe Hieronymus. Porrò in incepto permanens ipſe Rufinus, innumerabilem rurſus mendaciorum, atq; criminum ſtruem in eundem Hieronymum, tribus nimirum libris diſtinctam, congeſſit: iiſq; Chriſti anno quadringenteſimo in omnes orbis terræ partes tranſmiſſis, ſanctum virum perpetua H
ſuboſcurare infamia contendit. Tunc miſerandum illud accidit, quod multos ante annos idem Hieronymus ſenſit: imo diuino afflatus ſpiritu intellexit: enimuero dum iuuenis vterq; adhuc, atq; ab ipſis neceſſitudinis exordijs charitatis vinculo iungeretur, his adamuſsìm eundem precibus obteſtatus Hieronymus ex Syriæ
ſolitudine eſt: Obſecro te, ne amicum, qui diù Ep.41.
quæritur, vix inuenitur, difficile ſeruatur, pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat cuilibet aurum, & pomparicis ferculis corruſca ex farcinis metalla radient: charitas non poteſt comparari, dilectio precium non habet: amicitia

quæ

A quæ deſinere poteſt, vera nunquam fuit.]Hęc
ille, ex quibus infelicis amici multò ante præ-
uidiſſe iacturam: imo fratris & amici, publici
tandem hoſtis, hoſtiumq; acerrimi futuri intel
lexiſſe perfidiam comprobatur. At cùm non
niſi poſt biennium de relatis paulò ante in ſe
editis libellis reſciuiſſet Hieronymus, non iiſdē
ſanè (quorum nequaquam obtinere potuit
exemplaria,)ſed illis tantùm, quę ſibi ab amicis
per litteras in ijs contineri nunciabantur, tribus
libris reſpondit. Teſtatur hoc Hieronymus:
Exceſſi, inquiens Epiſtolæ modum, & qui con-
tra nefariam hæreſim iam ſtylum fixeram, pro
me reſpondere compulſus ſum: expectans tria
B amici volumina, & ad congeriem criminum
eius tota mente ſuſpenſus: niſi quòd leuius eſt
profeſſum inimicum cauere, quàm hoſtem la-
tentem, ſub amici nomine ſuſtinere.]Hæc ipſe.
vt propterea mirum non ſit, ſi conplura in
Rufini Inuectiuis extent, quæ in Hieronymi re-
ſponſionibus reiecta non legantur. Elucubra-
tos autem eiuſmodi in Rufinum libros Baro-
nius in Annalibus Eccleſiaſticis Chriſti Domi-
ni anno quadringenteſimo ſecundo adſcribit.
Quid deinceps Rufinus ipſe, Hieronymi libris
acceptis egerit, paulò ſuperius hoc ipſo capite,
cùm de eius in hęreticos infracto animo ſubiun
ximus, explicatum eſt. Demum cùm iam vbiq;
C is damnatus eſſet, omnibuſq; Catholicorum
hoſpitijs prohiberetur in Siciliam ſe contulit,
vbi in imum impietatis deuolutus, cum Pela-
gianis quoq; adhæſiſſet, ibi non multo poſt, ex
tra patriam, & quod magis refert, extra Roma-
næ Eccleſiæ ſinum occubuit: eo videlicet tem-
pore, quo Hieronymus ſuos in Ezechielem cō-
In Ezech. lib. 2. mentarios aggreſſus fuerat: in quorum etiam
præfatione de eius interitu meminit, quem ſu-
pra in annum Domini quadringenteſimum de
cimum retulimus. Porrò de Rufini cum Pela-
gianis inito fœdere, Hieronymi teſtimonium
in præfatione primi libri in Hieremiam (quem
poſt Ezechielem adorſus eſt) extat: quo vtiq;
loco nouum rurſus in ſe concitatum aduerſa-
D rium commemorans: Nuper, inquit, indoctus
calumniator erupit, qui Commentarios meos
in Epiſtolam ad Epheſios reprehendendos pu-
tat.] Et poſt aliqua. Quod non videns præ-
curſor eius Grunnius (eiuſmodi enim nomine
Rufinum appellare ſolebat, vt ex Epiſtola
quarta ad Ruſticum Monachum, & paſsìm ali
bi videre licet) olìm niſus eſt carpere; cui duo
bus libris reſpondi, quæ iſte, quaſi ſua profert,
& alio iam calumniante purgata ſunt. Nec
recordatur ſolidiſſimus, & ſcotorum pultibus
prægrauatus, nos in ipſo opere dixiſſe: Non
damno digamos &c.] Quibus & Pelagium ma
nifeſtò indicari, & Rufinum tum Pelagianiſtā,

tum Pelagianorum præcurſorem fuiſſe, nemo E
eſt qui non videat. Accedit de his quoq; Ba-
ronij eadem prorſus ſententia. Deniq; Britan- Tom. 5. Chriſti an. 419.
num origine Pelagium, Scoticamq; gentem
ex Britannorum vicinijs prodere verſati in hiſ
torijs norunt. Apertius idipſum ex Concilio
Carthaginenſi habetur: in eo namq; cum Cœ-
leſtius Pelagij contubernalis argueretur, & ip-
ſorum ſectatorum nomina prodere compelle-
retur, dixit: Sanctus Preſbyter Rufinus Romæ,
qui manſit cum Sancto Pammachio id dixit:
Ego enim audiui illum dicentem, quod tradux
peccati non ſit.]hæc ibi. Quod poſtremò Hie-
ronymus, duobus tantū ſe Rufini obiectionibus
occurriſſe libris dicat, id proximè ſuperioribus, F
quibus tres eum edidiſſe diximus non aduer-
ſatur: prior quippe Apologia, quæ primo &
ſecundo libro in impræſſis codicibus diſtingui-
tur, vno tantùm volumine, ſeu libro ab eo pri-
mùm edita ex proprijs eius verbis accipitur.
Habes igitur ex his diſcordiarū cauſas, lector,
inter Rufinum & ipſum Hieronymum breui-
ter explicatas. Plura paſsìm alibi indicauimus:
præſertim capite ſecundo, tertio, quarto, octa-
no, vndecimo, & decimo ſeptimo, quæ ſi pla-
cet perlege. Non ita autem hucuſq; comme-
morata omnia accipias, quaſi Hieronymus in
ipſum Rufinum, vel odio, vel inuidia aliquo G
tempore exarſerit. Apage. Quin potius indi- lib. 3. Ap. cap. 3.
uiduam charitatem erga eum in controuerſijs
ſemper illæſam ſeruatam ex eiuſdē verbis au-
ſpicare, vbi: Teſtor, inquit, mediatorem Ie-
ſum, inuitum me & repugnantem in hæc ver-
ba deſcendere: & niſi tu prouocares, ſemper
taciturum fuiſſe. Deniq; noli accuſare, & ego
ceſſabo defendere. Quæ enim eſt audientium
ædificatio, duos ſenes inter ſe propter hæreti-
cos digladiari, præſertim cùm ambo Catholi-
cos ſe videri velint. Omittamus hæreticorum
patrocinium, & nulla erit inter nos contentio.
Eodem feruore, quo Origenem ante laudaui-
mus, nunc damnatum toto orbe damnemus.
Iungamus dexteras: animos copulemus, &
duos Orientis, & Occidentis πρωτοστάτας Theo H
philum videlicet Alexandrinum, & Anaſta-
ſium Romanum Pontificem, qui Origenem
iam damnauerant) alacres ſequamur inceſſu:
Errauimus iuuenes, emendemur ſenes.] Et rur lib. 3. Ap. cap. 11.
ſum. Depone gladium, & ego ſcutum abij-
ciam.] Et in calce. Sit inter nos vna fides, &
illico pax ſequetur.] Hæc ipſe ad ſuum ipſius
animum indicandum.

COMMENTARIVS.

6 *Cuius zelum pro fidei rectitudine Romana Eccleſia adeo approbauit.* Non idem putemus

zelum

A zelum quod inuidia ; quandoquidem zelus benè aliquando ſumitur : inuidia verò ſemper aliena felicitate torquetur. Secus hæreticorum ſchola : non zelo Dei præditum eundem, ſed inuidiæ liuore confectum perpetuò criminata eſt, aduerſus quam & pluribus idemipſe in pro logo aduerſus Pelagianos agit. Propter Hieronymi cauſæ, atq; defenſioni, vti æquiſſimæ Sancta quoq; Romana Eccleſia adſtipulata, firmare eũdē voluit proximè ſequẽti decreto.

7 Vt Beatus Papa Gelaſius ſcripturarum ſagaciſſimus indagator, eiuſdem Rufini libros repudiare videatur: Hoc in ſuis decretis mandans. Quod ne decretum illud paulo ante, aut noſtra

B ætate, ſed multis iam ſæculis promulgatum intelligeremus Pontificis nomen (Gelaſij videlicet) hoc loco exprimitur, vt inuulgationis eiuſdem certum tempus haberemus: Chriſti nempe annum quadringenteſimum octogeſimum nonum: Deniq; ſagaciſſimus ſcripturarum indagator idem Gelaſius aſſeritur, vt in genij æquè eius elegantia, atq; in diuinis præſertim litteris ſtudium exploratum ab his ſaltem haberetur, qui eius hymnos, libros item contra Eutychen, Neſtorium, & Arrium, nec non Epiſtolas, atq; orationes ad diuerſos non noſſent.

C *8 Rufinus vir religioſus.* Ita decreti exordium, prima parte, diſtinctione decimaquinta, capite tertio; Sancta Romana Eccleſia. Quod autem Rufinus eiuſdem Romanæ Eccleſiæ teſtimonio Religioſi nomine publicetur vrgere quemplam non debet, quaſi iterum poſt in eum anathematis latam ſententiam ſub catholicæ cõfeſſionis cõmunione receptus ſit. Enimuero ſtabilis de ei⁹ damnatione Anaſtaſij Papæ ſententia permanſit, quã nemo vnquam ſucceſſorum Pontificũ aboleuit. Religioſus verò ideo nuncupatus eſt propter genus vitę Monaſticũ, quod ab ineūte ætate profeſſus eſt Ac ſi ſenſus ſit *Rufinus antea religioſus*, eiuſmodi enim loquendi figura frequenter ſcripto-

D res vtuntur, & Hieronymus ipſe præſertim, vti cum de eodem Rufino, poſt in illum etiam promulgatam ſententiam ſcribit. Credidi Chriſtiano: credidi Monacho.] Et de Ioanne Hieroſolymorum Epiſcopo, vtiq; damnato: Monachus, pro dolor Monachis, & minatur: & impetrat exilium, apoſtolicam cathedram habere ſe iactans.] Quod iterans de Iouiniano: Etenim (inquit) iſte formoſus Monachus, craſſus, nitidus, dealbatus] quibus commemoratos omnes, antea Monachos, antea catholicos, antea Chriſtianos fuiſſe indicatur. In huius pariter decreti allegatione idipſum ſentire videtur Baronius, dum hæc Tomo quinto, ſub Chriſti anno quadringenteſimo ſecundo

Lib. 3. Apol. c. 4. Epi. 61. cap. 3.

E habet: Gelaſij ne mouearis nomenclatura, dũ Rufinum ipſum iudicio Eccleſiaſtico prædamnatum, virum Religioſum appellat: eo enim titulo ipſum Monachum voluit demonſtraſſe.

9 Plurimos Eccleſiaſtici operis edidit libros. Dicamus quos, vt proprij ingenij primùm, mox ex aliorum relatis, editiſq; monumentis viri doctrinam, atq; ſolertiam habeamus exploratam. Scripſit, De adulteratione Librorum Origenis librũ vnum. At quoniam S. R. Eccleſia, pręſenti decreto Rufini opera omnia, ſine proprio marte elucubrata, ſiuè ab alijs trãſlata Hieronymi iudicio, atq; cenſuræ ſubiecta perpetuò voluit & iuſſit, in ſingula ſigilla-

F tim nunc eiuſdem Hieronymi cenſuram proferam⁹. Meritò hunc inprimis aperti mendacij arguit Hieronymus librum: cum in Origenis operibus promulgati errores verè ipſius ſint, non ab alijs ingeſti. Arguit autem hunc in modum. Obijciuntur Origeni crimina, & tu (Rufine ſcilicet) illum non defendis, ſed alios accuſas, nec crimen tenuis, ſed criminoſorum turbam requiris,] & ſupra ad Pammachium: Illud verò, quod aſſerunt, a quibuſdã hęreticis & maleuolis hominibus, libros eius (hoc eſt Origenis) eſſe deprauatos quam ineptum ſit, hinc probari poteſt. Quis prudentior, doctior, eloquentior Euſebio, & Didymo, quorum alter ſex voluminib⁹ τῆς ἀπολογίας ita eum,

G vt ſe ſenſiſſe confirmat. Alter ſic eius errores nititur excuſare, vt tamē illius eſſe fateatur, nõ ſcriptorũ negans, ſed ſenſum ſcribentis ediſſerẽs. Aliud eſt ſi quæ ab hæreticis addita ſunt, Didymus quaſi bene defendat. Solus inueotus eſt Origenes, cuius ſcripta in toto Orbe falſarentur, & quaſi ad Mithridatis litteras omnis veritas vno die de voluminibus illi⁹ raderetur. Si vnus violatus eſt liber, num vniuerſa eius opera, quæ diuerſis, & locis, & temporibus edidit ſimùl corrumpi potuerunt?] Hæc Hieronymus de libri iudicio, quem & paulo ante Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo ſeptimo vulgatum Romæ notauimus.

H Edidit prætetea Rufinus in ipſunmet Hieronymum libros tres (quãuis nunc tertius inte rierit) quos & Apologię nomine prænotauit. Vnde in eum Vir ſanctus: Non te, inquit puto accuſationem tuam Apologiam vocate? Editos vtiq; diximus anno Chriſti quadringenteſimo.

Lib. 2. Apol. c. 4. Ep. 65. c. 4. Apol. li. 3

Symbolum item fidei explanauit, cuius exẽplar tomo nono operum Hieronymi habetur. Eius autem explanationem eiuſmodi eſſe declarat primò titulus illi affixus, videlicet *Symbolũ Rufini ad Laurẽtiũ Epiſcopũ*. Secũdo verba de Reſurrectionis carne verſus finē, in quibus de Aquileienſi ritu, in articuli eiuſdē cõfeſſio-

A ne hiſce meminit; Cantè Eccleſia noſtra fidẽ
Symboli docet, quæ in eo, quod a cæteris tra-
ditur, *Carnis reſurrectionem*, vno addito pro-
nomine tradidit: *Huius carnis reſurrectionem*,
Huius ſine dubio, quam habet is, qui profi-
tetur, ſignaculo crucis fronti impoſito.] Hæc
ibi Rufinus, quæ cum his omninò conue-
niunt, quæ poſt initium libri primi Inuecti-
uarum aduerſus Hieronymum poſtmodum
habuit, videlicet; Sancta Aquileienſis Ec-
cleſia, Dei Spiritu futuras aduerſum nos ca-
lumnias præuidente, vbi tradit carnis reſurrec
tionem, addidit vnius pronominis ſyllabã, &
pro eo, quod cæteri dicunt: *Carnis reſurrectio-*
B *nem*, nos dicimus: *Huius carnis reſurrectionem*,
quo ſcilicet frontem, vt mos eſt, in fine ſym-
boli ſignaculo contingentes, & ore carnis hu-
ius videlicet, quam contigimus reſurrectionẽ
fatentes, omnem venenatæ aduerſum nos lin-
guæ calumniandi additum præſtruamus. Ac-
cedit tertiò, quòd in eadem de illis tantùm hę-
reticis mẽtio coincidat, qui vel ante ipſum Ru
finum fuerunt, vel eius ætate vixerunt, de Mar
cione nimirum, Valentino, Ebione, Mani-
chæo, Paulo Samoſateno, Photino, Arrio, Eu-
nomio, Nouato, & Apollinario Laodiceno.
Gennadij deniq; Maſſilienſis Presbyteri, auc-
C toris quadringenteſimi nonageſimi teſtimo-
niũ, De Viris Illuſtribus, in Rufino ad idẽ eſt.

Cæterùm ad oppoſitum, Rufini nimirum
haud legitimam, ſed ſuppoſititiam explana-
tionem eſſe, mirum illud in modum oſten-
dit, quòd de ea, neq; apud ipſum Rufinum,
neq; Hieronymum mentio vnquam habeatur.
Sed & ratio in promptu eſt. Quandoquidem,
ſi nunc aſſertæ explanationis omnium iudicio
integræ, atq; catholicæ is auctor fuiſſet, ad
quid illi poſt in ſeipſum Eccleſiæ iugulum ani-
maduerſum alia rurſus fidei confeſſionis con-
ſcriptione opus fuiſſet, vt ſe catholicum, impol
lutumq; comprobaret? Sat eidem profectò,
D ſuperq; fuiſſet aliàs editam allegaſſe, vel illi
ſubſcripſiſſe. Igitur, cùm aliud omnino fidei
ſuæ exemplar, tùm in Epiſtola ad Anaſtaſium
Papam, tum in libro primo Inuectiuarum, poſt
initium idem ipſe proferat, nec alterius aliàs
a ſe editi verba faciat, hinc etiã accipio eiuſdẽ
auctorem certum minimè eum eſſe, A Gen-
nadio autem propugnatore eius acerrimo a-
lienum opuſculum Rufino primùm adſcrip-
tum, atq; accommodatum, quò illum Hiero-
nymo non minus ineptè, quàm temerè ex ſuo
more præponeret, mihi perſuaſſiſſimum eſt:
A quo & deinceps commentitium poſteriores
mutuatos fuiſſe ſcriptores teſtimonium con-
tigit.

Diſſeruiſſe etiam triplici ſenſu benedictonẽ
Iacob ſuper duodecim Patriarchas, & alias E
quanplures ad diuerſos dictaſſe Epiſtolas, ad
Probam præſertim auctor idẽ Gennadius eſt:
Si tamen ei fides adhibenda, cum eadem labe
pollutus fuerit qua, & ipſe Rufinus ex ſupe-
rius explicatis.

10 *Nonnullas etiam ſcripturas interpretatus
eſt*: Quo æquè interpretationis genere vſus ſit,
dehinc quorum ſcripturas conuerterit profera-
mus. De priori Hieronymus Apologiæ libro
primo capite tertio agens hæc habet: Rogatus
eras (eundem Rufinum de Origenis Periar-
chon libris alloquens) vt quomodo habebatur
in Græco in Latinum verteres, vtinam feciſſes, F
quod rogatum te eſſe ſimulas, nulli inuidię ſub
iaceres. Si tu translatoris ſeruaſſes fidẽ, mihi
neceſſe non fuiſſet interpretationem falſam ve
ra interpretatione ſubuertere. Nouit conſci-
entia tua, quæ addideris, quæ ſubtraxeris, quæ
in vtranq; partem, vt tibi viſum fuerit immu-
taueris: & poſt hæc audes dicere, quod & bo-
na & mala, non tibi, ſed auctori debeant im-
putari.] De quo & libro tertio eiuſdem, ca-
pite decimo; Sed quid, (inquit) facies de A-
pologetico tuo, quem pro Origenis ſcripſiſti
operibus? Quid de volumine Euſebij, in quo
cùm multa mutaueris, & ſub nomine marty-
ris, hæretici hominis ſcripta tranſtuleris, ta- G
men plura poſuiſti, quæ Eccleſiaſticę fidei nõ
conueniunt?] Eadem Beati Rhenani, erudi-
tiſſimi viri de eodem in præfatione Eccleſiaſti-
cæ hiſtoriæ Euſebij pronuntiata ſententia eſt.
De interpretis, inquit diligentia (Rufinum
intelligens) iudicare citra Græcum codicem
imprudens ſit: tam etſi in alijs libris a ſe verſis
parum laudis meruit, quòd ex profeſſo non
verba, vel ſenſum auctoris, quẽ vertendum
ſuſceperit, appendat, ſed vel minus, vel pluſ-
culum, tanquam paraphraſtes, non velut in-
terpres, pro ſua libidine plerunq; referat. Id
quod Nazianzeni orationes ab illo verſæ do- H
cent.] His accedit Chriſtophorſoni Angli in
procemio pręcitatæ hiſtoriæ iudicium, quod
& hiſce proſequitur: Rufini cõuerſionem, quã
tam diù homines tenuiſſent, cum Græcis con-
ferebam, ſententias inter ſe expendebam ſedu
lo; vnde certè maximè me capiebat admiratio
(præſertim cũ Latina a Græcis tãtopere diſſę-
tire animaduerterẽ) quid tam docto viro vene
rit in mentem, vt auctorem tam inſignem, tã
indiligenter verteret.] Et poſt pauca: Rufino
(ſubdit) fortaſſe in Origenis opere, in quo nõ-
nihil eſſe videbatur erroris, honeſtius & meli⁹,
licet non omnia explicaſſet, ignoſci & conce-
di potuiſſet: ſed in hac hiſtoria, quam in eadẽ
Apologia (aduerſus videlicet eũdem Rufinũ)
laudat D. Hieronymus, cũ nihil ab Orthodoxa

Catho-

A Catholicæ Eccleſiæ ſententia alienom reperia-
tur, vix Rufino venia dari poteſt, quòd tot præ-
termiſerit valde vtilia, tot de ſuo adiecerit pro
pè aliena, tot quaſi non rectè col locata immu-
tauerit.] Deniq; poſt omnes Baronios ſępiſſi
mè eundem Rufinum, neq; hiſtorici, aut fidi
interpretis, ſed inuerſoris potius temporũ no-
mine meritò ſugillat. Eius verò ſingula affer
re velle teſtimonia longum eſſet. Hactenus
de more. quem in vertendis Græcis Rufinus
tenuit, de quo & ſupra capite ſexto, circa finẽ
egimus. Poſterioti loco, horum ſcripturas
auctorum dicimus Rufinum interptetatum:
Gregorij videlicet Nazianzeni non nolla ope-
B ra: Euagrij præceptoris ſui ſententias, & Vi-
tas Patrom: Sexti Pythagorei ſententiarum li-
brum vnum: Euſebij pro Origene Apologiã;
& eiuſdem Origenis Periarchon libros quatu-
ot: Hæc, quæ de Græco is in Latinom tran-
ſtulit ſunt. Cæterùm qua rurſus eloquij venu-
ſtate, quo ve mentis conſilio, ex Hieronymi
teſtimonio accipiamus. Mente ſanè iugiter
Hieronymus tenuit proprij præceptotis (Grę-
gorij nimirum Nazianzeni) ſublime dicendi
genus: & dum eius ſcriptorum multitudinem
ac varietatẽ ingenij acie perſcrutabatur, exun-
daos ſibi omnino flumen in quod omniũ ſcien-
tiarum riuuli confluerent videre videbatur.
C Hinc accidit, vt in Rufinum, qoi ex anguſto
nimis alueolo, illud in Latinos derioare præ-
ſumpſit commotus, nominatim exclamaret:
Lib. 1. Apol. c. 7.
Reſponde, cur ſcribere aliqua auſus ſis, & virũ
diſertiſſimum Gregorium pari eloquij ſplendo
re transferre: Vbi tanta verbornm copia, ſcien
tiarum lumen, translationum varietas?] Et
ſupra eiuſdem Rufini ſterilitatem improbans
ironicè loquitur: Quis ei credet viro eruditiſ-
ſimo, & qui tantam habet ſcientiam ſcripto-
rum veterum, maximè Græcorum, vt dum pe-
regrina ſectatur pęne ſua amiſerit, quòd recen
tiſſimæ memoriæ viros, & Latinos neſciat?

Sed ſuper reliquas ab eodẽ elaboratas ſcrip-
tornm verſiones Hieronymi iudicium proſe-
D quamur: Tam ergo Euagrij auctoris, quàm
Rufioi translatoris opus perſtringens Hierony-
mus, vtrunq; ſimol hiſce diiudicat: Eoagrius
Ponticus Hiperborita, qui ſcribit ad Virgines,
ſcribit ad Monachos, ſcribit ad eam, cuius no-
mẽ nigredinis teſtatur perfidię tenebras (ideſt
Melaniam ſeniorem) edidit librum, & ſenten-
Ad Cteſiphontem aduerſus Pelagianos.
tias ἀπαθείας, quam nos impaſſibilitatem,
vel inperturbationem poſſumus dicere, qoan-
do nunquam animus vllo perturbationis vitio
commouetur: & vt ſimpliciter dicam, vel ſa-
xum, vel Deus eſt. Huius libros per Orientẽ
Græcos, & interpretante diſcipulo eius Rufino
Latinos, pleriq; in Occidente lectitant: Qui li-
brum quoq; ſcripſit, quaſi de Monachis: Mul E
toſq; in eo enomerat, qui nunquam fuerunt, &
quos fuiſſe ſcribit Origeniſtas, & ab Epiſcopis
damnatos eſſe non dubium eſt: Ammonium
videlicet, & Euſebiom, & Euthymium, & ipſũ
Euagrium, Or quoq;, & Iſidorum, & multos
alios, quos enumerare tædium eſt, & iuxta il-
lud Lucretij,

Ac veluti pueris abſinthia tetra medentes,
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis, flauoq; liquore:

ita ille vnum Ioannẽ in ipſius libri poſuit prio-
cipio, quem & Catbolicum, & Sanctum fuiſſe
non dubium eſt, vt per illius occaſionem cæte-
ros, quos poſuerat, hæreticos Eccleſię introdu F
ceret.] Hæc ipſe in Epiſtola ad Cteſiphõtem.
Larius de hoc ipſo opere in Recenſionibus.

Mox eundem de cæteris verſionibus car-
pens, ſubdit: Illam autem temeritatem, imo
inſaniam eius, quis digno poſſit explicare ſer-
mone, quòd librum Xiſti Pythagorei, hominis
abſq; Chriſto, atq; Ethnici immutato nomine,
Syxti martyris, & Romanę Eccleſiæ Epiſcopi
prænotauit? in quo iuxta dogma Pythagoreo-
rum, qui hominẽ exæquant Deo, & de eius di-
cunt eſſe ſubſtantia, multa de perfectione di-
cuntur: vt qui volumen philoſophi neſciunt,
ſub martyris nomine bibant de aureo calice Ba
bylonis. Deniq; in ipſo volumine nulla Pro- G
pheratum, nulla Patriarchatum, nulla Apoſto-
lorum, nulla Chriſti fit mentio: vt Epiſcopum,
& martyrem ſine Chriſti fide fuiſſe contendat]
Sanctus Auguſtinus, eiuſmodi Rufini præſti-
gias minime perſpectas habens, eiuſdem & ip-
ſe libri translati titulo aliquando deceptus, re-
ueta Syxti Pontificis, & martyris eundem eſſe
putauit: At translatoris temeritate detecta,
idipſum retractat libro ſecundo Retractatio-
num, capite quadrageſimo ſexto. Extat idem
liber Tomo quinto Bibliothecæ Sanctorum
Patrum, editionis ſecundæ.

Proſequitur iam cœptum iudicium Hiero-
nymus ſuper Euſebij pro Origene Apologiam, H
inquiens: Fecerat hoc & in Sancti Pamphili
martyris nomine, & librum primum ſex libro-
rum defenſionis Origenis, Euſebij Cæſarienſis
(quem fuiſſe Arrianum nemo eſt, qui neſciat)
nomine Pamphili martyris prænotaret; quò
ſcilicet egregia illa quatuor Origenis περὶ ἀρχῶν
volumina latinis infunderet auribus.] Quæ ei-
dem ęquè Rufino regerens paulò ſuperius ait.
Vis Origenẽ in Latinum vertere? habes mul-
tas homilias eius, & tomos in quibus moralis
tractatur locus, & ſcripturarum panduntur ob-
ſcura: hæc interpretare: hæc rogantibus tri-
bue. Quid primus labor tuus incipit ab in-
famia? Cur trãslatutus hæretica, in defenſionẽ
eorum

A eorum præmittis quaſi martyris librum, & id
Romanis auribus ingeris, quod tranſlatum
totus orbis expauit? Hucuſq; Hieronymus
ſuper Rufini operibus iudicium.

Deniq; præter relatas modò lucubrationes
Euſebij quoq; Eccleſiaſticam hiſtoriam, de cu-
ius verſione in calce capitis ſexti dictum eſt,
Baſilijq; opera, & Clementis Romani recogni
tionum libros tranſtuliſſe teſtatur Genna-
dius: quãuis de duobus poſterioribus nil apud
Hieronymum, aut Baronium legerim; quin
potius Bellarminus libro de Scriptoribus Eccle
ſiaſticis, de Clementis præcipuè Recognitio-
nibus dubitet: & nõ Rufini verſiones eas eſſe
B aſtruat. Ex quibus omnibus tibi, Lector Rufi-
ni ſcriptorum index contextus, & explicatus
eſt.

*11 Sed quoniam Beatus Hieronymus in ali-
quibus eum de arbitrij libertate notauit.* Iam
animaduerſionis Hieronymi in ipſum Rufinũ
ſupra citatus eſt locus,

*An Rufinus de arbitrij libertate perpe-
ram ſenſerit?*

CONTROVERSIA XXIV.

POrrò dubitare nunc quiſpiam poſſet, quo-
C modo is qui paulò ſuperius Pelagianis ad-
hęſiſſe probatus eſt, nunc rurſus de arbitrij li-
bertate ab Hieronymo inuri contigerit: Enim-
uerò repugnãt omnino intereſſe Rufini de li-
bro arbitrio, atq; Pelagij ſententiæ. Rufinus
liberum infringens arbitrium criminum cau-
ſas in Diabolum referebat: Pelagius e contra
illud adeo efferebat, vt ex ſola vi eius diuina
præcepta ab hominibus impleri poſſe iactaret.
Sed tollitur difficultas. Proprium hæreticorũ
eſſe in deteriora ſemper ferri, quouſq; in pro-
fundum iniquitatis deueniant, & ea (iuſto Dei
iudicio damnati) ſibi inferant, quæ nec ab ho-
ſtibus paſſuri eſſent. Ita ſanè Rufino contigit;
D is enim cùm de arbitrij libertate ab Hierony-
mo inſimulatus eſt, nedum Pelagianis dexte-
ram iunxerat: At ſub extremum vitæ, cùm ſibi
ſpecialius de ſalute foret conſilium ineundum,
tunc in imum iniquitatis deuolutus, noui ſce-
leris (Pelagianæ ſcilicet hæreſis) acceſſu op-
preſſus eſt. Vel dicatur Hæreticos ſemper
inter ſe diſcordias habere: Vt duæ nimirum
hæreſes fiant in quatuor, & rurſus quatuor di-
uidantur in partes: Varia ſemper eorum dog-
mata eſſe: Muitareq; quotidie, & vertere om-
nia: Vnde & de illis Sãctus Propheta loquitur:
Psal. 5. *Decidant a cogitationibus ſuis*: quia non vna
cogitatione, aut vno dogmate contenti ſunt,
ſed in vlterius ſuapte natura feruntur aſſiduę.

Cum ergo Pelagius non de libero tantum ar- E
bitrio) quo ſine Dei gratia gloriã ſibi homines
comparare poſſe affirmabat, prauè ſentiret, ſed
quamplura alia impia blaſphemo ore profer-
ret, cuiuſmodi ſunt. Non ſecundùm miſeri-
cordiam, & gratiam Dei peccatoribus veniam
dari, ſed ſecundùm meritum pœnitentiæ: Ora
tiones in Eccleſia Dei, ſiue pro viuis, ſiue pro
defunctis eſſe ſuperuacaneas: Hominem ad
tantam vitę perfectionem virtute liberi arbi-
trij poſſe peruenire, vt impeccabilis euadat:
Adam etiamſi non peccaſſet, fuiſſe moriturum,
quippe qui mortalis a Deo fuiſſet conditus:
Eiuſdem peccatum illũ ſolũ lęſiſſe nõ poſteros:
Infantes ante Baptiſmi Sacramentum eſſe in F
eo ſtatu, quo idem Adam primùm creatus eſt:
Cum hæc, inquam, & alia Pelagius aſſereret,
potuit fieri, Rufinum Origenis primùm erro-
ribus potatum, de cœnoſis etiam eiuſdem Pe-
lagij riuulis, hydropicorũ inſtar, vnam, vel plu-
res poſtmodum hęreſes ſiticuloſum hauſiſſe,
aliquib⁹ earũ non deguſtatis; Et ita cum Ma-
nichęo potiſſimum arbitrij libertatem ſuſtule-
rit; Cum Pelagio peccati originalis traducem;
Cum Origene veram corporum reſurrectionẽ,
vt de cæteris ſileamus hæreſibus.

COMMENTARIVS.

12 Illa ſentimus, quæ prædictum Beatum G
Hieronymum ſentire cognoſcimus: Aptiori nun-
quam hoc ipſo Hieronymi fides, ſapiẽtia, atq;
labores ad hęreticorum in toto orbe perfidiam
perpetuis futuris temporibus ſugillandam de-
clarari potuit elogio, quo & Romanæ illud Ec-
cleſiæ iudicio approbatum cenſeretur, quod
& Hieronymus approbaſſet, & illud damnarũ,
quod pariter ipſe damnaſſet. Iam Romani
Pontificis Cathedram veritatis omnis, mun-
diq; magiſtram Hieronymus prædicauerat:
Iam animatum omnium Romanam Eccleſiã
altricem commendauerat: Iam ex eadem So-
lem illum iuſtitię, qui nunquam agnouit occa H
ſum exoriri teſtatum ſæpius reliquerat: Merce
dem recepit vera confeſſio. Pulcherrima an-
tiheſi, de vtraq; (occidentali nimirum, atq;
orientali) dixerat Eccleſia Hieronymus: Mihi Epiſt. 57.
Cathedram Petri, & fidem Apoſtolico ore lau-
datam cenſui conſulendam, Inde nunc meæ
animæ poſtulans cibum, vnde olim Chriſti ve-
ſtimenta ſuſcepi. *Vbicunq; fuerit corpus illuc
congregabuntur, & aquilæ.* Profligato a ſobole
mala patrimonio, apud vos ſolos incorrupta
patrum ſeruatur hæreditas. Ibi ceſpite terra
fęcundo Dominici ſeminis puritatem centeno
fructu refert. Hic (in Oriente ſcilicet, vbi ipſe
tunc agebat) obruta ſulcis frumenta in lolium,
auenaſq;

A auenalíq; degenerant. Nunc in Occidente Sol iuſtitiæ oritur: In Oriente autem Lucifer ille, qui ceciderat ſuper ſidera poſuit thronum ſuum. Vos eſtis lux mundi: Vos ſal terræ: Vos aurea vaſa, & argentea. Hic teſtacea vaſa, vel lignea, virgam ferream, & æternum operiuntur incendium.] Et poſt pauca. Ego nullum primum, niſi Chriſtum ſequens, cathedræ Petri communione conſocior. Super illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunq; extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio.] His inquam Hieronymus & alijs laudum præconijs Apoſtolicæ Sedis excellentiam, fidei Romanæ Eccleſię
B puritatem, & ſui ipſius erga eandem perpetuã animi religionẽ verbis ampliſſimis exornarat: Nũc in obſequentiſſimi filij ipſamet quoq; pia mater collũ procũbens Eccleſia reſpondet: *Quoniam Beatus Hieronymus in aliquibus Ruſinum de arbitrij libertate notauit, illa ſentimus, quæ prædictum Hieronymum ſentire cognoſcimus.*

13 *Et non ſolum de Ruſino, ſed etiam de vniuerſis, quos vir ſæpius memoratus, Zelo Dei, & fidei religione reprahendit*: Liceat nunc mihi cũ Apoſtolo exclamare: *O altitudo diuitiarum ſa-*
Rom. 11. *pientiæ & ſcientiæ Dei, quàm inſcrutabilia ſunt*
C *iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.* Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? Dum Hieronymus ſibi talenta credita in diuinis ſcripturarum myſterijs explicandis fidelis & prudens exercet, hæreticorum illum turba nunquam dimiſit: In eundem Scyllæi vſq; adeo canes deſæuierunt, vt ſæpius etiam conqueri compelleretur. Cogor per ſingulos ſcripturæ diuinæ libros aduerſariorum
Epi. 113. reſpondere maledictis.] Et. Non eſt paſſus
In præf. Lib. 3. in Hierem. Diabolus me optata quiete contentum ſcripturarum ſanctarum explanationi inſiſtere.] Et in Micheam: Semper inuidis reſpondemus, quia non ceſſat inuidia.] Nunc vero diuino
In Præf. lib. 2. ſancitur arbitrio, vt Ruſinus, & quot quot om-

E nes, qui illum carne mortali circundatum canino dente aggreſſi ſunt, vſq; ad ſæculi conſummationem ſubter eius pedes ora contineant, & velint, nolit eius perpetuæ cenſuræ ſubijciantur. *Pedes enim Sanctorum ſuorum ſer-* 1. Reg. 2.
uabit Dominus, & impij in tenebris conticeſcent, quia non in fortitudine ſua roborabitur vir. Et. Pſal. 90.
Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem.

14 *Item Origenis non nulla opuſcula, quæ vir Beatiſſimus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus.* Ea dicas, de quibus ſupra capito ſexto, & decimo quinto. Homilias videlicet in Canticum Canticorum: In Moyſi Pentatheucum: In Hieremiam: In Ezechielem:
F & in Lucam. Item aliquot de Tomis in Apoſtolum, quæ omnia eiuſdem Hieronymi ſtudio ac labore latinitate donata inoffenſo a lectoribus decurruntur pede.

15 *Reliqua autem omnia, cum authore ſuo dicimus eſſe renuenda.* Ea nimirum, quæ, ſiuè a Ruſino, ſiuè ab alijs tunc tẽporis interpretib⁹ edita ſunt: Et hęc ideo ab Eccleſia Romana in Concilio æquè Romano Origenis operũ diſcretio, atq; reiectio facta eſt, quoniam cum erroribus eum ipſum cæteri tranſtulerunt: Solus Hieronymus purgatum illum, Catholicũq; Epi. 75.
reddidit: quam etiam ob cauſam Vigilantiũ coargnens: Si igitur, inquit, quæ bona ſunt tranſtuli, & mala vel amputaui, vel correxi,
G vel tacui arguendus ſum, cur per me Latini bona eius habeant, & mala ignorent? Deniq; poſt Gelaſij ſummi Pontificis aduerſus Ruſinum decretum, Anaſtaſij quoq; prædeceſſoris ſententia; atq; ad Orientem tranſmiſſæ litteræ ſubnectendę eſſent: Cæterùm tu illarũ exemplar vide Tomo nono operum Hieronymi. Eſt illarum titulus [Anaſtaſij Romani Epiſcopi ad Ioannem Hieroſolymorum Epiſcopũ de Ruſino ſententia.] Porrò litterarũ exordium [Probatæ quidem &c.]

H

D

De reliquis ingenio Hieronymi ac ſtudio partis operibus
Cap. XIX.

INter. 1 præclara verò ſtudiorum ſuorum opuſcula ſcripſit librum de Viris Illuſtribus 2 a Sanctis Apoſtolis vſq; ad ſuam ætatem, 3 imitatus Tranquillum, Græcumq; Apollonium. 5 Et poſt catalogum plurimorum ſe quoq; in calce voluminis 6 quaſi abortiuum & minimum omnium Chriſtianorum poſuit. 7 Vbi neceſſe fuit vſq; ad quartum decimum annum Theodoſij Principis, quæ ſcripſerat breuiter adnotare. 8 Commemorans inter cætera, quæ paſſim ſupra notata ſunt, 9 Quod etiam ſcripſerit altercationem Luciferiani, & Orthodoxi. 10 De locis librum vnum. 11 De eſſentia Dei librum vnum. 12 De cuſtodia virginitatis ad Euſtochium librum vnum. 13 Aduerſus Vigilantium tractatum vnum. 14 Con-

A *tra Pelagium librum vnum. 15 Epiſtolarum ad diuerſos librum vnum. 16 Ad Marcellam Epiſtolarum librum alium. 17 Ad Paulam, inquit, & Euſtochium quia quotidie ſcribuntur, incertus eſt numerus. 18 Quis noſtrum tanta poteſt legere, quanta ſcripſit Hieronymus? 19 Quis ardentem in ſcripturis animum, & feruentem in Dei ſeruitio non miretur? 20 Quis eum nõ potius Angelum quàm hominem dixerit? 21 Dum nulli magis congruit, illud propheticum: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, 22 & legem requirunt ex ore eius, 23 quia Angelus Domini exercituum. 24 Certè ſi manens in carne ſecundum hominem ambulaſſet ad tantum culmen ſcientiæ nullatenus perueniſſet. 25 Sed neq; cuperet diſſolui cum Paulo, 26 niſi ſe cum Chriſto conſideraret inter Angelos regnaturum. 27 Verum, quia de mundo triumphauerat, quaſi de laboris præmio ſecurus Heliodorũ alloquebatur. 28 Crede mihi neſcio quid plus lucis aſpicio. 29 Libet ſarcina corporis abiecta ad purum ætheris euolare fulgorem.* E

COMMENTARIVS.

B 1 I*Nter præclara vero ſtudiorum ſuorũ opuſcula ſcripſit librũ De viris illuſtribus.* Iure optimo inter præcipuos Hieronymi labores hic de Viris Illuſtribus liber attollitur, cum plurima, niſi ſententiarum periodis, ſenſuum ſaltem varietate complectatur, & innumera ex cœco obliuionis angulo antiquitatis monumenta in lucem prodat. Primis autem exordij verbis in eo conſilium ſuum indicat Hieronymus, cùm ait: Hortaris Dexter, vt Tranquillum ſequens Eccleſiaſticos ſcriptores in ordine digeram: & quod ille in enumerandis Gentilium litterarum viris fecit illuſtribus, ego in noſtris faciam, ideſt, vt a paſſione vſq;
C ad decimum quartum Theodoſij Imperatoris annum, omnes qui de ſcripturis ſanctis memoriæ aliquid prodiderunt tibi breuiter exponam.

Difficultatem pariter aſſumpti operis mox ſubiungens, ſequitur: Fecerunt quidem hoc idem apud Græcos Hermippus Peripateticus, Antigonus Caryſtius, Satyrus doctus vir, & longè omnium doctiſſimus, Ariſtoxenus muſicus, apud Latinos autem Varro, Santra, Nepos, Hyginus, & ad cuius nos exemplum uis prouocare Tranquillus. Sed non mea & illorum ſimilis eſt conditio: Illi enim veteres hiſtorias, annaleſq; potuerunt,
D quaſi de ingenti prato paruam opuſculi ſui coronam texere, ego quid acturus, qui nullum præuium ſequens, peſſimum, vt dicitur magiſtrum memetipſum habeo?]

Cæterùm de titulo eius non ſatis compertũ fuiſſe ſcriptoribus Auguſtini verba ad ipſummet Hieronymum declarant, quibus Libet, inquit, quidã tu° inter cætera, nõ diu eſt quòd venit in manus noſtras: quæ ſit eius inſcriptio neſcimus adhuc, non enim hoc codex ipſe, vt aſſolet in liminari pagina prætendebat: Epitaphium tamen appellari dicebat frater, apud quem inuentus eſt: quòd eius nomen tibi placuiſſe vt inderetur crederemus, ſi eorum tantùm hominum vel vitas, vel ſcripta ibi legiſſemus, quia iam defuncti eſſent: cum vero multorum, & eo tẽpore quo ſcribebatur, & nunc vſq; viuentium ibi commemorentur opuſcula: miramur cur ei hunc titulum vel impoſueris, vel impoſuiſſe credaris; tamen vtiliter a te conſcriptum eundem librum ſatis approbamus.] Hæc Auguſtinus. Sed alia, eaq; communiori ab imperitis emendatoribus librum fuiſſe prænotatum inſcriptione, DE AVCTORIBVS videlicet, teſtatur Hieronymus Epiſtola ad Auguſtinum octogeſima nona. Aliter apud Gennadium, in libro, quẽ ipſe quoq; ab huius Hieronymi exemplũ conſcripſit De Viris Illuſtribus, opus ipſum citatum habetur,
nimirũ: CATALOGVS SCRIPTORVM. Deniq;, non libri, ſed EPISTOLAE tantùm nomine AD DEXTRVM circumferri apud quoſdam hoc idem opuſculum conſueuiſſe, Marianus quoq; Victorius in Annotationibus indicat dicens: Ridiculum nobis prorſus viſum eſt, vt Epiſtolę nomine opus ipſum inſcriptum circumferetur.] Sed reuera ab Hieronymo operi pręfixa inſcriptio, ex pręfatione eius in Ionam prophetam accipitur vbi: Non potui, inquit, implere quod cœperã: ſcripſi enim librum DE ILLVSTRIBVS VIRIS, & aduerſus Iouinianum duo volumina.] Et ex Epiſtola ad Auguſtinum pręcitata, in qua poſt nonulla ita concludit. Ergo hic liber DE ILLVSTRIBVS VIRIS, vel propriè, DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS appellandus eſt. Deniq; conſcriptionis eiuſdem tempus ex libro ſecundo Apologiæ aduerſus Rufinũ habetur, vbi ipſemet ſcribit: Ante annos fermè decẽ, cùm Dexter amicus meus, qui præfecturam adminiſtrauit Prętorij me rogaſſet, vt auctorum noſtræ religionis ei indicem texerem &c.] Cæterùm, cùm anno Chriſti quadringẽteſimo ſecundo elucubratos ab eo eiuſmodi aduerſus Rufinum apologeticos libros iam dixerimus, vtiq; ex temporis ratione conſtat editum librũ anno Chriſti trecẽteſimo nonageſimo ſecũdo.

Margin notes: F; G; H; Epi. 87. Apud Hierony.; Epiſt. 89. Cap. 1.

A 2 *A Sanctis Apoſtolis vſq; ad ſuam ætatem.* Exorditur enim ipſe liber a Simone Petro, Apo
ſtolorum Principe, & ſucceſſiuè per annos,
ſcriptores ſingulos enumerans ad ipſiuſmet
Hieronymi vſq; tempora decurrit. Et quam-
uis nonnulli in eo, Hieronymi etiam ætate
illuſtres ſcriptores, Auguſtinuſq; potiſſimum
deſiderentur, Hoc ideo accidit, quia quo
tempore is a Hieronymo editus eſt, nec dum
ad eius manus Auguſtini ſcripta peruenerant;
quod planè Epiſtolæ ad eundem Auguſtinum
(poſt aliquot a libri conſcriptione annos).
tranſmiſſæ verba teſtantur quib⁹ ſcribit: Hoc
dico, non quòd in operibus tuis quædam re-
B prehendenda iam cenſeam; neq; enim lectio-
ni eorum vnquam operam dedi: nec horum
exemplariorum apud nos copia eſt, præter So-
liloquiorum tuorum libros, & quoſdam Com-
mentarios in Pſalmos.] Et in calce. Vale
(ſubdit) mihi amice chariſſime, ætate fili, di-
gnitate parens.] Ex quibus ſatis apertè intel-
ligimus ipſo conſcriptionis libri tempore, vel
Auguſtinum paucula admodum ſcripſiſſe, vel
eiuſdē ſaltē opera ipſi Hieronymo fuiſſe inco-
gnita. Manifeſtè hoc ipſum ex proprijs Hie-
ronymi verbis conuincitur quibus ait. Si qui
autem de ijs, qui vſq; hodie ſcriptitant, a me
in hoc volumine prætermiſſi ſunt, ſibi magis,
C quàm mihi debent imputare: neq; enim ce-
lantes ſcripta ſua de ijs, quæ non legi noſſe po-
tui: & quod alijs forſitan ſit notum, mihi in
hoc terrarum angulo fuerit ignotum. Certè,
cùm ſcriptis ſuis claruerint, non magnoperè
noſtri ſilentij diſpendio ſuſpirabunt.

3 *Imitatus Tranquillum.* Deſumuntur hæc
cùm ſequentibus ex Epiſtola Hieronymi ad
Deſiderium centeſima quinquageſima quarta,
in qua hæc inter cætera habet: Scripſi librum
de Illuſtribus Viris, ab Apoſtolis vſq; ad no-
ſtram ætatem, imitatus Tranquillū, Græcūq;
Apollonium: & poſt catalogum plurimorum,
me quoq; in calce voluminis, quaſi abortiuum,
D & minimum omnium Chriſtianorum poſui,
vbi mihi neceſſe fuit vſq; ad decimum quartū
annum Theodoſij principis, quæ ſcripſerim
breuiter annotare.] Portò Tranquilli huius
Latini, ac Gentilis hominis, quem ad imitan-
dum ſibi in conſcribendo ipſo opere proponit
Hieronymus extant hactenus libri tres, quorū
primus ad Cæſares pertinet, ſecundus ad cla-
ros Rhetores, tertius ad Illuſtres Grammati-
cos: Idem auctor eſt, qui & Caius Suetonius
appellatur.

3 *Græcumq; Apollonium.* Et quamuis de
multis mentionem ſuis ingerat ſcriptis Hiero-
nymus Apollonijs, de hoc tamen nullibi, niſi
præallata ad Deſiderium Epiſtola meminit,
Et fortaſſis eius opus, perinde ac reliqua dicto- E
rum in libri ipſiuſmet præfatione Latinorum
auctorum, Santræ videlicet, Varronis, Nepotis,
& Hygini, temporis iniuria iacturam paſſum
eſt: Quam & ob cauſam Victorio, nec non
Henrico Grauio incognitum fuiſſe arbitror.

5 *Et poſt catalogum plurimorum ſe quoq; in
calce voluminis.* Non quidem ratione tempo-
ris, ſed humilitatis virtute. Enimuero multi
in ipſo libro enumerati ſcriptores tempore ip-
ſomet Hieronymo ætate poſteriores leguntur,
Euagrius videlicet, Ambroſius Alexandrinus,
Maximus, Gregorius Nyſſenus, Ioannes, Gela-
ſius, Theodorus, Dexter, Amphilochius, &
Sophronius; & hoſce tamen omnes ſupra ſe F
in ſerie deſcripſiſſe perſpicuum eſt. Domini
igitur conſilij memor: Qui vult in vobis ma-
ior eſſe fiat omnium minor, Et: qui vult eſſe Matt. 20.
primus, ſit omnium nouiſſimus; non primum
aut medium, ſed vltimum voluminis ſui lo-
cum ipſe delegit, vt inter enumeratos gloriam
coram Deo acciperet.

6 *Quaſi abortiuum, & minimum omnium
Chriſtianorum poſuit.* Ac veluti vltimum te-
nuiſſe locū parum ſibi videretur, in præallegata
ad Deſiderium Epiſtola addidit: *Quaſi abor-* Ep. 154.
tiuum, & minimum omnium Chriſtianorum, vt
quidem non in ordine tantum Eccleſiaſticorū G
ſcriptorum, ſed omnium etiam credentium
multitudine infimum locum teneret. Idipſum
ſæpius ab Apoſtolo actitatum legimus in Epi-
ſtola ad Corinthios, vbi: *Nouiſſime, inquit, om-
nium tanquam abortiuo viſus eſt & mihi: Ego* 1.Cor.15
*enim ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum
dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum
Eccleſiam Dei.* Et ad Epheſios: *Mihi omnium* Epheſ. 3.
*Sanctorum minimo data eſt gratia hæc in Genti-
bus, Euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti.*
Notandum verò, ſe non abortiuum omnino,
informem videlicet, atq; confuſum ex ſemine
conceptum nominare Hieronymū (Iam enim,
perinde ac & cuncti Chriſti fideles, diuini Ver- H
bi ſemine & predicatione in vtero Matris Ec-
cleſiæ conceptus portabat in ſe cœleſtis ho-
minis imaginem, & vt Apoſtolus inquit: for-
matus in eo iam Chriſtus erat;) Sed quaſi abor 1.Cor.15
tiuū, vt ſuā paruitatē, abiectionēq; inter Catho
licos ſcriptores omnes apertè demōſtret: Enim
uerò, ſicuti abortiuus cōceptus confuſa mēbra
habet, ac deinceps perfectas animalis operatio
nes edere nequit: Sic & ipſe, quaſi abortiui vi-
litatem, atq; defectum in ſe accuſans, non poſ-
ſe quidpiam in cæterorum comparationem
auctorum perfectum edere, teſtatur. Cæterū
in eo Saluatoris dictum impletur, quo dicitur:
*Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & omnis qui
ſe humiliat exaltabitur.* Vix quippe is, *quaſi* Matt. 20.
abortiuum

A *abortiuum, & minimum omnium Chriſtianorum* ſe prædicauit, quòd in eius illicò laudes ſurgēs Eccleſia, non *minimum* amplius, ſed MAXIMVM ſingulari comendauit elogio, in pręcatiuncula nimirum, quam ſingulis annis ad Deum in eius die feſto habet.

7 Vbi ſibi neceſſe fuit vſq; ad quartum decimum annū Theodoſij principis, quæ ſcripſerat breuiter adnotare. Sed vnde iſta neceſſitas? Non quidē hæc ab Hieronymo (in præcitata ad Deſiderium Epiſtola) temerè verba repetita fuiſſe puranda ſunt, aut ad proprij ingenij oſtentationem, vel gloriam addita. Abſit hoc a Sancto Viro: nuper etenim quantum & ſe, ſuaq;
B ſcripta aſſiduè deiecerit explicatum eſt. Inde omnis ei operum ſuorum texendi indicem anguſtia accidit, quò impiorum hominum perfidiam, & hæreticorum oblatrantia ora contunderet. Enimuerò cùm vſitatum, planeq; quotidianum Satanæ miniſtris ad ſimplicium corda credentium decipienda tunc eſſet, ſub eorū nomine Patrum, quos magnæ in Eccleſia exiſtimationis noſſent, ſcripta, ſeu verius blaſphemias in vulgus ſpargere: hinc compulſus Hieronymus opuſculorum ſuorum recenſuit multitudinem. Sed hominum quid profuit occurriſſe perfidiæ, ſi multo plura reperit ea, quæ mo
C litetur, quàm quæ Sanctorum virorum virtus, atq; prudentia caueret? Nullus fermè antiquorum Patrum eſt, qui in hāc aliquandò infelicitatem non inciderit: qui ſuo interdum nomine alienis nō ſit lectus operibus, quemadmodum eiuſdem Hieronymi ætate de Sexto Pythagoreo, ſub nomine Sixti Romani Pontificis: Euſebio Cæſarienſe, Arianorum vexillifero, ſub Pamphili Martyris titulo, & alijs quos ipſe aduerſus Rufini verſutiam vindicauit, facilè ex dictis intelligere eſt. Porrò idemipſe in hoc maiores inſidias pati omnium iudicio viſus eſt, quò, & præ cæteris, ſiue ingenij ſublimitate, ſiue doctrinarum omnium magnitudine,
D ſiue nominis in Eccleſia auctoritate toto Orbi mirabilis extitit. Ipſi rerum euentus ſatis hoc idem, ſuperq; comprobant. Quandoquidem, dum Chriſti Eccleſiam funditus euertere Origeniſtæ conantur Periarchon Origenis Libris, hæreſum penè innumerabilium ſeminario, ipſius Hieronymi præfationem quandam miri aſtutia præfigunt. Pelagij item in omnes Apoſtoli Epiſtolas Commentarios eiuſdem Hieronymi nomine Pelagianiſtæ prænotarunt. Et quod demum flagitiorum omnium execrabiliſſimum fuit, Rufinus, quò omnem in Eccleſia Sanctarum eliminaret auctoritatem ſcripturarum, fictam ſub eiuſdem nomine Epiſtolam, de Hebraici ſtudij pęnitentia, & ſacrorum librorū deprauata verſione, in qua nulla eſſet veritas, vbiq; terrarum peruulgauit. Hæc & alia ad E
ſcriptorum ſuorum indicem texendum impulerunt Hieronymum. Quod & alios, Sanctumq; præſertim Auguſtinum feciſſe ex Poſſidonio teſtatum habetur, vbi ſcribit: Vnde etiā duo ſcripſit (Auguſtinus nimirum) volumina, quorum eſt titulus. De Recenſione librorum: pręreptos etiam ſibi quoſdam libros ante diligentiorem emendationem a nonnullis fratribus conquærebatur, licet poſtmodū eos emendaſſet.] hæc Poſſidonius. Ex eo verò, quòd ipſe Hieronymus de ijs tantùm, quæ ad quartum & decimum vſq; Theodoſij Principis annum ſcriptis iam ediderat catalogum ſe deſcripſiſſe teſtatur, planè indicatur ſcripſiſſe F
illum inpoſterum, & alia multa, quæ in eo nō numerantur: præſertim cum multis deinceps ſuperuixerit annis. Numeratur quippe paulò ſuperius eſt hic Theodoſij Principis annus ex Baronio, quem & nos ſequimur Chriſti trecenteſimus nonageſimus ſecūdus: licet trecēteſimus nonageſimus quartus ſecundum Euſebiū in Chronico, & trecenteſimus nonageſimus tertius ſecundum Bellarminum in Chronologia ſit.

(Poſſ. in vita Auguſ. cap. 28.)

8 Commemorans inter cætera, quæ paſsim ſupra notata ſunt. Ea nimirum, quæ capitibus ſexto, decimo quinto, decimo ſexto, & decimo ſeptimo ſpeciatim relata ſunt.

9 Quod etiam ſcripſerit altercationem Luciferiani, & Orthodoxi. Damaſi dicas Pontificis G
tēpore, dum Romæ videlicet, idē Hieronymus ageret. Numeratur eiuſmodi annus Chriſti trecenteſimus octogeſimus quartus. Ita & Baronius. Quod rationi quoq; conſentaneum videtur, cùm multus ipſe Hieronymus in altercatione aduerſus eos ſchiſmaticos, qui Vrſicinum contra Damaſum ordinauerant ſit, quòd ijdem quoq; pro Lucifero, eiuſq; ſectatoribus contenderent.

De Lucifero Epiſcopo Caralitano.

AB hoc Epiſcopo, Athanaſij coętaneo, & H
ſanctitate tūc tēporis, zeloq; Catholicæ fidei cæteris Sanctis Patribus vulgatiſſimo, Luciferiani nomen ſortiti ſunt. De eo ſupra capite ſeptimo. Perperàm autem Sectæ eius exordia, ac cauſas in ſuis hiſtorijs Socrates, Sozomenus, & Rufinus texuere videntur: cùm propter diſſidium electionis Paulini in Antiochenam ſedem, ſumpſiſſe eandem initium affirmant. Qui etenim fieri poteſt, vt ea inter Catholicos, Sanctoſq; Patres, quales fuerunt tunc Euſebius Epiſcopus Vercellenſis, & ipſe Lucifer electio diſſidij, ſchiſmatiſq; cauſa foret, quæ ab eiſdem protinus vnanimi conſenſu, & a Concilio Alexandrino, & non multo poſt a Roma-

(Socr. lib. 3. cap. 7. Soc. lib. 5 cap. 12. Ruf. lib. 1 cap. 30.)

A a Romano approbata, prorſuſq; confirmata
Bar. To. 4 ann. 362. fuerat? Veram ergo originem Baronius in Annalibus recenſere videtur, dum ſcribit: Cæterùm Luciferi cum Euſebio ſimultas & altercatio, non aliundè ſumpſiſſe exordium videri poteſt, niſi quòd ipſe auſterioris ſpiritus cũ eſſet, indigno animo ferret ex Synodi (Alexãdrinæ ſcilicet, quæ Romani æquè Põtificis fuerat auctoritate roborata) decreto ianuã patere Epiſcopis omnibus lapſis, qui perinde ac ſi nihil deliquiſſent, in ſuas ſedes, cum eodẽ Epiſcopatus honore redirẽt: ideoq; in eundẽ Euſebiũ, quẽ aduenientẽ Antiochiam, iturũ in Cappadociã, primùm eſt nactus, veluti in eius decreti auc-
B torem inuectus eſt: eoq; magis in eũ exacerbatus eſt, quòd ex ſuſcepto munere legationis idipſum paſsìm prestaret, vt Epiſcopos, qui cum Arrianis communicaſſent ad ſuas ipſorum Eccleſias, impertita illis communicatione catholica reuocaret.] Hec Baronius de Luciferi ſchiſmate, qui prius Eccleſiæ piæ matris charitatẽ in recipiendis pœnitentibus Arrianis antea nixis malè accepit, & eorũ communionem poſt
Auguſt. Tim. 3. receptionem perpetuò deuitauit. Adſtipulatur his quoq; S. Auguſtinus lib. de agone Chriſtiano, capite trigeſimo, quibus & Seuerus addit, non ſolũ receptos pœnitentes ab Eccleſia
Seuer. l. 2 Arrianos Luciferum prius abhorruiſſe, ſed ab eorũ ẽt ſe ſeparaſſe communione, qui eoſdem
C ſub ſatisfactione, & pœnitentia recepiſſent.
Orat. in funere S. Satyr. fr. Porrò ipſum Luciferũ non hæreticũ, ſed ſchiſmaticum fuiſſe tradit S. Ambroſius dicens. Lucifer enim ſe a noſtra tunc tẽporis cõmunione diuiſerat: & quanquàm pro fide exulaſſet, & fidei ſuæ reliquiſſet hæredes, non putauit tamẽ fidẽ eſſe in ſchiſmate] Sed & idẽ Hieronymus hoc loco aduerſus eiuſdẽ Luciferi ſectatores in allegata altercatione excuſare illũ videtur, cũ propè finem ſubdit: Ventum eſt ad aſperrimũ locum, in quo aduerſus voluntatem & propoſitum meũ cogor de B. Lucifero ſecus quicquã, quam & illius meritum, & mea humanitas poſcit, extimare: Sed quid faciam? Veritas os re-
D ſerat, & inuitã linguam conſcium ad loquendum pectus impellit. In tali articulo Eccleſiæ, in tanta rabie luporum ſegregatis paucis ouibus, reliquum gregem deſeruit: bonus quidem ipſe paſtor, ſed multam prædam beſtijs relinquens. Prætereo illa, quæ quidam ex maledicis, quaſi ſatis firma defendunt: hoc illum amore gloriæ, & nominis in poſteros tranſmittendi feciſſe, nec non & pro ſimultate, quam aduerſus Euſebium propter Antiochenã diſſenſionẽ ſuſceperat. Nihil iſtorum de tali viro credo. Vnum eſt, quod in præſenti etiã conſtanter loquar: verbis eum a vobis diſſentire, non rebus: Siquidẽ eos recipiat qui ab Arrianis baptiſma conſecuti ſunt. De eodem Sanctus quoq;
E Auguſtinus præcitato loco: Quod cùm, inquit Luciferiani intelligunt, & non rebaptizent, nõ improbamus: ſed quòd etiam ipſi præcidi a radice voluerunt, quis non deteſtandum eſſe cognoſcat?] Deniq; quanuis ipſe Lucifer, vel nouam hæreſim non excogitatit, vel veterem ſectatus non ſit, eius tamen ſectatores hæreſum aſſertores fuiſſe, teſtatus eſt Hieronymus in ipſo aduerſus eos edito opere. Fuiſſe autẽ inter eos nequiores Helladium quendã, & Hilariũ Diaconũ Romanũ idẽ addit: quorum prior, cùm piſcoporum multitudinem aliàs in hæreſim, vel hæreticorum cõmunionem lapſam reſtitutam videret: Mundum Diaboli eſſe, Eccle-
F ſiamq; In lupanar eſſe conuerſam blaſphemauit. Poſterior, nullatenus hæreticorum baptiſmũ recipiendũ eſſe affirmauit. Vterq; eiuſdẽ Hieronymi orationis ſpiculo in memorata altercatione confoſſus caput vltra non extulit.

10 De locis librũ vnũ. Omnia videlicet Vrbium, montium, fluminũ, viculorum, & diuerſorum locorum propria nomina, quæ in ſacris literis occurunt ſecundùm alphabeti ordinem complectentem. Extat is Tomo tertio operum eius, cuius cùm ſe proprium auctorem ſæpe teſtetur, a nemine hactenus in dubium reuocatus
G eſt. De ſola in Apoſtolorũ Acta adiecta appendice dubitauit Victorius, quia in ea ſub litterà S citatur nominatìm ipſe Hieronymus hiſce verbis: Porrò Hieronymus in libris Hebræorũ nominum ponit Smyrnam, & interpretatur, amaram. Verùm cùm falſum ſit huiuſmodi interpretationem a Hieronymo in libro Hebraicorum nominum afferri: (interpretatur enim aliter ipſe Smyrnam: Canticum videlicet eorum) irrepſiſſe etiam eiuſmodi verba, vel librariorum incuria, vel a quopiam alio addita fuiſſe arbitror: præſertim cùm opus eruditum, & dignum omnino Hieronymo omnium iudicio ſit, nec illud a cæteris eiuſdem Hieronymi ſcriptis Bellarminus in ſua ad ipſummet Hierony-
H mum cenſura reſecet. De temporis verò certo indicio, quo editus liber eſt, breuiter reſpondetur: quòd quanuis preponatur is alteri libro de hebraicis nominibus, poſterius tamẽ elucubratus ſit, verba libri de nominibus argumẽto, quibus ait: Libros hebraicarum Quæſtionum nunc in manibus habeo, opus nouum, & non tam Græcis, quàm Latinis vſq; ad id locorum inauditum: non quòd ſtudium meum inſolenter extollam, ſed quòd ſudoris conſcius ad lectionem eorum prouocem neſciẽtes. Si quis igitur, & illos, & præſens volumen, Librum quoq; locorum, quem editurus ſum habere voluerit, paruipendet ructum, & nauſeam Iudæorum.] Hæc ipſe, ex quibus reſponſio ex-

A plicatur. Enimuero cum liber de Nominibus editus ſit eo tempore quo idemipſe in Quæſtiones hebraicas incumbebat; & Queſtiones hebraicæ ex ſupra adnotatis trecenteſimo octogeſimo octauo Chriſti anno excuſę ſint, Librum vtiq; eundem de Nominibus ſequitur vulgatum fuiſſe eo ipſo anno. Deniq; poſt vtrunq;, & Quæſtiones nimirum hebraicas, & Librum de Nominibus, hunc eundem de Locis; quem vtiq; in præfatione mox pollicitus fuerat; Anno Chriſti videlicet proximè ſequenti, trecenteſimo octogeſimo nono. De ſingulis ſigillatim in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.

B 11 *De eſſentia Dei librum vnum.* Non ponitur hic liber in ſerie operũ Hieronymi: quinpoti⁹ Victorio, Cornelio Schultingio, Baronio, & Bellarmino, cæteriſq; omnibus incognitus eſt. A quo autem operis huius teſtimonium Lupus acceperit mihi adhuc incompertum. Inter Auguſtini opera, De eſſentia diuinitatis liber cricunfertur, quem eius non eſſe com-
* neq: munis ſcriptorum conſenſus eſt, tum quia * in Retractionum libris, neq; in Poſſidij Indiculo referatur; tum quia eius phraſim, teſte Bellarmino minime ſapiat: Num verò is liber, iſte ſit, de quo nunc agitur prudens lector attendat, cùm Auguſtini opera inpræſentiarum ma-
C nibus meis haud hæreant.

12 *De cuſtodia Virginitatis ad Euſtohium librum vnum.* Cùm nempe Romæ ageret, cuius & cōſcriptionis tempus Baronius in Chriſti annum trecenteſimum nonageſimum tertiũ refert. Verùm quoniam Hieronymi in Vrbē ingreſſum nos in ſuperioribus retardauimus, in proximè etiam ſequentes annos librum editum computamus. Non fuiſſe eundem, Damaſo adhuc agente elaboratum, illud facilè indicat, quòd longum poſt tempus, in Epiſtola ad Pammachium quinquageſima commemorans Hieronymus ea, quæ de virginitate aliàs conſecerat, Damaſoq; Pontifici lege-
D rat, de hoc ipſo libello (qui inſignori de eodē argumento eſt) ne verbum quidem habet. Ex quo & anno Chriſti trecenteſimo octogeſimo quinto excuſum ratio omnis ſuadet. Euſdē Hieronymi accipe teſtimonium; Dum, inquit, adhuc viueret Sanctæ memoriæ Damaſus, librum contra Heluidiũ, De Beatæ Mariæ Virginitate perpetua ſcripſimus, in quo neceſſè fuit nobis ad virginitatis beatitudinem prædicandam multa de moleſtijs dicere nuptiatũ; Num vir egregius, & eruditus in ſcripturis, & virgo Eccleſiæ virginis doctor aliquid in illo ſermone reprehēdit; In libro quoq; ad Euſtochium multò duriora de nuptijs diximus, & nemo ſuper hac re hæſus eſt.]. De eodem alibi ſæpius. E

13 *Aduerſus Vigilantium Tractatum vnũ.* Habetur Tomo ſecundo, in ordine poſt quinquageſimā tertiam Epiſtolam digeſtus: In cuius calce, cùm Syſinnius a Sancto Exuperio Toloſæ Epiſcopo in Aegyptum legatus pro recreandis illic S. Patribus memoretur, ante aliquot nimirum menſes, quam Vnandali, & Alani, cum alijs Barbaris in Gallias irrumperent (quarum & excidium Chriſti anno quadringenteſimo ſexto, & ſequenti tribuitur) eo ipſo etiam anno datus tractatus conuincitur. Hic eſt Vigilanti⁹, qui in Epiſtola decimatertia ad Paulinum, De inſtitutione Monachi ſub extremis verbis, ita introducitur: Sanctum Vi- F
gilantium Presbyterum, qua auiditate ſuſceperim, melius eſt, vt ipſius verbis, quam meis diſcas litteris. Annus autem commorationis huiuſce apud Hieronymum in Bethlehem, ex hoc ipſo Tractatu in eundem, is ~~ex Baronio~~ habetur, quo inſignis terremotus in illis partibus contigit; De quo & idem ex Baronio in Annalibus, vbi cōſignatur Tractat⁹ Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo quarto. Latuit ergo primùm Vigilātius ſub religionis ſpecie inter Catholicos hæreticus, quò etiam factum, vt aliàs a Sancto Paulino, nec non Hieronymo laudaretur; Cæterùm mox perſpectus ab ipſomet Hieronymo, & alijs S. Patribus ſcriptis exag- G
gitatus eſt. De eodem in Animaduerſionib⁹.

14 *Contra Pelagium librum vnum.* Hunc ipſum mira breuitate collectum, cùm alijs vacaret operibus, quaſi velitatus a Cteſiphonte edidit Hieronymus. Hæreſiarchæ vero in eo proprium ideo ſuppreſſit nomen, quòd a principio ſuas blaſphemias non propalaret ipſe Pelagius. Vnde in eo ita Hieronymus: Nullius in Cap. 4
hoc opuſculo nomen propriè tangitur: aduerſus magiſtrũ peruerſi dogmatis locuti ſumus, qui ſi iratus fuerit, atq; reſcripſerit, ſuo quaſi mus prodetur indicio, ampliora in vero certamine ſuſcepturus.] Hæc ibi. Ex hoc antē quòd Chriſti anno quadringenteſimo decimo ſecun H
do hæreſis auctor peruulgari Pelagius cœpit, editus nonnihil ante probabiliter creditur. Cęterùm eo non cōtentus Hieronymus, poſt impij hæreſiarchę inuulgationē, tres adhuc libros in eundem, factioſoſq; eius ſcripſit, qui ęquè priori copulati, Tomo ſecundo Operum eius habentur. Nec ſuppreſſo, vt antea dogmatiſtæ nomine, ſed nominatim ipſum Pelagium in procœmio hiſce vocat: Iouinianus, cuius o Pelagi a te nunc hæreſis ſuſcitatur &c.] Poſteriores hi anno Chriſti quadringenteſimo decimo quarto litteris hinc mandati probantur, quòd eos nuper a ſe editos teſtetur Hieronymus, cùm Epiſtolam in ordine nonageſimam

quartam

A quattàm ad Auguſtinum ſcripſit. Porrò ipſa
Epiſtola Oroſio in Africam redeunti tunc data
intelligitur, cùm reliquiæ B. Stephani Protho-
martyris repertæ ſunt: Chriſti nimirum anno
quadringenteſimo decimoquinto iuxta Lucia-
num, Nicephorum, Marcellinum, Baronium.
De quo & Gennadij teſtimonium, videlicet
[Hic eſt Oroſius, qui ab Auguſtino pro diſcē-
da animæ ratione ad Hieronimū miſſus, rediēs
reliquias B. Stephani primi martyris, tūc nuper
inuentas primus intulit Occidenti.] Igitur pro
ximè ſuperiori anno, quadringenteſimo vide-
licet decimo quarto, poſteriores hi aduerſos
Pelagium libri exarati probantur. Hieronymi
B verò Epiſtolæ verba hæc ſunt. [Mihi autem
decretum eſt, te amare, te ſuſcipere, colere,
mirari, tuaq; dicta, quaſi mea defendere. Cer-
tè, & in Dialogo, quem nuper edidi, tuæ Bea-
titudinis, vt dignum fuerat recordatus ſum.]
hæc ibi. Nec cuiquam dubium eſſe debet, quin
ibi hoſce dialogorum methodo editos libros
intelligat, cùm in eorum tertio circa finem, no-
minatim Auguſtinum appellet, honorificen-
tiſſimeq; in Pelagianorum ſugillationem in-
troducat. Extat concilij Mileuitani, cui etiam
Sanctus Auguſtinus interfuit ad Innocentium
Papam Epiſtola Synodalis, in qua ſuper Hiero
nymi perſona teſtimonium recenſetur huiuſ-
C modi: Pelagius verò (ſicut a quibuſdam fra-
tribus noſtris miſſæ loquuntur Epiſtolæ) Hie-
roſolymis conſtitutus nonnullos fallere aſſeri-
tur. Veruntamen multò plures, qui eius ſen-
ſus diligentius indagare potuerunt, aduerſus
eum pro Chriſti gratia, & Catholicæ fidei ve-
ritate configunt, ſed præcipue Sanctus filius
tuus, frater, & compresbyter noſter Hierony-
mus.] hæc ibi, ex quibus non abſentem tan-
tùm ſcriptis, ſed præſentem quoq; verbis per-
ſtrictum Pelagium intelligimus. Recantauit
ille primùm, damnationem timens in Concilio
Dioſpolitano: ſed iterū priores hæreſes, aliaſq;
multò peiores inſtaurans, in Concilijs Cartha-
D ginenſi, & Mileuitano, de hinc inſtātibus Afris,
Romæ etiam ab Innocentio. Tandem poſt in-
numeras ab ipſomet excogitatas artes, & a
Zoſimo ſummis Pontificibus in toto Orbe
publicis decretis anathematizatus eſt.

15 Epiſtolarum ad diuerſos librum vnum.
Non eo ordine, quo inter eius nunc opera dige
runtur Hieronymi hę leguntur Epiſtolę: Quan
doquidem, quæ diuerſi generis in vno antea
compræhendebantur volumine, nunc diſtrac-
tæ omnes ſub certis generibus concluduntur:
ita vt hortatorias hortatorium; laudatorias
laudatorium, reliquaſq; iuxta earum argumen
ta, vnumquodq; genus diſtinctè, & ſubordi-
natè contineat: de quibus omnibus, earumq;
numero in Recenſionibus plenius. E

16 Ad Marcellam Epiſtolarum librum aliū.
Sparsìm hæ quoq; in tribus prioribus Hierony-
mi ſcriptorum Tomis leguntur, deorſumq; ſi-
mul, & ſeptenario numero diſtinguntur.
Sunt verò in ordine.

15 *De laudibus Aſella.*
17 *Vt commigret Bethlehem.*
18 *De periculo habitandi in Vrbibus.*
20 *De acceptis munuſculis.*
23 *De ægrotatione Bleſilla.*
24 *De exitu Lea.*
54 *Aduerſus Montanum.*
74 *De ſuo in quibuſdam veteris teſtamenti libris ſtudio.* F
102 *Aduerſus obtrectatores ſuos.*
130 *De quarundam Hebraicarum vocum ſignificatione.*
133 *Aduerſus Rheticium Auguſtodunenſem Epiſcopum.*
136 *De decem nominibus, quibus Deus apud Hebreos appellatur.*
137 *De Diapſalma, & Sela.*
138 *De ſignificatione aliarum hebraicarū vocū,*
141 *In Pſalmum centeſimum vigeſimum ſextū,*
148 *De quinq; Queſtionibus cū earū ſolutionibus.*
149 *De blaſphemia in Spiritum ſanctum.*

Hæ omnes ſunt, quę Marcellæ Sanctiſſimæ
fęminæ inſcribuntur Epiſtolæ. Epiſtola autem G
ad eandem, *Vt aduerſa toleret*, Victorij iudicio
Hieronymi non putatur, ſed Paulini Nolani
Epiſcopi: quam & ob eandem ab eo in Tomū
nonum operum eius coniecta eſt. Verùm
Bellarminus, eam nec inter Paulini opera aſ-
fert, nec nominatim (vti alias multas) ab eiuſ-
dem Hieronymi ſcriptis in ſua ad nonum
Tomum obſeruatione tollit. De eadem in
Animaduerſionibus.

*17 Ad Paulā (inquit) & Euſtochiū quia quo-
tidie ſcribuntur incertus eſt numerus.* In præal-
legato videlicet de Scriptoribus Eccleſiaſticis
ſub extremo libro. Hanc autem Epiſtolarum
congeriem, ex proprio Hieronymi nunc aſſer- H
tam teſtimonio interijſſe olim, cogimur aſſere-
re; maxime cùm præter librum: De cuſtodia
Virginitatis ad ipſammet Euſtochium, Epita-
phium Paulæ matris, nec non Epitaphium
Bleſillæ (quæ ſingula ab hac Epiſtolarum mul-
titudine idem Hieronymus loco citato ſecre-
uit) quatuor tantùm in eius ſcriptis circunfe-
rantur Epiſtolæ: Centeſima nempe quinqua-
geſima quinta ad Paulam, Vnde vigeſima ad
Euſtochium, & centeſima decima ſexta, nec
non quinquageſima quinta ad vtranq;. Niſi
forte his quintam etiam, id eſt quinquageſimā
quartam noni Tomi. De virtute Pſalmorum
addere velis, quam Hieronymi non eſſe cen-
ſuit

A ſuit Victorius, & poſt eum Bellarminus, nec
non Baronius in Annalibus.

18 *Quis noſtrum tanta poteſt legere quanta
ſcripſit Hieronymus?* Certè tam multa, tanq;
varia ea fuere, vt eorum omnium ſeriem non
poſſe quenpiam facilè enumerare (ne dicam
Tom. 4. legere) teſtatus ſit Baronius: Quamobrem
an. Chr. (inquiens) dici planè de eo poſſe videtur, quod
392. iactari ſolet, de valde abſũdãte diuitijs homine:
Adeo prædiues fuit, vt numerum neſciuerit
diuitiarum ſuarum] Præter explicatam hacte-
nus ſingulorum enumerationem

Primò dubitatur, an Commentarios in Ge-
B neſim ediderit. De ijs autem colligendis co-
gitaſſe comprobant propria eius verba in Epi-
Lib. 3. c. 6 ſtolam ad Epheſios, quibus ait: Non neceſſe
Gen. 32. eſt totum nunc loci illius (luctæ ſcilicet Iacob
cum Angelo) excurrere Sacramentum, cùm in
ſuo loco, ſi uixero plenius diſſerendum ſit.
Nec eſt quòd aliquis obijciat: potuiſſe eum for-
taſſis de libro Quæſtionum, ſeu Traditionum
Cap. 15. n. 8. & 30 in ipſanmet Geneſim intelligere, quandoqui-
dem, tametſi ſupra conſtiterit edidiſſe ante eun
dem Commentarios in Epiſtolam ad Epheſios,
quàm librum Queſtionum, in hoc tamen ne
verbum quidem de eiuſmodi lucta: vt propte-
rea facilis coniectura ſit ad aliud eum reſpe-
xiſſe opus.

C Secundò, idipſum de Exodo, dicendum vi-
detur: Eius nanq; interpretationem ante ſuiſ-
ſe pręmeditatam ex Matthęi Commentarijs
Matt. 26. declaratur, dum habet: Lege Exodi librum,
Exod. 12. de quo (Paſchatis ſcilicet, ſeu Phaſe interpre
tatione) plenius, ſi vita comes fuerit diſputa-
bimus.]

Tertiò, de eiuſdem expoſitione in Leuiticũ,
nullus ambigendi locus reſtat, quin eandem
ſtylo proſecutus ſit, Paulæq; ſimul ac Euſto-
chio dedicarit. Proprium enim eius extat ſu-
per Epiſtolam ad Titum teſtimonium, quod
In cap. 2. eiuſmodi eſt: In furto, inquit, quantumcunq;
Exod. 22. ſeruus abſtulerit furti crimen incurrit: Vnde &
in Moyſi lege fures nonnunquam ſeptuplum,
D nonnunquam quadruplum reddere compel-
luntur: & interdùm obtruncatur: interdùm
venditur fur ipſe pro furto: de quibus nuper vo-
Leu. c. 19. bis (o Paula nempe, & Euſtochium) in Leui-
tico expoſuiſſe me memini.

Aug. lib. de hæreſi b. ad Quodvult Deum in fine Quartò conſcripſiſſe illum librum de Hære
ſibus, teſtis Sanctus Auguſtinus ad Quoduult-
deum eſt, quem tamen nunquam inuenire po-
tuiſſe vehementer doluit.

Quintò librum ab eodem ſcriptum, in quo
doctiſſimè de Reſurrectione carnis diſputauit,
eumq; per Oroſium Presbyterum in Occiden-
Aug. Epi. 261. tem allatum, & Oceano præſentatum idem
Sanctus Auguſtinus affirmat.

Sextò, de iudicio Salomonis explanationẽ, E
De qua & Animaduerſione centeſima trigeſi-
ma prima.

Septimò, Notationes, ſeu breues Commen
tariolos in omnes Prophetas propter tyrones,
antequam fuſiores, qui nunc in eoſdem extant
in lucem proderet.

Octauò volumẽ in quatuor Euangeliſtas, in
quo, quę vniuſcuiuſq; propria erãt diſſerebat, ab
eo conſcriptũ fuiſſe Caſſiodorus libro Inſtitu-
tionum diuinarum lectionũ, capite ſecundo,
tertio, ſeptimo, nono, affirmat. Et quidem de
breuibus Commentariolis in duodecim præ- F
ſertim Prophetas Pammachio ita ipſe ſcribit:
Miſeram quędam τῶν ὑπομνημάτων in Prophe- Epiſt. 52.
tas duodecim Sancto Patri Domnioni: Samue
lem quoq;, & Malachim, ideſt quatuor Regũ
libros, quæ ſi legere volueris, probabis quan-
tæ difficultatis ſit diuinam ſcripturam & maxi
mè Prophetas intelligere. De volumine item
in quatuor Euangelia æquè notum eſt, cùm ſu-
perſtes adhuc ei olìm affixa prefatio, Damaſoq;
ſimul Pontifici maximo inſcripta idipſum aper
tè teſtetur. Vtriuſq; operis tempus habetur
ex poſteriori Recenſione, Animaduerſione Ep. 123.
decima tertia, & decimaquarta.

Nonò, obitus Paulæ tempore ſe quoq; in
Latinum vertiſſe Regulas Monachorum a San
cto Pachomio, Orieſio, & Theodoro ſcriptas G
ipſe in propria illis affixa præfatione teſtatur.
Extant ipſę in Appendice ad Caſſianum Ro-
mæ cuſum, & doctis Notis viri inſigniter erudi
ti Petri Ciaconi Toletani egregie illuſtratum.

Decimò Martyrologij, Sanctorum fines,
atq; memorias continentis auctorem eum fuiſ-
ſe, ſequentibus idem tradit Caſſiodorus: Vi-
tas Patrum, confeſſiones fidelium, paſſio- Caſſ. lib. Inſt. diu.
nes martyrum legite conſtanter, quas inter alia lec. c. 32.
in Epiſtola S. Hieronymi ad Chromatium, &
Heliodorum deſtinata procul dubio repetitis,
qui per totum Orbem terrarum floruere, vt
Sanctorum imitatio vos prouocans ad cœle-
ſtia regna perducat] hæc ipſe, quibus & Baro H
nius, tũ in ſua de Martyrologio Romano Tra-
ctatione, & Notis ad idem, tum in Annalibus Tom. 4. an. Chri-
Eccleſiaſticis aſſentit. ſti 388.

Vndecimò commemoratis hactenus ad-
denda & alia multa, quorum idcircò nomina
a ſcriptorum memoria abijſſe putantur, quòd
illorum exemplaria temporũ iniuria perierint:
Vti de Euangelio Nazareorum contigit: quod
æquè ſe tranſtuliſſe ſuper Matthęi duodecimũ
expreſſè teſtatur. Idem dicendum de Com-
mentarijs illis in Abdiam, quos adoleſcens
adhuc, nuper Rhetorum Scholas egreſſus pri-
mùm elaborauit: De quibus in Prefatione ſu-
per eundem nominatìm agit.

19 Quis

A *19 Quis ardentem in ſcripturis animum, & feruentem in Dei ſeruitio non miretur?*
Vtiq; ſi in ſacris litteris ignis non eſſet, Hieronymus in eis haud arderet, ferueretq́;: Cæterũ quoniam verus ille ignis in eis reconditur, de quo Deuteronomij quarto ſcribitur: *Deus ignis conſumens eſt:* Et in Pſalmo: *Lucerna pedibus meis verbum tuum: Ignitum eloquium tuum ve-*
Luc. 24. *hementer*: Item in Euangelio: *Nonne cor noſtrũ ardens erat in nobis, cùm loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas*: meritò is nunc in illarum ſtudio ardere dicitur, quippe qui ex eiſdẽ tanquam ex igniario lapide non igniculos tantùm, aut fauillas, ſed flãmas quoq; tonitruaq́;
B mirabiliter excutiat.

20 Quis tum nõ potius Angelum quàm hominem dixerit? Nõ naturę, ſed officij Angeli eſſe nomen S. Gregorius docet: Siue ergo, quia ad Dei imperium peruigil ſemper ac paratus Hieronymus adfuerit: ſiuè quia pro Catholicorum & piorum patrocinio inceſſanter elaborauerit: ſiuè quia contra Eccleſiæ hoſtes, iuxta datam ſibi ſapientiã perpetuum certamen ſuſceperit, ſiuè quia in Creatoris laudibus abiectus, exprobratus, oppreſſus iubilarit, ſiuè tandem, quia in cœleſtium myſteriorum intelligentiam, contemplationeq́; ſedulus fuerit, nunc aptè Angelus potius, quàm homo ce-
C lebratur, quia in his omnibus, in quibus Angeli exercentur vniuerſus, atq; omni ex parte fuit: Vnde & ex prerogatiua ei aptatur quod ſequitur.

Malac. 2. *21 Dum nulli magis congruit illud propheticum: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam.* Poſ
Leuit. 10. ſedit nanq; Hieronymus & legis, & doctrinæ peritiam affluentiſſimè, quam in Sacerdotibus requirẽs Dominus loquitur in Leuitico *Vinũ, & omne, quod inebriare poteſt non bibetis, quãdo intrabitis in tabernaculum teſtimonij, ne moriamini, quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras: Et vt habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſanctum & profanum, inter pollutum*
D *& mundum, doceatisq́; filios Iſrael omnia legitima mea.* Item Deuteronomij trigeſimotertio, iuxta hebraicum: *Hi cuſtodierunt eloquium tuũ, & pactum tuum probauerunt: docebunt Iacob iudicia tua, & Iſrael legem tuam.* Pulchrè verò Malachias *cuſtodient ſcientiam* non proferent, dixit: vt ſatis in Sacerdotibus eſſe intelligamus, ſi loquantur opportunè, dentq́; cibaria populis in tempore. Vel *cuſtodient ſcientiam* ideſt vigilabunt in cuſtodia eius, ne eam contrarijs operibus labefacient: Vnde idem Hie-
Ep. 2. ronymus: Non confundant, inquit, opera ſer-
Epi. 128. monem tuum. Et ad Fabiolam: *A mandatis tuis*, Propheta inquit, *intellexi:* prius fa-
Pſal. 118. ciamus, & ſic doceamus, ne doctrinæ auctoritas caſſis operibus deſtruatur.] E

22 Et legem requirant ex ore eius. Idem Agg. 2.
in Aggeo: Interrogate Sacerdotes legem Domini. Ad Sacerdotem quippe pertinet interrogatum reſpondere de lege: Quòd ſi is in eo negligens, aut minus aptus fuerit, profectò eius fruſtra nomen dignitatemq́; iactat, cuius opera non exhibet. Hoc ergo & Hieronymo ita congruit, vt illius proprium & peculiare interrogantibus reſpondiſſe de lege omnium aſſenſu putatum ſit: Cui Dei quoq; Eccleſia a Spiritu ſancto edocta annuens, eundem ſingulis annis eiuſmodi commendare conſueuit elogio: Tamquam ad oraculum ex omnibus Orbis terræ partibus ad ipſum diuinæ quęſtio- F
nes explicandæ referebantur. Illum Damaſus Pontifex: Illum S. Auguſtinus de locis ſcripturæ difficillimis ſæpè conſuluit propter eius ſingularem doctrinam, & linguæ non ſolum Latinæ, & Græcæ, ſed Hebraicæ etiam, & Caldaicæ intelligentiam.]

23 Quia Angelus Domini exercituum eſt. Angelus, ideſt nuncius Sacerdos Dei aptiſſime dicitur, quia Dei & hominum mediator eſt, eiusq́; ad populum nuntiat voluntatem. Vnde & in Sacerdotis pectore rationale eſt, & & in rationali doctrina, & veritas ponitur, vt diſcamus doctum Sacerdotem eſſe debere, & præconem dominicæ veritatis.
Sic explicat ipſe Hieronymus, quæ ſanè a G
prædictis de eo ipſo non abhorrent, cùm & ea quæ olim Deus ipſe in Patribus, ac Prophetis, & ea quæ nouiſſimè in Filio, Sanctisq́; Apoſtolis eius locutus eſt, quæ deniq; in vtroq; habentur Teſtamento, ſingulari Sapientiæ dono, voce atq; ſcriptis annuntiauerit. Sed & Angelus Domini exercituum Hieronymus eſt, quia militantis Eccleſiæ Dux aduerſus hæreticorum agmina acerrimus proceſſit, & eos ac quoſcunq; omnes cum blaſphemia venientes aduerſus ſanctum populum eius debellauit, proſtrauit, oppreſſit. De quo & dictum im-
pletur: *Venit Angelus Domini, & percuſſit in* 4. Reg. 19
caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinq; H
millia.

24 Certè ſi manens in carne ſecundum hominem ambulaſſet ad tantum culmen ſcientiæ nullatenus perueniſſet. Vbicunq; homo ſine aliquo additamẽto nominatur malè ipſũ audire intelliget, qui ſanctarum ſcripturarũ loquendi conſuetudinẽ diligenter aduertet: quo ipſo ſenſu
illud Geneſis exponitur: *Nã permanebit ſpiritus* Gen. 6.
meus in homine, quia caro ſunt. Et illud Apoſtoli.
Nonne homines eſtis? Et. *Cum ſit inter vos zelus* 1 Cor. 3.
& cõtentio, nonne carnales eſtis, & ſecũdũ hominẽ Rom. 3.
ambulatis? In hoc itaq; ſenſu accepto homine fieri nullatenus poteſt, vt is aliquandò ad

A veræ ſapientiæ cognitionem perueniat: *quia*
Sap. 1. *Spiritus Domini effugiet fictum, nec in maleuo-*
lam animam, aut corpore ſubdito peccatis intro-
ibit ſapientia. At qui in carne quidē eſt, non
tamē carnis opera exercet, ſed mortificat mē-
bra ſua, quæ ſunt ſuper terrā, & mundo ita mo
ritur, vt cōfiguretur morti Ieſu Chriſti, is pro-
fectò non ſecundū hominē ambulat, ſed ſecun-
Gal. 2. dū Chriſtū, quo ſenſu idē ait Apoſtolus: *Viuo*
autem iam non ego, viuit verò in me Chriſtus,
& conſequenter veræ ſapientiæ culmen at-
tingit: Idem quippe Chriſtus, qui in eo iam
viuit æterni patris ſapientia eſt, *in quo ſunt om-*
Rom. 1. *nes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi,*
quemadmodum Romanis ſcribitur.

B 25 *Sed neq; cuperet diſſolui cum Paulo,* ad
Philipenſes videlicet primo, vbi. *Cupio,* inquit,
diſſolui & eſſe cum Chriſto. Quid nanq; corpo-
ris membra ſunt, niſi quædam animæ vincula,
& pondera, eadem ne in ſupernorum conté-
plationem eleuetur perpetuò detinentia? *Cor-*
pus (ſcriptura teſtatur) *quod corrumpitur ag-*
grauat animam. Et in Cantico canticorum de
Chriſto Eccleſia loquitur: *Alligamentum gut-*
tæ fratruelis meus mihi, in medio vberum meorum
commorabitur: quia nimirum diuinæ virtutis
atq; ſuauitatis gutta, per temporalem natiui-
tatem in humano corpore alligata, conſtric-
taq; fuit.

C 26 *Niſi ſe cum Chriſto conſideret inter An-*
gelos regnaturum. Habent hoc Sancti Dei, qui
pro iuſtitia in hoc ſæculo fortiter dimicarunt,
vt in extremo vitæ limite confidentius agant,
& quaſi iā in portu ſecuri, de gloria retributio-
nis hilareſcant: Vnde & S. Hilarion: Egrede-
re, dicebat, Egredere anima mea, quid times?
Egredere, quid dubitas? Septuaginta propè
annis ſeruiſti Chriſto, & mortem times? Et S.
Martinus diſcipulis; Sinite me, inquit cœlum
potius, quàm terram aſpicere, vt ſuo iam itine-
re iturus ad Dominum ſpiritus dirigatur. An-
te quos Apoſtolus audentius dixit; *Ego enim*
2. Tim. 4. *iam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat;*
Bonum certamen certaui, curſum conſumaui, fidē
D *ſeruaui: In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſti-*
tiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus
iudex.

27 *Verum, quia de mundo triumphauerat,*
quaſi de laboris præmio ſecurus Heliodorū alloque-
batur. Triumphaſſe de mundo illi dicuntur,
qui omnibus ſuperatis illecebris, omnibuſq;
exantlatis agonibus tropheum mortificationis
ſuæ, fulgentiſſimo Dominicæ paſſionis ſtipiti
affixerunt; quibus & a Domino dicitur: *Beati*
qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, E
quoniam ipſorum eſt regnum Cælorum. Hoc eo- Matt. 5.
dem modo ſe ille triumphaſſe teſtatus eſt, qui
dixit: *Quia propter te mortificamur tota die: æ-* Rom. 8.
ſtimati ſumus, ſicut oues occiſionis: ſed in omnibus
ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.

28 *Crede mihi neſcio quid plus lucis aſpicio.*
Non quidem corporis oculis, ſed mentis, de
quibus Apoſtolus loquitur: *Det vobis Spiritum*
ſapientiæ & reuelationis in agnitione eius illumi-
natos oculos cordis veſtri. Et Dominus in Euā- Luc. 11.
gelio: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum cor-*
pus tuum lucidum erit: Si autem nequam fuerit,
etiam corpus tuum tenebroſum erit. Porrò lucis
nomine, vel ipſe Chriſtus reuelatus intelligi- F
tur, qui de ſe: *Ego,* inquit, *ſum lux mundi: qui* Io. 8.
ſequitur me non ambulat in tenebris, ſed habebit
lumen vitæ. Et de eodem Ioannes: *Erat lux* Io. 1.
vera, quæ illuminat omnem hominē venientem, in
hunc mundū. Vel pro ſuperna gloria accipitur,
quo ſenſu Pſalmiſta cecinit: *Lux orta eſt iuſto,*
rectis corde lætitia. Quoniā apud te eſt fons vitæ, Pſal. 35.
& in lumine tuo videbimus lumen. Quicunq; al-
terius huius lucis, ſiuè etiā vtriuſq; cum Hie-
ronymo (quantum homini fas eſt in hac vita)
igniculum aſpicit, ilicò corporis ſarcinam abij-
cere cupit, vt ea ſoluta anima promptior ad eius
fruitionem aſcendat. Vnde & ſubditur.

29 *Libet ſarcina corporis abiecta ad purū æthe-* G
ris euolare fulgorem. Hoc eſt: Contentus eſſē;
placeret: vellem: Aeterna mihi grauius mortali-
tatis pondus deponere, quò liberior cęlum pe-
teret ſpiritus, terreniſq; prorſus exemptus in
æternæ lucis fruitione gauderet. Hunc ipſum
volatum Dauid quoq; ſuſpirans ait: *Quis da-* Pſal. 54.
bit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo & re-
quieſcam? Familiaris vero hic loquendi modus
Hieronymo eſt: Vnde & in Amos: Quando,
inquit, anima vinculis laxata corporeis, volan-
di quò velit, ſiuè quò ire compellitur propter
tenuitatem ſubſtātiæ habuerit libertatem.] Et
in Vita Paulæ: Poſtquam autem ſarcina carnis H
abiecta ad ſuum anima reuolauit auctorem.]
Pulchrè ad hoc idem, & apud Lactātium Fir-
mianum, Libro ſeptimo diuinarum Inſtitutio-
num, capite decimotertio legitur: Anima qui-
dem, quò ad vinculis corporis tenetur, cor-
ruptibiles paſſiones ſentiens mortalibus cedit
doloribus: cùm verò humanam ſolutionem
velociſſimam poſt corruptum corpus inuene-
rit, omnis in æthera fertur, nunquam ſene-
ſcens, & manet in æternum ſine pœna. Pri-
mogenita etenim hoc diuina diſpoſuit proui-
dentia.

De Hieronymi ac Auguſtini in controuerſijs Scripturæ Sacræ mutua charitate. Caput. XX.

TANTA 1 deniq; laſſitudine fatigatus eſt, 2 vt etiam in ſtratu ſuo iacens, funiculo, quem in trabem ſuſpenderat, manibus apprahenſo erigeretur; 3 vt videlicet officium Monaſterij, pro vt poterat exhiberet. 4 Nihilominus tamen ſenſus ſinceritate vigebat 5 ad rationem reddendam vndecunq; interrogatus fuiſſet: 6 Nam & Beato Auguſtino Hiponenſi Epiſcopo, ſuis eum quæſtionibus propulſanti, 7 imo abyſſo abyſſum inuocanti pleniſſimè ſatisfecit. 8 Et ſe velut emeritum indicans, his eum verbis a ſui prouocatione deterret. 9 Nos noſtra habuimus tempora, 10 & eucurrimus quantum potuimus: 11 nunc te currente, & longa ſpatia tranſmeante, 12 nobis debetur otium: 13 ſimulq; (vt cum honore tuo, & venia dixerim) ne ſolus mihi de poetis aliquid propoſuiſſe videaris: 14 Memento Daretis, & Entelli,
B *15 & Vulgaris prouerbij, quòd bos laſſus fortius figet pedem. 16 Ad quē Beatus Auguſtinus ſuppliciter reſpondens ait. 17 Cur itaq; conor contra fluminis tractum, ac non potius veniam peto? 18 Obſecro ergo te per manſuetudinem Chriſti, vt ſi te laſi, dimittas mihi, nec me viciſſim lædendo, malum pro malo reddas: 19 Lædes autem, ſi mihi tacueris errorem meum, quem fortè inueneris in ſcriptis, vel in dictis meis. 20 Qua propter, & ſi forte bos, vt tibi videris laſſus ſenectute corporis, non vigore animi, tamen in area Dominica fructuoſo labore deſudas. 21 Ecce ſum, ſi quid perperam dixi. 22 Fortius fige pedem. 23 Non mihi eſſe debet moleſtum pondus ætatis tuæ, 24 dummodo conteratur palea culpa mea. 25 Præterea in libro, quem contra errorē Iuliani Manichæi deſcripſit. 26 Dum plures cōtra eius peſtiferū dogma Catholicos teſtes induxiſſet, ita eundem præferens intulit: 27 Nec Sanctum Hieronymum, quia Presbyter fuit, contemnendū arbitreris, 28 qui Græco, & Latino, inſuper & Hebreo eruditus eloquio, 29 ex Occidentali ad Orientalem tranſiens Eccleſiam 30 in locis Sanctis, atq; in litteris ſacris vſq; ad decrepitam vixit ætatem: 31 Cuius nobis eloquium ab Oriente vſq; ad Occidentem, inſtar lampadis ſolis reſplenduit. 32 Hic omnes, vel penè omnes, qui ante illū ex vtraq; parte Orbis de doctrina Eccleſiaſtica ſcripſerāt,* F
C *legit: 33 Nec aliam de hac re, quam prædixi tenuit, prompſitq; ſententiam. 34 Qui cùm exponeret Ionam Prophetam apertiſſimè dixit: Quòd etiam paruuli peccato offenſionis Adæ tenerentur obnoxij.* G

COMMENTARIVS.

1 TAnta deniq; laſſitudine fatigatus eſt. Si tanta, vt paulò ante relatum eſt Hieronymi ſpiritus alacritate confirmabatur, vt etiam ſuper omnem aeris regionē, ſuperq; omnem cœli ambitum iam meditaretur aſſenſum, Conſequens vtiq; erat, vt ipſum quoq; corpus languore conficeretur inaſſueto; iſtud quippe, niſi infirmitatibus atteratur, ad ſuperna ille conſurgere nequit, dicente Apoſtolo;
D Cum infirmor, tunc potens ſum; Cuius rei etiā gratia: *Libenter*, dicebat, *gloriaber in infirmi-*
2. Cor. 12 *tatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti.* Et iterum, cùm carnis ſtimulum a ſe rogaret auferri, didicit in infirmitate virtutem poſſe nutriri: *Datus eſt*, inquit, *mihi ſtimulus carnis mea, Angelus Satanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, vt auferretur a me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.*

2 *Vt etiam in ſtratu ſuo iacens, funiculo, quē in trabem ſuſpenderat, ſupinis manibus apprahen-*
Tom. 9. *ſo erigeretur.* Hoc ipſum Incertus in Vita eiuſdem: quem Sigibertus poſtmodum, auctor milleſimi, & centeſimi, & alij poſt eum ſecuti ſunt. Mirum (inquit Victorius) erat in cor- Vict. in Vita.
pore ieiunijs, & ætate conſumpto, tantùm ſpiritus, tantùm vigere fortitudinis: quod corpori deerat, ſupplebat animus, & ſacrarum rerum meditatione mentem quotidie recreabat. Videres hominem a corporeis vinculis abſolutum, veloci auem quandam a nexibus expeditam, nihil aliud, niſi cœlum ſpectare, ac petere: & quātò magis morti appropinquabat, tantò plus in eo ſpiritus excitabatur, ita vt mortem, demigrationem quandam a terrenis ad cœleſtia, a caducis ad æterna, non naturæ in eo diſſolutionem crederes.] Hæc ille. Porrò confractam hanc eiuſdem laboribus, atq; morbis H
valetudinem ex proprijs quoq; ſcriptis aliquot ante annos, quàm e vita migraret editis, facilè conijcere poſſumus; præſertim ex Commentarijs in Ezechielem, vbi de ſe ipſo hæc ſcribit; Præf. in
Accedit ad hanc dictandi difficultatem, quòd lib. 7.
caligantibus oculis ſenectute, & aliquid ſuſtinentibus Beati Iſaac, ad nocturnum lumen ne- Gen. 28.
quaquam valeamus hebræorum volumina relegere; qui etiam ad ſolis, dieiq; fulgorem litterarum nobis paruitate cæcantur.] Item ex

Epiſto-

A Epiſtola ad Paulinum: Pileolum inquit textura
Ep. 153. breue, charitate latiſſimum ſenili capiti confo-
uendo libenter accepi, & munere, & muneris
anctore lætatus] Apertius verò, ex præfatione
decimi quarti in Iſaiam libri hoc idem indicat,
dum ſcribit: *Dominus, qui reſpicit terram, & fa-*
Pſal. 103. *cit eam tremere; qui tangit montes & fumigabũt:*
qui loquitur in Deuteronomij Cantico: *Ego*
Deut. 32. *occidam & ego viuificabo: percutiam & ego ſana-*
bo: frequentibus morbis meam quoq; terram,
Gen. 3. fecit contremiſcere, cui dictum eſt: *Terra es*
& in terram ibis: & oblitum conditionis huma
næ crebrò admonet, vt hominem, & ſenem
B etiam, iamq́; moriturum eſſe me nouerim: De
Eccl. 10. quo ſcribitur: *Quid gloriatur terra & cinis?*
Vnde, qui me ſubito languore percuſſerat, in-
credibili velocitate ſanauit, vt terreret potius,
quã affligeret: & emẽdaret magis, quã verbera-
ret. Itaq; ſciens cuius ſit omne quod viuo, &
quod idcirco forſitan mea dormitio differatur,
vt cœptũ in Prophetas opus expleam: totum
me huic trado ſtudio, & quaſi in quadam ſpe-
cula conſtitutus mundi huius turbines, atq;
naufragia, non abſq; gemitu & dolore contem
plor; nequaquam præſentia cogitans, ſed fu-
tura: nec hominum famam, atq; tumuſculos,
ſed Dei iudicium pertimeſcens.] Hæc ibi. ex
quibus tum effœta continuis conflictata mor-
C bis ſenectus eius, tum animi in iugi mortis, ex-
tremiq́; Iudicij meditatione ſingularis virtus
conijcitur:

3 *Vt videlicet Officium Monaſterij, prout po-*
terat exhiberet. Illius dicas Monaſterij, de quo
capite nono, & de quo idem ipſe: Nobis, inquit,
in Monaſterio Hoſpitalitas cordi eſt, omnesq́;
ad nos venientes læta humanitatis fronte ſuſci
pimus: veremur enim, ne Maria cum Ioſeph
locum non inueniat in diuerſorio; ne nobis Ie-
Matt. 25. ſus dicat exeluſus: *hoſpes eram, & non ſuſcepiſ-*
tis me.] Et alibi. Me autem ætatis vltimæ,
& penè decrepitum & Monaſterij, ac turis ſe-
creta ſectantẽ paruipendunt.] Grandis eorum,
qui præſunt in ſubditos obligatio, vt etiam ęta
D te vltima, morbiſq; continuis afflictos non de-
ceat opportuna ſtratus quiete reſocillari: quin
potius iugiter illis ſtare in cuſtodia, atq; vigi-
Deut. 5. lia præcipiatur: *Tu verò hic ſta mecum*, Moyſi
Iſraelitici populi Ductori dicitur. Et Sancto
Ezech. 2 Ezechieli. *Fili hominis ſta ſuper pedes tuos.*
Quo ipſo munere rectè functus Hieremias con
Hiere. 18 fidenter aiebat. *Recordare quod ſteterim in con*
ſpectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & auerte-
rem indignationem tuam ab eis. Et quamuis
omnibus populi Principibus iugiter ſtare opor
teat; ſpeciatìm tamen ad eos, qui diuino ſunt
cultui mancipati, & quibus dominici gregis
cura mandatur, id ſpectare intelligitur, cùm &

ſub eorum perſona dicatur. *Stantes erant pe-* E
des noſtri, in atrijs tuis Hieruſalem. Eiſdemq́; Pſal. 121.
rurſus præcipiatur: *Ecce nunc benedicite Domi* Pſal. 133.
num omnes ſerui Domini, qui ſtatis in domo Do-
mini. Feliciores procul dubio qui ſubiacent,
ijs qui præſunt: magiſq; ſecuri, quibus miniſtra
tur, quàm qui miniſtrant; Et quis in ancipiti
ſe dignitatum culmine ſecurum opinabitur, ſi
Iudas de Apoſtolatus faſtigio in proditionis
tartarum prolapſus eſt? Rectius (idem inquit Epiſt. 12.
Hieronymus) fuerat homini ambulaſſe per pla cap. 3.
na, quàm ad altiora tendentem in profundũ
inferni cadere. *Durum quippe iudicium fiet ijs,* Sap. 6.
qui præſunt. Et. *Potentes potenter tormenta* Sap. 6.
patientur.

4 *Nihilominus tamen ſenſus ſinceritate vige-* F
bat. Non eorum quidem vigore ſenſuum, quę Nau. 3.
libidinum portæ, & oſtia vrbis Niniue, ac per Hier. 9.
quas, tanquam per feneſtras mors intraſſe per-
hibetur: ſed de illis ſenſibus locus hic intelli-
gendus, de quibus: *Cani autem* (ſcribitur) *ſunt* Sap. 4.
ſenſus hominis. Et. *Propter hoc, optaui, & datus* Sap. 7.
eſt mihi ſenſus, & inuocaui, & venit in me ſpiri-
tus ſapientiæ. Enimuerò prioris generis ſen-
ſus in ſenibus non vigere, ſed extenuari in ſin-
gulis horis, ita vt eorundem interdum aliquos
ante animæ a corpore ſeparationem præmori
contingat, cuiuſmodi ſunt viſus, auditus, &
odoratus, experientia diſcimus: De poſterio
ri ideò genere, quibus viget Hieronymus ſen-
ſus ſunt, non de priori: Vnde & paulo infrà G
Auguſtinus: Quapropter, inquit, & ſi fortè Epi. 93. apud Hier.
bos, vt tibi videris, laſſus ſenectute corporis,
non vigore animi: tamen in area Dominica
fructuoſo labore deſudas. Hos ſenſus vt om-
ne hominum genus accipiat Sapientia in ſui
ſermonis exordio clamitat: *Sentite de Domino* Sap. 1.
in bonitate, & in ſimplicitate cordis veſtri quærite
illum. Qui iſtos acceperit, tantùm abeſt, vt in
eis conſeneſcat, quòd etiam cęteris corporis
ſenſibus languentibus, alacriores, promptio-
reſq; ſimul ipſi reddantur; ætate quidem
creſcant, & inſtar pulcherrimæ Abiſag Suna-
mitis frigeſcentem ſenectute Dauidem totum 3. Reg. 1.
circundent, amplexentur, foueant, corroborẽt. H
Poſſide ſapientiam (explicat Sacramentum hoc
eiuſdem filius Salomon) *poſſide intelligentiam.* Prou. 4.
Ne obliuiſcaris, & ne declinaueris a verbis oris
mei. Ne derelinquas illam, & apprahendet te:
Ama illam, & ſeruabit te. Circunda illam, &
exaltabit te: honora illam & amplexabitur te, vt
det capiti tuo coronam gratiarum. Corona quoq;
deliciarum proteget te. Omnes penè virtutes
corporis mutantur in ſenibus, & creſcente ſo-
la ſapientia decreſcunt cætera. Igitur hiſce
ſapientiæ ſenſibus calente ferventeq́; Hierony-
mo, non temerè ſubditur.

5 *Ad*

A 5 *Ad rationem reddendam vndecunq; interrogatus fuiſſet.* Sapiens enim nunquam abſcondit ſapientiam, ſed lubens de abſconditis ſuis educit illam; dicente Domino: *Omnis ſcriba doctus in regno cælorum ſimilis eſt homini Patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.* Et alibi ipſemet ſapiente. *Antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam, quoniam horum omnium mater eſt, quam ſine fictione didici, & ſinè inuidia cõmunico, & honeſtatem illius non abſcondo*] *Quæres* (in Prouerbijs dicitur) *apud malos ſapientiam, & non inuenies: labia vero ſapientium diſſeminabunt ſcientiam.* (Matt. 25.; Sap. 7.)

B 6 *Nam & Beato Auguſtino Hiponenſi Epiſcopo, ſuis eum quæſtionibus propulſanti.* Bene propulſanti, non interroganti: mox inuocanti ſubditur, vt reuerà Sanctum Epiſcopum, primum Quęſtionibus ſuis propulſaſſe Hieronymum, antea illi in arrogantiæ ſuſpicionem hæreticorum fraudibus adductum: deinde verò ſummæ religionis, humilitatis, atq; ſapientiæ perſpectum, eundem inuocaſſe intelligas. At quæ iſtæ inprimis Auguſtini quæſtiones dices? Accipe ex eiuſdem Auguſtini Epiſtola ſeptuageſima ſeptima. Cur ſuum videlicet Hieronymus, De ſcriptoribus Eccleſiaſticis librum EPITAPHIVM inpropriè inſcripſiſſet? Secundò, ex eiuſdem Epiſtolis ſeptuageſima ſexta, & ſeptuageſima octaua: Cur otioſè ſacros libros ex Hebreo fonte transfundere præſumeret. Tertiò, ex nuper item allegatis Epiſtolis ſeptuageſima ſexta, & ſeptuageſima ſeptima: Cur in expoſitione capitis ſecundi Epiſtolæ ad Galatas mendacium in ſacris litteris (quod exitioſiſſimum putatur) admiſiſſet: Paulum videlicet aſſerendo in reprę henſione Petri diſpenſatoriè finxiſſe? Quartò deniq;, ex Epiſtola ſeptuageſima octaua: Cur in tranſlatione libri Ionæ Prophetæ, ex hebræo, pro cucurbita, *hederam* (tota ſuper dictionis immutatione Africana Eccleſia tumultuante) tranſtuliſſet. Hæc ſunt potiſſimum, quibus idemipſe Auguſtinus Hieronymũ, licet familiaribus litteris, nonnihil tamen aſperioris correctionis ſalibus aſperſis prouocare viſus eſt. Porrò prouocationis exordiũ, occaſionemq; luculentiſſime in ſuis Annalibus Eccleſiaſticis proſequitur Baronius. Ex quo & ego paucula ad præſentis loci intelligentiã, nec non ad hęreticorum fraudes, Sanctorumq; Patrum virtutes percipiendas afferam. (C; D; Tom. 4.)

Alipius igitur Tegaſtẽſis ex intimis Auguſtino neceſſitudine, ac vitæ iuſtituto addictis, cũ in Palęſtinã pro ſacrorum locorum cultu ſe eõ tuliſſet, ab Origeniſtis, Ioanne videlicet Hieroſolymorum Epiſcopo, Rufino, Melania, Paladio, & cæteris mani apud quanplurimos tunc religionis rumore celeberrimos honorificè tractatus eſt, qubus & ipſe dum paribus humanitatis officijs reſponderet, ex eorundem ſchola venti illi ſufflare cœperunt, de quibus Saluator in Euangelio loquitur: *Venerunt flumina, flauerunt venti, & impegerunt, in domum illam, & non potuerunt ſubuertere eam, quia ſuper petram ſtabilis erat mole fundata.* Quænam autem aduerſus Hieronymum in aures Alipio inſuderint: Et ſi non alia (Baronius ſcribit) illud inprimis dicas, quod obiectare ſæpe ſolebant: hominem nimirum eſſe faſtu plenum, tumidum nemini parcentem, omnes carpentem, ſibi nimium arrogantẽ, agentem doctorem totius orbis, omnes ſpernentem, nulliuſq; rationem habẽrem: fore nanq; Deo, Chriſtianiſq; iucundum petulantiam hominis coercere, contrarijs ſcriptis eius ſcripta corripere, & ſugillare; idq; eſſe de ipſo inprimis benemereri, ſi e cathedra docentis demiſſus, in loco humili collocatus diſceret tandem, & quod non crederet, experimento ſentiret, præſtantiorem ipſo in Eccleſia inueniri doctorem. At quorſum hæc Origeniſtarum ſtropha tendebat? eo nimirum, vt Hieronymi, quam dicebant audaciam coercendo, Auguſtinum ſi poſſent ea arte ſibi coniungerent, vel ſaltem eoſdem inter ſe altercãtes ſibi inuicem aduerſarios conſtituerent iugiter inter ſe pugnantes, mutuoq; carpentes: eueniretq; tandem ſecundum illud Hieremiæ: Quia fortis impegit in fortem ambo pariter conciderunt. Non ſenſit dolos Alipius, nec in animum inducere potuit fraudulenter hæc agi, ab hominibus præſertim, quorum Sanctitas videbatur toto iam Orbe ſpectata: Quamobrem, quæ de Hieronymo ab illis accepit eadem reuerſus in patriam retulit Auguſtino: qui bona fide, rectoq; animo, & nonniſi boni conſulens, ſic ſcribere aggreſſus eſt, & carpere quæ a Hieronymo ſcripta eſſent, vt tamen in omnibus fraternæ charitati inprimis voluerit eſſe conſultum: ſicq; ſe repręhenſorem exhibuit, vt tamen charitate ſe fratrẽ eſſe pluribus ſignificaſſe voluerit.] Hęc Baronius de controuerſiarũ inter Sanctiſſimos viros origine. Inuiſum tamen tunc ab Alipio fuiſſe quoq; Hieronymũ, docent Auguſtini ad eundẽ per Profuturum deinceps datæ litteræ: quarũ exordiũ. Nunquã æquè quiſquam tam facilè cuilibet faciẽ innotuit, quàm mihi tuorũ in Domino ſtudiorũ quieta lætitia, & verè exercitatio liberalis. Quanquã ergo percupiam omnino te noſce, tamen exiguum quoddam tui munus habeo, præſentiam videlicet corporis: quam ipſam etiam poſteaquam te beatiſſimus nunc Epiſcopus, tũc vero iam Epiſco- (E; Matt. 7.; F; G; Hier. 4.; H; Epi. 86 apud Hier.)

A patu dignus frater Alipus vidit, remeanſq; a me viſus eſt &c.] Numeratur hic idem Alipij in Paleſtinam aduentus annus a Baronio Domini trecenteſimus nonageſimus tertius: cùm potiſſimum anno ſequenti, poſt ſuum inde redditũ ad Epiſcopale munus aſſumptus ſit.

Igitur iuxta ante paulò relata ab Auguſtino prouocatus Hieronymus, cùm inuitus omnino, coactusq; is (vti Epiſtolæ nonageſima prima, & nonageſima ſecunda apertè declarant) ſingulis ab eodem ſibi propoſitis quæſtionibus valida de more Apologia ſatisfeciſſet: redarguiſſetq; eum inſuper, quòd aſſerendo Iudęos ad Chriſtum conuerſos licitè legalibus vti potuiſſe,
B Cherinti potiſſimum, Hebionis, & Nazareorum (qui cum Chriſtiana fide, Iudaica æque ſeruanda docebant) dogmati adſtipulatus fuiſſet, tunc Auguſtinus a pulſatione prorſus abſtinuit: Moxq; longiori alia Epiſtola, ab errore, in cuius ſuſpicionem Hieronymo venerat ſe purgauit; addiditq; ſimul, ſe minus perfecte antea in ſua Epiſtola fuiſſe locutũ: voluiſſe autem in ea intelligere, legalia primis illis tantùm tempoibus tolerata fuiſſe: (quemadmodum aliàs contra Fauſtum de ea ipſa re plenius diſſeruerat) Sed & cùm Hieronymum, quem fama tantùm, vix autem ſcriptis adhuc nouerat, hominem verè ſanctum, verè Doctorem,
C ac magiſtrum ex reſponſis cognouiſſet, tã fortiter inpoſterum eundem amauit, vt in eius ſe totum dilectionẽ proiecerit; nec aliquod humanitatis officium deſiderari potuit, quo deinceps ſenem cunctis venerabilem nõ fuerit proſecutus; Teſtantur hoc ipſum ab eodem mox ſcriptis edita teſtimonia, illudq; inprimis, quo ex intimo cordis affectu exclamãs: O ſi, inquit, licuiſſet, & ſi non cohabitante, ſaltem vicino te in Domino perfrui, ad crebrum & dulce colloquium; ſed quia id non eſt datum, peto vt hoc ipſum, quòd in Domino quàm poſſumus ſimul ſimus, conſeruari ſtudeas, & augeri, ac perfici, & reſcripta quanuis rara non ſpernere.] Et illud, Vtinam ſaltem propinquis terrarum locis habitaremus: vt ſi non poſſent miſceri noſtra colloquia, litteræ ſaltem poſſent eſſe crebriores; nunc verò tanto locorum interuallo abſumus a ſenſibus noſtris, vt de ilis verbis Apoſtoli ad Galatas iuuenem me ad tuam ſanctitatem ſcripſiſſe meminerim: Et ecce iã ſenex necdum reſcripta meruerim. Tantæ autem mihi in litteris tuis, quæ in manus noſtras peruenire potuerunt apparent res, vt nihil ſtudiorum meorum mallem, ſi poſſem, quàm inhærere lateri tuo, quòd ego, quia non poſſũ, aliquem noſtrum in Domino filiorum erudiẽdum nobis ad te mittere cogito, ſi etiam de hac te tua reſcripta meruero: Nam neq; in me

Ep. 90. apud Hier.

D

Ep. 93. apud Hier.

E tantùm ſcientiæ diuinarum ſcripturarum eſt, aut eſſe iam poterit, quantum ineſſe tibi video.] Ad hoc idem & illud Epiſtolæ nonageſimæ ſeptimæ facit, quo ſcribit: Quanquam ſecundum honorum vocabula, quæ iam Eccleſię vſus obtinuit, Epiſcopatus Presbyterio maior ſit, tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt.] Hæc & ſimilia, ad ſuam in Hieronymum animi beneuolentiam ſæpius explicandam Auguſtinus.

Verùm quantum & eidem ſimul detulerit, quæ non ſemel, atq; iterum erga illum honoris præſtitit indicia, ſed ea inſuper, quam ad vitę eius vſq; exitum retinuit euidenter conſuetudo teſtata eſt, qua & ſe, ſuaq; ſcripta cenſurę eius ſubijci perpetuò voluit, cùm ait. Sanè
F idem frater (Profuturus ſcilicet) aliqua ſcripta noſtra fert ſecum, quibus legendis, ſi dignationem adhibueris, etiam ſinceram atq; fraternam ſeueritatem adhibeas quæſo. Non enim aliter intelligo quod ſcriptum eſt: *Emendabit me iuſtus in miſericordia, & arguet me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* nisi quia magis amat obiurgator ſannas, quàm adulator vngens caput. Ego autem difficilimè bonus iudex lego quod ſcripſerim: ſed aut timidior recto, aut cupidior. Video etiam interdum vitia mea, ſed hæc malo audire a melioribus: ne cùm me rectè fortaſſè reprehendero, rurſus mihi blandiar, & meticuloſam
G potius mihi videar in me quàm iuſtam tuliſſe ſententiam.] Procul vero a Sanctis viris, Auguſtinoq; inprimis, tum in dictorum, tum in mox dicendorum enarratione omnis adulationis ſuſpicio. Quandoquidem in alia ad eundem Hieronymum Epiſtola hæc cum obteſtatione ſubdit: Te ipſum obſecro, per gratiam, qua redempti ſumus: vt quæcunq; tua bona, quæ Domini pietate tibi conceſſa ſunt, in literis meis poſui, non me exiſtimes inuidioſo blandiloquio poſuiſſe.] hæc ipſe. Deniq; ad horum omnium pleniorem notitiam, exordij nimirum, atq; temporis, quo ſingula ex ordine peracta, atq; tandẽ concluſa ſunt, vtriuſq; per-
H lege Epiſtolas apud Hieronymum, Tomo ſecũdo, iuxta a nobis ſubſcriptam ſeriem, in qua etiam cõponenda temporis calculum, non ſine aliqua difficultate in Animaduerſionibus noſtris ſuper priorem Recenſionem obſeruauimus, videlicet.

Aug. Ep. 8. apud Hier. 86.

Pſal. 40.

Apud Hier. 77.

A

Epiſtolarum ſeries in Controuerſia Auguſtini, atq; Hieronymi.

Aug. 86 Nunquam æque
Aug. 87 Habeo gratiam
Hier. 91 In ipſo profectionis
Hier. 98 Anno præterito
Aug. 95 Sicut præſens
Aug. 88 Ex quo cœpi
Aug. 90 Audiui perueniſſe
Hier. 92 Crebras ad me
Aug. 93 Quamuis exiſtimem
Hier. 89 Tres ſimul
B *Hier. 96 Cum a Sancto Firmo*
Aug. 97 Iam pridem
Hier. 94 Vtrum honorabilem.

Igitur his ita breuiter de Auguſtini in Hieronymum lite, nec non in dies magis aucta, atq; conſtricta cum eodem amicitia explicatis, nũc pariter calamum ad inuocationem dirigamus: de qua in textu ſubditur:

7 *Imo abyſſo abyſſum inuocanti pleniſſime ſatisfecit.* Abyſſus aliquandò malè, interdum benè, ſæpe etiam indifferenter audit. Malè, pro Inferno Lucæ octauo: *Et rogabant illum* (Dæmones videlicet) *ne imperaret illis, vt in* C *abyſſum irent.* Et in Apocalypſi. *Et quintus*
Apoc. 9. *Angelus tuba cecinit, & vidi Stellam de Cælo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clauis putei abyſſi.* Benè, pro vtroq; teſtamento: Abyſſus abyſſũ inuocat. Vel pro myſterijs Scripturæ Sacræ:
Pſal. 14. *Ponens in theſauris abyſſos,* ne videlicet paſsìm
Pſal. 32. omnibus obuia ſint. Siue etiam pro iudicijs
Pſal. 35. Dei: *Iudicia tua abyſſus multa.* Indifferenter in Geneſi: *Rupti ſunt omnes fontes abyſſi.* Et in Pſalmo: *Dracones, & omnes abyſſi.* Non obſtante hac ſenſuum diuerſitate, abyſſi dictio benè hoc loco accipienda eſt, cũ præſertim ſapientiæ quoq; magnitudinẽ ea ipſa denotari iam ſupra decimo quinto capite, ſub initio explicatũ ſit.
D Nec mirum duos hoſce Sanctiſſimos Viros, & poſt Apoſtolos Eccleſiæ præſtantiſſimos doctores abyſſi, hoc eſt ſapientiæ, vel ſapientium nomine fuiſſe indicatos, cùm duo illi potiſſimũ fuerint, quos Dominus ad ſpiritualis tẽpli ſui erectionem typicè in Exodo aliàs elegit, de quibus & dixit: *Ecce vocaui ex nomine Beſeleel, filiũ Viri filij Hur de tribu Iuda. & impleui eum Spiritu Dei, & ſapientia & intelligentia & ſcientia, in omni opere: Dediq; ei ſocium Ooliab filium Achiſamech de tribu Dan.* Quorum & verba Eccleſiaſtes, quaſi clauos defixos, & ſtimulos commendauit: *Verba ſapientium, ſicut ſtimuli, &*
Eccl. 12. *quaſi claui in altum defixi.*

Cæterùm inuocaſſe tũc Auguſtinum ipſum Hieronymum conſtat, cùm illum ſuper difficillima de animarum origine quæſtione ſollicitè conſuluit: Num hę videlicet (Origenis E miſſis deliramentis, quibus eas ſicut Angelos a principio in cœlo peccaſſe, & in corpora deinceps ad luendum ſupplicium, tanquam in carcerem fuiſſe demiſſas aſſerebat) ab Adam, hoc eſt per traducem deſcenderent: An potius a Deo per ſingula momenta crearentur, ſimulq; ſingulis hominum corporibus infunderentur. Habetur quidem hæc Epiſtola per Oroſium Presbyterum ipſi Hieronymo delata Tomo nono operum eiuſdem, in ſerie quadrageſima quinta, & apud Auguſtinum Tomo ſecundo, in ordine vigeſima octaua, cuius initium eſt. F
Deum noſtrum, qui nos vocauit. Meminit de hac ipſa (ſeu verius libro) tum Euodio ſcribẽs ſub extremo, tum in Epiſtola ad Optatum Miluetanum; ſpecialius verò in Retractationibus dicens: Scripſi etiam duos libros ad Hieronymum Præsbyterum ſedentem in Bethlehem, vnum de origine animæ hominis.] Et paulò infrà. Reſcripſit autem laudans eandẽ conſultationem meam: ſibi tamen ad reſcribendum otium non eſſe reſpondit. Ego verò quouſq; eſſet in corpore hos libros edere nolui, ne fortè reſponderet aliquandò, & cum ipſa reſponſione eius potius ederentur. Illo autem defuncto, ad hoc edidi priorem.] Apud Aug. 102 Apud Hier. Tom. 9 Epiſt. 46. Lib. 2. Retr. c. 45.

G Porrò non animæ rationem tantùm Auguſtinum ab Hieronymo fuiſſe perſcrutatum, ſed & de alijs conpluribus eundem conſuluiſſe (vti potiſſimum de ſenſu verborum illorum Epiſtolę Diui Iacobi: *Qui in vno offendit factus eſt omnium reus*) propria eiuſdem ſcripta declarant. Extat de hoc Epiſtola Tomo ſecundo in ordine vigeſima nona ad eundem Hieronymum, cuius pariter initium eſt. *Quod ad te ſcripſi honorande mihi in Chriſto frater Hieronyme quærens de Anima humana.* At abyſſi nunc alterius ad alterum inuocationem explicaſſe ſufficiat,

8 *Et ſe velut emeritum indicans his eum verbis a ſui prouocatione deterret.* Emeritus is eſt, H qui extra iam meritum poſitus mereri vltra & exercere officium non poteſt; Vnde & ſolutus a muneris labore eſt, perinde ac miles olìm poſt ſexageſimum ætatis annum; cui & pro benemeritis ager, vel villa, vel aliud vnde viueret deferebatur. Iuxta hunc nominis ſenſũ Hieronymus quoq; ab officij labore meritò ſolutus aſſeritur, quippe qui ab ineunte ætate, nõ ad ſexageſimum vſq;, ſed vltimos etiam annos Chriſto militauerat, qui pro eodem, atq; eius Eccleſia fortiter pugnando multa ſubierat, qui innumeris tropheis auctus de hoſtibus palmas retulerat.

9 *Nos noſtra habuimus tempora.* Non quod

Chriſti

A Chriſti miles aliquando eſſe deſierit, aut militię cingulum, vel crucis vexillum abiecerit: ſed quòd militis (ſeu verius doctoris) officium, cathedram videlicet alijs concedendo ex parte
Epi. 89. dimiſerit: Quemadmodum eidem Auguſtino alibi ſcribens hiſce teſtatur. Peto in fine Epiſtolæ, vt quieſcentem ſenem, olìmq; veteranum militare nos cogas, & rurſum de vita periclitari: Tu qui iuuenis es, & in pontificali culmine conſtitutus doceto populos, & nouis Africæ frugibus Romana tecta locupletato: mihi ſufficit cum auditore, & lectore pauperculo in
Epi. 92. angulo Monaſterij ſuſurrare.] Et infra. Ego quondàm miles, nunc veteranus, & tuas &
B aliorum debeo laudare victorias, non ipſe rurſus effoeto corpore dimicare: ne ſi me frequenter ad reſcribendum impuleris, illius recorder
Apud Liuiũ lib. 22. hiſtoriæ, quòd Hannibalem iuueniliter exultantem Quintus Maximus patientia ſua fregerit.

Omnia fert ætas, animũ quoq;: ſæpe ego longos
Virg. Egl. 9. *Cantando puerum memini me condere ſoles.*
Nunc oblita mihi tot carmina: vox quoq; Moerim
Iam fugit ipſa.

Et vt magis de ſcripturis ſanctis loquar. Ber-
2. Reg. 19 zellai ille Galaadites, regis Dauid beneficia, omneſq; delicias iuueni delegans filio, oſtẽdit ſenectutem hęc nec appetere debere, nec obla
C ta ſuſcipere.] Porrò cùm fragilis naturæ noſtrę conditio ſit, vt qui dudum infans ſubito puer, qui puer repente iuuenis, qui iuuenis continuò vir, & vſq; ad ſenectutem per ſpacia ſemper immutetur incerta, & ante ſe ſenem intelligat, quam iuuenem eſſe miretur, inuitus etiam quilibet noſtrum cum ipſo Hieronymo dicere cogitur: *Nos noſtra habuimus tempora.* At quomodo habuimus, quod nunquam tenuimus? Certè de tempore non haberi niſi præſens in philoſophicis ſtudijs aliàs me didiciſſe memini: At qui per horarum momenta nos creſcere ſemper, atq; decreſcere, in eodemq; ſtatu nunquam immorari: imo ipſum quod loqui-
D mur, dictamus, & ſcribimus, de vitæ noſtræ parte præteruolare diligenter aduerterit, de tempore, neq; ipſum inſtans haberi, aſſerere non dubitabit. *Habuimus ergo noſtra tempora,* non quòd ea, nec per inſtans quidem breuiſſimum aliquando tenuerimus, ſed quòd eamet tanta velocitate percucurrerimus, quod in eis ſemper eſſe deſiuerimus.

10 *Et cucurrimus quantum potuimus:* Felix ille, cuius exteriore homine currente (vt modo iam explicatum eſt) currit & interiore. Habet enim non ſolum exterior homo curſum proprium, ſed & interior, de hoc dicente Apo-
Gal. 5. ſtolo: *Currebatis bene, quis vos impediuit non acquieſcere veritati.* Et alibi. *Neſcitis quia,* E
1. Cor. 9 *qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium?* Non aliter & ipſe dum currerer, cum timore dicebat: *Non quia iam* Philip. 3.
accepi, aut perfectus ſum: curro autem ſi apprahendam, in quo & apprahenſus ſum a Chriſto: Quicunq; autem ſic currit peruenit tandem ad metam, & accepturus vitæ brauium ſecurus cum eodem loquitur: *Curſum conſumaui: in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ:* Deniq; 2. Tim. 4.
quia pro iſta corona non quilibet curſus ſufficit, additur *Quantum potuimus,* qui enim currit, ſed non quantum poteſt, retardatur facilè a peccato, & malitia ligat pedes eius, vt poſtmodum cum Propheta exclamare cogatur: F
Funes peccatorum circumplexi ſunt me. De ma- Pſal. 118.
lis eiuſmodi curſoribus idem loquitur Apoſtolus: *Non volentis, neq; currentis, ſed miſeren-* Rom. 9.
tis Dei.

11 *Nunc te currente, & longa ſpatia tranſmeante.* Cucurrit æquè eoipſo curſu Auguſtinus, quo & Hieronymus, quia & ipſe Deo charus, atq; dilectus, Eccleſiæ inſuper doctor, hæreticorum deniq; acerrimus hoſtis, debellatorq; fuit. Qui & merito Hieronymi iudicio longa tranſegiſſe ſpacia aſſeritur, quia reuera ſcripturarum Sanctarum latiſſimos campos, aſperoſq; difficultatum montes ſublimi igenio tranſcen- G
dit. Vnde & de eo ſcribitur: Auguſtinus Epi- Tom. 9. op. Hier.
ſcopus, volans per montium cacumina, quaſi ex Ep. ad Deſid. de ſcrip. Eccleſ.
aquila & ea quæ in radicibus moncium fiunt non conſiderans, multa cœlorum ſpacia, terrarumq; ſitus, & aquarum circulum claro ſermone pronuntiat.] Et Gennadius: Auguſtinus (in-
quit) Afer Hipponenſis Oppidi Epiſcopus, vir Gen. de ſup. Eccl.
eruditione diuina, & humana Orbi clarus, fide Tom. 9.
integer, & vita purus, ſcripſit quanta nec inue- op. Hier.
niri poſſunt. Quis ergo gloriatur omnia ſe illius habere, aut quis tanto ſtudio legat, quanto ille ſcripſit? Meminit & alibi de eo honorificè idem Hieronymus, ſed illic mea ſententia honorificentiſſimè, vbi eo commilitone in dimicando aduerſus Pelagium, eiuſq; factioſos H
gloriatur dicens: Scripſit dudum vir Sanctus & eloquens Epiſcopus Auguſtinus ad Marcel- Tom. 2.
linum duos libros de infantibus baptizandis lib. 3. ad-
contra hæreſim veſtram, per quam vultis aſſe- uerſus Pe
rere baptizari infantes non in remiſſionem pec- lag. in fine.
catorum, ſed in Regnum Cœlorum: iuxta illud quod ſcriptũ eſt in Euangelio: *Niſi quis re-* Io. 3.
natus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto non poteſt intrare in Regnum Cælorum. Tertium quoq; ad eundem Marcellinum contra eos, qui dicũt idem, quod nos, poſſe hominem ſine peccato eſſe ſi velit, abſq; Dei gratia. Et quartum nuper ad Hilarium contra doctrinam tuam, multa peruerſe fingentem. Alios quoq; ſpe-

cialiter

A cialiter tuo nomini cudere dicitur, qui nec dũ in noſtram venere manus: Vnde ſuperſedendum huic labori cenſeo, ne dicatur mihi illud Horatij: In ſyluam ne ligna feras. Aut enim eadem diceremus ex ſuperfluo, aut ſi noua voluerim⁹ dicere, a clariſſimo ingenio occupata ſunt meliora.] Hæc ipſe, quibus quantum Sáctiſſimo atq; doctiſſimo viro deferat, in præfata præſertim dimicatione aduerſus Pelagianorum graſſantes impietates quatuor llbris exacta vnuſquiſq; haud obſcurè cognoſcit.

12 *Nobis debetur otium.* Non illud quidẽ quod ſapientiæ atq; virtutum rubigo eſt, & de quo Ezechielis decimo ſexto ſcribitur: *Ecce*
B *hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium:* Sed illud omnino his verbis accipitur, de quo idẽ
Præf. in Ep. ad Epheſios. alibi: Illud dicam placere mihi otium meum, & ſolitudinem omni celebritate iucundiorem videri: quo nimirum, Dei ſeruorum mens a terrenis primùm negotijs, ſæculiq; tumultibus exuitur, mox, inquantum humana ſinit infirmitas cũ ipſomet Deo coniungitur. Ad quod & Apoſtolum tunc alluſiſſe conſtat, cum ſcrip-
2.Tim. 4. ſit: *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus.* Nec non Saluatorem in Euangelio:
Luc. 10. *Optimam partẽ elegit ſibi Maria, quæ non auferetur ab ea.* Huic otio vacantes, in filijs Iſrael Deo ſacrum olìm in deſerto facere volentibus,
C Monachos impi⁹ Pharao otij criminatur, quia diuinorũ, nec nõ orationũ, atq; pœnitẽtiæ operum ſtudium, otium atq; deſidiam dicit. Vel illud deinq; accipiatur otium, cuius occaſione Sanctiſſimi viri, ſub præſentis potiſſimũ vitæ conſummationem maximo incumbere conſueuerunt negotio, meditationi nimirum mortis: Hoc demerſi otio, anteactæ vitę, iuuentutiſq; præſertim culpas omnes, etiam leuiſſimas, ſibi a Deo certò olìm condonatas lachrymis & gemitibus diluerunt: Vnde Ezechias quoq; in extremis agens, Dominum
Iſa. 38. alloquitur dicens: *Meditabor vt columba.* Cæterùm columbę meditationem iugis gemitibus traduci nemo ignorat. Vnde & Pagni-
D nus vertit: *Garriebam vt columba.* Sibi itaq; otium iſtud debitum, atq; iocundum nũc affirmat Hieronymus; Nec ſibi tantùm, ſed omnibus etiã vltimæ ætatis annos agẽtibus ſub perſona ſua pernecesſarium indicat, cũ dicit *nobis.* Et reuera quot quot Deo immaculatũ ſpiritũ reddere cupierunt, huic ſe antea totos dediſſe, ex litterarum monumentis habetur: Ex quo
Poſſid. in Vit. c. 30. & apud Poſſidium hæc de Auguſtino: Dicere nimirum (Auguſtinus ſcilicet) inter familiaria colloquia conſueuerat, poſt perceptum baptiſmum, etiam laudatos Chriſtianos, & Sacerdotes abſq; digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quod etiam E
ipſe fecit vltima, qua defunctus eſt ægritudine. Nam ſibi iuſſerat Pſalmos Dauidicos, qui ſunt pauciſſimi, de pœnitentia ſcribi; ipſoſq; quaterniones iacens in lecto contra parietem poſitos diebus ſuæ infirmitatis intuebatur, & legebat, & iugiter ac vbertìm flebat. Et ne intẽtio eius a quoquam impediretur, ante dies ferme decem, quàm exiret de corpore, a nobis poſtulauit præſentibus, ne quis ad eũ ingrederetur, niſi ijs tantum horis, quibus medici ad inſpiciendum intrarent, vel cũ eius inferretur refectio. Et ita obſeruatum, factumq; eſt. Et omni illo tempore orationi vocabat: ac paulò
poſt, mẽbris omnibus ſui corporis incolumis, F
integro aſpectu atq; auditu, & (vt ſcriptum eſt) nobis adſtantibus, & videntibus, ac cum eo pariter orantibus obdormiuit in pace cum patrib⁹ ſuis, enutritus in bona ſenectute.] Hęc ipſe de Auguſtini otio ſub vitæ exitu. Sed & huic ſimile de S. Thoma Aquinate legitur. Properatur⁹ namq; & ipſe in amplexus ſponſi, vnius cellulę clauſus anguſtijs, tantis otij huiuſmet delicijs perfuſus eſt, vt dulciſſimos imitatus olores, in Cantici canticorum explanatione deceſſerit.

13 *Simulq; (vt cum honore tuo, & venia dixerim) ne ſolus mihi de poetis aliquid propoſuiſſe videaris.* Argumentis ab Auguſtino Hiero- G
nymi exagitata opinione, De verborum ſenſu quibus ſecundo ad Galatas in faciem Cęphæ ſe reſtitiſſe Paulus affirmat (quòd hic nimirum ob ſalutem Gentium, ille ob lucrum Iudæorũ diſpenſatoriè tunc non ſimulaſſet, vt Hieronymus in ſuis Commentarijs expoſuerat) Hæc immediatè idem ipſe ſubiecit: Quare arripe, obſecro te, ingenuam, & verè Chriſtianam cum charitate ſeueritatem ad illud opus corrigendum, atq; emendandum; & Palinodiam, vt dicitur, cane. Incõparabiliter enim pulcrior eſt veritas Chriſtianorum, quàm Helena Gręcorũ: pro iſta enim fortius noſtri martyres aduerſus hanc Sodomam, quàm pro illa illi heroes aduerſus Troiã dimicauerunt.] Hæc
inquam Auguſtinus: quæ a Poetis omnino vſurpata, Homeroq; inprimis, nemo ſæculari litteratura inſtructus eſt, qui non videat. Steſichorum nanq; ob vituperatam Helenam oculis primò excæcatum, mox recantatis iiſdẽ, illis ipſis donatum, idem Poeta canit. Hæc igitur omnia mentis intelligentia percurrens Hieronymus, mira modeſtia regerit Auguſtino, atq; Poetę dictum, alterius dicto compẽſans, vellicantem eundem a ſui prouocatione deterret, ſcribitq; [*Simulq; (vt cum honore tuo, & venia dixerim) ne ſolus mihi de poetis aliquid propoſuiſſe videaris.* H

A 14 *Memento Daretis, & Entelli.* Troiani ambo milites, quorum vnus aduerſus alterum in ceſtuum pugnam deſcendit. Fuit vero Dares iuuenis, Entellus antè ſenex. Exultantéq; nimis Entellus Daretem feſſis ac grauibus ictibus occidiſſet, niſi Aeneas prœliũ diremiſſet. Habetur hiſtoria Aeneados libro quinto elegãtiſſimè decantata: ad quã in reſponſione, & ipſe Auguſtinus alludens: Quid, inquit ergo? fortaſſe dura, ſed certe ſalubria verba tua, tãquam ceſtus Entelli pertimeſcam. Cedebatur ille, nõ curabatur, & ideo vincebatur non ſanabatur. Ego autem ſi medicinalem correptionem tuam tranquillus accepero, non doleo; ſi vero infirmitas vel humana, vel mea,

B etiam cum veraciter arguitur, non poteſt non aliquantulũ contriſtari: melius cũ tumor capitis dolet curatur, quam dum ei parcitur, & non ſanatur: Hoc eſt enim quod acutè vidit, qui dixit: vtiliores eſſe plerunq; inimicos obiurgantes, quàm amicos obiurgare metuẽtes: illi enim dum rixantur, dicunt aliquando vera, quæ corrigamus: iſti autem minorem, quã oportet exhibent iuſtitiæ libertatem, dum amicitiæ timent exaſperare dulcedinem.

15 *Et vulgaris prouerbij, quòd bos laſſus fortius figat pedem.* A bobus frumentum in area antea diſpoſitum calcantibus, ac triturantibus

C tracta ſimilitudo: quò enim illi magis laſſi fuerint magis quoq; fortiterq; pedem figunt, & melius grana e ſpicis excutiunt. Ad hanc reſcribens Auguſtinus: Ecce ſum, inquit, ſi quid perperam dixi: fortius fige pedem, non mihi eſſe debet moleſtum pondus ætatis tuæ, dummodo conteratur palea culpæ meæ.] Cæterùm quomodo allegoricè bos atq; iumentum Hieronymus, pluribus explicatum eſt capite nono. Concinnè & alibi hanc eandem a

Epiſt. 2. boue ductam ſimilitudinem ſibi aptauit, cùm ſcripſit. Dum eſſem adoleſcens, imo penè puer, & primos impetus laſciuientis ętatis eremi duritia refrenarem, conſcripſi ad

D auunculum tuum Sanctum Heliodorum exhortatoriã Epiſtolam plenam lachrymis quærimonijsq;, quæ & deſerti ſodalis monſtraret affectum. Sed in illo opere pro ætate tunc luſimus, & calentibus adhuc rhetorum ſtudijs atq; doctrinis, quædam ſcholaſtico flore depinximus. Nunc iam cano capite, & arata rugis fronte, & inſtar boum pendentibus a mento palearibus

Virg. Georg. 3. *Frigidus obſiſtit circum præcordia ſanguis.*]

Hæc ipſe ad propriam ætatem metaphoricè indicandam. Quemadmodum enim bobus, cùm ad ſenilem ętatem peruenerint palearia, hoc eſt, laxa pellis a collo ad pectus vſq; pendet, ſic ſibi præ ſenio rugoſam pendulamq; a mento ad pectus fuiſſe cutim demonſtrat. E

16 *Ad quem Beatus Auguſtinus ſuppliciter reſpondens ait.*] Habetur Epiſtola apud Hieronymum Tomo ſecundo, in ordine nonageſima nona: apud eundem vero Auguſtinum decimaquinta. Pulchrè vero *ſuppliciter*, vt Sanctorum Patrum humilitas oſtendatur: intelligaturq; ſimul, eoſdem in altercando eiuſmodi animo fuiſſe, vt inter ipſos verborum, verberibus grauiores ictus, mutuo etiam ſe cõplecterentur, & furtiuis charitatis oſculis peterẽt, quod ſequentibus apertius declaratur.

17 *Cur itaq; conor contra fluminis tractum, ac non potius veniam peto?* Conatur Auguſtinus contra fluminis tractum, Hieronymi dictis, & ſcriptis aduerſando, repugnando, obſiſtendo. F Cæterùm quemadmodum qui aduerſus æſtum velis ſuperat, difficultatibus maximis vrgetur, ſæpiſſimeq;, retro abire cogitur, ſic eaſdem omnino expertus anguſtias Auguſtinus in eiuſmodi cum Hieronymo controuerſijs voluntate nunc cedit. Nec immeritò fluuij nomine ipſe ſignatur, cum de Paradiſo exiens ſcripturarum, nouam Hieruſalem deſcendentem de cœlo impetu ſuo lætificarit. Loquitur idemipſe de eiuſmodi fluuijs in Habacuc tertium ſcribens: Poſtquam ad aduentum Chriſti orbis, & omnis terra concuſ- G
ſa eſt, & ſubitò proruperunt fluuij tunc impletum eſt: *Poſuit flumina in deſertum, & exitus* Pſal. 106.
aquarum in ſitim: terram fructiferam in ſalſuginem, a malitia habitantium in ea. Poſuit deſertum in paludes aquarum, & terram ſine aqua in fontes aquarum. Et habitare fecit ibi eſurientes, & conſtituerunt ciuitatem ad habitandũ. Poſtquam enim Dominus venit in mundum, & completum eſt illud quod dixit in Euan-
gelio: *In iudicium ego in mundum iſtum veni,* Matt. 11.
vt qui non videbant viderent, & qui videbant cæci fierent: tunc terra Iſrael, de qua fluuij ante manabant, & irrigabant vniuerſæ Iudææ populũ aruit, & fontes illius obturati ſunt. Vniuerſus autẽ orbis, qui erat deſertus & ſterilis, & H aquis prædicationis Dominicæ carebat, verſus, eſt in paludes aquarum, & quot doctores emiſit, tot habuit & fontes. Nec ſufficit eis, fontibus videlicet, atq; fluminibus irrigare orbis populos: ſed in vnaquaq; prouincia eos, qui eſuriebant, & patiebantur famem ſermonis Dei in vnum populum congregantes extruxerunt Eccleſiam, quæ dicitur Ciuitas ad Pſal. 45.
habitandũ, & quã lætificat impetus fluminis.

18 *Obſecro ergo te per manſuetudinem Chriſti, vt ſi te læſi, dimittas mihi, nec me viciſſim lædẽdo, malũ pro malo reddas:* Cõſequens verò nũc eſt, vt in quibus ab Auguſtino Hieronymus læſus

ſit,

A ſit, vel vnde ſe ſaltē lęſum arbitratus ſit, exploremus. Cunq; a nemine id verius, quàm ex ipſiuſmet ſcriptis habeatur, eius propria quoq; verba afferre ſuperuacaneum haud arbitror. Rem eidem Auguſtino ſcribens ita videtur explicare Hieronymus. Nō tā ſtultus ſum, vt di- Ep. 91. uerſitate explanationum tuarum me lædi putem, quia nec tu læderis, ſi nos cōtraria ſenſerimus; ſed illa eſt vera inter amicos repræhenſio, ſi noſtram peram non videntes, aliorum iuxta Perſium manticā conſideremus.] Hæc ipſe, quæ pariter ſequenti Epiſtola illi regerēs: Non tam, inquit, hebes ſum, vt ſi diuerſa ſenſeris, me a te læſum putem: Sed ſi mea comi-

B nus dicta repræhendas, & rationem ſcriptorū expetas, & quæ ſcripſerim emendare compellas, & ad palinodiam prouoces, & oculos mihi reddas: In hoc læditur amicitia, in hoc neceſſitudinis iura violantur.] Sed in quo magis, ac maximè ſe Hieronymus lęſum percepit, æquiſſimamq; quærimoniæ occaſionem aſſecurus eſt, hoc fuit, quòd eiuſdem Auguſtini litteræ, exſcriptaq; ex eiſdem etiam exemplaria in Italiam ante mitterentur, per ſingulaſq; fermè ciuitates, quàm ad illum perſerrentur, non vulgarentur tantùm ab aduerſarijs, deſcriberentur, traducerenturq;: ſed illorum quoq; oſtenſione ſuo ipſius nomini ſannis pariter, & cachin-

C nis illuderetur. Et quamuis hoc totum, non Auguſtini culpa, ſed æmulorum ſubdola arte (qua nimirum Hieronymus Auguſtini litteris ſugillatus, victus, atq; proſtratus e cathedra crederetur) accidiſſet; ipſe tamen Hieronym⁹ nec dum eiuſmodi nouerat inſidias, Vnde & merito de eodem Auguſtino ita conqueſtus Epi. 92. eſt: Crebras ad me Epiſtolas dirigis, & ſæpe compellis vt reſpōdeam cuidam Epiſtolę tuæ, cuius ad me, vt ante iam ſcripſi per fratrem Syſinnium Diaconum exemplaria peruenerunt abſq; ſubſcriptione tua: & quamprimum per fratrem Profuturum, ſecundò per quendam alium te miſiſſe ſignificas: & interim

D Profuturum retractatum de itinere & Epiſcopum conſtitutum, veloci morte ſubtractum: illum, cuius nomē reticet magis timuiſſe diſcrimina, & nauigationis mutaſſe conſiliū. Quæ cum ita ſint, ſatis mirari nequeo, quomodo ipſa Epiſtola, & Romæ, & in Italia haberi a pleriſq; dicatur, & ad me ſolum non peruenerit, cui ſoli miſſa eſt: præſertim cùm idem frater Syſinnius inter cæteros tractatus tuos, dixerit eam ſe non in Africa, non apud te, ſed in Inſula Adriæ, ante hoc fermè quinquennium repériſſe. De amicitia omnis tollenda ſuſpicio, & ſic cum amico, quaſi cum altero ſe loquendum. Nonnulli familiares mei, & vaſa Chriſti, quorum Hieroſolymis & in ſanctis locis permagna copia eſt, ſuggerebant non ſim- E plici animo à te factum, ſed laudem, atq; rumuſculos, & gloriolam populi requirente, vt de nobis creſceres: vt multi cognoſcerent te prouocare, me timere: te ſcribere vt doctum, me tacere vt imperitum: & tandem reperiſſe, qui garulitati meæ ſilentium, modumq; imponeret.] Hæc ipſe: quæ rurſus in calce Epiſtolę refricans: Vale (inquit) mihi amicè chariſſimè, ætate fili, dignitate parens: & hoc a me rogatus obſerua, vt quidquid mihi ſcripſeris ad me primùm facias peruenire.] Ex quibus omnibus pretextæ iniuriæ ſatis expreſſè manifeſtat originem.

19 *Lædes autem, ſi mihi tacueris errorem* F *meum, quem fortè inueneris in ſcriptis, vel in dictis meis.* In ſuſpicionem ex allegatis modo Auguſtinus Hieronymo adductus, quòd laudes & popularem auram ex oſtentatione doctrinæ quæreret, quantum is ab hoc vitio procul abeſſet, ex verbis nunc eiuſdem euidenter oſtenditur: dum & ſumma in eo animi humilitas, & ardens diſcendi, cognoſcendæq; veritatis ſtudium latiſſimè effulgent. Non inferioris cer- Ep. 105. tè ex vtraq; virtute meriti Hieronymus: Quandoquidem humilitatem humilitate conpenſans: Abſit (inquit eidem reſpondens) a me, vt quidquam de libris beatitudinis tuæ attingere audeam: Sufficit enim mihi probare mea, & aliena non carpere. Cæterùm optimè nouit prudentia tua, vnumquęq; in ſuo ſenſu abunda- G re, & pueriliſ eſſe iactantiæ, quod olim adoleſcentuli facere cōſueuerant, accuſando illuſtres viros, ſuo nomini famam quærere.] Mox altori æqua lance retribuens, quæ diſputationis & controuerſiæ ſuæ cum ipſomet Auguſtino cauſa, quodq; conſilium in ea fuerit, Epiſtola octogeſimanona aperit eum ſubiungit: Te quoq; hoc ipſum orare non dubito, vt inter nos contendentes veritas ſuperet; non enim tuam quæris gloriam, ſed Chriſti; Cunq; tu viceris, & ego vincam, ſi meum errorem intellexero: & e contrario, me vincente tu ſuperas, quia non filij parentibus, ſed parentes filijs theſaurizant. Et in Paralipomenon libro le- H gimus, quòd filij Iſrael ad pugnandum pro- 1. Par. 1. ceſſerint mēte pacifica: inter ipſos quoq; gladios, & effuſiones ſanguinis, & cadauera proſtratorum, non ſuam, ſed pacis victoriam cogitantes.]

20 *Qua propter, & ſi forte bos, vt tibi videris laſſus ſenectute corporis, non vigore animi, tamen in area Dominica fructuoſo labore deſudas.* Perſtat ad vnguem in vſurpata ab Hieronymo bouis Auguſtinus ſimilitudine, eamq; eleganter ſuo accomodat propoſito: Binæ autem in ſacris litteris areæ commemorantur,

vnam

A vnam Dominus poſſidet, Satanas alteram. De priori Ioannes Baptiſta prædicat: *Cuius* Matt. 3. *ventilabrum in manu ſua, & permundabit areã ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* De poſteriori in Oſſea legimus: *Area, & torcular* Oſſ. 9. *non paſcet eos, & vinum mentietur eis.* In illa ſerui Cœleſtis Patrisfamilias, ſeu doctores Sancti iugi labore ex manipulis ſanctarum ſcripturarum triticum illud excutiunt, quod matribus Thr. 3. ſuis paruuli in Hieremia petunt, & ex quo panis ille ſpiritualis conficitur, ad cuius ſuauitatem vnumquenq; credentium Regius Pſaltes inuitat. In hac ſimulant quidem hæretici Pſal. 33. legem Dei die ac nocte meditari: triticum itẽ B diuini verbi, ſpiritualiſq; gratiæ excutere ſe iactant, ſed reuerà apud eos ſpecie ſimulationis oſtentata ſunt omnia: ſub religionis titulo, idola colunt, & fornicantur a Deo, & ex granis impiorum dogmatum congregant triticũ, de quo efficitur panis luctus, & bibunt vinum Sodomorum, quod cum aſpidum felle calcatur, de quo & idem Oſſeas loquitur: *Quaſi panis lugentium, omnes qui comedunt illum contaminabuntur; quia panis eorum animæ ipſorum non intrabit in domum Domini.* Iure ergo in priori area, non laborare tantùm, ſed deſudare C Hieronymus aſſeritur, vt maximos abſq; ſuperatos labores intelligamus: abineunte nãq; ętate ad vltimam vſq; ſenectutem ita glorioſo operi intendit, vt ex ſcripturarum ſegetibus, lingua, & calamo, ceu ſolidiſſimis duabus virgis, in maxima copia Sacramentorum ſemina enuclearit, atq; iiſdẽ Eccleſiæ horrea repleuerit. Vel rurſus deſudauit, quòd ex eorum numero operariorum fuerit, de quibus Apoſtolus Rom. 12. ſcribit: *Spiritu feruentes.* Denique præter iam dictam, & alteram, ſed paruam Dominus habeat aream, ſeu areolam; Verùm non labor in ea aut ſudor, ſed requies, & deliciæ ſunt. Ad hanc dilectum Cantici Canticorum deſcendiſſe ſponſa commemorat: *Dilectus meus deſcen-* Cant. 6. D *dit in hortum ſuum ad areolam aromatum, vt paſcatur in hortis, & lilia colligat.* Vbi idem, Hierem. in fine Cõment. in Zac. Hieronymus: Hortus, inquit, & Paradiſus in quem ſponſus deſcendit ad ſponſam, ſanctarũ lectio ſcripturarum eſt, de quibus lilia, & violas, & roſas, & varia decerpit aromata, vt impleat phialas animarum credentium, & Domino ex eis liba defundat.]

21 *Ecce ſum.* Inpromptu videlicet ad luendam pœnam, *ſi quid perperam dixi.*

22 *Fortius fige pedem.* Liberius videlicet increpando, acriuſq; ſimul emendando: Hæc enim duo ſenectuti a natura tribuuntur, Cic. de Cl. or. libertas, & auctoritas: Vnde & de Claris Oratoribus dicitur: Plena libertate ſenectutis oratio.] Et de ſenectute: Apex ſenectutis auctoritas eſt. E Hic vero pes, cuius defixio iubetur, Idem de Sen. non ille eſt, a quo Sanctus Propheta eximi obſecrat: *Non veniat* (inquiens) *mihi per ſuperbiã*, ſed is, de quo in Deuteronomio ſcribitur: *Qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius,* Deut. 33. quiq; ſapientiæ carnalis luto expurgatus, vniuerſum mundum prædicatione Euangelij percurrit: dicente Propheta. *Quàm* If. 52. Rom. 10. *ſpecioſi pedes Euangelizantium:* nec ad Epheſios Apoſtolo: *Calceati pedes in præparationem* Ephes. 6. *Euangelij pacis.*

23 *Non mihi eſſe debet moleſtum pondus ætatis tuæ.* Aptiſſimè ſenectutis ætas pondus dicitur, cùm tanta corporis membra grauitate opprimat, quòd contractis vt plurimum cru- F ribus, & pedibus podagræ tumoribus prægrauatis, ſemper ſedere ſenes, ambulareq; non poſſe, contingat. Vnde Hieronymus: Senectus, inquit, multa & ſecum bona affert & mala: Bona, quia nos ab impudentiſſimis dominis liberat voluptatibus: gulæ imponit modũ: libidinis frangit impetus; auget ſapientiam; dat maturiora conſilia, & frigeſcente corpore dormit cum perpetua virgine Sunamite: Luxuriamq; contemnens cum Berzellai delegat 3. Reg. 1. 2. Reg. 19 eam filio adoleſcenti Camaham, & non vult tranſire Iordanem, atq; in alienos fines de ſuis finibus, ideſt regionibus exire. Quæ autem G putantur ſenectutis mala iſta ſunt: crebræ infirmitates, pituita moleſtiſſima, caligantes oculi, aceſcentes cibi, tremens interdum manus, nudi gingiuis dentes, & inter cibos cadentes. Ad hæc torminibus, & aculeis ſtomachi, podagręq; & chiragræ doloribus ſępe torquetur; ita vt ne ſtylum quidem, aut calamum tenere queat: vt ſuis pedibus non poſſit incedere: magnaq; parte vitæ videatur eſſe truncata, & multis membris præmortua.] Hæc ipſe in præfatione ſecundi in Amos libri.

24 *Dummodo conteratur palea culpa mea.* Malè accipitur palea Matthæi tertio paulò ſuperius allegato ibi: *Congregabit triticũ in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* H Bene verò in Iſaia: *Leo & bos comedent paleas.* Indifferenter deniq; apud Hieremiam: *Quid paleis ad triticum dicit Dominus?* hoc eſt, Hiere. 33 vel falſa hęreticorum doctrina ad veritatem Eccleſiaſticam: Vel ſenſus ſcripturæ litteralis ad præſignata, contentaq; in eiſdem myſtica Sacramenta? Ad hoc Hieronymi in Iſaiæ caput ſexageſimũ quintũ expoſitio ſpectat, qua ſcribit: Leo vt bos paleas comedet, quando viri diſertiſſimi, & quondam apud ſæculum potentes ſcripturarum ſe tradunt ruſticitati, vt nequaquam ſęculari paſcantur eloquentia, quæ inſtar mellis ſtillat de labijs meretricis, ſed

vtilita-

A vtilitatem & paleas ſequentur hiſtoriæ, donec multo labore, atq; induſtria mereatur ad frumentum ſenſuum peruenire.] Manifeſtè pro culpa paleam Auguſtinus vſurpat.

25 *Prætereà in libro, quem contra errorem Iuliani Manichai deſcripſit*. Extat idipſum opus Tomo ſeptimo operum eius, libris ſex diſtinctum; quorum omnium & libro ſecundo Retractationum ſuarum meminit. Quòd vero *Manichai* dicitur, manifeſtus error librariorum eſt; cum eius loco *Pelagiani* legendum ſit: fuit enim Iulianus vnà cum Cæleſtio, Pelagio addictiſſimus, quorum & ipſe auxilio fretus, hæreſes proprias potiſſimum ſtabiliuit.

2. li. Ret. Ret. 66.

Genn. de Script. Eccleſ.

B Hæc de eo Gennadius: Iulianus Epiſcopus Capuanus, vir acer ingenio, in diuinis ſcripturis doctus, Græcà, & Latina lingua ſcholaſticus: Prius ergo, quàm impietatem Pelagij in ſe aperiret, clar⁹ in doctorib⁹ Eccleſiæ fuit, poſteà vero hæreſim Pelagij defendere niſus; ſcripſit aduerſum Auguſtinum impugnatorem illius libros quatuor, & iterum libros octo. Eſt & liber altercationis amborũ partes ſuas defendentium. Hic Iulianus famis, & anguſtiæ tempore, prorogatis omnibus ſuis in pauperũ vſus, eiuſmodi miſerationis ſpecie multos nobilium, præſertimq; religioſorũ illexit, atq; ad ſuam hæreſim pertraxit. Moritur Valenti-

C niano Conſtantij filio imperante.] Ita Gennadius: quem tamen in aliquibus, & librorum præcipuè numero, nec non obitus annorum calculo Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis meritò corrigit.

Bar. To. 5 Ann. 419.

26 *Dum plures cōtra eius peſtiferum dogma Catholicos teſtes induxiſſet, ita eundem præferens intulit*. Eiuſdem hæreſis omnino ac Pelagij dogma erat: Præcepta videlicet, ex ſola vi liberij arbitrij obſeruari ab homine poſſe: peccati traducem non eſſe: legem datam in adiutorium, & gratiæ vicem explere: hominem proprijs viribus ad tantam poſſe perfectionem conſcendere, vt impeccabilis fiat: de

D quibus, alijsq; multis ſupra, cum de eiuſdem Pelagij erroribus ageretur, ſigillatim mentio facta eſt. In hoc tamen perfidia proprium ſectæ ſuæ ſuperauit auctorem, quòd nouis mũdijs aduerſus Catholicos armatus inceſſit. Eas verò Baronius ex Auguſtino breuiter ita complectitur.

Diximus, inquit, ſuperius duas ab eodem Iuliano Epiſtolas eſſe ſcriptas, eaſdemq; cum hæreſibus, etiam calumnijs refertas, quibus eũ Orthodoxos omnes, tum præſertim Eccleſiam Romanam proſcidit: quarum alteram Romam, Theſſalonicam verò alteram miſit. In ea verò Romam allata, portentoſis Catholicam Eccleſiam calumnijs infamauit, dum in

Aug. contra Ep. Pelag. ad Bonifacium, lib. 1

E primis diceret: Catholicos omnes aſſerentes ex Adæ peccato naturam eſſe corruptam ſapere cum Manichæis. Inſuper dicere eoſdem, mentitus eſt, nuptias non eſſe ex Deo: quod & Sanctum Auguſtinum ſenſiſſe calumniatus eſt: necnon eoſdem affimare prolis generationem ex Diabolo eſſe. Itidem eos aſſerere, Patres veteris Teſtamenti nunquam a peccato fuiſſe per emendationem liberatos: Quodq; dicerent Apoſtolos immoderatą libidine pollutos: Imo & Chriſtum Dominum noſtrum non fuiſſe immunem a peccato. Itemq; Baptiſmum non dare omnem indulgentiam peccatorum. Hæc & alia ille canis impudens non

F eſt veritus calumnioſè impingere Eccleſiæ Orthodoxæ.

Quidnam amplius? In Epiſtola ad Theſſalonicenſes ſcripta, ipſe Iulianus vnà cum decem & octo ſuæ ſectę Epiſcopis excitare conatus eſt omnes Orientales Epiſcopos, vt aduerſus Manichæos (ita namq; Catholicos nominabat) inſurgerent; ad quod vt eos magis magiſq; pelliceret, tum Zoſimum Papam, tum Romanum clerum præuaricationis redarguit. Sed & hęc a Sancto Auguſtino ſatis diluta ſunt. Adiecit inſuper mendaciſſimè Impius dicere, negare Catholicos liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum. Aſſerere inſuper Fatum ſub nomine gratiæ: atq; eoſ-

Aug. contra ep. Pelag. ad Bonif. l. 2

G dem dicere, Deum acceptatorem eſſe perſonarum: Legem vero datam non ad hominis inſtitutionem, ſed ad maiorem damnationem: Tradere etiam ipſos, Spiritum ſanctũ auctorem virtutis in veteri Teſtamento non fuiſſe. Itemq; Prophetas & Apoſtolos minimè Sanctos, ſed comparatione aliorum minus malos extitiſſe: Et in futura reſurrectione homines Dei mandata incepturos implere. Hæc & alia in Orthodoxos vaniloquus ille cõgeſſit, vt colligitur ex Cõmentarijs a Sancto Auguſtino aduerſus eum conſcriptis: quibus tamen Idem ipſe pleniſſimè ſatisfecit, atq; Bonifacio Summo Pontifici reſponſiones dedicauit.

H 27 *Nec Sanctum Hieronymum, quia Presbyter fuit, contemnendum arbitreris*. Habetur hoc de Hieronymo Auguſtini elogium Librò primo, capite ſeptimo, contra præfatum Iulianum. Quod autem, *Quia Presbyter fuit*, dicatur, ſubintelligendus *Cardinalis*, vel *Romanus*, aliter hæc Auguſtini verba ad rem non facerent: Non enim Presbyteros in communi Iulianus paruipendit, vniuerſoq; clero derogauit, ſed tantùm Romano: Summo videlicet primùm Põtifici, mox Presbyteris eius, qui tunc Cardinales erant, vt late probatũ eſt quæſtione propria de Cardinalitio S. Hieronymis deinde toti Eccleſiæ Romanæ, quam &

A præuaricationis, vt mox retulimus ex Auguſtino, infamare contendit,

28 *Qui Græco, & Latino, inſuper & Hebræo preditus eloquio.* De multiplici hac linguarũ eruditione auctor ille, qui ſub [Auguſtini Hipponenſis Epiſcopi ad Cyrillũ Epiſcopũ Hieroſolymitanũ, *De magnificentia Beati Hieronymi*] nomine Epiſtolam edidit; quæq; tomo nono operum eius habetur, ita ſcribit: De ſcripturis vero ſanctis, vti multarum ſuarum Epiſtolarũ, quas ad me direxit experientia didici, æqualem ſibi neminem vnquã nouimus: Hebræorum, Græcorum, Chaldeorum, Perſarum, Medorum, & penè omniũ nationum linguas B & litteras, tanquam ſi fuiſſet in eiſdem natus & educatus, ſciuit,

Num trilinguis tantùm fuerit Hieronymus?

CONTROVERSIA XXV.

CAeterum relatis modò de multiplici idiomatum ab Hieronymo ingenti labore comparata cognitione, non conſentit Baronius; quin potius teſtimonij eiuſdem auctorẽ mendacij arguens, hæc Tomo quinto ſub Chriſti anno quadringenteſimo vigeſimo habet: C Quid dicendum de Epiſtola Auguſtini nomine ad eundem Cyrillum Hieroſolymorum Epiſcopum ſcripta? Quoties auctor cogit ipſũ loqui mendacia, vt cùm præter Latinam linguam, quinq; alias Hieronymus calluiſſe dicitur, nempe Hebræorum, Græcorum, Chaldæorum, Perſarum, atq; Medorum, cùm id penitus contrarium ſit, his, quæ de ſe ipſe Hieronymus, & de eodem Auguſtinus verè teſtatur, nimirum non niſi trium linguarum ipſum habuiſſe peritiam, videlicet, Latinæ, Græcæ, & Hebraicæ?] Hęc ipſe aduerſus eſ-ſictorem, (vt idem ſcribit) mox allatum.

At quòd nec ipſe Baronius eiuſdẽ Hieronymi D teſtimonia attentè, diligenterq́; perpenderit, manifeſtè indicant ſubſequentia. Et quidem præter tres linguas nouiſſe illum, & Chaldæam, teſtatur ipſemet in Prologo Danielis dicens: Sciendum quippe eſt, Danielem maximè, & Eſdram hebraicis quidem litteris, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos, & vnam Hieremiæ pericopen; Iob quoq; cùm Arabica lingua plurimam habere ſocietatem. Deniq; & ego adoleſcentulus, poſt Quintiliani & Tullij lectionem, ac flores rhetoricos, cùm me in linguæ huius piſtrinum recluſiſſem, & multo ſudore, multoq́; tempore vix cœpiſſem anhelantia, ſtridentiaq́; verba reſonare: & quaſi per cryptam ambulans rarum deſuper lumen aſpicerem impẽgi nouiſſimè in Danielem: & E tanto tędio affectus ſum, vt deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contẽnere. Verùm adhortante me quodã Hebræo, & illud mihi crebrius in ſua lingua ingerente, labor improbus omnia vincit: Et qui mihi videbar ſciolus inter Hebræos, cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaicus: & vt verum fatear, vſq; ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere & intelligere, quam ſonare.] Hucuſq; Hieronymus, cui & Breuiarium Romanum in eius die feſto adſtipulatur, dũ recitat: Illum Damaſus Pontifex, illum S. Auguſtinus de locis ſcripturæ difficillimis ſæpe conſuluit, propter eius ſingularem doctrinã, F & linguæ non ſolum Latinæ, & Græcæ, ſed Hebraicæ etiam, & Caldaicæ intelligentiam.]

Præterea Arabicam etiam ac Syriacam tenuiſſe ex eo conuincitur quòd librum Iob (quẽ pariter ſe in latinum tranſtuliſſe fatetur) non Chaldaica tantùm, ſed & Arabica, & Syra fuiſſe conſcriptum in Pręfatione ſuper eundem ita teſtatur: Hæc autem trãnslatio (quam nimirum ipſe elaborauit) nullum de veteribus ſequitur interpretem; ſed ex ipſo Hebraico, Arabicoq́; ſermone & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul vtrunq; reſonabit.] Et paulò infrà: Ad hæc ipſa multiplicia G linguarum genera multitudo a ſe & ære, & ſudore comparata alludens: Hoc vnum, inquit, ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod ante intellexeram. Porrò Syriacam hanc linguam ab Hebręis tãtùm illis, qui legis plenam doctrinam habuiſſent, ſtudio fuiſſe comparatam atq; retentam, ex eo haud obſcurè declaratur teſtimonio, quod Iſaiæ trigeſimo ſexto legitur. Enimuero, cùm Aſſyriorum Rex, ad Ezechiam æquè Regem Hieruſalem, Rabſacem nuncium, vt eundem ſub imperium, ditionemq́; ſuam ſubigeret leganiſſet, hęc a ſapientibus obuiam ei factis Iudæis reſponſa reddita, ſcribitur: *Loquere ad ſeruos tuos Syra* H *lingua, intelligimus enim: ne loquaris ad nos Iudaicè in auribus populi, qui eſt ſupra murum:* Quorum ſenſus eſt: Placeat tibi o Rabſaces Regis tui Syro ſermone (quem nos quoq; optime nouimus) non Iudaico, iuſſa proferre: quandoquidem qui in mœnium cuſtodiam populus intendit, minacibus eiuſmodi nuncijs facile metu conſternetur, atq; ſubuertetur.

Epi. 113.

Iſa. 36.

Rurſus, quòd & Medorum, atq; Perſarũ linguas Hieronymus vnà profeſſus ſit, illud argumento eſt, quòd Danielis librũ, in quo vſq; ad caput octauum, nunc Chaldæi, nunc Medi, nunc Perſę interloquuntur, (quorũ & ſermone

inter-

interloquentium diuerſitatem perſonarum conſcriptus eſt) idemipſe in latinum conuerterit. Vel dicatur: Syriacam linguam eandem omninò cũ Perſarum, atq; Medorũ fuiſſe, Præſertim, cùm Danielis tempeſtate ex duobus regnis, Medorum videlicet, ac Perſarum, vna tantummodo monarchia compacta ſit. Aſſentiri huic etiam videtur aſſerto Gennadius initio libri de Scriptoribus Eccleſiaſticis, dum Iacobi Perſæ Epiſcopi opera ennmerans, Syriaco ea conſcripta ſermone fuiſſe teſtatur: Cuius & teſtimonium ad veritatis comprobationem eſt: Iacobus Presbyter, cognomento ſapiens, Næſibenæ nobilis, Perſarum modò, ciuitatis Epiſcopus, vnus ex numero ſub Maximiano perſecutore confeſſorum, & eorũ, qui in Nicæna Synodo Arrianã peruerſitatem Homouſiõ oppoſitione damnauit. Hunc virum Beatus Hieronymus in libro Chronicon, velut magnarum virtutum hominem nominans, in Catalogo ſcriptorum cur non poſuerit facilè excuſabitur, ſi conſideremus ipſos tres, vel quatuor Syros, quos poſuit, interpretatos in Græcum ſe legiſſe teſtatum. Vnde eum conſtat ignoraſſe, illo tempore (Chriſti videlicet anno trecenteſimo nonageſimo ſecundo, quo Scriptorũ volumen edidit) Syram linguam, vel litteras, Et ideo hunc, qui nec dum in aliam verſus eſt linguam, neſciſſe ſcriptorem.] Hæc ipſe, ex quibus manifeſtò liquet, Syriacæ linguæ nomine, Perſarum quoq; venire: Cùm, vt modò dictum eſt, idem Sanctus vir Perſa natione communi ſcriptorum ſententia affirmetur. Satis itaq; perſpectum eſt, præter trium linguarum, Latinæ videlicet, Græcę, atq; Hebraicæ, aliarum quoq; Hieronymum peritiam fuiſſe conſecutum ex proprijs eiuſdem teſtimonijs contra Baronij aſſertum.

Additur tandem, quod Victorius in Indice eiuſdem Hieronymi operum, verbo: Illyricũ; non ab re notanit: Illyricam nimirum, ſeu Dalmaticam (latius enim tunc lingua illa patebat) eundem ipſum etiam calluiſſe linguam, quæ Sclauona nunc dicitur: Quandoquidem habet gens illa, & Miſſam, & alias diuinas preces Illyrica conſcriptas lingua, Sediſq; Apoſtolicę, Pauli nimirum ſecundi anctoritate confirmatas, quas ab Hieronymo accepiſſe, ita pro certò tenet, vt armis, & ſanguine illas defendere malit, quàm relinquere. Latè tunc Illyrica, ſeu Dalmatica patebat lingua, & Iſtriam etiam, ſi non omnem, magna certè occupabat in parte, cuius expertem Stridonem illi finitimam fuiſſe, verò ſimile non eſt. Ita vt ſi non terra, lingua ſaltem Illyricum fuiſſe Hieronymum, vulgata omnium ſententia ſit.] Hucuſq; victorius.

COMMENTARIVS.

29 *Ex Occidentali ad Orientalem tranſiens Eccleſiam*. Non certè voluntatis affectu, ſed corporis motu. Occidentalis enim ipſe homo, Occidentalẽ ſemper Eccleſiã profeſus eſt. Quin & in ea ſacri fontis vnda perfuſus; in ea Presbyter Romanus ordinatus, eius quoq; in omnibus dogmata perpetuò tenuit, prædicanit, defendit. Vide Epiſtolas eius quinquageſimam ſeptimam, & quinquageſimam octauam.

30 *In locis Sanctis, atq; in litteris ſacris vſq; ad decrepitam vixit ætatem*: Cùm multorum ſit incipere, paucorum verò progredi, meritò ex hoc pariter laudatur Hieronymus, quippe qui a primis vſq; annis opus aggreſſum ad finem etiam perduxerit, & in ſcripturarum ſanctarum, atq; ſacrorũ locorũ veneratione, & ſtudio, ad vltimũ vſq; vitę punctũ, nau' inſtiterit.

31 *Cuius nobis eloquium ab Oriente vſq; ad Occidentem, inſtar lampadis ſolis reſplenduit*. Et quanquam illum ex Occidente ad Orientem tranſiſſe nuper relatum ſit, eius tamen virtutum ſplendor vulgatiſſimus ex Oriente in Occidentem illuxit, quia reuera ex Bethlehem oppidulo, non ſecus ac ſol ex oriente emicuit: ac ita ſuper myſtici cœli faciem paulatim conſcendens, illud ad vtrunq; axem ſuo ſplendore perfudit. Hunc ipſum ex Oriente nouũ refulgentem Solem mentis acie contuentes plurimi, ex omnibus fermè Orbis terrę partibus diuerſis eundẽ Epiſtolis, & quæſtionibus venerati ſunt. Illũ Roma Damaſus Pontifex: Illum ex Gallia Ruſticus Monachus, Algaſia, Hedibiaq; Sanctiſſimæ fęminæ: Illum ex finitimis Hiſpaniarum partibus Oroſius: Illum ex Africa Auguſtinus, Marcellinus, Anapſychia: Illum ex Aegypto Minerius, Alexander: ex Germania, Sunia, Fretela: Illum demùm alij ex diuerſis alijs ac propè innumeris regionibus certatim conſuluerunt. Nec Auguſtinus tantùm hoc [lampadis ſolis] nomine eundem Hieronymum ſuper inferiores creaturas extulit, verùm, & alij conplures doctiſſimi viri id genus elogio celebrarunt. Leo enim Caſtrus Doctor, & profeſſor Salmanticenſis, in Prolegomenis Commentariorum in Iſaiam illum fulgentiſſimum Eccleſiæ ſydus appellat, eo quod quantùm ſol alijs planetis, tantùm Hieronym' reliquis Patribus, & Eccleſiæ doctoribus prælucear, atq; præponderet. Non diſſentit frater Baptiſta, dum lepidè canit.

Tu quaſi ſol lucis genitor iubar elicis almum,
Ignitaſq; tuo totum iacularis in orbem
Ore faces, fideiq; fugas a finibus hoſtem.

Caſſio-

A Caſſiodorus item poſt præclariſſimas de viro laudet, hæc inter cætera litteris prodidit: In Bethlehem otioſum habitaſſe non arbitror, niſi, vt in terra illa miraculorum ad inſtar ſolis, eius quoq; ab Oriente nobis lamparet eloquium.] Deniq; quaſi non magnum fuiſſet, naturalis lampadis ſolis titulo Hieronymum celebrari, hæc item Ioannes Caſſianus addidit: Hieronymus Catholicorum magiſter, cuius ſcripta per vniuerſum mundum quaſi diuinæ lampades rutilant.] Et reuera illius virtutes, quaſi diuinæ lampades rutilarunt: quia tametſi mortali adhuc carne obuolutæ, non ita hominum oculis effulſerunt, ad illarum tamen Gedeonis militũ inſtar, fractis lagenis, ſeu corporeæ fragilitatis reſciſſis exuuijs, non in vna Vrbe, ſed toto terrarum Orbe: in cœleſtis inſuper Patris regno ſplendidioribus radijs micuerunt: de quibus & in Euangelio dicitur: *Fulgebunt iuſti ſicut ſol in conſpectu Dei.*

Caſſ. lib. Inſt. diu. lec. lib. cap. 21.
Caſſ. contra Neſt. De Verb. Inc. lib. 7.
Iud. 7.
B
Matt. 13.

32 Hic omnes, vel penè omnes, qui ante illum ex vtraq; parte Orbis de doctrina Eccleſiaſtica ſcripſerant legit: Proponitur, & hoc idem in eiuſdem Hieronymi die feſto a Breuiario Romano Auguſtini teſtimonium: cui profectò, qui librum eius de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & eius paſſim opera perlegit, aſſenſum præſtare non dubitabit: Tot namq;, tantiſq; doctrinarum copijs vndiq; illa redundant, vt non Catholicorum tantùm, ſiue Græcorum, ſiue Latinorum, aliarumq; Orbis terræ nationum; ſed & hæreticorum omnium bibliothecas peruolutaſſe facilis coniectura ſit.

C

An Hæreticorum libri legendi?

CONTROVERSIA XXVI.

NOn importunè ex dictis nuperrimè, de damnatorum ſtudio, atq; lectione librorum explorare nunc quiſpiam poſſet: Num a Catholicis præ manibus ijdem habendi ſint, nec ne? Sanè legendos illos, & Hieronymi ipſius exemplum & verba, quibus in Epiſtola centeſima quinquageſima ſecunda, (allatis iam in eadem pluribus eiuſmodi damnatorum auctorum ſententijs, atq; explanationibus) de illorum ſtudio ſe excuſat, certè alicui perſuadere poſſunt. Ita quippe ſcribit: Nec iuxta Pythagoræ (inquit) diſcipulos, præiudicata doctoris opinio, ſed doctrinæ ratio ponderanda eſt. Si quis autem contrariæ factionis immurmurat, quare eorum explanationes legam, quorum dogmatibus non acquieſco: Sciat me illud Apoſtoli libenter audire: *Omnia probate: quod bonum eſt tenete.* Et Saluatoris verba dicentis, *Eſtote probati nummularij*, vt ſi quis nummus adulter eſt, & figuram Cæſaris non habet, nec ſignatus eſt moneta publica, reprobetur. Qui autem Chriſti faciem claro præfert lumine in cordis noſtri marſupium recõdatur. Ego, & in adoleſcentia, & in extrema ætate profiteor, & Origenem, & Euſebium Cæſarienſem viros eſſe doctiſſimos, ſed erraſſe in dogmatum veritate. Quod e contrario de Theodoro, Acacio, Apollinario poſſumus dicere, & tamen omnes in explanationibus ſcripturarũ, ſudoris ſui nobis memoriam reliquerunt. In terra aurum quæritur, & de fluuiorum alueis ſplendens profertur glarea: Pactoluſq; ditior eſt cœno, quàm fluento. Cur me lacerant amici mei, & aduerſum me ſilentem craſſæ grues grunniunt? Meum propoſitum eſt antiquos legere, probare ſingula, retinere quæ bona ſunt, & a fide Eccleſiæ Catholicæ non recedere.] Hæc Hieronymus, quibus propriam Oecolampadius, alijq; conplures noſtrorum temporum hęretici perfidiam prætexentes, iniuſtam Eccleſiæ Romanæ legẽ oblatrant, qua ne eiuſmodi Hæreticorum libri legantur, decernitur; cum præſertim multorum ex ijs difficilium habeatur de ſcripturis Sanctis intelligentia locorum, & eruditio multiplex ac varia, quæ apud Catholicos minimè obſeruatur, in ijſdẽ contineatur.

D
Epi. 152.
1. Theſ. 5.
E
F

Pro ſua verò ſententia aliorum rurſus proferunt teſtimonia Patrum; illudq; inprimis, quod a Socrate, Eccleſiaſticæ hiſtoriæ libro, capite decimo ſeptimo, de Theophilo Alexandrinę Vrbis Epiſcopo, litteris proditum eſt: Is namq; cùm illius libros ſæpius euolueret, quem paulo ante Synodo damnauerat: Origenis nempe, de eo ipſo ab amicis requiſitus, hæc fertur reſpondiſſe: Origenis libri ſimiles ſunt prato omnis generis floribus ornato: Itaq; ſi quid boni in illis reperio, illud excerpo: ſi vero ſpinoſum quid uiſum fuerit, hoc tanquam aculeatum prætereo.]

G

Idipſum Diui Dioniſij martyris, eiuſdem Eccleſię Antiſtitis auctoritate, quæ & ab Euſebio Cæſarienſe, Eccleſiaſticæ æquè hiſtoriæ libro ſeptimo, capite ſeptimo refertur, probãt. Ad Philemonem namq; Presbyterum Romanũ is hæc ſcripſiſſe legitur: Ego verò etiam hæreticorum Commentarios, & traditiones legi, parumper quidem animum meum impuriſſimis illorum cogitationibus commaculans: Verùm id vtiliter inde capiens, vt eas apud me ipſum redarguam, & multò amplius abominer. Et cùm a fratre quodam Presbytero prohiberer, qui verebatur, ne malitię illorum ſcriptorum cœno inuoluerer, vnde anima mea perderetur, qui, vt ſenſi, verum dicebat, viſio quædam diuinitus oblata eſt, quæ me confortaret,

H

A & ſermo ad me factus perſpicuè præcepit dicens: Lege omnia, quæ in manus tuas venient, valebis omnia expendere, & probare, & hinc data eſt tibi initio fidei occaſio. Acceptaui viſionem hanc tanquam Apoſtolicę voci conformem ad potentiores dicenti: Sitis probati diſpenſatores.] Hæc pro ſe Oecolampadius.

1 Cæterùm ex aduerſo Hieronymi ipſiuſmet (vt de reliquis Patribus ſileam) ſtare ſententiam, multis eiuſdem teſtimonijs conuincitur. Sit illud inprimis, quo Rufinum, libro tertio Apologiæ, capite quinto, in fine redarguit: Tu autem, dum inter mulſum magiſtrorum, & venena pariter bibis, à Magiſtro A-
B poſtolo receſſiſti, qui docet etiam Angelum, & ſe, ſi in fide errauerint, non ſequendos.]

2 Ad idem eſt, quod poſt multa in hæreticorum execrationem ſuper Hieremiæ decimũ ſextum, tandem concludit: Si (inquiens) hoc de lugentibus dicitur, quid fiet de hæreticis, quorum ſermo ſerpit vt cancer: & quotidie proſternuntur in Eccleſia funera deceptorum?

3 Inculcat hoc ipſum in Matthæi decimũ, dum ſcribit: Cæterum ſecundùm anagogen, non licet magiſtris aurum, & argentum, & pecuniam, quæ in zonis eſt poſſidere. Aurũ
C ſæpe legimus pro ſenſu, argentum, pro ſermone, æs pro voce: Hæc nobis non licet ab alijs accipere, ſed data a Domino poſſidere. Neq; hæreticorum, & philoſophorum, peruerſæq; doctrinæ ſuſcipere diſciplinas: non ſæculi pondere premi, neq; duplici eſſe animo, neq; pedes noſtros mortiferis vinculis alligari, ſed ſanctam terram ingredientes eſſe nudos: neq; habere virgam, quę vertatur in colubrũ: neq; in aliquo præſidio carnis inniti: quia iſtiuſmodi virga, & baculus arundineus eſt, quem ſi paululum preſſeris frangitur, & manum transfodit incunbentis.]

4 De eodem ſuper Aggei primũ: Gladius,
D inquit, ſuper mõtes, eleuantes ſe aduerſus ſciẽtiã Dei, & ſuper frumẽtum, & vinum, & oleũ, quibus, quaſi cibis, & potu, & refectione hæreticorum conciliabula deceptis populis blandiũtur: Congruè quis dixerit, panem illorum eſſe panem luctus, & furorem draconum eſſe vinũ eorum, & furorem aſpidum inſanabilem: oleũ quoq; repromiſſionem de cęleſtibus, quo quaſi vngunt diſcipulos, & laborum præmia pollicentur, quę deteſtatur Propheta dicens: *O-*
Pſal. 104. *leum autem peccatoris non impinguet caput meũ.* Cur igitur Catholicus non abominetur huiuſmodi roreularia, volumina ſcilicet hęreticorũ? Cur non gladius in eos iure graſſetur?]

5 Item illud Habacuc explicans: *Væ, qui potum dat amico ſuo, mittens fel ſuum, & inebri-* E
ans, vt aſpiciat nuditatem eius. Vel iuxta Septuaginta: *Væ qui propinat proximo ſuo ſubuerſione turbida, & inebrians, vt aſpiciat in ſpeluncas eorum:* Væ, inquit, tibi Diabole, ſiue Antichriſte, vel hęreticorum dogma peruerſum, qui doctrinis tuis, & potione turbida inebrias populos deceptorum, & ſubuertis priorẽ fidẽ, dans eis potionẽ nõ de Syloa, non de Iordane, nõ de fontibus Iſrael, ſed de torrente Cedrõ, & de flumine Aegypti, de quo Hieremias dicit: Quid tibi, & vię Aegypti, vt bibas aquam turbidã?] Et poſt pauca. Qui, inquit, inebriantur, & qui eos inebriant, non ducunt in atria Domini, quę nulla tectorum premuntur vm- F
bra, ſed in ſpeluncas. Fecerunt enim domum Matt. 21.
Patris, quę fuerat domus orationis ſpeluncam latronum: pollicentes initiationes quaſdam, & myſteria, & recondita, ſolumq; hęreticis nota ſecreta, de quibus loquitur Iſaias: Et manu Iſa. 2.
facta omnia abſcondent, inferentes, in ſpeluncas, & in ſciſſuras petrarum, & foramina terrę. Non ingrędiamur ergo in ſpeluncas hęreticorum: nec abſcondamur ibi, vbi impius Saul ſtercora doctrinarum ſuarum egerere cõſueuit: ſed magis aſcendamus ad ſpeluncam excelſam montis ſina, vbi & Elias vidit Do- 3. Reg. 19.
minum, & Moyſes poſteriora eius ante conſpexit.] Exod. 33.

G

6 Deniq; aduerſus Vigilantium *Multa in Orbe* rem ipſam vnico verbo concludit: Quid neceſſe eſt, inquiens, in manus, ſumere, quod Eccleſia non recipit?] Perinde ac inferat, ne legendum quidem illud, ſed miro odio habendum, ab eoq; velociſſimo greſſu fugiendum; cùm totum (vt dictum eſt) venenatum ſit, totum mortiferum, totum exitiale. His, alijſq; quanplurimis Hieronymi de librorum hęreticorum lectione, quę & pro ſe potiſſimum Oecolampadius in medium affert, probatur, explicaturq; ſententia.

Sed & idipſum ex Summorum Pontificũ, atq; nouiſſimè Sacri Concilij Tridentini decre- H
tis habetur, quibus ſub excõmunicationis ſententia iſtiuſmodi librorum, abſq; licentia lectio omnibus Chriſti fidelibus interdicitur. Porrò ſanctiſſimã, ęquiſſimamq; legem ipſi rerum euentus manifeſtò comprobãt. Hoc vno tantùm res illuſtretur exemplo. Auitus, apprimè antea vir Catholicus, & Hieronymi ipſius beneuolentia iunctus, Periarchon Origenis libros, ab eodem nuper latinitate donatos petijt: Obſequutus eſt ille voluntati eius. Ita tamẽ illorũ exẽplar dedit, quòd aliud opuſculum ad cauendos in illis cõtentos errores, aprè eruditèq; eiſdẽ pręfixerit. Verùm nullũ fuiſſe cõſiliũ, illud non multò poſt oſtendit, quòd cũ

 anti-

A antidoto ille venenum ebibens, antidorum miſerè euomit, venenum intus retinuit. A Catholicis quippe deficiens, atq; alteri eiuſdẽ nominis Auito copulatus, Hiſpanijs amarum æquè Origenianæ doctrinæ calicem propinauit. De eodem Baronius Tomo quinto, Sanctus Auguſtinus ante librum aduerſus Priſcillianiſtas, & nos infra Animaduerſione quiuquageſima nona. Huc etiam ſpectant, quæ Ferdinandus Velloſillus Lucenſis Epiſcopus in ſuis Aduertentijs ad Tomum quintum Hieronymi operum, Quæſito nono, affert. Ratio, inquit, huius præcepti Sanctiſſimi præcipua (de non legendis videlicet libris Eccleſiæ B iudicio prohibitis,) & vt experientia docuit, neceſſaria, ea nimirum eſt, quam omnes, qui in Concilio adſuimus, experti ſumus. Nã quidam doctor, cùm diſputatio verſaretur circa verum ſacrificium, & propitiatorium, quod in Miſſa offertur, eius mens adeò fuit adducta in ſententiam hæreticorum, qui eorum ſcripta legerat, vt maxima pars Patrum publicè acclamaret: Hic Lutheraniſmum ſapit. Et ego expertus ſum doctorem Aegidiũ, & Magiſtrum Conſtantinum, ambos Canonicos Magiſtrales Eccleſiæ Hiſpalenſis, ab Inquiſitoribus, vt hæreticos meritò damna-C tos, quorum cauſa perditionis fuit lectio librorum hæreticorum, qui ſunt ſimiles angui ſub herba latenti, qui occultè mordens corpus inficit, ſic & animam lectio librorum hæreticorum. Vnus iſtorum, cuidam Theologo amico meo conſuluit, vt ſi gloriam ſæculi quæreret, & fimbrias ſuas dilatare cuperet, hæreticorum libros legeret; ex tunc timui, quod illi de facto euenit. Et idem timendum de omnibus, qui ſine licentia ſpeciali, & in ſcriptis Sanctiſſimi Papæ legerit eorum ſcripta.] Ita Ferdinandus. Quis ergò ex his periculum in id genus librorum aſpectu non ſentit? Quis iuſtiſſimam Eccleſiæ legem non cõcludit? Quæ eiuſdem matris Eccleſiæ pietas, ni eiuſmodi libros, veneno vndiq; ſca-D tentes, ex manibus filiorum præriperet? Quæ iuſtitia, niſi pęnis, infamiaq; tranſgreſſores corriperet? Quæ prudentia, ni contagioni peſtiferæ aptiſſimis pharmachis occurreret? Sanctum vtiq;, & venerandum a nobis, colendumq́; decretum.

Porrò tantùm abeſt præallegatum Controuerſiæ initio ipſi Oecolampadio, cæteriſq́; Nouatorib⁹ ſuffragari Hieronymi teſtimoniũ, quòd eundẽ, & quoſcunq; alios omnes magis, magiſq; deuincat: fieri quippe nequit hęreticorum Hieronymum legiſſe libros ab Eccleſia reprobatos, qui in calce eiuſdem teſtimonij ita obteſtatur; Meum propoſitum eſt antiquos legere: probare ſingula: retinere, quæ E bona ſunt: & (quod diligenter attendendum eſt) a fide Eccleſię Catholicæ non recedere.] De antiquis tantùm ijs verba facit, quos retinere, vel leggere non eſt a fide Eccleſiæ recedere (ob violatum ſcilicet, vel neglectum eiuſdem decretum.) Probet Oecolampadius, Hieronymum ab Eccleſia Romana, vel Generali Concilio damnata aliquando voluiſſe, vel abſq; Damaſi iuſſu ſemel tantùm legiſſe volumina, & proprium tunc confirmabit aſſertum. Legit certè Hieronymus Origenem, legit Pelagium, legit Iouinianum, Heluidium, alioſq́; ante eos quanplures hæreticos, quos enumerare longum F eſſet; ſed illos omnes, vel priuſquam Romanæ Eccleſiæ iudicio improbarentur (quorum damnationis ipſe inprimis auctor habitus eſt) vel quò Summorum Pontificum præceptis obtemperaret: De quo, & proprium eius extat teſtimonium in Pręfatione ſuper quatuor Euangelia, in cuius exordio ſe ab eodem Damaſo Summo Pontifice cunctarum ſcripturarum arbitrũ conſtitutũ affirmat. Gelaſij quoq; decretum idipſum comprobat, quo & Origenis, cæterorumq́; omnium ſcripta prohibentur, quę eiuſdem Hieronymi ſententia damnat; & ea ęquè probantur, quę idem recipienda decernit. Sit Oe-G colampadius, & quilibet ſectatorum eius fidei puritate, vitæ probitate, ingenij, litteraturęq́; ſublimitate Hieronymus, & illi hęretica ſcripta non modò retinere Eccleſia non prohibebit, ſed vt euoluat, & perlegat, perinde ac legitimus cenſor imperabit: eoq; confutante gaudebit.

Ad id pręterea, quod de Theophilo ex Socrate affertur: licuiſſe illi Origenis libros perpetuò euoluere reſpõdetur. Enimuero nõ dogmatiſtę amore, ſed Catholicę religionis ardore id certò cõtigerat. De eiuſdẽ in Origenẽ ipſũ, Origeniſtaſq́; oẽs intimo ac capitali odio, vide tu Lector, Hieronymi Epiſtolas ſexageſimã octauã, ſeptuageſimã, & ſeptuageſimam H primam: Epiphanij item ſeptuageſimam tertiam, & ipſiuſmet Theophili ſexageſimam ſeptimam, ſexageſimam nonam, & ſeptuageſimam ſecundam, apud eundem Hieronymũ omnes: In quibus, & primus, qui eiuſmodi libros, eorumq́; propugnatores in Oriente, coacta per eum Synodo damnauit, miris laudibus prędicatur. Porrò iſtiuſmodi abſq; Romanę Eccleſię auctoritate actitata, nemo ſuſpicari poteſt, cùm paulò poſt ad eius exemplum, in Occidente quoq; Anaſtaſius Summus Pontifex publico decreto eoſdem inprobarit.

Sed

A Sed & quod Euſebius de S. Dionyſio prodit, reſponſionem in eo manifeſtò præſefert, quòd in eo ipſo ſe hæreticorũ aliquãdo libros legiſſe Dionyſius teſtetur, quò eoſdem redargueret, & magis abominaretur; Addens etiam ſibi id cœleſti Oraculo delegatum munus.

Deniq; commemoratis hactenus, eliminatiſq; ſimul Oecolampadij argumentationibus aliter occurritur; Longè videlicet diſparem cauſam eſſe inter eos, qui primis illis temporib^9 & qui noſtris ſæculis hæreticorum ſcripta cognoſcunt: Illi quippe viri erant vndequaque eruditi, & in ſynceritate fidei conſtantiſſimi; hodie Chriſtifidelium vulgus maiori ex parte
B indoctum eſt, & quouis vento nouæ doctrinę circumagitur. Illi adhuc, cùm non longè ab exordio naſcentis Eccleſiæ diſtarent, ob inopiam Catholicorum Interpretum debuere hæreticorum Commentarios conſulere, vt inde multarum Scripturæ Sacræ partium explanationes haurirent, quas nec dum vel Orthodoxi Patres tentauerant, vel nec dum ſatis feliciter attigerant. Nos, cùm tot innumeris veterum, ac recentiorum Doctorum pijs, ac doctiſſimis Commentarijs abundemus, in iiſq; ſimul omnes, ac ſingulas vtriuſq; Teſtamenti partes verius, doctius, & elegantius, quàm in hæreticorum libris explicatas habeamus, qua venia
C digni cenſebimur, ſi omiſſis puriſſimæ doctrinæ fontibus, cœnoſos hæreticorum lacus perquiramus? Indecorum igitur, aut nefas eiuſmodi authorum ſtudium antiquis Patribus minimè fuit. Secus de nobis omnino dicendum, qui tum Summorum Pontificum, tum Conciliorum decretis prohibemur.

E

COMMENTARIVS.

33 *Nec aliam de hac re, quam prædixi tenuit, prompſitq; ſententiam.* De peccato intelligo originali, quod nimirum per inobedientiam primi Parentis in poſteros haud deriuare, ſed in eo omnes ortum habere ſtatu, quo idem conditus fuit ante præuaricationẽ pręfatus Iulian^9 cũ Pelagio iactabat: cuius & blaſphemia paulò ante, peſtiferi dogmatis nomine ſugillata eſt.

34 *Qui cùm exponeret Ionam Prophetam apertiſſimè dixit: Quòd etiam paruuli peccato offenſionis Adæ tenerentur obnoxij.* Tertio videlicet capite ibi. *Et crediderunt viri Niniuitæ* Ion. 3.
F *in Deum.* Cuius & verba ſunt. Nullus aq; ſq; peccato, & ſi vnius quidẽ diei fuerit vita eius, Iob. 14. Iob. 25.
& numerabiles anni vitæ illius. Si enim ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu Dei, quantò magis vermis, & putredo, & qui peccato offendentis Adam tenentur obnoxij?] Hæc ipſe, qui millibus alijs in locis eadem pluribus proſequitur; vt optimè etiam Victorius in Indice operum eius, Verbo, *Originale peccatum* adnotauit. Igitur ex allegato hactenus, atq; explicato ſimul Auguſtini teſtimonio, quanti Hieronymũ is fecerit pluribus non eſt opus oſtendere, cùm id ſole clarius ſit. Poterat certè Iulianum Concilij vnius tantùm, vel Paleſtini, vel Dioſpolitani, vel Romani allegatione conuincere: Verùm nominatìm Hieronymum induxit, vt G
quem viuum ~~in quibus omnibus~~ præcurſor eius Pelagius hoſtem fuerat expertus acerrimum, ipſe quoq; ſectator, eundem mortuum impetitorem formidaret infenſum.

De Hieronymi e vita feliciſſimo tranſitu. Caput. X X I.

D *IGITVR 1 Beatus Hieronymus poſteaquam ex ſcriptorum ſuorum copia inexpugnabilem Eccleſia Chriſti turrem contra iacula hæreticorum erexerat, 2 octogeſimo octano ætatis ſuæ anno, 3 Imperij autẽ Theodoſij iunioris 4 duodecimo, 5 in ſenectute bona migrauit ad Dominum. 6 videlicet, vltima Septembris die, 7 & eiuſdẽ diei hora vltima, 8 cum ſol occumberet. 9 Sanctæ autẽ, ac venerabiles fœminæ, Paula ſcilicet & Euſtochium, exemplo, & commonitionibus* H
eius ſæculi contemptrices, 10 & crucis Chriſti baiulæ 11 ante eius obitum, vocante ſponſo migrauerant ad eum. 12 Porrò Beatus Hieronymus dum adhuc viueret, ſculpendo ſaxum in ingreſſu ſpeluncæ Dominici præſepis ſepulchrum ſibi fecerat, 13 non longè a ſepulchro prædictarum Sanctarum, 14 ibi, ſæculi peruerſitate deuicta ſepultus eſt.

COMMENTARIVS.

1 I*Gitur Beatus Hieronymus poſteaquam ex ſcriptorum ſuorum copia inexpugnabilem Eccleſiæ Chriſti turrem contra iacula hæreticorũ erexerat.* Hoc ipſo turris nomine, elogioq; a cæteris etiam ſcriptoribus Hieronymi opera commendantur. Catholicis (inquit) Marcellinus in Chronico, Hieronymus inexpugnabilis turris, hæreticis autem infatigabilis hoſtis, tam propoſito vitæ, quàm librorũ a ſe editorum aſſertionibus depugnans.] Idem incertus in Vita eiuſdem. Innumeris, ait iſte libris, Apoſtolorum, Prophetarum cõſtructionibus editis

Marcell. in Chrõ. Cõſſ. Arcadio, & Ruf.

immo-

A [i]mmobilem Catholicæ turtem Eccleſiæ contra perfidorum iacula conſumauit.] Et paulò poſt idipſum reperens: De hinc, ſcribit, ipſe vir Beatus Hieronymus in librorum abundantia fultus, dictis ſuis Spiritui ſancto dedicatis, immobilem Catholicæ turrem Eccleſiæ contra perfidorum iacula conſumauit.] Et tenera ita rem ſe habere (Sanctorum videlicet Patrum ſcriptis, quaſi excelſis turrib⁹ Eccleſiam aduer-
Pſal. 47. ſus hæreticorum inſidias muniri, ac protegi Dauid quoq; teſtatus eſt dicens: *Circundate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus eius*: Enimuerò myſticam hæ Dei Ciuitatem, veluti quodam ſepimento vallant, atq; ex eiſ-
B dem illi præſertim, ad quos ex officio ſpectat vigiles aduerſariorum machinationes ſpecu-
Iſa. 62. lantur. Deniq; ſuper has turres conſtituti dicuntur cuſtodes, qui tota die, ac nocte non taceant laudare nomen Domini, qui prædicant populis fortitudinem eius, & annuntiant Gentibus gloriam eius. Sunt, & aliæ turres, quæ Iſaiæ trigeſimo cadunt. Verùm earum acceptione, aut Dæmonum poteſtate: deſignantur, aut ſuperbi & arrogantes, & magni in hoc ſæ-
Pſal. 36. culo, de quibus dicitur: *Vidi impium eleuatum & exaltatum ſicut cedros Libani, & tranſiui, & ecce non erat: quæſiui, & non eſt inuentus locus eius*. Has ipſas turres ædificare cupiebant, qui
C mouerunt pedes ſuos de Oriente, quorum lin-
Gen. 11. guæ in Babylonia confuſæ ſunt, & illi ſuper
Iſ. 30. quos cecidit turris Siloe. Pulchrè autẽ hæreticorum blaſphemiæ peruerſaq; dogmata iaculorum nomine exprimuntur, cùm eiſdem ſæpe numero incautæ Chriſtifidelium animæ vulnerentur in mortem. Adeo verò tenuuia interdum, exacutaq; ſunt, vt confoſſæ etiam ab eiſdem animæ vix vulnus intelligant. De ipſis &
Pſal. 10. Propheta loquitur: *Ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt ſagittas ſuas in pharetra ſua, vt ſagittent in obſcuro rectos corde*. Aduerſus quas & Apoſtolus nos præmuniens: *State*
Epheſ. 6. *inquit ſuccinti lumbos veſtros in veritate, & induti lorica iuſtitia*.

D 2 *Octogeſimo octauo ætatis ſuæ anno*. Ita cũ Manuſcriptis exemplaribus primitùs etiam inpreſſi codices legunt. Et quidem hic vitæ Hieronymi annorum numerus cùm dictis in primo capite congruit; quandoquidem ſi trecenteſimo trigeſimo ſecundo Chriſti anno, quo ipſe ibidem natus aſſertus eſt, hic octoginta octo annorum numerus addatur, quadringenteſimus illico & vigeſimus eiuſdem Saluatoris annus conſurget, quo ſimul ſecundum Victoriũ, Baronium, & alios migraſſe illum e ſæculo conſtat. Hæc Patris Lupi de Hieronymi vitæ annorum numero ſententia. Verum verò cæteris vero ea ſimilior, probabiliorq; ſit, ex afferendis mox prudens Lector aduertet. E

De Hieronymi ætate.

CONTROVERSIA XXVII.

Difficilis adeò ſcriptorum diſſidio propoſitæ difficultatis perueſtigatio eſt, vt iam nonniſi coniecturis, probabilibuſq; argumentis explorari ea poſſit. Vixit Hieronymus iuxta Baronium in Annalibus Eccleſiaſticis Tomo quarto & quinto, ſeptuaginta & octo annis, qui æquè annorum numerus ex Victorio fermè deducitur. Superaddiderunt alij einſmodi annorum numero tredecim adhuc, ita vt totum vitæ eius curſum nonaginta & vno annis imple- F
tum contendant. Cuius ſententiæ S. Proſper in Chronico auctor eſt, eundem poſtmodum ſecuti, Henricus Granius, Ioannes Caſſianus, Seuerus, & alij. Ab vtriſq; diſſenſerunt, qui eundem vita priuatum ætatis ſuæ anno nonageſimo octauo, vel nonageſimo nono teſtati ſunt: e quorũ numero Beda, Ado, Vſuardus, Paulus Diaconus, Sigibertus, Incertus, & vulgatum Eccleſiæ Martyrologium: Quos æquè correxiſſe viſi ſunt Ioannes de Ianna Ordinis Prædicatorum, auctor milleſimi ducenteſimi octogeſimi, & Equilinus; dum ille nimirum nonaginta & octo annis, hic verò nonaginta & G
nouem, ſex inſuper menſes addiderunt, peinde ac vltra nonaginta, & octo, vel nouem annos ſex itetum menſibus Hieronymus ſuperuixerit. Subſcribit, & Ioannes frater Baptiſta Mantuanus in carmine, dum canit:

Ad ſuperos tandem longo iam frigidus æuo,
Vt potè qui ſtabas annorum in limine centum
Scandis, & æterna frueris dulcedine vita.

Deniq; non defuerunt, qui eundem ſupra centeſimum ſuperſtitem aſſeruerunt. Tanta (vt dictum eſt, ſcriptorum diſſenſio tametſi Hieronymi vitæ ſpacium ita ambiguum, incertũq; reddat, vt de eo quidpiam decernere velle temerarium fortaſſe ſit: Afferam tamen pau- H
cula, quæ legentium iudicio committam.

Triplici ordine in Hieronymi vitæ curſu explicando nuper citatos auctores diſcretos eſſe, nemo eſt qui non intelligat. Porrò extremos illi obtinere gradus facile dignoſcuntur, quorum vna ſententia eundem Hieronymum ſeptuaginta & octo annos natum recipit, altera nonaginta & octo, vel nouem, ſeu etiam centenario maiorem contendit. Medij verò inter eos conſtituuntur, qui ætatem eius ab octogeſimo, & octauo anno ad nonageſimum primum vſq; annum protrahunt. At quod extremi, & quidem inprimis, qui ad ſeptuaginta & octo tantum annos eius ætatem producunt

A cunt a veritate diſcrepent, ſuadetur ſequentibus.

1 Cùm Hieronymus Paulę funus epitaphio proſecutus eſt, ad vltimos ſenectutis fines ſe tunc temporis perueniſſe teſtatus eſt: Epi. 27. Vale (ſub extremo inquiens) o Paula, & cultoris tui vltimam ſenectutem orationibus tuis iuua.] Verùm a tempore conſcriptionis eiuſmodi libri, iuxta etiam ipſum Baronium annis vlterius ſexdecim, ſecundum verò Proſperum decem & octo ſuperuixit, igitur, veritati haud conſonum ſeptuaginta tantùm & octo annis eundem vitam egiſſe: Enimuerò, ſi extremo ſenectutis vltimę termino ſexdecim, B vel duodeuiginti anni rurſus ſuperaddantur, exceſſiſſe illum eiuſmodi annorum numerum æquè fatendum eſt. Quòd verò Hieronymus memorato nunc annorum interuallo Paulę ſuperuixerit, habetur id expreſſum ex ipſo Hieronymo, dum eundem librum claudens ſubdit: Dormiuit Sancta & Beata Paula ſeptimo calendas Februarij, tertia Sabbati, poſt ſolis occubitum: Sepulta eſt quinto calendas earundem, Honorio Auguſto ſexies, & Ariſteneto Con ſulibus. Incidiſſe porrò horum Cōſulatum, in Chriſti Domini annum quadringenteſimū quartū, Arcadij vero & Honorij C Imperatorum decimū, rectè ſupputat & ipſe Baronius Tomo quinto.

2 Sanctus Auguſtinus ex Poſſidio, Breuiarioq; Romano annos ſeptuaginta ſex natus eſt, extremum verò diem clauſit, iuxta Baronium Chriſti anno quadringenteſimo trigeſimo, Theodoſij autem vigeſimo tertio, & Valentiniani ſexto. Tunc hac ſuppoſita veritate ſic arguitur. Si Baronij, ſententia de Hieronymi annorum vitæ numero eſſet, ſequeretur duodecim ſolummodo annis Hieronymū Auguſtino fuiſſe maiorem: At hoc eiuſdem Hieronymi dictis obſiſtit, eiuſdem conſequenter Baronij ſententia corruit. Indicat ſanè tū propriam Hieronymus, tum Auguſtini ætatem D pluribus in locis, ſed Epiſtola ad eundem potiſſimum octogeſima nona, dum in calce concludit: Peto in fine Epiſtolæ, vt quieſcentem ſenem, olimq; veteranum militare non cogas, & rurſum de vita periclitari. Tu qui iuuenis es, & in pontificali culmine conſtitutus, doceto populos, & nouis Africæ frugibus Romana tecta locupleta.] Et in Epiſtola ad eumipſum nonageſima prima: Nos noſtra inquit habuimus tempora, & cucurrimus quātum potuimus: nunc te currente, & longa ſpacia tranſmeante nobis debetur otium; ſimulq; (vt cum honore tuo, & venia dixerim) ne ſolus mihi de Poetis aliquid propoſuiſſe videaris, Memento Daretis & Entelli, & vulgaris prouerbij, quod bos laſſus fortius figat pedem.] Rurſus ſequenti Epiſtola. Ego (repetit) quondam miles, nunc veteranus, & tuas & aliorum debeo laudare victorias, non ipſe rurſus effœto corpore dimicare: ne ſi me frequenter ad reſcribendum impuleris illius recorder hiſtorię, quòd Hanibalem, iuueniliter exultantem Quintus Maximus patientia ſua fregerit.] Et ſub extremis eiuſdem. Vale (ait) mihi amice chariſſime, ætate fili, dignitate parens.] Porrò, ſi Baronij ſententiæ hæc aptari poſſint: ſiq; præterea duodecem ad ſummū annorum interualla, iuuenem quempiam, vel F ſenem nuncupent: Seu vnum tyronem, alterum olim veteranum; vel hunc patrem, illum filium, Lectoris arbitrio relinquitur.

3 Cùm in Amos Hieronymus Commentarios edidit, ex ſenectutis incommodo ſe tremendibus iam digitorum articulis ſcribendi labores ferre vltra non poſſe in præfatione tertij libri teſtatus eſt. Et ſuper Ezechielem, in præfatione nimirum ſeptimi libri hæc ingeſſit: Accedit ad hanc dictandi difficultatem, quòd caligantibus oculis ſenectute, & aliquid ſuſtinentibus Beati Iſaac ad nocturnum lumen nequaquam valeamus Hebræorum volumina relegere, qui etiam ad ſolis, dieiq; fulgorem litterarū nobis paruitate cæcantur: ſed & Græcorum Commentarios fratrum tantùm voce G cognoſcimus: nulliq; dubium, quòd alienis dētibus commoliti cibi veſcentibus nauſeam faciant.] Hæc de effœta ætate ſua. Verùm poſt eoſdem in Amos Commentarios annis adhuc quatuordecim: Et poſt Ezechielis explanationem, annis æquè decem vitam egiſſe conſtat, vt proprijs ſuis præfationibus indicat: Igitur ſatis ſuperq; ætatem annorum ſeptuaginta & octo illum exceſſiſſe probatur. Et quidem de tempore elucubrationū in Amos, hæc ipſemet loco citato ſcribit: Præſenti anno, qui ſexti Conſulatus Arcadij Auguſti, & Anitij Probi faſtis nomen impoſuit, Exuperio Toloſanæ Eccleſię Pontifici Zachariam, & eiuſdem vrbis H Minerio & Alexandro Monachis Malachiam Prophetam interpretatus ſum, ſtatimq; recurrens ad principium voluminis, Oſee, & Ioel, & Amos tibi negare non potui.] Et de Ezechielis Commentarijs in Procemio libri tertij. Quis crederet, inquit, vt totius Orbis, extructa victorijs Roma corrueret (ad excidium ſcilicet a Gothis ſub Alarico Rege illatum alludēs) vt ipſa ſuis populis & mater fieret & ſepulchrū: vt tota Orientis, Aegypti, Africæ littora, olim dominatricis vrbis ſeruorū & ancillarū numero cōplerentur? Vt quotidie Sancta Bethlehem

Xxx nobi-

A nobiles quondã vtriuſq; ſexus, atq; omnib⁹ diuitijs affluentes ſuſciperet mēdicantes: quibus, quoniã opē ferre non poſſumus, condolemus, & lachrymas lachrymis iungimus, occupatiq; ſancti operis ſarcina, dũ ſine gemitu confluentes videre non patimur, explanationem in Ezechielem, & penè omne ſtudium omiſimus.] Idipſum in Præfatione ſeptimi in eundem. Cæterùm Arcadij Auguſti, & Anitij Probi Conſulatũ Chriſti anno quadringenteſimo ſexto adſcribi, Vrbis vero excidiũ, quadringenteſimo decimo apud ipſũ quoq; Baroniũ cõſtat, qui & de eiſdē fuſius in Annalibus.

4 Deniq. & Marcellinus Comes quingen- B teſimi vigeſimi auctor, vt reliquos allatos ſuperius omittam, apertè in ſuo Chronico eiuſdē Baronij ſententiæ aduerſatur dicens: finē vitæ fecit (Hieronymus ſcilicet) admodum ſenex, ibiq; (hoc eſt Bethlehem) ſepultus eſt. Idem & Breuiarium Romanum ſingulis annis in eius die feſto teſtatur, dum, ad ſummam, inquit ſenectutem perueniens ſanctitate, & doctrinæ illuſtris, Honorio Imperatore migrauis in cœlum.] Nec profectò ætatis eiuſmodi, ſeptuaginta videlicet, & octo annorum, Sanctos ſumma vnquam ſenectute functos Eccleſia conſueuit appellare: perinde ac ex Auguſtini, Hieronymo biennio inferioris, Ac- C tis (quæ ſingulis annis recitat) videre eſt. Igitur ſi admodum ſenex Hieronymus, & ſumma ſenectute perfunctus, conſequens etiam vt a Baronio annorum ſupputatam ſeriē excesserit. Hæc de prima ſententia.

Aduerſus alteram (quæ extrema comparatione ſuperioris dicitur, de certo eiuſdem Hieronymi vitæ annorum numero) ſententiam, non eſt quòd admodum contendamus, cùm illa ſatis, ſuperq; Auguſtini teſtimonio conuincatur. Enimuero non valde decrepitum, ſed decrepitæ tantùm ætatis aliquot annos Hieronymum percurriſſe, in libro aduerſus Iulianum ſequentibus tradit, videlicet: Nec D Sanctum Hieronymum, quia Presbyter fuit contemnendam arbitreris: qui Græco & Latino, inſuper & Hebreo eruditus eloquio, ex Occidentali ad Orientalem tranſiens Eccleſiã in locis ſanctis, atq; in litteris ſacris vſq; ad decrepitam vixit ætatem.

Accedit, quòd nec ipſe Hieronymus aliquando ſe vel centenarium, aut omnino decrepitum dixerit: ſed tantùm ætatis vltimæ, ac penè decrepitum (vti ex eius Epiſtola octogeſima nona ad eundem Auguſtinum patet) affirmarit: hiſce nimirum verbis: Te venerantur Epiſcopum, & in Eccleſia declamantem Sacerdotij honore ſuſpiciunt, me autem ætatis vltimæ, & pene decrepitum, ac Monaſterij E & ruris ſecreta ſectantē paruipendunt. Porrò, cùm vltima hominis ætas decrepitas (vt minus Latine loquar) ſit, planè ex his ingreſſum illum iam in eandem, atq; eiuſdem aliquot tranſegiſſe annos intelligimus. Nec quiſpiã, ex eo, quòd ſe penè decrepitum idem affirmat, fuiſſe illum, non adhuc quidem decrepitum, ſed in limine tantùm decrepitæ ætatis ſuſpicari debet; Quandoquidē contraria iuxta hunc ſenſum is omnino protuliſſet, quippe, cùm extremum hominis vitæ ſæculum, & decrepitas non diſtinguantur. Voluit ergo ita ſe vltimæ ætatis Hieronymus aſſerere, quòd ſimul nondum ſe plane decrepitum indicaret. Enim- F uerò omnium ætatum, eiuſmodi ætas longiſſima eſt. Quod vt magis perſpectum habeatur, ex Græcorum ſententia, hominis vitam in ſeptem diuidi ætates ſilentio haud prætereundum eſt: In infantiã nimirum, Pueritiam, Adoleſcentiam, Iuuentutem, Virilitatem, ſenectutem, & Decrepitatem. Porrò ſingulæ ſingulis ſeptē annorum interuallis definiũtur: Ita tamen, vt primo atq; vnico ſeptennario In fantia cõpleatur, vnico atq; ſecundo pueritia; in decimo videlicet, & quarto anno. vnico atq; tertio Adoleſcentia: in vigeſimo nimi- G rum primo. Tribus Iuuentus, in quadrageſimo videlicet ſecundo. Duobus Virilitas, ita vt quinquageſimum ſextum non excedat. Duobus pariter Senectus, & ſeptuageſimo per ficitur. Quatuor tandem decrepitas, quæ nonageſimo octauo clauditur. Ex his ratio deducitur, qua ſe in extremo penè vitæ gradu conſtitutum, non autem abſolutè decrepitum dixit Hieronymus: quia videlicet in termino primi decrepitæ ætatis ſeptennarij, tres adhuc alios ſibi ſupereſſe percurrendos ſeptennarios idemipſe animo repetebat.

Deniq; ad hanc ipſam veritatem explicandam, annus quoq;, quo prællegata Epiſtola H (ex qua & teſtimonium allatum eſt) ab Hieronymo ſcriptis conſignata fuit nunc explorandus eſſet. Cæterùm, quoniam is ſuo loco, in Animaduerſionibus videlicet diſquiretur ad eaſdem Lectorem remittimus. Inpræſentiarum eundem de hoc vno tantùm monuiſſe ſat ſit: dictatam ipſam Epiſtolam quadringenteſimo octauo Chriſti anno, ætatis vero Hieronymi ſeptuageſimo ſeptimo, vt plane ratione comprehendatur, vndecim & vltra eum adhuc annis vitam egiſſe, ac ita ad octogeſimum octauum deinceps perueniſſe annum: duobus videlicet cum dimidio ętatis decrepitę impletis ſeptennatijs. His ita explicatis non potuiſſe Hieronymum ad ſæculi

A culi vnius menſuram peruenire, qui con
ſcriptionis Epiſtolę tempore ſeptuageſimum,
& ſeptimum tantùm agebat annum, liquidò
conſtat. Reſtat igitur Patris Lupi de Hiero-
nymi ætate, annorumq; numero ſententiam
verò magis ſimilem, atq; probabilem eſſe cen-
ſendam, quæ ijſdem pariter rationibus, quibus
hactenus explicatæ ſententiæ confutantur,
conprobari poteſt.

De menſibus item, quos vltra nuper ſtatutũ
annorum numerum Hieronymus vitam pro-
duxit, ſunt qui ſex numerãdos, octogintaq; &
octo annis addendos arbitrantur. Cæterùm,
quoniam de eiuſdem Hieronymi ortus tempo-
B re non apertus, ac publicus menſis, ſed annus tan-
tummodo habetur expreſſus, manifeſtus dein-
ceps nec eiuſmodi menſium numerus haud
decerni poteſt. Nos, qui ipſum Hieronymum
Chriſti trecenteſimo trigeſimo ſecundo, vige-
ſimo autem ſexto Imperij magni Conſtantini,
ad finem vergente anno, natum aliàs obſeruaui
mus, duobus ipſum ſaltem cum dimidio menſi
bus, octogenario octauo annorum numero ma
iorem neceſſario debemus accipere. Quando-
quidẽ vigeſima quinta menſis Iulij die trecen-
teſimi trigeſimi ſecundi Domini anni, vigeſi-
mus ſeptimus eiuſdem Conſtantini annus ini-
tium fecit; ante quod nonnihil Hieronymi na-
C tiuitatem accipientes, tot omnino menſes eiuſ-
dem vitę annorum numero addendos dicim⁹,
quot a menſe Iulio ad Septembris extremum,
(quo idem mortali vita extinctus eſt)
effluunt.

COMMENTARIVS.

3 *Imperij autem Theodoſij iunioris.* Impe-
rauit primùm Arcadius cum Honorio fratre,
ſed eo morte ſublato Theodoſius eiuſdem Ar-
cadij filius cum patruo Imperium rexit. Quod
itaq; hoc loco Hieronymus ſub Theodoſio
principe extremum vitę ſpiritum edidiſſe dica
D tur, minimè ei cõtrarium cenſendum eſt, quod
in Breuiario Romano traditur, ſub Honorio vi-
delicet Imperatore id accidiſſe; Vterq; quip-
pe ſimul & Theodoſius & Honorius, hic quidẽ
in Occidente, ille verò in Oriente leges orbi
pręſcripſit. *Iunior* autem ideo Theodoſius aſ-
ſeritur, quia ipſunmet alter eiuſdem nominis
præceſſit, cuius & Imperij exordinm, Gratiano
& Valentiniano collegis Chriſti anno trecen-
teſimo ſeptuageſimo nono conſignatur.

4 *Duodecimo.* Ita incertus quoq; in Vita
eiuſdem: ſed reſtituendus omninò locus ex
certa temporum ratione eſt: Ita vt *tertiodecimo*
non [duodecimo] legendum ſit. Enimuerò,
cùm Chriſti anno quadringenteſimo octauo,
Calendis Maij iuxta Proſperum, ac Marcelli- E
num in Chronicis, nec non Socratem Libro
ſexto, capite vigeſimo primo, ex hac vita ſu-
breptus ſit idẽ Arcadius, ab ipſoq; eo die Theo
doſius filius Imperij exordium auſpicatus ſit,
ſequitur vt poſt eiuſdem *duodecimum* Imperij
annum, ſequentis vlterius anni menſes quinq;
integros Hieronymum excurriſſe dicamus.
Adſcribitur ergo iuxta Patris Lupi ſentẽtiam,
quam vti cęteris probabiliorem ſecuti ſunt etiã
Victorius, & Baronius, hic Hieronymi feliciſſi-
mus tranſitus, Chriſti Domini anno quadrin-
genteſimo vigeſimo: ex quo ad trecenteſimũ
trigeſimũ ſecundũ vſq; retrocedentes (quo
vtiq; eundem Hieronymnm natum ſuperius F
diximus) octuginta octo annos, & menſibus
tribus, vel circa, quos idem ipſe toto vitæ ſuæ
curſu impleuit, numerabimus. Hanc autem
Patris Lupi cæteris probabiliorem ſententiam;
non certiorem vſurpaui, cum æque & hic Hie-
ronymi obitus annus apud ſcriptores contro-
uerſus ſit. Verum proponam nunc ego quæ-
ſtionem ipſam, ſi forte quanplurimis difficul-
tatum nodis veritatem implexam quo quo mo
do enucleare valeam.

De Hieronymi obitus anno.

CONTROVERSIA XXVIII. G

QVod inprimis Hieronymi extremum vi-
tæ annum in dubitationem videtur ad-
ducere Scriptorum diſſidium eſt. Enimuerò
Beda de eiuſdem Hieronymi vitę exitu agens,
non ſub Theodoſio iuniore, ſed ſub Arcadio il-
lius parente, eundem refere. Victorius verò, &
Baronius Patris Lupi ſententiam ſecuti (vti &
paulò ante retulimus) eundem Domini anno
quadringenteſimo vigeſimo adſcripſerunt.
Cæterùm aliter ante omnes Sanctus Proſper
in Chronico; eundem quippe quadringenteſi-
mo vigeſimo ſecundo conſignauit, atq; eius
ſententię recentiorum non pauci ſubſcripſe- H
runt: Ioannes Caſſianus libro ſeptimo de In-
carnatione Domini, Seuerus in Dialogo, Hen-
ricus Grauius in Adnotationibus ad librum de
viris illuſtribus eiuſdem Hieronymi, & alij.

2 At propria ipſius Hieronymi teſtimonia
magis vrgent, illudq; inprimis, quod ex Oſee
Cõmentarijs accipitur. Ibi enim eorum tẽpus
indicans: Poſt paſſionẽ (inquit) Domini Sal-
uatoris vſq; in præſentem diem paulominus
quadringenteſimus annus expletur; at quan-
tum temporis reſideat vſq; ad diem iudicij, nec
Angeli norunt, nec filius;] Hæc ibi. Si ergo
præfatis poſt paſſionem Domini quadringentis
annis triginta tres, & menſes tres ætatis adij-

A ciantur, quos idemipſe Saluator cùm ſub Tiberio Cæſare cruci affixus eſt, abſoluit; Et rurſus his quatuordecim alij, poſt quos a tempore conſcriptionis eorundem Commentariorum vitã egit ipſe Hieronymus (vt conſtat ex præfatione libri tertij in Amos) profectò illius obitum ſupra quadringenteſimum quadrageſimũ ſeptimum fuiſſe dilatũ, compertiſſimũ erit.

3 Idipſum repetit libro ſecundo aduerſus Iouinianum, vbi: Quadringenti, ait fermè anni ſunt, quòd Chriſti prædicatio fulget in mundo, ex quo innumerabiles hæreſes tunicam eius conſciderunt:] quod ſi quadringentis Chriſti annis triginta tres ætatis eiuſdem, poſt
B quos Euangelica prędicatio vniuerſum orbem percurrit copulem*, quadringẽteſimo vtiq; trigeſimotertio editos eoſdẽ libros concludemus.

4 Accedit, quòd illud Epiſtolæ ad Titum [iuſtè & piè viuamus in hoc ſæculo, expectantes &c.] idẽ Hieronymus explicans poſt aliqua hæc habet: Neq; verò aliũ Ieſum Chriſtũ, aliũ Verbũ dicim*: vt noua hęreſis calumniatur: ſed eundem & ante ſæcula, & ante mundum, & poſt mundum: imo ex Maria, magnum Deum appellamus Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum, qui dedit ſemetipſum pro nobis, vt precioſo ſanguine ſuo nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum peculiarẽ.]
C Quibus verbis Neſtorij hæreſim explicari, nemo qui ſacras litteras nouit, ignorat. Docuit nanq; Neſtorius, Theodoreto teſte libro quarto de fabulis hęreticorum, & Proſpero in Chronicis, duas in Chriſto fuiſſe Perſonas, alteram diuinam, humanam alteram. Verùm ea non niſi quadringenteſimo trigeſimo Domini anno ex eiſdem, ac inſuper Baronio, & Bellarmino cœpit vulgari, Conſequẽter Hieronymum, Domini annum quadringenteſimum trigeſimum exceſſiſſe ex his conſtat, Adde in horũ comprobationem Victorij quoq; (ſi placet) teſtimonium: ante me enim nuper allegata, & ipſe Hieronymi verba perpẽdens, eadẽ de Neſ-
D torij impia aſſertione promulgata, adnotauit in Indice, verbo, Neſtorius.

5 Deniq; longe poſteriori tempore viguiſſe Hieronymum teſtis ipſemet adhuc habetur in Epiſtola centeſima vigeſima nona ad Dardanum. Quandoquidem in Iudæorum ibi diuturnam a Romanis illis illatam captiuitatem inſultans, ita ſcribit: Poſt euerſionem templi paulominus per quadringentos annos, & vrbis & templi ruinæ permanent, ob quod tantum
Matt. 27. facinus? Ignoras? Memento vocis parentum tuorum: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.] Cæterùm templi, atq; Vrbis euerſionis annus ſeptuageſimus ſecundus numeratur a Chriſti natiuitate: igitur ſi huic annorum numero, quadringenti rurſus addantur, poſt quos E
ſe ſcriptam prodit Epiſtola, vtiq; etiam conſtabit, vixiſſe eundem circa eiuſmodi tempora, quadringẽteſimum videlicet ſeptuageſimum ſecundum annum: vel fortaſſis etiam circa poſteriores.

Cùm his, alijſq; ſimilibus Hieronymi obitus tempus omnino reddatur ambiguum, breuiter nunc ipſa veritas ex non leuibus coniecturis attente perſcrutanda eſt. Et quidem inprimis Hieronymus Chriſti annum quadringenteſimum trigeſimum (quo vtiq; Sanctum Auguſtinum ſuperius diem clauſiſſe extremum ex Baronio nouimus) nõ potuit excedere, cũ eius vitæ exitũ idẽ S. Auguſtinus ſæpius cõmemoret.

Præterea libro ſecundo Retractationum F
ſuarum, capite quadrageſimo quinto eundem Hieronymum allegans: Scripſi, inquit etiam duos libros ad Hieronymum Presbyterum ſedentem in Bethlehem, vnum de origine animę hominis.] Et infra. Reſcripſit autem laudans eandem conſultationem meam: ſibi tamen ad reſcribendum otium non eſſe, reſpondit. Ego verò quouſq; eſſet in corpore hos libros edere nolui, ne fortè reſponderet aliquando, & cum ipſa reſponſione eius potius ederentur: Illo autem defuncto ad hoc edidi priorem.] Hæc Auguſtinus. At Retractationum eiuſmodi libri Chriſti anno quadringenteſimo vigeſimo
ſexto cœpti ſunt, atq; ſequenti abſoluti (perinde G
ac optimè Baronius quoq; obſeruauit, ea potiſſimum fretus ratione, quòd Poſſidius, illis ab Auguſtino elaboratis non multo poſt Vuandolorum in Africã irruptionem accidiſſe teſtetur, anno nimirum Chriſti quadringenteſimo vigeſimo ſeptimo:) ante igitur quadringenteſimũ vigeſimũ ſextũ extremum vitæ ſpacium Hieronymus clauſit,

Sed quòd neq; quadringenteſimum vigeſimum ſecundum Domini annum is attigerit, illud argumento eſt, quòd de eodem, tanquam aliquot iam ante annos in Chriſto quieſcente meminit idemipſe Auguſtinus libro primo ad-
uerſum Iulianum, verbis videlicet iam ſæpius H
ſupra allegatis. [Nec Sanctum Hieronymum quia Presbyter fuit &c.] At librorum eiuſmodi aduerſus Iulianum primi ſaltem quatuor, (qui [Contra duas Epiſtolas Pelagianorum] Tomo ſeptimo eiuſdem Auguſtini operũ prænotantur) Chriſti anno quadringenteſimo vigeſimo ſecundo editi ſunt: inſcribuntur enim Bonifacio Summo Pontifici, cuius obitus anno proximè ſequenti conſignatur, Igitur ad quadringenteſimum vigeſimum ſecundum non potuit Hieronymus peruenire, cuius e vita tranſitus, veluti aliquot iam ante annos res præterita memoratur,

A Poſtremò ſi Hieronymus ad eos annos deſcendiſſet, ad quos in contrarium allata argumenta probare videntur, qui fieri poſſet, vt rerũ ſuorũ tẽporũ is aliàs explorator, ſcriptorq; accuratiſſimus omniũ prorſus memoriã prætermiſiſſet, vniuſq; ſaltem vel Conſulis, vel Pontificis, vel Imperatoris interdum nec meminiſſet. Certè, cùm de ijs tantùm memoriam eundem repetijſſe legamus, quæ ad quadringenteſimum, & decimum nonum vſq; Domini annum acciderunt, vtiq; & nonniſi proximè ſequentem exceſſiſſe, perſuaſiſſimi eſſe debemus. Prodidit ille quidem litteris Innocentij ex Concilio Carthaginenſi aduentũ
B Epiſtola ſeptuageſima nona, Euſtochijq; mox ſacratiſſimæ virginis dormitionem (extremos ſuæ ętatis, atq; memorati nuper quadringenteſimi deciminoni euentus) indicauit. Cæterùm eloquentiæ tunc omnis, omniumq; doctrinarum ſtetit vberrimum flumen; eoq; ipſo extremum ſpiritum profundente, nobis æquè Hieronymiani fontis vnda ceſſauit. Igitur Hieronymi ex hactenus explicatis occaſus tempore exploraro: firmataq; deinceps Patris Lupi de eo ipſo ſententia, contrariæ nunc reſtant diluendę rationes.

1 Ad primo itaq; loco ex Oſee Commentarijs allatam argumẽtationem ita occurritur:
C Nō abſolutè, atq; phiſicè completũ a paſſione Domini quadringenteſimum annum Hieronymum aſſerere, quin potius ad ſui explicationem conſilij addere verba (paulò minus.) Porrò ad eiuſmodi teſtimonij veritatem ſufficit trium vltimi centennarij partium duas eſſe completas, tertiamq; iam cœptam.

2 Hac ipſe reſponſione tollitur quod ex ſecundo aduerſus Iouinianum libro mox ſubditur de prędicatione Chriſti, ab cuius exordio quadringenti fermè anni numerantur. Enimuero dictio *fermè* minuit de ipſo numero. Niſi fortè quiſpiam Chriſti prædicationem, non a trigeſimo ętatis eius anno, aut ab eiuſdem Aſ-
D cenſione ad ſuperos, ſed a Natiuitate traheret: cùm nimirum Angelorum multitudo: Ecce (intonuit) euangelizo vobis gaudium magnũ, quod erit omni populo, quia natus eſt vobis ho-
Luc. 2. die Saluator, qui dicitur Chriſtus Dominus in Ciuitate Dauid: Cum Orientis Magi Hieroſolymam ingreſſi protulerunt: Vbi eſt, qui na-
Matt. 2. tus eſt Rex Iudæorum, vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum? Cũ Scribarum & Phariſęorum principes in Bethlehem Iudę fore eundem naſciturum reſponderunt. Cùm demùm Simeon, & Anna de eo palàm locuti ſunt. Cùm ipſi cœli noui fulgoris & ſtellæ indicio, eius aduentum ennarrauerunt. Ab his inquam, & alijs eiuſmodi Chriſti prædicationis deducto exordio, nullum ex E Hieronymi adducto teſtimonio ſequitur ineon uenie ns. Quòd verò iſte Hieronymi verborũ ſenſus ſit, ex temporis calculo, quo eadẽ monumentis publicis conſignauit facilè probatur. Scripſiſſe nanq; illum eoſdem aduerſus Iouinianum libros ante Caralogum Scriptorum inde oſtenditur, quòd de illis in calce huius meminit: At liber hic de Scriptoribus quarto decimo Theodoſij ſenioris anno (qui Chriſti Domini trecenteſimus nonageſimus ſecundus numeratur) ex proprio eius teſtimonio editus eſt: ante conſequenter trecenteſimum nonageſimum ſecundum libri aduerſus Iouinianũ promulgati probantur. Igitur a Natiuitate Chriſ- F ti, eiuſdem prædicationis initium Hieronymum traxiſſe, atq; quadringentos numeraſſe annos, probabili coniectura monſtratur.

3 Quòd tertio de Neſtorij hæreſeos promulgationis tempore affertur, tametſi id verùm ſit, vt nemo reclamet, non ideò tamen circa Neſtorij hæreſiarchæ tempora vita fruitus Hieronymus eſt, vt propterea eundẽ ſcriptis ſuis exaggitarit. Enimuerò Neſtorij hæreſis (vt dictum eſt) circa quadringenteſimum trigeſimum propalata atq; damnata eſt, Hieronymus vero decem iam ante annos in Chriſ- to quieuerat. Adde: Cùm Hieronymus e- G iuſmodi in Epiſtolam ad Titum litteris prodidit verba, traduxiſſe tunc annum Domini trecenteſimum octogeſimum nonum, vt hinc poſtiſſimum intelligatur, quadraginta ſaltẽ annis antequã damnaretur, & fortaſſis etiam in hanc lucem Neſtorius ederetur, ab Hieronymo eadem ſcriptis mandata. De tempore horũ in Epiſtolam ad Titum Commentariorum, actum eſt ſupra, capite decimo quinto, numero trigeſimo. Igitur quoniã ex his, & Neſtorij hæreſim, expreſſis ab Hieronymo verbis confutatam, tum citato nuper loco ſuper Epiſtolam ad Titum, tum longiori alia diſputatione in priori Sermone De Beatę ſemper Virginis Mariæ Aſſumptione habemus, ipſumq; Hieronymũ H multò ante Neſtorij tempora ex ipſamet annorum ſerie ęquè tenemus, profectò id non niſi inſtinctu Spiritus ſancti, quo plenus idẽ ipſe in ſacris ſcripturis transferendis, ijſq; explicandis fuit, accidiſſe dicendum eſt. Enimuerò intellexiſſe illum aliqua interdum futura, eademq; poſteritati prodidiſſe, nemo ambigit, & nos capite decimo quinto, numero vigeſimo iam ſupra obſeruauimus.

Diluetur poſtremò, quod ex Epiſtola centeſima vigeſima nona obijcitur, Animaduerſione itẽ centeſima vigeſima nona, in priori Recenſione. Ad textum autem nunc redeamus.

A

COMMENTARIVS.

5 In ſenectute bona migrauit ad Dominum.
Non ideo ſenex iuxta litteram (quemadmo-
dum hactenus explicatum eſt) Hieronymus,
quòd plenus dierũ ex hac vita deceſſerit; Sed
myſticè ſenio quoq; confectus, quòd & im-
maculatam vitam traduxerit, & ſapientiæ ca-
canis caput reſperſum habuerit. De vtriſq;
ſapientiæ quarto dicitur: *Cani autem ſunt ſen-
ſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.*
Zac. 8. De huiuſcemodi ſenibus & Dominus per Za-
chariam loquitur: *Adhuc habitabant ſenes &
B anus in plateis Hieruſalem, & viri baculus in
manu eius præ multitudine dierum.*] Et quidem
perbellè in manibus ſenum baculi deſcribũtur,
1. Cor. 4. vt cum Apoſtolo loquantur diſcipulis: *Quid
vultis? in virga veniam ad vos? an in ſpiritu le-
nitatis & manſuetudinis?* eorum quippe pro-
prium eſt monere, docere, corripere. Hiſce
itaq; baculis ac virgis ſuffultus quoq; Hierony-
mus, ex eorum haud numero fuit de quibus
Prou. 13. ſcribitur: *Qui parcit baculo ſuo odit filium.* Ve-
rùm de illis, de quibus ſtatim ſubiungitur:
Qui autem diligenter corripit, diligit: proferẽs
enim de labijs ſuis ſapientiam non ſolum ve-
cordes homines interdum percuſſit, ſed falſã
quoq; doctrinam cum blaſphemia iactantes,
C attriuit. Cæterùm nunc attendamus vbi pri-
mùm in ſcripturis ſanctis ſenectutem legeri-
In Pſ. 91. mus. Adam (inquit idemipſe Hieronymus)
nongentis triginta annis vixit, & tamen ſenex
non dicitur. Mathuſalem nongentis ſexagin-
ta nouem annis vixit, & ſenex non dicitur.
Venio vſq; ad diluuium, & poſt diluuium per
annos ferme tria millia, & nullum inuenio,
qui dictus eſt ſenex. Primus Abraham ſenex
dicitur, & certè multò minoris ætatis fuit, quã
Mathuſalem: Sed propterea dicitur ſenex,
quoniam ſenectus ipſius inuncta fuit oleo vbe-
ri. Deniq; ſcriptum eſt ibi: & mortuus eſt
Abraham nutritus in ſenectute bona, plenus
D inquit dierum. Propterea in ſenectute bona,
quoniam plenus dierum. Omne enim tem-
pus vitæ ipſius dies fuerunt, & non nox. Hoc
ipſum, quod dictum eſt de Abraham, & de Hie
ronymo nunc æquè aſſeritur, cùm omnes, qui
Domino in omni vita ſua præſto fuerint, ſenes
in ſcripturis ſanctis appellati ſint.

*6 Videlicet, vltima Septẽbris die, & eiuſdẽ diei
hora vltima, cũ ſol occumberet.* Deſiderabantur
hæc in impreſſis codicibus, quæ ideo nos ex
manuſcriptis exẽplaribus addidimus. Et qui-
dem huic ipſi migrationis eius ex hac vita ad
æternam felicitatem diei, non Proſper tantùm
in Chronico adſtipulatus eſt, dum illam met
ſub Theodoſio Auguſto nonũ, & Conſtantio E
Cæſare tertium Conſulibus contigiſſe litteris
mandauit; ſed & eandem quoq; in ſuis tabu-
lis, annis ſingulis, præconio publico celebran-
dam perpetuo monumento adſcripſit Eccle-
ſia. Horam præterea eandem diei vltimam
Euſebius æquè, de morte eius teſtatus eſt, cũ
ſubdidit: Hora nanq; chariſſimi patres, atq;
domini huius tranſitus glorioſę diei erat vlti-
ma.

Sed tropologicè dicamus, ideo Hierony-
mum præſentis vitę laboribus iam completis,
vltima menſis die migraſſe a ſæculo, vt illas
menſis calendas, illoſq; dies exordiretur, qui
æternitatis annos conſtituunt, de quibus Pro- F
pheta loquitur: *Cogitaui dies antiquos, & an-* Pſal. 76.
nos æternos in mente habui. Et reuerà Hierony
mi vitæ curriculum, mẽſis termino fuiſſe abſo-
lutum, menſiq; comparatum; ipſa nominis e-
thymologia atq; proprietas monſtrat. Quan-
doquidem menſis a Luna tam Græcè, quàm
Hebraicè nomen habet, eiuſq; calendæ a pri-
ma Luna effici, atq; triginta dierum numero
(ſubobſcurato iam eiuſdem Lunæ lumine) ab-
ſolui dicuntur. Hoc quidem in Hieronymi
vitę interuallo haud inconcinnè obſeruamus.
Cœperat ipſe olim perinde atq; cæteri homi-
nes, ſibi a Luna (quam naturam dicimus) prę- Sap. 7.
ſentis vitæ conceſſas calendas. *Vnus enim eſt* G
omnibus introitus ad vitam: & ideo ad eius cir-
cuitum ſingulis & ipſe momentis mutabatur:
quia *homo* (vt Sãctus Iob teſtatur) *natus de
muliere, breui viuens tempore, repletur multis mi
ſerijs, qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fu-
git velut vmbra, & nunquam in eodem ſtatu per-
manet.* Et Regius Pſaltes concinit. *Homo va-* Pſal. 143.
*nitati ſimilis factus eſt, dies eius ſicut vmbra præ-
tereunt.* Tandem triginta diebus abſolutis ad
mẽſis extremum, hoc eſt ad vitæ vltimum pũ-
ctum peruenit. Ex quo veluti eclypſi morte
extinctus, nouum rurſus lumen, non certè a
Luna (quæ cunctarum eſt cauſa mutationum)
ſed a ſole iuſtitię aſſumpſit, cuius cõmmunica- H
tione atq; virtute nouas iterum, inuſitataſq;
calendas exorſus, vitæ pariter æternę primor-
dia inijt. Loquitur de hoc ipſo Sole Malachias Mal. 4.
hiſce verbis: *Orietur vobis timẽtibus nomen meũ
ſol iuſtitiæ.* Et de eius communicatione Apoſ-
tolus, ſcribit: *Nos vero omnes reuelata facie* 2. Cor. 3
*gloriam domini ſpeculantes in eandem imaginẽ
transformamur a claritate in claritatem, tan-
quam a Domini ſpiritu.* Et Saluator in Euan- Matt. 13.
gelio: *Tunc iuſti,* inquit, *fulgebunt ſicut ſol in
regno Patris mei:* Deniq; de vtriſq; calendis
Spiritus ſanctus in ſcripturis, ac quidem de
prioribus conteſtatur in Iſaia: *Calendas veſ-* Iſa. 1.
tras & ſolemnitates veſtras odiuit anima mea:

Eos

A Eos videlicet intelligens, qui vitæ huius curriculis, atq; ſpacijs, non in Dei cultu, ſed in voluptatibus abutebantur. De poſterioribus Pſal.80. Pſalmiſta præcipit: *Bucinate in Neomenia tuba: in inſigni die ſolemnitatis veſtræ*: Quorũ & ſenſus: O uos animæ, quæ nuper, mortalitatis exuuijs depoſitis coniunctæ ſoli, menſis æterna luce illuſtrati, atq; ſempiterna nouitate permanſuri exordium inijſtis, ſuper eiuſmodi calendis Deo gratias agite, & magnificentię tubam in diuinę bonitatis præconia roborate: Iterum dico, ex præcordiorum intimis eiuſdem reſonate clementiam, qui in inſigni illo die, de Pſal.36. Pſal.117. quo ſcribitur: *Dies immaculatorum in æternum* B *erit*: Et *Dies ſolemnis illuxit nobis*, ad immortalitatis ſolemnitatem obliuioni nunquam tradendam, vos euocauit, aſſumpſit.

7 *Et eiuſdē diei hora vltima*. Deniq; Glorioſiſſimi Patris dormitioni & hæc ſcitu digniſſima additur circunſtantia: incidiſſe nimirum eam in vltimam diei horam, vt totum eius vitæ curriculum diem fuiſſe, nihilq; aliquando noctis habuiſſe permixtum, intelligeremus. Hinc eſt enim, quod de Sanctis viris ſcriptura loquatur (quemadmodum & paulo ante retulimus) plenos eos obijſſe dierum: quia reuera eorum vita dies integer fuit, cùm nihil vnquã tenebrarum, otij, vel quietis admiſerit. Et C quidem, ſi tunc diem dicimus, cùm vnuſquiſq; bonum exercet, Pſalmiſta teſtante cum ait: *Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuã vſq; ad veſperam*: Profecto, & tota Hieronymi vita, diei nomine celebranda, quippe quæ in perpetuis laboribus, in lectione vel ſcriptione, atq; diuinis potiſſimum laudibus fuerit ante tranſacta. Adde vltima eundem diei hora e vita decuiſſe deſciſſere, cùm & nouiſſima hora myſticum Patrem familias vineæ ſuæ aduocaſſe operarios, quò illis redderet mercedem ſuam, ſcriptura teſtetur.

8 *Cùm ſol occumberet*. Et quamuis clauſus hic corporeis oculis eius dies ſolis occubitu fuerit; interioribus tamen eius oculis noua dies il- D la reſplenduit, quę veſperum neſcit: de qua Sancti ad eius ingreſſum gaudijs abſorpti cla- Thr.2. mant: *En iſta eſt dies, quam expectabamus, inuenimus, vidimus*: de qua & Dauid. *Ponam* (inquit) Pſal. 88. *in ſæculum ſæculi ſemen eius, & thronum eius ſicut dies cæli*: quæ ſcilicet æterna eſt. Cui deniq; ſol ille pręeſt, qui non ſingulis momentis ab ortu ad occaſum, & rurſus ab occaſu ad ortum motu perpetuo fertur: ſed ille dominatur, de cuius immobilitate Habacuc Hab.4. loquitur: *Sol, & Luna ſteterũt in habitaculo ſuo.*

Porrò Sanctiſſimi viri extremum vitæ diem Marcus Antonius Sabellicus milleſimi quingenteſimi auctor eruditiſſimus in quarto eius operum Tomo ita deſcribit. Diuus Hierony- E mus moriturus, humi ſe collocari iuſſit, ſaccoq; quo induebatur operiri. Tum diſcipulis conuocatis, eos, vt in Dei ſeruitio perſeuerarent, multum exhortatus eſt: Deinde Sacramentũ Corporis, & Sanguinis in genua erectus, & lachrymis perfuſus reuerenter hauſit: Mox terram prono ore petens, diſpanſis manibus dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundũ verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omniũ populorum: Lumen ad reuelationem Gentiũ, & gloriam plebis tuæ Iſrael.] Poſt hęc lux multa circa eum fulſit. Quidam etiam Angelos vidiſſe ſe teſtabantur, vocemq; audiſſe, illũ F ad patriam cœleſtem inuitantium, & ipſius reſpondentis, quod libenter, cupideq; veniret. Mox diſcedente luce, anima quoq; a corpore diſceſſit. Exanime corpus diuinum ſpirare odorem cœpit, omnia vnguenta ſuauitate vincentem: eadem hora, diuerſis in locis, viſionibus quorundam, ad quantam ille beatitudinẽ translatus ſit, liquidò patuit. Nos eius humilitatem in moriendo imitemur: quandoquidem tantam in viuendo Sanctitatem aſſequi indigni ſumus.] Hucuſq; Sabellicus. De eodem & Marulus libro ſexto) ſequentibus agit. Diuini nimirum, inquiens, Hieronymi corpus, cùm ſpiritum reddidiſſet, ſubita lux circunfulſit: viſi ſũt G Angeli, & Chriſti vox audita, quę illũ ad poſſidendum cœleſte regnum inuitaret. Lux cũ ſpiritu abijt, odor ſuauiſſimus cum corpore remanſit. Eadem hora Cyrillus Hieroſolymorũ Epiſcopus animam eius, Angelicis manibus geſtatam, cœlum verſus tendere conſpexit. Eodem die Sancta hæc anima miro radians fulgore Auguſtino Hippone apparuit. Turoni etiã duo Monachi lucentem globum aera tranſire, & inde dulciter canentium choros auditi, dum admirantur, intellexerunt Hieronymi Presbyteri animam, tunc apud Betlehem defuncti, ab Angelis ad Paradiſi quietẽ ferri: & hoc quidem H pro laboribus, quos ipſe in vita exhauſit: Dei laudibus, & hominum vtilitati ſemper intentus. Tot pręterea ſigna de illo, tot miracula enumerantur, vt mihi certè, vel præcedere reliquos beatos apud Deum dignatione videatur, vel paucos habere pares.] Ita Marulus.

9 *Sanctæ autẽ, ac venerabiles fæminæ, Paula ſcilicet & Euſtochium, exemplo, & commonitionibus eius ſæculi contemptrices*. De eiſdem, atq; earum virtute, qua & ſæculi diuitias abiecerũt; & Chriſtum pauperem ſecutæ ſunt alibi dictũ eſt, capite præſertim tertiodecimo.

10 *Et crucis Chriſti baiulæ*. Ex Euangelio loquendi modus deductus, vbi Saluator loquitur: *Qui non baiulat Crucem ſuam, & venit poſt me,*

A Luc.14. *me, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Porrò quid Crucis nomine ſignetur idem Saluator & Dominus paulo ante declarat dicens: *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores: adhuc & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Et infrà: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ poſſidet non poteſt meus eſſe diſcipulus*.

11 *Ante eius obitum, vocante ſponſo migrauerant ad eum*. Et quidem Paulę funus idemipſe Hieronymus quatuordecim ante annos, quàm extremum diem ageret, luculentiſſimo proſecutus eſt epitaphio, quod habetur Tomo

B primo, Epiſtola vigeſima ſeptima: cuius etiã extremum, verbis ſequentibus claudit: Exegi, o Paula monumentum tuum ære perennius, quod nulla deſtruere poſſit vetuſtas. Incidi elogium ſepulchro tuo, quod huic volumini ſubdidi: vt quocunq; noſter ſermo peruenerit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoſcat] Hucuſq; ipſe. Euſtochij verò precioſam æquè in conſpectu Domini mortem, quanuis funebri oratione minimè cohoneſtarit, cùm in exitu pariter vitæ eius contigerit, ſub Chriſti videlicet anno quadringenteſimo decimo nono, ſuperno tamen ipſum colluſtratum lumine ante triginta & quatuor annos

C mentis oculis, Virginis eiuſdem regalem triumphum, quo tandem ad cœleſtem ſponſum pro ceſſura erat cõſpexiſſe, hominumq; ſimul ſempiternę memoriæ tradidiſſe, extrema libelli ei⁹

Epi.22. de cuſtodia Virginitatis verba teſtantur, quibus ita vaticinatus eſt. Egredere quæſo paulliſper de carcere, & præſentis laboris ante oculos tuos tibi pinge mercedem, quam nec ocul⁹ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Qualis erit illa dies, cùm tibi Maria mater Domini choris occurret comitata virgineis? cùm poſt mare rubrum, ſubmerſo cũ ſuo exercitu Pharaone, tympanum tenens præcinet reſponſuris: *Cantemus Domino, glorioſè*

Exod.15. D *enim honorificatus eſt: equum & aſcenſorem proiecit in mare*. Tunc Thecla in tuos lęta volabit amplexus. Tunc & ipſe ſponſus occurret,

Cant.8. & dicet: *Surge, veni proxima mea, ſpecioſa mea, columba mea: quia ecce hyems tranſiuit, pluuia abijt ſibi*. Tunc Angeli mirabuntur, & dicent.

Cant.6. *Quæ eſt iſta proſpiciens quaſi diluculum, ſpecioſa vt Luna, electa vt Sol*. Videbunt te filiæ, & laudabunt reginæ, & concubinæ prædicabunt. Hinc, & alius caſtitatis chorus occurret: Sara cum nuptis veniet, filia Phanuelis Anna cum viduis. Erunt in diuerſis gregibus carnis, & ſpiritus matres tuæ. Lætabitur illa quòd genuit: exultabit iſta, quòd docuit.] Hæc de futuro tantæ Virginis ad Deum progreſſu, nõ

epitaphij, ſed epitalamij loco, tot ante tempora E ab Hieronymo decantata. Meminit & de eiuſdem obitu, idemipſe Epiſtola ſeptuageſima nona ad Alipium & Auguſtinum. Deniq; ſexcentis fermè in locis virtutum eiuſdem laudes, atq; præconia teſtata reliquit. Habetur Virginis triumphalis dies in Eccleſiæ Romanæ tabulis, ſinguliſq; annis, quarto calendas Octobris eiuſmodi elogio recolitur: Eodem die Sanctæ Euſtochij virginis, filiæ Beatæ Paulæ, quæ ad præſepe Domini eum alijs virginibus enutrita, præclaris meritis fulgens migrauit ad Dominum.]

12 *Porrò Beatus Hieronymus, dum adhuc viueret, ſculpendo ſaxum in ingreſſu ſpeluncæ Dominici præſepis ſepulchrum ſibi fecerat*. Memen F to ſemper (idem ipſe aiebat) Creatoris tui, In Eccl. cap. 11. & ſic adoleſcentię tuæ viam gradere, vt mortis vltimæ recorderis, antequam tibi tempus adueniat, quo triſtia quæque ſuccedant. Iure ergò optimo ipſe ſibi quoque mortis memor ſepulchrum condere debuerat, ne alijs prædicans ipſe, vt Apoſtolus inquit, reprobus efficeretur. Paruulam olìm Bethlehem pro ſepulchro, in quo veterem Adam cum Actibus ſuis, ſeculi conuerſationi præmortuum ſepeliret, ante delegerat: Alterum ſupererat, vt corpori, quod naturæ lege caducum eſt, cui & dicitur: *Terra* Gen. 3. *es, & in terram ibis*, ſepulchrum conſtrueret. G De prioribus ſepulchris, atq; defunctis ſcribitur: *Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ a conturbatione hominum: Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. De poſterioribus verò loquitur Iſaias: *Reſuſcitabuntur mortui, & reſurgent hi, qui in ſepulchris ſunt*. Igitur non fodiendo terram, ſed ſculpendo ſaxum Hieronymus ſibi molitus ſepulchrum eſt, vt in duriſſimæ materiæ*, duro æquè opere moeris ſimul memoriam cordis intimis arctius infigeret. * excisione

13 *Non longè a ſepulchro prædictarum Sanctarum*. Dignum quippe fuerat, vt quibus in vita arctiſſimo charitatis glutino copulatus fuerat, in morte quoq; ab eiſdem non abeſſet. H

14 *Ibi, ſæculi peruerſitate deuicta ſepultus eſt*. Sæculum non pro annorum ſpacio, quod ex ſe nec bonum nec malum eſt, ſed pro his qui verſantur in ſęculo accipitur. Quo ſenſu Apoſtolus ad Galatas loquitur: *Vt eriperet* Gal. 1. *nos de præſenti ſæculo nequam*: Et in alio loco: *Vt oſtenderet in venturis ſæculis, abundantes* Ephes. 2. *diuitias gratiæ ſuæ*. Vt ergò dies Iacob pauci & mali Geneſis quadrageſimo ſeptimo dicuntur, quòd in illis varia ipſe tentamenta perpeſſus ſit: ſic & Hieronymo peruerſum ſæculum, quòd illius homines perſecutionibus acerbiſſimis eundem inſectati ſunt. Vnde ſicuti peruer-

ſum,

A ſum, & rectum opponuntur, ita ſæculi eiuſdẽ peruerſitas, & a recto deflexio, Hieronymi ita rectitudini obſtitit, vt inter vtrunq; bellũ crudelius ſemper peractum ſit. Deniq; quamuis ad extremum idem ipſe vitę punctum inflexus terra, ſaxoq; comptæſſus ſit, id certè non culpa atq; vitio, ſed naturæ lege, mortiſq; imperio, quibus ſubditus fuit, euenit: vt illi propterea non pro ſupplicio, ſed pro requie: non pro pœna, ſed ærumnarum termino, æternęq; vitæ principio ſepulchrum creditum intelligatur. Sanctorum enim occaſus, ſomnus potius, quàm mors dicenda eſt, dicente propheta: *Caro mea requieſcet in ſpe*. Hic Hieronymi Vitæ
B exitus, imo verius exordium vitæ, cùm iam mortalitatis exuuijs depoſitis, immortalitatis gloriam conſecutus ſit, maximiſq; pro Chriſto confectis certaminibus ad triumphi amplitudinem, palmis onuſtus aſcenderit. Benedictus eiuſmodi e vita tranſitus, qui felicitatis perpetuæ factus eſt introitus: qui & ſi mœſtiſſimos filios, Patris pręſentia excluſit, diuinorum tamen, Angelorumq; contubernium intulit: qui egeſtatem affluentia, labores refrigerio, fletum ſolatio, peregrinationem patria, fidem notitia, expectationem præmio, agonẽ triumpho cõmutauit. Felix & verè ſerenus dies, quo plenus ei meridies Chriſtus illuxit: Dies, cunctis
C vitæ diebus ex pectatus deſiderijs, expetitus ſuſpirijs, frequentatus meditationibus, orationibus conſecutus. Felix anima, quam propriorum ita extulerunt priuilegia meritorum: quam tam a longè filiorum comitati ſunt vota clamantium: quam ſic gratulantium ad thronum Regis, Sanctorum chori deduxerunt, Sis noſtri nunc memor, quos reliquiſti: Tuere, quos congregaſti: Dirige, quos docuiſti. Voces noſtras exaudi, qui tua facta prædicamus: Nobis ſuccurre, qui eiſdem lætamur: Nos excipe, qui tibi gratulamur. Comitati ſanè non ſuſpirijs, ſed diuiſis vocibus, non gemitibus ſed præconijs tanti Herois ad Chriſtũ
D progreſſum ſunt fermè ſcriptores omnes. S. Auguſtinus, Gregorius, Ennodius, Caſſiodorus, Gelaſius locis ſupra allegatis, Iſidorus inſuper, libro de Ethymologijs, Seuerus Sulpiti*, Sancti Martini Turonenſis Epiſcopi diſcipulus in ſuo dialogo. & in libris de ſacra hiſtoria, Sigibertus in Chronico, & Venerabilis Beda, ſed Sanctus pręſertim Euſebius eius diſcipulus in Epiſtola de morte eiuſdẽ ad Damaſũ Portuenſẽ Epiſcopũ, in calce Tomi noni operum ipſius S. Hieronymi. Sãctus itẽ Proſper hæc de eodẽ in Chronico habet. Anno Valentiniani primo cũ Theodoſio, Arcadio, & Bantone Cõſulib*, Hieronymus Presbyter, toto iã mundo clarus habetur in Bethlehẽ egregio ingenio, ac ſtudio Eccleſiæ vniuerſali ſeruiens: Anno autem Domini quadringenteſimo vigeſimo ſecundo; E
decimo ſecundo Honorij cum Theodoſio, moritur, anno ętatis ſuæ nonageſimo primo, pridie calendas Octobris.] Caſſianus æquè contra Neſtorium pro eodem: Hieronymus inquit Catholicorum magiſter, cuius ſcripta per vniuerſum mundum quaſi diuinæ lampades rutilant.] A quibus non diſſentiens Platina in Bonifacio primo: Quantum ſcribit, iuuit Hieronymus Eccleſiam Dei uita, & ſcriptis, non attinet dicere, cùm & vita eius ſanctiſſima omnibus præluceat, & ſcripta eius ita in honore, & precio ſint, vt nemo magis legatur, ab eruditis præſertim. Moritur autem Hieronimus
anno ætatis ſuæ nonagemo primo, pridie calẽdas Octobris.] Hæc Platina. Poſtremo vniuerſalis Dei Eccleſia, Spiritus ſancti voce edocta, tantarum virtutum præconia inclyti filij ſui ad ipſummet Deum trãſitus memoriam in omnes orbis terræ fines ſingulis annis tranſmittẽs, altiſono teſtimonio perſonat. *In Bethlehẽ Iuda depoſitio S. Hieronymi Presbyteri, & Eccleſiæ doctoris, qui omnium ſtudia litterarũ adeptus, ac probatorum Monachorum imitator factus, multa hæreſum monſtra, gladio ſuæ doctrinæ confodit: demum, cùm ad decrepitam vſq; vixiſſet ætatem in pace quieuit, ſepultuſq; eſt ad præſepe Domini: cuius corpus poſtea Romam delatum, in Baſilica S. Mariæ maioris digno honore ſeruatur.* Hucuſq; G
ex Martyrologio Romano Eccleſia. Quibus perinde, ac nec ſatis filij meritis feciſſet, altius inclamans, ſuper omnem nubium altitudinem, ac cœlorum ambitum: ſuper omnes inſuper cœleſtium ſpirituum ordines extulit ſe, illicq; ante Summi Regis thronum, atq; conſpectum proſtrata, ſequentibus hiſce perorauit. *Deus qui Eccleſiæ tuæ in exponendis ſacris ſcripturis B. Hieronymum confeſſorem tuum doctorem maximum, prouidere dignatus es: præſta quæſumus, vt eius ſuffragantibus meritis, quod ore ſimul & opere docuit, te adiuuante exercere valeamus.* F
Hęc de Hieronymi triumpho. H

De Tranſlatione ſacri Corporis Hieronymi.

CONTROVERSIA XXIX.

IN Regnum claritatis æternæ fulgentiſſimo ſydere, quod & charitatis fulgoribus, & doctrinarum radijs Fidelium corda, totumq; Mũdum inflammauit, accendit, Hieronymi videlicet recepto Spiritu, ſacri corporis eiuſdẽ Reliquias ex Bethlehem, vbi primùm (vt nuper relatum eſt) repoſitę fuerant, poſt annorum curricula exportatas, Romanæq; Vrbi illatas fuiſſe, ſingulis annis, ſub die nimirum nona menſis Maij, publico præconio hiſce teſtatur Eccleſia *Romæ Translatio Sancti Hieronymi Presbyteri, & Eccleſiæ Doctoris*

A *ex Bethlehem Iuda ad Baſilicam Sanctæ Mariæ*
ad præſepe.] Vbi Baronius: Agit hic (inquit)
Petrus in Catalogo, libro quarto, Capite cen-
teſimo quadrageſimo quinto de duplici Tran-
slatione corporis S. Hieronymi, quarũ prima,
quam recenſet factam ſub Cyrillo Epiſcopo
Hieroſolymitano, nullius Auctoris teſtimonio
conteſtatam, veluti falſam reſpuimus; Obijt
enim Sanctus Cyrillus ante Hieronymum, vt
ipſius Hieronymi auctoritate probatur, dũ ait,
eum tantùm perueniſſe ad octauum annum
Theodoſij Imperatoris, qui fuit annus a Chriſ-
to trecenteſimus octogeſimus ſeptimus: Sanc-
tus Hieronymus autẽ ex humanis deſijt Theo
B doſio iuniore nonùm, & Valentiniano tertiùm
Conſulibus, qui eſt annus a Chriſto quandrin-
genteſimus vigeſimus. Secundam autẽ Trãſ-
lationem, quam factam aſſerit, cum Saraceni
Palęſtinam inuaſiſſent, vt veram libenti animo
ſuſcipimus, atq; probamus, in cuius memo-
riam preſens celebritas annis ſingulis agi con-
ſueuit.] Hæc Baronius, quibus vnicã tantùm
ſibi ſacri Hieronymi corpòtis probari Tranſ-
lationem profitetur,

Cæterùm ad pleniorem hiſtoriæ intelligen-
tiam proferamus nos, a quibus Scriptoribus
duplicis Petrus trãslationis accepit memoriã:
C teſtimonia dehinc ipſorunmet auctorum affe-
ramus, quibus remipſam ſtylo proſecutos no-
uimus: Tempus vltimò poſterioris translatio-
nis exploremus. Prioris Translationis mentio
habetur in vltima Tomi noni Opèrum eiuſdẽ
Hieronymi Epiſtola, ſub Cyrilli, Hieroſolymo-
rum Epiſcopi nomine ad S. Auguſtinum in cal
ce verbis ſequentibus, nimirum: *Die Dominico*
trãſacto, poſt octauas Penthecoſtes, omnibus meis
ſuffraganeis Epiſcopis, & multitudine maxima, tã
virorum quàm mulierum Eccleſia, in qua Sanctiſ
ſimum quieſcit Hieronymi corpus, inſimul congre-
gatis, honore debito, & veneratione tam dibita
quã deuota, primo egomet ſacris indutus veſtibus
ad locum fouea, in qua venerandum corpus iacet.
D *accedens, terram cæpi effodere ſepultura, quatenus*
Sanctiſſimum illud corpus inde ablatum, in tumu-
lo marmoreo, mira pulchritudine undiq; decorato,
quod hac de cauſa fuerat fabricatum, poſtmodum
poneretur. Cumq; iã fouea foret vacua, cunctis cer
nentibus, corpus beatiſſimum in medio foueæ, tan-
quam in aere, a nulla parte terram tangens perma
nebat integrũ, nec corruptione aliqua violatum:
Quod inde eleuantes cum odore tam vehemẽti ac
ſuaui, quòd talem olfactus hominum nunquã ſen-
ſit, collocauimus in altari, quatenus a populo Reli-
quiæ ſanctiſſima viderentur. Quot autem illo die
me, cunctisq; qui aderant aſtantibus ſunt peracta
miracula glorioſa, explicare ea nullatenus com-
pos eſſem. Cæci ſexdecim Reliquias tangentes fa-
cie, viſum protinus receperunt. Tres præcipue dæ- E
moniaci catenis vincti, in illam Eccleſiam pluri-
morum hominũ manibus deportati, ſunt protinus
liberati. Mulieris cuiuſdã viduæ pauperculæ pue-
rulus, vnicus filius, in Eccleſia fuit præ gentiũ mul
titudine ſuffocatus, quem mater inueniens, dolẽs,
& lugens mox in vlnis puerulì cadauer ad foueã,
in qua ſepultum fuerat corpus Hieronymi glorioſi
deferens, eum in foueam proiecit, dicens: S. Hie-
ronyme glorioſe, hinc non recedã, donec reſtituas
mihi vnicum meum filium, quem amiſi. Mirabilis
certè Deus in Sanctis ſuis, faciens prodigia inſue-
ta: Statim vt terram extincti puerulí corpus te-
tigit, eidem anima eſt coniuncta. Quidã vir cor
pus cuiuſdam ſui filij de ſepultura, in qua per tri- F
duum ſteterat extractum, mox ad foueam illam
detulit, et illud in foueam ſic proiecit: Qui iuuenis
fuit illico vita priſtina reſtitutus. Innumerabilia
penè ſunt miracula, quæ peracta ſunt a mane vſq;
ad veſperam, quo quidem tempore Hieronymi glo
rioſum carpus diſſepultum in altari extitit colloca-
tum. Sed tamen ad huiuſmodi miracula vlterius
non procedam, vnum, quod nocte ſequenti accidit,
non ſilebo. In hora ſiquidem veſpertina corpus il-
lud ſacratiſſimum in monumento, quod præpara-
uimus, poſuimus: ſed mane monumentum vacuũ
fuit inuentum, & corpus ſanctiſſimum fouea priſ-
tina inuenimus reſtitutum: Quod cùm ego pluri-
mum admirarer, nocte ſequente, mihi dormienti G
B. Hieronymus apparens, in viſione plurima mihi
grandia patefecit. Sed inter cætera hæc mihi di-
xit. Noueris Cyrille, quòd corpus meum de fouea,
in qua iacet nullatenus extrahetur, quouſq; Ciui-
tas Hieruſalem ab Infidelibus capietur, quo quidẽ
tempore Romã delatũ, ibidem multo tẽpore requie
ſcet. Ad hæc expergefactus, quæ viderã, cunctis
Epiſcopis, et alijs Viris Catholicis enarraui: quod,
& quando hæc euenient, aliter non agnoſco.
Hucuſq; Cyrillus, ſeu verius, fictus commen-
titiuſq; Cyrillus, a quo & Petrus, qui ſupra, trã-
lationis huiuſmet narrationem accepit. Et
quidem, quod ad ipſius epiſtolæ Auctorẽ per-
tinet ſuppoſititiam eãdem ratio temporis ma-
nifeſtiſſimè probat; ſi tamen Cyrilli nomine is
intelligatur, qui per multos ante annos, morte H
oppetita ipſummet Hieronymum pręceſſit ad
gloriam, & de quo idem Hieronymus in libro
de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Cæterùm, ſi al-
ter hic (de quo nunc) ab eo omnino conten-
datur, non ſatis conſtat, vnde ipſa Hierony-
mi corporis prior Translãtio reuici, damnatiq;
poſſit: præſertim, cùm binos eiuſdem nominis
Cyrillos Epiſcopos, intra triginta annorum nu
merum, vel circa, Hieroſolymitanam admini-
ſtraſſe Eccleſiam nõ defuerint, qui ſcriptis tra-
diderunt: De quo & nos plenius in Animad-
uerſionibus ad Recenſiones Tomi noni ope-
rum.

A rum eiuſdem Hieronymi. Quòd tametſi de
Translatione hac probatorum auctotum non
habeantur teſtimonia, non obſtat, quominus
ea facta ſit. Enimuero pro ſolemni eadẽ,
perinde ac poſterior minimè habita eſt:
Quin potius, nec propriè Translationis memoria
celebranda eiſdem Scriptotibus fortaſſis viſa
eſt, quòd mox ſuum iterum tumulum ingentis
miraculi ἐναργεία corpus repetijſſe animaduerterent.
Hæc de priori Translatione.

Porrò certam poſterioris hiſtoriam, publicis
quoq; Eccleſiæ tabulis comprobatam: Quin,
& ipſamet adamuſsìm verba à Venerabili
olim Patre Lupo, Petrus, eodem longè poſte-
B rior, mutuatus eſt, mutuataq; ſuo Sanctorum
intulit Catalogo. Extat autem ea inter eiuſdem
Patris Lupi Manuſcripta exemplaria,
poſt pręſentem nimirum Sancti Patris Hieronymi
Vitam: quam & ſtylo ita proſecutus eſt.
*Inter laudabiles prærogatiuas, quas Reuerendæ,
ac almæ Vrbi Diuina Clemẽtia cõtulit abundãter,
Corpora non modò præcipuorum Apoſtolorum, Petri,
& Pauli, Philippi, & Iacobi, Bartholomæi, &
Matthæi, Simonis, & Iudæ, nec non precioſorum
Martyrum, Confeſſorum, Virginum, quibus
ad tuitionem firmiſſimam, & gloriam perpetuam
poſſidendam ſibi tradidit exultanter, Verùm &
cuius potentiſſimis ſuffragijs temporaliter magni-
C ficata eniteret, ſummaq́ in cœleſtibus iucunditate
perenniter corruſcaret, Beati Hieronymi Doctoris
egregij corpore exornauit: Cui & apud Baſilicã
perpetuæ Virginis Mariæ, quem in vita magnificis,
& deuotiſſimis laudibus ſtuduit commendare,
locum magnificum detulit. Qualiter itaq́ corpus
eiuſdem doctoris mirabilis a Bethlehem, vbi ſepultum
fuerat ad præfatam Glorioſæ Virginis aulã,
quæ ad Præſepe dicitur, Romã delatum fuerit, ſicut
a Sãctis, & honeſtis Epiſcopis, & ab antiquioribus
Patribus, & Sacerdotibus Deum timentibus,
aſſertione veridica percepimus, ad laudem ipſius
Hieronymi Beatiſſimi, breui quidem ſermone cum
dilectione legentibus referemus. Igitur poſtquam
D Ciuitas Sancta Hieruſalem propter hominum
culpas, Sacratiſſimis penè omnibus remanſit orbata
reliquijs, venerandi ſolùm Doctoris corpus, in
Sancta Maria de Bethlehem ſecretius tunc, &
abſq́ decenti honore iacebat. Volens igitur ad
magnificam Vrbem, vnde prius Cardinalis receſſerat
corpus ſuum deferri, & in præfata Genitricis
Altiſſimi domo collocari, Monacho cuidam in
partibus vltramarinis agenti apparuit, cui & benigno
oraculo: Scias inquit, Frater chariſſime, tuo
corpus meum labore extumulandum, Romamq́
quantotius integrè, deuoteq́ ante ianuam deuotiſſimæ
illius cryptæ, quæ præſepe Domini appellatur
deportandum, vt in Sancta illa Baſilica dulciſſimæ
Reginæ adhæreat, quam viuens ab infantia dilexi,
in iuuentute quæſiui, & in ſenectute totis viribus,
licet inſufficiens prædicaui, ad exitum deniq́ E
vſq́ vitæ Sanctis Scripturarum teſtimonijs collaudaui.
Cæterùm, cùm Monachus iuſſis cœleſtibus
obtemperare formidaret, poſt trinam demum iuſſionem
rem ipſam aggreſſus, ad locum acceſſit, atq́
duobus aſſumptis comitibus, ſacrum inde ſuſtulit pignus,
mira vndiq́ adoris fragrantia exuberans.
Quod ne ſcandalum aliquod oriretur, clàm tandiù
illud apud ſe retinuit, quandiù ad Vrbem, ſicuti
Vir Sanctus præceperat proficiſceretur. Deniq́
iterum Monachus, per viſionem, de vitando in
via populorum plauſu admonitus; ne videlicet aliqua
in Reliquijs diminutio fieret, ad eiuſmodi
Baſilicam, cum comitibus nocte perueniens, ſolis F
Eccleſiæ Canonicis conuocatis, ſacrum in ea pignus
depoſuit; inter columnas videlicet eiuſdem, & ianuam
Præſepis; Vbi & maxima lux, vocumq́ concentus,
nec non ſuauiſſimus odor obortus eſt.
Adhæreat nunc Sepulturæ doctiſſimi Laudatoris,
& deuotiſſimi ſui Hieronymi Luna lucidior, &
Sole ſplendidior, omnibus adoramentis ſuauior,
roſis & conuallium myſticis vallata precioſis lilijs
ſplendidiſſima ſemper Virgo Maria, quæ cuncta
ad honorem, & gloriam fideliſſimi ſui compleuit,
per Salomonem de ſe ipſa teſtimonium perhibente:
Qui elucidant me vitam æternam poſſidebunt.* Eccl. 24.
Hæc Lupus de poſterioris Sacri Hieronymi
corporis Translatione, vſurpata non tantùm G
(vti dictum eſt) a Petro de Natali, Epiſcopo
Equilino; ſed & in Officijs antiquis Ordinis
noſtri aliàs translata.

Vltimò, quod de tempore ſupereſt inquirendum;
quo nimirum anno eiuſmodi Translatio
acciderit, ex commemoratis hactenus id
ſatis liquet. Quandoquidem, cùm facta illa, eo
tradatur tempore, quo Saraceni primùm Palęſtinam
totam, ſub Hummaro duce occuparũt,
occuparintq́; eandem iuxta Ioannem Tracagnotam,
ſecunda parte hiſtoriarum ſuarum
Chriſti anno ſexcenteſimo trigeſimo; iuxta
verò Vincentium Beluacenſem in ſpeculo hiſtoriali,
libro vigeſimo tertio, capite trigeſimo
nono, ſexcenteſimo trigeſimo ſecundo, vel pro- H
ximè ſequenti: ſecundum deniq; Onuphriũ
Panuinum in Faſtis ſexcenteſimo trigeſimo
ſexto: hinc, & circa eiuſmodi tempora facta
eadem omnino probatur. Quòd, ſi ad ſpecialem
temporis calculum animum accomodare
voluerimus, Panuini proculdubio vero ſimilior
ſententia videbitur, quippe quæ cum alijs
ad facti ipſius veritatem maximè cohęreat.
Et quidem, cùm non ante Palęſtina in Saracenorũ,
Agarenorumq́; ditionẽ redacta ſit, quàm
Heraclius Imperator (pijſſimus aliàs) a Catholica
fide deficeret, defeceritq́; is nõniſi poſt promulgatum
a Cyro Epiſcopo Alexandrino, &

Sergio

A Sergio Patriarcha Conſtantinopolitano, Mo-
nothelitarum hæreſeos auctores, impium dog-
ma, de vna tantùm in Chriſto voluntate, &
operatione, conſequenter de vna tantùm natu
ra (quorũ & partes Heraclius ipſe ſecutus eſt)
probabilior hinc, inquam eiuſdem Pãuini vide
tur opinio, quòd ipſa hæreſis, Chriſti anno ſex
centeſimo trigeſimo, ſecundum Bellarminum
in Breui Chronologia; ſexcenteſimo verò tri-
geſimo ſecundo ſecundum Beluacenſem, præ-
allegato loco cœperit pullulare. Porrò inter-
medio tempore, ab anno Chriſti ſexcenteſimo
trigeſimo ſecundo ad trecenteſimum trigeſi-
mum ſextum, firmatam intantùm eiuſmodi
B hæreſim fuiſſe, vt in animum quoq; auguſtiſſi-
mi antea Imperatoris tunc irrepſerit, captaq;
ſimul paulo poſt ab hoſtibus fidei Ciuitas
Sancta, Hieruſalem nimirum fuerit, & par eſt
credere, & ratio ipſa perſuadet. Igitur ad il-
lud idem, quod ex Venerabili Patre Lupo pau-
lò ſuperius afferebamus redeuntes, quæ no-
ſtrum omnium culpæ tunc temporis forent,
quę eiuſmodi Domini promeruere vindictam,
vt etiam quanplurima Sanctorum corpora,
Ciuitatem ipſam Hieruſalem, ſepulchrumq;
eius glorioſum, nec non, in quo natus fuerat,
atq; pedibus patriũ ſolum attriuerat Infideli-
bus traderet: Antichriſtum deniq; ipſum, hoc
C eſt Maumethem locum ſanctum intromitte-
ret, non cernit abſq; lacrymis, qui mentis eſt
compos. Hanc eandem Imperij vltimam pe-
nè iacturam, eiuſq; cauſas ita perſtringit Belua
cenſis. Per idem tempus Cyrus Alexandrinus
Epiſcopus, & Sergius Conſtantinopolitanus
Patriarcha, Monothelitarum hęreſim prædica
bant, qui ſcilicet vnam tantum in Chriſto natu
ram eſſe putabant, a quibus deprauatus Hera-
clius Auguſtus, poſt tantas victorias oberrauit
a Catholica fide, vnde diuino iudicio Agareni,
qui & Saraceni dicuntur, Hummaro Duce eius
Imperium grauiter cœperunt lacerare. Nam
Hummarus Damaſcum, & regionem Phœni-
D cis, & Hieruſalem, totamq; Syriam occupa-
uit, & Antiochiam comprehendit. Promotus
eſt autem Mauchias a pręfato tyranno Prætor,
& Amitas totius regionis, quæ eſt ab Aegypto
vſq; ad Euphratem. Hac præterea tempeſta-
te Saraceni, qui & Turci dicuntur, Maumethe
Pſeudopropheta eis ducatum præbente a ſuis
ſedibus exierunt, & Imperium Heraclij graui-
ter deuaſtare cœperunt.] Hæc Vincentius.

Igitur ex cõmemoratis hactenus, Sacrę Hie
ronymi reliquiæ ex Bethlehem Iudæ Romam
deportatæ, ibiq; honorificè conditæ, & ſerua-
tæ in præſentem vſq; diem habentur. Nec illi
audiendi, qui eaſdem idcircò haud illic conqui
eſcentes ſuſpicentur, quòd Filippi Secundi,
Hiſpaniarum Regis ætate, imo eodem religio- E
nis in Sanctũ occaſione petente, a Sixto Quin-
to Summo Pontifice perquiſitę, minimè reper-
tæ ſint: Enimuerò, dato hoc etiam, (quod in-
certum omnino eſt,) frequentibus Barbarorum
incurſionibus Vrbe olim oppreſſa, Eccleſiaſti-
cis iure optimo tunc placuit Perſonis, ipſorum
Sanctorum reliquijs conſulere: huc videlicet,
atq; illuc eaſdem transferendo. Et hæc eſt
cauſa, cur poſtmodum nonnullarum earundẽ
a Succeſſoribus depoſitionis certa loca ignora-
ta ſint.

Sed & quæ obiter Couaruuias, libro primo
variarum reſolutionum, capite decimo, de ve-
ritate ſacri eiuſdẽ Hieronymi corporis innuit, F
ad extremum proponamus; Is nanq; vulga-
tiſſimam propoſitionem illam, nunc Auguſti-
no, nunc Gregorio magno adſcriptam expli-
cans, qua dicitur: *Multa corpora venerantur in
terris, quorum animæ cruciantur in Inferno*,
hæc habet: Eccleſia Sancta Dei Beatum Hie-
ronymum, tanquam Sanctum venerandum &
colendum nobis iam propoſuit; corpus tamen
illud, quod Sancti Hieronymi eſſe putamus,
verè illius eſſe corpus, iudicio ſuo non decre-
uit. Maxima item veneratione Ioannem Bap
tiſtam, tanquam verè Sanctum, colendum eſ-
ſe definiuit Eccleſia, caput tamen illud, quod
eiuſdem Sancti eſſe credimus, Ioannis Baptiſtæ G
indubitanter eſſe, iudicio Eccleſiæ ſtatutum
non eſt.] Ita Couaruuias, qui & dictorum ra-
tionem mox afferens: fieri enim, inquit, poteſt
vt Sanctorum Corporum, ſiue Reliquiarum
Sanctarum loco, alijs corporibus, ſeu Reliquijs
ſceleſtiſſimorum hominum fraudulenter ſub-
ſtitutis, aut ſubrogatis, has illuſiones, Eccleſia
tot bellis, totq; Tyrannorum iniurijs, & iniqui
tatibus oppreſſa, patiatur. Verùm, quamuis
hæc eſſe poſſint, non ideò tamen piorum aures
offendantur, aut eorum mentes, de ipſorũmet
Sanctorum Corporũ veritate turbentur. Quan
doquidem, ſi illorum veritas in dubium reuoca
ri liceret, in nihilum iudicio meo erga eadem H
corpora cultus, & religio cederet: præſertim,
cùm Eccleſia de illis (vt dictum eſt) determi-
nare haud conſueuerit. Credamus potius, atq;
fide firmiter teneamus, (quoadusq; tamen no-
bis oppoſitum perſpectum ſit) corpus illud,
quod nobis ſub Hieronymi nomine Eccleſia
proponit, eſſe verum corpus, ſicuti & cætera,
cæterorum: Eiſdem demùm verum cultum
exhibeamus, illius ſententiæ Auguſtini memo-
res, qua, inſolentiſſimę eſſe dicit inſaniæ diſpu- Auguſt. Tom. 2. Epi. 118.
tare, an ſit faciendum, quod tota facit Ec-
cleſia.

Quòd, ſi quis de germano præallegatæ pro-
poſitionis ſenſu: *Multa corpora &c.* perquireret,

aptius,

A aptius, ſanctiuſq; cum Bellarmino, Tomo primo, libro primo, controuerſia nona reſponderi poſſet, intelligendá eam eſſe de Pſeudomartyribus Donatiſtarum, qui ab hæreticis, tanquam veri martyres colebantur, quorum tamen animas in Inferno teuera torqueri nemo
Viguer. virt. fid. ver. 4. nu. 104. ambigit. Vel de Gentilibus cum Viguerio accipiantur: multi enim ex eiſdem, tum ob eximias virtutes, tum ob rerum geſtarum præclara monimẽta, vel ob alias cauſas in ſepulchris, E
ac ſtatuis honorantur, cùm tamen eorum animæ in Inferno abſq; dubio crucientur. Nec deſunt, qui de malis etiam Chriſtianis, qui ſepulchris ſcitiſſimè ſtructis, honorificiſq; Epitaphijs honorantur propoſitionem ipſam interpretandam dicant. At de ſacri Hieronymi corporis Translatione ſatis.

VITÆ PERORATIO.

De perſecutionibus atq; iniurijs ab omnibus Dei ſeruis in hoc Mundo toleratis. Capue. XXII.

B *Irabitur 1 forſitan Lector, tã Sanctas perſonas habere inuidos potuiſſe: 2 Mirandum vero non eſt: 3 ſemper enim virtutes ſequitur inuidia, 4 feriuntq́; ſummos fulmina montes. 5 Nec mirum hac hominibus contingere, cùm etiam Dominus Phariſæorum Zelo ſit crucifixus: 6 Et omnes Sancti æmulos habuerint. 7 Eſau perſequebatur Iacob: 8 Saul quærebat animã David: 9 Et Salomoni ſuſcitauerat Dominus Adad Idumæum. 10 Iezabel etiam fugere compulit;* F
11 Et omnes prophetas perſecutus eſt populus Iudæorum: 12 Paulus Apoſtolus de fratribus falſis conqueritur, 13 & per murũ demittitur ne ab hoſtibus capiatur: 14 ac multimoda enumerans pericula de ſe, ſuiſq; ſimilibus loquitur: Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus: 15 Et: Nos ſtulti propter Chriſtum: 16 Sed quod ſtultum eſt Deo ſapientius eſt hominibus: 17 Vnde & Saluator loquitur ad Patrem: Tu ſcis inſipientiam meam, 18 quem in Euangelio ſui, quaſi mentis inpotem exiſtimabant, & aduerſarij calumniabantur dicentes: Dæmonium habet, & Samaritanus eſt: Et, In Beelzebub principe Dæmoniorum eijcit Dæmonia. 19 Sed G
C *Beatus, qui dicere poteſt cum Apoſtolo. 20 Hæc eſt gloria noſtra, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quoniam in ſimplicitate, & in ſinceritate, & gratia Dei conuerſati ſumus in mundo: 21 Et qui Dominum audit dicentem: 22 Ideo mundus vos odit, quia nõ eſtis de mundo; ſi enim eſſetis de mundo, mũdus quod ſuum erat diligeret. 23 Periculoſum eſt dixiſſe mala de bonis: 24 & ſicut 25 exprobrãtis ad coronam, ita exprobrãtibus ad damnationis cumulum cedit. 26 Quod & Beatus Auguſtinus teſtatur dicens: Nemo laceret ſeruos Dei, quia non expedit lacerantibus: 27 Seruis quidẽ Dei merces falſis detractionibus creſcit, ſed creſcit etiam pœna detrahentium: 28 Nam, non ſine cauſa dictũ eſt: Cum vos oderint homines, & exprobrauerint mentientes, gaudete & exultate, 29 quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. 30 Itaq; conſolemur inuicem in verbis iſtis, 31 benedicentes Dominum in vniuerſis vijs ſuis, 32 qui viuit, 33 & regnat 34 in ſæcula ſæculorum. 35 Amen.*

COMMENTARIVS.

D 1 M*Irabitur forſitan Lector, tam ſanctas perſonas habere inuidos potuiſſe.* Qui neſcit aurum igne probari e treſq; pueros patiores de camino ignis exiſſe, quàm intrauerant, hic profecto de conſtructis in Sãctos viros machinationibus admirabitur, cùm cauſarum ignoratio admirationis ſit cauſa.

2 *Mirandum vera non eſt.* At qui inſcru-
Rom. 11. tabilia, incompræhenſibiliaq; omnino Dei iudicia eſſe tenebit: Quiq; eum non ita videre,
1. Reg. 16 ſicut videt homo, attentè conſiderabit, iſte proculdubio nunquam admiratione ſuſpiciet.

3 *Semper enim virtutes ſequitur inuidia.* Ex Hieronymi Epiſtola vigeſimaſeptima. Quod ſi virtutum comes inuidia eſt, is profectò miſer, qui ſodali hac coniunctiſſima deſtituitur. H
Cum virtute enim generari inuidiam indicauit Plutarchus vbi ſcripſit: Vt Cantharides maximè læto tritico innaſcuntur, & roſis florentibus, ſic inuidia eos maximè comitatur, qui virtute florent. Deniq; vbi nullum lumẽ, ibi nulla vmbra: vbi nulla felicitas, ibi nulla inuidia.

4 *Feriuntq́; ſummos fulmina montes.* Horatij carmen ex libro vndecimo Ode decima, cuius & carmina ſunt.

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus, & celſa grauiore caſu
Decidunt turres, feriuntq; ſummos
fulgura montes.

A Ouidius de Remedio Libro primo
. . . . . . *Summa petit liuor* . . .
Et Titus Liuius, Inuidia tanquam ignis ſum-
ma petit: cum quibus Sanctus quoq; Proſ-
per in Libro, qui dicitur via regia congruit di-
cens: inuidia cuncta virtutum culmina concre
mat, cuncta bona peſtiferè deuorat.

5 *Nec mirũ hac hominibus contingere*, Quã-
uis enim Sanctitate præditi, ingenitam ſem-
per perſecutionum in ſe videntur radicem cõ-
Iob. 20. tinere, Propheta teſtante, qui ait: *Quis poteſt*
dicere; mundum eſt cor meũ: purus ſum a peccato?
Verùm quòd Dominus & Saluator noſter, de
Iſa. 53. quo ſcribitur, *quod peccatum non fecit, nec inuen-*
B *tus eſt dolus in ore eius* inuidiæ liuore a Iudæis
cruci affixus ſit, & Barabbas latro dimiſſus, de
Hab. 3. ſecundũ. 70 hoc Habacuc loquitur: *Domine conſideraui ope-*
ra tua & expaui.

6 *Et omnes Sancti æmulos habuerint.* Non
eo ſenſu æmulos dicas, quo pulchri imitatores
deſignantur, ſed qui mœrent alterius bonum,
priori enim modo iuxta Ciceronis ſententiam
in Rhetoricis, in laude æmulatio eſt, poſteriori
in vitio.

7 *Eſau perſequebatur Iacob.* Lege Geneſis
caput vigeſimum octauum. Myſticè perſecu-
tio eiuſmodi typum colluctationis, quæ inter
carnẽ eſt & ſpiritum ſignificat. Eſau enim car-
C nem, Iacob vero, qui vitiorum ſupplantator
interpræatur, ſpiritum denotat. Et quia huius
Deus opera diligit, illius verò facta deteſta-
tur, hinc illud exponitur, quo dicitur: Nonne
Rom. 9. Iacob dilexi Eſau autem odio habui? Vel iux-
ta aliorum ſententiam: Eſau ſinagogam, Ia-
cob Chriſtum Dominum demonſtrat. Quẽ-
admodum enim Eſau, in diſcordiam prolapſus
fratris necem ex inſidijs parabat dicens: *Venient*
Gen. 27. *dies luctus patris mei & occidam Iacob fratrem*
meum; ſic Iudæorum populus aduerſus Chriſ-
tum liuore contabuit, mortiſq; ſupplicium illi
machinabatur. Præterea, ſicuti Iacob a fratris
inſidijs deflectens in Meſopotamiam ſe contu-
D lit, ſic & Chriſtus ab Iudæorum incredulitate
abhorrens in Galilæam profectus eſt, inde ſibi
ex Gentibus ſponſam ſuſcepturus Eccleſiam.

8 *Saul quærebat animam Dauid.* Pluribus
hęc habetur hiſtoria primo Regum, capite de-
cimo octauo vſq; ad finem libri. Quòd verò
Dauid anima a Saule ingratiſſimo Rege quæri
dicatur, ſcripturarum hic mos eſt, vt pro ani-
ma corpus interdum accipiant, quo ſenſu &
Matt. 10. a Saluatore dictum eſt: *Qui perdiderit animam*
ſuam propter me inueniet eam.

9 *Et Salomoni ſuſcitauerat Dominus Adad*
Idumeum. Adde *aduerſarium* ex tertio Re-
gum, capite vndecimo, vbi ſcribitur: *Suſcita-*
uit autem Dominus aduerſarium Salomoni Adad
Idumeum de ſemine regio, qui erat in Edom. E

10 *Iezabel etiam fugere compulit.* Ita codex
manuſcriptus. In impreſſo verò additur, *Sa-*
cerdotes. Cæterùm addendum ego *Heliam* ex
nuper allegato Regũ libro, capite vndeuige-
ſimo arbitror, non *Sacerdotes*; ibi enim ob in-
tentatam ſibi mortem Sanctum Domini pro-
phetam fugere conpulſum legimus.

11 *Et omnes Prophetas perſecutus eſt populus*
Iudæorum. Ex Saluatoris Domini teſtimonio,
Matthæi vigeſimo tertio: *Hieruſalẽ Hieruſalẽ,*
quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſ-
ſi ſunt. Et Actorum ſeptimo. *Quem prophe-*
tarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occi-
derunt eos, qui prænunciabant de aduentu iuſti.

12 *Paulus Apoſtolus de fratribus falſis con-* F
queritur. Secunda videlicet ad Corinthios
Epiſtola; capite vndecimo: Quod perſecutio-
num genus vltimo enumerauit loco, quippe
quod omnium acerbiſſimum. Vnde & meri-
to Sanctus Dauid conqueritur: Si inimicus me
us maledixiſſet mihi ſuſtinuiſſem vtiq;: Tu ve- Pſal. 54.
ro homo vnanimis &c.

13 *Et per murum demittitur, ne ab hoſtibus*
capiatur. Ibidẽ poſt pauca. Nec id vitę deſide-
rio, cum Chriſto enim eſſe, & mortem ſubire
pro eo cupiebat: Verùm nimium idipſum
eiuſdem in proximum commendat ardorem,
quo prorſus incenſus ſe ſe prædicationi tunc
ſeruauit. G

14 *Ac multimoda enumerans pericula de ſe,*
ſuiſq; ſimilibus loquitur: Spectaculũ facti ſumus
mundo, & Angelis, & hominibus. Ex pri-
ma ad Corinthios, capite quarto. Spectaculum
autem nõ pro loco, vnde populus ſpectare con
ſueuit, ſed pro re ad ſpectandum propoſita,
cum pompa præſertim & apparatu, quales sũt
ludi, & alia eiuſdem generis, accipitur. Et cer-
tè Paulus ipſe cum cæteris Apoſtolis *Spectacu-*
lum, cum eũdem tunc creaturæ omnes, veluti
album, & ſignum, in quod iniuriæ omnes infe-
rebantur, conſpicerent. Vel ideò *Spectaculum*,
quòd illius inuictam in cunctis perferendis con
ſtantiam, tanquam inſigne portentum, non H
peccatores tantùm (mundi nomine expreſſi)
ſed & Sancti viri, cœleſteſq; inſuper ſpiritus
admirarentur.

15 *Nos ſtulti propter Chriſtum.* Profectò
ſi Chriſtus ipſe Iudæis quidem ſcandalum, Gen-
tibus autem ſtultitia eſt, conſequenter omnes
veſtigia eiuſdem ſectantes, ſtulti habentur.

16 *Sed quod ſtultum eſt Deo, ſapientius eſt*
hominibus. Ex eiuſdem Apoſtoli Epiſtola, ca-
pite primo vbi: Scriptum eſt, inquit, *perdam*
ſapientiam, & prudentiam prudentium reproba-
bo. Vbi ſapiens? vbi ſcriba? vbi conquiſitor
huius ſæculi? Nonne ſtultam fecit Deus ſapien-
tiam

A

tiam huius mundi? Nam quia in Dei ſapientia non cognouit mundus per ſapientiam Deum: placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes. Et poſt pauca: *Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus; & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.*

17 Vnde & Saluator loquitur ad patrem: Tu ſcis inſipientiam meam. Ex Pſalmo ſexageſimo octauo, qui manifeſtò de Chriſti Paſſione ſcriptus eſt.

18 Quem in Euangelio ſui, quaſi mentis impotem exiſtimabant. Et aduerſarij calumniabantur dicẽtes: Demonium habet & Samaritanus eſt. Et in Beelzebub principe Dæmoniorum eycit Dæ-

B

moniæ. Recitat Marcus capite tertio hæc omnia. Sic & Paulus in furorem conuerſus a

Act. 8.

Feſto creditus eſt, cùm illi dictum eſt. *Multæ litteræ ad inſaniam te conuertunt.* Paula eiuſmodi quoq; laboraſſe morbo a ſuſurronibus vulgata eſt: Cùm eiuſdem cerebrum, veluti inſanæ confouendum ijdem contendebant. Igitur ex his omnibus ſacrarum litterarum teſtimonijs, neminem Sanctorum, imo neq; ipſum Dei filium ab ſęuientis inuidiæ morſibus expertem fuiſſe conſtat. Quod ſi ille innocens, immaculatus, in quo nulla potuit peccari macula reperiri, ab æmulis Magiſter & Dominus iudicio ſiſtitur, flagellis cæditur, ſputis irride-

C

tur, morte tandem turpiſſima condemnatur: Mirum haud quaquam nobis eſſe debet, ſi ſerui, ſi diſcipuli, quidpiam horum quandoq; ſuſtinere cogantur: cùm non ſit diſcipulus ſu-

Luc. 6. 2. Tim. 3.

per Magiſtrum, nec ſeruus ſupra Dominum: Cùm omnes, qui piè volunt viuere in Chriſto perſecutionem patiantur: Cùm deniq; ſcriptũ

Gal. 1.

ſit: *Quia ſi hominibus placerem Chriſti ſeruus non eſſem.*

19 Sed Beatus, qui dicere poteſt cum Apoſtolo. Secunda videlicet ad Corinthios, capite primo.

20 Hæc eſt gloria noſtra, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, Quoniam in ſimplicitate, & in ſinceritate, & gratia Dei conuerſati ſumus in mundo.

D

Hoc poſtremò in aduerſis omnibus ſolatium, atq; gloriatio [teſtimonium conſcientię] de

1. Ion. 2.

quo & Ioannes Euangeliſta: *Si conſcientia nos,* inquit, *non reprehenderit, confidentiam habemus ad Deum:* Eo ipſo Dei ſeruus leuatus omnia tollerat, & inter ipſa tormenta carnificum, ſecuritate fruitur. Tribus verò potiſſimum fulcris teſtimonium eiuſmodi firmatur: Simplicitate videlicet inprimis, qua mens haud in diuerſa diſtrahitur, ſed cum Deo, eiuſq; voluntate vnitur. Secundò ſinceritate, qua animus non malitia, aut fictione adumbratur, ſed omnis puritatis ſplendore illuſtratur. Tertiò gratia Dei, qua bona ab eodẽ accepta, gratis & ob eius ſolius cauſam proximo communicantur.

E

His tribus conſcientiæ teſtimonium inualeſcit, Spiritusq; ſancti vocibus fidit, quibus dicitur. *Qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas, vt aquilæ volabunt, & non deficient.* Iſa. 40.

21 Et qui Dominum audit dicentem. Ioannis videlicet decimo quinto.

22 Ideo mundus vos odit, quia non eſtis de mundo: ſi enim eſſetis de mundo, mundus quod ſuum erat diligeret. Mundi nomine accipitur ipſe homo: habet enim commune quid cum creaturis omnibus. Vnde & alibi: *Arbitror* (idem inquit) *totum mundum non poſſe capere*

F

libros, hominem intelligens: quia videlicet is Chriſti miraculorum omnium incapax eſt, & hoc propter illorum amplitudinem. Quanuis autem iuxta hanc nominis acceptionem omnis homo ſit mundus, terrenorum tamẽ amatores frequentius eius appellatione veniunt, de quibus & hoc loco ſcribitur. Verùm ſerui Dei cum hoc mundo nihil habent, ſed illud Apoſtoli iugiter immurmurant: *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Gal. 6.

23 Periculoſum eſt dixiſſe mala de bonis. Ex Hieronymi Epiſtola nonageſima nona, in qua ita habet. Periculoſum quippe eſt de ſeruo alterius iudicare, & non facilis venia prauà

G

dixiſſe de rectis.] horum ſenſus quartodecimo capite ſupra explicatus eſt. Hæc autem cum ſequentibus rurſus afferuntur, vt & ipſorum æmulorum perfidia retundatur, & inſectationibus depræſſorum virtus, atq; conſtantia confirmetur.

24 Et ſicut. Iterum *dixiſſe mala* ſubintellige

25 Exprobratis ad coronam, ita exprobrantibus ad damnationis cumulum cedit; Quantum enim mercedis hinc pro perſecutionum tolerantia ſeruis ſuis Deus reponit, tantum illinc inſultatoribus ſupplicij ſeruat. Et quidem aptè eiuſmodi merces coronæ nomine nuncupa-

H

tur: vt quò in hoc mundo electorum vitæ conditio deteſtabilior habita, atq; conclamata eſt, tantò in cœlis illuſtrior futura comprobaretur; ſcriptura etiam teſtante: *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ,* Iacob. 1.

26 Quòd & Beatus Auguſtinus teſtatur dicens: Nemo laceret ſeruos Dei, quia non expedit lacerantibus. Scriptum quippe eſt: Quare lacero carnes meas dentibus, & animam meã pono in manibus meis? Cęterùm de proximo hoc dictum nemo ambigit, caro enim noſtra is atq; ſanguis eſt. Quod verò lacerantibus detractatio non expedire dicatur, addit quanplu- Iob. 13.

rimum negatio ſuper affirmationem, perinde,

ac

A ac ſi ſcriberetur: Maximum procul dubio, & omnino indicibile malum eiuſmodi pernicioſis hominibus obueniet, quippe quibus alibi Spiritus ſanctus mortis metum inſerat dicens: *Cum detractoribus ne commiſcearis, quia repente conſurget perditio eorum*. Ita ſanè & ea exponuntur, quibus ſapientiæ primo præcipitur: *Cuſtodite vos a murmuratione, quæ nihil prodeſt*; non prodeſſe nanq; plurimum obeſſe eſt; Vnde & Auguſtinus murmurationem

Aug. in Num. 14. tam graue peccatum aſſerit: Quod populus Iſrael nullo peccato legitur Deum magis grauiter offendiſſe, quàm murmurando.

27. *Seruis quidem Dei merces falſis detractionibus creſcit*. Dicente Propheta: *Maledicent illi & tu benedices*. B

28 *Nam non ſine cauſa dictum eſt: Cum vos oderint homines, & exprobrauerint mentientes. Gaudete & exultate*. Matthei quinto. Prædicat hoc idem Saluatoris præceptum & Beatus Iacobus Apoſtolus, cùm ait: *Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis*. Et reuera, ſi mundi gaudium ſemper comitari triſtitiam Salomon proteſtatur; *Extrema* (inquiens) *gaudij luctus occupat*: Si prætereà ex mundi huius delectabilibus gaudium capientes ſermo Euangelicus hiſce deteſtatur,

C *Væ vobis diuitibus, qui conſolationem veſtram habetis: Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis: Væ vobis, qui ridetis & gaudetis, quia lugebitis & flebitis: Væ, cùm benedixerint vobis homines*: Conſequens vtiq; eſt, vt de ijs tantùm, quibus aliquando nec triſtitia, aut maledictio, ſed cordis tranquillitas, & mentis ſerenitas æterna ſuccedit, gaudeamus; Porrò ex horum numero gaudium de opprobrijs eſſe, Domini teſtimonio comprobatur; Vnde & ſubditur.

29 *Quia merces veſtra copioſa eſt in cælis*. Hæc tandem vna ratio eſt gloriandi in aduerſis, magnitudo remunerationis, qua pro paruis magna, æterna pro breuibus, pro morituris ſemper viuentia compenſantur, & Deus ipſe debitor habetur, Quis ad hanc Domini vo-

D cem ſe tentari non patiatur? Quis ab hominibus iniurijs affici iuſtitiæ cauſa non cupiat? Quis aduerſitates læto animo non amplexetur? Vtinam propter Ieſu Chriſti nomẽ æmulorũ turba me deprimat: Vtinam in opprobrium meum ſtolidus hic mundus exurgat, tantùm vt ego merear eius voce laudari, & eiuſdem pollicitationis ſperare mercedem.

30 *Itaq; conſolemur inuicem in verbis iſtis*.

Rom. 15. Idem ad Romanos Apoſtolus. *Quæcunq;*, inquiens, *ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, vt per patientiam, & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus*: Vera etenim conſolatio ex ſacris litteris hauritur, in quibus, cùm

Dominum ipſum, & quotquot omnes in ſæculis antiquis idẽ habuit chariſſimos, aduerſitatibus oppreſſos legamus, eiuſmodi exẽplis adeo erigimur, & roboramur, vt dimoueri nunquam à cœleſtium bonorum firma ſpe valeamus. E

Quod autem *Conſolemur* Lupus ponat, non *Conſolentur ſe inuicem oppreſſi*, manifeſtò ſe in illorum numero, quorum hactenus exempla propoſuit fuiſſe declarat. Et certè, qui Vitam eius virtutibus plenam legit, præfatis eum aggregare nullatenus dubitabit.

31 *Benedicentes Dominum in vniuerſis vijs ſuis*. Per vias Domini, opera eius accipimus, quia illorum conſideratione ad eius agnitionẽ paulatìm conſcendimus, De eiſdem & Propheta loquitur: *Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis*. Siue ergo eiuſmodi in nos Dei declarata opera proſpera ſint, ſiue aduerſa, monemur ad vltimum eidem omni tempore benedicere, ne aut in aduerſis ſuccumbamus, aut in proſperis extollamur: quin potius in vtriſq; eiuſmodi ſimus, vt in omnibus æquè Sanctum eius, atq; laudabile nomen cum gratiarum ſemper actione prædicemus. F Pſal. 144.

32 *Qui viuit*. Abſolutè ſcilicet, & per ſe: Qui & de ſe ipſo in Ezechiele loquitur: *Viuo ego dicit Dominus*. Cætera verò per participationẽ. Quemadmodum enim arbor bona (Hieronymus inquit) & bonus homo, & bonus paſtor, & bonus ſeruus; nemo autem abſolutè bonus niſi ſolus Deus: ſic cũ Angeli, cęteræq; Virtutes, Patriarchæ quoq;, & Prophetę, atq; Apoſtoli ſint viuentes, comparatione Dei viuentis mortui appellantur. *Quis eſt enim homo qui viuet & non videbit mortem?* Vnde & Apoſtolus Paulus de Deo: *Qui ſolus*, inquit, *habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſſibilem*. Ezech. 18 G Pſal. 88. Tim. 6.

33 *Et regnat*. De cuius regno, atq; monarchia ſcribitur: *Regnũ tuum regnum omnium ſæculorum, & dominatio tua in omni generatione et generationem*. Pſal. 144.

34 *In ſæcula ſæculorum*. Eſt ſæculum in ſacris litteris, quod pro modico temporis interuallo accipitur, & ſæculum quod pro æternitate ponitur. Quotieſcunq; apud Hebræos per Vau ſcribitur, ęternitatem ſignificat: Quando vero ſine Vau, quinquageſimi anni ſpaciũ eſt, quem illi Iubilæum vocant: Quamobrem etiam ſeruus ille, qui in Exodo propter vxorẽ, & liberos amans Dominum ſuum, aure pertũſa ſeruitio ſubiugatur, ſeruire iubetur in ſęculum: hoc eſt, ad quinquageſimum vſq; annũ. Hoc loco ſæculum pro ęternitate ponitur. Exprimitur verò ea reduplicatione, videlicet *in ſæcula ſæculorum*, vt eiuſdem æternitatis excellentia ſuper quaſcunq; noſtri tẽporis durationes H Exod. 21.

nes

A nes intelligatur. Enimuero quemadmodum Canticum canticorum; Opera operum, & Sanctus ſãctorum dicuntor: vt Canticum alijs canticis dignius: opus cæteris operibus vtilius: nec nõ Sãctus ſupe romnes alios ſanctos ſanctior, imo eoſdem ſanctificans exprimatur; ſic & ipſamet dioina æternitas, geminatis dictionibus *In ſacula ſaculorum* durare deſcribitur, qnòd ſua immenſa magnitudine omnia alia ſæcula, tum præterita, tum pręſentia, tum futura, in puncto contineat.

35 *Amen*. Hebræa vox, in fine ſermonis ad comprobationem addi couſueta, perinde ac ex multis ſcripturæ aoctoritatibus, præ-
B ſertimq; ex pſalmis octogeſimo octauo, centeſimo ſexto, & alijs videre eſt. Vbi enim in eis nos legimus *fiat*, *fiat*, in Hebræo ponitur, *Amen Amen*. Aquila eandem vocem in Græcum ſermonem *πεπιστωμένως* vertit, quòd in noſtra lingua idem eſt, quod, Verè, ac fideliter. In hoc ſenſu & Saloatorē in Euangelio ad ſui ſermonis firmitatem frequenter dictionem vſurpaſſe, nemo ignorat. Septuaginta vero Interpretes eandem in Græcum *γένοιτο*, quæ dictio in noſtro ſeromone, fiat, vertitur, tranſtulerunt. Verùm ad idem omnino vſurpari, *Fiat*, ſeu, *Ita eſt*, ad quod Verè, ſcienti litteras perſpicuum eſt. Deniq; Origenes hanc ipſam dictionem cum multis alijs, cuiuſmodi ſunt: *Oſanna*. *Maranatha*. *Ephod*. C
Alleluia, & aliæ, propter vernaculum Hebraicæ linguæ in interpretatas (vt ita dicã) in noſtram verſionē aptè transfuſas affirmat. Et quidem, cùm vnaquæquæ lingua certas interdum dictiones ita proprias habeat, vt cum proptio ſignificationis ſono verti nequeant, multo ſatius eas non interpretari, quàm interpretatione illarum vim attennare, ſapientes translatores docuerunt. Hucuſq; Hieronymi acta. Ad extremũ nunc eorundem nos quoq; deducti, ſupereſt, vt prolabentis pariter cymbę curſum corripiamus, contractiſq; velis portui inhiantes, nautarum more celeuſma, gratiarum hoc eſt actiones recinamus. Igitur D
Summo eaſdē bonorum omniũ inptimis Largitori ſuppliciter, atq; demiſſè reddimus, Sanctiſſimo de hinc Patri Hieronymo, per quem in nos ab eodem hactenus in medium prolata, qualiacunq; ſunt, fluxerunt. A te tandem Magne BALTASAR, qui nonniſi magna exordiris, geris, perficis, cuiq; peræquè grandia debentur, ne exigua hæc, quæ ſub auſpicijs tuis hominum ſempiternæ memoriæ tradita ſunt recijcias, quàm ſtudioſè poſſum cõtendo; Fortaſſis erit, vt in maioribus aliqnandò reddendis, meorum ſimul in te ſtudiorum debitum, non Congregatio ſola, ſed vniuerſus inſuper orbis intelligat.

SANCTI
HIERONYMI
OPERVM OMNIVM
RECENSIONES
ABSOLVTISSIMÆ

Atq; in eaſdem iuxta notata, ac diſputata in præcedenti Opere

ANIMADVERSIONES.

Quibus non legitima tantùm a ſpurijs ſecernuntur, ſed & legitimorum temporis potiſſimùm ratio perueſtigatur.

ANNO DOMINI M.DC.XXIII.

Admodùm
REVER. PATRI
D. DESIDERIO PIOLÆ
SANCTI HIERONYMI
Penès Mediolanum Præſuli vigilantiſsimo, S. T. D. Celeberrimo, atq; de propria Familia optimè merito,

D. Pius Rubeus S. æternamq; F.

QVIBVS vno, eodemq; tempore beneficiorum magnitudine paruitas mea in ſingulis horis cumulatur, in vice vni reddenda, alterum præterire non debet. Igitur ſub Reuerendiſſimi Patris D. Baltaſaris Sudati, Præpoſiti Generalis felicibus auſpicijs Commentarijs in Vitam Sancti Patris Hieronymi editis, tibi nunc æquè (ò Deſideri deſideratiſſime, qui & virtutum præſtantia, varietateq; cum Daniele iureoptimo eiuſmodi nomen ſortitus es) RECENSIONES operum eius omnium, in eaſdemq; ANIMADVERSIONES cuduntur, vt quos profeſſio, virtus, & charitas iungit, cultoris viciſsim ſtudium non diuidat. Quid laboris in elucubrendis iiſdem inſumſperim, quidue vtilitatis, qui præſertim germanam Patrum doctrinam, atq; etiam Eccleſiaſticarum rerum faſtos dignoſcere cupiunt percepturi ſint, tibi, qui ingenio peruolas, & nonniſi ſublimia metiris, ſuperuacaneum eſt indicare. Hoc interim polliceor, meum tibi in maioribus deſudaturum ingenium, vbi ipſo munere, muneriſq; auctore te lætari compererò. Conſeruet te Deus quàmdiutiſſimè florentem, & beneualentem.

RECENSIO PRIOR.

IN enumerandis ſingulis Hieronymi Operibus eum ordinem ſequar, quo nouiſſimè Marianus Victorius Epiſcopus Amerinus proceſſit. ANIMADVERSIONES dehinc ſubijciam, de quibus controuerſia inter Scriptores eſt, an Hieronymi germana, ſeu potius ſuppoſititia ſint. Intexam poſtremò (quod a nemine hactenus præſtitum eſt) ſingulorum, quo ab eodem Hieronymo dictata ſunt exploratum temporis calculum. Et quamuis ab alijs hæc ipſa opera multò antè, non minus accuratè, quàm doctè enumerata, examinataq; ſint: A Sixto nimirum Senenſe, Libro quarto Bibliothecę Sanctæ: Victorio in Operum eiuſdem inpræſſione Romana: Cornelio Schultingio in Confeſſione Hieronymiana: nuperrimeq; a Cardinali Bellarmino, Libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, *in Hieronymo*: eorum tamen ſtudio addam rurſus ego poſteriorem (hucuſq; inauditam) eiuſdem Hieronymi operum Recenſionem, in eandemq;, ſicuti in priorem ſingulas mox Animaduerſiones diſtinguam: vt propterea non tam eruditis Lectoribus, quàm Eccleſiaſticis Scriptoribus laborem meum iucundum, atq; vtilem fore, certò confidam. Rem igitur aggredior. Opera Sancti Hieronymi, quæ nunc extant, nouem Tomis, ſiue Editionis Romanæ, ſiue Pariſienſis, ſiue poſtremæ Colonienſis conpræhenduntur.

IN PRIMO TOMO

Diuerſorum generum Epiſtolę, videlicet.

1 *Ad Heliodorum, de laude ſolitaria vita.*
2 *Ad Nepotianum de Vita Clericorum & Sacerdotum.*
3 *Ad Heliodorum Epitaphium Nepotiani.*
4 *Ad Ruſticum Monachum De viuendi forma.*
5 *Ad Florentium.*
6 *Ad eundem.*
7 *Ad Latam De inſtitutione filia.*
8 *Ad Demetriadem De virginitate ſeruanda.*
9 *Ad Saluinam De viduitate ſeruanda.*
10 *Ad Furiam De viduitate ſeruanda.*
11 *Ad Ageruchiam De Monogamia.*
12 *Ad Gaudentium De Pacatula infantula educatione.*
13 *Ad Paulinum De inſtitutione Monachi.*
14 *Ad Celantiam matronam De ratione piè viuendi.*
15 *Ad Marcellam De laudibus Aſella.*
16 *Ad Principiam virginem, Marcella vidua epitaphium.*
17 *Ad Marcellam, vt commigret Bethlehem.*
18 *Ad eandem de eodem argumento.*
19 *Ad Euſtochium de acceptis munuſculis.*
20 *Ad Marcellam de acceptis pariter munuſculis.*
21 *Ad Paulum Concordienſem.*
22 *Ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis.*
23 *Ad Marcellam de agrotatione Bleſilla.*
24 *Ad Marcellam de exitu Lea.*
25 *Ad Paulam ſuper obitu Bleſilla filia.*
26 *Ad Pammachium conſolatoria ſuper obitu Paulina vxoris.*
27 *Ad Euſtochium virginem epitaphium Paula matris.*
28 *Ad Lucinum.*
29 *Ad Theodoram epitaphium Lucini Batici coniugis.*
30 *Ad Oceanum Epitaphium Fabiola.*
31 *Ad Theophilum Epiſcopum Alexandrinum.*
32 *Ad Abigaum.*
33 *Ad Caſtrutium.*
34 *Ad Iulianum conſolatio.*
35 *Ad Exuperantium hortatoria.*
36 *Ad Caſtorinam materteram.*
37 *Ad Iulianum Diaconum.*
38 *Ad Theodoſium, & alios Anachoretas.*
39 *Ad Virgines Hermonenſes.*
40 *Ad Auguſtinum.*
41 *Ad Ruſinum.*
42 *Ad Nicaam hypodiaconum Aquileia.*
43 *Ad Chromatium, Iouinum, & Euſebium.*
44 *Ad Chryſogonum Monachum Aquileia.*
45 *Ad Antonium de modeſtia.*
46 *Ad Ruſticum.*
47 *De vitando ſuſpecto contubernio.*
48 *Ad Sabinianum Diaconum increpatoria.*

49 Ad

A *49 Ad Innocentium de muliere ſepties icta.*

Item

Vita S. Pauli Eremitæ.

Vita S. Hilarionis.

Vita Malchi captiui Monachi. E

Liber de Viris Illuſtribus, vel de Scriptoribus Eccleſiaſticis ad Dextrum Prætorio præfectũ.

ANIMADVERSIONES.

IN prænotata Epiſtolarum ſerie præter Epiſtolam quadrageſimam ad Auguſtinum nihil eſt, quod a Hieronymi ingenio alienum cenſeatur. Dubitatur autem a nonnullis de Epiſtola decimaquarta ad Celantiam: verùm de vtriſq; ſuis locis in proximè ſequentibus.

1 *Quanto amore.* Ex priori ab Hieronymo
B
delecta ſolitudine data Epiſtola eſt: circiter videlicet Domini annum trecenteſimum ſexageſimum quintum: Ingreſſus nanq; in illam trecenteſimo ſexageſimo ſecundo ſupra adſcriptus eſt, Capite quarto, numero trigeſimo tertio. Porrò poſt annũ ſaltem ab eiuſdem Heliodori inde receſſu ipsã ſcriptã, proprium eius haud obſcurè declarat exordium, perinde ac Epiſtola trigeſima ſeptima. Agitur de eadem loco ſupra allegato, & capite quinto, numero decimo octauo, capite item ſexto, numero decimo ſexto, Capite deniq; vndecimo, poſt exordium Controuerſiæ, Num Hieronymus iuſtè Ciceroniani nominis fuerit inſimulatus?
C
Creatus verò deinceps Heliodorus Altini Epiſcopus, vnà cũ Ambroſio, Mediolanenſe itẽ Epiſcopo in Concilio Aquileiẽſi aduerſus Arrianos acriter decertauit. Recolitur ſingulis annis eius memoria in Eccleſia ex Martyrologio Romano die tertia menſis Iulij.

2 *Petis a me Nepotiane chariſſime.* De ea pluribus capite ſexto, numero decimo ſeptimo.

3 *Grandes materias.* Adſcribitur Chriſti anno quadringenteſimo ſexto; Meminit enim in Epiſtola Hieronymus de Hunnica in Septentrionis preſertim oras graſſatione, quam & ſuperiori anno factam hiſce teſtatur verbis. [Ecce tibi, anno præterito ex vltimis
D
Caucaſi rupibus immiſſi in nos, non iam Arabiæ, ſed Septentrionis lupi tantas breui prouincias percurrerunt: quot Monaſteria capta? quot fluuiorum aquæ humano cruore mutatæ ſunt? &c.] In Rufinum item tyrannum a militibus illatam eędem commemorat, quam eidem anno Marcellinus in Chronicis, & Socrates libro ſexto capite primo conſignarunt. Conplectitur Epiſtola Nepotiani, Heliodori Altinenſis Epiſcopi nepotis virtutes, ob quarũ meritum eundem tota luxit Italia: Nec enim in Clericatu tantùm Chriſti miles effulſit, ſed eum antea apud Imperatorẽ inter primos militans, iunxit cũ militia Monaſticam diſciplinã.

4 *Nihil Chriſtiano felicius.* Mentio in eius calce de Sancti Exuperij Toloſani Epiſcopi profuſiſſimi in pauperes eleemoſinis hiſce habetur [Sanctus Exuperius Toloſę Epiſcopus, 1. Reg. 18
viduę Sareptenſis imitator, eſuriẽs paſcit alios, & ore pallente ieiunijs, fame torquetur aliena, omnemq; ſubſtantiam Chriſti viſceribus erogauit.] Cæterùm id charitatis officium Chriſti anno quadringenteſimo ſexto ex mox
F
dicendis adſcribitur, eo conſequenter ipſo anno data Epiſtola conprobatur. Et quidem, cùm Sanctiſſimus Pontifex propriæ liberalitati Gallias videret anguſtas, Syſinnium, bonum æquè ac officij plenum Monachum in Orientẽ cum ingenti pecunia, quò Palęſtinæ Monachis ad vitam ſubſidia miniſtraret, inde verò in Aegyptum contenderet, idem muneris cum Aegyptijs Patribus expleturum, delegauit: Cumq; ex eorum numero Hieronymus eſſet, qui ex eodem Syſinnio cum Exuperij litteris eleemoſinam ſimul ad propriam Monachorũ familiam ſuſtendandam acceperant, vbi tanti
G
viri virtutes didicit, Commentarios illi protinus in Zachariam dedicauit. Laudat Hieronymus Exuperij Sãctitatẽ frequenter in ſuis ſcriptis, ſed Epiſtola præſertim vndecima, & in Præfationibus eiuſmodi Commentariorum: In Præf. 1. lib. in Zach.
In quibus & de eiuſdem Syſinnij in Palęſtinam aduentus tempore agens [Vltimo iam, inquit autumni tempore frater noſter, filius tuus Syſinnius Monachus tuæ mihi dignationis Epiſtolam reddidit, qua lecta gauiſus ſum eſſe te ſoſpitem, & memorem mei, omniumq; fratrum, qui in ſanctis locis Domino ſeruiunt, in quorum refrigerijs facis tibi amicos de iniquo mammona.] Mox annum explicans in præ-
H
fatione tertij in Amos [Præſenti, inquit anno, qui ſexti conſulatus Arcadij Auguſti, & Anitij Probi faſtis nomen impoſuit, Exuperio Toloſanæ Eccleſię Pontifici Zachariam, & eiuſdem vrbis Minerio & Alexandro Monachis Malachiam Prophetam interpretatus ſum.] Numeratur Conſulum annus a Marcellino, Panuino, & Baronio Chriſti quadringenteſimus ſextus. Alius hic omninò Ruſticus eſt ab eo, ad quem Epiſtola quadrageſima ſexta, licet vterq; Gallus natione foret. Ratio verò diuerſitatis affertur infrà Animaduerſione quadrageſima ſexta.

5 *Quantus Beatitudinis tua.* Rufini atq; Melanię ex Aegypto nuperrimum aduentũ in hac Hieronymus commemorat Epiſtola. Cæterùm

A tùm cùm vtroſq; & Melaniam & Rufinum Hieroſolymis viginti & ſeptem annis fuiſſe cō moratos, reſtetur Palladius, atq; demū trecē teſimo nonageſimo ſeptimo Chriſti anno inde Romam profectos communis ſcriptorum ſententia ſit (quemadmodum & nos ſæpius alibi obſeruauimus) hinc datam Epiſtolam trecenteſimo ſeptuageſimo deducimus: quo æquè anno Euagrij adhuc ſolitudine detinebatur Hieronymus. De eodem ipſe in Appē dice ad Euſebij Chronicon: Anno, inquit, Valentiniani XIV. Florentius, Bonoſus, & Rufinus inſignes Monachi habentur: e quibus Florentius tam miſericors in egentes fuit, vt B vulgo, pater pauperum nominatus ſit.]

6 *In ea mihi parte eremi commoranti.* Superior Epiſtola in quibuſdam codicibus: De ortu amicitiarum prænotatur; hæc verò, De naſcentibus æquè amicitijs, quæ Chriſti glutino cohærent, verba facit: Hinc paulò poſt a ſuperiori ſcriptam mihi perſuadeo. Accedit, quòd & ex eadem ſe datam ſolitudine profitetur. Anno quippe proximè ſequenti eiuſmodi egreſſus eſt Hieronymus ſolitudinē.

7 *Apoſtolus Paulus ſcribens.* De ea capite decimo tertio, numero duodecimo.

8 *Inter omnes materias.* Cū in huius exordio, eandem ſe eo edidiſſe tempore reſtetur C Hieronymus, quo in Ezechielis templi myſtica explanatione (duodecimo videlicet libro comprehenſa) ingenio deſudabat, eiuſdem annus Chriſti quadringenteſimus vndecimus conuenienter accipitur; Enimuerò proximè ſuperiori in eundem prophetam a primo vſq; ad octauum libros iam abſoluerat, vt conſtat ex eorum præfationibus, in quibus paſsìm de Vrbis Romæ ſub Alarico Gothorum Rege excidio. Idipſum ex vltimis quoq; Epiſtolę eiuſdem verbis deducitur: quibus circiter triginta ante annos libellus de cuſtodia virginitatis ad Euſtochium publicis monumentis conſignatus aſſeritur. Quòd ne hic, Lector, errore du- D caris ad dictionem [circiter] diligenter attende: diminuit nanq; ea, iuxta aliàs a nobis temporis habitam rationem, cùm eiuſmodem Libelli annum explorauimus ab tricennario numero tres ſaltem integros annos. Porrò virginis, cui Epiſtola inſcribitur nobilitas, atq; virtus, ex eius initio declaratur. Et quidem non Hieronymi tantùm præconijs, ſed & aliorum Sanctorum Patrum, Auguſtini Epiſtola centeſima quadrageſima tertia, centeſima ſeptuageſima nona, Proſperi Epiſtola octogeſima quarta, apud Sanctum Ambroſium, Deo Sacrata Virgo celebrata eſt. Deniq; Pelagius quoq; hæreſiarcha eandem laudare aggreſſus eſt, propinans cum Epiſtola hæreſim. Verùm de eius Epiſtola, ſeu libro, in Animaduerſioni- E bus ad Tomum nonum.

9 *Vereor ne officiū.* Quāuis ex Epiſtolæ verbis certū eiuſdem annū minime habeamus, ex inferiori tamen ad Ageruchiam Epiſtola vndecima, explorare eundem poſſumus. Enimuerò hæc ibi in calce Hieronymus [Legito quomodo tibi in viduitate ſeruanda viuendum ſit, librum ad Euſtochium de virginitate ſeruanda, & alios ad Furiam, atq; Saluinam] Ex quibus, cùm poſtremo hæc de viduitate ſeruanda Epiſtola percenſeatur loco (quippe quæ nouiſſimè poſt ſingulas enumeratas elucubrata) plane intelligimus editam eandem intra quadringenteſimum, & quadringenteſimum quintum: F Siquidem Epiſtolæ ad Furiam, Chriſti annus trecenteſimus nonageſimus nonus mox numerabitur; Epiſtolę verò ad Ageruchiā quadringenteſimus ſextus. Hæc eſt Saluina, quæ Gildonis Ethnici, Africæ quondam occupatoris ſoror, Nebridio viro pijſſimo, ex ſorore Auguſtæ nato, atq; Arcadij & Honorij conſobrino nupta fuit: poſt cuius, & obitum viduitatis propoſitum tenens, ad ſummum ſanctitatis gradum conſcendit.

10 *Obſecras litteris.* Certū Epiſtolę tēpus circa extremū aperitur, dū ſcribitur. [Scio me ante hoc fermè biennium edidiſſe libros contra Iouinianum, quibus venientes e contrario G quęſtiones, vbi Apoſtolus concedit ſecunda matrimonia, ſcripturarum auctoritate contriui.] Igitur, cùm aduerſus Iouinianum libri anno Chriſti trecenteſimo nonageſimo iam ſupra Capite decimo ſeptimo, numero primo, adſcripti ſint, poſtq; biennium data referatur Epiſtola, vtiq; ſequitur eiuſdem annum trecēteſimum nonageſimum ſecundum numerandum eſſe. Titianę clariſſimę fęminę, & Cōſularis viri, Chriſtianorum amborum, e ſtemmate Camillorum, Furia (cui hęc inſcribitur Epiſtola) Hieronymi teſtimonio genita celebratur.

11 *In vetere via nouam ſemitam quærimus.* H Indicant Epiſtolę tempus propria eiuſdem circa finem verba, vbi dicitur [Non poſſum abſq; lachrymis Toloſę facere mentionem: quę, vt hucuſq; non rueret, Sancti Epiſcopi Exuperij merita pręſtiterunt.] His ſiquidem apertè monſtratur, fuiſſe tunc a Hieronymo hanc ſcriptam Epiſtolam, cùm ab hoſtibus Ciuitas ipſa obſidione vrgeretur: Porrò Toloſam obſidione Chriſti anno quadringenteſimoſexto afflictam, circa finem tandem proximè ſequentis anni captam, tradunt Saluianus de vero Iudicio Libro ſexto, Rutilius Itiner: Libro primo, & alij. Additur: cùm ibidem Hieronymus triginta mox numeret annos a Barbato-

A rum in Romanum Imperium irroptione (quã & trecentreſimo ſeptuageſimo ſexto Chriſti anno factam Ammianus Libro trigeſimo primo reſtatur) planè Epiſtolam eiuſmodi anno, vel proximè ſequenti exaratã apparere. Fuiſſe verò Ageruchiam ſpectatę nobilitatis, atq; virtutis feminam ex ipſius Epiſtolę exordio haud obſeurè conijcitur.

12 *Cauſa difficilis.* Loquitur ad extremum Epiſtolæ Hieronymus de nouiſſima Vrbis Romæ ſub Alarico Gothorũ rege deprædatione, quæ Chriſti aono quadringenteſimo decimo contigit; De Pacarula infantula (in cuius gratiã ipſa ſcribitur Epiſtola) ſermonẽ mox ingerens: [His, inquit, Pacatula noſtra nata eſt tẽ- B poribus; inter hæc crepundia primam carpit ætatem, ante lachrymas ſcitura, quàm riſum, prius fletum ſenſura, quàm gaudium] ex quibus Epiſtolæ tempus habetur,

13 *Bonus homo.* Poſt elaboratos ab Hieronymo aduerſus Iouinianũ libros hæc de inſtitutione Monachi ſcripra Epiſtolá eſt: memorantur enim ijdem in ea, Cæterùm de tempore eoruodem librorum capire decimo ſeptimo, numero primo conſtat. Nec multò poſt illorum elucubrationem datam ipſanmet inde accipio, quòd nonnihil ante, quàm idem Paulinus vnà cum Theraſia coniuge in ſolitudioem C Nolani agri tenderet, ſcriptam ſe proferat, Adſcribit Baronius horum ex Vrbe in eremum profectionem Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo quarto; Cuius & teſtimooium ad perpetuam rei memoriam, Hieronymiq; inprimis ſplendorem, qui in taoto viro, atq; condiſcipulo erudiendo gloriosiſſimus euaſit, hic placuit afferre. Quàm (inquit) arduum arripuerit io agro Nolano vioendi genus (ne quis putet eum ruri agentem vitam duxiſſe lautam, Ep. 1. pro- & otioſam) Epiſtolæ ipſius ad Seuerum conpè fine & ſcriptæ ſignificaot, Fuiſſe quidem profeſſos Ep. 7. & tum Paulinnm, tum Theraſiam coniugem vi- 14. tam Monaſticam, Sanctus Hieronymus Epiſtola ad eundem Paulinum poſtea ſcripta ex- D præſſè teſtatur; quòd enim quæ inhærebat ei coninx, ſeorſum vitam Monaſticam agens, vſu coniugij iam deſiuerat eſſe vxor, idem S. Hieronymus eam ſororem, non autem cooiugem ipſius appellat. Vt autem ambo renun- Epi. 13. tiantes ſæculo, & mutato habitu, abdicatis diuitijs, profeſſi vitam Monaſticam, agrum Nolanum elegerint, id ex ſententia videtur S. Hieronymi factum eſſe. Etenim, cùm idem Paulinus litteris eundem conſuluiſſet de loco, num expediret, vt id genus uitæ Hieroſolymis excolerent, tunc idem Sanctus Hieronymus eam de Inſtitutione Monaſtica ad Paulinum ipſum dedit Epiſtolam, qua reuocans a propoſito Hieroſolymam veniendi, hortatus eſt potius, vt ab vrbibus remotum locum deligerent ad habitaodum, Ipſam quidem Epiſtolam ſcriptam eſſe antequam Paulinus agrum Nolanum peteret multa ſunt, quę indicant.] E Hucuſq; Baronius. De eodem Paulino, atq; ſimul præſenti Epiſtola capite decimo, numero vigeſimo, & capite decimonono, numero decimoterrio. Agitur quotannis eius dies feſtus die vigeſimaſecunda Iunij.

14 *Vetus ſcriptura celebrata ſententia.* Suſpicatur Victorius Paulini potius Nolani Epiſcopi Epiſtolã eſſe, quàm Hieronymi. Verùm inter Hieronymi legitima eandem communiter recipiunt omnes, Grauius, Schultingius, F Bellarminus, & alij; Quorum ſententiæ, & ego lubens ſubſcribo, cùm vero haud ſimile mihi videatur totum Epiſtolæ argumentum, & periodos iotergos, qoi omnino hinc inde Hieronymi ſuot, ab eodẽ ipſummet accepiſſe, Accedit: Epiſtolam ſacrarum vodiq; ſcripturarum teſtimonijs eſſe refertam, vt propterea de auctore non ſuperſit ambigendi locus. Et quanuis Paulioos profanarum litterarum calentiſſimus fuerit, haud tamen in ſacris litteris ita fuiſſe verſatum indicat idemipſe Hieronymus in proximè ſuperiori ad eundem Epiſtola decima tertia, in qua & præceptore ad illarum myſteria intelligenda opus ipſum habuiſſe, hiſce tradit [O ſi mihi liceret iſtiuſ- G modi ingenium (Paulini ſcilicet) non per Aonios mootes, & Helicoois vertices, vt poetæ caouot, ſed per Sion, & Itabrium, & Sina excelſa docere: Si cootingeret docere, quæ didici, & quaſi per maous myſteria tradere ſcripturarum, naſceretur Vrbis aliquid, quod docta Græcia non haberet. Audi ergo mi conſerue, amice, germane; auſculta panliſper, quò in ſcripturis Sanctis calle gradiaris] Hæc ibi cum multis alijs ad euodem erudiendum Hieronymus, Deniq; a nemine inter Paulini opera Epiſtola nomeratur. De tempore quid certi proferam non habeo. datam tantum- H modo poſt librum de Scriptoribus Eccleſiaſticis, hinc coniectura eſt, quòd in ſerie cæterorum ſcriptorum haud numeretur,

15 *Nemo reprahendat.* Poſt tres dies ab Epiſtola vigeſima quarta ad Marcellam, De exitu Leæ, litteris prodita hæc Epiſtola eſt, quod & proprio eius initio declaratur, qoo dicitur [Nudius tertius de Beatæ memoriæ Leæ aliqua dixeramus. Illicò pupugit animum, & mihi venit in mentem, non debere nos tacere de virgine, qoi de ſecundo ordine caſtitatis locuti ſumus, Igitur Aſellæ noſtræ vita breuiter explicanda eſt] Porrò Leam de corpore exiſſe vigeſima ſecunda die mẽſis Martij Martyrologium

ginm

A giuum Romanum teſtatur; Igitur quinta eiuſ-
dem menſis die, dictata conſtat Epiſtola.
Numeratur illius annus Chriſti trecenteſimus
octogeſimus quintus, vel proximè ſequens,
quo videlicet Hieronymus, Romæ gymnaſio
aperto, ſacras litteras publicè interpretabatur.
Non defuerunt, qui Epiſtolam poſt Aſellæ e
vita tranſitum ſcriptam, funebremq; eandem
crediderint: Sed reuera oppoſitum ex ipſa
habetur; quandoquidem Marcellā in eadem
precatur Hieronymus, ne eidem Aſellæ Epi-
ſtolam legat, cùm eius potiſſimum laudibus
grauetur. De Aſellę eruditione, atq; ſanctita-
te, loquitur etiam Hieronymus Epiſtola cente
B ſima quadrageſima, cuius & orationibus ex Vr
be Hieroſolymam nauigaturus per litteras ſe
commendauit, Epiſtola videlicet nonageſima
nona. Quotannis illius memoria ex publicis
Eccleſiæ tabulis, ſub die ſexta menſis Decem-
bris recolitur. De eadem ſupra capite decimo
tertio, numero vigeſimo ſexto, & capite ſequē-
ti, per totum.

16 *Sæpe & multum flagitas*. Quod hæc cir
ca Epiſtolæ exordium habeat Hieronymus, vi-
delicet. [Nam hucuſq; reticerem, & bienniū
præterirem ſilentio, non fuit diſſimulationis,
vt malè exiſtimas, ſed triſtitiæ incredibilis, quę
ita meum oppreſſit animum, vt melius iudica-
C rem tacere in præſentiarum, quàm nihil dignū
illius laudibus dicere.] His inquam ſe poſt
biennium ab obitu eiuſdem Marcellæ certò lit
teris conſignaſſe Epiſtolam teſtatur. Porrò
obitus certum annum in fine explicans, ſcribit
[Poſt aliquot dies (ab ingreſſu ſcilicet Gotho-
rum, aliarumq; barbararū nationū in Vrbem)
ſano, integro, vegetoq; corpuſculo obdormiuit
in Domino.] Hæc ibi. Igitur cùm quadrin-
genteſimo decimo domini anno, quo e vita
Marcella exceſſit, captam a Barbaris Vrbem
nemo ex hiſtorijs ignoret, & poſt biennium
epitaphium, ſeu funebris hęc Epiſtola dictata
ſit, annus vtiq; eius Quadringenteſimus duo-
D decimus accipitur. Meminit & de San-
ctiſſimæ fęminæ, atq; ſimul Pammachij, ſan-
guine illi iūcti a ſæculo migratione, quæ æquè
eo ipſo anno ſecuta eſt, vt in Præfatione primi
libri in Ezechielem ſcribit: [Ecce ſubitò mors
mihi Pammachij, atq; Marcellę, Romanæ Vr-
bis obſidio, multorumq; fratrum, & ſororum
dormitio nuntiata eſt.]

17 *Menſuram charitas non habet* }
18 *Ambroſius, quo chartas* }
Quamuis Paulæ, atq; Euſtochij, vti earum
auctricum nomina præſeferant Epiſtolæ, Hie-
ronymi tamen eſſe, nemo in eius ſcriptis ver-
ſatus ignorat. Scriptæ autem vtræq; tunc mi-
hi probantur, cùm Bethlehem omnes, tam ip-
ſę videlicet Sanctæ fęminæ, quàm Hieronym⁹, E
ex Aegypto nuper reuerſi, morarentur. Nume
ratur eiuſmodi annus a Chriſto trecenteſimus
octogeſimus nonus. De eiſdem æquè Epiſto-
lis Hieronymum intellexiſſe arbitror, cùm in
catalogo propriorum operum ſcripſit. [Ad
Marcellam Epiſtolarum librum vnum] edidi
videlicet.

19 *Parua ſpecie.* Romæ data Epiſtola eſt in
die feſto Sancti Petri, non Alexandrini Epiſco-
pi (vt perperam putauit Henricus) ſed Prin-
cipis Apoſtolorum: Illius ſiquidem natale die
vigeſima ſexta menſis Nouembris, huius verò
trigeſima Iunij anniuerſaria celebritate recoli-
tur: Et hoc quidem feſtiuius (ſicuti ipſa teſta- F
tur Epiſtola.) Ceraſa inſuper eo ipſo die, (de
quibus in eadem) habentur. Deniq; cùm in
Epiſtola libellus de virginitate ſeruanda memo
retur, planè eadē edita ipſo anno, vel proximè
ſequenti intelligitur.

20 *Vt abſentiam corporum*. Verò haud
ſimile mihi videtur, munuſcula in ipſa cōmemo
rata litterula, Hieronymo Romę agēti, & quaſi
præſenti a Marcella fuiſſe dictata; quin potius
ad abſentē valde, imo Bethlehem tunc degen-
tem tranſmiſſa, ipſamet teſtari videtur Epiſto-
la. De ijs ad eandem Marcellam Epiſtolis cre-
ditur, de quibus in Catalogo ſcriptorum men-
tio habetur. G

21 *Humanæ vitæ breuitas*. Pauli, ad quem
Epiſtola tranſmittitur ita meminit Hieronym⁹
in libro de Scriptoribus, *in Tertulliano*. [Vidi
ego quendam Paulum Concordiæ (quod op-
pidum Italiæ eſt) ſenem, qui ſe Beati Cypria-
ni, iam grandis ætatis notarium, cùm ipſe ad-
modum eſſet adoleſcens, Romæ vidiſſe, dice-
reţreferretq;, ſibi ſolitum: nunquam Cyprianū
abſq; Tertulliani lectione vnam diem præte-
rijſſe, ac ſibi crebrò dicere: Da magiſtrum:
Tertullianum videlicet ſignificans.] De eodē,
atq; ipſamet Epiſtola capite ſexto, numero
decimo quarto.

22 *Audi filia*. De eadem ſæpius in Com- H
mentarijs, præſertim verò capite decimo no-
no, numero duodecimo. Sanctiſſimæ vir-
ginis Euſtochij (cui ipſamet inſcribitur) ad
Deum e vita fęliciſſimus tranſitus explicatur
capite vigeſimo primo, numero vndeci-
mo.

23 *Abraham tentatur in filio*. Ex ijs cum
duabus ſequentibus Epiſtola eſt, quæ Romę ab
Hieronymo conſcriptæ ſunt. Habetur & altera
ſuper eiuſdē fęminę (de qua in hac ipſa) obitu
Epiſtola; eaq; ipſa eſt, quæ proximè ſubdi-
tur.

24 *Cùm hora fermè tertia*. De eadem in
Epiſtolæ decimæ quintæ animaduerſione.

25 *Quis*

A *25 Quis dabit capiti meo.*] De eadem ca-
pite ſecundo numero decimo. Item capite
decimo quarto, numero decimo nono. Fuit
verò Bleſilla ſummæ virtutis fęmina, nec La-
tinis tantum, ſed & Græcis, & Hebraicis litte-
ris Hieronymi teſtimonio exculta. Inter cæte-
ras Paulæ filias natu maior, prima item omniũ
migrauit ad Dominum, ſeptimo a nuptijs
menſe orbata viro.

26 Sanato vulneri. Poſt biennium a Pau-
linæ obitu datam hanc Epiſtolam aliàs obſerna
uimus, Chriſti videlicet anno trecenteſimo no-
nageſimo octauo. Verùm Epiſtolæ ipſius tem-
pus ambiguum reddere omnino videtur ex-
B trema Catalogi de Scriptoribus Eccleſiaſticis
verba, videlicet] Ad Pammachium apologe-
ticum, & Epitaphium] ſcripſi nimirum. Et
quidem Apologia cum ratione temporis con-
gruit, (quemadmodum etiam infra animad-
uerſione quinquageſima conſtabit.) Epitaphiũ
verò, (Paulinæ videlicet) nequaquam. Et li-
cet iſtud in eorum ab Hieronymo ſerie retexa-
tur, quorum idem ipſe, ad quartum & deci-
mum Theodoſij principis annum, hoc eſt, ad
Chriſti trecenteſimum nonageſimum ſecun-
dum auctor fuit; poteſt tamen eſſe, dictionem
[& Epitaphium] ab aliquo deinceps additam.
Cæterùm latius de hoc capite ſecundo, nume-
C ro vndecimo, capite nono, num. decimo ſexto.

27 Succiſa corporis mei membra. Adſcri-
bitur libellus hic (perinde ac ex vltimis etiam
eiuſdem verbis videre eſt) Honorij Auguſti
ſexies, & Ariſteneti Conſulũ anno, quo æquè
Sanctiſſima fęmina, ſub initio eiuſdem, die vi-
delicet vigeſima ſexta Ianuarij diem extremũ,
nonum æternumq; nacta, clauſit. Numerant
hunc ipſum annum Baronius, atq; Pagonus
Chriſti quadringenteſimum quartum. Cæte-
rùm non ſatis video ego, quomodo hic tempo
ris calculus cum mox ab Hieronymo ibidem
notatis congruat, videlicet [Vixit Paula in
Sancto propoſito Bethlehem annos viginti.]
D Enimuerò, ſi iuxta eiuſdem Baronij ſententiã
poſt Hieronymi ab Vrbe profectionem, ver-
tente iam Chriſti anno trecenteſimo octogeſi-
mo quinto ipſamet Paula a portu Romano
ſoluit, & annus proximè ſequens peregrinatio
ne eius in Aegyptum abſolutus eſt; vtiq; falsũ
conuincitur, viginti eandem annis monaſticã
vitam egiſſe Bethlehem, cùm ab extremo tre-
centeſimi octogeſimi ſexti, quo ex Aegypto
Hieroſolymam reuerſa eſt, ad initium quadrin
genteſimi quarti, quo migrauit a ſæculo,
non plures, quàm decem & ſeptem integri
numerentur anni. Difficultas hæc ipſa nos
quoq; multò magis vrget; quippe qui naui-
gationem eius e portu Romano in proximè ſe-
queotem, trecenteſimum videlicet, & octo- E
geſimum ſextum retulimus. Henricus Gra-
uius in Adnotationibus, dubitationem fortaſſis
expendens, Cõſulum annum, Chriſti quadrin-
genteſimo ſexto adſcripſit; eundemq; Hono-
rij, atq; Arcadij Imperatorum, nonum nume-
rauit. Verùm erroris communiter arguitur:
Is enim reuera fuit, qui ſupra aſſignatus eſt.
quadringenteſimus nimirum quartus, atq; Ho-
norij, & Arcadij decimus. Certè Hieronymũ,
in omnibus ſemper oculatiſſimum mendacij,
vel memoriæ lapſus hoc loco arguere, teme-
rarium puto. Reſpondendum itaq; mihi vi-
detur; errorem huiuſmodi librariorum impe-
ritia, vel temeritate, ſiue ẽt oſcitantia irrepſiſſe: F
cũ ſcripſiſſe eundẽ primùm [duodeuiginti]
nõ [viginti] pro certo mihi perſuadeã. Iuxta
hanc reſponſionem annorum numerum (quo
in ſancta Bethlehem ipſa ſanctiſſima fæmina
manſit) ab exordio nauigationis einſdem ab
Vrbe ſupputantes, Hieronymi omnino veri-
tati conſonum teſtimonium habemus. Si cui
hæc non placent, doceant nos meliora, & ſub-
ſcribemus. De Paula paſsìm in ipſo opere.

28 Nec opinãti mihi. De ea capite ſexto,
numero octauo, vbi & Chriſti anno trecenteſi-
mo nonageſimo primo, vel proximè ſequenti,
datam ipſamet adnotauimus.

29 Lugubri nuncio. Paulò poſt a ſuperio- G
ri hinc data probatur Epiſtola, quòd in ſupe-
riori de propoſito eiuſdẽ Lucini ad ſancta lo-
ca neotio agitur: in hac vero obitus tũc eiuſ-
dem accidiſſe memoratur, cùm ad idem com-
plendum votum accinctus foret: anno videlicet
Chriſti trecenteſimo nonageſimo ſecundo.

30 Plures anni ſunt. Quo tempore has offi-
ciorum inferias Fabiolæ, olìm viduæ dederit
Hieronymus, ipſo protinus Epiſtolæ exordio
declaratur, dum quadriennium ab exequijs
Nepotiani, biennium verò a Paulinę extremis
item ante perſolutis numeratur. Igitur cùm
huius laudatio a nobis Animaduerſione vige-
ſima ſexta in Chriſti annum trecenteſimum H
nonageſimum octauum, illius verò Animad-
uerſione tertia in trecenteſimum nonageſimũ
ſextum reportata ſit, Conſequens etiam eſt, vt
& funebris hæc Epiſtola quadringẽteſimo an-
no adſcribatur. Oceano ſpectatiſſimo viro
petenti Epiſtola redditur, quem Fabiolæ con-
ſanguineum, fortaſſis etiam fratrem fuiſſe hinc
ad credendum inducor, quòd is ſub eodem cũ
ea tecto manſitaſſe libro tertio Apologiæ ca-
pite ſecundo hiſcè refertur [Cuius artificio,
& cuius miniſtris in Sanctæ Fabiolę hoſpicio,
& viri Chriſtiani, & prudentis Oceani inuen-
tus eſt codex, quem illi nunquam viderant?]
Hęc ibi, in quibus, tametſi verba in Chriſto

dormien-

A dormientium recordationi addi ſolita [Bonę videlicet, vel Sanctę memorię] non intexantur, vita tamen eandem functam fuiſſe, cùm eiuſmodi ſcripſit Hieronymus, ex nuper dictis ratio temporum manifeſtat. Enimuero poſt biennium ipſimet in Rufinum apologetici libri exarati conſtiterunt. Deniq; quod infra Epiſtola octogeſima ſecunda ad Marcellinum, & Anapſychiam eiuſdem nominis feminam quadringenteſimo decimo Chriſti anno ætatem adhuc agens memoretur: cui & duo in Ezechielem libri dati recēſentur, vtiq; alteram illā ab hac, Fabiolā affirmare cōpellimur; hanc quidem ſeniorem, illam iuniorem: quemad- B modum & duas alibi vno, atq; eodem tempore Paulas, auiam nempe & neptem: duas item Melanias, maiorem & minorem. De Fabiola ſeniore iterum infra, Animaduerſione centeſima vigeſima ſeptima.

31 *Ex eo tempore.* Meminit de Paulæ, Romanæ mulieris recenti obitu, vt propterea eo ipſo anno Epiſtola data credatur, quo & eadē interijt. Chriſti videlicet quadringenteſimo quarto. De Theophilo infra, Animaduerſione ſexageſima ſecunda.

32 *Quamuis mihi.* Quòd in Epiſtola, Theodora Lucini quondam Bætici vxor Abigano commendetur, vt in cœpto viduitatis propo- C ſito perſeueret, planè indicatur non longè ab eiuſdem mariti e vita exitu ſcriptam. Vide ſuperius adnotata in Epiſtolā vigeſimam octauam, & vigeſimam nonam.

33 *Sanctus filius meus.* De Epiſtolæ huius portitoris aduentu Hieroſolymam, in præfatione libri quinti in Iſaiam ad Amabilem Epiſcopū Hieronymus agens [Miſiſti, inquit filiū noſtrum Heraclium diaconum, qui me manu conſerta in ius vocaret, & promiſſum per momēta exigeret.] Habetur ex his conſcriptionis Epiſtolæ tempus, Chriſti videlicet annus quadringenteſimus nonus; eiuſmodi enim anno ijdem in Iſaiam Commentarij elucubrati pro- D bantur capite quarto, numero nono, capite decimo quinto, numero decimo ſeptimo.

34 *Filius meus, frater tuus.* Tametſi Epiſtolæ inconpertus ſit annus, quia tamen Paulinus, atq; Pammachius inſignes Monachi, veluti virtutum omnium exemplaria in ea proponuntur ad imitandū: quorum & prior Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo quarto, poſterior trecenteſimo nonageſimo ſexto vitæ genus eiuſmodi aggreſſus eſt, videtur conſequēter tunc ſcripta Epiſtola, cùm vtriuſq; virtutes latius effulgerent. Ante vero quadringenteſimū decimū Domini annum data ex hoc ipſamet probatur, quòd eo ipſo anno Pammachius vitam naturæ reddidit.

35 *Inter omnia.* De eodem argumento altera Paulini Nolani Epiſcopi, communi ſententia credita habetur Epiſtola Tomo nono, in ſerie vigeſima quarta, cuius & titulus [Hortatio ad militem ſæculi, vt Chriſto militet]. Ad hunc autem eundem Exuperantium, quamuis nomen non exprimatur in inſcriptione, ſiue fortaſſis etiam illud temporum vetuſtate aboleuerit, datam eandē arbitror. Nec incōgruit vni, atq; eidem plures a diuerſis vno tēpore de eodem argumento inſcribi Epiſtolas: perinde ac Demetriadi Virgini iam plures trāſmiſſas Animaduerſione octaua obſeruauim*. Religioſam deinceps vitam tantorum virorū, ſimulq́; promotorum incitationibus Exuperātium conplexatum: Epiſcopum inſuper eundē aliquando creatū, perſuadēt mihi, quæ de Paulini e vita tranſitu Vranius apud Suriū Tomo tertio, ſub die vigeſima ſecunda Iunij, monumentis poſteris conſignauit: in illis enim Exuperantius in Lucania Epiſcopus, eiuſdem Paulini perneceſſarius commemoratur. Scripta hinc mihi probatur Epiſtola circa Chriſti Domini annū trecēteſimū nonageſimū ſeptimū, quòd in ea ipſe Exuperantius cum fratre Quintiliano ad Bethlehemiticū cenobiū alliciatur. E F

36 *Ioannes idem Apoſtolus.* Poſt Presbyterij iam ſibi collatum ordinē ſcripſit Hieronymus Epiſtolam, cuius argumento ſunt verba, quibus [Væ mihi inquit miſero, ne dicā & tibi, qui tanto tempore, aut non obtuli munus ad altare, aut ira permanēte ſine cauſa obtuli] Hieroſolymis autem ſcripſiſſe eandē Hieronymū, antequam nimirum ad Cōcilium Romanum, Damaſi Summi Pontificis litteris vocaretur, probabile eſt. Tu medio, dicas, tempore inter trecenteſimū octogeſimū, & trecenteſimū octogeſimum tertium Domini annum. G

37 *Antiquus ſermo eſt.* Ex priori data ſolitudine: Meminit enim de nupertimo Heliodori ab ea receſſu. Adſcribtur Chriſti anno trecenteſimo ſexageſimo tertio. de eadem capite vndecimo, numero ſecundo.

38 *Quàm vellem nunc veſtro.* Scribitur Chalcidis ingreſſus deliberatione atq; voto, ob cuius & effectum Theodoſij, cæterorumq́; Anachoretarum nunc ſe Hieronymus commendat orationibus. Numeratur hic annus a Chriſto trecenteſimus ſeptuageſimus tertius. H

39 *Charta exiguitas.* In ſuſpicionē Chriſto ſacratis Virginibus, qui montē Hermon incolebant, pollutæ fidei a ſchiſmaticis, & Hæreticis, Orientis Eccleſias, Antiochenamq́; præſertim labefactantibus adductus Hieronymus hāc dedit Epiſtolam. Numeratur eiuſmodi annus Chriſti trecenteſimus ſexageſimus nonus, Latius hiſtoria cap. ſeptimo per totū explicatur.

40 *Cū in Vrbē Leges.* Victorij iudicio ſup-

 poſititia

A poſititia cenſetur Epiſtola; cui nos quoq; liben
ter ſubſcribimus, q̃ neq; cũ Hieronymi ſtylo,
neq; cũ actorũ eius veritate cõſẽtiat. Et quidẽ
geſtorum narrationi nullo pacto aptari poteſt,
cùm ea, ſi a Hieronymo dimanaſſet, vltimis
eiuſdem annis adſcribenda foret, quippe quę
officioſa; (Antea enim nonniſi controuerſiarũ
inter vtrunq; interceſſerunt Epiſtolæ, quarum
& occaſione amicitias contraxerunt, ſicuti vi-
dere eſt ex eorum Epiſtolis, ac pręſertim octo-
geſima ſexta apud Hieronymum.) Cęterùm
neq; ipſummet Hieroymum in vltimis, neq; in
ſuperioribus vitę ſuę curriculis Africam aliquã
do reperimus peragrantem; (Leges enim, de
B qua in ipſa Epiſtola Africę Ciuitas eſt,) conſe-
quens igitur, vt Epiſtolã, tanquã ſuppoſiticiam
ab eo remoueamus. Putauit Eraſmus, ex loco,
& ex ſtylo Auguſtini eſſe Epiſtolam: Vnde &
in quibuſdam codicibus, nõ [Ad Auguſtinũ,]
ſed [Ad Seuerum] titulus antea legebatur.

41 *Plus Deũ tribuere*. Agente Hieronymo
in priori ſolitudine exarata Epiſtola eſt. Cumq;
in ea & Innocentij & Hilæ obitus referatur,
ante annum Chriſti treceteſimũ ſeptuageſi-
mũ data plane conuincitur, Enimuero anno
mox ſequẽti e ſolitudine egreſſus Hieronymus
eſt. Ex adiectis verò in calce Epiſtolę verbis,
ante circiter triginta annos prophetię dono, a-
C mici tunc, verùm acerrimi aliquandò ſibi fu-
turi hoſtis eundem preuidiſſe [non] iacturam, perfi-
diamq;, non eſt qui videat,

42 *Turpilius comicus*.
43 *Non debet charta diuidere*.

Cùm eo tempore hęc ad Nicęam ſcriptam ſe
prodat Epiſtola, quo item alteram a Chroma-
tio, & Euſebio fratribus Hieronymus acce-
pit: hancq; poſteriorem, vt patet ex imme-
diate ſequenti ad Chromatium, Iouinum, &
Euſebium tunc idem acceperit, cùm Euagrij
adhuc ſolitudinem incolebat, vtiq; etiam di-
cendum conſequitur, aliquot ante annos ſu-
pra treceteſimũ ſpruageſimũ ambas haſce, tã
D quadrageſimam videlicet ſecundam, quàm
quadrageſimam tertiam elucubratas Epiſto-
las. De poſteriori agitur capite vndecimo,
numero ſecundo. Chromatius, Iouinus, & Eu-
ſebius ijdem ſunt, de quibus Rufinus Libro
primo Inuectiuarum ſuarum; Ante annos, in-
quit ferè triginta, in monaſterio iã poſitus per
gratiã baptiſmi regeneratus ſignaculum fidei
conſecutus ſum per ſanctos viros Chromatiũ,
Iouinum, & Euſebium, opinatiſſimos, & proba-
tiſſimos in Eccleſia Dei Epiſcopos, quorum
alter tunc Presbyter Beatę memorię Valeriani,
alter Archidiaconus, alter Diaconus; ſimulq;
pater mihi, ac doctor ſymboli, ac fidei fuit. Ex-
tat & horum, Chromatijq; inprimis apud Hie-
ronymum frequens commemoratio. Epiſtola E
quadrageſima ſexta, libro ſecundo Apologię,
capite ſexto, & octauo: Libro item tertio, ca-
pite primo; Necnon in pręfatione libri tertij
Commentariorum in Amos, quibus in locis &
ſpectatiſſimę ſanctitatis & eximię virtutis cõ-
mẽdatur. Eundem Sanctus Ioannes Chryſoſ-
tomus in Epiſtola centeſima quinquageſima
quinta ad ipſum ſcripta eiuſmodi elogio cele-
brat: [Clariſſima feruentis tuæ, & ſinceræ cha-
ritatis tuba ad nos vſq; ſonum ſuum diffundit]
Ad eum S. Ambroſius Epiſtolam ſcripſit.
Vixit temporibus Honorij Imperatoris. Ex-
tat lucubrationum eius nobile monumentum,
duæ videlicet Orationes, de octo beatitudini- F
bus. Cur autem inſcribantur titulo Chroma-
tij Romani Epiſcopi, explicat Baronius in No-
tis ad Martyrologium Romanum, ſub die vi-
geſima ſecunda Iunij, *in Nicaa* Epiſcopo, Vbi
& de Nicæa, ad quem altera Epiſtolarum eſt,
agit, quem & Sanctiſſimum virũ, atq; Chro-
matij in Epiſcopatu ſucceſſorem affirmat,
Vtriuſq; Chromatij videlicet, atq; Nicæę per-
cenſet Eccleſia natalitios dies, huius quidem
ſub die vigeſima ſecunda Iunij: illius verò ſub
die ſecunda Decembris.

44 *Qui circa te affectus*. Hic idem Chryſo-
gonus eſt, qui Rufini poſtmodum partes ſe-
cutus, eiuſdem ęquè ſtudioſus, & Hieronymi G
obtrectator factus eſt; de quo idemipſe Hie-
ronymus libro primo Apologię aduerſus Ru-
finum circa finem [Audio, inquit obiici mihi
a Chryſogono ſectatore eius, cur in baptiſma-
te dixerim vniuerſa peccata dimitti] Scripta
tunc dignoſcitur Epiſtola, cùm Heliodorus
Euagrij ſolitudinẽ egreſſus in patriam remea-
uit; Numeratur eiuſmodi annus treceteſim⁹
ſexageſimus tertius, vel proximè ſequens.

45 *Dominus noſter*. Aliàs nõ [ad Antoniũ,]
ſed [ad Ammonium Monachum vt patrem nõ
ſpernat] inſcribebatur Epiſtola: & fortaſis rec-
tius, perinde ac Henricus etiam Grauius obſer
uauit. Enimuero, Monacho datam Epiſtolam H
eiuſmet verba declarant, quibus dicitur [Do-
mino loquente cũ ſeruis, frater cũ fratre (ideſt
profeſſione) non loqueris] Origenis autẽ poſ-
tea veneno potatum Ammonium ex his fuiſſe,
qui à recta fide deflexi Conſtantinopolim ad
Ioannem Chryſoſtomũ ex Aegypto aduerſus
Theopilum Alexandrinæ vrbis Epiſcopum ſe
contulerunt, idem teſtatur Theophilus Epiſ-
tola apud Hieronymum ſexageſima ſeptima
dum ſcribit [Didici, quòd calumniatores verę
fidei Ammonius, Euſebius, Euthymius, nouo
pro hæreſi fauore bacchantes, Conſtantino-
polin nauigarint, vt, & nouos, ſi quos volue-
rint, decipiant, & veteribus ſuę impietatis ſo-

A ciȷs coniungantur] De eodem & Hieronymus
[Librum inquit (Euagrius ſcilicet) ſcripſit
quaſi de Monachis, multosſq; in eo enumerat,
qui nunquam fuerunt, & quos fuiſſe ſcribit,
Origeniſtas, & ab Epiſcopis damnatos eſſe nō
dubium eſt, Ammonium videlicet, & Euſe-
bium, & Euthymium, & ipſum Euagrum, Or
quoq;, & Iſidorum, & multos alios, quos enu
merare tædium eſt] Scripta mihi probatur E-
piſtola, poſt Hieronymi ex eadē Aegypto red-
ditum, circa videlicet Christi annum trecen-
teſimum nonageſimum.

46 *Quod ignotus ad ignotum.* Gallum na-
tione Ruſticum hunc fuiſſe ex Epiſtolę exor-
B dio ſatis apertè innuitur. dū ſcribitur.] Quod
ignotus ad ignotum audeo ſcribere, Sanctæ an-
cillæ Chriſtæ Hedibiæ, & filiæ meæ fecit depre
catio.] Porrò Hedibiam ipſam in vltimis Gal-
liæ eiuſdem finibus ortam, atq; ſimul educatā
teſtatur Hieronymus Epiſtola 150. vt propte-
rea conciues vtrunq; fuiſſe, haud dubium ſit.
Longè tamen diuerſum hunc ab eo, ad quem
Epiſtola quarta, illud per ſe ſolum oſtendit,
quòd ille adoleſcentul⁹, profeſſione Monachus
foret, hic vir iā, & coniugio copulatus. Deniq;
cum hic ab Arthemia coniuge ob Barbarorum
immanitatem, atq; imminentem captiuitatem
diſtractus affirmatur, planè intelligimus Epi-
C ſtolam poſt vaſtatam a Vuandalis, Alanis, &
cæteris Barbaris Galliam datam, Chriſti vide-
licet anno quadringenteſimo octauo. Irrup-
tionem nanq; In eiuſmodi oras, iam ſupra qua-
dringenteſimo ſexto, & proximè ſequenti ad-
ſcripſimus.

47 *Retulit mihi quidam.* Meminit huius
Epiſtolæ in Commentariolo aduerſus Vigilan-
tium, capite ſecundo idemipſe Hieronymus,
vbi & a maligno Interprete (Rufino videlicet)
hoc ſibi aliquandò obiectum affirmat; finxiſſe
nimirum Epiſtolæ materiam, quò eidem ex in-
genij oſtentatione, rhetorica declamatione oc-
curreret. Data mihi ante videtur Epiſtola,
D quàm Rufinus in eiuſdem Hieronymi contu-
melias erumperet. Sed & poſt librum de Scrip-
toribus, cum in cæterorum non referatur ſeriè
ſcriptorum.

48 *Samuel quondàm lugebat.* Suſpicari quiſ-
piam poſſet ſceleſtiſſimi pſeudo huiuſce Diaco
ni facinoris occaſione, in quem & præſens exa
ratur Epiſtola, & alteram ab eodem Hierony-
mo, titulo [In Suſannam lapſam obiurgatio]
prænotatam, conſcriptam fuiſſe Epiſtolam;
cuius & exemplar Tomo nono habetur, in ſe-
rie vigeſima ſecunda; Sed certè inpingeret,
cùm diuerſis ex cauſis, alia quidem hæc, alia il-
la elucubrata ſit. Enimuerò in hac Chriſti
Virgo ad ſtuprum tātummodo, atq; ad fugam
ſolicitata, in illa non ſolicitata tantùm, ſed ſe- E
mel, & iterum, tertioq́;, atq; ſæpius infeliciter
ſubagitata legitur. Hæc a Diacono, aliàs
etiam adultero, verbis atq; litterulis prouoca-
ta, Illa ab adoleſcente etiam ineptiſſimo deflo-
rata: Huius periculum in Bethlehemitico cœ-
nobio deſcribitur: Illius lapſus in media Ciui-
tate proponitur. Huius nomen ſiletur: Illius
[Suſanna] peruulgatur. Deniq; phraſis ipſa
Epiſtolarum, huius quidem elegantior, illius
verò minus comptus, vtriuſq; auctores diſcri-
minare videtur.

49 *Sæpe a me Innocenti chariſſime.* Inſcri-
bitur Epiſtola Innocentio, quem eundem Hen
ricus Grauius arbitratur, de quo idem Hiero- F
nymus Epiſtola quadrageſima prima, oculū
& partem animæ ſuæ vocans. Habetur & al-
ter Innocentius Presbyter, qui in Epiſtola ſexa
geſima ſexta vſurpatur. Eſt deniq; tertius In-
nocentius Presbyter Africanus, Auguſtini ami
cus, de quo Epiſtola ſeptuageſima nona. Igitur
cū Innocētius hic ex his fuerit ſodalib⁹, qui cū
Hieronymo priorem elegerunt, atq; ingreſſi
ſunt ſolitudinem: & in ea ipſa eiuſdem Hiero-
nymi teſtimonio, prææallegata quadrageſima
prima Epiſtola repentino febrium ardore ſub-
tractus ſit, procul dubio ante trecenteſimū ſep-
tuageſimū primū (quo nimirū ſolitudinē eādē
idem egreſſus eſt) Epiſtolam datam fateri com G
pellimur. Celebratur in huius calce multæ vir-
tutis Euagrius quidam, quem vnà cum Euſe-
bio, Vercellenſe Epiſcopo aduerſus Auxentiū
Arrianum, Mediolanenſem item Epiſcopum
acriter dimicaſſe opinatur Baronius, Tomo
quarto; cui & eiuſdem Hieronymi teſtimoniū
ſuffragatur. Verùm quinam hic fuerit, eidem
adhuc (vt ipſe teſtatur) inconpertum. Gra-
uius (ex cuius ſententia, nos quoq; ſupra ca-
pite quinto locuti fuimus) in Epiſtolam ſextā,
hunc eundem putat, de quo Hieronymus ibi-
dem, & Epiſtola quadrageſima prima, quin-
quageſima ſeptima, nec non in vita Malchi.
Sed inpingere eundem ratio temporum mani- H
feſtat: quo enim tempore vnus in Occidente
Auxentium debellabat, alter cum eodem Hie
ronymo, iuuenis adhuc, Orientis ſolitudine
claudebatur. Dicamus igitur nos, duos vno tē-
pore, atq; patria vna, nec non conſanguinitate
ſimul copulatos, Antiochenos Euagrios: patruū
vnum, nepotem alterum; illum ſeniorem, hūc
iuniorem, Hieronymo familiariſſimos ambos,
De priori Baſilij Epiſtola octaua ad Euſebium
Samoſatenum ſcribentis accipe, Lector, teſti-
monium [Senior, inquit, Euagrius filius Pam-
piani Antiochenſis, qui quondàm migrauit
cum Sancto Euſebio verſus Occidentem, redijt
nunc Roma, petens a nobis litteras eadem il-
lorum

A lorũ ſcripta ad verbum continentes &c.] De poſteriori, non quidem Pampiani filio, ſed de illius ſtirpe, ita ipſe Hieronymus in Euſebij Chronico: [Anno ſecundo Aureliani; in qua pugna ſtrenuiſſimè aduerſus eum (Zenobiam ſcilicet) dimicauit Pampianus dux, cognomen to Francus, cuius familia hodie apud Antiochiam perſeuerat, & ex cuius Euagrius Presbyter chariſſimus nobis ſtirpe deſcendit.] hæc ibi. De ſeniore ergo loqui eundem in hac Epiſtola ratio temporis, vt dictum eſt apertè probat; cum Auxentij obitus (ante quem paulò ante, hoc eſt, anno proximè ſuperiori ſe datam ipſa prodit Epiſtola) Chriſti anno trecenteſimo ſexageſimo nono contigerit. Iuniorem poſt viginti annos Antiochenum creatum Epiſcopum, Eccleſiaſticæ hiſtoriæ vno cõſenſu teſtantur. E

Vita Pauli Eremitæ. Inter multos.] De ea capite ſexto, numero decimo quarto.

Vita Sancti Hilarionis. Scripturus vitam.] De eadem capite quinto, numero quinto.

Vita Malchi captiui Monachi. Qui nauali prælio.] Agitur de ea capite quinto, numero quarto, & quinto.

Liber de Viris Illuſtribus, vel de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Hortaris Dexter.] De eodẽ capite decimo nono, numero primo, & ſeq.

B F

IN SECVNDO TOMO

Sunt libri conplectentes ea, quæ ad hæreſes pertinent, & calumnias. Epiſtolæ inſuper diuerſorum argumentorum, videlicet.

Aduerſus Heluidium de perpetua virginitate Beata Mariæ liber.
Aduerſus Iouinianum libri duo.
50 *Pro libris aduerſus Iouinianum Apologia ad Pammachium.*
51 *Ad Domnionem Apologeticon*
C 52 *Ad Pammachium pro eiſdem libris aduerſus Iouinianum.*
53 *Aduerſus Vigilantium ad Riparium.*
Aduerſus Vigilantium liber.
54 *Ad Marcellam aduerſus Montanum.*
55 *Ripario.*
56 *Apronio.*
57 *Damaſo Pontifici.*
58 *Damaſo Pontifici.*
Orthodoxi, & Luciferiani dialogus.
59 *Ad Auitum, quid cauendũ in libris Periarchõ.*
60 *Epiphanius Ioanni Epiſcopo Hieroſolimitano*
61 *Ad Pammachium aduerſus errores Ioannis Epiſcopi Hieroſolymitani.*
D 62 *Ad Theophilum contra errores Ioannis Hieroſolymitani Epiſcopi.*
63 *Præfatio Rufini in libros Periarchõ Origenis.*
64 *Pammachius & Oceanus Hieronymo.*
65 *Pammachio & Oceano.*
66 *Rufino.*
Ad Pammachium & Marcellinum Apologia Hieronymi aduerſus Rufinum libris tribus diſtincta.
Aduerſus Pelagianos ad Cteſiphontem.
In dialogos aduerſus Pelagianos proœmium.
Dialogorum aduerſus Pelagianos libri tres.
67 *Theophilus Epiphanio.*
68 *Ad Theophilum Epiſcopum Alexandrinum.*
69 *Theophilus Hieronymo.*
70 *Ad eundem Theophilum.*
71 *Ad eundem Theophilum.*
72 *Theophilus Hieronymo.*
73 *Epiphanius Hieronymo.*
74 *Ad Marcellam.*
75 *Aduerſus Vigilantium.*
76 *Ad Tranquillinum, quomodo legendus ſit Origenes.* G
77 *Marco Celedenſi Presbytero.*
78 *Pammachio & Marcellæ.*
79 *Alipio & Auguſtino.*
80 *Auguſtino.*
81 *Auguſtino.*
82 *Marcellino & Anapſychiæ.*
83 *Oceano.*
84 *Magno Oratori Romano.*
85 *Euagrio.*
86 *Auguſtinus Hieronymo.*
87 *Auguſtinus Hieronymo.*
88 *Auguſtinus Hieronymo.*
89 *Hieronymus Auguſtino.*
90 *Auguſtinus Hieronymo.* H
91 *Hieronymus Auguſtino.*
92 *Hieronymus Auguſtino.*
93 *Auguſtinus Hieronymo.*
94 *Hieronymus Auguſtino.*
95 *Auguſtinus Præſidio.*
96 *Hieronymus Auguſtino.*
97 *Auguſtinus Hieronymo.*
98 *Hieronymus Auguſtino.*
99 *Aſella Virgini.*
100 *Bonaſo.*
101 *Ad Pammachium de optimo genere interpretandi.*
102 *Ad Marcellam.*

ANI-

A E

ANIMADVERSIONES.

SVnt omnia in hoc ſecundo Tomo Hieronymi legitima, exceptis Epiſtolis, numero quatuordecim, videlicet 60. 63. 64. 67. 69. 72. 75. 86. 87. 88. 90. 93. 95., & 97. hæ nanq; omnes ex proprijs affixis titulis aliorum eſſe auctorum, Epiphanij nimirum, Rufini, Pammachij, Theophili, & Auguſtini dignoſcuntur. De Epiſtola item quinquageſima ſexta, quæ Hieronymi nomine Apronio inſcribitur a quibuſdam dubitatur: Cæterùm nunc ſigillatim de ſingulis.

B *Aduerſus Heluidium. Nuper rogatus a fratribus.* De eo capite decimoſeptimo numero ſecundo.

Aduerſus Iouinianum. Pauci admodum dies ſunt. De hoc ipſo opere capite decimoſeptimo, numero primo.

50 Quòd ad te huc uſq;. Semel atq; iterum Hieronymi aduerſus Iouinianum libri Romæ acriter impugnati ſunt. Primùm quidem ipſo promulgationis exordio, cuius & annus Chriſti trecenteſimus nonageſimus numeratus eſt: Iterum deinde, poſt ſeptem videlicet annos, cùm Rufinus Hieroſolyma veniens, Romam ingreſſus eſt. Priores maledicos hac ipſa E-

C piſtola, ſeu verius Apologia enixè coercuit, quæ æquè memorato Domini anno trecenteſimo nonageſimo, vel proximè ſequenti adſcribitur. Poſteriores ſequenti Epiſtola ad Domnionem. De priori meminit in fine Catalogi De ſcriptoribus: De poſteriori Rufinus ipſe, libro ſecundo Inuectiuarum hiſce verbis: [Cùm libellos eius, quos aduerſus Iouinianum ſcripſit reprehendiſſem, cuidam Domnioni, Beatę memoriæ ſeni, qui ſibi hoc ipſum indicauerat, iſte reſcribens excuſat & dicit: Nullo genere potuiſſe fieri, ſe erraſſe hominem, qui omnium haberet ſcientiam &c.] Errore ductus Baroni*

Bar. tom. 4. ſub an. 390. ſemel tantùm iiſdem aduerſus Iouinianũ libris derogatũ arbitrat* eſt, proindeq; vno ſimul tē-

D pore hanc ipſam Epiſtolã cum ſequenti editã credidit. Sed reuerà poſt ſeptem annos iterũ pro iiſdem pugnam ſuſtinere aduerſ* Rufinũ, tunc Romæ agentem fuiſſe coactum Hieronymum, mox allegata conuincunt. Poſtremò de priori Apologia, tanquam aliàs edita apertè meminit idem ipſe Hieronymus in hac poſteriori ad Domnionem, vt nullus propterea relinquatur ambigendi locus, fuiſſe eandem poſt aliquot annos publicis monumentis conſignatam.

51 Littera tua & amorem pariter. Aliter apud alios titulus, videlicet [Ad Domnionē contra Rufinum De libris aduerſus Iouinianum. Et quidem aptè: in illum enim edita eſt, vt in proximè ſuperioribus oſtendimus: ad ſtipulanturq; communiter ſcriptores Henric* Granius, & alij. Data eo tempore eſt, quo Rufinus in ipſam Vrbem aduenerat, Hieronymiq; libris aduerſus Iouinianum detrahebat. Numeratur hic annus a Chriſto trecenteſimus nonageſimus ſeptimus, vel proximè ſequens. Quis verò, & quantus Domnion hic, cui Epiſtola prænotatur foret, accipe ex Epiſtola centeſima quinquageſima quarta ad Deſiderium, in qua virum ſanctiſſimum, & ſui temporis alterũ Loth Hieronymus appellat. Sanctiſſimi itē F titulo, atq; patris condecorat eundem Sanctus Paulinus Epiſtola trigeſima quinta ad Alipiũ, apud Auguſtinum. Extant ad eundem Hieronymi Epiſtolæ centeſima octaua, & centeſima nona, Quotannisq; eius memoria ex Martyrologio Romano in Eccleſia ſub die vigeſima octaua Decembris recolitur.

52 Chriſtiani interdum pudoris. Debetet hęc Epiſtola quinquageſimæ paulò ſuperius allegatæ præponi: vno enim ipſa tēpore ſcripta, atq; cum illa ſimul tranſmiſſa conſtat: fungiturq; officio nuncupatoriæ, perinde ac legēti obſeruare eſt. G

53 Exceptis primùm litteris. Allegat Epiſtolam in ſequenti aduerſus eundem Vigilantium Commentariolo, capite quatto Hieronymus hiſce verbis [De vigilijs & pernoctationibus in baſilicis martyrum ſæpe celebrandis in altera Epiſtola, quam ferme ante biennium Sancto Ripario Presbytero ſcripſeram reſpondi breuiter] hæc ibi. Cæterùm, cùm eiuſmodi Commentariolus anno Chriſti quadringenteſimo ſexto mox conſignandus ſit, vtiq; & hãc ipſam Epiſtolam, quæ ante biennium data me moratur, quadringenteſimo quarto conſignãdam eſſe conſequitur.

Aduerſus Vigilantium. Multa in Orbe monſtra. Quo tempore dictatum opus ſit, H quive ad illud idem Hieronymum impulerint, explicatur initio capitis ſecundi hiſce verbis: [Auctores ſunt huius dictatiunculæ meæ Sãcti Presbyteri Riparius & Deſiderius, qui Parochias ſuas vicinia iſtius (Vigilantij ſcilicet) ſcribunt eſſe maculatas: miſeruntq; libros per fratrem Syſinnium, quos inter crapulam ſtertens euomit. & aſſerunt repertos eſſe nonnullos, qui fauentes vitijs ſuis illius blaſphemijs acquieſcant.] Hæc ipſe, ex quibus Sancti Presbyteri in Gallijs, æquè, ac Syſinnius agentes habentur. De Sſiynnij aduentus in Paleſtinam tempore, iam ſupra

A Animaduerſione quarta. Agitur etiam præal-
legato capite ſecundo De reliquijs Beati Sa-
muelis prophetæ, nupertimè ab Arcadio Au-
guſto e Iudæa in Thraciam translatis; cuius rei
veritatē Chriſti anno quadringenteſimo ſexto,
(quo opus iſtud elucubratum eſt) adſcribunt
Theodorus lector libro ſecundo Collect. Ni-
cephorus libro decimo quarto, capite vndeci-
mo, Baronius Tomo quinto. Vrget vſq; adhuc
quàm maximè prauitatem hęreticā libellus in
Vigilātiū promulgatus: Inſaniūtq; propterea
diuerſis in eū argumentis, imo conuicijs nouiſ-
ſimi hæreſiarchæ. Philippus in Cōfeſſione Au-
guſtana Carolo alias exhibita, Chriſti videli-
B cet anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo,
nec vnam eundem ſyllabam continere de in-
uocatione Sanctorum, ſed de honoribus tan-
tum eundem agere criminatur. Craſſiſſimum
cuius, atq; palpabile mendacium Spangerber-
gius, item hæreticus iugulans, fatetur quidem
inuocationem, & imagines ſanctorum, vſum
luminum, cœlibatum, aliaſq; traditiones Ec-
cleſiaſticas librum propugnari, verùm amaru-
lentè nimis, atq; durè. Lutherus in hoc ipſo
haud Catholicum Hieronymum impudentiſ-
ſimè iactat in poſtilla Euangelij Sāctæ Crucis,
verèq; pium atq; Chriſtianum Vigilantiū cō-
mendat. Theodorus demum Beza, tam mul-
C tum Hieronymum in Sanctarum reliquiarum
cultu, atq; Sanctorum inuocatione teſtatur, vt
eundem idcircò in Idolatriam prolapſum ex-
clamet. Vides Lector, quomodo aureus hic
libellus in præſentiarum vſq; hæreticos omnes
præmat, configat, vnumq; aduerſus alterum
concitet, impellat, laceſſat. Extremæ tandē
inſaniæ, apertiſſimiq; mendacij Philippū cō-
demnabit, qui librum ipſum perleget. Rei
quoq; exitus, qualis, quantusq; liber tunc fue-
rit, oſtendit, cum lubrici ſerpentis ſibilis ſilen-
tium protinus impoſuerit. Nec eſt, quòd im-
perítè æquè, ac inpudenter idolatriæ Hiero-
nymum Beza coarguat; enimero quali fide in
D eiuſmodi peccatum is perpetuo proceſſerit ci°
in Prophetas præſertim Commentarij decla-
rant, in quibus tertio quoq; verbo idola deteſ-
tatur, & comminuit. Quòd ſi Spangerbergio,
contumelijs refertus liber, amarulentuſq; ni-
mis videtur, prophetiæ dono illuſtratum Hie-
ronymum, in præcedenti Epiſtola, ita ſibi reſ-
pondentem audiat: [Tacita me, inquit ipſemet
Hieronymus, forſitan cogitatione reprehen-
das, cur in abſentem inuehar? (Vigilantium
intelligens:) Fatebor tibi dolorem meum: ſa-
crilegium tantum patienter audire nō poſſum.
Legi enim Siromaſten Phineæs, auſteritatem
Heliæ, zelum Simonis Chananæi, Petri ſeue-
ritatem, Ananiam & Saphiram trucidantis,
Pauliq; conſtantiam, qui Elymam magum, vijs E
Domini reſiſtentem æterna cœcitate damna-
uit. Non eſt crudelitas pro Deo pietas. Vn-
de & in lege dicitur [Si frater tuus, & amicus
& vxor, quæ eſt in ſinu tuo deprauare te vo-
luerit a veritate, ſit manus tua ſuper eos, & ef-
funde ſanguinem eorum, & auferas malum de
medio Iſrael.] Et in ipſo aduerſus eum Com- Deut. 13.
mentariolo [Hæc, inquit, dolentis magis effudi
animo, quàm ridentis, dum me cohibere non
poſſum, & iniuriā Apoſtolorum, ac Martyrū
ſurda nequeo aure tranſire.] Hæc pro ſe in
Spangerbergium Hironymus. De eodem Vi-
gilantio capite decimo nono, numero decimo
tertio. F

54 *Teſtimonia de Ioānis Euangelio.* Hanc ex
illis reor Epiſtolis, quas Romæ Hieronymus,
cùm non ita ad ſe, occupationum multitudine
omnibus pateret acceſſus, requiſitus, non qui-
dem Epiſtola, ſed parua potius ſchedula, dic-
tauit: neq; enim ſibi ante datarum litterarum,
neq; tabellarij, neq; commonachorum, neq;
Paulæ atq; Euſtochij meminit. Deniq; nullas
ſalutationes amicis, ex vtroq; ſexu dicendas
admiſcet: quorum certè ſi non omnium, ali-
cuius ſaltem, ſi Bethlehem tunc in Monaſte-
rio fuiſſet, mentionem vſurpaſſet. Supputatū
alibi commorationis eiuſdem in Vrbe tempus
eſt ab anno Chriſti trecenteſimo octogeſimo G
tertio ad trecenteſimū octogeſimū ſextū. Por-
rò Montanum natione Phrygem ex Pepuſa Vi
culo æquè ac Priſcam, & Maximillam eiuſdē
ſectatrices teſtatur Epiſtola. Vixit circa Do-
mini annum duceteſimum, & inter cæteros
quos ſeduxit Tertullianus inprimis habetur.
Scribit Apollinaris Hieropolitanus Epiſcopus,
apud Euſebium libro quinto, capite decimo
quinto, quòd malo idem, ac Maximilla ſpiri-
tu arrepti, ſibi ipſis laqueo mortem conſciue-
rint.

55 *Chriſti te aduerſum hoſtes.* Quid de E-
piſtola Henricus ſenſerit non habeo, cùm eiuſ-
dem in Notis haud meminerit. Nemo tamen,
quòd hactenus ego viderim de ea dubitauit. H
Vt verò tempus eius exploremus, Eraſmi in-
primis ſententia exploditur, qua in Epiſtola de
Arrianis Hieronymū locutū putat, dum ſcribit.
[Coniurationis ſocij in Ioppe remorantur;] ſi-
quidē in Palęſtina tota, (cuius maritima Vrbs
Ioppe) omnino iam hæreſis eiuſmodi conſe-
pulta erat. Victorius, de Origeniſtis Hierony-
mū ibidē intelligère adnotat, & quidem ap-
tè: pluribus enim annis Origeniana illic doc-
trina, etiam poſt Eccleſiæ Romanæ in illam
promulgatam ſententiam ſuſurrauit in angu-
lis. Vnde & Auguſtinus aduerſus eandē plu-
ribus poſtmodum inſudauit; in libris præſer-
tim

A ſtim de Ciuitate Dei, libro vigeſimo primo, cap.
23.24.25.26. & 27. Cæterùm, quoniam idem
Riparius, cui hęc *Epiſtola* inſcribitur eſt, cui &
Epiſtola *Multa in Orbe* aduerſus Vigilantium,
certius tẽpus habebitur, ſi hæreſis illius, Galliã
inuadentis nomen, cùm illi data eſt, & aduerſus
quam ipſe incitatur, exprimatur. Certè de
Vigilantij prauis dogmatib⁹ Epiſtola loqui nõ
poteſt, cùm eo protinus anno abſq; propaga-
tione cum proprio auctore extincta ſint. Vide
Baronium Tomo quinto ſub anno Chriſti qua
dringenteſimo ſexto. Non præterea de ſupe-
rioribus Vigilantio hæreſiarchis, vel hæreſibus,
quia teſte Hieronymo in Commentario aduer
B ſos eundem Vigilantium, circa principium,
Sola Gallia ex omnibus Orbis terræ regionibus
ad Vigilantij vſq; tempora monſtra eiuſmodi
non habuit; quin potius viris ſemper fortiſſi-
mis & eloquentiſſimis abundauit. Non deniq;
de Origenis hęreſibus, quippe quæ in illis par-
tibus nunquam irrepſiſſe legantur. Igitur de
Priſcillianiſtarum hæreſi, quæ Chriſti potiſſi-
mum anno quadringenteſimo duodecimo Gal
lias enormiſſimè corrupit, propter quam & ip-
ſo anno Gothis ſub Athaulpho Rege, iterum
a Deo eaſdem deuaſtandas traditas, ſcribunt
Sanct⁹ Proſper Aquitanus teſtis de viſu in Chro
nico, & Saluianus de vero Iudicio & prouiden-
C tia Dei, libro tertio intelligendus Hieronymus
eſt. Deniq; idem ipſe Hieronymus in Epiſto-
la de perſecutionibus in ſe concitatis mentio-
nem ingerens, eò vſq; illarum acerbitatem in-
crebuiſſe adſtruit, vt cedere, atq; locum muta-
re ſibi fuiſſe neceſſe teſtetur: quę pariter omnia
hoc anno peracta facile intelligimus. At quis
Ioannem Hieroſolymorum Epiſcopum horum
omnium ignorat auctorem? Enimuerò, qui
Hieronymum excommunicationis mucrone
Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo tertio
ex Epiſtola ſexageſima prima, capite decimo
ſexto perperàm ferijt: qui in eundem exilij de-
cretum, ex Epiſtola ſexageſima ſecunda, capi-
D te quarto, ab Imperatore obtinuit; Idem ipſe
deniq; maiore, qua ante inuidia, amentiaq; ar-
dens, non in eundem tantum, ſed & in eius
monaſteria, tam virorum, quàm virginum vi,
ferro, flammis ſacrilegus irruit. Latius habe-
tur hæc hiſtoria capite nono, numero trigeſi-
mo ſecundo. Et quanuis eandem Baronius
Tomo quinto annalium Eccleſiaſticorum, ſub
Chriſti anno quadringenteſimo decimoſexto,
circa finem ſcriptis conſignauerit, arbitratus
idcirco ipſam cladem a Pelagianis eidem Hie-
ronymo, eiuſq; cœnobijs, Ioannis conſi-
lio, atq; fauore illatam, quod in eorum hære-
ſes libros prodidiſſet; Hanc tamen quadrin-
genteſimo duodecimo opportunius adſcriben-
dam eſſe, præſens cum ſequenti perſuadent E
Epiſtolæ: Maximè, cùm & hoc ipſo anno ad-
uerſus eoſdem Pelagianos Commentarium ad
Cteſiphontem idẽ Hieronymus chartis prom-
pſerit, de quo infra.

56 *Neſcio qua tentatione.* Henrico, atq;
Victorio Hieronymi haud eſſe Epiſtolam opi-
nantibus, libenter ſubſcribimus: eius quippe
neq; in dictione ſtyli veſtigium præſefert.
Fuiſſe tamen ex Bethlehemitico cœnobio, atq;
a Hieronymi commonacho ſcriptam, hiſtoriæ
veritas proximè ſuperiori Epiſtola explicata,
apertè demonſtrat. Porrò, quòd Apronio ea-
dem inſcribatur, non veniat in mentem Apro-
nianus ille, ad quem ſuas in Hieronymum Ru- F
finus deſtinaoit Inuectiuas: Siquidem Rufini
ille, Origeniſtarumq; factioſus, hic Hierony-
mi, atq; Catholicorum partes tuebatur: Ille
Romanus, hic Gallus adſtruitur. Vnde & quod
de euerſione nobilis domus in ipſa Epiſtola ad
ditur, id de Gothorum (illas tunc oras, vt mox
ſupra retulimus deuaſtantium) incurſione ac-
cipiendum, concinnè Victorius obſeruauit:
Quanuis protinus idem inpegerit, dum Inno-
centium in Epiſtola nuncupatum, eundem ad-
monuit eſſe, de quo alibi idem Hieronymus.
Enimuero tres tantùm eiuſdem nominis Inno-
centij apud eundem leguntur. Primus (de
quo in Epiſtola quadrageſima prima) in Eua- G
grij ſolitudine e vita exceſſit. Secundus, cuius
mentio habetur Epiſtola ſeptuageſima nona,
in Africam, quippe qui Africanus ad Auguſti-
num ante regreſſus eſt. Tertius, cuius & nunc
ſermo eſt Gallus potius, & in Gallia cum eodẽ
Apronio pro fide dimicans aſſeritur.

57 *Quoniam vetuſto Oriens.* Si Hierony-
mi in Chronico, atq; Baronij in Annalibus, nec
non ad Martyrologium Romanum Notis tem-
poris rationem de ordinatione Sancti Ambro-
ſij Mediolanenſis Epiſcopi recipiamus, (quam
& anno vndecimo Valentiniani ſenioris Impe-
ratoris, Chriſti videlicet trecenteſimo ſeptua-
geſimo quarto factam numerant) hanc æquè H
Epiſtolam eo ſaltem ipſo anno, atq; ex poſte-
riori delecta ſolitudine, Chalcidis nimirum ab
Hieronymo editam conſequens eſt, vt affirme-
mus. Agitur enim in ea de Auxentio Arriano,
atq; Ambroſio; hoc quidem vti nuper in Epi-
ſcopatu ſubrogato, illo tanquam e viuis morte
ſublato. Cæterùm, ſi eiuſdem Ambroſij Epiſ-
copatus initia ante capiamus, eumq; Panuino
in Faſtis, & alijs ad Chriſti annum trecenteſi-
mum ſexageſimum nonum referamus, eo etiã
ipſo anno, ſeu verius ſequenti datam eandem
ex priori ſolitudine, Euagrij nimirum debem⁹
aſſerere. De Damaſo ſæpius in ipſo opere.

58 *Importuna in Euangelio.* Allegatur in
hac,

A hac, proximè ſuperior Epiſtola: nec multò
poſt ab illa editam ex proprio huius monemur
exordio.

*Orthodoxi & Luciferiani Dialogus. Proximè
accidit, vt quidam.* De eo capite decimo nono,
numero nono.

59 *Ante annos circiter decem.* Epiſtolæ
tempus exordij verbis aperitur, videlicet
[Ante annos circiter decem Sanctus vir Pam-
mahius ad me cuiuſdam ſchedulas miſit, quæ
Origenis periarchon interpretata volumina
continerẽt &c.] Cùm itaq; decennium inter-
lapſum ab eo tempore habeatur, quo Pamma-
chius ab ipſo Hieronymo petijt ſincera fide
B reddi Latinæ linguæ, quæ Grecè in Periarchõ
ſcripſerat Origenes, (quod factum ſupra capite
decimo quinto, numero vigeſimo ſeptimo, Do
mini anno trecẽſimo nonageſimo octauo obſer
uauimus) affirmare etiam eſt, hanc ad Auitum
datam Epiſtolam eſſe quadringenteſimo octa-
uo. Porrò eidem ad eiuſmodi librorum tran-
slationem cautè legendam, tanquam certum
pharmaceum redditam fuiſſe, non eſt qui non
videat. Sed quid opportuna antidotus antea
exhibita profuit, ſi idemipſe deinceps venenum
potatus, illam euomit, hoc viſceribus incluſum
retinuit? Alteri enim mox eiuſdem nominis
Auito copulatus Hiſpanias, Auguſtini teſtimo-
C nio, eodem prorſus morbo corrupit.

60 *Domino dilectiſſimo.* Ante biennium ab
elucubratione Epiſtolæ centeſimæ primæ, De
optimo genere interpretandi ad Pammachiũ
hæc ſcripta, in ea ipſa aſſeritur: Vnde nec
multo negotio eiuſdẽ annus intelligitur, cùm
illa Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo
quarto ſupra conſignata ſit. De hac in ſequen-
ti agitur, quæ anno item ſequenti exarata aper-
tè probatur. Epiſtolæ auctorem multis fre-
quenter Hieronymus celebrat elogijs: tantæq́;
ſanctitatis eundem fuiſſe Epiſtola proximè ſe-
quenti tradit, vt ipſi Arriani, aduerſus quos per
peruò decertauit, & eorum patronus Valens
D Imperator illum reueriti, moleſtia afficere ne-
quaquam auſi ſint. Recolitur quotannis eius
memoria ex Martyrologio Romano die duo-
decima menſis Maij.

61 *Si iuxta Paulum Apoſtolum.* Epiſtolæ,
ſeu verius tractatus annus Chriſti trecenteſim⁹
nonageſimus tertius ex capite decimo ſexto
eiuſdem probatur. Mentio quippe ibi habe-
tur de inſigni illo ſolis deliquio, quod eodem
anno adſcribunt Marcellinus, Proſper, Socra-
tes, & Baronius. Paulo præterea ſuperius nu-
merantur tredecim anni ab ordinatione Antio-
chena, qua idem ipſe Hieronymus Presbyterio
inſignitus eſt; ex qua temporis ratione idipſum
omnino cõprobatur: eiuſmodi quippe ordina-
tio alibi in Chriſti annum trecenteſimum octo- E
geſimum, in quadrageſimum verò nonum
ætatis eiuſdem Hieronymi, alibi relata eſt.
Obitèr verò hìc Lector Victorij lapſum atten- In Vita eiuſdem.
de: De tempore nanq; Ordinationis eiuſmodi
agens, eandẽ factam anno ætatis eiuſdem Hie-
ronymi trigeſimo arbitratus eſt. Quod certè
nullo pacto cum certa temporis ratione poteſt
congrùere; etiamſi poſtremis idemipſe in lu-
cem editus accipiatur temporibus (anno vi-
delicet Domini trecenteſimo quadrageſimo
ſecundo iuxta Baronij, atq; eiuſdem etiam
Victorij ſententiam.) Deniq; circa finem trac-
tatus, iam ante Ioanni ab Epiphanio ſcripta
Epiſtola traditur, Eandem verò ſuperiori an- F
no adſcripſimus.

62 *Epiſtola tua, hereditatis Dominicæ.* Cùm
non antea redargutus Hieronymus de Orige-
nis a ſe translatis libris ſit, quàm Periarchon
libri, Anaſtaſij Summi Pontificis decreto in Oc
cidente primùm, mox in Oriente damnarẽtur;
imo communi idcirco Origeniſtarum ſenten-
tia tunc idem Hieronymus ſummis efferre-
tur laudibus, (vt videre eſt ex Rufini in eoſdẽ
mox ſequenti præfatione) hinc præſentem
Epiſtolam poſt eorundem Periarchon librorũ
Eccleſiaſticam inprobationem Theophilo da-
tam coniſcimus, in ea enim illatam ſibi ab eo-
dem Ioanne, Origeniſtarum principe, propu- G
gnatoreq́; calumniam, de Origenis librorum
translatione repellit Hieronymus. Additur,
eundem de exilij in ſe impetrato decreto ver-
ba facere, vt propterea aliquot annis a ſuperio-
ri (in qua de eo, ne verbum quidem) ſcripta
probetur Epiſtola, Deniq; cùm ex ſuperiori
Epiſtola, capite decimoquinto, Iſidorus, qui ab
eodem Theophilo ad pacem inter Palæſtinos
Epiſcopos, nec non inter Hieronymum cum
Ioanne componendam legatus fuerat miſſus,
datas ipſi Hieronymo, eiuſdem Theophili lit-
teras, minime reddiderit: ex hac verò ipſa Epi
ſtola nouis rurſum eiuſdem Theophili litteris
ad concordiam incitatus dignoſcatur, ſicuti ex
eius exordio conſtat: profectò, & poſt ſuperio- H
rem aliquot annis exarata, coniectura proſpi-
citur. Hanc ipſam Baronius Tomo quarto An-
nalium Eccleſiaſticorum, Chriſti anno trecen-
teſimo nonageſimo tertio adſcribendã arbitra-
tur. Verùm trecenteſimo nonageſimo octauo
ex adductis modò conſignãdam eſſe, neminem
arbitror, qui non videat. De Theophilo hæc
ex Gennadij de viris Illuſtribus accipe Catalo-
go. [Theophilus, inquit, Alexandrinæ ciuitatis
Epiſcopus, ſcripſit aduerſum Origenem vnum
& grande volumen: in quo omnia penè eius
dicta, & ipſum pariter damnat, ac ſimul edo-
cens, non a ſe enim primùm, ſed ab antiquis
partibus,

A partibus, & maximè Heracla fuiſſe, & à preſ-
byterio eiectum, & de Eccleſia pulſum, & de
ciuitate fugatum. Sed & aduerſum Anthro-
pomorphiras hæreticos, qui dicunt Deum
humana figura, & membris conſtare, diſpu-
tatione longiſſima confutans, & diuinarum
ſcripturarum teſtimonijs arguens, & conuin-
cens eos, oſtendit Deum incorruptibilem, &
incorporeum, iuxta patrum fidem creden-
dum, neq; vllis membrorum lineamentis om-
nino compoſitum, & ob id nihil ei in creatu-
ris ſimile per ſubſtantiam: nec cuiquam in-
corruptibilitatem, aut immutabilitatem, aut
in corporalitatem ſuæ dediſſe naturæ: ſed eſſe
B omnes intellectuales naturas corporeas, om-
nes corruptibiles, omnes mutabiles, vt ille
ſolus corruptibilitati, & mutabilitati non ſub-
iaceat, qui ſolus habet immortalitatem.
Paſchalem etiam recurſum, quem magna a-
pud Nicęã Synodus poſt nonaginta & quinq;
annos, agi in tempore & die & luna ſecundum
ſtatum ſuum inuenerat: additis quibuſdam
ipſius feſtiuitatis rationibus & expoſitionibus,
Theodoſio principi obtulit. Legi & tres de
fide libros ſub nomine eius titulatos: ſed quia
lingua inconſonans eſt, non valde credidi.]
Hæc Gennadius de Theophilo, cui & nos ad-
dimus: Quòd quanuis ob res aduerſus Ori-
C geniſtas præclare geſtas de Eccleſia aliquan-
do optimè meritis ſit, repræhenſibilis tamen
deinceps ex hoc habitus ſit, quòd, Theodoro
teſte apud Palladium in Dialogo, contra San-
ctum Ioannem Chryſoſtomum inuectus, ſede
eundem temere deponere auſus fuerit, eiuſq;
poſt mortem nomen, ne in Sacras tabulas
reſtitueretur, contenderit. Fuit etiam is, ea-
rundem controuerſiarium cauſa ab Innocen-
tio Summo Pontifice ſacra communione pri-
uatus. Verum moriturus, quòd pertinax an-
tea deliquerat emmendans, Ioannis etiam
imaginem adorationis cultu (perinde ac S.
Io. Damaſcenus, De Imaginibus libro ter-
D tio circa finem teſtatur) veneratus, proprij
rurſus nominis memoriam poſt obitum in Ec-
cleſia propagauit. Vnde & in Vitis patrum,
titulo de Compunctione, de eo ſcribitur: [San-
ctæ memoriæ Theophilus Archiepiſcopus,
cum moriturus eſſet dixit: Beatus es Abba
Arſeni, quia ſemper hanc horam ante ocu-
los habuiſti.] Item Sanctus Leo in Epiſtola
ſexageſima quarta ad Marcianum Imperato-
rem: [Sanctæ, inquit, memoriæ Theophilus,
Alexandrinæ Eccleſiæ Vrbis Epiſcopus &c.]
Idem Epiſtola quinquageſima ſecunda ad Epi
ſcopos Galliarum. Deniq; & Paulus Emeſe-
nus Epiſcopus, tertius ad pacem inter Ioannē

Antiochenum, & Cyrillum Alexandrinum E- E
piſcopos, tempore Neſtorij hæreſis adhibi-
tus, hæc ad populum Alexandrinum in con-
cione habuit: [Eſt patris veſtri hæc doctrina,
eſt vobis hic theſaurus auitus, Beati Athana-
ſij dogmata, magni Theophili doctrina, colū-
narum videlicet rectæ doctrinæ &c.]

63 Scio quamplurimos fratrum. Macario
eiuſdem Rufini diſcipulo, atq; ipſa, qua præ-
ceptor hæreſis macula reſperſo, inſcribitur.
De eo Rufinus libro primo Inuectiuarum ad-
uerſus Hieronymum, vbi virum fide, erudi-
tione, nobilitate, vita clarum eundem cele-
brat. Et reuera eiuſmodi is omnino fuiſſet,
niſi tam ſe pernicioſo viro in diſciplinam de- F
diſſet. Aenigmatica locutione Hieronymus
ad hunc ipſum Epiſtola decima ſexta alludit,
cum habet. [Tunc diſcipulus ὄλβιος, & verè
nominis ſui (ideſt Beatus, μακάριος enim
Græcè, Latinè beatum ſignificat) ſi in talem
magiſtrum non inpegiſſet.] Quo tempore hęc
Epiſtola, ſeu præfatio cum Periarchon libris
edita ſit, iam capite vigeſimo explicatum
eſt.

64 Sanctus aliquis. Cùm Rufinus Romæ
Periarchon Origenis libros inuulgaſſet, eoſ-
demq́; propterea quanplures magno ſtudio
legerent, quòd eos potiſſimum in ſua is pręfa- G
tione, & emendatos pollicitus fuiſſet, & corū-
dem auctorem, Hieronymi teſtimonio miris
laudibus extuliſſet, Pammachius & Oceanus
vitiatam omnino translationē, Hieronymiq;
vafrè teſtimonium vſurpatum pro certo ſibi
perſuadentes, nouam rurſus, atq; germanam
ab eodem illorum verſionem præſenti Epiſto-
la contendunt. Numeratur hic annus a Chriſ-
to trecenteſimus nonageſimus octaus.

65 Schedula, quas miſiſtis: Origenis hęreſum
accuſatus, damnatusq́; Rufinus, mira aſtutia
Vigilantium ſuffecit, qui Hieronymum eiuſ-
dem Origenis errorum inſimularet: quò ni-
mirum & eundem talionis pœnam ſubire co- H
geret, & quo in Origeniſtas is gladio vſus fue-
rat, eo ipſo confoderetur. Verùm calumnias
omnes Hieronymus diluens, & Origenis erro-
res, & Rufini fraudes præſenti aperit Epiſtola.
Eiuſdem, iuxta Baronij etiam calculū Chriſti
annus trecenteſimus nonageſimus nonus eſt.
De commemoratis omnibus in Hieronymū,
Vigilantij ope conſtructis machinationibus,
habetur eiuſdem Hieronymi Epiſtola ſeptua-
geſima quinta, de qua infra.

66 Diu te Romæ moratum. Epiſtolæ tem-
pus indicat Hieronymus, cùm ante triennium,
quàm extremam manum apologiæ ſuæ inpo-
neret eandem ſcriptam hiſce affirmat. [Mul-

A ti Romę eius exemplaria habent, ante hoc circiter triennium, qui tibi eum mittere voluerunt, ſcientes quæ de meo nomine iactares, & quàm indigna propoſito Chriſtiano, ac nefanfanda confingeres; Ego ſcripſi neſciens quaſi ad amicum, illi non reddiderunt ei, quem inimicũ nouerant, parcentes & meo errori, & tuæ conſcientiæ.] Ita ipſe, quò videlicet hanc ideò ipſi Rufino minimè ab eius amicis redditam Epiſtolam indicaret, quòd illum, ſibi iam factum inimicum noſſent. Porrò, cũ Apologię annus iam ſupra a Chriſto quadringenteſimus ſecundus numeratus ſit, conſequens etiam eſt, datam Epiſtolam trecenteſimo nonageſimo B nono.

Ad Pammachium & Marcellinum Apologia Hieronymi &c. Et veſtris & multorum litteris, De ea capite decimo octauo, numero quinto, De Pammachio ſupra. De Marcellino infra, Animaduerſione octogeſima ſecunda.

Ad Cteſiphontem aduerſus Pelagianos, Nõ audacter, vt falsò putas. Lucubrationẽ hanc Epiſtolæ nomine circa finem Hieronymus nuncupauit. De eadem capite decimonono, numero decimoquarto. Plurimæ autem Cteſiphonti ipſi, cui ea inſcribitur debentur gratiarum actiones, ſiquidem eius rogatu primus omnium Pelagij falſa dogmata Hieronymus C manifeſtauit, & rationibus eadem pro temporis opportunitate repræhendit.

In Dialogos aduerſus Pelagianos Procemium. Scripta iam ad Cteſiphontem &c.

Dialogorum aduerſus Pelagianos Liber primus. Dic mihi Critobole.

De eiſdem capite decimo nono, numero decimo quarto.

67 Dominus, qui locutus eſt. Quoniam Origeniſtæ Theophili opera Alexandriæ primùm, mox in Palæſtina damnati, Conſtantinopolim ad Ioannem Chryſoſtomum, vt in eundem Theophilum exclamarent ſe receperant, (de quo Palladius in Dialogo, de Vita Ioannis D Chryſoſtomi) idcirco Theophilus hanc Epiſtolam Epiphanio, Cypri Epiſcopo, Anteſignanorum nomina conplectens, quò illic ne audirentur quidem, ſed illicò damnarentur, ſcribit. Eſt hic annus a Chriſto quadringẽteſimus. Sed ratio temporis ex ſequentibus magis perſpecta habebitur.

68 Meminit Beatitudo tua. Quòd in calce de eiuſdem Theophili lenitate, qua ſubnaſcentem hæreſim corrigi Hieronym⁹ ſperaret, mẽrionẽ ingerat, data Epiſtola probatur Chriſti anno trecẽteſimo nonageſimo octauo, proxime enim ſequenti Origeniena impietas Synodica conſultatione dãnata eſt.

69 Sanctus Epiſcopus Agatho. E
70 Nuper tua beatitudinis.
71 Duplicem mihi gratiam.

Ab Alexãdrina Synodo in Origenem, Origeniſtaſq; omnes ſententia lata, miſiſſe protinus Theophilum legatos in Palęſtinam, & in Aegyptum, quò inde etiã ijdem expellerẽtur, teſtantur hæ tres Epiſtolæ, quarum prima Theophili extat ad Hieronymum, ſecunda & tertia Hieronymi ad ipſum Theophilum. Annus Chriſti probatur trecenteſimus nonageſimus nonus.

72 Didici, quòd & ſanctitas tua. Cùm de damnatis Origeniſtis in Aegypto, aduerſus quos tres proximè relatæ Epiſtolæ, Chriſti an- F no trecenteſimo nonageſimo nono editæ ſunt, hæc æquè Epiſtola agat, mox ſequenti anno, quadringenteſimo videlicet eadem data conijcitur.

73 Generalis Epiſtola. Accepta Epiphanius Theophili ſupra allegata ſexageſima ſeptima Epiſtola, eandem protinus, (cui & perbreuem hanc iunxit Epiſtolam) ipſi Hieronymo deſtinauit. Hinc Chriſti anno quadringenteſimo, quo & mox citatæ, data comprobatur.

74 Vt tam paruam Epiſtolam. Quòd Albinæ ſalutatione Epiſtolam Hieronymus claudat, ſcriptam eandem Chriſti anno trecenteſimo octogeſimo octauo accipimus. Einſmo- G di enim tempore Hieronymus in ſacris ex hebręo fonte deriuandis libris totus erat, & ipſa Albina ſequenti anno, vt conſtat ex pręfatione primi libri Commentariorum in Epiſtolam ad Galatas (quos editos anno Chriſti trecenteſimo octogeſimo nono alibi oſtendimus,) migrauit e vita. Fuit Albina ſanctitate vitę religioſiſſima, æquè ac ſanguinis nobilitate clariſſima: digna prorſus magnæ illius Marcellę mater, quę Hieronymi ſemper calamo, ſemper voce prędicata, nunquam tamen pro meritis ſatis laudata eſt. Eandem conſueuit Hieronyms matrem apellare, tum in hac Epiſtola, tum ad Aſellam illis verbis [Saluta matrẽ H Albinam.] Cur Epiſtolam Henricus Grauius ſcholijs, ſicuti alias non illuſtrarit, mihi adhuc incompertum: pręſertim, cùm Victorius in Scholijs, & Baronius Tomo quarto, ſub anno Chriſti trecenteſimo octogeſimo ſexto a legitimis non diſcreuerint.

75 Iuſtum quidem fuerat. Aliquot ante annos publicis monumentis hanc conſignaſſe Hieronymum Epiſtolam, quàm quinquageſimam tertiam in eundem Vigilantium dirigeret, illud manifeſtò probat, quòd necdum in ſacras, is reliquias, vel ſanctorũ inuocationẽ, ſeu etiam veteres Eccleſiæ traditiones oblatrarat,

Purgat

A Purgat itaq; ſe primùm Hieronymus in hac ipſa Epiſtola ab Origeniſtæ illata ſibi falſò calumnia: Carpit mox ipſunmet Vigilantium de blaſphemia, atq; ſimul ad pœnitentiam prouocat, quòd Danielis prophetiam de lapide a monte abſciſſo explicans, pro lapide Chriſtum, pro monte Diabolum interpretatus ſit: miſſa videtur Epiſtola circa annum Domini quadringenteſimū: de ea quippe Hieronymus agit libro tertio Apologię, capite ſexto hiſce verbis [Ego in Vigilantio tibi reſpondi: eadem enim accuſabat, quæ tu poſtea, & amicus laudas, & inimicus accuſas.] Quòd ille nimirum diceret, Hieronymum Origenis errores ſectari: nam B ſubdit [Scio a quo illius contra me rabies concitata ſit; noui cuniculos tuos.] Porrò Hieronymi Apologiam aduerſus Rufinum quadringenteſimo ſecundo Chriſti anno elucubratam, ſæpius admonuimus. De eodem argumento habetur ſupra Epiſtola ſexageſima quinta: In qua quamuis hæc eadem, quæ & in præſenti Epiſtola ſibi obiecta crimina a Rufino potius, quàm a Vigilantio idem Hieronymus contendat. Hoc ideo euenit, quòd illorum omnium Rufinum (vt nuper dictum eſt) cognouit auctorem. Hæc deniq; infelicis Vigilantij præludia fuere, quibus paulatim allectus, in furorē tandem conuerſus eſt: Rufino eidem ad omC nes ſaltationis motus modos muſicos attemperante.

76 Maiora ſpiritus vincula. Tranquillino eo tempore, quo ſexageſima quinta, vel ſaltem paulo poſt prodita Epiſtola eſt: verſatur enim circa idem argumentum: Quomodo ſcilicet Origenes legendus, & quid de eius doctrina probandum, quid reijciendum ſit. Inconſultus Henricus hanc eandem præterijt, Scholijs non illuſtrans.

77 Decreueram quidem. Ex priori ab Hieronymo culta ſolitudine, ſub incolatus videlicet ſui in ea extremo, ſcriptis mandata Epiſtola eſt; Meminit enim ſociorum, inde perſecutionibus Arrianorum expulſorum. NumeD ratur eiuſmodi annus capite ſeptimo, numero vigeſimo ſecundo, trecenteſimus ſeptuageſimus a Chriſto.

78 Rurſum Orientalibus. Quòd ſui initio Epiſtola de prima, & ſecunda Theophili Alexandrini Epiſcopi Paſchalibus Epiſtolis, nuper latinitate donatis agat, illius annus quadringenteſimus ſecundus indicatur: Enimuerò ſuperiori anno ſecundam eiuſdem Theophili e Græco in Latinum ſermonem idem Hieronymus verterat: de eadem & in poſteriori Recenſione, Animaduerſione trigeſima quarta. Deniq; in huius calce, Epiſtolæ Anaſtaſij in Orientem aduerſus Rufinum, Ioanni Hieroſolymorum Epiſcopo tranſmiſſæ, memoria vſur- E patur, quam eodem Chriſti anno quadringenteſimo ſecundo ſcriptam, ſuo loco oſtendemus.

79 Sanctus Innocentius Presbyter. Nouiſſimam hanc omnium Hieronymi Epiſtolarum, Euſtochij Virginis in ea recenſita dormitio, quā & Chriſti anno quadringenteſimo decimo nono capite vigeſimo primo adſcripſimus, manifeſtò probat. Proximè quippe ſequens annus eiuſdem Hieronymi triunpho, quo mortalitatis depoſitis exuuijs, immortalitatis corona donatus eſt, conſecratur. Porrò Innocentius in Epiſtola commemoratus, is eſt, qui ſuperiori anno, quadringenteſimo videlicet decimo octa- F uo, vnà cum Marcello, Subdiacono Chartaginenſis Eccleſiæ in Orientem ad Nicęni Concilij decreta perquirenda, Africanæ Synodi iuſſu legatus eſt. Vide Baronium Tomo quinto, ſub anno quadringenteſimo decimo nono, verſus finem.

80 Omni quidem tempore. Eiuſdem cum ſuperiore argumenti mihi videtur Epiſtola, eodemq́; conſequenter tempore datam affirmare auſim.

81 Multi vtroq́; claudicant pede. Cùm in breui Epiſtola hæc habeat Hieronymus [Capta Hieruſalem tenetur a Nabuchodonoſor] credidit Baronius Tomo quinto ſub anno qua- G dringenteſimo decimo, longè poſt medium, de Vrbis Romæ captiuitate, ab Alarico Gothorū rege importata, eundem fuiſſe locutum, ac propterea, & eo ipſo anno datam Epiſtolam, quo Vrbs ipſa expugnata eſt. Verùm longè illum ab Hieronymi conſilio diſtare, Epiſtolæ (vt dicitur) tenor aperit, qui & huiuſmodi eſt. [Multi vtroq; claudicant pede, & ne fractis quidem ceruicibus inclinantur, habentes affectum erroris priſtini, cùm prædicandi eandem non habeant libertatem.] Et poſt ſalutationis officia: [Capta, inquit, Hieruſalem tenetur a Nabuchodonoſor, nec Hieremiæ vult audire conſilia: quin potius Aegyptum deſiderat, vt H moriatur in Taphnes, & ibi ſeruitute pereat ſempiterna.] Hoc Epiſtolę exemplar: hæc verborum forma, quibus Hieroſolymitani populi non rectus ad Catholicam fidem, Eccleſiaſticamq́; doctrinam ingreſſus perhibetur: etiāſi paſtoralis, Pontificiæq́; curę baculo, Origeniſtarum ceruicibus fractis eidem iactandi vlterius, atq; prædicandi falſa dogmata libertas adempta foret. Vnde aptius in Scholijs hæc adnotanit Victorius. Eleganter, inquiens, hanc hiſtoriam propoſito ſuo Hieronymus accommodat: cùm enim ab exercitu Nabuchodonoſor Hieruſalem teneretur, Iudæorum reliquiæ, ne in Aegyptum contenderent Hieremias pro-

pheta

A phera diſſuaſit. Vocat autem Hieronymus
Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum Na-
buchodonoſor, is enim cùm eſſet Origeniſta,
Vrbem ipſam poteſtate, ac factione ſua oppreſ
ſam ne reſcipiſcere ab hæreſi poſſet, veluti ſer-
uam, ac vinctam tenebat: & quòd amplius
erat, Aegyptum, & terrenas res deſiderabant
vrbis ciues, cœleſtium, & diuinarum diuitia-
rum loco.] his Victorius Epiſtolam explicat.
Deniq; Hieruſalem nomine non conſueuit
Hieronymus Romam vſurpare, ſed Babylonis,
ob Gentilitiã nimiũ olìm retentã ſuperſtitio-
nem; perinde ac Ioannes in Apocalypſi, Sãctus
Paulin⁹ Nolanus, & alij. Data Epiſtola Chriſti
B anno quadringenteſimo decimo ſexto conue-
nientius accipitur, quo ipſo, iuxta Baronium,
vel proxime ſequenti iuxta Panuinum ad Dei
tribunal Ioannes de omnibus rationem reddi-
turus ex hac vita ſubductus, ſe ſiſtere coactus
eſt.

82 *Tandem ex Africa*. Meminit Epiſtola
de Commentarijs nuper in Ezechielem cœp-
tis, quorum exordium cùm alibi quadringen-
teſimo decimo Chriſti anno adſcripſerimus,
hanc æquè Epiſtolam eo ipſo anno, vel proxi-
mè ſequenti ſub initio exaratam ſequitur, vt
affirmemus. Eodem item tempore Aegypti
limites, Palęſtinæ, Phoenices, atq; Siriæ Bar-
C baros torrentis inſtar percurriſſe, teſtis Epiſtola
eſt. Cæterũ, quòd obſeruatione, memoriaq;
digniſſimum cenſetur tempus eſt, quo inter
Auguſtinum, atq; Hieronymum cõtrouerſias,
multos ante annos excitatas, penitus ſublatas
ex eadẽ intelligimus. Enimuerò tale, ac tantũ
ſuper eiuſdem Auguſtini perſona in Epiſtola
Hieronym⁹ ponit teſtimoniũ, vt eiuſdẽ cõſcrip
tionis temporis puncto, quidpiam inter vtrũq;
reliqui adhuc ſupereſuiſſe diſſidij, ſuſpicione
haud poſſit attingi. Propria hæc eius verba
ſunt. [Certè habes ibi Sanctum virum, & eru-
ditum Auguſtinum Epiſcopum: qui viua, vt
aiunt voce docere te poterit, & ſuam, imo per
D ſe noſtram explicare ſententiam.] De origi-
ne videlicet animarum. Ad quæ Auguſtinus
quinq; poſt annos alludens: [Miſiſti ad me, in-
quit diſcipulos, vt ea doceam, quæ nondum ip-
ſe didici. Doce ergo quòd doceam: nam, vt
doceam, multi a me flagitant, eiſq; me, ſicut
alia multa, & hoc ignoraſſe confiteor.] Quòd,
vt de Marcellino paucula ſubdamus: Hic ille
Marcellinus eſt, qui vnà cum Marcella, Pam-
machio, atq; Oceano Hieronymi partes ad-
uerſus Rufinum in Vrbe ſecutus, non vulgariũ
hominum tantùm, ſed & Senatorij Ordinis,
Honorij inſuper Imperatoris oculos in ſe con-
uertit. Qui & idcirco hoc ipſo anno, (teſte
Baronio, Tomo quinto, ſub anno quadringẽte-
ſimo decimo) ex Poſſidio Tribunus in Africã E
certo reſcripto miſſus, pro Donatiſtis ad Catho
licam concordiam reſtituendis, plurimum labo
rauit. De eodem ita Oroſius libro ſeptimo, ca-
pite vigeſſimoquarto. [Meritò ſanè tanta lar-
gitus eſt Deus, quia in his diebus præcipiente
Honorio, & adiuuante Conſtantio pax et vni-
tas per vniuerſam Africam Eccleſiæ Catholicę
reddita eſt: & corporis Chriſti, quod nos ſu-
mus, redintegrata diſciſſione ſanatum eſt, im-
poſita executione ſancti præcepti Marcellino
Tribuno, viro inprimis prudenti, & induſtrio,
omniumq; ſtudiorum bonorum appetentiſſi-
mo.] Hæc Oroſius. Deniq;, qui Oceanus ex
ſcripturarum doctrina, atq; vitæ probitate F
laudatur in Epiſtola, alter is omnino eſt (quan-
uis vterq; pius & eruditus) ab eo, qui vnà cum
Pammachio transferendi Periarchon Origenis
libros munus Hieronymo, ex Epiſtola ſexage-
ſima quarta credidit, & de quo libro tertio
Apologiæ, capite ſecundo; *Enimuerò* hic de
quo in Epiſtola, Africanus, ille Romanus aper-
tè probatur. *E*piſtolæ huius mentionem fac-
tam reperies apud Auguſtinum in libro, *De*
origine animarum ad eundem Hieronymum,
in Epiſtola ad Optatum Miluetanum, de quo
nos Tomo nono, proprio loco.

83 *Nunquam fili Oceane*. Hic Oceanus;
ad quem propoſita de matrimonio ante Bap- G
tiſmi Sacramentum contracto quæſtio tran-
ſmittitur, idem ipſe eſt, qui proximè ſuperiori
Epiſtola commendatur, & qui Africanus na-
tione, in Africaq; degens aſtruitur: Cuius rei
& Hieronymi verba argumento ſunt, quibus
ſcribit. [Suſtinui Romæ a viro eloquentiſſimo
cornutum, vt dicitur ſylogiſmum, vt quocunq;
me verterem ſtrictius tenerer. Vxorem inquit
ducere peccatum eſt, an non?] hæc ipſe, in
quibus ſatis apparet de Romana ipſum me
Vrbe tanquam de tertio loqui loco: Conſe-
quenter non ad Oceanum Romanum, vel Ro-
mæ commorantem, ſed ad alterum, ad hunc
nimirum, de quo nũc ſermo eſt, Epiſtolam de- H
ſtinari. Ab ipſo autem Oceano excitata quæ-
ſtio, ſimulq; propoſita Hieronymo ex his habe-
tur, videlicet. [Quorſum iſta? Noſti problema
tuum. Carterius, Hiſpanus Epiſcopus, homo
&c.] Demùm tempus ex vltimis libri primi
Apologiæ conijcitur, vbi ſe non a Rufino, ſed
ab eius ſectatore Chryſogono de huiuſmodi
digamiæ in hac Epiſtola prolata ſententia re-
dargutũ teſtatur. Et reuera, ſi ante quadringẽ-
teſimũ Domini annum (quo Rufinus in eun-
dem Inuectiuas ſuas promulgauit) Epiſtolam
Hieronymus edidiſſet, vtiq; idem ipſe Rufinus
cæteris calumnijs hanc quoq; iunxiſſet: At
cùm id ab eo prætermiſſum comperiamus,

conſe-

A conſequens etiam eſt, vt poſt Inuectiuarum e-
lucubrationem exaratam Epiſtolam affirme-
mus. Nonnihil videlicet, ante quàm ſe pro-
prijs aduerſus eaſdem ingenij monumentis
tueretur Hieronymus. Numeratur hic annus
a Chriſto quadringenteſimus primus. Ex dic-
tis conſequenter Eraſmi futilis hoc loco ſen-
tentia probatur, qua Hieronymi Epiſtolam
eſſe negauit.

84 Sebeſium noſtrũ tuis monitis. Quòd in E-
piſtola de Rufino ſub Calpurnij nomine, atq;
Lanarij cognomẽto mẽtio habeatur, hinc Chri
ſti anno trecenteſimo nonageſimo octauo data
eadem intelligitur; proximè ſiquidem ſupe-
B riori idem ipſe Rufinus in Vrbem aduenerat,
vbi & Magnum Oratorem aduerſus ipſum
Hieronymum ſubornauit, eundem videli-
cet incitans ad perquirendam ab eo rationem,
Cur in ſacrarum expoſitione litterarum Eth-
nicorum exemplis vteretur. Nunc eidem
Hieronymus occurrit, non minuſq; ſe ipſum
tueri, quàm eundem docere, acuratè demon-
ſtrat.

85 Legimus in Iſaia. Duos Hieronymo ne-
ceſſitudine adiunctos Euagrios, Animaduer-
ſione quadrageſima nona oſtendimus. Senio-
rem nempe, & Iuniorem: Huic poſteriori
datam Epiſtolam (poſteaquam videlicet ad
C Epiſcopale munus aſſumptus eſt) pro compet
tiſſimo habeo. Et reuera ante id tempus Hie-
ronymo propoſitam, ab eodemq; diremptam
fuiſſe quæſtionem, vero haud ſimile videtur.
Nec vrgere debet, quòd in inſcriptione Epiſ-
copi, vel Papæ titulo Euagrius minimè con-
decoretur: quandoquidem, & eadem prorſus
inſcriptio Epiſtolarum ad Auguſtinum, vti vi-
dere eſt Epiſtolam octogeſimam nonam, &
alias. Porrò Euagrius ex Panuini faſtis, atq;
Baronij Annalibus trecenteſimo octogeſimo
nono Chriſti anno Epiſcopus ordinatus eſt. De
eodem Presbytero adhuc Epiſtola ſexta, qua-
drageſima prima, & quinquageſima ſeptima:
D Epiſcopo verò capite ſexto, numero ſecundo
& tertio meminit.

86 Nunquam æquè quiſquam. Quo Auguſ
tini cum Hieronymo controuerſiarum notitiã,
atq; tẽpus habeamus, ad ſubſequẽtiũ Epiſtola-
rum peruestigationem diligentius attẽdendũ.
Vt autẽ conſilium omnino aſſequamur, in ſin-
gularum recognitione, non quo diſponuntur
ordinem, ſed temporis calculum, quò editæ
tunc ſunt, obſeruabimus. Meminit Epiſtola
ſui exordio de Alipij in Palęſtinam, ac inde ite-
rum in Africam nauigatione. Cæterùm eiuſ-
dem Alipij in Palæſtinam nauigatio trecente-
ſimo nonageſimo tertio ſub extremo iam ſu-
pra capite vigeſimo cũ Baronio adſcripta eſt,
redditus vero in Africam anno proximi ſequẽ- E
ti, Igitur præſens Epiſtola, eo ipſo anno, Chriſ-
ti videlicet trecenteſimo nonageſimo quarto
data conuenienter accipitur, quippe quæ ſta-
tim poſt eiuſdem Alipij redditum ſcripta; vti
ex eius etiam initio declaratur. Hæc prima
Auguſtini ad Hieronymũ Epiſtola eſt, Profu-
turoq; perferenda tradita. Diuertit autem ea
Auguſtinus inprimis Hieronymum ab hebraí-
ca translatione, mox eiuſdem in Epiſtolam ad
Galatas explanationem illam carpit, qua per
ſimulationem Petrum a Paulo obiurgatum af-
firmarat. Poſtremò nonnulla ei credit ſcripta
emmendanda. Reſpondet ad hanc ipſam Hie-
ronymus Epiſtola octogeſima nona [Tres ſi- F
mul]

87 Habeo gratiam. Ex tabellarij mora, qui
deinceps (vt aſſolet) in Palęſtinã minimè pro-
fectus eſt, Hieronymo Auguſtini mox relatis
litteris haud quaquam redditis, ſcripſiſſe illũ
priorem Auguſtino, cum ſalutis ſibi ab Alipio
antea eius nomine dictæ, tum ſubnaſcentium
Origeniſtarum hæreſum occaſione Epiſtolam
officioſam: eundemq; de cauendis Origenis
erroribus monuiſſe (quãuis eadem non extet)
præſens teſtatur Epiſtola, quæ & poſt eandem
litteris conſignata eſt, perlataq; ſimul per Pau-
lum, eadem omnino inculcans, quæ & ſupe-
rior: Addensq; inſuper repræhenſionem cu- G
iuſdam tituli perperàm a quibuſdã, De Scrip-
toribus Eccleſiaſticis libro affixi. Cæterùm
longè a præcedente datam, propria eius verba
declarant, quibus dicitur [Scripſeram iam hinc
aliquando ad te Epiſtolam, quæ non perlata
eſt, quia nec is perexit, cui perferendam tra-
dideram.] ex his Chriſti anno trecenteſimo
nonageſimoſexto probabili coniectura adſcri-
bi poſſe mihi videtur Epiſtola. Ad eandem
Hieronymi reſponſio extat [Tres ſimul] in or-
dine octogeſima nona.

91 In ipſo profectionis articulo. Quadrin-
genteſimoſexto Domini anno ſcriptam tradit
Baronius Epiſtolam Tomo quarto, & Tomo H
quinto: rationemq; temporis ex eo auſpicatur,
quòd in ea de Syſinnij Hieroſolymam aduen-
tu (de quo & Animaduerſione quarta) men-
tio habeatur. Verùm Syſinnij aduentus eiuſ-
modi anno quadringenteſimo ſexto ibidem ad
ſcribitur, cõſequens igitur eſt, tunc æquè tem-
poris hanc datam Epiſtolam. At in manifeſ-
tum labi errorem Baronium hinc accipitur,
quòd non ſit vnus, atq; idem Syſinnius, qui &
ab Exuperio Toloſano Epiſcopo Hieroſoly-
mam, inde in Aegyptũ legatus eſt, & qui Au-
guſtini literarum exemplaria Hieronymo detu
lit. Enimuero ille e Gallijs deſumitur, hic ex
Italia: Ille Monachus, hic Diaconus aſſeritur

Hhhh Quod-

A Quodq; vnum ab altero euidēter diſcriminat eſt; quòd ad Toloſani aduentum, per bienniū ſaltem ante obdormiens iam in Chriſto ex tēporum ſupputatione Paula Romana fęmina dignoſcitur, (cū ſub initio quadringēteſimi quarti anni ex adnotatis etiam a Baronio in Annalibus diem clauſerit extremum,) ad Italici verò huius aduentum eadem fęmina morbo tātùm laborans in altera harum Epiſtolarū ſcribitur, Quadringenteſimo igitur Chriſti anno ſecundo exaratam hinc arbitror Epiſtolam, quòd de libris contra ſe a Calpurnio, (hoc eſt Rufino) euulgatis, ad eoſdemq; nuperrima reſponſione Hieronymus agat. Porrò in hunc ipſum B annum eiuſdem aduerſus Rufinum Apologiā alibi attulimus: Aſterio hypodiacono perferenda credita eſt Epiſtola, ad quam & Auguſtini infra reſponſio extat [Quamuis exiſtimē] in ordine nonageſima tertia.

98 *Anno præterito per fratrem noſtrum Aſterium*. Proximè ſequenti anno a ſuperiori mox citata, ſe datā ſui exordio prodit Epiſtola, quadringenteſimo videlicet tertio; Eandem enim allegat, quam & quadringenteſimo ſecundo anno nuperrimè adſcripſimus. Per Præſidium Diaconum, Hieronymi eiuſdem diſcipulum, atq; commonachum, quem & iuſtis ex cauſis in Africam hoc anno deſtinauit, per- C lata Epiſtola eſt. Obitèr autem hic Lectorem monitum volumus, ex adnotatis modo, quæ aliàs ſpectabili, eruditoq; viro Petro Mariæ Campo, ab hiſtorijs Eccleſiaſticis Placentino, de tempore huiuſmet Epiſtolæ reſpondimus, corrigere. Enimuero in reſponſione Epiſtolæ verba: [Nos in Monaſterio conſtituti, varijs hinc inde fluctibus quatimur, & peregrinationis moleſtias ſuſtinemus, ſed credimus in eo, qui dixit: Confidite ego vici mundum, quòd ipſo tribuente & præſule, contra hoſtem diabolum victoriam conſequemur] de Pelagianis prolata arbitrari fuimus, ac conſequenter eandem in annum quadringenteſimum deci- D mum quintum retulimus; Verùm attentius rem ipſam perſcrutantes, de Origeniſtis dicta nuper nouimus,

95 *Sicut præſens rogaui*. Quadringenteſimus quintus hinc Epiſtolæ annus numerandus videtur, quòd ei ipſi Præſidio, in Palęſtina iam iterùm agenti inſcribatur, qui & in proximè ſuperiori Animaduerſione in Africam directus legitur. Et quidem non potuiſſe eandem antea dari illud ſatis perſuadet, quòd circiter annum illic ipſe Præſidius commoratus ſit, quò videlicet (vt Hieronymi teſtatur Epiſtola nonageſima octaua) bonorum amicitias conſequeretur. Cæterùm, cùm eundem Præſidium Auguſtinus nunc, & ſui ipſius Epiſtolarum, & Hieronymi hactenus datarum, E præſertim nonageſimæ primæ, & nonageſimæ ſecundæ arbitrum conſtituat, rogetq; quamplurimùm ad ſententiam ferendam, vltra ne, quàm par ſit, ipſe in proprijs Epiſtolis exceſſerit, quò & pro exceſſu veniam ab eodem Hieronymo petat; Reperiaturq; dinceps eiuſdem Auguſtini ab ipſo Hieronymo veniā contendentis Epiſtola [Quamuis,] apud Hieronymum nonageſima tertia, planè intelligimus, eandem Præſidij conſilio ſcriptam. Hic eſt Præſidius, quem patria Placentinus, ante viginti & duos annos ſuis litteris idem Hieronymus ad Monaſticam traxit profeſſionem, Ad eundem Epiſtola extat decima nona, [De F cereo Paſchali] in Tomum nonum a Victorio inconſultò reiecta. Verùm de eadem & in Animaduerſionibus ſuper contentis in eodem Tomo. Deniq; hac ipſa Animaduerſione, quam olìm memorato ſuperius Petro Mariæ Campo, de tempore huius Epiſtolæ interrogati dedimus reſponſionem, corrigimus.

88 *Ex quo cæpi ad te ſcribere*. Non expectauit Præſidij iudicium Auguſtinus de mutuis, tum Hieronymi, tum ſui ipſius Epiſtolis: quin potius ex noua in Palęſtinam contendentis nuncij, & quidem Cypriani nomine occaſione, hanc rurſus Hieronymo ſcripſit Epiſtolam; duaſq; inſuper, ſuperius memoratas, G [Nunquam æquè] videlicet, & [Habeo gratiam] eidem perferendas ſuperaddidit. Quadringenteſimo ſexto hęc mihi ex infra dicendis conſignanda probatur anno, ad quam & Hieronymi reſponſio continetur in Epiſtola octogeſima nona [Tres ſimul.]

90 *Audiui perueniſſe in manus*. Niſi eo ipſo anno, quo & ſuperior, videlicet [Ex quo cœpi;] proximè ſaltem ſequenti data hinc probatur Epiſtola, quòd Auguſtinus ad hanc ipſam reſponſionem per Cyprianum Diaconum vnà cum Epiſtola [Tres ſimul,] accepit.

92 *Crebras ad me Epiſtolas*. Reſpondet Hieronymus allatę nuper Auguſtini Epoſtolę H [Audiui perueniſſe,] quemadmodum, & ipſi legenti liquet, Porrò Epiſtolam ſcripſiſſe illum quadringenteſimo ſeptimo Chriſti anno, hoc declarat, quòd Auguſtinus, ſe eandē in Epiſtola nonageſima ſeptima [Iam pridem] vnà accepiſſe cum Epiſtola [Tres ſimul] teſtatur circa finem hiſce verbis: [Satis me, imò fortaſſe plus, quàm ſatis, tribus Epiſtolis tuis reſpōdiſſe arbitror, quarum duas per Cyprianum accepi, vnam per Firmum] per Firmum videlicet, nonageſimam ſextam [Cùm a Sancto Firmo,] per Cyprianum verò, hanc, & octogeſimā nonā [Tres ſimul.] Cæterùm quadringenteſimo octauo Chriſti anno

ambas

A ambas haſce ſcriptas inferius patebit.
93 Quamuis exiſtimem. Reſpondiſſe de-
niq; Præſidium Auguſtini Epiſtolæ nonageſi-
mæ quintę [Sicut præſens]ex hac nunc eiuſ-
dem Auguſtini Epiſtola conijcitur; Siquidem
Hieronymum is primùm nonnihil offenſum
placare, ad concordiam mox cum Rufino per-
ſuadere nititur. Huic poſteriori, de Rufini vi-
delicet tantùm negotio, reſpondet Hieronym⁹
Epiſtola nonageſima ſexta [Cum a Sancto fra
tre] illis verbis [Sin autem amicus, qui me pri
mus gladio petijt, ſtylo repulſus eſt, ſit huma-
nitatis tuæ, atq; iuſtitiæ accuſantem repræhen-
dere, non reſpondentem .] Anno, quo & proxi
B mè ſuperior ideo ſcripta probatur Epiſtola,
quòd eo ſimul tempore Hieronymi reſponſio-
nem per Firmum accepit Auguſtinus, cum &
duas alias per Cyprianum, videlicet [Crebras
ad me] & [Tres ſimul,] de quibus in ſuperio-
ri Animaduerſione.
89 Tres ſimul Epiſtolas. Non ante inter
Auguſtinum, atq; Hieronymum de ſcripturis
controuerſias ſublatas intelligimus, quàm Mar
cellino & Anapſychiæ Epiſtola octogeſima ſe-
cunda data ſit; (Defert enim in ea plurimum
Auguſtino Hieronymus, eiuſq́; iudicio de ani-
marum origine ſubſcribendum aſtruit.) Cæte-
rùm ipſam Epiſtolam Animaduerſione item
C octogeſima ſecunda anno quadringenteſimo
decimo conſignauimus; Conſequēs igitur eſt,
vt præſentem Epiſtolam cum inferiori [Iam
pridem,] in quibus vterq;, & Auguſtinus &
Hieronymus ſummis viribus controuerſantur,
medijs annis inter eiuſmodi quadringenteſi-
mū decimum & quadringenteſimū ſeptimum
adſcribamus. Reſpondet verò hac Epiſtola
Hieronymus Auguſtini tribus per Cyprianum
aliàs miſſis litteris, videlicet [Nunquam æquè]
item [Habeo gratiam] & [Ex quo cœpi.]
Quodq́; in eadem Ioannis Chryſoſtomi pro
ſua ſententia profert teſtimonium, dum hæc
habet [Quid dicam de Ioanne, qui dudum in
D pontificali gradu Conſtantinopolitanam rexit
Eccleſiam, & propriè ſuper hoc capitulo latiſ-
ſimum exarauit librum?] id inquam planè in-
dicat, Ioannem ipſum Chryſoſtomum non ſe-
de tantùm exilij decreto pulſum, ſed & morte
ſublatum. De exilij in eundem lata ſententia
conſentiunt communiter omnes Baronius, Pan
uinus, & alij: quadringenteſimo videlicet
quarto eandem adſcribendam; obitum verò,
quadringenteſimo ſeptimo. Data præſens ex
dictis mihi probatur Epiſtola anno Chriſti qua
dringenteſimo octauo.
96 Cum a Sancto fratre noſtro. Ex illis
hæc Epiſtola eſt, de quibus agitur Animaduer-
ſione nonageſima ſecunda, & nonageſima ter-
tia. Datam tamen aliquantò poſt a ſuperiori E
mox relata, hoc declarat, quòd Hieronymus
feruoris, atq; ſeueritatis, qua in eadem vſus eſt,
ita ſe excuſat, vt omnem culpam in ipſum Au-
guſtinum transferat.
97 Iam pridem charitati ſuæ. Acceptis
tribus Hieronymi Epiſtolis Auguſtinus; dua-
bus quidem per Cyprianū, videlicet [Crebras
ad me] & [Tres ſimul,] vna verò per Firmum
[Cum a Sancto,] reſpondet idem nunc omni-
bus, propriam non tantùm propugnans ſenten
tiam, ſed & plurimùm laborans, quò ſe ab er-
rore liberet, in cuius ſuſpicionem eidem Hiero
nymo venerat: Iudaica videlicet, cum Chriſtia
na pariter fide eſſe ſeruanda, iuxta Cherinti, F
Ebionis, & Nazaręorum hæreſim. Vltima hęc
Epiſtola eſt, qua inter vtrunq; de ſcripturis quę
ſtionibus certatum eſt. Compoſito quippe in-
ter eos fœdere, & veritate in vtroq; vincente,
firmior pax & cōcordia deinceps inter eoſdem
ſecuta eſt. Huius annus ex dictis etiam alibi,
quadringenteſimus nonus aptè numerandus
videtur.
94 Virum honorabilem. Occurrit Auguſti-
ni litteris, De animarum Origine ſciſcitantibus,
ſibiq́; per Oroſium Presbyterum Hiſpanum al-
latis. Extant eædem apud Auguſtinum in or-
dine vigeſima octaua, apud Hieronymum ve-
rò Tomo nono, Epiſtola quadrageſima quinta. G
Adſcribitur hic Oroſij aduentus in Palęſtinam
ei Domini anno, quo & Beati Prothomartyris
Stephani Sacræ inuentæ ſunt reliquiæ, qui fuit
quadringēteſim⁹ decim⁹ quint⁹ iuxta Lucianū,
Nicephorum, Marcellinum, & Baronium. Eiuſ
dem Inuentionis occaſione aliquantas ipſum-
met Oroſium in Occidentem deportaſſe, teſtis
Gennadius eſt in libro de Viris Illuſtribus ſcri-
bens. [Hic eſt Oroſius, qui ab Auguſtino pro
diſcenda animæ ratione ad Hieronymum miſ-
ſus, rediens reliquias Beati Stephani primi mar
tyris, tunc nupèr inuentas primus intulit Occi-
denti.] Hoc ipſo anno exarata Epiſtola eſt.
Honorabilem verò virum Hieronymus com- H
mendat Oroſium, quippe qui multis claruerit
honoris argumentis, aduerſusq́; Hæreticos,
atq; Pelagianos inprimis pugnarit. Scripſerit
deniq; ab Orbe condito libros ſeptem hiſtoria
rum.
99 Si tibi putem. De ea capite decimo ter-
tio, numero trigeſimo ſexto, & capite decimo
quarto, numero quinquageſimo nono. Aſellæ
verò virginis laudes explicantur ibidem.
100 Medici quos vocant. Hanc (inquit)
Victorius Epiſtolam Hieronymi non eſſe, & in
quibuſdam ſtylum tamen illius redolere Eraſ-
mus putauit. Omnia verò vetuſtiſſima exem-
plaria illam, vt Hieronymi Epiſtolam habent;

nec

A nec ſtylus etiam diſſidet: Et quamuis mordaciter hominem quendam rabulam, ac ſuſpicioſum imperat, nomen tamen, vt perſonæ parcat fingit, & patriam tantum nominat. Quòd autem bene naſiitum hominem quendam, hoc eſt, maximum obtrectatorem Bonaſum cognóminauerit, ex ipſa conſtat Epiſtola. Hunc profectò ex his ęquè arbittor, qui virginitatis ad Euſtochium Hieronymi libellum, qui prę cęteris operibus aduerſus vitia fertur, lapidarunt: ac propterea non longè poſt eiuſdem euulgationem Epiſtolam ipſam editam.

101 Paulus Apoſtolus. De ea capite decimo ſexto, numero duodecimo,

102 Poſt priorem Epiſtolam. Allegat Epiſtola ſui exordio alteram paulo ante ſcriptam, De ſenſu Hebraicarum quarundam dictionū. Quo fit, vt cùm de eodem quatuor Hieronymi ad eandem Marcellam extent Epiſtolæ, centeſima videlicet trigeſima, centeſima trigeſima ſexta, centeſima trigeſima ſeptima, & centeſima trigeſima octaua, omneſq; Romæ conſcriptæ ſint, hæc pariter illic data probetur. Accedit, quòd ſe Hieronymus ob vituperatam cum maſculis virginum conſuetudinem, totius Vrbis oculos offendiſſe, atq; idcircò cunctorum digitis denotatū in ipſa Epiſtola teſtetur. E

B F

IN TERTIO TOMO

Continentur, quæ Sacram Scripturam explicant, videlicet.

103 *Ad Paulinum de libris diuinæ ſcripturæ.*
104 *Præfatio in Pentateuchum Moyſi.*
105 *In Ioſue Præfatio.*
106 *In libros Regum præfatio.*
107 *In Paralipomenon Præfatio.*
108 *In eundem alia Præfatio ad Domnionem, & Rogatianum.*
109 *In Eſdram & Nehemiam Præfatio.*
C 110 *In Tobiam Præfatio ad Chromatium, & Heliodorum.*
111 *In Iudith Præfatio.*
112 *In librum Heſter Præfatio.*
113 *In librum Iob Præfatio.*
114 *In eundem alia Præfatio.*
115 *In Prouerbia, Eccleſiaſten & Canticum Canticorum Salomonis Præfatio.*
116 *In librum Eccleſiaſten ad Paulam, & Euſtochium Præfatio.*
117 *In Iſaiam Præfatio.*
118 *In Hieremiam Præfatio.*
119 *In Ezechielem Præfatio.*
120 *In Danielem Præfatio.*
D 121 *In duodecim Prophetas minores Præfatio.*
122 *In Ioelem Præfatio.*
123 *In quatuor Euangelia ad Damaſū Præfatio*
124 *Damaſus Romanus Epiſcopus Hieronymo.*
125 *Ad Damaſum.*
126 *Ad Euagrium.*
127 *Ad Fabiolam.*
De quadraginta duabus manſionibus.
128 *Ad eandem de veſte Sacerdotali.*
129 *Ad Dardanum de terra promiſſionis.*
130 *Ad Marcellam de Ephod.*
131 *Ad Rufinum de Iudicio Salomonis.*
132 *Ad Vitalem.*
133 *Ad Marcellam.*
134 *Ad Sophronium.*
135 *Ad Suniam & Fretelam.*
136 *Ad Marcellam.*
137 *Ad Marcellam.*
138 *Ad Marcellam.*
139 *Ad Cyprianum explanatio Pſalmi 89.*
140 *Ad Principiam explanatio Pſalmi 44.*
141 *Ad Marcellam explanatio Pſalmi 126.*
142 *Ad Damaſum.*
143 *Ad Damaſum.* G
144 *Damaſus Hieronymo.*
145 *Ad Damaſum.*
146 *Ad Damaſum.*
147 *Ad Amandum Presbyterum.*
148 *Ad Marcellam.*
149 *Ad Marcellam de blaſphemia in Spiritum ſanctum.*
150 *Ad Hedibiam.*
151 *Ad Algaſiam.*
Hieronymi in Homilias Cantici Canticorum Origenis ad Damaſum Præfatio.
Origenis homiliæ duæ in Cantica Canticorū, interprete S. Hieronymo.
152 *Ad Minerium & Alexandrum.* H
153 *Ad Paulinum.*
154 *Ad Deſiderium.*
155 *Ad Paulam vrbicam.*
In Traditiones, ſiue Quæſtiones Hebraicas librorum Geneſeos Proœmium.
Quæſtiones, ſiue Traditiones Hebraicæ in Geneſim.
Item Traditiones in libros Regum.
Item Traditiones in libros Paralipomenon.
De locis Hebraicis liber vnus.
De locis Hebraicis in Actis Apoſtolorum Appendix.
Liber Hebraicorū nominū omnia, ſiue veteris, ſiue nouæ legis nomina complectens.

ANIMADVERSIONES.

VNa æquè mente ſcriptores conſentiunt, in hoc tertio Tomo nihil ſuppoſititium eſſe. Epiſtolę ad Hieronymũ centeſima vigeſima quarta, & centeſima quadrageſimaquarta, proprium expreſſè ex titulis, Damaſum fatentur auctorem. Itẽ Origenis homiliæ duę in Cantica Canticorum neq; Hieronymi ſunt, neq; a quopiam illi attribuuntur. Reuera tamen verſiones illius ſunt, quemadmodum ipſemet in libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis teſtis eſt. De Traditionibus tantùm hebraicis in libros Regum, atq; Paralipomenon, nec non de Appendice hebręorum locorum in Actis Apoſtolorum a quibuſdam dubitatum eſt. Verùm de ſingulis plenius in ſequentibus.

103 Ad Paulinum De libris diuinæ Scripturæ. Frater Ambroſius.] De ea capite decimo numero vigeſimo.

104 Deſiderÿ mei.
105 Tandem finito.
106 Viginti & duas.
107 Si Septuaginta.
108 Quomodo Græcorum.
109 Vtrum difficilius.
110 Mirari non deſino.
111 Apud Hebræos liber.
112 Librum Heſter.
113 Cogor per ſingulos.
114 Si aut fiſcellam.
115 Iungat Epiſtola.
116 Memini me ante.
117 Nemo cum Prophetas.
118 Hieremias Propheta.
119 Ezechiel Propheta.
120 Danielem Prophetam.
121 Non eſt idem ordo.
122 Sanctus Iohel.

A centeſima quarta ad centeſimam vigeſimam tertiam Epiſtolã, ſeu verius præfationẽ De tempore perſcrutandum nil ſupereſt, cùm vno fermè tempore omnes dictaſſe videatur Hieronymus. Cœpiſſe nanq; illũ trecenteſimo octogeſimo octauo Chriſti anno Veteris pranotatas Teſtamẽti ex Hebræo trãslationẽ, (cuius occaſione ſingulas, in ſingulos libros edidit) eãdẽq; poſt duos proximè annos abſoluiſſe, capite quarto, numero vigeſimo nono, & capite decimo quinto, numero ſexto obſeruauimus: Quibus & ipſe adſtipulatur, dum eandẽ tranſlationem inter ea numerat opera, quæ ad quartumdecimum Theodoſij Principis annum antea elucubrauit, ſcribens [Vetus Teſtamentũ iuxta Hebraicum tranſtuli.] Et quidem de translatione ſexdecim Prophetarum, Libri item Iob agit idem ipſe Epiſtola quinquageſima ſecunda, quam exaratam Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo monuimus. De Trãlatione pręterea librorum Salomonis, Pſalterij, librorum Regũ, atq; Exodi meminit Epiſtola ſeptuageſima quarta, cuius æquè annus Chriſti numeratur trecẽteſimus octogeſimus octau⁹. Idem deniq; de cæterorum dicendum eſſe trãslatione librorum: circa videlicet eadem fermè tempora poſteritati fuiſſe propagatam, ex præfationibus ipſis in eoſdẽ, haud obſcurè deſumitur. Dubitationem tantummodo librorũ Paralipomenon, Eſdræ, atq; Ioſue translatio ingerit. Quandoquidem de Paralipomenon in præfatione centeſima ſeptima ipſe Hieronymus agens, opus ipſum, tunc ſe ex hebręo in latinum ſermonem vertiſſe teſtatur, cùm nuperimè librum eddidit, De optimo genere interpretandi, qui ſupra Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo quarto conſignatus eſt. Eſdræ quoq; libri tẽpus, in præfatione centeſima nona proferens, eundem ſe æquè per id temporis tranſtuliſſe aperit, cùm ſibi Rufinus linguę, atq; capitis demum abſciſſionem intentabat: De quo & libro tertio Aopologiæ capite vndecimo. [Quis vnquã, inquit Catholicorũ in diſputatione ſectarum, turpitudinem ei aduerſum quem diſputat obiecit? Sic te docuerunt magiſtri tui? talibus es inſtructus diſciplinis, vt cui reſpondere non potueris caput auferas & linguam, quæ tacere non poteſt, ſeces? Fecerunt hoc & Fuluia in Ciceronem, & Herodias in Ioannem; quia veritatem non poterant audire, & linguam veriloquuam diſcriminali acu confoderunt,] & in nuper allegata libri huius, de quo ſermo eſt præfatione. [Itaq; licet hydra ſibilet, victorq; Sinon incendia iactet: nũquã meũ iuuante Chriſto ſilebit eloquiũ: et præciſa lingua balbutiet.] Cęterùm cũ eiuſmodi in Hieronymum Rufini rabies Chriſti anno quadringenteſimo primo tribuatur, conſequens quoq; eſt, vt eijpſi, vel proximè ſequẽti, libri translatio adſcribatur. Deniq; in Pręfatione centeſima quinta apertiſſimè libri Ioſue translationẽ Euſtochio Virgini poſt Paulæ matris exitũ, qui Chriſti ãno quadringẽteſimo quarto cõtigit, ſe dedicaſſe fatetur. His igitur, atq; alijs de Translationis huiuſce tẽpore paulò ſuperius commemorata, omnino labefactari, Hieronymiq; ſimul De Scriptoribus Eccleſiaſticis teſtimonium infringi videntur. Cæterùm hiſce ita occurrendum arbitror. Certùm quidem, indubitatumq; ab anno trecenteſimo octogeſimo octauo ad trecenteſimũ nonageſimũ

A ab Hieronymo Latinis litteris redditam Trāſlationem, verùm diuerſitatem eiuſmodi temporum, ex annorum ęquè diuerſitate deinceps ortam, in quibus libros antea translatos diuerſis idemipſe inſcribebat perſonis, perinde ac tunc eoſdem publicis monumentis conſignaſſet,

123 *Nouum opus me facere cogis.* In teſtimonium celeberrimi operis, quod temporum vetuſtate aboleuit hæc illi quondàm affixa pręfatio ſuperfuit. De vtroq; in poſteriori Recenſione, Animaduerſione tertiadecima,

124 *Dormientem te.* De ea capite quinto, numero decimo.

B 125 *Poſtquam Epiſtolam,* De eadem capite ſexto, numero primo.

126 *Miſiſti volumen.* Poſt cœptam iam Quadrageſimam hanc ſe dictaſſe Hieronymus profitetur Epiſtolam in fine, vbi hæc habet, [Ego poſt longam ægrotationem vix in Quadrageſimæ diebus hæc fabricare potui, cùm alteri me operi pręparatem; paucos dies, qui ſupererant in Matthæi expoſitione conſumpſi.] hæc ipſe, quibus apertè indicat reliquos quadrageſimæ dies, qui ab Epiſtolæ elucubratione ſuperfuerant, Matthæi expoſitioni accommodaſſe. Conſentiunt hæc omnino cū illis, quæ ipſo ſimul tempore in prooemio eiuſ-

C dem Euangeliſtæ Euſebio Cremonenſi litteris prodidit: [At tu, inquiens, duabus hebdomadibus, imminente iam Paſcha, & ſpirantibus ventis dictare me cogis, vt quando notarij excipiant, quando ſcribantur ſchedulæ; quando emendentur, quo ſpatio digerantur ad purum, maximè cùm ſcias me ita tribus menſibus languiſſe, vt vix nunc ingredi incipiam, nec poſſim laboris magnitudinem breuitate temporis compenſare,] Tribuuntur eiuſmodi in Matthæum Commentarij Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo octauo, capite decimo quinto, numero vigeſimo nono. Deniq; Euagrius, cui Epiſtola inſcribitur is eſt, qui

D Hieronymi eiuſdem primùm commonachus, mox factus Epiſcopus capite quinto introducitur: qui & iuxta nunc temporis habitam rationem, nouum Epiſcopatus ſui annum excurrebat.

127 *In ſeptuageſimo ſeptimo pſalmo.* Fabiola, quæ ſecundo amiſſo viro, Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo quarto, ſub extremo Hieroſolymam nauigarat, vt vitę reliquum ad præſepe Domini ageret, exſcenſum vix fecerat, quòd ſubito Hunnorum aduentus in Paleſtinam nuncio, (de quo Hieronyms in Epitaphio eiuſdem, Epiſtola trigeſima, & in Epitaphio æquè Nepotiani, Epiſtola quarta) iterū nauem conſcendere, in Italiamq; remeare cō-

E pellitur. Igitur, quoniam modico eo temporis interuallo, quo Hieronymi illi præſentia frui datum eſt, enixè eundem rogauit, vt propriū opus, de quadraginta duabus manſionibus, per quas populus Iſrael de Aegypto gradiens ad terram reprommiſſionis venit, conderet: Nūc opus, (eadem in Chriſto quieſcente) memoriæ illius inſcribit. Quorum omnium, & ipſe teſtis Hieronymus in Epitaphio eius eſt, dum habet: [Extorſit mihi negandi verecundia, vt proprium ei opus huiuſcemodi diſputatiunculę, (de quadraginta videlicet duabus manſionibus) pollicerer: quod vſq; in præſens tempus, vt nunc intelligo Domini voluntate dila-

F tum, reddetur memoriæ illius, vt ſacerdotalibus prioris ad ſe voluminis induta veſtibus, per mundi huius ſolitudinem, gaudeat ſe ad terrā repromiſſionis aliquando veniſſe.] hæc ipſe, ex quibus duo perſpicuè prodeunt. Vnum eo ipſo anno hoc opus datum, quo eandem migraſſe a ſæculo contigit. Alterum, fuiſſe idipſum poſt multos a ſequenti Epiſtola De veſte Sacerdotali annos editum: Tametſi perperā illi præponatur, De Fabiolæ obitus tempore, ſupra, Animaduerſione trigeſima.

128 *Vſque hodie in lectione.* Qui ad Hieronymi verba in hac ipſa Epiſtola allegorijs

G eleganter inuoluta conuertet oculos, vtiq; & quo conſcripta eſt tempus ſimul aduertet: Hæc eius verba ſunt [Egreſſa de Sodomis (o Fabiola videlicet) & ad montana feſtinans nō vis habitare in parua vrbe Segor; tranſcendēs, proſelytos præteris Iſraelitas; dimittens Leuiticum gradum, & præpete penna tranſuolans Sacerdotes, ad Pontificem venis: ſed dum veſtes eius, & rationale pectoris diligenter inquiris, noſtra tibi diſplicuere conſortia. Et tu quidem optato frueris otio; & iuxta Babylonem Bethlehemitica forſitan ſuſpiras. Nos in Ephrata, tandem pace reddita, vagientem

H de præſepi audimus infantem; & querimonias eius, ac voculas ad tuas aures cupimus peruenire] Hucuſq; Hieronymus, qui cùm & Fabio-

I læ profectionem a ſe primùm doleat, mox de pace toti Paleſtinæ, ex Hunnorum nempe receſſu, (qui Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo ſexto adſcribitur) reddita, certiorē eādē faciat; hinc & Epiſtolam ſequēti protinus anno monumentis conſignatam intelligimus. Chriſti videlicet anno trecenteſimo nonageſimo ſeptimo. De nuper Hunnorum in Paleſtinam memorata irruptione, ſupra Animaduerſione tertia.

129 *Quæris Dardane.* Certè ſi vlla vnquā Hieronymi Epiſtola fuit, hæc ex earum numero ſine dubitatione cenſenda. Eoimuero præter quam quod nemo de ea hactenus ambe-

A ambegit, eiuſdem etiam doctrina, eruditione,
atq; phraſi ita ſcatet, vt Hieronymum in om-
nibus exhibeat. Accedit, quòd & ſe ab aucto-
re Bethlehē cōmorante ſcriptā manifeſtò hiſce
prodat: [Ab Ioppe vſq; viculum noſtrum Beth
lehem quadraginta ſex millia ſunt.] Vrget tan-
tummodo hanc ipſam veritatē temporis ratio.
Quandoquidem, cùm e uiuis morte ſublatus
Hieronymus Christi anno quadringenteſimo
vigeſimo habeatur, ipſa Epiſtola longè poſte-
riorem præſeferre videtur auctorem, perinde
ac is circa Domini annum quadringenteſimū
ſeptuageſimum vixerit. Eius quippe verba
ſunt: [Poſt euerſionem templi (Iudęos alloqui-
B tur) paulominus per quadringentos annos, &
vrbis, & templi ruinæ permanent; ob quod
tantum facimus?] Porrò, ſi quadringētis annis,
poſt quos Hieroſolymitani templi occaſus ſub
Tito Veſpeſiano contigit, ſeptuaginta rurſus
duos Chriſti addas ante elapſos, profectò
Epiſtolæ Auctorem circa memoratum tempus
vitam egiſſe concludes. Sed vno verbo tolli-
tur difficultas: Hieronymi in Epiſtola haud
fuiſſe conſilium Hieroſolymitani excidij hiſto-
riam, quam optimè nouit, ad certum temporis
punctum reducere. Apage. Sat potius illi
fuit, in perfidos Iudęos, alterum Meſſiam, ſeu
verius Antichriſtum expectantibus, propriæ
C Ciuitatis, atq; templi ruinam, non trecenteſi-
mo tantùm fuiſſe anno definitam, ſed & vlte-
rius eam ipſam dilatam, quadringenteſimi
quanplures alios excurriſſe annos, in memo-
riam redigere. Sed & dictio [paulominus]
ab Hieronymo addita, valde hoc loco de qua-
dringenteſimo annorum, numero dimminuit.
Extat & ad eiuſdem nominis Tomo nono de
diuerſis generibus muſicorum alia ad Darda-
num Epiſtola, in ordine vigeſima octaua, ſed
Hieronymi ſuppoſititiam illam eſſe, communi
ſententia decernitur. Quis porrò Dardanus
hic, ex ſcriptoribus mihi adhuc incompertum.
Ex ipſa Epiſtola, nobiliſſim⁹ primùm, eloquen-
D tiſſimuſq; Gentilitiæ ſuperſtitionis vir, atq;
apud ſuos, bis præfecturæ honore donatus, per
Baptiſmi deinceps Sacramentum Chriſto re-
natus, religionis ſplendore celeberrimus indi-
catur hiſce verbis: [Quętis Dardane Chriſtia-
norum nobiliſſime, & nobilium Chriſtianiſſi-
me] & in fine: [Hæc tibi, vir eloquentiſſime, in
duplicis præfecturæ honore tranſactæ, nunc in
Chriſto honoratior tumultuaria & breui lucu-
bratione dictaui.] Data ex dictis mihi proba-
tur Epiſtola circa Hieronymi vitæ extre-
mum.

130 *Epiſtolare officium eſt.* Se Romæ ſcrip
ſiſſe Epiſtolam exordij verbis Hieronymus ape
rit, quibus ait [Heri famoſiſſima quæſtione
propoſita poſtulaſtis, vt quid ſentirem ſtatim E
reſcriberem. Quaſi verò Phariſęorum teneam
cathedram, vt quotieſcunq; de verbis Hebrai-
cis iurgium eſt ego arbiter, & litis ſequeſter
expoſcat.] Allegat hanc eandem in Epiſtola
centeſima vigeſima octaua ad Fabiolam de ve-
ſte Sacerdotali. [Vbicunq; inquiēs, in Exodo,
ſiue in Leuitico ſuperhumerale legitur, ſciam⁹
apud Hebreos Ephod appellari. Hoc autem
eſſe Pontificis veſtimētum, & in quadam Epi-
ſtola ſcripſiſſe me memini. Numeratur Epi-
ſtolæ huius annus a Chriſto trecēteſimus octo-
geſimus quintus.

131 *Multum in vtranq; partem.* Quòd
primùm Rufino inſcribatur Epiſtola, alter om- F
nino ab eo Rufinus accipiendus eſt, contra
quem Hieronymus pro Catholicæ fidei nego-
tio decertauit. Siquidem ille a primis vſq;
annis amicus, hic recens, & veluti nuperrimus
in fine Epiſtolæ aſſeritur. Hunc ergo Rufinum
illum arbitror, de quo idem Hieronymus ad
Rufinum Aquileienſem Epiſtola ſexageſima
ſexta: [Sanctum, inquit, Presbyterum Rufinum
ob quandam cauſam per Romam Mediolanū
miſimus, & orauimus, vt noſtro animo & obſe-
quio vos videret.] Item in Apologia, libro ter-
tio, capite ſeptimo: [Vincentius, Paulinianus,
Rufinus, Presbyteri.] Quod deinde ad Epiſto-
læ argumentum pertinet; aduerſa idem ipſe G
valetudine detentus Iudicium Salomonis, ſu-
per iurgio duarum mulierum meretricum, ita
interpretatur, perinde ac illud idem latius, ma
giſq; ſcitè iterùm eſſet explanaturus. Idipsū
deinceps opus ab eodem editum, ſed tempo-
rum edacitate conſumptum cum multis alijs
ſuſpirat Caſſiodorus, Inſtitutionum diuinarum
lectionum libro, capite ſecundo, tertio, ſepti-
mo, nono: & Baronius Tomo quinto, ſub ex-
tremo anni milleſimi quadringenteſimi vige-
ſimi. Datā circa Bethlehemitici cœnobij inco-
latus exordia Epiſtolā probabili hinc coniectu-
ra accipitur, quòd eodem poſtmodum Rufino
commonacho, atq; condiſcipulo Hieronymus H
in Monaſterio vſus ſit. Supputatur eiuſmodi
annus a Chriſto trecenteſimus nonageſimus.

132 *Zenon nauclerus.* Præmit quàm ma-
ximè difficultas de tempore, quo conſcripta
Epiſtola eſt. Enimuerò initio ſui ſuperſtitem
Damaſum teſtatur, circa finem verò allegat
viſionem relatam inter prophetias Iſaiæ, quam
& nuper explicatam affirmat. Et quidem quo
modo hæc poſſint conciliari non video; quan-
doquidem Damaſus vita exceſſit anno Domi-
ni trecenteſimo octogeſimo quarto: in Iſaiam
verò Commentarij excuſi ſunt quadringente-
ſimo nono. Temporis ergo ratio alterum co-
git fateri Damaſum Papam, de quo in ipſa Epi
ſtola,

A ſtola. Hunc verò fuiſſe Epiſcopnm Africanũ,
& fortaſſis etiam Carthaginenſem inde acci-
pio, quòd & Vitalis, cui ea inſcribitur, Cartha-
ginenſis æquè fuerit. De eoq; in reprobũ poſt
modum lapſum mihi videtur verba facere Ba-
ronius Tomo quinto, ſub anno quadringenteſi
mo decimo nono: Erant (inquiens de Pela-
gianis in Africa commorantibus) nonnulli, qui
licet Pelagianos ſe eſſe minimè profiteri aude
rent, tamen, quæ ex hæreſi Pelagiana deduce-
bantur interdum aſſerere minime dubitabant;
Sit in exemplum, quòd ex Sancti Auguſtini lit-
teris exploratum habetur de Vitali Carthagi-
nenſi, qui licet Pelagij nomen fugere videre-
B tur, ex eius tamen doctrina dogma illud inpri-
mis deducebat, vt diceret, non eſſe orandum
pro idolatris, vel alijs non credentibus, vt cre-
derent: ſed tantummodo illis eſſe proponen-
dam doctrinæ veritatem; Cæterùm credere,
vel non credere ex eorundem pẽdere arbitrio,
non autem ex præueniente eos diuina gratia.
Ad hunc curandum Sanctus Auguſtinus erudi-
tam ſatis dedit *Epiſtolam*, quam illo titulo;
Auguſtinus Chriſti ſeruorum ſeruus inſcripſit]
Hactenus Baronius de Vitali. Quadringente-
ſimo itaq; decimo Chriſti anno adſcribitur Epi
ſtola; perinde, ac temporis certa ratio mani-
feſtò declarat.

C 133 *Nuper cùm Rheticij*. In Rheticij Com
mentarios (quorum nunc imperitia circa ſen-
ſuum intelligentiam præſenti Epiſtola conuin-
citur, tametſi verborum compoſitio laudetur,)
tunc intendit Hieronymus, cùm in ſolitudine
moraretur. Vide Epiſtolam ſextam ad Flo-
rentium. De eodem hæc idem in libro de
Scriptoribus Eccleſiaſticis. [Rhetitius Heduo-
rum, ideſt Auguſtodunenſis Epiſcopus ſub Con
ſtantino celeberrimæ famæ habitus eſt in Gal-
lijs. Leguntur eius Commentarij in Cantica
Canticorum, & aliud grande volumen aduer-
ſus Nouatianum: nec præter hæc quidquam
eius operum repeti.] Item Auguſtinus aduer-
D ſus Iulianum Pelagianum libro primo, capite
tertio: [Rheticium (ſcribit) ab Auguſtoduno
Epiſcopum magnæ fuiſſe auctoritatis in *Eccle*
ſia tempore Epiſcopatus ſui, geſta illa Eccleſia
ſtica nobis indicant, quando in Vrbe Roma-
na, Melchiade Apoſtolicę Sedis Epiſcopo ſe-
dente, cum alijs iudex interfuit, Donatumq;
damnauit, qui prior auctor Donatiſtarum ſchiſ
matis fuit, & Cecilianum Eccleſiæ Carthagi-
nenſis abſoluit.] Reſtituendum deprauatum
locum initio huiuſmet Epiſtolæ admonet Ba-
ronius Tomo quinto, ſub anno Chriſti trecen-
teſimo decimo tertio hęc adamuſsìm adno-
tans [Cum ergo hæc (de Donato videlicet &
Ceciliano) ex publicis Actis, & Optati Mileuę
tani teſtificatione liquidò conſtet geſta eſſe, E
coram Melchiade Papa, planè corrigendum
eſt, quod apud Sanctum Hieronymum legitur
de Rheticio Epiſcopo Auguſtodunenſi, Romã
eſſe miſſum a Conſtantino ob cauſam Mon-
tenſium, nempe Donatiſtarum ſub Silueſtro
Romano Pontifice: Irrepſit enim error (quo-
nam pacto neſcimus) vt pro Melchiade Silue-
ſter potius habeatur.

134 *Scio quoſdam putare*. De tempore
huius Epiſtolæ, ſupra Animaduerſione centeſi-
ma quarta, & capite ſexto, numero decimo
tertio. Quòd ſi de ipſo Sophronio, cui *Epiſto*
la nunc inſcribitur perquiris: Hæc a nobis aliàs
in opere de Sanctis Ordinis noſtri breuiter ad- F
notata, accipe. Sophronius natione Græcus, &
Sancti Patris Hieronymi diſcipulus, Leone Se-
cundo Imperatore claruit. In litteris omnibus
eruditus, puer adhuc Bethlehem laudes, &
poſtea de ſubuerſione Serapidis inſignem li-
brum conpoſuit. Tractatum etiam de Virgi-
nitate ad Euſtochium, & Sancti Hilarionis Mo
nachi vitam ab eodem Hieronymo, Latino cõ-
ſcripta ſermone, Pſalterium præterea, nec non
Prophetas, quos idem Hieronymus de Hebreo
in Latinum conuerterat, in Græcum eleganti
ſermone tranſtulit. Sub Monaſticis demùm
inſtitutis vitæ ſuæ curſum in Deum referens, &
contemplationibus iugiter vacans cœleſtibus, G
morte oppetita ad Creatorem ſuum quartode-
cimo Calendas Iulij euolauit. De eodem Equi
linus in ſuo Sanctorum Catalogo.

135 *Verè in vobis Apoſtolicus*. Quòd pro
reſtituendis ſingulis apud Latinos Pſalterij de-
prauatis locis ad Hebræorum fontem recurren
dum Hieronymus in hac Epiſtola moneat, paſ-
ſìmq; ipſe monitum in eiuſdem emmendatio
ne obſeruet: Item quòd propriam a ſe ex eo-
dem fonte transfuſam verſionem in ipſa Epi-
ſtola nunquam alleget, frequenter autem elu-
cubratam aliàs iuxta Septuaginta Interpretum
mentem vſurpet, manifeſtò hæc indicant edi-
tam *Epiſtolam* anno ſaltem ſuperiori ab elucu H
brata ex Hebræo translatione: Aptior quippe
ex eiuſdem Hieronymi vitæ periodis aſſignari
nequit.

136 *Nonageſimum Pſalmum*.
137 *Nuper cùm pariter eſſemus*.
138 *Quæ acceperis, reddenda*.

Non ſemper cùm aliquid addiſcere vellet per
pręſentiam adfuiſſe Marcellam Hieronymo,
ſed per vicariam ſchedulam frequenter ſatis
ſuæ feciſſe voluntati, Epiſtolæ exordium teſta-
tur. Igitur ex his, allegatæ nunc tres Epiſtolæ
lucubrationibus ſunt, quas Romę idem dicta-
uit, numeraturq; eiuſmodi annus a Chriſto
trecenteſimus octogeſimus quintus.

A *139 Prius te Cypriane.* Humanæ vitæ, &
maximè ſenectutis miſerias, ſuper Eccleſiaſtē
aliàs explicatas Epiſtola affert. Pelagij item,
licet proprio eius ſuppreſſo nomine, (quippe
qui nec dum cogniti) de arbitrij libertate hę-
reſim in calce reprobat: Hæc mihi Epiſtolam,
ſiuè potius Commentariolum circiter Domi-
ni annum quadringenteſimum duodecimum
exaratum certò perſuadent. De tempore, quo
Pelagij hæreſis vulgari cœpit, alibi. Ne quis
autem Cyprianum, ad quem ipſa Epiſtola ex-
tat eundem cum eo arbitretur, de quo Epiſto-
la 88.89.93.&98. apud Hieronymum agitur,
vtrunq; nos ideo diſtinguimus, quòd hic Preſ-
B byter, ille diaconus affirmetur, hic Epiſtolis
tantùm, ille pręſentia ſuperioribus etiam annis
cognitus habeatur.

140 Scio me, Principia in Chriſto filia. Nō
potuiſſe Romæ Epiſtolam Hieronymum ſcri-
bere, propriæ ex hebręo Pſalterij translationis
teſtimonia in eadem frequenter adducta teſ-
tantur: Siquidem illic idem ipſe Chriſti anno
trecenteſimo octogeſimo ſexto diſceſſit, trans-
lationis verò eiuſmodi trecenteſimo octogeſi-
mo octauo auctor fuit. Poſt Marcellæ ergo e
vita exitum, atq; editum ſimul de eadem Epi-
taphium datam eandem hinc accipio, quòd
Sanctiſſimam ipſanmet fęminam, & voce &
C ſcriptis in vita ſemper laudatam, nedum ſalu-
tationis officijs proſequatur, verùm nec men-
tionem de ea ingerat, quod ſanè nūquàm prę-
termiſiſſet, ſi æuum adhuc ipſa fęmina egiſſet;
cùm potiſſimùm ambæ vna domo, vnoq; cu-
biculo clauderentur: quadringenteſimus deci-
mus tertius Domini annus, vel proximè ſe-
quēs haud inconcinnè mihi huiuſmet numerā-
dus videtur. De eiuſdem Marcellæ obitus
tempore, iam ſupra dictum eſt. Fuit verò Prin-
cipia multarum virtutum virgo, ex earumq;
numero, quæ in Vrbe primùm monaſticam
vitam coluerunt. Paſsim eam in ſuis celebrat
Hieronymus ſcriptis. Sed quod omne lauda-
D tionis genus complectitur, Magnæ Marcellæ
fuiſſe eandem filiam, id vnum cenſetur. Eiuſ-
dem Vrbis excidij tempore diuina prouidētia
intactam a Barbaris ſeruatam, tradit idem Hie-
ronymus Epiſtola decima ſexta.

141 Beatus Pamphilus martyr. Oretenùs
potiùs a Marcella interrogatum Hieronymū,
quàm per Epiſtolam, quæſitum de ſenſu ver-
borum Pſalmi vigeſimi ſexti, nimirùm: [panis
doloris] & [filiorum excuſſorum] Epiſtolæ
verba declarāt, quibus dicitur: [Hoc ideo dixi,
vt quia de eodē Pſalmo mihi propoſuiſti, qui
eſſet panis doloris &c.] et iterū: [Illud quoq; de
eodē pſalmo interrogare dignata es, qui ſint
filij excuſſorū &c.] Ex quibus Romæ dictata
lucubratiuncula pro compertiſſimo habetur. E
Numeratur eiuſmodi annus a Chriſto 385, vel
proximè ſequens. Porrò, qui Heliodorus Preſ-
byter S. Hilarij familiaris in Epiſtola ſemel, atq;
iterum vſurpatur, alius omnino ab eo proba-
tur, qui Hieronymi æquè amicus fuit, de quo
Animaduerſione prima: Enimuero hic poſte-
rior, non Presbyter ſolum cū ipſam dedit Hie-
ronymus Epiſtolam, ſed & Altinenſis iam or-
dinatus Epiſcopus fuerat. Cuius rei certū illud
extat argumentum, quòd in Concilio Aqui-
leienſe, Chriſti anno trecenteſimo octogeſimo
primo celebrato propria eius Epiſcopalis ſub-
ſcriptio legatur. Deniq; cùm prouectæ ætatis
Hilarius Chriſti fidē ſuſceperit, a priori Helio F
doro plurimum adiutus, & in Græcis litteris
eruditus a Baronio Tomo 3. ſub anno 355. aſ-
ſeritur, vt propterea & ratio temporis, & vitę
conditio vtrunq; euidenter diſtinguat.

142 Et factum eſt anno. De ea capite ſexto
numero quarto, capite quarto, num. 9.

143 Septuaginta. Et miſſum eſt. De eadē
capite ſexto, numero quinto.

144 Commentaria cum legerem.

145 Multi ſuper hoc ſermone.

De vtriſq; capite ſexto, numero tertio.

146 Beatitudinis tua interrogatio. Ex illis
lucubrationem eſſe, quas Hieronymus Dama-
ſo petente Romæ dictauit, Baronius quoq; an- G
te me in Annalibus obſeruauit, Tomo quarto,
ſub anno trecenteſimo octogeſimo ſecūdo. De
eadem capite ſexto, numero ſexto. Edita pro-
batur anno Domini 383.

147 Breuis Epiſtola longas non valet. Datā
hanc æquè Romę Epiſtolam hinc perſuaſum
habeo, quòd neq; quęſtiones ſibi propoſitas per
tabellarium ante tranſmiſſas Hieronymus affir
met, neq; proprios in Matthęum Commenta-
rios, ad Saluatoris pręſertim ſententiam expli
candā, qua nimirum dicitur: Nolite cogitare
de craſtino, alleget. Sed & alia argumenta
ſunt, quę idipſum probant. Annus eius in ſu-
periori Animaduerſione aſſignatus eſt. H

148 Magnis nos prouocas. Ante Commen-
tariolos in Matthęum certò ſcriptam Epiſtolā
oſtendit ſecunda in eadem propoſita quęſtio.
Quandoquidē ad eam dirimēdā ſatis, ſuperq;
fuerant in prædictis Commentarijs allata, ite-
rū in medium proferre: de quibus, cùm ne ver
bum quidem ineldat, conſequens etiam eſt, vt
poſt eoſdem elucubratam Epiſtolam conclu-
damus. Deniq; quòd poſt annū Domini 390.
(in quo duobus libris Iouinianus contritus eſt)
data eadem ſit, hoc vnum conuincit, quòd ij-
dem libri in hac vſurpentur.

149 Breuis eſt quaſtiuncula. In earū numē-
ro cōputatur, quę Romę editę ſunt. Tu Chriſti

A annuum numera 385. vel proxime ſequentem.

150 Ignota vultu fidei mihi ardore notiſſima.

151 Filius meus Apodemius.

Quemadmodum vno,eodemq́; tempore'a cō-
ciuibus feminis,Hedibia nimirum, & Algaſia
per Apodemiū tabellariū ex vltimis Galliarū
oris de quæſtionibus difficilimis conſultus an-
te Hieronym⁹ eſt,ita nunc ambabus hiſce Epiſ-
tolis vtriq; reſpondet,quas vno item,eodemq́;
tempore datas,nemo ambigere debet. Annus
harum, quo dictatę ſunt Chriſti quadringen-
teſimus ſextus, vel proximè ſequens hinc pro-
batur, quòd in poſteriori Epiſtola, quæſtione
decima Cōmentarij in Amos allegentur. Cęte-
B rū hi ex Hieronymi proprio teſtimonio in prę-
fatione libri tertj in eundem,eidē Chriſti anno
quadringenteſimo ſexto conſignantur, vtriq;
ergo conſtat,non potuiſſe Epiſtolas haſce ante
conſcribi. Nec poſt quadringenteſimū octauū
deinceps annum,quia in eis ipſis nunquā pro-
prios in quatuor Prophetas maiores inducit,
vel nuncupat Commētarios:etiāſi paſsìm,vber
rimèq́; ſingulorum teſtimonia, prophetiaſq;
diſſerat. Conſueuit enim is in ſcripturarum
teſtimonia incidens lectorem ad proprias sę-
per remittere explanationes;perinde ac in his
ipſis Epiſtolis videre eſt, in quibus modò Cō-
mentariolos in Matthæum, modò Cōmenta-
C rios in Epiſtolā ad Epheſios, nunc aliàs in alios
libros lucubrationes commemorat,& ad eaſdē
lectorem remittit. Deniq;,cùm quadringēteſi-
mo octauo Chriſti anno Danielē, quadringen-
teſimo nono Iſaiam, quadringenteſimo deci-
mo Ezechielem, (vt alibi oſtendimus) aggreſ-
ſus ſit,(de quibus nec verbum quidem in hiſce
Epiſtolis,) ſequitur,vt eaſdem memorato ſupe
rius anno quadringenteſimo ſexto, vel proxi-
mè ſequenti editas affirmemus.

Præfatio in duas Origenis homilias Cantici Canticorum. Origenes cum in cæteris.

Origenis Homiliæ duæ in Cantica Canticorum Interprete S. Hieronymo. Quomodo dicimus.

D De vtriſq; capite ſexto. numero ſecundo.

152 In ipſo iam profectionis. Cùm Epiſtola
per Syſinniū Monachū in Aegyptū properan-
tem delata ſit, iā liquidò de eius anno conſtat.
Syſinnius enim e Gallijs in Paleſtinam, & in-
de in Aegyptum anno Chriſti quadringenteſi-
mo ſexto migrauit. De eodem Animaduer-
ſione quarta. Putauit Victorius, Alexandrum
& Minerium,ad quos Epiſtola, Aegypti Mo-
nachos fuiſſe, ſed natione Gallos, atq; Toloſæ
vrbis cultores, & ciues, eoſdem affirmat Hie-
ronymus in Præfatione libri tertij in Amos,
quibus, & Commentarios in Malachiam de-
dicauit:

153 Voce me prouocas. Alius Paulinus ille eſt,
ad quem Epiſtola decima tertia de Inſtitutio- E
ne Monachi, ab hoc,ad quē præſens Epiſtola.
Ille ſiquidem circa Domini annum trecenteſi-
mum nonageſimum quartum, Monaſticam vi
tam in Nolano agro colēs iam ſupra habetur;
Hic Romæ agens vnà cum Pammachio poſt
nuper ibi vulgatos Origenis Periarchon libros
ab Hieronymo translatos,memoratur. Igitur,
cùm eiuſmodi librorum elucubratio Chriſti
anno trecenteſimo nonageſimo octauo, capite
decimoquinto,numero vigeſimo ſeptimo ad-
ſcripta ſit,& ipſa Epiſtola nuperrimè poſt ean-
dem data ſit;ei ipſi etiam anno,vel proximè ſe-
quenti conſignandam eſſe,nemiuem arbitror,
qui non intelligat. Hic ille Paulinus eſt,ad quē F
Epiſtola centeſima tertia.

154 Lecto ſermone dignationis tuæ. Alius
pariter Deſiderius ille, de quo Hieronymus in
opuculo ſuo aduerſus Vigilantium, capite ſe-
cundo, ab hoc,de quo in præſenti Epiſtola. Si-
quidem hunc cum Serenilla coniuge patria Ro
manū ante me quoq; optimè obſeruauit Vic-
torius; Illum verò vnà cum Ripario natione
Gallum, atq; in Gallijs commorātē,alibi oſtē-
dimus, Cæterùm,quòd in Epiſtola, ſe ea tan-
tùm opuſcula eidem Deſiderio Hieronymus
tranſmiſſurum pollicetur, quorum exemplaria
Deſiderius ſe minime habere ex Catalogo eiuſ
dem De Scriptoribus Eccleſiaſticis comperiſ- G
ſet, planè ea data protinus intelligitur, cùm
eiuſmodi De Scriptoribus liber editus ab eodē
eſt. Chriſti videlicet anno trecenteſimo no-
nageſimo tertio,

155 Nudius tertius, cùm centeſimū. Quā-
uis in inſcriptione dictio [Vrbica] Paulæ no-
mini addatur, eadem tamen,quæ & Euſtochij
mater Paula probatur. De tempore æquè E-
piſtolæ non reſtat ambigendi locus, cùm ſe
proprio ſui exordio Romæ ſcriptam teſtetur.

In Traditiones hebraicas &c. Proœmium. Qui in principijs librorum.

Quæſtiones ſiue Traditiones hebraicæ S. Hieronymi in Geneſim. In principio.

De his capite decimo quinto,num. octauo. H

Traditiones in libros Regum. Fuit vir vnus.
De eiſdem capite decimoquinto, numero 11.

Traditiones in libros Paralipomenon. Heber nati ſunt duo filij. De eiſdē loco ſupra allegato.

De locis Hebraicis. Liber vnus. Euſebius,qui a Beato Pamphilo. De eo capite decimono no-
no, numero decimo.

Appendix de Hebraicis locis,quæ in Actis Apoſtolorum vſurpantur. Aceldema. De ea loco
ſupra allegato.

In librum Hebraicorum nominum Præfatio. Philo vir diſertiſſimus.

Interpretationes Hebraicorum nominum.

QVAR-

A E

QVARTVS TOMVS

Commentarios conplectitur in quatuor Prophetas maiores, nimirum.

1 *In Iſaiam cum ſingulis ad ſingulos libros præfationibus ad Euſtochium virginem libros decem & octo.*

2 *In Hieremiam ad Euſebium Cremonenſem libros ſex cum affixis totidem ad ſingulos præfationibus,*

3 *In Lamentationes ad eundem Libros tres.*

4 *In Ezechielem ad Euſtochium libros ſingulis præfationibus prænotatos quatuordecim.*

5 *In Danielem ad Pammachium, & Marcellam librum.*

B F

ANIMADVERSIONES.

DE his pariter, quæ hoc quarto Tomo continentur, nulla inter doctos controuerſia eſt, cùm omnia Hieronymi legitima dignoſcantur. Solus Sixtus Senenſis, libro quarto bibliothecæ Sanctę, cui & Cardinalis Bellarminus, in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis ſubſcripſiſſe viſus eſt, Cõmentariorum in Lamentationes Hieronymum negauit auctorem; eoſdem Rabani Mauri potius, quàm alterius euiuſpiam eſſe autumaus. Verùm de ſingulis vide locis infrà citatis.

In Iſaiam &c. Agitur de his capite decimo quinto, numero decimo ſeptimo, & capite quarto, numero nono.

2 *In Hieremiam &c.* De eiſdem capite decimo quinto, numero decimo octauo.

3 *In Lamentationes &c.* De eiſdem præallegato nuper loco.

4 *In Ezechielem &c.* De eiſdem capite decimo quinto, numero decimo nono.

5 *In Danielem &c.* De eiſdem deniq; capite decimo quinto, numero vigeſimo.

C G

TOMVS QVINTVS

Hæc continet, videlicet.

In Eccleſiaſtem ad Paulam, & Euſtochium Commentarium.

In Oſſeam ad Pammachium libros tres ſingulis præfationibus diſtinctos.

In Iohelem ad Pammachium Librum vnum.

In Amos ad Pammachium Libros tres, præfationibus item diſtinctos.

In Abdiam ad Pammachium Librum vnum.

D *In Ionam ad Chromatium Aquileienſem Epiſcopum Librum vnum.*

In Micheam ad Paulam, & Euſtochium libros duos ſuis præfationibus annotatos.

In Nahum ad Paulam, & Euſtochium Librum vnum.

In Habacuch ad Chromatium libros duos proprijs diſtinctos præfationibus.

In Sophoniam ad Paulam, & Euſtochium Librum vnum.

In Aggeum ad Paulam & Euſtochium Librum vnum.

In Zachariam ad Exuperium Toloſanum Epiſco*pum libros tres, cum totidem præfationibus.* H

In Malachiam ad Minerium, & Alexandrum Librum vnum,

ANIMADVERSIONES.

ITa Hieronymi vera ac certa eſſe præcitata omnia omnibus perſuaſum eſt, vt nemo de illis hactenus ambegerit.

In Eccleſiaſtẽ &c. De Commentario hoc agitur capite decimo quinto, numero vigeſimo quarto.

Vt verò duodecim Prophetarum ordo, quo ſinguli ab Hieroymo Commentarijs explicati sũt diſtinctè pateat, proprium hoc loco afferendũ teſtimoniũ, quod & Procœmij loco in Amos tertio libro affigitur: eiuſmodi autẽ eſt. [Præpoſtero ordine, atq; confuſo duodecim Prophetarũ opus & cœpimus, & Chriſto adiuuante conplebimus. Non enim a primo vſq; ad nouiſſimum iuxta ordinem, quo leguntur; ſed vt potuimus, & vt rogati ſumus, ita eos diſſeruimus.

Nahum,

A Nahũ, Micheam, Sophoniam primo φιλοπονωτάταις Paulæ, eiuſq; filię Euſtochio προσφωνήσας; ſecundò in Habacuh duos libros Chromatio Aquileienſi Epiſcopo delegaui: Tertiò poſt longi temporis ſilentium, Abdiam & Ionam tibi imperanti diſſerui: præſenti anno, qui ſexti Conſulatus Arcadij Auguſti, & Anitij Probi faſtis nomen inpoſuit, Exuperio Toloſanæ Eccleſiæ Pontifici Zachariam, & eiuſdem vrbis Minerio, & Alexandro Monachis Malachiam prophetam interpretatus ſum. Statimq; recurrens ad principium voluminis Oſſee, & Ioel, & Amos tibi negare non potui.] Hactenus ipſe. Verùm antequam vlterius progrediamur, re- B ſtituendus hoc loco textus eſt, vbi legitur [Nahum, Micheam, Sophoniam, & Aggeum,] corrigenduſq; [Nahum, Micheam, Habacuch, Sophoniam, & Aggeum,] iuxta eiuſdem præfationem in Ionam, vbi tempus quo eundem explanauit faſtis conſignans habet: [Triennium circiter fluxit, poſtquam quinq; prophetas interpretatus ſum, Micheam, Nahum Habacuch, Sophoniam, Aggeum, & alio opere detentus, non potui implere, quod cœperã; Scripſi enim librum de Illuſtribus viris.] Hæc de ordine. De tempore æquè ex allatis nunc haud iudiciũ difficile. Enimuerò, cùm eo ipſo anno, quo in quinq; enumeratos Prophetas idem Commen- C tarios prodidit, ſtatim aggreſſus ſit librum de viris Illuſtribus, (qui Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo ſecundo tribuitur:) Poſtq; ab illis E triennium ſe Ionam interpretatum teſtetur, vtiq; ẽt liquet, nõ tantùm in quinq; Prophetas, memorato Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo ſecundo Cõmẽtarios publicis monumẽtis cõſignaſſe, Verùm & in ipſum Ionã trecenteſimo nonageſimo quinto. Præterea hoc ipſu anno ſe Abdiã pariter explanaſſe hiſce ſubdit. [Poſt longi temporis ſilentium (triennium videlicet) Abdiam & Ionam tibi imperanti diſſerui.] Deniq; cœterorum in reliquos Prophetas Commentariorum annus ibidem affertur, cùm protinus additur: [Pręſenti anno, qui ſexti Conſulatus Arcadij Auguſti, & Anitij Probi faſtis nomen inpoſuit,] cũ reliquis quæ ſequũ- F tur, vt paulo ſuperius allata eſt. Quibus apertiſſimè vno omnes, & hoſce quinq; poſteriores, videlicet Zachariam, Malachiam, Oſſeę, Ioelem, & Amós Commentarijs explicatos anno conſtat. Eiuſmodi verò Conſulum annum numeranit Victorius in Scholijs ex Caſſiodoro Chriſti quadringenteſimum nonum, vel quadringenteſimum octauum ex Proſpero. Verùm deceptum eundem in ſupputatione temporis, probat communis ſctiptorum conſenſus, atq; Baronij inprimis, nec non Panuini ſententia, qua ex Marcellino, & Imperatorijs reſcriptis certus is, indubitatusq́; Chriſti ann° quadringenteſimus ſextus manifeſtò conuin- G citur.

TOMVS SEXTVS

Hæc concludit, videlicet.

1 *Præfationẽ in quatuor Euangelia ad Damaſũ.*
2 *Canones in Quatuor Euangelia.*
3 *Commentarios in Matthæum ad* Euſebium.
4 *Commantarios in Marcum.*
5 *Euangelium ſecundum Lucam.*
6 *Euangelium ſecundum* Ioannem.
D 7 In *Epiſtolam ad Galatas libros tres cum totidẽ præfationibus ad Paulam, &* Euſtochium.
8 *Commentarios in Epiſtolam ad Epheſios libris tribus, ac totidem præfationibus diſtinctos ad Paulam, &* Euſtochium.
9 In *Epiſtolam ad Titum Paulæ, & Euſtochio Commentarium.*
10 In *Epiſtolam ad Philemonem eiÿſdem Commentarium.*
11 *Præfationem in libros Didymi de Spiritu ſancto, ac verſiones eorundem e Græco ad Paulinianum fratrem.* H

ANIMADVERSIONES.

SVnt quoq; hoc ſexto Tomo compræhenſa Hieronymi certa omnia, præter libros de Spiritu ſancto, qui proptium auctorem, Didymum videlicet in fronte ferunt. Verſiones tamen verę, fideleſq; eiuſdem Hieronymi ſunt.

1 *Nouum opus me facere cogis.* De ea Tomo tertio, Animaduerſione centeſima vigeſima tertia.

2 *Canon. Matthæus.* Romæ Damaſi Summi Pontificis iuſſu compoſitos tradit etiam Baronius Tomo quarto.

3 *Plures fuiſſe.* De eiſdem Commentarijs capite decimo quinto, num. vigeſimo nono.

4 *Omnis ſcriba doctus.* De hac præfatione conſtat apud omnes, non eſſe eam Hieronymi, ſed falsò illi attributam. Idem de ſequentibus

in Euan-

A in Euangeliſtam Marcum Commentarijs iudicium eſt. Hi (Victorius inquit) Commentarij non ſunt Hieronymi, tametſi nõ indigni, qui legantur. Relicti autem ſunt hic, ne ab ipſo Euangelio, quod ceteris Euangelijs Canonum ratione adiungebatur, ſepararentur. Cur verò ijdem nec Hieronymi ſint, aut dicẽdi; rationes præ omnibus Sixtus Senenſis loco ſupra allegato retulit. Commentarij, dicens, myſticæ explanationis in Marcum magis abhorrẽt a ſtylo Hieronymi, quàm ignis ab aqua. Hos eſſe hominis, qui non multum Latinè, minus etiam Græcè, & Hebraicè nouerit, argumento ſunt rationis barbaries, & inepta pere- B grinarum vocum interpretatio, cuius exemplũ habes in capite decimoquarto, vbi auctor annotauit hanc dictionem, Paſcha, Latinè ſignificare tranſitum, Phaſe verò imolationem, & nardum pyſticam idem valere, quod myſticã, & interpretatur venuſtam ac precioſam. Sed & in eodem loco affirmat, Mariam, quæ in domo leproſi vnxit caput Chriſti, fuiſſe peccatricem illam, quæ in domo Phariſæi eiuſdem pedes lachrymis lauit. Huic oppoſitum docet Hieronymus in capite vigeſimo ſexto Matthęi. In expoſitione capitis decimi quinti ſcribit, arietem pro Iſaac imolatum ab Abraham in monte Caluariæ, quam ſententiam impro- C bat Hieronymus Epiſtola ad Marcellam, affirmans idem arietis ſacrificium oblatum in monte Moria. Rurſum in explicatione capitis decimi quinti inſerit verſus quoſdam in figura Crucis mutilatìm reuulſos ex libro quarto carminũ Sedulij, quẽ quidẽ conſtat aliquot annis Hieronymo fuiſſe poſteriorẽ.] Hęc Sixt⁹. Quibus & addi poteſt, quòd in eiuſdẽ decimiquinti capitis expoſitione, benè a Marco dictũ affirmet, Chriſtum hora tertia cruci affixum fuiſſe, non ſexta, quia hora ſexta tenebræ adeo denſę erant, quòd nullus Iudęorum potuiſſet legere titulum cruci impoſitum: Secus verò tenet Hieronymus in vigeſimi ſeptimi Mat- D thęi capitis Interpretatione. Et manifeſtius ſuper Pſalmum ſeptuageſimum idipſum explicat, dum ait: [Scriptum eſt in Mattheo, E & Ioanne, quòd Dominus noſter hora ſexta crucifixus ſit. Rurſum ſcriptum eſt in Marco, quia hora tertia crucifixus ſit. Hoc videtur eſſe diuerſum, ſed non eſt diuerſum. Error ſcriptorum fuit. Et in Marco hora ſexta fuit, ſed multi epiſemus gręcum ſigma, putauerunt eſſe gamma. Ita Hieronymus. Deniq; huic ipſi ſententiæ recentiores omnes, Cornelius Schultingius, Bellarminus, & alij ſubſcripſerunt.

5 *Fuit in diebus Herodis.*

6 *In principio erat Verbum.*

Vtriuſq; verſionem Hieronymi germanam eſſe non ambigit Eccleſia, teſtiſq́; ipſe eſt in libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis. F

7 *Pauci admodum dies ſunt.*

8 *Si quicquam eſt Paula.*

9 *Licet non ſint digni fide.*

10 *Qui nolunt inter Epiſtolas.*

De Commentarijs hiſce omnibus agitur capite decimoquinto, numero trigeſimo.

11 *Cum in Babylone verſarer.* De eiſdem capite ſexto, numero octauo. Cœpit operis huius verſionem Hieronymus Romę primùm, mox Bethlehem ad finem vſq; perduxit. Et quidem in hoc fortunę munere ampliſſimo ditatum Didymum nemo eſt, qui non videat, cùm tantum habere interpretem G promeruerit; enimuero, quanuis is propè innumera, eaq́; pręſtantiſſima (eodem teſte Hieronymo) ingenij ediderit monumenta, perijſſe tamen fermè omnia (vno hoc excepto, quippe a Hieronymo tranſlato) conſtat. Eiuſmodi autem mercium eius iacturam planè meritã affirmat Baronius Tomo quarto, ſub anno treceteſimo nonageſimo tertio, cùm is quoq; poſtmodum in fide naufragium paſſus ſit. Extat preter hunc librum ex omnibus ſcriptis ei⁹ in Bibliotheca Sanctorum Patrum Tomo nono Expoſitio in Epiſtolas Canonicas, & liber contra Manichęos apud Henricum Caniſium Tomo quinto antiquę lectionis. H

TOMVS SEPTIMVS

Conpræhendit.

1 *Commentarios in omnes Pſalmos Dauidicos.* 2 *Pſalterium item ex hebræo tranſlatum.*

ANIMADVERSIONES.

1 P*Roximè cùm Origenis Pſalterium.* Triplici ordine, qui de Commentarijs hiſce ſententiam protulere, diſcreti ſunt. Nõnulli ad Hieronymum nil prorſus eoſdem ſpectare

A vtiq; cenſuerũt, e quorũ inprimis numero Sixtus Senenſis, Libro quarto, Bibliothecæ Sanctæ, (vt Eraſmum omittam.) Alij Melchiori Cano ſubſcribentes, vti Vuilhelmus Lindanus, Iacobus Hutterus, & Bellarminus, eſſe quidem aliqua in eis Hieronymi legitima & vera, ſed multa etiã aliena & ſuppoſititia arbitrati ſunt. Tertij demùm eoſdẽ cum Victorio, & Schultingio exactius, imo Lynceis, vt dicitur oculis perpendentes, Hironymo dignos, ab eodem dimanatos acriter propugnarunt. Horum ego ſententiam ſecutus pluribus rem expendi capite ſexto, poſt textus explanationem. E

2 Scio quoſdam putare. De Pſalterij tranſlatione ex hebræo, capite ſexto, numero decimo tertio.

TOMVS OCTAVVS

Conplectitur.

B *1 Commentarios in Iob.*
2 Commentarios in Prouerbia Salomonis.
3 Homilias quatuor Origenis in Cantica Canticorum.
4 Commentarios in omnes Pauli Apoſtoli Epiſtolas. F

ANIMADVERSIONES.

VNo ſimul animo conſentiunt Trithemius, Sixtus Senenſis, Victorius, & Bellarminus Octauo hoc Tomo contenta non eſſe Hieronymi, ſed falsò omnia illi adſcripta. Iudicium verò tum ex phraſis diuerſitate, tum ex interpretandi diſſimili ab Hieronymo retenta methodo, auſpicium agunt.

1 Iob, qui dolens. Cæterùm, quòd in C Commentarijs in Iob, non ita ſit ſermonis diuerſitas, & explanandi modus diſſimilis circumſpiciendus, quòd aut doctrinæ guſtus negligatur, aut quidpiam de fide antiquitatis abrogetur, pluribus oſtendi capite quarto, poſt textus explanationem. Vbi & ſpeciali quæſtione difficultatem ipſam collibraui.

2 Parabola Salomonis. De Commentarijs in Prouerbia non videtur inter doctos controuerſum iudicium, cum illorum auctor Beda Presbyter affirmetur. Et iam cum cęteris eius operibus impreſſi circunferantur. In illis enim capite trigeſimo primo Diuus Gregorius, & in capite trigeſimo ipſe quoq; Hieronymus, D Demum in capite ſexto Sanctus Auguſtinus nominatim citantur. Prædictis Melchior etiam Canus libro ſecundo locorum Theologicorum, capite decimoquinto manu ſubſignat dicens. Commentarij, qui circunferuntur titulo Hieronymi in Prouerbiorum libros, quanquam Hieronymo in Decretalibus, titulo De Conſtitutionib⁹, capite quarto, Ibi: [accepta ſunt iſta verba ex Commentarijs in caput tertium Prouerbiorum; repetita ſunt eadem verba in Gloſſa ordinaria: Ne inuitaris &c.] tribuantur, Hieronymi tamen nõ eſſe liquidò deprehenditur. Iuuaret vehementer latinam intelligentiam, ſi Hieronymus Commentarios in libros Prouerbiorum edidiſſet.] Hæc ille.

3 Epithalamiũ libellus. De his capite quarto, numero ſecundo habetur Controuerſia propria. Conſignandæ hæ ipſe homiliæ anno Domini quadringenteſimo decimoquinto videntur. Multò ſiquidem ante (decem nimirum, & ſeptem annos) eaſdem Hieronymus Sanctę Chriſti Virgini Principiæ ſpoponderat, vt ex præfatione in Matthæum habetur. Rurſus promiſſioni ipſi ſe idem adſtrinxerat in Epiſtola centeſima quadrageſima ad eandem, quam & proximè ſuperiori anno, quadringenteſimo videlicet decimo quarto editam alibi diximus. G

4 Litteris tuis curſim mihi allatis. De eiſdẽ capite decimo quinto, numero trigeſimo. H Fuiſſe hoſce Commentarios Gelaſio interdum Summo Pontifici a nonnullis adſcriptos teſtis Caſſiodorus eſt. Nunc apud quoſdam etiam ſub titulo Sedulij, Primaſij, & Hieronymi leguntur.

TOMVS NONVS

COntinet omnia, quæ communi Scriptorum ſententia aliena prorſus ab Hieronymo ſunt. Triplici autẽ claſſe ea a Victorio diſponuntur. In prima, grauia quidẽ, & docta, ſed quorũ auctores ignorantur, vel certò non ſciuntur. In ſecũda, quæ certos habẽt auctores.

In

A In tertia demum, quæ partim cognita, partim non ſatis perſpecta, ſed omnia comparatione primæ, & ſecundæ claſſis non ita falſa. Iuxta igitur hunc ipſum ordinem, & ego ſingula primùm referam, mox ad eadem, nec minimè animum attendam. E

Sunt itaq; in prima ſerie,

1 *Ad Demetriadem de Virginitate.*
2 *Ad* Iulianam *Demetriadis matrem.*
3 *Ad Geruntij filias de hæreditate contemnēda.*
4 *Ad Marcellam, vt aduerſa toleret.*
5 *Ad Virginem in exilium miſſam Conſolatio.*
6 *Ad amicum ægrotum.*
7 *Ad amicum ægrotum de viro perfecto.*
B 8 Inſtitutio *amici in ſcientia diuina legis.*
9 *De tribus virtutibus.*
10 *Ad Paulam, & Euſtochium de Aſſumptione B.M.V. ſermo.*
11 *De Aßumptione item B.M.V. ſermo.*
12 *De honorandis parentibus.*
13 *De ſeptem gradibus Eccleſiæ ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum.*
14 *Virginitatis laus ad Maurítij filiam.*
15 *De his, quæ Deo in ſcripturis ſanctis attribuuntur.*
16 *Damaſi ſymbolum.*
17 *Symboli explanatio ad Damaſum.*
18 Explanatio *fidei ad Cyrillum.*
C *Symbolum Rufini ad Laurentiū* Epiſcopum.
19 *Ad Præſidium Diaconum de cereo Paſchali.*
20 *De vera circumciſione ad Theraſiam.*
21 *De celebratione Paſchæ.*
22 In *Suſannam lapſam obiurgatio.*
23 In Euagrium *obiurgatio.*
24 *Hortatio ad militem, vt Chriſto militet:*
25 *De decem tentationibus populi Iſraelitici.*
26 Explanatio *in Pſalmum quadrageſimum.*
F 27 Explanatio *in Pſalmum centeſimum ſeptimū.*
28 *Ad Dardanum de diuerſis generibus muſicorum.*
29 *De reſurrectione Domini ſermo.*
30 *De Natiuitate Domini ſermo.*
31 *De* Epiphania *Domini ſermo:*
32 *De Quadrageſima ſermo.*
33 In *Vigilia Paſchæ ſermo.*
34 *De Reſurrectione Domini ſermo.*
35 *Ad Euſtochium de Vinculis B. Petri ſermo.*
36 *De obſeruatione Vigiliarum ſermo.*
37 *Ad Pammachium, & Oceanum exhortatoria.*
38 *Ad quendam, qui in ſæculo pœnitebat.*
G 39 *De diuerſis generibus leprarum.*
40 *De duobus filijs frugi, & luxurioſo.*

ANIMADVERSIONES.

1 S*I ſummo ingenio.* Pelagij eſſe tenent Victorius, Bellarminus, & Baronius Tomo quinto Annalium, nec non Sanctus Auguſtinus Epiſtola centeſima quadrageſima tertia, vbi ex proprijs eiuſdem Pelagij teſtimonijs, Epiſtolæ eundem auctorem probat. Habetur autem ea, (quippe quæ erudítiſſima) nō ſolum inter Hieronymi opera, ſed & Auguſtini, Tomo ſecundo in Appendice Epiſtolarum D ſeptima: vt propterea a ſimplicioribus interdū Hieronymi, aliquando Auguſtini credita ſit. Verùm neutrius eam eſſe monent in ipſa latentes blaſphemiæ de libero arbitrio, Dei etiam gratia deſtituto. Reijcit eandem idem Auguſtinus libro de gratia Chriſti, capite vigeſimo ſecundo, vigeſimo ſeptimo, trigeſimo ſeptimo, trigeſimo octauo, & quadrageſimo. Datam verò eandem affirmat Baronius Chriſti anno quadringenteſimo decimo tertio, quo item ſub religionis ſpecie occultus adhuc latebat hæreſiarcha.

3 *Cuncti mei ſenſus affectu vobis.* Homini Chriſtiano diuitias habere non licere, (quòd Pelagianorum dogma fuit, teſte Auguſtino Epiſtola octogeſima nona) contendit Epiſtola. Damnatur eadem propterea, vti a Pelagio, vel Pelagianiſta aliquo edita. Scripta verò tunc putatur, cū æquè inter Catholicos idē Pelagius manens, non quidem aperta facie, ſed præcurſorem ſuum Celeſtium, propoſitis Quæſtionibus hæreſum venena ſpargebat. Numeratur eiuſmodi annus a Chriſto quadringenteſimus duodecimus.

3 *Domina debitis in Chriſto.* Ex affixo in H fronte titulo proprios prodit Epiſtola auctores, extatq; apud Auguſtinum Tomo ſecundo, in Ordine centeſima quadringēteſima tertia. Edita autem eſt poſt Pelagij nuper relatam Epiſtolam, cū præſertim tota in eius confutatione ſit. Eius annus quadringenteſimus duodecimus, vel proximè ſequens facile dignoſcitur.

4 *Magnam humilitati.* Victorij, & Cornelij Schultingij iudicio Paulini Nolani aſſeritur. Et quidem auctoris, ſi non Romani, alicuius ſaltem, qui Romæ aliquando fuerit Epiſtolam eſſe, propria eiuſdem verba declarant, quibus dicitur [Nam etiam vidimus te in tempore illo, quo domum tuam Regalis affinitas ambiebat

A bat,eminentem in his honoribus, qui deſtruun-
tur.] Cæterùm de propro auctoris nomine
non habeo ego quid certi proferam:prꝗſertim,
cùm neq; inter Paulini opera Epiſtola numere
Epiſt. 16. tur. Deniq; cùm Hieronymus, qui Marcellæ
Sanctiſſimæ fęminæ vitã conſcripſit, non alias
ab eadem fortiter toleratas aduerſitates litteris
prodat,quàm proprij eiuſdem patris, atq; con-
iugis,poſt ſeptimum a nuptijs mẽſem obitum:
captiuitatem etiam a Barbaris in Vrbis depræ-
datione illi ipſi illatam, vel data Epiſtola prio-
rum calamitatum, Patris videlicet,atq; coniu-
gis obitus occaſione eſt,vel poſteriorum,capti-
uitatis ſcilicet. Si priorum cauſa, Paulinus Epi-
B ſtolæ auctor affirmari nequaquam poteſt,quip-
pe qui de ſæcularibus ad ſacras litteras (quibus
tota ſcatet Epiſtola) anno tantùm Chriſti tre-
centeſimo nonageſimo quarto tranſijt; Mar-
cella verò multis retro annis,Cerealis,qui Con
ſulatum geſſit anno Chriſti trecenteſimo quin-
quageſimo octauo, ſecundas nuptias reiecit.
Nec eſt,quòd poſteriorum occaſione datam
quiſpiam ſuſpicetur Epiſtolam: quandoquidẽ
in ipſo captiuitatis exordio Marcella ipſa,teſte
Hieronymo vita exceſſit: Epiſtola verò, non
de pręſentibus, ſed de præteritis potius aduer-
ſitatibus loqui videtur, ibi: [Permiſit (Domi-
nus ſcilicet) te iſtius ſæculi fluctibus, ventiſq;
C iactari, vt experta naufragium, de cætero ſimi-
liter periclitari caueres. Itaq; cuncta, quæ
paſſa es,ſicut intelligis vulnera corporis tui,ſed
& animæ remedia fuerunt &c.] Et infrà [In-
terim his verbis conſolare, vt & veterum do-
lorum obliuiſcaris, & in præſenti propoſito,
quo ad opera ſalutaria eleuaſti manus tuas,cor-
de perfecto firmata, fiducialiter futurorum bo-
norum tibi perpetuam fęlicitatem feſtiua me-
ditatione promittas &c.] Igitur ex temporis
calculo Paulini Epiſtola eſſe nequit.

5 *Si Deus, ac Dominus*. Paulini item hæc
cenſetur a Victorio & Cotoelio: Inter eius ve-
rò ſcripta non legitur.

D 6 *Quanquàm certiſſimè*. Tertulliani eſſe
communis ſententia eſt, quanuis in ſerie ſcrip-
torum eius minimè habeatur. De hac ipſa
mox agetur.

7 *Ecce iterum ad te ſcribo*. Eraſmi iudicio
eidem Tertulliano tribuitur, ſed falli Eraſmum
ex eo conuincitur,quòd in ea de Diuo Ambro-
ſio, ac Sanctorum Geruaſij & Prothaſij corpo-
rum inuentione, nec non Auxentio Arriano
Epiſcopo, cui idem ſucceſſit Ambroſius men-
tio habeatur. Porrò Ambroſius vltra cente-
narium Tertulliano poſterior ex temporum
ratione habetur. Maximi idcirco eam eſſe Vi-
ctorius arbitratur; Verum inter eius ſcripta nõ
ponitur. Quidquid ſit vnius,eiuſdemq; aucto-
ris hanc æquè, ac ſuperiorem eſſe Epiſtolam, E
mihi perſuaſiſſimum eſt: Conſtatq; id ex hu-
ius poſterioris initio.

8 *Præſumptionem meam*. Sub initio huma-
ni generis,(quod per peccatum primi Parentis
corruit) ex Chriſti meritis erectionem his ver-
bis Epiſtola introducit: [Ad plenum ergo te
ſcire cupio, quod ex parte noſſe te credo, ob
hoc Dominum & Dei Verbum deſcendiſſe de
coelis, & aſſumpto naturæ noſtræ homine, hu-
manum genus, quod ad Adam iacebat, erige-
retur in Chriſto; tantumq; nouo homini per
obedientiam præſtaretur ſalutis,quantùm ve-
teri per inobedientiam perditionis acciderat.]
Item poſt multa, De oratione hæc ſubdit: [Si F
autem contigerit, vt inter cæteros languidum
viſitantes, aut Clericus, aut Sacerdos, aut etiã
laicus Dei ſeruus adueniat, rogatur vt oret, &
qui ſępe pro nihilo contemptus fuerat, neceſſi-
tatis tempore ſupplicatur, vt precibus ſuis com
meatum vitæ longioris obtineat.] Et poſt pau-
ca [Et cùm ſic Dominus, aut Sanctorum mo-
tus oraculis, aut creaturæ ſuæ beneficio, aut me
dici arte conferta, miſericordia reſtituat ſanita-
tem, cito ſuccedente obliuione in contrarium
omnia permittantur, timor in inſolentiam,
gratia vertitur in contemptum.] Hæc & ſimi-
lia in Epiſtola. Verùm,cùm peccati traducem
neget Pelagius, (ad quam videtur exordium G
ipſius Epiſtolæ alludere) ſuperuacaneaſq; a-
pud Deum in Eccleſia, ſiue pro viuis, ſiue pro
defunctis affirmet orationes, non ſatis video,
quomodo in his, alijſq; ibi adductis, is Epiſto-
læ auctor, aut eius aſſecla dici a Bellarmino,
atq; Schultingio queat. Niſi fortè in eo hanc
ipſam ſuſpicemur Pelagianiſtam Epiſtolam,
quòd Chriſti fideli diuitias, ſæculiq; hæredita-
tem haud conuenire, plus iuſto affirmare vi-
deatur. Paulino autem, cui Hieronymi ter-
tiadecima primi Tomi inſcribitur Epiſtola,hãc
eandem datam certò mihi verba illa perſua-
dent, quibus dicitur: [Retrahit quidem vere-
cundia ſenatorem,ne ſequatur pauperem Chri H
ſtum, ſed audiat a Chriſto: Qui me confuſus Marc. 8.
fuerit, & verba mea in generatione hac adul-
tera & peccatrice: & filius hominis confundet
eum in gloria patris ſui cum angelis ſanctis.
Turpe,eſt inter parentes, Senatores, atq; Gram
maticos, Scholaſticum pro Chriſto voluntaria
humilitate deiectum, verbis ſimplicibus eſſe
contentum. Diſplicet amicis, ſi poſt ambitioſi
habitus cultum, plebeia, & ignobilia indumẽta
mutentur. Sed ſi hominibus placere vellem,
ait Apoſtolus, Chriſti ſeruus non eſſem.] Porrò Gal. 1.
Paulinum Romanum Vrbis, atq; totius nobili-
tatis, nec non Senatorię dignitatis decus, nemo
ignorat. Vide Ambroſium, Epiſtola trigeſima

A ſexta ad Sabinum, & alios quos citat Baronius
Tomo quarto. Igitur,cùm eo tempore, quo
primùm Paulinus, ampliſſimo in pauperes e-
rogato patrimonio a ſæculo ſe abdicauit, mo-
naſticiq́; cultus profeſſionem amplexatus eſt,
a multis ad id vitę genus ſanctè peragendum
certum modum hauriret; (de quo & prælle-
gata Hieronymi decimatertia ad eundem E-
piſtola extat: Item propria eius apud Auguſ-
tinum trigeſimaprima) idipſum quoq; ab auc-
tore præſentis Epiſtolę, qui inter Catholicos
magni tunc nominis fuiſſe putandus eſt, omni
ſtudio contendit. Hinc Epiſtola Chriſti anno
trecenteſimo nonageſimo quarto ſcripta pro-
B batur, cùm eo ipſo Paulinus a ſæculo ad Mo-
naſticam profeſſionem tranſierit.

9 *Tres quomodo virtutes*. Viri diſerti, atq;
eruditi hominis Epiſtola, nunc Bernardo nunc
Auguſtino tribuitur: quamuis in neutrius ope-
rum indice retexatur. Eſſe tamē antiqui ſcrip-
toris, non Bernardi, hinc declaratur, quòd in
vetuſtiſſimis manuſcriptis exemplaribus Hie-
ronymi circunferatur. Ad Auguſtini autem
ſtylum proximè accedit.

10 *Cogis me, o Paula*. Sermonem hunc
De glorioſa Virginis Aſſumptione, Sophro-
nij Græci hominis, ac Hieronymi diſcipuli pro
certo habent Caniſius libro quinto de Maria
C Deipara capite primo, & Victorius in Cen-
ſura, quibus & Cornelius Schultingius annuit.
Verū ab vtroq; Baronius diſſentiens in ſuis ad
Martyrologium Romanū Notis hęc adamuſ-
ſim habet: [Rurſus autē extat Sermo titulo S.
Hieronymi ad Paulam & Euſtochium ſcriptus,
quem nonnulli exiſtimarunt eſſe illius Sophro-
nij, cuius idem Sanctus Hieronymus meminit
in libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis. ſed neu-
trius puto. Quin potius conſtat eſſe alicuius
auctoris, qui vixit circa, vel poſt tempora Cō-
cilij Epheſini, & Chalcedonenſis; multū enim
verſatur in deſtruendis Neſtorij, atq; Euthy-
chetis dogmatibus: quęquidem longè poſt
D tēpora Hieronymi, atq; Sophronij in Eccleſiā
irruperunt.] Hæc Baronius. Cæterùm non
propterea ab Hieronymi legitimis ſcriptis ſer-
monem remouendum ego arbitror. Quan-
do quidem, licet in eo, eaipſa dogmata, quæ
aliquantò poſt, Neſtorius quidem circa Chri-
ſti Domini annum quadringenteſimū qua-
drageſimū, & Euthyches circa quadringen-
teſimū quinquageſimū inuulgarunt, refellan-
tur: non propterea de illis ibidem neceſſario
Hieronymum ſpeciatim intelligendum eſſe cō
ſequitur: quoniam alibi etiā in certiſſimis eius
ſcriptis, eædem blaſphemiæ multò ante, quā
eorum vterq; proderet, aut inſurgeret reiec-
tæ leguntur. In Chriſto vnam tantùm, non E
duas eſſe perſonas (perinde ac Neſtorius im-
pie iactabat) idem ſæpius, in Iſaiæ præſer-
tim quinquageſimumquintum & docet, in
culcat dicens: [Ergo quoniam de eo (Chriſ-
to ſcilicet) loquitur (Apoſtolus nimirum:) Eph. 1.
Qui in principio apud Deum erat Deus Ver-
bum, appellatur Pater gloriæ (Chriſtus vi- Io. 8.
delicet): Quando autem de eo, qui dicit in
Euangelio: Quid me perſequimini hominē,
qui veritatem vobis loquor, vocatur Deus
Domini noſtri Ieſu Chriſti: Non quòd alter
ſit (qui multorum error peſſimus eſt,) ſed quòd
vnus atq; idem filius Dei, nunc diuinitatis ſuæ
glorię, nunc noſtræ naturæ, quam ſuſcipe- F
re dignatus eſt, loquatur affectibus.] Et in
Hieremiæ caput ſextum decimum, poſt
multa concludit. [Non quòd diuidamus Per-
ſonas, (vt impij faciunt,) ſed quòd vnus atq;
idem filius Dei, nunc iuxta carnem, nunc iux-
ta verbum loquatur Dei.] Idem dogma latius
ſuper Epiſtolam ad Titum, capite ſecundo,
atq; etiam alibi conuincit. Euthychetis pari-
ter vnam tantùm in Chriſto perſonam, & v-
nam naturam aſſerentis hęreſim ſimul inſecta-
tari ſępius viſus eſt, dum nunc Hebionis,
& Photini peruerſum dogma, quo Chriſtum
hominem tantùm contendebāt execratus eſt:
duas vtiq; ſemper in Chriſto perfectas, inte- G
graſq́; fuiſſe ſubſtantias, deitatem nempe, &
humanitatem concludens. Non ideo igitur
adulterinus Hieronymi hic ſermo cenſendus
eſt, quòd in eo blaſphemiæ, quas poſtmodum
Neſtorius, & Euthyches predicarunt, elimi-
nantur: quoniā & illaſmet alibi etiam fuiſſe
ab eodem Hieronymo multò ante ſatis, ſu-
perq́; confutatas conſtat: ſed idcircò tan-
quàm legitimus, & verus, & certus ad cę-
terorum eius ſcriptorum ordinem, atq; cata-
logum eſt admittendus, quòd ad veritatem
hanc ipſam cōuincendam haud leuia in pron-
ptu ſint argumenta. Deniq; Hebraici ſermo-
nis peritiam, cuius omnino Sophronius expers
fuit) ſermonis auctor habuiſſe ex his proba- H
tur, quæ in explicatione dictionis [Spiritus]
afferuntur. Tu ea videas, quæ plenius capite
decimotertio, numero vigeſimo quarto diſ-
putata ſunt. Lucubrationis huiuſce annus, tre-
centeſimus Chriſti nonageſimus tertius aptè
mihi numerandus videtur, cùm eo potiſſimū
tempore (extructo iam ſacrarum Virginum
cœnobio) in vnum ſimul omnes Summo
bonorum omnium Largitori honorem præ-
ſtarent.

11 *Scientes fratres dilectiſſimi*. Nunc Au-
guſtino, nunc Hieronymo Dieguus Payua, li-

A bro quinto contra Kemnitium pro defenſione
Sacri Concilij Tridentini ſermonem adſcribit,
Elegans certe is eſt, &'in verborum, ſenten-
tiarumq́; compræhenſionibus, & traductioni-
bus Auguſtini ſtylo proximus.

12 *Parentum meritis ſubiugans*. Ab Tertul-
liani ſtylo haud diſſimilis.

13 *Sufficere quidem fidei*. Quòd Epiſtolæ
titulus in quibuſdam codicibus varietatem fa-
ciat;(Damaſo enim in quibuſdam inſcribitur,
in quibuſdam Ruſtico Narbonenſi; In aliqui-
bus prætereа libris mutila, in aliquibus integra
circunferatur) eam propterea ſuppoſititiam
ſuſpicatus eſt Victorius, & alij eum ſecuti.
B Verùm illam tanquam germanam Sanctus
Thomas in Summa Theologica, Gratianus
in Decretis, Magiſter ſententiarum in ſenten-
tijs, & paſsìm poſtremi, & doctiſſimi iuris
Canonici emendatores allegant: Quibus ra-
tio quòq; temporis adſtipulatur, cùm Hiero-
nymi ætate, tres potiſſimùm eiuſdem nominis
Ruſtici claruiſſe legantur; videlicet Ruſticus
Aruernenſis, Ruſticus Lugdunenſis, & Ruſti-
cus Narbonenſis, Epiſcopi omnes. Hic ergo
idem putatur, ad quem adoleſcentem Epiſ-
tola quarta, ad Monacharum exhortatoria ex-
tat.

14 *Quantam in cæleſtibus*. In quibuſdam
C exemplaribus prenotatur Epiſtola:[Virginita-
tis laus ad Mauritij filiam,] in quibuſdam verò
[Ad Mauritū filiam,] in alijs [Ad Mauri filiā.]
Cęterùm Hieronymi eſſe ſuppoſitiтiā,(ſi Mau-
ritij nomine, eiuſdem æquè nominis Mauri-
tius Imperator accipiatur) illud apertè prodit,
quòd is circa Domini annum quingenteſimū
nonageſimum imperauit.

15 *Omnipotens Deus Pater*. Diſſimilis val-
de tum in eruditione, tū in ſermone ab illis E-
piſtola eſt, quę alibi ſusim Hieronymus, de ip-
ſiſmet Deo attributis ſcripſit. Et quidē alibi in
ipſis attributis explicandis(perinde ac legenti
liquet) ſæpiſſime Græca, aliquando etiam he-
D braica interponitur elocutio, hic verò, idio-
matum notitia penitus ignoratur,

16 *Credimus in vnum Deum*. Damaſi prę-
notatur titulo;(ſi tamen Damaſi eſt, cùm eius
ſcripta, de quibus Hieronymus in libro Scrip-
torū meminit, interijſſe compertū ſit.) Damaſi
nunc certa ſcripta ſunt quædam Epiſtolæ, qua-
rum aliquæ ſunt inter Epiſtolas Hieronymi,
aliquæ in hiſtoria Theodoreti, tum libro ſe
cundo, capite vigeſimo ſecundo, tum libro
quinto, capite decimo, & vndecimo.

17 *Credimus in Deum Patrem*. Quanuis
Sanctus Thomas, Magiſterq́; ſententiarum
nonnunquam hanc Symboli ad Damaſum ex-
planationem ſub Hieronymi nomine protule-
rint; Reuera tamen Hieronymi non eſſe, ſed B
Pelagij, non quidem ad Damaſum, ſed ad In-
nocentium Papam, Sanctus Auguſtinus libro
de gratia Chriſti, capite trigeſimo, trigeſimo
primo, trigeſimo ſecundo, & trigeſimo tertio:
Libro item de peccato originali, capite ſexto,
ac ſeptimo teſtatur, Porrò eiuſdem quoq;
Pelagij confeſſionis verba Auguſtinus allegās,
ea ipſa ibi eſſe depræhenduntur, quæ & in hac
fidei explanatione. Accedit ad hæc, & Vati-
cani codicis, Zoſimi Papæ litteras ad Africa-
nos Epiſcopos, eiuſdē Pelagij occaſione tranſ-
miſſas continentis teſtimoniū. Quandoquidē
de verbo ad verbum, hæc ipſa Symboli con-
feſſio ſub eiuſmodi titulo in eo legitur, videli- E
cet. [Libellus fidei Pellagij ad Innocentium
cum Epiſtola tranſmiſſus. Credimus in Deū
Patrem,] cum reliquis quæ hic habentur. Qui
etiam codex a Baronio Tomo quinto Annaliū
ſuorum, ſub Chriſti anno quadringenteſimo
decimo ſeptimo allegatur. Illud verò hoc lo-
co haud prætereundum eſt: quòd quanuis fi-
dei libellum Pelagij eſſe dicamus, non ideo
tamen quidpiam contra fidem Catholicā con-
tinere; quin potius vti Catholicū a Sanctis Pa-
tribus, Romanoq́; tunc temporis Pontifice fuiſ
ſe receptum, fatemur. Hæreticorum autem
in hoc verſutia reuelatur, qui vt Chriſti Eccle-
ſiam licentius inuaderent, ſub ouina interdum G
pelle intrinſecam luporum rabiem contegere
conſueuerunt.

18 *Credimus in vnum Deum Patrem*. Cer-
tè Hieronymi verba ad Marcum Celedenſem
Presbyterū Epiſtola ſeptuageſima ſeptima exa
minans, nimirū: [De fide autem, quam digna-
tus es ſcribere, S. Cyrillo dedi cōſcriptam fidē:
qui ſic non credit, alienus a Chriſto eſt] primo
arbitratus ſum aſpectu, explanationem hanc
Hieronymo tribuendam; præſertim, cùm &
perſonæ, cui inſcribitur conſentiat nomen, &
inter eiuſdem opera computetur. At rem ipſam
attentius circunſpiciens, neq; Hieronymi,
neq; Latini hominis, ſed Græci potius eſſe co- H
gor affirmare. Quandoquidem, cùm Hiero-
nymus a Patre & Filio, tanquam ab vno prin-
cipio Spiritum ſanctum procedere ſemper do-
cuerit, & prędicarit:(ſecundo Tomo, libro
ſecundo aduerſus Pelagianos, capite ſexto;
Tertio Tomo, Epiſtola centeſima quinquage-
ſima ad Hedibiam, quæſtione nona: & To-
mo quarto in Iſaiæ caput quadrageſimum oc-
tauum circa finē:) Hæc verò fidei cōfeſſio ſoli'
Patris ſpirationem commemoret hiſce verbis
[Credo in Spiritum ſanctum, qui de Patre pro
cedit propriè, & Deus eſt verus ſicut filius,] quę
confeſsio Græcorum Patrum fuit, non Latino-
rum: Hinc eſt quòd, neq; Hieronymum, neq;
Latinum

A Latinum quempiam alium illius auctorem ar-
bitrer.
Mihi quidem fideliſſime. Rufinum Aquile-
ienſem Præsbyterum, & Hieronymi hoſtem
acerrimum hæc fidei cõfeſsio, atq; explanatio,
ſui initio prodit auctorem, cuius & Gennadius
in Catalogo ſcriptorum ita meminit: [Proprio
autem labore, imo gratiæ Dei dono, expoſuit
idem Rufinus Symbolum, vt in eius compara-
tione, alij non expoſuiſſe credantur. Verùm
nil mirum, ſi Gennadius vtrunq; & Rufinum,
& hanc illi fidei adſcriptam explanationem
tantis attollat laudibus, cùm is eodem hæreſis
morbo, quo & idem Rufinus, ſcriptorum iudi-
B cio laborauerit, & in eiuſdem Rufini partes plus
æquo propenſior fuerit. Porrò, quanuis Rufi-
num a recta deinceps fide defeciſſe contigerit,
non propterea illius; (ſi tamen eius hæc fidei
confeſſio eſt, cùm & Sancto Cypriano Cartha-
ginenſi Epiſcopo tribuatur, interq; eius opera
impreſſa circunferatur) ſuſpecta cenſenda:
quin potius illi, vti piæ, atq; Catholicæ applau-
dendum eſt. Cæterùm de eadem capite deci-
mo octauo pluribus actum eſt.
19 Nulla res (vetus inquit Comicus.) Quo-
niam vno, vel altero Epiſtolæ huius ſententia
haud explicari verbo poteſt, ad eiuſdem nũc
paulo diligentius examen incumbendum.

C

De Auctore Epiſtolæ ad Præſidium.

CONTROVERSIA XXX.

CVr Victorius hanc Epiſtolam a germanis
diſcreuerit, hactenus non habeo: niſi id
ab eo inconſultò præſtitum affirmem. Quòd
ne caſu enuntiare videar, ex temporis ratione,
loco, auctoris profeſſione, phraſis eruditioniſq;
nitore, & totius ipſius Epiſtolæ argumento aſſer
tum comprobo. Et quidem temporis inprimis
ratio congruit Hieronymo, cùm in ipſa Epiſto
la Valentiniani ac Valentis fratrum obitus, pe-
D rinde ac recentis euentus mentio coincidat.
Porrò, quis neſciat vtriuſq; e vita diſceſſum:
Valẽtiniani quidẽ anno Domini trecẽteſimo ſe
ptuageſimo quinto, Valentis verò trigeſimo ſe
ptuageſimo nono accidiſſe? Meminit præterea
Illyrij, ac Thraciæ a Barbaris illata ſtrage, quam
paſsim in ſuis Hieronymus deplorat operibus.
Vide eiuſdem Commentarios, in caput primũ
Sophoniæ, in caput quartum Oſeæ, & Epiſto-
lam tertiam ad Heliodorum. Subijcit mox
Epiſtola Gratiani Principis interitum hiſce
verbis: [Necdum annus completus eſt, quo
Principem Gratianum, prodente exercitu ſuo
ante fœda captiuitas, dehinc miſerabilior op-
preſſit interitus] Quæ eadem cum illis ſunt,
quę ipſe in tertia Epiſtola ad Heliodorũ ſcrip- E
tis proſequitur, videlicet: [Gratianus ab exer-
citu ſuo proditus, & ab obuijs Vrbibus non re-
ceptus ludibrio hoſti fuit, cruentęq; manus ve
ſtigia parietes tui Lugdune teſtantur.] Ex qui-
bus, cùm necdum annum ab eiuſdem Gratiani
obitu completum fuiſſe elapſum prodat, Epi-
ſtolę etiam quo conſcripta eſt tempus habetur:
Christi nimirum trecenteſimus octogeſimus
tertius: quo pariter Romam ipſummet
Hieronymum a Damaſo euocatum, tam ex
proprijs eius ſcriptis, tum ex Eccleſiaſticis hi-
ſtorijs alibi oſtendimus; capite videlicet deci-
mo tertio, initio, & capite decimo quarto, initio.
Locus ſecundò Hieronymum declarat aucto- F
rem, cùm in Oriente ſe ſcriptam prodat Epi-
ſtola, fuiſſe nanq; Orientem illis potiſſimum
temporibus Monachorum ſolum, nemo ex an-
tiquitatis monumentis ignorat. Non contra-
dicit tertiò auctoris profeſsio, quia ſe Monachũ
idem pluribus apertè fatetur. Et quod de ca-
pillorum tonſura, atq; raſura in hac habetur,
videlicet [Tu ſi paululum, vt nos ſolemus fa-
cere ruſticani capillum vſq; ad cutem perſecue
ris, riſum pręberis omnibus] Illi manifeſto ad-
ſtipulatur, quod in Ezechielis quadrageſimum
quartum affertur: [Raſa capita habet ſuperſti-
tio Gentilis: Verùm nos nequaquam hoc fine G
raſuram patimur, ſed quam ad luctus perma-
ximi iuxta veterem conſuetudinem indiciũ,
pro noſtris, ac veſtris criminibus Deus eſt mi-
natus, ſpontè præaſſumimus, vt præueniendo,
raſuram euadamus æternam.] Eruditionis
item, ac phraſis nitor ipſum quartò Hierony-
mum probat, quia vnus atq; idem in hac ipſa
Epiſtola, ac in cæteris legitimis eius ſcriptis ex
mutua collatione dignoſcitur. Vnde & in il-
lius exordio ſe Quintiliani, atq; Virgilij operi-
bus ita verſarũ oſtẽdit, vt Hieronymus omnino
auctor credendus ſit, quippe qui in Gentiliũ
libris peruoluendis, ac Quintiliani præſertim H
plurimum ſtudij, atq; laboris ſe inſumpſiſſe
profiteatur, Epiſtola quarta ad Ruſticum Mo-
nachum: in prologo Danielis, & alibi. Quintò
totum Epiſtolæ huius argumentum a certis,
germaniſq; eius Epiſtolis, ac a prima potiſſimũ
ad Heliodorum ne in puncto quidem diſtat,
quod vt tu quoq; Iudex decernas, paucula quę
ſubdidi conferre ne graueris. Ad Heliodorum
Epiſtola prima ſcribitur. [Quotieſcunq; illuc
cogitatione conſcenderis (ideſt in Paradiſum)
toties in eremo non eris;] In hac verò ad Præ-
ſidium [In Paradiſum mente conſcendens, toties
in terra non eris, quoties terram deſpexeris.]
Ad Heliodorum: [licet ſparſo crine, & ſciſſis
veſtibus vbera, quibus te nutrierat mater oſten
dat: licet in limine iaceat: per calcatum perge
patrem

A patrem,] In hac [Quod ſi exire cupienti ma-
ter obſiſtit in limine, loquere ei verbis Domi-
ni: Mater mea, & fratres mei ſunt, qui fecerint
voluntatem patris mei.] Ad Heliodorum
[O deſertum Chriſti floribus vernans: O ſoli-
tudo, in qua illi naſcuntur lapides, de quibus
in Apocalypſi ciuitas magni regis extruitur,]
In hac: [Quanti ibi flores? quàm Spiritualibus
gemmis prata vernantia?] Ad Marcellam Epi
ſtola decima ſeptima dicitur: [Ambitio (in Vr
bibus ſcilicet) potentia, magnitudo vrbis, vide
ri & videre, ſalutari & ſalutare, & detrahere,
vel audire, vel proloqui, & tantam hominum
frequentiam, ſaltem inuitum videre, a propo-
B ſito Monachorum, & quiete aliena ſũt,] In hac:
[Hæc & iſtiuſmodi, cùm vitam in Vrbibus la-
cerent bonam, quid facies frater in medio? aut
vitijs, aut anathemati colla ſubmittes. Præter-
mitto crebras ſalutationes, obſequia matrona-
rum, variaſq; illecebras, quibus etiam rigidiſſi-
mi animi emolliuntur.] Quod ne longior ſim,
ſingula huius ad Præſidium Epiſtolæ verba, ad
eum vſq; locum, vbi dicitur. [Pellicani cum ſu-
os a ſerpente filios &c.] Hieronymum omnino
loquentem exprimunt. Cætera ab allegatis
nuper verbis vſq; ad finem, nec Hieronymi
ſunt, nec cum ipſa Epiſtola cohærent, quæ ſui
ipſius concluſionem in proximè ſuperioribus
C manifeſtè prodit: hiſce videlicet: [Plura cùm
ſcribere vellem &c.] Fragmentum autem inter
eiuſdem Hieronymi ſcripta deprehenſum, ne
dinagans interiret, ab antiquarijs huic perpe-
ràm Epiſtolæ aliquando adnexum eſt; atq; ita
progreſſu temporis, vnum cum eadem creditũ
eſt, cùm tamen reuera nihil cum ea habeat.
Deniq; cùm hactenus allata omnia: temporis
nimirum ratio; locus; auctoris profeſſio: eru-
ditionis, ac phraſis ſplendor, totumq; Epiſtolę
argumentum, nec non verba penè ſingula Hie
ronymum præſeferant auctorem; Habeatur
inſuper ipſiuſmet Hieronymi indubitatiſſimũ,
atq; certiſſimum ex Epiſtola nonageſima octa-
D ua: [Anno præterito] de arctiſſimo cum eodem
Præſidio neceſſitudinis vinculo teſtimonium.
Accedat deniq; æquè Auguſtini Epiſtola, apud
Hieronymum nonageſima quinta; [Sicut præ-
ſens] amicitiã inter vtrunq; manifeſtiſſimè ex-
plicans: Huiuſmodi, inquã omnia, hanc quoq;
Tomi noni Epiſtolam & Hieronymi germanã
conuincunt, & eiuſdem Præſidij ipſunmet
Hieronymum ad Monachatum fuiſſe promo-
torem, atq; deinceps Patrem in Bethlehemiti-
co cœnobio, ſatis ſuperq; conprobant. Hæc
ſunt, quibus ab Hieronymo Epiſtolam iniu-
ſtè ablatam, eidem reſtituendam, Petro Mariæ
Campo, communis patriæ memorabilium rerũ
ſcriptori acuratiſſimo aliàs reſpondi,

20 Superiore Epiſtola. Diſſidebãt in inſcrip- E
tione antiqua olim inter ſe manuſcripta exem-
plaria, in quibuſdam enim Terentia, in quibuſ-
dam Theraſia ſcribebatur. Fuit eiuſdem nomi-
nis Paulini Nolani quondam vxor, tum ſancti-
tate, tum demum Monaſtica profeſſione cele-
bris, (de qua & apud Hieronymum Epiſtola
decima tertia.) Quod ſi quis ad hanc ipſam,
ſcriptam Epiſtolam contendat, præter ſtyli ger-
manitatem, temporis quoq; ratio, Maximo
Taurinenſi Epiſcopo congruere certò ſciat.

21 Lectis litteris tuis. Noui Theophilum
Epiſcopum Alexandrinum de celebratione pa
riter Paſchæ libros, quos idem Sanctus Hiero-
nymus de Græco trãſtulit in Latinum edidiſſe. F
Verùm hunc ab eo omninò diſparem eſſe, de-
clarat Sanctorum Patrum Bibliotheca, dum
adamuſsìm eiuſmodi Theophili ſcripta libro
tertio percenſet. Hinc libelli Hieronymus
auctor negatur, quòd in eo ex aliorum doctri-
na Paſchæ, atq; Hiericho interpretationes affe
rantur. Auguſtini autem lucubrationem eſſe
communis ſententia eſt, quæ & ideircò mihi
probatur, quòd illius auctor[illegible] ſe Africanum
oſtendat, dum hęc habet: [ad mouendum piè
animum, & accendendum diuinæ lectionis af-
fectum varia conſuetudo eſt: Et pleraq; Eccle-
ſiæ membra pignota ſunt: Ita vt Donatiſtæ
nos repræhendant, quòd ſobriè pſallimus in G
Eccleſia diuina cantica Prophetarum.

22 Puto leuius eſſe crimen. Obiurgationis
huius arbitrati ſunt nonnulli Tertullianum au-
ctorem, alij Auguſtinum; quidam verò ſub
incerto eandem reliquerunt. Sed quidquid ſit
Epiſtola elegans valde eſt, ac erudita. De eo-
dem argumento habetur apud ipſunmet Hie-
ronymum Tomo primo, Epiſtola altera, in or-
dine quadrageſima octaua.

23 Niſi vererer, Beatiſſime Frater. Pauli-
no Nolano tribuitur, quamuis in catalogo ſcrip-
torum eius haud adnotetur. Porrò quòd in
Euagrium inſcribatur, alterum ab eo intelligas,
qui Antiochenæ tenuit ſedem Eccleſię; is enim H
pius æquè, ac eruditus fuit. De eodem capite
quarto, & ſeptimo.

24 Et ſi ignotus tibi ſim facie. Eiuſdem ar-
gumenti altera extat Tomo primo, in ordine
trigeſima quinta Epiſtola, cuius & exordium
idem fermè eſt: eademq; a coniugio contra-
hendo verba auocantia, nec non eędem pro
contemnendis opibus argumenta. Hoc tantũ
præſentis Epiſtolæ Hieronymũ negare mihi vi
detur auctorẽ, quòd nonnullis minus interdũ
Latinis vocibus ipſamet reſpergatur: cuiuſmo
modi ſunt, ſecutor: ſeruiri, & ſimilia. Vide
Animaduerſionem in pręallegatã primi Tomi
trigeſimam quintam Epiſtolam. Conſentiunt
omnes

A omnes Paulini eſſe, & iam cum cæteris eius ſcriptis impreſſa circunfertur.

25 *Hæc ſunt verba, quæ locutus.* Incerti auctoris, & quidem neoterici creditur. Diſſidere autem a Hieronymi peritia ex eo expreſſè deducitur, quòd aliter hebraica quædam nomina, quàm idem interpretatur Hieronymus, exponit. Verbi gratia hìc auctor Azeroth interpretatur Villam: Hieronymus verò, atria ſeu veſtibula. Hìc manna album ſignificare dicitur: apud Hieronymum, Quid eſt hoc? Hic Tophel exponitur ſtultitia, apud Hieronymum verò, Achitophel (quod idem eſt ac Tophel, vt videre apud Pagninum eſt de he-
B braicis nominibus) frater meus cadens, ſiuè irruens: vel frater meus cogitans, ſiue tractás vertitur. Deniq; ſaliuam non ſapit Hieronymi.

26 *Omne Pſalterium.* Fragmentum myſticæ huius explanationis in pſalmum quadrageſimum primum alium ab Hieronymo ex eo præſefert auctorem, quòd in ipſo [Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum] legatur: Hieronymus vero ad fortem viuum, ſiuè fortiſſimum, Vel Deum viuentem]ex Hebræo vertit. Vidiſſe tamen illum Hieronymi ſcripta hinc declaratur, quòd ex eis quædam accipiat, preſertim vero, quæ in tituli expoſitio-
C ne (vt cætera omittam) enarrat. Tu vide Hieronymum in expoſitione Pſalmi octogeſimi tertij, & eadem cum his eſſe comperies, quæ in huius fragmenti exordio afferuntur.

27 *In omni pſalmo.* Einſdem auctoris fruſtum æquè iſtud myſticæ explanationis eſt, & Hieronymi ſententiam in translatione verborum [O Domine ſaluum me fac] pro quibus in Hebræo, Oſianna legi affirmat, ſequitur. Vide Epiſtolam centeſimam quadrageſimam quintam ad Damaſum Papam, paulò poſt initium.

28 *Cogor a te, vt tibi Dardane.* Diſtat valde ab eruditione & ſtylo Hieronymi. Sed
D neq; figuraliter: Spiritualiter; & his ſimilia, quæ in Epiſtola habentur dictiones Hieronymo communes ſunt.

29 *Exulta cælum, & in letitia eſto terra.* Nihil, ſiuè hic, ſiuè ſequentes reſipiunt Hieronymi pectoris ſermones. Eorum verò ſingulos diuinare velle auctores, difficillimum.

30 *Hodie verus Sol.* Leonis Papę, vel Maximi Taurinenſis Epiſcopi ſermonem eſſe ſuſpicatur Cornelius Schultingius. Sed reuera neq; dicendi ratio, neq; orationis circuitus ipſum Leonem, quin potius Diuum Fulgentiũ, exhibent.

31 *Dies Epiphaniorum.* Incertus.

32 *Quomodo miles ſẽper exercetur.* Incertus.

33 *Hodie fratres chariſſimi.* Incertus. E

34 *Non queo Fratres chariſſimi.* Incertus.

35 *Sæpiſſimo rogatu.* De hoc Baronij accipe ſententiam ex Annotationibus ad Martyrologium Romanum acceptam: Fertur (inquit) apocrypha ſcriptura, & meritò in angulum reiecta nomine Sancti Hieronymi ad Euſtochiũ de Vinculis B. Petri, qua mendax auctor teſtatur eiuſmodi vinculorum ſolemnitatem a Siluestro Papa ex Conſtantini decreto ſtatutam: quæ quidem ſcriptio, cùm nullius priſcorum auctorum teſtimonio fulciatur, & firmæ auctoritates contrarium perſuadeant, ab omnibus inprobatur.] Hæc ille. Porrò præſentis F
ſermonis vanitas in eo detegitur, quòd non ante pręfatæ Petri catenæ repertæ ſunt, quàm Eudocia Hieroſolymam Roma pergeret: perexiſſe autem illam quadringenteſimo trigeſimo ſexto, vel ſequenti Chriſti anno, auctor Euagrius eſt libro primo, capite vigeſimo. Id quod & ex Socrate, Marcellino, alijſq́; comprobatur.

36 *Dignum eſt fratres.* Multa more ſuo fuſè De vigilijs diſſeruit Hieronymus in libris preſertim aduerſus Vigilantium, vt propterea opus illi non fuerit de eodem argumento plura repetere. Sermo tamen eruditus eſt, etiamſi lepore, ac Hieronymini venuſtate non G
affluat.

37 *Qui Æthiopem inuitat ad balneas.* Illegitima proculdubio hæc ad Pammachiũ, & Oceanum inſcriptio eſt. Qui enim fieri poteſt, vt quos ſemper, tamquam veros mundi contemptores, Chriſtiq́; inuictos athletas ſuis extulit ſcriptis, nunc eoſdem, vitiorum mole grauatos increpet.

38 *Ad te ſuſpiro hominem.* Incerti, ac vix Latini hominis.

39 *Admirabile diuina.* Adeo balbutit vt Iouiniani eam crediderint Cornelius. Ex his autem conpacta cenſetur, quæ ipſemet Hieronymus ex eiuſdem Commentarijs (de qui- H
bus capite decimo ſeptimo) recenſuit.

40 *Omnium quidem de ſcripturis.* Inter S. Ioannis Chryſoſtomi opera (referente Cornelio) reperitur. At quòd neq; Ioannis Chryſoſtomi, neq; Hieronymi, neq; cuiuſpiam ſcriptoris Catholici ea ſit, Bellarmini iudiciũ eſt. Pelagium autem ideo illius auctorem eſſe, vel eius ſectatorem pro certo tenet. Et reuera Bellarmini ego cenſura admonitus, Pelagium in ea loquentem audire videor. Quandoquidem liberum arbitrium auctor ſic attollit, vt munus a Deo homini datum illud afferat: mox eius vſu (nulla diuinę gratię habita ratione, vel mentione) ſa-

A lutis idipſum cauſam inferat. Tertio, veniam abſolutè peccatoribus dari ex mercede ſudoris, & digna pœnitentia (non ex gratia & miſericordia) in calce concludat. Atq; hæc de prima Epiſtolarum ſerie. E

In ſecunda ſerie ſunt proprios auctores ſuis titulis præferentia.

41 *Paulinus Sebaſtiano eremita.*

Mariani Victorij Epiſcopi Reatini præmonitio ad lectorem de Apologia pro Origene, in qua oſtenditur illum non Pamphili martyris, ſed Euſebij *Ceſarienſis eſſe.*

In Apologiam Euſebij *Cæſarienſis, falsò Pãphilo adſcriptam pro Origene Rufini ad Macharium proœmium.* B

Apologia Euſebij *Cæſarienſis pro Origene, Rufino interprete, falsò Pamphilo martyri adſcripta, quindecim capita continens.*

Rufini liber De adulteratione librorum Origenis ad Macarium duo capita continens.

Prologus Rufini in Periarchon Origenis ad Macharium duo capita continens.

42 *Rufini ad Anaſtaſium Vrbis Romæ Epiſcopum Apologia pro fide ſua.*

43 *Anaſtaſij Romani Epiſcopi ad* Ioannem *Hieroſolymitanum Epiſcopum de Rufino ſententia*

Rufini Aquileienſis in S.Hieronymum Inuectiuarum libri duo.

44 *Auguſtinus Hieronymo de eo, quod ſcriptum eſt: Qui totam legem ſeruauerit &c.*

45 *Auguſtinus Hieronymo De ratione animæ.*

46 *Auguſtinus ad Optatum* Epiſcopum *Mileuetanum De origine animarum.*

47 *Auguſtini homilia De Paſtoribus.*

48 *Valerius Rufino, ne ducat vxorem.* F

Gennadij Illuſtrium virorum Catalogus.

Martini quinti Pótificis Regula monachorum approbatio.

Regula Monachorum Sancti Hieronymi ex ſcriptis eiuſdem per Lupum de Olmeto collecta, capita triginta dua continens.

Dialogus ſub nomine Hieronymi & Auguſtini ex vtriuſq; ſcriptis ab incerto auctore de origine animarum collectus.

De Corpore, & ſanguine Chriſti Homilia incerto auctore.

Homilia ſuper Euangelium Matthæi: Quis veſtrum habebit amicum &c.

C G

ANIMADVERSIONES.

41 S*ancto, & merito.* Iure Paulini Nolani nomine inſcribitur, cùm eius & ſit, & inter eius opera impreſſa legatur.

Mariani Victorij &c. In primam huius voluminis. De eodem argumento tu vide in ſuperiori opere caput decimum octauum, numero decimo.

In Apologiam Euſebij *&c. Cognoſcenda veritatis.* Mentitur apertè Rufinus in hoc proœmio Apologiam pro Origene Euſebij Cæſarienſis olim Arriani Epiſcopi, Sancto Pamphi-

D lo Martyri tribuens: ſingulorum tu cauſas Lector inquire capite decimo octauo, numero quinto. Tentauit namq; Rufinus in Apologiæ huius translatione, atq; inſcriptione, quod & quamplurimi poſt eum hæretici, Caluinuſq; præſertim, qui Inſtitutiones ſuas, primò ſub Alcuini, Caroli Magni præceptoris nomine edidit, vt ſub Catholici patris confiɛto nomine proprias blaſphemias plauſibili' omnibus exhiberet. De Machario eiuſdem Rufini diſcipulo, cui opus dedicatur, alibi.

Apologia Euſebij *&c. Nihil mirum fratres.* Non moueat quempiam, quòd ſub Pamphili Martyris nomine opus aliquando editum, & & eiuſdem Martyris ab Hieronymo primùm creditum ſit; de eoq; propterea idem Hieronymus meminerit in Libro de Scriptoribus, ſub Pamphilo; Enimuerò deceptus ex falſo illi a Rufino affixo titulo, verè Pamphili (eo minime inſpecto) germanum putauit; at cõtrouerſijs de fide inter eos exortis, intimiuſq; reb' ipſis ex Græcorum bibliotheca mutuo acceptis, tunc protinus & certum eiuſdem Apologiæ auctoris nomen (Euſebij nimirum,) & Translatoris (Rufini videlicet) perfidia, quam toto declarauit Hieronymus orbi, reuelata eſt. Atq;

H vt Euſebij, Pamphili dicti, Epiſcopi Cæſarienſis vitæ profeſſionem agnoſcas, Arrianæ impietatis aſſertorem, & præceptorem eum ſcias. Origeni præterea adeo addictus fuit, vt idcirco libri eius De Eccleſiaſtica hiſtoria a Gelaſio inter apocryphas ſcripturas reiecti ſint, quòd nimirum eundem Origenem nimis celebrarit. Hæreſis labe pollutum illum Sanctus Athanaſius, libro de Decretis Nicenæ Synodi vocat: Sanctus Hieronymus in vtroq; libro aduerſus Rufinum, non hæreticum tantùm Arrianum, ſed Arrianorum Principem, ac ſigniferum ſugillat. Deniq; ſeptima Synodus, Actorum quinto eiuſdem, tanquam Arriani omnino tollit auctoritatem.

A *Ruſini liber de Adulteratione &c. In his quæ*
in ſuperiori. Quæ aduerſus libri huius delira-
menta Hieronymus ſcripſerit, decimo octauo
capite, numero nono proferuntur.

Prologus Ruſini. Scio quamplurimos fratrum.
Attollit in hoc Ruſinus omni laudum genere
Hieronymum, at qua verſutia explicatur ca-
pite decimo quinto, numero vigeſimo ſexto.

Fragmentum librorum periarchon. Omnes
qui credunt. De integro volumine agitur ca-
pite decimo quinto, numero vigeſimo ſepti-
mo extat nunc inter Origenis opera primo To
mo libris quatuor diſtinctum, illudq; non Ru-
ſini, ſed Hieronymi translatione creditur elucu
B bratum; maximè cùm translatum a Rufino
vbiq; terrarum protinus damnatum ſit.

42 *Audiui quoſdam.* Tu eam nunc ſur-
ſum, nunc deorſum verſam, & ad Herculeum
lapidem probatam vide libro ſecundo Apolo-
giæ Hieronymi aduerſus eundem Rufinum,
capite primo, ſecundo, tertio, & quarto. Scrip-
ta probatur anno Chriſti quadringenteſimo
primo, cùm antea idem Rufinus ab Anaſtaſio
Summo Pontifice ad dicendam cauſam Romã
euocatus venire contempſit.

43 *Probata quidem affectionis.* Confictam
hanc ab Hieronymo Epiſtolam iactare per Ori
entem conſueuit Rufinus. De ea capite deci-
C mo octauo, numero quinto. Hanc ipſam S.
Pontifex Chriſti anno quadringenteſimo ſe-
cundo ideo dedit Epiſtolam, quò litteris Ioan-
nis Hieroſolymorum Epiſcopi de cauſa Rufini
interpellantis occurreret. Quòd verò in ea Io-
annes ipſe, a nobis vbiq; hæreticus, atq; Orige
niſta iuſto titulo ſugillatus, ſummis efferatur
præconijs, non moueat quempiam. Eiuſmodi
enim, vel meliori is tunc frugi redditus, vel Ca
tholicæ ſaltem fidei exterius delineatus, etiãſi
Origenis errores nutriret in pectore, conpro-
batur. Idipſum, & Baronius ſub anno Chriſti
quadringenteſimo ſecundo.

Ruſini Inuectiuarum &c. Perlegi ſcripta tua
D *Aproniane.* Tres primùm Rufinus libros
edidit, ſed tertius interijt. De eiſdem capite
decimo octauo, numero quinto, vbi & Rufini
eiuſdem miſerabilis vitæ exitus aperitur. Con-
ſignatum alibi opus eſt anno Chriſti quadrin-
genteſimo.

44 *Quod ad te ſcripſi.* Habetur Epiſtola
Tomo ſecundo operum eiuſdem, in ordine vi-
geſima nona. De ea capite vigeſimo, numerò
ſeptimo. Datam verò eandem poſt ſequentẽ
protinus intelliget, qui ad eius exordium at-
tendet; memoratur enim hæc in eo; Quo fit
vt niſi eo ipſo anno quo & ſequens, proximè
ſaltem ſequenti ſcripta probetur Epiſtola.

45 *Deum noſtrum, qui nos vocauit.* Extat
apud eundem Tomo ſecundo in ordine vige- E
ſima octaua. Eius item mentio habetur capi-
te vigeſimo, numero ſeptimo. Tunc exarata
Epiſtola ex eius exordio habetur, cum Oroſius
in Palęſtinam profectus eſt. Numeratus eiuſ-
modi annus alibi a Chriſto eſt quadringenteſi-
mus decimus quartus.

46 *Quamuis tuæ Sanctitatis.* Cùm hæc ad
Optatum Epiſtola ante relatis modò ad Hiero-
nimum Epiſtolis poſterior fuerit, (vti etiam ex
contentis in ipſa patet, in quibus & illarum,
& Hieronymi mentio habetur) non ſatis video,
quomodo æquè temporum rationi eius conſen
tiat titulus. Quandoquidem, ſi illud verum
eſt, vti veriſſimum eſſe ex Hieronymi, Augu- F
ſtiniq; ſententia Baronius in Annalibus cõpro-
bat: Optatũ nimirũ primos vix Damaſi annos
attigiſſe, (Chriſti videlicet trecẽteſimum ſexa-
geſimũ octauũ) & ante relatas ad Hieronymũ
Epiſtolas, (poſt quas & hæc ad eundem Optatũ
data fuit) circa Domini annum quadringen-
teſimum decimum quartum conſcriptas fuiſ
ſe; Neceſſariò ex hac temporum ſupputatione
ſequitur, vel Auguſtini non eſſe Epiſtolã, quòd
veritati minimè adſtipulatur; vel ſaltem titu-
lum illius, (quod rationi magis conſentaneum
eſt) errore Librariorum deprauatum fuiſſe:
Ita vt pro Optato, Seuerus, vel Eradius, quorũ G
vterq; poſt eũdem Miluetanam ſedem tenuit;
& de quibus ſæpius idem ipſe Auguſtinus me-
minit, reſtituendus ſit. Agit de Hieronymo
Epiſtola illis verbis: [Scripſi ad eum (Hierony-
mum videlicet) non breuem librum, conſulens
eum, & petens vt prius me doceat: & tunc ad
me mittat quos doceam. Qui liber meus non
doctoris, ſed inquiſitoris & potius diſcere cu-
pientis apud me legi poteſt &c.]

47 *Spes tota noſtra.* Habetur inter Auguſtini
opera, de qua & Poſſidius in Indiculo, vt prop-
terea de auctore non ſuperſit dubitandi locus.

48 *Loqui prohibeor, & tacere non poſſum.* H
Incognitus adhuc huius auctor eſt, cùm nullus
eius nominis ſcripta in Eccleſiaſticorum ſerie
auctorum recenſeãtur.

Gennadij Illuſtrium virorum Catalogus.
Iacobus Presbyter. Maleuolum pariter, & in-
peritum, ſe in opere auctor oſtendit, dum Ru-
finum, nullo pacto cum Hieronymo comparan
dum illi præfert, & eundem in ipſummet Rufi-
num inuidię ſtimulo concitatum ingenium agi
tauiſſe ſcribit. Illum Baronius Tomo quinto
Annalium hæreſis macula reſperſum ſępius
inclamat, atq; damnat. Et quidem meritò,
fuit enim hæreticus, perinde ac paſsìm in hoc
ipſo opere explicatur, præſertim capite tertio,
in Euagrio: Vnde nec mirum, ſi Euagrium Mo
nachum Ponticum, hiperboritam dictũ, toties

Hiero-

A Hieronymi, & aliorum Sanctorum Patrum teſtimonio Origeniſtam, Origeniſtarumq́; principem appellatum tantis efferat preconijs, vt eundem virtutibus ac ſignis pollentem temere audeat affirmare. Quot quot inſuper Sanctorum Patrum, aduerſus Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum, æquè Origeniſtam calamos exacuerunt, obtrectatorum nomine ſugillat omnes. Deniq; Caſſianum, & Fauſtum Semipelagianos hæreticos celebrat, & Sanctũ Proſperum, quem ex dono Dei contra Pelagium dimicaſſe omnibus conpertiſſimum eſt, deprimit.

Martini V. Pontificis &c. Et ſi pre cunctorũ. B Habetur hæc ipſa libro tertio, de Origine Ordinis noſtri. Et licet opus nec dum in lucem prodierit, illud tamen abſolutis quibuſdam aliorum ſtudiorum occupationibus, ſi Dominus vitam dederit, certò cudere intendimus. At non ſolùm præfatus Pontifex hoc diplomate Monachalem Hieronymi Regulam (de qua mox) approbauit, ſed altero quoq;, ſequenti videlicet, anno Chriſti milleſimo quadringenteſimo trigeſimo, ſub die decima menſis Iulij communiuit. Extat & ipſũ loco citato, in ordine decimũ quartũ.

Regula Monachorum &c. Fratres chariſſimi. Quod de [Oliueto] in titulo ſcribitur [de Olmeto] reſtituendum eſt. Is enim Hiſpali in Hiſpania Oppidum eſt, a quo ipſe Lupus duxit Originem. Porrò qua ingenij arte, & animi religione Regula hæc in vnum ex Hieronymi ſenteutijs conflata ſit non eſt opus vt explicemus, cum in eius præconium clariſſimi viri, Victoriuſq; præſertim, & Martinus V. inſurrexerint. Eandem nuperrimè reſtitutam, allegationibusq́; illuſtratam, vnà cum Vita eiuſdẽ Patris Lupi, nec non defenſione, ſeu Apologia pro ea edidimus. E

Dialogus nomine Hieronymi &c. Cũ apud vos. Neminem in vtriuſq; doctrina verſatum arbitror eſſe, qui in præſenti Dialogo intextam doctrinam, immo verba adamuſsìm ex vtriſq; F vſurpata non intelligat.

De Corpore &c. Magnitudo Cæleſtium. Auguſtini ſtylo ſimilis videtur: præterquam quod in ea, & Pelagij, vti illius temporis hæreſiarchæ mentio habetur. Cuius pariter prauũ dogma ibi inducitur, atq; eluitur. Hanc Diuũ Thomam vidiſſe, multaq; ab eadem, pro Sanctiſſimi Corporis Chriſti elucubrando officio vſurpaſſe legenti patet.

Homilia ſuper Euangelium: Quis veſtrum: Sanctus Euangeliſta. Non diſſidet a ſtylo præcedentis, Auguſtinuſq́; in ea manifeſtò loquitur.

C In tertia demúm ſerie ea continẽtur, quæ ſuos quidem præfixis titulis indicant auctores, ſed non ita erudita ſunt, quemadmodum illa, quæ in prima, & ſecunda claſſe digeſta ſunt. G

49 *Ad Tyraſium ſuper morte filia conſolatio.*
50 *Ad Oceanũ de ferendis opprobrijs Hortatoria.*
51 *Ad Oceanum de vita Clericorum.*
52 *Damaſus Hieronymo.*
53 *Hieronymus Damaſo.*
Scriptorum Eccleſiaſticorum Catalogus ad Deſiderium.
54 *Ad Paulam, & Euſtochium de virtute Pſalmorum.* D
55 *Ad Damaſum de oblatione altaris.*
Regula Monacharum quadraginta & vnũ capita continens.
56 *Chromati⁹ & Heliodor⁹ Epiſcopi Hieronymo.*
57 *Hieronymus Chromatio, & Heliodoro.*
58 *De Natiuitate Sanctæ Mariæ.*
59 *Euſebius de morte Hieronymi ad Damaſum.*
Auguſtini Hipponenſis Epiſcopi ad Cyrillum Hieroſolymitanum Epiſcopum, de magnificentijs Beati Hieronymi.
Cyrilli Epiſcopi Hieroſolymitani, de miraculis Sancti Hieronymi, ad Sanctum Auguſtinum Epiſcopum Hipponenſem. H
Vita Sancti Hieronymi incerto auctore.

ANIMADVERSIONES.

49 B*Enedicto, & dilectiſſimo.* Quanuis Epiſtola Hieronymi nnmen ſui exordio præſeferat, & expeditiores anfractus eundem Hieronymum loquentem videantur aliquomodo exhibere; Sunt tamen in ea aliquæ minus latinæ dictiones Hieronymi prorſus indignæ calamo; vti intrepidanter, principaliter, & his ſimilia, Deniq; ſtylus totus iacet, ſemilatinuſq́; cenſetur.

50 *Diuerſorum opprobria.* Meminit frequenter Hieronymus de Oceano, In apologia preſertim libro tertio, capite ſecundo. Et in Epiſtola octogeſima ſecunda ad eundem, & Epiſtola octogeſima tertia. Eiuſdem etiam,

atq;

A atq; Pammachij ad ipſum Hieronymũ Epiſtola extat quadrageſima quarta. Alius autem ille ab hoc cenſetur, quòd ille Romanus, Pãmachijq́; amicus eſſet, hic verò, vnde ſit, nec excogitari poteſt. Sed neq; Hieronymus litteras dediſſet Oceano abſq; ſalute eidem Pãmachio, amiciſq; ſimul in Vrbe degentibus dicenda. Poſtremò ad Hieronymi phraſim nec eruditionem accedit Epiſtola.

51 Sophronius, Euſebius. Multa ſunt, quę ſuſpectam ambiguamq́; hanc mihi reddunt Epiſtolam. Titulus videlicet inprimis, qui & Sophronium, & Euſebium, & Hieronymum refert auctores, & tamen ipſiuſmet Epiſ- B tolæ forma, ab vno tantùm ſe dictatam maniſeſtiſſimè profitetur. Secundò tituli varietas: in quibuſdam enim codicibus, non ita vt mox allatus eſt, ſed aliter, nimirum: [Hieronymus Euſebij filius, Oceano ſuo ſalutem] legebatur. Tertiò, ipſe ſermo adeo non facundus, vt nec interdum ſemilatinus: cuiuſmodi dictiones ſunt: Secreta liter: conuerſatio, qualiter, & his ſimiles. Vidiſſe tamen Hieronymum Epiſtolæ huius auctor, atq; Epiſtolam pręſertim vigeſimam ſecundam ad Euſtochium, vbi de Agapetis virginibus agit, ſatis probabile eſt, cũ pari paſſu, eademq́; verborum conpoſitione vtriq; incedant. Verùm, quoniam hęc noſtra C ſententia a Baronij iudicio diſſidet, placuit hoc loco propriam quoq; eius proferre ſentẽtiam, vt tu ipſe Lector hanc deinceps cum cęteris Hieronymi Epiſtolis cõferens, iudicium feras. Scias (inquit) Sanctum Hieronymum Theclę acta nouiſſe, & conprobaſſe, quòd ex eo exploratum habetur: cùm enim in iiſdem actis illud etiam enarretur, Sanctam Theclam a tormentis liberam, verbi cupidam, magiſtri auidam, Antiochiam Piſidię, quò Sanctum Paulum profectum audierat, aduentaſſe, ſed a Paulo (ne quod offendiculum, vt ait, daret Euangelio) dimiſſam eſſe. Hæc ipſa, inquam, S. Hieronymus in Epiſtola ad Oceanum ſcribit D his verbis. Thecla poſt tentationem paſſionis Antiochiæ a Paulo prohibetur pariter pergere. nemo cùm vxore pergit ad bellum &c.] Miramur quidem eam Epiſtolam non recenſitam inter cęteras a Mariano Victorio, ſed in Tomum nonum reiectam, ſuſpicante fortaſſe illã non eſſe Hieronymi, eo quòd ex Vita S. Martini auctor mutuetur exemplum. Sed quid mirum, cùm annis viginti tribus poſt illius obitũ vixerit S. Hieronymus? Ita planè, dùm Sãctus Martinus defunctus dicitur Cæſario, & Attico Conſulibus, qui ſecundum Faſtos Onuphrij eſt annus a Chriſto trecenteſimus nonageſimus ſeptimus, Hieronymus autem, vt teſtatur Proſper In Chronico diem obijt Theodoſio Auguſto nonum, & Conſtantio tertium E Conſulibus anno Domini quadringenteſimo vigeſimo. Conſtat inſuper ex Seuero, ſe eius vitam adhuc ſuperſtitis conſcripſiſſe, eanq; (vt in Dialogo cum Gallo profitetur) mox non Italiam modo, ſed in Africam, & Aegyptum allatam fuiſſe. Qui verò credibile fieri poteſt, eadem Martini Acta vnum latuiſſe Hieronymum? Ex cõuenientia præterea eius Epiſtolæ, cum ea, quam ſcripſit ad Euſtochium, De cuſtodia Virginitatis vigeſima ſecunda, cùm agit de Agapetis Virginibus, illam eiuſdem eſſe auctoris, vnuſquiſq; facilè intelliget. Vtinam ſic integra reperiretur, ſicut Hieronymi eandem eſſe conſtat. Quòd ſi contendas non F tantùm eſſe Hieronymi, ſed & Sophronij, & Euſebij, vt præſefert Epiſtolæ titulus: non laboro, dum & Hieronymi eſſe non inficieris.] Hæc Baronius in ſuis ad Martyrologium Romanum Adnotationibus, ſub die vigeſima tertia Septembris, quæ fermè repetir Tomo primo Annalium Eccleſiaſticorum, ſub Chriſti anno quadrageſimo ſeptimo.

52 Damaſus Hieronymo.

Damaſus Epiſcopus fratri, & conpreſbytero Hieronymo in Domino ſalutem. Dum multa corpora Librorum in meo arbitrio oblata fuiſſent, contigit vt Librum Pſalmorum in meo animo feſtinus cognoſcerem detineri, & memoriam capacitatis mea imbuere. G *Cogitaui frater amantiſſimè, & in Chriſto ſemper Sacerdos, vt ſecundum Septuaginta Interpretes, ideſt Matthiam, Ptolomeum, Muchum, Sacreum, Hydronium, Pamphilum, Zoaſtirem, Didymum, Sanium, Epiphanium, Citarem, Simonem, & cateros, in quantum tua recurrit conſcientia de Septuaginta inuenire veſtigia. Peto item charitatem tuam, vt ſicut a Rectore tuo Alexandro, Coepiſcopo noſtro didiciſti in gremio Gracorum pſallere, ita ad nos tua fraternitas dirigere delectetur: quia tanta ſimplicitatis indago eſt apud nos, vt tantùm* H *in die Dominica Apoſtoli Epiſtola vna recitetur, & Euangelij capitulum vnum dicatur, vt nec pſallendi mos tenetur, nec hymnodicus in noſtro ore cognoſcitur. Peto ergo per fratrem, & conpresbyterum noſtrum Boniſacium, vt iubeat fraternitas tua rei huius nobis aperire veſtigium. Miſſa quinto Kalendas Nouembris per Boniſacium Presbyterum Hieroſolymam.* Hactenus Damaſus.

53 Hieronymus Damaſo.

Beatiſſimo Papa Damaſo Sedis Apoſtolica vrbis Roma, Hieronymus ſupplex. Legi litteras Apoſtolatus tui poſcentes, vt ſecundum ſimpli-

A *citatē Septuaginta Interpretum canens. Pſalmographum interpretari feſtinem, propter faſtidiū Romanorū, vt vbi obſcuritas impedit, apertius, & Latinè trahatur ſenſus. Precatur ergo cliens tuus, vt vox iſta pſallentium in ſedę Romana die, noctuq; canatur, & vt in fine cuiuſlibet Pſalmi, ſiuè matutinis horis, ſiuè veſpertinis coniungi præcipiat Apoſtolatus tuį ordo; Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto: Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen. Illud carmen omni Pſalmo coniungi præcipias, vt fides trecentorum decem, & octo Epiſcoporum Nicæni Concilij etiam veſtri oris conſortio declare-*
B *tur. Vbi autem Deus & homo honorabili voce cantatur, Alleluia ſemper cum omnibus Pſalmis affigatur, vt in omni loco communiter reſpondeatur nocturnis temporibus. In Ecclesia autem poſt reſurrectionem vſq; ad Sanctum Pentecoſten finiatur. Inter dierum vero ſpatia Quinquageſimæ propter nouitatem Sancti Paſchæ, vox iſta laudis canatur Aleph, quod Græcè prologus, Latinè præfatio dicitur.*
Huculq; Hieronymus. Ideo autem ad verbum hæ duæ Epiſtolæ allatæ ſunt, quò de illorum auctoribus exactior cognitio habeatur.

C

De Auctoribus duarum præcedentium Epiſtolarum.

CONTROVERSIA XXXI.

CORnelius igitur iam ſępius citatus de vtraq; in ſua Cenſura iudicium ferens; Hæ duæ, inquit, Epiſtolæ minime ſunt Hieronymi. Auctor eſt incertus, ſed interim vnius artificis vtraq; eſt. Phraſis tantùm diſtat a ſtylo Hieronymiano, quantum cœlum abeſt a terra. Baronius verò de altera tantùm, Hieronymi ſcilicet in Annalibus obiter diſſerens ſcribit: Sed habetur apocriypha illa Hieronymi nomine ad Damaſum Epiſtola
D qua dicitur, vt Alleluia Pſalmi omnibus affigatur.] Idipſum ante vtrunq; ſentire quoq; viſus eſt Victorius, dum ambas Epiſtolas a legitimis diſcreuit, atq; vti ſpurias in hunc tomum coniecit. Cæterùm, quoniam ab horū aſſertione aliorum longè diſtat ſententia, ad veritatis ſenſum paucula nunc breuiter ſubnotabo.

Et quidem, quòd ad Pſalterij inprimis ex Septuaginta interpretibus ordinationem attinet, ipſius Hieronymi habetur teſtimonium libro ſecundo Apologiæ aduerſus Rufinum hiſce verbis. [Pſalterium quoq; certè emendatiſſimum iuxta Septuaginta Interpretes noſtro laborę dudum Roma ſuſcepit.] Quod ex dictis etiam in Vita Damaſi manifeſtò E
conprobatur, dùm ſcribitur.] Eius præcepto inſtitutum eſt, vt die, noctuq; Pſalmi in Eccleſijs canerentur,] Et ex Rodulpho Decano Tungrenſi in Libro dę Canonum obſeruantia, propoſitione octaua: Vbi [Sancti, inquit patres Hieronymus ad mandatum Sācti Damaſi Papæ, & Beatus Benedictus Pſalterium ita diuiſerunt, vt qualibet ſeptimana ex integrò in officio diuino pſalleretur. Beatus Hieronymus plures ſacratas virgines, & aliàs perſonas ad pſalmorum lectiones in ſuis Epiſtolis exhortatur. Vide Epiſtolam quartam ad Ruſticum Monachum, quæ ponitur
de Conſecratione diſtinctione quinta. Romani habēt translationem pſalterij Beati Hieronymi, quæ Romana appellatur, ex qua officium Eccleſiæ ſumptum eſt, Aliæ nationes vtuntur Translatione Hieronymi, quæ dicitur Gallicana, quam nos habemus &c.] Manifeſtius vtranq; Epiſtolam recognoſcere viderur F
Gulielmus Durantes, Libro quinto De diuinis Officijs, Rubrica ſecunda, vbi: In primitiua, inquit, Eccleſia diuerſi diuerſa quiſq; pro ſuo velle cantabant, dummodo quod cantabant ad laudem Dei pertineret. Quædam tamen officia obſeruabantur ab omnibus ab initio conſtituta; vel ab ipſo Chriſto, vt oratio Dominica; vel ab Apoſtolis, vt ſymbolum, G
Succedentibus verò temporibus, quia Eccleſia Dei propter hæreſes ſciſſa eſt, Theodoſius Imperator, hæreticorum extirpator rogauit Damaſum Papam, vt aliquem prudentem, & Catholicum virum Eccleſiaſticum faceret officium ordinari. Vnde idem Papa præcepit Hieronymo Præsbytero, tunc in Bethlehem cum Paula & Euſtochio, & alijs virginibus morāti, qui prius ſub ſeptem Apoſtolicis Romę vixerat, quatenus officium Eccleſię ordinaret. Ipſe nanq; nouerat linguas quatuor, Hebręam, Gręcam, Chaldaicam, & Latinam, quod ille obtemperans fecit. Ordinauit itaq; quantum de Pſalmis in Dominica, H
quantum in ſecunda Feria, & quantum in tertia Feria, & ſic deinceps legeretur &c.] Idipſum ex Ioanne Beletho in Rationali diuinorum Officiorum, capite decimo nono. Ex Honorio Auguſtodunenſi in Gemma animę, Libro de concordia diuinorum officiorum. Ex Bernone Augienſi Abbate capite primo, libelli de quibuſdam rebus ad miſſę officium pertinentibus. Ex Vualfrido Strabo, Libro de Eccleſiaſticis officijs capite vigeſimo ſecundo. Ex Mariano Scoto Hiſtoriarum Libro ſecundo, & alijs. Deniq; hanc Hieronymi angelicam pſallendi conſuetudinem, cœlitus Angeli miniſterio fuiſſe ad nos perlatam ſcribit

Gul. claruit circa an. Domini 1286.

Io. Belet claruit circa an. Dñi 1210

Honori⁹ aug. clar. circa an. 1130.

Bernocla ruit ann. Dñi 1014

Vualfridus anno Dñi 849.

Marian. Scot. cir. an. 1050.

Ioannes

A Ioannes Caſſianus, libro ſecundo De inſtitutione cœnobiorum, capite quarto.

Io. Caſſ. circa an. 440.

Quod deinceps non officia tantùm, ſed & Epiſtolas, & Euangelia idem Hieronymus ordinarit teſtis Vualfridus loco citato eſt; dum nimirum deſcriptam ſuperius Damaſi Epiſtolam ſequentibus explicat, videlicet: Videtur non alias lectiones ante Euangelium tunc fuiſſe poſitas, niſi Apoſtoli Pauli, quas ſolum nominauit, qui geſta Pontificum ſcripſit, cum Antiphonarum mentionem ſubiunxit: Quod ante non fiebat, niſi tantùm Epiſtola Beati Pauli Apoſtoli legebatur, & Sanctum Euangelium. Quod etiam Sanctus Damaſus Papa ad Hieronymum ſcribens penè iiſdem verbis oſtēdit.

B Et fortaſſis inprimis ſolius Pauli lectiones eo loco legebantur; poſtea autem omnibus latius augumentatis, aliæ lectiones non tantùm de nouo, verum etiam de veteri (pro vt ratio feſtorum poſcebat) intermixtæ ſunt teſtamēto.] Et rurſus Rodulphus Tungrenſis, de canonum obſeruatione, capite vltimo. Beatus, inquit Hieronymus Præsbyter Cardinalis Epiſtolas, & Euangelia, vt hodie habet Eccleſia collegit & ordinauit, vt in libro, qui Cómes dicitur, habetur; & ipſe ait ſcribens ad Conſtantium Epiſcopum. Et ipſe Damaſus Papa, vt nunc moris eſt legi cenſuit.] Eadem omnino Ioannes

C Belethus Pariſienſis doctor loco ſupra allegato refert: Ordinauit, inquiens (Hieronymus videlicet) quantum ad pſalmos attinet, qui quibus diebus canerentur: ſed & Euangelia & Epiſtolas, atq; alia officia in Ordinem quēdam redegit, vt quid quoq; die canendum eſſet ſemel conſtaret. Nam omnes cantus ferè conpoſuit, iis exceptis, quos alij Eccleſiæ doctores poſtea adiecerūt. Hieronymus itaq;, cùm opus iſtiuſmodi abſoluiſſet miſit Romam, vbi a Damaſo fuit approbatum, & in communi Concilio canonizatum. Poſtremò Papa Damaſus eam dedit operi auctoritatem, vt poſtea ſemper in omnibus Eccleſijs obſeruaretur: quemadmodum in eo erat ordinatum. Teſtatur idipſum Hono

D rius citatus ſupra eodem libro, ſic ſcribens: Sanctus itaq; Hieronymus Presbyter conſtitutus in Bethlehem ciuitatula, vbi Dominus & Saluator mundi naſci voluit, Pſalmos ad nocturnas, & ad reliquas horas ſapienter diſtribuit, ſicut, & hodie Sancta Catholica Eccleſia Chriſti pſallit. Ad miſſæ autem officium lectiones, & Euangelia ex veteri, & nouo Teſtamento collegit, pro vt tempori, & ſtationi congruere vidit. Romana quippe Eccleſia inplorando Sanctorum ſuffragia, ſtationes facit per diuerſa loca Sanctorum. Poſtquam ergo Damaſus Papa diſpoſitionem diuini officij a Sancto Hieronymo Presbytero eleganter editam accepit, Collegium coegit, ac vbiq; ſic cātari pręcepit. E

Poſtea quoq; Gelaſius Papa, & Gregorius orationes, & cantum lectionibus, & Euangelijs congruentes addiderunt, & ſicut hodie in Catholica Sācta Dei Eccleſia cantatur, celebrationem diuini Officij inſtituerunt &c.] Eadem prorſus apud Gulielmum Durantem loco citato, atq; alios quanplures videre eſt. Hæc de allata Damaſi Epiſtola, de Pſalterij, atq; Miſſæ ordinatione, tot ſcriptorum auctoritatibus comprobata.

Rurſus de veritate alterius Epiſtolæ, æquè eiuſdem Hieronymi ſcriptis eandem minimè repugnare, quin potius cum cæteris ſatis, ſuperq; congruere ex dictis conſtat. Neq; ad aſ- F ſertionis huius veritatem conprobandam clarorum virorum teſtimonia deſunt. Quandoquidem de verſione Pſalterij ex ſeptuaginta, & officij diſpoſitione, (de quibus in hac Epiſtola agitur,) nunc explicatum eſt, vtrunq; ab Hieronymo primitus elaboratum. De hymno verò Glorificationis, ac Alleluia a ſcriptoribus nunc æquè mutuo accipiendum. Albinus igitur Flaccus, ſeu Alcuinus de diuinis Officijs, Glorificationis hymni Hieronymum auctorē teſtatur dicens [Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, quæ verba ad diuiſionem Pſalmorum, qui prius indifferenter canebantur, Beatus Hieronymus Damaſo Papa petente conpo- G ſuit; ſed cum id nequaquam ſufficeret, prædicto apoſtolico iterum ſuggerente addidit adhuc: Sicut erat in principio, & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.] Idem docet Sigibertus in Chronicis, & Rodulphus Tungrenſis de canonū obſeruatione, capite vltimo. Manifeſtius idem explicat Gulielmus durantes loco qui ſupra, dum Hieronymi Epiſtolam recognoſcens hæc habet: Poſt Deus in adiutoriū meum intende, ſtatim in ſingulis horis ſubijcitur Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto: Sicut erat &c. quos duos verſus Beatus Hieronymus ſcripſit inter opuſcula, quæ Papæ Da- H maſo miſit, & ipſius rogatu idem Damaſus illos in fine Pſalmorum cantari inſtituit.] Habetur hoc ipſum ex Damaſi vita, & Concilio Romano, Vualfrido, Mariano Scoto, locis ſupra allegato. Deniq; vno omnes ore Beda, Ado, Vſuardus in ſuis Martyrologijs, ſub die vndecima menſis Decembris ad hanc Epiſtolam, cuius rogatu Glorificationis hymnus in Eccleſia Dei inductus eſt, alludunt. Plura de hoc ipſo capite nono, numero vltimo.

Albinus claruit anno D. 780

Sigibert. claruit an. D. 1101.

Quod demum de Alleluia in fine Epiſtolæ additur, licet hoc quoq; loco mox citato teſtimonijs firmatum ſit, illis tamen & hæc ex Prolegomenis Iacobi Pamelij in ſecundo Tomo Liturgicon decerpta adiunguntur. Hieronymus,

A mus, inquit ipſe, *Epiſtola ad Damaſum Tomo primo Conciliorum*, vbi ſcribit ad Diuum Damaſum: Deus & homo honorabili voce prædicatur, Alleluia ſemper cũ omnibus Pſalmus aſſigatur, vt in omni loco communiter reſpondeatur nocturnis temporibus &c.]Eundē locum citat Sanctus Gregorius Papa in Epiſtola ſexageſima tertia ad Ioãnem Syracuſanum, citata a Sancto Amalario libro quarto de Eccleſiaſticis officijs, capite trigeſimo tertio. Vt Alleluia hic diceretur (inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus) de Hieroſolymorum *Eccle*ſia, ex Beati Hieronymi traditione, tempore Beatæ memoriæ Damaſi Papę traditur tractũ.]

B Hæc ipſe, quem poſtmodum & præfatus Iacobus Pamelius, & Amalarius, & Gulielmus Durantes, & alij omnes ſecuti ſunt. Igitur cùm tot, tantorumq; ſcriptorũ, Patrum, atq; etiam Conciliorum, hiſce contenta Epiſtolis comprobentur teſtimonijs; Recipiantutq; etiam eiuſmodi Epiſtolæ ab eis tanquam germanæ, & certæ, malui ego eorundem ſententiæ ſubſcribere, quam quidpiam de hiſtoriarum fide, antiquitatisq; veneratione derogare, Lectoris arbitrio ſanius iudicium derelinquens. Cætera proſequamur.

Scriptorum Catalogus. Vis nunc acriter. Haud Hieronymi opus eſſe hoc inprimis de-
C monſtrat, quòd in eo Sanctus Hilarius Papa, qui Sancto Leoni magno ſucceſſit, quiq; longè poſt obitum eiuſdem Hieronymi deceſſit, adſcribitur. De hinc ab eodem auctore inter Eccleſiæ lumina, Iouinianus, Pelagius, Euſebi⁹ Cæſarienſis, & Origenes referuntur, quos omnes hæreticos fuiſſe perſpicuum eſt. Demùm, quæ de Sanctis Hilario Pictauorum Aquitaniç Epiſcopo, Damaſo Papa, ac Gregorio Nazianzeno Hieronymus in proprio de Scriptoribus libro edidit, hic ad verbum inſeruntur: vt propterea & auctorem Hieronymo valde poſteriorem, & non parum in fide ſuſpectum intelligamus. Deniq; & Bedæ tribuitur, legiturq; in
D Collectaneis eius inpreſſus. Sed neq; eius eſſe, optimè adnotauit Bellarminus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, *in Beda*.

54 Quia me dulciſſima. Incerti, & vix Latini.

55 Noverit Sancta auctoritas tua. Si Hieronymi germana eſſet Epiſtola, procul dubio Damaſo Summo Pontifici ante miſſa foret, quã idem ad Romanum Concilium contendiſſet, circiter videlicet trecenteſimum octogeſimũ Domini annum, vel proximè ſequentem. At hoc temporum rationi aduerſatur, cùm Ioannes Chryſoſtomus, in Epiſtola citatus eiuſmodi tempore ætatis annum ageret vigeſimum ſextum, vel vigeſimum ſeptimum, quo necdũ Diaconus ordinatus fuerat; conſequenter nec E
homiliam ſuper Matthæi duodecimum edidetat, Igitur non Hieronymi, Sed alicuius poſterioris, non quidem ad Damaſum, ſed ad eius ſucceſſorem Epiſtola affirmanda eſt. De Ioannis Chryſoſtomi ætate vide Baronium Tomo quarto, ſub anno trecenteſimo octogeſimo ſecundo. Sed & alio argumento ſuppoſititia Epiſtola conijcitur, quod Gregoriũ Nazianzenũ conſueuit ſēper præceptorē ſuũ appellare Hieronym⁹; Epiſtolæ verò huius auctor, non præceptorem, ſed in vſitato apud Hieronymũ titulo, hoc eſt, mirabilem doctorem vocat. Item in Eccleſiaſticorum ſcriptorum numero ponit Epiſtola Anatolium, qui non eidem tan- F
tùm Hieronymo, ſed & Gennadio prorſus incognitus eſt. Deniq; ſtylus maximè diſſidet a phraſi Hieronymi.

An Hieronymus præcitata regula auctor fuerit?

CONTROVERSIA XXXII.

Regula Monacharum. Tepeſcens in membris. ALienum ita a Hieronymo tractatum hũc ad Euſtochium, & reliquas Chriſto dicatas Virgines communi ſententia Scriptores aſſerunt, vt oppoſitum ne ſentiendum quidē, G
ſed nec tolerandum contendant. Fuiſſe illum a Venerabili viro Lupo proprio Ordini, Statuto cum loco milleſimo quadringenteſimo vigeſimo octauo Chriſti anno, die vigeſima ſexta mēſis Maij Apoſtolica auctoritate aſſignatum, indicant antiqua eiuſdem Ordinis ſtatuta, ex quibus hæc accipiuntur: [Regulam inſuper viuendi in Monaſterijs, quam Sanctiſſimus Hieronymus edidit, & inter alias ſuas Epiſtolas reperitur ad Euſtochium & Moniales ſcripſiſſe, vitam Monachalem expreſſam latiſſimè continentem, quę incipit *Tepeſcens in membris proclinum corpus ad terram, ex qua exijs* & finit *Senectutem veſtri deuoti Hieronymi,* H
Sanctis veſtris iuuate orationibus, exceptis quibuſdam in eadem regula expreſſis, quæ potius ad fœminas, quàm ad mares pertinent, prout per nos recepta & ſpecificata, ac in ſcriptis noſtris ſub genere manium ſunt reducta, quæ & illam per ſingula præſentibus habemus pro expreſſis, & ſingulariter deſignatis, tanquam ac veluti ſtatura tantùm, ac loco ſtatutorum, per totum dictum noſtrum ordinem, eiuſq; *Priores*, Monachos, & Fratres, præſentes atq; futuros, cum in ea contentis tenendam, & omnino obſeruandam inperpetuum ſtatuimus, & ordinamus, atq; decernimus. Nobis tamen riſeruam⁹ poteſtatem auctoritate Apoſtolica nobis

con-

A concеſſam, illam in regulam Monachorum
Ordinis noſtri loco Regulæ Sancti Auguſtini,
ſub qua de præſenti viuimus aceptandi recipi-
endi, & obſeruandi ſuis loco & tempore, cũ
nobis videatur expediens, prout in litteris A-
poſtolicis ſuper hoc confectis, poreſtas huiuſ-
modi latius continetur &c.] Hæc ibi, quæ
in diplomate pariter Martini V. duodecimo,
Libro tertio De Origine Ordinis noſtri relata
ad verbum auctoritate Apoſtolica roborata,
continentur. Verùm eiuſmodi Tractatus
Tepeſcens in controuerſiam auctore adducto,
ſequenti anno, Diplomate nimirum decimo
tertio, ſub die vigeſima quinta menſis Maij ei-
B dem ſequentibus derogatur, videlicet. Marti-
nus V. Seruus ſeruorum Dei, Dilecto filio
Lupo de Olmeto Præpoſito Generali Ordinis
Monachorum Sancti Hieronymi ſalutem, &
Apoſtolicam benedictionem. [Pia nos exci-
tat.] & poſt nonnulla. [Dudum ſi quidem
inter alia ad noſtrum audientiam perducto,
quòd tu, & pleriq; alij fratres Ordinis Sancti
Hieronymi communiter nuncupati, ſub Re-
gula Sancti Auguſtini viuentes, zelo deuotio-
nis accenſi, & ob frugem melioris vitæ arctius,
& perfectius, quàm regula dictaret huiuſmo-
di, & in vero ſtatu Monachali, quem ipſe Sã-
ctus Hieronymus cum ſuis Monachis, & Fra-
C tribus profeſſus fuiſſe, & in communi obſer-
uaſſe perhibetur, viuere, & vt nomen gereba-
batis eiuſdem Sancti, ſic & vitam, regulam,
& opera deſiderabatis imitari. Nos tunc hu-
iuſmodi propoſitum condignum, & rationi
conſonum recenſentes, tibi inter cętera, vt
Regulam viuendi in Monaſterijs in quàdam E-
piſtola ad Euſtochium & moniales, quæ inci-
pit *Tepeſcens in membris*, vt aſſeritur directa,
contentam & deſignatam, quam dictus Sanc-
tus Hieronymus, tunc a pleriſq; inter alias
ſuas Epiſtolas edidiſſe, & conſcripſiſſe dice-
batur, quomodocunq; tibi videretur in regu-
lam Monachorum eiuſdem Sãcti Hieronymi,
D in locum dictæ Regulæ S. Auguſtini ſuſcipere
poſſes, plenã, & liberam per aliàs noſtras litte
ras, quas, earũ tenores præſentibus haberi vo
lumus pro expreſſis, cõceſſimus facultatẽ, pro
vt in eiſdẽ litteris plenius continetur. Cùm au
tẽ ſicut exhibita nobis nuper pro parte tua pe-
titio cõtinebat, a nonnullis vertatur in dubiũ,
An ipſe Sanctus Hieronymus dictam Epiſto-
lam ediderit, tuq; propterea viuendi normam
in ea, vt præfertur traditam pro ſtatutis dun-
taxat eiuſdem Ordinis, & non in regulã hac-
tenus ſuſceperis, ſed ſtabili potius fundamen-
to pro inſtitutione Regulæ eiuſdem Sancti Hie
ronymi prouidè per te ſuſcepto ex diuerſis E-
piſtolis, & tractatibus per dictum Sanctum
Hieronymum editis, & per Eccleſiam appro- E
batis, nonnulla veram religionis doctrinam,
vitamq; Monachalem, quam idem Sanctus
Hieronymus cum ſuis Monachis, & fratribus
in eius vita in communi, quo ad ea quæ prin-
cipalia ſunt ſtatus & vitæ Monachalis per mul-
ta, & vſq; ad ſui obitus temprora obſeruauit,
& aliquos alios obſeruare monuit continen-
tia, extraxeris: Huiuſmodi in Regulam Mo-
nachalem Ordinis Sancti Hieronymi, cuius
tuipſe profeſſus exiſtis, illamq; vitam in Or-
dinem huiuſmodi ſuſcipiendi, ac ipſam regu-
lam eiuſdem Sãcti, Prioribus, Monachis, Fra-
tribus, & perſonis prædictis ſub ea viuere cu-
pientibus, quos etiam, ac te a dictæ Regulæ F
Sancti Auguſtini, & ſtatutorum per te iuxta
dictam Epiſtolam *Tepſcens* ſuſceptorum, li-
cet auctoritate ſedis Apoſtolicæ confirmato-
rum, obſeruantia, ex tunc penitus abſolutos
eſſe volumus, & decernimus per pręſentes,
etiam ſub modis & formis in dictis litteris ex-
preſſis, tibi etiam, quo ad hoc ſuffragari, &
alias in ſuo robore permanere volumus obſer-
uandam, tradendi & publicãdi plenam & li-
beram, auctoritate Apoſtolica tenore præſen-
tium concedimus facultatem.] Hæc ibi in prę-
dicti Tractatus obliuionem. Deniq; illius auc-
torem, non Hieronymum, ſed quendam aliũ
in eius ſcriptis ſatis verſatum fuiſſe pro com- G
perto habeo; Multa enim paſſim in eo inſe-
runtur, quæ ab ipſo Hieronymo accepta pro-
bantur. Poſt milleſimum autem Domini an-
num conſcriptum opus arbitror. Enimuero,
cùm in eo ſępius de honore atq; obſequio per
moniales in Presbyterum exhibendis agatur,
non niſi etiam per hęc tempora potuiſſe con-
ſcribi, facile cuipiam conijcere eſt.

56 Dilectiſſimo fratri Hieronymo.
57 Dominis Sanctis, & beatiſſimis.

Vnius eiuſdemq; auctoris ambę creduntur E-
piſtolæ, & fortaſſis illius, qui ſuperiorem ad
Moniales (Cornelij iudicio) tractatum edidit.

58 Petitis a me, vt vobis reſcribam. Epiſto- H
lam hanc non perpendunt ſcriptores, Victori⁹
neq; Bellarminus. Baronij verò iudiciũ in ap-
paratu ad annales Eccleſiaſticos, eiuſmodi eſt
[Nec innitimur (inquit) ſcriptioni illi, quę hac
tenus Hieronymi nomine ad Chromatium, &
Heliodorum ſcripta vulgata eſt, licet in ea cõ-
plura veritate conſtantia reperiantur, quæ a
prędictis auctoribus (Epiphanio videlicet, Gre
gorio Nyſſeno, & Ioanne Damaſceno) ſibi
vendicent auctoritatem & fidem; tamen non
tantùm eam Hieronymi non eſſe dixerimus,
ſed auctoris planè vt ignoti, ſic prorſus impe-
riti, qui in ea condenda, & conſcribenda
non nouit aperta vitare mendacia, dum

A ait illis temporibus, quibus ea acciderunt, fuiſſe Iſachar ſummum Pontificem, cùm clarius ipſa luce habeatur notum, tunc temporis poſt Hyrcanum Ananelo ab Herode traditũ pontificium, inde Ariſtobolo, & iterum Ananelo, Ieſu Fabeti poſt eum, inde Simoni Anano poſtea, ac demum cæteris, quos per ſucceſſionem Ioſephus ſingulatim recenſet, inter quos vſq; ad cladem Hieroſolymorum per Titum illatam, nullus eius nominis reperiatur inſtitutus Pontifex.] Ita Baronius. Cæterùm auctoris antiqui opus eſſe Caniſius in opere Mariano, Libro primo, capite duodecimo teſtatur. Tunc editum verò ſatis ſimile videtur B cùm ex Concilij Epheſini, ſub Chriſti anno quadringenteſimo trigeſimo, & proximè ſequenti celebrati decreto, Beata ſemper Virgo Maria, cõtra Neſtorij blaſphemiã Dei mater conclamata eſt.

59 Patri Reuerendiſſimo Damaſo.

60 Glorioſiſſimi Chriſtianæ fidei.

61 Venerabili viro Epiſcoporum eximio:

De Auctore, & fide allegatarum nuper Epiſtolarum.

CONTROVERSIA XXXIII.

C IN examinanda propoſita difficultate Baronij inprimis ex Tomo quinto Annalium Eccleſiaſticorum cenſuram afferam; Secundò quid in ea corrigendum mihi videatur ex propria ſententia explicabo: Tertiò & vltimò idipſum, ex aliorum potius mente, & quomodo eiuſdem Baronij in oppoſitũ conſtructis argumentationibus fieri ſatis queat, indicabo.

Igitur circa primùm; Nunc (idem inquit Baronius) nobis de Sancto Hieronymo ab imperitis, & impoſtoribus ſunt exploſêda mẽdacia, non quæ in ſcripta, ſed quæ irrepſerũt in Acta: Dum nonnulli de rebus geſtis Sancti D Hieronymi conplura confixere commenta. Equidem (vt puto) ſicut fecit olim Presbyter Aſianus, qui amore Pauli (vt ex Tertulliano diximus) Periodos Pauli, & Theclæ confinxit; ita & iſti amore Hieronymi plura commenti ſunt: digni ſunt, & ipſi, vt eidem ab Eccleſia ſententiæ ſubijcierentur, & pœnę, quam ille tunc iuſtè irrogatam ſubire coactus eſt. Auerſatus nanq; ſemper eſt candor Eccleſiaſticæ veritatis, & pudor Chriſtianæ ſimplicitatis exhorruit omne, quod fictum, & reſpuit omnę quod commenticium eſſe conſpexit: & execrata eſt omnino, atq; acri ſemper inſectata eſt odio, ac ſeuera coercuit diſciplina omne mendacium eum eius auctore ſincera fides;

1 Sed vnde iſtis iſtec vt fingerent de Sancto Hieronymo irrepſit in mentem? non aliunde quidem puto, quàm cùm ſcirent aliorum Sanctorũ Patrum Eccleſiæ Doctorum res geſtas ab eruditis viris legi conſcriptas, vt Antonij, Athanaſij, Baſilij, Gregorij Nazianzeni, Chryſoſtomi, Ambroſij, & Auguſtini, necnõ Sancti Gregorij Romani Pontificis, haud æquò paſſi ſunt animo, vnius Hieronymi his omnibus haud imparis, ſed in aliquibus etiam antereferendi res geſtas minimè fuiſſe memoriæ proditas. Quamobrem diuerſi pro ingenij diuerſitate diuerſa excogitarunt inuenta, dum vel Euſebij, vel Auguſtini, vel Cyrilli Hieroſolymorum Epiſcopi nomine conſcripſerunt Epiſtolas, quibus res geſtas ex animi cuiuſq; ſententia adinuentas, atq; commentas conſcriberent. Et ne vllus dubitandi locus eſſet, eas ſubintroduxerunt perſonas, quas ipſi, licet errantes putarint illis vixiſſe temporibus. Sed ex his ipſis mendaces detecti ſunt & impoſtores, ex quibus conati ſunt videri veraces. Quis enim (amabò te) audiens Cyrilli Epiſcopi Hieroſolymorum nomen ad iſta referri tempora, quem ante triginta annos ipſius Sancti Hieronymi aſſertione conſtat eſſe defunctum, non ſtatim indignabundus excutiat?

2 Sed & quod ex ipſa inſcriptione minimè temporibus congruente, cuncta quę in operę eſſent arguerentur, erroriq; qui poſtea mendaciorum polinctor acceſſit, atq; deliniens foris caſurum parietem, ad temporum ſuffulciendum mendacium ſatis putauit fore cõſultum, ſi titulum ſic mutaret, vt loco Damaſi Papæ, poneret Damaſum Epiſcopum Portuenſem, & pro Theodoſio Imperatore redderet Theodoſium ſenatorem, hoc modo: [Patri Reuerendiſſimo Damaſo Portuenſi Epiſcopo, & chariſſimo Theodoſio Romanorum Senatori, Euſebius &c.] Quis iſta non videat, & non rideat adeo incõcinnè conpoſitam fraudem? Sicut & cum in multis alijs certam reperiet impoſturam: vt cùm ait veſte muliebri illum Romæ fugatum, inde profectum eſſe Conſtantinopolim, cùm, quæ ex eius ſcriptis dicta ſunt ſuperius te ſatis monere poſſint, eo tempore quo ipſe receſſit ab Vrbe eſſe profectum recta Hieroſolymam, & Gregorium Nazianzenum iam, antequam Romam rediret audiuiſſe.

3 Quid vero dicendum de Epiſtolis Auguſtini nomine ad eundem Cyrillum Hieroſolymorũ Epiſcopum ſcripta? Quoties auctor cogit ipſum loqui mẽdacia, vt cũ præter Latinam linguã, quinq; alias Hieronymũ calluiſſe dicitur, nẽpè Hebreorũ, Gręcorũ, Chaldeorũ, Perſarum, atq; Medorum; cum id penitus contrarium

A gratium ſit his, quæ de ſe ipſe Hieronymus, & de eodem Auguſtinus verè teſtatur: nimirum non ſi trium linguarum ipſum habuiſſe peritiam, videlicet Latinæ Græcæ, & Hebraicæ? Quid eſt etiam, quod idem prius effictor tribuit Hieronymo, inter alia inſignia etiam virginitatis coronam, cum ipſemet Sanctus Hieronymus ingenuè fateatur ſe minimè virginē. Ad Pammachium enim cum ſcribit, hæc habet: Virginitatem autem in cœlum fero, non quia habeam, ſed quia magis miror, quod non habeo. Ingenua & verecunda confeſſio eſt, quo ipſe careas in alijs prædicare &c. Quid alia plura ibidem aſſerta opus eſt confutare mendacia?
B

4 Addam pauca de ea quę ordine ſequitur Cyrilli nomine Epiſtola ad Auguſtinum, De miraculis Sancti Hieronymi. Inter alia, quæ in ea auctor imperitus mendacia conſarcinit, illud maximè præ cæteris intollerabile, cùm inprudens, dum ſe putat eum laudare, vituperat, hæreſis adſtipulatorem conſtituens, dum ait. Tunc temporis vixiſſe Sabinianum hæreſiarcham, qui duas in Chriſto aſſereret voluntates, & Sanctum Hieronymum aduerſus eum ſcripſiſſe ad Sanctum Auguſtinum Epiſtolam. At quid hoc aliud eſt, niſi reddere ipſum Sanctum Hieronymum hæreticum Monthelitam;
C Sabinianum verò, quem clamat hęreſiarcham, fuiſſe verum Catholicum? Quid inſuper illud, quod mox ſubditur Siluanum fuiſſe Archiepiſcopū Nazareth cū diutiſſimè poſt cōtigerit Nazareth eſſe Eccleſiam Epiſcopalem? Quis igitur tales æquo ferat animo inpoſturas?

5 Sed omiſſis alijs confutatione dignis, quæ in dictis Epiſtolis continentur, iam ad aliam mendaciorum aperiendam cloacam, renitens licet, inferatur oratio, ad eam inquam, quam in vita eiuſdem Sancti Hieronymi Incertus auctor extruxit. In quo illud primùm occurrit, quod admodum conſultus ait, ipſum Sanctum Hieronymum Romæ fuiſſe Præsbyterum ordina-
D tum: Cum teſtificatione ipſiuſmet Hieronymi (quod ſuo ſuperius loco dictum eſt) ſatis certò liqueat ipſum initiatum eſſe Presbyterio Antiochiæ a Paulino Antiochenæ Sedis Epiſcopo. Sed cuius fidei ſit, quod ait ipſum mentis, & corporis cuſtodiſſe virginitatem iam diximus, Vel illud quod addit tempore Liberij Papæ multa ipſum ſcripſiſſe volumina, & emendaſſe Pſalterium, cum eiuſdem ipſius aſſertione Sancti Hieronymi conſtet hæc eſſe facta ſub Damaſo. Sed quæ inſcitia illa dum Iulianum Pelagianum hæreticum, aduerſus quem Sanctus Auguſtinus commentarios edidit, Manichæū fuiſſe dicit; cùm ex eius ſcriptis conſtet ipſum inprimis aduerſatum Manichæis, quorum nomine ſugillauit falsò Catholicos, dum aſſerunt originale peccatum? E

6 Quod verò ſpuria illa actā Theclæ baptizati Leonis fabula ornabātur, ita & eiuſmodi indiſcretus Sancti Hieronimi laudator noluit curari Leonis carere figmento: Credidit vir ſimplex (niſi & ille finxerit) eſſe verum, quod (vt ait) ab accolis Bethlehemiticis audiuit acceptum. Porrò, vel quæ audiuit non rectè percepit, vel qui narrauit haud rem ſatis exploratam viſus habuiſſe, vt Hieronymum pro Geraſimo dixerit: nam iſta ipſa de Leone in Paleſtina contigiſſe Sanctiſſimo viro Geraſino Abbati Sophronius Hieroſolymorum Epiſcopus narrat veram hiſtoriam. Id verò rerum ignaro F
de Hieronymo aſſerendi occaſionem tribuiſſe videtur, quod eiuſdem Sancti Hieronymi imago, vnà cum Leonis effigie antiquitus cōſueuerit in Eccleſia pingi, vt potè hieroglyphicum eius in hæreticis inſectandis infracti roboris, & vehementis in eos inſtar Leonis rugitus, clamotis. Quis nam autem eiuſmodi concinnendæ Hieronymi vitæ auctor fuerit, latet: Scimus tamen Petrum Diaconum, Cœnobij Caſſinenſis auctorem prodere, eiuſdem vitæ Sancti Hieronymi, dum hæc ait in libello, quem edidit de Viris Illuſtribus Monaſterij Caſſinenſis: Sebaſtianus Beati Benedicti Monachus, Hieronymi doctoris egregij vitam deſcribens legendam G
Eccleſijs tradidit in qua, quæ a puero inſtitutio, quale in iuuentute ſtudium, qui in ſenectute ei ſcientia fuerit lucidiſſimè ſatis demonſtrat.] Hæc ipſe. Num autem ea ipſa vita ſit, quæ ſine auctore vagatur, haud facile affirmarim. Abſit me hæc ſentire, & de venerando Monacho firmiter aſſeuerare.

Tu verò (Lector) his exploſis res geſtas Sancti Hieronymi, non aliundè requiras, quàm a docto viro Mariano Victorio Epiſcopo Reatino, qui iam tibi, non aliundè quidem, quàm ex ipſius Hieronymi ſcriptis deprompſit. His tamen emendatis, quæ iure emendanda ſupetius tibi noſtri ſuggeſſerunt Annales. Detinuimus te (Lector) longiori mora in his cōfutandis H
erroribus. Sed & ſi fortaſſe ſuperfluè tibi, neceſſario mihi ad cauendam inuidiam ſunt ingeſta: ne temerè abſq; aperta demonſtratione pro animi arbitrio, ab alijs ſcripta, & a pluribus legi ſolita, tumido exſufflare faſtu inperitorū ſchola conclamet.] Hæc Baronius ſub extremo quadringenteſimi vigeſimi Domini anni.

At certè quemadmodum non ſum ego illius ſententiæ, vt prællegata de Vita, Obitu, & Miraculis Sancti Hieronymi, verè Euſebij eiuſdem diſcipuli, Sancti Cyrilli, ac Sancti Auguſtini eſſe affirmem, (in hoc enim & Baronio, & Bellarmino lubens ſubſcribo) Ita non omnia

A In eis commemorata tanquam falſa penitus
damnanda, ſed ex eis recipienda eſſe quanplu-
rima firmiter aſſeuero, quod erat ſecundo lo-
co propoſitum. Et quidem, quis vnquam men-
daciorum tam inprudens cōfictor repertus eſt,
qui falſis aliqua interdum vera non commiſ-
cuerit? qui aliquod ſaltem omnibus vulgatiſ-
ſimum monumentum, quò facilius ſibi in cę-
teris fidē aucuparetur, aliquandò non intexue-
rit? Declarant hoc idem ipſi in dies ſingulos
rerum euentus: tueturq́; inſuper paſsim & ip-
ſe Baronius, dum præſertim Pauli Apoſtoli res
geſtas explorans periodos eiuſdem, ac Theclę
a Presbytero Aſiano editos, atq; a Tertulliano,
B nec non Hieronymo reiectos idemipſe non in
omnibus damnandos, quippe qui multa etiam
veritati conſona conplectantur, ſcriptis proſe-
quitur.

Recipitur ergo inprimis ex inprobatis ab eo
quod tertio ſuperioris Cenſurę loco damnatur,
videlicet: Verè Hieronymum præter tres lin-
guas, Latinam, Græcam, & Hebraicam, alias
etiam optimè calluiſſe. Atq; hoc ipſum eui-
denter ſatis capite vigeſimo in ſuperioribus
commentarijs demonſtratum eſt. Quod item
de virginitate eiuſdem Hieronymi opponitur,
æque non ab antiquis tantùm, ſed a recentiori-
bus etiam, Vuillegaq́; præſertim in vita eius,
C ac alijs propugnatur. Et quod magis hanc ip-
ſam veritatem conprobare videtur eſt, quòd
in noſtris Officijs, nuper a Sacra etiam Rituum
Congregatione approbatis virgo illis verbis
commendatur: Clarus doctor & lux fidelium,
orbis decus, candoris lilium:] Cæterùm quis
neſciat virginitatis ſymbolum eſſe lilium? In
ſequentia item miſſæ antea legebatur: [Tu es
alter Baptiſta, Virgo doctor eremita, Martyr
ſine Sanguine,] Quod æquè in Hymno ad ſe-
cundas Veſperas repetitur illis verbis: [Bapti-
ſtæ te dant ſimilem, Vitæ Sanctæ ſublimia:
Tranſcendis penè hominem Ob gratiarum
grandia.] Et in Antiphona ad Magnificat: [O
D Hieronymę inclitę, per quem fulget Eccleſia,
In præf. virginitate prædite.] Subſcribit huic veritati
4. par. Cornelius Schultingius hiſce verbis. [Si quis
Hieron. Beatum Hieronymum, cum Domini noſtri Ie-
Confeſſ. ſu Chriſti prodromo Sancto Ioanne Baptiſta
comparauerit, is profectò a rei veritate non lon
ge aberrauerit. Nam non modo admirandæ
gratiæ ſimilitudine eidem compar extitit, ſed
etiam ad non inęqualem gloriam in Beatorum
ſede fuit prouectus. Vterq; celibis vitæ an-
gelica puritate, abſq; omni macula & labe in-
pudicitię præditus, in magna vitæ aſperitate
carnē ſpiritui ſubiecit affectus, cupiditateſq́;
omnes ſtrenuè repreſſit &c.] Idipſum Vincen
tius Beluacenſis in Speculo hiſtoriali, libro de-
cimo ſexto, capite decimo octauo tradit. Hie- E
ronymus (inquiens) Euſebij filius, Romæ puer
baptizatus litteris Gręcis, & Latinis, & Hebrai-
cis pleniſſimè eruditus, Monachorum vitam,
& habitum diù tenuit, & ſemper virgo perma
nens, & puritate meritis, & abſtinentia corpo-
ris, omnibus poſt futuris ſęculis eximia ſancti-
tatis exempla reliquit.] Deniq; huiuſmet Hie-
ronymi virginitatis non aſſertor tantùm, ſed &
aduerſus Eraſmum propugnator eſt Albertus
Pius Carporum Comes doctiſſimus & erudi-
tiſſimus communi ſententia vir, cuius & pau-
cula ex libro decimo ſeptimo. De cœlibatu hìc
placuit inſerere. [Similiter (inquit O Eraſme)
detrahens Hieronymo aduerſus communem F
ſententiam, quæ illi virginitatis candorem tri-
buit, irreuerenter, petulanterq́; dictum eſt:
Cuius quidem rei nullum teſtimonium afferre
vales, exceptis quibuſdam ipſius verbis ad Pam
machium ſcribentis. Quę quidem prima facie
id aſtruere videntur; Sed diligentius inſpici-
ens, & ea conferens cum his, quæ alijs locis
ſcripſit, animaduerti ipſum id non aſſerere, ſed
ſeipſum exinaniendo ad faſtum vitandum illa
verba protuliſſe. Præſertim verò, quòd pluri-
mum verba illa facerent ad confirmandam ip-
ſius de virginitate ſententiam. Vt enim ipſe
quodam loco inquit: Maior eſt fides, potiorq́;
auctoritas laudantis id quo ſe ipſe carere fate- G
tur, quàm quòd ſe habere profitetur. Ait enim:
Ingenua & verecunda confeſſio eſt, quo ipſe Epiſt. 50.
careas id in alijs prædicare. Quamobrem, & cap. 8.
ſuperius dixerat: Virginitatem autem in Cœ-
lum fero, non quia habeam, ſed quod magis
miror id quod non habeam: quaſi dicat. Vir-
ginitatem non tantis laudibus extuli, quia il-
lam me habere profitear: ſed tanto magis illā
admiror ſi illa careo. Ad Euſtochium enim de Epiſt. 22.
cuſtodia virginitatis ſcribens, inquit. Nobis cap. 10.
diuerſo tramite incedendum: Virginitatem
non tantum efferimus, ſed ſeruamus: nec ſuf-
ficit ſciri quod bonum eſt, niſi cuſtodiatur at-
tentius, quod electum eſt, quia illud iudicij eſt,
hoc laboris: & illud commune cum pluribus, H
hoc cum paucis. Qui perſeuerauerit, inquit,
vſq; in finem, hic ſaluus erit. Et multi voca- Matt. 10.
ti, pauci verò electi.] Quid quæris? Maius ne Matt. 20.
teſtimonium, aut expreſſius afferri poſſet?
Hæc Albertus, quibus & Baronij ſententiæ,
atq; argumento ſatis occurritur. Sed & demū
Sanctorum mos, & humilime de ſe ſentire ſem
per & loqui: Quomodo Paulus ſe minimum
credentium, & maximum omnium peccato-
rum confeſſus eſt. Sanctus præterea Baſilius
(vt cæteros omittam) ſe mulierem nunquam
cognouiſſe teſtatus eſt, non ideo tamen ſe vir-
ginem aliquando affirmare auſus eſt; etiamſi

virgi-

A virginitatem eundē perpetuò coluiſſe Breuia-
rij Romani teſtimonio declaretur. Iuxta igi-
tur hanc a Sanctis viris retentam conſuetudi-
nem, & ipſe Hieronymus (quanuis virginita-
tis poſſeſſor) ſe pęccatis a Baronio verbis ſub
dubio ex humilitatis virtute virginē indicauit.
Recipitur item quod quinto loco improba-
tur; De eiuſdem enim Hieronymi ordinatio-
ne Romana a Damaſo Summo Pontifice iam
ſupra vna, & altera queſtione ſatis tractatum
eſt; capite videlicet primo, & decimo quarto.
Leonis vltimò conclamata fabula, vti vera,
ac certa hiſtoria capite vndecimo propugna-
tur. Hęc ſunt, quę mihi ex prędictis pro cer-
B to deligenda videntur; conſequenter in allata
Baronij cenſura corrigenda.
Quòd ſi poſtremò in cęteris quiſpiam eidē
Baronio neq; ſubſcribere vellet, germanasq́; ve
rè Epiſtolas Euſebij, Cyrilli, & Auguſtini cō-
tenderet, Allatis ab eo dubitationibus ita poſ-
ſet occurrere. Verùm quidem eſſe plurimos
ante annos, quàm Hieronymus ex hac vita mi-
graret, Cyrillum Hieroſolymorum Epiſcopum
diem clauſiſſe extremum: At Cyrillum in eiuſ-
modi Epiſtolis nuncupatum alterum omnino
fuiſſe eiuſdem nominis: Quod & ſatis expreſ-
ſo probatur indicio. Enimuero, tametſi poſt
Cyrillum Ioannes in eiuſdem Eccleſiæ Hiero-
C ſolymitanæ Epiſcopatu ſucceſſerit, & ſedem
tenuerit vſq; ad annum Domini, iuxta eūdem
Baronium quadringenteſimum decimum ſep
timum, poſt ipſum tamen ad idem munus, a-
lius nomine Praylius aſſumptus eſt, qui & Cy-
rillus a quibuſdam dictus eſt, quiq́; & eandem
rexiſſe Eccleſiam vſq; ad quadringenteſimum
vigeſimum nonum a Scriptoribus traditur. Po-
tuit ergo eiuſmodi ſub Cyrilli nomine Epiſto-
la, alterius huiuſce Cyrilli, ſeu Praylij eſſe, &
ad hanc ipſum Auguſtini æquè proximè ſe-
quens Epiſtola dari. Et quidē quod de Praylio,
Cyrillo nuncupato aſſertum eſt, nec ipſe Baro-
nius diſſimulare potuit. Quandoquidem qua-
D dringenteſimum decimū ſextum Domini an-
num claudens hæc habet. [Tenuit ipſe (Ioan-
nes videlicet) ſedem illam annis triginta, tot
enim numerantur ab obitu S. Cyrilli eius præ-
deceſſoris, ſubrogatus verò in eius locum fuit
Praylius. Ita enim nominatus reperitur in lit-
teris Zoſimi Papæ, ſicut pariter nominat eum
Theodoretus, dum ait. Poſt Ioānem illum
admirabilem mortuum, Praylius, qui nomini
ſuo reſpondebat (ob manſuetudinem ſcilicet)
illius Eccleſiæ regimen capeſſit. &c.] Ex qui-
bus omnibus, ſubdit idem Baronius, corrigen-
dum Nicephori Chronicon, vbi loco Pray-
lij, legitur Paulinus Ioannis ſucceſſor. Vel alij
emendandi, qui Prayliū dixerunt Cyrillū: Hęc
ipſe Baronius, ex quibus ſatis probabiliter alter B
Cyrillus, poſt alterū qui ab hominib⁹ ante demi
grauit, Epiſtolæ ad Auguſtinū auctor habetur.
Ad ſecundum. Quòd Hieronymi obitus
tempore Eccleſiæ Portuenſi, qui Damaſi no-
mine vocaretur, pręeſſet: quodq́; pariter Romę,
qui Senatoriæ tunc dignitatis compos foret,
qui Theodoſius diceretur, non videtur res tā-
to digna riſu, maximè cùm inde nullum ſequa
tur incommodum. Accedit, prædictam Eu-
ſebij Epiſtolam, vti reuerà eiuſdem germanam
a tota receptam fuiſſe antiquitate, cui inter re-
centiores, & ipſe Cornelius adſtipulatur dicēs:
Epiſtola quinquageſima nona Euſebij Cremo-
nenſis, indiuidui Hieronymi ſocij eſſe creditur, F
cui Hieronymum totum opus in Hieremiam
dedicauit; Sed nomine Damaſi in Epigrapha
alius, quàm Summus Pontifex, toto Orbe no-
tiſſimus intelligendus eſt, ne falſo nomine cir-
cumferatur. Nam Damaſus Pontifex longè an
te Sanctum Hieronymū (qui ſub ſex Pontifici-
bus floruit) obijt.] Ita Cornelius. Sed & Marti-
nus V. in diplomate De Origine Ordinis noſ-
tri, numero decimotertio idipſum teſtatus eſt.
In cuius rei gratiam eiuſdem hic volui profer-
re teſtimonium. *Volentes* (idem inquit,) &
Auctoritate Apoſtolica ſtatuentes, quod
poſtquam regulam huiuſmodi tradideris (n
Lupe ſcilicet) & publicaueris, vt præfertur, ex G
tunc tu, Priores, Monachi Fratres, & perſonę
prædicti, ſecundum illa vota principalia reli-
gionis eiuſmodi emittere, profiteri, & viuere
teneamini: voſq́; & mores veſtros tam eidem
regulæ, quā etiam illis doctrinæ, & inſtitutis, in
quadam Epiſtola per Sanctum Euſebium di-
ſcipulum eiuſdem S. Hieronymi ad Damaſum
Epiſcopū Portuenſem, & Theodoſum Roma-
num Senatorē De vita, & doctrina religionis,
ac obitu, & miraculis ipſius S. Hieronymi deſti-
nata, contentis, nec non per eundem S. Hiero-
nymum dū in extremis ageret ſuis Monachis
pro obſeruantia regulari, & vitæ integritate,
ſanctimoniaq́; relictis, cōformare debeatis.]
Hucuſq; præfatus Pontifex, qui non tantùm H
Epiſtolam Euſebij ad Damaſum Portuenſem,
& Theodoſium Senatorem eſſe declarat, ſed in
Eccleſia quoq; recipit & approbat.
Deniq; anonymus auctor in vita eiuſdem
Hieronymi, eum muliebri veſte indutū, ſimul
ex Vrbe eiectū haud exprę ſſe fatetur: (In hoc
enim inpegit Baronius,) ſed veluti conpendio-
sè hiſtoriam ſtringens, ita ſcribit. [Et perdito
conſilio ſine diſciplina veſte muliebri irriden-
tes ei, tanquam viro luxurioſo & iniquo inpe-
tum fecerunt vnanimiter in eum, & eiece-
runt eum extra Romanam ciuitatem:] Perin-
de ac prodere voluerit; Impiorum dolo, per-

A fidiaq; Sanctum virum veſte muliebri primùm illuſum, mox perſecutionum irruente imbre quaſſatū, Vrbem relinquere fuiſſe coactum. Cui verborū ſenſui, & ipſe Epiſtola nonageſimanona adſtipulatur dicens. [Infamiā falſi criminis inpurarunt, ſed ſcio per bonā, & malam famam perueniri ad regna cœlorum.] Et ad Paulinianum fratrē: [Ecce, inquit olla illa, quę in Hieremia poſt baculum cernitur a facie Aquilonis cœpit ardere, & Phariſæorum conclamauit Senatus, & nullus ſcriba, vel fictus, ſed omnis quaſi indicto ſibi prælio doctrinarum, aduerſum me imperitiæ factio coniurauit.] Itē Epiſtola vigeſimaquinta. Quo vſq;, B inquit genus deteſtabile Monachorum non Vrbe pellitur? non lapidibus obruitur? non præcipitatur in fluctus?

In præf. lib. de Spiritu S.

Ad id præterea quod additur: falſum nimirum omninò eſſe Hieronymum poſt ſuum ab Vrbe diſceſſum Conſtantinopolim ad audiendum admirabilem virum Gregorium Nazianzenum perexiſſe; Reſpondetur Auctoris in elucubratione minimè fuiſſe conſilium Hieronymi vitam texere, ſed auguſtiſſimum tantùm e vita trāſitum, (quemadmodum ex eius initio conſtat) litteris prodere; Vnde ſi in paucu lis verbis, quæ quaſi præfationis loco de eius vita obiter percurrit circa illarum ordinem C fluctuat, non inpoſtoris illicò nomine ſugillandus eſt, ſed hiſtoriæ veritas diligenter examinanda; Vtrunq; enim & ab Vrbe profectionem, & ad Gregorium Nazianzenum Constantinopolim iter, hiſtoriæ veritas tradit. E Aliter, ſi in hiſtorijs ad rerum geſtarum ordinem ad amuſsim ſemper habenda ratio eſſet, & ex ſacrorum etiam librorum conſcriptoribus eſſent, qui damnarentur, quòd aſſeuerare inpiū eſt. Hæc pro Euſebij, ad Damaſum Portuēſem Epiſcopum, & Theodoſium Senatorem Romanum Epiſtolæ defenſione.

Quod quarto loco aduerſus æquè Cyrilli Eipſtolam, tanquàm inpiæ hæreſis aſſertricem obijcitur, id manifeſtò ab hæreticis, iiſq; Monothelitis, qui poſt centum circiter annos praui dogmatis auctores, & propugnatores fuerunt, ingeſtum eſt. F

Deniq; quòd in anonymo Hieronymi Vitæ auctore, pro Damaſo legatur Liberius, & pro Pelagiano Manicheus, prudentis Lectoris eſt in re euidentiſſima librariorum potius incuriam corrigere, non ipſum auctorem culpare: facilimus enim errorū huiuſmodi lapſus eſt, in iiſq; præſertim codicibus, qui per innumeras antiquariorum manus ex remotiſſimis ſæculis ad nos peruenerunt. Sint in exemplū, qui Tomo tertio Annalium eiuſdem Baronij, Editionis Romanæ, Christi anno 1592 e dictæ, leguntur errores, videlicet, G

Pagina. 314. B. 11. Constantinus pro Conſtantio.
688. C. 10. Mezentium pro Auxentio.
712. D. 11. Geminiani pro Semiarriano.

Si igitur in his, alijſq; ſimilibus non eſt mendacij accuſandus ipſe Baronius, pari iudicio, In euidentiſſimis, leuiſſimiſq; dictionis vnius, vel alterius erroribus non eſt impoſtor conclamandus Hieronymi vitæ auctor anonymus. Sed de priori Recenſione ſatis.

RECENSIO POSTERIOR.

In qua conplura alia conpræhenduntur, quæ certò Hieronymum conſcripſiſſe ex Commentarijs ſuperioribus liquet, tametſi de iiſdem nulla idcirco in ſuperiori Recenſione mentio facta D ſit, vel quia temporum iniuria interciderint, vel quia ſeorsìm apud alios legantur auctores. H

1 *Commentarij in Ioannis Apocalypſim.*
2 *Commentarij in Libros Leuitici.*
3 *Commentarij in Hieremiam a capite trigeſimo ſecundo vſq; ad finem libri.*
4 *Commentarij in duas Pauli Apoſtoli Epiſtolas ad Corinthios.*
5 *Commentarij in duas eiuſdem ad Theſſalonicenſes.*
6 *Commentarij in Epiſtolam ad Coloſſenſes.*
7 *Commentarij in duas ad Timotheum.*
8 *Notationes breues in omnes Pauli Apoſtoli Epiſtolas propter tyrones.*
9 *De iudicio Salomonis explanatio.*
10 *Commentarij in Abdiam prophetam.*
11 *Tractatus luculenti in ſeptem Pſalmos.*
12 *Liber de reſurrectione carnis.*
13 *Volumen in quatuor Euangelia.*
14 *Notationes ſeu Commentarioli in omnes prophetas propter tyrones.*
15 *Liber Vitas patrum inſcriptus.*

16 Sup-

A *16 Supplementum ad Euſebij Chronicon.* E
17 Quæſtiones tres de obſcuriſſimis Sacra Scripturæ.
18 Opus de locis Scriptura Sacra adcorrumpendum proclinibus.
19 Liber de hæreſibus.
20 De occaſionibus, quibus exemplaria corrumpi & deprauari ſolent.
21 Ad Paulam & Euſtochium quamplurima, & quaſi innumera Epiſtola.
22 Martyrologium.
23 Theodoſij Imperatoris rerum geſtarum latiſſima hiſtoria.
24 Comes, ſiue Lectionarius, quo ſingulis diebus B *Eccleſia in celebratione diuini Officij utitur*
25 Verſio eorundem officiorū, ac Miſſalis ex Latina in Selauonam linguam.
26 Verſio Euangelij Nazaræorum.
27 Verſio librorum Periarchon Origenis.
28 Verſio homiliarum quatuordecim in Hieremiam, & totidem in Ezechielem Origenis.
29 Verſio triginta nouem homiliarum in Lucam Origenis.
30 Verſio Eccleſiaſtica hiſtoria Euſebij Cæſarienſis e Græco in Latinum.
31 Verſio Chronicorum eiuſdem Euſebij Geræco in Latinum.
32 Verſiones Regularum Pachomij, Orieſij, & Theodori Monachorum.
33 Verſiones Sacrarum Sentẽtiarum Theodori.
34 Verſiones librorum Paſchalium Theophili Epiſcopi.
35 Verſio libri de Sacris Miſterijs, vel de Sacris ſuppellectilibus Eccleſia Dei, eiuſdem Theophili.
36 De Paſtorali regimine ad Cirillū Tractatus.
37 Verſio Commentariorum Alexandri Aphrodiſei in Ariſtotelis philoſophiam e Græco in Latinum. F
38 Verſio totius Scriptura Sacra ex Hebræo in Latinum.
39 Verſio eiuſdem Sacra Scriptura ex translatione Septuaginta e Græco in Latinum.
40 Verſiones Homiliarum Origenis in Pentateuchum.
41 Dubitatur an ſcripſerit in Geneſim, & Exodum.
42 Dubitatur an ſcripſerit librū de eſſentia Dei.

ANIMADVERSIONES.

1 DE eis Caſsiodorus antiquiſſimus, atq; proximus Hieronymi temporibus C auctor Libro vnico inſtitutionis diuinarū lectionum meminit. Vide in hoc ipſo opere, capite decimoquinto, numero trigeſimoprimo.

2 Citat hoſce Hieronymus, de eiſq́; agitur capite decimonono, numero vigeſimoprimo.

3 Res hæc explicata habetur capite decimoquinto, numero decimo octauo.

4 Meminit de his omnibus Caſsiodorus
5 loco præallegato, quos etiã Cõmenta-
6 rios ſe diligẽter inquiſiturū ſcribit, atq;
7 ab amicis ſibi tranſmittendos ſperat.

8 Has non tantùm Hieronymum edidiſſe idem Caſsiodorus affirmat, ſed & præ manibus D habuiſſe teſtatur: allegat inſuper eas interdum. Quod ne cuipiam dubitatio ſubrepat, de Commentarijs eundem Pelagij, Tomo ſeptimo operum eiuſdem Hieronymi potuiſſe fortaſsis intelligere, hos ipſos ab illis paſsìm diſtinguit, vt nullus ſit de eiſdem ambigendi locus.

9 De ea Animaduerſione centeſima trigeſimaprima.

10 Agit de eiſdem Baronius Tomo quarto Annalium, de quibus, & hæc habet: Cœpit ibi (in ſolitudine ſcilicet Euagrij) primùm ipſe ſui experiri vires ingenij, atq; vt pullus aquilæ primo volatu celſa petens culmen propheticæ eminentiæ auſus eſt penetrare; cui tamen ætate grandiori ſublimiora ſcandẽti, humilia ſunt viſa; ita vt illa ante elucubrata omnino deſpe- G xerit, poſterioribus priora emẽdans. Fuit hic Commentarius in Abdiam proppetam, quem cùm iuuenis elaboraſſet, erubuit poſtea ſenex audiens per Italiam circunferri, quem obliuione putabat eſſe deletum.] Hæc Baronius. De eiſdem, & ipſe Hieronymus in præfatione in Abdiã ſic loquitur: [Si Apoſtolus proficit, & quotidie præteritorum obliuiſcens in priora ſe extendit, ac ſecundum præceptum Domini Saluatoris ſtiuam tenens poſt tergum non reſpicit: Quanto magis ego, qui necdum ad ætatem perfecti viri, & in menſuram Chriſti veni mereri debeo veniam, quòd in adoleſcentia mea prouocatus ardore, & ſtudio ſcriptura- H rum, allegoricè interpretatus ſim Abdiam prophetam; cuius hiſtoriam neſciebã.] Hucuſq; ipſe. Nobis hoc opus excidit, poſteriuſq́; tantùm in eundem prophetam ſuperfuit. Prioris autem ex adnotatis aliàs ſuper duodecim prophetas, Animaduerſione vnica, trecenteſimus ſexageſimus quintus Chriſti annus conijcitur. Et reuerà, cùm poſteriores Commentarij Chriſti anno trecẽteſimo nonageſimo quinto illic adſcripti ſint: hiq́; poſteriores ex eiuſdẽ Hieronymi teſtimonio ante triginta annos ſcriptis mandati probentur, vtiq; etiam ſequitur, eiuſmodi anno trecenteſimo ſexageſimo quinto priores Commentarios elucubratos.

Deniq;

A Deniq;,quod ex hactenus explicatis memoria
dignum videtur, Hieronymi vitę tempus eſt,
cum eoſdem iuuenis adhuc Commentarios
aggreſſus eſt. Siquidem abſoluerat is tunc tri-
geſimum ſecundum annum, & proximè ſe-
quentem incœperat, Quod ſanè paulo ſu-
perius adducto eiuſdem teſtimonio arridet,cũ
nec dum in perfecti viri ætatem,& in menſurã
Chriſti (quæ trigintatribus annis, & menſibus
æquè tribus definita eſt) ſe veniſſe teſte-
tur,

11 Horum pariter mentionem ingerit Hie
ronymus in proprio de ſcriptoribus Eccleſiaſti
cis libro dicens. [In Pſalmos ſcripſi a decimo
B vſq; ad decimum ſextum, tractatus ſeptem.]
Ex quibus & editos eoſdem intelligimus ante
Domini annum trecenteſimum nonageſimum
ſecundum, cùm eo ipſo annus liber conpoſi-
tus ſit. At quoniam eiuſmodi in Pſalmos tra-
ctatus, medij recenſentur inter triginta nouem
homilias Origenis in Lucam, & inter Vitam
Malchi captiui Monachi, (de quorum tempo-
re alibi;) Hinc & eodem tempore, monumen-
tis ipſos mandatos coniectura ducor, trecente-
ſimo videlicet nonageſimo Domini anno.
Commemorant eoſdem, & alij conplures Scri
ptores, præſertim Bellarminus; quanuis in enu
meratione ab eodem Hieronymo differat: eos
C nanq; incipit numerare a Pſalmo decimo quar
to, & perducit vſq; vigeſimum incluſiuè.

12 Huius operis aſſertor Auguſtinus eſt
Epiſtola centeſima ſexageſima prima ad Ocea
num. De hoc etiam capite decimo nono, nu-
mero decimo octauo,

13 Extat de hoc Tomo tertio proprium
Hieronymi teſtimonium: præfatio videlicet in
idipſum, Damaſo Summo Põtifici inſcripta, in
Ordine centeſima vigeſima tertia, Cuſum ab
eo tunc opus eſt, cum Romæ eundem Pontifi-
cem in Eccleſiaſticis cauſis ſubleuabat. Nu-
meratur eiuſmodi annus trecẽſimus octogeſi-
mus quartus. De eodem capite decimo nono,
D numero decimo octauo.

14 Harum meminit Caſſiodorus præalle-
gato loco, & ipſe Hieronymus Epiſtola quin-
quageſima ſecunda ad Pammachium, quæ qui
dem Epiſtola, cùm trecenteſimo nonageſimo
in ſuperioribus adſcribatur, circa eadem etiam
tempora editæ videntur ipſę Notationes. Do-
lent maximè deflẽtq; harum iacturam Corne-
lius Schultingius, nec nõ Baronius Tomo
quinto, ſub extremo anni milleſimi
quadringenteſimi vigeſimi.
De eiſdem capite deci-
mono nono, numero
decimo oc-
tauo.

An Hieronymus ſcripſerit Vitas Patrum. E

CONTROVERSIA XXXIV.

NOn contemnenda inter doctos viros diſ-
ceptatio eſt, an Liber Vitas Patrum in-
ſcriptus, qui nunc Venetijs ſub Chriſti Domi-
ni anno milleſimo quadringenteſimo octogeſi-
mo tertio inpreſſus, ſub eiuſmodi Præfatione
circunfertur, videlicet: [Incipit prologus San
cti Hieronimi Cardinalis Presbyteri in libros
Vitas Patrum Sanctorum Aegyptiorum, etiam
eorum qui in Scithia, Thebaida, atq; Meſopo-
tamia morati ſunt, non ſolum quos oculis vi- F
dit, maximoq; labore conſpexit, verùm & quam-
plura a fide dignis relata conſcripſit notabili
diligentia. Deniq; aliorum etiam autentico-
rum libellos fideliter e Græco in Latinum tran
ſtulit, & ab alijs translata pro ſui perfectione
huic operi inſeruit.] Cuius libri exordium eſt:
[Benedictus Deus, qui vult omnes homines ſal
uos fieri:] dubitatur inquam, an liber huiuſmo-
di Hieronymi germanus ſit, an potius ſuppoſi-
titius,

Qui negatiuam partem tuentur Gennadij
Maſſilienſis Presbyteri teſtimonia ex libro de
viris Illuſtribus, ac primum quidem ex annota-
tis de Petronio adducunt, vbi ſcribit: [Petro- G
nius Bononienſis Italiæ Eccleſiæ Epiſcopus,
vir Sanctitate vitæ, & Monachorum ſtudijs ab
adoleſcentia exercitatus ſcripſiſſe putatur Vitas
Patrum Aegypti Monachorum, quas velut ſpe-
cula, ac normam profeſſionis ſuæ Monachi an-
plectuntur &c.] Alterùm verò, ex aliquantò
ſuperius recenſitis de Euagrio, cùm nimirum,
non ex aliorum ſententia, ſed ex proprio rem
explicans iudicio hęc habet [Euagrius Mona-
chus, Macarij familiaris diſcipulus, diuina &
humana litteratura eruditus; cuius etiam liber,
qui attitulatur Vitas Patrum, velut continentiſ
ſimi, & eruditiſſimi viri mentionem facit &c.]
Deniq;, quod magis vrget, ipſius quoq; Hiero
nymi propria de hoc aſſertio eſt; dum nimirũ H
Cteſiphonti aduerſus Pelagianos ſcribens ve-
ritatem ipſam ſic explicare videtur: [Euagrius
Ponticus Hyperborita, qui ſcribit ad Virgines,
ſcribit ad Monachos, ſcribit ad eam, cuius no-
men nigredinis nomen teſtatur, (ideſt Mela-
niam ſenlorem) edidit librum, & ſententias
ἀπάθειαν, quam nos inpaſſibilitatem, vel
inperturbationem poſſumus dicere, quando
nunquam animus vllo perturbationis vitio
commouetur: & vt ſimpliciter dicam, vel ſa-
xum, vel Deus eſt. Huius libros per Orientem
Gręcos, & interpretante diſcipulo eius Rufino,
Latinos pleriq; in Occidentem lectitant.

Qui

A Qui librum quoq; ſcripſit, quaſi de Monachis: multoſq́ in eo enumerat, qui nunquam fuerũt, & quos fuiſſe ſcribit, Origeniſtas, & ab Epiſcopis damnatos eſſe non dubium eſt: Ammoniũ videlicet, & Euſebium, & Euthymiũ, & ipſũ Euagrium, Or quoq; & Iſidorum, & multos alios, quos enumerare tædium eſt, & iuxta illud Lucretij,

Ac veluti pueris abſinthia tetra medentes,
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis, flauoq; liquore.

Ita ille vnum Ioannem in ipſius libri poſuit principio, quem & Catholicum, & Sanctum fuiſſe non dubium eſt; vt per illius occaſionẽ B cæteros, quos poſuerat hæreticos Eccleſiæ introduceret.] Hucuſq; Hieronymus de præfati libri auctore, quæ omnia cum contentis in eo congruunt, vt propterea certiſſimus eiuſdẽ auctor Euagrius, & non alius habeatur.

Cæterùm ad oppoſitum, pro affirmatiua parte Canonis verba faciunt, prima parte, diſtinctione decimaquinta, capite tertio: [Sancta Romana Eccleſia] videlicet. [*V*itas patrum Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen Beatiſſimus ſcripſit Hieronymus cum omni honore ſuſcipimus &c.] Ad hoc ipſum, & alterum Sanctæ Birgittæ teſtimonium eſt, libro tertio Reuelationum eius: C capite vigeſimoprimo; vbi Deiparæ Virginis ad eam verba eiuſmodi diriguntur. [Iſti tres ignes longè lateq́; ſe dilatauerunt. Quorum primus incenſus fuit in eremitis, & religioſis, ſicut deſcribit Hieronymus, qui Vitas eorum inſpiratus Spiritu ſancto inuenit mirabiles, & meritò imitandas &c.] Quo in loco Conſaluus quoq; Durantus hæc adnotauit, videlicet. Hac de re latiſſimè Hieronymus primo Tomo ſuorum operum, vbi deſcribit Vitas Sancti Hilarionis Abbatis, Pauli primi Eremitæ, Sancti Malchi Monachi, & aliorum plurimorum. &c.]

Difficultati reſpondet Bellarminus in libro D De Scriptoribus Eccleſiaſticis: Tribuitur (inquiens) ad vltimum liber De Vitis Sanctorum Patrum Sancto Hieronymo: ſed ſciendum eſt eum librum non eſſe vnius auctoris: nam in prima parte ponuntur Vitæ Monachorum, quas ſcribit Euagrius Ponticus, de quo ſcribit S. Hieronymus in Epiſtola ad Cteſiphontem, ex illis Vitis ſolam primam eſſe veram, quæ eſt Ioannis Abbatis. Eidem Euagrio tribuit Vitas patrum Gennadius in ſuo Catalogo ſcriptorũ. Vitis illis ab Euagrio ſcriptis adiunctæ ſunt, Vitæ Pauli primi Eremitæ, Hilarionis, & Malchi a S. Hieronymo ſcriptæ: Item Vita Sancti Antonij ſcripta ab Athanaſio. Item Vita S. Mariæ Aegyptiacæ a Zoſimo edita: Itẽ multa ex collationibus Caſſiani.] Hęc Bellarmini E reſponſio. Sed reuera, quanuis ea vera ſit, & ipſum is librum optimè examinet, atq; diſcutiat, Gelaſij tamen Summi Pontificis allato nuper De libris apocryphis decreto minime ſatis facit. Quandoquidẽ, ſi ipſe Gelaſius ſcripturarum, vt dicitur ſolertiſſimus perſcrutator, cum ſuorum aſſenſu Presbyterorum Cardinalium annũ circiter quadringenteſimum nonageſimum quartum, inter opera eiuſdem Hieronymi recognoſcit, & approbat Vitas Pauli, Antonij, & Hilarionis, & omnium eremitarũ, quas eundẽ ſcripſiſſe teſtatur, quo modo vſque quaque Bellarmini reſponſio difficultati opportuna cenſebitur, quæ inter Vitas patrum ab F eodem exaratas Hieronymo, Hilarionis tantùm, Pauli, atq; Malchi acta concedit? Alia igitur via dificultati occurrendum arbitror. Verùm quidem, atq; certum librum Vitas patrum prænotatum, Hieronymi non eſſe legitimum partum, ſed Euagrij potiſſimum (exceptis adnotatis in eo, atq; diſcretis a Bellarmino,) Cęterùm ab hoc diuerſum fuiſſe aliquando ab eodem Hieronymo conſcriptum librum De Vitis Sanctorum Patrum, (in cuius, & exordio Vitæ Pauli, Antonij, & Hilarionis inprimis continebantur) declarant eiuſdem Gelaſij verba, quibus dicitur. [Vitas Patrum G Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum &c.] Quòd, ne hęc a me excogitata quiſpiam ſuſpicetur, tu ipſe, lector, ad ſequentia decreti verba diligenter attende. *E*nimuero, cùm Gelaſius dixiſſet, [& omnium eremitarum] protinus intulit [quas tamẽ vir Beatiſſimus ſcripſit Hieronymus.] Certè ſi liber iſte in quo & Pauli, & Antonij, & Hilarionis, & omnium eremitarum vitæ diſcribebantur diuerſus omnino ab Euagrij opere non fuiſſet, non addidiſſet Sanctus Pontifex. [Quas tamen vir Beatiſſimus ſcripſit Hieronymus.] Igitur hac iure optimo vſus eſt cautione, quoniam is Origenis, Origeniſtarumq́; omniũ apprimè notitia pollebat (idcircò enim & Ori- H genem, & Ruſinum eius interpretem, & alios cõplures eiuſdem factionis In decreto ipſo reiecit, legendoſq́; prohibuit) quorum quia innumeri in Euagrij Opere reſpergebantur, laudibuſq́; cumulabantur, ad vtriuſq; Operis, & Hieronymi, & Euagrij euidentiſſimam diſtinctionem addidit: [quas tamen vir Beatiſſimus ſcripſit Hieronymus.] Porrò hoc temporum iniuria perijſſe conpertiſſimum eſt.

Nec præmir, ſi hoc loco dicatur: Quomodo ergo Pauli, Hilarionis, atq; Malchi Vitæ ad nos ſaluæ, atq; integræ peruenerunt, ſi eiuſdèm Hieronymi liber, in quo tam horũ, quàm cæ-

A terorum omnium cõtinebantur, extinctus eſt? Non premit inquam, cum horum Acta cæteris aliàs eius operibus immixta (quippe quæ diuerſis antea temporibus abſoluta) integro iacturam patiente volumine, ſalua perſtiterint. Hæc de libro Actorum patrum.

Nunc alia ſupereſt difficultas explicanda, a quo nimirum Antonij vita edita ſit, cùm idē Gelaſius in Canone illius auctorem Hieronymum affirmarit: E contrariò verò Victorius Bellarminus, & alij complures cū legitimis eiuſdem ſcriptis minime percenſuerint? Reſpondet breuiter Baronius in ſuis ad Martyrologium Romanum Notis, ſub die decima ſep-
B tima menſis Ianuarij: Scripſit, inquiens, egregia Antonij Acta S. Athanaſius, quæ quidem Euagrius, non ille Ponticus Origeniſta, ſed qui poſtea præfuit Eccleſię Antiochenæ, in Latinum ſermonem conuertit, vt auctor eſt Sanctus Hieronymus De Scriptoribus Eccleſiaſticis *in Euagrio*. Præſtitit hoc ipſum idem Hieronymus poſtulante Pammachio, vt ipſe profitetur ad eundem ſcribens Epiſtola centeſima prima De optimo genere interpretandi, quam illam eſſe putamus, quæ habetur præ manibus. Cùmq; vt ipſe ait in ea vertenda, more ſuo, non verba verbis, ſed ſententias reddiderit ſententijs, inde fortaſſe factum eſt, vt Gelaſius
C Papa eum non tam vertiſſe, quàm ſcripſiſſe Antonij Vitam teſtetur.] Hæc Baronius quæ pariter Tomo tertio Annalium Eccleſiaſticorum ſub Chriſti Domini anno trecenteſimo quinquageſimo octauo circa finem repetit. Idipſum ſenſiſſe viſus eſt, Victorius in Indice Hieronymi operum, Verbo [Antonius Magnus.]

16 Vbi Euſebius Chronico ſuo extremam manum inpoſuit, ibi Hieronymus exorſus, ad ſua vſq; tempora illud idem protraxit: nimirum, vt ipſemet in præfatione teſtatur, Ab anno Conſtantini Magni vigeſimo, (Chriſti videlicet trecenteſimo vigeſimo ſexto) ad Va-
D lentis ſextum, & Valentiniani iterum (eiuſdē Chriſti trecēteſimū ſeptuageſimū;) ſed & quę alia multa in eo ipſo Chronico ex diuerſis alijs Scriptoribus, deq; ſuo etiam addiderit, latius explicatur in fine capitis ſexti.

17 De quibuſnam vero hæ fuerint, explicatur capite decimo quinto, numero 12. 13. 14., & 15.

18 De hoc agitur eodem capite decimo quinto, numero trigeſimo ſeptimo.

19 Citat hunc S. Auguſtinus, vti etiam capite decimo nono, numero decimo octauo explicatum eſt.

20 Meminit de eodem ipſe Hieronymus in Epiſtola vigeſima octaua ad Lucinum, cu-

teſtimonium explicatur capite decimoquinto, E
numero trigeſimo octauo.

21 His ipſas cum cæteris ſuis ſcriptis numerat in libro De Scriptoribus, ſub extremò. de eiſdem capite decimonono, numero decimoſeptimo.

De Auctore Epiſtolarum, quæ Martyrologio præfiguntur?

CONTROVERSIA XXXV.

22 Conſcripſiſſe Hieronymum Martyrologium non tantùm Caſſiodori teſ-
timonio iā capite decimo nono, num. decimo F
octauo explicatū eſt, ſed ad eā ipſam tē omniū quoq; ſiuè recentiorum ſiuè veterum conſenſus accedit, & teſtimonium. Dubitatur tantummodo, an quæ præfigi olìm conſueuerant Epiſtolæ Hieronymi ſint, an non? Quod ne in Recenſione hac, quidpiam ſiuè de proprijs, ſiuè de ſuppoſititijs lector deſideret, atq; vt veritas æquè dubitationum nebulis expurgata lucidior prodeat, earundem Epiſtolarum ſubijcere nunc exemplar operæ precium eſſe duxi. Huiuſmodi autem illud eſt.

Chromatij, & Heliodori Epicoporū ad S. Hieronymum pro conſcribendo Martyrolo-
gio Epiſtola. G

Domino S. Patri Hieronymo Chromatius & Heliodorus Epiſcopi in Domino ſalutem.

Cum religioſiſſim. Auguſtus Theodoſius Mediolani vrbem eſſet ingreſſus, vniuerſoſq; Italiæ Epiſcopos ad ſe inuitaſſet, & ob eā cauſam aliquantulorum Epiſcoporum, qui ex Arriana fece ſuas animas inquinaſſent, inquireret, contigit & noſtram paruitatem in eodē adeſſe Concilio: in quo cum dicenda dicta eſſent, & definienda definita; cœpit Chriſtia-
niſſimus Princeps S. Gregorium Cordubenſis H
Eccleſiæ in eo præferre antiſtitem, quòd omni die, ſiuè non ieiunans, matutinas ſiuè ieiunās, veſpertinas explicans miſſas, eorum Martyrū, quorum natalitia eſſent, plurima nomina memoraret. Factumq; eſt, vt omnes ſtatueremus ad tuam ſcribere charitatem, vt famoſiſſimos Feriales de archiuio S. Euſebij Cæſareæ Palęſtinæ Epiſcopi inquirens, Martyrum ad nos dirigas facta; vt poſſimus hoc officium per tuā ſanctam induſtriā melius, perfectiuſq; ad honorē Dei Martyribus exhibere.] Huculq; ipſi.

Sequitur Hieronymi nomine reſponſiua ad eoſdem Epiſtola.

A

Beati Hieronymi ſuper eo ipſo ad eoſdem reſponſio.

CHromario, & Heliodoro Sanctis Epiſco-
pis Hieronymus Presbyter. Conſtat
Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum omni die
Martyrum ſuorum triumphos excipere, quo-
rum paſſiones a Sāćto Euſebio Cæſanēſe Epiſ-
copo ſcriptas reperimus. Nam Conſtantinus
Auguſtus, cùm Cæſaream fuiſſet ingreſſus, &
diceret memorato Antiſtiti, vt peteret aliqua
beneficia Ceſarienſi Eccleſiæ profutura legitur
reſpondiſſe Euſebium: Opibus ſuis Eccleſiam
B ditatam nulla petendi beneficia neceſſitate
compelli, ſibi tamen deſiderium immobile ex-
titiſſe, vt quidquid in republica Romana geſtū
ſit erga Sanctos Dei, iudices iudicibus ſucce-
dentes in vniuerſo Orbe Romano, ſolicita per-
ſcrutatione, monumenta publica diſcutiendo,
perquiterent; & qui Martyrum, a quo Iudi-
ce, in qua Prouincia, vel Ciuitate, qua die, qua-
ue perſeuerantia, paſſionis ſuæ obtinuerunt pal
mam, de ipſis archiuijs ſublata, ipſi Euſebio, re-
gio iuſſu dirigerent. Vnde factum eſt, vt ido-
neus relator exiſtens, & Eccleſiaſticam hiſto-
riam texeret, & omnium penè Martyrum Pro-
uinciarum omnium Romanarum trophea dili-
C gens hiſtoriographus declararet, quatenus om-
ni die ſacrificium Dei offerentes eorum nomi-
na meminiſſent: ſtudentes, qui die ipſo, quo
ſacrificium offerretur, victores Diaboli exti-
tiſſent, & Martyrij ſui triunpho pollentes, atq;
ouantes ad regem ſuum perueniſſent Chriſtū.
Hac de cauſa ſingulorum menſium, ſingulo-
rumq; dierum feſta conſcripſimus, vt iubere
dignabamini; perennem noſtræ paruitatis me-
moriam fore credentes, cùm diebus omnibus,
per tot annorum ſpacia Sancta Sanctorum no-
mina fuerint feſtiuè celebrata. Et quoniam
per ſingulos dies diuerſarum prouinciarum,
diuerſarumq́; Vrbium pluſquam octingentorū
D & nongentorum Martyrum ſunt nomina no-
minata, vt nullus dies ſit, qui non intra quin-
gentorum numerum reperiri poſſit adſcriptus,
excepto die Kalendarum Ianuariarum: conſi-
derans innumerabiles, lectoris animum intra
vnum menſem poſſe laſſeſcere; ne id eueniat
breuiter, & ſuccinctè eorum, qui ſunt in ampliſ
ſima feſtiuitate in ſuis locis tantùm prę omni-
bus memoratus ſum, vt amputato faſtidio vn⁹
de omnibus ſufficiat libellus adſcriptus. Sane
in prima parte libelli omnium Beatorum Apo-
ſtolorum feſta conſcripſimus, vt dies varij non
videantur diuidere, quos vna dignitas Apoſto
latus in cœleſti gloria fecit eſſe ſublimes.] Hac-
tenus fictus Hieronimus.

Porrò ad propoſitam difficultatem propius E
accedentes, germanam vtranq; Epiſtolam,
Chromatij nimirum & Heliodori vnam, alterā
ipſius Hieronymi teſtatus eſt Beda, auctor ſep-
tingenteſimi vigeſimi Chriſti anni in Retracta-
tionibus in Acta Apoſtolorū, capite primo di-
cens [: Adſtipulatur & liber Martyrologij, qui
Beati Hieronymi nomine ac præfatione attitu-
latur: quanuis idem Hieronymus illius libri
non auctor, ſed interpres, Euſebius autem au-
ctor extitiſſe narretur.] Idipſum affirmauit Val-
fridus Strabo in libro de rebus Eccleſiaſticis,
capite vigeſimo octauo ſub extremo dum ait.
[Hieronymus Martyrologium, ſecutus Euſe-
bium Cęſarienſem peranni circulum conſcrip- F
ſit, ea occaſione ab Epiſcopis Chromatio &
Heliodoro illud opus rogatus componere, quia
Theodoſius, religioſus Imperator in Concilio
Epiſcoporum laudauit Gregorium Corduben-
ſem Epiſcopum, quòd omni die miſſas expli-
cans eorum Martyrum, quorum natalitia eſſent
nomina plurima commemoraret.] Hæc ille.
Quæ ſanè non alij, quàm eiuſmodi epiſtolarū
fundamento vtrunq; innixum ſcripſiſſe, nemi-
ni dubium eſt.

Verùm oppoſitam ſententiam omninò acci
piendam non ſolùm Baronius in ſuo ad Marty
rologium Romanum tractatu, capite ſexto, &
ſequenti optimè conuincit: Sed & Bellarmi- G
nus, & Schulcingius, & Victorius, & quotquot
ante eum Hieronymi doctrinam conſiderauere
re idipſum a legentibus iudicium ferendum in-
dicarunt, dum eaſdem Epiſtolas in cæteris Hie
ronymi ſcriptis ita ex horruerūt, vt ne mutire
quidem de illis ſanius arbitrati ſint. Eiuſdem
ſententiæ Ioannes Molanus eſt in Tractatione
de Martyrologijs, quam auctam in Appendice
ſui Vſuardi ſecundò editi poſuit. Enimuerò
preterquam quod eiuſmodi Epiſtolas ſpurias
affirmat: Caſſiodori etiam teſtimonium de
præallegata Hieronymi Epiſtola, primitus Mar
tyrologio affixa, nullo pacto accipiendum eſſe
teſtimonium contendit: Cuius aſſertioni & ip- H
ſe Baronius præcitato loco libenter ſubſcribit.
Et certè rem ita eſſe contenti in ipſis Epiſtolis
errores apertè teſtantur. Viderat quiſpiam
non minus inprudens quam inprobus effictor,
germanas a Caſſiodoro ad Hieronymi Marty-
rologiū litteras allegatas, neſcio quo caſu amiſ-
ſas deſiiſſe, rē propterea laude dignā ſe facturū
autumans duas haſce temerè ſupponere auſus
eſt Epiſtolas, nec temporum rationem,
nec rerum ipſarum veritatem con-
ſiderans. Quod vt manifeſti-
us reddatur illarum
mendacia propo-
nemus.

Abſurda

A *Abſurda prioris Epiſtolæ.*

SYnodus inprimis Mediolani Theodoſij temporibus coacta merum commentũ eſt, de ea quippe neq; Sanctus Ambroſius in funebri de eodem Theodoſio oratione, neq; alijs quiſpiam, ſiue ſecularium, ſiue Eccleſiaſticarum rerum ſcriptor meminit. Gregorius dehinc Cordubenſis veſpertinas ieiunans miſſas agens in eadẽ laudatur contra Eccleſiæ ritũ & cõſuetudinẽ, quæ in cœna tantũ Domini Feria quinta maioris hebdomadæ teſte Auguſtino Epiſtola centeſima decima octaua ad Ianuarium, miſſam in Veſpere celebrari conſueuit. Eiuſdem B præterea Gregorij, etiam in ieiunij, ac Quadrageſimæ diebus Martyrum natalitia celebrandi mos approbatur, qui expreſſè eiuſdem Eccleſiæ conſuetudini repugnare ex antiquis comprobatur Canonibus. Vide Concilij Laodicenſis caput quinquageſimũ primũ apud martyrum collectas, capite quadrageſimo octauo, & trigeſimo tertio, quæſtione prima.

Abſurda poſterioris.

SAnctus in ipſo Epiſtolę limine Euſebius celebratur, qui a Hieronymo & Arrianus, & Arrianorum vexilifer perpetuò ſugillatur. C Idem mox a Conſtantino magno in Cæſareæ Ciuitatis ingreſſu, vt beneficijs augeatur, expetitur, de quo ne verbum quidem ipſe eiuſdem ſemper laudum, atq; rerum geſtarum prædicator egregius in Vita, quam de eodem conpoſuit. Deniq; ſingulis anni diebus quamplurimorum Martyrum natalitia ab Eccleſia celebrari poſſe, vno Kalendarum Ianuariarum excepto die (quaſi in illo nullus martyr effectus ſit) manifeſtum mendacium eſt, ex Martyrologioq; Romano ſub eo ipſo die oppoſitum comprobatur. De ſtyli Epiſtolæ diuerſitate ab legitimis Hieronymi ſcriptis ſuperuacaneum arbitror verba facere, cùm vel ipſi indocti rem D ſatis dijudicare queant.

Igitur cùm ſuppoſititiæ ſupra deſcriptæ probatæ ſint Epiſtolæ, & nequaquam Euſebius conpendioſè (ſeu verius) breuiſſimæ Martyrũ Collectionis, (quã nos Martyrologiũ dicim⁹) ſed prolixi alterius, & propè infiniti operis, res eorundem Martyrum, numero penè innumerabilium, ſtylo potius hiſtorico complectentis (ſicut ſæpius ipſemet, & confictus etiam in Epiſtola Hieronymus teſtatur) auctor fuerit, ſupereſt, vt primas, certiſſimo eiuſdem Martyrologij primo inuentori cum Caſſiodoro Hieronymo deferamus. Poſtremò de hoc ipſo Martyrologij opere ab Hieronymo edito, quanis certus annus ignoretur, probabile tamen E eſt circiter Domini annum trecenteſimum nonageſimum quintum illud exaratum, cùm eo tempore vtriq; Epiſcopi, Chromatius Aquileienſis, & Heliodorus Altinenſis claruerint. Porrò ante Domini annum trecenteſimum nonageſimum ſecundum minimè fuiſſe litteris proditum hoc declarat, quòd in ſerie propriorum ſcriptorum in libro de Scriptoribus haud referatur.

23 Quoniam in propria ad Euſebij Chronicon præfatione Hieronym⁹, de Theodoſij atq; Gratiani Imperatorum rebus geſtis hiſtoriam ſatis expreſſè ſequentibus polliceri viſus eſt, videlicet: [Sciendum etenim eſt me eſſe (in B Euſebij nimium Chronico trãſferendo,) & interpretis & ſcriptoris ex parte officio vſum.] Et poſt aliqua: [Quo fine contentus reliquum tempus Gratiani & Theodoſij latioris hiſtorię ſtylo reſeruaui, non quo de viuentibus timuerim liberè, & verè ſcribere (timor enim Dei hominum timorem expellit,) ſed quoniã debachantibus adhuc in terra noſtra Barbaris incerta ſunt omnia.] Hæc ipſe. Ex quibus & ipſe Baronius Tomo tertio Annalium Eccleſiaſticorũ fuiſſe eundem omnino eiuſmodi hiſtoriam complexum arbitratus eſt: poſt quippe proximè Hieronymi citata verba, hæc addidit: [Hucuſq; Hieronymus: ex quo quidem perſpicuũ G redditur ipſum edidiſſe chronicon Gratiani, & Theodoſij Imperatorum temporibus. At licet huiuſcemodi lucubrationis non fecerit mentionem in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cum ſua in fine operis recenſet ſcripta: idẽ tamen ipſe in Epiſtola ad Oceanum (corrige hunc locum, & ſcribe ad Pammachium) De optimo genere interpretandi ingenuè profitetur, dum & dictæ præfationis ſuæ præpoſitæ Euſebij Chronico meminit, & ex ea aliqua recitat, nam ait: Cum Euſebij Cæſarienſis Chronicon in Latinum verterem, tali inter cætera vſus ſum præfatione: Difficile eſt alienas lineas inſequentem &c. Citat & in Commentarijs H in Danielem idem Euſebij Chronicon a ſe tranſlatum.] Hæc Baronius. At quoniam nunc ex Hieronymo ab eodem ingeſta Baronio nil prorſus de huiuſcemodi Imperatorum hiſtoria, niſi tantum de abſoluta Euſebij eiuſdem a ſe edita tranſlatione profitentur (perinde ac ipſis legentibus liquet) ſimplici eius ego aſſertioni primùm non acquieui: Cæterùm poſteaquam ſuper ipſa re ex veterum lectione ſcriptorum, atq; Caſſiodori inprimis teſtimonium accepi, eidem deinceps Baronio liberter ſubſcripſi. Libro nanq; is inſtitutionis diuinarũ Lectionum, capite vigeſimo primo hæc habet. [Ille eum (Hieronymus ſcilicet) ſcripſit ad

diuinæ

A diuinæ legis nouum lectorem, qui tamen erat litteris ſæcularibus eruditus, vt etiam librum de Theodoſió principe prudenter, ornateq́; confecerit. Ita ipſe, cuius teſtimonio nullũ certius, aut antiqui⁹ adduci adduci potuiſſe lectori conſtat. Editum verò opus circiter annũ Chriſti quadringenteſimum vndecimum, vel proximè ſequentem hinc probatur, quod eo tempore ex Italia fugati iam Barbari pax Romano præſertim Imperio ſubſecuta ſit; cuius & antea abſentia præpeditus Hieronymus cõceptum opus nequiuit abſoluere.

24 De eiuſmodi opere habetur ex Prolegomenis Iacobi Pamelij in ſecundo Tomo Li-

B turgicon veritas explicata. Non ſolum enim a Hieronymo cartis prompcum opus, atq; eius hortatu a Damaſo Papa in Eccleſiam Romanam illatum affirmat, verum & ad aſſertionis propriæ plurimos, eoſq; probatiſſimos adducit teſtes.

Berno au ctor 1014

Bernoniſq; inprimis Augienſis teſtimonium Libro de Miſſa allegat affirmantis: Librum De Sacramentis Diui eſſe Gregorij, Lectionarij vero, ſiuè Comitis opus Diui Hieronymi.] Id quod capite quinto rurſum explicans; Sicut, inquit Sanctũ Gregorium Libri Sacramentorum, & Antiphonarum, ita Beatum Hieronymum credimus ordinatorem Lectionarij, vt ipſius teſtatur prologus in exordio eiuſdem Comitis.]

Microlg⁹ auctor 1050 C

Micrologus item Libro de Eccleſiaſticis obſeruationibus, capite vigeſimo quinto, nominatim Librum Hieronymo tribuit, hæc ſcribens. [Liber Comitis, ſiuè lectionarius; quem Sanctus Hieronymus cõpaginauit; eidem ieiunio poſt Pentecoſtem lectiones ad feſtiuitatem Spiritus ſancti pertinentes attribuit. Rurſum Rodulphus Tungtenſis, cuius & verba in ſuperiori Recenſione Animaduerſione quinquageſimatertia allata ſunt, ſubſcribit.

Io. de Ianua auctor 1270.

Conſentit, & Ioannes de Ianua in opere quod Catholicon inſcribitur, Verbo, Hieronymus: necnon Ioannes Belethus in Rationali diuinorum officiorum capite vigeſimoſeptimo. Deniq; hoc idem Gu-

H

D lielmus Durantes in ſuo æquè Rationali diuinorum officiorum ſequentibus approbat, videlicet. [Euangelia quoq; & Epiſtolas, & cætera, quæ de nouo, & Veteri, Teſtamento in Eccleſia leguntur preter cantum, magna ex parte Hieronymus ordinauit: quod opus extemplò idem Hieronymus Romam miſit, & a Damaſo Papa canonizatum eſt, & præceptum a cunctis Eccleſijs obſeruari, & appropriatum eſt Damaſo propter auctoritatem ſuã, quam interpoſuit. Conſequenter tamen Beatus Gregorius, & Gelaſius orationes, & cantus addiderunt: & lectionibus, & Euangelijs Reſponſoria coaptarunt.] Ex quibus omnibus Operis eiuſmodi, quod Comes dicitur, quod religioſas perſonas ſemper comitetur, certus auctor Hieronymus conprobatur. F

25 Declaratur iſtud capite vigeſimo in propria Controuerſia de multiplici linguarum peritia, qua polluit ipſe Hieronymus aduerſus Baronij ſententiam.

26 De eadem capite decimonono, numero decimo octauo.

27 De ea capite decimoquinto, numero vigeſimoſeptimo.

28 De eadem capite, decimoquinto, numero vigeſimo quinto.

29 De eadem capite decimoquinto, numero vigeſimoſexto.

30 Perijſſe opus iam ſupra capite ſexto circa finem explicatum eſt. F

31 De Chronici æquè translatione loco ſupra allegato paulò ſuperius.

32 De eiſdem capite decimo nono, numero decimo octauo.

33 Habentur Theodoti nuper impreſſæ ſententiæ in Editionibus Pariſienſi, & Colonienſi poſt tertium Tomum. Qui hic Theodotus, ſiuè vt alijs placet Theodorus fuerit neq; ex Hieronymo, neq; ex Gennadio, alioue quopiam ex antiquis haurire potui Scriptoribus. Mihi cum eo idem omninò dicendus videtur, cuius, atq; Orieſij Regulas e Græco in Latinum ſermonem Hieronymum vertiſſe nuper obſeruaui; fuit enim vterq; Aegypti Monachus, atq; Pachomij diſcipulus. De vtroq; Gennadius in ſuo de Viris Illuſtribus libro: atque de Theodoro præſertim in Vita Pachomij: nec non in libro, Vitas patrum prænotato, ſecunda parte, § trigeſimo tertio, atq; demum in Martyrologio Romano, ſub die vigeſima octaua menſis Decembris. Fuit, & alter eiuſdem nominis, iiſdem prorſus temporibus, Theodorus, Aegypti item Monachus, atq; Antonij diſcipulus. Sed is in Catalogo Scriptorum non recenſetur. G

34 Habentur eiuſmodi Theophili libri ab Hieronymo latinitate donati Tomo tertio Bibliothecæ Sanctæ. Editum autem primum ab eodem Theophilo Chriſti anno trecenteſimo nonageſimo nono, ſecundum vero quadringenteſimo primo, tertium quadringenteſimo quarto teſtatur Baronius Tomo quinto. Porrò diuerſis eos ab Hieronymo translatos temporibus ex eiuſdem ſcriptis haud obſcurè cõijcimus. De primi & ſecundi verſione loquitur Epiſtola ſeptuageſima octaua cũ ſcribit. [Rurſum Orientalibus vos locupleto mercibus, & Alexandrinas opes primo Romam verè tranſmitto.] De tertij verò Epiſtola trigeſimaprima ad eundem Theophilum. H

A 35 Meminit de hoc ab Hieronymo Latinitate donato Baronius Tomo quinto Annalium Eccleſiaſticorũ ſub anno Chriſti quadringẽteſimo decimo ſecũdo hiſce verbis: Theophili librum De ſacris myſterijs, vel de ſacris ſuppellectilibus Eccleſiæ Dei, eidem Eccleſiæ vtiliſſimum fuiſſe potes ex fragmẽto Epiſtolæ Sancti Hieronymi ad ipſum Theophilum datæ, cũ Commentarium illud e Græco in Latinũ ſermonem ab ipſo rogatus tranſtulit intelligere, quòd in Collectione veteri diuerſorũ auctorũ legitur verbis iſtis: In opere tuo vtilitatẽ ſpectauimus Eccleſiarũ, eruditi teſtimonijs ſcripturatum, qua debent veneratione Sancta ſuſcipere, & altaris miniſterio deſeruire: ſacroſq; calices, & ſancta velamina, & cætera, quæ ad cultũ Dominicæ pertinent paſſionis, non quaſi inanima, & ſenſu carentia, ſanctimoniam nõ habere, ſed ex conſortio corporis & ſanguinis Domini, eadem qua corpus eius, & ſanguis, maieſtate veneranda. Suſcipe igitur librum tuum, immo meum, & vt verius dicam, noſtrũ: Cunq; mihi faueris tuus eris. Tibi enim meũ ſudauit ingenium, & facundiam Græcam Latinæ nolui paupertate penſare. Neq; verò, vt diſerti interpretes faciunt, verbum verbo reddidi: nec adnumeraui pecuniam, quam mihi per partes dederas; ſed pariter attendi, vt nihil deſit ex ſenſibus, cùm aliquid deſit ex verbis. Epiſtolam autem tuam, idcirco in latinum verti, & huic volumini præpoſui; vt omnes qui legerint, ſciant, me non temeritate, ac iactantia, ſed præceptis beatitudinis tuæ ſuſcepiſſe onus vltra vires meas. Quòd an conſecutus ſim, tuo iudicio derelinquo: certè ſi imbecillitatem reprehenderis, voluntati veniam cõmodabis. Vale] Hæc tibi ſint, lector, pro libro Theophili a Hieronymo translato, qui æquè excidit vna cum integra eiuſdem Hieronymi Epiſtola; qua maiori ex parte temporis edacitate corroſa, vix pauca hæc ab eius faucibus eruta, poſteritati ſarta tecta relinquimus. E

Extat in Hæreſeologia.

B

C

Ab Hieronymo verſum opus poſt mox ſupra commemoratas eiuſdem Theophili elucubrationes hinc mihi perſuadeo, quòd de eo nullibi in eiuſdem Hieronymi, Theophilo ſimili ex cauſa datis Epiſtolis, reperi factam mẽtionem.

36 De Tractatu meminit Equilinus in ſuo Sanctorum Catalogo *in Hieronymo*, & nos in Commentatijs capite nono, numero decimo.

37 Citat idem ipſe Hieronymus opus Epiſtola quinquageſimaprima ad Domnionem hiſce verbis. [Fruſtra ergo verti Commentarios Alexandri] vbi & Victorius de Alexandro Aphrodiſeo teſtimonium interpretatur.

38 Pluribus res iſta explicata eſt capite quarto, numero primo, & capite decimo quinto, numero quinto, & capite decimoſexto, numero quarto, quinto, & ſexto. F

39 De ea capite decimoquinto, numero quarto.

40 Extant hodie in Geneſim homiliæ tantùm decem, & ſeptem: In Exodum tredecim: In Leuiticum ſexdecim: In Numeros viginti octo: In Deuteronomij librum elucubratæ exciderunt omnes. Creduntur verò ab Hieronymo translatæ omnes (exceptis ijs mea ſententia, quæ in Leuiticum ſunt, ſcatent enim Origenis erroribus) præſertim, cùm de alio nõ conſtet interprete. De eiſdem capite decimo quinto, numero decimo. G

41 Dubitationem propoſitam vide capite decimo nono, numero decimo octauo, & capite decimoquinto, numero octauo.

42 De eodem capite decimonono, numero vndecimo. Quibus breuiter adnotatis Animaduerſionibus (ſaluo ſemper meliori iudicio) finem inponimus ad laudem Omnipotentis Dei, qui eſt benedictus in ſæcula.

Amen.

D H

Grauiſ-

Grauiſsimorum Auctorum
DE HIERONYMO ELOGIA,

Quorum nonnulla in ipſo opere allata iam, citantur tantùm: aliqua verò ſubijciuntur, temporis ſeruato ordine, quò ſinguli fluerunt.

B

Damaſi Summi Pontificis, Auctoris trecenteſimi ſeptuageſimi ſexti. pag. 72. b.c.f.g.
Item eiuſdem apud Hieronymum Tomo tertio, Epiſtola centeſima quadrageſima quarta.

Damaſus Hieronymo.

COmmentaria cùm legerem Græco, Latinoq; ſermone in Euangelium interpretatione, a noſtris, ideſt, Orthodoxis viris olim, ac nuper ſcripta, de eo, quod legitur,
Matt.21. *Oſanna filio Dauid* non ſolum diuerſa, ſed etiã contra ſibimet proferunt. Dilectionis tuę
C eſt, vt ardenti illo ſtrenuitatis ingenio, abſciſſis opinionibus, ambiguitatibuſq; ſcrupuloſis, quid ſe habeat apud Hebræos viuo ſenſu ſcribas, vt de hoc, ſicut & de multis, tibi curæ noſtræ in Chriſto Ieſu gratias referant.

Gregorij Nazianzeni, auctoris trecenteſimi octogeſimi. pag. 130. h.

Epiſtola Synodi Miluetanæ ad Innocentium Papam, quadringenteſimo decimo quarto Chriſti anno data. pag. 247. b.c.

Auguſtini, auctoris quadringenteſimi decimi ad eundem Hieronymum, ex Epiſtola centeſima ſecunda, apud eundem Auguſtinum Tomo ſecũdo ad Euſtochium.

D Scripſi librum ad Sanctum Presbyterũ Hieronymum de animæ origine, conſulens eum, quomodo defendi poſſit illa ſententia, quam religioſæ memoriæ Marcellino ſuam eſſe ſcripſit, ſingulas animas nouas naſcentibus fieri, vt non labefactetur fundatiſſima Eccleſiæ fides, qua inconcuſsè credimus, quòd in Adam omnes moriuntur, & niſi Chriſti gratia liberentur, qui per ſuum Sacramentum, etiam in paruulis operatur, in condemnationem trahuntur. Scripſi alium librum ad eũdem Hieronymum, quomodo illi videatur acipiendum eſſe, quod ſcriptum eſt in Epiſtola Iacobi. 2. Quicunq; autem totam legem ſeruauerit, offendat autẽ in vno factus eſt omnium reus. Sed in hoc dixi etiam, quod mihi videtur: in illo autem de animæ origine tantùm quid ei videatur, conſultatoria quadam diſputatione quæſiui: Occaſionem quippe cuiuſdam ſanctiſſimi, & ſtudioſiſſimi iuuenis Presbyteri Oroſij, qui ad nos ab vltima Hiſpania, ideſt ab Oceani littore, ſolo ſanctarum ſcripturarum ardore inflammatus aduenit, amittere nolui, cui, vt ad Hieronymum quoq; pergeret perſuaſi.

F

Item eiuſdem libro decimo octauo de Ciuitate Dei, capite quadrageſimo tertio.

Non defuit temporibus noſtris Presbyter Hieronymus, homo doctiſſimus, & omnium trium linguarum peritus; qui non ex Græco, G
ſed ex Hebræo in Latinum eloquium eaſdem ſcripturas litterato labore conuertit.

Item eiuſdem. pag. 155. e. 204. d. 225. e. 254. c. d.

Seueri Sulpitij auctoris quadringenteſimi decimi, in Dialogo primo de virtutibus Monachorũ Orientalium.

Progreſſus Bethlehem oppidum petij, quod ab Hieroſolymis ſex milibus diſparatur, ab Alexandria autem ſedecim manſionibus abeſt, Eccleſiam loci illius Hieronymus Presbyter regit: Nam parochia eſt Epiſcopi, qui Hieroſolymam tenet, mihi iam pridem Hieronymus ſuperiore illa mea peregrinatione compertus, H
facilè obtinuerat, vt nullum expetendum rectius arbitrarer. Vir enim præter fidei meritũ, dotemq; virtutum, non ſolum Latinis, atq; Græcis, ſed & Hebræis etiam ita litteris inſtitutus eſt, vt ſe illi in omni ſcientia nemo audeat conparare. Miror autem, ſi non & vobis per multa quæ ſcripſit opera conpertus eſt, cùm per totum Orbem legatur. Nobis verò (Gallus inquit) nimium, nimiumq; conpertus eſt: Nam ante hoc quinquenium quendam illius libellum legi, in quo tota noſtrorum natio Monachorum ab eo vehementiſſimè vexatur, & carpitur. Vnde interdum Belgicus noſter valde iraſci ſolet, quòd dixerit, nos vſq;

ad

A ad vomitum ſolere ſatiari. Ego autem illi viro ignoſco, atq; ita ſentio de Orientalibus illũ potius Monachis, quam de Occidẽtalibus diſputaſſe. Nam edacitas in Græcis gula eſt, in Gallis natura. Tum ego: Scholaſtice, inquã, Galle defendis gentem tuam, ſed quæſo te, liber iſte, nunquid hoc ſolum vitium damnat in Monachis? Imò verò inquit, nihil penitus omiſit, quod non carperet, laceraret, exponeret; præſertim auaritiam, nec minus vanitatem inſectatus eſt. Multa de ſuperbia, non pauca de ſuperſtitione diſſeruit: Verè fatebor, pinxiſſe mihi videtur vitia multorum. Cæterùm de familiaritatibus Virginum, & Mo- B nachorum, atq; etiam Clericorũ, quàm verà, quàm fortia diſputauit; vnde à quibuſdam, quos nominare nolo, dicitur non amari. Nam ſicut Belgicus noſter iraſcitur, edacitatis nos nimiæ notatos, ita illi fremere dicuntur, cùm in illo opuſculo ſcriptum legunt: Cœlibẽ ſpernit virgo fratrem, quærit extraneũ.] Ad hęc & ego: Nimium inquam, Galle progrederis: caue ne & te aliquis, qui hæc fortaſis agnoſcit, exaudiat, teq; vnà cùm Hieronymo incipiat non amare; Nam quia Scholaſticus es, non immerito te verſu Comici illius admonebo: Obſequium amicos, veritas odium parit: Tua nobis potius vt cœperas Poſthumiane, repeta- C tur Orientalis oratio. Ego, inquit, vt dicere inſtitueram apud Hieronymum ſex menſibus fui, cui iugis aduerſus malos pugna, perpetuumq; certamen. Concitauit odia perditorum: oderunt eum hæretici, quia eos inpugnare nõ deſinit; Oderunt Clerici, quia vitam eorum inſectatur, & crimina. Sed planè eum boni omnes admirantur, & diligunt: nam qui eum hæreticum eſſe arbitrantur, inſaniunt. Verè dixerim, Catholica hominis ſcientia, ſana doctrina eſt. Totus ſemper in lectione, totus in libris eſt, non die, non nocte requieſcit: aut legit aliquid ſemper, aut ſcribit, quod niſi mihi fuiſſet fixum animo & promiſſum, Deo teſte, propoſitam eremum adire, vel exigui tem- D poris punctum, a tanto viro diſcedere noluiſſem. Huic ergo traditis, atq; commiſſis omnibus meis, omniq; familia, quæ me contra voluntatem animi mei ſecura tenebat implicitum, exoneratus quodammodò graui faſce, penitus ac liber regreſſus Alexandriam, viſitatis ibi fratribus, ad ſuperiorem inde Thebaidã, idest, Aegypti extrema contendi, Ibi enim vaſtæ patentis eremi ſolitudines, plurimum ferebantur habere Monachorum.

Sub Cyrilli nomine ad Auguſtinum. pag. 13[?]. g. h.

Sacroſancta Romana Eccleſia: pag. 277. f. g.

Poſſidonij auctoris quadringenteſimi trigeſimi.

Hieronymus tanta æmulorum laborauit in- E uidia, vt ab ea obrueretur virtus doctrinæ; Id Palladius tibi à Poſſidonio in aurem dictum ſcripſit.

Ioannis Caſſiani auctoris quadringenteſimi trigeſimi. pag. 114. d. h. 277. e.

Sidonij auctoris quadringenteſimi quadrageſimi, libro quarto Epiſtolarum Claudianum commendantis.

Inſtruit vt Hieronymus, aſtruit vt Auguſtinus, conſolatur vt Gregorius, vt Ambroſius perſeuerat.

Proſperi Aquitani, auctoris quadringenteſimi ſexageſimi, in ſupplemento Chronicorum Euſebij, atq; Hieronymi eiuſdem. pag. 277. d. e. F

Item eiuſdem in libro de ingratis aduerſus Pelagianos.

Tunc etiam Bethlai præclari nominis hoſpes
Hebræo ſimul, & Graio, Latioq; venuſtus
Eloquio, morum exemplũ, mundiq; magiſter
Hieronymus libris valde excellentibus hoſtem
Diſſecuit: noſciq; dedit, quo turbine veram
Vellent exorta lucem obſcurare tenebræ.

Gennadij Maſſilienſis Presbyteri, auctoris quadringenteſimi nonageſimi in Catalogo Virorũ illuſtrium, in Vita Pauli Oroſij.

Paulus Oroſius ab Auguſtino pro diſcenda animæ ratione ad Hieronymum miſſus, rediẽs reliquias Beati Stephani primi Martyris, tunc G nuper inuentas primus intulit Occidenti. Meminit autem ſuauiſſimæ, iucundiſſimęq; conſuetudinis ſuę cum Beatiſſimo Hieronymo Presbytero, Paulus Oroſius libro ſeptimo hiſtoriarũ, capite quadrageſimo tertio.

Gelaſij Summi Pontificis auctoris quadringenteſimi nonageſimi quarti, in Concilio Romano. pag. 230. b.

Ennodij Ticinenſis Epiſcopi auctoris quingenteſimi. pag. 53. h.

Aurelij Caſſiodori auctoris quingenteſimi trigeſimi Inſtitutionis diuinarum lectionum libro primo, capite vigeſimo primo.

Vbicunq; te locus obtulit, Gentilium Bea- H tus Hieronymus exempla dulciſſima varietate promiſcuit, totum explicans, totum exornãs, & per diuerſa diſputationũm genera diſertus ſemper, & æqualis incedens. Nam cù in aliquos magna vbertate libros protendat, tamen pro dulcedine dictorum ſuorum ſemper gratus eſt. Quem in Bethlehem habitaſſe otioſum non arbitror: niſi vt in terra illa miraculorum ad inſtar ſolis, eius quoq; ab Oriente nobis more lampadis ſplenderet eloquium. Is Epiſtolam ſuam ad Paulinum, & Senatorem & Presbyterum mirificam deſtinauit, docens quemadmodum ſcripturas diuinas, adhibita cautela perlegeret, vbi breuiter virtutẽ vnius

A cuiuſq; libri Veteris, & noui Teſtamenti mi-
rabiliter indicauit. Quam ſi ante reperiſſem,
eloquentiæ ipſius eedens, contentus fortaſſè
fueram de eadem parte nihil dicere. Sed quia
& ille alia, & nos diuerſa in opere iam confec-
to, Domine largiente conſcripſeramus, credo
quod Lector diligens, & in hoc opuſculo non
inutiliter occupetur. Ille enim ſcripſit ad di-
uinę legis nouum Lectorem, qui tamen erat
litteris ſęcularibus eruditus, vt etiam librum
de Thedoſio Principe prudenter, ornateq; cō-
fecerit. Nec illa tēpeſtate vt datur intelligi, tā-
tos Scriptores ſuæ partis habuit, quos eum in
ordine legere commoneret quoniam illo tem-
B pore milites Chriſti, in Gymnaſio legis diui-
næ, ſalutari adhuc laborant ſudore, in quo &
ipſe poſtea multa conſcripſit.

Item eiuſdem, preallegato loco. pag. 132. g.
h. 155. c. 264. a.

Gregorij Magni auctoris ſexcenteſimi. pag.
204. c. 216. c.

*Iſidori Hiſpalenſis auctoris ſexcenteſimi vige-
ſimi. pag.* 204. c.

*Beda auctoris ſeptingenteſimi quadrageſimi.
pag.* 204. g.

*Iona Aurelianenſis auctoris octingenteſimi vi-
geſimi, libro primo de cultu Imaginum.*

Claudij Taurinenſis Epiſcopi Iconomachi,
C & Arriani nouitij Sanctæ Eccleſiæ hoſtis, ani-
ma ex duorum animabus priſcorum compara-
ta, atq; vni corpori indita, Vigilantij videlicet,
& Euſthatij, qui (vt verbis Sedulij vtamur)
ambo errore pares, quanquam ſint diuerſa ſe-
cuti. Licet enim in plurimis ab alterutro de-
ſciuerint, in contemnendis tamen Sanctorum
Martyrum reliquijs, eorumq; ſepulchris deho-
norandis, & nonnullis Eccleſiaſticis traditioni-
bus reprehendendis vnum peruerſiſſimè ſen-
ſerunt. Quorum alterius error a Beato Hiero-
nymo, Sanctæ Dei Eccleſiæ Doctore eximio,
veritatiſq; fideliſſimo aſſertore, & veſani er-
roris experientiſſimo execratore ſtrenuè ſupe-
D ratus: Alterius verò Gangrenſi Concilio per-
petuo anathemate a Sanctis Patribus eſt deſ-
tinatus.

*Ioannis Andrea Bononienſis doctoris, aucto-
ris milleſimi trecenteſimi, in libro qui Hierony-
mianum opus dicitur.*

Quibus plus profecit Latinorum Eccleſiæ,
quàm qui Vetus, & nouum Teſtamentum, de
Græco, & Hebraico, & cæteros ipſius libros
ſicut Danielem de Chaldaico, & Iob de Ara-
bico, ſuis in eis præmiſſis formoſis, & vtilibus
prologis tranſtulit in Latinum? Id coondocto-
rum nulli creditur fuiſſe poſſibile, cùm non le-
gamus illos multiplicis linguæ eſſe peritos.
Quod eſſe nō ambigitur Spiritus ſancti donū,
pro vt in Actibus legitur Apoſtolorum. Nec E
eſt dubitandum illum Deo magis acceptum,
cui plus a Chriſto donatur.

*Petri Pauli Vergerij auctoris milleſimi quadrin-
genteſimi vigeſimi.*

Quod ſi ex me quiſpiam quęrat, quam hu-
ius Sancti (Hieronymi videlicet) glorioſi viri
primam, potiſſimamq; laudem exiſtimem:
hanc ſcilicet incunctanter reſpondebo: quòd
meo quidem iudicio, non poſſit dignè huma-
no ore laudari: Deinde quòd vnoquoq; gene-
re laudum earum, quæ ad doctum, rectumq;
hominem, ac planè religioſiſſimum Chriſtia-
num pertinent, laudari eximiè de ſingulis po-
teſt. Quòd ſi iam in eo laudando cœpero lit- F
terarum peritiam commemorare, diuerſarum
experientiam linguarum, orationis facundiā,
rectos fabularum ſenſus, multam hiſtoriarum
memoriam, naturalium rerum cognitionem,
moraliumq; ſermonum, tum verò Scripturæ
ſacræ, veræq; Theologiæ perceptionem, non
videbor fortſitā aliquid magnum dicere, quòd
hæc ipſa malis etiam hominibus poſſint adue-
nire, neq; enim iſta bonos faciunt, ſed erudi-
tos: Aut ſi præterea continentiam, fortitudi-
nem, prudentiam, conſtantiam, manſuetudi-
nem, patientiam, benignitatemq; in illius lau-
dibus recognouero: nec ſic quidem fortſitan
magnopere eum ornare iudicabo, quòd & his G
virtutibus plurimi Gentilium prediti fuere:
ſuntq; hæ laudes, vt debitæ quidē viro bono,
ita plane non propriæ homini Chriſtiano. Poſ-
tremò, ſi fidem conſtantem, ſpem certam, cha
ritatem intenſam, omnemq; ſanctimoniam,
& cęremoniarum cultum, religioniſq; ſtudium
demonſtrauero; nec ſic quoq; fortaſſis laus erit
eximia, quòd hęc ipſa debet vnus quiſq; de ſe
rectus, fideliſq; Chriſtianus exhibere. At ve-
rò ſi hæc omnia, & quæcunq; his nominibus,
aut omnino virtutis nomine continentur, in
eo fuiſſe vniuerſa conteſtor: eaq; ipſa non me-
diocriter, aut vulgari quodā ſummotenus mo-
do, ſed excellentiſſimè, atq; inconparabiliter H
affuiſſe conſtet. Nonne hoc diuinum quod-
dam in homine videri neceſſe eſt? Ego ſanè,
cùm trita eſſe vulgo vocabula, eruditionem,
eloquentiam, fortitudinem, prudentiam, ac
charitatem, Et cætera huiuſmodi commemo-
ro, talia quædam mihi dicere videor, qualia
ſolent in communi hominum vita reperiri, &
non eminentiſſimas illas virtutes, quas in ex-
cellentiſſimis viris, paucis illis quidem omni
ętate fuiſſe conſtat. Quamobrem ęgrè ferre
ſoleo, & Latinę orationi indignari, quòd pro-
prijs, atq; exquiſitis nominibus, exquiſitiſſimas
laudes efferre non licet, quę tantùm penè a cō-
munibus diſtant virtutibus, quantum fermè

A virtus a vitio. Verùm quod orationi deeſt, pro ſuppleat audientis intellectus: & nõ quod dicam, ſed quod dicere velim accipiat: quod & hinc quoq; licebit intelligere: Nam ſolent pauca horum, aut ſingula quædam, dum intenſo gradu cuipiam adſunt magnum virum conſtruere: admirabiliſq; excellentiæ eum videri, qui plura ex his ſit aſſecutus. Quid ergo is debet exiſtimari, qui omnium virtutum, cũctarum bonarum artium cumulum, non perfunctoriè, ſed ad ſummum in ſe collegiſſet: cuius vita totius ſanctitatis exemplum, eloquentia ſtupor, doctrina miraculum. Itaq; nõ tam ſanctum nomen habuit, quod quidem de-
B norat ipſum Hieronymi vocabulum, quàm ipſam in ſe habuit ſanctitatem. Nam eùm duabus rebus fundata eſt in initio ſacra religio, prędicatione ſcilicet Apoſtolorum, & ſanguine Martyrũ: eumq; quod illi ſermone docebant, hi per carceres, & tormenta, ac deniq; mortẽ ipſam aſtruerent: in vtrorumq; locum ſuo gradu ſubierunt Sancti Doctores, qui quod illi compendioſè docuerant, latius explicarent; quodq; Martyres ſanguine ſuo teſtati ſunt, hoe iſti vitæ Sanctimonia confirmarent; atq; aduerſus omnem hæreſim, omnemq; vitiorum labem, pro fide, iuſtitiaq; conſiſterent, ijdem
C & militum vices gerent, & ductorum. Multa autem, variaq; Hieronymus, vti fortis miles in hac vita bella ſuſtinuit: cum mundo quippe bellum geſſit, & vicit: Et quando Sacerdos iã factus, & Summo Sacerdotio dignus habitus, ab Vrbe ceſſit; pompiſq; ſæculi, & omni ambitioni mundanorum renunciauit. Cum carne, ac Demonibus, cùm in illa trans mare vaſta ſolitudine, quæ vt ipſe ait, exuſta ſolis ardoribus horridum Monachis habitaculum præſtabat, carnem quidem ieiunijs frangeret, ſpiritales autem hoſtes orationibus effugaret: cùm improbis atq; æmulis, in quos ſæpe per prologos, ſæpe per Epiſtolas ſcribẽdo inuectus eſt:
D Cum hæreticis, quos libris, tractatibuſq; ſcribendis ſæpenumero de diuerſis conuicit erroribus, diſputandoq; vi rationum ſuperauit. Doctoris ergo nomen vt habet, ita & officium ſtudioſiſſimè viuens geſſit: præſentes voce, & exemplis erudiens abſentes ſcriptis. Vtroſq; verò tam ſuæ ætatis, quàm poſteros voluminibus diuerſi idiomatis, varia interpretatione linguarum, viuorum doctorum eruditionem adiuuans, rudiores hiſtoria delectans, auctores inſtruens arcanis, ſacræ Scripturæ ſenſibus explicandis. Eloquentiam certè iã eius laudare tentarem, quæ tanquam riuus limpidiſſimus leniter defluens, & aſpectu, & ſono delectat; niſi ipſe ſe multò melius, quàm a me fieri poſſit, elegentia ſua legentibus commen-

E datet: ad quã dignè prædicandã eius ipſi⁹ eloquentia opus eſſet. Nec me deterret quòd dãnatus fuerit eius ſtudij aliquando Hieronym⁹, cùm eſtatica viſione tractus, ad Iudicis æterni tribunal, & quinã eſſet interrogatus, pro Chriſtiani nomine, quòd inter metùm, trepidationemq; profitebatur, Ciceroniani ſibi nomen obijci audiuit. Neq; enim res ipſa dãnata eſt, ſed fortaſſis eius ſtudium vehementius; ſine qua profectò vix ſacræ litteræ, certè non tanta cum voluptate legerentur. Hæc igitur, vt cæteræ quoq; dotes, quas ſtrictim commemoraui; multos acerbiſſimoſq; illi æmulos compar auere, quorum vt Improbitati cederet, Ro-
F ma migrauit, & qui Doctor latè clariſſimus habebatur, Gregorio Nazianzeno in diſciplinam ſe tradidit. Poſt quæ ſtudia, cum de frequentiſſima Vrbe receſſiſſet ad eremum ſe trãſtulit; & qui in Vrbe omniũ vrbaniſſima homines perpeſſus erat beſtiales, in deſertiſſima eremo beſtias eſt expertus humanas, ibiq; leo natura ſæuiſſimus imperium eius pertulit, cùm hic homo natura mitis in ſe ſæuiret. Roma igitur Bethlehem permutanit, diuitiq; ex Vrbe non tam pulſus, quàm cedens, elegit ibi pau per viuere, vbi pauper Chriſtus eſt natus; & inde ſalutem petere, vnde ortus eſt auctor ipſe
G ſalutis. Quid enim aduerſus malignitatem tutum vſpiam eſſe poterit, quando tanta virtus perſecutore non caruit? Quòd ſi nobis quid tale accidat, ex eius caſu conſolari nos ipſos debemus, inter ea verò maledicos benefaciendo vincere, & eorum in nos odium virtute patientiæ, manſuetudiniſq; ſuperare; illo præſtante qui viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum.

Baptiſta Platina in Vita Damaſi primi Pontificis, auctoris milleſimi quadringenteſimi ſeptuageſimi ſecundi.

Pacata Eccleſia, Damaſus otio litterario delectatus Vitas Pontificum, qui ante ſe fuere, conſcripſit, eaſq; ad Hieronymum miſit. Non deſtitit tamen & templa, & cultum diuinum
H augere. Primus etiã Hieronymi ſcriptis auctoritatem dedit, cùm prius Septuaginta Interpretum ſcripta tantummodo in pretio eſſent. Nam & Biblia Hieronymi legi cœpta ſunt, & Pſalmi eiuſdẽ fideliter ex Hebraico traducti, cùm antea apud Gallos potiſſimùm Inconpoſitè legerentur.

Eiuſdem in Vita Innocentij Primi.

Tempore Theodoſij Hieronymus Presbyter, in Bethlehem habitans, ingenio ac facundia Chriſti fidem mirum in modũ auxit, quod etiam ſcripta declarant.

Eiuſdem in Vita Bonifacij primi.

Bonifacij primi Pontificatum inſignem reddidere multi præclari viri, maximè Hierony-

mus

A mus Preſbyter, Patre Euſebio, natus Oppido Stridonis, quod a Gothis euerſum, Dalmatiæ quondam, Panoniæq; in finibus fuit. Quantum iuuerit iſte Eccleſiam Dei, vita, & ſcriptis, non attinet dicere, cùm vita eius ſanctiſſima omnibus præluceat, & ſcripta eius ita, & io pretio, & in honore ſint, vt nemo magis legatur, ab eruditis preſertim. Moritur autem Hieronymus in Bethlehem, ætatis ſuæ anno nonageſimo primò, pridie Calendas Octobris.

Fratris Baptiſtæ Mantuani Carmelitæ, auctoris milleſimi quingenteſimi, libro nono Faſtorũ.

At eũ perſpiceres, diuina volumina multis
B Deprauata locis, & conceptacula lymphæ
Vnde bibunt animæ, primum amiſiſſe nitorem
Hanc tua ſcabriciem vigilans induſtria longo
Deterſit ſudore, tuus labor iſta fugauit
Nubila, & expulſa fecit vada lympida fece,
Tu ſale illius, quo ſylueſtres colocyntas
Incola Carmeli docuit compeſcere vates,
Fungeris officio, tu raptus ab arbore ramus,
Quo Moſes purgauit aquas, fonteſq; Sabæos;
Tu velut Alcides contra Symphalica monſtra
Hæreſiarcharum claua decernis & arcu:
Tu quaſi ſol lucis genitor iubar elicis almum,
Ignitaſq; tuo totum iacularis in orbem
Ore faces, fideiq; fugas à finibus hoſtem.
C Tu ſimilis Zephiro, qui pallida nubila, & imbres
Diſſipat, & pulſo cœlum ſqualore ſerenat,
Qui Solem, Lunamq; aperit, Titaneaq; aſtra.
Qui vitam infundit paſſis horrentia plantis
Frigora ad Auſtralẽ dũ ſol procul exulat urnã,
Ad ſuperos tandem longo iam frigidus æuo,
Vt pote qui ſtabas annorum in limine centum
Scandis, & æterna frueris dulcedine vitæ.
O Pater ad noſtras voces conuertere, & audi,
Prandia iam dudum ſumus ad diuina vocati,
Et tranſire prius per ſancta negotia longo
Eſt opus inceſſu, ſed inertia corporis obſtat.
Faſce ſub hoc igitur ne deficiamus, adeſta
D Tu cui conceſſum eſt, epulis accumbere Diuum,
Et fer opem poſita tanto in diſcrimine cymbæ:

Marci Antonij Sabellici, auctoris milleſimi quingenteſimi, Tomo quarto, libro ſecundo exemplorum.

Ferunt Hieronymum Stridonenſem, Chriſtianæ pietatis lumen, & propugnaculum ingens dicere ſolitum: Oppida & Vrbes videri ſibi tetros carceres, & ſolitudinem Paradiſum. Putas eum ſenſiſſe quæ dixerit, quippe qui horridum Siriæ ſolum, ſcorpionibus & feris infectum, ſacco amictus, humi cubans, aqua & herbis victitans Romanis prætulit delitijs?

Calij Calcagnini Ferrarienſis in Imaginem Sancti Hieronymi.

Ecquis in anguſto ſpirantem imagine fixit F
Te pater, incuruumq; genu, impexumq; capillos
Et multa illuuie ſquallentem, incanaq; menta,
Pallidaq; ore fame, & multo membra horrida tabo
Promentem e ſacco, & maculoſa nebride cinctum,
Et duro toties plangentem pectora ſaxo.
Pectora tot fœcunda bonis quæ flumine largo
Fuderunt nobis arcana volumina, nobis
Diuinas & opes, priſcorum oracula vatum,
Vnde ſalus, vnde & vitæ melioris origo
Heu mihi te nimiũ exemplis crudelibus vrgẽs:
Quid malè mulctatum tergus, quid liuida ceruix F
Hæ potuere genæ, flagris fletuq; rigentes?
Quid latera hæc cilicum crudeliter obſita ſetis
Et ſpinis implexa? quid enthea pectora tantùm
Admiſere nefas? quid mens cœleſtibus hauſta
Auſa quid eſt? tantis quæ digna piacula pœnis
Quam lachrymis, & ſollicitis ſingultibus vſq;
Nocte die crucias. En vix cutis arida mẽbris
Nititur, attritaq; hærent compagine coſtæ.
Nec iam ille es gelidum, qui quondam natus ad Iſtrum
Arua Palæſtino petijſti torrida cancro
Illius tenuis tunc vix agnoſcitur vmbra.
Cur tantùm licuit de te tibi? Non ferus hoſtis G
Hæc auſit, non monſtra iſtis errantia ſyluis;
Tu monſtris ſæuoq; in te crudelior hoſte.
Parce pater tibi, parce pater: Nos verbera, nos hæc
Flagra decent, quos mille modis rapit impetus amens
Dum cœlum toties, ſuperoſq; laceſſimus vltrà.
Hinc vocat ambitio, trahit hinc veſana libido:
Hinc mouet ira ſuos ſtimulos, timor inde coercet:
Hinc premit illa animo ſemper rediuiua voluptas.
Nos ergo exultantem, atq; in diuerſa trahentẽ
Caſtigemus equum, vt ſpacijs concluſus iniquis H
Et mores ferat, & leges patiatur heriles:
Sed quoniam ſine præſidia, ſine numine Diuum
Nitimur in caſſum, quia vis humana fatiſcit
Heus age, & infandos animo miſerate labores
Huc ades o Pater, & proprius res aſpice noſtras,
Atq; tuæ nobis plagæ, tua verbera proſint.

Beati Dardanij. De his, quæ poterat dicere idem Hieronymus in deſerta.

En hoſpes rigidus pulſo mea pectora ſaxis
Ante ſalutiferi vulnera quinque Dei.
Pœnitet admiſſi, ſi quid peccauimus olim,
Felix, qui minima labe carere poteſt:

A *Poſſumus hinc certam nobis ſperare ſalutem,*
Et ſimul æternum conciliare patrem.
Vrbis delicias, humana incendia montis,
Fugimus & quidquid mollia corda facit.
Antra ideo incolimus viuo pendentia topho,
Quæ prius hirſutis luſtra fuere feris
Nulla hominum ſi non hic ſunt commercia nobis,
At mecum vitæ ſunt benefacta mea.
Nemo poteſt ſolus, vel ſolis viuere ſyluis,
Diuinus ſi cui pectore feruet amor.
Non volucrum hic deſunt cantus, nec dulcis in-
aſtu
Aura, nec irrigua garrulus amnis aqua.
Viuitur hic parua, nec me conuiuia tangunt,
B *Et quia nil cupio, nil mihi deeſſe poteſt.*
Sola fames reddit ſtomacho gratiſſima noſtro
Fercula, ponuntur qualiacunq; mihi.
Terra etenim nullo fruges parit alma labore:
Pro molli frondes, ſunt mea ſtrata, toro
Nullius hic nigra tingo loligine famam,
Nec mea corrodit pectora liuor edax.
Nulla meam ambitio vexat, nec gloria mentem
Pendet ab æterno, gloria noſtra, Deo.
Non Venus huc vario ingreditur fucata colore,
Protinus egreditur, ſi qua libido venit.
Securos, placida ſomnos captamus in vmbra,
Nec tuba, nec fures ſomnia noſtra fugant.
Non auri inuigilat loculis, victuq; parando
C *Mens intenta patri ſola placere Deo.*
Omnia ſunt nihil cæleſtum præter amorem
Quidquid agunt homines concipiuntq; ſibi,
Sæpe mihi aſſiſtunt manſueto corde leones:
Horrendæ aſſurgunt horribileſq; feræ.
Me ſatis effecit Domini cuſtodia tutum;
Et mea nullius conſcia mens ſceleris,
His tamen in rigidis ſcopulis, domibuſq; ferarum
Fons vbi dat potum, præbet & herba cibum.
Expugnare meum tentat cor blanda voluptas,
Sed ratio ſumma perſtat in arce mihi,
At tu qui indulges genio, dulciq; Lyæo,
Mollibus & plumis mollia membra foues,
Ah miſer, ah quantos patiere libidinus ignes.
D *Si ruit huc cupido dira libido pede.*

Ludouici Viuis de cauſis corruptionis artium, libro ſecundo.

Hieronymus Latinos, Græcos, Hebræos, Chaldæos ſcriptores plures euoluit, accuratius excuſſit; quàm eorum qui poſt eum quiſquã: nempe homo ſumma induſtria preditus, indefatigabili ſtudio, & longa vita vſus.

Eiuſdem libro de conſcribendis Epiſtolis, Capite de auctoribus Epiſtolarum.

Hieronymus ardens, & vehemẽs, vt videatur ſemper ad Iudices dicere de cauſa capitali.

Fratris Ludouici Granatenſis Tomo ſecundo Concionum de Sanctis, Concione vnica in feſto Sancti Hieronymi. E

Quid non in Hieronymo mirabile? Quid non amplum atq; magnificum? Alius in eo mirabitur, hebdomadarum inediam, alius vigiliarum diuturnitatem, alius orationum inſtantiam: Ego vero in illo Sanctarum ſcripturarum amorem, & continuum diuinæ ſapientiæ ſtudium, cui ſe totum addixerat, vehemẽter admiror. Hoc enim faciebat, vt minima noctis portio daretur ſomno, minor cibo, nulla otio. Hoc autem ſtudio vir Sanctus magnam Eccleſiæ, diuinarumq; litterarum ſtudioſis lucem prætulit: & quamuis omnibus virtutibus fuerit ornatus, præcipue tamen in B. Hieronymo ſapientiæ donum eluxit, atq; in rectè F
viuendi ſcientia fuit verſatiſſimus.

Chriſtoforſoni Angli in præfatione ad Euſebij hiſtoriam Eccleſiaſticam. pag. 155. h.
Melchioris Cani. pag. 155. g.
Ioannis Driedo. pag. 204. h.
Leonis a Caſtro. pag. 263. h.
Maruli. pag. 162. e.
Cornelij Schultingij. pag. 156. b. e.
Mariani Victorij. pag. 184. d. e.

Hieronymi cùm ad morum, tùm ad Theologicarum controuerſiarum compoſitionem vſurpata ſententia. G

A Gratiano in prima parte Decretorum, hoc, eſt, in Diſtinctionibus.

Diſtinct. 9. c. Vt veterum. Diſt. 12. c. Illud. Diſt. 25. c. Primum. Diſtinct. 26. c. Vnius. Diſt. 27. c. Vouentibus, & c. Si nupſerit. Diſt. 29. c. Neceſſè. Diſt. 31. c. Si laicus. Diſt. 32. c. Hoſpitiolum. Diſt. 34. c. Quorundam, in medio canonis. Diſt. 34. c. Vidua. Diſt. 35 c. Ab exordio, & c. Luxurioſa, & c. Eccleſiæ, & c. Vinolentum, ibidem. Diſt. 36. c. Si quis vult. Diſt. 37. c. Sacerdotes, c. Nonne, c. Vino, c. Legant, c. Legimus, H
c. Si quis, c. Qui de menſæ. Diſt. 38. c. Si iuxta, c. Eccleſiaſtica. Diſt. 40, c. Non eſt facilè. Diſt. 41. Initio Ecce. Diſt. 42. Citatur Regula Monacharum. Diſt. 43. Initio pudicus. Diſt. 45, c. Recedite. Diſt. 49, c. Sacerdotes. Diſt. 50. c. Et purgabit, c. Cum exaudiero, c. Ieſus filius, c. Quicunq. Diſt. 56. c. Naſci, c. Dominus. Diſt. 76. c. Ieiunium, & c. Vtinã. Diſt. 86. c. Eſau, & c. Qui clementiam. Diſt. 92. c. Cantantes. Diſtinct. 93, c. Illud ex Hieronymo, de Septem Ordinibus Eccleſiæ, & c. Legimus. Diſtinct. 95. c. Olìm, c. Ecce ego, c. Eſto.

A *In ſecunda parte, hoc eſt, in Cauſis.*

CAuſa prima, quæſtione prima, c. Iudices, & c. Nunquam, & c. Hi quoſcunq; Cau. 1. q. 1. Sic populus, c. Odit. c. Illi, c. Marcion. c. Vide Ibidem, c. Sicut Chriſtus. c. Maledicam, c. O Propheta, c. Sacerdotes. Cauſa 2. q. 7. c. Non omnes, c. Paulus. Can. 7. q. 1. c. In apibus. Cau. 8. q. 1. c. Moyſes. c. Qui vos, c. Licet, c. Si ergo. c. Audacter. c. Illud, c. Qualis, c. Vereor. Cau. 10. q. 1. c. Quia Sacerdotes. Cau. 11. q. 3. c. Audi, c. Nolite recedere, & c.
B Nihil, verſu: Item Hieronymus, & c. Quomodo. c. ſi quis dixerit. c. Si quis hominem. c. Quicunq; c. Exiſtimant. c. Si Dominus. Cau. 12. q. 1. c. Clericus, c. Duo ſunt. Can. 12. q. 2. c. Gloria Epiſcopi. Cau. 13. q. 2. c. Poſtquam, & c. In præſenti. Cau. 14. q. 3. c. Potant. Cau. 14. q. 5. c. Nemo. Cau. 14. q. 6. c. Fur autem. Cau. 15. q. 5. c. Si quis inſaniens, & c. Si quis non iratus: Cau. 16. q. 1. c. Monachus. Si cupis eſſe. c. Alia cauſa. c. Eccleſia. c. Sic viuo. c. Si clericat⁹. Cau. 16. q. 2. c. Reuertimini. Cau. 17. q. 1. c. Vouētibus. Cau. 22. q. 1. c. Et iurabunt. c. Et conſidera. Cau. 22. q. 2. c. Animaduertendum. c. Vtilem. Cau. 22. q. 5. c. Quoties. Cau. 22. q. 3. c. Si quis.
C Cau. 23. q. 4. c. Qui ſecundum, ibidem. c. Ille gladium, verſu: Porrò illud Hieronymi. Cau. 23. q. 5. c. Quid ergo c. Regum officium. c. Si apud. c. Non ſolum, c. Non eſt. c. Qui malos. c. Iudex. c. Homicidas. Cau. 23. q. 8. c. Legi. Cau. 24. q. 1. c. Hæc eſt. c. Quoniam. c. Odi. Cau. 24. q. 3. c. Qui negligunt. c. Si quis. c. Reſecandæ. c. Transferunt. Cau. 26. q. 2. c. Non ſtatim. c. Sed & illud. Cau. 27. q. 2. c. Additur. c. Quapropter. c. Genuit. c. Egreſſus. Cau. 31. q. 1. c. Quomodo. Cau. 32. q. 1. c. Sicut non omnis. c. Conubia. c. Sicut fœmina. Cau. 32. q. 4. c. In eo. c. Liberorum. Cau. 32. q. 5. c. Si Paulus. c. Præcepit Dominus. c. Apud nos. Cau. 32. q. 7. c.
D Omnes. Cau. 33. q. 3. de pœnitentia, diſt. 1. c. Omnis iniquitas. c. Et venit. c. Importuna. c. Qui Sanctus. c. Si agamus. c. Quamobrem. c. Vide benignū. c. Eccleſia. c. Super tribus. c. Secunda, c. Quia. c. Ne fortè. c. Prædixerat. c. Menſuram. Cau. 33. q. 3. de pœnitentia diſt. 2. c. Super tribus. c. Firmū. c. Nullus. c. Si enim. Cau. 33. q. 3. diſt. 3. c. Septies. c. Totā. c. Acab. c. Sicut ait. c. Nahum. c. Nihil Iudæ. c. Prima conſolatio, verſu: Item opponitur. c. Quærat, c. Si quando. c. Cùm ita puniatur, Diſt. 4. Et c. Hæretici. Cau. 33. q. 4. diſt. 7. c. Sciatis. Can. 33. q. 5. diſt. 7. c. Tunc ſaluabitur. c. Hoc ſolū. c. Qui ſitit. c. Cum caput. Cau. 34. q. 1. & 2. c. Non ſit. Cau. 36. q. 2. c. Tria legitima.

In tertia parte, hoc eſt, De Conſecratione. F

DE Conſecratione diſt. 2. c. Dupliciter, & c. De hac quidem, & c. Singuli. c. Nec Moyſes. c. Accipite. c. Sacerdos. De Conſecr. diſt. 4. c. Eodem modo. De Conſ. diſt. 5. c. Non dico. c. Sint tibi ieiunia. c. Non mediocriter. c. Quidquid. c. Natales. c. Legimus. c. Nunquam.

Hieronymi eiuſdem teſtimonia a Magiſtro Sententiarum in libris Aequè Sententiarum, atq; in primo potiſſimùm allata.

DIſtinct. 6. littera C. Diſt. 8. lit. A. & B. E
Diſt. 10. F. Diſt. 12. D. Diſt. 25. M. Diſt. 26. A. Diſt. 33. A. & E. Diſt. 39. C. Diſt. 46. G.

Allata in ſecundo.

DIſt. 2. E. Diſt. 7. B. & D. Diſt. 11. A. & E. Diſt. 12. B. Diſt. 14. E. Diſt. 15. G. Diſt. 18. H. Diſt. 25. D. Diſt. 28. H. Diſt. 33. K. L. M. N. Diſt. 36. H. I. Diſt. 39. C. Diſt. 42. F. Diſt. 43. B.

Allata in tertio. G

DIſt. 2. A. Diſt. 5. A. Diſt. 7. H. Diſt. 10. E. Diſt. 36. A. Diſt. 37. B. & C. Diſt. 39. A.

Allata in quarto.

DIſt. 1. C. Diſt. 2. F. Diſt. 4. B. Diſt. 8. D. Diſt. 14. A. Diſt. 15. A. Diſt. 17. A. Diſt. 18. E. & F. Diſt. 25. A. & C. Diſt. 27. G. Diſt. 31. E. Diſt. 32. D. Diſt. 33 B. Diſt. 35. A. Diſt. 42. I. Diſt. 43. .Diſt. 48. E. Diſt. 50. G.

Hieronymi eiuſdem auctoritates a S. Thoma in Theologica Summa, atq; in prima præcipuè parte allegata. H

PRima parte, quæſt. 19. art. 10. in prima Obiectione, eiuſq; ſolutione. Q. 25. art. 4. in vera deciſione. Q. 29. ar. 3. in 3. obiectione, & 3. ſolutione. Q. 31. in concluſione art. Q. 43. ar. 1. obiec. 2. Q. 61. ar. 3. in prima obiectione, & 1. ſolut. Q. 70. art. 3. in Concluſione. Q. 89. art. 5. in deciſione veritatis, & in Concluſione, & in reſponſione ad 3. Q. 113. ar. 8. in Concluſione. Q. 115. ar. 5. in reſp. ad 1. Q. 117. ar. 1. Q. 117. ar. 2. in reſponſione ad primum.

A

Allegata in Prima Secunda partis.

QVæſt. 23. ar. 1. in obiectione 2. & in reſp.
ad 2. obiectionem. Q. 72. ar. 7. in deci-
ſione veritatis, & in reſp. ad 2. Q. 80. ar. 1. in ſe-
cundo argumento. Q. 99. ar. 5. in concluſio-
ne, ex Procemio in Marcum. Q. 102. ar. 2. in
cõcluſione. Q. 102. ar. 6. in reſp. ad. 7. Q. 103,
ar. 4. in reſp. ad primum & ſecundum,

Allegata in Secunda Secunda.

QVæſt. 10. art. 12. in concluſione. Q. 11.
B ar. 1. ad primam. Quæſt. 11. ar. 2. ad 3. &
art. 3. in concluſione, & art. 4. ad 2. Q. 14. in
concluſione Q. 19. ar. 12. in conculuſione. Q.
23. ar. 1. ad 3. Q. 26. ar. 10. in deciſione veri-
tatis, & art. 12. ad 3. Q. 29. art. 3. ad 2. & in
ſolutione ad 3. Q. 33. ar. 2. ad 1. & art. 3. ad 1.
& in reſp, ad 1. ar. 5. in concl. ar. 6. ad 2. ar. 7. in
concl. ar. 8. ad 3. Q. 36. ar. 2. ad 1. Q. 39. in reſp.
ad 3. ar. 1. Q. 43. ar. 2. ad 2. ar. 7. ad 4. ar. 8. ad
ad 2. Q. 44. ar. 6. ad 1. Q. 55. ar. 6. ad 2. art. 7. in
deciſione veritatis. Q. 77. ar. 4, ad 3. Q. 83. ar.
11 in cõcluſ. Q. 86. ar. 2. in cõcl. & in 2. argu-
mento. Q. 89. ar. 2. in reſp. ad 1. & ar. 5. in 2.
C argumento, & ar. 6. in primo argumento, &
1 ſolut. Q. 91. in reſp. ad. 1. ar. 1. & ar. 2. in 2. ar-
gumento. Q. 95. ar. 1. in concl. Q 99. ar. 3. ad
3. Q. 101. in conluſione. Q. 103. art. 1, in deci-
ſione veritatis. Q. 109. ad 3. Q. 110. ar. 4. ad 4.
Q. 124. ar. 4. ad 1. & ar. 5. in deciſione verita-
tis. Q. 142. ar. 2. ad. 1. Q. 147. ar. 1. ad 2. & ar.
3. in dciſione veritatis, & ar. 5. ad 3. & ar. 8. ad
3. Q. 149. ar. 3, da 3. Q. 152. ar. 5. ad 2. Q. 153.
ar. 2. ad 2. Q. 153. ar. 8. ad 2. Q. 158. ar. 1. ad 1. &
ar. 2. ad 4. & ar. 3. ad 3. Q. 162. ar. 4. ad. 3. Q. 167
ar. 1. ad 3. & in concluſione. Q. 171. ar. 5. ad 2. &
ar. 6. in cõcluſione. Q. 172. ar. 3. ad 1. & ad 3. Q.
174. ar. 1. ad 1. & in deciſione. & ar. 2. ad 3. &
D ar. 6. ad 3. Q. 184. ar. 3. in reſp. ad primum.
Q. 185. ar. 2. argumento 3. ar. 3. in deciſione.
art. 6. in reſp. ad 2. art. 7. argumento. 2. Q. 186.
ar. 3. & ad 3. & ad 6. ar. 1. ad 1. Q. 187. ar. 1. ad 1.
& 2. & ar. 2. ad 3. & art. 3. in concluſione, & ar.
4. in 1. arg. & in concluſione. ar. 5. in concluſio-
ne, & ar. 6, in 2. & in conluſione, Q. 188. art. 1.
in 3. ar. 2. in 2. ar. 5. in concluſione, & deciſio- E
ne veritatis. ar. 7. in 3. & in contluſione, & ad
2, & ad 3. & ad 5. ar. 8. in 3. & in concluſione.
Q. 189. ar. 1. ad. 1. ar. 8. ad 2. ar. 9. ad 2. ar. 10, in
concluſione,

Allegata in tertia parte,

QVæſt. 13. ar. 2. ad 1. Q. 15. ar. 4. in conclu-
ſione, & ar. 6. ad. 1. ar. 7. ad 1. Q. 16. ar. 8.
in concluſiooe. Q. 21. ar. 4. ad, 1. Q. 25. ar. 6. ad
1. Q. 27. ar. 5. in deciſione. Q. 28. ar. 1. ad 2. &
ar. 3. ad 1. ad 3. & ad 5. Q. 29. ar, 1. in 3, & in 4,
& in cõcluſione, ar. 2, in 1, & in 2. Q. 30, ar. 2,
in cõcluſione. Q. 31, ar. 2, ad 1, ar. 3, ad 1, ad 2, F
ad 4, & ad 5. Q. 32, art. 2. in 2, arg. & in reſpõ-
ſione ad 2. Q. 35, ar. 6, ad 3, & ar. 8, ad 1. Q. 38.
ar. 3, ad 1, ar. 6, in 4. & in reſpon. ad 4. Q. 39,
ar. 5, ad 2, & ar. 8, in concluſione, Q. 40, ar. 1,
in cõcluſione, ar. 3, in deciſione veritatis, & in
reſp. ad 2, Q. 41. ar. 4, ad 6, Q. 43, ar. 3, ad 1,
Q. 44, ar. 1, ad 4, ar. 2, ad 2, & ar. 3, ad 1, & ad
2, Q. 45, ar. 1, ad 1, ar. 2, in deciſione verita-
tis, ar. 3, ad 2, & ad 4, ar. 4, ad 4, Q. 46, ar. 7, in
3, ar. 9, ad 1, ar. 10, ad 3, ar. 11, in concluſione.
Q. 47, ar. 5, in 1. argum. Q. 51, ar. 2, in reſpon-
ſione ad 3. Q. 53, ar. 3, ad 2, Q. 80, ar. 7, ad 2.
Q. 82, ar. 4, ad 3, ar. 5, in 1, & in reſp. ad 1, Q.
84, ar. 6, in deciſione veritatis. Q. 89, ar. 3, in G
2, & ar. 6, in 3. argumento,

Allegata in Tertia partis Supplemento,

QVæſt. 2, ar. 4, in 2, & in reſpon. ad 2, Q.
6. ar. 3, in 1, argum. Q. 13, ar. 1, in de-
ciſione varietatis. Q. 15, ar. 3, in 2, Q. 17. ar. 2,
in. 1, Q. 18, ar. 4, in 1, Q. 21, ar. 4, in 2, & ad 2,
Q. 40, ar. 3, in 1, Q. 41, ar. 3. in 2, Q. 48, ar. 1.
in 1. Q. 64, ar. 1, in 1, & ad 1, Q. 66. ar. 4, in 1.
& ad 1, Q. 69. ar. 3, in deciſione veritatis bis.
Q. 72, ar. 3, in deciſ. veritatis, Q. 77, ad 3, Q.
78, art. 3, in 2, Q. 88. ad 2. Q. 92, ar. 2. in de-
ciſione veritatis, Q. 93. ar. 1. in concluſione, H

*Numero ſunt omnes quadringenta, & ſeptua-
ginta dua; a Gratiano videlicet ducenta & octo;
a Magiſtro ſententiarum, quinquaginta octo: &
a S. Thoma ducenta & ſex.*

IN,

INDEX.

Teſtimoniorum Sacræ Scripturæ, quæ paſsim in ipſo Opere afferuntur, obiterq́; explicantur.

Ex Geneſi.

1 Dominamini vniuerſis animantibus &c. 158. c.
2 Immiſit Dominus ſoporem in Adam. 146. g.
3 Terra es & in terram ibis 252. a.
3 Vidit mulier quod bonum eſſet lignum &c. 179. f.
4 Et reſpexit Deus ſuper Abel, & ſuper munera eius &c. 105. a.
4 Et habitauit Caim in terra Naid. 90. a. b.
6 Non permanebit ſpiritus meus in hominibus iſtis, quia &c. 107. d. 227. c. 249. b.
6 Gigantes erant ſuper terram in diebus illis. Iſti ſunt &c. 144. f.
7 Rupti ſunt fontes abyſſi. 105. e. 200. g.
15 Irruit ſopor ſuper Abraham. 146. g.
15 Quinta autem progenie filij Iſrael exierunt &c. 78. b. c.
18 Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ multiplicatus eſt. 149. g.
22 Tolle filium &c. atq; ibi afferes eum in holocauſtum. 104. h.
24 Bibe Domine mi, & camelis tuis &c. 193. g.
27 Eſto Dominus fratrum tuorum. 193. f.
27 Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. 282. e.
32 Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalua &c. 113. e.
36 Mortua eſt Rachel, & ſepulta in via Ephrata, 118. b.

Ex Exodo.

3 Sta in foramine petra, & poſteriora mea videbis, 104. d.
8 Vt ſugeret mel de petra, oleumq́; de ſaxo duriſsimo. 104. e.
6 Ega ſum Dominus Deus veſter. 193 e.
7 Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto. 104. g.
14 Eleua virgam tuam, & extende manum tuam &c. 232 e.
14 Quid clamas ad me? 111. a.
15 Non poterant bibere aquas mara, eo quòd eſſent amara. 201. b.
15 Cantemus Domino, glorioſè enim honorificatus eſt. 276. c.
20 Memento vt diem Sabbati Sanctifices. 12. a.
22 Viri ſancti eritis mihi 9. a.
22 Maleficos non patieris viuere. 197. g.
31 Vocaui ex nomine Beſeleel, filiũ viri Hur &c. 255. d.
32 Sedit populus manducare & bibere &c. 12. a.
32 Dimitte me, vt percutiam populum iſtum. 22. c.

Ex Leuitico.

10 Vinum & omne quod inebriare poteſt non bibetis &c. vt habeatis ſcientiam ad diſcernendum inter Sanctum, & profanum &c. 249. c.
25 Si habitauerit aduena in terra veſtra &c. 39. g.
26 Ambulabo inter eos, & ero Deus veſter. 151. f. 227. c.

Ex numeris.

12 Quare non timuiſtis detrahere ſeruo meo Moyſi? 183. b.

Ex Deuteronomio.

4 Deus ignis conſumens eſt 105. c. 249. a.
4 Teſtes hodie inuoco Cœlum, & Terram &c. 152. h.
5 Tu vero hic ſta mecum. 252. d.
18 Non ſit in te maleficus, nec incantator &c. 197. g.
21 Maledictus omnis, qui pendet in ligno. 84 g.
23 Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi. 77. a. 132. f.
27 Maledictus omnis, qui non permanſerit in omnibus &c. 84. g.
32 Ega occidam, & ega viuere faciam: percutiam &c. 151. b. 252. a.
33 Qui appropinquant pedibus eius accipient de doctrina 260. e.

Ex Ioſue.

15 Techue, & Ephrata: Hæc eſt Bethlehem. 118. b.

Ex Iudicibus.

5 Stellæ manentes in ordine, & curſu ſuo, aduerſus Siſaram pugnauerunt. 3. a.

Ex 1. Regum.

1 Obſecro mi Domine, viuit anima tua Domine &c. 193. f.
2 Non eſt Sanctus, vt eſt Dominus. 8. h.
2 Pedes Sanctorum ſuorum ſeruabit, & impij in tenebris &c. 241. e.
12 Loquimini &c. Vtrum bouem cuiuſpiam tulerim 178. b.

Ex 3. Regum.

1 Quæramus Domino noſtro Regi adoleſcentulam 193. e.
11 Suſcitauit autem Dominus aduerſarium Salomoni Adad Idumæum. 282. d.

Ex 4. Regum.

19 Angelus Domini venit, & percuſſit in caſtris Aſsyriorum centum octoginta quinq; millia. 232. d. 249. b.

Ex 1. Paralipomenon.

6 Porro Ioſedech egreſſus eſt, quando tranſtulit &c. 195. b.
13 Dauid, & vniuerſus Iſrael ludebant corã Deo 12. a.

Ex Tobia.

5 Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen &c. 143. g.

Ex Heſter.

9 Diequartadecima &c. vt in eo omni tempore vacarent epulis, gaudio, atq; conuiuijs. 12. a.

Ex Iob.

1 Egreſſus Satan a facie Domini percuſſit Iob. 148. b.
1 Tunc ſurrexit Iob, & tonſo capite. &c. 110. b.
1 Nudus egreſſus ſum de vtero matris &c. 194. f.
5 Homo naſcitur ad laborem. 66. d.

10 *Inſtauras teſtes tuos contra me.* 153. b.
13 *Memoria veſtra comparabitur cineri.* 2. d.
14 *Miſeria eſt vita hominis ſuper terram.* 108. a. 233 g.
14 *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, &c.* 271. g.
19 *Manus Domini tetigit me.* 151. b.
20 *Quis hominum gloriari poteſt caſtum ſe habere cor.* 103. f. 282. a.
22 *Suſcipe ex ore eius legẽ, & pone ſermones &c.* 189. d.
31 *Pepigi fœdus cum oculis meis &c.* 179. f.
31 *Tu fabricatus es cœlos, qui ſolidiſſimi, quaſi ære &c.* 2. b.
33 *Conſumpta eſt caro a ſupplicijs, reuertatur ad dies. &c.* 144. b.
33 *Si fuerit Angelus pro eo &c.* 150. d.
33 *Per ſomnium &c. tunc aperit aures virorum.* 144. b. 152. d.
33 *Acceſſit &c. & omnia oſſa marceſſere facit.* 144. g.
35 *Suſpice, & intuere, & contemplare aſtra.* 3. b.
39 *Petra fundebat mihi riuos olei.* 104. e.
41 *In collo eius morabitur fortitudo.* 134. a.

Ex Pſalmis.

2 *Apprehendite diſciplinam &c.* 83. c.
5 *Decidant a cogitationibus ſuis.* 240. d.
6 *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum.* 107. b. 189. b.
6 *Quoniam non eſt in morte, qui memor ſit tui: in Inferno &c.* 149. c.
7 *Arcum ſuum tetendit, & parauit illum: & in eo &c.* 22. b.
7 *Sagittas ſuas ardentibus effecit.* 101. g.
7 *Miſit ſagittas ſuas & diſſipauit eos.* 232. c.
8 *Omnia ſubiceiſti ſub pedibus eius: oues &c.* 158. c.
9 *Sedet in occultis vt interficiat innocentẽ &c.* 190. b.
9 *Confitebor tibi Domine in toto corde meo: narrabo &c.* 140. e.
9 *Deleſti nomina eorum in ſæculum ſæculi: Perijt &c.* 2. c.
10 *Ecce peccatores intenderunt arcum: parauerunt &c.* 268. c.
13 *Sepulchrum patens eſt guttur eorum &c.* 197. e.
13 *In petra exaltaſti me.* 104. d.
14 *Qui ambulat ſine macula. & operatur iuſtitiã* 188 b.
14 *Qui opprobrium non accepit aduerſus proximos ſuos.* 175. b.
14 *Quis ſtabit in monte ſancto eius?* 8. b.
16 *Igne me examinaſti.* 101. g.
17 *Clamor meus in conſpectu eius introiuit in aures eius.* 149. g.
17 *Miſit ſagittas ſuas & diſſipauit eos, fulgura &c.* 23. d. 101. c.
18 *In ſole poſuit tabernaculum ſuum.* 251. f.
18 *Ab occultis meis munda me.* 103. b.
21 *Deus Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* 107. a.
21 *Narrabo nomen tuum fratribus meis.* 28. a.
22 *Virga tua, & baculus ipſa me cõſolata ſunt,* 108. d.
24 *De neceſſitatibus meis eripe me.* 108. a.
24 *Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas &c.* 231. a.
26 *Poſui cuſtodiam ori meo.* 77. b.
30 *Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ &c.* 276. g.
31 *Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino.* 101. f.
31 *Multa flagella peccatoris.* 148. b.
31 *Verſatus ſum in miſeria, dum infigitur mihi ſpina.* 148. b.
31 *Et gloriamini omnes recti corde.* 175. d.
31 *Iudicia Dei abyſſus multa.* 200. b. 255 e.
32 *Ponens in theſauris abyſſos.* 148. a. 255. c.
32 *Qui fingit per ſingulos corda eorum.* 146. c. 175. c.
33 *Guſtate, & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus* 137. b.
34 *Omnia mea oſſa dicent. Domine quis ſimilis tui?* 144. g.
34 *Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias &c.* 150. f.
34 *Humiliaui in ieiunio animam meam.* 45. f.
35 *Quoniam apud te eſt fons vitæ, & lumine tuo &c.* 250. f.
35 *Non veniat mihi pes ſuperbiæ.* 260. e.
36 *Dies immaculatorum in æternum erit.* 275. a.
36 *Vidi impium eleuatum, & exaltatum ſicut cedros Libani &c.* 268. b.
37 *Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionib⁹.* 108. g.
37 *Rugiebam a gemitu cordis mei.* 106. b.
37 *Lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum.* 151. f.
38 *Quoniam aduena ego ſum apud te &c.* 192. b.
40 *Emendabit me iuſtus in miſericordia, oleum autem &c.* 254. f.
41 *Abyſſus abyſſum inuocat.* 255. c.
44 *Sagittæ tuæ acutæ potentiſſimè.* 101. f.
44 *Myrrha, & gutta, & caſia a veſtimentis tuis &c.* 189. e.
47 *Circundate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus eius.* 122. d. 268. a.
48 *Vocauerunt nomina ſua in terris.* 2. d.
49 *Immola Deo ſacrificium laudis.* 104. g.
50 *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpiciet.* 111. e.
50 *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus.* 104. g.
50 *Ecce in iniquitatibus conceptus ſum.* 103. f.
50 *Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci.* 74. g.
51 *Pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore &c.* 150. d.
53 *Ecce enim Deus adiuuat me.* 196. b.
54 *Molliti ſunt ſermones eorum ſuper oleum, & ipſi &c.* 176. f.
54 *Viri ſanguinum non dimidiabunt dies ſuos.* 144. f.
54 *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ.* 250. g.
57 *Quæ non exaudiet vocem incantantium &c.* 197. e.
62 *In terra deſerta, & inuia, & inaquoſa, ſic in ſancto &c.* 104. b.
62 *Sitiuit anima mea ad te Deus quàm multipliciter &c.* 107. d.
64 *Clamabunt etenim hymnum dicent.* 149. g.
67 *In Eccleſijs benedicite Domino Deo de fontibus Iſrael.* 116. c.
68 *Zelus domus tuæ comedit me.* 137. b.
68 *Tu ſcis inſipientiam meam.* 283. a.
71 *Florebunt de Ciuitate ſicut fœnum terræ.* 119. b.
72 *Tanquam prodigium factus ſum multis &c.* 190. d.
72 *Quid mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terrã.* 118. e.
72 *Mihi autẽ adhærere Deo bonũ eſt.* 48. e. 111. f. 118. e.
73 *Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum.* 68. a.
73 *Ne tradas beſtijs animas confitentes tibi.* 108. f.
75 *Et factus eſt in pace locus eius.* 105. f.
76 *Manibus meis nocte contra eum, & non ſũ deceptus.* 149. h.
76 *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* 274. f.
77 *Cibaria miſit eis in abundantia.* 137. e.
80 *Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni &c.* 275. a.
83 *Ibunt de virtute in virtutem.* 49. e.
85 *Fac mecum Domine ſignum in bonum.* 199. f.
86 *Nunquid Sion dicet homo?* 89. d. 91. b. c.

88 Po-

88 *Ponam in ſæculum ſæculi ſemẽ eius, & thronum &c.* 275. d.
88 *Quis eſt homo qui viuet, & nõ videbit mortem* 284. g.
90 *Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis.* 46. a. 258. e. 241. e.
92 *Eleuauerunt flumina vocem ſuam* 200. h.
96 *Lux orta eſt iuſto.* 250. f.
96 *Illuxerunt fulgura eius orbi terræ; vidit &c.* 23. a.
100 *Detrahentem ſecretò proximo ſuo hunc perſequebar.* 174. d.
101 *Quia cinerem tanquam panem manducabã.* 192. a.
102 *Renouabitur vt aquila iuuentus mea.* 55. f.
102 *Qui redimit de interitu vitam meam.* 197. e.
103 *Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem &c.* 275. e.
103 *Dominus qui reſpicit terram, & facit eam tremere.* 252. a.
103 *Petra refugium herinacijs.* 104. e.
103 *Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei.* 68. f.
103 *Qui emittis fontes in conuallibus.* 112. e.
103 *Et panis cor hominis confirmet.* 132. a. 83. d.
103 *Et uinum lætificet cor hominis.* 117. a.
104 *Conſtituit eum Dominum domus ſuæ.* 193. f.
106 *Poſuit flumina in deſertum.* 258. g.
106 *Clamauerunt ad Deum cum tribularentur.* 149. g.
108 *Fiat ei, ſicut veſtimentum, quo operitur.* 93. b.
108 *Non ſit illi adiutor.* 89. e.
108 *Maledicent illi, & tu benedices.* 199. g. 284. b.
110 *Initium ſapientiæ timor Domini.* 108. e. 200. i
111 *In memoria æterna erit iuſtus.* 1. a. 197. b.
113 *Non mortui laudabunt te Domine, neq; omnes &c.* 149. f.
115 *Omnis homo mendax.* 217. e.
115 *Ego dixi in exceſſu meo.* 146. g.
117 *Dies ſolemnis illuxit nobis* 275. b.
118 *Funes peccatorum circumplexi ſunt me.* 256. f.
118 *Maledicti qui declinant a mandatis tuis.* 175. e.
118 *Iudicia Domini &c. dulciora ſuper mel & fauum.* 97. d.
118 *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua?* 63. g. 137. a. 143. e.
118 *Ignitum eloquium tuum vehementer.* 143. e.
118 *Lucerna pedibus meis eloquium tuum.* 143. g. 249. a
118 *Pax multa diligentibus legem tuam.* 62. e.
118 *Os meum aperui, & attraxi ſpiritum.* 205. d.
118 *A mandatis tuis intellexi.* 249. d.
119 *Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus &c.* 22. b. 101. g. 143. e.
119 *Hei mihi quia incolatus meus prolongatus eſt.* 193. a.
121 *Stantes erant pedes noſtri.* 252. e.
124 *Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina.* 193. a.
126 *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum; ecce &c.* 75. g.
131 *Sacerdotes tui induant iuſtitiã, & Sancti &c.* 9. a.
132 *Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare &c.* 124. b.
133 *Ecce nunc benedicite &c. qui ſtatis in domo Domini* 152. e.
134 *Fulgura in pluuiam fecit.* 23. d.
136 *Super flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus* 136. a.
136 *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* 196. d.
138 *Si aſcendero in cælum tu illic es: ſi deſcendero &c.* 151 f.
140 *Corripiet me iuſtus, & increpabit me, oleum &c.* 190. b. 265. d.
140 *Ad excuſandas excuſationes in peccatis.* 37. b.
143 *Oues eorum fætoſæ &c. Beatum dixerunt populum cui hęc ſunt.* 129 d.
143 *Qui tangit montes & fumigant.* 152. a.
143 *Fulgura corruſcationem, & diſſipabis eos, emitte ſagittas &c.* 234. e.
143 *Homo vanitati ſimilis factus eſt: dies eius &c.* 274. g.
144 *Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis.* 284. f.
144 *Regnum tuum, regnum omnium ſæculorum.* 284. g.
145 *Dominus ſoluit compeditos.* 233. e.
146 *Qui numerat multitudinem ſtellarum &c.* 2. b.
149 *Dracones & omnes abyſſi.* 255. e.
149 *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites &c.* 232. b.

Ex Prouerbijs.

1 *Audiens ſapiens, ſapientior erit.* 200. e.
1 *Animaduertet parabolam, & interpretationem &c.* 55. e.
1 *Vſquequo paruuli diligitis infantiam.* 116. d.
1 *Timor Domini principium ſcientiæ.* 200 f.
2 *Vt ambules in via bona, & calles iuſtorum teneas.* 74. d.
3 *Sanitas erit corpori tuo, & curatio oſſibus tuis.* 144. g.
3 *Diſciplinam Domini, ne abijcias.* 63. d.
3 *Pes tuus non impinget.* 66. a.
3 *Sapientia eius erumpunt abyſſi.* 200. b.
4 *Tene diſciplinam, & ne dimittas eam, quia ipſa &c.* 59. f.
4 *Detrahentium labia ſint procul a te.* 174. e.
4 *Poſſide ſapientiam, poſſide intelligentiã &c.* 252. h.
5 *Ne intendaris fallaciæ mulieris* 188. f.
6 *Vade ad formicam, o piger, & conſidera vias &c.* 48. b.
8 *Nunquid non ſapientia clamitat &c.* 200 g.
10 *Annuens oculo dabit dolorem.* 179 e.
10 *Memoria iuſti cum laudibus.* 1. a.
11 *Vbi humilitas, ibi ſapientia.* 188. e.
12 *Qui ſectatur otium ſtultiſſimus eſt.* 48. b.
13 *Multi cibi in nonalibus Patrum.* 169. e.
13 *Qui parcit baculo odit filium: qui autem corripit &c.* 274. b.
14 *Extrema gaudij luctus occupat.* 284 b.
14 *Tinea oſſium cor intelligens.* 148. e. 189. g.
14 *Vbi non ſunt boues præſepe vacuum eſt: Vbi autem &c.* 119. e.
15 *Lingua ſapientium ornat ſcientiam.* 116. g.
15 *Labia ſapientium diſſeminabunt ſapientiam.* 253. a.
18 *Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens &c.* 116. g.
18 *Iuſtus prior accuſator eſt ſui.* 140. a.
21 *Qui congregat theſauros lingua mendacij &c.* 65. h.
22 *Super argentum & aurum gratia bona.* 2 b.
22 *Melius eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multæ.* 134. e.
24 *Cum detractoribus, ne miſcearis, quoniam &c.* 174. e. 284. a.
26 *Maledictum fruſtra prolatum in quenpiam ſuperueniet.* 179. e.
27 *Quomodo in aqua reſplendent vultus proſpicientiũ.* 126. f.
28 *Iuſtus autem quaſi leo confidens abſq; timore erit.* 261. f.
25 *Ventus Aquilo diſſipat nubes, & vultus &c.* 182. a.
30 *Diuitias, ne dederis mihi, ne fortè ſatiatus &c.* 191. b.

Ex Eccleſiaſte,

2 *Magnificaui mihi opus meum: ędificaui mihi &c.* 117.a.
2 *Riſum reputaui errorem.* 177.b.
3 *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* 77,b.
5 *In multitudine ſomniorum vanitates.* 152.c.
6 *Fruſtra venit, & pergit ad tenebras; obliuione &c.* 5. b.
10 *Quid gloriatur terra, & cinis?* 252. b.
11 *Mitte panem tuum ſuper aquam.* 132. c.
12 *Multum quaſiuit Eccleſiaſtes, vt inueniret verba &c.* 12. b.
12 *Reuertatur puluis in terram ſuam, & ſpiritus &c,* 145. a.

Ex Canticis,

1 *Introduxit me rex in cubiculum ſuum.* 79. e. g.
1 *Vnguentum exinanitum nomen tuum.* 114 e.
1 *Nigra ſum, ſed formoſa filia Hieruſalē &c.* 106. e.
1 *Poſt te in odorem vnguentorum tuorum curremus.* 114. a. b. c. d. e, f. 131. g. 191. a.
1 *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie,* 144 f.
1 *Recti diligunt te,* 175. d.
1 *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi.* 250. b.
2 *Ego flos campi, & lilium conuallium.* 112.e.
3 *Circumibo ciuitatem, in forō, & plateis eius.* 116.d.
4 *Et odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata,* 114. g. 191. a.
4 *Veni &c. a cubilibus leonum, a montibus leopardorum.* 161. e.
5 *Cincinni tui nigri, ſicut coruus.* 110. a.
5 *Inuenerunt me cuſtodes, qui cuſtodiunt &c.* 101. e.
5 *Ego dormio, & cor meum vigilat.* 75. g. 112. b.
6 *Reuertere, Reuertere Sunamitis.* 142. d.
6 *Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolā, &c.* 260. c.
6 *Quæ eſt iſta proſpiciens quaſi diluculum &c.* 276.d.
7 *Noua, & vetera, dilecte mi, ſeruaui tibi.* 138.f.
8 *Surge, veni proxima mea, ſpecioſa mea &c.* 276.d,

Ex Sapientia,

1 *Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate &c.* 252.g.
1 *Sermo obſcurus in vacuum non ibit.* 179. c.
1 *In maleuolam animam non introibit ſapientia.* 117. c. 250. a.
1 *Cuſtodite vos a murmuratione, quæ nihil prodeſt.* 284. a.
2 *Venite, circumueniamus iuſtum, quoniam &c.* 36 g.
3 *Sapientiam, & diſciplinam, qui abijcit, infelix eſt.* 63, d.
4 *Cani autem ſunt ſenſus hominis.* 252. f 274. a,
6 *Durum iudicium fiet ijs qui præſunt.* 252. c.
6 *Potentes potenter tormenta patientur.* 169 c. 252.e.
7 *Vnus eſt omnibus introitus ad vitam.* 274. g.
7 *Antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam &c.* 132. f. 253. a.
7 *Inuocaui, & datus eſt mihi ſenſus: & venit in me &c.* 59. f. 252. f.
8 *Habeba per hanc immortalitatem, & memoriam &c.* 3. d.
18 *Dum medium ſilentiū tenerent omnia &c.* 144. f.

Ex Eccleſiaſtico,

2 *Coniungere Deo, & ſuſtine.* 198. a.
2 *Fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in iuſtitia.* 197.b.
3 *Quanto maior humilia te in omnibus &c.* 174. e.
12 *Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi claui.* 255.d,
15 *Aqua ſapientia potabit illum.* 116. e. 200. b.
18 *Cum conſumauerit homo tunc incipiet.* 59. e.
21 *Sapiens vix tacitus ridebit.* 177. b.
27 *Qui mittit in altum lapidem, recidit in caput eius.* 182. a.
39 *Non recedet memoria eius, & nomen eius &c.* 1. a.
41 *Curam habe de bono nomine.* 134. c. 197. b.
44 *Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt.* 9 d.
46 *Nomen eorum viuet in generatione, & generationem.* 5. b.
51 *Reſpiciens eram ad adiutorium hominum, & non erat &c.* 197. e.

Ex Iſaia.

1 *Cognouit bos poſſeſſorem ſuū, & aſinus &c.* 118.g.
1 *A planta pedis vſq; ad verticem, non eſt in eo ſanitas.* 148. f.
1 *Calendas veſtras odiuit anima mea.* 274. b.
2 *Ingredere in petram; abſcondere in foſſa humo.* 104. c.
3 *Decaluabit Dominus verticem filiarū Sion.* 110. d.
6 *Et vocabitur nomen eius &c. Princeps pacis.* 98. a.
7 *Dabit Dominus vobis ſignum.* 199. f.
12 *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris,* 116. c,
14 *In Cœlum conſcendam, ſuper aſtra Cœli &c.* 196. a.
15 *In cunctis capitibus caluitium: Omnis barba radetur.* 110, b.
26 *In anguſtia Domine requiſierunt te.* 144. g.
26 *Reſuſcitabuntur mortui, & reſurgent, qui &c.* 276. g. Iuxta Septuaginta translationem.
28 *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidē.* 104.d.
29 *Erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati &c.* 208. b.
30 *Aegyptus vanè auxiliabitur.* 197.a.
30 *Vipera, & regulus volans.* 176. e.
31 *Adducam eos per torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea.* 66. a,
32 *Beati qui ſeminatis ſuper omnes aquas, immittentes pedem bouis, & aſini.* 201. a. Iuxta Sep.
36 *Loquere ad ſeruos tuos Syra lingua &c.* 262. b.
38 *Meditabor vt columba.* 257. e.
40 *Omnis caro fœnū, & omnis gloria eius &c.* 107.d.
40 *Verè fœnum eſt populus: exſiccatum eſt fœnum &c.* 119. b.
40 *Verbum autem Domini noſtri manet in ęternū.* 119.b
40 *Omnis caro videbit ſalutare Dei.* 107. e.
40 *Qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem &c.* 283. e.
41 *Aperiam in ſummis collibus flumina.* 116. b.
42 *Quis eſt cæcus, & quis eſt ſurdus, niſi populus meus* 102. e.
43 *Glorificabunt me beſtiæ agri, dracones &c.* 40. e.
43 *Obdormierunt, nec reſurgent.* 75. g.
47 *Sede tacens, & intra tenebras filia Chaldeorum &c,* 105. g.
48 *Sciui quia durus eſt, & neruus ferreus ceruix tua.* 133. b.
49 *Ecce ſuper manus meas depinxi muros tuos.* 22. b.
49 *Poſuit me quaſi ſagittam electam: In pharetra ſua. &c.* 101. e.
50 *Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis &c.* 148. e.
50 *Induam Cœlos tenebris, & ſaccum ponam operimentum eorum.* 106. b,

51 *Atten.*

51 *Attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram &c.* 14.a.
52 *Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium.* 260. e.
53 *Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius.* 282.b.
55 *Erit Dominus in nomen, & in ſignum ſempiternum.* 199 c.
58 *Cum inuocaueris me dicam. Adſum.* 111. b.
58 *Clama, ne ceſſes; quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia &c.* 87.c.
59 *Oua aſpidum ruperunt, qui comederit de ouis &c.* 46. b.
60 *Gloria Libani adueniet in Cypariſſo, Pinu, & Cedro.* 170. d.
63 *Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus &c.* 93.c.
63 *Iſte formoſus in ſtola ſua gradiens.* 93. b.
65 *Leo vt bos paleas comedet.* 260. b.
66 *Et vermis eorum non morietur.* 145. a.
66 *Cœlum mihi ſedes eſt.* 151. f.
66 *Super quem requieſcam, niſi ſuper humilem &c.* 174.c. 233.c.

Ex Hieremia

2 *Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith.* 45.
2 *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ.* 116. b.
2 *Super eum rugierunt Leones, & dederunt vocem ſuam.* 161. f.
4 *Fortis impegit in fortem, & ambo conciderunt.* 253. g.
4 *Laua a malitia cor tuum.* 100. b.
4 *Iurabis, viuit Dominus in iudicio &c.* 151. a.
24 *Ecce mors aſcendit per feneſtras.* 179. c.
15 *Si ſteterit Moyſes, & Samuel contra me, non eſt etc.* 22. d.
15 *Non ſedi in concilio ludentium. Sedebam ſolus &c.* 105. g.
17 *Maledictus homo qui confidit in homine.* 197. a.
18 *Recordare quòd ſteterim in conſpectu tuo.* 252. d.
27 *Hæc dicetis ad Dominos veſtros.* 193. f.
30 *Te autem non faciam in conſummationem, ſed caſtigabo.* 151. c.
33 *Non ne Cœlum & terram ego impleo?* 151. f.
33 *Quid paleis ad triticum, dicit Dominus?* 260.b.
48 *Omne caput caluitium, & omnis barba raſa erit.* 119.c.

Ex Threnis.

1 *Et egreſſus eſt a filia Sion omnis decor eius.* 143. c.
2 *Matribus ſuis dixerunt, vbi eſt triticum?* 215. b.
2 *Deduc quaſi torrentem lachrymas.* 109. g.
2 *Non ſileat pupilla oculi tui.* 149.b.
2 *En iſta eſt dies, quam expectabamus, inuenimus &c.* 275. d.
3 *Oculus meus deprædatus eſt animam meam.* 179. c.
3 *Vrſus inſidians factus eſt mihi leo.* 108. f.
3 *Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit.* 109. b.
4 *Impoſuerunt puluerem ſuper caput ſuum, accincti ſunt ſaccis.* 106. a.
4 *Denigrata eſt facies eorum ſuper carbones.* 106.d.
4 *Paruuli petierunt panem, & non erat qui &c.* 132. c. 216.a.
4 *Quoniam ingreſſus eſt hoſtis, & inimicus per portas.* 143. b.
5 *Innoua dies noſtros, ſicut a principio.* 108. b.

Ex Baruch.

3 *Stellæ autem dederunt lumen in cuſtodijs ſuis: Vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſumus &c.* 3. a.

Ex Ezechiele.

1 *Scintillæ eorum, quaſi æris candentis.* 3. b.
2 *Fili hominis ſta ſuper pedes tuos.* 252. d.
3 *Venter tuus &c. factum eſt in ore meo ſicut mel dulce.* 77. d.
4 *Aquam in menſura bibes, ſextam partẽ hin.* 159. b.
13 *Non aſcendiſtis ex aduerſo, neq; oppoſuiſtis murum &c.* 232. c.
13 *Væ ijs qui conſuunt ceruicalia ſub omni cubito.* 94.e.
13 *Erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum in indignatione &c.* 232. e.
16 *Pater tuus Amorrhæus.* 9. b.
16 *Iam non iraſcar tibi zelus meus receſſit a te.* 148. f.
16 *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia &c.* 257. b.
16 *Viuo ego dicit Dominus.*
18 *Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur &c.* 150. g.
20 *Sicut iudicio contendi aduerſus patres veſtros &c.* 117. b.
26 *Et diſſipabũt muros Tyri, & deſtruent turres &c.* 22. b.
28 *Producam ignem de medio tui, qui comedet te.* 109. a.
34 *In paſcuis bonis paſcã eos, & in mõtibus &c.* 77. c.
43 *Locus ſolij, & locus veſtigiorum pedum meorum. &c.* 109. f.
47 *Et menſus eſt mille torrentem, quẽ non potui pertranſire.* 103. g.

Daniel.

1 *Timeo Dominum meum Regem.* 193. e.
2 *Ego Nabuchodonoſor ſomnium vidi, quod perterruit me.* 144 b.
2 *Præcepit ergo rex, vt cõuocarentur arioli &c.* 198. a.
1 *Vt doceret eos litteras, & linguã Chaldæorũ.* 65. a.
2 *Abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus.* 104 d.
2 *Vt quærerent miſericordiam a facie Dei ſuper ſacramento.* 151. d.
3 *Fornax autem ſuccenſa erat nimis.* 107. c. f.
3 *In animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.* 145. f.
3 *Benedicite ſpiritus, & animæ iuſtorũ Domino.* 145. f.
4 *Ego Nabuchodonoſor oculos meos ad Cœlum leuaui.* 151. b.
6 *Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum.* 159. D.
7 *Fluuius igneꝰ, rapidusq; egrediebatur a facie eius.* 147. d.
12 *Qui ad iuſtitiã erudiunt multos, quaſi ſtellæ. &c.* 3. a.

Oſſeę.

4 *Spiritu fornicationis ſeducti ſunt.* 198. b.
7 *Facti ſunt mihi in arcum prauum.* 182. a.
7 *Væ ijs, quoniam receſſerunt a me.* 100. f.
7 *Omnes adulterantes quaſi clibanus corda eorũ.* 141. e.
9 *Area & torcular non paſcet eos.* 260. a.
9 *Quaſi panis lugentium: omnes qui comedunt illum &c.* 260. b.
11 *Ex Ægypto vocaui filium meum.* 201. c. 203 b.
13 *Adducet ventum vrentem Dominus de deſerto &c.* 232. c.
14 *Reddemus tibi vitulos labiorum noſtrorum.* 104. g.

Ex Ioel.

1 *Vlulate miniſtri altaris: ſanctificate ieiunium.* 74. f.

Ex Amos.

2 *Morietur in ſonitu Moab.* 2. c.

3 Nun.

8 *Nunquid leo rugiet in ſaltu, niſi habuerit prædam.* 158. e.
5 *Væ deſiderantibus diem Domini.* 22.c.
5 *Dominus eſt nomen eius.* 193.e.
8 *Et emittam famem in terram, non famem panis &c.* 132. b.

Ex Iona.

3 *Operiantur ſaccis homines, & iumenta.* 106.a.

Nahum.

1 *Celebra Iuda feſtiuitates tuas, & redde vota tua.* 11.b.
2 *Leo cœpit ſufficienter catulis ſuis, & necauit.* 161.f.
2 *Vbi eſt habitaculum Leonum, & paſcua catulorum Leonum* 161.f.
3 *Ortus eſt ſol, & auolauerunt locuſtæ.* 143.g.

Habacuc.

2 *Væ, qui potum dat amico ſuo, mittens fel ſuũ &c.* 265.a.
3 *Cum iratus fueris miſericordiæ recordaberis.* 148.f.
3 *Domine opus tuum in medio annorum viuifica illud.* 144.f.
3 *Abſcidetur de ouili pecus, & non erit armentum &c.* 119.e.
3 *Ingrediatur putredo in oſſibus meis.* 144.b.
3 *Dedit abyſſus vocem ſuam.* 105.e.
3 *Sol, & Luna ſteterunt in habitaculo ſuo.* 275.d.

Sophonias.

1 *Extendam manum meam ſuper Iudam &c.* 151.b.

Aggæus.

1 *Interroga Sacerdotes legem.* 77.a.

Zacharias.

3 *Erat Ieſus indutus veſtimentis ſordidis.* 93.b.
5 *Vidi, & ecce volumen volans.* 12.d.
8 *Adhuc habitabunt ſenes, & anus in plateis.* 116.d.274.b.
12 *Dominus fundans terram, & figens ſpiritum hominis in eo:* 146.c.
12 *Videbunt in quem compunxerunt.* 201.e.203.b.

Malachias.

2 *Labia Sacerdotis &c. quia Angelus Domini exercituum eſt.* 113.c.249.c.f.
2 *Non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege.* 188.b.
4 *Orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitiæ.* 274.b.

1 Machabæorum.

12 *Nos habentes ſolatio ſacros libros, qui ſunt &c.* 76.b.

2 Machabæorum.

12 *Apparuerunt &c. & ex vtraq; parte flagellabant.* 148.b.

Matthæus.

2 *Quoniam Nazaræus vocabitur.* 203.b.
3 *Congregabit triticum in horreum ſuum &c.* 260.b.
3 *Cuius ventilabrum in manu ſua, & permundabit &c.* 260.a.
3 *Generatio viperarum, quis oſtendit vobis fugere &c.* 176.e.227.e.
4 *Non in ſolo pane viuit homo &c.* 216.a.
5 *Si ſal infatuatum fuerit ad nihilum valet vltra &c.* 181.a.
5 *Beati qui perſecutionem patiuntur.* 250.e.
5 *Beati eſtis, cum maledicent vos homines &c.* 176.b. 192.b.
5 *Ego dico vobis non iurare omnino.* 151.a.
5 *Beati pauperes ſpiritu.* 146.d.
5 *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* 113.b.
6 *Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum &c.* 179.f.
6 *Cum oratis non eritis ſicut hypocritæ.* 112.d.
6 *Tu autem cùm ieiunas vnge caput tuum.* 191.a.
7 *Attendite a falſis prophetis qui veniunt ad vos &c.* 176.d.
7 *Nolite iudicare & non iudicabimini &c.* 175.c.
7 *Deſcendit pluuia, & venerunt flumina &c.* 111.d. 253.e.
7 *Et veſtimenta eius facta ſunt, alba ſicut nix.* 93.b.
7 *Vbi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuum.* 148.a.
7 *Omnis arbor bona, fructus bonos facit.* 132.a.
7 *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* 136.b.179.b.
8 *Tunc ſurgens imperauit ventis, & mari &c.* 111.e.
9 *Nemo conſuit commiſſuram panni rudis veteri veſtimento.* 94.e.
10 *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt.* 110.a.
10 *Qui perdiderit animam ſuam propter me inueniet eam.* 282.d.
10 *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio Luporũ.* 159.e
10 *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine.* 116.e.
10 *Quæcũq; in tenebris audiſtis, pdicate ſup tecta.* 232.e
10 *Nihil opertum quod non reueletur.* 11.d.
11 *Regnum Cælorũ vim patitur, & violenti &c.* 42.b.
11 *Venite ad me omes qui laboratis. Tollite iugum meũ &c.* 119.a. 133.b.
11 *Confiteor tibi pater Domine Cæli & Terræ.* 110.f.
11 *Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde.* 231.a
11 *In iudicium ego in mundum iſtum veni &c.* 258 g.
12 *Regina Auſtri exurget iudicio &c.* 97.b.106.g.
12 *Ex abundantia cordis os loquitur.* 136.b.179.b.
13 *Sinite vtraq; creſcere vſq; ad meſſem.* 215.b.
13 *Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno Patris mei.* 274.b.
13 *Ideo omnis ſcriba doctus, &c. qui profert de theſauro ſuo noua, & vetera.* 138.e.35.f.
15 *De corde exeunt malæ cogitationes.* 111.b.234.c.
16 *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* 50.b.
16 *Tibi dabo claues regni Cælorum.* 117.b.218.c.
16 *Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem.* 190.d.
19 *Sunt Eunuchi, qui ſe ipſos caſtrauerunt.* 141.e.
20 *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & omnis qui ſe humiliat &c.* 241.b.
21 *Si iſti tacuerint, lapides clamabunt.* 111.g.
22 *In reſurrectione non nubent, neq; nubentur.* 228.b. 229.a.
22 *Erunt ſimiles Angelorum.* 229.b.c.
23 *Væ vobis, qui mundatis quod deforis eſt.* 106.f.
23 *Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos &c.* 142.b. 282.e.
23 *Vos autem nolite vocari, Rabbi, vnus eſt enim &c.* 194.c.
24 *Fidelis &c. vt det illis cibum in tempore.* 83.d.132.a
24 *Fulgur ab Oriente exiens, & parens in Occidẽte.* 23.a
24 *Cum videritis ſignum filij hominis.* 199.f.
25 *Hoſpes eram, & recepiſtis me.* 121.e.c.252.c.
25 *Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* 121.e.
25 *Media nocte clamor factus eſt.* 144.f.
25 *Omnis ſcriba doctus in regno Cælorum ſimilis eſt &c.* 253.a.
26 *Nihil tibi, & iuſto illi: multa enim paſſa ſum &c.* 144.b.

28 *Et exierunt citò de monumento cum timore & gaudio. 113. b.*
28 *Ite, nunciate fratribus meis. 28. a. 124. b.*

Ex Luca.

1 *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi &c. 229. e.*
1 *Et exultauit ſpiritus meus. 146. d.*
2 *Peperit Maria filium ſuum primogenitũ &c. 118. f.*
2 *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax &c. 98. a.*
3 *Videbit omnis caro ſalutare Dei noſtri. 227. c.*
4 *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum &c. 142. a.*
6 *Exijt in montem orare. 112. d.*
6 *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. 193. f.*
6 *Non eſt ſeruus ſuper Dominum 198. b.*
6 *Quia merces veſtra copioſa eſt in Cœlis. 284. c.*
6 *Væ vobis, qui videtis. 177. b. 284. c.*
8 *Qui habet aures audiendi audiat. 102. c.*
8 *Et rogabant illum, ne imperaret illis, vt in abyſſum &c. 255. c.*
10 *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes &c. 159. e.*
10 *Gaudete, & exultate quia nomina veſtra ſcripta &c. 2. a.*
11 *Si oculus tuus ſimplex fuerit totum corpus tuũ &c. 250. e.*
12 *Ignem veni mittere in terrã; & quid volo &c. 105. c.*
12 *Cum videritis ſignum filij hominis. 199. f.*
14 *Sic ergo omnis ex vobis, qui nõ renunciat &c. 276. a.*
14 *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me &c. 275. b.*
14 *Si quis venit ad me, & non odit patrem &c. 140. b. 276. a.*
14 *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare &c. 122. e.*
15 *Abijt in regionem longinquam, & ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam. 196 c.*
15 *In ſe autem reuerſus dixit &c. 143. d.*
15 *Ita gaudium coram Angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. 159. G.*
16 *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui &c. 192. e.*
16 *Mortuus autem eſt & diues, & ſepultus eſt in inferno. 145. d.*
17 *Vbicunq; fuerit corpus congregabuntur illuc aquilæ. 122. a. 240. b.*
18 *Et publicanus a longè ſtans, nolebat &c. 111. b. 147. e.*
18 *Ecce aſcendimus Hieroſolymam &c. 142. b.*
18 *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. 48. e. 111. g. 257. b.*
19 *Cœperunt omnes turba gaudentes laudare Deum &c. 127. b.*
20 *Non ne cor noſtrum ardens erat in via? 145. c.*
22 *Qui in vobis maior eſt fiat ſicut minor. 194. a.*
22 *Aequales Angelis ſunt: & filij ſunt Dei. 113. c.*
23 *In manus tuas commendo ſpiritum meum. 146. b.*
23 *Cœperunt autem illum accuſare dicentes &c. 198. e.*
24 *Non ne cor noſtrum ardens erat in via &c. 249. a.*

Ex Marco.

6 *Confidite, ego ſum, nolite timere. 112. f.*
13 *Quod vobis dico omnibus dico: Vigilate. 107. e.*
14 *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. 107. e.*
14 *Et hymno dicto exitrunt in montem Oliuarum. 128. a.*
16 *Signa autẽ qui crediderint, hæc ſequẽtur &c. 159. e.*

Ex Ioanne.

1 *Erat lux vera, quæ illuminat omnẽ &c. 105. b. 250. f.*
1 *Et mundus eum non cognouit. 191. e.*
3 *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu &c. 256. b.*
3 *Lux venit in mundum, & dilexerunt homines &c. 105. b.*
4 *Quicunq; biberit ex hac aqua, quam ego do ei, non ſitiet &c. 137. c.*
6 *Ego ſum panis viuus, qui de Cœlo deſcendi. Si quis &c. 137. c.*
7 *Qui credit &c. flumina de ventre eius fluent. 203. b.*
7 *Qui ſitit veniat ad me, & bibat, & fluent &c. 116. b.*
8 *Ego ſum lux mundi. 105. c. 250. f.*
8 *Ego ſum via, veritas, & vita. 105. d.*
9 *Aetatem habet. 55. f.*
10 *Omnes, qui venerunt ante me fures fuerunt. 133. f.*
13 *Poſt bucellam intrauit in eum Satanas. 234. c.*
13 *Vos vocatis me magiſter, & Domine 193. g.*
12 *Cum exaltat⁹ fuero a terra, omnia trahã &c. 147. a.*
14 *Pax vobis. 98. a.*
14 *Ego ſum via. 74. g.*
14 *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. 98. a. 192. e. 233. g.*
15 *Ego ſum vitis vera, & vos palmites. 116. b.*
15 *Qui manet in me, & ego in eo: hic fert fructũ multũ. 116. b.*
15 *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam &c. 19. d.*
15 *Si de mundo fuiſſetis, mundus, quod ſuum eſt &c. 191. e.*
15 *Si mundus vos odit, ſcitote, quia me priorem &c. 194. g.*
16 *Amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis &c. 193. a.*
18 *Non hunc, ſed Barrabam. 60 e.*
20 *Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi. 193. f.*
20 *Accipite Spiritum ſanctum: ſi cui remiſeritis &c. 218. a*
21 *Cum autem ſenueris extendes manus tuas, & alius &c. 42. f.*
21 *Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu &c. 42. f.*
21 *Paſce oues meas. 218. g.*
21 *Arbitror totum mundum non poſſe capere libros. 283. f.*

Ex actis Apoſtolorum.

5 *Ibant gaudentes a conſpectu concilij, quoniam &c. 174. b.*
7 *Quem prophetarum nõ ſunt perſecuti patres veſtri? 282. e.*
7 *Domine Ieſu accipe ſpiritum meum. 146. b.*
8 *Multæ litteræ ad inſaniam te conuertunt. 283. b.*
18 *Oportet nos per multas tribulationes introire &c. 142. a. 191. b.*
16 *Domini quid me oportet facere, vt ſaluus fiã. 194. a.*
17 *Ipſius enim & genus ſumus. 139. b.*
20 *Argentum, & aurum nullius concupiui. 178. h.*
20 *Quoniam vincula, & tribulationes Hieroſolymis me manent. 142. a.*
20 *Magnus autem fletus factus eſt omnium, & procumbentes &c. 39. g.*
27 *Et cùm incidiſſemus in locum Dithalaſſum impegerunt. 65. g.*

Ex Ep. Ad Romanos.

1 *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi. 250. a.*
3 *Nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis. 249. b.*

5 Regnauit mors ab Adam vſq; ad Moyſem. 103.g.
7 Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis? 103.b. 110. g.
8 Vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. 107.c. 127. e.
8 Clamantes in cordibus veſtris: Abba: Pater. 111.a. 149.b.
8 Quia propter te mortificamur tota die, ſicut &c. 250.e.
9 Ex multa tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi &c. 191. b.
9 Triſtitia mihi magna eſt, & inceſſabilis dolor. 141.e.
9 Ecce ego ponam in Sion lapidem offenſionis &c. 104. b.
9 Non volentis, neq; currentis, ſed miſerentis eſt Dei. 256.f.
10 Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium. 260.e.
11 O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei 148, 200.f.a.241.e,
11 Spiritu feruentes. 260. e.
12 Flere cum flentibus. 35. f.
14 Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum. 175.d.
15 Quæcunq; ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam &c. 284. d.

Ex 1. Ad Corinthios.

1 Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium &c. 282.b.
1 Factus eſt primus homo Adam in animã &c. 136.g
1 Infirma mundi elegit, vt fortia quæque confundat. 101.e.
1 Videte fratres vocationem veſtram &c. 118.b.
2 Quis enim ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus &c. 145. b.
2 Quando infirmor, tunc potens ſum. 62.e.
3 Vnuſquiſq; propriam mercedem accipiet. 66.d.
3 Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt. &c. 104. e.
3 Nonne homines eſtis. 249. b.
3 Nos verò reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes &c. 274 b.
4 Quid vultis? in virga veniam ad vos? &c. 274 b.
4 Itaq; nolite ante tempus iudicare, quoadvſq; &c. 175. e.
4 Spectaculum facti ſumus mundo &c. 190.d. 282.g.
4 Nos ſtulti propter Chriſtum. 190. d. 282. b.
6 Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? 137. d.
6 Maledici regnum Dei non poſſidebunt. 231. f.
7 Vt ſit ſancta & corpore & ſpiritu. 146. e.
8 Sunt Dij multi, & Domini multi. 193. e.
9 Neſcitis quia, qui in ſtadio currunt &c. 256. e.
10 Tentatio vos non apprehendat niſi humana. 198. f.
10 Fidelis qui non permittit vos tentari &c. 113. e.
10 Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. 143. a.
11 Audio ſciſſuras eſſe inter vos. 94. f.
12 Alij datur ſermo ſapientiæ, alij diſcretio ſpirituũ. &c. 137. f.
13 Charitatem autem non habeam, nihil ſum. 3. c.
15 Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt. 107.d. 227. c.
15 Corrumpunt bonos mores colloquia mala. 139. b.
15 Manducem⁹ & bibamus, cras enim moriemur. 224. f.
15 Seminatur corpus animale, reſurget ſpirituale. 227 b.
15 Nouiſſimè omnium tanquam abortiuo, viſus eſt mihi. 241. g.

Ex 2. Ad Corinthios.

1 Non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei &c. 200. b.
1 Teſtem inuoco Deum in animam meam &c. 112.b.
1 Hæc eſt gloria noſtra teſtimonium conſcientiæ noſtræ. 188. g.
2 Chriſti bonus odor ſumus in omni loco. 131.d.
2 Sapientiam autem loquimur inter perfectos. 200.c.
3 Omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt. 63. e.
3 Hæc eſt gloria noſtra, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. 283. d.
4 Qui foris eſt homo corrumpitur, ſed ille, qui intus, &c. 136. b.
5 Triſtitia mihi magna eſt &c. 192. b.
6 Tempore opportuno exaudiui te, 113. b.
6 Quæ conuentio Chriſti ad Belial? 154. b.
6 Per gloriam & ignobilitatem. 199.g.
6 Neſcitis, quoniam corpora veſtra templum ſunt ſpiritus ſancti. 227. e.
10 Petra autem erat Chriſtus. 104. d.
11 Quis infirmatur, & ego non infirmor. 199. b.
12 Sufficit tibi gratia mea: nam virtus &c. 109, b.
12 Cum infirmor tunc potens ſum. 110.f. 189. d.
12 Ne iterum cùm venero humiliet me Deus &c. 142.b.
12 Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt &c. 251.d.

Ex Ep. Ad Galatas.

1 Vt eriperet nos de præſenti ſæculo nequam. 276. b.
1 Si hominibus placerem. Chriſti ſeruus nõ eſſẽ. 175. a. 198. b. 283.c.
2 Viuo autem iam non ego: Viuit verò in me Chriſtus. 109. b. 250. a.
3 Quicunq; in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. 93. e.
4 Inimicus vobis factus ſum verum dicens. 135. e.
4 Filioli mei, quos iterum parturio, donec &c. 137.d.
5 Mordentes inuicem conſumpti eſtis ab inuicem 231.f.
5 Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus &c. 103.f. 110.c.
5 Currebatis benè, quis vos impediuit &c. 28.d.
6 Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu. 102.b.
6 Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. 283. f.

Ex Ep. Ad Epheſios.

1 Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti &c. 188. c.
1 Det vobis Spiritum ſapientiæ & reuelationis in &c. 250. e.
2 Vt oſtenderet in venturis ſæculis abundantes &c. 276. b.
2 Nos omnes aliquando conuerſati ſumus in deſiderijs &c. 105. d.
3 Mihi omnium Sanctorum minimo data eſt gratia &c. 241. g.
4 Occurramus omnes in virum perfectum, & in menſuram &c. 229. e. d.
4 Tenebris obſcuratum habentes intellectum. 143. g.
4 Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. 147. b.
5 Gratias agentes ſemper pro omnibus &c. 194. f.
5 Surge, qui dormis, & exurge, & illuminabit te Chriſtus. 107. c.
6 State accincti lumbos veſtros in veritate. 109. g. 268.c.

6 *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnē &c.* 198 *g.*
6 *Calceati pedes in præparationem Euangelij.* 260. *e.*

Ex Ep. Ad Philippenſes.

1 *Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto.* 193. *a.* 250. *b.*
3 *Noſtra autem conuerſatio in Cœlis eſt.* 112. *f.*
3 *Non quia iam accepi, aut perfectus ſum: curro autem &c.* 256. *e.*

Ex Ep. Ad Coloſſenſes.

1 *Pro vobis deprecantes, vt impleamini agnitione Dei* 200. *d.*
3 *Mortificate membra veſtra, quę ſunt ſuper terram.* 136. *d.* 227. *a.*
3 *Commonentes voſmetipſos Pſalmis, hymnis &c.* 127. *f.*
3 *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita &c.* 276. *g.*

Ex 1. Ad Theſſalonicenſes.

1 *Euangelium non fuit ad vos in ſermone tantum, ſed &c.* 132. *d.*
2 *Intelligat anima fidelis, cùm ignem in oſſibus ſuis ſenſerit.* 150. *a.*
3 *Ne fortè tentet vos & inanis fiat labor noſter.* 34. *b*
5 *Deus pacis &c. vt integer ſpiritus veſter, & anima & corpus ſeruetur.* 145. *f.*
5 *Omnia probate; quod bonum eſt tenete.* 264. *d.*

Ex 2. Ad Theſſalonicenſes.

2 *Nec terreamini &c. per Epiſtolam tanquam per nos miſſam.* 102. *b.*

Ex 1. Ad Timotheum.

4 *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus.* 257. *b.*
4 *Fidelis ſermo: in hoc enim laboramus, & maledicimur, quia ſperamus &c.* 176. *b.*
4 *Veniens affer tecum libros &c.* 142. *e.*
5 *Ne inflatus ſuperbia incidat in iudicium Diaboli.* 281. *a.*
5 *Et cum luxuriatæ fuerint, in Chriſto nubere volunt.* 191. *d.*
6 *Rex regum, & Dominus dominantium.* 193. *e.*
6 *Qui ſolus habet immortalitatem.* 284. *g.*

Ex 2. Ad Timotheum.

2 *Sicut Iamnes, & Mambres reſtiterunt Moyſi &c.* 100. *b.*
4 *Teſtificor coram Deo, & Chriſto Ieſu.* 153 *a.*
4 *Ego enim iam delibor, & tempus reſolutionis &c.* 250. *e.*
4 *Curſum conſumaui: in reliquo repoſita &c.* 256. *e.*

Ex Ep. Ad Titum.

1 *Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ &c.* 139. *b.*
2 *Iuſtè & piè viuamus in hoc ſæculo expectantes &c.* 272. *b. c.*
4 *Tu vero vigila, in omnibus labora.* 34. *b.*

I N D E X

Rerum omnium, ac verborum memorabilium, quæ tam in Commentarijs, quàm in Recenſionibus continentur. Ità verò conpactus, atq; diſpoſitus eſt, vt quancunq; materiam, & ſententiam requirenti aptiſſimé demonſtret.

A

Aron eloquentia pollens. pag. 153.g.
Abel iuſtus ex inuidia occiſus, 92.d.
Abire myſticè, qui dicatur, 343.d.
Abiſag ſapientiam præfigurans.
Abortiuus qui. 243.g. Myſticè quomodo Hieronymus, & Paulus Apoſtolus. g.h.
Abraham hoſpitalitati intentus Deum ſuſcipiens. 121.e.
Abſtinentia commendata. 341.d. e.f.g. Quanta Hieronymi, & Paulæ. ibidem. difficilis ſeruatu. g. Nullius meriti a Iouiniano prædicata. 125.b,
Abyſſus ſapientiam ſignificans. 309.g.h. malè interdũ, nunc benè, aliquando indifferenter audiens. 255.b.e.
Achitophel, frater meus cadens, ſiuè irruens, vel frater meus cogitans. 329.b.
Adad Idumeus Salomonis aduerſarius, 281.d.
Adamantius idem qui Origenes, 211.e.
Adam duo, 136.g.
Ado Martyrologij conſcriptor. 75.h.
Adoleſcentia quando incipiens, ac finiens. 270.g. lubricum eius iter. 141.a.b d.
Aduenæ charitatis officijs confouendi. 39.g.
Aduerſitates *Vide* Tentationes. Tribulationes. Opprobria. Perſecutiones.
Adulatio humanas amicitias conquirens. 135.e. vulgatiſſima noſtris temporibus. 176.g. felicitatem & gloriam mundanam ſequens. f.
Adulator blandus inimicus. 376.g.
Aer cælum dictus. 5.h.
Ægydius lacte ceruæ nutritus. 159.b.
Ægyptus Iudeæ contermina. 158.h. capta a Nabuchodonoſor Rege in odium Iudæorum illic commorantium. 196.f.g. Mundi figura. 197.a.
Ægyptiorum Patrum vitæ ſanctitas, & virtutis conſtãtia. 45.a.b.c. Promotores ijdem Baſilij Magni ad Monachatum. ibidem, quorundam perfidia. b.
Æmoli deridentes, quæ imitari deberent. 123.h. eiſdem comminatus Chriſtus. ibidem.
Ætatum hominis exacta diſtinctio, 270.f.g.
Æternitas dies dicta. 274.f.g.b. 275. a.d.
Æthiopes pœnitentes dicti. 126.d. laudati. e. a Chriſto vnicè dilecti. f.
Affectus carnales nobis ingeniti, 167.f. abiectu difficillimi. ibidem.
Africa a Vuandalis vaſtata, quo tempore. 275.g.
Agamemnon decennali obſidione Troiam depopulatus. 33.d.g. Homeri carminibus celebratus. ibidem. Ex eo Paternum genus Paula Romana trahens. Occiſus idem a Clytemneſtra. Eiuſdem interitus ab Oreſte filio mox vindicatus. ibidem.
Ageruchia ſpectatę nobilitatis, & virtutis femina. 394.a.
Alaricus Gothorum Rex Thracias deuaſtans. 55.d. Iſt Romam. 310.c.d.e.f. 269.h. 370.g.
Alani aduerſus inuidiam inuectiua. 189.h.
Albertus Pius eruditiſſimus, 68.h.
Albina S. Marcellæ mater, & Hieronymi feruentis ingenij diſcipula. 377.h. 306.g.h.
Albinus Gentilium Summus Pontifex pia Toxotij, atq; Lætæ conuerſatione in Chriſtum credens. 166.g,b, 167.a.
Alcuinus Caroli magni præceptor. 330.d. ſub eius nomine Caluinus proprias inuulgans blaſphemias. ibidẽ.
Alexander Magnus munificentiæ princeps. 34.e. vitijs pedagogi ſui minimè carens. 59.d.
Alexandri Aphrodiſienſis Commentarij in Ariſtotelis philoſphiam ab Hieronymo tranſlati. 58.g.
Alexander, & Minerius Monachi in Gallia. 318.h. ijſdem ab Hieronymo Commentarij in Malachiam inſcripti. ibidem.
Algaſia, & Hedibia ex vltimis Galliarum finibus Hieronymum conſulentes. 332.e. 358.a.b.c.
Alleluia quomodo, quando, & a quo inſtitutum. 130.f.g.h. eius cantu Virgines, ac Monachos, periodice ac ſigno, ad diuina officia vocari iubẽs Hieronymus. 135.a.e. ab agricolis etiam eius ætate, profanarum vice cantionum decantatum. 130.h. frequentatum a Paula iuniore in crepundijs. 367.a.
Alipius Tegaſtenſis Auguſtini amicus in Palæſtinã profectus. 253.d. inſcius ab Origeniſtis hoſpitio receptus. e. in Hieronymum ab eiſdem concitatus. e.f.g. Hieronymum inuiſens. h. Ordinatus epiſcopus. ibidem. 254.a.
Alphonſus Ciaconus Cardinalatus S. Hieronymi acerrimus propugnator. 189.b. eidem multæ gratiæ habitæ, 29.e.f. reiectus. e, d. e.
Amantes corde vno, atq; anima vna præditi. 100.d. Amans in alieno corpore viuens. e.
Amen hebrea dictio, dicta confirmans, atq; fiat, fiat; vel, Ita eſt, ſignificans. 285.a.b.c.
S. Ambroſius libri de Spiritu ſancto auctor. 82.a.b. quo tempore ad Epiſcopatum aſſumptus. 303.g h.
Amicitia quibus potiſſimum læſa. 259.a.b.
Ammonius Monachus a recta deflectens fide, aduerſus Theophilum Conſtantinopolim ad Ioannem Chryſoſtomum confugiens. 298.h.
Amos Propheta ex Thecuæ oppido. 157.d.
Anachoritarum vitæ genus. 307.g.h. eorundem principes, qui. ibidem.

6

Ana-

Anachoriticam vitam cooplecteotes quales. 94.b.
Anaſtaſius Papa quo temporoelectus. 135.e. Vir religione inſignis. ibidem. Rufinum ad dicendam cauſam vocans, & fidem Catholicam inſtaurans. Eundem Rufinum refugientem damnans. Ibidem. vt in Oriente quoq; damnetur, Ioanni Hieroſolymorum Epiſcopo dans Epiſtolam. 331.e.
Androcles ad beſtias damnatus a leone, quem pede ſauciatum aliàs curauerat beneuolentiſſimè tractatus. 558.g.
Angelus Politianus qualis. 156.b. eluſus idem. g eloquentiam damnans. 153.e. reiectus pluribus. f.g h. & ſeq. 155. imperitiſſimè S. Hieronymi ſcripta nullũ Tullianæ eloquentiæ veſtigium præſeferentia arbitratus. 154.h.
Angelus non naturæ nomen, ſed officij. 249.b.
Angelus quomodo dictus Hieronymus. ibidem.c.d.e.f.g.
Angeli nobis ad cuſtodiã dati. 104.a.b. ab inſidijs nos protegentes. ibidem. Viſibili ſpetie apparentes. 113.c. eorũ appellatione Sancti quoq; viri venientes. ibid. In miniſterio ijdem Hieronymo. d.e.f.g. ab eiſdem flagris interdum cæſus ad Chriſti tribunal. 148.g.h. accuſantes nos ijdem apud Deum, & conſcientiã noſtram. Ibidem. flagellantes item. 149.a.b. Reuocãtes ab hæreſi Natalem. ibidem. pro nobis obſecrantes. 150.b.d.e.
Anguſtiæ *Vide* Tribulationes.
Anima rationalis coporis mole preſſa, & coangustata. 250.b.g.h. eius origo, quæ iuxta Origenem. 255.c. quæ ſecundum rei veritatem. ibid. De eiuſdem ratione conſulens Auguſtinus Hieronymũ. e.f.g. 251.d.f.
Antiochia eadem, quæ & Emath. 42.b. Patriarchatus Orientis olim ſedes, a Sancto Petro primùm tenta. ibid. De eiuſdem ſchiſmate. 95.96.
Antiſthenes philoſophus aurum abijciens. 167.f.
Antonij vitam e Græco Hieronymus trãsferens. 346.b.
Apices, & puncta in ſacris litteris plena Sacramentis. 153.c.
Apollinarius Laodicenus Hieronymi præceptor. 55.h. eruditiſſimus idem aliquando. 56.h. malè audire incipiens excuſatus a Sanctis Patribus. b.f. cognitus deinceps ab omnibus damnatus. e.d.57.a.b.c. plenus arrogantia, & faſtu noua cantica, nouosq; pſalmos in Eccleſia introducens. 56.e. Vincentij Lirinenſis de eo iudicium.f. Vetus Teſtamentũ vſq; ad Saulem regem heroico carmine decantans. h. ex audacia, & argutia corruens. 57.a. benemeritus aliquãdo de Eccleſia. 57.b. Vitalem ſpectatiſſimum olim corrumpens. 96.d.
Apocalypſis Ioannes Euangeliſta auctor. 69.b.c. Ratio diuerſitatis ſtyli eiuſdem atq; Euangelij. ibidem. recepta inter canonicas ſcripturas. 214.g.
Apollonius Græcus hiſtoricus. 243.d. Eiuſdem ſcripta intercisa. e.
Apoſtaſia, ſiue Apoſtaſis quid? 21.2b.
Apoſtata qui? 21.b.
Apoſtoli ſagittæ volitantes dicti. 101.c.
Appparitionum genera duo: quæ a Deo, & quæ a Dæmone immiſſa. 113.g.h.
Appetitus ſenſitiuus, cauſa ac fomes carnalis voluptatis. 115.d.
Apronianus Rufini factioſus, eidemq; in Hieronymum dicatæ Inuectiuæ. 303.e.f.
Apronius Hieronymi familiaris, & affecla. 303.e.f.
Aqua ſapientiam ſignificans. 200.g.b. Sacram ſcripturam. ibid. ſcientiam. 116.e.
Aquila veteris Teſtamenti interpres, Gentilis primùm, mox Chriſtianus, dehinc Proſelytus laudat⁹ in interpretatione. 220.h. 221.a.
Area cætus fidelium, ſeu Eccleſia. 260.a. Area multitudo hæreticorum. b. Areæ binæ. 259.h.
Areola ſacra Scriptura. 260.c.d.
Ariſtoteles eodem baud ſcribendi genere vſus. 69.a.h. eiuſdem ſententia de titulis honorarijs. 4.h.
Arriani Barbaris ſæuiores. 97.g. illorũ hæreſis, quę? 21.c. 94.c. 98.d. Eorundem fautores Conſtantius Imperator, Valens, Vrſatius, Fortunatianus. 20.d.e. & alij quamplures. 21.d.e. hæreſis auctor Arrius. 94.c.d. idem Orbem incendens. ibidem. Damnatus cum propria hæreſi in Concilijs. ibidem.
Arma pœnitentium ſaccus, & ieiunium. 106.b.c.
Artes Liberales cur ita appellatæ. 18.e.f.
Aſella virgo ſacratiſſima in matris vtero benedicta. 171.e. decimo ætatis anno Chriſto conſecrata. ibid. laudata eiuſdem angelica in terris vita. f. Hieronymi ſtudioſa. g. oculis mentis ab eodem Hieronymo in perſecutionum tempeſtate, tanquam Heſperus attentè inſpecta. 192.h. Martyrologio Romano adſcripta. 395.b.
Aſphaltites *Vide* Mare mortuum.
Aſpis hæreticus. 46.a. venenum eius quale. b.
Aſterius hypodiaconus Auguſtini ad Hieronymum litterarum baiulus. 310.b.
Aſtris Sancti ſignificati. 3.b.c.
Attentio quomodo captanda. 11.a.
S. Athanaſius Synodum Alexandrinam cogens 95.f. Eccleſiam Orientalem cũ Occidentali concilans in controuerſia nominum Perſonæ, & Hypoſtaſis in diuinis. 99.b.c.d. primus cum Petro Alexandrino Monachatum Romæ prædicans. 120.d.e.f. Solus in Oriente Valentis tempore cum Paulino, & Epiphanio Catholicus ſedens. 165.a.b.c. libidinis accuſatus. 181.g. Antonij Vitam ſcribens. 346.b.
Auariſia ab omnibus procul pellenda, præſertim a Doctoribus. 178.h.
Anitus Hieronymi antea amiens hæreticorum librorũ lectione periclitatus. 265.h. 304.a. Alteri Auito copulatus Hiſpanias polluens. b.
S. Auguſtinus aquila volans. 256.f.g. quomodo Hieronymo minor. 31.b.c.d.e.f. 185.d.e.f. eius ſuppoſititius ſermo ad eremitas allegatus. 29.c. 186.d. 182.a.b. Regulam idem conſcribens. 123.f. deplorans reſciſſam inter Hieronymum, & Rufinum amicitiam. 233.e.f.g.h. Admonitus a Hieronymo de cauendis Origenis erroribus. 309.f.g. cur ab eodem non relatus inter ſcriptores Eccleſiaſticos. 243.a.b.c. Pulſãs idẽ Hieronymũ quæſtionibus. 251.a. & quibus. 253.b.c.d. deterritus ab eiuſmodi a Hieronymo. 256.257. 258.a.b.c.d. redargutus ab eodem. 254.b. diligens eundem deinceps, atq; plurimum ei deferens. c.d.e.f. g.h. 272.f.g. laudans. 155.e. 204.d. 225.c. 247.b. 352.g. Conſuiens. 332.e. 255.e.f.g. 351.d.f. Ad concordiam cum Rufino habendam hortatus. 111.a.b. illi propria ſcripta emmendanda credens. 254.f.g. tanta ſcribens, quanta nec legi poſſunt. 256.g. Aduerſus Iulianum Pelagianum libris inſurgens. 261.f.g. quo anno. 272.h. Conſecrans eoſdem Bonifacio Summo Pontifici. ibid. Scriptorum ſuorum texens indicem. 244.e. cur. b.e.d. Retractationum libros edens, & quo tempore. 272.f.g. In Origeniſtas calamum exacuens. 302.h. 303.a. Ad mortem ſe præparans. 257.d.e f. obitus eius annus, qui. 269.c. commendatus idem ab Hieronymo. 256.h. eodem commilitone Pelagiani perſtricti. ibidem. Nunquam ab eodem Hieronymo charitate diuiſus. 258.e.
Auguſtus menſis vnde nomen ſortitus. 39.d.
Auguſtus Octauianus Imperij auctor. 39.d.
Aurelius Caſſiodorus Hieronymum laudans. 155.e. 352.h. 353.a.
Aures interioris hominis, quæ. 337.a. de eiſdem. 102.c.
Auri depoſitio haud virtutis actus. 167.f. proiectũ idẽ a Crate & Antiſthene. ibidem.
Auxentius Mediolani Epiſcopus Arrianus expugnatus ab Euagrio Antiocheno, & Euſebio Vercellenſe. 299.g. Obitus eiuſdem annus qui. 300.a.e.
Azetoth, ideſt Villa, vel atria, ſe veſtibula. 329.a

B

Babylon metropolis Chaldæorum. 194.h. pro ipſa confuſione, accepta. ibid. Cur eiuſmodi nomine

Roma aliquando a Ioanne Euangeliſta, & Sanctis Patribus vocata. 195.a.b.c.d.e.f.
Baiæ Ciuitas Campaniæ a Baio Vlyſſis ſocio ita nuncupata, 190.f. balneis & ad morbos, & ad voluptatem affluens. g. Pro delitiarum loco vſurpata, ibid. precioſiſſima illic conflari vnguenta ſolita, ibid.
Balnea feminis vſitatiſſima. 190.e. libidinum fomente. ibidem. Sanctis interdicta. f.
Balſamum Sanctorum opera ſignificans. t.b.
Baltaſar Sudatus Generalis Præpoſitus Congregationis Monachorum S. Hieronymi in propriæ familiæ tutelam, amplificationemq; incumbens. In Epiſt. dedic. Semel atq; iterum Generalatus munere donatus. ibid. Non niſi magna attentans, gerens, perficiens. 285. d. ſub eius auſpicijs editi Commentarij in Vitam S. Hieronymi. ibid.
Baptiſmus veſtis dictus, & cur. 16.c. 93.e. adulta iam ætate frequentatus d.e. execretus deinceps eiuſmodi abuſus a Sãctis Patribus. ibid. Repetitus ab Arrianis, & in quas perſonas trãsfuſus, 20.f. Non in remiſſionẽ peccatorum, ſed in ingreſſum regni cœlorum perperàm a Pelagio aſſertus. 256.h.
F. Baptiſta Mantuanus Hieronymi laudes carminibus decantans, 355.b.c.
Baptiſta Platina Hieronymi ingenium, & facundiã ſcriptis proſecutus, 155.h. 354.h. 355.a.
Barbari Saraceni dicti cur. 93.e.f. Barbari qui. 5.c. veſtenſes ijdem Illyricũ, & Thraciam, ibid. 153.a.b.
Baronius *Vide* Cæſar Baronius.
Barrabanus, ſiue Barrhanina Hieronymi præceptor in hebraicis litteris. 60.b. inſimulatus idcirco Hieronymus a Rufino. ibid. vindicatus idem a calumnia. d. e.f.g.h. 61.a.
S. Baſilius Monaſtici inſtituti rationem ab Ægyptijs Patribus accipiens. 45.a. Regulam conſcribens. 123. e. laudata eius eloquentia. 153.h. Virginitatis candore pollens. 340.h.
Beatitudo in quo. 5.c. quibus acquirenda. 42.b. lux dicta. 210.e
Beatus qui, 5.b. Deus ſolus propriè beatus, c. minus propriè Angeli & Sancti. ibidem.
V. Beda Hieronymi Translationi plurimum tribuens. 204.g. Auctor idem minimè Commentariorum in Iob, qui apud Hieronymum circumferuntur. 67.d.e. f.g.h. 68.a.b. Eidem adſcripta quamplura incerta. 67. e. perperam auctor dictus Epiſtolæ de Scriptoribus ad Deſiderium, 336.e.
Behemot, quid. 68.c.
Bellarminus *Vide* Robertus,
Belis hiſtoriam in Danielis prophetijs Hebræi non recipientes. 69.g.h. reiecti ijdem. 71.f.g.
S. Benedictus Monaſticæ vitæ inſtitutæ a S. Romano edoctus. 45.c. diuidens idem Pſalterium, vt ex integrò in hebdomada recitaretur. 334.e. Hoſpitalitatem maximè commendans. 331.d.
Benedicere maioris, non minoris. 218.h.
Berzellai ſenibus ætatis normam præbens. 256.b. 260.f.
Bethlehem laudes. 4.d.e.f. 118.c.d.b. binæ eiuſdem nominis, b. Ephrata, & Ciuitas Dauid dicta. ibidem. Ad Hieroſolymitanam Dioceſim pertinens. 119.e.f.g.h.
Bias philoſophus rectam conſcientiam laudans, 178.g.
Bionis Boriſthenetis de inuidia apophtegma. 189.g.
Blandus in quos doctor. 332.g.h. 333.a.b.c.d.
Bleſilla Paulæ Romanæ filia. 35.g. ſummæ virtutis femina. h. diuerſarum linguarum peritia pollens. ibid. 36.a. 296.a. ad mundi contemptum ab Hieronymo prouocata. 31.h. 37.b. viro orbata virginitatem potius amiſſam, quàm maritum deplorans. 35.h. obitus eius annus qui. g. in eius gratiam elucubrati ab Hieronymo in Eccleſiaſten Commentarij. 178.c.d.
Bonaſus Hieronymi obtrectator ab eodem Epiſtolæ caſtigatus. 312.a.
Bos laſſus fortius pedem figens. 258.b. illi quomodo cõparatus Hieronymus, 128.f.g.h. 129.a.b.c.d.

C

CÆſar Baronius Cardinalis laudatus. 23.f. ſenſus eiuſdẽ. 18.a.b.c. haud receptus. 17.c.d.e.f.g.h. 515. b.c. 125.c.d.e.f.g.h. 126.a.b. 160.d.e.f.g.h. 161. 262. d.e.f.g.h. 263.a.b.c.d. 269. 270.a.b. 301.c.d. 307 g.h. Eiuſdem ſententia de Imperij exordio Magni Conſtantini. 14.c. Item de Hieronymi natalitio anno. 54.f. de Matutinis precibus. 125.c. de Leone eiuſdem. 160.a.b.c. de Cardinalatu. 182.e.f.g.h. 183.de multiplici linguarum cognitione. 262 b.c. de ætate. e68. e. De auctore Sermonis Aſſumptionis B. M. V. apud eundem. 325.c.d.e.f.g.h De auctore Epiſtolæ Tomi noni quinquageſimæ. 333.c.d.e.f. de auctore Epiſtolæ quinquageſimæ octauæ Natiuitatis S. Mariæ. 337. h. 338.a.
Cæſaries *Vide* Capilli.
Caleodæ pro vita voluptuoſa acceptæ 274.b. 275.a. Pro initio item æternæ vitæ. 274.e.f.g.h. 275.a. initium eædem haud habentes niſi poſt eclypſim, mortem videlicet naturalem. 274.g. lumen a Sole, non a Luna accipientes. b.
Calor rectus, & prauus. 345.e. charitatem interdum ſignificans. ibid.
Calices & velamina ad Miſſæ Sacrificium vſurpata, quo modo tractanda, & quo honore colenda. 350.b.
Caluinus proprias primùm blaſphemias ſub Alcuini nomine inuulgans. 310.d. citatus idem & reiectus. 24. e.f.g.h.
Canonizandi Sanctos auctoritas penes Romanam Eccleſiam. 9.a.
Cantare, idem quod gratias agere. 314.a.
Canticis ſpiritualibus Satanas cordibus eiectus. 189 c. 529.h. ijſdem ſacræ librorum interpretationes ſignatæ. 190.d.e. Eadem peccatoribus haud apta. e.
Cantus Eccleſiaſticus ab Eraſmo ſubſannatus. 127.b.c. eius vſus frequentatus a Sanctis Patribus vtriuſq; Teſtamenti. ibid. d.e.f.g.h. 128. 129. Approbatus & vſu receptus a Chriſto. 127.h. 128.a.b. prædicatus ab Apoſtolo. 527.f.g. inſtauratus ab Angelis 528.e. die, nocteq; in Eccleſia perpetuò habitus. f.g.h. 529.a.b Ethnicis quoq; litteris conſignatus. b. Ab eiſdem primis credentibus vetitus. e. quomodo cantandum. b.
Capilli nunquam tonſi a Sanctificatis Domino. 509.b. in nouo æquè Teſtamento primis temporibus ijſdem vſi Sacerdotes, Apoſtoli, & Chriſtus ipſe. 510.a. horum demiſſio ſummum dolorem indicans. b.
Captiuitas a Nabuchodonoſor Hebræis illata myſticè, vel de genere humano, vel de anima peccatrice explicata. 196.a.b.c.
Cardinalatus dignitas maxime in Eccleſia. 19.c.d. antiquiſſima. 24.e.f. Epiſcopatu maior. 31.b.c.d.e.f. Monachale propoſitum non infringens, ſed perficiẽs. 28. a.b. Honoris tantùm, & iuriſdictionis titulus. 586.g. 28.b.
Cardinalis nominis ſignificatio multiplex. 23.g. Cardinalis, & Titulus correlatiua. 183.d. Quando eiuſmodi nomen auditum. 25. Cur ſuppreſſum in ſubſcriptionibus. 28 d.e.f Minus ſæpe vſitatum. 26.c.d.e.f.g.
Cardinales S. R. E. qui. 23.h. quamplurimis prærogatiuis gaudẽtes. ibid. Eorum inſtitutum perfectiſſimum. 29.c.d. antiquiſſimum. 24.e.f. 26.a.b.c. Vnde dicti. 24.b. 30.e.f. Conſtantinus Magnus eoſdem plurimũ veneratus. 28.g. Nonniſi quadraginta quatuor teſtibus ijdem conuicti damnandi. 25.b. Fratres Summi Pontificis dicti. 28.a. Succeſſores Apoſtolorum, Senatores Vrbis, Regibus ſimiles. 30.f. a Cardinibus ita vocati. ibid. Seraphinis comparati. 31.f. Maiores Epiſcopis. 31.c.d.e.f. non inſtituti a Pontiano, ſed aucti. 26.a. eiſdem detrahẽs Iulianus Pelagianus. 28. b. Cardinalis Hieronymus. 28. 29. 30. 31. 32. 183.h. 184. 185. 186. 187. Eorundem inſignia pileus rubeus & purpura. De origine vtriuſq; 26.h. 27.a.b.c Vtriuſq; ſignificatio. 27.h.c.

Caro

Caro veſtis. 93. c. ꝫ plurimum malè audiens. 107. d. 155. d. in Sanctis decreſcens. 107. d. eius titillationes ieiunio reſtrictæ. 62. c. ab eiſdem immunis nemo. 103. f. g. ſtudio ſacrarum litterarum repreſſa, 62. c. 109. e. f. g. luctam habens cum ſpiritu 103. f. g. ex eius mortificatione, vitam acquirens ipſe ſpiritus. 62. a. 110. e. ad Chriſti pedes pertrahenda. 109. a. flagellis & verberibus caſtiganda. 111. d. iumentum dicta declinans ab Hieruſalem. 141. h. eiuſdem ſtimulis concitatus Hieronymus. 62. d.

Caſſianus *Vide* Ioannes Caſſianus.

Caſſiodorus *Vide* Aurelius Caſſiodorus.

Caſtigans Deus homines dà lauiſſimis. 144. c. d. quoſq; præſertim amat. a. caſtigans alium, qui ab eius moribus diſſentit. 36. f.

Caſtrare ſe, quid. 141. d. e. Caſtrantes ſe, qui. e. f. g.

Cathedra Pontificia præconijs celebrata. 95. c. d. eius ſublimitas, auctoritas, doctrina. ibid. conſulenda in dubijs. 97. d.

Caldęa lingua ab Hebræa diſtincta 64. h. 65. a. difficillima captu. c. d.

Chalcidis ſolitudo deſcripta. 93. d. a. f. g. h. 95.

Charitas dans aſſe homini. 3. c. non patiens ſeparationem. 39. g.

Charinus, & Ebion Iudaica cum Chriſtiana fide ſeruanda iactantes 311. f.

Chriſtophorſonus Anglus Eccleſiaſticæ Euſebij hiſtoriæ interpres Hieronymum elogio celebrans. 355. h. 356. a. b.

Chriſtus Sanctarũ mulierum facultatibus ſuſtentatus. 34. e. 178. a. h. Martham, & Mariam conſolatus. 35. f. impingens ad oſtia, hoc eſt, hominũ corda pulſans, 65. h. princeps pacis. 98. a. petra. 104. c. d. e. lapis. ibid. Sol. 105. b. c. d. 274. h. 275. d. fons. 116. c. mentis ſeranitatem inducens, nauigantesq; ad littoris ſtationem perducens. 116. e. f. vnguentum exinanitũ conficiens. 114. e. f. g. Quadraginta diebus ieiunãs. 115. c. duodecim tantùm ſtipatus diſcipulis. 122. b. pro nobis pacẽ obſecrans. 150. d. Verus Samarites noſtra vulnera curans. 197. d. e. Magus dictus. 198. c. Seductor. e. Sepultus. 283. a. b. Triginta tribus annis, & menſibus tribus reſurgens. 229. g. Tanandi pedes eius in tribulationibus. 109. d. e. Egreſſus Diabolus ante pedes eius. ibid. qui eiuſdem pedes. f.

Chori Monachorum vnde ita dicti. 45. g. h.

Chronicon Euſebij Cæſarieñs ab Hieronymo tranſlatũ. 87. c. d. auctum idẽ ab eodem Hieronymo. a. f. g. quo tempore. g. h.

Chromatius Epiſcopus Hieronymi neceſſarius laudatus. 298. d. a. eiuſdem orationes duæ de octo beatitudinibus. f. Martyrologio adſcriptus. ibid.

Chryſogonus Rufini ſtudioſus, Hieronymi obtrectator. 298. g.

Chryſoſtomus *Vide* S. Ioannes Chryſoſtomus.

Cibus & potus Diaboli ignea iacula. 107. e. 115. accenſa fornax Babylonica. f. eiſdem plenus venter deſpumans in libidinem. 141. f. Interioris hominis qui. 137. c.

Cilicium ſaccus dictum. 106. a. b. pœnitentiæ & mœroris Symbolum. ibid. cum ieiunio iungendum. c. Hieronymi Regum purpuris prælatum. ibid.

Cicero a quibus Commentarijs primum explicatus. 17. a. Orator idem & philoſophus. 62. h. eius opera omnibus notiſſima, 65. c. libri eius ad Herennium quales. 68. g. non vno ſcribendi genera ſemper vſus. 69. a. b.

Clamandum ad Dominum quando, & quomodo. 130. b. 131. a.

Clamor multiplex in ſcripturis ſanctis, atq; de ſingulis, 149. g. h. non vocis tantùm, ſed manuum, cordis, & oculorum. Ibid.

Claudianus Vienneñſis Eccleſiæ in Gallijs Epiſcopus, auctor libri de ſtatu animæ. 66. b. quo tempore ſlorẽs, ibidem.

Cleantis ſententia de timore ſeruando. 108. d.

Clemens linguarum varietate præditus. 207. b.

Clericorum quorundam vitia. 32. g. 135. g. h.

Cletus primus Summus Pontifex ex præcepto Principis Apoſtolorum Cardinales inſtituens. 24. e.

Cœlius Calcagninus Hieronymum verſibus exornans. 356. e. f. g. h.

Cœlum pro aere acceptum. 5. h.

Cœleſtium guſtus terrena faſtidiens. 314. a.

Cogitationes prauæ corpus inflamantes, animamq; ſimul ad perniciam pertrhaentes. 100. h. in noſtra minimè poteſtate. 103. h. ab eiſdem immunis nemo. ibid. 104. h. interimendæ in ipſis initijs. 104. a. dominantes primùm nobis, niſi expellantur, mox ducentes ad conſenſum corda noſtra, perducantes nos demum in gehennam. h. quaſi vulpes ędem. a. Angelorum cuſtodia annitẽtibus nobis expulſæ. b. ijs maximè Monachi oppreſſi 105. e. f. tempeſtati comparatæ. ibidem. in corde, non pectora potiſſimùm ſitæ. 315. b. c.

Coluber hæreticus. 228. d.

Coma *Vide* Capilli.

Commentarij in Marcum falsò adſcripti Hieronymo. 125. a. b. c. Item in Prouerbia Salomonis, 322. c. d. Item in omnes Pauli Apoſtoli Epiſtolas. 323. h.

Commentarij haud Tullianam eloquentiam requirentes 220. b.

Comitis, ſiuè Lectionarij auctor Hieronymus, 90. h. 91. a.

Compoſitio corporis interioris indicium. 136. a. commendata a Sancti Patribus. b. c. conueniens omnibus ſed Monachis præſertim. d.

Confeſſio fidei *Vide* Fides.

Confeſſionis nominis ſenſus in Eccleſia qui. 42. d. e. f. g. h. aliquando martyris. ibid.

Conſcientia peccata demonſtrans. 148. b. igne cur cruciata. c. recta hominum conſpectum non refugiens. 178. f. inter hoſtium agmina ſecuritate gaudens. g. philoſophorum elogijs celebrata. ibidem. tribus fulcris firmata. 283. d. Confidens Deo. ibidem.

Conſtantinus Magnus quo anno Imperium auſpicatus. 14. b. c. ſub eo Hieronymus natus d. a. f. Præſepe Domini magnificantiſſimis ędificijs exornans. 321. b.

Conſtantius Imperator Liberium pro fide Catholica exilio relegans. 20. c. reuocans eundem. d. 21. f. redargutus idcirco a S. Hilario. 20. a. Catholicos proprijs vti prohibens. 23. c. perſecutionibus eoſdem acriter diuexans. 21. f. g. h. 23. d. e. peior Iuliano apoſtata habitus. 21. f. g.

Continentia ſuper dilectum ſponſa innixa. 89. d. *Vide* Virginitas.

Cor theſaurus cogitationum. 15. b.

Cornelius Schultingius aureum Hieronymi dicendi genus aptiſſimo commendans elogio. 356. b. c.

Corpus animam aggrauans. 250. b. g. h.

Correptio vtilis, etiamſi moleſta. 258. b.

Crates Thebanus aurum proijciens. 367. f.

Creaturæ in miniſterio Deo ad vindictam. 111. g.

Crux victoriæ trophęum in omnibus anguſtijs. 97. a. lignum dulcorans amaritudinis aquas. ibidem. Scandalum & ſtultitia reputata. 190. d. deferanda a ſectatoribus Chriſti. ibidem. Encomijs celebrata. 199. a. h. c. e. f. auguſtior omnibus vexillis, & ſignum perenne ſalutis. ibidem. Eius nomine, quid. 276. a. pijſſimus in eiuſdem cultu Hieronymus. 97. a. b. Crucis loco ſuper Caluariæ montem erectum ſimulacbrum idem comminuens. c.

Crypta quid. 65. a. methaphoricè qui per cryptam ambulantes. d. e. f. in cryptis primi credentes ſacrum agere ſoliti. 329. d. e.

Cteſiphon in Pelagianos primus Hieronymum prouocans. 306. b.

Currera in odorem vnguentorum quid. 154. c. e. f. g.

Curſus interioris hominis, qui. 150. d. e. f. g.

Cyclades maris inſulæ vnde dictæ, & quot numero. 41. a. f.

S. Cyprianus laudatus. 170. d. f. demittens aliquando ſtyli ſublimitatem. f. auctor libri de diſciplina, & bono pudicitiæ, nec non libri ad Nouatianum. ibid.

Cyprianus Auguſtini ad Hieronymum nuntius. 310. f. 311.

311. b.
Cyprianus alius, ſcriptis tantùm Hieronymo cognitus, cui & Epiſtola centeſima trigeſima nona inſcripta. 117. a.
Cyprus maris inſula, & eius deſcriptio. 41. g. A Turcis aliquot ante annos occupata. ibidem.
Cyrillus Hieroſolymorum Epiſcopus. 117. e. Hieronymo familiariſſimus. f. ab eodem de Paſtorali regimine librum accipiens. g. eidem conſtruendi Monaſterij facultatem concedens. d. obitus eius annus qui. d. e. 118. a. duo eiuſdem nominis, atq; Eccleſiæ, iiſdem fermè temporibus Epiſcopi a quibuſdam crediti. 278. h. 341. h. c. d. poſterioris Epiſtola ad S. Auguſtinum de Miraculis Hieronymi parata. ibidem.
Cyrus Epiſcopus Alexandrinus Monothelitarum hæreſis cum Sergio Epiſcopo Conſtantinopolitano auctor 279. h. 280. c.

D

DÆmon quomodo filios procreans. 9. b. draconis nomine, & Leuiathan vſurpatus. 68. e. vigilantes conſopire ſtudens. 107. b. c. falſis ſpeciebus homines illudens. 108. g. ante Chriſti pedes haud conſiſtere valens e. f. neruos adhibens in ruinam Monaſteriorum Hieronymi. 124. c. d. Antiquus cur dictus, & ſerpens. 143. h. 144. a. accuſator fratrum, & percuſſor hominum. 148. g. b. Dæmoniorum quidam amatarijs ſeruientes, alij inimicitias prouocantes. 198. g. h.
Dalmatia, & eius deſcriptio. 15. f.
Damaſus Summus Pontifex Hieronymum ad Cardinalatum promouens. 19. f. g. h. 35. a. b. c. d. Romam eundẽ vocans. 32. d. elegantis ingenij vir. 75. c. ſolicitus idem pro Eccleſia. d. e. Virginitatem ſeruans. 75. c. adiutus ab Hieronymo in Eccleſiaſtica gubernatione. 30. g. h. 135. f. diligens viciſſim Hieronymum, eumq; & eius ſcripta maximo in honore habens. 31. g. b. Quæſtionibus eundem excitans. 75. g. h. quibus. 78. a. b. f. g. Eius Epiſtolas ſibi propria manu deſcribens. 155. f. 76. f. interpretationem dictionis *Oſanna* ab eodem accipiens 61. d. eiuſdem ſuper ipſa re Epiſtola. 351. b. c. humilitatis virtute clarus. 75. f. g. Officium diuinum ab Hieronymo elaboratum approbans. 126. d. e. f. g. b. 127. a. 334. 335. *Gloria Patri* Pſalmis omnibus, Hieronymi precibus addens. 130. a. b. c. d. Item alleluia in Miſſa. f. g. b. 131. a. e. libidinis aliquando accuſatus. 181. g. eius ſcripta, & mors. 75. c. Viuens a Prætextato Idolorum cultore ſubſannatus. ibidem.
Damaſus alter Epiſcopus Africanus Hieronymi amicus 315. h. 316. a.
Daniel inter Prophetas ab Hebræis minimè receptus. 70. h. c. Prophetarum Hieronymi ſententia idem celeberrimus. g. h. 71. a. b. Chriſti aduentum non tantùm prædicens, ſed illius quoq; tempus apertè edocens. ibidem. Eius liber pluribus conſcriptus linguis. 64. b. hoc eſt, hebraicis quidem litteris, ſed Chaldæo ſermone. 262. d. Item Perſa, & Medio. h. Eunuchus idem quomodo. 141. e. raptus in ſpiritu. 146. f.
Dardanus nobiliſſimus, Gentilis primùm, mox Chriſtianus, bis præfecturæ munere functus. 315. c. d. eidem Hieronymus Epiſtolam de myſtica promiſſionis terra legans. 314. h. 315. a. b. c. d.
B. Dardanius Hieronymum verſibus veneratus, 355. h. 356. a. h. c.
Dares Troianus miles in caſtuum pugnam aduerſus Entellum deſcendens. 258. a.
Dauid a Saule perſecutionibus exagitatus. 38. b. Goliath proprijs eius armis detruncans. 60. c. ex eius ſemine Chriſtus. 133. g.
Demetrias virgo nobiliſſima Hieronymi, Auguſtini, Proſperi, atq; etiam Pelagij preconijs celebrata. 593. d. illi ab Hieronymo liber inſcriptus de virginitate ſeruanda c.
Demoſthenes a cane litteram diſcens. 60. h.
Deſertum Iudeæ leonibus abundans. 157. h. 158. a.
Vide. Solitudo.
Deſiderius Piola propriæ familiæ inſignes viros pariens, 133. b. laudata eiuſdem in docendo lenitas. ibidem. Eloquendi vi politiſſimus. ibidem. in honore perpetuò habitus. c. Eidem inſcriptæ Recenſiones operum Sancti Hieronymi. 289. ingenio idem peruolans, & nonniſi ſublimia menſus. ibidem. Aptiſſimè cum Daniele nomen ſortitus. ibidem.
Deſiderius Gallus Hieronymum in Vigilantium prouocans. 301. h. 302. a.
Deſiderius Romanus Hieronymi ſcriptorum ſtudioſus, 318. f.
Detractio pernicioſiſſimum vitium. 174. b. c. d. pauci eidẽ renunciantes. ibidem. nemo, quamuis Sanctus ab eius morſibus liber. g. b. illi haud aſſentienti gloria promiſſa. 175. b. difficulter illi a Deo venia conceſſa, & cur. e. libenter a quamplurimis audita. 181. h. 182. a. quomodo extirpanda. b. ea Sancti interdum viri laborantes. ibidem. patienter toleranda. 199. g.
Detractores in omnes inſilientes, & præſertim in iuſtos. 174. g. h. 175. f. peiores Balaam. ibidem. Teterrimum genus hominum, vipereo comparatum. 176. c. d. e. non parcens propriæ ſpeciei. tres vno morſu interficiens. ibidem. vt plurimum adulationis vitio laborãs. e. f. latrones iidem dicti, latronibuſq; peiores. 197. b. c. carnes proprias lacerantes, & ſanguinem ebibentes. 283. b. Mors, & perditio illis intentata. 284. a. eiſdem haud credendum. 93. a. 175. h. Vices illis neceſſaria mordacitate interdum rependendæ. 134. a. b. c. Reſpondentes eis Sancti Gregorius Nazianzenus, Baſilius, Athanaſius, Hieronymus, & alij. ibidem. Sũma virtus illis aures precludere, 174. b.
Deuoti nomen vnde. 6. b.
Deus ſolus propriè beatus. 5. b. & beatitudinis obiectũ. c. eo fruentes illi immobiliter adhærentes. ibid. Solus ſanctus, creaturæ verò rationales per participationem. 9. a. generans filios quomodo. b. iram eius cum hominibus bruta experta animantia. 15. e. opponentes ſe eidem interdum doctores Sancti. 52. c. d. Eiuſdem prouidentia ſingulis tribuens neceſſaria. 34. c. d. cuncta regens, & ad noſtram ſalutem diſponens. 101. a. b. Cur exercituum dictus. c. bellicis indutus armis, ſagitiiſq; potiſſimum, & pharetra. b. e. d. e. Non ſtatim clamantes exaudiens. 111. b. inuocantibus preſto ſemper occurrens. a. Iuſtorum operibus fauens. 122. a. duobus puniens peccatores, & quibus. 149. a. b. c. Item interius, exteriuſq; 148. c. d. commendata eius clemẽtia in correptionibus d. e. In nos cur grauia minime vltus, in ſanctos vero etiam leuiſſima. ibidem. lux ad quam omnes luces caliginea. 147. d. e. Thronus eius qualis. c. d. magna nos ira, cum nobis nõ iraſcitur 548. e. f. rebus idẽ omnibus illapſus. 151. e. quomodo in cœlo, in Sanctis, in ſole, in inferno. f. ſomnijs, & bonos & malos admonens. 152. d. de peccatorum cõuerſione gaudens. 559. g. ſubſannans eoſdem quomodo. 176. h. 177. a. Sanctos tantari paſſus non ad deſperationem, ſed ad probationem, & ad coronam. 190. b. eidem agendæ gratiæ de aduerſis æquè, ac de proſperis. 194. e. f. g. ignis dictus. 249. a. benedicendus ſemper & prædicandus. 284. f. Abſolutè, & per ſe ſolus habens vitam, & immortalitatem. f. g. Æternum regnum eius. g. h. 285. a.
Dexter Hieronymi amicus, & Vrbis præfectus. 240. h. eidẽ inſcriptus liber de Scriptoribus Eccleſiaſticis. b.
Diabolus *Vide* Dæmon. Leuiathan.
Didymus Alexandrinus oculorũ ab infantia lumine captus. 58. e. Videns appellatus. ibidem. laudatus a Hieronymo. g. Merſus Origenis erroribus plurimos perdens. f. 45. h. in quibus Catholicus. 58. g. perperàm a quibuſdam in Sanctorum catalogum relatus. h. Hieronymum idem in ſcripturis ſanctis erudiens. 44. f. g. 57. g. h. 58. a. b. c. d. cur eundem Origenis erroribus minimè imbuens. h. liber eiuſdem de Spirituſancto a Hieronymo editus. 81. d. e. f. g. b. omnium penè ſcriptorum, ac laborum iacturam paſſus. 351. g. quæ eius ſcripta naufragio ad litus eiecta. ibidem.

Dia-

Dialecticæ ſeptem concluſionum modi. 139.g.h.
Dies feſti *Vide* Feſtum.
Dies Domini qui. 22.c. æternitas dies dicta. 274.f.g.h. 275.a.d. diebus tantummodo non noctibus Dei ſeruorum vita cõpleta. h. c. quomodo boni, & mali. 276.h.
Diogenes rectam conſcientiam laudans. 178.g.
Dionyſius paſſiones animi negans, eaſdem expertus ſententiam commutans. 152.a.
Diſcipuli quales erga præceptores. 57.e. erubeſcentes diſcere a ſapientia longè diſtantes. e. rubor in ſcientijs addiſcendis primum ignorantiæ ſemen. ibidem. ad diſcendum nulla ætas ſera. d. diſcere magis conuenient, quam ignorare. ibid. diſcere deſiſtentes priſtinas ſcientias amittunt. e. ſenex Solon ſemper plurima diſcẽs. f. diſcipuli præceptorum vitijs minimè carentes. 59.d. correcti a præceptoribus ardentioris ingenij. 144.a multo precio olim eruditi. 179.a.
Diſputationes quomodo ineundæ. 78.a. diſputatio quid. ibid. fructus, & commoda eiuſdem. c.
Diuitiæ materies luxuriæ. 191.a.b. eis ſæculares litteræ comparatæ. 248.b.
Diuitię ſpirituales in meditatione legis. 157.d.
Doctores aſtra dicti. 3.b.c. eorũ perpetua in Eccleſia memoria. a. eruditiſſimi eligendi in ſcientiarũ ſtudijs. 56.a.b. maximo in honore habendi. f.g. ſemper ad litterarum ſtudia obſtricti. 57.e.f. diſciplinam ante accepturi, quam daturi. 59.e quorundam audacia ſugillata. ibid. 66.e. 77.h. 78.a. Sagittæ dicti. 101.c.d. e. fontes. 116.b. 258.b. fluuij. f.g. vini fuſores. 117. a.b. diſcipulorum multitudine gloria prohibiti. 132. b. Eccleſiam ſuauiſſimis odoribus replentes. 131.d. cũ doctrina vitæ probitatem coniungere iuſſi. h. alimoniarum ſpiritualium affluentia præditi. 133.a.b.c. ad interrogat a reſpondere obſtricti. f. redarguti immanes & feri. h. blandi ijdem, & humiles. 132.g.h. 133.a.b.c.d. Acres in ſuperbos, hoc eſt in hæreticos. d.e.f.g.h. Virtutum præcones ſint. 135.b.c. arguant, & increpent. d.e.f. diuerſarum linguarum peritia polleant. 137.d.e.f. Nouum cum Veteri Teſtamento cõcordent. 138.e.f. auaritiam fugiant. 178.h. 179.a. modeſtiam ſeruent in edocendis fœminis. b.c.d.e.f.g. quæ illis vetita. 165.c.
Doctrina pane ſignificata. 132.b. quando efficax. c.d.
Dominium Sancti commutantes obſequio. 158.c.
Domini, ſeu Domni dictio aptè tituli honorarij loco Eccleſiaſticis perſonis adſcripta. 193.h. 194.a.b.c. d. ad diuerſi generis perſonas eadem deſcendens. 193. c.d.e.f.g. modeſtiſſima, Eccleſiaſticaq́; potius quàm ſæcularis. 194.a.b.
Domnion Hieronymi in Vrbe neceſſarius, & propugnator. 115.h. laudatus a Sanctis Patribus, Paulino, Hieronymo, & alijs. 301.f. Martyrologio Romano adſcriptus. ibidem.
Donatus Hieronymi præceptor in Grammatica. 16.h. auctor Commentariorum in Terentij Comœdias, & Virgilij poemata. 17.a.
Dormitio *Vide* Somnus.
Draco Diabolus. 68.e

E

ECcleſia Catholica diris perſecutionibus a Conſtantio Imperatore, & Liberio exagitata. 21.g.h. 22.a Romana eadem, quæ & Vniuerſalis, ſiue Oecumenica. 52.d.e. Catholica, cur Romana dicta. e.f. g. 216.h. auctoritate, & dignitate Romana cæteris omnibus præſtans. 50.f.g. eiuſdem fides, auctoritas, doctrina. 95.c.d. 217.a.b.c.d. contraria haud recipiens dogmata. 96.f.g.h. nec ſchiſmata. ibid. Matutinas preces ex Orientalibus mutuata. 125.h. c.d.e. & ſeq. Eidem omnis poteſtas ſubiecta. 217. g.h. caput eius Pontifex Romanus. 218. A Spiritu ſancto directa. 217.c.d.e. ſecretorum Dei conſcia 219.f.g. laudata a Hieronymo. 240.h. 241.a. area dicta. 260.a. omne mendacium execrata. 338.g. penes eandem auctoritas canonizandi Sanctos. 94.
Eccleſiæ Occidentalis partes ſecutus Hieronymus. 265 e. Perſonę nomine in diuinis eam Occidentalibus vſus 92.a.b.
Eccleſia militans, triumphantis æmulatrix. 129.f.g.h. 219.a.
Eccleſiaſticę hiſtoriæ libri decẽ ab Hieronymo tranſlati. 87.h. 88.a. Item a Rufino. 87.h. ſugellata ab omnibus poſterior tranſlatio. 88.h. c.d.e.
Educatio proba plurimùm conferens. 16.g. apud Lacædemonios, olim obſeruata. 144.e.
Eloquentia homines beſtijs præſtantes. 77.d.f. a Pythagoricis ſilentio acquiſita. h. perperàm a quibuſdam damnata. 153.d. laudata pluribus Sanctorum Patrũ teſtimonijs, & Scripturæ ſacræ auctoritatibus. e.f.g.h. 154.a. in eandem quomodo a Theologis, & religioſis viris incumbendum. c.d.e. quomodo vſu habenda. f.g. pro ancilla ſacris litteris in obſequium cõmodanda. g. quanta Hieronymi. 155. 156.
Emeritus qui. 255.h. emerito pro laboribus ritè perfunctis Villa olim delata. ibid.
Empedocles citatus, & receptus. 3.b.
Enoch in eadem permanens ætate, qua raptus. 218.h.
Enchiridion quid. 255.h. eiuſmodi nomenclatione Hieronymi in pſalmos Commentarij vſurpati. ibid.
Ennodij Ticinſis Epiſcopi iudicium de Hieronymo, ac Gregorio Naſianzeno. 53 h.
Entellus miles Troianus aduerſus Daretem pugnans. 258.a.
Epicurus voluptatis aſſertor. 225.d.
S. Epiphanius Salaminæ Cypri Epiſcopus Hieronymi neceſſarijſſimus. 42.g. quinq; linguarũ cognitione preditus. h. hebraicæ præſertim. 85.h. controuerſię eius origo cum Ioanne Hieroſolymorũ Epiſcopo. 119 e.f.g.h. 120. Romam cum Paulino, & Hieronymo profectus. 163.c. hoſpitio receptus a Paula Romana. g. & quo tempore. h 164 a.b.c. Inde reuerſus quãdo. 166.a.b. Solus cum Athanaſio, & Paulino Catholicus in Oriente Valentis tempore ſedens. 165.a. b. hoſtibus formidabilis. 304.c.d. Martyrologio Romano eius memoria adſcripta. ibid.
Epiſcopatus Summi Sacerdotij appellatione veniens 182.f. rarò tamen, & minus propriè. h. Cardinalitio minor. 38.c.d. e.f.
Epiſtolæ ſub Hieronymi interdum, & Pauli Apoſtoli nomine confictæ. 102.h. 103.a.b.
Eraſmus ſimplex Grammaticus. 84.a. ſacrarum ignarus ſcripturarum. ibidem. 89.b. 127.c. reiectus, & ſugillatus. 8.b. 18.h. 19.a. 14.e.f.g.h. 32.e. 89.b. 127.d.e.f.g.h. 128. 129. 160. 161. 169.a. 170.e.f. 193. 194.a.b.c.d. 323.d. 340.f.g.h. Hieronymùm redarguens. 252.e. verè redarguendus ipſe. c.d.e.f.g.h.
Eremus *Vide* Solitudo.
Ergaſtulũ felicius Vrbium magnitudine quod. 12.g.h.
Eſau perſequens Iacob, caro perſequens ſpiritum, vel ſinagoga Chriſtum. 282.e.
Eſdras Sacerdos, & doctor populi Iſraelitici de captiuitate ſub Artaſerſe Perſarum rege. 195.g. Idem putatur, qui & Ioſedech. h.
Etherius Damaſi ſummi Pontificis ad Hieronymum tabellarius. 76.e.
Eteſiæ venti æſtiuo tempore ſufflantes. 39.d.e.
Euagrius Antiochenus Epiſcopus. 73.d. Paulini ſucceſſor. e. Hieronymi diſcipulus. b.c. prædiues admodum ex familia Francorum, & dominus Maroniæ. a.b. elogijs a Sanctis patribus celebratus. e.f. Auxentij Arriani triumphator. e.f. 299.g. Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ aliquando præfectus 73.d. Eiuſdẽ nominis duo conſanguinei. 299.g.h. 300.a.e. iuniori inſcripta Epiſtola octogeſima quinta. 309.d. Interpres idem Antonij vitæ ab Athanaſio editæ. 346.b.
Euagrius alter Hyperborita Lector primùm, deinde Diaconus, poſtremò Monachus Ægyptius hæreticus Origeniſta. 46.c.d. laudatus minimè perſpectus a Sanctis Patribus. ibid. e. eius ſcripta damnata. d. perperàm in Sanctorum Catalogum ab Equilino relatus. f. quæ

ſpeciatim ediderit ſcripta. 239. d. e. translata eadē a Rufino eius diſcipulo. ibid. Multa item cōminiſcēs in libro de Vitis Patrum. ibid.
Eunuchi qui iuxta allegoriam. 242. d. e. f. g.
Euoaius Arrianus in Antiochenam ſedem intruſus. 95. f.
Euſtochium virgo, Paulæ Romanæ filia. 34. h. laudata a Hieronymo. 35. a. libris Gentilium interdum dedita. 554. b. matris nauigationis comes. 167. f. eidem plura opera inſcripsa. 35. h. præſertim de Cuſtodia virginitatis. liber. 246. c. d. regalis einſdē ad Deum proceſſus, ab Hieronymo propheticæ donn epithalamio celebratus. 276. b. c. d. ſexcentis fermè in locis einſdem preconia ab eodem indicata. e.
Euſebius Cæſarienſis in hebraicis eruditus. 85. b. Hebręis vſus ad Sacræ ſcripturæ intelligentiam. 60. f. Chronici, & Eccleſiaſticæ hiſtoriæ auctor. 74. b. eiuſmodi operum Hieronymus interpres. 87. d. e. f. g. h. 88. eiuſdem Eccleſiaſticam hiſtoriam Rufinus imperitiſſimè interpretatus. b. c. d. e. 238. h. 239. a. damnata eiuſmodi hiſtoria aliquando, 330. h. Arrianæ idem Euſebius impietatis aſſertor. ibidem. Auctor apologiæ pro Origene. c. d. g. h. Actorum Martyrum conſcriptor. 348. d.
Euſebius Cremonēſis Hieronymi clariſſimus diſcipulus, 153. h. 124. a. Romam idem cum Pauliniano Hieronymi fratre miſſus. 122. f. dicati ei Commentarij in Matthæum. 213. a. b. c. d. e. eius a quibuſdam probata piſtola de morte Hieronymi. 541. e. f. g.
Euſebius Hieronymi pater. 5. e. 13. d. a Græco nomen ducens. ibid. nobiliſſimus idem. 123. b. c. Romam cū Hieronymo profectus. 16. a. b. laudatus idē. 53. d. h. 15. b. eius adhuc extans ſepulchrum. c. d.
Euſebius dictus Hieronymus in ſæculo. 5. d. poſtmodum Hieronymus in Monachatus profeſſione. e. f. g.
Excommunicati olim religioſi luxum in habitu corporis affectantes. 135. h. 136. a.
Excuſationes in peccatis profligatorum hominum propriæ. 37. h.
Exequiæ, quibus celebratæ. 345. b.
Exordium Sanctorum cuā hiſtorijs aptandum. 11. a. quando præmittendum. 10. c. captanda in eo aſſentio, docilitas, & beneuolentia. 11. a. b. exordiorū non vnum atq; idem genus. 8. b. c. d. quo Lupus in Hieronymi vita elucubranda vſus. d. exordij genus monaſticū, & Eccleſticum quod. 7. g. b, 8. a. d. e. f. in exordijs cōponendis præceptum. f.
Exploratores terræ Sanctæ quales. 38. b.
Extaſis quid, 146. b. ſopor, exceſſuſq; mentis dicta, g.
Exuperius Toloſanus Epiſcopus in pauperes profuſiſſimus. 295. e. legans idem Syſinniū in Palæſtinā, & in Ægyptū cū pecunijs ad Sāctorū Patrū inopiā ſuſtentandam. f. eiuſdem eleemoſinis Hieronymus, & eius Monachi recreati. ibid. Illi ab Hieronymo Commentarij in Zachariam inſcripti. g. prædictorum tēporis ratio explorata. g. h. 269. h.
Exuperantius primùm miles, deinde Hieronymi, & Paulini Nolani perneceſſarius ad religioſā vitā ab vtroq; prouectus. 297. e. f. Epiſcopus idem in Lucania. ibid.

F

FAbiola ab Hieronymo celebrata, quo anno decedēs, 296. g. Oceani conſanguinea. h. Eiuſdem nominis altera iunior dicta. 297. a.
Fabula non ſemper fictionem ſignificans, ſed certam interdum hiſtoriam. 72. d. e. f. 190. c.
Facies ſpeculum mentis. 108. g.
Fama de quibus dicta. 44. d. eiuſdem deſcriptio. ibid. origo. e. f. prædicationem ſignificans. e. f. curanda ab omnibus. 134. a. b. d. diuitijs præferenda. c. Item cæteris tēporalibus omnibus. 597. b. de numero eadem bonorū immortalium. ibid.
Famanguſta eadem, quę & Salamina, & Conſtantia. 41. h. Epiphanij ſedes, ibidem.
Fames corporum grande malum, 132. b. fames animarū longè maius. b. c.
Familiaritas & conſuetudine, & aſſiduitate quęſita. 178. e. fiduciam gignens. f.
Fauſtus in Gallis Epiſcopus, auctor quadringenteſimi trigeſimi. 66. h.
Febris corporum magna infirmitas, animarum maxima. 145. a.
Felix ſecundus Pontifex electus ſedente Liberio. 20. c. d. Conſtantium idem Imperatorem Arrianum, Valentem, & Vrſacium excommunicationis ſententia damnans. ibid. quoto tempore ſederit. 21. a. martyrio affectus. 20. d. 21. a. Contendentes pro eo Catholici. 21. h. 22. a.
Feſti dies quibus occaſionibus agi ſoliti in ſacris litteris 51. h. 52. a. b. vnde dictum feſtum. 51. g. a Gentilibus quoq; frequentari, & quando. 11. h.
Fides publicè prædicanda. 95. b. ex Petri tantùm Cathedra accipienda. c. ſcriptis olim a Sanctis Patribus exhiberi conſueta. 190. b. e. moram non patiens. 504. b. a Dæmonibus etiam habita. 547. b. Romana cur dicta; 216. h.
Filij parentum glorioſa facinora æmulantes. 13. b.
Flauianus in ſchiſmate aduerſus Euagrium Antiochenū Epiſcopum. 73. d.
Florētius Monachus Hieronymi amicus in pauperes profuſiſſimus. 293. a.
Fœnum humana natura. 519. b. reuiuiſcens illud in Cōceptione Chriſti. ibid.
Fons Chriſtus. 516. b. fontes doctores. ibid.
Fornax Babylonica libidinū incendia deſignans. 107. e. f.
Fortunatianus Aquileienſis Epiſcopus, Liberij Summi Pontificis animi conſtantiam frangens. 20. d. e. Euangelia Commentarijs explicans. ibid.
Fratres Monachi omnes quo ſenſu dicendi 524. a. b. laudata horum fraternitas. ibid. differētes Fratres a Monachis quomodo. ibid.
Frtela Hieronymum conſulens. 532. e.
Frigere morientium, calere viuentium. 545. c.
Fritegernes Gothorum dux in depopulatione Thraciarum. 15. d.
Fronto orator inſignis. 62. h.
Fugientes, vias incultas, & difficiles perquirentes. 41. d.
S. Fulgentius auctor creditus ſermonis apud Hieronymum de Natiuitate Domini. 329. d.
Fulgur, & coruſcatio quid. 22. h. 23. a. diuinarū ſcripturarum ſententiæ eiuſmodi nomine acceptæ. ibid. in fulgure ſplendor primùm, mox imber. d.
Fulmen quid. 22. h. pro fulgore vſurpatum. 23. a.
Funus *Vide* Exequias.
Furia nobiliſſimis orta parentibus ab Hieronymo in viduitatis propoſito firmata. 293. g.

G

GAllia ad Vigilantij vſq; tempora hæreſum monſtra ignorans. 303. a. b. præſtantiſſimis viris abundans. ibid. quo anno a Barbaris vaſtata. 295. b. 296. a. Iterum poſt aliquot annos Gothorum irruptione afflicta. 303. b. c.
Gehenna pro Inferno damnatorum loco a Saluatore vſurpata. 508. c. ſemper timenda. d. e. in ea cruciati Creatoris conſpectū perpętuò auerſantes. 149. e.
Gehennom Vallis Hennom, 108. c.
Gelaſius Papa eleganti præditus ingenio. 237. b. quæ eius ſcripta. ibid. Hieronymo plurimū deferens, Rufinum verò damnans. 240. g. h. 245. a. b. c. e. f. g.
Gemitus pœnitentiam comitatus. 506. h. 107. a. duplex ibidem.
Genealogi *Vide* Scriptores.
Gennadius Pelagiano morbo laborans. 233. e. Hieronymum iniuſtè inuidiæ accuſans, Rufinòq; fauens. d. 327. a. b. Euagrium Origeniſtam, & Fauſtum, Caſſianumq;, Semipelagianos, ex Baronij ſententia celebrās, Sanctum Proſperū deprimens. 331. h. 334. a.
Generatio duplex, naturalis, & metphorica: metaphorica triplex.

ea triplex. 9.b.c. naturali, quæ præſtantior. c. hominis quadruplex. 229.d.e.f.
Generatio Verbi in carne alligamentum dicta. 250.b.
Gentiles feſtorum celebrationes a ſacris litteris mutuati. 11.b.
Geometria Theologo neceſſaria ad ſcripturæ intelligentiam. 38.d.h. Geometra Hieronymus. ibid. Exploratores item promiſſionis terræ. ibid.
Geraſimus Abbas, eiuſq; Monachi leonis obſequio multis incommodis ſubleuati. 160.f.g.h.
Gildo Africæ Imperij inuaſor. 295.f.
Gloria veſtis dicta. 93.b. lux. 250.f. *Gloria Patri, & Filio* &c. glorificationis hymnus dictus. 130.b. non idem apud omnes. b.c. diuerſis primùm aptatus. d. A Hieronymo verborũ forma præſcripta, & Damaſi Pótificia auctoritate Pſalmis omnibus in fine addita. d.e.
Gracchorum genus iunctum quomodo cum Scipionibus & Cornelijs. 33.h.
Gothi Thraciam deuaſtantes, & quo anno. 15.d. Item Romam ſub Alarico duce. 269.h.
Græci à Latinis ſacras litteras mutuati. 51.b.c.d. vani ijdem dicti. e f. ſacras ſibi litteras reuelatas perperàm perſuadentes. g.h. 52.a.b.c.d. penuriam verborum patientes cum Hebræis comparati. 60.a.
Grammaticæ appellatione reliquæ liberales artes venientes. 18.b.c.
Gratiæ Deo de proſperis tantùm a Gentilibus actæ. 194. c. de aduerſis æquè ac de proſperis a Chriſti fidelibus perſolutæ. c.f.
Gratianus Imperator quo anno occiſus. 327.d.e.
Gratianus decretorum auctor Hieronymi operum ſtudioſus. 356.g.h. 357.
Gratitudo in brutis animantibus elucens. 158.d.g.
S. Gregorius Cordubenſis Miſſas veſpertinas celebrans perperàm aſſertus. 348.a.
S. Gregorius Magnus Hieronymum laudans. 204. e. in lectione operum eiuſdem ſtudium adhibens. 221.d.e. f.g.h. antiphonarum auctor. 349.b. Item orationũ, & cantus. d.
S. Gregorius Nazianzenus Hieronymi præceptor. 53.c. 58. d. eundem quomodo recipiens. 54.b.c. laudatus 53.e. g. ſuperatus in quibuſdam a diſcipulo h. 54.a. linguam Latinam minimè callens. 54.a. plurimùm Hieronymo deferens. c.d. Euagrij quoq; Pontici, ſiuè Hyperboritæ præceptor. h. quanto tempore ab Hieronymo frequentatus. d. aſſumptus idem ad tres Eccleſias. f. ſumma eius vitæ ſanctitas & doctrina. ibid. Nectarium ſucceſſorem deligens. g. in ſolitudine extremum vitæ diem agens. ibid. laudata eius eloquentia. 154. a. 239. c. eiuſdem opera nonnulla a Rufino tranſlata. ibid.
S. Gregorius Nyſſenus propriorum ſcriptorum Hieronymum cenſorem conſtituens. 54.c.d.

H

HAbacuc corpore ad Danielem ab Angelo tranſlatus in Babyloniam. 71.g. irridentes Hebræi eiuſmodi tranſlationem. 70.a.b.
Habitus corporis interioris hominis indicium. 136.d.e.
Hagiographa quæ in ſacris litteris. 70.b.c.
Hæretici Sirenibus ſignificati. 40.e. f. aſpides dicti. 46. a.b. a Sanctis interdum Patribus eorum nonnulli (cũ tamen nec dum perſpecti haberentur) laudati, 56.f. calumniatores ijdem eorundem Patrum in friuolis, non valentes in magnis carpere. 57. h. fortes ijdem dicti inpingentes in fortes. 65.h. ſuo Catholicos appellantes nomine. 98. b.c. A Catholicis fidem expoſcentes non ſtudio cognoſcendi, ſed decipiendi. 100. a. Chriſtianorum nomina venientes. e. Væ ſempiterno oppreſſi. ibid. Superbi, & pleni arrogantia Scripturis, ſanctiſq; viris detrahentes. 133. e.f.g. h. eorũ libri haud legendi. 264.c.d. Catholicos Romanorum titulo nuncupantes. a 17.a. viperæ comparati. 227.d.e.
item colubri dicti. 228.d. ſub nomine Sanctorũ Patrũ ſcripta vulgantes. 244.b.c.d. eorum doctrina baculus arundineus, qui preſſus frangitur, & manum tranſfodit incumbentis. 265.c. panis item luctus, & vinum fellis eadem. d. libri illorum ſpeluncæ, in quibus Saul egerit ſtercora. 265.f.
Hanibal Carthaginenſis iuueniliter exultans patientia Q. Maximi fractus. 269.c.
Hebræa lingua matrix omnium linguarum. 59.h. 235. f. fons dicta. ibid. ea ſcriptum vetus Teſtamentum. ibid. Theologis, atq; ſacris ſcriptoribꝰ vtilis admodũ. 60.a. eadem non ſatis Græco ſermone, multò minus Latino explicata. ibid. diſtincta a Chaldæa. 64.h. 65. a. multiplex in ſignificatione, & ſenſu. 84.h. 85.a.
Hebræi non recipientes Danielem inter Prophetas, neq; Suſannæ, ac trium puerorum hymnum, Belis, atq; Draconis hiſtoriam. 69.h. 70.a. de huiuſmodi iidem ſugillati. g.h. 71.a.b.c.d.f.g. non credentes Habacuc ab Angelo corpore tranſlatum. 70.a.b. relecti. 71.g. puncta ab eiſdem vocalium loco inuenta. 84.c.d.e.f. 85.b.c.d.e. Sæpius in captiuitatem ducti. 91. e. Hieruſalem eis iterum ad habitandum, templumq; conſtruendũ a Iuliano Apoſtata conceſſa. 121.b. ter capti a Nabuchodonoſor Rege. 195.f. ad Ægyptũ quoq; confugientes illic ab eodem diſſipati. 196. f. g. Illis uſus Hieronymus ad Sacræ ſcripturæ intelligentiam. 60.b. Item Origenes, Clemens Alexandrinus, Euſebius Cæſarienſis. f.g. ambigua apud illos quamplura nomina. h. In eoſdẽ inſultans Hieronymus. 272. d. Omnes Prophetas perſecuti. 282.e.
Hedibia & Algaſia ex vltimis Galliarum finibus Hieronymum conſulentes. 132.e. 299.b. 318.a.b.c.
Helena Conſtantini mater præſepe Domini ampliſſimo templo exornans. 125 b.
Helias quadraginta diebus ieiunãs. 115.c. in eadem ætate permanens, qua raptus. 228. h. fugere compulſus odium Iezabel. 382.e.
Heliodorus Hieronymi ſodalis, & commonachus. 86.e. Altini creatus Epiſcopus; atq; deinceps cum S. Ambroſio aduerſus Arrianos decertans. 292.c. eius memoria Martyrologio Romano adſcripta. ibid. Nepotiani patruus. d. Eiuſdem nominis alter Sacerdos Sanctum Hilarium in Epiſcopatu adiuuans, eumq; in Græcis litteris erudiens. 317.e.f.
Helladiꝰ Luciferi Caralitani ſectator hęreſiarcha, & quę eius hæreſes. 245.c.f.
Heluidius virginitati infenſus. 134. d. æquiparans eandem coniugio. ibidem. quamplures in nuptias proſternens. ibidem. e. nomen ex blaſphemia ſibi acquirens. 224.d. confutatus ab Hieronymo. ibid. peccans idem in falſitate dogmatis, & in ſcripturarum allegatione. 225.d.e. Quæ de eo Gennadius. f. g.
Henricus Grauius falſus in Adnotatione decimæ nonæ Epiſtolæ Hieronymi. 295. e. f. Item in ſupputatione annorum Honorij Auguſti, & Ariſteneti Conſulum. 296. c. d.e.
Heraclius Imperator pijſſimus aliàs, a fide Catholica deficiens. 279.b. 280. a.b.c.d.
Heracliꝰ alter Diaconus tabellarij functus officio. 297.c.
Hermon mons a ſacris Virginibus cultus. 297.h.
Hieremias propheta libris viginti ab Hieronymo explicatus. 308. f. potior pars explanationis eiuſmodi interciſa. f. g. Lamentationes æquè eiuſdem ab eodem explanatæ. 309.
Hieroglyphica, ingenia excitantia, ac quamplura incognita indicantia. 161.g. quando admittenda, & quando non. g.h.
Hieronymi locus reſtitutus. 43. h. 105.d. e. 97. e. 296. f, 316. d, e. 320.b.
Hieronymi vita a Lupo ſcripta, a Martino V. Summo Pontifice in Eccleſia approbata. 4.b.c. eadem Baronio incognita. d. ſub incerto aliquando auctore vulgata. a. eandem explorare obſtricti eiuſdem Monachi. 5. d. Non omnia de eodẽ Hieronymo, Tomo nono operũ eius ſcriptis prodita recipienda. 10. b. Sub Incerto Auctore impreſſa Catholica. 187. d. propugnata

eadem ab aliquibus offendiculis, 341.h. 342.a.

Hieronymus ſtella. 3.a.b. lex. 6.e. murus. 22.b. 232.f. pullus aquilæ. 53.g. numularius. 64.f.g. ſagitta. 101.b.c.d.a.f. 232.c. Sagitta probata in camino ignis. g.h. Ioſue comparatus. 115.h. 116.a. Soli. 263.f.g.h. 264.a. Fontibus. e. flumina fibri eius. 258.f.g. Torrens lingua eius. 116.f.g. vino idem redundans. h. eiuſdem ſuauitas. 117.a. Virga Moyſis dictus. 232.e. Ventus. ibid. Angelus. d. 249.b.c.d.e.f.g. Spiritus. lapis. imber. d. e. Turris eius ſcripta. 266.d.h. figuratus idem in Ioſua. 125.h.

Hieronymus cęteros patres in interpretatione ſcripturarum præcedēs. 3.b. eius memoria atq; numen in Eccleſia perpetuum futurum. a.b.e. cur idem beatiſſimus. 5.b.c. Sacer. 6.c. Sanctus. 9.a. eiuſdem nomen non Gentis in ſæculo, neq; familiæ per adoptionem, ſed religionis per aſſumptionem. 5.d. eo ipſo nomine quare idem ipſe donatus. 6.b.c.d. nominis eiuſdem ethymologia. 5.g.h. apprimè affectiones, & corporis, & animi, & res ab eo geſtas explicans. 6.b.c.d. Hieronymi corporis compoſitio, quæ. 6.d. quomodo is martyr dicendus. ibid. Monachus idem profeſſione, Sacerdos ordinatione. 6.e.f. 18.h. 19.a. 37.h.e. Quamplurium Sanctorum Patrum ſcriptor Actorum. 7.e. 344.e. in iiſdē conſcribendis diuino afflatus ſpiritu. 345.c. Purgator ſacrorum voluminum. 15.d. reſtitutor. e. 52.g. eiuſdem merita ſummæ excellentiæ. 12.f. Pater idem generatione, Sanctam fœcundās Eccleſiam. 9.b.c.d. natus, quo anno. 14.15. de parentibus qua occaſione gloriatus. 15.g. fratrem habens. 39.e. 122.a. ſororem. 140.h. 141.a.b.c.d. murum æneum ſe Liberio lapſo opponens. 22.b.c.d. ex iniurijs, atq; terroribus plus acquirens virium. e.f. 232.a. 231.e.f.h. 137.g. Apollinarium Laudicenum Antiochiæ audiens 55.h. 56.b. 57.g.h. eundem & colens. 56.f. Gregorium Nazianenum Conſtantinopoli præceptorem adhibens 48.c. 52.h. 53.d. eo ductore cœlos penetrans. g. ſuperans deinceps eum in quibus. b. 54.a. Iſaiæ viſionem de ſedente in throno interpretatus. 80.h. 81.a. 53.d. 54.e.f. quanto tempore ipſum Gregorium profeſſus. d. fugientes idem toto orbe inſectatus litteras. 53.b. præceptores perpetuò veneratus. 58.h. tricennarius quo ſenſu adhue infans. 18.a.b.c. Sacerdos a Paulino Antiochiæ ordinatus. 183.b.e. Hieroſolymam contendens. 140.b. 142.e. cellula eius laudata. 78. d. Sanctos Palæſtinæ patres inuiſens. 73.g.h. 74.a.b.a. d. prouocatus eorum exemplis ad ſanctiorem vitam. d.e. ieiunijs carnem macerans. 62.d. litterarum ſtudijs eandem reprimens. 48.d. lucubrationes inuulgans. 76.d.e. Tentationibus probatus. 74.h. 75.a. Hebræam & Chaldæā linguam addiſcens. 49.a.b. 63.64.65.a. Rufinum vnice diligens. a 33.a b.c. vtriuſq; amor in Prouerbium a Sanctis Patribus vſurpatus. 232.h. eius a ſe diſtractionem triginta ante annos præcognoſcēs. 135.h. ſæcularibus litteris, atq; Tullio, & Plauto plus æquo intentus. 142.f. ardentiſſima febre afflictus. 144. paratæ illi exequiæ. 145.a.b.e. raptus idem ad Chriſti tribunal. d.a. pœnitentiæ ſpacium obſecrans. 149.150. caſtigatus, non perditus. 151.c profanis poſtmodum nunquam ſtudens. 139.g.h. Sacrilegij a Rufino redargutus 151.b.c. 152.b. Eius ſtudium in ſacris litteris. 153.b.u. accuſatus ieiuni ſterilisq; ſermonis. 120.a. Ciceroniana eius phraſis probata. 155. 156. Excuſans idem ſtyli inæqualitatem. 169.b. 170. g. binas ſolitudines diuerſis temporibus deligens. 61. d.a.f.g.h. 72.d h. de poſteriori, Calcidis videlicet Capite octauo per totum. Auſterum vitæ genus in poſteriori exactum. 102.a.b. 130.e. 141.d.e.f.g. cur, & quo tempore idem aſſumptum. 103.c d. in crimen id illi a Rufino adductum. 102.d. ſub eius nomine falſæ confictæ Epiſtolæ. g.h. 103.a.b. Angelicis recreatus ſolatijs. 113. quanto tempore in eiuſmodi ſolitudine degens. 115. Hieroſolymam deinceps regreſſus. f.g.h. Monachi propoſitum retinens. 75.b. Romanam laudans Eccleſiam. 140.h. 241.a. eiuſdem decreta, atq; dogmata ſemper ſecutus. 263.e. laudatus item ipſe ab eadem. 240.g.h. 241.b.c.e.f. 244.a. Celebratus idem in Concilio Mileuitano. 247.b.c. Pſalterium diuidens, officiumq; diuinum componens. 334.e.f.g.h. 335.c. 125.126. Euangelia, & Epiſtolas in Miſſa diſponens. ibid. *Gloria Patri* ad finem Pſalmorum, & Alleluia cantus in Miſſa inſtituēs. f.g.h. 336.a.b. 130. Romam profectus ad Conciliū. 164.d. 32.d. ad Synodicas conſultationes deputatus. a 64.e.f.g. A Damaſo de quæſtionibus Sacræ ſcripturæ interrogatus. 75.e.f.g.h. eidem nonnullas elucubrationes inſcribens. 78.c.d. 79.a.b.e. 80.f.h. 81.a.b.c. eius iuſſu textum quatuor Euangeliorum ordinans. 82.c.d.e. Didymi librum de Spiritu ſancto aggreſſus. 83.d.e.f.g.h. Pſalterium Septuaginta emendans. 82.f.g. Miſſam, & diuina officia Illyricis tribuens. 126.b. Cardinalis S.R.E. ordinatus. 27.e.f.g. 28.b. 29.30.31. primùm ad Titulum S. Anaſtaſiæ, deinde ad Sancti Laurentij. 235.g. Cardinalatus eius aſſertores qui. 29. qui promutor. ibid. a. 20. a. Cardinalis nomine quare nunquam vſus. 32.g. Auditoriatus S.R.E. officio functus. 30.g.h. 184.e.f.g.h. Romæ Pontifex acclamatus. ibid. Gymnaſium illic aperiens, & Monaſticum cultum inſtituans. 173.d.e.f.g.h. Multas edocens Virgines, ac muliares. 177.e. Marcellam inprimis. f. Albinam. h. Principiam. ibid. Aſellam, Felicitatem, Læam, poſtremo Paulam, & Euſtochium. 178.a. 31.b.c. ab eiſdem ad obitum vſq; charitatis officijs altus. 33.c. 34.d.e. 35.e.f. Conſolatus Paulam de obitu filiarum. g.h. 362.b.c.d. Excuſans de diſciplina in eiuſmodi fœminas. 178.a.b. libros quos tunc explicans. e.d. Vitia in communi repræhendens. 36. h. 133.d.a.f.g.b. humilib⁹ blādiēs. 132.g.h. ſuperborum colla confringens. d.a. derogatoribus vices congrua mordacitate rependens. 134.a. Virginitatem prædicans. d. Matrimonia caſta defendens. g.h. perſecutionibus acerbiſſimis impetitus. 22.e.f. 29.a. 33.a. 36.e.f.g.h. 37.91.h. 92.a.b.g.h. 173.f.g.h. 176.177. 182.c.d. quæ illi crimina obiecta. 37.b.c.d.a. 57.h. 60. b.c. 70.c.d. libidinis accuſatus. 179.h. 180.a. 181.d. e. innocens cognitus. g. protectus. 58.a.b.d. 60. Roma diſcedens. 172.a.b.c.d. 175.a.b.c.d. Paulæ nauigationem præueniens. 166.c.d. deſpectui tunc is religioſis quibuſdam. 197.d. Maleficus vocatus. f.g. alienis ſe commendans orationibus. 192.b. 194.g.h. ſtultitiæ ſe incuſans. 196.d.e.f.g.b. Nauigationem propriam deſcribens. 38.c. hoſpitio receptus ab Epiphanio Cypri. 41.g.b. a Paulino Antiochiæ. 43.c.d. Ingreſſus Hieroſolymam. d.e.f. multa miracula demiratus. g.h. 44.a.b.c. profectus in Ægyptū ad Didymum, eumq; præceptorem profeſſus. 44.f.g. 87.g.h. Rufini eo tempore conſuetudine vſus. 232.f.g. Nitriæ Monaſteria luſtrans. h. ab eiſdem perfectiorem vitæ normam hauriens. 45.a.b. aſpides in illis latitantes aduertens. h. 46.47.a.b.c. Bethlehem pergens. 47.d. eiuſdem delicijs fruitus. d.e. præ cæteris omnibus Domini præſepe veneratus. 138.f.g. laudata eius pietas. b. 139.a.b.c.d. Monaſterium illic conſtruens. 114.d.h. 117.e.f.g.h. 118.119. atq; Eccleſiam in honorem Deiparæ Virginis. 121.a. Monachatum inſtituens. 120.c.d.e.f.g. ſedulus charitatis officijs vacans. 123.e. patrimonium diſtrahens. 123.b.c. Monachorum turbas ex omnibus Orbis terræ partibus excipiens. 131.g.h. 131.a.b.c.d. imparem ad tantum ſe munus confeſſus. 132.b. regulam apoſtolicam cum ſuis profeſſus. 133.e. quanta eius doctrina. 531.a.b.c.d. explicans eiſdē quotidie ſacras Scripturas. 157.c.d. de diuerſis quæſtionibus a quamplurimis interrogatus. 132.e. diuerſarū idiomatū peritia pollens. 137.d.e.f.g.h. Hebræa videlicet, Græca, Caldęa, Syra, Media, Perſa, atq; Illyrica. 262.d.e.f.g.h. 263.a.b.c. celerrimè dictans 137.h. 138.a.b. Myſteria cuiuſcunq; libri Sacræ ſcripturę breuiter differēs. e.f. in omnibus, ſiuè naturalibus, ſiuè ſupernaturalibus ſcientijs eruditiſſimus. g.h. ſumma venuſtate, & ſtudio ſeculares litteras ſacris intexens. 139.a.b.c.d.e. Hęreticos acerrimis ſcriptis perſtringens. 25.f.g.h.

Ioui-

Ioninianum, Heluidium, & alios. 222.c.d. Rufinum. 230.d.h. Vigilantium. 250.b.c.d.e. Pelagium. 246.g.h. humilitate deiciens ſe erga Sanctos Patres. 233.c. 243.e.f.g.h. 259.f.g.h. eruditiſſimos Hebræorũ ad ſacræ ſcripturæ intelligentiam adhibens. 64.d.e. 55.a. 60.61.a.e. 62.c.f. precio eoſdem redimens. 59.b. 64.f.g. miro eoſdem odio auerſatus 55.a. celebrata eius induſtria. b.c.d. Hebræorum traditiones circa hiſtoriam ſecutus. 59.b. cauſæ Tranſlationis eius nuperrimæ ex hebræo. 52.d.e.f.g. A Spiritu ſancto in ea cõdenda illuſtratus. 205.c.d. Reuelans idem a Septuaginta Interpretibus occultata myſteria. 201.d.e. bis ſacrã ſcripturam interpretatus, primùm e Græco. 201.f. deinde ex hebræo. 202.a.b.c.d.e. Prophetiæ dono illuſtratus. 210.c.d.e.f. 273.g.h. Tribus libris a Rufino impugnatus. 235.g. 236.a. Diſſidij cauſæ inter vtrunq; 234.235.236. Occurrens eidem tribus libris. a.b. Qui Hieronymi Romæ fautores 235.a.b. Studio idem animum paſcens. 9.g. Tanta ſcribens, quantorum nec meminerit. 248.a. legens ſcriptores Eccleſiaſticos omnes. 264.b. Hæreticorum libros Romanæ Eccleſię precepto perſcrutatus. 266.e.f.g. In eundem prouocantes, S. Auguſtinum Origeniſtæ. 253.e.f.g. Quæſtionibus ab eodem Auguſtino propulſatus. 253.b.c.d. 257.g.h. deterrens eundem a ſui prouocatione. 256.257.258.a.b.c.d. iuſta de eodem Auguſtino querelæ cauſa. 259.a.b.c.d.e. Quæſtionibus ſibi ab Auguſtino propoſitis occurrens eunq; erroris redarguens. 254.a.b. excuſans de feruore, atq; ſeueritate. 311.e. charitatis vinculũ illæſum perpetuò cuſtodiens. 259.f.g.h. eidem plurimum deferens, 111.c. charitatis viciſſim, humanitatisq; deinceps officijs omnibus ab Auguſtino cultus. d.e. cenſor item ab eo ſcriptorum ſuorum electus. f.g.h. conſultus ab eodem de quibus. 255.e.f.g. elogijs item commendatus. 255.b.c. 351.d.e. Leonem ſauciatum pede curans. 157. cæcutiens ſenectute. 252.h. morbis frequenter attritus. a.b. extrema laſſitudine oppreſſus. c.d. mortem animo intendens. 357.d. 276.f. Monaſterij curam non dimittens. 252.c.d.e. ſenſus ſinceritate uigens. f.g.h. 353.a. migrans octogeſimo octauo ætatis ſuæ anno e vita. 268.h. Tertiodecimo Imperij Theodoſij iunioris. 271.d. Eiuſdem tranſitus num verè ſcriptus ab Euſebio, Cyrillo, & Auguſtino. 338.339.340.345. Eius ſcripta turris aduerſus Eccleſiæ hoſtes. 267.d.b. 268.a.b.c. Romam corpus eius tranſlatum quo tempore. 279. A Philippo ſecundo Hiſpaniarum Rege deuotionis ergo efflagitatũ idem creditum. 280.d.e. de illius veritate Eccleſia haud decernens. f.g.h. Elucubrationum eius ſeriem. *Vide* in Recenſionibus, & in Chronologia. *De eodẽ Verbo* Auguſtinus. Barabbanus. Cardinalis. Cyrillus. Damaſus. Epiphanius. Exuperius. Euſtochiũ. Euagrius Antiochenus. Gregorius Nazianzenus. Ioãnes Hieroſolymitanus. Melania ſenior. Origenes. Palladius. Paula ſenior. Paulinianus. Paulinus Antiochenus. Præſepe. Rufinus Aquileienſis. Septuaginta Interpretes. Suſanna. Sophronius, Teſtamẽtum. Theophilus. Tranſlatio. Vigilantius,

Hieronymiani Monachi *Vide* Monachi.

Hieruſalem muri qui 22.b. eius laudes, & nomina. 43.e.f. quo tempore euerſa. 89.e.f. 91.e. Viſio pacis interpretata. 136.a. tribulationibus ſignificata. 152.a.b. pro perfectione item vſurpata. 543.a. a Tito Veſpeſiano deſtructa. 272.d.

S. Hilarius laudatus. 170.d. ſcribendi genus aliquãdo inflectens. ibid. auctor Epiſtolæ ad Apram filiam. e.f.

S. Hilarion mortis tempore confidentius agens. 150.e. nomen eius vnde. 6.b. eius Vita a Hieronymo ſcriptis conſignata. 86.d.

Hin menſuræ genus. 159.g.h.

Hiſtoriæ conſcribendæ leges. 11.d.e.f. Sanctorũ ab hæreticis aliàs valde corruptę. ibid. aſſumptę in hiſtorijs perſonæ parentũ nomina quare recenſita. 13.h. nõ ſemper temporis ratio in illis neceſſaria. 16.a. earũ vtilitates, & fructus. 76.b. euentus vnus, atq; idẽ interdũ reputatus, pluribus verè adſcriptus. 561.a.b.c.d.

Hiſtorici nonnulli veteres celebrati. 242.r.

Homo ſine additamento malè audiens. 249.h. terra, & cinis. 253.a.b. in momento eius vita tranſiens. 256.c.d. mẽſis interuallo quomodo definita. 274.f.g.h. ætatum eius exacta diſtinctio. 270.f.g. ſemper idẽ in motu. 274.g. mundi nomine acceptus. 283.f. Exterior qui 136.f.g. eiuſdem generatio quadruplex. 229.d.e.f. Interior qui. 136.f.g. quæ eius forma h. vegetãs idem, nutriens, ſentiens. ibidem. Audiens, videns, olfaciens, guſtans, tangens, concupiſcens, iraſcens, ſe ipſum mouens, dormiens, operans, comedens, veſtiens. 137.a.b.c. currens. 256.d.e.

Homouſion quid. 98.c.d.

Horatius Magbenzanus, Monachus Hieronymianus, doctor Theologus, auctoris coæuus, honorificè commemoratus. 133.b.

Hoſpitalitas Monachis potiſſimum cõueniens. 121.c.d. Abraham eidem intentus. e.

Huillus Hebræus Origenis præceptor. 60.g.

Humanæ naturæ deploratæ miſeriæ. 107.h. 108.a.b. 312.gh. 256.c.d.

Humilitas vallibus indicata. 112.e. in collo potiſſimum ſita. 133.b. Paulæ commendata. 169.a. propria prælatorum. b. conſeruatrix omnium virtutum. 174.e.f. prima virtus. 188.d. Sapientiæ origo. e.

in Humeris opera expreſſa. 115.b.

Hummarus Saracænorũ dux Palæſtinam inuadens. 79.h.

Hunni Septemtrionis oras deuaſtantes. 292.c.d.

Hyginius Summus Pontifex numeri S. R. E. Cardinaliũ auctor. 24.h.

Hymnus laudes Dei cõtinens. 128.b. tribus cõſtans. ibid.

Hypoſtaſis nomen in Diuinis a Latinis interdum minus acceptũ. 98.g.h. 99.a.b.c.d. Quomodo, & cuius induſtria hipoſtaſis, & Perſonæ nomina æquè a Græcis, ac Latinis accepta. ibid. de ſenſu vtriuſq; dictionis. ibid.

I

IAcob fratris Eſau odium fugiens. 38.b.e. 92.d. 282.c. ſomnio a Deo admonitus. 152.d.

Iacobus Perſa Neſibenæ Eccleſiæ Epiſcopus, Scriptor Eccleſiaſticus. 263.a.b.

Iacobi de Valentia cenſura de Pſalterio Hieronymi ex hebræo. 84.a.b.c.d.e. confutata eadẽ. f.g.h. 85.86.a.b. Cenſura eiuſdem de Tranſlatione ipſiuſmet Hieronymi. 202.f. reiecta. 203. Item alia de eiuſdem præſtantia. 204.c. reiecta. d.e.f.g.h.

Idumæa Iudæç contermina. 158.h.

Ieiunium carnis incentiua reprimens. 62.e. efficio copulandum. 106.b.c. mitigans fornacis Babylonicæ incendium. 107.f. ſaturitate minimè compenſandum. 109.b.d. abominabile Deo quod. 141.f. vitæ ſpiritualis cauſa. 189.d. annona, & eſca animæ ibidem.

Iezabel Heliam perſequuta. 282.e.

Ignis peccatum. 148.c.d. libido. 109.a.e. medullitus corporis erumpens. ibid. Sanctus quomodo in ſacris literis. 249.a.

Illuſio duobus modis contingens. 108.g.

Illyrici Miſſam, & diuinas preces Sclauona lingua peruulgatas ab Hieronymo accepta perſuaſiſſimi. 136.b. 263.d.

Illyricus a Barbaris deuaſtatus. 25.e. 133.a.b. Illyricus æquè auctor Commentariorum in Iob, qui cum Hieronymi operibus circumferuntur. 67.g.h.

Immaculatus a Sancto differens. 185.c.d.

Impeccantia a Iouiniano in baptiſmate dilutis aſſerta. 125.a.

Inceſſus qualis Religioſorum. 136.b.c.d. redargutus incompoſitus. a.

Incipere multorum, progredi paucorum. 263.f.

Infernus *Vide* Gehenna.

Infirmitates renouantes homines, perinde ac phœnicem ignis. 144.h. atrox malum in corporibus, atrociſſimum in animabus, 145. puniens Deus ijſdem interdũ peccatores. 144.a.b. purgans primùm ijſdẽ oſſa, mox carnem, & ſanguinem. g.b.

Ingenium ſtudijs ſemper exercendum, 57.

Inimici obiurgantes, vtiliores interdũ amicis ſilentibus. 258.b.

Innocentiæ omnibus animantibus dominata. 158.c. eidem obedientium præſtantia omnia. 159.b.

S. Innocentius Summus Pontifex de illatis iniurijs Hieronymi Monaſterijs eundem litteris conſolatus. 124.d.e.f. dolens idem ſuper ipſa re apud Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum. g.h.

Innocentius tertius Federicum ſecundum Imperio priuans. 218.h.

Innocentius quartus purpuræ vſum, & pilei rubei S.R.E. Cardinalibus concedens. 26.h.

Innocentij tres Hieronymi ſcriptis vulgati, & qui. 299.f. 303.f.g. 307.f.

Interpretandi modus qui. 221.f.g.

Inuidia latitantes perſequens. 92.c.d.g.h. Abel occidens, Iacob fuga relegans, Hieronymum iugiter vexans. ibid. Quę eiuſdem ſemina. 36.e.f.g. Execranda prorſus. 38.e.f. multò maiora reperiens, quæ reprehendat, quàm quę prudentia caueat. 135.a.b. ſui primùm mordax. 189.f. de alieno bono ęgra. g. Omni monſtro monſtruoſior. ibid. Ignis ſumma petens, & Cantharidis roſis florentibus innaſcens. b. 281.h. cũcta deuorans. 282.a.

Ioannes Calybita mundum deludens. 161.b.c.

Ioannes Beleth reiectus. 37.e.f.

S. Ioannes Apoſtolus ſępius proprium nomen in Apocalypſi prodens, ſecus verò in Euangelio, & cur. 69.b.c. raptus idem in ſpiritu. 146.e.

Ioannes Andreas Hieronymum celebrans. 353.d.

S. Ioannes Baptiſta vltimus propheta inter Hebręos. 90.f. anachoriticę vitę princeps. 107.h.

S. Ioannes Chryſoſtomus ab Hieronymo pro ſua ſententia allegatus. 311.c. exilij, ac obitus eiuſdem annus. d. ętatis item calculus. 336.d.e. eloquentię eiuſdem nitor. 153.h.

Ioannes Caſſianus S. Hieronymi diſcipulus. 126.c. Ordinis propagator in vtroq; ſexu apud Maſſiliam. ibid. Scriptor Eccleſiaſticus atq; in Sãctos relatus ab Equilino. d. Pelagianiſta a Baronio ſugillatus. ibid.

Ioannes Monachus obedientię virtute clarus. 358.e.

Ioannes Baptiſta Mantuanus doctor Theologus, ac poeta celeberimus 162.b.

Ioannes Hieroſolymorum Epiſcopus quo tempore electus. 117.g.h. per fraudem in eam Eccleſiã ingreſſus. ibid. Hieronymo perpetuò infenſus. in exilijq; decretũ aduerſus eundem conſpirans. ibid. damnatus idem in Palęſtina Synodo. ibid. Vnde eius controuerſia cum Epiphanio. 119.e.f.g.h. 120.a. Graſſatus idem in Hieronymum, eiuſq; Monſteria. 124.c.d.e.f.g.h. 303.c.d. mortuus quo anno. 308.b. In eundem quo tempore calamum exacuens Hieronymus. 304.d.e.

Iob ex pacto cum oculis fœdere laudatus. 179.f.g. Eiuſdem liber bis ab Hieronymo tranſlatus. 63.g.h. 64.a. In eius interpretatione multum idem laborans. ibid. Commentarijs eundem explicans. b.c. pluribus linguis conſcriptus. h. 262.f. Controuerſia de eiuſmodi Commentariorum auctore 66.f.

Ionas Aurelianenſis Hieronymum honorificè appellãs, 353.c.

Iones populi vnde dicti. 41.c.

Ioſedech Sacerdos, & princeps Iſraelitici populi, necnõ templi reſtitutor ſub Cyro Rege. 195.g.

Ioſephus Hebræus citatus aduerſus ipſos Hebræos, 71.f.g.

Ioſue aduarſus quinq; Reges Hieronymũ figurans. 131.h. ad eius prçceptum Sol, Lunaq; conſiſtentes. 133.f.

Iouinianus Heluidij ſectator, atq; Virginitatis, cœlibatusq; depreſſor. 134.d. quæ eius vitæ profeſſio. 223.b.c.d. Commentariorum quorundam auctor. f. confutatus a Hieronymo. ibid. Quę eiuſdem deteſtabiliora dogmata. e.f.g. 125.a.b.c. quod ſcribendi genus. 224.b. creditus auctor Epiſtolæ trigeſimæ nonæ apud Hieronymum, *De diuerſis generibus leprarum.* 329.g. exilio perpetuo is, ac eius factioſi in finitimas inſulas relegati. 224.a.b. infelix eiuſdem obitus, c.

Iſaias Propheta cantantibus Seraphinis viſionem intelligens, 129.g. eloquentia pollens. 153.g. legatus ſponſi ad Eccleſiam dictus. 208.c. Euangeliſta potius, quã Propheta. d. eius prophetiarum volumẽ ab Hieronymo libris decem & octo explicatus, b.c. quo tempore. e. continens illud idem omnem ſacram Scripturam. d.

Iſidorus Abbas primùm laudatus, ſed deinceps malè auditus ob Origenis ſtudium, & patrocinium. 46.b. 47.a.b.

S. Iſidorus Hiſpalenſis Hieronymum celebrans. 204.e.

Iudaica cum Chriſtiana fide ſeruanda Cherintus, Ebion, & Nazarçi prædicantes. 311.f.

Iudæa quibus prouincijs contermina. 158.b.

Iudæi *Vide* Hebræi.

Iudex *Vide* Iudicium.

Iudicium ferendum quomodo, 147.f. periculoſum idẽ, 175.b.c.d. non idem apud Deum ac apud homines. ibid. diuinum aliquando ad emmendationem. 151.c. Vniuerſale horendum. 147.c.d. 175.f. ſecurus nemo quanuis ſanctus ad illud accedens. c. detractoribus indictum. f.g.

Iudith hoſtem proprijs eius armis detruncans. 60.e. laudata. ibid.

Iulianus Apoſtata Catholicos a docendo prohibens. 17.f. occiſus idem quo anno. d.f. Hebræis Hieruſalem iterum concedens. 321.b.

Iulianus Pelagij ſectator. 260.a.e. eius blaſphemia. 28.b. libros edens aduerſus S. Auguſtinum. 260.b. perfidia ſuperans proprium dogmatiſtem. d. aduerſus Romanã Eccleſiam, quæ eius ſibila. e.f.g.h. eiuſdem obitus. c. Confutatus idem ab eodem S. Auguſtino. g.

Iuramentum præmittendum quando. 112.h. haud omnino prohibitũ, 151.a.b. eo honor Deo delatũ. ibid.

Iuſti *Vide* Sancti

Iuuentus ad labores, & ad ſpeculationes apta. 55.e. quid myſticè. e.f. præ cæteris ætatibus ad peccandum cur prona. 150.f.

L

LAbor pro doctrina in ſcripturis acceptus. 34.b.e. omnia vincens, & cur improbus dictus. 66.b.c. laboribus ab antiquis erudita iuuentus. c. laborandum ſemper. c.d.

Lacædemoniorum laudata cõſuetudo in educandis filijs. 144.e.

Lacrimæ libidinis incendium extinguentes. 109.g.h. iratum Deum placantes. ibid. profuſæ ob aliena peccata a quibus. 142.g.h. Brutæ cur ex imis viſceribus. ibid. 143.a.

Lacus qui dictus. 47.g.h.

Læta Albini Gentilium Summi Pontificis filia. 166.g. Toxotio Paulę filio matrimonio iuncta. ibid. Patrem ad Chriſtum conuertens, Paulam iuniorem gignens, ibidem.

Latini cum Hebræis & Græcis comparati inopiam maximam dictionum patientes. 60.a.

S. Laurẽtius Cardinalis Archidiaconus, & Eccleſiæ Theſaurarius. 26.d.e.

Lazari pauperis nomen a Chriſto cur expreſſum, diuitis vero ſilentio obuolutum. 2.d.

Lea fçmina Sanctiſſima Hieronymi diſcipola, Martyrologio Romano adſcripta. 294.h. 295.a.

Lectio animum paſcens, & ſæculi calamitatum obliuionem inducens. 9.g. 76.a.b. peritiam pariens. 11.d. aſſiduitatem. 528.e. ſæpius repetenda. 75.h. admonens de quibus amici non audent. 76.b.

Lectores in clauſtris, qua verborum formula pro exordio in lectionibus vſi. 7.g.h. 8.a.

Leges Africæ Ciuitas. 298.a.

Leo pede ſauciatus a Mentore Syracuſano curatus. 158.d. Item alius ab Androcle Africano. g. Ab Hieronymo alius. 157.a.b.c. Controuerſia de eiuſdmodi hiſtoriæ veritate. 160.161. leonibus abundans Iudęa. 157.h. 158.a. de eorum partus natura. ibid. ad leonis rugitum & aſpectum cuncta animantia territa. a.b.c.

b. c. ſomnum patentibus oculis capiens. h. 559. a. Pauli primi Eremitæ leones funus perficientes. b. 161. d. Mariæ itē Ægyptiacæ exequias c. d. rictu ijdē amplo. 159. d. item acutiſſimo viſu præditi. e. rugientes, mugientes, frementes. Ibid. irati terrā cauda quatientes, mox propriū dorſum. f. baptiſatus olim leo Theclæ Actis ingeſtus, fabula. 160. b. d. leonis obſequio incommodis ſubleuatus Geraſimus. f. g. h. alia leonis Geraſimi hiſtoria ab Hieronymi vulgata. ibid. recepta communiter eiuſdem Hieronymi de leone hiſtoria. 161. e. f. g. 162. a.

Leonides Alexandri Magni pedagogus. 59. d. imitatione idem ab ipſo Alexandro in vitijs expreſſus. ibid.

Lethæam flumen obliuionem inducens. 139. h.

Leuiathan nomen quid ſignificans. 68. c. e. Hebræorum fabula de eodem. a.

Liberius haud Hieronymi promotor ad Cardinalatum. 20. b. quo anno ad Pontificatum aſſumptus. b. quo mortuus. ibid. quanto tempore Romæ Catholicus. 21. a. Miraculū niuis ſub eo in Exquilijs quando. ibid. lapſus idem in Arrianam hæreſim. 20. c. eidem fauens. 21. b. c. d. e. Ab Arrianis ad Pontificatum Romæ iterum receptus. 20. d. e. 21. h. pro fide alias exulans. 20. e. f. quo anno ab exilio reuocatus. b. ab hæreſis infamia purgatus a Baronio. g. Rurſus ſub extremo Pontificatus Macedonianos, & Euſthatianos recipiens. h. Catholicos dira perſecutione exagitās. 22. a. 23. d. e.

Liberum arbitrium non probè a Rufino acceptum. 234. b. c.

Libertas *Vide* Recta conſcientia. 278. g.

Libido homini inſita. 330. e. f. torrens, qui tranſuadari non poteſt. g. ex intimis corporis erumpens. 109. a. ſpinis comparata. b. eiuſdem Sancti Patris accuſati. 181. f. g.

Libri prohibiti minimè legendi. 265. 266. ſpeluncæ dicti in quibus impius Saul egerit ſtercora. 265. f. illorum lectione perditi Auitus, Ægydius, Conſtantin⁹, & alij. 265. h. 266. a. b. c. cur antiquis Patribus permiſſi. 267. a. b.

Libri omnibus conceſſi, renuntiantibus etiam mundo. 342. h. a. Librorum obſcuritas lectores propellens, vel in deſperationem inducens. 66. a. Gentilium quomodo legendi. 154. b. c. d. a. f. *Vide* Litteræ ſæculares.

Lingua mortē & vitam tribuens. 77. g. Linguarum diuerſitas in Babylonicæ turris ædificio oborta. 231. f. multiplex earundem peritia donum Spiritu Sancti. 237. f. Doctori Eccleſiaſtico eiuſmodi peritia expediens. d. e. præditus eadem Hieronymus.

Litteræ ſæculares Chriſtiano lectori inutiles. 15. b. c. quomodo ijſdem vſus Hieronymus. ibid. 139. c. d. illarum exempla idem aptè vſurpans. ibid. intexēs eadem ſacris interdum litteris. a. b. c.

Litteræ Gentilium mel ſtillans de labijs meretricis. 160. h. ſi quæ bona in illis, accepta eadem a ſacris. 139. e. figuratæ in muliere captiua pro coniuge habenda. c. d. Item in diuitijs Laban, Reginæ Sabæ, Madian, Sydoniorum, Aſſueri, & Magorum. 148. b. Vituperatæ in ſugillationem quieſcentium in illis. 139. f. g. 154. c. Noſtræ ætatis deplorata miſeria. 147. h. ſacris litteris quomodo aptandæ. 139. c. d. quo ſenſu interdictæ. 150. h. 154. h. c. d. e. f.

Litteræ ſacræ. *Vide* Sacra Scriptura. Teſtamentum.

Litteraturæ ſæcularis ſtudioſorum damnata arrogantia. 143. g. horrificæ illis ſacræ litteræ. e.

Locorum liber ſcriptus a Hieronymo quando. 245. f. g. h.

Loquentibus, & pronuntiantibus plenus orbis terrarum. 59. c.

Lucianus Ethnicus Apoſtolorum irriſor. 139. b.

Lucifer Epiſcopus Caralitanus Paulinum Eccleſiæ Antiochenæ aduerſus Meletium, & Euoaium præficiens. 95. f. g. h. 244. h. eiuſdem ſchiſma, & a Catholicis receſſus vnde ducens originem. 245. a. Non recipiens idem Arrianos ad Catholicam fidem reuertentes. b. Abſtinens etiam a recipientibus. ibid. ſchiſmaticus idem, non verè hæreticus. c. pro fide exulans. ibid. excuſatus aliquomodo a Hieronymo. 244. g. Sectatores eius hæreſiarchæ, & qui. a. f.

Lucius Arrianus Epiſcopus Sanctos Ægypti Patres opprimens, & diſſipans. 99. f. g. h.

Ludouicus Granatenſis Hieronymi in litteris ſtudium admiratus. 356. e.

Ludouicus Viues Hieronymi ingenium commendans. 356. d.

Lumen diuinam doctrinam ſignificās. 143. f.

Luna menſes, nouaſq; Calendas conſtituens. 274. f. pro natura accepta. g. cunctarum mutationum cauſa. ibid.

Lupus Sancti Hieronymi Actorum auctor. 4. b. 11. g. Itē alterius Opuſculi, Martino V. Summo Pōtifici inſcripti. c. Sancti Hieronymi deuotus. 6. h. nomine primū, mox opere eiuſdē Sancti militiam profeſſus. 7. a. Regulā Monaſtichā ex eiuſdem ſcriptis colligens. b. In Hieronymi Vitæ hiſtoria quod eius conſilium. 11. g. Probatos auctores ſecutus, & quos. b. c. d. 9. g. h. 15. b. ſtylo idem vſus Eccleſiaſtico. 7. g. h. laudatus in tituli deſcriptione. 8. d. f. 10. h. Patris nomen in Eccleſia celebrans. 9. e. Eidem Patri ob beneficium acceptum plurimùm tribuens. 13. e. perſecutionibus probatus. 28. e. probabiliorem de Hieronymi Natalitio anno ſententiam ſecutus. 14. g. h. Non ſemper temporis minutos calculos ſeruans. 43. a veriorem de eiuſdem Hieronymi annorum numero ſententiā deligens. 268. 269. 270. 271. Eundem ſecuti Baroni⁹, & Victorius. 273. e. f. g.

Lux Deus dictus, ad quem omnes luces caligines. 347. d. Chriſtus & ipſa lux. 250. e.

Lydda Vrbs propinqua Ioppe. 64. d. Vna ex decem Toparchijs Iudææ. ibid.

Lyddeus Hieronymi præceptor in hebraicis. 64. d. a. magno idem precio redemptus. f.

M

MAcharius beatum ſignificans. 305. f. Rufini diſcipulus, eidemq; Periarchon Origenis libri ab eodem Rufino tranſlati, inſcripti. a. f.

Magiſti appellatio quo ſenſu a Saluatore prohibita. 194. c. d. *Vide* Præceptores. Doctores.

Magus a malefico diſtinctus. 198. c. rebus tantùm naturalibus intentus. ibidem. Magi Chriſtum in cunabulis venerati. d. Pro Maleficis interdum accepti. ibid.

Malææ maris inſulæ vnde nomen ſortitæ. 41. e.

Malchus Monachus vir Sanctiſſimus. 73. h. Hieronymi ad Monachatum promotor. 74. a. Vnde eiuſmodi nomen ſortitus. 6. b. eiuſdē vita a Hieronymo deſcripta. 74. b. c.

Maledici vituperantes quos deberent imitari. 323. d. cōminatus eiſdem Chriſtus. ibid.

Maleficium omnia peccata conplectens, præſertim priori tabulæ aduerſantia. 97. g.

Maleficus benè aliquando audiens. 197. e. vt plurimum malè. f. veri Dei cultum negligens, Dæmones inuocans, & portentis, atq; mortuorum corporibus ad perdendos homines vtens. ibid. mortis ſupplicio aliàs punitus. g.

Manichæi error. 134. h.

Manna, ideſt. Quid eſt hoc? 329. a.

Manus Dei grauis, & vehemens. 151. h. 152. a.

S. Marcella Hieronymi diſcipula. 120. g. 177. f. Monachatus propagatrix. 120. h. in ſcripturis ſanctis eruditiſſima. 117. g. h. eius doctrina Origenis Periarchon libri damnati in Vrbe. h. 235. e. de quibus præſertim ab Hieronymo edocta. 178. d. illi Epiſtolarum liber inſcriptus. 247. e. conſulens ipſa interdum Hieronymum Romæ agentem per ſchedulas. 316. h. eius obitus annus qui. 295. c. d. eiuſdem exequias monumentis conſignans Hieronymus. ibid.

Marcellinus Hieronymo cum Pammachio, atq; Marcella in Vrbe fauens. 308. d. Tribunus idem in Africam pro religione miſſus. e.

Ma-

Marcion & Manichæus Matrimonia, & cibos damnantes. 134.h.

Marcus Antonius Sabellicus Hieronymum laudans. 355.d.

Marcus Presbyter Chalcidenſis haneuolentia Hieronymo iunctus. 97.a.

Mare mortuum, quare famoſiſſimum. 47.h. eiuſdem deſcriptio. 48.a.

Mariæ Virgini templum Hieronymus conſtruens 121.a. pius in eandem. ibidem. De eius Aſſumptione ſermonem conponens. 169.d. 170.315.c.d.e.f.g.h. De Natiuitate eiuſdem incerta apud Hieronymum ſcriptio. 337.b. 338.a.

Marianus Victorius Epiſcopus Amerinus Hieronymi Vitæ ſcriptor. 10 c. eiuſdem obtrectatio. 95.e. reiectus. 141.b.c.d. 169.f.g.h. 170.318.h. 320.f. 323.h. 324.a.b.c.

S. Marinæ Virginis patientiæ admirabilis exemplum. 161.b.

S. Martinus Turonenſis mortis tempore confidentius agens. 250.c. obitus eiuſdem annus qui. 333.d. eius Actorum conſcriptor Seuerus. e.

Martinus V. Summus Pontifex Regulam Monialium ſub Hieronymi nomine impreſſam abrogans. 337.a.b.c.d. Euſebij Epiſtolam *De morte Hieronymi* approbans, 341.g.

Martyr qui. 42.d diſtinctio Martyrum. ibid. a.f.g.h. Nõ omnes Sancti ad martyrium vocati. f. Martyrum Acta ab hæreticis enormiter aliàs corrupta. 11.d.e.f.

Matrimonia caſta propugnans Hieronymus. 134. g.h. 135.a. damnantes eadem Marcion, & Manichæus, 134.g.h.

Matutinale officium ab Hieronymo primitùs inuentum, 125.b.c.d.e.f.g.h. 126. 127.a. maximo mentis affectu ab eodem recitatum. 126.f.

Matthæus Euangelium hebræo ſermone conſcribens. 212.f.g.h.

Maximus Taurinenſis Epiſcopus auctor creditus Epiſtolæ apud Hieronymum vigeſimæ. 328.e.

Maumethes quando Orientis Imperium inuadens. 280. a.b.c.d.

S. Maurus. S. Benedicti Monachus obedientiæ exemplar. 158.e.

Melania ſenior Roma in Ægyptum prius cũ Rufino nauigans, quàm Hieronymus, & Paula. 180.b. in crimen obiecta Hieronymo. c. laudata ab eodem. ibid. g. erudita. h. Nauigationis eiuſdem tempus exploratum. 180.c.d.e.f. Didymi conſuetudine deprauata. h celebrata idcirco ab Origeniſtis. ibid. Romam iterum profecta, Sanctioris vitæ abiecto propoſito. h. 181.a. deploratus eiuſdem lapſus a Baronio. ibid. ad meliora tandem conuerſa, & Hieronymo reconciliata. h. Hieroſolymam iterum peregrinata, atq; illic vita functa. ibid.

Malania iunior ſenioris neptis ſanctiſſima femina. 180.g. Martyrologio Romano adſcripta. 181.c.

Melchior Canus Hieronymi eruditionem, & eloquentiã laudans. 155.g. 204.f.

Meletius aliquando lepſus ab Arrianis, in Beroenſem Eccleſiam intruſus. 95.f. Item in Antiochenam. ibid. in meliora reſtitutus. 96.a. ſedens aduerſus Paulinũ. 95.b. 96.a.b. eiuſdem electio a Romana Sede haud vnquam approbata, etiamſi Catholicam fidem egregijs deinceps teſtimonijs conprobarit. 96.a.b.c. eidem S. Baſilius fauens. e. 97.d.a. laudatus idem a Sanctis Patribus, eiuſq; Martyrologio adſcriptus natalitius dies. 96.e.

Menſis a Luna tam Græcè, quàm Hebraicè nomen habens. 274.f. triginta dierum decurſu perfectus. ibid. Menſis interuallo hominis vita clauſa. e.f. eiuſmodi nomine gloriæ æternitas figurata. e.h. 275.a.

Mentor Syracuſanus leonem ſurculo in pede vulneratũ curans. 158.d.

Michel Angelus Moloſſus Monachus Hieronymianus Doctor Theologus ſuperioris operis cenſor. in Epiſtola dedicatoria. Auctoris eiuſdem coæuus. 338.b.

Minerius, & Alexander Monachi Toloſani. 190.h. eiſdem inſcripti ab Hieronymo Commentarij in Malachiam. ibid. 318.h.

Miraculum quid, & miraculorum diſtinctio. 44.a.b.c.

Miſſas veſpertinas Feria V. in Cœna Domini Eccleſia celebrare olim ſolita. 348.a.

Moab Idumææ contermina. 158.h.

Modeſtia verbis & oculis præferenda, in congreſſu præſertim fœminarum. 179.b.c.d.e.f.g.

Monachatus alter baptiſmus, 45.e. eiuſdem fundator Hieronymus ad Saluatoris incunabula. 120.c.d. Itẽ Romæ eundem inſtituens. d.e.f.g.h. Non nuper idem in fœminis propagatus vt latrat Eraſmus, ſed ab antiquo. 169 a.

Monachi Hieronymiani eorum Patris Vitam exprimere, eiuſdemq; ſacrum nomen inquirere obſtricti. 3.d. Itẽ externam corporis conpoſitionem cum vitæ profeſſione concordare. 136.c.d.

Monachi ad religionis ingreſſum nomina mutantes, & cur. 6.a. antiquiſſima eiuſmodi conſuetudo. ibid. Tribus votis, quaſi tribus clauis Deo confixi. 6.h. 104.f. eorundem conſuetudo in ſacrorum librorum lectione 7.h. 8.a. Eorundem inſtitutum in Eccleſia immemorabile. 18.h. 19.a. perperàm a nonnullis vituperati. 37.c. ſericis ijdem nunquam vſi. 37.c. quorũdã vitia. g.h. laudati Monaſteriorũ Nitriæ. 45. Redarguti eorũ nõnulli. 135.g.h. eorũ auctoritas. 95.a.h. habitacula eorũ in ſolitudine. 104.f.g. h Immolãtes ſeipſos Deo. ibid. 105.a.b.c. Myſtico Sole ijdem accenſi, & purgati. ibid. Cogitationibus potiſſimùm diuexati. e.f. A Chriſto ſolatio recreati. ibid. Cur ſedentes. g.h. plangentes. 110.c. deploratæ eorũ miſeriæ. 107.h. 108.a.b. Eorũ ornamenta quæ. h. aptè raſura magna vtentes. 109. c.d. nunquam ſoli etiamſi in ſolitudine. 11 a.c. Valles myſticè eis cõuenientes. e. Itẽ montes. f. Itẽ rupibus præruptæ. ibid. liberi ijdẽ quomodo. ibid. hoſpitalitas illis iuſſa. 121.c. Declinantes a primæuo inſtitutionis ſuæ feruore. a.f. ad vnius ex approbatis regulis profeſſionẽ debiti. 123.d. fratres ijdem quomodo, 124.b. peregrinationibus vetiti. 171.a.b.c. eiſdem mundus detrahens. 172.b.c. Otij item redarguens. 257.b. mortui ijdem mundo. 276.g. Numeroſiſſimus eorundem ad Hieronymum concurſus. 121.g.h.

Monaſteria Nitriæ commendata; 45.a.b.c.d. Monaſteria Paula conſtruens. 33.c.

Monaſterium ædificans Hieronymus ad præſpe Domini, 120.d. 121. 122. 123. Item diuerſorium pro peregrinis. 121.b.c.d. inſidias & ruinas molitus Satanas aduerſus eiuſmodi ædificia. 124.c.d.e.f.g.h.

Monothelitarum hæreſis qua tempore pullulans. 287.d. 280. quæ c. eius auctores qui. 279.h.

Montanus hæreſiarcha quando viuens 305.g. eius patria & vitæ exitus. ibid. Tertulliani ſeductor. ibid.

Montes pro contemplatione accepti. 112.f.

Morbus feras etiam demulcens. 158.d.

Mores optimi perennis vitæ auctores. 5.a.b. impiorum hominum flagellum. 36.f.

Mortificatio corporis vitę ſpiritualis, quę per Chriſtũ eſt, principium. 250.a.

Mors naturalis & ſpiritualis. de vtraq; 149.c.d.e.f. hora vltima dicta, qua operarij a patrefamilias vocantur ad mercedem. 275.c. Item Otium eius meditatio. 257.c.d.e.f.

Moyſes Æthiopiſſam ducens, Chriſtum pœnitentem animam deſponſans, ſignificans. 106.f. ieiunans idem quadraginta diebus. 115.c.

Mulierum congreſſiones vitandæ, pręſertim aſlagrãtibus ſapientię deſiderio. 188.f.

Mundus quod ſuum diligens. 177.c. 191.e. 283.f. eius nomine acceptus homo. ibid.

Murmuratio maximè ad iram Deum prouocans. 284.a.

Murus forte quidpiam, & validum indicans. 55.b. Muri doctores Sancti. ibid.

Myſteria tunc intellectu exploranda, cum hiſtoria minime habetur. 161.h.

N

NAbucbodonoſur ad meliora conuerſus leuans ad cœlum oculos. 151. c. ſomnio a Deo admonitus. 152. d. tertio Hieroſolymam inuadens, & captiuos ducens Hebræos. 195. f. perſecutus idem eoſdem in Ægyptū. 196. f. g.
Nares interioris hominis quæ. 537. a.
Natalis in hereſim prolapſus a Sanctis Angelis flagellis & verberibus reuocatus. 149. a.
Naaaræi nunquam tonſi. 109. h.
Negligentia noſtra increpata. 121. f. 123. g. h.
Negotiatores ad auaritiam facile declinantes. 558. h. liberaliter tractati a Hieronymo, qui Monaſterij iumentum furto abſtulerant. 159. f. g.
Neomeniæ *Vide* Calendas.
Nepotianus clericalem vitam ab Hieronymo edoctus. 86. f. g. h. Cæſari primum militans mox Deo. 292. d. Heliodori Altinenſis Epiſcopi nepos. ibid.
Neſtorius duas in Chriſto prædicans Perſonas. 271. c. quo tempore. ibid. Spiritu prophetico eiuſdem impiū dogma a Hieronymo præcognitum, & confutatum. 273. f. g. h.
Nicæas Epiſcopus Hieronymi amicus, Chromatij in Epiſcopatu ſucceſſor, Martyrologio Romano adſcriptus. 298. d. e. f.
Nicolaus ex primis ſeptem Diaconis a fide deficiēs, atq; hæreſiarcha. 58. b.
Nitria Ægypti Vrbs. 44. h. Vnde nomen ſortita. 45. d. a Monachis culta. a. b. c. d.
Nitrum lomentum ſignificans. 45. d. pœnitentiam. d. e. ſermonem Eccleſiaſticum. f.
Nobilitas ſanguinis cū virtutis nobilitate iungenda. 16. g.
Nomina Impiorum *Vide* Peccatores.
Nomina Sanctorum *Vide* Sancti.
Nomina primitus a Romanis vſurpata ad proprias familias cur tranſmiſſa. 5. e. f. g. accedentibus ad Religionē cur noua impoſita. 6. a. Quæ a Sanctis Patribus in nominū impoſitione obſeruata. ibid. Ex tribus potiſſimū deducta. b. Nominū liber a Hieronymo ſcriptus quādo. 245. h. 246. Nominum ſuppreſſio in vulgatis operibus minimè eorum infidelitatem probans. 187. b. c.
Nonnus Ægyptia dictio caſtum, ac inuiolatum ſignificans. 191. e. f. reiecta Victorij nominis interpretatio. g. Eiuſdem nominis duo Epiſcopi ex Martyrologio Romano optimè cogniti. b.
Noua & vetera Dilecto ſeruata, Vetus & nouum Teſtamentum ſunt. 549. a.
Nouatores in Hieronymi librum aduerſus Vigilantium adhuc inſanientes. 302. a. b. c. d e.
Nox pœnitentiæ aptiſſima. 142. g. Nocturno tempore linguam Hebræam edoctus Hieronymus. 61. b. vigilandum eiuſmodi tempore a pœnitentibus potiſſimū. 507. a. b. c.

O

OBedientia moram non patiens, etiam impoſſibilia, vel indiſcreta viſa perficiens. 158. e. non habens terminos. f. continentiæ prælata. ibid. virtute eiuſmodi clariſſimi Maurus, & Ioannes Monachi. ibid.
Oceanus Hieronymi amicus, & propugnator Romæ. 235. a. b. ſpectatiſſimus idem vir. 296. h. Fabiolæ ab Hieronymo ſcriptis celebratæ exequiæ eidem inſcriptæ. g. h. Ab eodem Hieronymo Periarchon Origenis librorum trāſlationem Epiſtolis contendens. 305. g. h.
Oceanus alius Africanus Hieronymi ſtudioſus ad quem Epiſtola LXXXIII. 308. f. g. h. proponens idem Hieronymo quæſtionem de Matrimonio ante baptiſmum contracto. ibid.
Oceanus tertius, ad quem Epiſtola L. Tomi noni, *De ferendis opprobrijs*. 332. b. 333. a.
Oculi interioris hominis qui. 137. a. 250. e. quomodo nunc videntes, nunc cæci. 143. f. de eiſdem. 102. e 151. c. oculorum demiſſio conſcientiam confuſam indicans. 147. e. interiorem hominem ijdem accuſantes. 179. d. ſpeculum mentis vocari. ibid. oſtia mortē patentia. e. f. cum eis fœdus paciſcens Iob. f. g.
Odor bonus, bona fama. 131. d.
Oecolampadius iniuſtum Eccleſiæ decretum de nō legēdis hæreticorum libris perperàm calumniatus. 264. f. g. h. 266. e. f. g. h.
Officium diuinum primitus ordinatum, inuentumq; ab Hieronymo. 125. 126. 127. a. b. 334. e. f. g. h. 355. c. d.
Opera veros Chriſtifideles indicantia. 147. h.
Opprobria pro Chriſto tolerata iuſtiſſima gaudendi cauſa. 284. b. c. *Vide* Tribulationes. Perſecutiones.
Optatus Epiſcopus Mileuitanus quo tempore ſedens. 331. e. f. illi falsò inſcripta Auguſtini Epiſtola apud Hieronymum quadrageſima ſexta. ibid.
Oratio ſummum homini datum bonum. 77. g. ea a beſtijs homines differentes. d.
Orationi ſolitudo apta. 112. d. in ea diſtractiones vitandæ. d. e.
Ordo, ac ratio temporis in hiſtorijs haud ſemper eſſentialis. 20. a.
Origo a probis parentibus traducta plurimum commendanda. 15. g.
Orieſij Regulā cōuertens e Græco Hieronymus. 248. f. g.
Origenes impius dogmatiſtes maximam Orthodoxorum cateruam perdens. 55. a. b. eiuſdem ſtudioſus Hieronymus. ibidem. Hebræis vſus ad Sacræ ſcripturæ intelligentiam. 60. f. dupplicem Pſalterij expoſitionē edens 90. f. g. Adamantius dictus. 215. e. Septuaginta eiuſdē libros e Græco transferens Hieronymus. d. e. f. g. h. Item Periarchon eiuſdem. 112. Homilias denique in Pentateucum Moyſi. 206. b. c. d. Hæreſes in eiuſdem libris reſperſæ verè ipſius ſunt, non a maleuolis ſuperſeminatæ. 537. e. f. g. Eiuſdem approbata Eccleſiæ iudicio opera, quæ Hieronymi iudicio probantur, & ea reiecta, quæ eiuſdem Hieronymi ſententia refelluntur. 241. e. f. g.
Origeniſtarum inſigniorum nomina. 45. h. illorum falſa dogmata conuincens Hieronymus. 46. a. b. eorundē de Reſurrectione corporum falſa opinio. 226. decipulæ pariter, & ſophiſmata. 227. g. h. 228. a. b. Ioannis Chryſoſtomi patrocinium implorantes. 306. c. d.
Ornatus, ac corporis affectata compoſitio a Monachi propoſito abhorens. 108. h.
Oroſius Presbyter Hiſpanus ab Auguſtino ad Hieronymum pro diſcenda animæ ratione miſſus. 312. f. g. aduerſus Pelagianos decertans, & ab orbe condito hiſtoriam texens. h. primus Beati Stephani Prothomartyri reliquias inferens Occidenti. 352. g. laudatus idē ab Auguſtino. 351. f.
Oſanna quid. 80. g. Oſianna legendum non Oſanna. ibidem.
Oſculum, & Oſculatio pro veneratione accepta. 176. b.
Otium duplex. 48. a. b e. de vtroq; ibid. 257. b. Otium meditatio mortis. c. d. e. f. de Otioſo verbo, & minutiſſimis reddenda ratio. 544. c. d.

P

PAcatula infantula ab Hieronymo ab incunabulis vſq; virtutibus imbuta. 294. a. b. c.
Pacificus Coccus Monachus Hieronymianus, Doctor Theologus, auctoris coæus. 132. b.
Pachomij Regulam e Græco Hieronymus transferens. 248 f. g.
Palea falſam doctrinam ſignificans. 260. g. ſenſum itē litteralem ſcripturarum. h.
Palæſtina a Saracenis quando capta. 579 h.
Palladius Galata Origeniſta. 46. f. Euagrium æquè Origeniſtam profeſſus. g. Paulam ad Origenianam impietatem prouocare niſus. h. 225. h. 226. a. Reſurrectionem corporum ſpiritualium prædicans. ibidē. 217. a. b. conuictus oretenùs ab Hieronymo. d. f. g. h.

I N D E X.

Eidem deinceps detrahens. 229.g.h.

Pallor Monachi proprius. 108.h. pudicitię teſtimoniū, 188.g.

Pammachius Romanus Hieronymi partibus in Vrbe fauens. 235.a.b. eundem ad Periarchon Origenis librorum translationem inpellent. 305.g.h.

Panis doctrinam ſignificans, 132.b.c.

Pannonia à Gothis vaſtata. 15.f. 122.h. eius diuiſio. 15.f.

S. Pamphyli Martyris credita aliquando pro Origene Apologia. 330.c.d.g.

Papa *Vide* Summus Pontifex.

a Parentibus optimis origo tracta plurimùm commendata. 15.g.

Paris Troianus Helenę raptor a Proteo Ægypti Rege hoſpitio receptus. 40.h.

Paruuli ad petram alliſi, qui, 104.c.

Paſſiones animi negantes ad illarum experientiam ſententiam mutantes. 152. a. illarum abnegatio difficillima. 167.f.

Patientia S. Marinę Virginis. 361.b. Item SS. Margaritę, ac Theodorę. ibid.

Patres in Eccleſia qui. 9.c. A ſpiritu ſancto illuſtrati ſcribentet. 68.h. Patrum Ægypti, & Syrię ſanctitas. 45. a.b.c. nomina. 99.g.h. Ægyptijs Patribus illinc a Lucio Epiſcopo Arriano fugatis inhęrens Hieronymus. ibid. Quorundam mira vitę abſtinentia, 107.g.h. Sanctorum Patrum charitas in altercationibus. 258.e. eorundem omnium res geſtas ſtylo proſecutus Hieronymus. 345.f.g.h. quo ſenſu Patris appellatio hominibus conueniens, vel interdicta. 194.c.d. Patrum Conſcriptorum nomenclatio vnde. 2.a.

Paula ſenior Sanctiſſima femina. 34. a.g.h. hoſpitio recipiens Epiphanium. 163 g. eius atq; Paulini, nec non Hieronymi acceuſa virtutibus. ibid. 165. e. Sanguinis nobilitate clariſſima. 33.d.g.h. ad vitæ vſq; exitum Hieronymum proprijs facultatibus alens. c.34. d.e. 35.e f. eiuſdem in pauperes beneficentia. 34. d.e.f.g. 164.g.h. Virtutum item merita. 34.h. animi conſtantia. 116.d.e.f.g. Eius Vita ab Hieronymo latè deſcripta. 34.b. Hieronymi eiuſdem cum Euſtochio filia, alijſq; Sanctiſſimis feminis diſciplinā profeſſa. 35.b c. progreſſus eiuſdem in ſacris litteris. 36.g. plura illi ab Hieronymo inſcripta opera. 35.d. e.f. item Epiſtolas. 247.b. Solatio item erecta in obitu filiarum. f.g.h. 36.a.b, c d. Nauigans eadem ab Vrbe Hieroſolymam. 163. 166. 167. Seorſim tamen ab Hieronymo. 166.c.d, 167. 168.a.b. peregrinata deinceps in Ægyptum. ibid. Bethlehem Monaſteria ædificans. 33.c. ex diuerſis orbis terræ partibus Virgines congregans. 168.g.b. Verbi in carne myſteria oculis corporis intelligens, 34.a.b. abſtinentia incredibili corruſcans, 141.g. item humilitate. 169.a.b. Nunquam poſt viri mortem cum aliquo comedens. 189.b. corpus pœnitentiæ operibus macerans, & faciem lachrymis diluens. b.c.d. ad hæreſim ſolicitata a Palladio. 225.h. 226.a b. Dormiens in Chriſto. 269.a.b. quot annis commorata Bethlehem. 296.d.e.f,

Paula altera, iunior dicta, ſenioris neptis, 125.a. Toxotij, atq; Lætæ filia. 166. g.h. in crepundijs cantās *Alleluia*. ibid. 67. a. natalis annus eius qui. h. pro eius educatione a Hieronymo conſcripta Epiſtola. ibidem. Hieroſolymam profecta, atq; virginitatis propoſitum complexa. c. Multarum Virginum in Monaſterio mater. ibidem. ſub ſanctiſſimis Hieronymi vitę inſtitutis ſancto fine quieſcens.d.

Paulina Paulæ Romanæ filia. 36.h. celebrata. d. eiuſe vita tranſitus annus qui. b.c, d. 120. b.c. 296. b.

Paulini Romani duo. 138.c. d. 318.d.e.

Paulinus Nolanus dictus cum Theraſia coniuge Monaſticam vitam, doctore Hieronymo aggreſſus. 294.h. e. d.e. idem vitæ propoſitum a multis alijs hauriens. 325. a. perperam a Victorio eius credita Epiſtola apud Hieronymum XIV ad Celantiam. f. litteris ſæcularibus eruditus, non ita tamen diuinis. f.g. laudatus a Hieronymo. ibidem. Eius putatæ Epiſtolæ IV. & V. Tomi noni apud Hieronymum, 223.h. 224.a.b.c. Item XXIII. 328. g.h. XXIV. h. XLI. 330.c.

Paulinus Antiochenus Epiſcopus. 43. a.b.c. ab Alexandrina Synodo in ea Sede confirmatus. 95.h. 96.a. 165.d. Item a Romano Pontifice. c. 96.e. 97. d. e. Catholicus idem atq; Sanctiſſimus, licet iniuſtè hæreſis infamia a quibuſdam ſubnotatus. 43. a.b.c. 96.g.h. Hieronymi amicus, & ad Presbyteratum promotor. ibid. Diuerſor, atq; deductor. d. Luciferi Caralitani conſilio & opera creatus Epiſcopus. 95.g.h. ſedens aduerſus Meletium. 95.f.g.h. 96.a.b.c.d. cæteris in Oriente periclitantibus ſolus cum Athanaſio inconcuſſus manens. e.f. 161. a.h. c. terrori, atq; formidini ipſis etiam hoſtibus. ibid. Romam cum Epiphanio & Hieronymo profectus. 163. c.d.g. profectionis eiuſdem annus qui. h. 164. a.b, c. cauſa. 165. d. redditus tempus, 166. a.b.

Paulinianus S. Hieronymi frater ex Bethlehem ad diſtrahendum patrimonium in patriam miſus. 15. c. 122. e. f.g. vocatus Romam a Hieronymo. 39.e. 122.g. Ægyptum aliquando peragrans. ibid. Monaſticæ vitæ normam profeſſus. ibid. 124.a.

Paulus Auguſtini ad Hieronymum tabellarius. 309.f.

Paulus Oroſius *Vide* Oroſius.

Paulus Corteſius eloquentiæ vindicator aduerſus Angelum Politianum, 154.g.

Paulus concordienſis Hieronymi familiaris. 86.c.d. B. Cypriani notarius. 295.g. Illi Pauli primi Eremitæ ab Hieronymo vita inſcripta. 86.c.d.

Paulus Apoſtolus tanslatus ad tertiū Cęlū. 70.b. 147.a. ad ſtimulos carnis orationem adhibens. 109.b. aliena peccata lugens. 142.h. 192.c. mortis tempore cōfidenter agens. 250.c. de falſis fratribus conqueſtus. 282.f. fugere interdum perſecutiones compulſus, quò ſe prædicationi verbi ſeruaret. ibid. Virtus eiuſdem ſpectaculum. g.

Pauli primi Eremitæ Vita ab Hieronymo litteris conſignata, & quando. 86.c.d. Vnde nomen. 6.h. corui miniſterio altus. 159.b.

Paulus Borgaſus reiectus de Origine Cardinaliū. 26.a.

Pax Chriſti cur dicta. 98.a. diſciſſa inter fratres ab auctore deplorata. 192.d. e.

Peccatum originale in omnes homines transfuſum. 103. Regnans ab Adam. 266.f. *Vide* Cogitatio.

Peccatum vermis dictum. 145.a. 148.b. veſtis. 93. a. mors. 149. d. proferens idem lignum, ſtipulam, ſpinas, tribulos. 148. c. primi eiuſdem motus paruuli dicti. 304. c. leuiſſimis etiam reddenda ratio. 344.c.d. veniale diſponens ad mortem. 145. c.d. peccatis maximè iuuentus præ cæteris ætatibus dedita. 150.f. aliena a Sanctis viris deplorata. 142.h. 192. c.

Peccatorum memoria, atq; nomina poſt mortem deleta. 2.c.d. quomodo cum ſonitu ea ipſa abolentia. ibid. dicti ijdem habitacula, & Ciuitates Dæmoniorū. ę. inpingentes quomodo. 65.h. in ſolitudines aliquando relegati. 93.f.g. religioni, & proprio nomini mentientes. 147. g. ſignati in Hebræis ad Ægyptios cō fugientibus. 196. h. 197. a.

Pectus a pœnitentibus cur tunſum. 111. h. c. theſaurus malarum cogitationum. ibidē. laudata pectoris percuſſio. h.

Pedes Chriſti tenere quid, 109. e.f. tenendi in carnis tētationibus. ibid. Egredi ſolitus ab eis Diabolus. f. ad eoſdem ſæculares litteræ depoſitæ. 148. b. pro conſpectu accepti. 260.e. pro ſuperbia. Ibidem.

Pelagius primùm Origeniſta, mox propriæ hęreſis auctor lupus de ſylua vocatus. 47.c. Commentarios in omnes Pauli Apoſtoli Epiſtolas edens. 213.f.g h. quę eius blaſphemię. 240.e.f. eaſdem antea prodens proprio ſuppreſſo nomine. 246. g. quatuor libris ab Hieronymo confutatus. g h. damnatus ſępius in Concilijs, & coram etiam ab eodem Hieronymo perſtrictus. 247. b.c.d. Exploſus item pluribus libris ab Auguſtino. 256. h. Sectatores eius prę cipui Cœleſtius, & Iulianus. 261. a.b. Demetriadi Virgini cum Epiſtola hæreſim propinans. 293.d. 323.e.d. Eiuſdem fidei Confeſſio apud Hieronymum Tomo nono, in ordine

ſine XVII. 326. d.e. Item Epiſtola II apud eundem. 323. d.g. Epiſtola VIII. 224. e.f.g.h. 225. a. Epiſtola XL. 329. b. 330. a.e.
Peregrinationes improbatę a Vigilantio. 171. Monachis haud conuenientes. b.c.
Peregrini charitatis officijs confouendi. 39.g.
Periandri dictum de Inuidia. 189.f.
Perſecutio maxima in Catholicos a Conſtãtio Imperatore, & Liberio excitata. 21. g. h. 22. a. 23. c.d.
Perſecutiones omnes Sancti paſſi. 36.b. 281. d.h. 282. declinandæ interdum ex Chriſti præcepto, & aliorũ Sanctorum exemplis. 38. a. coronatæ ab eodem in futura gloria. 283. g.h. in ijs æquè ac in proſperis laudãdus iugiter Deus. 284. f. plurimas coactus ſubire Hieronymus. 187. h. 188. & ſeq.
Perſonæ nomen in Diuinis Græcis olim minus acceptũ. 98. e.f.g.h. 99. a.b.c.d. ſublata quando, & a quo eiuſmodi controuerſia. ibid.
Perſonarum acceptio in ſæcularibus deteſtabilis, in Eccleſiaſticis ſacrilega. 188.h.
Peruerſum & rectum oppoſita. 276. h. peruerſum ſæculum quomodo. ibid.
Petra Chriſtus. 104. c.d. e.
S. Petronios florens quo tempore. 29. b. eius ſuppoſititiũ opus allegatum. ibid.
S. Petrus Alexandrinus, & Athanaſius primi Monachatus in Vrbe præcones. 310. d e.f.
S. Petri catenæ quando Romam deportatæ. 329.f.
Petrus Paulus Vergerius Hieronymi eloquentiam admiratus. 155. g. 353. e.f.g.h. 354.
Petrus Maria Campus ab hiſtorijs Placentinus. 167. e. honorifice vſurpatus. 310. e. 328. d.
Pharo a Deo ſomnio admonitus. 152. d.
Phariſæorum doctrinæ omnis populus applaudens. 122. b. redarguti ijdem a Ioanne Baptiſta. 166. a.
Philippus. II. Hiſpaniarum Rex Sacri Hieronymi corporis cupidus. 280. d.e.
Philo Hebræus reiectus. 64. h. 65. a. laudatus. 128. h. in laudem gentis noſtræ librum componens. ibidem, 129. a.b.
Phraſis *Vide* Stylus.
Pietas tria reſpiciens, & quæ. 53. d.
Pius Rubeus, Monachus Hieronymianus in S. Hieronymi Vitam cur Commentarios aggreſſus. 3. d. vbi ? in Epiſtola dedicatoria. Affigens ſingulis Vitæ capitibus titulos. 13. c. in Commentarijs hiſtoriæ ordinẽ, haud ſecutus. 53. a. ſeipſum irreligioſitatis accuſans. 112. d. e. Sanctiſſimi Patris ad thronum gloriæ progreſſum vocibus a longè comitatus. 277. b.c. eiuſdem peroratio. 285. d. methodus, & ſtudium in elucubrandis Recenſionibus. 291.
Platea benè, & malè audiens. 316. d.
Platina *Vide* Baptiſta Platina.
Plato Architæ Tarentini auditor. 53. c. Parmenidiſ diſcipulus. 58. a. Ariſtotelis præceptor. b. eius ſententia de Titulis honorarijs. 4. b.
Plinius laudatus. 62. b. Orator, & philoſophus. ibid.
Plinius nepos noſtrorum ad Traianum ſcribens, mentionem ingerens. 129. b.c.
Pœnitentia purgans a ſordibus, & viſum ad cœleſtia exacuens. 74. f.g. amaritudo animæ dicta. 105. b. 106. a. eius arma cilicium, & ieiunium. b.c. lacrymis & gemitibus indicata. g.h. eidem ſomnus haud conueniens. 107. a.b.c.
Pœnitentes Æthiopes dicti. 106. d. laudati. e. a Chriſto vnicè dilecti. f. expreſſi in Moyſis vxore, & Regina Saba. ibid. Noctes ducentes inſomnes. 107. a.b.c. percutientes pectora ſua. 111. b.c.
Pontifex nomen dignitatis. 31. d. Vnde. 42. b. Maiori, & Maximo commune. ibidem, ex Presbyteris, ſiue Diaconibus Romanis eligendus. 31. a. penes eum auctoritas eligendi Cardinales, & in nouos Titulos Eccleſias erigendi. 31. g. Verborum forma in Cardinalium promotione, qua vſus. 30. f. 27. c. Vtranq; habens poteſtatem, temporalem, & ſpiritualem. 42. c. Romanus iure ſemper dictus. 50. e.f.g. A Chriſto Romanæ inprimis Eccleſiæ præfectus. g.h. Cathedræ eius doctrina, fides, auctoritas. 95. c.d. 217. c. d. Summi Sacerdotis nomine vſurpatus. 183. h. 184. a. Omnis poteſtas ei a Chriſto ſubdita. 217. g. Eccleſiaſtica nimirum. h. 218. & Sæcularis. d.e. etiam Imperialis. g. 219. b.e. Benedicens idem, deponensq; Imperatorem ex rationabili cauſa. h. 219. e. De neceſſitate ſalutis eiuſmodi illi ſubiectio. d.e. Papæ, atq; Summi Pontificis nomine, non autem Imperatoris, cur idem vocatus. a.
Porphirius reiectus. 71. a.b.
Portus vnde. 39. f. In portu res eſt quid. ibid.
Poteſtas vtraq; Romano Pontifici ſubiecta. 217. f. g.h. 218. etiam Imperialis. f.g.h. & Regalis. 219. a.b.c. Eccleſiaſtica in veteri lege ſæculari ſubdita. d.e. ſæcularis, & Eccleſiaſticæ finis qui. ibid. 219. c.
Præceptores præſtantiſſimi a diſcipulis eligendi. 55. h. 56. a.b. pueris quilibet mediocriter litteris tincti ſufficientes. 55. h. aduerſus illorum ſcientiam nunquã inſurgendum. 57. e. Illiſmet præſtanda fides. ibidẽ. honor. 56. f.g. a Hieronymo maximo in honore habiti. 59. a.b. in vitijs imitatione haud exprimendi. d. *Vide* Doctor.
Prædicatio Chriſti ab eius incunabulis exordita quomodo.
Præfatio quando præmittenda. 10. c. *Vide* exordium.
Prælatus humilitatis ſtudioſus. 169. b. ſtare perpetuò ſubſus. 253. c.d. ſecurior eodem ſubditus. e.
Præſepe Domini primo luteum, ſed a fidelibus deinceps deauratum. 47. e. f. Romæ ſeruatum. f. de eodem, eiuſq; translatione Venerabilis Lupus. g. ampliſſimis ædificijs a Conſtantino primùm, ſiuè Helena matre, deinde a Hieronymo exornatum. 121. b. illud idem præ cæteris omnibus veneratus Hieronymus. 118. e. f. g. h. eidem vt iumentum adhærens. ibid. prudentia eiuſdem, & cultus circa idipſum. 119. a.b.c.d. Verbi in carne myſteria idem ſignificans. ibid.
Prȩſidius Placentinus Hieronymi diſcipulus, & commonachus ab eodem in Africam legatus. 310. b.c.e. ab Auguſtino ſequeſter apud Hieronymum pro controuerſiarum compoſitione adhibitus. d.e. eius conſilio veniam ab Hieronymo idem Auguſtinus petens. ibid. ad eundem Hieronymi germana Epiſtola *De cereo Paſchali* Tomo nono operum eius, in ordine XIX. 327. f.
Præſumptio peſſim⁹ præceptor in litterarum ſtudijs. 55. g. 57. e.f. imo præceptore non indigens. 78. a.
Praylius Hieroſolymorum Epiſcopus poſt Ioannem. 341. c.d. A quibuſdam Cyrillus dictus. ibid.
Presbyter vnde, & quid. 6. e. eius appellatione in ordinatione Pontificia Cardinalis S.R.E. veniens. 24. f. Romanus, idem qui, & Cardinalis. 28. d.e.f.g.
Presbyterium Monachali propoſito olim minus conueniens. 185. g.h. 186. a. b.
Principia Virgo Marcellę filia prima in Vrbe Monachatum profeſſa. 317. c. Vrbis excidij tempore a Barbaris, diuina prouidentia ſeruata. d. illi Hieronymi Epiſtola CXL. inſcripta. b.
Priſcillianiſtæ quo tempore Gallias corrũpentes. 303. b.
Probroſus qui. 276. a.
S. Proſper S. Leonis a ſecretis creditus. 182. g. 184. h. eiuſdem æquè perperam creditæ Epiſtolæ aduerſus Eutychen. ibid. reiecta eiuſmodi opinio. 185. a.b.e.
Proteus Ægypti Rex in varias vertens ſe formas. 40. h. vnde metamorphoſis. 41. a.
Prouidentia diuina neceſſarijs homines, & quæcunq; animalia haud imminuens. 34. e. d. diſponens omnia ad noſtram ſalutem. 301. a.b.
Pſalterium Septuaginta Interpretum ab Hieronymo emendatum. 81. d.e. 82. f. g. Translatũ item ex Hebræo. 83. e.f g. Iacobi de Valentia cenſura de eiuſmodi trãſlatione. 84. Reiecta eadem cenſura, f.g.h. 85. 86. a.b. Adamuſſim eiuſmodi Translatio ex Hebræo edita. 85. g.h. cur vſu non recepta ab Eccleſiaſticis in choro. h. 86. a. Cur Septuaginta tantùm decantatum, in reliquis omiſſa penitus eorundem Translatione. 51. d. e.

b.c. diuiſum idem, vt nunc canitur ab Hieronymo, 125.126.127.a. Commentarijs item explicatum. 82. h. 89.90. quo conſilio. f.g. quo tempore. 83.a. Gallicanum dictum, & quare. 86.b.
Pſeudo dictio ſanctarum propria ſcipturarum. 36.e.
Publicanus percutiens pectus ſuum cur. 111.b. 147.e.
Pudicitia cibo, & potu labefactata. 107.e.f.
Puncta hebraicis litteris quando, & a quibus immixta iuxta Iacobi de Valentia ſententia. 84.a.b.c.d.e. reiecta eiuſmodi ſententia. f.g.h. 85.a.h.c. vera de eiſdem ſententia. d.e. commoda eadem ad Sacræ ſcripturæ intelligentiam. ibidem. puncta, & apices in ſacris litteris plena ſacramentis. 153.c.
Purpura cur Cardinalibus. S.R.E. conceſſa. 27.b.c.

Q

Quadrageſima afflictionis tempus. 144.f.
Quæſtiones hebraicæ in Geneſim ab Hieronymo elucubratæ. 205.e.f. In libros Regum, atq; Paralipomenon a quonam editæ. 206.f. Quæſtionibus Hieronymus a Damaſo excitatus, & quibus. 78.a.b.c.e.f.g.
Quaternarius pœnitentiæ numerus. 515.c.
Quies mentis ſerenitas dicta. 151.e. a Solo Chriſto inducta, ibid.
Quintilianus commemoratus. 61.g.h. eius ſcripta quę. ibid. Patria idem Calagitanus. 64.b. Romæ ludū aperiens litterarium, ac Domitiani nepotes erudiens, ibid. Eius creditæ declamationes, quæ circunferuntur. c. Alter eiuſdem nominis. Ibid. Libri Inſtitutionis Oratoriæ quales. 62.g.

R

Rabanus alienæ doctrinæ compilator. 209.
Rabſaces Aſſyriorum Regis aduerſus Ezechiam legatus. 262.g.h.
Raptus duplex corporis, & mentis, ſeu ſpiritus. 145.d.e. de poſteriori controuerſia. f.g.h. 146. quid ſit. e. h.
Raſura capitis, atq; barbæ ſummum dolorem indicans. 509.b.c. aptè eadem Moabitis vſus. c.d. 327.f.g.
Recti qui. 175.d.e.
Rectitudo prauitati oppoſita. 175.d. 276.h. 277.a.
Regina Auſtri Salomonis ſapientia longè iaculata. 125. d. in exemplum a Saluatore adducta. 97.h. 98.a. pœnitentium figura. 106.f. admiratione abſorpta ad cōſpectum Regiæ maieſtatis Salomonis. 147.b.
Regnum Dei æternum. 284.g.h. 285.a.
Regula Monialium inter Hieronymi ſcripta *Tepeſcens* incipiens ſuppoſititia. 568.d.e.f.g. 336.g.h. 337.
Religiones turrium nomine ſignificatæ. 122.d. poſt religionem omnia ponenda. 318.f.
Religioſi *Vide* Monachi.
Reliquiæ ſacræ huc, atq; illuc cur interdum occultatæ. 280.e. quomodo intelligenda propoſitio: *Multa corpora venerantur in terris, quorum animæ cruciantur in Inferno.* f.g.h. 281. a.e. non reuocandæ eædem in dubium. 281.b.
Relinquenda quæ inprimis a ſectatoribus Chriſti. 140.h.
Repræhenſio vitiorum. *Vide* Vitia.
Reſurrectio corporum ex vtroq; ſexu futura quomodo. 222.e.d.g.h. 238.a.b In qua ætate. 213.a. 219.d.e.f. Qualis Reſurrectio ſecūdum Origenem. 226.d. qualis ſecundum Valentinum, Marcionem, & Appellem. c. Qualis ſecundum rei veritatem, & Catholicam fidem. 228.f.g. Origeniſtarum decipulæ, & ſophiſmata circa eandem. 227.g.h. 228.a.b.
Reuerti qui dicantur. 143.c.d.
Rhegium Siciliæ ciuitas. 39.h. eiuſdem nominis altera in Gallia Ciſalpina. ibid.
Rheticius Auguſtodunenſis Epiſcopus in Cantica Salomonis Commentarios, & aduerſus Nouatianum volumen edens. 316.e.d. Romam miſſus, illicq; Donatum, & Cæcilium cum Melchiade Summo Pontifice damnans. ibid.
Rictus quid. 159.d.
Riſus bonus & malus. 177.b. malus cōpenſandus fletu, 189.c.
Roma cur primùm ab Apoſtolorum principe, Ioanne Euangeliſta, & antiquis Patribus Babylon vocata. 195. a.b.c.d.e.f. eius laudata fides. d. Eiuſdem excidiū. 210. c.d.e.f. 269.h. 270.a.
Romana Eccleſia *Vide.* Eccleſia.
Romani in propriarum familiarum ſeruandis nominibꝰ ſtudioſiſſimi. 5.e. vnde apud eoſdem appellatio: *Patres Conſcripti.* 2.a.
Romani vocati ab Hæreticis Catholici. 217.a. Romanorum laudata fides. b.
Rubor in ſcientijs addiſcendis ignorantiam pariēs. 57.e.
Ruſina Paulæ Romanæ filia, atq; Aletio viro clariſſimo matrimonio iuncta. 167.e. celebrata eadē a Sancto Paulino. Ibid. nubilis a Marte derelicta. 166.f.
Rufinꝰ Hieronymi cōdiſcipulus, gregalis, & comes. 231. f.g.h. cū Melania nauigans in Ægyptū. 180.e. 134.e.f. Hieronymum miro odio auerſatus. 37.f. cuncta eius dicta vel facta carpens. 39.a.b. ante triginta annos eiuſmodi ab Hieronymo ſimultas præcognita. 197.b. 235.h. quādo ab eodem Hieronymo neceſſitudine auulſus. 223.f.g.h. dimiſſus idem a Sancto Epiphanio in oſculo pacis. 41.h. mox ab eodem Epiphanio litteris diuulgatus hæreticus. 42.a. dolans idcirco idē ipſe de Hieronymo. ibid. reconciliatus eidem. 235. d. reſciſſa iterum nō multò poſt amicitia eundem Hieronymum confictis Epiſtolis infamans. 302.g.h. Item tribus alijs inuectiuarum libris. 135.g. 336.a.b. tametſi tertius interierit. 331.d. diſcordiarū origines, & cauſæ latè explicatæ. 134.135.136. Pro Origine Apologiam ſub nomine Pamphili martyris edens. 234. h. 238.f. 239.h. 330.c.d.g.h. Item aliud opuſculum *de adulteratione librorū eiuſdem Origenis.* ibid. Sexti etiam Pythagorei ſententias ſub Sixti Romani Pontificis nomine transferens. 239.f.g. Interpretatus Euſebij Cæſarienſis Eccleſiaſticam hiſtoriam. 87.h. & quidem inperitiſſimè communi omnium ſententia. 88.b. c.d. 238.h. 239.a. Periarchon Origenis libros e Græco conuertens, eoſdemq; Romæ inuulgans. 212.a.h. c.d.e. 234.f.g.h. 135.c.d. Roma mox abſcedens. d. damnati ab Anaſtaſio ijdem Periarchon libri. 232.f. nec multò poſt idem ipſe ab eodem Pontifice. 233.e.f. reos ideo in Hieronymum, falſarIumq; clamitans. f.g. eidem mortem comminatus. 231.e.f.h. 232.a. de libero arbitrio prauè ſentiens. 234.b.c. pergens in Siciliam Catholicorumq; hoſpitio prohibitus, atq; cū Pelagianis fœdus iniens. 236.c.d.e.f. Obitus eiuſdem; 209.h. 236.e. quo ſenſo poſt mortem Religioſus a Gelaſio Pontifice vocatus. 237.c.d. Quæ & qualia eius ſcripta. e.f.g.h. 238.239.240. Perperàm illi a Gennadio Symbolum fidei ad Laurentium Papam adſcriptum. 238.e.d. 327.b. ab Hieronymo in Chriſto ſemper dilectus. 236.g.h. Grunnius interdum dictus. 226.d. ſugillatus. 57.h. 58.a.b.c.d. 60.d.e.f. g.h. 61.a. 70.d.e.f.g.h. 71.82.a.b.83.b.e. 87.b. c. 102.e.d.g.h. 103.a.b. 133.a. 551.c. Rufini eiuſdem diſcipulus Hieronymum redarguens. 232.c.d.
Rufinus alius Hieronymi diſcipulus. 522.f. 124.a. eidē Hieronymi Epiſtola CXXXI de iudicio Salomonis inſcripta. 315.f.g.
Rufinus Imperij occupator a militibus quo anno occiſus. 292.d.
Rumor a fama differens. 44.d. falſus cito oppreſſus. 575.a.
Ruſtici duo eiuſdem nominis, atq; nationis, Hieronymo familiares. 299.b. ad vnum eiuſdem Hieronymi eſt Epiſtola XLVI primi Tomi. ibid. ad alterum Epiſtola quarta, primi æquè Tomi, & XIII. noni. 326.a.b.

S

Sabellius Perſonas in Trinitate accipiens, non tamen diſtinctionem inter eas realē. 98.d.e. damnatus in

Ale-

Alexandrina Synodo. ibid.
Saccus *vide* Cilicium.
Sacerdos Angelus dictus Domini. 249.f. labia eius ſciẽtiam cuſtodientia. c. Docens idem populum verbo & exemplo. d. eius munus reſpondere de lege interrogantibus. 77 b.
Sacra quomodo tractanda, & quo honore colenda. 350. b.
Sacramentum rem mirandam, & ſupra naturæ vires ſignificans. 151.d.
ad Sacrificium tria requiſita. 104.g.h.105.a. igne cœleſti accendi olim ſolitum. ibid.
Sæculum pro quinquaginta interdum annorum numero acceptum, interdum pro æternitate 284. h. a quibus idem fortiter contemptum. 161. b. c. peruerſum, & nequam dictum. 276. h.
Sagittæ ſapientiæ verba. 22.g.
Saluina Gildonis Africæ occupatoris ſoror, Nebridio matrimonio iuncta ad ſummum ſanctitatis gradum perueniens. 293. f.
Samuelis prophetæ reliquiæ quando repertæ. 302.a.
Sanctitas inprimis Deo conueniens. 8.h.12.a.
Sancti aſtris expreſſi. 3.b. poſt mortem ampliſſimis honoribus, ac laudibus cumulati. 2. a. illorum perpetua futura memoria. ibid. Eorum nomina cur requiſita. 2.a. b. in cœlo cur ſcripta. ibid. Illorũ acta vitę puritate ſiue ſcribenda, ſiue legenda. 5.d. Balſamo eorũ opera cõparata. 1.b. Principes ijdem Imperij regni Dei. 2 b. Deo fruentes in patria, immobiliterq; illi adhærentes. 5.e. illorũ victoriç ab Eccleſia celebratę. 12. b. Stimuli eorũ exempla. ibid. Qui verè Sancti. 9.a. Eorundẽ hiſtoriæ non vulgaris cenſendæ argumenti. 10. c. deprauatæ interdum ab hæreticis. 11.d.e. Perſecutionibus in vita omnes probati. 36.f.191.h. moribus proprijs impios caſtigantes. ibid. afflictionibus examinati puriores euadentes. 183.b. Angeli potius, quàm homines. b.e. eorum operib⁹ Deus fauens. 122. a. Interdum corruentes. 243.a.b. acriores reſurgentes. 188. c. non ideo Sancti nomen amittentes. ibid. pro nobis orantes in patria. 150. b.c.d.e. dominium, atq; prælationem commutantes obſequio, 158. c. ſecuri ab omnibus periculis, c. f. in eos detractores inſanientes. 174. g.h. tentari permiſſi a Deo ad probationem, & coronã. 190. b. delicta antiqua ad memoriam ſæpius reuocantes. 175. a. ſtulti habiti. 190. d. gaudentes de tribulationibus ſibi ab infidelibus paratis. 192. b. Item de proximi virtute, atq; conſtãtia. 189.e. peregrinãtes in hac vita. 192.h.193.a. in altercationibus nunquã charitate diuiſi. 258. e. totus illorũ vitæ curſus diebus, non noctibus completus. 275. b c. mortis tempore confidentius apud Deũ ſe habentes. 250. e. Eorum ſacra corpora cur interdum huc, atq; illuc trãſlata. 280. e. Quomodo intelligenda propoſitio: *Multa corpora venerantur in terris, quorum animæ cruciantur in inferno*. f.g h. 281.a.e.
Sanctum quid. 8.h. non idem quod immaculatum. 188. c.d. honoris nomen, ſiue titulus, religioſis perſonis conueniens. a. peccatoribus etiam ad meliora conuerſis. b.
Sapientia duplex. 280.b.c.d. aucta eadem in ſenibus, 253. b. diſtincta a ſcientia quomodo. ibid. eius gratia cuncta terrena diſtrahenda. 64. f. dans eadem vocẽ & clamitans 200.g. abyſſo, aquis, & fluminibus ſignata. g. h.
Sapiens libenter proferens ſapientiam. 253.a.
Saraceni cur Barbari dicti. 93.f. eorundem vitæ ratio, & origo. ibid. quando Palæſtinam inuadentes. 279.h.
Satanas vnde dictus. 190. a. Sanctos homines tranquilla pace haud lætari paſſus. 190. a.b. *Vide* Dæmon.
Saul mortem Dauidi machinatus. 282.d. eiuſdem peccata Samuel propheta lugens. 142.h. 192.c.
Schiſma quot modis. 94. d.e. f.g. ab hæreſi diſtinctum. f. Antiocheni enarratio. 95. f.g.h.96.a.b.c.d.e. quãto tempore protractum. 94.f.
Schiſmatici Antiochenę Eccleſiæ qui. 95.d.e f.g.h.96.
S cientię inutilem ſibi hęrentes. 59. e vitam tribuentes homini. f. difficilis illarum cognitio, præſertim in exordio. 65. e.f. pro aquis acceptæ. 126.c. cum probatiſſimis vitæ exemplis iungendæ. 131. h. quando efficaces. 132.c.d. Illis vacantes in difficultates interdum maximas corruentes. 65. f. Scientiæ pars potiſſima: ſcire, quod neſcias. 59. e.
Scipionum familia a Pauli Æmilij filio reſtituta. 33.h. Ex hac ipſa Paulæ Romanæ mater. ibidem.
Scribi olim clarorum virorum nomina in tabulis æneis ſolita. a.a. ad ſcribendum haud cito prosiliendum. 59. c.71. h.
Scriptores Genealogiarum, & elogiorum quibus exordijs vſi. 8.b. c. quibus hiſtorici. ibid. quibus Monachi. 7.g.h.8.a.d. quibus demũ Eccleſia. d.e. Ethnici in Cæſarum, Vitis, & aliorum titulis minimè vſi. 8. g. ab eruditiſſimis rudia interdum, & imperfecta lapſa. 68. g. 69. a.b.c. Cenſuris omnes ſubiecti. 75. h.76.a *Vide* Stylus.
Scriptura ſacra volumen volans dicta. 12.c. ager. d. arena. 160.c. d. lamentationes, carmina, & vę continẽs. 52. d. conſolationem præbens. 284.d.e. Immeritò exaggerata Oratione Manaſſe Regis, & libris duobus Eſdræ. 52.d. Eius verba ſagittæ. 22. g fulgura. h. 23. a. b. eius ſyllabæ, apices, & puncta plena ſenſibus. 58.d.143.c.153.c. eiuſdẽ ſtudiũ carnis ſtimulos reprimẽs. 62.e.f.109.e.f.g. dulciſſimi eius fructus, & collationes. 61. c.d.g. pedum Chriſti locus. 109. f. rudibus verbis cur exarata. 143 d. e. profanis lectoribus horrifica. ibi. manna continens. ibid. ignem. 149. a. theſaurum. 153. b. Vetus amara: Noua dulciſ. 201. a. b. c.
Scylla Syculi maris ſcopulus. 19.h. vnde eiuſmodi nomen. ibid. 40.a.b.c.d. luxuriam atq; libidinem ſignificans. a.b.
Securus nemo in præſenti vita. 143. a.b. ſola recta conſcientia ſecuritatem inducens. 178.g.h
Sedere luctui conueniens, Monachoq; potiſſimùm. 105. g.h.136. d.
Senectus auctoritate, & libertate prædita. 260. d.e. eius incommoda. f. g. commoda. ibid. pro immaculata vita accepta. 274. a. vbi primùm in ſacris litteris vſurpata. c.
Senes ſapientia aucti, viribus quotidie imminuti. 253. f. g.h. expreſſi in Berzellai Galaadite. 256.b. 260.f. ſuſfulti baculo quare. 274.b. eiſdem doctrina, & correptio conueniens. ibid. Abrahã primus ſenex in ſcripturis. e. Qui verè ſenes. d.
Senſus dictio de interioribus, & exterioribus ſenſibus dicta. 103. e. 135. h.137.a.b. exteriores titillationibus oppugnati. e. f. g. Quinq; regibus a Ioſue ſuperatis cõparati. 115.h. oſtia vrbis Niniue dicti. 253. f. Interioris hominis explicati. 136. h. 137. a. b. c. 253. f. g. h.
Sepulchrum religio dicta. 276.g. Chriſti miraculis glorioſum. 43.g.h.
Septuaginta Interpretes quomodo ſacras litteras interpretati. 51.g. h. commentum conueniſſe omnes in interpretatione non collatione prius facta. ibid. 52. a.b.c. A Ptolomeo Philadelpho eaſdem interpretari iuſſi. 51.g. Prophetas eoſdem Philo Iudæus celebrans. ibid. Eorum Pſalterij verſionem ab Hieronymo reſtitutam vbiq; terrarum amplexata Eccleſia. 82. f.g.
Seraphini, ideſt, ardentes. Eiſdẽ Cardinales S.R.E. cõparati. 31.f.g.
Sergius Epiſcopus Conſtantinopolitanus cum Cyro Monothelitarum hæreſis auctor. 279. h. 280.c.
Serpens cur Satanas dictus. 143. h. 144.a.
Seuerus Sulpitius apud Hieronymum diuerſatus. 352. c, d. eundem laudibus celebrans. 351.h 352.a.b.c.d.
Silentium in ſcientiarum acquiſitione a Pythagoricis obſeruatum. 72.h.
Simplicitas abſq; rectitudine, & prudẽtia inutilis. 177.d.
Sirenes vnde dictæ. 40. c. eorum nomina, ac figuræ, & quid de eis fabulati Poetæ. c.d. e. Meretrices eædem. d. hæreticos myſticè ſignificantes, vel etiam voluptuoſos homines. e.f.
Siricius Pontifex Hieronymum, minimè complexatus. 137.

173.a. nonnihil idē ab Hieronymo alienatus. 223.g.h.
Sirmij Arrianorum confeſſionem Liberius approbans, 21.e.f.
Siſara Diaboli figura. 5.a.
Socrates rectæ conſcientiæ plurimùm tribuens. 178.g.
Sol Chriſtus. 105.h.c.d. veritas. 143.g.h.
Solis inſigne deliquium quo anno. 304.d.
Solitudines duæ ab Hieronymo diuerſis temporibus cultæ. 61.f.g.h. 72.d.h.
Solitudinis pericula. 62.b. c. 72. d. h. 94. a. b. ab inuidia ſæpius ſolitudo inuiſa. 92.c.d. pharetra Domini dicta. 101. c d.e.f. proprium Monachi habitaculum. 504. f.g.h. contemplationi apta. 518.h. laudata. 518. a.b. c.g.h. Orationi conueniens. d. In ſolitudines olim relegari enormiter delinquentes. 93.g.h. laudata Hieronymi ſolitudo. 513.g. 510.a. bona, & mala ſolitudo. 117.b.c.
Solonis dictum aduerſus præſumentes de ſcientiarū notitia. 57.f.
Somnium duplex. 552.c. de vtroq; ibid. Somnijs admoniti recti, & praui homines d. Hieronymi ſomnium quale. e. Somnijs qui a Deo puniti. 144.h.
Sophronius Græcus Hieronymi diſcipulus. 85. d. e. f. 189.e. 316.f. Pſalterium ab Hieronymo ex Hebræo translatum in Græcum transferens. ibid. librum item *De Cuſtodia Virginitatis ad Euſtochium*, Vitā Hilarionis, necnon duodecim prophetas. 516.f. Nollius idem Latini operis auctor. 189. f. De ſubuerſione Serapidis inſignis voluminis ſcriptor. ibid. Sanctorum Catalogo adſcriptus. g. perperam auctor creditus Sermonis Aſſumptionis B. M. V. 225.c.d.e f.g.h.
Sopor extaſim, mentiſq; exceſſum ſignificans. 146.g.
Spectaculum quid. 180.g.
Speluncæ libri hæreticorum in quibus impius Saul egerit ſtercora. 265.f.
de Spiritu Sancto libri Didymi ab Hieronymo tranſlati. 81.d.e.f.g.h.
Spiritus hominis ab anima haud diſtinctus, ſed idē prorſus cum ea. 145.h. reiectus error oppoſitum aſſerētium. ibid. 146. a.b.c. Eadem ſubſtantia ſpiritualis anima dicta vt in corpore eſt, ſpiritus vt ab eodē ſeiſſa. d. Spiritus carnis mortificatione roburatus. 62.e.
Spiritus non ſemper ſubſtantiam ſpiritualem, ſed mentis affectum ſignificans. 146.d.
Stella quomodo Hieronymus. 3.a.b.
Stare omnibus prælatis iuſſum. 252.c.d. Steterint in prælio in die Domini qui. 22.c.d. Stans nemo in præſenti vita ſecurus. 145.a.b.
Steſicorus ob vituperatam Helenam cæcatus. 257.h. donatus rurſus viſu, recantata palinodia. ibid.
Strido Hieronymi patria. 15.h. eius deſcriptio. c. eiuſdem euerſio. d. deploratio. e. 125.a.b.
Stridonienſes Romanorum priuilegijs in familiarū ſenatoris nominibus gaudentes. 5.e.g.
Studium & eius variæ acceptiones. 54.e. h. eiuſdem commoda. 9.g. 51.d. abominabile coram Deo quod. 142.f.
Stultitia ſapiens quæ. 282.h. 285. a. b, c.
Stylus rebus accommodandus, non econtra. 68.h. non vno, eodemq; ſemper vſi ſcriptores. g. h. 69. a. b. c. Sacrorumq; inprimis librorum auctores. 68. g. 69. b. c. eiuſdem varietas, auctorum diſtinctionem haud arguens. ibid.
Subſannans Dominus peccatores quomodo, & quid ſubſannatio. 176. h. 377. a.
Sunia & Fretela Hieronymum, ex Germania conſulentes. 132.e.
Superbiæ ſedes collum. 153.h.
Superbum quod. 533.e. Superbi omnes hæretici. e.f.g.
Suſannæ hiſtoria in libro Danielis apud Hebræos minimè relata. 71 b.c.d. non ideo tamen apocrypha. vel falſa. ibid. Commentitiam eandem inpiè opinati Hebræi. 69.g. h. nec non Porphirius, 71. d. paſſus iniuſtè Hieronymus calumniam ſuper eiuſmodi hiſtoriæ ab eodem allatum iudicium. 70.d.e. refellens eandem idem ipſe. d.e.f. g.
Symmachus primùm Samaritanus, deinde Iudæus, poſtremò Chriſtianus Ebionitarum hæreſim fouens, & ſacros libros ex hebræo transferens. 221.c.
Synodus Alexandrina ab Athanaſio in Orientis turbulentijs coacta. 95.f.g.h. approbata eadem a Romano Pontifice. 96. a.
Syſinnius charitatis officijs plenus, a S. Exuperio Toloſano Epiſcopo ad Sanctos Patres in Palæſtinam, tū in Ægyptum ad illorum inopiam ſubleuandam legatus. 292. f.g.h. Vigilantij blaſphemias e Gallis Hieronymo rurſus eodem ad deferens. 301.h. 302. a. 318. h.
Syſinnius alter Africanus tabellarij functus officio ab Auguſtino ad Hieronymum. 309. h. 310. a.
Syriæ deſcriptio. 93.d.e.f. Solitudines eius vaſtiſſimæ Monachis plenæ. 97. h.
Syriaca lingua Rabbinis cognita. 262 g.h. Item Hieronymo. f. ea liber Iob ſcriptus. ibid. Eadem aliquando cum Perſa atq; Media. 263.a.b.c.

T

TActus interioris hominis circa quæ. 137.b.
Temerarios qui. 13.a.
Templi Hieroſolymitani excidium, quo anno. 272. d.
Temporis diſtantia, multa inuoluens. 56. a.
Tempus velociſſimè tranſiens, atq; in eo nos ſemper deſinentes. 256. c. d. non habitum illud, ibidem.
Tentare interdum bene audiens. 12.e.
Tentationes quamplures in ſolitudine. 62. b.c. excutiendæ flagellis, & verberibus. 511.d. ijſdem probati magis homines. 515.b. gaudendum in illis. 184. b.c. fructus enim & emolumentum earum maximum. 513. e. Duo earundem genera. 198. f.g.h. de vtroq; genere, ibidem.
Tepor *Vide* Negligentia.
Tertullianus Cypriani Magiſter. 295.g. Montani hæreſim ſecutus. 302.g. auctor creditus Epiſtolarū apud Hieronymum VI, & VII. 244. d. XXII. 328.g.
Teſtamentum vetus aliàs deprauatum. 49.g.h. Tranſlatū idem ex hebræo fonte a Hieronymo. Ibidem. 50. a.b. eiuſdem tranſlationis dignitas, & præſtantia. c. d. recepta a Græcis. 51.b. c. d. ab Hieronymo cur elaborata. 52.d.e.f.g.
Teſtamentum nouum permixtum olim. 50. a. b. Vetus amarum. 205. a.b.c. dulce Hieronymi ſtudio redditū, ibid.
Teſtes interdum creaturæ appellatæ. 535.h.
Thalmudiſtæ ſacras litteras falſis interpretationibus corrumpentes. 85.f.g.
Thecla a Paulo ſecū pergere prohibita. 535. c. d. Eius, atq; Pauli Actorū parū fidelis ſcriptor Presbyter Aſianus. 158.d. in aliquibus tamen idem admittendus. 340.a. b.
Thecua, & eius deſertum quibus finibus concluſa. 157. h. eiuſdem deſcriptio. ibid.
Theodora Lucinio viro ſuperſtes, vt in viduitatis propoſito perſeueret ab Hieronymo confirmata. 297.h.
Theodoretus Flauiani partibus aduerſus Paulinum, & Euagrium addictus. 365.e.
Theodorus Ægypti Monachus inſignis. 349. f.g.h. eius ſacras ſententias, atq; Regulam e Græco transferens Hieronymus. ibid. Duo eiuſdem nominis. ibid.
Theodoſius Anachoreta Hieronymum ad Monachatum peruehens. 74. a. maximis ſanctitate, & miraculis pollens. 75. h.
Theodoſius Imperator pietate clarus. 120. h. Duo eiuſdem nominis Imperatores. 571. d. eiuſdem tempore Mediolani coactam Synodum, commentum. 348. a. res eius geſtas ſcriptis Hieronymus mādans. 348.h.
Theodotion primùm Gentilis, deinde Chriſtianus, demùm Iudæus ſacros libros interpretatus. 221.b.
Theophilus Epiſcopus Alexādrinus primus inprobator, & damnator Origenis, Origeniſtarumq; 366. h. 106. d. e.f ſcribens in eoſdem grande volumen. 504. h. Itē in Anthropomorphitas longiſſimam diſputationem. 305. a. De celebratione Paſchatis Epiſtolas. h. in deteriora

periora aliquando lapſos S. Ioannem Chryſoſtomum ſede priuans. c. eidem & vino, & mortuo infenſus. ibid. reſtitutus demum in meliora. d. e. laudatus propterea a SS. Patribus. Ibid. libri eius Paſchales ab Hieronymo Latinitate donati. 349. h.
S. Thomas Aquinas Hieronymi doctrinæ ſtudioſus. 357. h. 358. mortis meditationi intentus ſuauiſſimos olores imitatus, 257. f.
Thracia a Gothis deuaſtata, & quo tẽpore. 15. d. e. f. 123. a.
Thronus Dei qualis. 147. a. d.
Timor ſapientię initium. 108. e. virtutum cuſtos. Ibid. retinaculum a turpibus. d. eodem præditi ſerui Dei. 231. g. Timorem mundi recta conſcientia abijciens, 178. g.
Titiana clariſſima femina Furiæ ad quam Hieronymi Epiſtola X mater. 293. g.
Titulus pro ſigno. 198. a. b. pro quocunq; initio, & inſcriptione. 4. d. A verbo tuear dictus. e. vel a Titani f. ſiue a Tito Liuio. g. Vel etiam a Theta Græca litera. g. eius definitio. 4. b. In politieis pro dignitate & virtute acceptus. ibid. Plebeis non conueniens, ſed tantum heroibus. Ibid Qui Eccleſiaſticis perſonis aptiſſimus, 193. 194. Tituli Eccleſiaſtici, ſacrarumq; litterarum, qui. 8. d. e.
Titulus fidei Chriſtus. 197. h.
Titus Liuius hiſtoriarum libros primus diuidens in decadas, 3. 4. g.
Tuloſa quando a Barbaris capta. 293. h.
Tophel idem quod Achitophel. 319. a.
Topographia Theologo neceſſaria. 38. d. h. eandem optimè calleos Hieronymus. Ibid.
Topographi exploratores Terræ promiſſionis. ibid.
Torrens qui. 116. f. g. eidem cooparatum feruens Hieronymi dicendi genus. ibid. 117. a. b. carnis incentiua ſignificans, 103. g.
Toxotius Paulæ Romanæ filius. 166. f. Summi Gentilium Pontificis filiam ducens g. conuertens eundem ad Chriſtum. h. 167. a. Paulæ item iunioris dictæ pater. ibidem.
Tractatus ad ſeipſum, verbum ad populum. 9. e. f.
Tractus diuinus idem quod Raptus. 147. a.
Traditiones Apoſtolicæ cur non ſtatim a primis credentibus vſu receptæ. 329. c. d. e. f.
Tranquillus idem, qui & Suetonius. 243. d. eiuſdem ſcripta quæ. ibidem.
Tranſlatio Hieronymi ex Hebræo Vulgata dicta. 202. a. b. c. d. cæteris omnibus præſtantior, & verior. 204. c. d. e. f. g. a Damaſo primum probata. 202. b. c. d. 219. h. 220. c. A Sanctis Patribus communiter recepta. 202. e. 204. e. d. f. g. h. Ab Eccleſia etiam decretis firmata. 216. d. Sacri nouiſſimè Concilij Tridentini ſanctione ſtabilita. 204. b. 205. a. Ex hebræo eadem ad amuſſim, aduerſus Iacobi de Valentia ſententiam tranſlata. 203. b. c. d. e. f. h. 204. a. Cur noua a S. Gregorio appellata. 220. d. *Vide* Teſtamentum,
Tranſlationes Hieronymi ætate quamplures, & quot. 220. e. f.
Tranſlatio corporis S. Hieronymi, quoties, & quando facta. [illegible] 277. h. 278. 279. 280.
Tribulationes omnes Sancti paſſi. 36. f. eaſdem interdũ Deus exagerans; quò ipſoſmet puriores reddat. 113. b. in ijs ſemper Deus attendendus, non earum miniſtri. 150. a. merces illis in cœlo copioſa reddita. 284. b c. *Vide.* Tentationes.
Triticum ſinceram doctrinam, ſacramq; ſcripturam ſignificans. 235. g. h.
Triumphus a quibus reportatus, 250. d.
Tullius *Vide* Cicero.

V

VAlens Imperator Thracias Gothis concedens. 15. d. Catholicos inſectatus, Arrianiſq; fauens. 265. a. Paulini, Athanaſij, & Epiphanij ſanctitatem veritus. c. d. eius, ac Valentiniani qui Imperij exordij annus, 280. d. vtriuſq; obitus, 357. c. d.
Valles humilitatis ſymbolum, 112. g. Monachis conuenientes. ibid.
Vandali in Africam irrumpentes quo tempore. 272. g.
Varius Geminius Orator inſignis, 77. c.
Varro eruditiſſimus quidem, non tamen Orator. 77. c.
Verbi in carne myſteria Paulæ Romanæ oculis corporeis reuelata. 34. b. eadẽ caſto ore ruminans Hieronymus ad præſepe Domini. 119. d.
Verbum ad populum, Tractatus ad ſeipſum. 9. f. de otioſo reddenda ratio. 144. c. d. qualitatem interioris hominis verba indicantia. 179. b. c.
Veritas rerum difficilis cognitu. 12. h. perſecutiones parans. 36. h. amara, amaritudinibusq; eiuſdem amatores replens. 135. d. e. f. Odium pariens. ibid. Sol dicta. 143. g. offendicula detegens, & nos ipſos nobiſmet ipſis oſtendens. h. pulchrior Helena Græcorũ. 257. h. in eius reuelationem intendendum, non in hominum applauſum. 319. g.
Vermis rabies interioris hominis membra corrodentis æterna. 145. a.
Verſipellis qui. 276. a.
Veſtis muliebris ad Hieronymi lectulum aſtu repoſita, commentum. 37. c. f.
Veſtis peccatum ſignificans. 81. h. Gloriã. ibid. Carnem mortalem. c. Baptiſmi ſacramentum. Ibid. 16. c. Interioris hominis que. 137. c.
Viæ Domini, eius opera. 184. f.
Victorinus illuſtris Rhetoricus. 17. eidem a Romanis viuo ad huc in foro Traiani ſtatua erecta. ibid. Senex Baptiſmi ſacramento dilutus. Ibid. Cathedra a Iuliano apoſtata prohibitus. f. Hieronymi præceptor. e. f. g. h. Senex ſcripturæ ſacræ libros quoſdam interpretatus. a.
Viduis ſin multis luxuriæ, & libertatis materies. 191. b. c. d.
Viduarum quarundam vitia. 191. c. d.
Vigilantius negans Sanctorum interceſſiones. 150. b. ſugillatus idem. b. c. d. e. carpens idem peregrinationes. 171. ſub Catholici ſpecie hoſpitio receptus ab Hieronymo. 246. f. cognitus ab eo ſcriptis deinceps exagitatus. g. Aduerſus eundem eiuſdem Hieronymi liber editus, ab hæreticis in præſentem vſq; diem cõuicijs lapidatus. 302. a. b. c. d. e. Eius hæreſis protinus ſilens. 303. a. Hieronymum idem redarguens. 307. a. Viſionem Danielis de lapide ſine manibus a monte abſciſſo perperàm interpretatus. ibidem. Inuitatus a Rufino Aquileienſe in ipſummet Hieronymum. b.
Vigilare omnibus maximè neceſſarium, pœnitentibusq; potiſſimum. 107. a. b. c. Vigilantes Dei ſerui cur, 343. g.
Vincentius Monachus Hieronymi comes, 39. e. 122. f. 124. a.
Vinum doctrinam ſignificans. 117. a. b. Vini fuſores Eccleſiæ Sanctæ Doctores. ibid.
Vipera beſtiarum genus nequiſſimum. 176. e. illi detractores comparati. Ibid. concepto fœtu emoritur. d. Hæretici ſymbolum, [illegible] 217. d. e.
Virgilius a quibus primùm Commentarijs explicatus, 57. a.
Virginitas a Hieronymo potiſſimum commendata, 134. f. paſſus ideo ob id ab æmulis calumniam, ibid. Qui Virginitatis hoſtes. d. Eandem Iouinianus nuptijs coæquans, 125. a.
Virtus radices amaras, fructus vero dulciſſimos habens. 63. f. contrarijs vitiis coanguſtata. 135. b c. nunquã ſubiens niſi deiectis hoſtibus, ideſt vitijs. ibidẽ. diuexationibus nutrita. 144. e. comitem habens inuidiã & liuorem 177 a. 281. d. h. decepti qui ad eius faſtigiũ ſe perueniſſe arbitrati ſunt. 59. e. flagellum eadem aduerſus impios, 36. e. Eius potiſſima pars, ſcire quod neſcias. 59. e.
Virtutes ſe inuicem ſequentes, 59. e. vitam homini tribuentes. f. cum vitijs ſe non compatientes. 189. f. laborandum in illarum acquiſitione, & deſudandũ. 63. b. c. certandum inſuper, 135. b. c.

Viſio

Viſio multum iuuans intelligentiam. 49. c.d.
Viſitatio duplex. 101. e.
Vita interdum pro coniūctione animæ, & corporis, interdum pro moribus accepta. 7. a.e.g. poſterior longè præſtantior priore. ibid. Homini data non ad commoda, ſed ad labores, & pœnitentiæ opera. 150. g. Poſterior indicans de priore. 174. a. velociſſimè trāſiens, & quaſi momentanea. 156. c. d. menſis termino concluſa. 174. f.g.h.
Vita Hieronymi a Venerabili Lupo ſcripta. *Vide* Lupus. Ab alio item ſub Incerto auctore litteris prodita. 187. b. c.d.
Vitalis ab Apollinariſtis Antiochenæ Eccleſiæ aduerſus Meletium, & Paulinum Epiſcopus creatus. 96. c. d. Vir primùm Catholicus, & pientiſſimus, ſed Apollinaris deinceps falſa doctrina corruptus. ibid.
Vitalis alter Africanus Catholicus antea, & Hieronymi neceſſarius Pelagianorum dogma ſecutus. 316. a. b. c. illi nuncupata Epiſtola. CXXXII de Salomone, & Achaz. ibid.
Vitia in genere a Scriptoribus, ſacriq; verbi Prædicatoribus reprehendenda. 87. b. c. 135. e. Quorundam Clericorum, & Monachorum quæ. f.g.h. Virtutum obſidentia. c. Caſtigaos eadem Deus. 144. a.b.c.d. e.
Viuens abſolutè, & per ſe ſolus Deus, creaturæ vero illi comparatæ mortuæ omnes. 184. g.
Vlyſſes cum virtute parem coniunctam habens vaſritiem. 40. b. Sirenarum Cantica illæſa pertranſiens aure d.
Vnguenta Chriſti exempla. 114. c.e.f.g. eorundem ſuauitas & virtus. ibid. Ad fouendam interdum libidinē adhibita. 190. h. fluxum carnis ſiſtentia, ad amoresq; impudicos homines prouocantia. ibid. Quæ Chriſti fideli opportuna. 191. a.
Volans homo in cœlum intellectus, & voluntatis auxilio 100. g.
Volumen vnde dictum. 12. c. eiuſmodi nomine Sacra vocata Scriptura. ibid.
Voluptuoſi homines Sirenibus ſignificati. 40. f. iiſdem comminatus Chriſtus. 106. f.
Vox viua pluriorùm energiæ habens. 53. c.
Vſia quid apud nos. 98. h. 99. a.

X

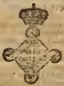
Xenophontis de Inuidia dictum. 189. f.

Z

Zelus diſtinctus ab Inuidia. 237. a.
Zizania pro falſis dogmatibus accepta. 265. g. h.
S. Zoſimus Abbas, S. Mariæ Ægyptiacæ exequias proſecutus. 161. d.

F I N I S.

C O M I,
Apud Io. Angelum Turatum ſucceſſorem quon. Hieronymi Frouæ. M. DC. XXIII.